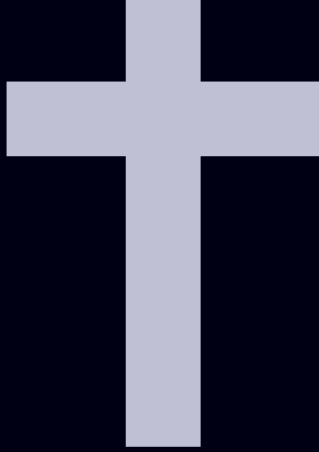

Manö Kamiŋ

The New Testament in the Kobon Language of Papua New Guinea

Manö Kamɨŋ

The New Testament in the Kobon Language of Papua New Guinea Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 31 Aug 2023
3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d

Contents

FRT	1
Madyu	2
Mak	48
Luk	75
Jon	123
Aposil	158
Rom	203
1 Korid	225
2 Korid	246
Galesia	258
Epesas	265
Pilipai	272
Kolosi	277
1 Desalonaika	282
2 Desalonaika	286
1 Dimodi	289
2 Dimodi	295
Daidas	300
Pilimon	303
Hibru	304
Jems	321
1 Pida	326
2 Pida	332
1 Jon	336
2 Jon	341
3 Jon	342
Jud	343
Repelesin	345
Read the New Testament . .	370

Manö Kam+iŋ
**The New Testament in the
 Kobon language of Papua
 New Guinea**
**Nupela Testamen long
 tokples Kobon long Niugini**

Manö Kam+iŋ

The New Testament in the Kobon
 Language of Papua New Guinea
 [kpw]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2005, The Bible Society of Papua New
 Guinea

Print publication, 2005 by The Bible
 Society of Papua New Guinea

Web version
 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
 under the terms of the Creative Commons
 license (Attribution-Noncommercial-
 No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, dis-
 tribute and transmit the text under the
 following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narepela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

**God Manö Ad+iŋ Hain N+ibö u
 buk ke ke pes n+ihön n+ihön
 midöp aui n+iŋmön**

Kobon[tab]Manö ulep[tab]pes

Madyu Jisas Kraiss Manö Aij u Madyu kali kliñ rika

*Ebrahim rikö rik dam dapil gilö Jisas
Krais nüp yag daula
(Luk 3:23-38)*

¹ Jisas Kraiss nap nñhi ilan nipe gau rıklö rik amıl apıl göm nüp yag daula rö hagnıg gabin. Bı kub Ebrahim rikö rik damöm, kinj Depid nüp yag daula. Depid nıpe rikö rik damöm, Jisas Kraiss nüp yag daula. *

² Anıg gıla:

Ebrahim Aisak nüp yag daula.

Aisak Jekop nüp yag daula.

Jekop nıpe pen, Juda nüp riköm, nımam hain magö u agıp yag daula.

³ Juda nıpe nıbi Dema aip mıdöm, Peres aip Sera aip kalıp yag daula.

Peres, Hesron nüp yag daula. *

Hesron, Ram nüp yag daula. *

⁴ Ram, Aminadap nüp yag daula.

Aminadap, Nason nüp yag daula.

Nason, Salmon nüp yag daula.

⁵ Salmon, Boas nüp yag daula. Boas nıme nıpe u Rehap.

Boas, Obed nüp yag daula. Obed, nıme nıpe u Rud.

Obed, Jesi nüp yag daula.

⁶ Jesi, kinj Depid nüp yag daula.

Depid, Solomon nüp yag daula.

Solomon nıme nıpe u, nöd bı ne Yuraia nüp udö umö, hainö Depid nüp udöm

me, Solomon nüp yag daula. *

⁷ Solomon, Riaboam nüp yag daula.

Riaboam, Abaija nüp yag daula.

Abaija, Esa nüp yag daula.

⁸ Esa, Jihosapad nüp yag daula.

Jihosapad, Joram nüp yag daula.

Joram, Asaia nüp yag daula.

⁹ Asaia, Jodam nüp yag daula.

Jodam, Ehas nüp yag daula.

Ehas, Hesekaia nüp yag daula.

¹⁰ Hesekaia, Manasa nüp yag daula.

Manasa, Emos nüp yag daula.

Emos, Josaiia nüp yag daula.

¹¹ Josaiia, Jekonaia nüp yag dapöm, nımam rımnap yag daula. Nın anıbu,

daun kub Babilon nıbi bı apöm, Isrel nıbi bı kalıp nagı lı dam Babilon ud

arila. *

¹² Ud areila, Jekonaia anıb gau mıdöm, Sialdiel nüp yag daula.

Isrel nıbi bı kale Babilon arö göm ram mınöñ Juda ado gı arla u, Sialdiel,

Serababel nüp yag daula. *

¹³ Serababel, Abaiad nüp yag daula.

Abaiad, Eliakim nüp yag daula.

Eliakim, Eso nüp yag daula.

¹⁴ Eso, Sedok nüp yag daula.

Sedok, Ekim nüp yag daula.

Ekim, Elaiad nüp yag daula.

¹⁵ Elaiad, Eliesa nüp yag daula.

Eliesa, Madan nüp yag daula.

Madan, Jekop nüp yag daula.

¹⁶ Jekop, Josep nüp yag daula.

Josep me, nıbi Maria nüp ñeila. Maria nıpe Jisas nüp yag daula. Jisas nüp Kraiss a gımıdal.

¹⁷ Anıb u me, bac hon Ebrahim nıpe rikö riklö rik dam dapıl göm unbö sıduñ böñ danj ara u, hainö bac kinj Depid nüp yag daula. Yag daulö, Depid nıpe pen rikö riklö rik dam dapıl göm u rö nöp sıduñ böñ danj areia, hainö Babilon bı ke gau nıbö apöm kalıp nagı lı dam ram mınöñ kale u ud arla. Ud areila, hainö pen kauyanj rik dam dapıl göm unbö sıduñ böñ danj ara u, hainö Kraiss nüp yag daula.

Maria Jisas nüp yag daula

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Jisas Kraiss nüp yag daula manö u hagnıg gabin. Jisas nıme Maria, Josep nüp ñeila, nıpe aip ajmil wasö, kale nıñla Maria ñı mudun mıdeia. Ana Uı nıpe u ke gö, ñı mudun anıbu mıdeia. *

¹⁹ Pen nugmul nıpe Josep bı aij u me, manö kub hagaga; gası u nöp nıñöm haga, “Nı mudun mıdöp anıbu, nıbi bı gau hag ñınabin, nüp nable gınab. Anıb u, agamıj hag yuın,” a ga.

²⁰ Josep anıg nıñja u pen, sıböñ yanj uhön nıñja, Bı Kub ejol nıpe ap nüp haga, “Josep, Depid ñı nıpe! Nıbi anıbu, nıñhön gınıg udnam?” a gımön, gası u nıñagmön; halöwałö udmön. Nı mudun mıdöp u, Ana Uı u nöp gö mıdöp.

²¹ Hainö ñı u rik dauö nıpe kub göm, nıbi bı nıpe gau nan si nan naij gıpal prı u hık gı yunab u me, hib nıpe Jisas a gımön,” a ga. *

²² Anıg ga anıbu, Bı Kub nıpe bı manö nıpe hagep bı ap nüp hag ña nıñöm nıpe pen anıg gınab a göm haga.

²³ Nıpe haga,

“Nıbi praj bı ap aip ajöm wasö, ñı mudun mıdöm,

ñı ap yag daueinab, hib nıpe u Emanyuel a gınaböl,” a ga.

Emanyuel manö it u, God hon aip mıdöp. *

* 1:1: 1Kr 17:11; Jen 22:18 * 1:3: Jen 38:29-30 * 1:6: 2Sa 12:24 * 1:11: 2Ki 24:14-15; 2Kr 36:10; Jer 27:20

* 1:12: Esr 3:2 * 1:18: Luk 1:27,35 * 1:21: Luk 1:31; 2:21 * 1:23: Ais 7:14

24 Pen Josep uhön hanöm uraköm, Bî Kub ejol nîpe manö haga u udöm, nîbi Maria nîp udnam, a göm nîja.

25 Nöd Josep Maria aip ajmil wasö, Maria ñî u yag dauö, Josep ñî anîbu hib nîpe Jisas a göm me, Maria nîp bõr nõp uda. *

2

Bî gasî kîd hiik nîjeb gau apöm Jisas nîp nîjla

1 Pen Herod Judia Propins kinj mîdmîdöp ñîn u, Maria Jisas nîp yag daua Bedlehem daun, ram mînõnj Judia anj au. Yag dauö, bî gapî kîd hiik nîjeb gau, sîdö auab lau nîbö gau mîdun nîjbun gapî u waielöp; nîjun me, hib nîpe hagno adö aranj a gun aubun,” a gîla. *

2 “Juda nîbi bî, Kinj hon, a gîpim u nîp yag daubal! Mîñî libal mîdöp gainj Hon ram mînõnj hon sîdö auab lau nîbö gau mîdun nîjbun gapî u waielöp; nîjun me, hib nîpe hagno adö aranj a gun aubun,” a gîla. *

3 Anîg hageila, kinj Herod manö anîbu nîjõm, nîbi bî gai i kale ñî anîbu nîp gasî nîjõm yîp nîjagöl rö löp, a göm, gasî iru nîja. Jerusalem nîbi bî gau magõnjhalö u rö nõp gasî iru nîjla.

4 Pen kinj Herod, God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, God lo manö hag ñeb bî gau abe, kalîp wîñ alö aueila haga, “God manö hagep bî gau Kraiss nîp yag daunaböl ram mînõnj gai, a gîla?” ö ga.

5 Anîg hageila haga, “Bî God manö hagep ap, hadame nõp manö kalî kîñî rîkõm haga rö, nîp yag daunaböl Bedlehem daun, ram mînõnj Judia anj au. God manö hagep bî anîbu God Manö kalî kîñî rîkõm haga,

6 “Ram mînõnj Judia anj gau ram mînõnj ke ke iru mîdöp u me, ram mînõnj Bedlehem nîjõ pro rö lî nab u pen Bî Kub u ram mînõnj anîbu nîbö apöm, nîbi bî yad Isrel nîbi bî kalîp abad mîdeinab.

Anîg gî nab rö, Bedlehem hib kub mîdeinab,’ a ga,” a gîla. *

7 Anîg hageila, kinj Herod nîjõm, am bî gasî kîd hiik nîjeb gau kalîp agamîj wîñ alö aueila haga, “Magö mai rö gapî anîbu waiela?” ö ga.

8 Hageila, nîp manö anîbu hag ñeila, kalîp Bedlehem hag yuõm pir alõm haga, “Kale am ñî anîbu uñai nîj aij gîmim, ado gî apim yîp hagepe, yad abe amem hib nîpe hagnö adö aranj,” a ga.

9 Kinj Herod anîg hagö, kale hadlö nîjõl gî, gapî kale sîdö auab lau nîjla u nõd nõd gö nîjõl gî, kale hain gîla. Gapî u am am,

ñîjanj u ram mîdeila anj au gîlanj nõp pîdõnj ga.

10 Anîg gö kale nîjõl, aij a gö nîjõl gî,

11 ram raul mîgan yanj amõm nîjla, ñîjanj u nîme Maria aip mîdailö. Kale am kugom yîmõm, ñîjanj u hib haglö adö areia nîjõm, wadî kale gau anja lõm, nîp nan aij rîmnap ñîla. Gol rîmnap, pauda hañîj aij auep rîmnap, wel hañîj aij auep rîmnap ñîla. *

12 Pen kale sîbõn anj yanj hanõm uhön nîjla, God haga, “Ado gî Herod mîdöp u aragmim!” a ga. Anîb u, haga rö nîjõm, adan mîlõ ap aramõm, ram kale ado gî arla.

Josep Maria amîl mîhau ud pîñîj gî ram mînõnj Ijip ara

13 Pen bî gasî kîd hiik nîjeb gau kale anîg göl arla nîjõl gî, Josep uhön nîja, ejol ap apöm nîp haga, “Herod ñîjanj u al pak lî nam a göm, uñai nîjagî gab. Anîb u, ñîjanj amîl mîhau yîñîd uñ gî, pîñîj gî ram mînõnj Ijip armõn. Aumõn a geinam nõp, kauyanj ado gî aumõn,” a ga.

14 Hagö, Josep sîbõn anj yanj nõp uraköm, ñîjanj amîl mîhau uñ gî ram mînõnj Ijip ara.

15 Uñ gî ara anîbu, Bî Kub nîpe bî manö nîpe hagep ap nîp haga ña nîjõm nîpe pen kalî kîñî rîkõm haga, “Ñî yad u Ijip nîbö wîñ alnõ auöp,” a ga.

Pen Josep amîlap am Ijip nõp mîdlö, Herod umaia me, hainö kauyanj ado gî aula. *

16 Pen Herod nîpe nîja, bî gasî kîd hiik nîjeb gau, nîpe haga rö gageila, nîp mulu kal yabî lugö haga, “Yîp gîpal anîbu, ñîjanj bî kub mîdnîg gab u yad aigö gî gem nîp al pak lî nam?” a göm nîja. Pen nîpe gasî ap nîjõm haga, “Bî gasî kîd hiik nîjeb gau kalîp gapî u waiela ñîn u, yîp hag aij göm arla. Anîb u yad nîjbîn, Bedlehem söl u ñîjanj yag daulö, mî mîhõp lugöp gau abe, ñîjanj hainö yag daubal gau abe, al pak lî naböl u, ñî anîbu abe al pak lî naböl,” a ga. Anîg hagõm me, bî nîpe rîmnap hag yuö amõm, ñîjanj Bedlehem söl u mîdeila magõnjhalö al pak lî hakla.

17 Bedlehem ñîjanj al pak lîla anîbu, bî God manö hagep Jeremaia gî nab a göm kalî kîñî rîka rö nõp gîla. Jeremaia manö anîbu kalî kîñî rîkõm haga,

18 “Rama daun u mög gö, manö hauñ kub göm, mîtõnj kub gî naböl.

Nîbi Resel rîkõ, rîklö rîk amîl apîl gî nab gau,

mög gö mîtõnj gî naböl.

Ñî kale um hakla nîjõm

* 1:25: Luk 2:21 * 2:2: Nab 24:17 * 2:6: Mai 5:2; Jon 7:42 * 2:11: Sam 72:10-15; Ais 60:6 * 2:15: Hos 11:1 * 2:18: Jer 31:15; Jen 35:19

nibi bi rımnap kalıp hag udöl rö lagnab,” a ga. *

Josep Maria amıl mihau aip kauyanj ado gı arla

¹⁹ Pen hainö bi kub Herod umö, Josep Ijip gau midöm hanöm uhön nıñja, Bı Kub ejol nıpe ap apöm nıp haga,

²⁰ “Bı nıñjanj al pak lınıg geila gau hadö umbal u me, nabin amıl mihau kalıp ut gı, ado gı ram mınönj Isrel armön,” a ga.

²¹ Hagö, Josep nıñjanj amıl mihau ut gı, ado gı Isrel ara.

²² Pen amjakö, manö ap hagla, “Herod umö, nı nıpe Akeleas Judia Propins nibi bi kalıp abad midöp,” a gıla. Hageila, Josep nıpe Akeleas midöp ram mınönj anıbu nıñhön gıñıg arnam a göm, pıñıñj ga u pen, hanöm uhön nıñja God nıp haga, “Ram mınönj Judia ado gı aragmön, ne ram mınönj Galili armön,” a ga.

²³ Hagö, Josep nıñjanj amıl mihau kalıp ut gı Nasared daun aramöm midmidal. Arla anıbu, bi God manö hagep gau anıg gınab a göm kalı kılın rıkla rö nöp ga. Kale kalı kılın rıköm hagla, “Nıp bı Nasared nıbö ap, a gınaböl,” a gıla. *

3

Jon Bı Nıg Pak Nıeb u God manö hag nımıdöp

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Nasared mideila nın anıbu, Jon bı nıg pak nıeb u apöm, ram mınönj Judia anı au, ram mınönj nibi bı iru midagmidal, ram mınönj kabö nöp midmidöp anı gau midö nıñöl gı, nibi bı gau aulö, nıpe kalıp manö hag nımıdöp.

² Kalıp hag nıöm hagnıdöp, “Söl midöp, God nibi bı udöm abad midıeinab. Anıb u, nan si nan najj gıpmı u, nıñhön gıñıg anıg gıpun a gımım, arö gımım,” a gımıdöp. *

³ Jon kalıp manö hag nımıdöp anıbu, bı God manö hagep Aisaia hadame nöp gınab a göm, kalı kılın rıkla rö nöp ga. Aisaia manö anıbu kalı kılın rıköm haga,

“Bı ap, ram mınönj nibi bı iru midagpal, ram mınönj kabö nöp midöp anı au am midöm,

wıñ alöm hagnab, ‘Bı Kub u auab!

Adan sır u gılanj gıyanj gı midainım gau,

dum got pılu gı midainım gau,

bıñıg ral aij gı midaimım,’ a gınab,” a ga. *

⁴ Pen Jon walıj nıpe u, kaj kamel unı udöm gıla walıj ap yımöm, kaj kau hañ dip nagı

anj u pıg lımıdöp. Nan nıñjeb nıpe u, jon habladıñj u abe, bom nıg u abe nıñmıdöp. *

⁵ Nın anıbu, Jerusalem nibi bı mideila gau abe, nibi bı ram mınönj Judia yöp anıb gau mideila gau abe, nıg Jodan söl gau nibi bı mideila gau abe, kale magönhalö Jon mideila au arla.

⁶ Jon mideila au amöm, nan si nan najj gıla gau waiö hag payık pe gılö nıñöl gı, Jon kalıp nıg Jodan anı u nıg pak nımıdöp.

⁷ Pen bı Perisi gau abe, bı Sadyusi gau abe iru nöp, Jon hanıñ nıg pak nıñj a göm aueila, Jon kalıp sıık hag göm haga, “Kale hainjo nı pai gai i! Gası nıñhön nıñmım pıñıñj gı aubımıñ ‘Nıg pakno, God nibi bı ke nıbö gau kalıp hag gınab nın u, hanıñ hag gagnab,’ a gımım, pıñıñj gı aubımı aka? *

⁸ Kale nıg paknıg gınabımı u, nan si nan najj gıpmı u, nıñhön gıñıg anıg gıpun, a gımım, arö gımım, mid aij gımım. Anıg geınabımı me, nibi bı nıñnaböl, kale nan si nan najj gımıdımı u hadö arö gıpmım.

⁹ Pen kale gası ap nıñmım, ‘Hon bac ıtanj Ebrahim nı pai nıpe midpun nıñöm God hanıñ nan najj ap gagnab,’ a gımım, gası u nıñagmım. Ebrahim nı pai nıpe midpun a gıpmı u nan yıharıñj! God kabö gai i udöm, Ebrahim nı pai nıpe gau gı lınıg göm, gı lıbböp! Anıb u, ‘Bı aij Ebrahim rıköm rık amıl apıl göm hon ke rık dap lıbal,’ a gıpmım u, manö u rö hagagmım. *

¹⁰ “Nıñ aij gımım! God mab u ı halö rıb junıg, ru u mab ıñ yanı kıd gı midöp. Mab ap magö nıñjeb aij rımnap pılagıab u, rıb gı dö gı ud mab inab yanı yunab. *

¹¹ Kale nan si nan najj gıpmı u, nıñhön gıñıg anıg gıpun a gımım, arö gımım me, yad kalöp nıg nöp pak nınabin. Pen bı yıp hain aınab u, nıpe yad rö wasö; nıpe bı kub yabıtı, yad bı pro. Yad nıñ nıññö nable gınab. Ma hañ nıpe ud ajeınam rö lagöp. Yad kalöp nıg nöp pak nınabin, pen bı anıbu nıpe apöm, kalöp Ana Uı u pak nıöm, mab mıtıñj pak nıöm gınab. *

¹² “Nıpe wid magö po gö, rık dap pakpal rö u gıñıg gab. Wid magö nıñjeb gau ke löm, wid cög nabön nabön gau ke lınab. Anıg göm, wid magö nıñjeb nıpe gau dam ram raul mıgan au lınab; pen nabön nabön gau dam mab pör inmıdöp u launab,” a ga.

Jon Jıas nıp nıg pak nıa

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Nın anıbu, Jıas nıpe, Jon yıp nıg pak nıñj, a göm, ram mınönj Galili arö göm, nıg Jodan aramöm,

¹⁴ Jon nıp haga, “Yıp nıg pak nıñj,” a ga. Hageia, Jon haga, “Ne nöp me yıp nıg pak

* 2:23: Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Jon 1:45

* 3:2: Mad 4:17; 1:15

* 3:3: Ais 40:3

* 3:4: 2Ki 1:8

* 3:7: Mad

12:34; 23:33

* 3:9: Jon 8:33,39; Ro 4:12

* 3:10: Mad 7:19; Luk 13:6-9

* 3:11: Jon 1:26-27,33; Ap 1:5

ñ+bnap. Pen yad aige gem nöp ñ+g pak ñ+nām?” ö ga.

¹⁵ Hageia, Jisas haga, “Ne hagabön u arö g+mön, yad hagabin rö nöp gul me, God hagöp hagöp rö nöp g+nabul,” a ga. Hageia Jon, “N+njö hagpan,” a göm, Jisas nöp ñ+g pak ña.

¹⁶ Nöp ñ+g pak ñö n+njö g+, Jisas ñ+g go! au laj apöm n+nja, kumi kabö adö laj m+gan p+ral hi+kö, God Ana u yaur dapo rö u g+ nöp aua. *

¹⁷ An+g göm auö n+njö g+, manö ap kumi kabö adö laj n+bö apöm haga, “Ñ+ aij an+bi, ñ+ m+dmagö yad yab+! Yad nöp n+njö, y+p aij yab+! göp,” a ga. *

4

Seden, Jisas nöp gas+ ñ+nö nan si nan naij g+nim a göm n+nja

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Ñ+n an+bu God Ana u, Seden n+bi b+ gau kal+p pör g+m+döp rö, Jisas nöp u rö nöp g+nim a göm, Jisas nöp u+ g+, ram m+nöj n+bi b+ m+dmag+dal, ram m+nöj kabö nöp m+döp an gau u adö, Seden n+pe Jisas nan si nan naij r+mnap g+nim aka göm ga. *

² Jisas ram m+nöj nöp an an+bu gau nan ñ+njö wasö, ñ+n unbö ñ+n juöl m+höp (40) mailö abe sibön abe y+har+n nöp m+deia. An+g göm y+har+n nöp m+dö, nöp k+yo kub yab+! u gö, *

³ Seden Jisas nöp gas+ ñ+nö, naij g+nim a göm apöm, Jisas nöp haga, “Yad God Ñ+ n+pe m+dpin a g+pan u, kabö gai i hagö, bred rö laj,” a ga.

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kal+ k+ñ r+köm hagla,

‘N+bi b+ gau, bred nöp ñ+njöm

kam+n m+dageinabol;

God manö hagöp an+bu magöñhalö n+n udöm me,

kam+n m+deinabol,’ a g+la,” a ga. *

⁵ Jisas an+g hagö, k+jaki Jisas nöp u+ g+ dam daun kub u+ Jerusalem amöm, God sabe gep ram i adö g+lan g+la u löm haga,

⁶ “Yad God Ñ+ n+pe m+dpin a g+pan u, ujan+i m+nöj yanj l+. God Manö u kal+ k+ñ r+köm hagla,

‘God ejol n+pe gau hagö, nöp ñ+nmagö kale udeinabol me,

kabö ma nöp u b+n+nj gagnab,’ a g+la,” a ga. *

⁷ Hageia, Jisas pen haga, “Wasö! God Manö u manö r+mnap halö kal+ k+ñ r+köm hagla, ‘God B+ Kub u, n+pe b+ n+njö aka b+ pir alep, a gaggim,’ a g+la,” a ga. *

⁸ Hagö, Seden Jisas nöp dam dum kub yab+! ap amöm, ram m+nöj aij aij b+ kub ke ke abadpal gau Jisas nöp yamöm haga,

⁹ “Ne kugom y+mmön, hib yad hagö adö laj arö, yad ram m+nöj an+bu gai i magöñhalö nape nöp ñ+nabin,” a ga.

¹⁰ Hageia, Jisas Seden nöp haga, “Ne ke gau arul! God Manö u kal+ k+ñ r+köm hagla, ‘God B+ Kub hib n+pe u nöp hagpe adö arn+im; wög nöp nöp g+mim,’ a g+la,” a ga. *

¹¹ Jisas an+g hageia n+njöm k+jaki, Jisas n+pe nan naij r+mnap g+nim a göm g+ g+ wasö n+njöm, nöp arö göm arö n+njö g+, ejol r+mnap apöm, nöp ap a+ ba göm abad m+deila.

Jisas ram m+nöj Galili il göm n+bi b+ gau God manö hag ña

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Ñ+n an+bu Jon b+ ñ+g pak ñeb u nöp nag+ leila, Jisas manö an+bu apdi n+njöm, ram m+nöj Galili ado g+ ara. *

¹³ Amöm daun n+pe Nasared am m+dageia; am m+deia daun pro Kapaneam, ram m+nöj Sebyulan Napdala! an gau m+döp Ñ+g Wanjö Galili go! au.

¹⁴ Jisas ram m+nöj an+bu amöm, n+bi b+ gau kal+p manö aij u hag ñ+ ajm+döp u me, b+ God manö hagep Aisaia g+nab a göm kal+ k+ñ r+ka rö nöp ga. N+pe haga,

¹⁵⁻¹⁶ “Ram m+nöj Sebyulan abe Napdala! abe, Ñ+g Wanjö Galili go! au,

Ñ+g Jordan sidö wad arab böj lau,

Juda n+bi b+ wasö ram m+nöj Galili au m+dpal gau

kale mailö kub yab+! n+njal.

Sibön gau m+döm umöl rö la u

pen mailö kub u hadö n+njal,” a ga. *

¹⁷ Jisas ñ+n an+bu il göm, n+bi b+ gau kal+p God manö aij u hag ñ+ ajöl g+ haga, “Nan si nan naij g+pim adö u, n+hön g+n+g an+g g+pun a g+mim, arö g+mim. Söl m+döp, God n+bi b+ udöm kumi kabö adö laj au abad m+deinab; ñ+n hain pör abad m+dm+dim u, m+ñi auöp!” a ga. *

Jisas b+ m+hau m+hau, “Kale yad aip aumim,” a ga

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Jisas Ñ+g Wanjö Galili go! adö au ap lug aramöm n+nja, b+ kabsa! udep mamil m+hau, uben yumil kabsa! udailö. B+ madöl m+hau, n+mmam ap hib n+pe u Saimon, n+mmam ap hib n+pe u Edru. Saimon nöp hib ap Pida a g+m+dal.

¹⁹ Jisas kal+p m+höj n+njöm haga, “Y+p hain g+mil. Yad kalöp g+nö, kale mamil

* 3:16: Jon 1:32 * 3:17: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; 17:5; Luk 9:35 * 4:1: Hib 2:18; 4:15 * 4:2: Eks 34:28

* 4:4: Dud 8:3 * 4:6: Sam 91:11-12 * 4:7: Dud 6:16 * 4:10: Dud 6:13 * 4:12: Mad 14:3; Mak 6:17; Luk

3:19-20 * 4:15-16: Ais 9:1-2 * 4:17: Mad 3:2; 19:27

mihau, kabsaŋ udep bɪ wasö, nɪbi bɪ udep bɪ mɪdeinabil,” a ga.

²⁰ Hagö, haga rö nöp nɪŋmil, kabsaŋ uɗailö uben gau arö gɪmil, Jisas aip ajmɪdil.

²¹ Pen magö ap rapɪn amöm nɪŋa, Jems aip Jon aip nap Sebedi aip ñɪg magɪb mɪgan u apɪlap mɪdöl göm, uben luöl udöl gɪ mɪdeila. Jisas nɪŋöm, kalɪp mɪhön wɪñ alö,

²² kale nap Sebedi ñɪg magɪb au arö gɪmil, Jisas aip arla.

*Jisas gau ajöm nɪbi bɪ kalɪp manö hag ña
(Luk 6:17-19)*

²³ Jisas ram mɪnön Galili aŋ gau gɪ ajöl göm, Juda magum gep ram gau gau amöm, God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö aij u, nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñɪ ajöl gɪ, nan nɪhön nɪhön nɪbi bɪ gau kalɪp ga gau gö kamɪŋ lɪmɪdöp. *

²⁴ Anɪg gö, ram mɪnön Siria nɪbi bɪ gau magöŋhalö manö anɪbu nɪŋöm, nɪbi bɪ nan nɪhön nɪhön ga gau daulö, Jisas gö kamɪŋ lɪmɪdöp. Nɪbi bɪ anɪb gau, rɪmnap nan ga; rɪmnap hañ romaŋ ilön kub ga; rɪmnap kɪjaki abanj ala; rɪmnap amgö mɪmainö auö, ap lag paköm gɪl gɪl gɪmɪdal; rɪmnap ñɪn ma kɪta ga; pen nɪbi bɪ nan nɪhön nɪhön ga gau daulö, Jisas gö magöŋhalö kamɪŋ la. *

²⁵ Pen Galili nɪbi bɪ löm, Dekapolis nɪbi bɪ löm, Jerusalem nɪbi bɪ löm, Judia nɪbi bɪ löm, ñɪg Jodan nö lödaŋ au nɪbi bɪ löm, iru nöp Jisas arö nɪŋöl gɪ, hain arla. *

5

*Jisas nö ilö laŋ am mɪdöm, manö hag ña
(Luk 6:20-23)*

¹ Jisas, nɪbi bɪ iru nöp anɪb gau nɪŋöm, am nö ilö laŋ bɪ nɪpe unbö mɪgan laŋ u aip asɪk mɪdöl göm, kalɪp manö hag ña.

*Nɪbi bɪ mɪñ mɪñ gɪnaböl
(Luk 6:20-23)*

² Jisas nɪpe kalɪp hag ñöl gɪ haga,
³ Nɪbi bɪ gau, hon nɪbi bɪ aij wasö, God nɪpe nöp hanɪp gɪ ñɪnab a göm,
God nɪp hag nɪŋnaböl gau,
God kalɪp udöm kumi kabö adö laŋ abad mɪdeinab u me,
mɪñ mɪñ göl. *

⁴ Nɪbi bɪ mɪtön gɪpal gau,
God kalɪp hag udnab u me,
mɪñ mɪñ göl. *

⁵ Nɪbi bɪ hain agamɪj mɪdpal gau,
kale mɪnön naböŋ ilɪ i udnaböl u me,
mɪñ mɪñ göl. *

⁶ Nɪbi bɪ, God haga rö nöp gɪnabun a göm, nɪŋbal gau,
God kalɪp abad mɪdeinab u me,
mɪñ mɪñ göl. *

⁷ Nɪbi bɪ kale nɪbi bɪ gau kalɪp mög nɪŋöm ud aij gɪnaböl gau,
God kalɪp pen u rö nöp mög nɪŋöm ud aij gɪnab u me,
mɪñ mɪñ göl.

⁸ Nɪbi bɪ God nɪp gasɪ añɪ nɪŋbal gau,
God nɪp nɪŋnaböl u me,
mɪñ mɪñ göl.

⁹ Nɪbi bɪ nɪŋnaböl, nɪbi bɪ rɪmnap pen pen gɪnaböl gau,
kale apöm hagnaböl, ‘Kale unbö gagemim, agamɪj mɪdaimim,’ a gɪnaböl gau,
God kalɪp ñɪ pai yad a gɪnab u me,
mɪñ mɪñ göl.

¹⁰ Nɪbi bɪ kale God haga rö nöp gɪnabun a gɪ mɪdlö,
nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gɪ naj gɪnaböl u,
God kalɪp udöm kumi kabö adö laŋ abad mɪdeinab u me,
mɪñ mɪñ göl. *

¹¹ “Kalöp Jisas nɪbi bɪ nɪpe a göm gɪ naj göm, manö piral hagöm hag juaiöl, kale mɪñ mɪñ yabɪl gɪmim. *

¹² Bɪ God manö hagep hadame nöp gau kalɪp adö anɪbu nöp gɪla. Anɪb u, kalöp u rö nöp geinaböl u, gasɪ kub u nɪŋagmim; God hanɪp kumi kabö adö laŋ ud aij gɪnab a gɪmim, mɪñ mɪñ yabɪl gɪmim,” a ga. *

¹³ Jisas manö anɪbu hagöm haga, “Nɪbi bɪ mɪnön naböŋ ilɪ i mɪdpal gau, dö sol rö kale mɪdpim. Pen dö sol kal u am haköm kauyaŋ kal gagnab; böŋ nöp naj göp a göm, abhib jaköm ud yunaböl.

¹⁴ “Daun kub dum laŋ mɪdöm, pi göl mɪdnɪm rö lagnab; waiö yabɪl mɪdeinab. Anɪb u rö, nɪbi bɪ mɪnön naböŋ ilɪ i mɪdpal gau kalɪp hapö mailö rö mɪdpim. *

¹⁵ Nɪbi bɪ gau hapö lauöm rin cög mɪgan gau pi gagnaböl. Adö au gɪlaŋ rɪk lɪlö mailö gö, nɪbi bɪ ram raul mɪgan gau magöŋhalö nɪŋ aij gɪnaböl. *

¹⁶ Anɪb u rö, kale nɪbi bɪ gau kalɪp gɪ aij gɪpe, nɪbi bɪ gau kalöp nɪŋöm, Nap kumi kabö adö laŋ mɪdöp hib nɪpe nöp haglö adö arnab. *

Lo manö u

* 4:23: Mad 9:35; Mak 1:39; Ap 10:38 * 4:24: Mak 6:55 * 4:25: Mak 3:7-8 * 5:3: Ais 57:15 * 5:4: Ais 61:2-3; Rep 7:17 * 5:5: Sam 37:11 * 5:6: Ais 55:1-2 * 5:10: 1Pi 3:14 * 5:11: 1Pi 4:14 * 5:12: 2Kr 36:16; Ap 7:52 * 5:14: Jon 8:12; 9:5 * 5:15: Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 * 5:16: Ep 5:8-9; 1Pi 2:12

a g+mim hagagmim. 'Ram m+nöj kumi kabö adö laj au m+idöp rö, n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim; God n+pe ram m+nöj an+bu au sea kinj adö au as+ik m+idöp. *

³⁵ 'M+nöj naböj il i m+idöp rö n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim; God n+pe sea kinj adö au as+iköm, ram m+nöj il i ma adö au abö g+ m+idöp. 'Jerusalem m+idöp rö n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim; u Kinj Kub yab+il daun kub n+pe me. *

³⁶ 'Nab+ic yad m+idöp rö, n+jö hagabin,' a g+mim hagagmim. Kale ke g+pe, nab+ic uñ kale an+ap ule aka p+ir ranagnab.

³⁷ An+bu u, 'G+nabin' a g+mim, 'G+nabin' nöp a g+mim; pen 'Gagnabin' a g+mim, 'Gagnabin' nöp a g+mim. Manö kuöyay limim hagmim, l+mim hagmim u, Seden kalöp gas+ n+ö, hagnabim.

Jisas pen pen gep manö haga

(Luk 6:29-30)

³⁸ 'Pen manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, 'Amgö magö u b+ig juaiöl, kal+p pen abe b+ig jumim. Meg magö pa jö gaiöl, kal+p pen abe pa jö g+mim,' a g+la. *

³⁹ Pen yad kalöp hagabin: b+ ap kalöp g+ najj gain+m, n+p pen g+ najj gagmim. B+ ap kalöp alaun pak hil gain+m, ado g+mim böj lap abe pak+m.

⁴⁰ B+ ap apöm kalöp manö kub hagöm, 'Sior ne u y+ip haj+ g+, a gain+m, sior nöp ñagmim, kolsior u abe n+mim.

⁴¹ B+ ap kalöp hag n+ñöm, 'Nan wad+ i dam ka au yumön aumön,' a geinab u, j+ n+ñagmim; ka hagöl au hil g+mim, dam y+har+ñj ka au yumim aumim.

⁴² N+bi b+ r+imnap kalöp, 'Han+ip nan r+imnap n+m, a gaiöl, halöwalö n+mim. Pen n+bi b+ r+imnap kalöp, 'Han+ip nan r+imnap y+har+ñj n+be, hainö pen kalöp ado g+ dam n+anubun,' a gaiöl, arö gagmim, halöwalö n+mim.

Kotmañ kale gau kal+p m+idmagö limim

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ 'Manö ap hagla u, u rö nöp n+ñbim. Manö an+bu hagla, 'M+idaiman kale gau kal+p m+idmagö limim; n+bi b+ kotmañ kale gau kal+p mulu ad+ñj n+ñmim,' a g+la. *

⁴⁴ Pen yad kalöp hagabin: n+bi b+ kotmañ kale gau, kal+p m+idmagö limim; n+bi b+ kalöp g+ najj g+pal gau, God n+p sabe g+mim, 'Kal+p abad m+id aij g+mön,' a g+mim. *

⁴⁵ 'Kale an+g g+nabim u, Nap kumi kabö adö laj m+idöp u, n+ pai n+pe yab+il m+ideinabim. N+pe gö, s+idö mailö gö, n+bi b+ g+ aij g+pal gau abe, n+bi b+ g+ najj g+pal gau abe, mailö gab. N+pe gö, möñ alöm,

n+bi b+ g+ aij g+pal gau nan wög kale gau ranöm, n+bi b+ g+ najj g+pal gau nan wög kale gau ranöm göp.

⁴⁶ Kale n+bi b+ kalöp m+idmagö libal gau nöp ud aij g+nabim u, b+ dak+is udpal gau g+pal rö nöp g+nabim. An+g geinabim u, God ne aige göm n+ñ+ löm kalöp nan aij n+ñab.

⁴⁷ Kale an+ mam kale gau nöp hag w+hai udnabim u, n+bi b+ God n+p gas+ n+ñagpal gau, n+bi b+ y+har+ñj gau kal+p g+pal rö nöp g+nabim.

⁴⁸ 'An+bu u, Nap kumi kabö adö laj g+ aij yab+il gab rö, kale u rö nöp g+ aij yab+il g+mim. *

6

N+bi b+ nan m+idagöp gau kal+p abönamö n+mim

¹ 'Pen kale, hib kub udun a g+mim, n+bi b+ amgö ilö adö kale u nöp God hagöp rö nöp gun, a g+mim g+pe u, Nap kale kumi kabö adö laj m+idöp u n+pe n+ñöm kalöp pen nan aij ap ñagnab. *

² N+bi b+ r+imnap, God n+p n+ñ udpun, a göm, piral nöp g+pal. Hib kub udun, a göm, kale n+bi b+ mög gep rö gau mani nan r+imnap n+ñ+g, Juda magum gep ram n+bi b+ iru m+idnaböl raul u aka, adan kub n+bi b+ iru nöp ajnaböl gau nöp amöm, n+bi b+ amgö ilö adö au n+ñaböl. G+naböl an+bu yad kalöp hagabin: hib kub udun a göm, nan kale pen udnaböl an+bu; Bapi kal+p nan r+imnap halö ñagnab. Kale an+g g+naböl u rö gagmim.

³ 'Pen kale n+bi b+ mög gep rö gau kal+p nan n+ñ+g, waiö ñagmim;

⁴ agam+ñj pi g+mim rö n+mim. Nan n+ñön agam+ñj g+pim u, Nap kale magöñhalö n+ñöb rö, n+ñön n+ñön g+nabim n+ñöm, kalöp pen nan aij n+ñab.

Jisas God n+ip sabe gep manö haga n+

(Luk 11:2-4)

⁵ 'Kale God n+ip sabe g+n+g g+mim u, n+bi b+ r+imnap, God n+p gas+ n+ñbun, a göm, piral nöp g+pal rö gagmim. Kale n+bi b+ r+imnap han+ip n+ñlö, hib kub udnabun a göm, am adan ramö gau m+idöm, n+bi b+ amgö ilö au God n+ip sabe g+pal. G+pal an+bu yad kalöp hagabin, hib kub udun a göm, nan kale pen udnaböl an+bu; God n+pe manö kal+p u udagnab. *

⁶ An+bu u, kale God n+ip sabe g+n+g, ram magö raul m+gan kale u ammim, ajöñ g+ n+mim, Bapi hon amgö n+ñagpun n+ip sabe g+mim. Nan n+ñön agam+ñj g+pim u, Nap

* 5:35: Sam 48:2; Ais 66:1

* 5:38: Eks 21:24; Lep 24:20; Dud 19:21

* 5:43: Lep 19:18

* 5:44: Eks 23:4-5; Luk

23:34; Ap 7:60; Ro 12:14,20

* 5:48: Lep 19:2; Dud 18:13

* 6:1: Mad 23:5

* 6:5: Mad 23:5; Luk 18:10-14

kale magöŋhalö n+ŋöb rö, n+hön n+hön g+nabim n+ŋöm, manö kale n+ŋöm, kalöp pen nan aij ñ+ nab.

7 "N+bi b+ God Manö n+ŋagpal gau, n+ŋ sabe g+n+g, manö m+lö kub yab+ hagpal. Gas+ kale nöŋ n+ŋöm hagpal, 'Manö m+lö kub hagno me n+ŋnab,' a g+pal. *

8 Pen kale an+bu rö gagmim. Manö n+hön God n+ŋ sabe g+n+g gabim gau, n+pe nöŋ n+ŋnab. *

9 An+ŋ u, God n+ŋ sabe g+n+g, hagnimim, 'Bapi kub kumi kabö adö laŋ m+dp+; hib ne i adö laŋ m+dpö.

10 Ne han+ŋ udmön abad m+daimön. Ne kumi kabö adö laŋ hagpan rö n+ŋbal u, hon au+ m+nöŋ naböŋ i+ g+ ñ+mön n+ŋun hon abe manö nöŋ n+ŋun. *

11 Han+ŋ nan ñ+ŋeb r+mnap n+me l+mön; pör pör ñ+ŋban rö u ñ+n a+ñ a+ñ ñ+mön.

12 N+bi b+ r+mnap han+ŋ g+ naij g+pal n+ŋun arö g+pun rö, hon g+ naij g+pun u u rö nöŋ n+ŋmön arö g+mön. *

13 Hon g+ naij gun rö löp u, ne han+ŋ abad m+dpö, hon g+ naij ga-gun, 'a g+mim. *

14 "N+bi b+ r+mnap kalöp g+ naij gaiöl n+ŋmim arö g+nabim u, Nap kale kumi kabö adö laŋ m+dpö u nan si nan naij kale g+nabim u u rö nöŋ n+ŋöm, arö g+nab. *

15 Pen n+bi b+ r+mnap kalöp g+ naij gaiöl n+ŋmim arö g+nabim u, Nap kale nan si nan naij kale g+nabim u u rö nöŋ n+ŋöm arö g+nab.

Nan ñ+ŋeb hil g+pal

16 "Kale nan ñ+ŋeb arö g+n+g, n+bi b+ God n+ŋ gas+ n+ŋbun, a göm, piral nöŋ g+pal rö, gagmim. Kale, 'Hon mulu halö halö rö m+dpö, n+bi b+ n+ŋöm hagnaböl, "God n+ŋ gas+ n+ŋöm, nan ñ+ŋeb hil göm me, mulu halö halö m+dpal," a g+naböl,' a göm, piral an+g g+naböl. Yad kalöp n+ŋö yab+ hagabin: n+bi b+ han+ŋ n+ŋlaŋ, a göm g+naböl an+ŋ gau, n+bi b+ gau n+ŋöm hib kale haglö adö arnab u pen God kalöp nan aij kumi kabö adö laŋ ñ+gnab. *

17 Kale pen nan ñ+ŋeb gau hil geinabim u, mulu halö halö rö m+dagaimim. N+g pak aij g+mim, wel l+mim, kom g+mim m+daimim.

18 An+g geinabim me, kalöp n+bi b+ nan magö hil g+pal gau a göm, n+ŋagnaböl. Nan agam+ŋ g+pim u, Nap kale, hon amgö n+ŋagpun B+ u, n+pe magöŋhalö n+ŋöb rö, kalöp pen ñöm nan aij ñ+nab.

Amun God aip m+daian a g+mim, n+ŋöl g+ m+daimim

(Luk 12:21,33-34)

19 "Pen m+nöŋ naböŋ i+ i nan aij aij gau ud magum gau, a g+mim gas+ u n+ŋagmim. N+hön g+n+g: nan an+ŋ gau ud magum geinabim, s+psop ñ+ŋöm, hij göm, si udöm g+naböl. *

20 An+ŋ u, nan aij kale rö gau, God ram m+nöŋ kumi kabö adö laŋ au ud magum g+pe, s+psop ñ+ŋagn+m, hij gagn+m, si udagöl, m+dep nöŋ m+daian+m. *

21 Nan aij kale m+nöŋ naböŋ adö i+ i ud magum geinabim u, gas+ kale m+deinab m+nöŋ naböŋ adö i+ i; nan aij kale God ram m+nöŋ kumi kabö adö laŋ au ud magum geinabim u, gas+ kale u arnab an+ŋ laŋ.

Hañ romanŋ mailö u

(Luk 11:34-36)

22 "Amgö magö hañ romanŋ hapö mailö rö m+dpö. Amgö magö kale u aij m+dpö, mailö aij gö n+ŋ aij g+nabim.

23 Pen amgö magö kale u naij gö, hañ romanŋ kale u s+bön g+nab. Mailö g+ŋöp pen böŋ nöŋ s+bön gö, nan ap n+ŋagnabim. Kale mailö n+ŋagpim u, s+bön göp rö m+dpim.

Mani nan gau god ap rö m+dag+n+m

(Luk 16:13; 12:22-31)

24 "B+ a+ŋ ap, b+ kub m+höp kalöp wög g+ ñ+n+m rö lagöp. N+hön g+n+g: b+ kub ap n+ŋ n+ŋö aij geinab, ap n+ŋ arö g+nab: pen b+ kub ap n+ŋ n+ŋö aij geinab, ap n+ŋ arö g+nab. An+ŋ u, kale mani nan aij m+nöŋ naböŋ adö i+ i m+dpö gau, n+ŋbe aij gö, God n+ŋ arö g+nabim rö löp u, n+ŋ aij g+mim.

Gas+ kub n+ŋagmim

(Luk 12:22-31)

25 "Adö an+bu me kalöp hagabin: nan gai n+bö ñ+ŋun m+daian, waŋj gai n+bö rol gun m+daian, a g+mim, gas+ kub u n+ŋagmim. Kam+ŋ m+dep u nan kub; nan ñ+ŋeb nan pro. Uri m+dpun i, hañ romanŋ nan yab+; hañ romanŋ waŋj rol gep nan pro. An+g gö n+ŋmim, God kalöp g+ la u, n+pe nan ñ+ŋeb, waŋj hañ romanŋ rol gep, nan pro an+ŋ gau ñ+gnab a g+ n+ŋbim ar? *

26 Kale n+ŋbim, yaur gau nan y+ŋ y+magal; wid, rais, nan gau rik dap magum gagpal. Pen Nap kale kumi kabö adö laŋ u kalöp abad m+dpö, nan ñ+ŋbal. An+ŋ u, yaur u nan y+har+ŋ u pen n+pe nan ñö ñ+ŋbal rö, kalöp u rö nöŋ ñ+gnab a g+ n+ŋbim ar? *

27 Aka, gas+ iru n+ŋun me, rap+ŋ m+dpun umnabun a g+ gas+ n+ŋbim ar?

* 6:7: 1Ki 18:26-29 * 6:8: Mad 6:32 * 6:10: Luk 22:42 * 6:12: Mad 6:14-15; 18:21-35 * 6:13: Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15 * 6:14: Mak 11:25-26 * 6:16: Ais 58:5-9 * 6:19: Jem 5:1-3 * 6:20: Mad 19:21; Luk 18:22
* 6:25: Plp 4:6; 1Di 6:6-8; 1Pi 5:7 * 6:26: Mad 10:29-31; Luk 12:6-7

28 “Pen n̄hōn ḡn̄g waḥj nan gau gasi iru n̄n̄bimj Nan p̄p̄t̄ be gau ranōb gau, wōg gagōm, waḥj gagōm, ḡpal.

29 Pen kiḥ Solomon mani iru m̄dō r̄b ad̄k aij yab̄t̄ ḡm̄dōp u, nan p̄p̄t̄ an̄b gau rō r̄b ad̄k aij gaga. *

30 Nan p̄p̄t̄ an̄b gau nan ȳhar̄iḥ. P̄r m̄dōm wasō, m̄ñi rō m̄dōm, rol rō laubal. Pen God nan ȳhar̄iḥ an̄b gau ḡ lōm r̄b ad̄k aij ḡ ñōb u, n̄hōn ḡn̄g han̄p abad m̄dagnab a ḡmim n̄n̄bimj Kale an̄g gasi n̄n̄gnabim u, kale God n̄p n̄j ud aij gaggim.

31 “An̄b u, nan mai ñ̄ḥun, ñ̄g mai ñ̄ḥun, waḥj n̄hōn rol gun, a ḡmim, gasi kub u n̄n̄agnim. *

32 N̄bi b̄ God Manō n̄n̄agpal gau, nan an̄b gau udun a gōm, gasi kub an̄bu rō n̄n̄bal. Pen kale n̄n̄bim, Nap kale kumi kabō adō laḥ m̄dōp u, kale nan n̄hōn n̄hōn m̄dagōp u n̄n̄jōb. *

33 An̄b u, God n̄bi b̄ r̄mnap udōm abad m̄deinab u, han̄p u rō n̄p udnab a ḡmim gasi añ̄ n̄n̄mim; God n̄pe haga rō n̄p ḡ m̄daiun a ḡmim, gasi añ̄ n̄n̄mim; kale an̄g ḡpe arō me, nan ñ̄ḥeb, ñ̄g ñ̄ḥeb, waḥj rol gep, nan an̄b gau magōḥalō kalōp ñ̄nab. *

34 An̄b u, rol ruō n̄hōn gun m̄daiun, a ḡmim gasi kub u n̄n̄agnim. Ñ̄n uri u ñ̄n uri. Uri ñ̄n i n̄p nan m̄ḥōr r̄mnap m̄dōp u, u n̄p gasi n̄n̄mim.

7

N̄bi b̄ r̄mnap kal̄p manō kub hag gaggim

(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Hon n̄bi b̄ aij a ḡmim, n̄bi b̄ r̄mnap kal̄p gasi naij n̄n̄gnabim u, manō an̄bu ado ḡ kale ke aunab. *

2 An̄b u, n̄j aij ḡmim. Kale n̄bi b̄ r̄mnap kal̄p ḡnabim rō, God kalōp pen ḡnab. Kale n̄bi b̄ r̄mnap n̄n̄mim manō kub hag ḡnabim rō, God kalōp u rō n̄p manō kub hag ḡnab. *

3 Mab po amgō kale pak har̄i gōl m̄dōp u, n̄hōn ḡn̄g mab po an̄bu nan ȳhar̄iḥ a ḡmim, namam nan ac̄p amgō n̄pe m̄dōp u n̄n̄mim haggim?

4-5 Ne b̄ manō piral hagep b̄. Mab po amgō kale pak har̄i gōl m̄dōp u nōd ud yumim, amgō n̄j aij ḡmim, namam nan ac̄p amgō n̄p m̄dōp u n̄p, ‘Ud yu+n’ a ḡmim haggim.

6 God nan uḥ n̄pe gau, kain hapeb gau kal̄p ñ̄agnim. K̄bap m̄ḥep gau, kaj gau

m̄dōp, a ḡmim ud yuagmim. Pen n̄hōn ḡn̄g: ud yunabim, kale abō jō ma jō ḡ yuōm, ado ḡ apōm kalōp haunabōl.

Hon aigōl gun b̄ kub n̄p sabe gun?

(Luk 11:9-13)

7 “Nan n̄hōn m̄dagain̄m u, God n̄p hag n̄n̄be kalōp ñ̄nab. Pen nan r̄mnap ul̄hai n̄n̄gnabim u, udnabim. Han̄p ajōḥ hīk, a ḡmim, pak gu ḡpe, kalōp ajōḥ u hīknab. *

8 Pen n̄hōn ḡn̄g: n̄bi b̄ God n̄p hag n̄n̄gnabōl u, hag n̄n̄gnabōl rō n̄p ḡnab. Nan ul̄hai n̄n̄gnabōl u kal̄p yam nab. Pen, ajōḥ u hīk, a gōm, pak gu gu ḡlō, hagnabōl rō n̄n̄jōm hīknab. *

9 “Kale b̄ nap gau, ñ̄ pai kale ap maj ap ñ̄ a gō, kale kabō ñ̄nabim?

10 Aka pen, kabsaḥ ap ñ̄ a gō, hainjo ap ñ̄nabimj U an̄g gagnabim.

11 Kale n̄bi b̄ aij wasō u pen ñ̄ pai kale gau, nan aij gau n̄p ñ̄nabim. Nap kale kumi kabō adō laḥ b̄ aij yab̄t̄ u, piral gagnab; kale hag n̄n̄gnabim u, n̄pe kalōp nan aij ñ̄nab. *

12 “Pen kale ke, han̄p adō u ḡlaḥ, adō u gaglaḥ, a ḡmim n̄n̄bim, adō u n̄p n̄bi b̄ gau kal̄p ḡmim. Mosis God lo manō udōm kal̄ k̄iñ̄ r̄ika manō u abe, b̄ God manō hagep kal̄ k̄iñ̄ r̄ikla manō u abe, iḥ me an̄bu. *

Adan pro, adan majō

(Luk 13:24)

13-14 “Mab ke yaḥ adan kub u waiō n̄n̄jōm am aij ḡpal. N̄bi b̄ iru n̄p m̄gan an̄bu arbal. An̄b u, kale n̄j aij ḡmim, p̄r m̄dep adan pro u udmim armim. Adan pro an̄bu ul̄ham arnabōl. N̄bi b̄ añ̄ añ̄ n̄p, adan pro m̄lō an̄bu klō gōm ul̄hai n̄n̄jōm arnabōl.

Piral hagnabōl, n̄j aij ḡmim

(Luk 6:43-46)

15 “Pen n̄bi b̄ God manō hagabun a gōm piral haggal gau, kaj sipsip hain aij rō halu lōm aunabōl u pen apōm m̄dōl ḡ, kain hapeb n̄bi b̄ hau lōp rō u kalōp ḡnabōl. An̄b u, n̄j aij ḡmim. *

16 N̄bi b̄ m̄d aij ḡpal rō halu lōm aunabōl u pen kale nan si nan naij ḡnabōl rō n̄n̄mim, kal̄p n̄j aij ḡnabim. Kale n̄n̄bim, naḡ ȳhar̄iḥ kal̄ kal̄ halō gau magō ñ̄ḥeb u p̄lō gu ñ̄n̄agnabim. *

17-18 Mab gau u rō n̄p ḡnab. Mab magō ñ̄ḥeb ur gau, mab magō ñ̄n̄agap p̄lagnab.

* 6:29: 1Ki 10:4-7; 2Kr 9:3-6 * 6:32: Mad 6:8 * 6:33: 1Ki 3:13-14; Sam 37:4,25; Ro 14:17 * 7:1: Ro 2:1; 1Ko 4:5; Jem 4:11-12 * 7:2: Mak 4:24 * 7:7: Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 * 7:8: 1Jn 3:22; 5:14-15 * 7:11: Jem 1:17 * 7:12: Mad 22:39-40; Luk 6:31; Ro 13:8-10 * 7:15: Mad 24:24; Ap 20:29; 2Pi 2:1 * 7:16: Gal 5:19-22; Jem 3:12 * 7:19: Mad 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6

Pen mab magö ñiñagep ur gau, magö ñiñeb pñagnab.

¹⁹ Pen mab magö aij pñagnab gau, rñb gñ dö gñ dam mab inab u yunaböl. *

²⁰ Anñb u, nñbi bñ gau nagñ gñnaböl adö u nñgmim, nñbi bñ gau aij, nñbi bñ gau najj a gñmim nñgnabim. *

*Jisas "Yad kale nñagmidin," a gñnab
(Luk 13:25-27)*

²¹ "Nñbi bñ yñp, 'Bñ Kub hon!' 'Bñ Kub hon!' a gñpal gau magöñhalö, God kalñp udöm abad mñdeinab, a gñ gasñ u nñagmim. Bapñ yad kumi kabö adö lanñ mñdöp u hagöp rö gñpal nñbi bñ gau nöp kalñp udöm kumi kabö adö lanñ au abad mñdeinab. *

²² God nñbi bñ manö kub hagnab ññn u, nñbi bñ iru nöp yñp hagnaböl, 'Bñ Kub, hon nñbi bñ ne nöp. Hib ne nöp hagnu, manö ne hag ñño. Hib ne nöp hagnu, nan nñbi bñ kñjaki abañ ala gau hag yuno. Hib ne nöp hagnu, nan gagep rö gau iru nöp gñno,' a gñnaböl.

²³ Yñp anñg hagnaböl u pen yad kalñp hagnabin, 'Yad kale nñagmidin; kale gñ najj nöp gñpim, ke gau arim!' a gñnabin. *

*Bñ mñhöp ram mñhöp gñlö
(Luk 6:47-49)*

²⁴⁻²⁵ "Bñ gasñ nññeb yabñ ap, ram nñpe u gññg, kabö adö lanñ gñnab. Hainö hadal kub apöm, möñ kub alöm, ññg ul apöm gñnab u pen ram nñpe kabö adö lanñ gñ pñdön gñnab u, pa jö ma jö gñ ud aragnab. Anñb u rö me, nñbi bñ manö yñp nññöm, nññ udöm, hagnpin rö gñnaböl gau.

²⁶⁻²⁷ "Pen bñ gasñ nññ aij gagnab ap, ram nñpe u gññg, mññn kabö kulup adö au gñnab. Hainö hadal kub apöm, möñ kub alöm, ññg ul apöm, ram nñpe u böñ nöp pa jö ma jö gñ ud arnab. Anñb u rö me, nñbi bñ manö yad nññöm hagnpin rö gagnaböl gau," a ga.

²⁸⁻²⁹ Jisas manö anñbu hag hakö nññöl gñ, nñbi bñ iru nöp ap mñdeila gau nññöm hagla, "God lo manö hag ñeb bñ hon gau manö hagnpal rö hagagöp; nñpe bñ manö nññ aij yabñ göm hagöp," a göm, aiö yabñ gñla. *

8

*Jisas bñ wös hapeb la u gö, kamññ la
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Jisas nö ilö lanñ mñdeila u arö göm, sñr yanñ ap lugö nññöl gñ, nñbi bñ iru nöp nñp hain gñla.

² Pen bñ wös hapeb la ap, Jisas mñdeila söl au amöm, kugom yñmöm, ubör yññhön göm haga, "Bñ Kub. Ne yñp gö kamññ lññg, gö

kamññ lñnab. Yñp kamññ lñnab u, yad God sabe gep ram raul arññg gabin u, yñp wñhö gagnaböl," a ga.

³ Anñg hagö, Jisas ññmagö mñlöp löm bñ anñbu ud nññöm haga, "Yad gñnabin; nöp kamññ lanñ," a gö, magö anñbu nöp nñp kamññ lö nññöl gñ,

⁴ Jisas bñ anñbu nñp haga, "Nöp gñnö kamññ löp anñbu, nñbi bñ rñmnap kalñp hag ññgmön wasö. Am bñ God nñp nan sabe gep bñ gau kalñp nöp yammön hagnmön, 'Yñp kamññ löp nññim!' a gñmöm. Anñg hagnmön, Mosñs hagn rö, yaur ap God nñp pak sabe gñ ññmön. Anñg geinabön, nñbi bñ gau nññöm hagnaböl, 'Nñp kamññ löp u me anñg gab,' a gñnaböl," a ga. *

*Jisas, ami bñ kub bñ wög gñ ñeb nñpe u nñp
gö, kamññ la
(Luk 7:1-10)*

⁵ Jisas daun pro Kapaneam arö nññöl gñ, ami bñ iru nöp abad mñdmñdöp bñ kub ap, Jisas yñp gñ ññññm a göm apöm Jisas nñp haga,

⁶ "Bñ Kub, bñ wög gñ ñeb yad u nñp mñña kub göm, ilön neb neb gö, anñ gagöp; ram au um mñdöp," a ga.

⁷ Hageia, Jisas haga, "Yad am nñp gñnö kamññ lñnab," a ga.

⁸⁻⁹ Hageia, ami bñ kub anñbu haga, "Bñ Kub, nññög hagnpan u pen yad bñ kub rö ram yad u aumön. Yad nññbin u, ami bñ kub rñmnap yñp abad mñdlö, yad pen ami bñ rñmnap kalñp abad mñdem, 'Arim,' a gñnö, arbal halö; 'Aumim,' a gñnö, aubal halö. Bñ yñp wög göp u nñp, wög gau anñg gñmön anñg gñmön a gñnö, göp. Anñb u rö, ne yñharññ, 'Kamññ lanñ,' a gñmön, nñp kamññ lñnab," a ga.

¹⁰ Anñg hagö Jisas aiö göm, nñbi bñ hain areila gau kalñp haga, "Bñ anñbi mñlö gau nñbö u pen, God göp rö nññ aij yabñ göm me, anñg hagöp. Bñ hon Isrel nñbö ap, God nñp nññ ud pñdön göm hagöp anñbu rö hagö, yad nññagnpin.

¹¹ Anñb u, hainö nñbi bñ mñlö gau nñbö gau, God nñbi bñ udöm kumi kabö adö lanñ abad mñdeinab anñ u amöm, Ebrahim, Aisak, Jekop bñ aip asñköm, nan ñññeb iru ñññöm, mññ mññ göl gñ mñdeinaböl. *

¹² Kale anñg göm am mñdeinaböl, pen nñbi bñ hon Isrel nñbö gau, am anñ anñbu mñdageinaböl rö löp. God kalñp hag yueinab, am mñdeinaböl höñ sñböñ göp adö yanñ. Kale mñññ magö göm meg magö hau jö ma jö gñ ñññöl gñ mñdeinaböl," a ga. *

¹³ Anñg hagnöm, Jisas ami bñ kub anñbu nñp haga, "Ne ado gñ aru! Hagnpan rö nöp gñnab," a ga. Jisas anñg hagö, nñpe ram

* 7:20: Mad 12:33 * 7:21: Luk 6:46; Jem 1:25 * 7:23: Sam 6:8; 2Di 2:19 * 7:28-29: Mak 1:22; Luk 4:32 * 8:4: Lep 14:1-32; Mad 9:30; Luk 17:14 * 8:11: Luk 13:29 * 8:12: Mad 22:13; 25:30; Luk 13:28

aramöm nı̄ŋa, bı̄ nı̄pe nan ga u, Jisas haga magö anı̄bu nöp kamı̄ŋ la.

Jisas Pida nı̄bor nı̄p gö, kamı̄ŋ la
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Pen Jisas Pida ram amöm nı̄ŋa, Pida nı̄bor u, hañ romanŋ gau mab rö inö, abañ adö laŋ um mı̄deia.

¹⁵ Jisas nı̄ŋöm, am Pida nı̄bor nı̄magö nı̄pe ud nı̄ŋö, magö u nöp kamı̄ŋ lö, nı̄pe uraköm, Jisas nı̄p nan magö ud lı̄ aij ga.

Jisas nı̄bi bı̄ iru nöp gö, kamı̄ŋ la
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁶ Dugo magö u, nı̄bi bı̄ kıkjaki aban ala gau abe, nı̄bi bı̄ nan ga gau abe, dam Jisas mı̄deia u aueila, nı̄pe kıkjaki gau hag hön yuöm, nı̄bi bı̄ nı̄ pai nan ga gau gö magöŋhalö kamı̄ŋ la.

¹⁷ Nı̄pe ga anı̄bu, bı̄ God manö hagep Aisaia, hadame nöp gı̄nab a göm kalı̄ kılın rı̄ka rö nöp ga. Nı̄pe kalı̄ kılın rı̄köm haga, “Hanı̄p nan ga gau gö kamı̄ŋ la.

Nan nı̄hön nı̄hön hanı̄p naij ga gau hag yuö mı̄d aij gı̄pun,” a ga. *

Bı̄ ap Jisas nı̄p haga, “Yad aip ajeinabul,” a ga
(Luk 9:57-62)

¹⁸ Jisas nı̄ŋa, nı̄bi bı̄ iru nöp ap nı̄p bı̄g gı̄gabö geila, bı̄ nı̄pe gau kalı̄p haga, “Nı̄g wanö juun böŋ lödan arun,” a ga.

¹⁹ Anı̄g hagö nı̄ŋöl gı̄, God lo manö hag ñeb bı̄ ap apöm nı̄p haga, “Manö hag ñeb bı̄. Ne ram mı̄nönŋ gai gai arnabön u, yad nöp aip arnabul,” a ga.

²⁰ Hageia, Jisas haga, “Kain hauŋ gau, kale mı̄nönŋ mı̄gan gau hanbal. Yaur gau, kau kale haneb u mı̄döp. Pen yad Bı̄ Nı̄ nı̄pe haneb mı̄gan u mı̄dagöp,” a ga. *

²¹ Pen bı̄ Jisas nı̄p nı̄ŋ uda bı̄ ap haga, “Bı̄ Kub, yad ne aip arul u pen, yı̄p yau a gö, bapı̄ nı̄p umö rı̄göl gem, ne aip ajeinabul,” a ga. *

²² Hageia, Jisas haga, “Nı̄bi bı̄ yı̄p nı̄ŋ udagpal rı̄mnap umaiöl, nı̄bi bı̄ yı̄p nı̄ŋagpal rı̄mnap dam rı̄göl göl; pen ne auö yad aip arul,” a ga.

Jisas hagö, yı̄gön kub ur ga
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Jisas nı̄g magı̄b udöm arnı̄g gö, bı̄ nı̄pe gau aip hadla.

²⁴ Nı̄g anı̄ u arlö nı̄ŋöl gı̄, adı̄ŋ yı̄gön kub yabı̄l u udöm, nı̄g ral apöm, nı̄g magı̄b u ud ado gı̄nı̄g rö ga. Pen Jisas nı̄pe hon haneia rö, *

²⁵ bı̄ nı̄pe gau nı̄p am haglö urakö hagla, “Bı̄ Kub! Pı̄nöm asad kub u hanı̄p ud ado

gö, nı̄g nı̄ŋun rö löp u, ne hanı̄p ud kamı̄ŋ lı̄,” a gı̄la.

²⁶ Hagaila, kalı̄p haga, “Nı̄hön gı̄nı̄g pı̄nı̄ŋ gabimı̄ŋ Kale manö yad pro pro rı̄mnap nı̄ŋ udagpim aka?” ga. Anı̄g hagöm, uraköm, pı̄nöm asad udeia u hagö hir göm, nı̄g ral aueia u ur göm ga. *

²⁷ Anı̄g gö, kale aiö göm hagla, “Bı̄ kal yabı̄l i nı̄pe bı̄ aige rö bı̄ gajı̄p nı̄ŋöm pı̄nöm asad udeia u hir göm, nı̄g ral auajı̄p u ur göm göp?” ö gı̄la.

Aiön pi halö bı̄ mı̄hau Jisas gö, kamı̄ŋ la
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Jisas nı̄g juöm, ram mı̄nönŋ Gadara böŋ lödan amjaka nı̄ŋöm, bı̄ hauŋ kıkjaki aban ala mı̄hau wı̄p rı̄göl gı̄mı̄dal kabö mı̄gan gau nı̄bö apjaklö. Bı̄ anı̄b mı̄hau kalı̄p kıkjaki aiön pi abanı̄ŋ alla rö, bı̄ hapeb yabı̄l mı̄hau mı̄dmı̄dil. Adan kalpe mı̄dmı̄dil au, nı̄bi bı̄ rı̄mnap aragmı̄dal.

²⁹ Pen kalpe mı̄hönŋ apjakmil, Jisas nı̄p haglö, “God Nı̄ nı̄pe. Nı̄hön gı̄nı̄g auabön? Hanı̄p ilön kub nı̄nı̄g auabön aka nı̄hön? Nı̄n ne hanı̄p ram mı̄nönŋ naij hag yuep u auagöp,” a gı̄lö. *

³⁰ Pen magö anı̄bu, kaj iru nöp amı̄l nı̄ŋeila söl goŋ anı̄b au me,

³¹ kıkjaki aiön pi bı̄ anı̄b mı̄hau kalı̄p abanı̄ŋ alla gau, Jisas nı̄p neb neb göl gı̄ hagla, “Hanı̄p hag yunı̄g gı̄mön u, hagö, amun kaj mı̄dpal gı̄danı̄ŋ kalı̄p yuö hı̄kun,” a gı̄la.

³² Hageila, Jisas “Arim,” a gö, bı̄ anı̄b mı̄hau kalı̄p arö göm, am kaj gau kalı̄p yuö hı̄kla. Hı̄klö kaj gau pı̄nı̄ŋ gı̄ mı̄nönŋ rul goŋ au amöm, gı̄ dam nı̄g wanö yanı̄ paköm, nı̄g nı̄ŋöm, magöŋhalö um hakla.

³³ Pen bı̄ kaj mukmı̄dal gau, ga anı̄bu nı̄ŋöm, yı̄ŋı̄d daun u amöm, Jisas nı̄hön nı̄hön ga u, bı̄ kıkjaki abanı̄ŋ alla mı̄hau nı̄hön nı̄hön ga manö u, nı̄bi bı̄ gau kalı̄p magöŋhalö hag nı̄la.

³⁴ Hag ñeila, nı̄bi bı̄ daun mı̄deila anı̄b gau magöŋhalö Jisas nı̄p nı̄ŋun a göm, ap nı̄p nı̄ŋöm, neb neb göl gı̄ hagla, “Ram mı̄nönŋ hon i arö gı̄mön, ke gau aru,” a gı̄la.

9

Jisas bı̄ nı̄magö ma kı̄la ga u nı̄p gö, kamı̄ŋ la

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas kauyanı̄ŋ nı̄g magı̄b udöm, nı̄g wanö juöm, ram mı̄nönŋ nı̄pe hanmı̄döp u böŋ lödan ara. *

² Pen nı̄bi bı̄ rı̄mnap, bı̄ nı̄magö ma kı̄la ga ap, Jisas gö kamı̄ŋ lınab, a göm, nı̄p ilön lı̄ dapöm Jisas mı̄deia au daula. Pen, Jisas gö kamı̄ŋ lınab, a göm nı̄ŋla rö, Jisas bı̄ nı̄n

* 8:17: Ais 53:4 * 8:20: 2Ko 8:9 * 8:21: 1Ki 19:20

* 8:24: Sam 4:8 * 8:26: Mad 14:31; Sam 89:9 * 8:29:

ma kɩla ga anɩbu nɩp haga, “Nɩ me! Gasi halö mɩdaimön. Nan si nan naji gɩpan gau nɩjem arö gabin,” a ga.

³ Jisas anɩg hagö, God lo manö hag ñeb bɩ gau rɩmnap hagla, “Bɩ i God nɩp hag juöl gi me, anɩg hagab,” a gɩla.

⁴ Pen Jisas gasi nɩŋla anɩbu ke nɩjöm haga, “Kale nɩhön gɩnɩg yɩp gasi naji nɩjmim anɩg hagabim?” *

⁵ Yad nɩp, ‘Nan si nan naji gɩpan gau nɩjem arö gabin,’ a gɩnö, kalöp aij gɩnab, aka ‘Urak aru!’ a gɩnö, kalöp aij gɩnabŋ Aka manö nɩhön hagnö, kalöp aij gɩnab?

⁶ Mɩñi kale nɩŋnabim, Bapi God yɩp Bɩ Ñɩ nɩpe hag la nɩjöm, mɩnön naböŋ i i apem, nan si nan naji gɩpal gau nɩjem arö gɩnabin,” a ga. Jisas anɩg hagöm, bɩ ñɩn ma kɩla ga u nɩp haga, “Urakmön, köp ne u udmön, ram ne aru!” a ga. *

⁷ Jisas anɩg hagö, bɩ anɩbu uraköm köp bad nɩpe u udmön ram nɩpe ara.

⁸ Ram nɩpe arö nɩjöl gi, nɩbi bɩ gau nɩjöm, God hagö Jisas apöm gab, a göm pɩñɩj göm, bɩ ap mɩnön naböŋ i i anɩb unbö rö gö nɩŋapun a göm, God hib nɩpe haglö adö ara.

*Jisas bɩ nɩpe Madyu nɩp uda
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Jisas ram mɩnön anɩbu arö göm, mɩgan ap amöm nɩŋa, bɩ dakɩs udep wög gɩmɩdöp bɩ ap ram raul mɩgan u asɩk mɩdeia. Bɩ anɩbu hib nɩpe Madyu. Jisas nɩp nɩjöm haga, “Yad aip aue!” gö, uraköm Jisas aip ara.

¹⁰ Jisas bɩ nɩpe gau aip Madyu ram amöm, nan ñɩñlö nɩjöl gi, bɩ dakɩs udep gau abe, bɩ nan si nan naji gɩmɩdal bɩ gau abe, iru nöp apöm Jisas bɩ nɩpe gau aip nan ñɩŋla.

¹¹ Nan ñɩŋeila, bɩ Perisi gau nɩjöm, Jisas bɩ nɩpe gau kalɩp hagla, “Manö hag ñeb bɩ kale u, nɩpe nɩhön gɩnɩg, bɩ dakɩs udep gau abe, nɩbi bɩ nan si nan naji gɩpal gau abe, aip dɩm ñöl nan ñɩŋab?” ö gɩla. *

¹² Hageila, Jisas manö anɩbu apdi nɩjöm haga, “Nɩbi bɩ nan gagöp gau, wös wameb bɩ gau aragpal; nɩbi bɩ nan göp gau nöp wös wameb bɩ gau arbal.

¹³ Pen God manö ap haga iŋ u nɩŋ aij gɩmim mɩdaimim. Nɩpe haga, ‘Yɩp nan sabe gi ñɩnabim u, yɩp aij gagnab; pen nɩbi bɩ gau kalɩp mög nɩjmim gi aij geinabim u, yɩp aij gɩnab,’ a ga. Pen yad aunö u, nɩbi bɩ, hon nɩbi bɩ aij, mɩd aij gɩpun a gi gasi nɩŋbal gau, kalɩp ulhai nɩŋ udnɩg auagnö; yad nɩbi bɩ, hon nan si nan naji gɩpun a gi gasi nɩŋbal gau, kalɩp ulhai nɩŋ udnam a gem aunö,” a ga. *

* 9:4: Mad 12:25; Luk 9:47; Jon 2:25

* 9:6: Jon 17:2

Nan magö hil gep

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Ñɩn ap, Jon ñɩg pak ñeb bɩ nɩpe gau, Jisas mɩdeia au apöm hagla, “Hon abe, bɩ Perisi gau abe, ñɩn rɩmnap, God nɩp nöp gasi nɩŋun, a gun, nan ñɩŋapun. Pen bɩ ne gau nɩhön gɩnɩg u rö nöp gagpal?” ö gɩla. *

¹⁵ Hageila, Jisas kalɩp haga, “Nɩbi bɩ gau, bɩ nɩbi udnɩg gab bɩ u aip mɩdeinaböl ñɩn u, mɩñ mɩñ göl göm nan ñɩŋnaböl; pen bɩ rɩmnap apöm bɩ anɩbu nɩp ud junaböl ñɩn u, mög gö nan hil göm ñɩŋagnaböl,” a ga.

¹⁶ Pen Jisas nɩpe kalɩp manö ap hod rɩköm haga, “Waŋj gɩsön u udmön, waŋj papɩ gi, pa gi dö gɩnab ramö u al döŋ gagnaböl. Pen ai gɩnɩg göm al döŋ gagnabölŋ Anɩg geinaböl u, waŋj lulö gabin a gɩnɩg gab, mɩgan kub yabɩ pa bɩññ gɩnab.

¹⁷ Pen ñɩg wain u, u rö nöp. Wain gɩsön nɩbö u göm, ud kaj meme hañ mɩŋep mɩgan u ral lagnaböl. Pen nɩhön: anɩg geinaböl u, ñɩg wain kamɩŋ u ranöm, bɩŋ yabɩ hagöm, kaj meme hañ u pak gi dö göm, hon göm arnab. Anɩb u, ñɩg wain kamɩŋ u udmön, kaj meme hañ kamɩŋ nɩbö mɩgan u ud lɩlö nöp me, aij gɩnab,” a ga.

Jisas gaia nɩbi kub ap, pai pro ap, kamɩŋ la

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Jisas manö anɩbu hagö nɩjöl gi, Juda bɩ kub ap Jisas mɩdeia au apöm, kugom yɩmöm haga, “Pai yad u böŋ nöp umöb u pen ne am nɩp ud nɩjöl, uraknɩm,” a ga.

¹⁹ Hagö, Jisas bɩ nɩpe gau aip uraköm, bɩ anɩbu aip arla.

²⁰⁻²¹ Pen nɩbi ap, hagape lugöl gi lugöl gi mɩdeia, mɩ unbö mɩgan laŋ ina. Anɩg gö, gasi nɩpe u nöp nɩjöm, “Jisas waŋj nɩpe mɩlö kub goŋ gau nöp ud nɩŋnö, yɩp kamɩŋ lɩnab,” a göm, Jisas arö nɩjöl gi, jöl adö gau amöm, waŋj nɩp u ud nɩŋa. *

²² Ud nɩjöl, Jisas ado göm nɩbi anɩbu nɩp nɩjöm haga, “Yɩp nɩŋ udpan u me, nöp kamɩŋ löp. Gasi halö mɩdaimön,” a ga. Hagö, nan nɩp gɩmɩdöp u magö anɩbu nöp kamɩŋ löm, hagape aumɩdöp u mɩŋep ga.

²³ Pen Jisas nɩbi bɩ anɩbu arö göm am am, bɩ kub ram u amjaköm nɩŋa, aŋŋ magö pu göm, manö hauŋ kub yabɩ geila.

²⁴ Jisas nɩjöm kalɩp haga, “Kale ke gau arim! Pai i umagöp; yɩharɩŋ hon hanab,” a ga. Anɩg hagö, nɩp mɩthol gɩla.

²⁵ Pen Jisas nɩbi bɩ anɩb gau kalɩp hag höŋ yuöm, ram raul mɩgan yarj amöm, pai uma u nɩp, ñɩmagö kɩd u ud nɩjöl, uraka.

²⁶ Anɩg gö, manö anɩbu yag dam ram mɩnön anɩb gau magöŋhalö ud arla.

* 9:11: Luk 15:2

* 9:13: Mad 12:7; Hos 6:6

* 9:14:

Jisas gö, bî amgö we mîhau amgö ñîl nîjîlö

27 Pen Jisas ram mînönj anîbu arö göm arö nîjîlö gî, bî amgö magö we ga mîhau nîp hain göl gîmil mep mîgan dap ranmil, haglö, "Depid Ñî nîpe! Halîp mîhönj mög nîjmön!" a gîlö. *

28 Anîg hagailö, pen Jisas nîpe ram raul mîgan u ara. Bî anîb mîhau hain ammil ram u apjaklö, Jisas kalîp mîhönj haga, "Kale mîhönj, yad kalöp gînö kamînj lî nab a gîmil, yîp ap hagabilj Yad yau a gînabin, kale gasî nîjbil amgö kale ñîl lî nab aka wasö?" ö ga. Hageia, haglö, "Bî Kub, holmînj nîjbul, ne halîp geinabön kamînj lî nab," a gîlö.

29 Hagailö, Jisas amgö kalîp mîhönj ud nîjöm haga, "Yîp nîj udpil u me, hagpil rö gînim," a ga.

30 Hagö, amgö kalîp mîhönj kamînj lö, nîjîlö nîjîlö gî, Jisas kalîp mîhönj manö klö hagöm hag aij göm haga, "Nîbi bî gau, Jisas gajîp halîp kamînj löp, a gîmil hagagmil," a ga. *

31 Anîg haga u pen kalpe mîhönj ammil, nîbi bî ram mînönj anîb gau magöjhalö hag ñîlö ara.

Jisas atab ado ga bî ap nîp gö, manö ga

32 Pen kalpe mîhönj arlö nîjîlö gî, nîbi bî rîmnap, bî aiön pi halö atab ado ga bî ap, dap Jisas mîdeia au daueila.

33 Jisas aiön pi bî anîbu nîp abanj ala u hag yuö, manö hag aij ga. Anîg gö, nîbi bî gau aiö göm hagla, "Ram mînönj Isrel i, bî ap anîbu rö gö nîjagpun," a gîla. *

34 Pen bî Perisi gau hagla, "Nîpe kîjaki aiön pi nap kale Seden klö u udöm me, aiön pi gau hag hönj yuöp," a gîla. *

Jisas nîbi bî gau kalîp mög nîja

35 Pen Jisas nîpe daun pro gau abe, daun kub gau abe gî ajöl göm, Juda magum gep ram gau amöm, Kînj kub ke yabhî u nîbi bî udöm abad mîdeinab manö aij u hag ñîmîdöp. Pen nîbi bî gau kalîp nan nîhön nîhön ga u, u rö nöp gö kamînj la. *

36 Jisas nîja, nîbi bî anîb gau kaj sipsip gau bî abad mîdep kale ap mîdagöp rö u mîdeila. Gasî kub nîjöm uţham mîdeila u pen kalîp bî gî ñeb ap mîdageia. Anîb u nîjöm, Jisas nîpe mög yabhî nîjöm, *

37 Bî nîpe gau kalîp haga, "Nan magö iru yabhî nöp wög nabönj au po gî mîdöp u pen nîbi bî ral dauerp iru mîdagpal. *

38 Anîb u, kale bî wög nabönj nap nîbö u nîp hag nîjbe, bî ral dauerp rîmnap yuö, ral dap nîp lau adö dauöl," a ga.

10

Jisas manö ud arep bî nîpe unbö mîgan la?

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Jisas bî nîpe unbö mîgan lanj u wiñ alö aueila haga, "Yad ke kalöp hagabin u me, kîjaki aiön pi nan gau hag yunîg, hag yunabim. Nîbi bî nan nîhön nîhön gî nab gau u rö nöp gîpe, kamînj lî nab," a ga. *

2 Bî Jisas manö ud arep unbö mîgan lanj Jisas hag yua bî gau, hib kale gau me, bî ap Saimon, hib nîpe ap Pida a gîmîdal; bî ap Edru, Pida nîmam nîpe u; bî ap Jems, Sebedî ñî nîpe; bî ap Jon, Jems nîmam nîpe;

3 bî ap Pilip; ap Badolomyu; ap Domas; ap Madyu, nîpe dakîs udmîdöp; bî ap Jems, Alpias ñî nîpe; bî ap Dadias;

4 bî ap Saimon, hib nîpe ap Selod a gîmîdal; bî ap Judas Iskariot, nîpe me hainö Jisas nîp mumug nîja.

Jisas manö ud arep bî nîpe unbö mîgan lanj kalîp hag ke ke yua

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Jisas bî nîpe anîb gau kalîp manö aij wög u göl a göm, hag ke ke yuöl gî haga, "Kale Juda nîbi bî wasö anj gau abe, Same-ria kai mîdpal anj gau abe, aragmim.

6 Pen kale an nîbi bî hon Isrel, nîbi bî kale God nîp gasî nîjagpal gau, kalîp hag ñîlö gî haggimim, *

7 "God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñî n u, hadö sölö auöp," a gîmim. *

8 Nîbi bî nan gînim gau gîpe, kamînj lînim. Nîbi bî bönj nöp umöl gau gîpe, kauyanj uraköl. Nîbi bî wös hapeb lînim gau gîpe, kamînj lînim. Nîbi bî kîjaki aiön pi abanj alnim gau hag hönj yube aranj. Bapi hol apîl kalöp pör yîharînj wög gîpul rö, kale u rö nöp nîbi bî anîb gau kalîp yîharînj wög gî ñînimim.

9 Mani gol, mani silpa, mani atî rîmnap ud aragmim. *

10 Wadî, walîj rîmnap halö, ma rîrup, watab adînj, nan gau ud aragmim. Pen nîhön: nîbi bî wög gî ñî naböl gau pen nan ñîlö ñîjnaböl. *

11 "Pen daun ap aka ram rîlîg aglö ap amjakpe, nîbi bî kalöp hag wîhai udöl rö rîmnap nîjnimim, kalîp aip nöp mîdmim, ram mînönj ke ap gau arnîg gî nabim ñî n u nöp, kalîp arö gînimim armim.

* 9:27: Mad 20:29-34 * 9:30: Mad 8:4 * 9:33: Mak 2:12 * 9:34: Mad 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 * 9:35: Mad 4:23; Mak 1:39 * 9:36: Mad 14:14; Nab 27:17; 1Ki 22:17; Sek 10:2; Mak 6:34 * 9:37: Luk 10:2 * 10:1: Mak 6:7; Luk 9:1 * 10:6: Jer 50:6 * 10:7: Mad 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 * 10:9: Luk 10:4 * 10:10: Luk 10:7; 1Ko 9:14

12-14 Pen ram ap ammim, “Kale m+dpim!” a g+pe, “Yau, m+dpun; aij aubim,” a gaiöl, ram raul m+gan an+bu armim. Pen kalöp manö yad hag n+mim hag w+hai ud n+ngaiöl u, ar+ik ar+n+g, ac+ip ac+ip ma k+id kale c+ig udöm m+dain+m u, ab+it+ g+ yumim armim. *

15 Yad kalöp n+ngö yab+it hagabin: manö kub hagep n+n u, Sodom Gomora n+bi b+ ilön pro pro udnaböl; n+bi b+ kalöp udagnaböl an+bu gau, ilön kub yab+it udnaböl. *

*Marö iru nöp aunab
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

16 “Pen n+ngim! Yad kalöp kaj sipsip rö u, n+bi b+ kain haul rö m+dpal an+ gau yuabin. An+bu u, gas+ n+ng aij göl g+, agam+ij kalöp hag nöl g+ m+daimim. *

17 “Pen n+bi b+ r+imnap kalöp ud sis+ löm, dam Juda magum gep ram gau arlö, kansol kale gau ap manö kub hagöm, kalöp paknaböl. An+bu u, n+ng aij g+mim. *

18 Kalöp b+ yad a göm, t+ip g+ dam gapman b+ kub aka kin m+deinaböl au ud arlö, kale manö aij yad u, b+ kub gau abe, Juda n+bi b+ wasö ram m+nöng mlö kub gau n+bö gau abe, kalöp hag n+nabim.

19-20 Kalöp manö kub hagnaböl an+bu, manö n+hön hagun aka manö aige gun hagun a g+mim p+n+ng g+mim, gas+ iru n+ngagmim. Hagpe n+ngöl g+, Nap God Ana n+pe kale aip m+döp u, gas+ aij n+inab, manö kale adö u ke hagagnabim; Nap God Ana n+pe kalöp hagnab rö nöp hagnabim. *

21 “N+n an+bu, n+mam gau uraköm, n+mam kale ke gau al paklan a göm, b+ kub gau kalöp mumug g+naböl. Nap gau uraköm, n+ pai kale ke gau al paklan a göm, b+ kub gau kalöp mumug g+naböl. N+ pai gau uraköm, n+me nap kale ke gau jöl nöm u rö nöp g+naböl. *

22 Y+ip lau adö m+deinabim rö, n+bi b+ gau magönhalö kalöp n+nglö, mulu kal alnab. Pen n+bi b+ an klö göm, y+ip p+g nöp m+deinaböl gau, n+n hain u auö, God kalöp udnab.

23 Pen m+gan ap arbe, kalöp g+ najj gaiöl u, p+n+ng g+ m+gan ap armim. Yad kalöp n+ngö hagabin, Isrel daun gau n+bi b+ gau kalöp hag n+be aragnab adö, yad B+ N+ n+pe aunabin.

24-25 “N+ pai skul hagpal gau kub m+dlö, hag n+eb b+ kale gau pro m+dagpal. Pen hag n+eb b+ m+döp rö m+daian a göm me, skul hagpal. N+bi b+ wög g+ n+bal gau kub

m+dlö, n+bi b+ kalöp abad m+dpal gau pro m+dagpal. Wög g+pal u, n+bi b+ kub m+dpal rö m+daian a göm, wög g+pal. An+bu u rö, n+bi b+ yad gau, yad m+dpin rö m+daian a göm, g+pal. Pen n+bi b+ gau y+ip hag juöm, Seden h+ib n+pe ap löm y+ip Bielsebul a g+pal rö, kalöp b+ wög g+ n+eb yad u rö nöp hag juöm manö najj hagnaböl me. *

*God n+ip nöp p+n+ng gep
(Luk 12:2-7)*

26 “N+bi b+ gau kalöp n+ngmim p+n+ng g+mim. Manö n+hön m+n+ har+ göl m+döp u, hainö waiö m+deinab. Nan n+hön agam+ij g+pal gau, hainö waiö n+ngnaböl. *

27 Manö yad kalöp pi gem hagnabin u, kale am kalöp waiö hag n+mim. Manö yad kalöp r+m+id it hagnabin u, ram adö lan+ ammim, manö kub hag n+be n+ngöl.

28 “Kale n+bi b+ al pak l+bal b+ gau n+ngmim p+n+ng g+mim. Kale y+har+ng hañ bad u nöp al pak l+naböl; ana u halö g+ najj göl rö lagöp. P+n+ng g+n+ng me, B+ Kub n+bi b+ hañ roman+ abe ana abe m+gan mab ke inab yan+ yunab u n+ip p+n+ng g+mim. *

29 Yaur pro gau, nan y+har+ng. Mani a+ magö a+n nöp yuöm, m+höp udpal. Nan y+har+ng u pen, God kalöp n+ng m+döp rö, ap y+har+ng lug pakagnab.

30 Umagö kalöp u, God magönhalö wö ralöp.

31 An+bu u, p+n+ng g+mim. Yaur gau nan pro yab+it; kale pen nan yab+it m+dpim. *

*Yad Jisas b+ n+pe a g+mim waiö hagmim
(Luk 12:8-9)*

32 “N+bi b+ an y+ip lau adö m+döm, n+bi b+ gau kalöp waiö hag n+naböl gau, yad pen Bapi yad kumi kabö adö lan+ m+döp u n+ip, y+ip lau adö m+dpal, a gem, waiö hagnabin.

33 Pen n+bi b+ an, y+ip c+ig aij gagöm, n+bi b+ aip m+deinaböl an+ au hagnaböl, b+ an+bu yad n+ngagpin, a g+naböl u, yad pen Bapi yad kumi kabö adö lan+ u n+ip, n+bi b+ gai i yad n+ngagpin, a g+nabin. *

*Pen pen g+naböl
(Luk 12:51-53; 14:26-27)*

34 “Yad m+nöng naböng it i aunö u, ‘Jisas n+pe m+nöng naböng it i aua rö, agam+ij m+id aij g+nabun,’ a g+mim, gas+ u n+ngagmim. Yad aunö u me, n+bi b+ gau manö kub hagöm, pen pen g+naböl.

35 An+g g+nab: n+ gau uraköm, nap aip pen pen g+naböl. Pai gau uraköm, n+me aip pen pen g+naböl. N+ n+bin gau uraköm, n+pis aip pen pen g+naböl. *

* 10:12-14: Luk 10:5-6; Ap 13:51 * 10:15: Mad 11:24; Jud 7 * 10:16: Luk 10:3; Ro 16:19 * 10:17: Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 * 10:19-20: Jon 14:26 * 10:21: Mai 7:6; Mad 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16 * 10:24-25: Mad 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 6:40; 11:15; Jon 13:16; 15:20 * 10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 * 10:28: Jem 4:12 * 10:31: Mad 6:26 * 10:33: Mak 8:38; Luk 9:26; 2Di 2:12 * 10:35: Mai 7:6

³⁶ Anig ginaböl anıbu, ram kale añı mıdpal u, kale ke nöp pen pen ginaböl.

³⁷ "Nıbi bı an, nıme nap aka fıı pai gau nöp mıdmagö löm, yıp mıdmagö lagnaböl u, nıbi bı yad mıdöl rö lagnab.

³⁸ Nıbi bı an yıp pıg mıdnıg gaböl, pen gası ap nıñöm hagnaböl, 'Nıbi bı rımnap hanıp gı naj göl rö löp,' a göm, yıp arö ginaböl u, nıbi bı yad mıdöl rö lagnab.

³⁹ Nıbi bı an, yad ke nöp mıdem, mıd aij gınam a gıgab u, mab ke inab yan u arnab. Nıbi bı an pen hagnab, yad Jısas lau adö mıdnö, yıp al pak lınıg al pak löl a gıgab u, kamıñ pör pör mıdepen u udnab. *

God kalıp pen u rö nöp abad mıdeınab (Mak 9:41)

⁴⁰ "Kale arbe, nıbi bı rımnap kalöp hag wıhai uadıöl u, yıp abe hag wıhai udnaböl. Pen yıp hag wıhai udnaböl rö, Bı yıp hag yuö aunö u nıp abe hag wıhai udnaböl. *

⁴¹ Nıbi bı an, God manö hagep bı ap nıñöm hagnab, 'Bı auöp i, God wög göp u me, nıp udnabin,' a göm, udnab u, aij yabıt gıgab. God manö hagep bı anıbu ud aij gıgab rö, hainö God nıp u rö nöp ud aij gıgab. Nıbi bı an, God nıbi bı kamıñ aij nıpe ap nıñöm hagnab, 'Bı auöp i, God bı kamıñ aij nıpe u me, nıp udnabin,' a göm udnab u, aij yabıt gıgab. God nıbi bı kamıñ aij nıpe u ud aij gıgab rö, hainö God nıp u rö nöp ud aij gıgab.

⁴² Pen nıbi bı an, bı yıharıñ yad ap nıñöm, Jısas bı nıpe u a göm, fıng mıl dap fıınab u, God nıñö, aij gö, pen hauı gagnab," a ga.

11

Jon bı nıpe rımnap hag yuö, Jısas nıp nıñıg arla

(Luk 7:18-35)

¹ Jısas bı nıpe unbö mıgan lanj gau kalıp anıg göl anıg göl gımmı a göm hag fıı aij göm, ram mınöñ anıbu arö göm, daun yöp söl anıb gau amöm, nıbi bı gau kalıp manö hag fıa.

² Pen Jon bı fıng pak fıeb bı apöm manö aij hag fıa fıın u rıköm, nıbi bı gau, God hanıp udöm kumi kabö adö lanj au abad mıdeınab; God nıpe nıbi bı yıharıñ yabıt gau ud aij yabıt gö, nıbi bı aij nıpe yabıt mıdeınaböl.

³ nıp hag nıñöm hagla, "Hanıp hag fıımön, ne bı 'Krais' a gun pör abad mıdpuñ u nöp auban, aka hon bı hain fıbö anıbu ke abad mıdaıun?" ö gıla.

⁴ Hageıla, Jısas kalıp haga, "Kale Jon mıdöp u ammım hagnım, 'Hon amun amgö hon ke nıñun, rımıd hon ke nıñbun,

⁵ bı anıbu nıbi bı amgö we göp gau gajıp amgö nıñbal. Nıbi bı ma naj göp gau gajıp adan aj aij gıpal. Nıbi bı wös hapeb löp gau gajıp mılep göp. Nıbi bı rımıd mıgan pıt göp gau gajıp gası wakö nıñbal. Nıbi bı umbal gau gajıp kauyan urakpal. Nıbi bı mög gep rö gau, u rö nöp Krais manö aij u hagö nıñbal,' a gımmı. *

⁶ Pen manö ap hagnım, 'Nıbi bı yıp nıñ udöm, gası ap ap nıñagnaböl gau, mıt fıñ fıñ yabıt gıgaböl,' a gımmı," a ga.

⁷ Anıg hagö, Jon bı nıpe gau arlö nıñöl gı, Jısas nıbi bı ap mıdeıla gau kalıp Jon manö adö u hagöm haga, "Kale nöd ram mınöñ kabö nöp mıdöp anj gau arbe fıın u, nıñön nıñıg arbenj Hod mıtö añı ap yıgön ud danj i göp ap nıñıg arbe?"

⁸ Aka nıñön nıñıg arbenj Bı waıtj aij aij nöp fıbal bı ap nıñıg arbenj Bı waıtj aij aij udun a göm nıñbal gau, bı kub ram kıñ aij gau hanbal. Kale Jon mıdmıdöp ram mınöñ nöp anj au han mıdagmıdal.

⁹ Pen nan nıñön nıñıg arbenj Yıharıñ aragpe. Jon bı God manö hagep, bı anıbu nıñıg arbe. Bı God manö hagep aunab a gımmı abad mıdmıdim me, bı anıbu me u. Pen Jon nıpe God manö hagep bı nöp wasö.

¹⁰ Jon nıp gası nıñöm, hadame nöp God nıpe fıı nıpe nıp manö haga manö anıbu, God Manö yan kalı kıñ rıköm hagla, 'Bı manö hagep yad u, hag yunö nöd amöm, nıbi bı gau hag fıı aij gö, hainö ne ke arnabön,' a göm kalı kıñ rıkla. *

¹¹ Kalöp hagabin, nıbi bı mınöñ naböñ fı i mıdpal gau, añı ap Jon rö wasö. Pen God nıbi bı yıharıñ yabıt dam kumi kabö adö lanj au abad mıdeınab gau, kale Jon rö mıdageınaböl; God nıpe nıbi bı yıharıñ yabıt gau ud aij yabıt gö, nıbi bı aij nıpe yabıt mıdeınaböl.

¹² Jon bı fıng pak fıeb bı apöm manö aij hag fıa fıın u rıköm, nıbi bı gau, God hanıp udöm kumi kabö adö lanj au abad mıdaimı a göm, manö anıbu kıö yabıt gı dam dam, fıñı u rö nöp kıö yabıt gıpal.

¹³ "Bı God manö hagep manö kalı kıñ rıkla gau abe, Mosıs God lo manö kalı kıñ rıka u abe, fı u me, God Mesaia u nıp yuö, nıpe nıbi bı gau kalıp udöm abad mıdeınab. Manö anıbu nöp hag daulö daulö me, Jon aua. *

¹⁴ Pen manö hagnıg gabin u udnabım aka nıñagpin. God Jon nıp hagö, apöm nıbi bı gau kalıp manö hag fıa u, God Manö kalı kıñ rıköm, gıgab a gıla rö nöp ga. Kalı kıñ

* **10:39:** Mad 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 * **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20 * **11:5:** Aıs 35:5-6; 61:1 * **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:13:** Luk 16:16 * **11:14:** Mal 4:5; Mad 17:10-13; Mak 9:11-13

rîkôm hagla, bî God manô hagep llaija rô bî ap aunab, a gîla. *

¹⁵ Kale nîbi bî gasî rîmîd mîdainîm gau, manô hagabin i rîmîd lî nîj aij gîmim.

¹⁶ "Nîbi bî mîñî ñîn i mîdpal gau yad nîjbin, kale ñî painajî rîmnap maker au asîkôm, ñî painajî rîmnap meg mîgan dap ranôm kalîp haggal rô u mîdpal.

¹⁷ Kale haggal, 'Hon alîj pu gîno, kale nîhôn gînîg kugom ralagpim? Kîmap mîtônj gep rô ap hagno, kale nîhôn gînîg mîtônj gagpim?' ô gîpal.

¹⁸ Anîb u rô, God Jon nîp yuô apôm, ñîn rîmnap nan magô ñîjagôm, ñîg wain ñîjagôm gô, hagla, 'Bî anîbi nîp nan nîhôn abanj alô anîg gôp?' ô gîla.

¹⁹ Bî Ñî nîpe pen auô haggal, 'Bî nan kub ñîjôm, ñîg wain ñîjôm, bî dakîs udpal gau aip ajôm, bî nan najî gîpal gau aip ajôm gôp,' a gîpal. Pen nîbi bî God Manô u nîj udôm, gî aij gôm, mîd aij gînaböl u, nîbi bî gau nîjôm hagnaböl, God Manô u manô aij yabîl, a gînaböl," a ga. *

*Manô kub udnaböl
(Luk 10:13-15)*

²⁰⁻²¹ Jisas daun kub nôd gî ajôm, nan gagep îru nôp gô, nîbi bî gau nîjla u pen kale, nîhôn gînîg nan si nan najî gîpun a gôm, nan si nan najî gîmîdal u arô gôm, Jisas nîp nîj udagla. Anîg gîlô, Jisas kalîp hag gôm haga, "Korasin daun nîbi bî gau! Bedsaida daun nîbi bî gau! Nan gagep gau gîno, nîjbe. Pen nan si nan najî gîpim u arô gîmim, yîp nîj udagpim. Anîg gîpim u, kale manô kub yabîl udnabim. Daun kub Daia Juda nîbi bî wasô gau, daun kub Saidon Juda nîbi bî wasô gau, nan gagep anîb gau kalîp u rô nôp gaibnep, kale nan si nan najî gîmîdal gau arô gôm, wadî asöl rô rîmnap yîmôm, run he löl gî löl gî mîdaiblap. *

²² Anîb u, manô kub hagep ñîn u, Daia nîbi bî abe, Saidon nîbi bî abe, manô pro rô udnaböl; pen kale Korasin nîbi bî abe, Bedsaida nîbi bî abe, manô kub yabîl udnabim.

²³ "Kapaneam nîbi bî gau. Ñîn anîbu kale kumi kabö adö lanj au aragnabim; bônj nôp mab ke inab ulôm mîgan yanj u arnabim. Nan gagep kale anj au gîno u, daun kub Sodom gaibnep, kale nan si nan najî gîmîdal gau arô gôm, uri kamîj mîdaiblap. *

²⁴ Adö anîbu yad kalöp nîjô hagabin, manô kub hagep ñîn u, Sodom nîbi bî gau manô pro rô udnaböl; kale Kapaneam nîbi bî manô kub yabîl udnabim," a ga. *

*Yîp aumim ake lîmim
(Luk 10:21-22)*

²⁵⁻²⁶ Ñîn anîbu Jisas Nap nîp haga, "Bapi, yad hib ne hagnö adö lanj aranj. Ne Bî Kub, kumi kabö adö lanj abe, mînônj naböj îl i abe abad mîdpan u, gasî ne ke nîjô aij gôp rô, nîbi bî gasî kîd hiik nîjün nîjün a gîpal gau, kalîp manô yad hagabin îl u hag ñaggan; pen nîbi bî ñî painajî rô mîdpal gau kalîp gasî aij ñîmôn, manô yad hagabin îl u hag waiö lîban u, nôp aij a gabin," a ga. *

²⁷ Jisas anîg hagôm haga, "Bapi klô nîpe mîdöp rô, yîp ñöb. Nîbi bî rîmnap yîp nîj aij gagpal; Bapi nôp yîp nîjôb. Yad nôp Bapi nîp nîj aij gîpin. Pen nîbi bî gasî aij ñînam a gem nîjbin gau, kalîp gasî aij ñîno, Bapi nîp nîj naböl," a ga. *

²⁸ Jisas anîg hagôm haga, "Kale nîbi bî nan wañîb kub îru maru pôr ud ajmim gasî îru nîjmim mîdpim gau, yad aumim nîjôm nan wañîb kub îru maru ud ajabim gau yad ke udnö ake lînabim. *

²⁹ Yad bî hain aij agamîj mîdpin; kal gagnabin; anîb u, yîp aumim, wög yad gî ñîmim, hibur gasî mîdmagô kalöp anj danj ake lîmim.

³⁰ Kale yîp aumim wög yad geinabim u, ud marö ap gagnab; pîta gînab. *

12

*God nîp sabe gep ñîn u, wid magô rîk ñîjla
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Juda God nîp sabe gep ñîn u, Jisas bî nîpe gau aip wid wög anj au amöl gî, bî nîpe gau kîyö lö, wid magô anîb gau rîmnap udôm, hañ pak yuôm, ñîjöl gî ñîjöl gî areila. *

² Anîg geila, bî Perisi gau nîjôm, Jisas nîp hagla, "Lo manô hon hagab, nîbi bî God nîp sabe gep ñîn u wög gagnaböl. Pen bî ne gau nîhôn gînîg God nîp sabe gep ñîn wög gagep î, wid magô hañ pak yuaböl?" ô gîla. *

³⁻⁴ Hageila, Jisas kalîp haga, "Depid hadame nôp bî nîpe gau aip kîyö lö, God sabe gep ram u amjakôm, bred God amgö îlô adö au lôm, bî yîharîj ñîjaggal, bî God nîp nan sabe gîpal gau nôp ñîjbal bred u, kalîp hag nîjô nîp ñîlô, bî nîpe gau aip

* 11:19: Mad 9:14 * 11:20-21: Ais 23; Esi 26:1-28:26; Joe 3:4-8; Emo 1:9-10; Sek 9:2-4 * 11:23: Ais 14:13-15; Jen 19:24-28 * 11:24: Mad 10:15; Luk 10:12 * 11:25-26: 1Ko 1:26-29 * 11:27: Mad 28:18; Jon 3:35; 17:2; Plp 2:9; Jon 1:18; 10:15 * 11:28: Jer 31:25 * 11:30: 1Jn 5:3 * 12:1: Dud 23:25 * 12:2: Eks 20:10 * 12:3-4: Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6

ñiŋla. Pen kiyö lö gila aiud anıbu, God Manö yanj kalı kliš rıkla u kale niŋagpim ar? *

⁵ “Kale Mosıs God Manö kalı kliš rıka u niŋagpim rö lõp. Niŋpe kalı kliš rıkõm haga, ‘Bı God niŋ nan sabe gep bı gau, God niŋp sabe gep ñin u, God sabe gep ram raul u am mıdõm, wõg gıpal. Pen God kalıp manõ kub hagagnab,’ a ga. *

⁶ Pen yad kalõp hagabin, God sabe gep ram anıbu nan kub wasõ; yad ke pen Bı kub yabı mıdpin. *

⁷ Pen manõ ap God Manö kalı kliš rıkla u, niŋ aij gagpim akan Manõ anıbu kalı kliš rıkõm hagla, ‘Niŋbi bı yıp nan pak sabe gı ñinabõl u, yıp aij gagnab; niŋbi bı gau kalıp mög niŋnabõl u, yıp aij gı nab,’ a gıla. Manõ anıbu niŋnim gagpim u me, bı yad gau gı aij gılõ niŋõl gı, kalıp ud sıtk hagpe. *

⁸ ‘God niŋp sabe gep ñin! God niŋp sabe gep ñin!’ a gıpim u pen Bı Ñı niŋpe nõp God niŋp sabe gep ñin u abad mıdõp a gımim gası u niŋagpim.

Jisas bı ñımagõ pıno ga u gö, kamıŋ la (Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Jisas ram mınõŋ anıbu arõ göm, ram mınõŋ ap aramõm, Juda magum gep ram raul mıgan u ara.

¹⁰ Pen ram raul mıgan anıbu bı ñımagõ pıno ga ap mıdeia. Niŋbi bı ap mıdeila gau, Jisas manõ rımnab hagõ niŋ dam manõ kub hagun a göm, niŋp manõ pir alõm hagla, “God niŋp sabe gep ñin i, niŋbi bı kamıŋ lep aka wasõ?” gıla. *

¹¹ Hageila, Jisas kalıp haga, “Kaj sipsip kale ap God niŋp sabe gep ñin i uđõm mıgan areinab u, ud yunabim aka wasõŋ Ud yunabim rö lõp.

¹² Pen kaj sipsip u nan yıharıŋ. Niŋbi bı u nan yabı. God niŋp sabe gep ñin i kamıŋ laŋ a gun gı nabun u, manõ mıdagõp, gı nabun,” a ga. *

¹³ Jisas anıg hagõm, bı ñımagõ pıno ga u niŋp haga, “Ñin mılobõ lı!” a ga. Anıg hagõ, ñımagõ mılobõ labin a ga. Anıg ga niŋõm ñımagõ pıno ga u bõŋ nõp kamıŋ lõm, ñımagõ bõŋ lau aij mıdeia u rö la.

¹⁴ Anıg gö niŋõm, bı Perisi gau am magum göm, niŋp anıg anıg gun al pak lun, a göm, manõ hag niŋ hag niŋ gıla. *

Jisas niŋpe God bı wõg gı ñeb niŋpe

¹⁵ Anıg geila, Jisas niŋõm, ram mınõŋ anıbu arõ göm, mıgan ap arnıg göm ara. Arõ niŋõl gı, niŋbi bı iru nõp niŋp hain gıla. Anıg geila, niŋbi bı nan ga gau, niŋpe gö magõŋhalõ kamıŋ lö niŋõl gı,

¹⁶ kalıp haga, “Bı u anıg anıg göp a gımim, hagagmim!” a ga. *

¹⁷ Jisas ga anıbu, bı God manõ hagep Aisaia gı nab a ga rö nõp ga. Niŋpe kalı kliš rıkõm haga,

¹⁸ “Bı yad bõŋ nõp hag lıbin i, wõg yad gı ñab.

Bı yad niŋnõ, yıp aij yabı göp me u.

Yad niŋpe mıd magõ lıbin.

Ana yad u niŋp atı ba gö,

niŋbi bı kale aigõl göm ası mıd aij gı nabõl manõ yad u,

niŋbi bı gau magõŋhalõ hag ñinab.

¹⁹ Pen niŋpe niŋbi bı gau niŋõ mulu lugõ, manõ pen pen hagagnab.

Niŋbi bı mıdpal gau, yıp nõp niŋõl a göm, meg magõ dap ranõm hagagnab.

²⁰ Niŋbi bı niŋagpal gau

kalıp agamıŋ hag aij gı nab.

Lam hoŋ gı nıg gö, kalasin rım lılo inmıdõp rö u kalıp hagnab.

Niŋpe anıg göl gı damõm me,

God hagõp rö bõŋ u apranõ,

nan si nan naij gep bõŋ u bõŋ nõp ap lugnab.

²¹ Niŋbi bı ram mınõŋ gau niŋbõ gau u rö nõp, niŋp gası halõ abad mıdeinabõl,” a ga.

Jisas niŋpe Bielsebul klõ uđõm nan gagep gab, a gıla

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Bı kıjaki aban alõ, amgõ we göm, maj hañ pıŋ göm ga bı ap dam Jisas mıdeia au daueila. Jisas kıjaki u hag hoŋ yuõ, amgõ yabı niŋõm, manõ hagõm ga.

²³ Niŋbi bı mıdeila gau, Jisas ga anıbu niŋõm, aiõ göm hagla, “Bı anıbi bac Depid Ñı niŋpe pör abad mıdpun u rö lõp,” a gıla.

²⁴ Pen bı Perisi gau manõ anıbu niŋõm, gası kale gau nõp niŋõm hagla, “Bı anıbu God klõ niŋpe uđõm hag hoŋ yuagõp; niŋpe kıjaki aiõn pi nan gau, nap kale Bielsebul klõ uđõm hag yuõp,” a gı gası niŋla. *

²⁵⁻²⁶ Pen gası niŋla anıbu, Jisas ke niŋõm, kalıp haga, “Seden urakõm, niŋbi bı niŋpe rımnab hag yunab u, aige göm bı kub mıdeinabıŋ Ram mınõŋ ap, kale ke pen pen hagõm asık ke ke lı nabõl u, ap lug paknabõl. Ram mınõŋ kub ap aka niŋbi bı ıñ anı ap, kale ke pen pen hagõm asık ke ke lı nabõl u, ap lug paknabõl. Kale anıbu rö hagabim u pen Seden niŋpe yam niŋpe ke gau kalıp hag yuagnab.

²⁷ “Yıp hagpim, ‘Kıjaki aiõn pi nan gau nap kale Bielsebul klõ u uđõm hag hoŋ yuban,’ a gıpim u pen kale yıp hagpe niŋin: bı kale ke gau Bielsebul klõ u uđõm kıjaki

* 12:5: Nab 28:9-10

* 12:6: Mad 12:41-42

* 12:7: Hos 6:6; Mad 9:13

* 12:10: Luk 14:3

* 12:12: Luk 14:5

* 12:14: Jon 5:16

* 12:16: Mad 8:4; Mak 3:12

* 12:21: Mad 3:17; Ais 42:1-4

* 12:24: Mad 9:34; 10:25

aiñon pi nan gau hag hñj yubal aka nñhñn? Kale ke hagnaböl, 'Nñbi bñ ap anñg göl rö lagöp,' a gñnaböl.

28 "Pen God Ana klö u udem, kñjaki aiñon pi nan gau hag hñj yuabin u, nñhñn gññg God bñ nñpe nñbi bñ udñm abad mñdeinab ññn u hadö auöp i a gñmim yñp udagpim?" *

29 "Bñ klö yabñ ap mñdö, nan nñp gau udnñg, yñharñ aragnaböl. Nñp böñ nöp nagñ adñk löm me, amñm nan nñp gau udnaböl.

30 "Nñbi bñ yad pñg mñdpal gau, nñbi bñ gau kalñp yad daunaböl. Pen nñbi bñ yad wasö gau, nñbi bñ yad aunñg gaböl gau kalñp rñdñk gñ yunaböl." *

31 Anñb u, kale nñj aij gñmim. Nñbi bñ gau nan si nan naj nñhñn nñhñn geinaböl u, God nñjñm arö gñnab. Nñbi bñ God nñp manö rñb junaböl u, u rö nöp God nñjñm arö gñnab. Pen God Ana nñp manö rñb junaböl u, God nñjñm arö gagnab. *

32 Bñ Ññ nñpe u nñp manö naj hageinaböl u, God nñjñm arö gñnab. Pen Ana Uñ nñp manö naj hageinaböl u, ññn i abe, ññn hain u abe, God nñpe nñj nöp mñdñm arö gagnab.

Manö ke haggpim adö u kalöp manö kub hagnab

(Luk 6:43-45)

33 "Kale yñp nñhñn gññg haggpim, 'Seden abañ alö, wög aij u göp,' a gñpimñ Mab aij gau magö aij pñnab; mab naj gau magö naj pñnab. Mab magö pñnab magö anñbu nñjñm me, mab u aij mab u naj a gñnaböl." *

34 Kale haino ññ pai yag daubal gau me anñg hagabim. Kale nñbi bñ naj anñbu rö, aige gñmim manö aij hagnabimñ Nñbi bñ manö haggal rö nñjnabun me, hibur gasñ mñdmagö kalñp añ dan nñhñn rö mñdöp u nñjnabun." *

35 Nñbi bñ aij gau, hibur gasñ mñdmagö añ kale dan nan aij mñdöp nñjñm gñ aij gñpal; nñbi bñ naj gau, hibur gasñ mñdmagö añ kale dan nan naj mñdöp nñjñm gñ naj gñpal.

36 Nñj aij gñmim. Hainö manö kub hagep ññn u, God nñbi bñ gau kalñp magöñhalö, manö halöwalö hagöñ nñbi bñ rñmnap gñ naj gñla u, nñhñn gññg anñg hagpe a göm, kalñp hag gñnab.

37 Anñb u me, kale ke manö hagnabim u nöp God nñjñm hagnab nñjñm, kamñj arnabim aka ilñn udnabim," a ga.

Nan gagep rö gö nñjun, a gñla
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 God lo manö hag ñeb bñ rñmnap abe, bñ Perisi rñmnap abe, apñm Jisas nñp hagla, "Manö hag ñeb bñ! Nan gagep rö ap gö, hon nñjun me, ne God nöp hag yuöp auban a gñnabun," a gñla. *

39 Hageila, Jisas haga, "Kale nñbi bñ nan si nan naj nöp gñmim, God manö haga u nñjaggpim. Nan gagep rö ap gö nñjun a gñpim u, pen kalöp nan ap gññn nñjagnabim. Bñ God manö hagep Jona nñp ga adö u nöp yñp u rö nöp gö, nñjnabim." *

40 Hadame nöp kabsal kub u Jona nñp pa bo yuö, hibur añ yan ññn mñhau nñgan mñdñm, ado gñ aua. Anñb u rö, yad, Bñ Ññ nñpe, u rö nöp ññn mñhau nñgan mñññ añ gau mñdem, ado gñ aunabin." *

41 Hadame nöp Jona amñm, daun kub Ninepa nñbi bñ kalñp hagö, nan si nan naj gñla gau yññd arö göm, God nñp nñj udla. Jona bñ yñharñj u hagö nñjla; kale pen Bñ Kub yabñ mññi mñdöp i, manö hagöp u udagpim. Anñb u, hainö manö kub hagep ññn u, Ninepa bñ kale uraköm kalöp manö kub haglö, kale manö kub udnabim." *

42 "Nñbi kwin kub, ram mñññ Siba nñbö u, hadame nöp ga rö u nñjbim. Ram mñññ nñpe mñlö gau nñbö u pen, Juda kin kub Solomon gasñ kñd hiñk nñjeb bñ u manö nñp nñjnñg aua. Solomon bñ yñharñj u nñp anñg ga; pen nñhñn gññg Bñ Kub mññi mñdöp i manö hagöp u nñjaggpimñ Hainö manö kub hagep ññn u, Siba kwin uraköm kalöp manö kub hagö, kale manö kub udnabim." *

Kñjaki aiñon pi nan gau kauyan ado gñ aunñm rö löp, a ga
(Luk 11:24-26)

43 "Seden yam nñpe kñjaki nan gau ap nñbi bñ abañ al mñdñm, hñj amñm, nñbi bñ rñmnap abañ alñ, a göm, nñj aj wasö nñjñm,

44 ado gñ apñm nñjnab, bñ nöd arñk arnab kuö u aij aij nöp mñdeinab.

45 Nñpe nñjñm, kñjaki naj nñpe rö wasö, kñjaki naj yabñ, unbö mudun jñj u uñ gñ dapñm, bñ anñbu nñp yuö hiñknaböl. Anñg gö, nöd mñd naj ga rö wasö; hainö mñd naj yabñ gñnab. Kale nñbi bñ uri mñdpim kale nan si nan naj nöd gñ mñdmñdim rö wasö, hainö nan si nan naj yabñ gñnabim," a ga. *

Jisas nñme nñmam bñ
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Jisas nñbi bñ gau kalñp manö hagö nñjñl gñ, nñme nñmam nñpe yabñ gau hñj yan apñm hagla, "Hon Jisas nñp manö hagnñg auban," a gñla.

* 12:28: Ap 10:38; 1Jn 3:8 * 12:30: Mak 9:40; Luk 9:50 * 12:31: Hib 6:4-6 * 12:33: Mad 7:16-20 * 12:34: Mad 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 * 12:38: Mad 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 * 12:39: Mad 16:4; Mak 8:12 * 12:40: Jo 1:17 * 12:41: Jo 3:5 * 12:42: 1Ki 10:1-10 * 12:45: 2Pi 2:20

47 Hageila, bi ap ram raul migan amom, Jisas nup haga, "Name namam ne gau, nop mano hagnig ap midpal hoy yan," a ga.

48-49 Hageia, nibi bi nipe aip ram raul migan yan mideila gau kalip nup gigabö gom haga, "Nijö hagpan u pen, nibi bi ram raul migan midpal gai i, kale ami yad, mam yad midpal.

50 Nibi bi Bapi yad kumi kabö adö lan manö hagöp rö nijöm anig unbö rö nöp gipal gau, ami yad, añ yad, mam yad gau nöp midpal," a ga. *

13

Jisas, God manö u nup aij gilan, a göm, manö hod riköm haga

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 Nn añ anibu nöp, Jisas ram arö göm am Nig Wanjö Galili gof au asikö,

2-3 nibi bi iru yabul nöp apöm nup big gigabö geila. Anig geila nijöm nipe am nig magib adö u asiköm, amöm nig an au dan midö nijöl gi, nibi bi nig wanjö gof au urak mideila.

Jisas nibi bi gau kalip manö hod riköm manö iru nöp hag na. Hag nul gi haga, "Bi ap wid ranañ a göm, wid magö u dam wög naböñ gau yueinab. *

4 Yñ yuö, rimnap adan adö au lugö, yaur gau apöm nijögnaböl.

5 Rimnap kabö adö minöñ pro pro mideinab au lugöm, yñ+d marep g+nab

6 pen kidil am pidöñ gagnab rö, sidö nijöm mhep g+nab.

7 Pen rimnap nag+ kal+ kal+ halö an gau lugöm rannab pen nag+ anibu hau göm pak ññö, mhep g+nab.

8 Pen rimnap minöñ aij adö au lugöm, ran aij yabul göm, magö iru yabul nöp pilnab. Rimnap ññ juöl mam+d u (100) rö pilnab; rimnap ññ juöl mihau n+garñ (60) rö pilnab; rimnap ññ juöl añ ap ado gi da unbö wajtem lan (30) rö pilnab.

9 Kale nibi bi gasi rim+d midain+m gau, manö hagabin i rim+d li nup aij gimim," a ga.

Jisas nihön ginig manö hod riköm hagmidöp

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Jisas anig hagö, bi nipe gau apöm, nup hag nijöm hagla, "Nibi bi gau kalip nihön ginig manö hod rikmön nöp hagpan?" ö gila.

11 Hageila haga, "God nibi bi nipe udöm abad mideinab manö pi göl midm+döp u, kalöp gasi nö nijögnabim; pen nibi bi yiharñ gau nijögnaböl.

12 Nibi bi manö yip nijöm udpal gau, manö rimnap halö nijöm, il u nup aij ginaböl; pen nibi bi manö yip nijöm udagal gau, manö pro nijbal u böñ nöp ur ginab. *

13 Kalip manö hod rikem hagpin u, kale amgö halö, gasi rim+d halö u pen, hagöp me u a göm, nijagpal.

14 "Gipal anibu, bi God manö hagep Aisaia nöd ginab a göm kal+ kilñ rika rö nöp gipal. Manö anibu kal+ kilñ riköm haga, 'Manö nijögnaböl u pen

manö hagöp anig a göm nijögnaböl. Amgö nijögnaböl u pen

nan ap nijögnaböl. *

15 Nibi bi gai i manö yad hagpin u kalip iru gö nijagpal.

God Manö nijöno, hanip gö, nibi bi nipe midaiun rö löp a göm, rim+d pil göm, amgö ju göm nöp midpal,' a ga.

16-17 "Anib u, kale nijagpal; pen God kalöp gasi aij nö nijöbim u, mñ mñ gimim. Yad kalöp nijö hagabin, God manö hagep bi gau abe, nibi bi God Manö hagöp rö nijöm gimidal gau abe, iru nöp Mesaia nup nijun a gimidal u pen yip amgö nijagöm, manö yip nijagla. Pen mñ kale yip amgö nijömm, manö yip apdi nijöbim u, mñ mñ gimim. *

Bi wid magö yua aiud haga u, Jisas manö il u hag na

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 "Pen manö hod rikem hagajñ u, bi narö u nipe wid magö dam wög naböñ gau yua u, il u hagnö nijim," a ga.

19 "Wid magö rimnap adan adö au lugö, yaur gau apöm nijögnaböl a gipin u, nibi bi gau, God nibi bi udöm abad mideinab manö aij u nijögnaböl u pen il u nijögnaböl nijöm Seden nipe gö böñ nöp hau g+naböl, a gem hagpin.

20-21 "Pen magö rimnap kabö adö minöñ pro pro mideinab au lugöm, yñ+d marep ginab pen kidil am pidöñ gagnab rö, sidö nijöm mhep g+nab a gipin u, nibi bi gau manö yip gisön nijögnaböl magö u, mñ mñ ginaböl, pen uri nöp nibi bi rimnap apöm, nibi bi manö yad nijögnaböl gau gasi najij nijöm, kaua maua rö midöm, kalip gi najij ginaböl nijöm nibi bi manö yad nöd udla gau, uri manö yip u hau göm, gasi adö rimnap nijögnaböl, a gem hagpin.

22 Magö rimnap lugnab nag+ kal+ kal+ halö an gau a gipin u, nibi bi gau manö yip u nijögnaböl u pen wög waryö, ram, kaj, ru mñö, utpö kilno kibap nan gau nöp gasi nijöm, God manö aij u arö g+naböl nijöm

* 12:50: Ro 8:29 * 13:2-3: Luk 5:1-3 * 13:12: Mad 25:29; Mak 4:25 Luk 8:18; 19:26 * 13:14: Ais 6:9-10; Jon 12:40 Ap 28:26-27 * 13:16-17: Luk 10:23-24 * 13:22: Luk 12:16-21; 1Di 6:9-10,17

nan ñiñeb rímnab pílaggab, a gem haggín.
*

²³ Pen magö rímnab mîñöñ aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru pílnab a gípin u, nîbi bî gau manö yad u nîñöm, ud píđöñ yabîl löm, rímnab gî aij gínaböl, rímnab gî aij yabîl gínaböl, rímnab gî aij adö ke yabîl gínaböl, a gem haggín,” a ga.

Nîbi bî gî naij gípal gau God nîbi bî nîpe gau aip uť göm mîđpal

²⁴ Jisas kalíp manö ap halö manö hod ríkôm haga, “God nîbi bî udöm abad mîđeinab u, aiud udabin i rö gínab. Bî kub ap wid magö gau ranañ a göm, dam wög naböñ nîpe gau yunab.

²⁵ Pen síbön yañ han arnaböl magö u, bî naij ap nan yîñ naij rímnab dapöm, añ anîb gau yuöm arnab.

²⁶ Anîb u, wid yîñ aij u rannab, pen nan yîñ naij u abe rannab.

²⁷ Anîg gö, bî wög gî ñeb gau apöm bî kub u nîp hagnaböl, ‘Bî kub! Nan yîñ aij gau nöp dam wög naböñ u yuban pen nan yîñ naij gau gai nîbö apöm halö ranab?’ ö gínaböl.

²⁸ Nîpe kalíp pen hagnab, ‘Bî kolmat yad ap dap yuöp,’ a gínab. Pen kale hagnaböl, ‘Hon amun nan yîñ naij ranab anîb gau ud ju yuun aka?’ gínaböl. Bî wög naböñ nap nîbö u pen hagöm hagnab,

²⁹ ‘Wasö! Ñîñ i, nan yîñ naij anîb gau ud juim a gínö, ammim nan yîñ aij rímnab halö ud jumim rö löp!

³⁰ Arö gípe mîhögöl rannîm. Pen ranöm magö pílö, ríkêp ñîñ u bî nan ríkêp yad gau hagnabin, “Nan yîñ naij anîb gau ud jumim, dam ugan ugan adîk líbe, mab laulö in habîk ñîñ arnîm; pen wid magö gau nöp ud magum gímim, dam wid magö lep raul mîgan yad u yumim,” a gínabin,” a ga.

Mab masded magö u, manö hod ríkôm haga

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹⁻³² Jisas kalíp manö ap pen manö hod ríkôm haga, “Bî ap mab masded magö pro u dam wög naböñ nîpe u yueinab, ran kub göm, lö aij u lö, yaur gau apöm, lö ke ke ram gínaböl. Anîb u rö me, God nîbi bî udöm, ram mîñöñ aij nîpe kumi kabö adö lanj au abad mîđeinab u,” a ga.

Yîs u, manö hod ríkôm haga

(Luk 13:20-21)

³³ Manö ap pen hod ríkôm haga, “Nîbi gau nan yîs a gípal u, ud plaua rin kub yañ halö ud ado malo gílö, nan kub yabîl ranöb. Anîb u rö me, God nîbi bî udöm,

ram mîñöñ aij kumi kabö adö lanj au abad mîđeinab u,” a ga.

Jisas ai gîñig nîbi bî gau manö hod ríkôm haggîđöp

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jisas nîbi bî gau kalíp manö rímnab hag ñîñig göm waiö haggîđöp; manö hod ríkôm nöp kalíp hag ñîñîđöp.

³⁵ Ga anîbu, bî God manö hagep ap nöd gínab a göm kalî klîñ rîka rö nöp ga. Nîpe manö anîbu kalî klîñ ríkôm haga,

“Ram mîñöñ hadame dagol gî la ñîñ u ríkôm,

mîđ damöm mîñî mîđpun ñîñ i, manö nîñagla u,

manö hod ríkêp manö u nöp kalíp hag ñîñabin,” a ga. *

Jisas wid magö manö hod ríkôm haga u, manö il u haga

³⁶ Jisas anîg hagöm, nîbi bî gau kalíp arö göm, ram raul mîgan arö nîñöl gî, bî nîpe unbö mîgan lanj u apöm, nîp hagla, “Nan yîñ naij wög naböñ añ gau ranöb a gímön, manö hod ríkôm haggín u, hanîp hagö nîñun,” a gîla.

³⁷ Hageila, haga, “Bî nan yîñ aij yuöp a gípin u, yad Bî Ñî nîpe.

³⁸⁻³⁹ Wög naböñ a gípin u, mîñöñ naböñ il i magöñhalö. Nan yîñ aij a gípin u, nîbi bî God udöm abad mîđeinab gau. Bî nan yîñ naij dap yuö ranöb a gípin u, bî yîp nîñö mulu lugöp Seden nîp nöp haggín. Nan yîñ naij ranöb a gípin u, Seden nîbi bî nîpe gau kalíp haggín. Pen wid magö ať gínab ñîñ a gípin u, ñîñ ram mîñöñ il i ur gínab ñîñ anîbu haggín. Bî rík daupe a gípin u, ejol gau kalíp haggín.

⁴⁰ Nan haťowatö ranöb gau ud juöm, dam mab inab yañ yunaböl a gípin u, ñîñ ram mîñöñ il i ur gínab ñîñ anîbu me u. *

⁴¹ Bî Ñî nîpe ejol nîpe gau kalíp hag yuö, apöm, nîbi bî nan si naij gípal gau abe, nîbi bî nîbi bî rímnab kalíp haggailö, kale nan si nan naij gípal gau abe, ejol kale apöm kalíp udöm *

⁴² mab ke inab mîgan yañ u yunaböl, ilön gö nîñöl gî, meg hau rîbîkôm mîťöñ gínaböl, a gem haggín. *

⁴³ Ñîñ anîbu, nîbi bî Bap kale udöm kumi kabö adö lanj abad mîđeinab gau, kale síđö mailö rö paköl gî mîđeinaböl. Kale nîbi bî gasî rîmîđ mîđainîm gau, manö haggín i rîmîđ li nîñ aij gímim. *

Mani kes pi gîla u, manö hod ríkôm haga

⁴⁴ “Pen God nîbi bî udöm abad mîđeinab u, aiud adö i rö mîđöp. Bî ap amöm nîñnab, mani kes hadame nöp pi gîla ap wög adîñ

* 13:35: Sam 78:2 * 13:40: Jon 15:6 * 13:41: Mad 24:31; 25:31; Mak 13:27 * 13:42: Mad 8:12 * 13:43:

ap m̄deinab. N̄ipe n̄nj̄öm, nan r̄imnap ud pa r̄ib̄ik aij ḡöm, ram arnab. Am̄öm, ñ̄ñ̄i yab̄i löm, nan n̄ipe gau maḡöñhalö s̄ikim ḡöm, mani udöm, mani an̄ibu damöm, wög ad̄iñ an̄ibu rauöm, am mani kes an̄ibu udnab.

K̄ibap aij aij u, manö hod r̄iköm haga

⁴⁵⁻⁴⁶ “Pen God n̄ibi b̄i udöm abad m̄deinab u, aiud adö i rö m̄idöp. B̄i s̄ikim gep gau k̄ibap ulhai n̄ñ ajöm, k̄ibap aij aij yab̄i ap n̄ñj̄öm, ram amöm, nan kale gau maḡöñhalö s̄ikim ḡöm, mani udöm, am k̄ibap an̄ibu raunaböl.

Uben u, manö hod r̄iköm haga

⁴⁷ “God n̄ibi b̄i udöm abad m̄deinab u, aiud adö i rö m̄idöp. N̄ibi b̄i r̄imnap uben damöm, ñ̄ñ̄i wanjö au yulö, kabsaſ iru nöp apöm m̄igan an̄ibu arbal.

⁴⁸ An̄ig ḡilö, uben t̄ip ḡi dam goſ gau amöm, kabsaſ aij gau h̄ihu kabsaſ lep rin m̄igan u löm, kabsaſ najj gau ud yubal.

⁴⁹ Ram m̄ñnj̄öm iſ i ur ḡinab ñ̄in u an̄ib unbö rö ḡinab. God ejol n̄ipe gau apöm, n̄ibi b̄i God Manö hagöp rö ḡila gau ke löm, n̄ibi b̄i God Manö hagöp rö gagla gau ke löm,

⁵⁰ dam mab ke inab yan u yunaböl. Yulö ilön gö, meg kale hau r̄ib göm, m̄t̄öñ ḡi m̄deinaböl,” a ga. *

⁵¹ An̄ig hagöm haga, “Yad manö hagajin gau n̄ñj̄im?” ö ga.

Hageia, b̄i n̄ipe gau hagla, “Yau, n̄ñj̄un,” a ḡila.

⁵² Hageila, haga, “Kale nöd God lo manö u nöp hag m̄dm̄idim u pen uri kale God n̄ibi b̄i udöm abad m̄deinab manö aij hagpin u n̄ñj̄im. An̄ig n̄ñj̄öm kale uri n̄ibi b̄i gau hag ñ̄inabim u, kale God Manö aij nöd n̄ibö u abe, God Manö aij hain n̄ibö u abe hag ñ̄inabim,” a ga.

Nasared n̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄ñ udagla

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Pen Jisas n̄ipe manö hod r̄iköm manö haga an̄ibu hag p̄is göm, daun n̄ipe ke Nasared amöm, juda magum gep ram raul m̄igan u amöm, n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñö, kale n̄ñj̄öm aiö yab̄i ḡila. Kale pen hagla, “B̄i an̄ibi n̄ipe aige göm gas̄i k̄id hiik n̄ñj̄öm nan gagep unbö rö gab?” ö ḡila. Hainö pen hagla, *

⁵⁵⁻⁵⁶ “B̄i an̄ibi n̄ime nap, n̄ñ̄in n̄imam n̄ipe gau, hon aip m̄idpal u pen, n̄ipe aige göm b̄i kub rö m̄idöm, manö ke hagöm, nan gagep rö gau gabñ Nap n̄ipe u b̄i kapeda; n̄ime Maria; n̄imam n̄ipe gau Jems u, Josep u, Saimon u, Judas u. An̄ib u, n̄ipe aige göm apöm an̄ig gab?” ö ḡila. *

* 13:50: Mad 13:42 Luk 13:28 * 13:53-54: Jon 7:15

18:16; 20:21; Mad 21:26; Luk 13:19-20

⁵⁷ An̄ig hagöm, kale Jisas n̄ip najj n̄ñj̄öm, manö n̄ipe haga u, udagla.

Pen Jisas kal̄ip haga, “B̄i God manö hagep gau ram m̄ñnj̄öm m̄ilö gau amöm haglö, n̄ñj̄ö hagpal a göm n̄ñj̄aböl; pen ram m̄ñnj̄ö kale ke u haglö, piral hagpal rö löp a göm arö ḡipal u rö gabim,” a ga. *

⁵⁸ Manö haga u n̄ñj̄agla u me, ram m̄ñnj̄ö an̄ibu nan gagep rö iru nöp gaga.

14

Herod hagö, Jon B̄i Ñ̄ig Pak Ñ̄eb u nabic cög r̄ib ḡi dö ḡila

(Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Pen gapman b̄i kub ram m̄ñnj̄ö Galili abad m̄dm̄idöp Herod, Jisas n̄ipe n̄ñhön n̄ñhön ga manö u n̄ñj̄öm,

² am b̄i n̄ip wög ḡi ñeb r̄imnap kal̄ip haga, “B̄i Jisas nan gagep rö göp u, n̄ipe b̄i ap ke wasö; n̄ipe Jon b̄i ñ̄ig pak ñeb u nöp. N̄ip al pak l̄inö u pen kauyan uraköm ap m̄idöp rö, nan gagep rö an̄ib gau gab,” a ga.

³⁻⁵ Pen Jon n̄ip naḡi löm, al pak la manö iſ u an̄ig göl m̄idöp. Herod n̄ipe n̄imam Pilip n̄ibin n̄ipe u Herodias ud arö, Jon Herod n̄ip haga, “Ne unbö ḡipan, ḡi najj ḡipan. B̄i ap n̄imam n̄ipe kam̄ñj̄ m̄deinab nuwi n̄ipe udagnab,” a ga. Jon an̄ig hagö, n̄ibi an̄ibu Herodias n̄ipe Herod n̄ip manö haga n̄ñj̄öm Herod Jon n̄ip dam naḡi löm, al pak l̄in a göm gas̄i n̄ñj̄a u pen n̄ibi b̄i gau, Jon n̄ip b̄i God manö hagep hon a ḡila rö, p̄ñ̄ñj̄ göm arö ga. *

⁶ Pen hainö Herod n̄ime n̄ip yag daua ñ̄in u nöp, n̄ibi b̄i iru nöp ap magum göm, nan magö lau ñ̄ñj̄ñg ḡila. Ñ̄in an̄ibu, Herodias pai n̄ipe u apöm an̄ an̄ib au kugom ralö, Herod n̄ñj̄ö, aij yab̄i ga.

⁷ An̄ig gö, n̄ipe pai an̄ibu n̄ip manö hagöm haga, “Yad manö n̄ñj̄ö yab̄i hagem nöp hagabin, ne nan ap hag n̄ñj̄einabön, nöp haſöwalö ud ñ̄inabin,” a ga.

⁸ Hageia, pai an̄ibu, n̄ime haga rö n̄ñj̄öm haga, “Jon b̄i ñ̄ig pak ñeb nab̄ic cög u, k̄ñan̄j̄ cög m̄igan yan l̄imön, dap ñ̄imön,” a ga.

⁹⁻¹⁰ An̄ig hagö, Herod n̄ñj̄ö mög ga, pen n̄ibi b̄i gau n̄ñj̄ m̄idlö n̄ñj̄öl ḡi, pai an̄ibu n̄ip waiö manö n̄ñj̄ö hag löm haga, “Ne nan ap hag n̄ñj̄einabön, nöp haſöwalö ñ̄inabin,” a ga rö n̄ñj̄ö, b̄i r̄imnap hag yuö, am Jon naḡi m̄ideia au amöm, nab̄ic cög n̄ip u r̄ib ḡi dö göm,

¹¹ ud k̄ñan̄j̄ cög m̄igan yan löm, dap pai an̄ibu n̄ip ñ̄ila. Ñ̄eila, n̄ipe pen damöm n̄ime n̄ip ñ̄a.

* 13:55-56: Jon 6:42 * 13:57: Jon 4:44 * 14:3-5: Lep

¹² Pen Jon bî nîpe gau apôm, wip dam rîgöl göm, am Jisas nîp hag ñîla.

*Jisas bî unbö paip dausan nan ñö ñîhla
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

¹³ Jisas manö anîbu nîñöm, am ram mîñöñj ke mîgan ap mîdeinam, a göm, ñîg magîb udöm, ram mîñöñj anîbu arö göm, hada. Pen nîbi bî gau, Jisas arab au hain arun, a göm, ram mîñöñj kale gau arö göm, î adö aramöm, Jisas arnîg ga gau arla.

¹⁴ Jisas nîpe pen ram mîñöñj mîgan anîbu apjakôm, ñîg magîb u arö göm, goî gau apôm nîña, nîbi bî iru nöp mîdeila. Kalîp nîñö, mög gö, nîbi bî nan ga gau gö, kamîñj la.

¹⁵ Pen dugo magö u, bî nîpe gau Jisas mîdeila au apôm, nîp hagla, “Söl sib gîñîg gab. Mîdö nöp nan magö ñîñeb magö u padiöp. Gai i ram mîñöñj nöp an au. Nîbi bî iru nöp gai i hagö, ram an gai i amöm, nan magö kale rîmnap rau ñîñlan,” a gîla.

¹⁶ Anîg hageila, Jisas kalîp haga, “Wasö, kale aragnaböl. Kale ke kalîp nan magö ñîmîm,” a ga.

¹⁷ Hageila, hagla, “Hon nan magö iru mîdagöp. Yîharîñj bred magö unbö mamîd kabsal mîhöp mîdöp,” a gîla.

¹⁸ Hageila, Jisas haga, “Nan anîb gau ud yîp dauim,” a ga.

¹⁹ Anîg hagöm, nîbi bî gau kalîp hagö, nan uñan adö gau bîs gîlö nîñöl gî, bred kabö u udöm, kabsal mîhau u udöm, gîlan gî nîñöm, God nîp aij a göm, bred u ud jö göm, bî nîpe gau kalîp ñö nîñöl gî, kale udöl gî, nîbi bî gau kalîp nîme î ñîla. Kabsal u u rö nöp gîla.*

²⁰ Anîg göl nîme î ñeila, ñîñlö, ñîñjlö, mudun gö, ñîñj haköl rö laga. Naböñ naböñ arö gîla gau me, Jisas bî nîpe gau wadî unbö mîgan lanj u ud yaglö, böñ nöp ajman raua.

²¹ Nîbi bî nan ñîñjla anîb gau, nîbi gau wasö, ñî pai pro gau wasö, bî gau nöp me paip dausan rö ara.

*Jisas ñîg uñ adö au abö gî ara
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)*

²² Jisas, bî nîpe gau kale ñîg böñ lödan arlan a göm hagö, ñîg magîb udöm arla nîñöm nîpe nîbi bî gau kalîp hag yuöm,

²³ nîpe ke God nîp sabe gîñîg ram mîñöñj dum ap ara. Mîdö, ram dugnîg geia pen nîpe añî nöp halö dum anîb lanj mîdeila.*

²⁴ Pen bî nîpe gau ñîg magîb udöm ñîg wanö anj kub au arlö nîñöl gî, pîñöm asad kub yabîñ u apôm, ñîg magîb u ud ado gîñîg rö ga.

²⁵ Magö anîbu ram gîsön nöp runîg geia u me, Jisas ñîg uñ adö u abö gî apôm, bî nîpe gau mîdeila söl au auεια,

²⁶ kale nîñöm, “U wip ana ap auab!” a göm, anîñîñj gö pîñîñj göm, aiö kub blaö gîla.*

²⁷ Jisas pen kalîp haga, “Pîñîñj gagmîm! Yad nöp auabin!” a ga.

²⁸ Hageila, Pida haga, “Bî Kub! Ne nöp auaimön u, yîp abe hagö, ñîg uñ adö au abö gî yagol au nîñ,” a ga.

²⁹⁻³⁰ Hageila, Jisas haga, “Anîb u, au!” a ga.

Hagö, Pida ñîg magîb u arö göm, ñîg uñ adö u abö gî am Jisas mîdeila au am am anj au amöm nîña, yîgön kub yabîñ u apôm, ñîg u ral auajîp. Anîg geia nîpe pîñîñj göm, ñîg yanj had lugöl gî, wîñ kub alöm haga, “Bî Kub! Ne yîp yîñîd ud yu!” a ga.

³¹ Anîg hagö, Jisas yîñîd nîp ud sisi udöm haga, “Nîñj udep magö ne u utep yabîñ göp. Nîhön gîñîg gasî mîhöp nîñajan?” ö ga.*

³² Anîg hagöm, Jisas aip Pida aip ñîg magîb mîgan u arlö nîñöl gî, pîñöm asad kub udeia u ur ga.

³³ Anîg gö nîñöm, bî nîpe ñîg magîb mîgan yanj asîk mîdeila gau, Jisas hib nîpe haglö adö arö nîñöl gî hagla, “Nîñö! Ne God ñî nîpe yabîñ!” a gîla.

*Genesared nîbi bî nan ga gau Jisas gö,
kamîñj la*

(Mak 6:53-56)

³⁴ Pen kale ñîg wanö juöm, ram mîñöñj Genesared böñ lödan amjakla.

³⁵ Amjaklö, nîbi bî mîdmîdal gau Jisas nîp nîñöm, Jisas nöp auöp a göm, nîbi bî ram mîñöñj söl anîb gau magöñhalö wîñ allö, nîbi bî nan ga gau magöñhalö daula.

³⁶ Dapöm, Jisas nîp neb neb göl gî hagla, “Hanîp yau a gö, nîbi bî nan göp gai i, waiñj nöp goî au nöp ud nîñlö, kamîñj lanj,” a gîla. Hageila nîpe yau a gö, nîbi bî waiñj nîpe ud nîñjla gau kalîp magöñhalö kamîñj la.*

15

*Nîpîs nîhi bî gîmîdal rö, Perisi kai u rö
nöp gîmîdal*

(Mak 7:1-13)

¹ Pen ñîñ anîbu, bî Perisi rîmnap, bî lo manö hag ñeb bî rîmnap, Jerusalem nîbö apôm Jisas nîp hagla,

² “Bî ne gai i, nîhön gîñîg apis bac bî manö pör u arö göm, ñîmagö kale ñîg î yuöm wasö, yîharîñj nöp nan ñîñbal?” ö gîla.

³ Hageila, Jisas pen haga, “Kale nîhön gîñîg God Manö nîpe u arö gîmîm, bac bî gîla rö nöp gabîm?”

* 14:19: Mad 15:35-39; Mak 8:6-10

* 14:23: Luk 6:12; 9:28

* 14:26: Luk 24:37

* 14:31: Mad 8:26; Mak 4:39

* 14:36: Mad 9:20-21

⁴ God haga, 'Name nap kalip gi aij gimim ud aij gimim,' a ga. God manö ap hagöm haga, 'Bí ap nime nap kalip manö naj rímnap hagnab u, kale bí aníbu níp al pak löl,' a ga. *

⁵⁻⁷ Pen kale manö aníbu kabö göl hag ñagpim. Bí ap, ami bapi arö ginabin a ginab u, kalip hagnab, 'Ami bapi, yad nan aij rímnap kalpe mihön ñibnep pen mani kalpe mihön ñeb mani u, uri yad God níp ñinabin a gípin, nínóm mani kalpe mihön ñeb ap mídagöp,' a ginab. Aníg gílo, kale nínmim haggim, 'Kale aníg gípal u, manö mídagöp,' a gípin. Aníg haggim u, 'God Manö hagabun,' a gípin u pen kale piral yabí ñ haggim, kale ke haggim rö gaggim. Kale manö aníbu rö níbi bí gau kalip hag ñíbmim u, God manö hagep bí ne Aisaia nípe bí kalöp rö nöp gasi nínóm, manö nínö yabí ñ ap kalí kñiñ ríka. Manö aníbu kalí kñiñ ríkóm haga,

⁸⁻⁹ 'Níbi bí gai i manö píralóm haggal, "God Bí Kub hon," a gípal u pen yíharín manö nöp haggal; yíp mídماغö laggal.

Yíp sabe göm, yíharín manö nöp haggal. God Manö níbi bí gau kalip hag ñabun a gípal u pen bí ram mánöñ íl i níbö manö kale ke haggídal manö u nöp ud hag ñí ajaböl!" a ga," a ga. *

Níbi bí nan gas göp gau (Mak 7:14-23)

¹⁰ Jisas aníg hagöm, níbi bí mídeila gau wíñ alö aueila haga, "Manö hagabin i, nín aij gimim!"

¹¹ Níbi bí gau nan magö gau hałowálo ñínjö, híbur anj kalip yan amöm prí gagöp; híbur anj kale yan gasi naj nínóm haggal u me, prí gac halö mídpal," a ga. *

¹² Pen Jisas bí nípe gau apöm Jisas níp hagla, "Bí Perisi gau manö haggan u nínjö, nöp mulu lugöp u, ne nínban?" ö gíla.

¹³ Hageila, Jisas haga, "U manö mídagöp. Bap yad kumi kabö adó lanj mídöp u, nan yín nípe yímagöp gau magöñhalö íl halö bíg ju ud yunab.

¹⁴ Bí aníbu gau kale amgö we. Bí amgö we ap, bí amgö we ap níp ut gí damöm, mihöngöl ulóm migan u ap lug paknabil," a ga. *

¹⁵ Jisas aníg hageia, Pida haga, "Manö aníbu manö hod rík haggan íl u haníp hag ñö nínun," a ga.

¹⁶⁻¹⁷ Hageia, haga, "Kale nínagpal rö, kale u rö nöp nínagpim arj Nínim! Nan nínön nínön hałowálo ñínbal gau, God

nínö, manö mídagöp. U yíharín ñínóm, híb halö kíl yubal.

¹⁸ Híbur anj kale yan gasi naj nínbal u me, prí halö mídpal.

¹⁹ Gasí kale ke nínóm, gasi naj nínóm, níbi bí al pak löm, níbi sí bí sí göm, nan gau sí udöm, manö kub hagnaböl ñín u manö píral hagöm, níbi bí rímnap kalip hag juöm, gípal.

²⁰ Gípal aníbu me, God nínö gac halö mídpal; pen nan nínínig, ñímagö ñíg lí yuagöm hałowálo ñínbal u, God nínö gac gagöp," a ga.

Kenan níbi ap Jisas manö haga rö nín uda

(Mak 7:24-30)

²¹ Jisas ram mánöñ Genesared aníbu arö göm, ram mánöñ kub, daun kub mihöp Daia Saidon anj gau ara.

²² Amöm aníbu gau ram mánöñ Kenan gau mídö, níbi ram mánöñ aníbu gau níbö ap, Jisas níp apöm haga, "Bí Kub, Depid Ní nípe, yíp mög nínmön! Pai yad u kíjaki aban alö, míd aij gagöp," a ga.

²³ Hageia, Jisas pen hageia. Pen bí nípe gau apöm, Jisas níp hagla, "Níbi i haníp hain göl gí, manö hauí nöp gab. Níp hag yu gau aran!" a gíla.

²⁴ Hageila, Jisas haga, "God yíp yuö aunö u, Juda níbi bí God níp arö gípal gau, kalip nöp udnam, a gem, aunö," a ga. *

²⁵ Aníg hageia, níbi Juda wasö aníbu apöm, Jisas mídeila íl au kugom yímöm haga, "Bí Kub, yíp gí ñímön!" a ga.

²⁶ Hageia, Jisas haga, "Nan magö ñí pai hon ñeb u, nínön gínig ud kain gau mukun?" ö ga.

²⁷ Hageia, níbi aníbu pen haga, "Bí Kub, nínö haggan u pen, bí kub gau nan ñínjö, naböñ naböñ gau abañ mö gau lugö, kain gau halö ñínaböl," a ga.

²⁸ Hageia, Jisas haga, "Níbi me, yíp nín ud pídotöñ gípan u me, nan hag nínban u gínabin," a ga. Aníg hagö nínjö gí, kíjaki u magö aníbu nöp pai nípe u níp arö göm höñ arö, níp kamín la.

Jisas níbi bí iru nöp kalip gö, kamín la

²⁹ Jisas ado gí Níg Wanjö Galili goí böñ lödan amöm, sír u gílan göm, am dum lanj asíka.

³⁰ Asík mídö nínjö gí, níbi bí iru nöp, níbi bí ma naj ga gau, amgö we ga gau, ñímagö ma gí ga be wa be ga gau, a íab ado gö manö hagagla gau, nan nínön nínön ga gau magöñhalö dapöm, Jisas mídeila ma íl au hílö nínjö gí, kalip gö kamín la.

³¹ Aníg gö, níbi bí aníbu gau nínóm, aiö göm hagla, "Hon Isrel níbi bí God hon u aij

* 15:4: Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16

* 15:8-9: Ais 29:13

* 15:11: Mad 12:34 * 15:14: Luk 6:39; Ro 2:19 * 15:24:

pen bî God manö hagep ap, a gîpal,” a gîla.
*

15 Hageila, Jisas kalîp haga, “Kale ke pen, yîp an a gîmim nîhîm?” ô ga.

16 Hageia, bî nîpe Saimon Pida haga, “Ne Mesaia u, God kamîj u Nî nîpe yabî,” a ga.
*

17 Hageia, Jisas haga, “Jona nî nîpe Saimon. Manö hagpan anîbu, aij hagpan. Ne gasî kabö rô nîhban anîbu, ke gau nîbö auagöp; Bap kumi kabö adö laj u nöp, nöp gasî anîbu nî, ne kabö rô nîhban.” *

18 “Yad nöp hagabin, ne Pida. Gasî kabö rô nîhban anîbu, yad nîbi bî yad gau gau uî gî dapem, cöc yad kabö anîbu adö u lînabin. Umeh magö u cöc yad gö, lug paknîm rô lagöp.” *

19 “God ram mînôj kumi kabö adö laj au, ki rib u nöp nînabin. Ne mînôj naböj îl i mîdmôn, nagî adö mai nîjmôn kabö rô gagöp, wasö geinabôn u, God kumi kabö adö laj au, u rô nöp wasö gî nab. Pen nagî adö mai nîjmôn kabö rô mîdöp, yau a geinabôn u, God kumi kabö adö laj au, u rô nöp yau a gî nab,” a ga. *

20 Jisas anîg hagöm, bî nîpe gau kalîp haga, “Nîbi bî gau kalîp, yad Mesaia me anîbu, a gîmim, hagagmîm,” a ga.

Jisas, “Îlön udem umem uraknabin,” a ga

(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22–27)

21 Nîn anî anîb u, Jisas bî nîpe gau kalîp, bî gau yîp anîg anîg gî naböl, a göm, waiö hagöm haga, “Yad hainö Jerusalem arnö, bî manö ud asi ke p gau löm, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau löm, bî God lo manö hag nîb bî gau löm, yîp îlön nîm lo pak lî naböl. Pen nîn mîhöp mîdem, nîn mîhöp nîganj u kauyanj uraknabin,” a ga.

22 Anîg hageia, Pida, Jisas nîp dam goî au amöm, manö klö rô hagöm haga, “Bî Kub! Nöp anîg gagnîm! Manö anîbu hag aij gagpan. God nöp abad mîdö, anîg gagnîm,” a ga.

23 Hageia, Jisas ado göm, Pida nîp haga, “Seden, yîp arö gîmön aru! Yîp nîhön gînîg wasö gîmön hagabôn? God gasî nîjüb rô nînagpan; nîbi bî gasî nîhbal rô nöp nîjmôn hagabôn,” a ga.

24 Jisas anîg hagöm, bî nîpe gau kalîp haga, “Nîbi bî an an yîp lau adö mîdun a gaiöl u, nan mînôj naböj îl i gasî kub nîhbal u arö göm, hañ romanj kale ke gasî kub nîhbal u arö göm, mab kros ud kag göm yîp hain göl.” *

25 Nîbi bî an, yad Jisas nîp udnö aij gagnab, a göm, nîh nab u, kamîj mîdagnab; pen nîbi bî an, yad Jisas nîp nîj ud mîdainö yîp nîhön gaiöl u, manö mîdagöp a gî nab u, pör nöp kamîj nöp mîdeinab. *

26 “Nîbi bî an nan mînôj naböj adö îl i udnam, a göm, gö arnab u, gasî kub nîpe u adö anîbu nöp areinab me, kamîj pör mîdep u udagnab. Aka God nîp nan anîb gau rauöm, kamîj pör mîdep u udnabj Wasö yabi!” *

27 “Hainö yad Bî Nî nîpe, Bapi mailö pîdöj udem, ejol gau aip ado gî aunabin nîn u, manö kub u nîjem, nîbi bî gî aij gîpal gau ke lem, nîbi bî gî naij gîpal gau ke lem, pen nînabin.” *

28 “Yad kalöp nîjög yabî hagabin, kale nîbi bî mîdpim gai i, rîmnab kamîj mîdeinabim me, Bî Nî nîpe nîbi bî udöm, kumi kabö adö laj au abad mîdeinab nîn u, Bî Nî nîpe auö nîjög gî, nîp nîh nabim,” a ga.

17

*Jisas hañ romanj ke yabî la
(Mak 9:2–13; Luk 9:28–36)*

1 Jisas manö anîbu hagöm, nîn unbö kagol jîj u mîdöm, Pida, Jems, Jems nîmam Jon kalîp yam uî gî, dum i gîlanj ap amöm, ke mîdeila.

2 Anîg göm mîdlö nîjög gî, Jisas hañ romanj nîpe u ke yabî löm, mulu adîj u sîdö rô nîjöm, waij nîpe u mîmailö yabî ga. *

3 Anîg gö nîjög gî, kale nîjla, bî God manö hagep nöd umlö, Mosîs aip Îlajja aip, apil Jisas aip manö hag mîdeila.

4 Kale nîjöm, Pida Jisas nîp haga, “Bî Kub. Hon aui mîdpun u, aij yabî mîdpun. Ne yau a gîmön, ram bada mîhau nîganj gun, nöp ap, Mosîs nîp ap, Îlajja nîp ap,” a ga.

5 Pida anîg hagö nîjög gî, kumi rud yabî ap apöm, kalîp magöñhalö paîu gî yuö yua. Paîu gî yuö yuö nîjög gî, manö ap kumi anî anîbu nîbö haga, “Nî mîdmagö yad i, yîp aij yabî göp. Manö nîhön nîhön hagnîm u, nîj udmim,” a ga. *

6 Manö anîbu anîg göl auö nîjöm, Jisas bî nîpe gau gasî iru nîjöm, pîñîj göm, am mînôj îl au paköm, mulu adîj kale u mînôj yanj lî mîdeila.

7 Jisas apöm, kalîp ud nîjög haga, “Pîñîj gagmim. Urakim!” a ga.

* 16:16: Jon 6:69 * 16:17: Gal 1:15–16 * 16:18: Jon 1:42; Ep 2:20 * 16:19: Mad 18:18; Jon 20:23 * 16:24: Mad 10:38; Luk 14:27 * 16:25: Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 * 16:26: Mad 4:8–9 * 16:27: Mad 25:31; Sam 62:12; Pro 24:12; Ro 2:6; Rep 22:12 * 17:2: 2Pi 1:16–18 * 17:5: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Dud 18:15

⁸ Hagö, uraköm nɨŋla, Jisas nɨpe nöp mɨdeia.

⁹ Pen sɨr u gɨyan göl gɨ, Jisas kalɨp haga, “Mɨñi nɨhön nɨhön gajɨp nɨŋbim anɨbu, nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñagmim. Hainö Bɨ Ñɨ nɨpe umöm uraknab ñɨn u me, nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñɨnabim,” a ga.

¹⁰ Hageia, nɨp hagla, “Lo manö hag ñeb bɨ gau nɨhön gɨnɨg haggal, ‘Ilaija nöd aueinab; hainö Mesaia mɨnön naböŋ il i aunab,’ a gɨpal?” ö gɨla. *

¹¹ Hageila, haga, “Nɨŋö haggal. Manö anɨbu mɨdöp: ‘Ilaija nöd apöm, kalɨp hag aij gö, hainö Mesaia u aunab.’

¹² Pen nɨŋim. Ilaija aua u pen auö nɨp nɨŋagla. Gasɨ kale ke nɨŋla rö, nɨp gɨ naij gɨla. Bɨ Ñɨ nɨpe u nɨp u rö nöp gɨnaböl,” a ga. *

¹³ Jisas anɨg hagö, bɨ nɨpe gau nɨŋla, Jisas Ilaija hib haga u pen Jon bɨ ñɨg pak ñeb u nɨp nöp haga. *

Kɨjaki abanɨ ala ñɨ ap, Jisas gö, kamɨŋ la (Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Pen kale ban yanɨ amjaköm nɨŋla, nɨbi bɨ iru nöp mɨdeila. Bɨ ap, nɨbi bɨ mɨdeila anɨb au apöm, Jisas mɨdeia au kugom yɨmöm haga,

¹⁵ “Bɨ Kub. Ñɨ yad u mög nɨŋmön. Nɨp hauɨ alö, mɨd aij gagöp. Pör amöm, mab inöb anɨ gau abe, ñɨg anɨ gau abe gɨ dam pakab.

¹⁶ Nɨp dam bɨ ne gau mɨdajal gau ud arnö, gɨ wasö nɨŋöm arö gɨpal,” a ga.

¹⁷ Hageia, Jisas haga, “Kale nɨbi bɨ mɨñi ñɨn i mɨdpim gau, God nɨp gasɨ nɨŋmim nɨŋ udagpim; God haga rö gagpim. Mañ mai kale nɨŋ udmim ke gɨnabimŋ Ñɨ anɨbu ud yɨp aui dauim,” a ga.

¹⁸ Hagö, ñɨ anɨbu daueila, Jisas kɨjaki nɨp abanɨ ala u hag gö, höŋ arö, magö u nöp kamɨŋ la.

¹⁹ Anɨg gö, Jisas bɨ nɨpe gau nɨpe mɨdeia au apöm, ke nöp mɨdöl gɨ, nɨp hag nɨŋöm hagla, “Nɨhön gö, kɨjaki abanɨ ala anɨbu, hag yu wasö nɨŋun arö gɨpun?” ö gɨla. *

²⁰ Hageila, Jisas haga, “Nɨŋ udep magö kale u ulep göp u me, hag yu wasö nɨŋmim arö gɨpim. Pen nɨŋim! Nɨŋ udep magö kale u mab masded yɨŋ magö pro mɨdöp rö u mɨdeinab u, nan nɨhön nɨhön hageinabim, hagnabim rö gɨnab. Nö ilö i, ‘Ke gɨdan aru,’ a gɨnabim u, arnab. *

²¹ Pen kɨjaki abanɨ alöp anɨbu, yɨharɨŋ hag yumim rö lagöp. Nan magö arö gɨmim, God nɨp sabe göl gɨ mɨdmim me, hag yunabim,” a ga.

Jisas kuöyanɨ haga, “Umem uraknabin,” a ga

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Jisas bɨ nɨpe gau aip ram mɨnön Galili apöm magum göm, kalɨp haga, “Söl mɨdöp, Bɨ Ñɨ nɨpe nɨp dam nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp ñeinaböl, *

²³ nɨp böŋ nöp al pak lɨlö umnab u pen ñɨn mɨhöp mɨdöm, ñɨn mɨhau nɨganɨ u kauyanɨ uraknab,” a ga.

Jisas anɨg hagö, bɨ nɨpe gau nɨp mög nɨŋöm, gasɨ iru yabɨt nɨŋla.

Jisas God sabe gep ram dakɨs u ña

²⁴ Pen hainö, Jisas bɨ nɨpe gau aip daun pro Kapaneam amjaköl, bɨ God sabe gep ram dakɨs udep gau kale apöm Pida nɨp hagla, “Manö hag ñeb bɨ kale u dakɨs ñöb halö?” ö gɨla. *

²⁵ Hageila, Pida haga, “Yau, nɨpe dakɨs ñöb halö,” a ga. Pen Pida anɨg hagöm, ram raul arö nɨŋöl gɨ, Jisas nɨpe nöd hagöm, Pida nɨp hag nɨŋöm haga, “Gasɨ ne nɨhön nɨŋban? Gapman bɨ kub gau, dakɨs mani gai nɨbö udpalŋ Nɨbi bɨ kale ke gau nɨbö udpal aka nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö udpal?” ö ga.

²⁶ Hageia, Pida haga, “Nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö udpal,” a ga. Hageia, Jisas haga, “Nɨŋö, bɨ kale ke gau dakɨs ñagpal.

²⁷ Pen hol ñagnabul u, kalɨp mulu lugnɨm rö löp. Anɨb u, ne ñɨg wanö au ammön, nagɨ huk yumön, kabsal nöd udnabön u, meg mɨgan ud lakmön nɨŋnabön, mani magö anɨ ap meg mɨgan u mɨdeinab. Ud dam dakɨs hol mɨhöŋ u ñɨmön,” a ga. Hageia me, am haga rö nöp ga.

18

Bɨ kub mɨdaiun, a göm, manö pen pen haga

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Jisas bɨ nɨpe gau apöm, nɨp hag nɨŋla, “Nɨbi bɨ God udöm, kumi kabö adö lanɨ au abad mɨdeinab gau, an nɨbi kub bɨ kub mɨdeinab?” ö gɨla. *

² Hageila, Jisas ñɨ pai pro ap wɨñ alö auö, ud amgö ilö adö kalɨp au urak ñöm,

³ haga, “Yad kalöp nɨŋö yabɨt hagabin, kale ñɨ pai pro gau gasɨ nɨŋbal rö nɨŋagnabim u, God ram mɨnön kumi kabö adö lanɨ au aragnabim. *

⁴ Anɨb u, nɨbi bɨ hon nɨbi bɨ kub mɨdagpun a göm, ñɨ pai pro i rö mɨdeinaböl u me, God nɨbi bɨ nɨpe ke udöm, abad mɨdeinab anɨ au, nɨbi bɨ kub rö mɨdeinaböl,” a ga.

* **17:10:** Mal 4:5 * **17:12:** Mad 11:14 * **17:13:** Luk 1:17 * **17:19:** Mad 10:1 * **17:20:** Mad 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Ko 13:2 * **17:22:** Mad 16:21 * **17:24:** Eks 30:13; 38:26 * **18:1:** Luk 22:24 * **18:3:** Mad 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17

⁵ Pen n̄bi b̄i ȳip n̄n̄j udöm, n̄i pai pro i rō ud aij ḡinaböl u, kal̄ip nöp wasō, ȳip abe ud aij ḡinaböl. *

*N̄i pai kal̄ip nan naji ḡ yambal u
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

⁶ “Pen n̄bi b̄i r̄imnap apöm, n̄i pai ȳip gas̄ n̄n̄j udpal gau, kal̄ip nan si nan naji adō u ḡ yamlö, kale gas̄ ȳip u hauť göm, nan si nan naji ḡinaböl. N̄bi b̄i an̄ig ḡin̄ig geinaböl u, nöd kabö kub ap uñam u naḡi ud l̄i r̄ib̄köm, dam n̄ig solwara an̄j au yublap u aij. Kam̄n̄j m̄idöm, an̄ig ḡi naji yab̄i ḡinaböl u, ilön kub yab̄i udnaböl.

⁷ “N̄bi b̄i m̄in̄öj naböj il i m̄idpal gau marö yab̄i ḡinab. Naḡi naji adō u göm, n̄bi b̄i r̄imnap kal̄ip gas̄ n̄l̄ö, adō an̄bu göm ap lug paknaböl u, naji yab̄i ḡinab. Naḡi adō an̄bu nöd ḡim̄idal, m̄iñ ḡipal, hainö u rō nöp ḡinaböl. An̄ig ḡinab pen n̄bi b̄i adō an̄bu ḡ yamnaböl gau, ilön ke yab̄i udnaböl.

⁸ “N̄imago ma kale u n̄n̄j mim, nan si nan naji ḡin̄ig gain̄im, n̄imago ma u r̄ib̄ ḡi dö ḡi yumim. An̄ig ḡim̄im me, nan si nan naji gep adō u arö ḡim̄im, God ram m̄in̄öj au ammim, pör m̄ideinabim. Wasö u, n̄imago ma halö m̄idmim, pen m̄id aij gagmim, nan si nan naji gep adō u ḡi dammim, ram m̄in̄öj mab ke pör inm̄idöp u arnabim. *

⁹ “Pen amgö u n̄n̄j mim, nan si nan naji ḡin̄ig gain̄im, amgö böj an̄b̄ lau ud gulu ḡi yumim. An̄ig ḡim̄im me, nan si nan naji gep adō u arö ḡim̄im, God ram m̄in̄öj au ammim, pör m̄ideinabim. Wasö u, amgö m̄ihöp halö m̄idmim, pen m̄id aij gagmim, nan si nan naji gep adō u ḡi dammim, ram m̄in̄öj mab ke pör inm̄idöp u arnabim.

¹⁰ “Kale n̄n̄j aij ḡim̄im, n̄i pai pro gau nan ȳihar̄n̄j, a ḡim̄im, gas̄ u n̄n̄j agmim. Yad kalöp hagabin, n̄i pai pro gau ejol kale gau, Bapi yad amgö ilö adō n̄pe u ram m̄in̄öj kumi kabö adö lan̄j au m̄idpal. *

Jisas, kaj sipsip ur ga u, manö hod r̄iköm haga

(Luk 15:3-7)

¹¹ “B̄i N̄i n̄pe u, n̄bi b̄i ur ḡipal gau, kal̄ip udn̄ig aua. *

¹² “B̄i ap kaj sipsip n̄pe n̄n̄j juöl unbö mam̄id u rō m̄ideinab. Pen añ̄ ap ur geinab u, n̄pe n̄ihön ḡinabn̄j Sipsip n̄pe r̄imnap kal̄ip arö gö, nan uťan̄j uťan̄j n̄n̄jöl n̄n̄jöl ḡi, sipsip n̄pe ur ḡinab u n̄p ulhai n̄n̄j arnab. Am ulhai ulhai udöm, m̄iñ m̄iñ yab̄i ḡinab.

¹³ Kalöp n̄n̄jög hagabin, kaj sipsip n̄pe magöñhalö m̄iñ m̄iñ göp, pen kaj sipsip

n̄pe ap ur gö, ulhai n̄n̄j dam dam udnab u, sipsip an̄bu nöp m̄iñ m̄iñ yab̄i ḡinab.

¹⁴ An̄b̄ u rō, Bapi kale kumi kabö adö lan̄j m̄idöp u, n̄i pai pro n̄pe ap ur gagn̄im, a göm, n̄n̄j nöp m̄idöp.

Añ mam kale gau kalöp ḡi naji gaiöl u

¹⁵ “N̄bi b̄i añ mam, a ḡinabön gau, b̄i ap nöp ḡi naji gain̄im, ne pen ammön, n̄p aip ke m̄idmön, nöp nan n̄ihön ga an̄bu waiö hagmön. An̄ig hagö, n̄n̄j udö me, nañn̄n̄ namam ne yab̄i m̄ideinab. *

¹⁶ Pen ne an̄ig gö, n̄pe n̄n̄j agnab u, ne ammön, añ mam m̄ihöp rō uť ḡi dammön, kale n̄n̄j m̄idlö n̄n̄jöl ḡi, ne b̄i an̄bu aip manö hagmil. *

¹⁷ Pen ne an̄ig gö, n̄pe manö udagain̄im u, n̄bi b̄i cöc aubal rō magöñhalö n̄n̄j m̄idlö n̄n̄jöl ḡi, manö an̄bu kal̄ip hag n̄imön. Pen ne an̄ig gö, n̄n̄j udageinab u, ne arö ḡimön. An̄ig ga n̄n̄j mön hagmön, ‘B̄i an̄bu n̄bi b̄i God Manö n̄n̄j agöm, b̄i dak̄is udep rō u me, an̄ig göp,’ a ḡimön, n̄p arö ḡimön.

¹⁸ “An̄b̄ u, yad kalöp n̄n̄jög hagabin, m̄in̄öj naböj adö il i wasö geinabim u, God n̄pe kumi kabö adö lan̄j m̄idöm, u rō nöp wasö ḡinab; pen yau a geinabim u, n̄pe u rō nöp yau a ḡinab. *

¹⁹ “Yad kalöp hagabin, n̄bi b̄i m̄ihöp m̄in̄öj naböj il i m̄idmil, manö hag adö añ̄ l̄mil, Bapi yad kumi kabö adö lan̄j m̄idöp u n̄p hag n̄n̄j einabil u, hag n̄n̄j nabil rō ḡinab. *

²⁰ Pen n̄bi b̄i m̄ihöp aka m̄ihau n̄gan̄j rō, gas̄ ȳip n̄n̄jög, ap magum geinaböl u, yad kal̄ip an̄ an̄b̄ u m̄ideinabin,” a ga.

B̄i wög ḡi ñeb naji u

²¹ Pida Jisas m̄ideia söl u apöm haga, “B̄i Kub. Mam ap ȳip ḡi naji gain̄im u, n̄n̄n̄ aigeö rō ḡi naji geinab, yad n̄n̄j em arö ḡinam̄j N̄n̄n̄ unbö mudun j̄n̄j u rō aka?” ga.

²² Hageia, Jisas haga, “N̄n̄n̄ unbö mudun j̄n̄j wasö; ne b̄i an̄bu nöp ḡi naji ḡinab u n̄n̄j mön arö ḡinabön u, n̄n̄n̄ juöl n̄n̄n̄ juöl unbö mudun j̄n̄j u n̄n̄j mön arö ḡinabön. *

²³ God n̄bi b̄i udöm ram m̄in̄öj kumi kabö adö lan̄j au abad m̄ideinab u, auid adö i rō m̄idöp. Kin̄j ap n̄pe b̄i wög ḡi ñeb n̄pe r̄imnap kal̄ip mani r̄imnap n̄öm, hainö pen n̄im a ḡinab. Hainö n̄pe gas̄ n̄n̄jög hagnab, ‘Kale naböj n̄l̄an̄j,’ a ḡinab.

²⁴ Pen m̄idöp u pen n̄n̄n̄n̄böl, a gö, b̄i ap n̄pe mani ilöj n̄n̄n̄n̄ juöl iru yab̄i nan naböj m̄idnab b̄i u daunaböl.

²⁵ Pen b̄i an̄bu pen n̄pe kub yab̄i m̄idnab u me, pen n̄n̄n̄n̄ rō lagnab. An̄ig gö, b̄i kub u n̄n̄jög, b̄i wög gep n̄pe

* 18:5: Mad 10:40; Luk 10:16; Jon 13:30 * 18:8: Mad 5:29-30 * 18:10: Hib 1:14 * 18:11: Luk 19:10 * 18:15:

Luk 17:3; Gal 6:1 * 18:16: Dud 19:15; Jon 8:17 * 18:18: Mad 16:19; Jon 20:23 * 18:19: Mak 11:24; Jon 15:7

* 18:22: Luk 17:4

rɪmnap kalɪp hagnab, ‘Nɪpe gɔp anɪbu rɔ, nɪp udmim, nɪbin nɪ pai, nan nɪpe nɪhɔn nɪhɔn mɪdɔp gau magɔŋhalɔ udmim, dam sikim gɪpe, rauaiɔl nɪŋɔl gɪ, mani anɪbu dap yɪp nɪmim,’ a gɪnab.

²⁶ Anɪg hagɔ, bɪ anɪbu pen, kugom yɪmɔm, kiŋ u nɪp hagnab, ‘Ne yɪp mɔg nɪŋmɔn, abad mɪdaimɔn; nan adɪŋ ne anɪb gau magɔŋhalɔ nabɔŋ ralnabin,’ a gɪnab.

²⁷ Hagɔ, kiŋ u nɪp mɔg nɪŋɔm, nan nabɔŋ nɪpe u, arɔ gɪmɔn aru, a gɪnab.

²⁸ “Anɪg gɔm arɔ gɔ nɪŋɔl gɪ, bɪ wɔg gɪ nɪb anɪbu nɪpe pen amɔm nɪŋnab, bɪ nɪpe aɪp wɔg gɪmɪdil bɪ ap mɪdeinab. Nɪp nɪŋɔm, unɔam ud sisɪ lɔm hagnab, ‘Nɔp mani ilɔŋ aɪŋ ap nɪnɔ u, nabɔŋ rall!’ a gɪnab.

²⁹ Hagɔ, bɪ nɪpe aɪp wɔg gɪmɪdil anɪbu kugom yɪmɔm manɔ neb neb gɪ hagɔm hagnab, ‘Ne yɪp mɔg nɪŋmɔn, abad mɪdaimɔn; nan nabɔŋ ne anɪbu magɔŋhalɔ nabɔŋ ralnabin,’ a gɪnab.

³⁰ Hagɔ, bɪ anɪbu manɔ nɪp u nɪŋagɔm hagnab, ‘Nɔp dam nagɪ leinabin, nan nabɔŋ anɪbu nabɔŋ ralmɔn nɔp me, hɔŋ arnabɔn,’ a gɔm, nɪp dam nagɪ lɪnab.

³¹ Anɪg gɔ, bɪ nɪpe aɪp wɔg gɪmɪdal gau, kalɪp hɪbur naij gɔ, amɔm kiŋ u nɪp manɔ anɪbu magɔŋhalɔ hag nɪnabɔl.

³² Hag nɪlɔ, bɪ kub u, bɪ nɪpe anɪbu nɪp wɪn alɔ aueinab hagnab, ‘Ne wɔg gɪ nɪb bɪ naij yabɪ. Ne yɪp mɪtɔŋ gajan, nɔp mɔg nɪŋem, nan nabɔŋ yad nɔp mɪdɔp u arɔ gɪpin.

³³ Ne pen nɪhɔn gɪnɪg, bɪ ne aɪp wɔg gɪpil u nɪp u rɔ nɔp mɔg nɪŋmɔn, arɔ gagpan?’ ɔ gɪnab.

³⁴ Bɪ anɪbu bɪ nɪpe aɪp wɔg gɪmɪdil u nɪp mɔg nɪŋagnab u me, bɪ kub anɪbu kal juɔm, wɔg gɪ nɪb bɪ anɪbu nɪp dam nagɪ lep ka abadep bɪ gau nɔm hagnab, ‘Nɪp nagɪ lɔ, ilɔn gɔ nɪŋɔl gɪ mɪdɔm, nan nabɔŋ yɪp u nabɔŋ magɔŋhalɔ ralɔm nɔp hɔŋ arnab,’ a gɪnab. *

³⁵ Kale aɪ mam rɪmnap kalɪp u rɔ nɔp geinabim, Bapi yad kumi kabɔ adɔ laŋ au mɪdɔp u, kalɔp pen u rɔ nɔp gɪnab. Anɪb u, naɪn namam kale gau kalɔp gɪ naij geinabɔl u, kalɪp mɔg nɪŋmim, mɪdmagɔ lɪmim, arɔ gɪmim,” a ga. *

19

Bɪ nɪbi udnɪg, bɔŋ nɔp udnab; hainɔ nɪp hag yuagnab

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Jisas manɔ anɪbu hag pɪs gɔm, ram mɪnɔŋ Galili arɔ gɔm, ram mɪnɔŋ Judia, nɪg Jodan bɔŋ lɔdan adɔ ara.

² Areia, nɪbi bɪ iru yabɪ nɪp hain geila nɪŋɔm nɪbi bɪ nan ga gau gɔ kamɪŋ la.

³ Pen bɪ Perisi gau, Jisas nɪp hag nɪŋno, manɔ naij rɪmnap hagnɪm, a gɔm, apɔm hagla, “God Mosɪs nɪp hag nɪ lo manɔ u, nɪbi ap nan pro ap gɪ naij gɪnab u, bɪ nɪpe nɪp hag yunɪg, hag yunab aka wasɔŋ Ne nɪhɔn gasɪ nɪŋban?” ɔ gɪla.

⁴ Hageila, Jisas haga, “God Manɔ kalɪ kliɪn rɪkla u kale amgɔ lɪ nɪŋagpim arɪ Ram mɪnɔŋ hadame dagol gɪ la nɪn u, bɪ ap, nɪbi ap, gɪ la. *

⁵ God haga, ‘Adɔ anɪbu me, bɪ gau nɪme nap aɪp mɪdɔm, nɪbi udɔl gɪ, nɪme nap arɔ gɔm, kale ber mɪhau jɪm nɔl han mɪdlɔ haɪ romanɪ aɪŋ yabɪ lɪnab,’ a ga. *

⁶ Anɪb u me, God hagɔ haɪ romanɪ kale mɪhɔp wasɔ; uri jɪm nɔl aɪŋ lɪnab anɪbu, bɪ ap apɔm, kalɪp hag ud asɪk ke ke lagnab wasɔ,” ga.

⁷ Jisas anɪg hageia, bɪ Perisi gau nɪp hagla, “Pen nɪhɔn gɪnɪg Mosɪs manɔ ap kalɪ kliɪn rɪkɔm haga, ‘Nɪbi hag yunɪg, nɪbi i bɔŋ nɔp arɔ gabin, a gɪmim, kɔp ap kalɪ kliɪn rɪk nɪmim, hag yumim,’ a ga?” ɔ gɪla. *

⁸ Hageila, Jisas haga, “Kale nɪbi bɪ manɔ nɪŋ udagpim u me, Mosɪs anɪg haga. Pen God nɪbi bɪ hadame gau gɪ la nɪn u, anɪg gagmɪdal.

⁹ Pen yad kalɔp hagabin, bɪ an, nɪbin u bɪ ap aɪp ud gɪlɔ wasɔ, yɪharɪŋ nɔp hag yuɔm, nɪbi hain nɪbɔ udnab u, nɪbi si udnab nɪŋɔm God nɪŋɔ naij yabɪ gɪnab; nɪpe nɪbi si udep bɪ me u,” a ga. *

¹⁰ Jisas anɪg hagɔ, bɪ nɪpe gau hagla, “Bɪ gau nɪbi kale yɪharɪŋ hag yuagnabɔl u, bɪ praj mɪdɔm nɪbi udagɔl u aɪj,” a gɪla.

¹¹ Hageila, Jisas haga, “Bɪ magɔŋhalɔ yɪharɪŋ mɪdaiɔl rɔ lagɔp. God bɪ yɪharɪŋ mɪdaiɔl, a gɔm, hag la gau nɔp, yɪharɪŋ mɪdaiɔl rɔ lɔp.

¹² Bɪ rɪmnap, kale wala lagɔ yag daubal gau, nɪbi udagpal. Bɪ rɪmnap, bɪ rɪmnap wala kalɪp rɪb gɪ dɔ gɪpal gau, nɪbi udagpal. Pen bɪ rɪmnap, God nɪbi bɪ udɔm kumi kabɔ adɔ laŋ au abad mɪdeinab wɔg u gun, a gɔm, nɪbi udagpal. Kale bɪ praj mɪdun, a gɪmim, bɪ praj mɪdeinabim u aɪj,” a ga.

Jisas nɪmagɔ ara nɪpe u nɪ pai pro nabɪc cɔg adɔ laŋ la
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Nɪbi bɪ gau, “Jisas nɪmagɔ nɪ pai hon nabɪc cɔg adɔ laŋ lɔm, God nɪp sabe gan,” a gɔm daueila, pen bɪ nɪpe gau kalɪp nɪŋ ij halɔ lɔm hag gɪla.

¹⁴ Anɪg gɪlɔ, Jisas pen nɪ pai anɪb gau wɪn alɔ aueila nɪŋɔl gɪ, bɪ nɪpe gau kalɪp haga, “Nɪhɔn gɪnɪg kalɪp anɪg hag gɪpinɪŋ

* 18:34: Mad 5:25-26 * 18:35: Mad 6:15; Mak 11:25; Ep 4:32; Kol 3:13 * 19:4: Jen 1:27; 5:2 * 19:5: Jen 2:24; Ep 5:31 * 19:7: Dud 24:1-4; Mad 5:31 * 19:9: Mad 5:32; 1Ko 7:10-11

Ñi pai pro anib gau arö gipe yip aulan. God nibi bi udöm, kumi kabö adö lañ au abad mideinab u, ñi pai pro anib gau rö,” a ga. *

15 Anig hagöm, God ñi pai pro anib gau kalip pig mideian, a göm, Jisas ñimagö ara nipe u ñi pai pro nabic cog adö lañ löm, ram m+nöñ migan ap ara.

*Bi ap nan nipe iru nöp midea
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

16 Bi ap Jisas midea au apöm haga, “Manö hag ñeb bi. Yad nan nihön aij u gem, pör midep u udnam?” ö ga.

17 Hageia, Jisas haga, “Yip nihön ginig, nan aij mai, a gimön, hag nñabön? God añi me Bi aij. Pen pör pör mdeinam, a gimön u, lo manö hagöm kalı kñiñ rikla gau nñmön hagöp rö gimön,” a ga. *

18 Hageia, haga, “Lo adö mai rö hagabön?” ö ga. Hageia, Jisas haga, “Wip al pak gagmön; nibi si bi si gagmön; nan si udagmön; manö kub hagnaböl u, manö piral hagagmön; *

19 name nap manö hagöl adö u nöp nñmön hain gimön; ne ke midmagö lıban rö, nibi bi rımnab kalip midmagö lımön,” a ga. *

20 Anig hageia, bi praj anıbu haga, “Lo manö gau magöñhalö nñ hakpin. Pen yad nihön nan aij u gem, kamñ pör midep u udnam?” ö ga.

21 Hageia, Jisas haga, “Mid aij yabı ginam, a gimön u, nan ne gau magöñhalö yumön, mani udmön, nibi bi mög gep rö gau kalip nımön me, mid aij gep ne u mdeinab God ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au. Pen yad hagpin rö gimön, aumön, yad aip ajaiul,” a ga.

22 Hagö, bi praj anıbu nan nipe iru midea rö, manö anıbu nñöm, gası iru nñöl gi ara.

23 Pen nipe anig göl arö nñöl gi, Jisas bi nipe gau kalip haga, “Yad kalöp nñö yabı hagabin, nibi bi mani nan kale iru mdeinab gau, God nıp ułham gası nñ udlö, kalip udöm kumi kabö adö lañ au abad mdeinab.

24 Kaj kamel gau, kalı mauöt nagı yubal migan u arnıg arnaböl; pen nibi bi nan iru midöp gau, God nıp ułham gası nñ udlö, kalip udöm abad mdeinab,” a ga.

25 Jisas bi nipe gau manö anıbu nñöm, gası kub nñöm hagla, “Pen bi aij anıbu, God ud kumi kabö adö lañ au ud aragnab, a gıpan u, nibi bi an rö ud arnab?” ö gıla.

* 19:14: Mad 18:2-3 * 19:17: Lep 18:5; Luk 10:28 *

Lep 19:18 * 19:28: Mad 25:31; Luk 22:30; Rep 3:21 24:15

26 Hageia, Jisas kalip nñöl gi haga, “Nibi bi gau ke göl rö lagöp. God nöp me, nan nihön nihön ginig, gıgab,” a ga.

27 Jisas anig hageia, Pida haga, “Nöñ! Hon nan hon gau magöñhalö arö gun, ne aip nöp cig gun ajpun u, hon pen nan nihön udnabun?” ö ga.

28 Hageia, Jisas haga, “Yad kalöp nñö hagabin, ñin hain u yad mailö pidön halö apem, nibi bi magöñhalö abad mdeinabin. Ñin anıbu me, kalöp bi yip hain geinabim gau hagnö, Isrel nibi bi il ke ke unbö migan lañ gau, kalip abad mdeinabim. *

29 Nibi bi yip nñ udöm, ram, nñin nımam, nıme nap, ñi pai, wög adıñ, nan nihön nihön gau arö gıgaböl gau, God kalip hauł gagnab; nan anıbu gau rö kalip pen iru yabı ñöm, pör midep kalip nıgab.

30 Pen nibi bi uri nöd araböl gau, hainö iru nöp jöl adö yabı gau mdeinaböl. Pen nibi bi uri jöl adö yabı au midpal gau, hainö iru nöp nöd am mdeinaböl. *

20

Nibi bi nagı wain wög gıpal gau, manö hod riköm haga

1 Jisas anig hagöm haga, “God nibi bi udöm abad mdeinab u, aiud adö i rö midöp. Bi wain wög nap nıbö ap, bi rımnab am daunö, wög yip u gılañ, a göm, ram gısön rıka magö u uraköm, am bi rımnab ułhai nñöm,

2 kalöp mani silpa magö añi añi raunabin, a göm, kalip aip manö hag adö añi löm, hag yuö, am wain wög nipe u wög geila.

3 Pen sıdö yöp an au ap ranab magö u, am maker au amöm nıña, bi rımnab yıharıñ mdeila.

4 Kalip nñöm haga, ‘Kale u rö nöp am wög yad u geinabim, yad kalöp mani kabö rö raunabin,’ a ga.

5 Hagö, am wög nipe u geila. Pen sıdö an kub lañ magö u abe, sıdö gamıñ gab magö u abe, manö anıbu nöp hagöm, bi rımnab halö udö, wög nipe u geila.

6 Sıdö wad arnıg gab magö u, kuöyan maker au amöm nıña, bi rımnab halö ap midep nöp mdeila. Kalip haga, ‘Kale nihön ginıg ñin i wög gagmim, yıharıñ yabı midpim?’ ö ga.

7 Hageia, nıp hagla, ‘Bi ap hanıp wög ap ñagöp,’ a gıla. Hageia, kalip haga, ‘Kale u rö nöp am wain wög yad u gımim,’ a gö, am wög geila.

8 Duga magö u, wain wög nap u, bi abad midep nipe u nıp haga, ‘Ne ammön, bi wög

* 19:18: Eks 20:12-16; Dud 5:16-20 * 19:19: Eks 20:12-16;

* 19:30: Mad 20:16; Luk 13:30 * 20:8: Lep 19:13; Dud

yip gaböl gau kalip hagö, aulö, bî hainö hagnö aubal gau, mani kalip u nöd ñimön; bî nöd hagnö aubal gau, mani kalip u hainö ñimön,' a ga. *

⁹ "Hagö, bî abad mîdep u, bî anib gau kalip wñ alö aueila, bî sídö wad arö nîñjöl gî, ap wög gîla gau, ap mani kale u nöd udlá.

¹⁰ Pen kale anig göl udlö nîñjöl gî, bî nöd hagö, ap wög gîla gau, hag nîñjla e, 'Hon mani kub u udnabun,' a gîla u, pen hainö udöl gî nîñjla, kale mani añî anîbu nöp udlá.

¹¹ Udöm, adîñ bî wain wög nap nîbö u aip pen pen hagöm hagla,

¹² 'Hon nîhön gîñig, bî hain aubal gau mani udpal añî u rö nöp udpun? Hon hilîm halö urakun, sídö kal nîñjöl nîñjöl gî, wög gîno gîno iru göp u, pen bî ap pro magö ap wög gajal mani ñîban rö nöp hanîp ñîban!' a gîla.

¹³ Hageila, bî wög naböñ nap nîbö u nîñjöm, bî kale ap nîp haga, 'Mam, nöñ! Nöp gî najî gagpin. Nöp mani ñînabin a gîpin rö ñîbin.

¹⁴⁻¹⁵ Bî hain aubal gau, bî nöd aubal gau aip adîp adîp ñîñig, ñînabin. U nan yad. Anîb u, bî rîmnap ai gîñig göm wasö gîñabölñ Kalip hañwawö ñîbin u, ne ai gîñig gîmön mulu lugöñ Mani ñîbin u ud ram ne arul' a ga," a ga.

¹⁶ Jisas aiud anîbu hagöm, haga, "Nîbi bî hain mîdpal gau, nöd mîdeinaböl; nîbi bî nöd mîdpal gau, hain mîdeinaböl," a ga. *

Jisas kuöyañ haga, yip al pak lîlö umem uraknabin, a ga

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Jisas Jerusalem amöl gî, adan anj au, bî nîpe unbö mîgan lan kalip dam goñ gau amöm, ke mîdaila nîñjöl gî kalip haga,

¹⁸ "Kale nîñjim! Hon Jerusalem arno, Bî Ñî nîpe nîp mumug göm, nîp dam God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, lo manö hag ñeb bî gau abe, ñîmagö adö kalip u lein-aböl, kale nîp manö kub hagöm hagnaböl, 'Bî i nîp al pak lep,' a gîñaböl. *

¹⁹ Anig hagöm, Juda bî wasö gau kalip ñeinaböl, nîp hag juöm, rapîñ paköm, dam mab ba lan al pak lîlö umnab. Ñîñ mîhöp mîdöm, ñîñ mîhau nîganj u kauyañ uraknab," a ga.

Jems aip Jon aip bî kub mîdnig gasî nîñjöl

(Mak 10:35-45)

²⁰ Sebedi ñî nîpe mîhöp, nîme ñî anîb mîhau uñ gî, Jisas mîdeia au apöm, ubör

yîhön göm haga, "Yad manö ap mîdajîp auabin," a ga.

²¹ Hageia haga, "Manö anîbu nîhön?" ö ga.

Hageia, haga, "Yip aij gîñab u, hainö ne kin mîdmön, nîbi bî abad mîdeinabön ñîñ u, ñî yad mîhau ba nöp au asîknabil," a ga. *

²² Anig hageia, Jisas haga, "Manö yip hag nîñbil u, nîñ aij gagpil. Ñîg asî yad ñîññig gabin u, kale mîhön u rö nöp ñîñnabil?" ö ga. Hageia haglö, "Yau! Ñîñnabil!" a gîlö. *

²³ Hagailö haga, "Nîñjöl hagabil. Ñîg asî ñîññig gabin u ñîñnabil. Pen bî an yîñg böñ lau, bî an sídagö böñ lau asîk mîdeinabil u, hagagnabin. Manö u manö yad wasö; Bapi manö nîpe. Nîbi bî nîpe ke hag löp gau anîb rö mîdeinabil," a ga.

²⁴ Bî nîpe anîb mîhau manö anîbu anig hagailö, bî nîpe unbö síduñ lan manö u nîñjöl, mulu lugö, mamil mîhau kalip manö hag gîla.

²⁵ Jisas pen bî nîpe gau kalip magöñhalö hagö aueila haga, "Kale nîñbîm, Juda nîbi bî wasö gau, kin kale kñö göm, abad mîdpal; bî kub kale manö nîhön nîhön hagnaböl u nîñjöm, ana udöm, hain gîñaböl me. *

²⁶ Pen kale gîpal rö gagmim. Bî an bî kub mîdainîm u, bî pro rö mîdöm, nîbi bî rîmnap kalip wög gî ñeb bî rö mîdainîm. *

²⁷ Bî an bî kub yabîñ mîdainîm u, bî pro ramö gau rö mîdöm, nîbi bî rîmnap kalip nagî wög gep bî rö mîdainîm.

²⁸ Bî Ñî nîpe u, nîbi bî gau kale wög yip gîlan a göm, auaga; wög kalip gî ñî damem, hainö nan si nan najî gîpal adö u haji gî umnö, kale kamîñ aröl, a göm, aua," a ga. *

Jisas bî amgö we ga mîhau gö, amgö ñîñ nîñjöl

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Pen Jisas daun kub Jeriko arö göm arö nîñjöl gî, nîbi bî iru nöp nîp hain gîla.

³⁰ Bî amgö we mîhau adan goñ au asîk mîdlö nîñjöl gî, "Jisas auab," a gîlö nîñmil, meg mîgan dap ranmil haglö, "Depid Ñî nîpe, halîp mög nîñmön!" a gîlö.

³¹ Hagailö, nîbi bî gau kalip mîhön nîñ ij halö hagöm hagla, "Manö hauñ gagmill!" a gîla. Anig hagla u pen, manö kalip u udagöm, meg magö rapîñ dap ranmil haglö, "Depid Ñî nîpe, halîp mög nîñmön!" a gîlö.

* 20:16: Mad 19:30; Mak 10:31; Luk 13:30 * 20:18: Mad 16:21; 17:22-23 * 20:21: Mad 19:28; Luk 22:30 * 20:22: Mad 26:39; Jon 18:11 * 20:25: Luk 22:25-26 * 20:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 20:28: Luk 22:27; Plp 2:7

³² Anig hagailö, Jisas pädön göm, kalip mihön wiñ alöm haga, "Halip nihön gan, a gämil, yip wiñ alabil?" ö ga.

³³ Hageia haglö, "B! Kub, halip amgö we göp u gö ñil nñjul!" a gñlö.

³⁴ Hagailö, Jisas kalip mihön mög nñjöm, amgö kalip u ud nñjö, yöp magö u nöp amgö ñil nñjöl, nñpe arö nñjöl g!, hain gñlö.

21

Jisas Kij rö Jerusalem ara

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Jisas b! nñpe gau aip Jerusalem sösöl göm, ram mññöh pro Bedpagi, Olip Dum söl amjakla. Amjaköm, b! nñpe mññöh hag yuöm haga,

² "Kale mihön ram rñig aglö nö lödan ammil nññabil, kaj donki nñme pi amñl mñhau nag! adk lñaböl mñdeinabil. Nññmil, nag! u hubikmil pañid daumil.

³ Pen nñbi b! ap apöm, nihön ginig kaj donki hon u hubik ud arabil a gainm u, pen hagmil, 'B! Kub u wög mñdö, hagajip udnig aubul,' a gämil, yññid yau a geinab, daunabil," a ga.

⁴ Pen kalip mihön hag yuö arlö anñbu, b! God manö hagep ap gñinaböl, a göm, kal! kññ rñka rö nöp ga. Nñpe haga,

⁵ "Jerusalem nñbi b! kalip hagmim,

'Kij kale b! hain u, kaj donki adö u asiköm, kalöp auab.

Nñpe kaj donki pi adö u asiköm auab,' a gämim," a ga. *

⁶ Pen Jisas b! nñpe hag yuö arlö anñb mñhau, haga haga rö,

⁷ kaj donki nñme abe, pi marep abe pañid dauailö, b! nñpe gau wañj mñlö ud juöm, kaj donki adö lañ laila, Jisas adö au asika.

⁸ Nñbi b! iru nöp, B! Kub auab, a göm, wañj mñlö kale adö lañ rol lñmñdal gau ud juöm, adan majö au lñla. Rñmnap am köp uñan, mab uñan gau rñb g! dö g! dapöm adan majö au lñla.

⁹ Nñbi b! gau Jisas nñp bñg gñgabö göl amöl g! meg magö dap ranöm hagla,

"Nññim! Depid rñkö, rñk damöm rñköp u, auöp i.

Nñp aij a gabun!

B! Kub nñp yuö auöp b! anñbi me,

nñp aij a gabun!" a gñla. *

¹⁰ Jisas Jerusalem amjakö nññöl g!, nñbi b! gau magöñhalö hag amñl apñl göm hagla, "B! anñbu an?" ö gñla.

¹¹ Hageila, nñbi b! Jisas aip aula gau hagla, "B! i me Jisas, b! God manö hagep Nasared, ram mññöh Galili nñbö u," a gñla.

Jisas nñbi b! God sabe gep ram nan sikim geila gau kalip rñdik g! höñ yan yua
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Jisas God sabe gep ram raul yan amöm nñña, nñbi b! gau nan sikim g! mñdeila. Nñpe nññöm, kalip magöñhalö rñdik yuöm, abañ bad mani löm, pen pen yññjik gaila gau ud ado göm, b! yaur sikim göm, mab po adö asik mñdeila gau, ud ado ga.

¹³ Anig göm kalip hag göm haga, "God Manö kal! kññ rñkla u, God haga, 'Ram yad u yip sabe gep ram, pen kale gñpim u,

b! nan si udep ram ap rö löp,' a ga," a ga. *

¹⁴ Pen Jisas nñpe God sabe gep ram raul mñgan anñbu mñdö nññöl g!, nñbi b! amgö we ga rñmnap, nñbi b! ma najj ga rñmnap aueila, kalip gö kamñj la.

¹⁵ Nñpe nan gagep rö gö, ññ pai pro gau wiñ alöl g! hagla, "Nöp aij a gabun! Depid ññ nñpe! Use!" gñla. Pen kale anig geila, b! God nñp nan sabe gep b! kub gau abe, b! lo manö hag ñeb b! gau abe nññöl, kalip mulu yabñ luga.

¹⁶ Mulu lugö hagla, "Nöp hagaböl u nññabön?" ö gñla. Hageila, Jisas kalip haga, "Yau! Hagaböl u nññabin u pen kale manö rñmnap kal! kññ rñköm hagla, 'God, ne gññabön nññöm ññ pai pro ññ painñan gau hib ne haglö adö arnab,' a gñla. Kale manö kal! kññ rñkla anñbu, amgö lñ nññagim ar?" a ga. *

¹⁷ Anig hagöm, kalip arö göm, am ram rññig aglö Bedani hana.

Jisas hagö, mab kia u mñtep ga
(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Ruö Jisas ado g! Jerusalem aramöm adan añ gau arö, nñp kiyö lö,

¹⁹ adan majö go! au nñña, mab kia ur ap mñdeia. Iñ au amöm nñña, magö ñññeb pñlaga; uñan au nöp mñdeia. Anig gö Jisas haga, "Ne hainö magö ap pñlagnabön!" a ga. Anig hagö nññöl g!, magö anñbu nöp kia mab ur u mñtep ga.

²⁰ Anig gö, b! nñpe gau nññöm, aiö göm hagla, "Aige göm mab anñbi yññid mñtep göp?" ö gñla.

²¹ Hageila, Jisas kalip haga, "Yad kalöp nññö hagabin, hon hagno God u rö nöp gñnab, a gämim, gas! mññöp wasö, gas! aññ nöp nññnabim u, gñnab. Pen mab kia mñtep ga u nöp wasö; dum ilö anñbi lññ g! ññ kub anñ au aru, a gñnabim u, arnab. *

²² "Pen kale God nñp nññ ud mñdmim, nñp hag nññnabim u, hagnabim rö nöp gñnab," a ga. *

* 21:5: Sek 9:9 * 21:9: Sam 118:25-26 * 21:13: Ais 56:7; Jer 7:11 * 21:16: Sam 8:2 * 21:21: Mad 17:20;

Luk 17:6; 1Ko 13:2; Jon 14:12 * 21:22: Mad 7:7-11; 18:19

Jisas n̄ip hagla, “Nöp an hagö an̄ig hag ajabön?” ö ḡila

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jisas God sabe gep ram u amöm, n̄ibi b̄i gau kal̄ip manö hag ñö n̄iñöl ḡi, b̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau abe, b̄i manö ud as̄ikep gau abe apöm n̄ip hagla, “Nöp an ne an̄ig ḡimön, a göp, n̄iñmön an̄ig ḡi ajabön?” ö ḡila.

²⁴ Hageila, Jisas pen haga, “Yad kalöp manö ap hag n̄iñö, ȳip hag ñ̄ibe, yad pen an hagö wög ḡipin u, kalöp hag ñ̄inabin.

²⁵ Jon n̄ibi b̄i gau kal̄ip ñ̄ig pak ña u, n̄ipe ke gas̄i n̄iñöm aua aka God hagö, apöm an̄ig ga?” ö ga. Jisas an̄ig hagö, kale ke hag n̄iñ hag n̄iñ göm hagla, “Hon, ‘God yuö apöm ga,’ a geinabun u, han̄ip hagnab, ‘An̄ib u, Jon hagöp u n̄ihön ḡin̄ig n̄iñ udagpim?’ ö ḡinab.

²⁶ Pen, ‘Jon gas̄i n̄ipe ke n̄iñöm apöm ga,’ a geinabun u, n̄ibi b̄i gau han̄ip kal̄ ḡinaböl. Gas̄i kale u, Jon n̄ipe b̄i God manö hagep b̄i ap aua,” a ḡila. *

²⁷ An̄ig hagöm, Jisas n̄ip hagla, “Hon n̄iñagpun,” a ḡila. Hageila, Jisas kal̄ip haga, “Kale ȳip hag ñ̄agpim rö, yad pen an hagö yad apem gabin u, kalöp u rö nöp hag ñ̄agnabin,” a ga.

Jisas b̄i madöl m̄ihau, manö hod riköm haga

²⁸ Jisas an̄ig hagöm haga, “Pen kale n̄ihön gas̄i n̄iñabim̄ B̄i ap ñ̄i n̄ipe m̄ihöp m̄ideinab. Ñ̄i n̄ipe nañ̄i u n̄ip hagnab, ‘Ñ̄i me! M̄iñi wain wög u am wög ḡi,’ a ḡinab.

²⁹ Hagö, ñ̄i n̄ipe hagnab, ‘Yade am gagnam,’ a göm, hainö pen gas̄i adog n̄iñöm, am wain wög u geinab.

³⁰ Nap pen am ñ̄i wañ̄ig u n̄ip u rö nöp hag n̄iñö, hagnab, ‘Yau, ḡinam!’ a ḡinab u pen am gagnab.

³¹ Pen ñ̄i an̄ib m̄ihau, an nap hagnab rö ḡinab?” ö ga. Hageila, Juda b̄i kub an̄ib gau hagla, “Ñ̄i n̄ipe nañ̄i u nöp nap hagnab rö ḡinab,” a ḡila. Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp n̄iñö hagabin, kale ȳihar̄iñ m̄idpe n̄iñöl ḡi, b̄i dak̄is udpal b̄i gau abe, b̄i si udep n̄ibi gau abe, God n̄ibi b̄i udöm kumi kabö adö lañ̄ au abad m̄ideinab ram m̄inöñ u, kalöp abhak löm arnaböl.

³² Jon b̄i ñ̄ig pak ñ̄eb u, kale n̄ihön n̄ihön ḡipe God n̄ip aij ḡinab u, kalöp hag ña, pen manö n̄ipe u udagpe. B̄i dak̄is udöm mani piral r̄imnap halö udpal gau abe, b̄i si udep n̄ibi gau abe, kale Jon manö haga adö an̄ibu n̄iñöm, udla. Udla an̄ibu kale hadö n̄iñbe, pen kale ke, Jon manö u udmim, nan si nan naji ḡipim u, n̄ihön ḡin̄ig an̄ig ḡipun a ḡimim, arö gagpe,” a ga. *

B̄i naji wain wög abadpal, manö hod riköm haga

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Jisas haga, “M̄iñi manö hod rikem ap halö hagn̄ig gabin i n̄iñim. B̄i wög ad̄iñ nap n̄ibö ap naḡi wain wög u ḡi ȳimöm, waryö göm, naḡi wain magö pak hib jakep m̄igan ap geinab. Ḡi löm, naḡi wain magö ap si ñ̄iñnaböl u, n̄iñ m̄idaiun, a göm, ram m̄ilö kub ap göm, b̄i r̄imnap kal̄ip hagnab, ‘Kale naḡi wög ȳip u abad m̄idaimim, hainö p̄ilöm po gö, ȳip r̄imnap, kale r̄imnap udmim,’ a göm, ram m̄inöñ m̄ilö yab̄i gau arnab. *

³⁴ Naḡi wain magö u po gö n̄iñöl ḡi, b̄i n̄ipe gau kal̄ip hagnab, ‘Wain wög yad gau ammim, b̄i wög abad m̄idpal gau haggim, naḡi wain magö ȳip r̄imnap dauim,’ a ḡinab.

³⁵ Kale wain wög gau amjaklö, b̄i wain wög ḡi m̄ideinaböl gau uraköm, b̄i ap n̄ip gabi paknaböl, b̄i ap n̄ip böñ nöp al pak l̄ilö umnab, b̄i ap n̄ip kabö ju paknaböl.

³⁶ An̄ig ḡilö, b̄i naḡi wain wög nap n̄ibö an̄ibu, b̄i n̄ipe rap̄in bad ap pen hag yunab. Hag yuö, areinaböl, b̄i naḡi wain wög geinaböl gau, kal̄ip u rö nöp ḡinaböl.

³⁷ An̄ig ḡilö, b̄i wain wög nap n̄ibö u hagnab, ‘Ñ̄i yad u yunö me, manö n̄ip u n̄iñnaböl,’ a göm, hag yuö arnab.

³⁸ Ñ̄i n̄ipe u amjakö, b̄i wain wög ḡi m̄ideinaböl gau, n̄ip n̄iñöm, kale ke hagnaböl, ‘B̄i wög nap n̄ibö ñ̄i n̄ipe u auab i. Nap hainö umeinab, nan wög gai i ñ̄i n̄ipe udnab. An̄ib u, n̄ip al pak l̄ino umö, hainö nan wög gai i magöñhalö udnabun,’ a ḡinaböl. *

³⁹ An̄ig hagöm, n̄ip dam wög ad̄iñ goł gau amöm, böñ nöp al pak l̄inaböl. *

⁴⁰ “An̄ig geinaböl u, hainö b̄i naḡi wain wög ad̄iñ nap n̄ibö u apöm, kal̄ip n̄ihön n̄ihön ḡin̄ig gab?” ö ga.

⁴¹ Hageila haga, “B̄i naji ḡinaböl an̄ib gau kal̄ip geinab, ilön kub yab̄i udöm umnaböl; hainö pen n̄ibi b̄i r̄imnap halö udöm, kal̄ip naḡi wain wög u l̄nab, wög an̄ibu ḡinaböl. Naḡi wain magö po ḡinab ñ̄in u, n̄ip rik dam ñ̄inaböl,” a ḡila.

⁴² Hageila, Jisas haga, “God Manö kal̄i k̄liñ rikla u n̄iñagpim rö löp. Kale kal̄i k̄liñ riköm hagla,

‘B̄i ram gep gau, kale kabö ram ḡin̄ig göm, kabö ap udöm hagla, “Kabö i kabö naji göp gö arö gun,” a ḡila.

Pen B̄i Kub n̄ipe geia n̄iñöm kabö an̄ibu nöp ram n̄ipe au kabö aij ke yab̄i m̄idöp.

B̄i Kub n̄ipe an̄ig gaia,

* 21:26: Mad 14:5 * 21:32: Luk 3:12; 7:29-30 * 21:33: Ais 5:1-2 * 21:38: Mad 27:18 * 21:39: Hib 13:12
* 21:42: Sam 118:22-23; Ro 9:33; 1Pi 2:6-8

hon nɨŋun aiō yabił gabun,' a ɡıla. *

⁴³ “Kabō aij udagpim anɨbu, God kalōp Juda kai arō ɡōm, nɨbi bɨ ke gau nɨbō, nan nɨp ñeb ñɨnabōl gau, kalɨp udōm abad mɨdeinab.

⁴⁴ Nɨbi bɨ kabō adō anɨbu ap lug pakn-abōl gau, kalɨp rapɨn nōp paknab; pen kabō anɨbu ju lugōm, nɨbi bɨ pak rɨbɨknab gau, bōŋ nōp pa jō ma jō ɡɨ arnab,” a ga.

⁴⁵ Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ Perisi gau abe, Jisas manō hod rɨkōm haga anɨbu, kalɨp nōp haga u nɨŋōm,

⁴⁶ nɨp nagɨ lun, a ɡōm, gasɨ nɨŋla u pen nɨbi bɨ gau, Jisas nɨp bɨ God manō hagep a ɡıla u me, hanɨp kal hagnabōl, a ɡōm, nɨp nan ap ɡōl rō laga.

22

*Bɨ nɨbi udōm nan kub ñɨŋbal
(Luk 14:15-24)*

¹ Jisas kauyaŋ manō hod rɨkōm haga,

² “God nɨbi bɨ udōm abad mɨdeinab u, aiud adō i rō:

“Bɨ kiŋ ap ñɨ nɨpe u nɨbi udnɨg ɡō, nan kub nɨŋnɨg, nan magō dap magum ɡɨnabōl.

³ Anɨg ɡōm, bɨ nɨpe rɨmnap hag yuōm hagnab, ‘Nɨbi bɨ hag lɨnō gau am hagep aulō, nan kub ñɨŋun,’ a ɡɨnab. Anɨg hagō, kale am nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hagnabōl u pen kale arō ɡɨnabōl.

⁴ Anɨg ɡɨlō, bɨ nɨpe rɨmnap pen kauyaŋ hag yuōm hagnab, ‘Kale am nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hagnab, “Kiŋ u, kaj kau kub rɨmnap, kaj kau pi marep rɨmnap pak lauōm, nan gau magōŋhalō ɡɨ jɨn ɡōm, ‘Auōl,’ a ɡōp,” a ɡɨmim,’ a ɡɨnab.

⁵ Anɨg hagō, kale am hagnabōl u pen manō kalɨp u ud yunabōl. Rɨmnap nan wōg kale gau arnabōl; rɨmnap manɨ wōg kale gau geinabōl;

⁶ pen rɨmnap, kiŋ bɨ nɨpe gau ɡɨ najj ɡōm, al pak lɨlō umnabōl. *

⁷ “Anɨg ɡɨlō, kiŋ anɨbu nɨŋō, hibur nɨp u najj ɡō, ami bɨ nɨpe gau hag yuō, am nɨbi bɨ bɨ nɨpe al pak lɨnabōl anɨb gau kalɨp magōŋhalō al pak hak lōm, daun kub kale u lau ju yulō arnab.

⁸ Pen bɨ nɨp wōg ɡɨ ñeb gau kalɨp hagnab, ‘Nan magō nan gau hadō magum ɡɨpun, pen nɨbi bɨ nōd wɨñ alnō gau auōl rō lagōp.

⁹ Anɨb u, kale adan ramō gau ammim, nɨbi bɨ nɨŋmim gau, kalɨp magōŋhalō, “Aube nan kub ñɨŋun,” a ɡɨmim, hałōwalō uł ɡɨ daube, nan kub ñɨŋun,” a ɡɨnab.

¹⁰ Anɨg hagō, bɨ nɨpe gau am adan ramō ramō gau amōm, nɨbi bɨ aij gau, nɨbi bɨ najj gau kalɨp magōŋhalō, ‘Aube nan kub ñɨŋun,’ a ɡōm hałōwalō uł ɡɨ dapōm, bɨ nɨbi

udōm nan kub ñɨŋnabōl ram raul anɨbu amōm, sɨsɨ ɡōl mɨdeinab.

¹¹ “Kiŋ anɨbu pen, nɨbi bɨ aubal gau nɨŋɨn a ɡōm, ram raul yaŋ amōm nɨŋnab, bɨ ap, nan ñɨŋnɨg waij lɨbal u lōm wasō, yɨharɨŋ nōp mɨdeinab.

¹² Anɨg ɡō, nɨp hagnab, ‘Bɨ me! Nɨhōn ɡɨnɨg, nɨbi udōm nan ñɨŋnɨg waij lɨbal u lɨmōn wasō, yɨharɨŋ nōp auban?’ ō ɡɨnab. Hagō, bɨ anɨbu pen manō ap hageinab.

¹³ Pen kiŋ u bɨ nɨpe gau kalɨp hagnab, ‘Bɨ i ñɨmagō ma nɨp gau nagɨ lɨmim, dam sɨbōn ɡōp aŋ yaŋ ud yube, nɨbi bɨ anɨb gau aip meg magō hau jō ɡōl ɡɨ, mɨtōŋ magō ɡōl ɡɨ mɨdlaŋ,’ a ɡɨnab,” a ga. *

¹⁴ Jisas aiud anɨbu hag pɨs ɡōm, kalɨp haga, “God nɨbi bɨ iru nōp wɨñ alnab, pen kalɨp magōŋhalō udagnab. Nɨbi bɨ rɨmnap nōp udnab,” a ga.

“Gapman bɨ kub Sisa nɨp dakɨs ñeb aka wasō?” ɡıla

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Pen bɨ Perisi gau, Jisas nɨp manō nɨhōn hagno, pen hagō nɨŋun, nɨp dam nagɨ lun, a ɡōm, manō hag nɨŋ hag nɨŋ ɡōm, *

¹⁶ bɨ kale ke rɨmnap, Herod bɨ nɨpe rɨmnap yulō, Jisas mɨdeia au amōm hagla, “Manō hag ñeb bɨ. Ne bɨ manō nɨŋō yabił nōp hagabōn. Bɨ rɨmnap nɨŋmōn pɨñɨŋ gagpan. God hagōp rō nōp nɨŋmōn, nɨbi bɨ hag ñabōn.

¹⁷ Anɨb u, ne gasɨ nɨhōn nɨŋban? Hon Isrel nɨbi bɨ, Sisa bɨ kub daun kub Rom nɨbō u, nɨp dakɨs ñeb aka ñagep wasō?” ɡıla.

¹⁸ Hageila, Jisas gasɨ najj kale nɨŋōm haga, “Yɨp nɨhōn ɡɨnɨg neb neb ɡōl ɡɨ apim, anɨg ɡōl hag nɨŋabim?”

¹⁹ Kale dakɨs ñɨbal kabō magō ap ñɨbe, nɨŋɨn!” a ga. Hagō, nɨp kabō magō ap dap ñeila.

²⁰ Jisas kabō magō anɨbu nɨŋōm kalɨp haga, “Kabō magō i, bɨ nabɨc cōg i, an nabɨc cōg mɨdōpŋ Hib u, an hib mɨdōp?” ō ga.

²¹ Hageia hagla, “U bɨ kub Sisa,” a ɡıla. Hageila, Jisas kalɨp haga, “Anɨb u, Sisa nan nɨpe mɨdainɨm, Sisa nɨp ñɨmim. God nan nɨpe mɨdainɨm, God nɨp ñɨmim!” a ga. *

²² Anɨg hagō, kale gasɨ iru nɨŋōm, nɨp arō ɡōm arla.

Umōm kauyaŋ uraknabōl aka ɡōm, Jisas nɨp hag nɨŋla

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ñɨn anɨbu nōp, Sadyusi bɨ rɨmnap Jisas mɨdeia au aula. Sadyusi nɨbi bɨ anɨb gau hagnab, nɨbi bɨ umōm kauyaŋ uraknabōl, a ɡɨmɨdal. *

* 22:6: Mad 21:35 * 22:13: Mad 8:12; 25:30; Luk 13:28 23:8

* 22:15: Mak 3:6 * 22:21: Ro 13:7 * 22:23: Ap

24 Kale Jisas mǝdeia au apǝm hagla, "Manǝ hag ǝneb bǝ. Mosǝs haga, 'Bǝ ap nǝbi udǝm, ǝǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝǝ umeinab, nǝmam nǝpe u, nǝbi anǝbu udǝm, ǝǝ pai nǝpe gau, a gǝm, yag daunǝm,' a ga. *

25 Anǝb u, bǝ il halǝ unbǝ mudun jǝǝ u mǝdeinabǝl. Nǝmam naǝǝ u nǝbi udǝm, ǝǝ pai yag dapǝm wasǝ yǝharǝǝ umnab. Anǝg gǝ, nǝmam yǝgwǝ anǝ nǝbǝ u pen nǝbi anǝbu nǝp udnab.

26 Nǝmam yǝgwǝ anǝ nǝbǝ u pen nǝbi anǝbu udǝm, u rǝ nǝp ǝǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝǝ umnab. Anǝb u, nǝmam yǝgwǝ nǝganǝ nǝbǝ u nǝbi anǝbu udǝm, u rǝ nǝp ǝǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝǝ umnab. Anǝbu nǝp gǝ dam dam, nǝmam unbǝ mudun jǝǝ u, magǝǝhalǝ ǝǝ pai yag dapǝm wasǝ, yǝharǝǝ nǝp umnabǝl.

27 Pen nǝbi u, u rǝ nǝp umnab.

28 Nǝmam gau kale magǝǝhalǝ nǝbi anǝbu udlu. Anǝb u, nǝbi bǝ umbal gau uraknabǝl ǝǝ u, nǝbi anǝbu an udnab?" ǝ gǝla.

29 Hageila, Jisas kalǝp pen haga, "Kale God Manǝ hagǝp u abe, God klǝ mǝdǝp u abe, nǝǝǝǝpim u me, duǝ hagnǝm hagnǝm, 'Nǝbi bǝ gau umǝm urakagnabǝl,' a gǝpim.

30 Nǝbi bǝ uraknabǝl ǝǝ u, nǝbi gau bǝ udagnabǝl, bǝ gau nǝbi udagnabǝl. Ejol kumi kabǝ adǝ laǝ mǝdpal rǝ u mǝdeinabǝl.

31 Kale, 'Nǝbi bǝ umǝm urakagnabǝl,' a gǝpim u, God Manǝ kalǝ klǝǝ rǝkla rǝmnap nǝǝǝpim ar?

32 God haga, 'Yad Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me yad mǝdpin,' a ga. Bǝ gau bǝǝ nǝp umblap u, God bǝ nǝd umla anǝb gau kalǝp hagǝm, 'God kale yad mǝdpin,' a gagbǝp. Bǝ umlǝ, rǝgǝl gǝla anǝb gau kamǝǝ mǝdpal u me, kalǝp haga, 'God kale yad mǝdpin,' a ga," a ga. *

33 Jisas manǝ anǝbu hag ǝǝ, nǝbi bǝ mǝdeila gau nǝǝǝm, aiǝ waiǝ gǝla.

Lo kub yabǝǝ u
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Jisas manǝ anǝbu hag aǝ gǝ, Sadyusi bǝ gau manǝ ap pen hagǝl rǝ laga. Pen Perisi bǝ rǝmnap, Jisas anǝg ga u nǝǝǝm Jisas mǝdeia au aula.

35 Bǝ kale lo manǝ nǝǝ aǝ ap, Jisas nǝhǝn rǝ hagnǝm, a gǝm haga,

36 "Manǝ hag ǝneb bǝ. Lo manǝ ǝ, manǝ adǝ mai manǝ kub yabǝǝ mǝdǝp?" ǝ ga.

37 Hageila, Jisas haga, "Gasǝ rǝmǝd ne u magǝǝhalǝ God lau adǝ arǝ, nǝp mǝdmagǝ yabǝǝ lǝmǝn. *

38 Manǝ kub nǝd yabǝǝ me u.

39 Manǝ kub yǝgwǝ anǝ nǝbǝ u pen anǝǝl mǝdǝp: ne ke mǝdmagǝ lǝban rǝ, nǝbi bǝ ke nǝbǝ gau abe mǝdmagǝ lǝmǝn. *

40 Manǝ mǝhau hagǝǝn i, Mosǝs lo manǝ kalǝ klǝǝ rǝkla manǝ u magǝǝhalǝ abe, God manǝ hagep bǝ gau kalǝ klǝǝ rǝkla manǝ u magǝǝhalǝ abe, manǝ il kub yabǝǝ me manǝ anǝb mǝhau nǝp," a ga. *

Jisas hag nǝǝa, "Mesaia a gǝpim u, nǝp bǝ an ǝǝ nǝpe a gǝmim nǝǝbim?" ǝ ga
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Perisi kai ap magum gǝm mǝdlǝ nǝǝl gǝ, Jisas kalǝp manǝ ap hag nǝǝm haga,

42 "Kale Mesaia u nǝp nǝhǝn gasǝ nǝǝbimǝ Nǝp bǝ an ǝǝ nǝpe a gǝmim nǝǝbim?" ǝ ga.

Hageila hagla, "Depid ǝǝ nǝpe," a gǝla. *

43 Hageila, Jisas haga, "God Ana u Depid nǝp gasǝ ǝǝ nǝǝl gǝ, Depid nǝpe Mesaia u nǝp 'Bǝ Kub yad' a ga. Depid haga,

44 'Bǝ Kub manǝ hagǝm, Bǝ Kub yad u nǝp hagǝp,

"Ne ǝǝmǝgǝ yǝǝg yad lau adǝ mǝdmǝn me,

yad gǝnǝ, kauǝ mauǝ ne gau kalǝp ab lǝǝ gǝ yunabǝn," a gǝp," a ga. *

45 Depid nap ilǝǝ nǝpe a gǝpim u pen Depid nǝp 'Bǝ Kub yad' a ga. Anǝb u, kale nǝhǝn gasǝ nǝǝbim?" ǝ ga.

46 Jisas manǝ nǝpe u hag aǝ gǝ, kale nǝp pen hagǝl rǝ lagǝ me, pǝǝg gǝ mǝdeila nǝǝm hainǝ Jisas nǝp manǝ rǝmnap halǝ hag nǝǝagla.

23

Lo manǝ hag ǝneb bǝ gau abe, bǝ Perisi gau abe gǝpal rǝ gagmim, a ga
(Mak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Hainǝ ǝǝn ap, Jisas bǝ nǝpe gau abe, nǝbi bǝ rǝmnap abe, kalǝp manǝ hagǝm haga,

2 "Lo manǝ hag ǝneb bǝ gau abe, bǝ Perisi gau abe, Mosǝs ka nǝpe u udǝm, God lo manǝ Mosǝs hadame nǝp kalǝ klǝǝ rǝkla rǝ hag ǝǝbal.

3 Anǝb u, bǝ anǝb gau kale God lo manǝ nǝhǝn hagǝl u nǝǝ udmim hain gǝmim; pen nagǝ kale gǝl adǝ u nǝǝmim, hain gagmim. God lo manǝ hag ǝǝbal u pen kale ke manǝ anǝbu hain gagpal. *

4 Nan gau gǝmim, nan gau gagmim a gǝpal u, manǝ iru yabǝǝ nǝp hagpal. Kale hagpal anǝbu, wadǝ marǝ kub yabǝǝ u rǝ, nǝbi bǝ gau kalǝp gam ǝǝbal u, pen kalǝp mǝg nǝǝm, rǝmnap ud asǝk gagpal.

5 Nǝbi bǝ gau hanǝp nǝp nǝǝlaǝ, a gǝm, God Manǝ kalǝ klǝǝ rǝkla manǝ rǝmnap ud

* 22:24: Dud 25:5 * 22:32: Eks 3:6 Mad 8:11 * 22:37: Dud 6:5 * 22:39: Lep 19:18; Mad 7:12 * 22:40: Ro 13:10; Gal 5:14 * 22:42: Jon 7:42 * 22:44: Sam 110:1; Mad 26:64 * 23:3: Mal 2:7-8 * 23:5: Mad 6:1; Eks 13:9; Dud 6:8; Nab 15:38-39

nable cög adö lanj abe, ñ+magö gau abe li r+bi+köm ajpal. Hon God bi n+pe me gau, a g+lanj, a göm, wañj m+lö kub nag+ ad+ñj halö aij gau rol g+pal. *

⁶ Kale nan kub ñ+ñeb anj u amöm aka Juda magum gep ram gau amöm, bi kub mab po as+ipal adö u nöp as+ipal.

⁷ Gas+ kale n+ñbal u, n+bi bi iru m+dpal anj gau arno, 'Manö hag ñeb bi kub auabön e!' g+lö, han+ip aij g+ñab, a göm, n+ñbal.

⁸ "Pen kale mam il añ+ m+dpim rö, kalöp, 'Hag ñeb bi kub yad,' a göm hagagöl. Hag Ñeb Bi Kub kale añ+ ap nöp m+dpöp.

⁹ M+ñöñ naböñ li i bi ap, 'Bapi bi kub yad,' a g+mim hagagim. Nap kale añ+ ap nöp m+dpöp ram m+ñöñ kumi kabö adö lanj au.

¹⁰ Kale u rö nöp, 'Bi nab+c bi kub yad,' a göm hagagöl. Bi nab+c bi kub kale añ+ ap nöp, Mesaia u nöp m+dpöp.

¹¹ Kale anj au, n+bi bi an n+pe n+bi bi kub rö m+dainim, n+pe n+bi bi wög g+ ñeb rö m+dnab. *

¹² N+bi bi hib kale ke haglö adö arnab gau, hib kale lagnab; pen n+bi bi hib kale ke haglö adö aragnab gau, hainö hib kub yab+ñ m+deinab. *

Lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi (Mak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+ñab. Kale ke God n+bi bi udöm kumi kabö adö lanj au abad m+deinab m+gan u aragmim, n+bi bi arn+g g+pal gau kal+ip adan r+kipim.

¹⁴ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+ñab. Kale n+bi pa+pa+ ram halö si u+dpim. An+bu pen, n+bi bi han+ip n+ñöl, a g+mim, God n+ip manö m+lö kub piral gau nöp haggim. G+ipim an+bu me, ilön kub yab+ñ udnabim.

¹⁵ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+ñab. N+bi bi gau manö han+ip u n+ñöm hain g+lanj, a g+mim, ram m+ñöñ m+lö gau u+hai n+ñ ajmim, r+mnap n+ñmim hag ñ+be, kale ke Seden bi n+pe m+dpim rö wasö, kale Seden n+bi bi n+pe y+ñjg göl yab+ñ linaböl.

¹⁶ "N+bi bi gau kal+ip God adan la u yam aij g+pun, a g+ipim u, pen kale bi amgö we u me, kale ke n+ñag+ipim! An+g g+ipim an+bu, manö kub yab+ñ m+dpöp. N+bi bi gau kal+ip manö pir alimim haggim, 'Hon, "God sabe gep ram m+dpöp rö, n+ñö hagabun," a g+ñabun u, hainö arö gun, a g+ñabun u, arö g+ñabun. Pen gol udöm, nan God sabe gep

ram raul yanj g+la gau, hib an+bu hagöl g+, "N+ñö hagabun," a g+ñabun u, hagnabun rö nöp g+ñabun me; arö gagnabun," a g+ipim. *

¹⁷ Kale bi amgö we, bi haul! Kale gas+ n+ñön n+ñbim: gol u nan yab+ñ aka God sabe gep ram u+ u nan yab+ñ Nan yab+ñ me, God sabe gep ram u+ n+pe u. Ram u+ m+deinab u, nan ram raul m+dpöp abe u+ m+deinab me.

¹⁸ Manö ap u rö nöp, n+bi bi gau kal+ip manö pir alimim haggim, 'Hon, "God kabö b+id n+pe m+dpöp rö n+ñö hagabun," a g+ñabun u, manö n+ñö hagnabun u nan y+har+ñ; hainö gas+ ap n+ñun, arö gun, a g+ñabun u, arö g+ñabun. Pen, nan God kabö b+id adö au God n+ip pak sabe g+ ñ+bal gau, hib an+bu hagöl g+, "N+ñö hagabun," a g+ñabun u, hainö gas+ ke ap n+ñun ke gun rö lagnab; hagnabun rö nöp g+ñabun," a g+ipim.

¹⁹ Kale bi gas+ r+im+id lagöp gau, nan n+ñön u nan kubñ Nan God n+ip pak sabe g+ ñ+bal nan u, aka kabö b+id adö au sabe g+ ñ+bal uñ Nan yab+ñ me, kabö b+id u. Kabö b+id adö au m+deinab u me, nan an+bu nan God n+ip ñeb rö linab.

²⁰ Pen 'Kabö b+id m+dpöp rö, n+ñö hagabun,' a g+ñaböl u, b+id adö an+bu nan dap laum+idal halö hagnaböl.

²¹ Pen 'God sabe gep ram m+dpöp rö, n+ñö hagabun,' a g+ñaböl u, u God ram n+pe n+ñöm God hib n+pe halö hagnaböl.

²² 'Kumi kabö adö lanj m+dpöp rö, n+ñö hagabun,' a g+ñaböl u, God sea kinj as+ik m+dpöp au n+ñöm sea kinj an+bu abe, God sea kinj an+bu as+ik m+dpöp u abe m+dpöp rö, n+ñö hagabun a g+ñaböl. *

²³ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+ñab. Manö n+bi bi r+mnap kal+ip haggim adö u kale ke gaggim. Kamöñ as+, nan hañöwañ wög ad+ñ ranöb u n+ñbe, nan yab+ñ rö lö, wö ralbe, am s+duñ lanj arö, God n+ip añ+ ap ñun, a g+mim, pör nan kale God n+ip ñ+ñim. Nan pro pro an+bu rö pör an+g g+ipim, pen n+ñön g+ñ+g manö il yab+ñ u an+g gaggimñ N+bi bi gau kal+ip najj g+ñ+ñ nag+ adö u gaggim; kabö rö g+ñ+ñ adö u g+mim. Kal+ip mög n+ñmim, ud aij g+mim. G+ñabun a g+mim, g+mim. *

²⁴ N+bi bi gau kalöp adan yamun, a g+ipim, pen kale ke bi amgö we. Nan pro pro gau n+ñbe, nan yab+ñ rö löp, pen nan kub nan hib waiö m+dpöp gau n+ñag+ipim.

²⁵ "Kale God lo manö hag ñeb bi gau abe, bi Perisi gau abe, kale manö pir alöm g+ najj gep bi. God kalöp g+ najj g+ñab. Pler kap

* 23:11: Mad 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 * 23:12: Pro 29:23; Luk 14:11; 18:14 * 23:16: Mad 15:14 * 23:22:

kale gau rō, hōn adō gau ñig lī yu aij g̃ipim u, pen an̄ yan nan si nan najj prī u ajman̄ rauōm m̄idōp. Hon nan iru udun, a g̃imim, hañ roman̄ hon ke g̃i aij gun, a g̃ipim. *

²⁶ Kale Perisi b̄i gau gasi r̄im̄id lagōp. Pler kap kale an̄ yan ñig lī yu aij g̃ibep, hōn adō gau u rō nōp m̄id aij g̃ibōp.

²⁷ “Kale God lo manō hag ñeb b̄i gau abe, b̄i Perisi gau abe, kale manō pir alōm g̃i najj gep b̄i. God kalōp g̃i najj g̃inab. Wip kabō m̄igan gau r̄igōl gōm, ajōn p̄l gōm, ped rud mailō aij gō, n̄ibi b̄i gau n̄ijlō, aij gōp, pen m̄igan an̄ yan wip le hañ najj apōl g̃i m̄idōp; kale unbō rō nōp m̄idpim. *

²⁸ Kale unbō rō nōp, hōn adō hañ roman̄ n̄ijbun u, kale b̄i aij rō lōp u, pen kalōp an̄ yan, manō piral gau abe, nan si nan najj gau abe, prī u ajman̄ rauōm m̄idōp. *

*God kalōp pen g̃i najj g̃inab, a ga
(Luk 11:47-51)*

²⁹ “Kale God lo manō hag ñeb b̄i gau abe, b̄i Perisi gau abe, kale manō pir alōm g̃i najj gep b̄i. God kalōp g̃i najj g̃inab. B̄i God manō hagep hadame nōp allō r̄igōl g̃ila ulōm ka adō u r̄ib ad̄ik g̃i aij gōl g̃i hagepim,

³⁰ ‘Ap̄is bac b̄i g̃ila rō u, hon God manō hagep b̄i gau kal̄p al pakagb̄nop,’ a g̃ipim.

³¹ Pen hagepim an̄ibu, b̄i God manō hagep gau kal̄p al pak l̄m̄idal il u me, hon m̄idp̄un, a g̃imim, hagepim. *

³² An̄ib u, ap̄is bac b̄i g̃i najj g̃ila u rō, kale u rō nōp g̃inabun, a g̃imim u, u rō nōp g̃imim!

³³ Kale hainō ñi pai gai i. Hainō God n̄ibi b̄i manō kub hagōm, mab ke inab yan̄ yunab ñin u, kale aigō g̃imim p̄ñin̄ g̃i ke gau arnabim̄j Wasō yab̄i. Adan kale ap m̄idageinab. *

³⁴ “An̄ib u, yad kalōp hagabin, yad b̄i God manō hagep r̄imnap, b̄i gasi k̄id hīk n̄ijeb r̄imnap, b̄i manō hag ñeb r̄imnap yunō, kalōp aueinabōl, r̄imnap al pak l̄nabim, r̄imnap mab ba lan̄ al pak l̄nabim, r̄imnap Juda magum gep ram raul m̄igan kale u paknabim, r̄imnap p̄ñin̄ g̃i arlō n̄ijōl g̃i, ram m̄inōn̄ gau gau r̄id̄ik g̃i yunabim.

³⁵ An̄ib u me, God n̄ibi b̄i kam̄in̄ aij n̄ipe gau, hadame nōp allō auōp i rō, manō marō u udnabim. Adam ñi n̄ipe, g̃i aij nōp g̃im̄idōp b̄i u, Ebol n̄ip nōd il gōm al pak lōm, al dapōm, al dapōm, hainō Berekaia ñi n̄ipe Sekaraia n̄ip, God n̄ip sabe gep ram au dan̄, kabō ud g̃ila b̄id au dan̄ m̄idō n̄ijōl g̃i, n̄ip an̄ au al pak l̄la. *

³⁶ Yad kalōp n̄ijō yab̄i hagabin: nan g̃ipim an̄ibu, manō an̄ibu kalōp m̄ñi m̄idpim gai i ado g̃i aunab.

*Jisas Jerusalem n̄ijō, mög gō, m̄itōn̄ ga
(Luk 13:34-35)*

³⁷ “Jerusalem n̄ibi b̄i, n̄ibi b̄i mög gep rō yad gai i. B̄i God manō hagep God kal̄p yua b̄i gau, ram m̄inōn̄ kalōp u aulō, kabō jumim p̄r nōp al pak l̄bim. Yad kalōp k̄lak̄i n̄ime pi gau g̃ipal rō, dam auan mo yad gau l̄nam a g̃i l̄bin u pen ȳip n̄ijmim arō g̃ipim.

³⁸ God n̄ipe God sabe gep ram kale u ar̄ik ara; cōg nōp m̄idōp. *

³⁹ Uri ȳip n̄ijagnabim; hainō, ‘God b̄i han̄ip a gōm yua b̄i i, aij yab̄i auab,’ a g̃imim, ñin an̄ibu nōp, yad kauyan̄ n̄ijgnabim,” a ga. *

24

*God sabe gep ram u ud wał g̃inabōl, a ga
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Jisas God sabe gep ram u arō gōm, hōn arō n̄ijōl g̃i, b̄i n̄ipe gau n̄ip hagla, “God sabe gep ram aij gai i nōn̄!” a g̃ila.

² Hageila, kal̄p haga, “Kale nan an̄ib gau magōn̄halō n̄ijmim hagabim u pen yad kalōp n̄ijō yab̄i hagabin, hainō ram i ud wał g̃inabōl u, kabō ap kabō ap adō u rō m̄idageinab,” a ga. *

*Hainō mid aij g̃agnabōl
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Jisas am Olip Dum lan̄ as̄ik m̄idō n̄ijōl g̃i, b̄i n̄ipe gau apōm, kalpe ke nōp ap Jisas n̄ip agam̄ij hag n̄ijōm hagla, “God sabe gep ram ud wał g̃inabōl a g̃ipan u, mañ mai rō an̄ig g̃inabōlj Hon nan n̄ihōn u gō n̄ijun, ne sōl aunabōn n̄ijōm ram m̄inōn̄ nabōn̄ il i ur g̃inab, a gun n̄ijgnabun?” ō g̃ila.

⁴ Hageila, Jisas haga, “N̄ij aij yab̄i g̃imim. N̄ibi b̄i r̄imnap kalōp piral hagnabōl.

⁵ B̄i iru nōp apōm, n̄ibi b̄i gau kal̄p pir alōm, hib yad u udōm hagnabōl, ‘Yad nōp Kraiis u,’ a g̃inabōl. N̄ibi b̄i iru nōp manō piral kale u n̄ij udnabōl. *

⁶ Sōl au pen pen g̃ilō, gu gō n̄ijgnabim; pen m̄ilō yab̄i gau pen pen g̃inabōl u, manō u nōp auō n̄ijgnabim. An̄ig gō n̄ijmim, ñin hain u aun̄ig gab a g̃imim p̄ñin̄ g̃i g̃imim. U ȳihar̄in̄ pen pen alnabōl. ñin hain u hainō aunab.

⁷ N̄ibi b̄i m̄igan r̄imnap urakōm, n̄ibi b̄i m̄igan r̄imnap aip pen pen g̃inabōl. Kin̄ m̄igan r̄imnap urakōm, kin̄ m̄igan r̄imnap aip pen pen g̃inabōl. Ram m̄inōn̄ gau

* 23:25: Mak 7:4 * 23:27: Ap 23:3 * 23:28: Luk 16:15 * 23:31: Ap 7:52 * 23:33: Mad 3:7; 12:34; Luk 3:7

* 23:35: Jen 4:8; 2Kr 24:20-21 * 23:38: 1Ki 9:7-8; Jer 22:5 * 23:39: Sam 118:26 * 24:2: Luk 19:44 * 24:5:

magõňhalõ munmon udõm, kiyõ kub yabı̄ł apõm gınab.

⁸ Anı̄g geinab, kalõp nı̄bi ñı̄ pai ñı̄njõb rõ u gõ, sõl mı̄dõp a gımim nı̄jnabim.

⁹ “Kale nı̄bi bı̄ yad mı̄deinabim rõ, nı̄bi bı̄ ram mınõnj gau magõňhalõ kalõp iru nı̄njõm, dam nagı̄ lõm, gı̄ najj gõm, bõnj nõp al pak lınabõl. *

¹⁰ Ñın anı̄bu, nı̄bi bı̄ God nı̄p nı̄j uđpal gau iru nõp nı̄j udep magõ kale u arõ gõm, mı̄deimam kale ke gau nı̄jlı̄õ mulu lugõ, kalı̄p uđ bı̄ kauaı̄ mauaı̄ ñı̄magõ adõ u lınabõl.

¹¹ Pen nı̄bi bı̄ iru nõp apõm, “Hon God manõ hagep bı̄,” a gõm, manõ pı̄ral haglı̄õ, nı̄bi bı̄ iru nõp manõ pı̄ral kale u uđnabõl. *

¹² Nı̄bi bı̄ gau nagı̄ najj adõ u gı̄lı̄õ gı̄lı̄õ, magõňhalõ rõ gası̄ adõ anı̄bu nı̄njõm, mı̄dmagõ lep adõ u hauı̄ gınabõl.

¹³ Pen nı̄bi bı̄ an God manõ aij u nı̄j uđ pı̄dõnj gõm, hagõp rõ gõm, nı̄bi bı̄ ke nı̄bõ gau mı̄dmagõ lõm gı̄ nõp mı̄deinabõl gau, God nı̄bi bı̄ anı̄b gau kalı̄p magõňhalõ uđ kamı̄nj yunab. *

¹⁴ Pen God nı̄bi bı̄ udõm abad mı̄deinab manõ aij u, ram mınõnj ke gau gau nı̄bi bı̄ ke ke gau nı̄bõ gau nı̄bõ magõňhalõ yabı̄ł haglı̄õ am haknı̄g gab u me, ñın hain anı̄bu aunab. *

Bı̄ ap God sabe gep ram u gı̄ najj yabı̄ł gınab, a ga

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ “Pen bı̄ God manõ hagep Daniel hadame nõp haga rõ u gınab. Nı̄pe haga, ‘Kale nı̄jnabim, God sabe gep ram raul mı̄gan uı̄ u, nan ası̄ ması̄ najj yabı̄ł gep ap urak mı̄deinab,’ a ga. (Kale nı̄bi bı̄ manõ i uri nõp amgõ lı̄ nı̄jnabim gau, manõ anı̄bi ı̄ı̄ u nı̄j aij gımim!)*

¹⁶ Kale nı̄bi bı̄ ram mınõnj Judia mı̄deinabim gau, nan najj anı̄bu nı̄jı̄mim, yı̄njı̄d pı̄ñı̄nj gı̄ nõ ilõ gau armim.

¹⁷ Nı̄bi bı̄ ram adõ laj mı̄deinabim gau, nan hon rı̄mnap uđun a gımim, ado gı̄ ram raul aragmim. *

¹⁸ Nı̄bi bı̄ wõg nabõnj gau ajeinabim gau, waı̄ı̄j mı̄lı̄õ ap uđun a gımim, ado gı̄ ram aragmim.

¹⁹ Pen ñın anı̄bu nı̄bi ñı̄ mudun halõ mı̄deinabim gau abe, nı̄bi ñı̄ paiı̄nj ci ñeinabim gau abe, uı̄tham yabı̄ł arnabim.

²⁰ “Pen God nı̄p sabe gımim hagmim, ram yı̄gõn gõp ñın u pı̄ñı̄nj gı̄ aragun,

a gımim; God nı̄p sabe gep ñın kale u gagnı̄m, a gımim.

²¹ Nı̄hõn gını̄g, God hadame dagol gau ram mınõnj gı̄ la ñın u rı̄kõm, mı̄d damõm mı̄ñı̄ mı̄dpun ñın i, nan najj anı̄bu rõ gaga; hainõ anı̄bu rõ gagnab. *

²² Yı̄harı̄nj u, nan najj anı̄bu pör gõ, nı̄bi bı̄ magõňhalõ um hakblap. Pen Bı̄ Kub u nı̄bi bı̄ nı̄pe uđnab gau kalı̄p gası̄ nı̄njõm, wasõ gõ me, nan najj anı̄bu yõp magõ ap gınab.

²³ “Ñın anı̄bu nı̄bi bı̄ rı̄mnap kalõp hagnabõl, ‘Nı̄njim! Kraıs mı̄dõp i! Kraıs mı̄dõp dan!’ a gınabõl u, pen nı̄njõm hagpal a gımim, nı̄jagmim. *

²⁴ Nı̄bi bı̄ rı̄mnap, God nı̄bi bı̄ nı̄pe hag la gau, bõnj hanı̄p lau aulan a gõm, pı̄ral hagõm hagnabõl, ‘Yad me Kraıs; yad me bı̄ God manõ hagep bı̄ ap,’ a gõm, nan gagep rõ rı̄mnap gınabõl. Pen God nı̄bi bı̄ nı̄pe hag la gau uđagnabõl, wasõ. *

²⁵ Anı̄b u, nı̄j aij gımim. Nan nı̄hõn nı̄hõn hainõ gınab u, yad kalõp hadõ hagnõ nı̄jı̄bim u me, nı̄j aij gõl gı̄ mı̄daimim.

²⁶ “Anı̄b u, nı̄bi bı̄ rı̄mnap apõm kalõp hagnabõl, ‘Krais apõm mı̄dõp ram mınõnj kabõ nõp mı̄dõp anı̄ gau,’ a gaiı̄l u, anı̄b gau aragmim. Rı̄mnap pen hagnabõl, ‘Krais apõm pī gõl mı̄dõp gai i,’ a gaiı̄l u, nı̄jõm hagpal a gımim nı̄jagmim. *

²⁷ Yad Bı̄ Ñı̄ nı̄pe aunabin ñın u, aı̄ñım aı̄ñım udõm, amdam magõ bol u adı̄nj mı̄nj nı̄bõ adı̄nj jı̄nj arõp rõ u gõ nı̄njõl gı̄, aunabin. *

²⁸ Wal wayõnj ap umõl mı̄deinab u, yaur apõm magum geinabõl. *

Bı̄ Ñı̄ nı̄pe aunab ñın u

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Pen marõ kub anı̄bu gı̄ dam pı̄s gõ nı̄njõl gı̄, sı̄dõ u mailõ gagnab; rakı̄n u mailõ gagnab; gapı̄ gau kumi kabõ laj nı̄bõ ju lugnab; nan kumi kabõ adõ laj gau, gau nı̄bõ gau nı̄bõ gınab. *

³⁰ Ñın anı̄bu, Bı̄ Ñı̄ nı̄pe aunı̄g gõ nı̄njõl gı̄, kumi kabõ adõ laj ke lõ, nı̄bi bı̄ ram mınõnj gau ke ke mı̄dpal rõ nı̄njõm, mı̄tõnj gınabõl. Bı̄ Ñı̄ nı̄pe Nap pı̄dõnj u udõm, mailõ aij unbõ ke halõ kumi bad adõ au auõ nı̄njõl gı̄, nı̄jnabõl. *

³¹ Aı̄ñı̄j magõ kub hagõ nı̄njõl gı̄, ejol nı̄pe gau hag yuõ, nı̄bi bı̄ nı̄pe, uđnabin, a gõm hag la gau uđnı̄g, ram mınõnj ı̄ı̄ i

* 24:9: Mad 10:22 * 24:11: Mad 24:5,24 1Jn 4:1 * 24:13: Mad 10:22 * 24:14: Mad 28:19 * 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11 * 24:17: Luk 17:31 * 24:21: Dan 12:1 * 24:23: Mad 24:5 * 24:24: Dud 13:1-3; 2De 2:8-9; Rep 13:13-14 * 24:26: Luk 17:23-24 * 24:27: Mad 24:37-39 * 24:28: Luk 17:37 * 24:29: Ais 13:10; 34:4; Esi 32:7; Joe 2:10,31; 2Pi 3:10; Rep 6:12-13 * 24:30: Sek 12:10; Rep 1:7; Dan 7:13 * 24:31: 1Ko 15:52; 1De 4:16

m+đöp m+đöp rö gau gau amöm, udöm n+þ daunaböl. *

*Mab rauan u n+þmim
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)*

³² “Kale n+þbim, mab rauan u+taþ s+þp löm, söl p+đöþ g+ning gab n+þöl g+, s+đö l+ing gab a g+mim n+þbim.

³³ An+þ u rö, hainö nan hagpin gau gö n+þöl g+, “B+ Ñ+ n+þe ado g+ aunab ñ+n u m+ñi söl yab+ m+đöp; magö pro marap m+đöm, apjaknab,” a g+mim, n+þnabim.

³⁴ Yad kalöp n+þö hagabin, n+þi b+ m+ñi m+đpal gau umagnaböl, kam+þ m+đlö n+þöl g+, nan an+þ gau magöþhalö g+ nab. *

³⁵ Kumi kabö adö laþ abe, m+nöþ naböþ i+ i abe ur g+ nab, pen manö magö yad ur gagnab. *

*Ñ+n mai yad B+ Ñ+ n+þe aunabin u, n+þi b+ ap n+þagöp, a ga
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)*

³⁶ “Yad magö mai rö, ñ+n mai rö aunabin u, n+þi b+ n+þagpal; ejol gau n+þagpal; yad ke God Ñ+ u pen yad abe n+þagpin; Bapi n+þe ke nöp n+þöb. *

³⁷ “Yad B+ Ñ+ n+þe ado g+ aunabin ñ+n u, Noa m+deia ñ+n u, g+ m+đm+đal rö nöp g+ m+deinaböl. *

³⁸ Hadame nöp Noa m+deia ñ+n an+þu, ñ+g u n+þi b+ gau kal+þ ud yuö yuaga magö u, kale nan ñ+þöl g+, ñ+g ñ+þöl g+, n+þi b+ udöl g+, g+ m+đlö n+þöl g+, Noa ñ+g mag+þ kub m+gan u arö, ñ+g apöm kal+þ magöþhalö ud yuö yua.

³⁹ Pen kale nan ap g+ nab a göm n+þagla; ñ+g u kal+þ ud yuö yuö n+þöl g+ nöp n+þla. Hainö yad B+ Ñ+ n+þe aunabin mañu, an+g unbö rö nöp g+ nab. *

⁴⁰ Ñ+n an+þu, b+ m+þöp wög ad+þ gau wög g+ m+deinabil u, b+ ap udem, ap arö g+ nabim.

⁴¹ Pen n+þi m+þöp plaua g+ning, wid magö pa jö ma jö þuþuþ geinabil u, ap udem, ap arö g+ nabim.

⁴² “Yad B+ Kub aunabin ñ+n u n+þagpin u me, n+þ aij göl g+ m+daimim. *

⁴³ B+ ram nap n+þö u, b+ nan si udep u magö mai aunab u n+þböp, n+þ aij g+þöp; ram n+þe pa jö g+ raul dan am nan n+þe gau si udagböp. *

⁴⁴ An+þ u rö, kale g+ j+n g+mim m+daimim. Wasö u, B+ Ñ+ n+þe auagab a g+mim, hauþ padö g+ m+deinabim ñ+n u nöp aunabin.

*B+ wög g+ ñeb r+mnap wög g+ aij g+þal, r+mnap wög g+ aij g+þal, a ga
(Luk 12:14-48)*

⁴⁵ “B+ kub ap adan arn+g göm, b+ an wög g+ aij g+ nab u n+þ hag löm hagnab, ‘B+ wög y+þ g+ ñ+þal r+mnap kal+þ abad m+đmön, nan magö kal+þ gau n+þe i+ aij göl g+ m+daimön,’ a göm, arnab.

⁴⁶ Hainö ado g+ apöm n+þnab, haga rö nöp geinab. An+g n+þöm n+þ ud aij yab+ gö n+þöl g+, b+ wög g+ ñeb n+þe m+ñ m+ñ g+ nab.

⁴⁷ Yad kalöp n+þö hagabin, n+þ hag lö, nan n+þe gau magöþhalö abad m+deinab. *

⁴⁸ “Pen b+ n+þe hag l+ nab an+þu m+đ damöm, b+ kub m+ñi auagnab, a göm,

⁴⁹ n+þi b+ wög g+ ñeb r+mnap kal+þ m+ñu magö paköm, am b+ ñ+g ñ+þöm hauþ l+þal gau aip aþ haköm, nan ñ+þöm, ñ+g ñ+þöm g+ m+deinab.

⁵⁰ B+ wög gep an+þu, b+ kub y+þ+đ auagnab, a göm, hauþ padö göm m+deinab ñ+n u nöp, b+ kub aunab.

⁵¹ Apöm, n+þ g+ naiþ yab+ göm, n+þi b+ piral hagöm, “Hon B+ Kub n+þi b+ n+þe me,” a göm piral hagpal gau aip hag yunab. Hag yuö, kale am meg hau r+þ+köm, m+þöþ g+ m+deinaböl.

25

N+þi þraj unbö s+duþ laþ, manö hod r+köm haga

¹ “God n+þi b+ udöm abad m+deinab ñ+n an+þu, aiud adö i rö g+ nab. B+ ap n+þi udn+g gab. N+þi þraj unbö s+duþ laþ nan kub ñ+þn+g arnaböl. N+þi þraj an+þ gau, b+ an+þu n+þ am adan aþ au n+þun uþ g+ dam ram aunabun a göm, lam ke ke udöm arnaböl. *

² Pen n+þi þraj an+þ gau, unbö mam+đ u gas+ n+þ aij g+ naböl; unbö mam+đ u gas+ n+þ aij gagnaböl.

³ N+þi þraj gas+ n+þ aij gagnaböl gau, lam udöm, lam lauep wel r+mnap halö ud aragnaböl.

⁴ Pen n+þi þraj gas+ n+þ aij g+ naböl an+þ gau, lam udöm, lam lauep wel r+mnap ral barol m+gan u löm, halö halö ud arnaböl.

⁵ Pen n+þi þraj an+þ gau kale magöþhalö amjaköm, abad m+đlö m+đlö, b+ n+þi udn+g g+ nab u y+þ+đ auageinab me, uhön auö hon han arnaböl.

⁶ “Pen s+þön aþ kub yaþ, n+þi b+ r+mnap w+ñ alöm hagnaböl, ‘B+ n+þi udn+g gab u auab. N+þ am adan aþ u n+þmim, uþ g+ dauim,’ a g+ naböl.

⁷ An+g hageinaböl, n+þi ugan unbö s+duþ laþ an+þu magöþhalö uraköm, lam wik kale gau g+ aij g+ naböl.

* 24:34: Mad 16:28 * 24:35: Mad 5:18 * 24:36: Ap 1:7; 1De 5:1-2 * 24:37: Jen 6:5-8 * 24:39: Jen 7:21-23
* 24:42: Mad 25:13 * 24:43: Luk 12:39-40; Rep 16:15 * 24:47: Mad 25:21,23 * 25:1: Rep 19:7; Luk 12:35

8 Anig göm, nibi gasi niŋ aij gagnaböl ugan u, nibi gasi niŋ aij ginaböl ugan u kalip hagnaböl, 'Łam hon gau hon ginig gab u, wel köl gau hanip rimnap ņim,' a ginaböl.

9 Anig hageinaböl u, pen nibi gasi niŋ aij ginaböl ugan u hagnaböl, 'Wasö! Hon wel hon kölape rimnap ņinabun u, wel hon ulep ginab. Kale wel rauep ram ap gau ammim, kale ke rauim,' a ginaböl.

10 Anig hageinaböl, wel rauep ram u arnaböl magö u, bi nibi udnig ginab u apjaknab. Nibi gasi niŋ aij ginaböl ugan u, bi anibu aip ram raul migan arlö niŋöl gi, nipe ajöŋ gi ņinab.

11 Hainö pen nibi praj gasi niŋ aij gagnaböl ugan u apjaköm hagnaböl, 'Bi kub! Bi kub! Hanip ajöŋ u hiik,' a ginaböl.

12 Hageinaböl, hagnab, 'Yad kalöp niŋö yabih hagabin, yad kalöp niŋagpin,' a ginab,' a ga. *

13 Jisas manö anibu hagöm nibi bi gau haga, "Anib u, kale Bi Kub u ņin mai aka magö mai aunab u niŋagpin rö, niŋ aij gimim midaimim," a ga. *

Bi kub ap bi wög gi ņeb nipe gau kalip mani ņa, manö hod riköm haga

(Luk 19:11-27)

14 "Pen aiud udnig gabin adö i rö ginab. Bi kub ap ram mionöŋ mihö kub gau arnig, bi wög gi ņeb nipe gau kalip wiŋ alö aulö, nan nipe gau abad mideilan, a göm, kalip ņinab.

15-16 Bi nipe anib gau, wög ginaböl ginaböl rö niŋöŋ, mani nime löm, bi ap nip paip dausan ņinab, ap nip du dausan ņinab, ap nip wan dausan ņinab. Nöm, nipe am gau midö niŋöl gi, bi paip dausan udnab u, mani anibu udöm, sikim gi dam amil apil göm, mani sinij paip dausan udnab. *

17 Bi du dausan udnab u, u rö nöŋ, mani anibu udöm, sikim gi dam amil apil göm, mani sinij du dausan udnab.

18 Pen bi mani wan dausan udnab u, damöm, ulöm udöm mionöŋ ņinab.

19 "Hainö mid damöm, bi wög gi ņeb anib gau bi kub kale u ado gi apöm, mani ņinbin anibu nihöŋ nihöŋ gipal, a göm, kalip hag niŋnab.

20 Hag niŋö, bi paip dausan udnab u, mani nipe u dap ņöm hagnab, 'Bi kub, nöŋ! Yip mani paip dausan nöŋ ņina pen yad mani anibu udem, sikim gi ado malo gi damem, paip dausan mani sinij udpin me i,' a ginab.

21 Hagö, bi kub u pen hagnab, 'Aij göp. Ne wög gi ņeb bi aij. Ne yip wög gi aij gi ņinban u me, anig gipan. Ne nan pro u anig gi aij gipan u, nöŋ hagnö, nan kub gau abad mideinabön. Ne apön, ram yad u mih mih yabih göl gi midaimön,' a ginab. *

22 "Bi mani du dausan udnab u, u rö nöŋ mani nipe u dap ņöm hagnab, 'Bi kub. Yip du dausan nöŋ ņina pen yad mani anibu udem, sikim gi ado malo gi damem, du dausan mani sinij udpin me i,' a ginab.

23 Hagö, bi kub u hagnab, 'Aij göp. Ne wög gi ņeb bi aij. Ne yip wög gi aij gi ņinban u me, anig gipan. Ne nan pro u anig gi aij gipan u, nöŋ hagnö, nan kub gau abad mideinabön. Ne apön, ram yad u mih mih yabih göl gi midaimön,' a ginab.

24 "Pen bi mani wan dausan udnab u, mani nipe u dap ņöm hagnab, 'Bi kub. Yad nöŋ niŋbin; ne bi kal yabih. Nibi bi ne rimnap wög waryö kale gipal gau, ne yiharij hal dapön niŋban.

25 Ne anig gipan rö, yad piniŋ gem, mani ņina u damem, ulöm udem mionöŋ ņinö midmidöp u, mih mani ne dap ņabin me i,' a ginab.

26 "Hagö, bi kub u hagnab, 'Ne bi naij wög gagep ap. Nibi bi yip wög waryö gipal gau, nan yiharij hal dapem niŋbin, a gipan ar?'

27 Anib u, ne mani yip i dam beg pasbuk ihnap, mih yad apem mani sinij rimnap halö yiharij udnep,' a ginab.

28 Anig hagöm, bi nipe rimnap kalip hagnab, 'Anig göp u, mani wan dausan anibu ju udmim, bi den dausan midöp u nip ņimim.

29 Pör haggun rö, nibi bi gep gau, kalip rimnap halö ņihö udöm mid aij ginaböl; pen nibi bi gep wasö gau, nan pro kale midöp u pih gi udlö, yiharij mideinaböl. *

30 Anib u, bi wög gagöp anibu nip dam sibön kub auöp höŋ adö au yan yube, nibi bi meg hau ribiköm, mionöŋ gi midpal gau aip mideian,' a ginab,' a ga. *

Manö kub hagep ņin u

31 "Bi Ni nipe Kin kub midöm, mailö aij unbö ke halö aunab ņin u, ejol gau magöŋhalö aip apöm, sea Kin nipe asik midep adö u asikö, *

32 Nibi bi ram mionöŋ ke gau gau midpal rö magöŋhalö apöm, amgö ilö nip au magum ghö niŋöl gi, kalip nime li böŋ u ke löm, böŋ u ke löm ginab. Bi kaj sipsip kaj meme mukep bi gau, kaj sipsip gau migan

* 25:11: Luk 13:25-27 * 25:12: Mad 7:23 * 25:13: Mad 24:42 * 25:15-16: Ro 12:6 * 25:21: Mad 24:45-47;

Luk 16:10 * 25:29: Mad 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 * 25:30: Mad 8:12; Luk 13:28 * 25:31: Mad 16:27; 19:28

* 25:32: Esi 34:17; Rep 20:11-13

ap ke yuöm, kaj meme gau migan ap ke yuöm gipal rö u ginab. *

³³ Nibi bi kaj sipsip rö midpal gau nijnöm, ñimagö yijig böñ lau lñab; nibi bi kaj meme rö midpal gau nijnöm, ñimagö sidagö böñ lau lñab.

³⁴ Nipe Kin kub u me, nibi bi ñimagö yijig böñ lau kalip hagnab, 'Bapi kalöp ud aij göp u me, mññ mññ gñmim. Nipe ram mññon hadame dagol gau gi la ññn u, ka kalöp u gi la. Apim, ka aij anbu udim.

³⁵ Pen nñhön: yip kiyö lö, nan magö ññbim. Yip ññg nan gö, ññg ññbim. Yad ram mññon mlö gau nñbö aunö, yip hag udmim, dam ram kale u lñbim. *

³⁶ Yad wañj midagö, yip wañj u ññbim. Yad nan gö, yip gi aij gñpim. Nagi midainö, yip am nññbim, a ginab.

³⁷ "Anig hageinab, nibi bi aij gau nip pen hagnaböl, 'Bi Kub. Magö mai nöp kiyö lö nan magö ññbun? Magö mai ññg nan gö, nöp ññg ññbun?"

³⁸ Magö mai ne bi mlö gau nñbö rö auö, nöp hag udim dam ram hon u lñbun? Magö mai wañj u midagö, nöp wañj ññbun?

³⁹ Magö mai ne nan ga aka ne nagí midaina, nöp am nññbun?" ö ginaböl.

⁴⁰ "Hageinaböl, Kin u hagnab, 'Mam yad yñharñ ap gi aij gñpim u me, yip gi aij gñpim, a ginab. *

⁴¹ Kalip anig hagöm, nibi bi ñimagö sidagö böñ lau mideinaböl gau, kalip hagnab, 'God kalöp nijnöm gasi naji nññab. Nipe Seden nip abe, Seden ejol nipe gau abe, kalip ilön gö nññöl gi mideilan, a göm, ka mab ke inab ap gi la. Kale nibi bi naji, ilön kub udnabim gau, yip arö gñmim, mab ke inab ka anbu arim. *

⁴² Nñhön gññg: yip kiyö lö, nan magö ññgpe. Yip ññg nan gö, ññg ññgpe.

⁴³ Yad mlö gau nñbö aunö, yip hag udmim, dam ram kale u lagpe. Yad wañj midagö, yip wañj ññgpe. Yad nan ga ññn u, aka nagí midainö ññn u, yip ap nññmim gi aij gñgpe, a ginab.

⁴⁴ "Hageinab, nip hagnaböl, 'Bi Kub. Ññn mai ne kiyö midaina, nan magö ññgnoñ Ññn mai ne ññg nan gö, ññg ññgnoñ Ññn mai ne mlö gau nñbö auö, nöp hag udnagnoñ Ññn mai ne wañj midagö, nöp ññgnoñ Ññn mai ne nan ga aka nagí midaina, nöp am nññun gi aij gñgno?" ö ginaböl.

⁴⁵ "Anig hageinaböl, Kin u hagnab, 'Yad kale nññö hagabin, kale mam yad yñharñ ap gi aij gñpim u me, yip u rö nöp gi aij gñpim, a ginab.

⁴⁶ Anig hagöm, kalip hag yuö amöm, pör nöp ilön gö nññöl gi mideinaböl ka u

arnaböl; pen nñbi bi aij nipe gau hagö, kale amöm, pör nöp pör nöp kamññ midep ram mññon arnaböl," a ga. *

26

Jisas nip ai göl gun al pak lun, a göm, agamñ hag nññla

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Jisas manö anbu hagöm, bi nipe unbö migan lanj gau kalip haga,

² "Kale nññbim, ññn mññöp midöm, Pasopa ññn kub u mññi, a göm, ap magum göm yñharñ mideinaböl. Pen kale anñg göl ap magum göm, yip Bi Ññ nipe u, ud gapman bi kub gau kalip ññm hagnaböl, 'Nip mab ba lanj al pak lñmim, a ginaböl," a ga. *

³ Pen God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi manö ud askep gau abe apöm bi God nip nan sabe gep bi kub yabiñ Kaiapas ram kub nipe u magum göm,

⁴ Jisas nip ai göl gun, agamñ ud sññ lun, al pak lñabun, a göm, manö hag li mideila.

⁵ Pen kale hagla, "Pasopa nan ñññeb yñharñ midep ññn i, hon anñg gñno, nñbi bi iru nöp midpal gai i pen pen göl rö löp. Anñb u, mññi arö gun, ññn ap nip al pak lun," a gñla.

Nibi ap Jisas nabñ cög nip wel li ñña

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶⁻⁷ Jisas ram rññg aglö Bedani am midöm, Saimon bi wös hapeb nöd la u ram nipe u am nan ñññeila. Nan ñññöl nññöl gi, nñbi ap wel haññ aij auep, mani kub raubal u, barol halö dapöm, Jisas nabñ cög adö u hoñ ga. *

⁸⁻⁹ Hoñ gö, Jisas bi nipe gau nññöl, hibur kale u naji gö, hagla, "Wel anbu damöm mani kub udöm, nñbi bi nan midagöp gau kalip ññeb rö u, pen nññon gññg anñg göl yñharñ hoñ göp?" ö gñla.

¹⁰ Manö anbu hageila, Jisas ke nññöm, kalip haga, "Nñbi anñbi nipe yip gi aij yabiñ göp u, nññon gññg anñg hagabim?"

¹¹ Nñbi bi nan midagöp gau aip pör mideinabim, pen yad aip pör midageinabun. *

¹² Nñbi bi umlö, wip rññöl gññg, wel li ññm dam rññöl gññg. Yip rññöl gññg gaböl u me, nipe wel anbu hañ roman yip li ññb.

¹³ Pen yad kalöp nññö hagabin, hainö ram mññonñ il i ke gau gau magöñhalö, manö aij yad u hagöl gi, nñbi anñbi anñg gññp u aiud udöl gi, ga anbu hauñ gññaböl," a ga.

Judas Jisas nip mumug nñña

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

* 25:35: Ais 58:7 * 25:40: Pro 19:17; Mad 10:42; Mak 9:41 * 25:41: Mad 7:23 * 25:46: Dan 12:2; Jon 5:29

* 26:2: Eks 12:1-27; Mad 20:18 * 26:6-7: Luk 7:37-38 * 26:11: Dud 15:11

14-15 Ñin anıbu, Jisas bı nıpe Judas Iskarıod, Jisas nıp kain gı dam ñinö al pak löl a göm, God nıp nan sabe gep bı kub gau kalıp hagnıg ara. Amöm haga, “Yad Jisas nıp kain gı dapem kalöp ñeinabin u, yıp nan nıhön ñınabım?” ö ga. Hagö, nıp silpa magö ñin juöl añı ap ado gı da unbö sıduŋ ları (30) ñıla. *

16 Ñeila, Judas nıpe, “Yad ai göl gem Jisas nıp mumug gınö, nıp ud sısı löm ud aröl,” a göm, gası u nıŋa.

Jisas bı nıpe gau aip Pasopa nan ñıŋla

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Jon 13:21-30)

17 Hainö nan ñıŋeb kub Bred Yıs Mıdagöp a gımıdal ñın u il gö, ñin wañıgnıbö u nöp, bı nıpe gau Jisas mıdeia u apöm hagla, “Pasopa sıpsıp pi pak ñıŋnabun ñın u söl mıdöp. Anıb u, hon ram mai amun nan ñıŋnabun gau gı lı aij gun?” ö gıla. *

18 Hageila, kalıp haga, “Kale daun kub u ammim, bı ap mıdöp au ram nıpe ammim nıp hagmim, ‘Manö hag ñeb bı hagöp, ‘Ñın yad u söl mıdöp u me, bı yad gau aip kaj sıpsıp pi pak lau ñıŋnabun ram ne u,” a göp, ‘a gımim,” a ga.

19 Jisas anıg hagö, bı nıpe gau haga rö nıŋö, amöm kaj sıpsıp anıbu ram anıbu pak lauöm, gı lı aij geila.

20 Dugo magö u, bı nıpe unbö mıgan ları gau aip asıköm,

21 nan ñıŋöl gı haga, “Yad kalöp nıŋö hagabin, bı hon aip nan ñıŋnabun i, ap yıp kain gı dam arnab,” a ga.

22 Hageia, bı nıpe gau gası mılö löm, añı añı nıp hag nıŋöl gı hagla, “Bı Kub! Yad hagpan aka?” gıla.

23 Hageila haga, “Bı yad aip kınan mıgan añı ñıŋnabul i, yıp kain gı dam arnab. *

24 God Manö u hadame nöp kalı kılın rıköm hagla rö, yıp kain gı damöm, al pak lıöl umnabin u, pen bı yıp kain gı dam arnab u, God bı anıbu nıp gı naij gınab. Nıme nıp yag dauagböp u aij. Pen yag dauö, mıdöl gı anıg gınab u, hainö ilön kub yabıl udnab,” a ga.

25 Hageia, bı nıpe Judas, nıp kain gınıg ga u haga, “Manö hag ñeb bı. Yıp hagagpan aka?” ga. Hageia haga, “Me nöp hagabin,” a ga.

Jisas bı nıpe gau kalıp bred ñıg wain ña

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

26 Nan ñıŋ mıdöl gı, Jisas bred udöm, God nıp aij a göm, ud jö göm, bı nıpe gau kalıp

ñöl gı haga, “Kale ud ñıŋım. U hañ roman yad,” a ga.

27 Anıg hagöm, ñıg wain kap u, u rö nöp udöm, God nıp aij a göm, kalıp ñöl gı haga, “Kale magöŋhalö ñıŋım.

28 U hagape yad lugnab u nöp. Lugö, God hadame gau haga manö u pıdöŋ arnab. Lugö, nıbi bı iru nöp nan sı nan naij gıpal gau, God nıŋöm arö gınab,” a ga. *

29 Anıg hagöm haga, “Yad kalöp nıŋö hagabin, ñıg wain i mıñı rımnab halö ñıŋagnabin. Hainö, God nıbi bı udöm kumi kabö adö ları au abad mıdeinab ñın u nöp, yad kauyanı kale aip ñıg wain u ñıŋnabin,” a ga.

30 Anıg hagöm, bı nıpe gau aip God hib dap raneb kımab ap hagöl gı, Olıp Dum arla. *

Jisas Pida nıp, ‘Jisas nıp nıŋagpin,’ a gınabön,” a ga

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Jisas haga, “God Manö u kalı kılın rıköm hagla,

‘Yad bı kaj sıpsıp mukep u nıp pak lınö, kaj sıpsıp nıpe gau magöŋhalö pıñıŋ gı arnaböl,’ a gıla.

Hagla anıbu me, mıdö sıbön anı yanı kale magöŋhalö yıp arö gımim, pıñıŋ gı arnabım. *

32 Pen yad umem urakem, ram mıñöŋ Galılı nöd areinabin, kale hain nınabım,” a ga. *

33 Hageia, Pida haga, “Bı magöŋhalö nöp arö göm, jöl ñınaböl rö löp, pen yad anıg gagnabin,” a ga.

34 Hageia, Jisas haga, “Yad nöp manö nıŋö hagabin, sıbön anı yanı yaur kılakıl wılı alagnab magö u, ‘Jisas nıp nıŋagpin,’ a gımön, magö mıhau nıganı hagnabön,” a ga. *

35 Hageia, Pida klö yabıl göm haga, “Yıp al pak lınıg, al pak lınaböl u pen, ‘Jisas bı yad wasö,’ gem hagagnabin,” a ga. Jisas bı nıpe magöŋhalö u rö nöp Pida haga rö nöp hagla.

Jisas God nıp sabe gı mıdeia

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Jisas bı nıpe gau aip mab wög adıŋ Gedsemanı amöm, bı nıpe rımnab kalıp haga, “Kale aui asık mıdaimim. Yad au daŋ amem, Bapi nıp sabe göl gı mıdeinabin,” a ga.

37 Anıg hagöm, Pida aip, Sebedi ñı nıpe mıhöp Jems Jon aip kalıp uł gı ara. Amöl gı, Jisas nıpe gası mılö löm,

* 26:14-15: Sek 11:12; Jon 11:57 * 26:17: Eks 12:14-20

9:11; 1Ko 10:16 * 26:30: Luk 22:39; Jon 18:1 * 26:31: Jon 16:32; Sek 13:7 * 26:23: Sam 41:9 * 26:28: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek

Mad 26:69-75 * 26:38: Jon 12:27

* 26:32: Mad 28:7,16 * 26:34:

³⁸ kalip yam haga, “Mıd magö yıp u bıg nıl nöp löp u, umnam rö löp. Kale auı mıdımim, yıp abad mıdaimim,” a ga. *

³⁹ Anıg hagöm, kalip anıb au hag löm, nıpe yöp söl dagol a amöm, ubör yıhön göm, mulu adın u ud mınön yan löm, God nıp sabe göm haga, “Bapı, nan yıp gınıg gab anıbu, wasö gınıg, wasö gımön. Pen yad gası nınbin adö u gagmön; gası ne ke nınban adö u rö gımön,” a ga.

⁴⁰ Anıg hagöm, ado gı apöm nınıa, bı nıpe gau hon haneıla. Jisas Pıda nıp haga, “Kale magö aıt ap nöp yıp abad mıdagım ar?”

⁴¹ Nan naij gun rö löp, a gımım, God nıp sabe göl gı mıdaimim. Gası kale u gımım rö löp u pen hañ roman u nöp masös göp,” a ga.

⁴² Jisas anıg hagöm, kauyan am Nap nıp sabe göm haga, “Nan yıp gınıg gö ilön udnabin u, arö gep rö mıdagöp u, halöwalö gan; gası ne ke nınban adö u rö gımön,” a ga.

⁴³ Anıg hagöm, kauyan ado gı apöm nınıa, bı nıpe gau amgö nın mıdageıla; hon haneıla.

⁴⁴ Pen nıpe ado gı amöm, Nap nıp nöd sabe ga rö nöp, kauyan sabe göm,

⁴⁵ ado gı apöm, bı nıpe gau kalip haga, “Kale masös gö, han mıdpım arı Bı gau me, nınım! Bı yıp kain göm, Bı Nı nıpe, bı nan sı nan naij gıpal gau kalip nınıg gab.

⁴⁶ Urakpe arun! Nınım! Bı kain göp bı auab i,” a ga. *

Judas Jisas nıp kain gı ud ara

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Jisas manö hagö nınjöl gı, bı nıpe unbö mıgan lan ap, Judas, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, nıp hagla rö, bı kale iru nöp dapöm apjaka. Kale ru mılö kíd rımnıap, ur pakep rımnıap udöm, aula.

⁴⁸ Judas nöd kalip hag löm haga, “Yad bı ap nıp am hag wıhai udem, ud bom haluem, mulu nınıeinam u, bı u me, a gımım, nıp ud sısı lımım,” a ga.

⁴⁹ Pen Judas nıpe Jisas mıdeıa au yınıd nöp apjaköm, “Manö hag nıeb bı, ne mıdpan?” a göm, nıp mulu nınıa.

⁵⁰ Anıg gö, Jisas haga, “Bı me. Nan gınıg gabön u yınıd gı!” a ga.

Hagö, bı Judas aıp aula gau Jisas nıp ud sısı lıla.

⁵¹ Jisas ud sısı lılö nınjöl gı, Jisas bı nıpe ap ru mılö kíd nıpe u ud fıp gı udöm, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u wög nıp gımıdöp bı u, nıp rımıd böñ lap u böñ nöp rıb gı dö gı yua. *

⁵² Anıg gö, Jisas nıp haga, “Ru mılö kíd udpan u ado gı lı mıgan yuö lıgan. Nıbi bı ru mılö kíd udöm pen pen gınaböl gau, adö anıbu nöp umnaböl. *

⁵³ Yad ‘Bapı ake!’ gaıbnep, nıpe yınıd nöp ejol yam ke ke unbö mıgan lan rö hag yuö, apöm yıp abad mıdaıblap.

⁵⁴ Pen hadame nöp God Manö u kalı klıñ rıköm, yıp anıg anıg göm umnab a gıla u me, anıg gınım. Yad adö ap ke geınabin u, kabö rö gagnab,” a ga.

⁵⁵ Pen bı nıp udnıg aula anıb gau kalip haga, “Yad pör am God sabe gep ram u asıkem, nıbi bı gau kalip manö hag nınbin u pen yıp udagım. Mıñı pen, ru mılö kíd halö, ur pakep halö dapım, bı nan sı udep rö u yıp udnıg auabım. *

⁵⁶ Kale gabım anıbu, God manö hıgep bı gau God Manö kalı klıñ rıköm hagla rö nöp gabım,” a ga.

Pen magö anıbu, Jisas bı nıpe gau magönhalö nıp arö göm pının gı arla.

Juda Kansol Kub bı gau Jisas nıp manö kub hagla

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Pen God lo manö hag nıeb bı gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, ap magım gı mıdeıla bı Kaiapas God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u ram nıpe au me, Jisas nıp ud sısı löm, dam ram anıbu arla.

⁵⁸ Pen Pıda nıpe hain hain amöm, ram hön adö u mıdöm, God sabe gep ram polısman gau aıp asıköm, nınhön rö gınaböl a göm, nın mıdeıa.

⁵⁹ Bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, Juda Kansol kub bı gau abe hagla, “Hon bı manö pıral hıgep bı rımnıap kalıp hag nınıno, kale manö ap haglö, kabö göl mıdö, manö il me u, a gun, Jisas nıp al pak lun,” a gıla.

⁶⁰ Anıg hagla u pen manö anıbu ke ke arö, Jisas nıp al pak lep il ap mıdageıa.

Anıg ga u pen hainö bı mıhöp apıl haglö,

⁶¹ “Bı anıbi haga, ‘God sabe gep ram u ud jö gı yuem, mıdö nın mıhau nıgan kauyan gı lınabin,’ a ga,” a gılo. *

⁶² Anıg hıgaılö, God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u, Jisas nıp haga, “Manö nöp hıgabıl u, ne pen ap hıgagnabön ar?” a ga.

⁶³ Hıgeıa, Jisas pen manö ap hıgaga. Anıg gö, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıl u haga, “Mıñı manö kub hıgnıg mıdpun i, manö pıral hıgagmön. God pör kamın mıdöp u, u rö nöp nın mıdöp. Anıb u, hanıp kabö göl hıgmön: ne Mesaıa u, God Nı nıpe aka wasö?” a ga. *

* 26:46: Jon 14:31 * 26:51: Jon 18:26 * 26:52: Jen 9:6; Rep 13:10 * 26:55: Luk 19:47; 21:37 * 26:61: Jon 2:19-21 * 26:63: Aıs 53:7; Mad 27:12

⁶⁴ Hageia, Jisas haga, “Me hagpan u. Pen kale magõhhalõ nɨɨjim! Yad kalõp hagabin, yad Bɨ Kub klõ ke yabɨl u nɨmagõ yɨɨg bõɨ nɨpe lau adõ mɨdem, kumi bad adõ au amem mɨnõɨ nabõɨ il i aueinabin u nɨɨnabim,” a ga. *

⁶⁵ Jisas anɨg hagõ, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub yabɨl u, waɨɨɨ nɨpe gau ke ud bɨɨɨl gõl gɨ haga, “Nɨpe God hib u rɨb juajɨp nɨɨɨim! Anɨb u, nɨbi bɨ rɨmnap hag nɨɨɨagun. Nɨpe gɨ naij gõp u waiõ hagõp me u. *

⁶⁶ Aka kale gasɨ nɨhõn nɨɨɨabim?” õ ga. Hageia hagla, “Me hagõp me u; umaj anɨ,” a gɨla. *

⁶⁷ Anɨg hagõm, mulu maj mɨgan nɨp u kɨɨu al ñõm, pakõl gɨ gɨla. Rɨmnap Jisas amgõ magõ nɨpe paɨu gɨ ñõm, alaun nɨpe gau pakõl gɨ, *

⁶⁸ hagla, “Ne Mesaia u, an nõp pakab u, hanɨp hagõ nɨɨɨun,” a gɨla.

Pida, “Jisas nɨp nɨɨɨagpin,” a ga

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Pen Pida manõ kub hagep ram hõɨ adõ yaɨ asɨk mɨdeia u me, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub yabɨl u nɨp wõg gɨmɨdõp pai ap apõm, nɨp haga, “Ne Jisas bɨ Galili nɨbõ u aip mɨdajɨl,” a ga.

⁷⁰ Hagõ, Pida nɨbi bɨ gau magõhhalõ nɨɨ mɨdlõ nɨɨõl gɨ, haga, “Manõ ne hagabõn u yad nɨɨɨagpin,” a ga.

⁷¹ Anɨg hagõm, urakõm, am ajõɨ il au mɨdõ nɨɨõl gɨ, nɨbi ram anɨbu wõg gɨmɨdõp ap apõm, Pida nɨp nɨɨõm, nɨbi bɨ mɨdeila gau kalɨp haga, “Nɨpe bɨ Jisas Nasared nɨbõ u aip mɨdailõ nɨɨɨɨim,” a ga.

⁷² Hagõ, Pida wai ñõm haga, “Yad nɨɨõ yabɨl hagabin, bɨ hagepim anɨbu yad nɨɨɨagpin,” a ga.

⁷³ Pro magõ ap mɨdõm, nɨbi bɨ Pida aip urak mɨdeila gau nɨp hagla, “Nɨɨõ nõp hagpun. Ne bɨ kale ap. Meg mɨgan kale hagpal rõ, ne u rõ nõp hagpan,” a gɨla.

⁷⁴ Hageila, Pida blaɨõ gõm haga, “Yad kalõ nɨɨõ yabɨl hagabin. Wasõ u, God yɨp ilõn mab nɨnɨm aij. Bɨ kale hagepim anɨbu yad nɨɨɨagpin!” a ga. Anɨg hagõ nɨɨõl gɨ, adɨɨ yaur kɨɨakɨl u wɨɨ ala.

⁷⁵ Kɨɨakɨl u wɨɨ alõ, Pida Jisas manõ nɨp nõd haga anɨbu gasɨ nɨɨõm, gasɨ mɨlõ la. Nɨhõn gɨnɨg: Jisas haga, “Yaur kɨɨakɨl wɨɨ alagnab magõ u, ‘Jisas nɨp nɨɨɨagpin,’ a gɨmõn, magõ mɨhau nɨɨag hagnabõn,” a ga. Gasɨ anɨbu nɨɨõm me, gasɨ mɨlõ lõm, hõɨ amõm, mɨɨõɨ kub ga. *

* 26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mad 24:30

* 26:65: Mad 9:3 Jon 10:33

* 26:66: Lep 24:16; Jon 19:7

* 26:67:

Ais 50:6; 53:5

* 26:75: Mad 26:34

* 27:5: Ap 1:18-19; Mad 26:14-15

* 27:9: Sek 11:12-13

27

Jisas nɨp dam gapna Pailod nɨp ñɨla

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ram gɨsõn rɨka nɨɨõm, God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ manõ ud asɨkep gau abe, manõ hag nɨɨ hag nɨɨ gõm, manõ hag adõ anɨ lõm, Jisas nɨp al pak lun, a gɨla.

² Anɨb u, Jisas nɨp nagɨ lõm, damõm gapman bɨ kub gapna Pailod nɨp ñɨla.

Judas nagɨ ñɨɨa

(Ap 1:18-19)

³ Pen Jisas nɨp manõ kub hagõm, al pak lɨnɨg geila nɨɨõm, Judas, nɨhõn gɨnɨg Jisas nɨp mumug nɨɨɨim, a gõm, mani uda u, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ manõ ud asɨkep gau abe, kalɨp ju dam ñɨnɨg gõm, God sabe gep ram u ara.

⁴ Amõm, mani anɨb gau kalɨp ñõl gɨ haga, “Jisas naij gagõp u pen yad nɨp mumug nɨɨɨim u, mɨdõ umnab. Anɨb u, yad nan si nan naij gɨpin,” a ga. Hageia, kale hagla, “U nan hon wasõ. Ne ke nõp anɨg gɨpan,” a gɨla.

⁵ Hageila, Judas mani ñɨla anɨbu God sabe gep ram raul u ud yuõm, am nagɨ ñɨɨa. *

⁶ Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau, mani anɨbu udõm hagla, “Mani anɨbi, bɨ al pak lun, a gun, mumug gɨno u me, God nɨp ñun rõ lagõp,” a gɨla.

⁷ Anɨg hagõm, manõ hag nɨɨ hag nɨɨ gõm hagla, “Bɨ mɨlõ gau nɨbõ apõm umlõ, dam rɨgõl gõm u, mɨnõɨ nabõɨ mɨgan ap rauun,” a gõm, am bɨ ap mɨnõɨ udõm rin cõg gɨmɨdõp mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu raula.

⁸ Mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu, mumug bɨg ñɨla mani u udõm raula u me, hainõ nɨbi bɨ mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu, hib “Mɨnõɨ Mɨgan Hagape Halõ” a gɨla. Mɨɨi u rõ nõp mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu, hib “Mɨnõɨ Mɨgan Hagape Halõ” a gɨpal.

⁹ Pen kale mɨnõɨ nabõɨ raula anɨbu, bɨ God manõ hagep Jeremaia nõd hagõm kalɨ kɨɨ rɨka rõ nõp gɨla. Nɨpe God Manõ u adɨɨ ap kalɨ kɨɨ rɨkõm haga, “Kale mani silpa ñɨn juõl anɨ ap ado gɨ da unbõ sɨduɨ laɨ (30) u, Juda nɨbi bɨ hagla mani u yag damõm, *

¹⁰ bɨ mɨnõɨ udõm rin cõg gɨmɨdõp mɨnõɨ nabõɨ mɨgan anɨbu raula. Bɨ Kub yɨp haga rõ nõp gɨla,” a ga.

Gapna Pailod Jisas hag nɨɨa

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Jisas nɨp damõm, gapman bɨ kub Pailod mɨdeia au arlõ nɨɨõl gɨ. Pailod Jisas nɨp haga, “Ne Juda kai kɨɨ kub kale mɨɨpan

aka?" ga. Hageia, Jisas haga, "Me hagpan me u," a ga.

¹² Pen b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, n+ip manö r+imnap hageila, n+ipe pen manö ap hagaga. *

¹³ An+g gö, gapman b+ kub Pailod haga, "Manö pen pen hagöm, manö ke ke hagaböl u, n+ijagan ar?" a ga.

¹⁴ Hageia, Jisas manö pen ap hagagö, Pailod gas+ iru yab+ n+ija.

Juda n+ibi b+ gau, Jisas n+ip al pak limim, a g+la

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

¹⁵⁻¹⁹ Pen Pailod n+ipe b+ kub manö ud as+kep sea adö u as+ik m+idö n+ijöl g+, n+ibin manö ap hagö, auö haga, "Yad m+idö nöp s+ibön yan uhön n+ijbin, b+ manö kub hagabön b+ u b+ aij. N+ip manö klö hagagmön. Yad uhön n+ijbin an+ibu, gas+ iru yab+ n+ijabin," a ga. Pen Pailod gas+ n+ipe ke gau nöp n+ija, Jisas nan ap gaga; b+ kub gau nöp n+ip n+ijöl mulu lugöp daubal. An+ib u, yad aigöl gem, n+ip hag yuö aran, a göm, gas+ u n+ija.

Pen Rom gapna b+ kub u pör m+ u m+ i Juda kai Pasopa n+in kub u, kal+ip b+ nag+iman kale ke hag n+ijm+idal u, y+har+ij hub+ik yum+idöp. N+in an+ibu, b+ naj yab+ ap nag+ m+deia; hib n+ipe u Barabas. N+ibi b+ iru nöp ap magum geila gau, Pailod kal+ip haga, "Kalöp b+ mai y+har+ij hag yunam+ij Jisas, Mesaia u a g+pal u aka Barabas n+ip hag yunam?" ö ga. *

²⁰ Hagö, b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud as+kep gau abe, n+ibi b+ gau kal+ip haga, "Kale Pailod n+ip hagmim, Barabas n+ip hub+ik yuöm, Jisas n+ip al pak l+lan," a g+la.

²¹ Pen Pailod n+ibi b+ ap magum g+ m+deila gau kal+ip haga, "B+ m+hai i, b+ an n+ip hub+ik yunam?" ö ga. Hageia haga, "Barabas n+ip hub+ik yumön," a g+la.

²² Hageila, Pailod haga, "An+g hagpim u, Jisas Mesaia u a g+pal u, n+ip n+hön g+nam?" ö ga.

Hageia, kale magöñhalö haga, "N+ip mab ba lan al pak l+lan!" a g+la.

²³ Hageila, Pailod haga, "Pen n+hön? N+ipe nan n+hön nan g+ naj göp?" ö ga. Hagö, manö haga u n+ijagöm, manö dap ranöm haga, "N+ip mab ba lan al pak l+lan! N+ip mab ba lan al pak l+lan!" a g+la.

²⁴ Hageila, Pailod gas+ n+ija, manö yad udagnaböl; pen manö r+imnap halö kal+ip hag n+inö, pen pen paköl rö löp, a g+ gas+ n+ija. An+g n+ijöm, n+ibi b+ gau amgö ilö kale

gau, n+ig udöm n+imagö n+ig l+ l+ göm, kal+ip haga, "B+ an+ibi n+ip al pak l+in+ig gabim u, manö an+ibu y+ip auagnab; kale ke ado g+ aunab," a ga. *

²⁵ Hageia, n+ibi b+ gau magöñhalö haga, "U wip nab+c hon ke! Hagape n+ipe han+ip apöm, n+i hon gau arnab! Manö an+ibu, hon abe, n+i pai hon gau abe aunab!" a g+la. *

²⁶ An+g hageila, Pailod kal+ip Barabas n+ip hub+ik yuöm, Jisas n+ip ami b+ n+ipe gau n+ia n+ijöm kale nag+ ud Jisas pakla. An+g g+ilö, Pailod n+ipe Jisas n+ip mab ba lan al pak löl, a göm, ami b+ n+ipe gau kal+ip n+ia.

Ami b+ gau Jisas n+ip hag jula

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Gapna Pailod ami b+ n+ipe gau, Jisas n+ip udöm, dam ram kub kale u amöm, ami b+ y+har+ij gau kal+ip magöñhalö w+ñ allö,

²⁸ ap magum göm, wa+h+ij n+ip u ud juöm, wa+h+ij a+ i, b+ kub y+mbal rö ap dapöm, n+ip y+im n+ila. *

²⁹ Y+im nöm, nag+ kal+ kal+ halö gau dapöm, kin kai rol g+pal rö usaj+ bad ap göm, n+ip rol g+ nöm, b+ kub gau ur udpal, a göm, gam+ m+ilö ap ud Jisas n+ip n+imagö y+ij+g u nöm, apöm n+ip kugom y+imöm, hag juöl g+ haga, "B+ kub ne auban? Juda kai kin kale ne auban?" ö g+la.

³⁰ An+g hagöm, n+ip kiñu alöm, gam+ m+ilö an+ibu ju udöm, n+ip nab+c cög lan pakla. *

³¹ Pen Jisas n+ip an+g göl hag yuöm, wa+h+ij a+ i n+ip y+im n+ila u ud ju yuöm, wa+h+ij n+ipe ke y+im nöm, n+ip mab ba lan al pak l+in+ig, u+ g+ ud arla.

Jisas n+ip mab ba lan al pak l+la

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Adan an gau amöl g+ n+ijla, Sairini daun n+ibö b+ ap aueia. Hib n+ipe u Saimon. N+ip nable paköm, klö göm haga, "Jisas n+ip al pak l+inabun mab i ud aru," a g+la.

³³ Haglö, n+ipe udöl g+, ram m+inöñ Gol-goda dum arla. Golgoda a g+im+idal u manö i+ u, "Wip Nab+c Cög l+."

³⁴ Pen dum an+ibu amjaköm, ami b+ gau n+ig wain udöm, n+ig as+ ap udöm, halö ud ado malo göm, Jisas n+ip n+ila, pen n+ipe n+ij n+ijöm arö ga. *

³⁵ Jisas n+ip mab ba lan al pak löm, wa+h+ij n+ip gau n+ime l+ ke ke udn+ig, sadu rö göm udla. *

³⁶ An+g göm, Jisas n+ip mab ba lan al pak l+la i+ au as+iköm, abad n+ij m+deila.

³⁷ Jisas n+ip al pak löm, mab ba lan kal+ kliñ r+ikla:

B+ I JISAS, JUDA KAI KIN KALE ME I.

* 27:12: Ais 53:7 * 27:15-19: Jon 11:47-48; 12:19 * 27:24: Dud 21:6-9 * 27:25: Ap 5:28 * 27:28: Luk 23:11
* 27:30: Ais 50:6 * 27:34: Sam 69:21 * 27:35: Sam 22:18 * 27:38: Ais 53:12

³⁸ Pen Jisas nɪp al pak lōm, bɪ nan si udep mɪhau, ap bōŋ lap, ap bōŋ lap, al pak lɪla. *

³⁹⁻⁴⁰ Nɪbi bɪ adan majō ap ran ap lug geila gau, nabɪc cōg gor mar gōm, nɪp hag juōm hagla, “Ne God Nɪ nɪpe rō! God sabe gep ram u ud waf gɪ yumōn, nɪn mɪhōp nɪganɪ kauyan gɪ lɪnabōn u me, mab ba laŋ arō gɪmōn lugō, hon nɪŋun!” a gɪla. *

⁴¹ Bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau, bɪ lo manō hag nɪeb bɪ gau, bɪ manō ud asɪkep gau, kale u rō nōp nɪp hag juōm hagla,

⁴² “Nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp gajɪp kamɪŋ arbal, pen nɪpe ke anɪg gɪnɪm rō lagōp. Isrel Kɪŋ kub hon u, mab ba laŋ arō gōm, mɪnōŋ ɪɪ lɪ lugō, nɪŋō hagōp a gun, nɪp nɪŋ udun.

⁴³ Nɪpe God nɪp nɪŋ udōm hagōp, ‘Yad God Nɪ nɪpe,’ a gōp. God nɪpe ke u rō nōp gasɪ nɪŋeinab u, mɪnɪ apōm, nɪp ud kamɪŋ yuan,’ a gɪla. *

⁴⁴ Bɪ nan si udep Jisas aip al pak lɪla mɪhau, kale u rō nōp, nɪp manō naij anɪbu rō nōp haglō.

Jisas uma

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Nɪn anɪbu sɪdō anɪ aulɪk magō u, sɪbōn apōm, mɪd damōm sɪdō gamɪŋ ga magō u kauyan mailō ga.

⁴⁶ Sɪdō gamɪŋ ga magō u, Jisas wɪn kub al hagōm haga, “Eli, Eli, lama sabakdani,” a ga. Haga anɪbu, “God yad. God yad. Yɪp ai gɪnɪg arō gɪpan?” ō ga. *

⁴⁷ Anɪg hagō, nɪbi bɪ rɪmnap sōl anɪb au mɪdeila gau nɪŋōm hagla, “Bɪ anɪbi bɪ God manō hagep Ilaija nɪp wɪn alab,” a gɪla.

⁴⁸ Anɪg hagōm, bɪ ap am nan adɪŋ us hain rō bad ap ud dapōm, nɪg wain asɪ u rauōm, gamɪ mɪlō ap udōm, abōs alōm, nɪnō nɪŋanɪ a gōm, nɪa. *

⁴⁹ Anɪg gōm nō, bɪ rɪmnap hagla, “Arɪk! Agamɪ nɪŋ mɪdaiun. Ilaija apōm, nɪp ud kamɪŋ yunab aka?” gɪla.

⁵⁰ Pen Jisas kauyan wɪn kub al hagōm, ake bad mɪdeia u ur ga.

⁵¹ Magō anɪbu nōp, wafɪ mɪlō kub God sabe gep ram raul mɪgan yanɪ, ajōŋ pak pɪl ke gɪla u, anɪ yanɪ pak bɪhɪt gōm lap ke lap ke ara. Anɪg gō nɪŋōl gɪ, munmon udōm, kabō gau pa bu gōm, *

⁵² wɪp kabō mɪgan rɪgōl gōm pak pɪl gɪla gau, mɪgan hɪkōm, God nɪbi bɪ ut nɪpe nōd umla rɪgōl gɪla gau, iru nōp gō, kauyan urakla.

⁵³ Urakōm, kabō mɪgan gau arɪk hōŋ amōm, Jisas uraka nɪn u kale daun kub ut

Jerusalem areila, nɪbi bɪ iru nōp kalɪp waiō lɪlō nɪŋla.

⁵⁴ Pen munmon udōm, nɪhōn nɪhōn ga u nɪŋōm, ami bɪ kub u abe, bɪ nɪpe gau aip mɪdeila gau abe, kale anɪnɪn gō pɪnɪŋ gōm, mɪdmagō kale arō nɪŋōl gɪ, kale hagla, “Yaue! Bɪ nɪpe God Nɪ nɪpe nɪŋō yabɪ!” a gɪla.

⁵⁵ Pen nɪbi iru nōp apōm, ke ke au mɪdōm, nɪŋ mɪdeila. Nɪbi anɪb gau Jisas nɪp gɪ nɪnɪg Galili nɪbō aula. *

⁵⁶ Nɪbi mɪdeila anɪb gau ap Maria Magdala u, ap Jems aip Josep aip nɪme Maria u, ap Sebedi nɪ nɪpe mɪhau nɪme u.

Josep nɪpe Jisas haŋ romanɪ dam kabō mɪgan ap rɪgōl ga

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Bɪ gep yabɪ ap, Josep, Arimadia daun nɪbō u, nɪpe Jisas bɪ nɪpe ap mɪdeia. Bɪ anɪbu, Jisas umōb nɪŋōm, dugo dugo magō u apōm, gapna Pailod nɪp, Jisas haŋ romanɪ u udnam aka gō, Pailod yau a gōm, bɪ nɪpe gau kalɪp hagō, Josep nɪp nɪla. *

⁵⁹ Jisas haŋ romanɪ nɪpe u Josep nɪp nɪlō, nɪpe wafɪŋ rud aij ap udōm, wɪp he mɪlō u magōŋhalō wam haluōm,

⁶⁰ dam kabō mɪgan gɪsōn nōp ap, yɪp rɪgōl gɪnabōl, a gōm, ju lu lɪla mɪgan u rɪgōl gōm, kabō hataɪ kub ap ud gau ga gɪ dam ajōŋ pɪl gōm ara. *

⁶¹ Nɪbi mɪhōp mɪdailō, nɪbi ap Maria Magdala, nɪbi ap Maria ap. Nɪbi Maria mɪhau apɪl nɪŋ mɪdlō nɪŋōl gɪ, Josep anɪg gōm rɪgōl ga.

Ami bɪ gau wɪp he rɪgōl gɪla kabō mɪgan u abad mɪdeila

⁶² Jisas umō rɪgōl gɪla nɪn anɪbu, God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, bɪ Perisi gau abe, God nɪp sabe gɪnɪg nɪn u rōl, a gōm, nan gɪ dap jɪn gɪla. Pen ruō, God nɪp sabe gɪnɪg nɪn kale u me, gapman bɪ kub Pailod mɪdeia au arla.

⁶³ Amōm hagla, “Bɪ kub. Bɪ piral hagep anɪbu haga, ‘Yad umem, nɪn mɪhau nɪganɪ u uraknabin,’ a ga. *

⁶⁴ Anɪb u, ne bɪ rɪmnap hagō, nɪn mɪhōp nɪganɪ wɪp rɪgōl u abad mɪdaiōl. Wasō u, bɪ nɪpe gau apōm, wɪp he mɪlō u si udōm, nɪbi bɪ gau kalɪp piral hagōm hagnabōl, ‘Nɪpe kauyan urakōp,’ a gɪnabōl. Anɪg gɪlō, Jisas nōd manō piral haga u nan pro; kale hainō manō piral hagnabōl u kub yabɪ gɪnab,” a gɪla.

⁶⁵ Hageila, Pailod kalɪp haga, “Anɪb u, kale ami bɪ bad ap udmim, wɪp rɪgōl gɪla

* 27:39-40: Sam 22:7; 109:25; Mad 26:61; Jon 2:19 * 27:43: Sam 22:8 * 27:46: Sam 22:1 * 27:48: Sam 69:21

* 27:51: Eks 26:31-33; Hib 10:19-20 * 27:55: Luk 8:2-3 * 27:57-58: Dud 21:22-23 * 27:60: Ais 53:9 * 27:63:

Mad 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

gau ammim, gasi kale ke niŋ aij gi mim, wip riŋöl kabö li pi döŋ gi pe, ami bi abad niŋ mi daiöl," a ga.

⁶⁶ Hagö, Juda bi kub anib gau amöm, ajöŋ pi gi la kabö kub u urön rö göm, ami bi bad u haglö, anib au niŋ mi deila.

28

Jisas uraka

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ruö ram rik da lö niŋöl gi, ni bi mi hau Maria Magdala abe Maria ap abe kale ammil, Jisas ni pi riŋöl gi la u niŋŋ arlö.

² Magö anibu munmon kub yabi udö niŋöl gi, ejol ap kumi kabö adö laŋ ni bö apöm, Jisas ni pi riŋöl göm kabö haŋa pi gi la u, ud ju ba u yuöm, adö anibu asika.

³ Ejol anibu, mulu adin ni pe mi mailö göl gi mi deila. Walij ni pe u, rud aij yabi u la.

⁴ Pen ami bi niŋ mi deila gau, ni pi niŋöm, anin gi gö pi niŋ göm, gi gi göm, umöm rö mi deila.

⁵ Pen ejol u ni bi mi hau kalip haga, "Pi niŋ gagmil! Yad niŋ bin, kale mi höŋ Jisas mab ba laŋ al pak li la u ni pi niŋ ajabil.

⁶ Ni pe au mi dagöp. Nöd haga rö, mi dö nöp kauyan uraköm aröp. Pen kale apil, ni pi dam li la kuö adö u niŋ mil, *

⁷ yi ni id ammil, bi ni pe gau kalip hagmil, 'Jisas kauyan uraköm Galili arab. Kale bi ni pe ammim ni pi anib gau niŋ nabim,' a gi mil. Manö anibu nöp kalöp hag ni niŋ abin," a ga.

⁸ Anig hagö niŋ mil, ni bi mi hau pi niŋ gi lö u pen mi ni mi ni göl gi, wip riŋöl anibu yi ni id arö göm, bi ni pe gau kalip hagni gi dö gi arlö.

⁹ Adan an gau arlö niŋöl gi, Jisas kalip mi höŋ nable paköm haga, "Kale mi dpi?" a ga. Hagö, kalpe mi höŋ ap kugom yi mmil, ma ni pe pi döŋ u dmil, hib ni pe u haglö adö ara.

¹⁰ Jisas kalip mi höŋ haga, "Pi niŋ gagmil! Kale ammil mam yad gau kalip hagmil, 'Galili ammim Jisas ni pi niŋ nabim,' a gi mil," a ga. *

Ami bi gau am Jisas uraköp manö u hagla

¹¹ Ni bi mi hau, adan an gau arlö niŋöl gi, ami bi niŋ mi deila gau ri mnap, daun kub wariö raul an amöm, bi God ni pi nan sabe gep bi kub gau kalip, ni höŋ ni höŋ ga anibu magöŋhalö hag ni la.

¹² Hag ni la, bi God ni pi nan sabe gep bi kub gau amöm, bi manö ud asikep aip manö hag adö an löm, ami bi anib gau kalip mani kub ni m hagla,

¹³ "Kale manö i nöp hagmim, 'Si an an yan hon hanajun magö u, bi ni pe gau apöm, wip he mi lö u si ud arbal,' a gi mim.

¹⁴ Anig hagpe, gapna Pailod manö anibu niŋ nab u, hon ni pi aip hagno, kalöp marö ri mnap ni gnab," a gi la.

¹⁵ Anig haglö, ami bi gau mani anibu udöm, amöm Juda bi kub anib gau hagla rö nöp gi la. Kale pi alöm, Jisas wip he mi lö ni pe u, bi ni pe gau si ud arbal, a geila manö u, mi ni Juda ni bi bi gau manö pi ral anibu nöp hagöl gi nöp mi dpi.

Bi ni pe gau Jisas ni pi niŋ la

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Jisas bi ni pe unbö agip u Galili amöm, Jisas nöd haga dum u arla. *

¹⁷ Amöm, Jisas ni pi niŋöm, hib ni pe haglö adö ara. Pen bi ni pe ri mnap niŋöm dui göm hagla, "U Jisas aka bi unbö ke?" ö gi la.

¹⁸ Pen Jisas söl au apöm, kalip haga, "Bapi yi pi hagö, ram mi nöŋ kumi kabö adö laŋ u abe, mi nöŋ naböŋ il i abe, yad magöŋhalö abadöl mi dpi. *

¹⁹ Anib u, kale ram mi nöŋ gau magöŋhalö ri gon ri gon ammim, ni bi bi ke ke gau magöŋhalö manö aij yad hag ni be, kale yi pi niŋ udöm ni bi bi yad mi döm yi pi hain göl. Anig gi mim, Bap u, Ni u, Ana U u hib hagmim, kalip ni gi pak ni mim. *

²⁰ Anig gi mim, yad kalöp gi mim, a gem, manö ni höŋ ni höŋ hag ni bin u, kale u rö nöp manö anibu magöŋhalö kalip hag ni aij gi pe, magöŋhalö hain göl. Pen yad kalöp niŋö yabi hagabin, yad kalöp aip mi dem, mi d damem, mi d damem, mi nöŋ naböŋ il i ur ginab," a ga.

* 28:6: Mad 12:40; 16:21

* 28:10: Mad 26:32

* 28:16: Mad 26:32

* 28:18: Jon 13:3; Ep 1:20-22

* 28:19:

Mak Jisas Kraiss Manö Aij u Mak kali kliñ rika

*Jon Bı Ñıg Pak Ñeb u God manö hag
ñimıdöp*

(Mad 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Jisas Kraiss, God Ñı nıpe manö aij u hagnıg gabin.

2 God hadame nöp Ñı nıpe Jisas Kraiss nıp manö haga rö, bı God manö hagep Aisaia, manö anıbu God Manö kali kliñ riköm haga,

"Nönj! Bı manö yad ud arep u, nöd hag yunö amöm,

adan nöp u lik gı aij gınab. *

3 Bı anıbu, ram mınönj nıbi bı iru mıdagpal, ram mınönj kabö nöp mıdöp anı au am mıdöm, wıñ alöm hagnab,

"Bı Kub u auab! Adan sır gılanı gıyanı gı mıdainım gau,

dum goı pılu gı mıdainım gau, bıñıg ral aij gımim, a gınab," a ga. *

4 God manö hagep bı anıbu nöd anıg haga rö nöp me, Jon bı ñıg pak ñeb u amöm, ram mınönj nıbi bı iru mıdagmıdal, ram mınönj kabö nöp mıdmıdöp anı au mıdö nıñöl gı, nıbi bı gau aulö, kalıp manö hag ñöm hagnıdöp, "Nan si nan naij gıpım gau, nıhön gınıg anıg gıpun, a gımim, arö gıpe yad kalöp ñıg pak ñınö, God nan si nan naij gıpım gau nıñöm arö gınab," a gımıdöp. *

5 Nıpe anıg hagö nıñöl gı, nıbi bı ram mınönj Judia yöp anıb gau mıdeila gau abe, Jerusalem nıbi bı mıdeila gau abe, kale magönhalö manö nıp u nıñıg arla. Amöm, nan si nan naij gımıdal gau, hag waiö lılö, Jon kalıp ñıg Jodan anı au ñıg pak ña.

6 Pen Jon walıj nıpe u, kaj kamel unı udöm gıla walıj ap yımöm, kaj kau hañ dip nagı anı u pıg lımıdöp. Nan ñıñeb nıpe u, jon habladıñ u abe, bom ñıg u abe ñıñıdöp. *

7 Nıpe nıbi bı gau kalıp hagnıdöp, "Bı yıp hainı auab u, nıpe yad rö wasö; nıpe bı kub yabı, yad bı pro. Yad nıp nıñö nable gınab. Yad am söl au kugom yımem ma rırup nıpe u nagı hubıknam rö lagöp. *

8 Yad kalöp ñıg nöp pak ñabin u pen nıpe apöm, kalöp Ana Uı u nöp pak ñınab," a ga.

Jon Jisas nıp ñıg pak ña

(Mad 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 Pen ñın ap, Jisas Nasared daun, ram mınönj Galili mıdmıdöp u arö göm, Jon

mıdeia au auö, Jon Jisas nıp ñıg Jodan anı au ñıg pak ña.

10 Nıp ñıg pak ñö, Jisas ñıg goı au lanı amöm nıña, kumi kabö adö lanı pıral hıñkö, God Ana u yaur dapo rö, Jisas nıp u gı au.

11 Anıg göl u gı auö nıñöl gı, manö ap kumi kabö adö lanı au nıbö apöm haga, "Ne Ñı mıdmagö yad yabı. Nöp nıñö, yıp aij yabı göp," a ga. *

Seden apöm Jisas nıp co co ga

(Mad 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Pen magö anıbu nöp, God Ana u Jisas nıp hag yuö, ram mınönj kabö nöp mıdmıdöp anı gau amöm,

13 ñın unbö ñın juöl mıhöp (40) au mıdeia. Anıb gau mıdö nıñöl gı, Seden, "Jisas nıp gınö, manö yıp u hainı göm, naij ganı," a göm, apöm hagnıdöp. Ram mınönj mıdmıdöp mıgan anıbu ke kainı nan gau nöp mıdmıdöp. Pen ejol gau apöm, Jisas nıp abad mıdmıdal. *

Jisas God manö aij u hag ñı mıdeia

14 Pen hainö gapman bı kub Herod Jon nıp nagı la nıñöm Jisas nıpe ram mınönj Galili amöm, God manö aij u nıbi bı gau kalıp hag ñöl gı haga, *

15 "God nıbi bı udöm kumi kabö adö lanı au abad mıdeinab ñın hainı pör abad mıdmıdim u, mıñı auöp! Nan si nan naij gıpım u, nıhön gınıg anıg gıpun a gımim arö gımim, God manö aij u, nıñö hagöp a gımim, nıñı udmim," a ga. *

Jisas bı nıpe mıhau mıhau uda

(Mad 4:18-22)

16 Jisas Ñıg Warjö Galili goı au padiöl gı nıña, bı kabsalı udep madöl mıhau, kabsalı udul a gımil, uben ap ud ñıg anı yanı yumil mıdailö. Bı mamıl anıb mıhau hib kale mıhön u, Saimon aip Edru aip.

17 Jisas kalıp mıhön nıñöm haga, "Aulö, yad aip ajun, yad kalöp mıhön hag ñı aij gınö, nıbi bı udep bı mıhau mıdeinabil," a ga.

18 Hagö, nıñö hagöp, a gımil, uben gau arö gımil, Jisas aip arlö.

19 Pen Jisas yöp pro magö ap amöm nıña, Sebedi ñı nıpe Jems aip, Jon aip ñıg magıb mıgan u mıdöl gı, uben pa gı dö ga u, al dö göl gı mıdailö.

20 Jisas kalıp mıhön nıñöm haga, "Kale mıhön aulı el!" ga. Jisas anıg hagö, kalpe mamıl mıhau nıñımil, nap nıp wög gı ñeb bı rımnap aip kalıp ñıg magıb adö au arö gımil, Jisas aip arlö.

* 1:2: Mal 3:1 * 1:3: Ais 40:3 * 1:4: Ap 13:24; 19:4 * 1:6: 2Ki 1:8; Mad 11:8 * 1:7: Ap 13:25 * 1:11: Sam 2:7; Ais 42:1; Mad 12:18; Mak 9:7 * 1:13: Sam 91:11-13 * 1:14: Mak 6:17 * 1:15: Mad 3:2

Kijaki bi ap nip aban ala u, Jisas hag hön yua

(Luk 4:31-37)

21 Pen kale daun pro Kapaneam amöm, Juda God nip sabe gep mañu, Jisas Juda magum gep ram raul migan yan amöm, God Manö u hag ño,

22 nibi bi gau niñöm, pa giñ göm hagla, "God lo manö hag ñeb bi gau hagpal rö hagagöp; nipe bi kub yabiñ niñ aij göm hagpal rö hagöp," a giñla. *

23 Pen magö anbu, bi kijaki aban ala ap, magum gep ram raul migan anbu mdeia u blaö göm haga,

24 "Jisas bi Nasared nibö! Ne hanip niñön ginig auban? Hanip kijaki gau al pak linig auban aka? Yad nöp niñbin, ne God Ni Uñ nipe u," a ga. *

25 Hagö, Jisas pen kijaki bi anbu aban ala u nip manö klö hagöm haga, "Manö hagagmön! Bi u nip arö gimön, hön arul!" a ga.

26 Jisas anig hagö, kijaki anbu bi u nip ud gil gil göm, wiñ kub alöm, hön ara. *

27 Jisas anig gö, nibi bi mdeila gau aiö yabiñ göm, manö hag niñ hag niñ göm hagla, "U niñön? Bi i manö gisön nibö manö adö ap dauöp aka? Nipe bi pidöñ halö. Kijaki aiön pi gau manö nipe udöm hagöp rö gipal," a giñla.

28 Nibi bi gau anig hagöl gi, Jisas kijaki aiön pi hag hön yua manö anbu, ram mñönj Galili gau magöñhalö hag ñilö ara. *

Jisas gö, Saimon nibor nip kamij la
(Mad 8:14-15; Luk 4:38-39)

29 Pen Jisas, Jems, Jon, Saimon, Edru, kale Juda magum gep ram u arö göm, hön amöm, Saimon aip nñmam Edru aip ram kale u arla.

30 Ram amjaklö, Jisas nip hagla, "Saimon nibor nipe hañ roman u mab rö inö, han midöp," a giñla.

31 Haglö, Jisas am ñmagö kid nipe u udöm ud urak ño niñöl gi, hañ nipe mab rö ineia u kamij la niñöm adij nan magö kalip ña.

Jisas gö, nibi bi iru nöp kamij la
(Mad 8:16-17; Luk 4:40-41)

32 Pen sidö wad ara magö u, nibi bi nan ga gau abe, nibi bi kijaki aban ala gau abe, Jisas gö kamij lan, a göm, Jisas mdeia au daua.

33 Daun pro Kapaneam nibi bi gau magöñhalö apöm ram ajem it hön nö löyan adö niñ mdeila niñöm

34 nibi bi iru nöp nan ga gau, Jisas gö, kamij la. Kijaki aiön pi aban ala gau iru nöp hag hön yua. Pen kijaki aiön pi anib gau Jisas nipe bi an niñ aij giñla rö, Jisas kalip, "Manö gagmim," a göm, hag hön yua. *

Jisas migan ap ke amöm, Nap nip sabe göl gi mdeia
(Luk 4:42-44)

35 Ruö, Jisas hilim halö yabiñ uraköm, ram hana u arö göm, daun anbu abe arö göm, am migan ap ke amöm, Nap nip sabe göl gi mdeia. *

36 Pen bi nipe Saimon, bi nipe rimnap aip, Jisas mai, a göm, nip uhai niñniñ arla.

37 Jisas nip uhai niñ dam niñöm hagla, "Niñ bi magöñhalö nöp mai, a göm, uhaiaböl," a giñla.

38 Anig hageila, Jisas haga, "Hon ram riñig aglö rimnap halö sol aui arun. Yad aubin u, nibi bi ram mñönj migan gau gau kalip manö hag ñnam, a gem, aubin," a ga.

39 Anig hagöm, ram mñönj Galili an gau gi ajöl gi, am Juda magum gep ram raul gau amöm, God Manö hag ñöl gi, kijaki aiön pi nibi bi kalip aban ala gau hag hön yua. *

Jisas, wös hapeb la bi ap gö, mñep ga
(Mad 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Wös hapeb la bi ap, Jisas mdeia au apöm, kugom yimöm, haga, "Ne wös yip u kamij lan, a ginabön u, kamij linim," a ga.

41 Anig hagö, Jisas nip mög niñöm ñmagö mñlööb löm bi anbu nip ud niñöm haga, "Yau, ginabin. Kamij li," a ga.

42 Nip ud niñö adij kamij la.

43-44 Pen Jisas bi anbu nip manö klö hagöm haga, "Adan an gau niñ bi rimnap kalip niñmön, Jisas yip gö kamij löp, a gimön, hagagmön. Kabö rö nöp ammön, bi God nip nan sabe gep u nip hañ roman ne u yammön hagmön, 'Wös hapeb yad u kamij löp,' a gimön. Anig hagmön, Mosís nöd haga rö, nan rimnap dam bi God nip nan sabe gep bi u ñmön, nipe pak God nip sabe gi nö me, nibi bi gau, bi u mñi kamij löp, a göm, niñnaböl," a ga. Jisas manö anbu nöp hagöm bi u hag yuö ara. *

45 Jisas anig haga u pen bi anbu nipe amöm, nibi bi gau abönamö hag ño ara. Anig gö, Jisas daun gau waiö ajainim rö lagö, nipe amöm nibi bi iru mdeigeila an gau nöp midö niñöl gi, nibi bi ram mñönj gau gau magöñhalö nip niñniñ aumidal.

2

Jisas gö, ñin ma kata ga bi ap kamij la
(Mad 9:1-8; Luk 5:17-26)

* 1:22: Mad 7:28-29 * 1:24: Mak 5:7 * 1:26: Mak 9:26 * 1:28: Mad 4:24 * 1:34: Mak 3:10-12 * 1:35: Mad 14:23; Mak 6:46 * 1:39: Mad 4:23; 9:35 * 1:43-44: Lep 14:1-32

1-2 Ñin mihöp nöp padiö nñjöl gí Jisas kauyanj daun pro Kapaneam auö, Jisas ap midöp ram nñpe u, a gílo, nñbi bñ iru nöp apöm gílo gílo, ram raul manö hag ñeia migan u sisñ göm, ajön ñ hön adö au yanj u rö nöp sisñ yöl ga. Pen Jisas kalíp God Manö hag ñi mñdeia.

3 Jisas kalíp hag ñi mñdö nñjöl gí, bñ unbö yigwo mñlö u bñ rñmnap aip, bñ ñimago ma kñla ga ap ilöñ löm, dapöm Jisas mñdeia au daula.

4 Apöm nñjla, nñbi bñ sisñ göl mñdeila nñjöm bñ ñimago ma kala ga u nñp dam ram adö lañ amöm, ram anj au ud moljuöm yulö, Jisas mñdeia yanj luga.

5 Pen kale Jisas gö kamñj lñab, a göm, gasñ nñj udla u nñjöm Jisas haga, “Ñi yad. Nan si nan najj gñpan gau nñjem arö gabin,” a ga.

6 Anñg hagö, Juda lo manö hag ñeb bñ rñmnap asñk mñdeila gau, gasñ kale gau nöp nñjöm hagla,

7 “Bñ i nñhön gññg, God nñp hag juöm, manö piral hagab? Nñbi bñ gau nan si nan najj gílo, bñ ap prñ kalíp u ñk gñ yunñm rö lagöp; God nöp me anñg gñab,” a gñla.

8 Pen gasñ nñjla anñbu, adñj Jisas ke nñjöm haga, “Kale nñhön gññg gasñ anñbu rö nñjabim.

9 Bñ ñimago ma kñla göp u nñp nñhön hagñö, kalöp aij gñab? Nan si nan najj gñpan u nñjem arö gabin, a gñnö, kalöp aij gñab; aka, urakmön köp ne u wññg ud aru, a gñnö, kalöp aij gñab?”

10 Yad gñnö, kale nññabim, Bñ Ñi nñpe mññöñ naböñ ñ i aunö u, gasñ yad ke nñjem auagnö. God hagö aunö u me, nan si nan najj gñpal u nñjem arö gñabin, a gñabin u, arö gñabin,” a ga.

11 Anñg hagöm, bñ ñimago ma kñla ga u nñp haga, “Yad nöp hagabin, urakmön, köp ne u wññg udmön ram aru,” a ga.

12 Jisas anñg hagö, nñbi bñ nñj mñdlö nñjöl gí, bñ anñbu uraköm, köp bad nñpe u wññg udöm hada. Anñg gö nñjöm, nñbi bñ gau magöñhalö aiö yabñl göm, God hib nñpe u haglö adö arö nñjöl gí, hagla, “Nöd nan anñbu rö ap gñlö, hon nññagmñdun,” a gñla.

Jisas Lipai nñp wiñ ala

(Mad 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Jisas kauyanj amöm, Ññg Wanö Galili goñ au ajeia nñjöl gí, nñbi bñ iru nöp nñjöm mñdeia au ap magum geila nñjöm Jisas kalíp God Manö hag ña.

14 Jisas manö hag ñi pñs göm, adan anj au amöl gñ nñja, Alpias ñi nñpe Lipai, bñ dakñs udep bñ ap, wög gñmñdöp ram raul migan u asñk mñdeia. Jisas nñp nñjöm haga, “Auö, yad aip arul,” a gö, uraköm Jisas aip arlö.

15 Jisas pen, bñ nñpe gau aip am Lipai ram u nan nñjöl nñjöl gí, bñ dakñs udep gau abe, bñ nan si nan najj gñla gau abe, Jisas aip ajeila rö, am jim ñöm nan nññeila.

16 Bñ lo manö hag ñeb bñ Perisi rñmnap, Jisas nñpe bñ dakñs udep gau aip, bñ nan si nan najj gñmñdal gau aip mñdöm nan nññeila u nñjöm, bñ nñpe gau kalíp hagla, “Jisas nñhön gññg bñ dakñs udpal gau aip, bñ nan si nan najj gñpal gau aip asñk mñdöm nan nññab?” ö gñla. *

17 Hageila, Jisas manö anñbu nñjöm haga, “Nñbi bñ kamñj mñdpal gau, wös wameb bñ nñññg aragal; nñbi bñ nan göp gau nöp wös wameb bñ nñññg arbal. Anñb u rö, nñbi bñ, gñ aij gñpun, a gñ gasñ nññbal gau, kalíp udnñg auagññ; nñbi bñ, nan si nan najj gñpun, a gñ gasñ nññbal gau, kalíp udnñg aubin,” a ga.

Nan magö hil gep

(Mad 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Jon bñ nñpe gau abe, Perisi kai bñ kale gau abe, ñin rñmnap God nñp sabe göl gñ nöp mñdaiun, a göm, nan nññagmñdal. Ñin ap kale anñg geila u nñjöm nñbi bñ rñmnap apöm Jisas nñp hagla, “Jon bñ nñpe gau abe, Perisi kai bñ kale gau abe, ñin aññ aññ nan nññagpal. Pen bñ ne gau, nñhön gññg anñg gagpal?” ö gñla.

19 Hageila, Jisas manö hod rñköm haga, “Bñ nñbi udnñg gñab bñ ap, nñmñdamam nñpe gau aip mñdöm, aij gö nñjöl gñ mñdeinabol u me, nan magö arö gagnabol.

20 Pen hainö, nñbi bñ rñmnap apöm, bñ kale anñbu nñp ud areinabol u, mög gö, ñin anñbu nan nññagnabol.

21 Pen wañj gñsön nñbö bad ap udöm, wañj asöl göm pa gñ dö gñab ramö u al udlö, wañj gñsön u klö mñdöl gñ, wañj asöl gñab u pak gñ dö göm, wañj kale u rapñn nöp pa gñ dö gö arnab.

22 “Ññg wain u, u rö nöp. Ññg wain kamñj u udöm, kaj meme hañ nöd nñbö migan u hon gñ lagpal. Pen nñhön: hon gñ löm meme ññlö, kaj meme hañ u bññ hagöm, pak gñ dö göm hon gñ am haknab. Anñb u me, ññg wain kamñj u, kaj meme hañ kamñj migan u nöp hon gñ lep,” a ga.

Bñ ñi nñpe God nñp sabe gep ñin u Bñ Kub mñdöp

23 Hainö Juda God nñp sabe gep ñin kale ap, Jisas bñ nñpe gau aip wid wög anj au padiöl gñ, bñ nñpe gau wid magö rñmnap rñköl gñ areila.

24 Anñg gñlö, Perisi bñ gau nñjöm, Jisas nñp hagla, “Mññi God nñp sabe gep ñin hon wög gagep u, bñ ne gau anñg göl wög göm lo hon rñb juabol,” a gñla. *

25 Hageila, Jisas haga, "Bac Depid hadame nöp kiyö lö ga aiud kalı kliš rıkla u, kale niḡapim ar? *

26 Hadame nöp bı ne Abiada God nıp nan sabe gep bı kub yabıł mıdmıdöp nın u, Depid bı nıpe gau aip kalıp kiyö lö, God sabe gep ram u amöm, bred nıbi bı yiḡariḡ gau nıḡapal, bı God nıp nan sabe gep bı gau nöp nıḡbal u udöm, bı nıpe gau kalıp nıö nıḡla. *

27 "God nıpe nın yiḡariḡ mıdep manö u nöđ hagöm, hainö nıbi bı gı laga; nıbi bı gı löm, ake löm mıd aij gılan, a göm, nın ap yiḡariḡ mıdaiöl, a ga. *

28 Anıb u, hon niḡbun, Bı Nı nıpe God nıp sabe gep nın u abe Bı Kub mıdöp," a ga.

3

Jisas bı nımagö kıla ga ap, God nıp sabe gep nın u gö, kamıḡ la
(Mad 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Nın ap pen, Jisas kauyan Juda magum gep ram u amöm niḡa, bı nımagö kıla ga ap ram raul mıgan anıbu ap mıdeia.

2 Nıbi bı mıdeila gau rımnap, Jisas niḡön rö gö, nıp dam manö kub hagin, a göm, bı anıbu God nıp sabe gep nın u gö kamıḡ lınab aka göm, agamıḡ niḡ ij halö lı mıdeila.

3 Jisas pen bı nımagö kıla ga u nıp haga, "Urakmön, aui au," a ga.

4 Hagö, nıpe mıdeia au gılan auö, Jisas nıbi bı anıb gau kalıp haga, "God nıp sabe gep nın u niḡön gep? Aij gep aka naiḡ gep? Nıbi bı gau kalıp möḡ niḡun gıno kamıḡ aröl, aka gası naiḡ niḡun arö gıno, umöl?" ö ga. Hageia, kale nıp pen manö ap hagagla. *

5 Jisas manö udagun, a göm, niḡla bı anıb gau, Jisas kalıp niḡö, mulu luga. Jisas kalıp gau gau niḡ damöm sıḡık la. Anıḡ göm, bı nımagö kıla ga u nıp haga, "Nımagö ne mılöbö lı!" a ga. Hageia, nımagö mılöbö lö niḡöl gı, kamıḡ la.

6 Anıḡ ga niḡöm, bı Perisi Juda magum gep ram u arö göm, Herod bı nıpe gau mıdeila au amöm, manö hag niḡ hag niḡ göm, "Jisas nıp aige gun al pak lun?" ö gıla. *

Nıbi bı iru nöp Jisas hain gıla

7-8 Jisas pen bı nıpe gau udöm, amöm Nıḡ Wanö Galili got au am mıdeila. Pen nıbi bı Galili niḡö iru nöp nıp hain göm aula. Nıpe nan niḡön niḡön gımdöp adö u haglö gau arö niḡöl gı, Judia nıbi bı rımnap, Jerusalem nıbi bı rımnap, ram mıniḡ Idumia nıbi bı rımnap, niḡ Jodan

böḡ löđan nıbi bı rımnap, daun kub mıḡöp Daia Saidon nıbi bı rımnap, nıbi bı iru yabıł Jisas nıp niḡniḡ aula.

9-10 Jisas nıbi bı iru nöp gö, kamıḡ la u me, nıp ud niḡno kamıḡ lınım, a göm, nıbi bı iru niḡanö yabıł apöm, nıp cıro cıro nıöl gı auö, bı nıpe gau kalıp hagö, niḡ magıb ap ud lıla. *

11 Pen nıbi bı kıkaki aiön pi nan niḡön aban ala gau, Jisas nıp niḡöm, mıniḡ yan lug paköm, manö kub hagöm, "Ne God Nı nıpe!" a gımdal. *

12 Jisas pen kıkaki aiön pi gau kalıp manö klö hagöm haga, "Yad Bı an mıdpin u waiö hagagmim wasö," ga. *

Jisas bı nıpe unbö mıgan lan uda
(Mad 10:14; Luk 6:12-16)

13 Pen Jisas ram mıniḡ nö ap amöm, bı nıpe udnıḡ ga gau hagö aueila haga,

14 "Yad kalöp bı unbö mıgan lan uđpin u, kale yad aip ajmim, bı manö yad ud arep gau mıdmim, kalöp hag yunö, ammim nıbi bı gau kalıp God Manö aij u hag nınabim.

15 Yad kalöp hagabin u me, kıkaki aiön pi nan gau u rö nöḡ hag yunabim," a ga.

16 Jisas bı nıpe uda anıb gau hib kale me, ap Saimon, hainö Jisas hib nıpe ap Pida a ga. *

17 Ap Jems, nımam ap Jon, nap kalpe mıḡön hib u Sebedi. Jisas kalıp mıḡön Boanerges a ga. Hib anıbu it u "Rımu Bı". *

18 Bı nıpe ap Edru; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias nı nıpe; ap Padias; ap Saimon, nıp Saimon Selod a gımdal.

19 Pen ap Judas Iskariod. Nıpe me hainö Jisas nıp mumug ga.

Jisas nıp kıkaki aban alöp, a gıla

20 Pen Jisas ram ap arö, kauyan nıbi bı iru nöp ap magum gı mıdeila niḡöm, bı nıpe gau aip nan niḡöl rö laga.

21 Anıḡ gö, nıbi bı rımnap Jisas hauł alöp a gılö niḡöm, nıme, nımam bı nıp uł gıniḡ aula.

22 Pen lo manö hag nıb bı Jerusalem niḡö aula gau hagla, "Kıkaki aiön pi nan gau nap kale Bielsebul Jisas nıp aban alöp rö, aiön pi nan gau hag yuab," a gıla. Manö pıral anıbu hageila, *

23 Jisas nıpe niḡöm, nıbi bı gau kalıp hagö aueila, manö adö anıbu manö hod rıköm haga, "Seden aige göl göm Seden nıp hag yunab?"

* 2:26: Lep 24:5-9 * 2:27: Dud 5:14 * 3:4: Luk 14:3 * 3:6: Mad 22:15-16 * 3:9-10: Mad 14:36 * 3:11: Luk 4:41 * 3:12: Mak 1:34 * 3:16: Jon 1:42 * 3:17: Luk 9:54 * 3:22: Mad 9:34; 10:25

²⁴ Nibi bi ram minöŋ añi ap kale ke nöp pen pen ginaböl u, mitgan anibu asik ke ke linaböl.

²⁵ Pen amilap apilap gau u rö nöp pen pen ginaböl u, asik ke ke linaböl.

²⁶ Anib u rö, Seden nipe ke kijaki aiön pi nan nipe gau hag yueinab u, asik ke ke löm böŋ nöp lug paknab.

²⁷ "Bi kal yabi ap ram nipe au midö n-ŋöl gi, bi ap apöm, nan nipe gau ud aragnab; nöd bi kal anibu nip nagit adik löm me, am nan ram nipe gau midöp u ud arnab.

²⁸ "Pen n-ŋ aij gimim! Nibi bi gau nan si nan naj n-ŋön n-ŋön ginaböl u, God n-ŋöm arö ginab. God nip hag junaböl u, nipe n-ŋöm arö ginab.

²⁹ Pen Ana U† u nip hag junaböl u, God n-ŋöm arö gagnab. Nan si nan naj ginab anibu pör nöp mideinab," a ga.

³⁰ Jisas nip, "Kijaki aiön pi nan gau nip aban alöp," a geila u me, anig haga.

Jisas nime nimam bi gau

³¹ Pen Jisas nime nimam bi apöm, höŋ löyan midöm, bi ap nip, "Ne am Jisas nip hagö auŋ," a gila. *

³² Anib u, nibi bi ram raul mitgan yan Jisas nip big g-gabö gi asik mideila gau nip hagla, "Name nañ-n namam bi gau höŋ yan am midöm, "Ne aue," gaböl," a gila.

³³ Anig hageila, Jisas haga, "Ami yad, mam yad bi an?" ö ga.

³⁴ Anig hagöm, Jisas nibi bi mideila gau n-ŋ padjöl gi haga, "Kale me ami yad, mam yad midpin.

³⁵ Nibi bi God hagöp rö gipal gau me, mam yad, añ yad, ami yad midpal," a ga.

4

Jisas, bi nan y-ŋ yimöb u, manö hod riköm haga

(Mad 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Jisas ñig Wanö Galili go† au amöm, nibi bi gau kalip kauyan manö hag ñi midö n-ŋöl gi, nibi bi iru yabi nöp ap magum gila. Anig geila, Jisas ñig magib ap adö u asiköm, am ñig aŋ söl au midöl gi, nibi bi ñig go† gau urak mideila gau kalip manö hag ña. *

² Manö anib gau manö hod riköm adö ke ke iru nöp hag ña. *

³ Manö adö ap manö hod riköm haga, "Manö hagnig gabin i n-ŋim! Bi ap wög ad-ŋ nipe u wid y-ŋ ranaŋ, a göm, ud yuö arö n-ŋöl gi,

⁴ r-ŋnap adan arep adö au lugö, yaur gau apöm ñ-ŋnaböl.

⁵ R-ŋnap kabö adö minöŋ pro pro linab au lugöm rannab u pen

⁶ kid† yuö aragnab rö, sidö n-ŋöm, m-ŋlep ginab.

⁷ R-ŋnap g-ŋikasi mideinab aŋ au lugöm, rannab u pen g-ŋikasi gau p-ŋmam gi pak ñ-ŋö, magö p-ŋlagnab.

⁸ Pen y-ŋ r-ŋnap minöŋ aij adö u lugöm, ran aij göm, magö p-ŋl aij ginab. R-ŋnap magö ñ-n juöl ado gi da siduŋ laŋ (30) rö p-ŋnab, r-ŋnap magö ñ-n juöl m-ŋhau n-ŋaŋ (60) rö p-ŋnab, r-ŋnap ñ-n juöl unbö mamid u (100) rö p-ŋnab," a ga.

⁹ Jisas manö anibu hag p-ŋ göl gi haga, "Kale nibi bi gasi r-ŋmid m-ŋdaim gau, manö hagabin i r-ŋmid† l n-ŋ aij gimim," a ga.

Jisas ai g-ŋig göm manö hod rik hagnidöp

(Mad 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Jisas manö hagö n-ŋöl gi, nibi bi n-ŋ mideila anib gau ke ke arla n-ŋöm bi nipe unbö mitgan laŋ gau abe, nibi bi nipe r-ŋnap halö abe, Jisas nip hagla, "Manö hod rikmön hagpan it u n-ŋön?" ö gila.

¹¹ Hageila haga, "God nibi bi udöm abad mideinab manö u, God gö kale n-ŋbim u pen nibi bi gau kalip hod rikem nöp hag ñabin.

¹² Anig g-ŋö, bi God manö hagep ap God Manö kal† kli† riköm haga rö nöp ginab. Nipe haga,

'Amgö n-ŋnaböl u pen nan r-ŋnap n-ŋagnaböl.

Manö n-ŋnaböl u pen manö it hagöp anig rö göm n-ŋagnaböl.

N-ŋ aij g-ŋblap, God nip hag n-ŋaiblap, nan si nan naj g-ŋpal gau n-ŋöm arö g-ŋböp,' a gila," a ga. *

Jisas bi nan y-ŋ yimöb manö hod riköm haga u, manö it u hag ña

(Mad 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Jisas anig hagöm kalip haga, "Manö hod rikem hagpin anibu n-ŋagpin u, hainö manö r-ŋnap halö hod rik hageinabin u, aigöl gimim n-ŋnabim?" ö ga.

¹⁴ Wid y-ŋ u, God Manö nipe u, a gem, hagpin.

¹⁵ Y-ŋ r-ŋnap adan arep adö au lugnab, a g-ŋpin u, nibi bi gau God Manö n-ŋnaböl u pen magö anibu nöp Seden apöm manö anibu ju ud arnab, a gem, hagpin.

¹⁶⁻¹⁷ Pen y-ŋ r-ŋnap kabö adö minöŋ pro pro linab au lugöm, rannab u pen kid† yuö aramöm p-ŋdön gagö, sidö n-ŋöm m-ŋlep ginab, a g-ŋpin u, nibi bi gau God Manö u g-ŋsön magö u n-ŋöl aij gö n-ŋöl gi, udnaböl u pen yöp pro pro magö u midlö

* 3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Ap 1:14

* 4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3

* 4:2: Mad 13:34; Mak 4:33-34

* 4:12: Ais

6:9-10; Ap 28:26-27

nɨŋöl gɨ, mɨŋjör rɨmnap aunab aka bɨ gau kalɨp gɨ naij gɨnaböl nɨŋöm manö anɨbu arö gɨnaböl, a gem, hagpin.

18 Yɨŋ rɨmnap gɨɨkasɨ anɨ au lugöm rannab, a gɨpin u, nɨbi bɨ God Manö nɨŋnaböl u pen

19 wög waryö, ram köp haneb, kaj nan gau gasɨ iru nɨŋöm, ru kɨbap, uɨpö mani nan gau gasɨ iru nɨŋöm, nan gau gau nöp gasɨ nɨŋnaböl u me, God Manö u pɨmamu gɨ pak nɨŋjö, magö pɨlagnab, a gem, hagpin.

20 Wid yɨŋ mɨnön aij adö au lugnab a gɨpin u, nɨbi bɨ God Manö nɨŋöm, nɨŋ udeinaböl nɨŋöm magö nɨn juöl ado gɨ da sɨduŋ laŋ (30), aka nɨn juöl mɨhau nɨganɨ (60), aka nɨn juöl unbö mamɨd u (100) rö pɨlnab; gasɨ anɨbu nɨŋem hagpin me u,” a ga.

Hapö lauöm adö aulɨk lep (Luk 8:16-18)

21 Jisas pen kauyanɨ manö ap hod rɨköm haga, “Nɨbi bɨ gau hapö lauöm rin cög mɨgan gau aka abanɨ adö hanbal mö gayɨk gau pi gagnaböl; adö aulɨk lɨlö mailö gɨnab.

22 Anɨb u rö, nɨhön nɨhön mɨni pi göl mɨdöp u, hainö waiö lö nɨŋnaböl. *

23 Kale nɨbi bɨ gasɨ rɨmɨd mɨdainɨm gau, manö hagabin i rɨmɨd lɨ nɨŋ aij gɨmim,” a ga.

24 Kalɨp manö ap haga, “Manö nɨŋabim u, rɨk dam nɨŋ aij gɨmim. Kale nɨbi bɨ gau kalɨp manö kub hagnim, pen aige rö nɨmim a gɨnabim u, God nɨpe nɨŋöm kalöp ke u rö nöp manö kub hagöm, pen u rö nöp unbö rö nɨmim a gɨnab. Pen nɨpe kalöp pen rɨmnap halö adö laŋ abe nɨmim a gɨnab. *

25 Nɨbi bɨ nan rɨmnap mɨdöp gau rɨmnap halö udnaböl; pen nɨbi bɨ nan rɨmnap mɨdagöp gau, nan rɨmnap pro pro mɨdöp u halö ud arnaböl. *

Krais manö aij u hag nɨlö arö, nɨbi bɨ iru nöp nɨŋ udnaböl

26 Jisas manö ap manö hod rɨköm haga, “God nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab u, aiud adö i rö mɨdöp. Bɨ wög nap ap wid yɨŋ ranaŋ, a göm, dam wög naböŋ nɨpe gau yunab.

27 Wid yɨŋ wög naböŋ au yuöm, han ajö nɨŋöl gɨ, marep göm, rannɨg gab. Aigegö göm ranöb, a göm, nɨŋagnab.

28 Mɨnön u ke gö, sɨɨp haɨauöm, ranöm, magö pɨlöm, po gɨnab.

29 Pen wög naböŋ nap nɨbö u po gö nɨŋöm, rɨk dam lep nɨn u auöp, a göm, ru aglame u damöm, rɨk daunab,” a ga. *

Jisas mab masded u, manö hod rɨköm haga

(Mad 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Jisas anɨg hagöm haga, “God nɨbi bɨ udöm abad mɨdeinab u, aiud nɨhön rö udem hagnö nɨŋnabim?

31-32 Me, mab masded yɨŋ rö u, a gɨnam. Nan yɨŋ rɨmnap kub yɨmbal gau pro ranöb, pen masded yɨŋ u pro yabɨl yɨmlö, ran kub göm, ramö alö, yaur gau apöm hai anɨb gau lɨ mɨdpal,” a ga.

Jisas manö hod rɨköm hagnɨdöp (Mad 13:34-35)

33 Jisas nɨbi bɨ gau kalɨp manö hod rɨkep anɨb gau rö iru nöp hag nɨmɨdöp; anɨg göm, manö aij u kalɨp hag nɨmɨdöp. Kale manö nɨŋ aij gɨnaböl manö u nöp kalɨp hag nɨmɨdöp; manö nɨŋ aij gagnaböl manö u hag nɨga.

34 Nɨpe kalɨp manö hod rɨköm nöp hag nɨmɨdöp. Hainö bɨ nɨpe gau aip ke mɨdöl göm, manö il magöŋhalö hag nɨ aij gɨmɨdöp.

Jisas hagö, hadal ur ga

(Mad 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Nɨn anɨbu nöp ram dugöp magö u, Jisas bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Nɨg wanjö böŋ lödan arun,” a ga.

36 Anɨg hagö, bɨ nɨpe gau nɨbi bɨ iru nöp ap mɨdeila gau kalɨp arö göm, nɨg magɨb Jisas mɨdeila mɨgan u ranöm, hadla. Nɨg magɨb rɨmnap halö aip arla.

37 Anɨ arlö nɨŋöl gɨ, adɨŋ pɨnöm asad apöm, nɨg si ral nɨg magɨb mɨgan u amöm, am lugnɨg rö ga.

38 Jisas nɨpe pen nɨg magɨb mɨgan adɨŋ lajɨŋ adö, nabɨc ilöŋ löm haneia nɨŋöl gɨ, bɨ nɨpe gau nɨp am anɨa göm hagla, “Manö hag nɨb bɨ, hon magöŋhalö umnɨg gabun gasɨ u nɨŋagapan ar?” a gɨla.

39 Hageila, Jisas uraköm, pɨnöm asad udeia u abe, nɨg si ral aueia u abe, agamɨj mɨd a gö, pɨnöm asad udeia u hir göm, nɨg si ral aueia u böŋ nöp ur göm ga.

40 Pen Jisas bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Kale nɨhön gɨnɨg pɨnɨŋ gabim? Kale nɨŋ udep magö kale pro ap mɨdöp nɨŋöm pɨnɨŋ gabim aka?” ga.

41 Hagö, kale aiö göm, pen hag nɨŋö pen hag nɨŋö göm hagla, “Bɨ anɨbi an? Aige gö göm hagajɨp, pɨnöm asad udajɨp u abe, nɨg si ral auajɨp u abe, manö nɨp u nɨŋöm, hagöp rö göp?” ö gɨla.

* 4:19: Mad 19:23-24 * 4:21: Mad 5:15; Luk 11:33 * 4:22: Mad 10:26; Luk 12:2 * 4:24: Mad 7:2 * 4:25: Mad 13:12; 25:29; Luk 19:26 * 4:29: Joe 3:13; Rep 14:15

5

Kijaki bi ap nɪp aban al mɪdeia u, Jisas hag hɔn yua

(Mad 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Jisas bi nɪpe gau aip nɪg magɪb udɔm, Nɪg Wanjɔ Galili juɔm, ram mɪnɔn Gerasa nɪbi bi mɪdeila bɔn lɔdan adɔ amjakɔm,

² nɪg magɪb u arɔ gɔm, ujanɪd lugɔ nɪnɔl gi, magɔ anɪbu nɔp, kijaki aban al mɪdeia bi ap, wɪp rɪgɔl mɪgan gau nɪbɔ apɔm, Jisas mɪdeia au aua.

³⁻⁴ Bi anɪbu wɪp rɪgɔl gɪla kabɔ mɪgan gau han ajmɪdɔp. Nɪp pɔr sen udɔm, nɪmagɔ ma nɪpe gau li rɪbɪkmɪdal u pen sen gau gɔ, pa gi dɔ gɔ, armɪdɔp. Nɪpe klɔ yabɪt gɪmɪdɔp u me, nɪp gɪlɔ gasɪ nɪnɪm rɔ laga.

⁵ Sɪdɔ an, sɪbɔn yan, wɪp rɪgɔl gɪmɪdal kabɔ mɪgan gau abe, nɔ ilɔ gau abe, gauɔ gɔl gɔm, kabɔ udɔm, haɪ roman nɪpe ke rɪbmɪdɔp.

⁶ Pen nɪn anɪbu, nɪpe Jisas nɪp yɪjɪg nɪnɔm, gi dɔ gi amɔm, Jisas mɪdeia au kugom yɪmɔ,

⁷⁻⁸ Jisas kijaki bi anɪbu nɪp aban al mɪdeia u nɪp haga, "Ne kijaki aɪɔn pi, bi i nɪp arɔ gɪmɔn hɔn aru!" a ga.

Hageia haga, "Jisas, God klɔ unbɔ ke yabɪt Nɪ nɪpe. Yɪp nɪhɔn gɪnɪg auban? Manɔ nɪnɔ hagmɔn, 'God nɪn mɪdɔp rɔ, yad nɔp ilɔn mab rɔ nɪagnabin,' a gɪmɔn!" a ga.*

⁹ Anɪg hagɔ, Jisas bi anɪbu nɪp haga, "Hib ne nɪhɔn?" ɔ ga.

Hageia haga, "Yɪp kijaki iru nɔp aban alɔp rɔ, hib yad 'Iru Nɔp,'" a ga.

¹⁰ Nɪpe Jisas nɪp, kijaki aɪɔn pi gau ram mɪnɔn ke mɪlɔ gau hag yuagmɔn, a gɔm, hag nɪnɔl gi nɔp mɪdeia.

¹¹ Pen magɔ anɪbu, kaj iru yabɪt amɪl nɪneila sɪnan ba anɪb gau.

¹² Anɪb u, kijaki gau Jisas nɪp neb neb gɔm hagla, "Hanɪp hagɔ, amun kaj gɪlan kaj kalɪp yuɔ hiɪkun," a gɪla.

¹³ Anɪg haglɔ, Jisas yua a gɔ, kijaki gau bi anɪbu nɪp arɔ gɔm, amɔm kaj gau kalɪp yuɔ hiɪklɔ, magɔnhalɔ du dausan rɔ pɪg ju rul yan amɔm, gi dam nɪg wanjɔ yan pakɔm, magɔnhalɔ nɪg nɪnɔm um hakla.

¹⁴ Pen bi kaj mukmɪdal gau, ga anɪbu nɪnɔm, am daun anɪbu abe, ram mɪnɔn gau abe, manɔ anɪbu hag nɪlɔ nɪnɔl gi, nɪbi bi gau am nɪnun, a gɔm, Jisas mɪdeia au aua.

¹⁵ Apɔm nɪnɪla, bi nɔd kijaki iru nɔp aban ala anɪbu, walɪj yɪmɔm, mɪd aɪj gɔm, asɪk mɪdeia. Nɪnɪlɔ, anɪnɪn gɔ pɪnɪn gɪla.

¹⁶ Nɪbi bi nɔd mɪdeila gau, nɪbi bi hain aua gau kalɪp, bi kijaki aban al mɪdeia bi

u nɪp Jisas nɪhɔn nɪhɔn ga u hag nɪla. Pen kaj gau kalɪp nɪhɔn nɪhɔn ga u abe hag nɪla.

¹⁷ Pen nɪbi bi anɪb gau, manɔ hagla anɪbu nɪnɔm, Jisas nɪp manɔ neb neb gɔm hagla, "Ram mɪnɔn hon i arɔ gɪmɔn aru!" a gɪla.

¹⁸ Hageia, Jisas nɪg magɪb udɔm arnɪg gɔ, bi gɔ kamɪn la u nɪp neb neb gɔm haga, "Yad aip arul aka?" ga.

¹⁹ Hageia, Jisas bi u nɪp wɪhɔ gɔm, haga, "Ram ne arammɔn, nɪbi bi ne gau kalɪp, Bi Kub nɔp mɔg yabɪt nɪnɔm, nɪhɔn nɪhɔn gɔp manɔ u magɔnhalɔ hag nɪmɔn," a ga.

²⁰ Hagɔ, bi anɪbu ram mɪnɔn Dekapolis an au, daun gau gi ajɔl gi, Jisas nɪp nɪhɔn nɪhɔn ga u, nɪbi bi gau kalɪp hag nɔ, kale magɔnhalɔ aɪɔ yabɪt gɪla.

Jisas gɔ, nɪbi ap lamɪn la, pai uma ap uraka

(Mad 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Jisas pen nɪg magɪb udɔm, kauyan ado gi am Nɪg Wanjɔ Galili bɔn lɔdan goɔ au mɪdɔ nɪnɔl gi, nɪbi bi iru nɔp nɪp aula.

²²⁻²³ Bi ap hib nɪpe Jairas. Nɪpe Juda magum gep ram ap abad mɪdmɪdɔp. Jairas Jisas nɪp nɪnɔm, ap mɪdeia au kugom yɪmɔm haga, "Pai pro mɪdmagɔ yad u umnɪg gab. Ne yad aip aumɔn nɪp ud nɪnɔ, urak aran," a ga.

²⁴ Hagɔ, Jisas urakɔm Jairas aip arlɔ nɪnɔl gi, nɪbi bi iru nɔp amɔm, Jisas nɪp cɪro cɪro nɔm an an lɔm ud areila.

²⁵ Pen nɪbi ap, nɪpe nɪbi adan ajmɪdɔp mɪ unbɔ mɪgan lan la.

²⁶ Nɪbi anɪbu wɔs wameb bi gau kalɪp, yɪp gɪlɔ kamɪn lan, a gɔm, mani nɪpe magɔnhalɔ hadɔ raua u pen nɪp gɪlɔ kamɪn lagɔm, rapɪn kub yabɪt ga.

²⁷⁻²⁸ Pen nɪpe Jisas gɪmɪdɔp manɔ u haglɔ nɪnɔ rɔ, am walɪj bad nɪp u ud nɪnɔ kamɪn lɪnab, a gɔm, nɪbi bi iru mɪdeila an au jɔl adɔ apɔm, walɪj nɪp u ud nɪnɔ,

²⁹ magɔ anɪbu nɔp hagape lugmɪdɔp u mɪlep gɔ, an nɪpe au yan nɪnɔ, nɪp nan ga u kamɪn la.

³⁰ Pen Jisas ke nɪnɔ, klɔ nɪpe rɪmnap ara nɪnɔm, ado gɔm, nɪbi bi iru mɪdeila gau kalɪp haga, "Walɪj yad u ban ud nɪnɔb?" ɔ ga.*

³¹ Hageia, bi nɪpe gau hagla, "Nɪbi bi iru nɔp nɔp cɪro nɪabɔl u, nɪhɔn gɪnɪg yɪp bi an ud nɪnɔb, a gɪmɔn, hagabɔn?" ɔ gɪla.

³² Pen Jisas manɔ kale hagla u udagɔm, yɪp bi an ud nɪnɔb, a gɔm, ulhai nɪnɔl gi mɪdeia.

³³ Pen nɪbi anɪbu, nɪp nɪhɔn nɪhɔn ga u nɪnɔm, pɪnɪn gɔm gɪl gɪl gɔl gi apɔm Jisas mɪdeia ma il nɪpe au kugom yɪmɔm, nɪp kamɪn la man u magɔnhalɔ waiɔ hag nɪa.

³⁴ Jisas pen nɪp haga, “Pai yad. Jisas yɪp gō kamɪŋ lɪnab, a gɪmōn, nɪŋ udpan rō, nōp gɪnō kamɪŋ lōp me u. Ne arammōn mɪd aij gɪmōn,” a ga. *

³⁵ Jisas manō anɪbu hagō nɪŋōl gɪ, Jairas bɪ nɪpe rɪmnap, ram nɪpe au nɪbō apōm hagla, “Pai ne u hadō umōb; hag ñeb bɪ i hagō, ma ilōn auagnɪm, ado gɪ arnɪm,” a gɪla.

³⁶ Anɪg hagla u pen Jisas manō kalɪp u udagōm, Jairas nɪp haga, “Pɪñɪŋ gagmōn; gasɪ klō gɪ nɪŋmōn,” a ga.

³⁷ Jisas anɪg hagōm, nɪbi bɪ gau aip aragnabun, a gōm, kalɪp anɪb gau hag lōm, Pida u, Jems u, Jems nɪmam Jon u, kalpe yam nōp uɫ gɪ ara.

³⁸ Kale Jairas ram u amjakōm Jisas nɪŋa, nɪbi bɪ manō pɪg hagōm, mɪtōŋ magō gōl gɪ mɪdeila.

³⁹ Ram raul mɪgan yan amōm haga, “Nɪhōn gɪnɪg manō haul gɪmim, mɪtōŋ gabim? Pai u umagōp; yɪharɪŋ hon hanab,” a ga.

⁴⁰ Anɪg hagō, nɪp mɪhol gɪlō, kalɪp hag hōŋ yuōm, pai nɪme nap ber u udōm, bɪ nɪpe kabō u udōm, uɫ gɪ pai u um mɪdeila ram raul mɪgan yan ara.

⁴¹ Amōm, pai anɪbu ñɪmagō kɪd nɪp u udōm, Arameik manō lōm haga, “Dalida kom!” a ga. Manō haga anɪbu iɫ me, “Pai pro! Nōp hagabin, urak!” *

⁴² Jisas nɪp manō hagō, magō anɪbu nōp urakōm, ap ran ap lugō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ gau aiō yabɪɫ gɪla. Pai anɪbu mɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ ara.

⁴³ Nɪbi bɪ mɪdeila gau aiō gɪlō nɪŋōl gɪ, Jisas manō klō hagōm haga, “Gɪpin anɪbu nɪbi bɪ gau kalɪp waiō hag ñagmim,” a ga. Anɪg hagōl gɪ kalɪp haga, “Pai u nɪp nan magō rɪmnap ñɪbe ñɪŋaŋ,” a ga.

6

*Nasared nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udagla
(Mad 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Jisas bɪ nɪpe gau uɫ gɪ ram mɪnōŋ anɪbu arō gōm, daun nɪpe ke Nasared ara.

²⁻³ Am mɪdōm, Juda God nɪp sabe gep ñɪn u, magum gep ram u amōm, nɪbi bɪ iru nōp ap mɪdeila gau kalɪp manō hag ñō nɪŋōl gɪ, aiō gōm hagla, “Bɪ anɪbi kapeda ram mɪnōŋ i nɪbō bɪ, Maria ñɪ nɪpe ap. Nɪmam nɪpe u Jems, Josep, Judas, Saimon me. Nɪñɪn bɪ nɪpe gau aip mɪdpun i. Pen manō aij anɪbu gai nɪbō nɪŋōm hagōp? Nan gagep rō aigōl gōm gōp?” ō gɪla. Anɪg hagōm, nɪp udagla. *

⁴ Pen Jisas kalɪp haga, “Bɪ God manō hagep gau, ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap gɪ

ajlō, bɪ kub hon, a gōm, udnabōl u pen ram mɪnōŋ kale ke gau, manō kalpe u udagnabōl,” a ga. *

⁵ Nɪp nɪŋ udagla u me, nan gagep rō rɪmnap gɪnɪm rō laga; nɪbi bɪ nan gau mɪhōp nōp ud nɪŋō, kamɪŋ la.

⁶ Pen Nasared nɪbi bɪ nɪp nɪŋ udagla u nɪŋōm Jisas aiō yabɪɫ ga.

Jisas bɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ, wōg yɪp gɪmim, a gōm, hag yua

(Mad 10:5-15; Luk 9:1-6)

Jisas pen ram rɪŋig aglō ram mɪnōŋ anɪb gau gɪ ajōl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp God Manō u hag ña.

⁷ Ñɪn ap bɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ gau wɪñ alō aueila haga, “Bɪ mɪhōp ke, bɪ mɪhōp ke ram mɪnōŋ gau ke ke ammim, manō aij yad u hag ñɪmim. Yad kalōp hag yuabin rō, manō hag ñɪ ajōl gɪ, kɪjaki aiōn pi nan gau hag yunɪg, hag hōŋ yunabim,” a ga.

⁸ Manō ap pen haga, “Arnɪg gɪmim u, nan ñɪŋeb, wañɪb, mani ud aragmim; ilōŋ nabōŋ u nōp ud armim. *

⁹ Ma rɪrup lɪmim pen sior mɪlō añɪ nōp lɪmim armim; sior rɪmnap halō ud aragmim.

¹⁰ Ram ap arbe kalōp hag u daiōl, ram anɪbu nōp mɪdmim, wōg gɪ pɪs gɪmim, daun anɪbu arɪk arnɪg gɪmim ñɪn u nōp armim.

¹¹ Pen ram mɪnōŋ ap amjakpe kalōp hag udōm, manō kalōp u nɪŋagaiōl, ram mɪnōŋ anɪbu arɪk arnɪg, nɪŋlaŋ, a gɪmim, ma halɪɫ pakpe lugō armim,” a ga. *

¹² Jisas anɪg hagō, bɪ nɪpe unbō mɪgan laŋ gau, kale ram mɪnōŋ gau gau amōm, nɪbi bɪ gau kalɪp manō hag ñōl gɪ hagla, “Nan si nan naij gɪpim u, nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpun, a gɪmim, arō gɪmim,” a gɪla.

¹³ Anɪg hagōm, kɪjaki aiōn pi nɪbi bɪ aban al mɪdeila gau hag hōŋ yuōm, nɪbi bɪ nan ga gau wel lɪ ñɪlō, kamɪŋ la. *

Herod hagō, Jon Bɪ Ñɪg Pak Ñeb nabɪc cōg nɪpe u rɪb gɪ dō gɪla

(Mad 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Pen Jisas ga rō manō u, ram mɪnōŋ rɪgōŋ rɪgōŋ gau arō, kiŋ Herod u rō nōp nɪŋa. Nɪbi bɪ gau, manō anɪbu hag amɪl apɪl gōl gɪ, rɪmnap hagla, “Jon bɪ ñɪg pak ñeb umbō rɪgōl gɪla u, kauyan urakōm me, apōm nan gagep rō anɪb gau gab,” a gɪla. *

¹⁵ Rɪmnap hagla, “Bɪ anɪbu bɪ ne llaija,” a gɪla. Pen bɪ rɪmnap hagla, “Bɪ God manō hagep hadame nōp mɪdmɪdal rō bɪ ap apōm mɪdōp,” a gɪla.

* 5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19

* 5:41: Luk 7:14

* 6:2-3: Jon 7:15

* 6:4: Jon 4:44

* 6:8: Luk 10:4-11

* 6:11: Ap 13:51

* 6:13: Jem 5:14

* 6:14: Mad 16:14; Mak 8:28; Luk 3:19-20

¹⁶ Pen kinj Herod nipe nɨjɔm haga, “U Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨeb nɔd uɨam rɨb gɨ dɔ gɨnɔ u nɔp urakɔm, apɔm anɨg gab,” a ga.

¹⁷⁻¹⁹ Pen nɨhɔn: nɔd Herod, nɨmam Pilip nɨbin Herodias nɨp uda. Udɔ, Jon “Gɨpan anɨbu, gɨ najj gɨpan. Bɨ nuwɔt nɨpe udagnab,” a ga. Pen Jon anɨg hagɔ, Herodias Jon nɨp nɨjɔ mulu lugɔ hagɔ, Herod bɨ nɨpe gau rɨmnap hag yuɔ, amɔm Jon nɨp nagɨ lɨla. Nɨbi Herodias, Jon nɨp aigɔ gɔl gem al pak lɨnam, a gɔm, gasɨ u nɔp nɨɨmɨdɔp u pen *

²⁰ Jon nan najj ap gagmɨdɔp. Nɨpe manɔ nɨhɔn nɨhɔn haga u, Herod nɨjɔm manɔ aij yɨdun gɔl nɔp hagɔp, a gɔm, ɨɨɨɨ lɔm, Jon nɨpe bɨ aij ap bɨ ut ap mɨdɔp, a gɔm, pɨɨɨɨ gɔm, nɨp gɨ najj gɨnabɔl, a gɔm, nɨp abad mɨd aij gɨmɨdɔp.

²¹ Nɨbi Herodias, Jon nɨp al pak lɨn, a gɨ nɨj mɨd mɨd maɨ ap, Herod nɨme nɨp yag daua pɨjɔn rɨkep ɨɨɨn u nɔp, nan kub ɨɨjɨg, gapman bɨ kub gau, ami bɨ kub gau, ram mɨnɔɨ Galili bɨ kub gau wɨɨ alɔ, nan kub ɨɨjɨg aula.

²² Apɔm nan ɨɨjɨlɔ nɨjɨlɔ gɨ, Herodias pai nɨpe u raul mɨgan anɨbu apɔm kugom ralɔ, Herod abe, bɨ kub ap mɨdeila gau abe nɨjɨlɔ, kalɨp aij gɔ, kinj Herod pai anɨbu nɨp haga, “Gɨpan anɨbu, nan nɨhɔn hag nɨjɨnabɔn nɔp ɨɨnabin,” a ga.

²³ Pen manɔ klɔ manɔ nɨjɔ nɔp hagɔm haga, “Yad nɔp manɔ nɨjɔ yabɨɨ hagabin. Ram mɨnɔɨ kub abad mɨdɨpin i hag nɨjɔ, nɔp nabɔɨ u hagnɔ abad mɨdeinabɔn,” a ga.

²⁴ Anɨg hagɔ, pai u amɔm nɨme Herodias nɨp, nan nɨhɔn u hag nɨjɨnam, a gɨ nɨjɔ, nɨme pen haga, “Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨeb nabɨc cɔg magɔ nɨpe u hagnɔm,” a ga.

²⁵ Nɨme anɨg hagɔ, adɨɨ pai nɨpe yɨjɨd kinj Herod mɨdeila au amɔm haga, “Uri magɔ i nɔp, Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨeb nabɨc cɔg magɔ nɨpe u ud kɨnanɨ cɔg mɨgan ap lɨmɔn, yɨp dap ɨɨ,” a ga.

²⁶ Anɨg hagɔ, kinj Herod Jon nɨp gasɨ nɨjɔ, mɔg yabɨɨ ga. Pen nɨpe bɨ kub gau nɨj mɨdlɔ nɨjɨlɔ gɨ, manɔ klɔ manɔ nɨjɔ pai u nɨp haga u nɔp gasɨ nɨjɔm,

²⁷ magɔ anɨbu nɔp ami bɨ nɨpe ap, “Am Jon nabɨc cɔg magɔ u daumɔn,” a gɔm hag yuɔ, am Jon nɨp nabɨc cɔg magɔ u rɨb gɨ dɔ gɔm,

²⁸ ud kɨnanɨ cɔg mɨgan ap lɔm, dapɔm pai anɨbu nɨp ɨɔ, nɨpe pen damɔm nɨme nɨp ɨɨa.

²⁹ Pen Jon bɨ nɨpe gau, Jon nɨp uɨam rɨb gɨ dɔ gɨla manɔ u nɨjɔm, kale am wɨp damɔm, kabɔ mɨgan au rɨgɔl gɨla.

*Jisas nɨbi bɨ iru nɔp nan magɔ ɨɔ ɨɨjɨla
(Mad 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)*

³⁰ Jisas manɔ ud arep bɨ gau, kale gau wɔg gɨ ajɔl gɔm, ado gɨ apɔm, nɨbi bɨ gau kalɨp manɔ nɨhɔn nɨhɔn hag ɨɔm, nan nɨhɔn nɨhɔn gɨla gau, magɔɨhalɔ Jisas nɨp hag ɨɨla. *

³¹ Pen nɨbi bɨ iru yabɨɨ nɔp amɨl apɨl geila u me, Jisas bɨ nɨpe gau aip nan ɨɨjɨlɔ rɔ lagɔ, nɨpe kalɨp haga, “Hon, nɨbi bɨ mɨdagpal anɨ au amun, yɨharɨɨ mɨdaiun, kale magɔ ap ake lɨnabim,” a ga.

³² Anɨg hagɔm, bɨ nɨpe gau aip ɨɨg magɨb udɔm, ram mɨnɔɨ nɨbi bɨ mɨdagmɨdal au arla.

³³ Pen kale ɨɨg magɨb ud arlɔ nɨjɨlɔ gɨ, nɨbi bɨ iru nɔp, Jisas bɨ nɨpe gau aip gau arabɔl a gɔm, daun gau nɨbɔ gau nɨbɔ dɨp gɨ dɔ gɨ aramɔm, ɨɨg gɔl adɔ adan mɨlɔ u nɔd amɔm, Jisas bɨ nɨpe gau aip arnɨg geila gau, nɔd am mɨdeila.

³⁴ Jisas bɨ nɨpe gau aip ɨɨg gɔl au amjak pɨdɔɨ gɔm, ɨɨg magɨb arɔ gɔm, nɨbi bɨ iru mɨdeila gau kalɨp nɨjɔm gasɨ nɨpe ke gasɨ nɨjɔm nɨjɨ, kale kaj sipsip bɨ abad mɨdep ap mɨdagɔp rɔ u mɨdeila. Anɨbu nɨjɔ, mɔg gɔ, nɨpe ɨl gɔm kalɨp manɔ rɨmnap rapɨn hag ɨɨ mɨdeila. *

³⁵ Sɨdɔ hadɔ wad ara nɨjɔm bɨ nɨpe gau apɔm nɨp hagla, “Sɨdɔ hadɔ wad arɔp. Aui ram mɨnɔɨ nɔp anɨ aui. *

³⁶ Anɨb u, nɨbi bɨ gai i hag yuɔ, kale am ram rɨɨg aglɔ ram mɨnɔɨ yɔp sɔl gai i aramɔm, nan magɔ kale rɨmnap rau ɨɨjɨlan,” a gɨla.

³⁷ Hageila, Jisas haga, “Kale ke kalɨp nan magɔ rɨmnap ɨɨmim,” a ga. Hageila hagla, “Anɨg hagpan u, bɨ rakɨn unbɔ raleb jɨɨ wɔg gɔm mani udpal rɔ udun nan magɔ rau dapun, kalɨp ɨɨun aka?” gɨla.

³⁸ Hageila, Jisas haga, “Bred magɔ kale aigɔl gɨ rɔ mɨdɔp? Am nɨjɨm!” a ga. Hageila, am nɨjɔm hagla, “Hon bred magɔ unbɔ mamɨd u, kabsaɨ mɨhɔp halɔ mɨdɔp,” a gɨla.

³⁹ Anɨg hageila, Jisas haga, “Nɨbi bɨ gai i hagpe, asɨk balu ke ke lɔm, nan uɨanɨ adɔ gai i asɨk mɨdlɔ aran,” a ga.

⁴⁰ Hagɔ, nɨbi bɨ gau kalɨp haglɔ, rɨmnap ɨɨɨ juɔl mɨhau ado gɨ da sɨduɨ lanɨ (50) rɔ magum balu lɔm, rɨmnap ugan nɨbi bɨ ɨɨɨ juɔl unbɔ mamɨd u (100) rɔ balu lɨla.

⁴¹ Pen Jisas nɨpe bred magɔ unbɔ mamɨd u abe, kabsaɨ mɨhau abe udɔm, kumi kabɔ adɔ lanɨ au nɨjɔm, God nɨp, aij a gɔm, bred u ud jɔ gɔm, bɨ nɨpe gau kalɨp ɨɔ, kale pen nɨbi bɨ gau kalɨp nɨme lɨ ɨɨla. Kabsaɨ mɨhau u, u rɔ nɔp bɨ nɨpe gau ɨɔ, nɨbi bɨ gau kalɨp nɨme lɨ ɨɨla.

* 6:17-19: Lep 18:16 * 6:30: Luk 10:17 * 6:34: Nab 27:17; Mad 9:36 * 6:35: Mak 8:1-9

42 Ñeila, ñiñlô ñiñlô, kalip mudun ga.

43 Nan adin adin arö gila gau, Jisas bi nipe gau wadi udöm yaglô yaglô, wadi unbö migan lan ajman raua.

44 Nan ñinla ñin anibu, bi gau nöp me, paip dausan ara.

Jisas ñig ut adö u abö gi ara

45 Pen magö anibu nöp Jisas bi nipe gau kalip hagö, ñig magib udöm Bedsaida daun nö lödän arlö ñinöl gi, Jisas au midöm nibi bi gau kalip hag yuö arla.

46 Hag yuöm, dum nö ilö ap gilan gi amöm, God nip sabe gi mdeia. *

47-48 Sibön ginig ga magö u, Jisas nöp midöm ninja, bi nipe gau kale ñig magib udöm, ñig an au dan arlö ñinöl gi, hadal u areila lau adö auö, utham ñig ut adö lan pirik göl gi areila. Ram jin parika magö u, Jisas ñig ut adö lan au amöm, kalip abhak löm, arnig gö ninöl gi,

49-50 nip ñig ut adö lan au areila u ninöm, u wip ana ap a göm, aninin gö pñin göm aiö gauñ gila. Adin Jisas kalip haga, "Pñin gagem! Yad nöp auabin! Gasi iru ninagmim!" a ga. *

51 Hagöm, ñig magib migan arö, hadal udeia u ur ga. Anig gö, Jisas nipe aigöl göm anig göp, a göm, gasi iru yabñ ninja. *

52 Nipe bred udöm nibi bi iru nöp nime li ña u ninja u pen ñin anibu Jisas nip nin u aij gagla.

53 Pen ñig an u am am ram minön Gensared amjaköm, ñig magib u nagi adik lila.

54 Nig magib au arik arlö ñinöl gi, nibi bi anib gau Jisas auöp, a gilö ninöm,

55 yinid ram minön gau gau kid kid amöm, nibi bi nan ga gau kalip dam Jisas am mdeia au areila.

56 Nin anib gau, Jisas ram rihig aglö gau aka daun gau aka ram minön yharin gau amjakö, nibi bi nan ga gau kalip dap maker an au löm, Jisas nip neb neb göm hagla, "Ne midö, nibi bi nan göp gau, watin adin nöp u ud ninlö, kalip kamnin lan," a gila. Jisas yau a ga ninöm nibi bi nip ud ninja gau kalip magöñhalö kamnin la.

7

Nan hibur midmagö an dan nibö höñ aunab u nöp me pr mdeinab

1 Bi Perisi rimnap, bi lo manö hag ñeb rimnap, Jerusalem nibö apöm, Jisas mdeia au nin midöm ninja,

2 Jisas bi nipe rimnap, nipsis nihi bi asi masi gi aij göm, nan ñinmidal rö, gagla. *

3 Perisi bi gau abe, juda nibi bi gau magöñhalö abe, nipsis nihi bi hgmidal

rö ninöm, ñinmagö ñig li yuöm nöp, nan ñinbal.

4 Maker an au am midöm, ram ado gi apöm, u rö nöp ñig li yuöm nöp, nan ñinbal. Pen kap, rin cög, kapa nan gau u rö nöp ñig li yuöm nöp, nan ñinbal. Nan anibu rö magöñhalö klin aij gipal. *

5 Anib u, Jisas bi nipe gau nan yharin ninja u ninöm, bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb gau abe Jisas nip hagla, "Bi ne gau ninön ginig, apis bac bi hagla rö, ñinmagö kale u ñig li yuöm wasö, yharin nöp nan ñinaböl?" ö gila.

6 Hageila, Jisas haga, "Kale manö piral haggim u, Aisaia manö ninjö yabñ haggöm, God Manö u kali klin riköm haga,

'Nibi bi gai i, God hib hagno adö arab a gipal u pen yharin manö nöp hagal; yip midmagö lagpal. *

7 God lo manö u hag ñabun, a gipal u pen nibi bi manö kale ke hagal manö u nöp hag ñaböl.

Anib u, yip sabe göm hib yad haglö adö aragab.

Yharin manö nöp hagalö, a ga.

8 Anib u rö, kale God manö hag la u arö gimim, nibi bi manö kale ke hagal u udmim, nap nahai bi hgmidal adö u hain gimim gabim," a ga.

9 Jisas kalip kauyan haggöm haga, "Kale gasi kid hiik ninjmim, God manö hag la u ud ke gau yumim, gasi magö kalpe ke u nöp nin udmim hain gabim.

10 Mosis God Manö adin ap kali klin riköm haga, 'Name nap hgmil rö nin udmim, kalip ud aij gimim; pen ñi pai rimnap nime nap kalip manö mulu kal lugö hagaiöl, al pak libe umöl,' a ga. *

11 Pen kale manö adö anibu kabö göl hag ñagpim. Bi ap, ami bapi arö ginabin, a ginab u, kalip hagnab, 'Ami bapi, yad nan aij rimnap kalpe mihön ñibnep pen mani kalpe mihön ñeb mani u, uri yad God nip ñinabin, a gipin u me, mani kalpe mihön ñeb ap midagöp,' a ginab.

12 Anig gilö, kale ninjmim hagnabim, 'Kale anig gipal u, manö midagöp,' a ginabim. Anig hagpe, kale God manö haga u arö göm, nan aij rimnap nime nap kalip ñagnaböl.

13 Anib u, gasi magö kalpe ke u nöp ninjmim, hain gimim, bi hain nibö rimnap halö hag ñibe, kale pen u rö nöp bi hain nibö rimnap hag ñilö, hag ñi dam dapil gilö ninöl gi, God Manö nan yharin rö ud ke gau yubal. Pen nime nap manö hagin

* 6:46: Luk 5:16 * 6:49-50: Luk 24:37 * 6:51: Mak 4:39 * 7:2: Luk 11:38 * 7:4: Mad 23:25 * 7:6: Ais 29:13 * 7:10: Eks 20:12; 21:17; Dud 5:16

u nöp wasö; kale nan iru nöp an+g unbö rö nöp gabim,” a ga.

¹⁴ Jisas an+g hagöm, n+bi b+ iru nöp m+deila gau kal+p hagö, n+pe m+deia il au aueila haga, “Manö hagn+g gabin i kale magöñhalö n+ñmim, manö il r+ik n+ñ aj j+gimim.

¹⁵ Kale nan n+ñbe an yaj arnab u pr+ m+idageinab; nan hibur m+idmagö an kale dan n+bö höñ aunab u nöp gö, kale gac halö m+ideinabim. *

¹⁶ Kale n+bi b+ gas+ r+im+id m+idain+m gau, r+im+id li n+ñ aj j+gimim,” a ga.

¹⁷ Jisas an+g hagöm, n+bi b+ gau kal+p arö göm, ram raul m+igan arö, b+ n+pe gau n+ñ hag n+ñla, “Manö hod r+iknön hagpan an+bu, il u n+ñon?” ö g+la.

¹⁸ Hageila, haga, “N+bi b+ gau kale n+ñagpal rö, kale u rö nöp n+ñagpim ar? Nan as+ mas+ g+pal gau, halöwalö n+ñlö, hibur an yaj arö, God n+ñö pr+ m+idageinab.

¹⁹ Pen n+ñon: nan n+ñbal an+bu gau, m+idmagö an yaj aragnab; hibur an yaj nöp arö, hib halö k+il yunaböl,” a ga. Jisas manö haga an+bu, nan gau magöñhalö n+ñeb nöp, as+ mas+ gep r+imnap m+idagöp, a ga.

²⁰ Pen Jisas an+g hagöm haga, “Gas+ najj an kale yaj n+bö aunab u me, n+bi b+ gac halö m+idnaböl.

²¹ N+bi b+ gau an kal+p yaj gas+ najj auö n+ñöl g+, kale g+ najj göm, nan si udöm, wip alöm, n+bi si b+ si göm,

²² nan gau hon rö lan, a göm, n+bi b+ r+imnap gas+ najj n+ñöm, manö piral hagöm, manö najj hagöm, nan gau yad rö lagöp, a gö, mulu lugö, n+bi b+ hag juöm, hib kale ke dap ranöm, halöwalö göm, najj gep gas+ añ+ n+ñöm g+pal.

²³ Nan najj g+pal an+bu gau gas+ ke gau n+bö auagöp, gas+ najj an kale yaj n+bö aunab u me, n+bi b+ gac halö m+idnaböl.

*N+bi ap, Jisas n+pe gö, pai yad kam+ñ linab, a göm, n+ñ uda
(Mad 15:21-28)*

²⁴ Jisas ram m+ñon an+bu arö göm, am ram m+ñon daun kub Daia söl an+bu au ara. Amöm, n+bi b+ gau y+ip m+ñi n+ñagöl, a göm, ram raul m+igan ap amöm pi göl m+deia u pen pi göl m+idain+m rö laga.

²⁵ N+bi ap, pai n+pe n+ñ kijaki aban ala u me, Jisas auöp, a g+ilö, n+pe amöm Jisas m+deia au ma il n+ñ au kugom y+möm,

²⁶ Jisas n+ñ neb neb göl g+ haga, “Pai yad kijaki aban alöp u, hag höñ yu aran,” a ga. N+bi an+bu n+pe juda n+bi wasö. N+pe yag dauila ram m+ñon Pönisia, b+ ram m+ñon Siria n+bö abad m+idm+idal u.

²⁷ Pen an+g hageia, Jisas n+ñ haga, “Nöd n+ñ pai nan n+ñlö, mudun g+ñab, aij. Nan magö n+ñ pai n+ñeb u udun, kain yunabun u aij gagnab,” a ga.

²⁸ Hageia, n+bi u pen haga, “B+ Kub! U aij hagpan u pen n+ñ pai gau nan n+ñlö, naböñ naböñ gau aban mo gau lugö, kain gau halö n+ñnaböl,” a ga.

²⁹ Hageia, Jisas manö an+bu n+ñöm haga, “Ne an+g hagpan u, pai ne kijaki yuö hi+köm m+idaj+p u hadö höñ aröp; ne aru,” a ga.

³⁰ Jisas an+g hagö, n+bi an+bu ado g+ amöm n+ña, kijaki ar+ik höñ arö, pai n+pe köp adö au agam+ñ han m+deia.

R+im+id m+igan p+ñ ga b+ ap Jisas gö, r+im+id waka

³¹ Jisas ram m+ñon daun kub Daia söl an+bu au arö göm, am ram m+ñon daun kub Saidon söl an+bu au paköm, ram m+ñon Dekapolis an gau amöm, N+g Wanö Galili ara.

³² Amjakö n+ñöl g+, n+bi b+ gau b+ r+im+id p+ñ ga manö hag aij g+im+idöp b+ ap dapöm, Jisas n+ñ neb neb göm hagla, “B+ i n+ñ ud n+ñö, kam+ñ lan,” a g+la.

³³ Hageila, Jisas b+ an+bu n+ñ u+ g+ ke ke au amöm, n+ñmagö m+ilö n+pe u r+im+id m+igan n+ñ u yuöm, n+ñmagö k+ñu alöm, a+ab n+ñ u ud n+ñöm,

³⁴ kumi kabö lan n+ñöm, ake löl göm, “Epada!” a ga. Manö yöl hagöm, “Epada,” a ga u, manö il u “Hi+k,” a ga.

³⁵ An+g hagö n+ñöl g+, b+ an+bu r+im+id m+igan u p+ral hi+köm, maj m+igan p+ña gö n+ñöl g+, manö kabö göl haga.

³⁶ Jisas pen n+bi b+ gau kal+p haga, “Manö an+bu n+bi b+ r+imnap kal+p hag n+g+mim,” a ga. Manö an+bu manö klö göm haga u pen kale am klö göm n+bi b+ iru nöp hag n+ña. *

³⁷ Manö an+bu hag n+ñla n+bi b+ n+ñöm aiö göm hagla, “Jisas nan gau magöñhalö gaj+p aij yab+ñ göp. N+pe n+bi b+ r+im+id p+ñ göp gau gö, p+ral hi+köm, n+bi b+ a+ab m+ñör göp gau gö manö hag aij g+pal,” a g+la. *

8

Jisas n+bi b+ iru yab+ñ nöp nan magö n+ñ n+ñla

(Mad 15:32-39)

¹ N+ñ an an+bu au nöp, n+bi b+ iru nöp ap m+dlö, nan magö m+idagö, Jisas b+ n+pe gau w+ñ alö aueila haga,

² “Yad n+bi b+ gai i kal+p mög n+ñabin. N+ñ m+ñau n+gan yad aip m+idöm, y+har+ñ m+idpal. *

* 7:15: Ap 10:14-15

* 7:36: Mak 1:43-45

* 7:37: Ais 35:5

* 8:2: Mak 6:34-44

³ Kalɩp kɩyö nöp hag yunö, rɩmnap mɩlö gau nɩbö aubal rö, adan anɩ gau amöm, amgö mɩmainö udö, lug paknaböl," a ga.

⁴ Hageia, bɩ nɩpe gau hagla, "Ram mɩnön nöp anɩ anɩb gai i, nan magö gai nɩbö udun ñun?" ö gɩla.

⁵ Hageila, Jisas haga, "Bred magö kale aigöl gɩ rö mɩdöp?" ö ga. Hageia hagla, "Unbö mudun jɩɩ u," a gɩla.

⁶ Anɩg haglö, Jisas nɩbi bɩ gau kalɩp hagö, asɩklö nɩɩjöl gɩ, bred magö unbö mudun jɩɩ anɩbu udöm, God nɩp aij, a göm, ud jö göm, bɩ nɩpe gau kalɩp ñö, kale pen udöl gɩ, nɩbi bɩ gau kalɩp nɩme lɩ ñɩla.

⁷ Kabsaɩ pro bad ap ud mɩdeila u, u rö nöp udöm, God nɩp aij a göm, bɩ nɩpe gau kalɩp ñö, nɩme lɩ ñɩla.

⁸ Ñɩlö, ñɩɩjöl ñɩɩjöl kalɩp mudun gö, naböɩ naböɩ pali pali gɩla gau, Jisas bɩ nɩpe gau wadɩ unbö mudun jɩɩ u yaglö ajman raua.

⁹ Bɩ nan ñɩɩla anɩb gau, po dausan rö. Jisas pen, nɩbi bɩ anɩb gau kalɩp hag yuöm,

¹⁰ bɩ nɩpe gau aip ñɩg magɩb udöm, ram mɩnön Dalmanuda arla.

Perisi bɩ rɩmnap, "Nan gagep rö ap gö nɩɩun," a gɩla

(Mad 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Bɩ Perisi rɩmnap Jisas nɩp neb neb gɩno, nɩhön rö hagnɩm, a göm, apöm nɩp aip manö hag amɩl apɩl göm hagla, "Nan gagep rö ap kumi kabö adö laɩ au gö, nɩɩun," a gɩla.

¹² Anɩg haglö, Jisas ake löl göm haga, "Nɩbi bɩ mɩñi mɩɩpal ñɩn i, nɩhön gɩnɩg hagpal, 'Nan gagep rö ap gö nɩɩun,' a gɩpal? Yad kalöp nɩɩjö yabɩl hagabin, kalöp nan gagep rö ap gɩnö, nɩɩagnabim," a ga. *

¹³ Anɩg hagö, kalɩp arö göm, bɩ nɩpe gau aip ñɩg magɩb udöm, ñɩg wanjö böɩ lödan arla.

Jisas, Perisi manö kalɩp u udagöl, a göm, manö hod rɩköm haga

(Mad 16:5-12)

¹⁴ Pen bɩ nɩpe gau hauɩ göm, bred iru wasö, magö aɩɩ ap nöp ud ñɩg magɩb löm, ud arla.

¹⁵ Anɩ gau amöl gɩ, Jisas kalɩp haga, "Perisi yɩs kale u abe, Herod yɩs nɩpe u abe, nɩɩ aij gɩmim," a ga. *

¹⁶ Anɩg hagö, bɩ nɩpe gau kale ke hag nɩɩ hag nɩɩ göm hagla, "Bred magö rɩmnap halö dauagpun rö hagab," a gɩla.

¹⁷ Jisas pen kale hagla anɩbu ke nɩɩjöm haga, "Nɩhön gɩnɩg bred magö dauagpun, a gɩmim, hagabim? Kale manö nɩɩmim, iɩ u nɩɩagpim ar?" *

¹⁸ Amgö la u nɩɩagpim? Rɩmɩd la u nɩɩagpim? Aka nɩɩmim hauɩ gɩpim?

¹⁹ Bɩ paip dausan mɩdeila ñɩn u, bred magö unbö mamɩd u ud jö gɩ ñɩnö, ñɩjöm naböɩ naböɩ arö gɩla gau, wadɩ aigöl gɩ rö yagpe?" ö ga. Hageia hagla, "Wadɩ unbö mɩgan laɩ yagno," a gɩla. *

²⁰ Anɩg hageila haga, "Pen bɩ po dausan mɩdeila ñɩn u, bred magö unbö mudun jɩɩ u ud jö gɩ ñɩnö, ñɩjöm naböɩ naböɩ arö gɩla gau, wadɩ aigöl gɩ rö yagpe?" ö ga. Hageia hagla, "Wadɩ unbö mudun jɩɩ u yagno," a gɩla.

²¹ Hageila haga, "Pen kale nɩɩmim, nɩɩ aij gagpim ar?" a ga.

Amgö we ga bɩ ap Jisas gö, amgö ñɩl nɩɩa

²² Pen kale Bedsaida daun amɩklö nɩɩjöl gɩ, nɩbi bɩ rɩmnap bɩ amgö we ga ap dapöm, Jisas nɩp neb neb göm hagla, "Nɩp ud nöɩ," a gɩla.

²³ Hageila, Jisas bɩ amgö we anɩbu nɩp ñɩmagö kɩd u udöm, uɩ gɩ ram rɩɩg aglö goɩ au amöm, amgö nɩp u kɩñu alöm, nɩp ud nɩjöm, haga, "Amgö ne nan rɩmnap nɩɩabön aka?" ga.

²⁴ Hageia haga, "Yau. Nɩbi bɩ gau nɩɩabin u, pen mab ur rö gau gɩ ajaböl," a ga.

²⁵ Hagö, Jisas kauyaɩ amgö magö nɩpe ud nɩjö, adɩɩ nan gau magöɩhalö nɩɩ aij yabɩl ga.

²⁶ Pen Jisas bɩ anɩbu nɩp haga, "Kauyaɩ ado gɩ ram rɩɩg aigö nɩbi bɩ mɩɩpal lödan aragmöm; ram ne yɩdun göl aru," a ga.

Pida Jisas nɩp haga, "Ne nöp me Mesaia u," a ga

(Mad 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Jisas bɩ nɩpe gau aip ram rɩɩg aglö daun kub Sisaria Pilipai söɩ au arla. Adan anɩ au amöl gɩ kalɩp haga, "Nɩbi bɩ gau, yɩp an a göm nɩɩbal?" ö ga.

²⁸ Hageia hagla, "Nɩbi bɩ rɩmnap nöp Jon bɩ ñɩg pak ñeb u, a gɩpal; rɩmnap Iaija, a gɩpal; rɩmnap bɩ God manö hagep ap, a gɩpal," a gɩla. *

²⁹ Hageila, Jisas kalɩp haga, "Kale ke pen yɩp an, a gɩmim, nɩɩbim?" ö ga. Hageia, Pida haga, "Ne nöp me Mesaia u," a ga. *

³⁰ Hageia, Jisas haga, "Nɩbi bɩ gau kalɩp manö anɩbu hagagmim," a ga.

Jisas haga, "Yad umem kauyaɩ uraknabin," a ga

(Mad 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Jisas pen bɩ nɩpe gau kalɩp manö hag ñöl gɩ haga, "Bɩ Ñɩ nɩpe ilön kub yabɩl udnab. Bɩ kub manö ud asɩkep gau abe, bɩ God nɩp nan sabe gep bɩ kub gau abe, bɩ lo manö hag ñeb gau abe, nɩp nɩɩjöl, mulu

* 8:12: Mad 12:39; Luk 11:29

* 8:15: Luk 12:1

* 8:17: Mak 6:52

* 8:19: Mak 6:41-44

* 8:28: Mak 6:15

* 8:29: Jon 6:68-69; Mak 9:9

lugö, al pak lilö, nîpe umöm, ñin mîhau nîganj u kauyanj uraknab,” a ga.

³² Jisas manö anîbu waiö hagö, Pida nînjö, aij gagö, Jisas nîp dam go! au amöm, nîp hag gö! gî haga, “Manö anîbu rö hagagömön,” a ga.

³³ Pen Jisas ado göm, bî nîpe gau kalîp nînjöm, Pida nîp haga, “Seden! Ke gau aru! God gasî ñöb rö hagagabön; nîbi bî gau gasî nîjbal rö nöp nînjömön hagabön,” a ga.

³⁴ Anîg hagöm, bî nîpe gau abe, nîbi bî iru nöp mîdeila gau abe, wîñ alö, il au aueila haga, “Nîbi bî an an yîp pîg mîdnîg göl gau, nan nîhön mînjön naböj adö il i gasî kub nîjbal u arö göm, hañ romanj kale ke gasî kub nîjbal u arö göm, mab kros ud kag göm yîp hain göl. *

³⁵ Nîbi bî, Jisas nîp nîj ud mîdno, aij gagnab a göm nîjnaböl gau, böj nöp ap lug paknaböl. Pen nîbi bî, Jisas nîp udun, manö aij nîpe nîj ud mîdno, hanîp gî najj gî naböl u, manö mîdagöp a göm gîlö arnab gau, God gö pör nöp pör nöp mîdeinaböl.

³⁶ “Pen nîbi bî, nan aij mînjön naböj adö il i iru nöp udun a göm gîlö arö, ram mînjön il i mîdöp nan gau magöjhalö udnaböl u pen pör mîdep u udnaböl.

³⁷ Nan aij gau magöjhalö dam sikim göm, pör mîdep u rauöl rö lagöp.

³⁸ “Anîb u, nîbi bî an, nîbi bî nan si nan najj gîpal anj au mîdöl gî, nable gînim rö lö, ‘Jisas nîp nîjagpun,’ a gî naböl gau, hainö Bî Ñî nîpe Nap mailö aij unbö ke udöm, ejöl u! gau halö aunab ñin u, nîpe kalîp u rö nöp nable gö, ‘Nîbi bî gau kalîp nîjagpin,’ a gî nab,” a ga. *

9

¹ Pen Jisas anîg hagöm, manö ap haga, “Yad kalöp manö nînjö hagabin, kale nîbi bî mîdpim gai i rîmnap kamîj mîdpe nînjöl gî, God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñin u, klö kub halö auö nîjnabim,” a ga. *

Jisas hañ romanj nîpe u ke yabî la

(Mad 17:1-12; Luk 9:28-36)

² Pen hainö ñin unbö kagöl jîj u mîdöm, Jisas nîpe Pida Jems Jon kalîp yam u! gî, ram mînjön nîbi bî mîdageila dum ilö lanj ap gîlanj gî arla. Amöm, Jisas nîp nîjöl nînjöl gî, hañ romanj nîpe u ke yabî la. *

³ Wañj nîpe u rud aij ke yabî löm, mîmailö yabî ga. Pen nîbi bî mînjön naböj adö il i ap wañj rîmnap ñîg löm u! ma! gîlö, rud anîbu rö ñnim rö lagöp.

⁴ Pen magö anîbu nîjla, Ilaija aip Mosîs aip apil Jisas aip manö hagailö.

⁵ Kale nînjöm, Pida Jisas nîp haga, “Manö hag ñeb bî, hon aij yabî ap au mîdpun!

Anîb u, hon ram bada bad mîhau nîganj gun; nöp ap, Mosîs nîp ap, Ilaija nîp ap,” a ga.

⁶ Kale pîñîj geila rö me, Pida gasî nîj aij göm wasö, ha!öwa!ö anîg haga.

⁷ Pen kumi bad ap apöm, kalîp ud yuö yuö nînjöl gî, manö ap kumi anj anîb au haga, “U Ñî mîdmagö yad yabî. Manö hagnab rö nîjim,” a ga.

⁸ Anîg hagö nînjöl gî, kale nîj gîgabö göm nîjla, bî anîb mîhau mîdagailö; Jisas nöp mîdeia.

⁹ Pen kale dum lanj arö göm, ap lugöl gî, Jisas haga, “Dum i auajan nan gajîp nîjbmim u, mîñi nîbi bî rîmnap kalîp hag ñagmim. Hainö Bî Ñî nîpe umöm urakainîm u, waiö hag ñîmim,” a ga.

¹⁰ Hagö, bî nîpe gau nîbi bî rîmnap kalîp hag ñagla; kale ke nöp hag nîj hag nîj göm hagla, “Umem uraknabin, a göp u, manö il u nîhön?” ö gîla.

¹¹ Anîg hagöm, Jisas nîp hag nînjöm hagla, “Bî lo manö hag ñeb bî gau nîhön gînjîg hagnab, ‘Ilaija nöd aunab,’ a gîpal?” ö gîla.

¹² Hageila, Jisas haga, “Nînjö hagnab. God Manö u kalî kîñ rîköm hagla, ‘Bî Ilaija nöd apöm nan gau gî jîñ geinab,’ a gîla. Pen God Manö u manö ap kalî kîñ rîköm hagla, ‘Nîbi bî gau Bî Ñî nîpe nîp udagöm, nîp ilön kub ñî naböl,’ a gîla manö u, nîhön gînjîg anîg hagla, a gîmim, nîjbmim? *

¹³ Pen Ilaija hagla anîbu, hainö aunab, a gîmim, gasî u nîjagmim. Nîp nöd yag daulö, kub göm, manö hag ñö nînjöl gî, gasî kale ke nînjöm nîp abönamö gî najj yabî gîla. Anîb u, God Manö u kalî kîñ rîköm, nîp gî naböl, a gîla rö nöp gîla,” a ga. *

Kîjaki ñî pro ap abanj ala u, Jisas hag hön yua

(Mad 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Pen kale ban yan amöm nîjla, bî lo manö hag ñeb bî rîmnap, Jisas bî nîpe unbö ajîp gau aip pen pen hag mîdlö nînjöl gî, nîbi bî iru nöp apöm, kalîp ud yuö yuöm nînjöl gî mîdeila.

¹⁵ Anîg gî mîmîdlö nînjöl gî, Jisas apjakaiö, nîbi bî ap mîdeila gau, aiö göm, am nîp hag wîhai udla.

¹⁶ Jisas bî nîpe gau kalîp hag nînjöm haga, “Nîhön gînjîg pen hagö pen hagö gajim?” ö ga.

¹⁷ Anîg hagö nînjöl gî, bî ap nîbi bî mîdeila anj anîb au haga, “Manö hag ñeb bî. Ñî yad u, kîjaki abanj alö, manö gagöp.

¹⁸ Ñîñ rîmnap nîp rapîñ gö, ap lug paköm, kîñu habkob ga! go! apöm, meg hip yîmöm, ñîmagö ma hañ romanj iñ göm göp. Pör anîg gö gö me, daubin u pen bî ne gau

* 8:34: Mad 10:38-39; Luk 14:27

* 8:38: Mad 10:33

* 9:1: Mak 13:30

* 9:2: 2Pi 1:17-18; Ap 3:22

* 9:12:

Mal 4:5; Sam 22:1-18; Ais 53:3

* 9:13: Mad 11:14

kalip hagnö, kijaki u hag yu wasö n+ñöm arö g+pal,” a ga.

19 Anig hageia, Jisas kalip haga, “Kale n+bi b+ m+ñi m+dpim i God n+p n+ñ ud p+ðöñ gaggim. Ñin mai n+p n+ñ udmim, nan an+þ gau ke g+inabim? Manö pör hagnö n+ñbim u, aige göl gem manö kfiñ halö hagnö n+ñnabim? Ñi an+þbu ud m+dpin i dauim!” a ga.

20 Hagö, dam Jisas m+deia iñ au daulö, kijaki ñi an+þbu n+p abañ ala u, Jisas n+p n+ñöm, ñi u n+p gö, ap lug paköm, ado malo göl gi, kfiñu habkob gañ goñ apöm luga.

21 Anig gö, Jisas ñi an+þbu nap n+p hag n+ñöm haga, “Nan an+þbu ñin mai rö ga?” ö ga. Hageia haga, “Hadame nöp ñi pro magö u nöp ga.

22 Kijaki an+þbu, n+p pör al pak l+ñ, a göm, mab inab an+þ gau abe, ñig an+þ gau abe ud yuöp. An+þ u, hal+p ap+il mög n+ñmön, nan an+þbu hag yuep rö lain+ñ u, hag yu,” a ga.

23 Hageia, Jisas haga, “Y+p n+hön g+ñig, ‘Hag yuep rö lain+ñ u, hag yu,’ a g+mön hagabön? Hag n+ñnabin rö g+ñab, a g+ gasi n+ñnabön u, hag n+ñnabön u rö g+ñab,” a ga.

24 Hageia, ñi nap u y+ñid nöp haga, “Nöp n+ñ udpin; anig g+ñabön, a gem, gasi u n+ñbin u pen gasi m+höp n+ñnam rö löp u, yip gasi aij ñimön n+ñjem yad böñ nöp n+ñ udnam,” a ga.

25 Pen n+bi b+ iru nöp, apil m+hau Jisas aip m+deila au, gi dö gi aueila n+ñöm Jisas kijaki u n+p haga, “Ne kijaki, n+bi b+ gö r+ñid hauñ alö manö hagagnaböl u, nöp hagabin, ñi u n+p arö g+mön, böñ nöp armön, hainö kauyan+ñ ado gi auagmön!” a ga.

26 Hagö, kijaki an+þbu gauñ göm, ñi u n+p gö, ap lug paköm, gil gil gi, gi p+ðöñ gö, n+bi b+ iru nöp hagla, “Hadö umöb,” a g+la. *

27 Anig hagla u pen Jisas ñi magö ur n+pe u udöm, n+p ud urak ña.

28 Hainö Jisas ram raul m+gan amöm, b+ n+pe gau aip kale nöp m+ðöl gi, n+p hagla, “N+hön g+ñig hon kijaki an+þbu n+p hag yu wasö n+ñbun?” ö g+la.

29 Hageila, Jisas haga, “Kijaki an+þbu rö y+har+ñ hag yuagnaböl; God n+p sabe g+ilö me, höñ arnaböl. Wasö u höñ aragnaböl,” a ga.

Jisas kauyan, “Umem uraknabin,” a ga (Mad 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31 Jisas b+ n+pe gau uñ gi, ram m+ñöñ an+þbu arö göm, ram m+ñöñ Galili an+þ au amöl gi, b+ yad gau kalip manö hag ñi aij g+ñnam, a göm, agam+ñ pi göl m+ðöl gi, kalip

hag ñi m+ðöp. Kalip hag ñöm haga, “B+ Ñi n+pe n+p mumug göm b+ r+ñnap kalip ñö, n+p al pak l+lö, umöm, ñin m+höp m+ðöm, ñin m+höp n+gan+ñ u kauyan+ñ uraknab,” a ga. *

32 N+pe anig hagö n+ñöl gi, manö iñ an+þbu n+hön, a göm, n+p hag n+ñblap u pen p+ñköm, hag n+ñagla. *

Yad nöp b+ kub m+dpin, a göm, manö pen pen hagla (Mad 18:1-5; Luk 9:46-48)

33-34 Pen adan an+þ au amöl gi, Jisas b+ n+pe gau, “Yad nöp b+ kub, ne b+ kub wasö,” a göl gi, pen pen haglö ara. Am Kapaneam amjaköm, ram raul u amöm, Jisas kalip hag n+ñöm, haga, “Adan an+þ au apöl gi, manö n+hön hagge auaj+p?” ö ga. Hagö, b+ n+pe gau manö an+þbu hag n+ñöl göm aula u n+ñöm, nable gö, pen hag ñagla.

35 Hag ñageila, Jisas am as+köm, b+ n+pe umbö m+gan lan+ñ gau kalip hagö aueila haga, “N+bi b+ kub m+dnig göl gau, n+bi b+ y+har+ñ wög gi ñibal rö m+ðöm, n+bi b+ r+ñnap kalip magöñhalö wög gi ñöl,” a ga. *

36 Anig hagöm, ñi pai pro ap dapöm m+deila an+þ au löm, wabi göl gi, haga,

37 “N+bi b+ yip n+ñ udöm, ñi pai pro i rö añi ap ud aij g+ñaböl u, ñi u n+p nöp wasö, yad abe udnaböl. Pen yip udnaböl u, yip nöp wasö, Bapi yip hag yuö aunö u n+p abe udnaböl,” a ga. *

N+bi b+ koñmal hon gagnaböl gau, kale n+bi b+ n+ñeb hon (Luk 9:49-50)

38 Pen Jon Jisas n+p haga, “Manö hag ñeb b+ b+ ap hib ne hagöm, kijaki aiön pi hag höñ yuö n+ñun n+p hagno, ‘Ne b+ hon aip j+ñm ñöl ajagpun u, anig gaggmön,’ a g+ño,” a ga.

39 Hageia, Jisas n+p pen haga, “N+p n+hön g+ñig wasö g+pe? N+bi b+ yip gasi n+ñöm, hib yad hagöm, nan gagep rö r+ñnap g+ñaböl gau, hainö ado göm yip manö naij hagagnaböl.

40 N+bi b+ koñmal hon gagnaböl gau, kale n+bi b+ n+ñeb hon. *

41 Pen n+ñim! N+bi b+ an, kalöp Jisas b+ n+pe, a göm, ñig m+ñ ñ+lö ñi+nabim u, God kalip ud aij g+ñab,” a ga. *

G+ naij gun rö löp, a g+mim, n+ñ aij g+mim (Mad 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 “Pen n+bi b+ r+ñnap apöm, ñi pai yip n+ñ udpal gau, kalip nan si nan naij adö u g+ñ yamlö, kale gasi yip u hauñ göm, nan si nan

* 9:23: Mad 21:21; Mak 11:23 * 9:26: Mak 1:26 * 9:30-31: Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 * 9:32: Luk 9:45 * 9:35: Luk 22:24; Mad 20:25-27; Mak 10:43-44 * 9:37: Mad 10:40 * 9:40: Mad 12:30; Luk 11:23 * 9:41: Mad 10:42

naij gɛnaböl. Nɛbi bɛ anɛg gɛnɛg geinaböl u, nõd kabö kub ap unɔm u nagɛ ud lɛ rɛbɛkõm, dam nɛg solwara anɔ au yublap u aij. Pen kamɛn mɛdõm, anɛg gɛ naij gɛnaböl u, ilõn kub yabɛ udnaböl," a ga.

⁴³ Jisas anɛg hagõm haga, "Nɛmagõ ap gõ, kale nan si nan naij gɛnɛg gabim u, nɛmagõ böŋ anɛb lau rɛb gɛ dõ gɛ yube, böŋ lau u nõp mɛdainɛm. Anɛg gɛmim, nan si nan naij anɛbu gagnabim rõ, kamɛn arnabim. Pen nɛmagõ mɛhõngõl mɛdõ, gɛ naij gɛmim, ram mɛnõŋ Hel, mab pör nõp inmɛdõp au arnabim. *

⁴⁴ Ram mɛnõŋ anɛbu,
'kalɛp gɛse pör nõp lɛ mɛdõl gɛ,
mab in nõp mɛdeinab.'

⁴⁵ "Ma kɛd u, u rõ nõp. Ma kɛd ap gõ, kale nan si nan naij gɛnɛg gabim u, ma kɛd böŋ anɛb lau rɛb gɛ dõ gɛ yube, böŋ lau u nõp mɛdainɛm. Anɛg gɛmim, nan si nan naij anɛbu gagnabim rõ, kamɛn arnabim. Pen ma mɛhõngõl mɛdõ, gɛ naij gɛpe, kalõp ram mɛnõŋ Hel, mab ke inab u yuõ, ilõn kub udnabim.

⁴⁶ Ram mɛnõŋ anɛbu,
'kalɛp gɛse pör nõp lɛ mɛdõl gɛ,
mab in nõp mɛdeinab.'

⁴⁷ Amgõ magõ u, u rõ nõp. Amgõ magõ ap gõ, kale nan si nan naij gɛnɛg gabim u, amgõ magõ böŋ anɛb lau ud gulu gɛ yube, böŋ lau u nõp mɛdainɛm. Anɛg gɛmim, nan si nan naij anɛbu gagnabim rõ, God ram mɛnõŋ nɛpe au arnabim. Pen amgõ magõ mɛhõngõl mɛdõ, gɛ naij gɛpe, kalõp ram mɛnõŋ Hel, mab ke inab u yuõ, ilõn kub udnabim. *

⁴⁸ Ram mɛnõŋ anɛbu,
'kalɛp gɛse pör nõp lɛ mɛdõl gɛ,
mab in nõp mɛdeinab.'

⁴⁹ "Bɛɛ hañ run laulõ in dõ aij lɛnab u rõ, God nɛpe nɛbi bɛ magõrhalõ kalɛp anɛg unbõ rõ nõp gɛnab.

⁵⁰ "Dõ sol nan dõ kal aij yabɛ u pen dõ kal nɛpe u arõ, aige gõl gɛmim gɛpe, kauyan dõ kal gɛnab? Anɛb u, kale nɛbi bɛ dõ kal rõ mɛdmim, nɛbi bɛ rɛmnap mɛdmagõ lɛmim, aip agamɛj mɛdaimim," a ga. *

10

*"Nɛbi hag yuep aka wasõ?" gɛla
(Mad 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Jisas Kapaneam arõ gõm, ram mɛnõŋ Judia anɔ gau amõm, am nɛg Jodan juõm, böŋ lõdan ara. Nɛbi bɛ gau nɛŋõm, ap magum geila nɛŋõm nɛpe pör gɛmɛdõp rõ kalɛp manõ hag ña.

² Bɛ Perisi rɛmnap, Jisas nɛhõn rõ hagnab, a gõm, apõm, nɛp hag nɛŋõm hagla, "Bɛ gau nɛbi udõm, hag yunɛg, hag yunaböl aka ne nɛhõn gasɛ nɛŋban?" õ gɛla.

³ Hageila, Jisas haga, "Mosɛs God Manõ kalɛ kɛñ rɛkõm, kalõp manõ nɛhõn haga?" õ ga.

⁴ Hageia hagla, "Mosɛs haga, 'Nɛbi hag yunɛg, 'Nõp hag yuabin,'" a gõm, kõp bad ap kalɛ kɛñ rɛkõm nɛp nõm, hag yunɛm, 'a ga," a gɛla. *

⁵ Hageila, Jisas haga, "Kalõp manõ hag nõ, nɛŋmim, yɛnɛd udagpim u me, Mosɛs lo manõ anɛbu kalɛ kɛñ rɛka.

⁶ Pen God ram mɛnõŋ hadame dagol gɛ la nɛn u, bɛ gɛ lõm, nɛbi gɛ lõm, ga. *

⁷ Adõ anɛbu me, bɛ gau nɛme nap bɛ aip mɛdõm, am nɛbi udõl gɛ, kalɛp arõ gõm,

⁸ kale ber mɛhau jɛm nõl hanlõ hañ romanɔ anɛ lɛnab. Hainõ ke ke wasõ, jɛm nõl nõp mɛdeinabil. *

⁹ God hagõ, bɛ nɛbi udõm hañ romanɔ anɛ lɛnab anɛbu, bɛ rɛmnap am kalɛp hag pak asɛk ke ke lagõl," a ga.

¹⁰ Anɛg hagõm, bɛ nɛpe gau aip kauyan ram raul mɛgan yan amõm, Jisas nɛp manõ adõ anɛbu kauyan hag nɛŋeila.

¹¹ Jisas haga, "Bɛ ap nɛbi udõm, hag yuõm, am nɛbi hain nɛbõ udnab u, nɛpe nɛbi si udep bɛ. *

¹² Nɛbi u, u rõ nõp, bɛ udõm, arõ gõm, am bɛ hain nɛbõ udnab u, nɛpe bɛ si udep nɛbi," a ga.

*Jisas nɛ pai pro gau kalɛp wabi gõm,
nɛmagõ kalɛp nabɛ adõ lanɔ la
(Mad 19:13-15; Luk 18:15-17)*

¹³ Nɛbi bɛ rɛmnap, Jisas nɛ pai hon gau ud nɛŋanɔ, a gõm, daueila, pen bɛ nɛpe gau kalɛp hag geila.

¹⁴ Anɛg hageila, Jisas nɛŋõ, mulu lugõ, haga, "Nɛ pai pro gau arõ gɛpe, yad aulanɔ. God ram mɛnõŋ u nɛ pai pro anɛb gau rõ mɛdpal.

¹⁵ Yad kalõp nɛŋõ yabɛ hagabin, nɛbi bɛ gau, nɛ pai pro gau God ram mɛnõŋ adõ lanɔ manõ u nɛŋ udpal rõ nɛŋ udagnaböl u, God ram mɛnõŋ nɛpe au aragnaböl," a ga. *

¹⁶ Anɛg hagõm, nɛ pai pro gau kalɛp ud wabi gõm, nɛmagõ nɛpe nabɛ kalɛp adõ lanɔ lõm haga, "God kalõp abad mɛdainɛm," a ga.

*Bɛ nan iru mɛdeia ap
(Mad 19:16-22; Luk 18:18-23)*

¹⁷ Pen Jisas arõ nɛŋõl gɛ, bɛ ap gɛ dõ gɛ apõm, Jisas mɛdeia il au kugom yɛmõm,

* 9:43: Mad 5:30 * 9:47: Mad 5:29 * 9:48: Ais 66:24
5:31 * 10:6: Jen 1:27; 5:2 * 10:8: Jen 2:24; Ep 5:31-33

* 9:50: Mad 5:13; Luk 14:34 * 10:4: Dud 24:1-4; Mad
* 10:11: Mad 5:32 * 10:15: Mad 18:3

haga, "Manö hag ñeb bî aij yabî! Yad nîhôn gem pör mîdep u udnabin?" ö ga.

¹⁸ Hageia, Jisas haga, "Yîp nîhôn gîning, 'Bî aij yabî,' a gîpan? Nîbi bî ap aij mîdagpal; God aîñ me aij mîdöp."

¹⁹ Pen ne God lo manö u nîjban: "Wip alagmim; nîbi si bî si gagmim; nan si udagmim; manö kub hagmim pîral hagagmim; manö pîral hagmim nîbi bî rîmnap nan kale gau pîñ gî udagmim; name nap hagmil adö u rô nöp nîjmim, hain gîmim," a ga. *

²⁰ Jisas anîg hagö, bî anîbu Jisas nîp haga, "Manö hag ñeb bî. Yad ñî pro nöp mîdem, lo manö anîb gau magöñhalö nîjöl gî mîdpin," a ga.

²¹ Hagö, Jisas nîp nîjöm, mîdmagö löm, haga, "Ne nan aîñ ap nöp gagpan. Ne ammön, nan ne nîhôn nîhôn mîdöp gau sikim gî, mani udmön, nîbi bî nan mîdagöp gau kalîp ñîmön. Anîg gîmön me, nan aij ne u mîdeinab God ram mînön kumi kabö adö lanj au. Hagpin rô gîmön, aumön, yad aip ajaul," a ga.

²² Anîg hagö, bî anîbu nan nîpe iru mîdeia rô, mög gö, gasî mlö yabî löl gî ara.

²³ Jisas bî nîpe gau kalîp nîj gîgabö göm haga, "Nîbi bî nan iru mîdeinab gau uñham yabî God nîbi bî nîpe mîdlö, kalîp udöm ram nîpe au abad mîdeinab," a ga.

²⁴ Anîg hagö, bî nîpe gau manö anîbu nîjöm, gasî iru nöp nîjöl nîjöl göm, Jisas kalîp kauyanj haga, "Ñî pai yad gai i, manö hagabin i nîjim. God ram mînön u uñham arep rô mîdöp!"

²⁵ Kaj kamel gau kali mauöt nagi yubal mîgan u arnîg, uñham arnaböl u pen nîbi bî utpö kîno mani nan gau iru mîdöp gau, God ram mînön nîpe au uñham yabî arnaböl," a ga.

²⁶ Jisas anîg hagö, bî nîpe gau aiö yabî göm, pen hag nîjöl hag nîjöl göm hagla, "Anîb u, an rô pör mîdep u udnab?" ö gîla.

²⁷ Hageia, Jisas kalîp nîjöl gî haga, "Nîbi bî gau ke göl rô lagöp; God nöp me nîhôn nîhön gîning, gîntim rô nöp mîdöp," a ga.

²⁸ Pen Pida Jisas nîp haga, "Nön! Hon ne aip ajöl gî, nan hon gau magöñhalö arö gîpun," a ga.

²⁹ Hageia, Jisas haga, "Yad kalöp nîjö yabî hagabin, nîbi bî yîp gasî nîjöm, manö aij yad wög u gîning, ram mînön kale arö göm aka, nîñîñ nîmam kale gau arö göm aka, nîme nap kale gau arö göm aka, ñî pai kale gau arö göm aka, wög adîñ kale gau arö göm, wög yîp geinaböl u,

³⁰ God kalîp ud aij gînab. Kalîp abad mîdö, mînön naböñ adö ñî i mîdeinaböl ñî u, ram, nîñîñ nîmam, nîme nap, ñî pai,

wög adîñ kale iru yabî mîdeinab. Pen ñîñ rîmnap nîbi bî rîmnap gau, kalîp nîbi bî yad pîg mîdpal u nîjöm, kalîp gî naij gînaböl. Hainö pen God kalîp dam ram mînön nîpe au ud arö, nîpe aip pör nöp mîdeinaböl.

³¹ Pen nîbi bî uri nöd araböl gau, hainö iru nöp jöl adö yabî gau mîdeinaböl. Pen nîbi bî uri jöl adö yabî gau mîdpal gau, hainö iru nöp nöd am mîdeinaböl," a ga. *

Jisas kauyanj, "Umem uraknabin," a ga (Mad 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Pen kale Jerusalem amöl gî, Jisas nöd ga; bî nîpe gau hain göm, gasî mlö mlö nîjöl gî areila nîjöm nîbi bî hain aueila gau nîjöm pîñîñ gîla. Jisas pen bî nîpe umbö mîgan lanj gau kalîp nöp ut gî, got au amöm, nan nîhön nîp gîning ga u kalîp hag ña. *

³³ Jisas haga, "Hon Jerusalem arno nîjöl gî, bî ap Bî Ñî nîpe nîp kain gî dam, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb bî gau abe ñîmagö kalîp ñö, nîp manö kub hagöm, 'Bî anîbi nîp al pak lep,' a göm, ud bî Juda wasö gau kalîp ñînaböl.

³⁴ Nîlö, nîp hag juöm, kîñu alöm, nagî ud paköm, dam böñ nöp al pak lîlö umnab. Pen ñîñ mîhöp mîdöm, ñîñ mîthau nîganj u kauyanj uraknab," a ga.

Jems aip Jon aip bî kub mîdaiul, a gî gasî u nîjöl

(Mad 20:20-28)

³⁵ Sebedi ñî nîpe mîthau, Jems aip Jon aip apil Jisas nîp haglö, "Manö hag ñeb bî, hol mîhön nöp manö ap hag nîjlo, ne yau a gîmön gînabön u aij," a gîlö.

³⁶ Anîg hagailö, Jisas kalîp haga, "Kale yîp hag nîjning gabil anîbu, yad kalöp nîhön gînam?" ö ga.

³⁷ Hageia haglö, "Hainö ne mailö aij ke halö mîdmön, ram mînön magöñhalö kîñ rô abad mîdeinabön ñîñ u, halîp mîhön, bî ap ud ñîmagö yîjîg böñ lau adö lîmön, bî ap ud ñîmagö sîdagö böñ lau adö lö, askî mîdaiul," a gîlö.

³⁸ Anîg haglö, Jisas haga, "Kale mîhön nîj aij gîmil hagagabil. Nîg asî yad ñîñnabin u kale mîhön u rô nöp ñîñnabil? Yad ñîg paknabin u, kale mîhön u rô nöp paknabil?" ö ga. *

³⁹ Hageia, "Yau, anîg gînabul," a gîlö. Hagailö, Jisas haga, "Nîjö hagabil. Nîg yad ñîñnabin u, kale mîhön u rô nöp ñîñnabil; ñîg paknabin u, kale mîhön u rô nöp paknabil u pen *

⁴⁰ ñîmagö yîjîg yad böñ lau an mîdeinab, ñîmagö sîdagö yad böñ lau an mîdeinab u

* 10:19: Eks 20:12-17; Dud 5:16-20 * 10:31: Mad 20:16; Luk 13:30 * 10:32: Mak 8:31; 9:31 * 10:38: Mak

yad hagagnabin; u bapi nan nıpe; nıpe ke nıñöb rö gınab,” a ga.

⁴¹ Pen Jisas bı nıpe unbö sıduñ lañ manö anıbu nıñlö, kalıp mulu lugö, Jems Jon bı mıñhau kalıp hag gıla.

⁴² Anıg gılö, Jisas kalıp magöñhalö hagö aueila haga, “Kale nıñbım, Juda nıbi bı wasö gau, kiñ kale klö göm abad mıdpal; bı kub kale manö nıñhön nıñhön hagnaböl u nıñöm ana udöm hain gınaböl me. *

⁴³ Pen kale gıpal rö gagmım. Bı an bı kub mıdainım u, bı pro rö mıdöm, nıbi bı rımnap kalıp wög gı ñeb bı rö mıdainım. *

⁴⁴ Bı an bı kub yabıt mıdainım u, bı pro ramö gau rö mıdöm, nıbi bı rımnap kalıp magöñhalö nagı wög gep bı ap rö mıdainım.

⁴⁵ Bı Ñı nıpe u, nıbi bı gau kale wög yıp gılan, a göm, auaga; wög kalıp gı ñı damem, hainö nan sı nan naij gıpal adö u hajı gı umnö, nıbi bı iru nöp kamıñ aröl, a göm, aua,” a ga.

*Jisas amgö we ga bı ap gö, amgö ñıl nıña
(Mad 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Jisas bı nıpe gau aip daun kub Jeriko amjakla. Kale Jeriko arık arıñg, nıbi bı iru yabıt nöp aip arla. Bı Dimeas ñı nıpe Badimeas amgö we ga u, mani ñım, a göm, asıb hagöl gı, adan gof au asık mıdeia.

⁴⁷ Asık mıdö nıñöl gı, “Jisas bı Nasared nıbö u auab,” a gılö nıñöm, nıpe wıñ alöm haga, “Jisas, Depid Ñı nıpe, yıp mög nıñmön!” a ga.

⁴⁸ Hageia, nıbi bı gau nıp hag göm hagla, “Manö hagagnön! Agamıj mıd!” a gıla. Anıg hagla u pen nıpe agamıj mıdöm wasö, meg magö dap ranöm wıñ kub alöm haga, “Depid Ñı nıpe, yıp mög nıñmön!” a ga.

⁴⁹ Hageia, Jisas söl anıb au pıdön göm haga, “Nıp wıñ albe, aui auañ,” a ga. Hagö, nıbi bı gau bı amgö we u nıp hagla, “Jisas nöp wıñ alab. Urakmön gası halö aumön,” a gıla.

⁵⁰ Hageila, wañj mılöbö nıpe u ud ju yuöm, yıñıd nöp uraköm, Jisas mıdeia au ara.

⁵¹ Areia, Jisas nıp haga, “Yıp nıñhön gan, a gımön, auabön?” ö ga. Hageia haga, “Manö hag ñeb bı. Amgö u kauañ nıñnam, a gem, auabin,” a ga.

⁵² Hageia, Jisas haga, “Jisas yıp gö kamıñ lınab, a gımön, nıñ udpan u rö, me ne kamıñ löp, gö ne aru,” a ga. Anıg hagö nıñöl gı, magö anıbu nöp amgö ñıl nıñöm Jisas aip ara. *

* 10:42: Luk 22:25-26

* 10:43: Mad 23:11; Mak 9:35

11

*Jisas ud anıñ löm Jerusalem arla
(Mad 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)*

¹ Jisas bı nıpe gau aip am am Jerusalem söl söl göl gı, Olip Dum, ram rıñg aglö Bedpagı Bedani a gal u amjaköm, Jisas bı nıpe mıñöp hagöm haga,

² “Ram mıñöñ ramagan lödañ ammil nıñnabil, kaj donki marep nıbi bı ud ajappal ap adık lılö mıdeinab. Nıñmıl, hubık daumıl.

³ Nıbi bı rımnap kalöp nıñhön gıñg anıg gabil, a gaiöl, hagmıl, ‘Bı Kub wög ap göm, kauañ yuö, aunab,’ a gımıl,” a ga.

⁴ Anıg hagö, ammil nıñlö, kaj donki marep ap adan au ram ajön il gof au nagı adık lılö mıdeia. Hubık gılö nıñöl gı,

⁵ nıbi bı yöp söl anıb au mıdeila gau hagla, “Nıñhön gıñg kaj donki marep anıbu hubık gabil?” ö gıla.

⁶ Hageila, Jisas haga rö nöp hagailö, yau a gılö,

⁷ kaj donki marep anıbu dam Jisas mıdeia au apıl, wañj mılö kub kale ud jumıl, kaj donki adö lañ lailö, Jisas adö anıbu asıka.

⁸ Nıbi bı gau iru nöp, wañj mılöbö kale gau ud juöm, adan majö adö au lıla; rımnap mab uañ gau ud hak dap lıla.

⁹ Anıg göm, nıbi bı nıp nöd gıla gau abe, nıp hain gıla gau abe, wıñ alöl gı hagla, “God hib nıpe hagno adö arañ!

Bı Kub bı nıpe yuö auab i;

God nıp abad aij gınım. *

¹⁰ Bac Depid kiñ mıdöm nıbi bı abad mıdmıdöp rö, nıpe hanıp gınab!

God hib nıpe hagno adö arañ!” a gıla.

¹¹ Jisas anıg göm, Jerusalem aramöm, God sabe gep ram raul u amöm, nan gau nıñ ajö nıñöl gı, sıdö wad arö nıñöl gı, bı nıpe unbö mıgan lañ gau aip ram rıñg aglö Bedani arla.

*Mab ñıñeb ap magö pıлага
(Mad 21:18-19)*

¹² Ruö pen, Bedani nıbö ado gı adan anı au apöl gı, Jisas nıp kıyö la.

¹³ Kıyö lö, mılö yıñg nıña mab uñem ap mıdeia. Magö rımnap pılöm mıdöp aka göm, amöm nıña, magö pıлага; mab uañ nöp mıdeia. Pen nıñhön: magö pılep ñın u auaga. *

¹⁴ Anıg gö, Jisas mab anıbu haga, “Hainö nıbi bı rımnap mab magö ne u ñıñagnaböl,” a ga. Bı nıpe gau manö haga anıbu nıñla.

* 10:52: Mak 5:34

* 11:9: Sam 118:25-26

* 11:13:

God sabe gep ram nan sikim geila gau, Jisas kalip hag hön yua
(Mad 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Jisas bî nîpe gau uł gî, Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul amöm nîpa, nîbi bî gau sikim göl gî, mani yîmjîköl gî mîdeila. Anîg geila, mani yîmjîk geila abañ bad gau ud ado göm, yaur dap lîlö rauöl gî mîdeila mab po gau ud ado göm, nîbi bî sikim göl gî, nan rauöl gî, ram raul anîbu mîdeila gau, kalip rîdîk gî hön yua.

¹⁶ Rîdîk gî hön yuöm haga, "Nan rîmnap dap God sabe gep ram kabö waryö gîgabö göl mîdöp an i padiagmim," a ga.

¹⁷ Anîg hagöm haga, "God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, 'God hagöp, 'Ram yad u, nîbi bî ram mînön gau gau magöñhalö apöm, yîp sabe gînaböl,'" a göp, ' a gîla. Pen kale anîg gajim, bî nan si ud pi göl mîdpal ram ap rö löp," a ga. *

¹⁸ Anîg hagö, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb bî gau abe, manö anîbu nîñöm, nîp al pak lun, a gîla. Pen nîbi bî gau magöñhalö manö nîp u nîñöm aiö gîla rö me, Jisas nîp pîñîñ göm, aigöl gun nîp al pak lun, a göm, gasî u ułhai nîñ mîdeila. *

¹⁹ Ram duga magö u, Jisas bî nîpe gau aip Jerusalem arö göm arla.

God nîp gasî añî nîñmim hag nîñbe, hag nîñnabim rö gînab
(Mad 21:20-22)

²⁰ Ruö sîb halö adan an au amöl gî nîñla, mab ułem Jisas hag ga u il halö böñ nöp mîlep gî mîdeila.

²¹ Anîg ga nîñöm Pida haga, "Manö hag ñeb bî, nön! Ułem mab rol hag gaina i mîlep gî lugöp!" a ga.

²² Hageia, Jisas haga, "God nîp nîñ udmim.

²³ Yad kalöp nîñö hagabin, hon hagno God u rö nöp gîñîm, a gîmim, gasî mîhöp wasö gasî añî nîñmim, dum ilö anîbi 'Nîg solwara an au dan gî dam pak,' a gînabim u, hagnabim rö gînab. *

²⁴ Anîb u me, God nîp hagnabun rö gînab, a gîmim, gasî añî nîñmim hag nîñbe, hagnabim rö gînab. *

²⁵ Pen God nîp sabe gîñîg gîmim, nîbi bî rîmnap kalöp gî najî gîpal gau nîñmim arö gîmim nîñöm Nap kale kumi kabö adö lan mîdöp u, nan si nan najî kale gîpim gau nîñöm arö gînab. *

²⁶ Pen nîbi bî rîmnap kalöp gî najî gîpal gau nîñmim arö gagnabim u, Nap kale kumi kabö adö lan mîdöp u, nan si nan najî kale gîpim gau u rö nöp nîñöm arö gagnab.

"Nöp an hagö anîg gî ajabön?" ö gîla
(Mad 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Pen Jisas bî nîpe gau aip kauyan Jerusalem apjaköm, nîpe God sabe gep ram raul gau gî ajö nîñöl gî, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî lo manö hag ñeb gau abe, bî manö ud asîkep gau abe, Jisas mîdeila au apöm hagla,

²⁸ "Nöp an, anîg gîmön, a gö, gî ajabön?" ö gîla.

²⁹ Hageila, Jisas pen haga, "Yad kalöp manö ap hag nîñö, yîp hag ñeinabim u, yad pen yad an hagö gî ajabin u, kalöp hag ñîñabin.

³⁰ Jon nîbi bî gau kalip ñîg pak ña u, God hagö ñîg pak ña aka gasî nîpe ke nîñöm ñîg pak ña? Yîp hag ñîbe, nîñîñ!" a ga.

³¹ Anîg hagö, kale ke hag nîñ hag nîñ göm hagla, "Hon hagnabun, 'God hagö, Jon nîbi bî gau kalip ñîg pak ña,' a gîñabin u, hanîp hagnab, 'Anîb u, nîñön gîñîg Jon manö nîpe u nîñ udagpim?" ö gîñab.

³² Pen hon hagnabun, 'Jon gasî nîpe ke nîñöm kalip ñîg pak ña,' a gîñabin u, hanîp nîñön gîñab?" ö gîla. Pen nîñön: nîbi bî gau magöñhalö, God hagö, Jon wög nîpe gîmîdöp a göm nîñmîdal u me, Juda bî kub anîb gau pîñîñ göm manö ke ap hagagla.

³³ Gasî anîbu nîñöm hagla, "Hon nîñagpun," a gîla. Anîg hageila, Jisas kalip pen haga, "Kale yîp pen hag ñagpim rö, yîp an hagö gî ajabin u, kalöp u rö nöp pen hag ñagnabin," a ga.

12

Juda nîbi bî gau kale God bî nîpe gau kalip gî najî gîla, a ga
(Mad 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Jisas pen kalip manö adö ap hod rîkôm haga, "Bî ap waryö göm, nagî wain wög u gî yîmöm, wain magö pak hib jakep, a göm, mîgan ap gî lî aij gîñab. Nîbi bî apöm nagî magö si udnaböl u nîñ mîdaiun, a göm, ram gîlan gî mîlö kub ap göm, bî rîmnap kalip hagnab, 'Kale nagî wain wög yîp u abad mîdmim, hainö pîlöm po gö, yîp rîmnap, kale rîmnap udmim,' a göm, ram mîñön mîlö gau arnab. *

² Wain magö po gîñab magö u, bî nîpe ap hag yuöm, hagnab, 'Wain magö yîp rîmnap ñîlö daumön!' a gîñab.

³ Hagö, amjakö, bî wög gîñaböl gau, nîp ud pak pak löm, yîharîñ nöp hag yunaböl.

⁴ Anîg gîlö, bî wain wög nap nîbö u bî ap pen hag yunab. Amjakö, nîp nabîc lan paköm, gî najî yabîñ gîñaböl.

⁵ Anîg gîlö, bî wain wög nap nîbö u, bî ap pen yuö arö, nîp böñ nöp al pak lîñaböl. Bî

* 11:17: Ais 56:7; Jer 7:11

* 11:18: Mak 14:1

* 11:23: Mad 17:20

* 11:24: Mad 7:7

* 11:25: Mad 6:14-15

* 12:1: Ais 5:1-2

rɨmnap iru nöp yuö, anɨb unbö nöp göl gɨ, rɨmnap mɨñu magö paknaböl, rɨmnap böñ nöp al pak lɨnaböl.

6 Anɨg gɨlö gɨlö me, bɨ wain wög nap nɨbö u bɨ nɨpe ap mɨdageinab; ñɨ mɨdmagö nɨpe aɨñ mɨdeinab u, manö nɨpe u udnaböl, a göm, yuö arnab.

7 Pen amjakö, nɨbi bɨ wain wög gɨ mɨdeinaböl gau nɨñöm hagnaböl, 'Ñɨ auöp i, bɨ wain wög nap nɨbö u ñɨ nɨpe auöp. Anɨb u, nɨp al pak lun me, nan nɨpe udnɨm rö gau hon udnabun,' a gɨnaböl.

8 Anɨg hagöm, ñɨ anɨbu nɨp böñ nöp al pak löm, dam höñ gau ud yunaböl. *

9 Anɨg geinaböl, bɨ wain wög nap nɨbö u apöm, nɨhön gɨnab? Nɨpe apöm, nɨbi bɨ wain wög geinaböl anɨb gau kalɨp al pak löm, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp hagö, wain wög anɨbu abad mɨdeinaböl," a ga.

10 Anɨg hagöm kalɨp haga, "God Manö kalɨ kliñ rɨköm hagla, 'Bɨ ram gep gau kabö mɨlö arö gɨla u, kabö anɨbu nöp mɨñɨ ram padö an yan u bɨnɨg ñöl mɨdöp. *

11 Bɨ Kub anɨg ga u, hon nɨñun aɨj a gabun,' a gɨla," a ga.

12 Jisas anɨg hagö, bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub gau abe, bɨ lo manö hag ñeb gau abe, bɨ manö ud asɨkep gau abe, hanɨp nöp hagab, a göm, nɨp sɨsɨ udun, a gɨ nɨñɨla u pen nɨbi bɨ gau kalɨp pɨñɨñ göm, arö gɨla.

"Dakis ñeb aka ñagep?" ö gɨla (Mad 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Pen hainö Juda bɨ kub anɨb gau, bɨ Perisi rɨmnap aɨp, Herod bɨ nɨpe rɨmnap aɨp kalɨp hagla, "Kale Jisas mɨdöp au am-mim, nɨp manö rɨmnap hag nɨñbe, nɨpe nɨhön dui manö hageinab, nɨp dam nagɨ lɨnabun," a gɨla. *

14 Anɨg hageila, Jisas mɨdeia au amöm, hagla, "Manö hag ñeb bɨ. Hon nɨñbun ne bɨ nɨñö yabɨl nöp hagpan. Bɨ kub gau abe, nɨbi bɨ yɨharɨñ gau abe, kalɨp nɨñmön pɨñɨñ gagpan. God hagöp rö nöp nɨñmön, nɨbi bɨ gau kalɨp yɨjɨg göl nöp hag ñɨban. Anɨb u, hanɨp hag ñɨ! Hon Juda nɨbi bɨ lo gau aigöl gɨ mɨdöp? Gapman bɨ kub Sisa u nɨp dakɨs ñeb aka ñagep?" ö gɨla.

15 Anɨg haglö, Jisas manö piral hageila u nɨñöm haga, "Nɨhön gɨnɨg, manö dui hagar a gɨmim, yɨp manö piral anɨbu hagabim? Mani magö ap daube, yad nɨñɨn," a ga.

16 Hagö, dap ñɨlö nɨñöm haga, "Mani ba u, bɨ an mulu adɨñ u mɨdöm, an hib u mɨdöp?" ö ga. Hageia hagla, "Bɨ kub Sisa u nöp," a gɨla.

17 Hageila, Jisas haga, "Sisa nan nɨpe mɨdainɨm u Jisa nɨp ñɨmim; God nan nɨpe

mɨdainɨm u God nɨp ñɨmim," a ga. Anɨg hagöm, manö piral kale u dauba gɨ aɨj ga anɨbu nɨñöm, aɨö yabɨl gɨla. *

Nɨbi bɨ umöm uraknaböl (Mad 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sadyusi nɨbi bɨ gau, nɨbi bɨ umöm, uraknaböl, a göm, nɨñmɨdal rö, rɨmnap Jisas mɨdeia au apöm hagla, *

19 "Manö hag ñeb bɨ. Bɨ God manö hagep Mosis, manö ap hanɨp kalɨ kliñ rɨköm haga, 'Bɨ ap nɨbi udöm, ñɨ pai rɨköm wasö, yɨharɨñ umeinab u, nɨmam nɨpe ap pen nɨbi karɨñ anɨbu udöm, mam uma u ñɨ pai nɨpe u, a göm, rɨknab,' a ga. *

20 Anɨb u, bɨ il halö unbö mɨdun jɨñ u mɨdeinaböl. Nɨmam nöd nɨbi udöm, ñɨ pai rɨköm wasö, yɨharɨñ umnab.

21 Umö, nɨmam yɨgwö an nɨbö u pen nɨbi anɨbu nɨp udöm, u rö nöp ñɨ pai rɨköm wasö, yɨharɨñ umnab. Anɨg gö, nɨmam yɨgwö nɨgar nɨbö u pen nɨbi anɨbu nɨp udöm, u rö nöp ñɨ pai rɨköm wasö, yɨharɨñ umnab.

22 Anɨg gɨ dam dam, nɨmam unbö mudun jɨñ u ñɨ pai rɨköm wasö, magöñhalö yɨharɨñ umnaböl. Hainö nɨbi u u rö nöp umnab. Pen nɨbi bɨ umöm uraknaböl, a gɨpan u,

23 nɨbi aɨñ ap bɨ nɨpe unbö mudun jɨñ lɨnab anɨbu, hainö nɨmam mai aɨp nɨbi nɨpe mɨdeinab?" ö gɨla.

24 Hageila, Jisas haga, "Kale God Manö kalɨ kliñ rɨkla u abe, God kɨö nɨpe u abe nɨñagpim rö, gasɨ nɨñö nɨñagpim.

25 Nɨbi bɨ umbal gau uraknaböl ñɨn u, God ejol nɨpe gau mɨdpal rö mɨdöm, bɨ gau nɨbi udagnaböl; nɨbi gau bɨ udagnaböl.

26 Pen nɨbi bɨ kauyan uraknaböl, a gɨpim u, Mosis mab pro in nöp mɨdeia aɨud kalɨ kliñ rɨka u nɨñagpim rö löp. God, mab ineia an au mɨdöm, Mosis nɨp haga, 'Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale me, yad mɨdpin,' a ga. Anɨb u, bac bɨ nöd umla gau kalɨp hagöm, 'God kale mɨdpin,' a ga. Pen kale haggim rö, nɨbi bɨ gau umöm, böñ nöp umblap u, God nɨpe, 'Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale mɨdpin,' a gagböp. *

27 Nɨbi bɨ kamɨñ mɨdpal aka umbal u, God nɨñöb kale magöñhalö kamɨñ mɨdpal. Kale nɨñ aɨj gaggim me, böñ nöp umbal, a gɨmim, nɨñbim," a ga.

God lo manö kub yabɨl u (Mad 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Bɨ lo manö hag ñeb bɨ ap, Jisas Sadyusi nɨbi bɨ gau kalɨp hag aɨj ga u nɨñöm, apöm nɨp hag nɨñöm haga, "Lo adö mai kub yabɨl?" ö ga. *

* 12:8: Hib 13:12 * 12:10: Sam 118:22-23 * 12:13: Mak 3:6 * 12:17: Ro 13:7 * 12:18: Ap 23:8 * 12:19: Dud 25:5 * 12:26: Eks 3:2,6 * 12:28: Luk 10:25-28

Olip Dum au asik mädö n+ñöl göm, Pida, Jon, Jems, Edru kale yam apöm n+ñ hagla,

4 “Nan hagajan u, ñ+n mai rö g+ñab? Pen nan n+hön rö gö n+ñun hagnabun, ‘Nan an+ñb gau m+ñi g+ñ+g gab,’ a g+ñabun?” ö g+ñla.

5 Hageila, Jisas kal+ñp haga, “N+ñj aij g+mim, manö piral haglö udagmim!

6 N+ñbi b+ñ iru nöp apöm, pir alöm, hib yad u udöl g+ñ, hagnaböl, ‘Yad Jisas nöp auabin,’ a g+ñaböl. An+ñg haglö, n+ñjög hagaböl, a g+mim, n+ñjagmim.

7 ‘Ram m+ñnög gai i pen pen gaböl, ram m+ñnög gau pen pen gaböl,’ a gaiöl, gas+ñ iru n+ñjagmim. Nan an+ñb gau g+ñab u pen uri ram m+ñnög il i nan gau magöñhalö p+s g+ñab, a g+mim, gas+ñ u n+ñjagmim.

8 N+ñbi b+ñ m+ñgan r+ñmnap uraköm, n+ñbi b+ñ m+ñgan r+ñmnap aip pen pen g+ñaböl. Kiñ m+ñgan r+ñmnap uraköm, kiñ m+ñgan r+ñmnap aip pen pen g+ñaböl. Ram m+ñnög gau magöñhalö munmon udöm, ki+yö kub yab+ñ apöm g+ñab. Nan g+ñab an+ñb gau, n+ñbi gau kal+ñp nöd ñ+i pai ñ+njaj+ñp, hainö ñ+i pai r+ñkpal rö u g+ñab.

9 Pen kale n+ñj aij g+mim m+daimim. Ñ+n r+ñmnap kalöp dam juda kansol b+ñ gau kal+ñp ñ+lö, manö kub hagnaböl. Ñ+n r+ñmnap, juda magum gep ram raul gau, ur udöm, kalöp paknaböl. Ñ+n r+ñmnap, Jisas b+ñ n+ñpe, a göm, kalöp dam gapman b+ñ kub abe kiñ abe m+ñdeinaböl au amöm, manö kub hagnaböl. Pen an+ñg ud araiöl u, manö aij yad u gapman b+ñ kub gau abe, kiñ gau abe kal+ñp hag ñ+nabim. *

10 Pen nöd manö aij yad u, n+ñbi b+ñ ram m+ñnög ke gau gau magöñhalö hag ñ+lö arnab n+ñjöm ñ+n hain hagpin u aunab.

11 “Pen kalöp manö kub hagn+ñg ud araiöl u, manö pen aigöl g+ñ hagnu, a g+mim, gas+ñ iru n+ñjagmim. Hagn+ñg g+ñpe n+ñjöl g+ñ, Ana U+ñ kalöp gas+ñ aij ñö, hagnabim. Manö an+ñbu kale ke hagagnabim; Ana U+ñ n+ñpe ke hagnab. *

12 Ñ+n an+ñbu, mam b+ñ gau uraköm, mam r+ñmnap kal+ñp al paklan, a göm, kain g+ñ dam b+ñ manö n+ñjeb b+ñ gau ñ+nmagö adö kal+ñp ñ+lö, al pak l+ñaböl. Nap b+ñ gau uraköm, ñ+i pai kale ke gau kal+ñp al pak l+ñan, a göm, kain g+ñ dam b+ñ manö n+ñjeb b+ñ gau ñ+nmagö adö kal+ñp ñ+lö, al pak l+ñaböl. Ñ+i pai gau uraköm, ñ+nme nap b+ñ kal+ñp n+ñjöl, mulu lugö, kal+ñp al pak l+ñan, a göm, kain g+ñ dam b+ñ manö n+ñjeb b+ñ gau ñ+nmagö adö kal+ñp ñ+lö, al pak l+ñaböl. *

13 Yad lau adö m+ñdeinabim u n+ñjöm kal+ñp mulu kal n+ñjnoböl u pen kale n+ñbi b+ñ an

an, klö g+mim y+ñp arö gagmim, c+ñg g+mim nöp m+ñdeinabim gau, ñ+n hain hagpin u aueinab, God kalöp ud kam+ñj yunab,” a ga. *

*Hainö nan naj yab+ñ waiö l+ñab, a ga
(Mad 24:15-28; Luk 21:20-24)*

14 “Pen nan hil as+ñ mas+ñ gep u, ka n+ñpe aragep au am uraköl m+ñdeinab, n+ñjnobim u, kale n+ñbi b+ñ ram m+ñnög juda m+ñdeinabim gau, y+ñj+d p+ñ+ñj g+ñ nö ilö gau armim. (Kale n+ñbi b+ñ manö i uri nöp amgö l+ñ n+ñjnobim gau, manö il u r+ñk n+ñj aij g+mim.) *

15 N+ñbi b+ñ ram adö lan m+ñdeinabim gau, nan yad r+ñmnap udnam, a g+mim, ado g+ñ ram raul aragmim. *

16 N+ñbi b+ñ wög naböñ gau ajeinabim gau, wah+ñ m+lö yad ap udnam, a g+mim, ado g+ñ ram aragmim.

17 Pen ñ+n an+ñbu, n+ñbi ñ+i mudun halö m+ñdeinaböl gau abe, n+ñbi ñ+i pain+ñj ci ñeinaaböl gau abe, u+ñham yab+ñ p+ñ+ñj g+ñ arnaböl. *

18 Nan g+ñab an+ñbu, God n+ñp sabe g+mim, ram y+ñgön göp ñ+n u gagn+ñm, a g+mim.

19 N+hön g+ñ+g: God hadame dagol gau ram m+ñnög g+ñ la ñ+n u riköm, m+ñd damöm m+ñi m+ñdpun ñ+n i, nan naj an+ñbu rö ap gaga; hainö gau u rö nöp nan naj an+ñbu rö ap gagnab. *

20 Nan naj an+ñbu pör giböp, n+ñbi b+ñ magöñhalö u hakblap. Pen B+ñ Kub n+ñpe n+ñbi b+ñ n+ñpe udnab gau kal+ñp gas+ñ n+ñjöm, wasö gö me, nan naj an+ñbu yöp magö ap g+ñab.

21 “Ñ+n an+ñbu n+ñbi b+ñ r+ñmnap kalöp hagnaböl, ‘N+ñjim! Krais m+ñdöp i! Krais m+ñdöp dan!’ a g+ñaböl u pen n+ñjög hagaböl, a g+mim, n+ñjagmim.

22 N+ñbi b+ñ r+ñmnap, God n+ñbi b+ñ n+ñpe ke hag la gau kal+ñp udun, a göm, piral hagöm hagnaböl, ‘Yad me Krais; yad me b+ñ God manö hagep ap,’ a göm, nan gagep rö r+ñmnap g+ñaböl. Pen God n+ñbi b+ñ n+ñpe ke hag la gau udagnaböl, wasö. *

23 An+ñb u, n+ñj aij g+mim. Nan n+hön n+hön hainö g+ñab u, yad kalöp hagnö n+ñjbim u me, n+ñj aij göl g+ñ m+daimim.

*Jisas hainö ado g+ñ aunab
(Mad 24:29-31; Luk 21:25-28)*

24 “Pen m+ñjör kub an+ñb gau g+ñ hakö n+ñjöl g+ñ, s+ñdö u s+ñb göm, rak+ñ u mailö gagnab.

25 Gap+ñ gau kumi kabö adö lan n+ñbö p+ñg ju lug auö n+ñjöl g+ñ, nan kumi kabö adö lan m+ñdöp gau, g+ñdan n+ñbö gai n+ñbö g+ñab. *

* 13:9: Mad 10:17-20 * 13:11: Luk 12:11-12 * 13:12: Mad 10:21 * 13:13: Mad 10:22; Jon 15:21 * 13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11 * 13:15: Luk 17:31 * 13:17: Luk 23:29 * 13:19: Dan 12:1 Rep 7:14 * 13:22: Rep 13:13 * 13:25: Ais 13:10; Joe 2:10,31; 3:15; Rep 6:12-13

26 Ñin anıbu, Bı Ñı nıpe pıdönj ke yabıtı udöm, mailö aij unbö ke halö kumi bad an au auö nıñöl gı, nıbi bı nıp nıñnaböl. *

27 Pen ejol nıpe gau hag yuö ram mınönj ke gau gau magönhalö rıgonj rıgonj gau amöm, nıbi bı nıpe ke hag la gau uı göm nıp daunaböl. *

*Mab sıñp lınab
(Mad 24:32-35; Luk 21:29-33)*

28 Jisas haga, “Kale mab rauan gau nıñnabım u, manö hagabın i nıñ aij gınabım. Mab rauan gau sıñp löm, pıdönj gö nıñöl gı, mıñi sıdö lınıg gab, a gımım nıñbım.

29 Anıb u rö, hainö nan hagpın gau gö nıñöl gı, ‘Mıñi söł mıdöp, Jisas haga rö gınıg gab,’ a gımım nıñnabım.

30 Yad hagabın u gası nıñöl gı mıdaimım. Nıbi bı mıñi mıdpal gau rımnap mıdlö nıñöl gı, nan anıb gau gı hakö, hainö umnaböl.

31 Kumi kabö adö lañ abe, mınönj nabönj ıı i abe ur gınab; pen manö magö yad gau ur gagnab; pör pör nöp mıdeınab.

*Ñın mai aunabın u bı ap nıñagöp, a ga
(Mad 24:36-44; Luk 17:26-30,34-36)*

32 “Ñın mai aka magö mai aunabın u, nıbi bı rımnap nıñagpal, ejol gau nıñagpal, yad u rö nöp nıñagpın; Bapı nöp nıñöb.

33 Anıb u me, ñın mai aunabın u nıñagpım rö, pör pör nıñ aij yabıtı göl gı mıdaimım.

34 “Aunabın ñın anıbu, aıud hagnıg gabın i rö. Bı kub ap ram nıpe u arö göm mıgan ap arnıg göm, bı wög gep nıpe gau kalıp wög adö ke ke hag löm, ‘Wög anıg anıg gımım,’ a göm, bı nıpe ajön ıı abad mıdeınab u nıp hagnab, ‘Nıñ aij yabıtı gımön mıdaimön,’ a göm, arnab.

35 Kale u rö nöp, magö mai bı ram nap nıbö u aunab u nıñagpım rö, nıñ aij gımım mıdaimım. Dugo magö u aunab aka, sıbön anj kub yanj aunab aka, kılakıl wıñ alnab magö u aunab aka, hılım halö aunab, a gımım, nıñagpım. *

36 Kale hanbe nıñöl gı, yıñıd aunım rö löp u me, nıñ aij gımım mıdaimım.

37 Pen kalöp nöp hagabın; nıbi bı gau magönhalö u rö nöp hagabın, nıñ aij gımım mıdaimım!” a ga.

14

Jisas nıp aıgöl gun al pak lun, a göm, gası u nıñla

(Mad 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Pen Juda kai Pasopa ñın kub u abe, Bred Yıs Halö Ñıñagep ñın kub u abe yöp ñın

mıñöp nöp mıdö nıñöl gı, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, Jisas nıp aıgöl gun, agamıj ud sısı lun, dam al pak lun, a göm, anıg gı gası nıñla.

2 Pen gası ap nıñöm hagla, “Pasopa ñın i anıg gıno, nıbi bı iru nöp gai i uraköm, pen pen göm, hanıp gı naij gınaböl,” a göm, arö gıla.

3 Jisas ram rıñı aglö Bedani amöm, Saimon ram u am asıköm, nan ñıñeıla. Bı Saimon anıbu, nöd wös hapeb la u, Jisas gö, kamıñ la. Pen nan ñıñlö nıñöl gı, nıbi ap wel hañı aij auep mani kub raubal u, barol halö dapöm, anj au pa jö göm, Jisas nıp nabıc adö lañ honj ga. *

4-5 Honj gö, bı mıdeıla anıb gau, rımnap nıñlö, hıbur kalıp u naij gö, kale ke hagla, “Wel anıbu sıkim göm, mı añı ap bı ap wög göm mani udnab rö u udöm me, nıbi bı nan mıdagöp gau kalıp ñeb u pen nıñön gınıg anıg göl yıharıñ honj göp?” ö gıla. Anıg hagöm, nıbi anıbu nıp hag jula.

6 Anıg hageıla, Jisas kalıp haga, “Nıñön gınıg anıg hagabım? Nıp arö gim! Yıp göp anıbu, gı aij yabıtı göp.

7 Nıbi bı nan mıdagöp gau, kale aıp pör nöp mıdeınabım rö, ñın rımnap kalıp nan ñınıg, ñınabım. Pen yad aıp pör mıdageınabun. *

8 Nıbi anıbi, nan nıpe gep rö u, göp. Umnö, wel hañı aij auep u lı ñöm rıgöl gınaböl rö, yıp nöđ lı ñab. *

9 Anıb u, yad kalöp nıñö hagabın, hainö manö aij yad u ram mınönj gau gau magönhalö hag ñılö arö nıñöl gı, nıpe göp anıbu halö haglö, kale nıbi anıbi nıp gası hauı gagnaböl,” a ga.

Judas, Jisas nıp al pak lılanj, a göm, mumug ga

(Mad 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Pen Jisas bı nıpe ap Judas Iskariod, Jisas nıp mumug gınam a göm, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau ara.

11 Bı God nıp nan sabe gep bı kub anıb gau, mumug ga anıbu nıñöm, aij gö, hagla, “Nöp mani rımnap ñınabun,” a gıla. Hageıla me, Judas, “Aıgöl gem hagnö, kale apöm Jisas nıp ud aröl,” a göm, gası u ulhai nıñ mıdeıa.

Pasopa ñın u mıñi, a göm, nan nıñla

(Mad 17:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)

12 Bred Yıs Halö Ñıñagep ñın kub u auö, Pasopa kaj sıpsıp pi pak sabe gı ñıñeb ñın u, Jisas bı nıpe gau nıp hag nıñöm hagla, “Nan

* 13:26: Rep 1:7 * 13:27: Mad 13:41; Mak 13:32 * 13:35: Luk 12:38 * 14:3: Luk 7:37-38 * 14:7: Dud 15:11
* 14:8: Jon 19:40 * 14:12: Eks 12:6

hon ñiñnabun u, migan mai gi jin gun?" o gila. *

¹³ Hageila, Jisas bi nipe mihop hag yuom haga, "Kale daun kub u ammil niñnabil, bi ap ñig ml dap areinab; nip nable pakmil aip armil.

¹⁴ Bi anibu amom ram raul arainim, kale mihop bi ram anibu nap nibo u nip hag niñmil hagmil, Mano hag ñeb bi hagop, "Bi yad gau aip Pasopa nan niñnabun raul migan mai?" o gop, a gimil.

¹⁵ Kale hag niñlo, nipe kale dam ram ado lan, nan gau magohalo midop raul migan kub u yamnab. Yamob, nan niñnabun u raul migan anibu gi jin gaimil," a ga.

¹⁶ Jisas kalip mihop anig hag yuo, daun kub u ammil niñlo, Jisas haga ro nop mideia. Niñmil, Pasopa nan niñnig gila u, gi jin gilö.

¹⁷ Dugo mago u, Jisas bi nipe rimnap aip amjakom,

¹⁸ nan niñol gi haga, "Yad kalop niño hagabin, bi yad aip nan jim ñol niñnabun aui nop, bi ap, yip al pak lilan, a gom, yip mumug ginab," a ga. *

¹⁹ Anig hagö, bi nipe gau mög gö, gasi mihop niñol gom, nip ani ani hag niñol gi haga, "Ne yip hagabon aka?" gila.

²⁰ Hageila, Jisas haga, "Kale bi yad unbö migan lan midpim u, bi ap anig ginab. Bi anibu me, yad aip nan kinan ani jim ñol niñnabul i.

²¹ Yad Bi Ni nipe, God Mano kal kliñ rikom hagla ro nop umnabin u pen bi yip al pak lilan, a gom, mumug ginab u, nip mög niñabin. Nipe ilon kub udnab u me, nip yag dauagblap u aij," a ga.

Jisas bi nipe gau kalip bred wain na

(Mad 26:26-30; Luk 22:14-20; 1Ko 11:23-25)

²² Nan niñol gi, Jisas bred u udom, God nip aij, a gom, ud jo gom, bi nipe gau kalip ñol gi haga, "Ud niñjim! U hañ roman yad," a ga.

²³ Pen ñig wain kap u, u ro nop udom, God nip aij, a gom, bi nipe gau kalip ño, magohalo niñlo niñol gi, haga,

²⁴ "Niñ i, hagape yad. Hagape yad hon gi lugnab u me, God mano niño hag la ro, niñi bi iru nop nipe aip ud dim niñab," a ga. *

²⁵ Anig hagom haga, "Yad kalop niño hagabin, mñi niñ i rikom ñig wain niñnabin. Yiharini nop midno midno, God niñi bi udom kumi kabö adö lan au abad mideinab niñ u nop, ñig wain kauyan niñnabin," a ga.

²⁶ Anig hagom, bi nipe gau aip God nip sabe gep kimap ap hagom, Olip Dum arla.

Jisas Pida nip haga, "Yad Jisas nip niñnabin," a ginabon," a ga

(Mad 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Jisas bi nipe gau kalip haga, "God Mano u kal kliñ rikom hagla, 'God nipe haga, 'Yad bi kaj sipsip mukep u nip pak linö, kaj sipsip gau piñni gi ke ke arnabol,' a ga, a gila. Anib u ro, mido mido kale magohalo yip arö gimim, piñni gi arnabim.

²⁸ Pen yad umem, urakem ram minon Gallil arno, kale hain niñnabin," a ga. *

²⁹ Anig hageia, Pida haga, "Bi rimnap nop arö göl ro lop u pen yad nop arö gagnabin, wasö," ga.

³⁰ Hageia, Jisas haga, "Yad nop niño hagabin, mñi niñ i nop, sibon an yan klakli wñ mihop alagnab mago u, 'Yad Jisas nip niñnabin,' a ginon, ij mihau nigan wai niñnabon," a ga.

³¹ Hageia, Pida mano klo yabi hagom haga, "Yip nop aip al pak linig, al pak lol u pen yad Jisas nip niñnabin, a gem, hagagnabin," a ga. Jisas bi nipe gau magohalo, Pida haga ro nop haga. *

Jisas God nip sabe gi mideia

(Mad 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Jisas bi nipe gau aip mab wog adin Gedsemani amom kalip haga, "Kale aui asik midaimim; yad am sabe ginig arabin," a ga. *

³³ Anig hagom, Pida, Jems, Jon kalip ut gi damom, gasi mlö lol gi haga,

³⁴ "Midmagö yad u ilon gi dam lugop u, umnam ro lop. Kale if i midmim, niñ midaimim," a ga. *

³⁵ Anig hagom, kalip au hag lom, nipe yop sol anib au amom, minon nabon yan lug pakom, ilon kub udnig geia anibu, Nap nipe waso ginim aka waso gainim, a gom, sabe göl gi mideia.

³⁶ Nap nip sabe gom haga, "Bapi, ne nan gau magohalo gep u nop midop. Nan yip ginig gab u, yad mihop kub midop. Ne yau a ginon, yip unbö gainim. Pen nan yip niñon ginig gainim u, gasi yad niñnam ro gaimon, gasi ne ke niñban adö u nop yip gaimon," a ga. *

³⁷ Hagom, ado gi bi nipe mihau nigan mideia au apom niña, kale bon nop hon han arla. Anib u, nipe Pida nip haga, "Saimon, ai ginig gaimon hon hanabon? Yop mago ap niñ midaimon ro lagop ar?" a ga.

* 14:18: Sam 41:9

* 14:24: Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hib 9:20

* 14:28: Mad 28:16; Mak 16:7

* 14:31: Jon 11:16

* 14:32: Jon 18:1

* 14:34: Jon 12:27

* 14:36: Mak 10:38; Jon 6:38

³⁸ Anig hagöm, bi nipe gau kalip haga, "Hon nan naj gun rö löp, a gimim, niñ aij gimim, God nip sabe göl gi m+daimim. Gasi kale u gimim rö löp u pen hañ roman kale iru maru göp," a ga.

³⁹ Anig hagöm, kauyan ado gi amöm, Nap nip nöd sabe ga rö, kauyan sabe ga.

⁴⁰ Pen kauyan ado gi apöm niña, bi nipe gau böñ nöp hon kal auö han arla. Niñöm, kalip haga, "Kale hon hanabim ar?" a ga. Hagö, ana udöm, pen hagöl rö laga.

⁴¹ Pen Jisas gisön amöm, ado gi apöm kauyan hon haneila u niñöm haga, "Kale yharin han midpim ar? Me aij! Bi game, niñim! Bi ap apöm, Bi Ni nipe kain göm, bi nan si nan naj gipal gau kalip niñig gab.

⁴² Urakpe arun! Niñim! Bi yip kain göp auab i," a ga.

Jisas nip ud sisi lila

(Mad 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Jisas kalip manö anibu hagö niñöl gi, magö anbu nöp, bi nipe unbö migan lan ap, Judas, bi iru nöp dapöm apjaka. Bi anib gau, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, bi lo manö hag ñeb gau abe, bi manö ud asikep gau abe, hag yulö aula. Kale ru mälö kid r+mnap udöm, ur pakep r+mnap udöm, aula.

⁴⁴ Judas nöd kalip hag löm haga, "Yad bi ap nip am hag wthai udem, ud bom halueme, mulu niñeinam u, bi u me, a gimim, nip ud sisi limim, ud arim," a ga.

⁴⁵ Judas anig hagöm, Jisas mideia au amjaköm, "Manö hag ñeb bi," a göm, nip ud bom haluö niñöl gi,

⁴⁶ bi r+mnap apöm, Jisas nip ud sisi lila.

⁴⁷ Jisas ud sisi lilo niñöl gi, Jisas bi nipe ap uraköm, ru mälö kid nipe u ud tip gi udöm, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u wög nip gi niñidöp bi u, nip r+mid böñ lap u böñ nöp rib ajan al yua.

⁴⁸ Pen Jisas bi nip ud sisi lila gau kalip haga, "Ru mälö kid udmim, ur pakep udmim, yip nan si udep bi ap a gimim auabim aka?"

⁴⁹ Yad pör pör God sabe gep ram u amem, kale aip midem, niñi bi ga kalip manö hag niñidim u pen yip ud sisi lagpe. Pen uri kale God Manö u kal kñiñ r+köm hagla rö nöp gabim," a ga. *

⁵⁰ Pen magö anibu nöp, Jisas bi nipe gau magöñhalö nip arö göm pñin gi aram hakla.

⁵¹ Bi praj ap, wañj mälöb ap nöp y+möm, Jisas nip ud areila u hain arö, nip abe ud sisi lun, a gilö,

⁵² pirik areia, wañj bad nipe u ud ju udlö, nipe magö nöp pirik ara.

Jisas nip manö kub hagla

(Mad 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Jisas nip dam, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi ram u arla. Ud areila, bi God nip nan sabe gep bi kub gau löm, bi manö ud asikep gau löm, bi lo manö hag ñeb bi gau löm, ap ram anibu magum gila.

⁵⁴ Pida pen hapi hapi niñ damöm, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi ram nipe u amjaköm, bi ram anibu wög gimidal gau aip asiköm, mab mali mideila.

⁵⁵ Bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, Juda Kansol kub bi gau magöñhalö abe, Jisas gi ajmidöp manö il ap udun, nip al pak lun, a gi niñ wasö niñla.

⁵⁶ Niñi bi iru nöp daulö, Jisas nip manö piral adö r+mnap hagla u pen manö hagla u adip adip hagagla. Ke ke haglö, manö il r+mnap niñagla.

⁵⁷ Pen r+mnap uraköm, piral hagöm, hagla,

⁵⁸ "Hon niñ midno, nipe haga, 'God sabe gep ram, niñmagö udöm gila i, rib wañ gi yuem, niñ mihau niñgan u, kauyan ginabin. Niñmagö udöm gipal rö u gagnabin; ram anibu ke yabi ap ginabin,' a göp," a gila. *

⁵⁹ Manö hagla anibu u rö nöp adip adip hagagla; ke ke hagla.

⁶⁰ Bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u uraköm, Jisas nip haga, "Manö nöp hagaböl u, ne manö pen ap hagagnabön ar?" a ga.

⁶¹ Hagö, Jisas manö ap pen hagagö, kauyan hag niñöm haga, "Ne me Mesaia u, Bi Kub aij u Ni nipe aka?" a ga.

⁶² Hageia, Jisas haga, "Yau me. Me yad nöp. Yad, Bi Ni nipe, Bi Kub klö ke yabi niñmagö yijig kid lau adö asik mid arö gem, kumi kabö adö lan au niñbö kumi bad an an lem aueinabin, niñnabim," a ga.

⁶³⁻⁶⁴ Jisas anig hagö, bi God nip nan sabe gep bi kub yabi u, wañj nipe gau ke ud biñi göl gi haga, "Nipe God hib nipe u rib juajip u niñim! Anib u, niñi bi r+mnap hag niñagun. Nipe gi naj göp u waiö hagöp me u. Anib u, kale niñön gasi niñnabim?" ö ga. Hagö, bi kub gau magöñhalö uraköm, hagla, "Bi anig göl hagöp anibu, nip al pak lep," a gila. *

⁶⁵ Anig hagöm, bi r+mnap Jisas nip kiñu alöm, wañj bad ap ud amgö nip u palu gi ñöm, nip paköl gi hagla, "Ne ke niñmön, hanip hagö, niñun, nöp an pakab?" ö gila. God sabe gep ram bi polisman gau, u rö nöp nip mñu magö nöp pakla.

* 14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20

* 14:58: Jon 2:19-21

* 14:63-64: Lep 24:16; Jon 19:7

Pida haga, "Yad Jisas n̄p n̄n̄agpin," a ga (Mad 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Pida am asika au n̄p midō n̄n̄öl ḡi, n̄bi praj ap, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub yab̄i u n̄p wög ḡi n̄midōia au apjaköm,

⁶⁷ Pida mab run naböñ m̄deia au n̄n̄öm, haga, "Ne u rö n̄p Jisas b̄i Nasared n̄bö u aip ajm̄dan," a ga.

⁶⁸ Hageia, Pida haga, "Ne n̄hön hagabön? Manö hagabön u yad n̄n̄agpin," a ga. An̄g hagöm, h̄öñ yan arö n̄n̄öl ḡi, k̄lak̄i wiñ ala.

⁶⁹ N̄bi praj an̄bu n̄p, Pida n̄p kauyan n̄n̄öm, n̄bi b̄i m̄deila gau kal̄p haga, "B̄i b̄i n̄pe ap," a ga.

⁷⁰ Hageia, Pida kauyan wasö ga.

Yöp magö ap midöm, n̄bi b̄i urak m̄deila an̄b̄i gau, Pida n̄p kauyan hagla, "Ne u rö n̄p ram m̄n̄öñ Galili n̄bö u me, hon n̄ñbun ne abe b̄i n̄pe ap," a ḡila.

⁷¹ Hageila, Pida haga, "B̄i Kub n̄n̄ midöp; piral hagnö, ȳip al pak l̄n̄im. Pen n̄n̄ö yab̄i hagabin! B̄i an̄g hagabim u yad n̄n̄agpin yab̄i!" a ga.

⁷² An̄g hagö n̄n̄öl ḡi, k̄lak̄i u kauyan wiñ ala. Wiñ alö, Pida Jisas nöð haga, "K̄lak̄i wiñ m̄höp alagnab magö u, 'Yad Jisas n̄p n̄n̄agpin,' a ḡimön, ij m̄hau n̄gan̄ wai ñn̄abön," a ga manö u n̄n̄ö, mög gö, m̄t̄öñ kub ga.

15

Jisas n̄p dam Pailod m̄deia ud arla

(Mad 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Hil̄m halö, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau löm, b̄i lo manö hag ñeb b̄i gau löm, b̄i manö ud asikep gau löm, Juda Kansol b̄i kub gau magöñhalö löm, magöñhalö manö hag gum göm, Jisas n̄p naḡi löm, dam gapman b̄i kub Pailod m̄deia u ud arla. *

² Dam arlö, Pailod Jisas n̄p haga, "Ne Juda n̄bi b̄i kin̄ kale u aka?" ga. Hageia, Jisas haga, "Me ne hagnan me u," a ga.

³ B̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau Jisas manö kub hagöm manö ke ke iru n̄p hagla.

⁴ An̄g gö, Pailod Jisas n̄p haga, "Nöp manö iru hagaböl u, ne pen manö r̄imnap hagagnabön ar?" a ga.

⁵ Hagö, Jisas pen manö hagagö, Pailod gas̄i iru yab̄i n̄p n̄ña. *

Juda n̄bi b̄i gau hagla, "Jisas n̄p mab ba lan̄ al pak l̄mön!" a ḡila

(Mad 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Pen Juda kai Pasopa ñn̄ kub u auö, pör am Rom gapman b̄i kub Pailod n̄p hag

n̄n̄lö, kal̄p b̄i naḡiman kale hag n̄n̄midal b̄i u n̄p ȳihar̄n̄ hag h̄öñ yum̄döp.

⁷ Pen ñn̄ an̄bu, b̄i ap hib̄ n̄pe Barabas n̄bi b̄i r̄imnap ugalöm, Rom gapman aip pen pen göm, wip al pak l̄la rö, kal̄p naḡi l̄lö m̄deila.

⁸ N̄bi b̄i gau ap magum göm, Pailod n̄p b̄i naḡiman pör hag n̄n̄midal rö hag n̄n̄lö,

⁹ Pailod kal̄p haga, "Juda kin̄ kub kale u, kalöp hub̄ik yunam aka?" ga.

¹⁰ N̄hön ḡin̄g: Pailod n̄pe ke n̄ña, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, Jisas n̄p ȳihar̄n̄ mulu kal n̄ña rö, n̄p dap ñla.

¹¹ Pen b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, n̄bi b̄i gau kal̄p hagla, "Pailod n̄p hagpe, Jisas wasö. Barabas n̄p hub̄ik yun̄m," a ḡila. An̄g ḡilö, n̄bi b̄i gau Pailod n̄p hagla, "Barabas n̄p han̄p hub̄ik yumön," a ḡila. *

¹² An̄g hageila, Pailod haga, "An̄g hagnim u, pen b̄i an̄bi kale Juda kin̄ hon a ḡipim u, n̄p n̄hön ḡinam?" ö ga.

¹³ Hagö, kale manö blätö göm hagla, "N̄p mab ba lan̄ al pak l̄mön!" a ḡila.

¹⁴ Hageila, Pailod haga, "N̄pe n̄hön ḡi naj gö, an̄g ḡinam?" ö ga. An̄g hageila pen kale blätö yab̄i göm hagla, "Mab ba lan̄ al pak l̄mön! Mab ba lan̄ al pak l̄mön!" a ḡila.

¹⁵ Pen Pailod, manö klö hagla an̄bu udöm, n̄bi b̄i gau kal̄p aij gan̄, a göm, Barabas n̄p ȳihar̄n̄ hag yuöm, b̄i n̄pe r̄imnap kal̄p hagö, Jisas n̄p naḡi löm, m̄ñu magö pakla. Jisas n̄p pak pis̄ ḡilö n̄n̄öl ḡi, Pailod haga, "N̄p dam mab ba lan̄ al pak l̄mim," a ga.

Ami b̄i gau Jisas n̄p hag jula

(Mad 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Ami b̄i gau, Jisas n̄p dam gapna Pailod ram kub n̄pe u amöm, b̄i yam kale r̄imnap kal̄p wiñ allö aueila,

¹⁷ wañj āi m̄löbö ap, gapman b̄i kub gau rol ḡi m̄dm̄dal rö Jisas n̄p r̄im ñöm, nan kal̄i kal̄i halö r̄imnap rik̄ dapöm, kin̄ rol ḡipal usaj̄i bad rö ap göm, n̄p nab̄ic cög adö lan̄ rol ḡi ñla.

¹⁸ Rol ḡi ñöm, Jisas n̄p āeb āeb ñil göm hagla, "Ne Juda kin̄ kub pör n̄p m̄dmön!" a ḡila.

¹⁹ An̄g hagöm, ur udöm, nab̄ic n̄pe paköm, n̄p k̄ñu al ñla. M̄deia söl au kugom ȳimöm, kale kin̄ n̄p ḡm̄idal rö, n̄p ubör ȳihöñ ḡila.

²⁰ N̄p an̄g göl hag juöm, wañj āi m̄löbö n̄p r̄im ñla u ud ju yuöm, wañj n̄pe ke u ȳim ñöm, mab ba lan̄ al pak l̄n̄g ud arla.

Jisas n̄p mab ba lan̄ al pak l̄la

(Mad 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Kale anj au amöl gi, Aleksada Rupas madöl mthau nap kale Saimon, Sairini daun ntbö b+ u, gau gi ajöm, apöm Jerusalem arnig areia u, n+p nable paköm, klö göm, hagla, "Jisas mab kros u ud kag g+mön ud aru!" a gila, udöm kalip aip ara.

22 Anig göl amöm, Jisas n+p dam ram m+nönj au manö yöl hib Golgoda a g+midal ka au amjakla. Golgoda manö il u "Wip Nab+c Cög Ij,"

23 Amjaköm, n+p nig wain ap udöm, maras+n mö a g+midal r+mnnap ud big ado malo göm, Jisas n+p n+la pen n+ngaga.

24 Jisas n+p mab ba lanj al pak löm, wal+j n+p gau udöm, n+me li ke ke udn+g, sadu rö göl göm udla. *

25 Sidö hil+m halö l+m gi yuöm yöp aud+k galik aua magö u, Jisas n+p mab ba lanj c+p+ pak l+la.

26 C+p+ pak löm, n+hön g+nig al pak l+la manö u, mab kros ba adö lanj kal+ kl+n r+kla: JUDA KAI KINj KALE ME I.

27 Mañ an+bu, b+ nan si udep m+höp u rö nöp al pak l+la, ap mab böng lap, ap mab böng lap.

28 G+la an+bu, God Manö u kal+ kl+n r+köm, g+naböl a g+la rö nöp g+la. Manö an+bu kal+ kl+n r+köm hagla, "N+p n+njöl, b+ nan najj gep ap rö l+lab," a gila. *

29 N+bi b+ gau ap ran ap lugöl gi, Jisas n+p n+njöm, nab+c gor mar göm, n+p hag juöm hagla, "Ne, 'God sabe gep ram u r+b wal gem, n+n m+höp n+ganj kauyanj gi l+nabin,' a g+na u, *

30 m+ñi ne ke g+mön, kam+nj arö, hon n+njun," a gila.

31 B+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manö hag ñeb b+ gau abe, Jisas n+p u rö nöp hag juöm, kal+p ke nöp pen hagö pen hagö göm hagla, "N+bi b+ r+mnnap kal+p gaj+p kam+nj arbal u pen uri n+p ke gö kam+nj arn+m rö lagöp.

32 N+pe pör hagöp, 'Isrel n+bi b+ Mesaia m+dpin, Isrel Kinj m+dpin,' a göp rö, m+ñi n+p au lanj c+p+ pak l+bal u, n+pe ke u rö nöp urak aui auö n+njun n+njöl hagöp, a gun, n+p n+nj udnabun," a gila. Pen b+ Jisas aip al pak l+la mthau Jisas n+p u rö nöp hag julö.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Sidö anj aul+k aua magö u, s+bön göm, m+damöm, s+dö gam+nj ga magö u kauyanj mailö ga.

34 Mailö gö n+njöl gi, Jisas meg m+gan dap ranöm, w+ñ al hagöm haga, "Eloi, Eloi, lama sabakdani?" ö ga. Hibru manö haga an+bu

manö il u, "God yad. God yad. Y+p ai g+nig arö g+pan?" *

35 Hagö, n+bi b+ söl an+bu au m+deila gau n+njöm hagla, "N+njim! Ilaija n+p w+ñ alab," a gila.

36 Pen b+ ap nan hain auebö rö bad ap udöm, nig wain mani pro raubal m+gan yanj rauöm, Jisas n+p n+no n+njan, a göm, gam+ñ mlö ap ud abös alöm, m+deia adö lanj nöl gi, haga, "Hon n+nj m+idno, Ilaija apöm, n+p ud as+k dam m+nönj il yanj l+lab aka?" ga. *

37 Anig hagöm, n+nj m+dlö n+njöl gi, Jisas w+ñ kub alöm, uma.

38 Magö an+bu nöp, wal+j mlö kub God sabe gep ram magö raul m+gan yanj ajönj p+ g+la u, anj u pa b+ñi göm, ke ke lap lap aram m+gan hi+k m+deia.

39 B+ ami gau abad m+dm+dpöp b+ kub u, mab kros ba anj aui adö au g+lanj m+deia u, Jisas an+g hagöm uma u n+njöm, nan n+hön n+hön ga gau n+njöm, haga, "N+njöl hagpal! B+ an+bi God N+ n+pe yab+!" a ga.

40-41 N+bi iru nöp Jisas aip Jerusalem aua gau, apöm gol au m+deila. Anj an+bu, n+bi mthau n+ganj Jisas n+p wög pro pro r+mnnap gi n+m+idal ram m+nönj Galili. N+bi Maria m+höp m+daillö; n+bi hib atog an+bu mthau, ap Magdala daun ntbö, ap Jems Josep madöl mthau n+me kale u. N+bi ap hib n+pe Salomi. N+bi an+bu gau magönghalö n+nj m+dlö n+njöl gi, Jisas uma. *

Josep n+pe Jisas hañ romanj kabö m+gan au r+göl ga

(Mad 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

42-43 Josep b+ Arimadia daun ntbö, Juda Kansol kub b+ gep ap, God n+bi b+ udöm abad m+deinab n+n an+bu abad m+dm+dpöp. B+ an+bu, rol God n+p sabe gep n+n u, a göm, nan gi j+n geia. Jisas uma u n+njöm, ram söl dugn+g gab, a göm, m+ñi wip he ud as+k dam r+göl g+n+am, a göm, p+ñ+nj gaga; Pailod m+deia u amöm, hag n+nja.

44 Hag n+njöl, Pailod, Jisas hadö uma manö u n+njöm, pa g+ñi göm, b+ ami b+ abad m+dm+dpöp b+ kub u n+p w+ñ alö, aueia, hag n+nja.

45 Hag n+njeia haga, "M+dpönöp umöb," a ga. Anig hagö, Pailod Josep n+p haga, "Yau. Wip dam r+göl g+mön," a ga.

46 Hagö, Josep wal+j rud kub ap rauöm, am wip he ud as+k dap lugöm, wal+j u ud magönghalö wam wam göm, dam kabö m+gan g+sön ntbö nöp lu l+la kabö m+gan u r+göl ga. R+göl göm, kabö hañai kub ap ud gau ga gi damöm, wip r+göl ajönj u p+ ga.

47 Maria Magdala aip, Maria Josep n+me u aip, n+nj m+dlö n+njöl gi, wip r+göl g+la.

* 15:21: Ro 16:13 * 15:24: Sam 22:18 * 15:28: Ais 53:12 * 15:29: Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 * 15:34: Sam 22:1 * 15:36: Sam 69:21 * 15:40-41: Luk 8:2-3

16

*Jisas uraka**(Mad 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)*

¹ Juda God nɪp sabe gep ɲin kale u ap padio, Maria Magdala u, Maria Jems nɪme u, nɪbi Salomi u, wip he u wel lɪ ɲun, a gɔm, am wel hatɲij aij auep rɪmnap rau dap lɪlɔ hana.

² Ruɔ Sade ɲin u, sɪb halɔ urakɔm, wip rɪgɔl gɪla u areila.

³ Adan aɲ au aramɔl gɪ hagla, “Kabɔ kub wip rɪgɔl aɲɔɲ pak pɪl gɪla u, an ud kɪkɪ gɪ goɫ gau yunab?” ɔ gɪla.

⁴ Anɪg hagɔm, amjakɔm, nɪɲla, kabɔ kub wip rɪgɔl aɲɔɲ pak pɪl gɪla anɪbu, hadɔ lɪkɪ gɪ am goɫ au mɪdeia.

⁵ Nɪɲɔm, mɪgan anɪbu hiikid amɔm nɪɲla, bɪ praj waɲij rud mɪlɔbɔ yɪma ap, ɲɪmagɔ yɪjɪg lau adɔ asɪk mɪdeia. Nɪp nɪɲɔm pɪɲɪɲ gɪla.

⁶ Pɪɲɪɲ geila, kalɪp haga, “Pɪɲɪɲ gagmim. Yad nɪɲbin, kale Jisas bɪ Nasared nɪbɔ, mab ba laɲ al pak lɪla u nɪp nɪɲɲɪg auabim. Pen nɪɲim! Nɪpe aui mɪdagɔp. Nɪpe mɪdɔ nɔp urakɔm arɔp. Nɪp rɪgɔl gɪla ka u nɔp mɪdɔp aui ap nɪɲim.

⁷ Pen yɪɲɪd ammil, bɪ nɪpe gau Pida aip hagmil, ‘Jisas nɪpe nɔd amɔm Galili mɪdeinab. Nɪpe ke kalɔp nɔd haga rɔ, kale am nɪpe nɪɲnabim anɪb gau,’ a gɪmil,” a ga. *

⁸ Anɪg hagɔ, nɪbi gau anɪnɪn gɔ, ɲin ma gɪl gɪl gɔm, wip rɪgɔl hɔɲ amɔm arɔ gɔm, gɪ dɔ gɪ arla. Pɪɲɪɲ gɪla nɪɲɔm nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp manɔ anɪbu hag ɲagla.

*Maria Magdala Jisas nɪp nɪɲa**(Mad 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹ Jisas umɔm, ɲin waɲɪgnɪbɔ u urakɔm, nɔd yabɪl amɔm, Maria Magdala mɪdeia au waiɔ lɔ, nɪp nɪɲa. Pen nɪbi anɪbu nɪp nɔd kɪjaki aiɔn pi unbɔ mudun jɪɲ u aban al mɪdeia nɪɲɔm Jisas hag hɔɲ yua.

¹⁰⁻¹¹ Nɪpe Jisas nɪp nɪɲɔm, am bɪ nɪpe gau mɪtɔɲ gɪ mɪdeila aɲ au amɔm, Jisas kamɪɲ mɪdɔp nɪp nɪɲbin, a gɔ, kale bɔɲ nɔp umɔb, a gɔm, manɔ nɪp u udagla.

*Jisas bɪ nɪpe mɪhau adan aɲ au ammil nɪp nɪɲlɔ**(Luk 24:13-15)*

¹² Hainɔ pen, Jisas bɪ nɪpe mɪhɔp ram mɪnɔɲ mɪgan ap gɪ ajailɔ, Jisas bɪ unbɔ ke rɔ lɔm apɔm, adan aɲ au waiɔ lɔ, nɪp nɪɲmil,

¹³ am bɪ nɪpe rɪmnap kalɪp hag ɲɪlɔ u pen, nɪɲɔ hagabil, a gɔm, manɔ kale udagla.

*Manɔ aij yad u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ɲɪmim, a ga**(Mad 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Ap 1:6-8)*

¹⁴ Hainɔ maɲ ap me, Jisas bɪ nɪpe unbɔ agɪp laɲ u nan ɲɪɲeila aɲ au waiɔ lɔm, kalɪp hag gɔl gɪ haga, “Yad uraknɔ, nɪbi bɪ rɪmnap yɪp waiɔ nɪɲɔm, apɔm kalɔp hag ɲɪlɔ, nɪhɔn gɪnɪg piral hagpal, urakagɔp, a gɪmim, nɪɲbim?” ɔ ga. *

¹⁵ Anɪg hagɔm, kalɪp haga, “Kale manɔ aij yad u dam ram mɪnɔɲ gau gau magɔɲhalɔ ammim, nɪbi bɪ gau magɔɲhalɔ hag ɲɪmim. *

¹⁶ Nɪbi bɪ an an, manɔ aij yad anɪbu nɪɲ udɔm, ɲɪg paknabɔl gau, kamɪɲ arnabɔl. Pen nɪbi bɪ an an nɪɲ udagnabɔl gau, God kalɪp manɔ kub hagɔ ilɔn udnabɔl. *

¹⁷ “Nɪbi bɪ manɔ yɪp nɪɲɔm, ‘Nɪɲɔ hagɔp,’ a gɔm, nɪɲ udnabɔl gau, nan gagep rɔ gɪnabɔl. Kɪjaki aiɔn pi nan gau nɪbi bɪ kalɪp aban alnab gau, hib yad u hagɔm, hag hɔɲ yunabɔl. Manɔ yabɪl kale u arɔ gɔm, manɔ gɪsɔn nɪbɔ adɔ ap ke hagnabɔl. *

¹⁸ Re gadgɔt nɪbi bɪ hauɔp gau ud nɪɲlɔ, nan ap gɔ umagnabɔl. Nan najɪ nɪbi bɪ ɲɪɲɔm umbal gau rɪmnap ɲɪɲlɔ, nan ap gɔ umagnabɔl. Pen nɪbi bɪ nan gɪnab gau, kalɪp ɲɪmagɔ lɔlɔ, kamɪɲ lɪnab,” a ga. *

*God Jisas nɪp udɔm ram mɪnɔɲ nɪpe kumi kabɔ adɔ laɲ au ud ara**(Luk 24:50-53; Ap 1:9-11)*

¹⁹ Bɪ Kub Jisas manɔ anɪbu kalɪp hag pɪs gɔ nɪɲɔl gɪ, God nɪp udɔm, ram mɪnɔɲ nɪpe kumi kabɔ adɔ laɲ au ud ara. Ud arɔ, God ɲɪmagɔ yɪjɪg nɪp lau adɔ asɪka. *

²⁰ Pen bɪ nɪpe gau amɔm, Krai manɔ aij u ram mɪnɔɲ gau gau magɔɲhalɔ hag ɲɪlɔ arɔ nɪɲɔl gɪ, Bɪ Kub, manɔ aij yad nɪɲɔ lɪnɪm, a gɔm, kalɪp aip mɪdɔm, klɔ ɲɔ, nan gagep rɔ gau gɪla. *

* 16:7: Mad 26:32; Mak 14:28

* 16:14: 1Ko 15:5

* 16:15: Ap 1:8

* 16:16: Ap 2:38

* 16:17: Ap 2:4; 8:7

* 16:18: Luk 10:19; Ap 28:3-6

* 16:19: Ap 1:9-11; 2:33-34

* 16:20: Ap 14:3; Hib 2:3-4

Luk Jisas Kraiſ Manö Aij u Luk kalı klıñ rıka

Manö nöđ

1-2 Jisas Kraiſ aŋ hanıþ i yag daulö kub göm ga ga rö, bı rımnap amgö magö kale ke nıñöm, manö aij anıbu hag ñı ajöm, yıþ abe, nıbi bı gau rımnap halö kalıþ abe, hag ñıla. Hag ñeila bı iru rö manö anıbu nıñ ajögöm kalı klıñ rıkla. *

3 Pen bı majö Diopilas, yad u rö nöþ manö yıþ hag ñıla anıbu it u magöñhalö ulhai nıñ aij gıþin u me, yad u rö nöþ manö anıbu magöñhalö gası nıñ aij gem, nöþ kalı klıñ rıknıg gabin.

4 Anıg gınö me, manö nöþ hagla nıñban u, nıñö hagla a gımön nıñnabön.

Ejol, ber mıhau Jon Bı Ñıg Pak Ñeb yag daunabil, a ga

5 Nöđ Kın Herod Judia Propins abad mıdmıdöp ñın u, bı ne Sekaraia, God nıþ nan sabe gep bı ap mıdmıdöp. Bı yam nıpe aip wög jım ñöl gımıdal gau kalıþ Abaija Yam a gımıdal. Sekaraia nıbin nıpe İlisabed. İlisabed u rö nöþ God nıþ nan sabe gep bı Eron it u rık dam dapıl göm rıkla.

6 Kalpe ber mıhau God lo manö adö u magöñhalö hain göl gı mıdlö, God nıñö, manö ap mıdageia.

7 Pen Sekaraia nıbin nıpe İlisabed ñı pai wem u me, ñı pai ap yag dapöm wasö, böñ nöþ nıbi mıþep bı mıþep lılö.

8 Ñın ap Sekaraia bı nıpe aip wög jım ñöl gımıdal gau apöm, God nıþ sabe gep wög u geila.

9 Pen wög kale u göl gı, bı God nıþ nan sabe gep bı gau pör gımıdal rö, bı hon an rö God sabe gep ram raul mıgan yañ amöm nan haññ aij auap u launab a göm, ilöñ cal ud gulu gı udla. Udlö, Sekaraia nıpe ilöñ cal ke ud gulu gı udöm, God sabe gep ram raul mıgan yañ arnıg ga. *

10 Nıbi bı iru nöþ God sabe gep ram höñ adö au God nıþ sabe göl gı mıdailö nıñöl gı, Sekaraia nıpe raul mıgan yañ aramöm nan haññ aij auap anıbu laua.

11 Pen Bı Kub ejol nıpe ap apöm, nan haññ aij lep kabö kınar u ñımagö yıjıg adö lau waiö mıdeia.

12 Sekaraia ejol anıbu nıñöm pa gıñı ga.

13 Pen ejol anıbu nıþ haga, “Ne pıññıgagmön. God nıþ sabe gıpan u, nıpe nıñöb. Nabin ne İlisabed ñı ne ap yag daunab. Yag dauö, hib nıpe Jon a gımön.

14 Nıme ñı u yag daunab u, ne mıññ mıññ gınabön; nıbi bı iru nöþ gau u rö nöþ mıññ mıññ gınaböl.

15 Bı Kub amgö ilö adö nıpe u, Jon bı kub rö mıdeinab. Nıpe ñıg wain aka ñıg klö rımnap ñıñagnım. Nıme ñı mıdun mıdeinab ñın anıbu nöþ, Ana Uł nıpe ñı anıbu nıþ aŋ dañ amöm ajmañ raunab. *

16 Hainö nıpe İſrel nıbi bı God nıþ arö gıþal gau iru nöþ manö aij hag ñö, God nıþ, Bı Kub hon, a göm, nıñ udnaböl.

17 Pen ñı ne anıbu nıpe bı God manö hagep İlaija hadame ram God pıdöñ udöm gımıdöp rö gınab. Nap bı kalıþ udöm, ñı pai kale gau udöm, kalıþ ud jım ñöl lınab. Nıbi bı God nıþ azeb azeb ñıbal gau, kalıþ manö aij hag ñö, nıbi bı kamıñ aij nıpe gası nıñbal rö nıñöm, gı aij göm, Bı Kub aunab, a göm, abad mıdeinaböl,” a ga. *

18 Ejol u anıg hagö, Sekaraia haga, “Hol ber mıhau mıþep yabıl lıbul. Anıþ u, yad aıgöl gem, ne nıñö hagpan, a gı nıñnabin?” ö ga.

19 Hagö, ejol u Sekaraia nıþ haga, “Yad Gebriel. Yad God amgö ilö adö u mıdem, yıþ hag yuö apem manö aij anıbi nöþ hag ñıñıg aubin. *

20 Ne manö yad u, nıñö hagöp a gımön nıñnapan rö, aþab nöþ u marö gö, manö hagöl gı mıdageinabön. Yıharıñ nöþ mıd mıd, ñı u yag daunabil mañu nöþ kauyan manö hagnabön,” a ga.

21 Pen Sekaraia God sabe gep ram aŋ raul yañ mılö padö mıdeia nıñöm, nıbi bı höñ yañ mıdeila gau gası iru nıñla.

22 Hainö nıpe höñ apöm, manö rımnap hagnım rö laga. Anıþ u, yıþ anıg anıg göp, a göm, ñımagö nöþ yamaia. Kale nıñöm hagla, nıpe ram raul mıgan yañ am mıdöm, nan ap ke nıñöm auöp, a göm, nıñla.

23 Pen Sekaraia God sabe gep ram wög u gı mıdö, ñın nıpe u pıs gö, bı rımnap apöm ka nıpe u udlö nıñöl gı, nıpe ado gı ram nıpe ara.

24-25 Hainö mıd damöm, nıbin nıpe İlisabed ñı mıdun mıdöm haga, “Nöđ yad nıbi ñı pai wem mıdmıdin u me, yıþ nable ga, jı mıñı Bı Kub yıþ mög nıñöm yıþ abad mıdö, ñı mıdun mıdpin u yıþ aij göp, nable gagnab, wasö,” ga. Anıg hagöm, rakın unbö mamıd agamıj ram raul mıgan gau nöþ pi göl mıdmıdöp.

Ejol apöm Maria nıþ haga, “Jisas yag daunabön,” a ga

26 İlisabed rakın unbö kagoł jıñ ñı mıdun mıdö nıñöl gı, God ejol Gebriel nıþ hag yuö ara Nasared daun, ram mıñnör Galili au.

²⁷ Nasared au n̄ibi praj ap m̄dm̄döp, hib n̄ipe Maria. N̄ibi praj an̄ibu b̄i ap aip ḡi gö wasö. N̄ibi praj an̄ibu, b̄i ne Josep udnab, a göm manö hagla. B̄i Josep an̄ibu, n̄ip kin Depid b̄i r̄id̄ig an̄ibu ap r̄ik dam l̄ila u me.

²⁸ God ejol Gebriel hag yuö, n̄ibi praj Maria m̄deia au am̄jaköm haga, “N̄ibi praj, ne m̄dpan? B̄i Kub nöp ud aij göp. N̄ipe aip m̄dpil,” a ga.

²⁹ An̄ig hagö, Maria manö an̄ibu n̄ijöm, ȳip ai ḡin̄ig an̄ig hagab, a göm, gas̄i iru n̄ija.

³⁰ N̄ipe gas̄i iru n̄ijö n̄ijöl ḡi, ejol n̄ip haga, “Maria, ne p̄in̄ij gagmön. God nöp ud aij yab̄i göp.

³¹ Hainö ne n̄i mudun m̄dmön, n̄i ap yag daunabön. Yag daumön, hib n̄ipe Jisas, a ḡimön. *

³² Pen n̄ipe b̄i kub yab̄i m̄deinab. N̄ibi b̄i n̄ip hagnaböl, B̄i Kub yab̄i adö i ḡilan̄ m̄döp N̄i n̄ipe, a ḡinaböl. God B̄i Kub geinab n̄ijöm n̄ipe n̄ihi ilan̄ Depid, kin kub m̄dm̄döp rö m̄deinab.

³³ Jekop r̄ikö r̄ik am̄il ap̄il ḡilö m̄deinaböl gau kal̄ip magöñhalö pör nöp pör nöp kin kale m̄döm abadöl m̄deinab,” a ga. *

³⁴ Ejol an̄ig hagö, Maria n̄ip haga, “Yad b̄i ap aip m̄dagpul u, aigöl gem n̄i an̄ibu yag daunabin?” ö ga.

³⁵ Hageia, ejol n̄ip haga, “Ana U† u nöp apöm, B̄i Kub yab̄i adö i ḡilan̄ m̄döp p̄idöñ n̄ipe nöp ralu n̄inab. An̄ig gö, n̄i u† yag daunabön u, n̄ibi b̄i n̄ijöm hagnaböl, n̄ipe God N̄i n̄ipe, a ḡinaböl.

³⁶ Nöñ! Naubi ne Ilisabed n̄ipe n̄ibi m̄lep löp. Kale n̄ip n̄ibi n̄i pai wem a ḡim̄dal u pen m̄in̄i n̄ipe n̄i mudun m̄dö, rak̄in unbö kagal̄ j̄ij hadö ara.

³⁷ God nan ḡan̄m rö ap m̄dagöp; a gau magöñhalö ḡan̄m rö nöp m̄döp,” a ga. *

³⁸ An̄ig hagö, Maria haga, “Yad God n̄ip wög ḡi ñeb pai. Hagabön rö nöp ȳip ḡin̄m,” a ga. An̄ig hagö n̄ijöl ḡi, ejol n̄ip arö göm ara.

Maria am nubi Ilisabed n̄ip n̄ija

³⁹⁻⁴⁰ Pen Maria ȳin̄id amnam, a göm, ram m̄inöñ an̄ibu arö göm ram m̄inöñ Judia no ilö gau adan m̄ilö u am am, Sekaraia Ilisabed ber m̄ihau m̄dm̄dil daun u ara. Ram kale am̄jaköm, nubi Ilisabed n̄ip haga, “Ne m̄dpan?” a ga.

⁴¹ “Ne m̄dpan?” a gö, nubi Ilisabed manö an̄ibu n̄ijö, n̄i mudun m̄deia u p̄iran̄id la. Pen magö an̄ibu nöp Ana U†

u n̄ipe Ilisabed an̄ dan̄ aramöm n̄ip ajman̄ raua.

⁴² God Ana ajman̄ rauö, Ilisabed n̄ipe meg m̄igan dap ranöm Maria n̄ip haga, “God n̄ibi r̄imnap kal̄ip abad m̄döp u pen nöp ud aij yab̄i göp. N̄i mudun ne m̄dpan yagol n̄i u abe ud aij yab̄i göp.

⁴³ Yad n̄ibi aij wasö j̄i ne B̄i Kub yad n̄ime n̄ipe u ȳip n̄in̄ig auban u yad aiö gem God n̄ip aij a gabin.

⁴⁴ Ne apön ȳip, ‘M̄dpan?’ a gajan magö u, n̄i mudun m̄dpin i n̄in̄i yab̄i löm p̄iran̄id löp.

⁴⁵ Ne, ‘Ȳip God hagöp rö ḡinab,’ a ḡimön n̄ij m̄dpan u me, ne m̄in̄ m̄in̄ ḡimön,” a ga.

Maria God hib n̄ipe hagö adö ara

⁴⁶ Ilisabed an̄ig hagö, Maria God n̄ip gas̄i n̄ijöl ḡi, n̄in̄i yab̄i löl ḡi haga, “Yad B̄i Kub n̄ip gas̄i n̄ijem,

hib n̄ipe hagnö, i adö lan̄ arnab. *

⁴⁷⁻⁴⁸ Yad böñ nöp umeb rö m̄dainö, God ȳip mög n̄ijöm ud kam̄ij yua u, n̄ip gas̄i n̄ijem n̄in̄i yab̄i l̄abin.

Yad ȳihariñ pai n̄ip wög ḡi ñeb m̄dpin u pen ȳip hau† gagöp.

An̄ig göp u,

m̄in̄i r̄iköm, hainö r̄iköm, r̄ik dam l̄inaböl gau,

n̄ibi b̄i magöñhalö ȳip gas̄i n̄ijöm hagnaböl,

‘God n̄ibi an̄ibu ud aij yab̄i ga,’ a ḡinaböl.

⁴⁹ N̄ipe p̄idöñ magöñhalö m̄döp u, n̄ipe nan klö yab̄i ȳip göp.

Yad n̄ijbin n̄ipe añi nöp

B̄i U† m̄döp.

⁵⁰ N̄ibi b̄i manö n̄ipe n̄ijöm, ana udöm, hain ḡinaböl gau,

kal̄ip mög n̄ijöm ud aij ḡinab.

Kale n̄i pai r̄iköm, r̄ik damöm, r̄ik l̄inaböl gau,

kal̄ip u rö nöp mög n̄ijöm ud aij ḡinab.

*

⁵¹ N̄ipe B̄i n̄im̄agö m̄ilö kub yab̄i; n̄ipe nan klö klö iru nöp göp.

N̄ibi b̄i, hon ke n̄ibi kub b̄i kub m̄dpun, a ḡipal gau,

God kal̄ip yu ḡi yuöp. *

⁵² An̄ib u, kin b̄i kub ram m̄inöñ kub abad m̄dlö hib kub m̄dm̄döp gau,

God gö ke ke arlö,

n̄ibi b̄i hib m̄dagm̄döp gau,

God kal̄ip udöm ud adö adö göp. *

⁵³ N̄ibi b̄i kiyö löp gau,

God kal̄ip nan n̄ime lö n̄in̄jöl mudun göp.

* 1:27: Mad 1:16,18 * 1:31: Ais 7:14; Mad 1:21-23 * 1:33: 2Sa 7:12,13,16; Ais 9:7 * 1:37: Jen 18:14 * 1:46: 1Sa 2:1-10 * 1:50: Sam 103:13,17 * 1:51: 2Sa 22:28

* 1:37: Jen 18:14 * 1:46: 1:52: Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 * 1:53: Sam 34:10

Pen n̄ibi b̄i nan iru m̄idöp gau
kal̄ip ȳhar̄iᅇᅇ hag yuö arbal. *

54 God n̄ipe ap̄is bac il̄aᅇ hon gau
kal̄ip manö haga u hauᅇ gagöm,
han̄ip Isrel n̄ibi b̄i

pör mög n̄iᅇöm abad m̄id aij göp. *

55 Bac Ebrahim abe, bac hon r̄imnap abe
ñ̄i pai kale r̄iköm r̄iklö arnab gau,
God kal̄ip abad m̄ideinabin, a göm,
haga rö nöp han̄ip göp,” a ga. *

56 Maria manö an̄ibu hagöm, nubi Ilis-
abed aip rak̄in m̄ihau n̄igaᅇ m̄idöm, hainö
ado ḡi ram n̄ipe ara.

*Ilisabed ñ̄i n̄ipe Jon B̄i Ñ̄ig Pak Ñ̄eb u n̄ip
yag daua*

57 M̄id damöm, Ilisabed ñ̄i ap yag daua.

58 God n̄ip mög n̄iᅇöm abad m̄idö, n̄ipe
m̄iᅇp yab̄iᅇ löm ñ̄i yag daua an̄ibu, n̄ibi b̄i
n̄iñ̄in nubi n̄imam nuö b̄i n̄ipe gau n̄iᅇöm,
n̄ipe aip m̄iñ̄ m̄iñ̄ yab̄iᅇ ḡila.

59 Ñ̄i u yag dapöm, ñ̄in unbö mudun j̄iᅇ
m̄idöm, raleb j̄iᅇ mañu waᅇ hañ n̄ipe r̄ib
ḡi dö ḡin̄ig göm magum ḡila. Magum göm,
kale ñ̄i u hib ñ̄in̄ig göm hagla, “Ñ̄i an̄ibi,
nap Sekaraia hib u la ij gep,” a ḡila. *

60 Hageila, n̄ime haga, “Wasö, hib n̄ipe
Jon a ḡinabul,” a ga.

61 An̄ig hagö, n̄ibi b̄i n̄ipe gau hagla,
“Hon unbö an̄ig gagun. Bac baid buö ne
gau hib ap Jon m̄idagöp,” a ḡila.

62 An̄ig hagöm, nap Sekaraia n̄ip ñ̄imagö
u nöp yamöm hag n̄iᅇla, “Ñ̄i hib n̄ihön
ñ̄inabön?” ö ḡila.

63 Hag n̄iᅇlö, nap ñ̄imagö u nöp yamöm
haga, “Ȳip köp kal̄i k̄iñ̄ r̄ikep ap dauim,”
a ga. Hagö daueila, adö an̄ibu manö kal̄i
k̄iñ̄ r̄iköm, “Hib n̄ipe Jon,” a ga. An̄ig göl
hib kal̄i k̄iñ̄ r̄ikö, kale n̄iᅇöm magöᅇhalö
aiö yab̄iᅇ ḡila.

64 Pen magö an̄ibu nöp Sekaraia aᅇab
marö ga u p̄ita gö n̄iᅇöl ḡi, nöd manö
hagm̄idöp rö hagöl ḡi, God hib n̄ipe hagö
adö ara.

65 N̄ibi b̄i söl au han m̄ideila gau, ga
an̄ibu n̄iᅇöm p̄iñ̄iᅇ göm, manö an̄ibu yag
dam ram m̄inöᅇ Judia ilö gau magöᅇhalö
yab̄iᅇ n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄ila.

66 Hageila, n̄ibi b̄i manö an̄ibu n̄iᅇla gau,
kale magöᅇhalö gas̄i iru n̄iᅇöm hagla, “God
gö, ñ̄i an̄ibu an̄ig göl yag dauöp u me, hainö
b̄i aigale b̄i rö m̄ideinab?” ö ḡila. God
p̄idöᅇ ñ̄i an̄ibu p̄ig m̄ideia u n̄iᅇla u me,
an̄ig hagla.

Sekaraia God hib n̄ipe hagö adö ara

67 Ana Uᅇ n̄ipe ñ̄iᅇaᅇ nap Sekaraia aᅇ
n̄ipe daᅇ apöm aᅇmaᅇ raua n̄iᅇöm God hib
n̄ipe u dap ranöl ḡi haga,

68 “Hon Isrel n̄ibi b̄i, God B̄i Kub hon
hib n̄ipe dap ranun hagno adö arn̄im.
N̄ipe ke ram m̄inöᅇ il̄i apöm,
n̄ibi b̄i n̄ipe rau adog udöp. *

69 God B̄i Kub n̄ipe gö, Depid r̄ikö, r̄iklö, r̄ik
am̄il ap̄il ḡilö,
ñ̄iᅇaᅇ ap yag dauö han̄ip ud kam̄iᅇ
yunab. *

70 Hadame nöp, manö yad n̄ibi b̄i gau
hagn̄ig gabin, a göm,
God n̄ipe b̄i r̄imnap wög an̄ibu hag la.
God manö hagep b̄i uᅇ n̄ipe gau kale God
manö haga u n̄iᅇöm,
n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄ila.

71 B̄i al ñ̄iᅇeb hon gau apöm, han̄ip al pak
lin̄ig gaböl
pen n̄ipe apöm han̄ip ud kam̄iᅇ yunab;
b̄i han̄ip mulu lugö n̄iᅇbal gau han̄ip ḡi naij
ḡin̄ig gaböl u
pen n̄ipe han̄ip abad m̄idö kam̄iᅇ
arnabun. *

72-73 God hadame nöp bac il̄aᅇ hon mög
n̄iᅇöm
ud aij ḡinabin, a göm, manö klö n̄iᅇö
r̄imnap hag la.
God n̄ipe manö bac hon Ebrahim n̄ip hag
la u hauᅇ gagöp;

manö uᅇ an̄ibu haga rö nöp göp. *

74-75 B̄i Kub han̄ip abad m̄idö,
kol̄maᅇ gau han̄ip ḡi naij göl rö lagnab.
An̄ib u, hon b̄i al ñ̄iᅇeb gau p̄iñ̄iᅇ gagun,
kam̄iᅇ m̄ideinabun rö,
pör pör nöp B̄i Kub nöp gas̄i n̄iᅇun, nan
si nan naij arö gun,
B̄i Kub n̄ibi b̄i uᅇ n̄ipe m̄idun,

wög n̄ip göl ḡi, ḡi m̄ideinabun. *

76 Pen ñ̄i yad, ne God B̄i Kub n̄ip wög gö,
n̄ibi b̄i gau kale n̄iᅇöm hagnaböl,
‘God B̄i Kub yab̄iᅇ adö i ḡilaᅇ m̄idöp u,
b̄i manö n̄ipe hagep me u,’ a ḡinaböl.
N̄ihön ḡin̄ig: ne nöd ammön, n̄ibi b̄i gau
kal̄ip hag aij gö,

B̄i Kub u n̄ip abad m̄idlö n̄iᅇöl ḡi, n̄ipe
aunab. *

77 Ne n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip manö aij n̄ipe
u hag ñ̄i aij gö,
B̄i Kub kale u apöm,
nan si nan naij ḡipal p̄ri u ᅇk ḡi yuöm kal̄ip
udnab,

manö aij u n̄iᅇnaböl. *

78 God B̄i hain agam̄ij r̄iköm,
n̄ipe n̄ibi b̄i mög n̄iᅇöm,
mailö aij n̄ipe sidö mailö rö
kumi kabö adö laᅇ n̄ibö apöm,

* 1:54: Sam 98:3 * 1:55: Mai 7:20; Jen 17:7 * 1:59: Jen 17:12; Lep 12:3; Luk 2:21 * 1:68: Sam 72:18 * 1:69:
Sam 18:2 * 1:71: Sam 106:10 * 1:72-73: Jen 17:7; 22:16-17; Sam 105:8-9 * 1:74-75: Dai 2:12-14 * 1:76: Ais
40:3 * 1:77: Jer 31:34 * 1:78: Ais 60:1-2

hanip mailö pak ñinab. *

⁷⁹ Hon nïbi bî an an sibön gau midun umnig ginabun gau, nïpe gö mailö magö anïbu

hanip midmagö an dan mailö pak ñinab nïjun,

hon hibur hain hain middep adan aij u ulhai nïjun,

adö anïbu nöp ajeinabun," a ga.

⁸⁰ Pen ñinjan anïbu, Jon, majö gö nïjöl gi, ana nïpe halö halö pidöng ga. Nïpe ram minön nïbi bî midagmidal, ram minön kabö nöp midmidöp an gau mid mid, böng nöp kub göm auö, Isrel nïbi bî nïp nïjla.

2

Maria Jisas yag daua

(Mad 1:18-25)

¹ Pen ñin an anïbu, gapman bî kub Sisa Ogasdas nïpe lo löm haga, "Nïbi bî yad abad midpin gau, kale magönghalö hib kale udöl," a ga.

² Nöd api il göm nïbi bî hib udla ñin u, gapman bî kub Kwairinias Siria Propins* nïbi bî kalip abad midmidöp.

³ Anïb u, nïbi bî ram minön milö kub gau ke nïbö ke nïbö ap yiharinj midela gau, ado gi ram minön kale ke hib udnig arla.

⁴ Josep nïpe kin Depid kigin rik damöm rikla rö, nïpe Depid daun nïpe Bedlehem arnig ga. Nïbi praj Maria nïp ut gi, Nasared daun, ram minön Galili au arö gimil, aram aram ram minön Judia amöm, kin Depid nïp riklö midmidöp daun nïpe Bedlehem arlö.

⁵ Pen nïbi praj Maria, Josep udnab a gila u me, ñin mudun halö midö nïjöl gi, Josep Maria nïp ut gi hib udnig arlö.

⁶ Kale Bedlehem arlö, Maria ñinjan yag daupe ñin u söl ga.

⁷ Pen Bedlehem gau amjakmil nïjöl, mani rauöm hanmidal ram u böng nöp sis ga. Anïb u me, kaj kau mukmidal ram ap am midöm, Maria ñinjan nöd anï u yag daua. Yag dapöm ñinjan laplap wam wam göm, ud kaj sipsip nan hañ habadö piñ u rik dap löl ñinmidal mab ij migang u la.

God ejol ap kaj sipsip mukep bî gau kalip haga

⁸ Maria Jisas nïp yag daua ñin anïbu, kaj sipsip mukep bî gau rimnap sibön yan kaj sipsip abad mideila ram minön söl anïb au.

⁹ Bî Kub ejol nïpe ap yuö, Bî Kub mailö aij magö nïpe apöm kalip pak nïjöl, anin gó piñinj gila.

¹⁰ Kale piñinj gilo nïjöl gi, ejol u kalip haga, "Kale piñinj gagmim. Yad kalöp abe

nïbi bî gau magönghalö kalip abe, manö aij ñin lep ap dauabin.

¹¹ Miñi nöp nïbi ap ñin unbö ke ap yag dauöp Depid daun nïpe au. Nï anïbu kalöp ud kaminj yunab. Nïpe Kraiss[†] Bî Kub u me.

¹² Nïp am ulhai nïjmim nïjnabim, nïme nïp waij wam wam göm, ud kaj sipsip nan hañ habadö piñ u rik dap löl ñinmidal mab ij migang u lö mideinab. Kale am nïjmim, hagpin rö ginab u, nïjöl hagöp, a ginabim," a ga.

¹³ Ejol anïbu anig hagö nïjöl gi, adinj ejol kumi kabö adö lanj au nïbö iru yabñ nöp ap ejol nöd nïbö u aip midöm, God hib nïpe u dap ranöl gi hagla,

¹⁴ "God hib nïpe i adö lanjöl midöp;

nïpe nïbi bî an an mög nïjöm ud aij ginab gau,

hibur hain hain gasi midmagö anñ lep magö u

kale aip midnab," a gila. *

Kaj sipsip mukep bî gau am Jisas nïp nïjla

¹⁵ Ejol gau ado gi kumi kabö adö lanj arlö nïjöl gi, bî kaj sipsip mukep gau manö hag nïj hag nïj göm hagla, "Bî Kub hanip manö hajajip u, uri Bedlehem am nïjun," a gila.

¹⁶ Anig hagöm yinjid amöm nïjla, Josep aip Maria aip ñinjan hagla anïbu, waij wam wam gimil, kaj sipsip nan hañ habadö piñ u dap löl ñinmidal mab ij migang u löl mideia.

¹⁷ Kale ñinjan anïbu nïjöm, amöm, ejol kalip nïhön nïhön hagla manö u, nïbi bî gau gau kalip hag ñila.

¹⁸ Bî kaj sipsip mukep gau nïbi bî gau manö anïbu hag ñilö, kale nïjöm magönghalö aiö yabñ gila.

¹⁹ Pen Maria nïp nan ke yabñ anïbu ga rö, aij a gö, gasi aij nöp nïjmüdöp. *

²⁰ Bî kaj sipsip mukep gau, God ejol nïpe gau hagla rö nöp gö amgö kale ke nïjla u me, God hib nïpe u dap ranöl göm, aula gau ado gi arla.

Josep Maria ber mihau Jisas nïp dam God sabe ram u ud arlö

²¹ Maria ñinjan u yag dapöm ñin unbö mudun jin midöm, ruö raleb ñin u wan hañ nïpe rib gi dö gila. Nöd ejol u nïme Maria nïp, ñi yag daumön hib nïpe u anig göl lïmön a ga rö, hib nïpe u Jisas, a gila. *

Bî Simion aip nïbi Ana aip Jisas nïp nïjmil miñ miñ yabñ gilo

²²⁻²³ Pen nöd Mosis nïpe lo manö kalï kñi riköm, ñin nöd yag daunaböl gau God nïp

* 2:2: Ñin anïbu Rom kai kale ram minön Isrel abad mideila. Ram minön Isrel Siria Propins an au mideia. Rom kai kin kale Sisa a gimidal. † 2:11: Grik manö "Krais u" abe, Hibru manö "Mesaia u" abe il anñ ap midöp: "God hag la Bî u." * 2:14: Luk 19:38 * 2:19: Luk 2:51 * 2:21: Luk 1:31

ñinabol a ga. Anib u me, Maria ñinjan u yag dapom, juda nibi bi gimidal ro, God sabe gep ram u asi masi gi, ram nipe ke gau nop mido, kamij lo ninjol gi, Josep aip, Jisas nip dam Bi Kub nip ñinng, God sabe gep ram Jerusalem au arlo. *

24 Pen Bi Kub lo manö ap halö hagöp, "Nibi ñi pai yag daunabol gau kamij lö, yaur mañg aka yaur dapo mihöp dam God sabe gep ram hon yan amöm, pak God nip sabe gi ñom me, böñ nop kamij löp, a göm, God sabe gep ram raul migan u arnabol," a gila. Gasi anibu u rö nop ninmil me, yaur mihöp halö ud arlo. *

25 Pen Jerusalem au bi aij yöl ap midmidöp, hib nipe Simion. Bi anibu nipe God Manö u ninjom, hagöp rö nop gimidöp. Ana Uñ nipe Simion aip midmidöp; nipe Kraisi u Isrel nibi bi ud kamij yunab, a göm, abad midmidöp.

26 Ana Uñ nipe Simion nip nöd haga, "Bi Kub nipe Kraisi nip yuö aunab u, ne amgö ninmön hainö umnabon," a ga ninjom nipe ninjol mideia.

27 Pen ñin anibu, Ana nipe Simion nip gasi ñö, God sabe gep ram u amöm nija, Josep ber mihau Jisas nip dammil, lo manö haga rö gul a gimil ap midailö.

28 Simion kalip mihön ninjom, Jisas nip ud wabi göm, God hib nipe u dap ranöl gi haga,

29-30 "Ne añañ nop Bi Kub.

Ñinjan i kub göm,

hanip nibi bi ud kamij yunab u, nöd yip hagna rö, uri amgö magö yad ke ninabin.

Anib u, uri yip paliö aij gö ninjol gi umnam. *

31 Ñinjan anibi, nibi bi ram minönj gau gau magönhalö

ud nop aip jim ñöl lñab. *

32 Nipe mailö aij rö apöm, juda nibi bi wasö gau kalip pak ñö, God bi aigale bi rö midöp u ninjaböl. Nipe mailö aij unbö ke ne dapöm, Isrel nibi bi ne gau kalip pak ñinab," a ga.

33 Simion Jisas nip manö anibu hageia u ninmil, Josep ber mihau aiö yabñ gñlö.

34 Pen Simion nipe Josep Maria Jisas amlñ bi kalip, "God kalöp abad mideian," a göm, Jisas nime Maria nip haga, "Ñi anibi midö ninjol gi, Isrel nibi bi iru nop an u ud asik ke ke löm, adan nañ udöm arnabol gau, ap lug paknabol; pen adan aij udöm arnabol gau, God lau adö arnabol. God Isrel nibi bi

ninjan, a göm, ñi i yua pen nibi bi rimnap nip udagöm hag junabol. *

35 Anig göl me, nibi bi iru nop ninhon ninhon gasi ninjom nin midpal rö, nibi bi gau waiö ninjaböl. Pen ru mlö kid ap midmagö an ne ke dan binij ginab," a ga.

36 Pen ñin anibu nop, God manö hagep nibi ap ap mideia. Hib nipe u Ana; nap hib u Panuel. Panuel u, Asa rikö rik dapöm rikla. Nipe nibi mihap yabñ. Nöd nibi praj bi udöm, nugmul aip midailö mi unbö mudun jñ ina.

37 Nugmul uma pen Ana mi nipe ñinjuöl mihau mihau unbö yigwö mlö lanj (84) ina. Nipe God nip nop gasi ninjom ñin rimnap nan magö ninjom wasö, God sabe gep ram u am midöm, sidö an sibön yan God nip sabe göl gi midmidöp.

38 Pen nibi Ana u, magö anibu nop Jisas nip ud mideila söl au apöm, God nip aij a göm, nibi bi kale, Bi Kub apöm Jerusalem nibi bi nagñ mideila u hubiknäm, a göm abad midmidal nibi bi gau kalip hagöm, ñinjan anibu ninhon ninhon rö ginab u, manö hag ña.

Ber mihau Jisas ud ado gi Nasared arlö

39 Josep ber mihau Bi Kub lo manö haga rö magönhalö gi hakmil, kale ado gi ram minönj Galili ammil, daun kale Nasared arlö. *

40 Am midöm Jisas kub göm, God nip abad mid aij gö ninjol gi, gasi aij yabñ ninjom, mid aij ga.

Jisas nipe God sabe gep ram u ara

41 Pasopa ñin kub u söl auö, Jisas nime nap mi u mi u, Pasopa ñin kub u mñi a göm, am Jerusalem armidil. *

42 Anig göl me, Jisas mi nipe in migan lanj lö, juda kai gimidal rö, nime nap nip uñ gi Pasopa nan ñinjer Jerusalem am mideila.

43 Ñin kub anibu ap padiö ninjol gi, ram arabun a göm, ado gi am adan an au ammil ninjö, Jisas aip auageila. Nipe Jerusalem nop mideia pen kale ninjagmil,

44 nipe nibi bi rimnap aip auab a gimil, gasi ninjö. Pen adan an au hannig gimil, am nmandan nimam nibi bi rimnap aip midöp, a gimil, nip ulhai ninjailö.

45 Ulhai ninj dam wasö ninmil, ado gi Jerusalem nip ulhai ninjng arlö.

46 Ammil ñin mihöp ninjan mañu ninjö, nipe amöm God sabe gep ram u midöm, bi lo manö hag ñeb bi gau aip asik midöm, manö hagaila u ninjom, manö rimnap hag ninjmeia.

* 2:22-23: Eks 13:2,12; Lep 12:1-8 * 2:24: Lep 12:8 * 2:29-30: Ais 52:10; Luk 3:6; Dai 2:11 * 2:31: Ais 42:6; 49:6; 52:10 * 2:34: Ais 8:14; Mad 21:42; 1Pi 2:8 * 2:39: Mad 2:23 * 2:41: Eks 12:24-27; 23:14-17; Dud 16:1-8

47 Nibi bi niŋ mideila gau, Jisas haga rö niŋöm, ñi anibu gasi niŋ k'id hi:köm manö aij hagab u, a göm, aiö waiö gila.

48 Pen nime nap ber Jisas niŋ niŋmil kale u rö nöp aiö glö. Nime pen Jisas niŋ haga, "Ne nap halip niŋöm giniŋ anig giŋpan? M'idmagö hol ilön gö niŋöl gul nöp ulhai niŋ ajabul," a ga.

49 Nime anig hagö, Jisas haga, "Kale niŋön giniŋ yip ulhai niŋ ajabilŋ Bapi ram am midpin u kale niŋagil aka?" ga.

50 Jisas anig haga u pen kale manö hagab u, a gimil, rik niŋaglö.

51 Jisas niŋ ut gi ram kale Nasared ado gi arla. Jisas anib gau nöp midöm, nime nap hagdil rö nöp niŋöm hain gmidöp. Pen nime Jisas niŋön niŋön ga u gasi niŋöl gi nöp midmidöp.*

52 Jisas nime nap aip midöm, majö göm gasi niŋ aij yabül gö niŋöl gi, God abe, nibi bi gau abe niŋ niŋöl aij ga.*

3

*Jon Bi Niŋ Pak Nib manö hag ña
(Mad 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)*

1 Rom gapman bi kub yabi Sisa Daibirias ram m'niŋöŋ gau gau abad midmidöp, mi in la unbö aij böŋ daŋ. Pen niŋe mlö gau midöm, bi abad middep aŋ yagol niŋe r'innap hag lö, am ram m'niŋöŋ r'innap abad midmidal. Bi niŋe Podias Pailod ram m'niŋöŋ Judia nibi bi gau kalip abad midmidöp. Bi niŋe Herod ram m'niŋöŋ Galili nibi bi gau kalip abad midmidöp. Herod n'imam niŋe Pilip ram m'niŋöŋ Iduria nibi bi gau abe, ram m'niŋöŋ Drakonaidis nibi bi gau abe kalip abad midmidöp. Bi niŋe Laisenias ram m'niŋöŋ Abilini nibi bi gau kalip abad midmidöp.

2 Pen magö anibu, bi ne Anas aip, Kaipas aip, God niŋ nan sabe gep bi kub yabi m'ihau Jerusalem midailö.

Pen ñan an anibu, Sekaraia ñi niŋe Jon, nibi bi iru midagdimal, ram m'niŋöŋ kabö nöp midmidöp aŋ gau han midmidöp. Aŋ gau han midö niŋöl gi, God niŋe Jon niŋ gasi ñö,

3 ram m'niŋöŋ niŋe Jodan goŋ gau gau ajmidöp niŋöm nibi bi gau aulö, kalip manö hag niŋmidöp, "Nan si nan naj giŋim gau, niŋön giniŋ anig giŋpun a gimim arö gimim yip aube yad kalöp niŋ pak ñinö, God nan si nan naj giŋim gau niŋöm arö ginab," a gimidöp.*

4 Jon kalip manö hag niŋmidöp anibu, bi God manö hagep Aisaia hadame nöp ginab a göm, kal' kiiñ r'ika rö nöp ga. Aisaia manö anibu kal' kiiñ riköm haga,

"Bi ap, ram m'niŋöŋ nibi bi iru midagpal, ram m'niŋöŋ kabö nöp midöp aŋ au am midöm, w'ñ alöm hagnab,

'Bi Kub u auab a gimim, niŋ abad midaimim!

Anib u, adan sir gilaŋ giŋan ginim gau, dum goŋ p'ihu ginim gau, binig ral aij gi midaimim.

5 Anib u, m'niŋöŋ ban göp gau binig ral aij gimim,

dum gau binig ral aij gimim, adan dudu badu ginim gau, kabö göl gimim,

kabö gau ud yu aij gimim midaimim.

6 Anig göl me, nibi bi gau magöŋhalö niŋnaböl,

God niŋe aigöl göm kalip ud kamŋ yunab,' a ginab," a ga.*

7 Jon niŋe Aisaia manö kal' kiiñ r'ika anibu rö hag ñö niŋöl gi, nibi bi iru nöp niŋe mideia au apöm hagla, "Hanip niŋ pak niŋmön," a gila. Jon kalip s'lik hag göm haga, "Kale haiŋo ñi pai gai! Gasi niŋön niŋmim p'niŋ gi aubimŋ 'Niŋe pakno, God nibi bi r'innap kalip hag ginab ñin u, hanip hag gagnab,' a gimim, p'niŋ gi aubim ar?*"

8 Kale niŋe pakniŋe ginabim u, nan si nan naj giŋim gau niŋön giniŋ anig giŋpun, a gimim, arö gimim, mid aij gimim. Anig giŋe me, nibi bi niŋnaböl, kale nan si nan naj gimidim gau arö giŋim. Pen kale gasi ap niŋmim, 'Hon bac ilaŋ Ebrahim ñi pai niŋe midpun,' a gimim, gasi u niŋagmim. Hon Ebrahim ñi pai niŋe a giŋim u nan y'harŋ! God kabö gai i udöm, Ebrahim ñi pai niŋe gau gi linig göm, gi liböp!*

9 Niŋ aij gimim! God mab u il halö r'ib junig, ru u mab il yan k'id gi midöp. Mab au, magö niŋeŋ aij r'innap p'laggab u, r'ib gi dö gi ud mab inab yan yunab," a ga.*

10 Jon manö anibu rö hagö, kale niŋe pen hag niŋöm hagla, "Hon niŋön gun, a gimön, anig hagpan?" ö gila. Haglö, Jon kalip haga,

11 "Nibi bi sior mihöp midainim u, ap nibi bi sior midagainim gau kalip ñöl. Pen nibi bi nan magö midainim u, nibi bi nan magö midagainim gau kalip r'innap ñöl," a ga.

12 Pen bi dakis udep gau, Jon hanip niŋe pak ñan a göm, apöm niŋe hag niŋöm hagla, "Manö hag ñeb bi, hon niŋön gun?" ö gila.*

13 Hageila, kalip haga, "Dakis u udnig gimim, gapman hagpal rö nöp udmim. Y'harŋ r'innap udagmim," a ga.

* 2:51: Luk 2:19 * 2:52: 1Sa 2:26; Pro 3:4 * 3:3: Ap 13:24 * 3:6: Ais 40:3-5 * 3:7: Mad 12:34; 23:33
* 3:8: Jon 8:33,39 * 3:9: Mad 7:19 * 3:12: Luk 7:29

¹⁴ Pen ami bî rîmnap Jon nîp manö anîbu rô nöp hag nîñöm hagla, “Hon nîhön gun?” ö gîla.

Hageila, kalîp haga, “Kale manö piral hagmim nîbi bî gau mani kalîp si udagmim. Manö piral hagmim nîbi bî gau manö kub hagagmim. Wög pe udnabim u ap halö udun, a gîmim, gasî u nîñagmim,” a ga.

¹⁵ Pen anîg göm mîd damöm nîbi bî gau gasî adö ap nîñöm hagla, “Bî anîbi Kraiss pör abad mîdpun u rô löp,” a gîla.

¹⁶ Hageila, nîpe manö anîbu nîñöm kalîp pen haga, “Wasö! Yad kalöp yîharîñ nîg nöp pak nîbin, pen yîp hain aunab bî u, nîpe yad rô wasö; nîpe bî kub yabîñ, yad bî pro. Yad nîp nîñnô nable gînab. Ma rîrup nîpe u nagî ud hubîknab rô lagöp,” a ga. Bî anîbu nîpe apöm, kalöp Ana Uî u nöp pak nîm, mab mîtanj pak nîm gînab. *

¹⁷ “Nîpe wid magö po gö, rîk dap pakpal rô u gînîg gab. Wid magö nîñeb gau ke löm, wid cög naböñ naböñ gau ke löm gînab. Anîg göm, wid magö nîñeb gau dam ram raul mîgan nîpe lînab; pen naböñ naböñ gau dam mab pör inmîdöp u launab,” a ga.

Herod Jon nîp nagî la

¹⁸ Jon, nîbi bî gau kalîp God manö aij u rîmnap halö hag nîñnô nîñ aij gîlan, a göm, kalîp manö aij anîbu rô pro hagagmîdöp.

¹⁹ Pen gapman bî kub Herod, nan si nan naj gau gî damöm, hainö nîmam Pilip nîbin nîpe Herodias nîp ud gö, Jon u aij gagöp, a ga. *

²⁰ Jon manö anîg hagö, Herod nîñöm, naj ga adö ap halö göm, Jon nîp dam nagî la.

*Jon Jisas nîp nîg pak nîa
(Mad 3:13-17; Mak 1:9-11)*

²¹⁻²² Pen Herod Jon nîp nagî laga magö u, nîpe nîbi bî gau kalîp nîg pak nîmîdöp. Jisas nîp abe nîg pak nîa. Jisas nîp nîg pak nîö, nîpe Nap God nîp sabe gî mîdö nîñöl gî, kumi kabö adö lan au hîñ gî gau gau arö, ajöñ hiîkö, Ana Uî u yaur dapo rô halu löm, Jisas nîp u gî aua. Anîg göl auö nîñöl gî, manö ap kumi kabö adö lan au nîbö apöm haga, “Ne Nî mîdmagö yad yabîñ. Nöp nîñnô, yîp aij yabîñ göp,” a ga. *

*Jisas nîhi bî
(Mad 1:1-17)*

²³ Pen Jisas mî nîpe unbö nîñjuöl añî ap ado gî da unbö sidunj lan (30) arö nîñöl gî, nîpe îl göm nîbi bî gau kalîp God Manö hag nîa. Nîbi bî gau Jisas nîp, nap nîpe u bî ne Josep, a gî gasî nîñla.

Josep nap nîpe u Heli. *

²⁴ Heli nap nîpe u Madad.

Madad nap nîpe u Lipai.

Lipai nap nîpe u Melkai.

Melkai nap nîpe u Janai.

Janai nap nîpe u Josep.

²⁵ Josep nap nîpe u Madadaias.

Madadaias nap nîpe u Emos.

Emos nap nîpe u Neham.

Neham nap nîpe u Esli.

Esli nap nîpe u Nagai.

²⁶ Nagai nap nîpe u Mead.

Mead nap nîpe u Madadaias.

Madadaias nap nîpe u Semein.

Semein nap nîpe u Josek.

Josek nap nîpe u Joda.

²⁷ Joda nap nîpe u Joanan.

Joanan nap nîpe u Resa.

Resa nap nîpe u Serababel.

Serababel nap nîpe u Sialdiel.

Sialdiel nap nîpe u Nerai.

²⁸ Nerai nap nîpe u Melkai.

Melkai nap nîpe u Adai.

Adai nap nîpe u Kosam.

Kosam nap nîpe u Elmadam.

Elmadam nap nîpe u Er.

²⁹ Er nap nîpe u Josua.

Josua nap nîpe u Eliesia.

Eliesia nap nîpe u Jorim.

Jorim nap nîpe u Madad.

Madad nap nîpe u Lipai.

³⁰ Lipai nap nîpe u Simion.

Simion nap nîpe u Juda.

Juda nap nîpe u Josep.

Josep nap nîpe u Jonam.

Jonam nap nîpe u Eliakim.

³¹ Eliakim nap nîpe u Melea.

Melea nap nîpe u Mena.

Mena nap nîpe u Madada.

Madada nap nîpe u Nadam.

Nadam nap nîpe u Depid.

³² Depid nap nîpe u Jesi.

Jesi nap nîpe u Obed.

Obed nap nîpe u Boas.

Boas nap nîpe u Salmon.

Salmon nap nîpe u Nason.

³³ Nason nap nîpe u Aminadap.

Aminadap nap nîpe u Admin.

Admin nap nîpe u Arni.

Arni nap nîpe u Hesron.

Hesron nap nîpe u Peres.

Peres nap nîpe u Juda.

³⁴ Juda nap nîpe u Jekop.

Jekop nap nîpe u Aisak.

Aisak nap nîpe u Ebrahim.

Ebrahim nap nîpe u Dera.

Dera nap nîpe u Nahor.

Nahor nap nîpe u Seruk.

³⁵ Seruk nap nîpe u Rehu.

Rehu nap nîpe u Pelek.

Pelek nap nîpe u Eber.

Eber nap nîpe u Sela.

* 3:16: Ap 13:25 * 3:19: Mad 14:3-4; Mak 6:17-18 * 3:21-22: Jon 1:32 * 3:23: Luk 4:22; Jon 6:42

³⁶ Sela nap nɪpe u Kenam.
 Kenam nap nɪpe u Apaksad.
 Apaksad nap nɪpe u Sem.
 Sem nap nɪpe u Noa.
 Noa nap nɪpe u Lemek. *
³⁷ Lemek nap nɪpe u Medusela.
 Medusela nap nɪpe u Inok.
 Inok nap nɪpe u Jared.
 Jared nap nɪpe u Malelael.
 Malelael nap nɪpe u Kenan.
³⁸ Kenan nap nɪpe u Inos.
 Inos nap nɪpe u Sed.
 Sed nap nɪpe u Adam.
 Adam nap nɪpe u God. *

4

Seden Jisas nɪp manö piral haga

¹⁻² Ana Uɫ u Jisas nɪp ajmanɔ rauöm, nɪp uɫ gɪ nɪg Jodan gau nɪbö ud arö, Jisas ram mɪnön nɪbi bɪ mɪdagmɪdal, ram mɪnön kabö nöp mɪdmɪdöp anɔ gau mɪdeia. Seden nɪpe Jisas nan si nan naj rɪmnap gɪnɪm aka wasö gɪ nɪjöl göm gɪ gɪ gö, nɪn unbö nɪn juöl mɪhöp (40) ara. Jisas nan magö nɪnön wasö, nɪp kɪyö majö la.

³ Nɪp kɪyö majö lö, Seden haga, “Ne ‘God Nɪ nɪpe mɪdpin,’ a gɪpan u, kabö gai i hagö, bred rö lanɔ,” a ga.

⁴ Hageia, Jisas pen haga, “God Manö u kalɪ klɪn rɪköm hagla, ‘Nɪbi bɪ gau, bred nöp nɪnön kamɪnɔ mɪdageinaböl,’ a gɪla,” a ga. *

⁵ Hagö, Seden Jisas nɪp dam dum kub lanɔ ap amöm, ram mɪnön aij aij kɪn ke ke abadpal gau magöñhalö, magö anɪbu nöp, Jisas nɪp yamöm haga,

⁶⁻⁷ “Ram mɪnön aij aij gai i nön! Nɪbi bɪ ke ke abad mɪdpal. Yad me ram mɪnön anɪb gau magöñhalö abad mɪdpin rö, bɪ ap nɪp hagnɔ gem hagnabin. Anɪb u, ne yɪp kugom yɪmmön sabe geinabön u, ram mɪnön anɪb gai i magöñhalö nape hagnö, ne abad mɪdeinabön,” a ga.

⁸ Hageia Jisas pen haga, “God Manö u kalɪ klɪn rɪköm hagla, ‘God Bɪ Kub kale u hagöp rö gɪmim hib nɪpe nöp hagpe adö aranɔ,’ a gɪla,” a ga. *

⁹ Jisas anɔg hageia, Seden nɪpe Jisas nɪp uɫ gɪ Jerusalem amöm, dam God sabe gep ram i adö lanɔ gɪ lɪla adö u amöm haga, “Ne, ‘God Nɪ nɪpe mɪdpin,’ a gɪpan u, pɪranɪd mɪnön ð yanɔ lug.

¹⁰⁻¹¹ God Manö u kalɪ klɪn rɪköm hagla, ‘God ejol nɪpe gau hagö, nöp abad mɪdeinaböl. Ap lug paknɔg geinabön u, nöp nɪmagö kale udnaböl nɪnön

kabö ma ne u bɪnɪnɔ gagnab,’ a gɪla,” a ga. *

¹² Seden anɔg hageia, Jisas pen haga, “God Manö u manö rɪmnap halö kalɪ klɪn rɪköm hagla, ‘God Bɪ Kub u, nɪpe bɪ nɪjö hagep aka bɪ pɪr alep, a gɪmim hagagmim,’ a gɪla,” a ga. *

¹³ Kɪjaki Jisas nɪp manö piral hag wasö nɪnön, arɪk arɪn a göm, gasɪ nɪpe gau nöp nɪnɔ, “Uri wasö pen hainö nɪn rɪmnap apem manö rɪmnap halö pɪr alem hag nɪnɔnam,” a göm arɪk ara. *

Jisas ram mɪnön Galili ð göm manö hag nɪa

(Mad 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹⁴ Pen God Ana Jisas nɪp klö nön, Jisas nɪpe ado gɪ apöm ram mɪnön Galili mɪdö nɪjöl gɪ, nɪbi bɪ gau, manö nɪpe u nɪnön, dam ram mɪnön Galili anɔ gau magöñhalö ud arla.

¹⁵ Nɪpe Juda magum gep ram gau amöm, manö hag nɪ aij gö, nɪbi bɪ gau nɪpe bɪ aij yabɪl a göm, mɪn mɪn yabɪl gɪla.

Nasared nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪnɔ udagla (Mad 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Pen Jisas nɪpe ram mɪnön Galili anɔ gau gɪ aj pɪs göm, Nasared am mɪdeia. Daun anɪbu nɪpe nöd mɪdöm majö ga. Juda God nɪp sabe gep nɪn kale u auö, nɪpe pör gɪmɪdöp rö, magum gep ram u amöm, uraköm God Manö u amgö lɪ nɪnön hagnɔg gɪ.

¹⁷ Bɪ God manö hagep Aisaia kalɪ klɪn rɪka köp u nɪp dap nɪlö, ud pɪɪaiöm, manö hagnɔg ga adɪn u amgö lɪ nɪnön kalɪp haga, *

¹⁸ “Bɪ Kub u yɪp, wög yad gɪmön, a göm, Ana nɪpe yuö yad aip mɪdöp. Anɪb u, nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpal gau kalɪp manö aij u hag nɪnö, nɪn aij gɪnaböl.

Nɪbi bɪ nagɪman rö mɪdpal gau kalɪp hubɪk yunö, arnaböl.

Nɪbi bɪ amgö we göp rö mɪdpal gau kalɪp gɪnö, amgö nɪl nɪnɔnaböl.

Nɪbi bɪ uɫham mɪdpal gau kalɪp ud aij gɪnö, mɪd aij gɪnaböl.

¹⁹ Pen, Bɪ Kub nɪbi bɪ udnab nɪn aij u mɪnɪ auöp, a gem, nɪbi bɪ gau kalɪp hag nɪnabin,” a ga.

²⁰ Jisas manö klɪn anɪbu amgö lɪ nɪnɔ hag pɪs göm, köp bad u ud wam wam göm, bɪ köp abad mɪdmɪdöp u nɪp adog nöm asɪkö nɪjöl gɪ, nɪbi bɪ magum gep ram raul mɪdeila gau magöñhalö amgö juöm nɪp nɪnɔ ij halö lɪla.

* 3:36: Jen 11:10-26 * 3:38: Jen 4:25-26 * 4:4: Dud 8:3 * 4:8: Dud 6:13-14 * 4:10-11: Sam 91:11-12
 * 4:12: Dud 6:16; 1Ko 10:9 * 4:13: Hib 2:18; 4:15 * 4:17: Ais 61:1-2

²¹ Anig nıjeıla, Jisas kalıp haga, “God Manö adıñ anıbu ud amgö li nıñ kalöp hagnö nıñajım anıbu, uri anıg unbö rö nöp göp.

²² Anıg hagö, manö aij yabıñ haga u nıñöm, nıbi bı nıp nıñıñ löm, aiö gıla. Pen gası ap nıñöm, “Bı anıbi Josep nı nıpe nöp aka?” göm, aiö waiö gıla. *

²³ Anıg haglö, Jisas kalıp haga, “Pen yad nıñbin, yıp hagnabım, ‘Ne wös wameb bı, ne ke gımön nan ne ke göp u kamıñ lınab. Ne daun pro Kapaneam am mıdmön, nan gagep rö gaina, yıd acmal ajajıp nıñbun u rö, mıñı ram mınönj ne ke auı abe gö yıd acmal ajö nıñun,’ a gıñabım.

²⁴ Pen kalöp nıñö hagabin, bı God manö hagep gau, ram mınönj ke gau amöm, manö aij u haglö, nıñö hagaböl a göm udnaböl. Pen ram mınönj kale ke u apöm haglö, bı hon gau ke hagaböl a göm, manö kalıp udagnaböl. *

²⁵ Pen nıñım! Bı God manö hagep İlaıja mıdeıa nıñ u, nıbi yadu ıru nöp İsrel au mıdmıdal. Mı mıhau nıgar rakın unbö kagoł jıñ u, möñ alagö, nan magö ranagö, kıyö kub yabıñ la. *

²⁶ İsrel nıbi yadu rımnap kıyö la gau ıru yabıñ nöp mıdeıla au, pen God İlaıja nıp yuö, am daun pro Sarepad ram mınönj daun kub Saidon söl au amöm, nan gagep rö gö, nıbi yadu ap nan magö nıpe ıru nöp mıdeıla. *

²⁷ Pen adö anıbu rö, hainö bı God manö hagep İlaisa mıdeıla nıñ u, İsrel nıbi bı rımnap wös gısa la gau ıru yabıñ nöp mıdeıla au, pen kalıp rımnap gö kamıñ laga; İlaisa bı Neman ram mınönj mılö kub Siria nıbö u nıp nöp gö, kamıñ la,” a ga. *

²⁸ Jisas anıg hagö, Juda nıbi bı magum gep ram raul mıdeıla gau nıñlö mulu kal yabıñ lugö,

²⁹⁻³⁰ nıp rıdık gı yu gı dam rul gau yuno umarı a göm, rıdık gı ud arla jı Jisas nıpe ado göm anı kale au amöm ara.

Jisas kıjaki aiön pi hag höñ yua

³¹ Jisas daun pro Kapaneam, ram mınönj Galılı au am mıdöm, Juda kai God nıp sabe gep nıñ u nıbi bı kalıp manö hag nı.

³² God Manö u, Jisas klö naij göm kabö göl nöp hagö, kale aiö yabıñ gıla. *

³³ Pen Juda magum gep ram raul anı au, bı kıjaki abarı ala ap mıdeıla. Nıpe meg mıgan dap ranöm wıñ kub alöm haga,

³⁴ “Bı Jisas Nasared nıbö! Ne nıñön gıñıg auban? Hanıp gı naij gıñıg auban akanı Yad nöp nıñbin. God Bı Uı nıpe u nöp auban,” a ga.

³⁵ Pen Jisas kıjaki abarı al mıdeıla anıbu nıp hag göm haga, “Manö hagagmön! Bı u arö gımön höñ aru!” a ga. Jisas hagö, kıjaki aiön pi höñ aröl gı bı anıbu nıp, nıbi bı mıdeıla anı au ud yuöm ara. Pen nıp mıñıu magö pakaga; kamıñ ara.

³⁶ Anıg gö, nıbi bı nıñ mıdeıla gau kale ke hag nıñ hag nıñ göm hagla, “Bı klö yabıñ anıbi, manö anıbu gai nıbö dapöm hagö, kıjaki gau höñ arbal?” ö gıla.

³⁷ Pen Jisas ga manö anıbu ram mınönj anıb gau magöñhalö ud arla.

Jisas nıbi bı ıru nöp gö kamıñ la

(Mad 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Pen Jisas Juda magum gep ram u arö göm Saimon ram u ara. Saimon nıbor nıpe u nan gö, hañ romanı nıpe gau magöñhalö mab rö inö me, nıbi bı gau apöm Jisas nıp hagla, “Aumön, ne Saimon nıbor nıp gö urak ararı,” a gıla.

³⁹ Hageıla, nıpe nıbi nan gö um mıdeıla söl au apöm, nan geıla anıbu hag gö nıñöl gı, magö anıbu nöp nıp arö göm ara. Nıp kamıñ lö, uraköm, nıbi bı ap mıdeıla gau kalıp nan magö nı.

⁴⁰ Nıbi bı anıb au mıdeıla gau, manö anıbu nıñöm, sıdö wad ara magö u, nıbi bı kale mıña ga gau magöñhalö dap Jisas mıdeıla au dauła. Daueıla, Jisas kalıp anı anı ud nıñö kamıñ la.

⁴¹ Pen nıbi bı kıjaki aiön pi nan gau abarı al mıdeıla gau hag yuö, höñ amöl gı wıñ kub alöm hagla, “Ne God Nı nıpe!” a gıla. Kale Jisas nıpe Kraıs u nıñöm anıg hageıla nıñöm Jisas nıpe kalıp hag göm haga, “Manö ap hagagmım,” a gö, haga rö nıñla. *

Jisas ram mınönj mıgan rımnap amöm kalıp manö hag nı

(Mak 1:35-39)

⁴² Ruö sıb halö, Jisas ram mınönj anıbu arö göm, ke am mıdaiın, a göm, ram mınönj nöp anı gau ara. Ara pen nıbi bı gau hain amöm, nıp ulhai nıñöm hagla, “Gau aragmön; hon aıp mıdaiun,” a gıla.

⁴³ Anıg hageıla Jisas haga, “God yıp hag yuö aunö u, amem nıbi bı ke mıgan rımnap halö kalıp u rö nöp God nıbi bı udöm abad mıdeınab manö aij u hag nıñabin,” a ga.

⁴⁴ Anıg hagöm, Jisas Juda nıbi bı ram mınönj kale gau magöñhalö gı ajöl gı, am Juda magum gep ram gau amöm, manö aij anıbu kalıp hag nıñmıdöp. *

5

Jisas hagö kabsat ıru nöp uđla

(Mad 4:18-22; Mak 1:16-20)

* 4:22: Luk 3:23; Jon 6:42 * 4:24: Jon 4:44 * 4:25: 1Ki 17:17 * 4:26: 1Ki 17:8-16 * 4:27: 2Ki 5:1-14
* 4:32: Mad 7:28-29 * 4:41: Mad 8:29; Mak 3:11-12 * 4:44: Mad 4:23

¹ Jisas ñin ap am Ñig Wanjo Genesared gof au midom, God Manö u hag ño n-ñjöl gi, n-ñbi bi iru yabih, manö aij an-ñbu n-ñjun a göm, ciro malo ñöl gi aula. *

² Anig göl aulö n-ñjöl gi, Jisas n-ñja, bi kabsat udep gau ñig magib mihöp dap ñig wanjo gof an-ñbu au löm, kabsat udep uben gau ut gi mideila.

³ Jisas n-ñpe Saimon ñig magib adö u ujanid löm haga, "Yip ud neb neb gö, ñig wanjo aij söl au dan arin," a ga. Hagö, Saimon ñig magib u ud neb neb gö, Jisas ñig wanjo an söl au amöm ñig magib adö an-ñbu asik midöl gi, n-ñbi bi gau kalip manö hag ña.

⁴ Manö hag pis göm, Jisas Saimon nip haga, "Ñig magib i ñig utan pirik gi dam ñig wanjo an kub au dan ammim, uben yumim kabsat udim," a ga.

⁵ Hageia, Saimon pen haga, "Bi Kub, m-ñi sibön yan nöp hon kabsat n-ñj aj aj, ram halö ru dam löp pen hon kabsat r-ñnnap udagpun. Pe ne anig hagpan rö, uben u halöwalö yu n-ñjun," a ga. *

⁶ Anig hagöl göm uben yulö n-ñjöl gi, kabsat iru nöp ap uben migan u arlö, uben gau ajman rauöm, pak gi dö ginig rö ga.

⁷ Anig ga n-ñjöm, n-ñmam bi ñig magib adö ap mideila gau kalip ñin aian g-ñlö, kale apöm kabsat an-ñbu gau udöm, ñig magib an-ñbu m-ñhau h-ñlö, böñ nöp ajman rauöm, ñig magib m-ñhau pig lugnig rö ga.

⁸⁻¹⁰ Anig ga n-ñjöm, Saimon Pida bi n-ñpe aip ñig magib adö mideila gau, kabsat iru yabih udla gau n-ñjöm, gasi iru nöp n-ñjla. Pen Sebedi ñi n-ñpe Jems aip Jon aip, ñig magib ap admil Saimon aip wög jim ñöl g-ñmidil bi m-ñhau, u rö nöp gasi iru n-ñjöl. Pen Saimon am Jisas mideila söl au kugom yimöm haga, "Bi Kub, yad bi nan si nan naji g-ñpin u, ne ke gau aru," a ga. Hageia Jisas haga, "Ne piñ-ñj gagmön. M-ñi ñin i riköm, bi kabsat udep u arö g-ñmön, n-ñbi bi ud God nip daupe bi mideinabön," a ga.

¹¹ Jisas anig hagö, ñig magib m-ñhau dam ñig gof au löm, kabsat nan gau arö göm, Jisas aip amöm ajmidal. *

Jisas, bi wös hapeb la ap gö, kam-ñj la

¹² Pen hainö Jisas am daun ap midö, bi wös hapeb hañ roman gau magöñhalö la bi ap apöm, Jisas mideila söl au kugom yimöm nab-ñc yihön göm, haga, "Ne yip gö kam-ñj linig, gö kam-ñj linim," a ga.

¹³ Anig hagö, Jisas haga, "Yau, yad g-ñnö, nöp kam-ñj linim," a ga. Anig hagöm, Jisas ñmagö n-ñpe m-ñlobö löm bi an-ñbu ud n-ñjö, magö an-ñbu nöp wös hapeb gau böñ nöp hir ga.

¹⁴ Wös hapeb gau hir gö, Jisas bi an-ñbu nip haga, "Yad nöp ud n-ñjöm kam-ñj löp u n-ñbi bi gau hagagmön. Pen bi Mosi hadame nöp kal-ñi riköm haga rö, wös hapeb yip u kam-ñj löp a g-ñmön, am bi God nip nan sabe g-ñpal gau kalip yamön, nan sabe gep u kalip ñimön hagmön, 'Yip kam-ñj löp rö, nan i God nip sabe gim,' a g-ñmön. Ne anig g-ñmön, n-ñbi bi n-ñjöm hagnaböl, 'Nipe kam-ñj löp rö anig göp,' a g-ñnaböl," a ga. *

¹⁵ Pen Jisas manö n-ñpe u, ram m-ñnöh gau magöñhalö r-ñgon r-ñgon arö, n-ñbi bi iru nöp, nip n-ñjun a göm, ciro malo ñöm aumidal. N-ñbi bi an-ñbu gau, r-ñnnap manö aij n-ñpe u n-ñjög aumidal; r-ñnnap hanip gö kam-ñj lan a göm aumidal.

¹⁶ Pen ñin r-ñnnap Jisas am ke migpan ap midöm, Nap nip sabe g-ñmidöp.

Jisas, bi ñimagö ma k-ñla ga ap gö, kam-ñj la

¹⁷ Ñin ap Jisas n-ñbi bi gau kalip manö hag ñi mideila. Perisi bi r-ñnnap abe, lo manö hag ñeb bi r-ñnnap abe, ram m-ñnöh Galili an au ram r-ñig aglö magöñhalö gau n-ñbö abe, ram m-ñnöh Judia an au ram r-ñig aglö magöñhalö gau n-ñbö abe, Jerusalem n-ñbö abe apöm, Jisas manö hag ñimagö ma k-ñla ga, Jisas n-ñbi bi nan ga gau kalip gö kam-ñj la.

¹⁸ Pen bi r-ñnnap, bi ñimagö ma k-ñla ga ap ilöh li dapöm, Jisas nip gö kam-ñj lan a göm, nip Jisas midöp ram raul migan u ud arun a gi gasi u n-ñjla.

¹⁹ Pen Jisas mideila ram u n-ñjla, n-ñbi bi gau ram raul migan an-ñbu böñ nöp sisi ga. Anig gö, wip ilöh li dula an-ñbu, dam ram adö lan amöm, ram u ud migan hiiköm, nag-ñi löm, Jisas mideila an au g-ñyan yula.

²⁰ Kale gasi n-ñjla, Jisas gö kam-ñj linim rö löp, a göm n-ñjeila rö, Jisas gasi kale u n-ñjöm, bi ñimagö ma k-ñla ga u nip haga, "Bi n-ñjeb yad, nan si nan naji g-ñpan gau n-ñjem arö gabin," a ga. *

²¹ Jisas anig hagö, bi Perisi gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, gasi an kale gau nöp ke n-ñjöm hagla, "Bi an-ñbi bod? Nipe God nip hag juöl gi hagab. God n-ñpe an-ñ nöp me nan si nan naji g-ñpal gau n-ñjöm arö g-ñinim rö löp," a göm, gasi kale u nöp n-ñjla.

²² Pen gasi n-ñjeila an-ñbu, Jisas ke rik n-ñjöm haga, "Kale n-ñhön g-ñnig yip gasi naji n-ñnabim?"

²³ Bi ap bi ap nip hagnab, 'Nan si nan naji g-ñpan gau n-ñjem arö gabin,' a g-ñnab u, kale aigöl g-ñmim n-ñnabim n-ñpe manö n-ñjög hagab aka manö pir alabn Pen bi ñimagö ma k-ñla göp ap mideinab, bi ap nip hagnab,

* 5:1: Mad 13:1-2; Mak 3:9-10 * 5:5: Jon 21:3-8 * 5:11: Mad 19:27 * 5:14: Lep 14:1-32 * 5:20: Luk 7:48; Ais 43:25

‘Ne mîñi nöp urak aru,’ a gî nab u, kale aigöl gîmim nîñnabim nîpe manö nîñjög hagab aka manö pir alab?

24 Bî Ñî nîpe nîbi bî mîñnön naböñ il i nan si nan naj gîpal gau nîñjöm arö gîñim rö lõp u, kale manö anîbu manö nîñjög a gîmim nîñj udmim a gem, manö anîg göl hagnîg gabin,” a ga. Anîg hagöm, Jisas bî ñîmagö ma kîla ga u nîp haga, “Ne mîñi nöp urakmön, nöp ilöñ lî daubal abañ bad u udmön, ado gî ram ne aru,” a ga. *

25 Anîg hagö, nîbi bî gau nîñmîdlö nîñjöl gî, magö anîbu nöp uraköm, nîp ilöñ lî daula abañ bad anîbu udöm, God nîp aij a göl gî, ram nîpe ara.

26 Anîg gö, nîbi bî nîñmîdeila gau magöñhalö pa gîñ göm, God hib u dap ranöl gî hagla, “Mîñi nan ke nîbö yabîñ gajîp nîñjbun,” a göm, aiö waiö gîla.

*Jisas bî nîpe Lipai nîp uda
(Mad 9:9-13; Mak 2:13-17)*

27 Pen hainö Jisas amöm nîña, bî dakîs udep ap dakîs ñeb ram raul mîgan u asîk mîdeia. Hib nîpe u Lipai. Jisas nîp nîñjöm haga, “Ne aumön, yad aip arul,” a ga.

28 Hageia, Lipai uraköm, wög gîmîdöp u arö göm, nan nîpe gau magöñhalö arö göm, Jisas aip arlö.

29 Pen Lipai ñîñî löm, Jisas nîp nan magö kub ram nîpe u lau löm, bî dakîs udep rîmnap, nîbi bî rîmnap iru nöp wîñ alö apöm, Jisas aip asîköm nan magö ñîñjeila.

30 Pen Jisas kale aip nan magö ñîñjaia u nîñjöm, bî Perisi rîmnap abe, bî lo manö hag ñeb kale rîmnap abe apöm, Jisas bî nîpe gau kalîp hagla, “Kale nîñhön gîñîg nîbi bî nan si nan naj gîpal gau abe, bî dakîs udep gau abe aip asîkmim nan ñîñjabim?” ö gîla. *

31 Anîg haglö, Jisas manö anîbu nîñjöm kalîp pen hagöm haga, “Nîbi bî kamîñ mîdpun a gîpal gau, wös wameb bî wîñ alagpal; nîbi bî nan göp gau nöp, hanîp gö kamîñ lañ a göm, wös wameb bî wîñ albal.

32 Anîb unbö rö nöp, yad nîbi bî, mîd aij gîpun a göm gasî nîñbal gau, kalîp hagnîg auagpin; nîbi bî, hon nan si nan naj gun, mîd aij gagpun, a göm gasî nîñbal gau, kalîp hagnîg aubin. Yad kalîp manö aij hag ñîñö, kale manö yad u nîñ udöm, nan naj gîpal gau, nîñhön gîñîg anîg gîpun a göm, arö göm, God hagöp rö nöp göl,” a gem aubin.

God nîp sabe gep gasî u nöp nîñjöm nan magö ñîñagla

(Mad 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Pen kale rîmnap Jisas nîp hagla, “Jon bî nîpe gau abe, Perisi bî kale gau abe ñîñ

rîmnap, God nîp nöp gasî añî nîñjun, a göm, nan magö ñîñjagöm kîyö nöp mîdöm, God nîp sabe gîpal. Pen bî ne gau nan magö ñîñjöl gî, ñîg ñîñjöl gî nöp mîdpal,” a gîla.

34 Anîg hageila, Jisas kalîp pen haga, “Bî ap nîbi udöm, nîbi bî nîpe gau aip nan kub ñîñnaböl u, bî rîmnap uraköm, nîñhön gîñîg anîg gabim a göm hagagnaböl. *

35 Pen hainö bî rîmnap apöm bî anîbu ud arlö, ñîñ anîbu nîbi bî nîpe gau mög gö, nan magö ñîñjagnaböl,” a ga.

36 Pen Jisas manö hod rîköm kalîp haga, “Wahîj nöd nîbö ap gî dö geinab u, wahîj gîsön nîbö ap ud gî dö göm, dap al dör gîlö, adîp adîp lagnab. Ke ke yabîñ löm, mîñhögöl naj yabîñ gî nab.

37 Pen ñîg wain u, u rö nöp. Ñîg wain kamîñ u udöm, kaj meme hañ mîlep mîgan yan hoñ gagpal. Nîñhön gîñîg: hoñ göm meme ñîlö, ran ap ranöm, bîñ naj yabîñ hagöm pak gî dö göm hoñ gö, kaj meme hañ u abe naj gî nab.

38 Gasî anîbu nîñjöm me, ñîg wain kamîñ udöm, kaj meme hañ kamîñ mîgan u nöp hoñ lep.

39 Pen nîbi bî ñîg wain nöd nîbö hadö ñîñbal gau, hainö ñîg wain kamîñ gîsön nîbö u ñîñjöl kalîp aij gagnab; ‘Ñîg wain nöd nîbö u aij,’ a gî naböl,” a ga.

6

‘Yîharîñ mîdep ñîñ i nîñhön gîñîg anîg gabim?’ ö gîla

(Mad 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Hainö Juda God nîp sabe gep ñîñ ap, Jisas bî nîpe gau aip wid wög adîñ an au amöl gî, bî nîpe gau wid magö anîb gau rîmnap rîk ñîmagö adö kale au löm, hañ pak yuöm ñîñjöl gî arla. *

2 Anîg geila, bî Perisi rîmnap nîñjöm hagla, “Kale nîñhön gîñîg God nîp sabe gep ñîñ wög gagep i, wid magö hañ pak yumim wög gabim?” ö gîla. *

3-4 Hageila, Jisas bî nîpe gau gîla anîbu naj gagla u nîñjöm, bî Perisi gau kalîp haga, “Depid hadame nöp bî nîpe gau aip kîyö lö, God sabe gep ram u amjaköm, bred God amgö ilö adö u löm, bî yîharîñ ñîñagpal, bî God nîp nan sabe gîpal gau nöp ñîñbal bred u, Depid hag nîñjög, nîp ñîlö, bî nîpe gau aip ñîñla. Kalîp kîyö lö gîla aiud anîbu God Manö kalî kîñ rîkla u, kale nîñagpim ar?” a ga. *

5 Jisas manö ap halö hagöm haga, “Bî Ñî nîpe Bî Kub mîdöm, ñîñ yîharîñ mîdep ñîñ u, nîñhön gîñîg a gî nab u, gî nab,” a ga.

Jisas, bî ñîmagö pîno ga ap gö, kamîñ la

* 5:24: Jon 5:8 * 5:30: Luk 15:1-2 * 5:34: Jon 3:29 * 6:1: Dud 23:25 * 6:2: Jon 5:10 * 6:3-4: Lep 24:5-9; 1Sa 21:1-6

6-7 Pen Juda God nɪp sabe gep n̄ɪn hain ap, Jisas Juda magum gep ram u amõm, kalɪp God Manõ u hag n̄iõl gɪ mɪdeia. Ram raul mɪgan anɪbu, bɪ n̄ɪmagõ pɪno ga ap ap mɪdeia. Bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manõ hag n̄eb bɪ gau abe, bɪ anɪbu nɪp nɪɲla rõ, Jisas nɪpe God nɪp sabe gep n̄ɪn i nɪp gõ kamɪɲ lɪnab aka nɪhõn gõ, nɪp hag gun a gõm, nɪp nɪɲ ij halõ lɪ mɪdeila.

8 Pen gasɪ nɪɲla anɪbu, Jisas ke nɪɲõm, bɪ n̄ɪmagõ pɪno ga anɪbu nɪp haga, “Ne urakmõn an̄j aui au,” a ga.

9 Hageia, urak auõ nɪɲõl gɪ, Jisas bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manõ hag n̄eb bɪ gau abe kalɪp haga, “Yɪharɪɲ mɪdep n̄ɪn i rõ, nɪbi bɪ gau kalɪp ud aij gɪnabun aka, yɪharɪɲ mɪdep n̄ɪn uri a gun, kalɪp arõ gɪnabun? Kalɪp gɪno urak arõl aka kalɪp arõ gɪno umõl?” õ ga.

10 Anɪg hagõm, kalɪp nɪɲ gus gus gõm, bɪ n̄ɪmagõ pɪno ga u nɪp haga, “N̄ɪmagõ ne u mɪlõbõ lɪ!” a ga. Hagõ, n̄ɪmagõ nɪpe mɪlõbõ lõ nɪɲõl gɪ, adɪɲ kamɪɲ la.

11 Jisas bɪ anɪbu nɪp gõ kamɪɲ la u nɪɲõm, bɪ Perisi gau abe, bɪ lo manõ hag n̄eb bɪ gau abe, mulu kal yabɪɪ nɪɲõm, Jisas nɪp nɪhõn gun a gõm, hag nɪɲ hag nɪɲ gɪ mɪdeila.

*Jisas bɪ nɪpe unbõ mɪgan laɲ uda
(Mad 10:1-4; Mak 3:13-19)*

12 Pen n̄ɪn an̄j anɪb au, Jisas Nap nɪp hagnabin, a gõm, dum ilõ laɲ amõm, Nap nɪp sabe gɪ mɪdõ mɪdõ, ram rua.

13 Pen ruõ sidõ aua magõ u, bɪ nɪpe gau magõɲhalõ hagõ aueila, bɪ nɪpe unbõ mɪgan laɲ kalɪp ud asɪk ke lõm, kale bɪ manõ yad ud arep gau mɪdeinabim, a gõm hag la.

14-15 Bɪ nɪpe hag la anɪb gau hib kale me: ap Saimon, hainõ Jisas hib nɪpe ap lõm Pida a ga; ap Edru, Saimon nɪmam nɪpe u; ap Jems; ap Jon; ap Pilip; ap Badolomyu; ap Madyu; ap Domas; ap Jems, Alpias n̄ɪ nɪpe u; ap Saimon hib alog Saimon Selod a gɪmɪdal u;

16 ap Judas, Jems n̄ɪ nɪpe u; ap Judas Iskariod. Nɪpe nõp me hainõ Jisas al pak lɪlan̄ a gõm, nɪp mumug nɪɲa.

Nɪbi bɪ iru nõp Jisas mɪdeia au aula

17 Pen Jisas bɪ nɪpe anɪb gau aip dum ilõ laɲ arõ gõm, au gɪyan̄ gɪ am ban aij yan̄ mɪdlõ nɪɲõl gɪ, nɪbi bɪ iru nõp, nɪp nɪɲun a gõm, ap magum gɪla. Nɪbi bɪ anɪb gau, rɪmnap Jerusalem nɪbõ, rɪmnap ram mɪnõɲ Judia gau nɪbõ gau nɪbõ, rɪmnap ram mɪnõɲ nabis daun kub mɪhõp Daia Saidon nɪbõ,

18 Jisas manõ nɪpe nɪɲun, hanɪp nan gõp gõ kamɪɲ lɪnɪm a gõm aueila. Nɪbi bɪ kɪjaki

aiõn pi nan gau aban̄ alõ mɪd aij gagla gau, Jisas gõ kamɪɲ la.

19 Pɪdõɲ nɪp nɪbõ apõm, kalɪp nan nɪhõn nɪhõn ga gau gõ, magõɲhalõ kamɪɲ laɲɪp u nɪɲõm, nɪbi bɪ anɪb gau magõɲhalõ apõm, hon abe Jisas nɪp ud nɪɲun a gõm, nɪp cɪro maõ n̄õm aula.

*Nɪbi bɪ mög gep rõ gau hainõ m̄ɪn m̄ɪn gɪnabõl
(Mad 5:1-12)*

20 Jisas bɪ nɪpe gau kalɪp amgõ nɪɲõl gɪ haga,

“Kale nɪbi bɪ mög gep rõ mɪdpim gau, God kalɪp ud aij gõm abad mɪdeinab.

Gasɪ anɪbu nɪɲmim m̄ɪn m̄ɪn gɪmim.

21 Kale m̄ɪni kɪyõ kub lõp gau, hainõ kɪyõ lagnab.

Gasɪ anɪbu nɪɲmim m̄ɪn m̄ɪn gɪmim.

Kale mög gõ, mɪtõɲ magõ gabim gau, hainõ aij gõ nɪɲõl gɪ, mɪhol gɪnabim.

Gasɪ anɪbu nɪɲmim m̄ɪn m̄ɪn gɪmim. *

22 Bɪ N̄ɪ nɪpe nɪp cɪg mɪdpe, nɪbi bɪ gau kalõp mulu kal nɪɲõm, jɪ nɪɲõm, nɪbi bɪ naj anɪb gai i, bɪ an aip mɪdeinabõl, a gõm,

kalõp hib gasɪ naj nɪɲõm manõ udõm hag jueinabõl u,

kale m̄ɪn m̄ɪn gɪmim. *

23 Gɪnabõl anɪbu, nɪhi ilan̄ kale gau, bɪ God manõ hagep gau kalɪp gɪmɪdal rõ nõp kalõp gɪnabõl.

Anɪb u nɪɲmim, God hanɪp ud aij yabɪɪ gɪnab

ram mɪnõɲ nɪpe adõ laɲ au, a gɪmim, aij a gõ nɪɲõl gɪ, n̄ɪn ma ju adõ adõ gɪ urakõl gɪ,

m̄ɪn m̄ɪn gõl gɪ mɪdaimim.

Kale nɪɲ aij gɪmim

24 “Pen kale nɪbi bɪ mani nan iru mɪdõp gau nɪɲ aij gɪmim.

Nan kale udep rõ u, mɪnõɲ nabõɲ adõ iɪ i hadõ udpim.

25 Pen kale m̄ɪni nan magõ rõ n̄ɪɲ gɪpe gɪpe mudun gõp gau,

hainõ kɪyõ lɪnab u nɪɲ aij gɪmim.

Pen kale m̄ɪni manõ mɪhol uɪb gɪ mɪdpim gau,

hainõ mög gõ mɪtõɲ magõ gɪ mɪdeinabim.

26 Pen kalõp hib dap ranõl gɪ nõp mɪdeinabõl u,

kale nɪɲ aij yabɪɪ gɪmim.

Nɪhi ilan̄ kale gau, bɪ God Manõ piral hagnɪdal gau, kalɪp unbõ rõ gɪmɪdal.

* 6:21: Rep 7:16-17; Sam 126:5-6; Ais 61:3

* 6:22: Jon 15:19; 16:2; 1Pi 4:14

Koṭmaṭ kale gau kalip mīdماغō līmim
(Mad 5:38-48)

27 “Pen nībi bī manō yad nīḡabim gai i. Koṭmaṭ kale gau kalip mīdماغō līmim. Nībi bī kalōp mulu lugō nīḡbal gau kalip ud aij ḡmim.

28 Nībi bī kalōp hag juaiōl, God kalip abad mīdeian a ḡmim, nīp sabe ḡmim. Nībi bī kalōp ḡ naij gaiōl, kalip God nīp sabe ḡmim.

29 Pen nībi bī rīmnap kalōp alaun bōḡ lap pakaiōl, ado ḡmim, bōḡ lap u rō nōp pakōl. Pen nībi bī rīmnap kolsior kale u uđaiōl, sior u rō abe udim a ḡmim, haḡōwalō nīmim.

30 Nībi bī rīmnap nan mīdagainīm asīb hagaiōl, kalip nīmim. Pen nan kale ap nīḡōm uđaiōl, hanīp adog nīmim, a ḡmim hagagmim.

31 Hanīp ḡlanḡ a ḡmim gasī nīḡbim rō u, kale ke nībi bī rīmnap gau kalip u rō nōp ḡmim.*

32 “Nībi bī kalōp mīdماغō lībal gau nōp mīdماغō līnabim u, God kalōp aigōl ḡōm nīḡō, aij ḡnabḡ Nībi bī nan si nan naij ḡpal gau, nībi bī kale ke gau u rō nōp pen pen mīdماغō lībal.

33 Pen nībi bī kalōp ud aij ḡpal gau nōp kalip ḡ aij ḡnabim u, God kalōp aigōl ḡōm nīḡō, aij ḡnabḡ ḡnabim anību, nībi bī nan si nan naij ḡpal gau ḡpal rō nōp ḡnabim.

34 Nan nīno pen nīnabōl a ḡmim, gasī u nōp nīḡmim nan nīnabim u, God kalōp aigōl ḡōm nīḡō, aij ḡnabḡ ḡnabim anību, nībi bī nan si nan naij ḡpal gau ḡpal rō nōp ḡnabim.

35 Anīb u, koṭmaṭ kale gau mīdماغō līmim, kalip ḡ aij ḡmim, nan haḡōwalō nīmim. Hanīp pen nīnabōl a ḡmim, gasī u nīḡagmim. Anīḡ geinabim u, God klō yabīl adō lanḡol mīdōp u, nīpai nīpe mīdeinabim. Nīpe ḡōp rō geinabim u me, kalōp hauḡ gagōm, pen aij nīnab. God nīpe nībi bī nan si nan naij ḡpal gau abe, nībi bī nīp, aij a ḡōp, a gagpal gau abe, kalip u rō nōp ḡ aij gab.

36 Nap kale nībi bī mōḡ nīḡōm ud aij ḡōp rō, kale u rō nōp nībi bī mōḡ nīḡmim ud aij ḡmim.

Nībi bī gau kalip manō kub hagagmim

37 “Kale nībi bī rīmnap, ‘Anīḡ anīḡ ḡpim rō, kale nībi bī naij mīdḡpim,’ a ḡnabim u, God kalōp pen u rō nōp, ‘Anīḡ anīḡ ḡpim rō, kale nībi bī naij mīdḡpim,’ a ḡnab. Kale nībi bī rīmnap manō kub hagmim, ‘Kale nībi bī naij, pen udnabim,’ a ḡnabim u, God kalōp pen u rō nōp manō kub hagōm, ‘Kale nībi bī naij, pen

udnabim,’ a ḡnab. Nībi bī gau kalōp ḡ naij geinabōl u nīḡmim arō geinabim u, God nan naij kale ḡpim u, u rō nōp nīḡōm arō ḡnab.*

38 Nan kale gau nībi bī gau kalip haḡōwalō nīnabim u, God kalōp pen u rō nōp haḡōwalō yabīl nīnab. Kale skel nīḡōn rō udmim nībi bī gau kalip nan nīme lī nīnabim u rō, God skel anību nōp ud kalōp u rō nōp nan nīme lī nīnab,” a ga.*

39 Pen Jisas manō ap hod rīkōm haga, “Bī amḡō we ḡnab ap, bī amḡō we ap nīp, adan anīḡ anīḡ mīdōp a ḡōm yamagnab. Nīḡōn ḡnīḡ: nīpe anīḡ ḡō, mīḡōḡḡōl uḡōm mīḡan yan ap lug paknabil.*

40 Nībi bī skul hagpal gau, am skul hagpal magō u, hag nēb bī kale gau kalip adō lanḡ mīdagpal. Pen hainō skul u hag pīs ḡ aij ḡōm me, hag nēb bī kale gau aip adīp adīp mīdeinabōl.*

41 “Pen nīḡōn ḡnīḡ mab po amḡō kalōp ke pak paḡu ḡ mīdōp u nīḡ hagmim wasō, namam nan acīp amḡō nīpe mīdōp u nōp nīḡ hagpim?”

42 Mab po kub amḡō kalōp pak paḡu ḡ mīdōp u nōd ud yube, amḡō kale amḡō yabīl lō, hainō namam nan acīp pro amḡō nīpe mīdōp u, ud yuun a ḡmim hagmim,” a ga.

Mab aij pīlōp, mab naij pīlōp

43 “Pen mab aij ap magō naij ap pīlagnab; pen mab naij ap magō aij ap pīlagnab.

44 Anīb u, mab gau magō pīlnab u nīḡōm, mab u aij, mab u naij a ḡōm nīḡnabōl. Nagī mīḡaḡīb u kia magō pīlagnab. Nagī gabḡog u papo magō pīlagnab.

45 Nībi bī aij gau, hibur gasī mīdماغō an kale dan aij mīdōp rō, ḡ aij ḡpal. Nībi bī naij gau, hibur gasī mīdماغō an kale dan naij mīdōp rō, ḡ aij ḡpal. Pen nībi bī aigale nībi bī rō mīdḡpal u, manō hagnabōl u nōp apdi nīḡun, nībi bī gau aij, nībi bī gau naij a gun nīḡnabun.

Bī mīḡōp ram mīḡōp ḡīlō

(Mad 7:24-27)

46 “Yīp Bī Kub hon, Bī Kub hon, a ḡpim u pen nīḡōn ḡnīḡ manō hagpin u hain gagpim?*

47 Nībi bī manō yad u nīḡōm, hagpin rō ḡpal gau, manō hagnīḡ gabin i rō mīdḡpal.

48 Nībi bī manō yad u nīḡōm, hagpin rō ḡnabōl gau, bī ram ḡ līnīḡ geinab, uḡōm mīlō uđōm, ram padō kabō adō au lī aij ḡōm, ram adō anību nōp ḡ līnab rō mīdnabōl. Anīḡ ḡō, nīḡ uḡ apōm, ram haḡō pa jō ma jō ḡ ud arnam a ḡ wasō

* 6:31: Mad 7:12 * 6:37: Mad 6:14 * 6:38: Mak 4:24

* 6:39: Mad 15:14 * 6:40: Mad 10:24-25 * 6:46:

nɨŋöm, ram gɨ aij gɨnab anɨbu pɨdöŋ nöp mɨdeinab.

⁴⁹ Pen nɨbi bɨ manö yad u nɨŋöm, hag-pin rö gagnaböl gau, bɨ ram gɨ lɨnɨg geinab, uŋöm mɨlö udagöm, ram padö lagöm, yɨharɨŋ ram mɨnöh adö adö au gɨ lɨnab rö mɨdnaböl. Anɨg gö, nɨg ut apöm, ram halö pa jö ma jö gɨ ud arnam a göm, magö anɨbu nöp ram halö böŋ nöp ud arö, mɨnöh cög nöp mɨdeinab.

7

*Jisas bɨ wög gɨ ñeb ap gö kamɨŋ la
(Mad 8:5-13)*

¹ Jisas nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp manö anɨbu hag nɨ pɨs göm daun pro Kapaneam ara.

²⁻³ Pen daun anɨbu, bɨ kub ami bɨ iru nöp abad mɨdmɨdöp bɨ ap mɨdeia. Bɨ rɨmnap Jisas ap Kapaneam mɨdöp a gɨlö, manö anɨbu nɨŋöm, Rom ami bɨ kub Juda bɨ manö ud asɨkep rɨmnap hag yuöm haga, “Bɨ nagɨ wög gɨ ñeb aij yabɨŋ yad ap nan göp umnɨg gab nɨŋöm kale am Jisas nɨp hag nɨŋmɨ ut gɨ daube, nɨp gö kamɨŋ laŋ,” a ga.

⁴⁻⁵ Hagö, kale Jisas mɨdeia au amöm, nɨp manö kɨö neb neb göm hagla, “Ami bɨ abad mɨdep bɨ kub ap, bɨ aij yabɨŋ. Hanɨp Juda nɨbi bɨ gau mɨdmagö löm pör abad mɨd aij göp. Magum gep ram hanɨp ap gɨ la. Anɨb u, ne ammön bɨ nagɨ wög gɨ ñeb nɨpe u gö kamɨŋ lɨnɨm,” a gɨla.

⁶ Kale hageila nɨŋöm Jisas kalɨp aip am am ram au söl au amöl gɨlö nɨŋöl gɨ, ami bɨ abad mɨdep anɨbu bɨ nɨŋeb nɨpe rɨmnap hag yuö, am Jisas nɨp nable paköm hagla, “Bɨ ami abad mɨdep bɨ hon u nöp hagöp, ‘Bɨ Kub, yad bɨ aij wasö, ram yad u ma ilön auagmön.

⁷ Yad bɨ aij rö nöp nɨnam, pen yad nɨŋbin, God nöp aip mɨdöp rö, “Kamɨŋ laŋ,” manö u nöp hagaimön, bɨ yad nan göp anɨbu kamɨŋ lɨnɨm.

⁸ Bɨ kub yabɨŋ ap yɨp abad mɨdöp; yad ke pen ami bɨ gau kalɨp abad mɨdem, “Arim!” a gɨnö arbal; “Auim!” a gɨnö aubal; “Wög anɨbu gim!” a gɨnö gɨpal, a göp,” a gɨla.

⁹ Anɨg haglö, Jisas, bɨ anɨbu gasɨ nɨpe ke nɨŋöm anɨg hagöp a göm, aiö göm, nɨbi bɨ nɨp hain göm aueila gau kalɨp haga, “Ami bɨ Rom nɨbö u, yɨp nɨŋ ud pɨdöŋ göp. Nɨpe göp anɨbu, Isrel bɨ ap unbö rö göp yad nɨŋagpin yabɨŋ,” a ga.

¹⁰ Pen ami bɨ abad mɨdep bɨ u, bɨ nɨpe gau ado gɨ amöm nɨŋla, bɨ nan ga anɨbu hadö kamɨŋ la.

*Jisas nɨbi adu nɨ nɨpe uma u nɨp gö,
kamɨŋ ara*

¹¹ Nɨn anɨ anɨbu nöp, Jisas aip bɨ nɨpe gau aip Nen daun arla. Nɨbi bɨ gau iru yabɨŋ nöp aip arla.

¹² Daun ajöŋ il söl au amjaklö nɨŋöl gɨ, nɨbi adu ap nɨ aɨn nɨpe yag daua uma u, wip ilöŋ löm daueila. Nɨbi bɨ iru nöp daun anɨbu nɨbö apöm nɨbi anɨbu aip aueila.

¹³ Jisas nɨbi adu anɨbu nɨp nɨŋö, mög gö haga, “Mɨtöŋ gagmön,” a ga.

¹⁴ Anɨg hagöm, nɨpe amöm wip ilöŋ lɨ daueila mab u ud nɨŋö nɨŋöl gɨ, bɨ ilöŋ daueila gau pɨdöŋ gɨla. Jisas bɨ praj uma u nɨp haga, “Nɨ me, nöp hagabin, urak!” a ga.

¹⁵ Anɨg hagö, nɨ urak asɨköm manö hagö nɨŋöl gɨ, Jisas nɨme nɨp, nɨ ne u, a göm ud ña. *

¹⁶ Pen nɨbi bɨ nɨŋ mɨdeila gau magöŋhalö pa gɨŋ göm, God hib nɨpe u dap ranöl gɨ hagla, “God manö hagep bɨ kub yabɨŋ hanɨp auöp. God hanɨp gɨ nɨnɨg auöp,” a gɨla. *

¹⁷ Jisas ga anɨbu nɨŋöm, aiud udlö, manö anɨbu Juda nɨbi bɨ ram mɨnöh kale gau gau amöm, ram mɨnöh ke gau gau magöŋhalö ara.

*Jon Bɨ Nɨg Pak Ñeb bɨ nɨpe mɨhöp Jisas
nɨŋnɨg arlö*

¹⁸ Jon bɨ nɨpe gau, Jisas ga rö magöŋhalö nɨŋöm, am Jon nɨp hag nɨlö, bɨ nɨpe mɨhöp hagö aueilö haga,

¹⁹ “Kale mɨhöh ammɨl Bɨ Kub nɨp hag nɨŋmil, ‘Ne Mesaia pör abad mɨdpun u nöp auban aka bɨ ke nɨbö ap halö abad mɨdaiun?’ ö gimil,” a ga.

²⁰ Hageia, bɨ mɨhau Jisas mɨdeia au ammɨl haglö, “Jon bɨ nɨg pak ñeb u halɨp bɨ mɨhöh hagöp, ‘Kale mɨhöh ammɨl Bɨ Kub hag nɨŋmil, ‘Ne Mesaia pör abad mɨdpun u nöp auban aka bɨ ke nɨbö ap halö abad mɨdaiun,’ a gimil,’ a göm, hol mɨhöh hag yuö, nöp hag nɨŋnɨg aubul i,” a gɨlö. *

²¹ Pen kale mɨhöh anɨg hagmil nɨŋ mɨdlö nɨŋöl gɨ, Jisas nɨbi bɨ iru nöp nan adö ke ke ga gau gö kamɨŋ la; nɨbi bɨ iru nöp mɨña ga gau gö kamɨŋ la; nɨbi bɨ iru nöp kɨjaki aiön pi abanɨ al mɨdeia gau gö kamɨŋ la; nɨbi bɨ iru nöp amgö we ga gau gö amgö ñɨl nɨŋla.

²² Anɨg göm, Jisas bɨ anɨb mɨhau kalɨp haga, “Kale mɨhöh ado gɨ ammɨl Jon nɨp hagmil, ‘Hol am nɨŋbul, bɨ anɨbu nɨbi bɨ amgö we ga gau gö amgö ñɨl nɨŋbal; nɨbi bɨ ma böŋ nöp naij ga gau gö kauyanɨ ajaböl; nɨbi bɨ hañ romanɨ wös hapeb la gau gö mɨlep göp; nɨbi bɨ rɨmɨd mɨgan pɨŋ göp gau gö manö apdi nɨŋaböl; nɨbi bɨ umbal gau gö kamɨŋ mɨdpal; nɨbi bɨ mög gep rö gau manö aij u hagab nɨŋaböl. *

* 7:15: 1Ki 17:23; 2Ki 4:36 * 7:16: Luk 1:68 * 7:20: Sam 40:7; Mal 3:1; Rep 1:8 * 7:22: Ais 35:5-6; 61:1; Luk 4:18

23 Nibi bi yip gasi niñom cig göl gi nöp mideinabol gau, mñ mñ yabñ gñaböl,' a gñmil," a ga.

24 Anig hagö, bi Jon manö daulö mihau ado gi arlö niñöl gi, Jisas niñpe, Jon niñ manö adö u hagöm niñi bi mideila gau kalip haga, "Kale nöd ram mñnön kabö nöp midöp an au arbe ñin u, niñon niñnig arben Kale hod milö añ ap yigön ud anja gi dan i göp ap niñnig arbe?"

25 Kale niñon niñnig arben Bi walij aij yabñ yimöb ap niñnig arben Anibu wasö. Bi walij aij yabñ udöm, nan aij aij udun a göm gasi niñbal gau, bi kub ram gau nöp hanbal.

26 Pen kale niñon niñnig arben God manö hagep bi ap niñ niñnig arbe akan Niñö me, God manö hagep bi ap niñ niñnig arbe, pen bi Jon niñbe u niñpe wög adö ke niñbö gñnig aua. *

27 Bi Jon u me, hadame ram God Manö u kalñ kliñ riköm hagla,

'Bi manö hagep yad u hag yunö, nöd amöm, niñi bi gau kalip hag ñi aij gñnab;

hainö ne ke hag yunö niñnabön,' a göm kalñ kliñ rikla. *

28 Kalöp hagabin, niñi bi nöd midmidal gau abe, niñi bi mñni midpal gau abe magöñhalö niñi bi yñharñ, Jon bi kub. Pen God niñi bi yñharñ gau udöm ram mñnön niñpe kumi kabö adö lan au abad mideinab gau, kale Jon rö midageinabol; kale niñi bi kub mideinabol," a ga.

29 Nibi bi gau, bi dakis udep gau halö, nöd Jon niñp aula, kalip magöñhalö ñig pak ña. Anig gö, Jisas manö haga u niñöm hagla, "God adan niñpe nöp kabö rö midöp," a gñla. *

30 Pen bi Perisi abe, bi lo manö hag ñeb bi kub gau abe kale, God kalip niñon niñon gñlan a ga u gasi kale ke niñöm pa jö niñöm, Jon hanip ñig pak ñan a göm auagla. *

31-32 Pen Jisas niñi bi anib gau kalip manö ap hagöm haga, "Niñi bi mñni ñin i midpim gau yad niñbin, kale ñi pai pro gau, niñi bi magum gep ka au asiköm, ñi pai pro rñnnap meg migan dap ranöm hag amñl apñl göm hagnal, 'Hon aññ pu gñno, kale niñon gñnig kugom ralgpim' Pen kñnap mññon gep rö ap hagno, kale niñon gñnig mññon gaggim?" ö gñpal rö u, kale gñpim.

33 Niñon gñnig: Jon bi ñig pak ñeb u apöm, nan magö niñnagöm, ñig wain niñnagöm gö, kale niñp hag jumim hagnim, 'Bi kñjaki aiön pi aban alöp midöp u,' a gñpim.

34 Pen mñni yad Bi Ñi niñpe apem, nan niñnem, ñig wain niñnem gñno, yip hag jumim hagnim, 'Nan iru niñöm, ñig wain niñöm göp u me, niñpe niñi bi nan si nan naij gñpal bi gau, bi dakis udep bi gau, bi kale ap midöp u,' a gñpim. *

35 Pen niñi bi God Manö aij u niñ udöm, hain göm, gi aij göm, mid aij geinabol u, niñi bi gau kalip niñöm hagnabol, God Manö u manö niñö yabñ, a gñnaböl," a ga.

Bi si udmidöp niñi ap

36 Bi Perisi ap hib niñpe Saimon. Niñpe Jisas niñp haga, "Ne aumön ram yad u nan magö niñul," a ga. Hagö, Jisas ram niñpe u amöm nan magö niññlö niñöl gi,

37 niñi daun anibu midöm nan si nan naij gñmidöp manö ap niñ, Jisas bi Perisi ram amöm aip nan niññailö. Anib u niñöm, ñig haññ aij auelp kabö barol ud rñm lñla ap dapöm, *

38 Jisas mideia jöl adö gau apöm, ma il au mññon gi mdeia. Anig göl mññon gö niñöl gi, amgö ñig u gi dö gi Jisas ma adö yan lugö, umagö niñpe u ud hñ gi yuöl gi, ma kñd niñpe u bom haluöm, mulu niñöm, ñig haññ aij auelp anibu ma kñd niñpe adö au li ña.

39 Anig geia, bi Perisi Saimon u, gasi magö niñpe u nöp gasi niñöm niñp ke haga, "Bi anibi bi God manö hagep kabö göl midaidöp, niñi anibi niñpe nan si nan naij gñmidöp niñi naij ap apöm niñp ud niñab u rik niñböp," a ga.

40 Jisas pen, bi Perisi gasi niñn anibu niñöm, niñp haga, "Saimon, manö yad añ ap midöp nöp hag niñnig gabin," a ga.

Hageia, Saimon haga, "Manö hag ñeb bi yad, manö anibu haga," a ga.

41 Hageia, Jisas manö hod riköm haga, "Bi ap uraköm, bi mññop kalip bi ap paip hadred (500) denariai ñöm, ap pipdi denariai (50) ñnab.

42 Pen hainö bi anib mihau pen ñeb rö lagö, bi mani niñnab anibu kalip mññon hagnab, 'Arö gñmil. Mani kalöp mññon niñbin u, pen ñul a gñmil gasi u niñnagmil,' a gñnab. Anig hagö, bi an bi anibu niñp midmagö yabñ lñnab, bi nan nabon kub mideinab u aka bi nan nabon pro mideinab u?" ö ga.

43 Hageia, Saimon haga, "Gasi yad niñbin u, bi nan nabon kub mideinab u," a ga.

Hageia, Jisas haga, "Niñö yabñ hagnan," a ga.

44 Anig hagöm, Jisas ado gi, niñi u niñp niñöm, Saimon niñp haga, "Niñi u niñp nön. Yad ram raul migan nöp i auajñ, ne ñig ap udmön ma yip hñ gi yuep rñnnap ñnagan,

* 7:26: Luk 1:76 * 7:27: Mal 3:1 * 7:29: Luk 3:12
26:7; Mak 14:3; Jon 12:3

* 7:30: Mad 21:32 * 7:34: Luk 15:2 * 7:37: Mad

jî nîbi anîbi, amgö ñîg nîpe u gî dô gî lugöm ma yad ñîg lô, umagö nîpe udöm hîî gî yuöp.

⁴⁵ Ne yîp bom haluagpan, jî nîbi i, yad ram raul mîgan nöp apjakajîn magö u rîkô, nîpe ma kîd yad bom haluöl gî nöp mîdöp.

⁴⁶ Yîp wel nabîc cög lañ lî ñagpan, jî nîbi i nîpe ma kîd yad ñîg hañîj aij auep u lî ñöb.

⁴⁷ Anîb u, nöp hagabin, nîbi anîbi nan si nan najj iru nöp göp u nîjem arö gîpin. Anîb u, yîp pen mîdmagö yabîl löp. Pen nîbi bî nan si nan najj pro pro gîpal gau nîjem arö gîno, yîp pen mîdmagö pro pro libal," a ga.

⁴⁸ Pen Jisas anîg hagöm nîbi anîbu nîp haga, "Nan si nan najj gîpan gau nîjem arö gabîn," a ga.

⁴⁹ Anîg hagö, bî nîpe aip nan ñîjeila gau, kale ke hag nîj hag nîj göm hagla, "Bî anîbi nîhön gînîg göm, 'Nan si nan najj gîpan gau nîjem arö gabîn,' a gab?" ö gîla.

⁵⁰ Anîg hageila u pen Jisas nîbi anîbu nîp haga, "Gasî ne ke u nöp nîj udmön, nan si nan najj gîpin rô Jisas nîjöm arö gan, a gîmön auban rô, nan si nan najj gîpan gau nîjem arö gîpin. Ne ammön, God ñîmagö ara adö u mîdaimön," a ga. *

8

Nîbi rîmnap Jisas aip arla

¹ Pen hainö ñîj anîb au, Jisas bî nîpe unbö mîgan lañ aip daun gau abe, ram rîhîg aglö gau abe amöm, God nîbi bî nîpe udöm abad mîdeinab manö aij u, nîbi bî gau kalîp hag ña.

² Pen ñîj anîbu, nîbi rîmnap kîjaki aiön pi halö mîdeila gau Jisas gö kamîj la, rîmnap nan ga gö kamîj la, nîjöm nîbi anîb gau rîmnap Jisas aip ajmîdal. Nîbi anîb gau hib kale me, ap Maria Magdala a gîmîdal. Kîjaki aiön pi unbö mudun jîj nîbi anîbu anî dan mîdöm hön arla. *

³ Nîbi ap Joana. Nugmul nîpe hib u Kujâ. Nîpe kîj Herod ram nan nîpe gau abad mîdmîdöp. Nîbi ap Susana. Pen nîbi rîmnap halö iru rô aip ajmîdal. Nîbi anîb gau kale magöñhalö mani kale ke udöm, nan magö rau dapöm, Jisas bî nîpe gau aip nan magö jîm ñöl ñîj ajmîdal.

Gîñbîl magö rô u, manö hod rîk haga (Mad 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Nîbi bî daun ke ke, yam ugan kub yöl gau nîbö gau nîbö Jisas nîp nîjîng aulö nîjöl gî, nîbi bî nöd aula gau kalîp manö ap hod rîkôm haga,

⁵ "Bî ap, gîñbîl magö rananj a göm, gîñbîl magö u dam wög adîj gau yunab. Rîmnap wög adîj arep adan gau lugö, nîbi bî tala

gî amîl apîl gîlö, yaur gau pen ap nîjöm ñîjînböl.

⁶ Pen yîj rîmnap kabö adö mînönj pro pro mîdeinab gau lugöm, marep gînab u pen kabö mînönj au ñîg ñîg halö mîdageinab u me, bön nöp mîlep gînab.

⁷ Pen yîj rîmnap nagî gîñkasî anî gau lugö, nagî anîbu hararo gî pañu gö, ran aij gagnab.

⁸ Pen yîj rîmnap mînönj aij gau lugöm, ran aij göm, magö iru yabîl nöp pîlnab. Añî añî magö ñîj juöl unbö mamîd pîlnab," a ga.

Jisas kalîp anîg hagö haga, "Kale nîbi bî gasî rîmîd mîdaimîm gau, manö hagabin i rîmîd lî nîj aij gîmîm," a ga.

Jisas, gîñbîl magö u manö hod rîk haga u, manö il u haga

⁹ Jisas manö hod rîkôm aiud anîbu hagö, bî nîpe gau nîp hag nîjöm hagla, "Manö hod rîkmön hagajan anîbu, manö il u aigöl gö rô mîdöp?" ö gîla.

¹⁰ Hageila, Jisas kalîp haga, "God nîbi bî nîpe udöm abad mîdeinab manö pi göl mîdmîdöp u, God kalöp gasî ñö nîjîm, pen nîbi bî rîmnap gau, yad kalîp manö hod rîkem nöp hagnö,

'kale nîjöm nîjîagöl,

manö magö apdi nîjöm manö il nîj udagöl.' *

¹¹ Pen manö hod rîkem nan yîj rô hagnîp u, God Manö adö u hagnîp.

¹² Yîj rîmnap lugnab wög adîj arep adan adö u a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjînböl pen Seden gasî najj nîjöm, kale God Manö u nîj udlö, God kalîp ud kamîj yunab u najj göp a göm, apöm God Manö gasî kalîp anî dan mîdöp u ju udö, haul gîñaböl, a gem hagnîp.

¹³ Pen yîj rîmnap lugnab kabö adö mînönj pro pro mîdeinab gau a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjöm, ñîñî löm, aij a gö nîjöl gî, manö anîbu nîj udnaböl u pen nîj ud pîdön gagnaböl rô, mîjör rîmnap auö haul göm arö gîñaböl, a gem hagnîp.

¹⁴ Pen yîj rîmnap lugnab nagî gîñkasî anî gau a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjînböl u pen hainö manö marö aka mani kub nan gau aka mîñ mîñ gep adö u nöp gasî nîjöm, God Manö nîj ud pîdön gagnaböl, a gem hagnîp.

¹⁵ Pen yîj rîmnap mînönj aij adö au lugöm, ran aij göm, magö iru yabîl nöp pîlnab a gîpin u, nîbi bî gau God Manö u nîjöm, nîj ud pîdön yabîl göm, gî dam dam, nan magö aij pîlnab, a gem hagnîp," a ga.

Hapö lau pi gagep

* 7:50: Luk 8:48; 18:42

* 8:2: Mad 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

* 8:10: Ais 6:9-10

¹⁶ Jisas anig hagöm haga, “Nibi bi gau hapö lauöm rin cög migan aka abañ adö hanbal u mo gayik gau pi gagnaböl. Adö au gilan rik lilö mailö gö, nibi bi gau ram raul migan anibu apöm mailö anibu niynaböl.
* ”

¹⁷ “U rö nöp me, nan nihön nihön pi göl midöp gau, magöñhalö waiö lñab; nan nihön nihön paü gñ midöp gau, magöñhalö ud mailö göp au lñab. * ”

¹⁸ “Anib u, manö hagabin u niñ aij gimim. Nibi bi manö niñöm, niñ udnaböl gau, manö aij rimnap halö niñaböl; pen nibi bi manö niñöm niñ udagnaböl gau, pro pro niñun a göm niñbal u halö böñ nöp ur gñab. * ”

*Jisas nime nimam bi gau
(Mad 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Pen ñin anibu nöp, Jisas nime aip, nimam hain niñpe gau aip Jisas niñ niñing aula. Apöm niñla, ram raul migan anib yan Jisas nibi bi sasi göl mideila niñöm höñ yan mideila.

²⁰ Anig gñlö, nibi bi ap ram raul mideila gau niñöm, Jisas niñp hagla, “Name namam ne gau nöp niñing ap midpal höñ yan,” a gñla.

²¹ Haglö, Jisas kalip haga, “Nibi bi an an God Manö u niñöm hain gipal gau me, ami yad, mam yad midpal,” a ga.

*Jisas hagö, yigön kub udeia u ur ga
(Mad 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Pen ñin ap, Jisas bi niñpe gau kalip hagöm haga, “Ñig Wanö Galili juun böñ lödan arun,” a göm, ñig magib udöm arla.

²³ Pen an gau arlö niñöl gñ, Jisas niñpe hon han ara. Hon haneia magö u, yigön asad kub yabñ ap ñig an anibu udöm, ñig ral ñig magib migan u auö, umöl rö nöp la.

²⁴ Anig gö, bi niñpe gau apöm, Jisas niñp anja gñlö uraka hagla, “Bi Kub! Hon magöñhalö umniñ gabun!” a gñla.

Hageila, Jisas yigön udaia u abe, ñig ral auaiä u abe hag gö, magö anibu nöp yigön u ur göm, ñig u haluöm, nöd mideia rö mideia.

²⁵ Pen Jisas bi niñpe gau kalip haga, “Kale ai gimim yip niñ udagpim?” ö ga.

Hageila, kale piññ göm aiö waiö göm, kale ke hag niñ hag niñ göm hagla, “Bi anibi bi an? Niñpe hagö, yigön abe, ñig kub abe manö niñpe hagöp rö nöp göp,” a gñla.

Bi kijaki aiön pi halö u, Jisas gö, kamññ la

(Mad 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Ñig magib udöm, amöm Ñig Wanö Galili an u am am, ram mñnön Gerasa nibi bi midmidal böñ lödan arla.

²⁷ Pen Jisas ñig magib u arö gñ, ñig wanö got au kabö kuup adö au ma abö gö niñöl gñ, magö anibu nöp, kijaki aiön pi abañ al mideila bi ap, daun anibu nibo apöm, Jisas niñp nable paka. Bi anibu niñpe magö nöp midöm, ram yabñ raul migan u hanagmidöp; wip rigöl gimidal kabö migan gau nöp han ajmidöp.

²⁸⁻²⁹ Bi niñpe abad middep gau, sen udöm ñimago bi ma niñpe gau adik li pidön gimidal u pen kijaki nan gau apöm klö gñlö, sen limidal anib gau pak gñ dö gö, ram mñnön nöp an gau pör pör armidöp. Pen bi anibu, Jisas niñ niñöm aiö göm, apöm ma il au lug paka. Jisas kijaki aiön pi niñp abañ alla anib gau kalip haga, “Bi anibi niñp arö gimim höñ arim!” a ga. Jisas anig hagö, kijaki aiön pi niñp abañ alla bi u, kakö göm, manö kub hagöm haga, “Ne Jisas, God Bi Kub adö i gilan midöp Niñ niñpe u, yip nihön gñing gabön? Yip ilön kub ñagmön!” a ga.

³⁰ Hageia, Jisas haga, “Hib ne u hag!” a ga. Jisas hageia, niñpe pen haga, “Hib yad u Iru Nöp,” a ga. Kijaki aiön pi nan gau iru yabñ nöp niñp yuö hiiköm mideila rö u me, anig haga.

³¹ Pen kijaki aiön pi gau Jisas niñp neb neb göm hagla, “Hanip hagmön, mab ke yan ulöm migan mauññ juaga u yuagmön!” a gñla.

³² Anig hagöm, kaj iru yabñ nöp amil geila yöp ba anib gau niñöm, Jisas niñp neb neb göm hagla, “Ne hanip hagö, am kaj midpal gidan kalip yuö hiikun,” a gñlö, Jisas yau a ga.

³³ Jisas yau a gö, kijaki aiön pi nan gau, bi u niñp arö göm, am kaj anib gau kalip yuö hiiköl, kaj gau pig ju sir ba yan amöm, gñ dam ñig wanö an yan paköm, ñig niñöm magöñhalö um hakla.

³⁴ Pen bi kaj mukmidal gau, ga anibu niñöm, gñ dö gñ am nibi bi daun mideila gau kalip hag ñöm, am nibi bi ram mñnön daun sölö au mideila gau kalip hag ñöm, gñla.

³⁵ Hag ññlö, nan anibu nihön gö hagaböl a göm, apöm niñla, bi kijaki yuö hiiköm midmidöp u, kamññ lö, walññ yimöm, Jisas ma il sölö au asik mideia. Kale anibu niñöm anñññ gö piñññ gñla.

³⁶ Pen nibi bi niñ midlö niñöl gñ, Jisas kijaki hag höñ yua, nibi bi gau, nibi bi hain aula gau kalip, anig anig göp, a göm, hag ññla.

³⁷ Pen Gerasa nibi bi magöñhalö anñññ gö piñññ göm, Jisas niñp, ne ado gñ aru a gñlö, ñig magib udöm hada.

³⁸ Jisas arik arñññ geia niñöm, niñpe gö kijaki aiön pi höñ arla bi anibu, niñp manö

* 8:16: Mad 5:15; Luk 11:33

* 8:17: Mad 10:26; Luk 12:2

* 8:18: Mad 25:29; Luk 19:26

neb hagöm haga, “Yad ne aip arul,” a ga.

³⁹ Anig hageia, Jisas nıp pen haga, “Wasö. God nöp nan aij yabił nıhön nıhön göp u, ne ram ne ammön nıbi bı ne gau kalıp hag fıhmön,” a ga.

Anıbu u, nıpe daun nıpe ado gı amöm, nıbi bı gau kalıp magöñhalö, Jisas yıp anig anig göp a göm, hag ña.

Pai ap uma Jisas gö uraka; nıbi ap Jisas nıp ud nıñö kamıñ la

(Mad 9:18-26; Mak 5:22-43)

⁴⁰ Pen nıbi bı Jisas auab a göm, abad mıdeila gau, Jisas ñig magıb udöm amjakö, aij yabił auabön e gıla.

⁴¹⁻⁴² Pen bı kub Juda magum gep ram abad mıdmıdöp bı ap hib nıpe Jairas. Pai nıpe añı yabił mı in la mıgan lañ u umnıg gö, Jairas nıpe apöm, Jisas mıdeia söl au kugom yımöm haga, “Ram yad arul. Pai yad añı u umnıg gab,” a ga. Hageia, Jisas nıñıg arö nıñöl gı, nıbi bı iru yabił nöp apöm, nıp böñ böñ cıro cıro ñöl gı arla.

⁴³ Pen nıbi ap pör pör nıpe nıbi adan armıdöp mı unbö mıgan lañ la. Nıbi anıbu, wös wameb bı gau yıp gılö, yıp kamıñ lañ a göm, kalıp mani fıhmıdöp u pen nıp gılö mıtep gınım rö laga.

⁴⁴ Nıpe Jisas araiia jöl adö lau apöm, wahj mılö kub la u ud nıñö nıñöl gı, magö anıbu nöp nıp mıtep ga.

⁴⁵ Pen Jisas kalıp haga, “Yıp bı an ud nıñöb?” ö ga.

Hageia, nıbi bı gau hagla, “Hon ud nıñagun,” a gıla. Pen Pıda haga, “Bı Kub, nıbi bı iru nöp gai i apöm, nöp cıro cıro fıaböl,” a ga.

⁴⁶ Hageia, Jisas haga, “Nıbi bı ap yıp ud nıñöb. Pıdön yad u aröp nıñem hagabin,” a ga.

⁴⁷ Pen nıbi Jisas ud nıñga anıbu, nıpe pi gınım rö laga u nıñöm, gıl gıl göl gı, Jisas mıdeia söl au ap kugom yıma. Nıbi bı anıbu gau nıñ mıdeila anı gau, Jisas nıp hagöm, nıpe nan gö, Jisas ud nıñö, magö anıbu nöp kamıñ löp aiud u magöñhalö waiö haga.

⁴⁸ Hageia, Jisas nıp haga, “Pai yad. Ne yıp ud nıñö kamıñ lañ a gımön nıñ udpan u, yıp ud nıñö kamıñ löp me u. Manö mıdagöp. Ne ammön, God fımagö ara adö u mıdaimön,” a ga. *

⁴⁹ Jisas anig hagö nıñöl gı, bı Jairas nıp wög gımıdöp bı ap apöm, Jairas nıp haga, “Pai ne böñ nöp umöb; hag fıeb bı nıp hagö ma ilön auagnım; ado gı arnım,” a ga.

⁵⁰ Hagö, Jisas manö anıbu nıñöm, Jairas nıp haga, “Pai yad u umöb a gımön, gası u nıñagmön. Nıñ udeinabön la, nıp kamıñ fıñab,” a ga.

⁵¹ Anig hagöm, Jairas ram nıpe u amjaköm, nıbi bı gau kalıp magöñhalö hag höñ au yan löm, pai nıme nap mıhau, Pıda u, Jon u, Jems u kalıp ut göm, pai u nıp nıñıg ram raul mıgan yan arla.

⁵² Pen nıbi bı, pai anıbu umöb a göm mıñöñ gı mıdeila gau, Jisas kalıp haga, “Kale mıñöñ gagim. Pai u umagöp; yıharıñ hon hanab,” a ga.

⁵³ Jisas anig hageia, nıbi bı gau, pai anıbu böñ nöp umöb u nıñöm, nıp mıñol gıla.

⁵⁴ Pen Jisas pai u fımagö kıd nıpe u udöm haga, “Pai yad, urak!” a ga.

⁵⁵ Anig hagö, ana nıpe u ap kuöyanı kuöbö gö uraka. Uraka, Jisas haga, “Nan fımnab fıbe fıñan,” a ga.

⁵⁶ Pai nıme nap kale aiö waiö gılö. Pen Jisas kalıp ber mıhau haga, “Nıbi bı fımnab kalıp manö anıbu hag fıagmil, wasö!” ga.

9

Jisas bı nıpe unbö mıgan lañ gau hag ke ke yua

(Mad 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹⁻² Jisas bı nıpe unbö mıgan lañ kalıp hagö aueila haga, “Yad kalöp bı yad, kđö yad ke ñem, yunıg gabin. Anıbu u, kale kau ammim, kıjaki aiön pi nıbi bı yuö hiıköm mıdpal gau hagpe höñ aröl; nıbi bı nan göp gau gıpe kamıñ fıñım; nıbi bı mıña göp gau gıpe hir gınım; God nıbi bı udöm abad mıdeinab manö aij u hag fıbe nıñöl.

³ Pen arnıg gımim, wafab adıñ, wadı, nan fıñeb, mani, wahj, nan gau halö ud aragmim; yıharıñ armim.

⁴ Daun ap ammim ram ap amjakmim, kalöp hag udaiöl, kalıp aip han mıdmim, daun anıbu arık arun a gınabim u, magö u nöp arık armim.

⁵ Pen ram mıñön mıgan ap arbe, kalöp hag udagaiöl, daun anıbu arık arun a gınabim u, kalıp hagmim, ‘Manö aij u dauajun udagpım rö, mıñön naböñ kalöp i auajun, nan acıp acıp ma hanıp udöp u fıık gı yuun arabun,’ a gımim, fıık gı yumim armim. Anig gınabim, kale gı naij gıpal u nıñnaböl,” a ga. *

⁶ Anig hagö, kale ram fıñıg aglö magöñhalö gau gau am am manö aij u hag fıöl gı, nıbi bı fıña gau gau gılö kamıñ la.

Herod gası iru nıñga

(Mad 13:1-2; Mak 6:14-16)

⁷ Pen nıbi bı gau, Jisas nıhön nıhön ga manö u hag amıl apıl gılö nıñöl gı, gapman bı kub Herod nıñöm, gası iru yabił nıñga. Nıbi bı fımnab hagla, “Jon bı fıñ pak fıeb unjam fıñ gı dö gıla uma u, kauyanı uraköp,” a gıla. *

8 Rımnap hagla, “Bı nöd nıbö God manö hagep bı u llaija nıpe auöp,” a gıla. Rımnap hagla, “Bı hadame dagol gau God manö hag nı+mıdöp bı ap kauyan kamıñ löm auöp,” a gıla.

9 Anıg haglö, bı kub Herod haga, “Jon nıp unjam rıb gı dö gınö hadö uma rö, bı anıbu bı an ap mıdö nıñöl gı hagaböl u am nıñnam,” a göm, gası u nıñga. *

Jısas nıbi bı iru nöp nan nıñeb nı nıñla (Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-12)

10 Pen Jısas bı nıpe unbö mıgan lanı ado gı apöm, ram mınöñ gau ajöm nan nıñön nıñön gıla manö u, Jısas nıp hag nıla. Hag nılö, am ram mınöñ mıgan ap ke am mıdaiu a göm, Jısas kalıp uł göm Bedsaida daun au arla.

11 Pen adan anı gau arlö nıñöl gı, nıbi bı rımnap hagla, “Jısas bı nıpe gau aıp apöm padıaböl,” a gıla. Anıg haglö, nıbi bı iru nöp nıp nıñnıg hain gıla. Aueıla, nıpe aıj auabım e göm, God nıbi bı udöm abad mıdeınab manö u kalıp hag nıöl gı, nıbi bı nan ga gau gö kamıñ la.

12 Pen duño sıdö wad arnıg geia magö u, bı nıpe unbö mıgan lanı apöm, Jısas nıp hagla, “Ram mınöñ gai i, nıbi bı mıdagpal, ram mınöñ nöp anı auı mıdpun rö u, nıbi bı gai i kalıp hag yuö, ram nıbi bı mıdpal gau ke ke amöm, nan nıñeb kale gau ke uñhai nıñöm, haneb mıgan gau uñhai nıñlanı,” a gıla.

13 Anıg hageıla, Jısas pen haga, “Kale ke nan magö kalıp nımım,” a ga.

Hageia, kale hagla, “Hon nan nıñeb iru mıdagöp. Yıharıñ bred magö unbö mamıd u mıdöm, kabsał mıñöp mıdöp. Ne nıñön gası nıñban? Nıbi bı gai i iru nöp mıdpal u, hon am nan nıñeb kalıp rımnap rau dapun aka?” gıla.

14 Nıñ anıbu, nıbi bı apöm magum gıla gau, nıbi nı paı gau wasö, bı gau nöp me wö ralla paıp dausan (5000) rö ara.

Pen Jısas bı nıpe gau kalıp haga, “Nıbi bı iru nöp ap mıdpal gai i hagep, nıbi bı unbö nıñjuöl mıñöp ado gı da unbö sıduñ lanı (50) ugan ke ke asıklanı,” a ga.

15 Hageia, bı nıpe gau nıpe haga rö nöp gılö, nıbi bı gau magöñhalö au asıkla.

16 Nıpe bred magö unbö mamıd u udöm, kabsał mıñau halö udöm, gılanı gı kumı kabö adö lanı au nıñöm, God nıp aıj a göm, nan nıñeb anıbu ud jö göm, bı nıpe gau kalıp nıö, kale pen udöm, nıbi bı gau kalıp nıme lı nıla.

17 Neıla, kale magöñhalö nıñ damöm, nıñ haköl rö lagö, naböñ naböñ palı palı gıla

gau, bı nıpe gau ud wadı unbö mıgan lanı yaglö ajmanı raua.

Pıda haga, “Ne Kraıs u,” a ga (Mad 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Pen nıñ ap, Jısas am ke halö God nıp sabe göl gı mıdöm, bı nıpe gau kalıp hag nıñöm haga, “Nıbi bı gau yıp bı an a gı gası nıñbal?” ö ga.

19 Hageia hagla, “Nıbi bı rımnap nöp Jon bı nıg pak nıeb u a gı gası nıñbal; rımnap nöp bı nöd nıbö God manö hagep bı u llaija a gı gası nıñbal; rımnap nöp bı hadame dagol gau God manö hag nı+mıdöp bı ap kauyan kamıñ löm auöp a gı gası nıñbal,” a gıla. *

20 Hageıla, Jısas kalıp pen hag nıñga, “Pen kale ke yıp bı an a gımım, gası nıñbım?” ö ga.

Hageia, Pıda pen haga, “Ne God Kraıs nıpe u,” a ga. *

21 Anıg hageia, Jısas kalıp haga, “Manö anıbu nıbi bı rımnap kalıp hag nıgımım, wasö yabıñ!” a ga.

Jısas haga, “Umem kauyanı uraknabın,” a ga

22 Jısas anıg hagöm, manö ap hagöm haga, “Bı Nı nıpe nıp ilön kub yabıñ nıñaböl. Bı manö ud asıkep gau, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau, bı lo manö hag nıeb bı gau, nıp nıñlö mulu lugö al pak lılö, umnab u pen nıñ mıñöp mıdöm ruö nıñ mıñau nıganı u kauyanı uraknab,” a ga. *

23 Pen Jısas bı nıpe gau abe, nıbi bı mıdeıla gau abe, kalıp magöñhalö hagöm haga, “Nıbi bı yıp hain gun a göm, gası nıñeınaböl gau, nan mınöñ naböñ adö il i gası kub nıñbal u arö göm, hañ romanı kale ke gası kub nıñbal u arö göm, nıñ anı anı mab kros ud kag göm yıp hain göl. *

24 Nıbi bı an, hañ romanı, kamıñ mıdep magö hon ke gası nıñun mıd aıj gıñabun a göm, gası nıñnaböl gau, böñ nöp ap lug paknaböl. Pen nıbi bı an, Jısas nıp nıñ udun, hañ romanı, kamıñ mıdep magö hon nıñön nıñön gıñab u manö mıdagöp a göm, gası nıñnaböl gau, kamıñ mıdep magö u udnaböl. *

25 Nıbi bı nan mınöñ naböñ adö il i udun a göm, gılö arnab gau, nan aıj aıj gau udöm, mınöñ naböñ adö il i mıd aıj gıñaböl, pen hainö umöm mınöñ naböñ adö il i arö göm, God aıp pör pör mıdaiöl rö lagnab.

26 Nıbi bı an yıp nable gö, yad Jısas nıp nıñagpın, a göm, manö yad nıñ udagnab u, hainö Bapı hol apı mailö aıj ke u udem, ejöl

* 9:9: Luk 23:8 * 9:19: Luk 9:7-8 * 9:20: Jon 6:68-69 * 9:22: Luk 9:44; 18:32-33 * 9:23: Mad 10:38; Luk 14:27 * 9:24: Mad 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 * 9:26: Mad 10:33; Luk 12:9

u† mailö aij halö gau aip aunabin ñ†n u, b† an†bu n†p nable gö, n†ñagpin a g†nabin. *

²⁷ Pen kalöp n†ñö yab†† hagabin, n†bi b† m†ñ† m†dpim gai i r†mnap umagnabim; kam†ñ nöp m†dmim, God n†bi b† udöm abad m†deinab ñ†n u n†ñnabim,” a ga.

Jisas hañ roman† n†pe u ke yab†† la

²⁸ Jisas an†g hageöm, ñ†n unbö raleb j†ñ rö m†döm, Jon, Jems, Pida kal†p u† göm, God n†p sabe g†n†g göm yöp dum an†b au ara.

²⁹ Amöm, God sabe g† m†dö n†ñöl g†, mulu ad†ñ n†pe ke yab††löm, wal†ñ n†pe rud yab†† löm, mailö unbö ke yab†† ga n†ñla.

³⁰⁻³¹ An†g gö n†ñöl g†, b† hadame nöp umlö, Mos†s aip, Ilaija aip, God mailö aij unbö ke magö u udm†l ap†l, Jisas Jerusalem amöm umöm wög n†pe g† h†kn†g geia manö u hag m†deila. *

³² Pen Pida, Jems, Jon kal†p yam hon auö, amgö ju ju göl g† m†deila, pen m†dö kale amgö ñ†l n†ñöm, Jisas mailö aij n†pe u abe, b† an†b m†hau Jisas aip urak m†dailö gau abe, n†ñla. *

³³ B† an†b m†hau arn†g glö n†ñöl g†, Pida gas† n†ñ aij göm wasö, Jisas n†p haga, “B† Kub, hon au† m†dpun u, aij yab†† m†dpun. Ne han†p yau a gö, ram bada y†har†ñ m†hau n†gan, nöp ap, Mos†s n†p ap, Ilaija n†p ap gun,” a ga.

³⁴ An†g hagö n†ñöl g†, magö an†bu nöp, kumi rud kub ap apöm kal†p magöñhalö ralu ñö p†ñ†ñ g†la.

³⁵ Pen manö ap kumi an† au n†bö apöm haga, “B† i Ñ† yad; yad n†p hag l†nö. Kale manö n†pe h†gn†m rö n†ñmim,” a ga. *

³⁶ Manö hag p†s gö, magö an†bu nöp n†ñla, b† an†b m†hau m†dagailö; Jisas nöp m†deila. Pen dum ilö lañ m†döm, nan ga u n†ñeila u, ñ†n an† an†b au n†bi b† r†mn†p kal†p hag ñagla.

Ñ† pro k†jaki aban† ala ap Jisas gö, kam†ñ la

(Mad 17:14-21; Mak 9:14-29)

³⁷ Pen ruö, dum ilö lañ an†bu arö göm, adan au g†yan† ap luglö n†ñöl g†, n†bi b† iru nöp ap kal†p nable pakla.

³⁸ B† ap n†bi b† an† an†bu w†ñ kub alöm haga, “Manö hag ñeb b†. Ñ† yad a†† i, ne mög n†ñmön a gem dauabin.

³⁹ K†jaki aiön pi pör n†p aban† al m†döm n†p gö, w†ñ kub yab†† alöm g† dam paköm, k†ñu habkob ga† ga† apöm, um dam an† löl g† auöp. N†p an†g göm, pör pör nöp gö gö me, n†pe ilön m†b udöl g†m†döp.

⁴⁰ B† ne gau kal†p, k†jaki m†döp an†bu hag yuim, a g†pin u pen kale hag yu wasö n†ñöm arö g†pal,” a ga.

⁴¹ An†g hageia, Jisas haga, “N†bi b† m†ñ† m†dpim m†nön† naböñ il i, ñ†n mai manö n†ñ udnabim†ñ Yad hadame nöp m†ñör kale ud aip†n; pen hainö ñ†n aige gem m†ñör kale ud arnam?” ö ga. An†g hagöm, b† an†bu n†p haga, “Ñ† ne an†bu sól au† dau,” a ga.

⁴² Jisas an†g hageia, ñ† an†bu dap auö n†ñöl g†, k†jaki aiön pi ñ† u n†p klö yab†† göm, pa jö g† yuö g† dam p†tab paka. Jisas pen k†jaki aiön pi u n†p hag gö, ke arö n†ñöl g†, ñ† an†bu kam†ñ lö. Jisas dam nap n†p ña.

⁴³ N†bi b† ap m†deila gau, God klö n†pe unbö ke an†bu n†ñöm, ñaul udla.

*Jisas, “Y†p mumug g†n†böl,” a ga
(Mad 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Jisas nan n†hön n†hön ga u gas† n†ñöm, kale ñaul udöm n†ñm†dlö n†ñöl g†, Jisas b† n†pe gau kal†p haga,

⁴⁴ “Manö h†gn†g g†bin an†bi, kale r†m†d l† n†ñ aij yab†† g†m†m m†daimim. Söl m†döp, B† Ñ† n†pe n†p mumug n†ñöm, b† r†mn†p kal†p ñ†n†böl,” a ga. *

⁴⁵ Pen manö haga an†bu, kale r†k n†ñöl rö laga. Pen p†ñ†ñ göm Jisas n†p hag n†ñagla. *

*An n†bi b† kub m†deinaböl?
(Mad 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Jisas b† n†pe an†b gau kale ke hag am†l ap†l göm, b† ap haga, “Yad b† kub m†dein†m,” a ga. Pen b† ap pen haga, “Ne wasö, yad b† kub m†dein†m,” a ga. *

⁴⁷ Jisas b† n†pe gau gas† n†ñla an†bu ke n†ñöm, ñ† pro ap dap n†pe m†deia ba au löm haga,

⁴⁸ “N†bi b† an† y†p gas† n†ñöm, ñ† pai pro inbö rö udnab u, y†p abe udnab. Pen n†bi b† an† y†p udnab u, B† y†p yuö aunö n†p abe udnab. Pen b† an† an† kale au b† y†har†ñ yab†† rö m†döp, b† an†bu nöp n†pe b† kub yab††,” a ga. *

⁴⁹ Jisas an†g hageia, Jon haga, “B† Kub, hon n†ñbun, b† ap hib ne hagöm, k†jaki aiön pi nan gau hag yua. Pen b† an†bu hon aip a†agpun rö, ‘Ne an†g g†gmön,’ a g†no,” a ga.

⁵⁰ Hageia, Jisas haga, “N†hön g†n†g n†p an†g hag g†pen† N†bi b† kalöp n†ñlö mulu lugagn†b gau, b† n†ñeb hon a g†m†m n†ñmim,” a ga. *

Sameria kai Jisas n†p udagla

⁵¹ Pen Nap n†pe Jisas n†p dam ram m†nön† n†pe kumi kabö adö lañ ud arep ñ†n u sól ga n†ñöm Jisas, Jerusalem arnam a göm, gas† klö g† n†ñöm me ara.

* 9:30-31: Luk 9:22 * 9:32: 2Pi 1:16-18 * 9:35: Luk 3:22 * 9:44: Luk 9:22 * 9:45: Luk 18:34 * 9:46:

Luk 22:24 * 9:48: Mad 10:40 * 9:50: Mad 12:30; Luk 11:23

⁵² Nipe bɪ nɪpe rɪmnap nɔd hag yua. Kale amɔm nan nɪp gɪ jɪn gɪnɪg, ram mɪnɔn Sameria anɔ au ram rɪhɪg aɟlɔ ap arla.

⁵³ Pen Sameria nɪbi bɪ ram rɪhɪg aɟlɔ anɪbu hanmɪdal gau, Jisas Jerusalem arnɪg geia manɔ u nɪnɔm, nɪp hag wɪhai udagla.

⁵⁴ Anɪg gailɔ, Jisas bɪ nɪpe Jems aip Jon aip nɪnɪmil, Jisas nɪp haglɔ, “Bɪ Kub, kumi kabɔ adɔ lanɔ nɪbɔ mab mɪtɪan haglɔ, apɔm nɪbi bɪ anɪg gɪpal gau kalɪp innɪm aka?” gɪlɔ. *

⁵⁵ Anɪg hagailɔ, Jisas ado gɔm kalɪp mɪhɔn nɪnɔm, anɪg gagnabun a gɔm, kalɪp mɪhɔn hag ga.

⁵⁶ Nɪbi bɪ anɪb gau Jisas nɪp udagnabɔl u nɪnɔm, ram rɪhɪg aɟlɔ anɪbu arɔ gɔm, ram rɪhɪg aɟlɔ ke nɪbɔ ap arla.

*Bɪ ap Jisas nɪp haga, “Yad ne aip ajeinabul,” a ga
(Mad 8:19-22)*

⁵⁷ Pen adan anɔ gau arlɔ nɪnɔl gɪ, bɪ ap apɔm, Jisas nɪp haga, “Ram mɪnɔnɔn gai gai arnabɔn gau, yad aip ajeinabul,” a ga.

⁵⁸ Anɪg hageia, Jisas nɪp haga, “Yad aip uɪham ajeinabɔn. Kain hapeb gau ram haneb kale mɪnɔnɔn mɪgan gau mɪdɔp; yaur gau rin kale u ke mɪdɔp; pen Bɪ Nɪ nɪpe, ka haneb nɪpe ap mɪdagɔp,” a ga.

⁵⁹ Pen Jisas bɪ ap nɪp haga, “Ne yad aip ajaiul,” a ga. Anɪg hageia, bɪ anɪbu pen pe haga, “Bɪ Kub, yɪp yau a gɔ, yad am bap yad rɪgɔl gem aunam,” a ga.

⁶⁰ Hageia, Jisas nɪp pen haga, “Nɪbi bɪ yɪp nɪnɔ udagpal rɪmnap umaiɔl, nɪbi bɪ yɪp nɪnɔagpal rɪmnap dam rɪgɔl gɔl. Ne pen ammɔn, God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab manɔ u hag nɔ aranɔ,” a ga.

⁶¹ Pen bɪ ap haga, “Yad ne aip ajeinabul u pen yɪp yau a gɔ, am ami bapɪ, aɪ mam yad gau kalɪp manɔ hag nɪ aij gem, nɪmagɔ pakem, aunam,” a ga. *

⁶² Hageia, Jisas pen haga, “Nɪbi bɪ an wɔg adɪnɔ il gɔm, gasɪ iru nɪnɔm, nab au arɔ gɪnab gau, God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab manɔ aij u hag nɪb bɪ wɔg u gɪnɪm rɔ lagɔp,” a ga.

10

Jisas bɪ nɪpe iru nɔp hag yuɔ am ram mɪnɔn ke ke arla

¹ Hainɔ Jisas bɪ nɪpe nɪnjuɔl mɪhau nɪganɔ ado gɪ da mɪgan lanɔ (72) udɔm, kalɪp baluɔm mɪhau ke, mɪhau ke, ram mɪnɔnɔn gau ke ke yunɪg gɔm haga, “Kale nɔd ammim, manɔ yad u hag nɪbe, yad hainɔ nɪnabin,” a ga. *

² Pen kalɪp manɔ ap haga, “Nan wɔg kub yabɪl mɪdɔp u pen nɪbi bɪ nan magɔ ral daupep gau iru mɪdagpal. Anɪb u, Bɪ Kub wɔg adɪnɔ nap nɪbɔ u nɪp hag nɪnɔbe, nɪbi bɪ nan magɔ ral daupep rɪmnap halɔ hagɔ, am ral dauɔl. *

³ Kale arim! Pen kalɔp kaj sipsip pi rɔ kain hapeb mɪdpal anɔ au hag yuabin. *

⁴ Kale mani rin, wadɪ, ma rɪrɪp gau halɔ ud aragmim. Nɪbi bɪ rɪmnap aip adan anɔ au manɔ hag mɪlɔ mɪdagaimim. *

⁵ Pen ram ap amjakmim, ram raul mɪgan amɔl gɪ, kalɪp manɔ aij hag nɪmim hagemim, ‘God kalɔp abad mɪdeianɔ,’ a gɪmim.

⁶ Anɪg hageinabim, nɪbi bɪ God manɔ hain aij nɪpe udep rɔ ap mɪdeinab u, manɔ hain kale anɪbu udnab. Wasɔ u, manɔ hain hagnabim u kalɔp ke ado gɪ aunab.

⁷ Pen ram anɪbu nɔp mɪdaimim, nan magɔ dap nɪnabɔl u nɪnɔl gɪ mɪdaimim. Bɪ wɔg gɪpal gau pen haji udpal. Anɪbu rɔ, kalɪp manɔ aij u hag nɪnabim rɔ, kale pen nan magɔ dap nɪnabɔl. Pen kale ram ram gagmim. *

⁸ Pen daun ap araimim, kalɔp hag wɪhai udɔm, nan magɔ nɪnabɔl u, haɪwawɔ nɪnɪmim. *

⁹ Ram mɪnɔnɔn anɪbu, nɪbi bɪ nan gɪnɪm gau kalɪp gɪpe, kamɪnɔ lɪnɪm. Nɪbi bɪ gau magɔnhalɔ kalɪp hag aij gɪmim hagemim, ‘God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab u, ma il kalɔp u auɔp,’ a gɪmim.

¹⁰ Pen daun ap araimim, kalɔp hag wɪhai udagaiɔl, adan anɔ au ammim hagemim,

¹¹ “Ram mɪnɔnɔn kalɔp i auajun u, haɪpɪ acɪp acɪp ma hon udɔp gau kale ke hɪk gɪ yu arabun. Pen nɪnɔ aij gɪm! God nɪbi bɪ udɔm abad mɪdeinab u, ma il kalɔp u auɔp,’ a gɪmim. *

¹² Yad kalɔp hagabin, hainɔ manɔ kub nɪnabɔl nɪn u, daun kub Sodom nɪbi bɪ nan si nan naij nɔp gɪlɔ gɪlɔ in habɪk nɪn ara u, manɔ kub nɪnɔm ilɔn pro rɔ udnabɔl; pen nɪbi bɪ manɔ kale am hagpe udagnabɔl gau, manɔ kub nɪnɔm ilɔn kub yabɪl udnabɔl. *

Pen ilɔn kub udnabɔl

¹³ “Korasin nɪbi bɪ gau abe, Bedsaida nɪbi bɪ gau abe, nan gagep rɔ u gɪnɔ, nɪnɪmim arɔ gɪpim rɔ, ilɔn kub yabɪl udnabim. Pen daun kub mɪhɔp Daia Saidon nɪbi bɪ gau kalɪp, nan gagep anɪbu rɔ rɪmnap gɪnɔ nɪnɔblap u, kale wahɪg gɪ dɔ gɪ lugɔp rɪmnap yɪmɔm asɪkɔm, run he ud yuɔl gɪ ud yuɔl gɪ mɪdɔm, nan naij gɪmɪdal anɪbu arɔ gɪblap.

* 9:54: 2Ki 1:9-16 * 9:61: 1Ki 19:20 * 10:1: Mak 6:7 * 10:2: Mad 9:37-38; Jon 4:35 * 10:3: Mad 10:16

* 10:4: Mad 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 * 10:7: 1Ko 9:6-14; 1Di 5:18 * 10:8: 1Ko 10:27 * 10:11: Ap 13:51;

18:6 * 10:12: Jen 19:24-25; Mad 10:15; 11:24

14 Manö kub n+ñjaböl ñ+n u, Daia Saidon n+bi b+ gau ilön pro rö udnaböl; pen kale Korasin n+bi b+ gau abe, kale Bedsaida n+bi b+ gau abe ilön kub yab+ udnabim.

15 Pen ñ+n an+bu, kale Kapaneam n+bi b+ gau u rö nöp, kumi kabö adö lañ au aragnabim; böñ nöp ulöm m+gan kub yañ arnabim,” a ga.

16 Jisas b+ n+pe gau kal+p haga, “N+bi b+ manö kale udnaböl gau, manö kalöp nöp wasö, manö yad u u rö nöp udnaböl. Pen kalöp udagnaböl gau, kalöp nöp wasö, y+ip u rö nöp udagnaböl. Pen y+ip udagnaböl gau, y+ip nöp wasö, B+ y+ip hag yuö aunö u n+ip u rö nöp udagnaböl,” a ga. *

B+ n+pe hag yua gau ado g+ aula

17 Pen hainö b+ n+pe ñ+njuöl m+hou n+gan ado g+ da m+gan lañ (72) an+bu gau, ram m+nöñ gau aj arö göm apöm, aij a göl g+ Jisas n+ip hagla, “B+ Kub! K+ijaki aiön pi n+bi b+ abañ albal gau, hib ne hagun, ‘Jisas m+öpör rö arim!’ a g+no, hagpun rö n+ñöm arbal,” a g+la.

18 Hageia, Jisas kal+p haga, “Yad n+ñ m+dnö n+ñöl g+, k+ijaki aiön pi nap kale Seden, añ+m añ+m rö udöm kumi kabö adö lañ n+bi ap lug paka. *

19 Kalöp hag l+bin u me, re hainjo sara, gaiwadö, haua+, nan hapeb an+bu gau abe, B+ Kotmat klö n+pe u abe, kalöp g+ najj göl rö lagöp. *

20 Pen k+ijaki aiön pi nan gau hagpun rö n+ñöm höñ arbal a g+mim, m+ñ m+ñ gagmim; God n+pe hib hon kumi kabö adö lañ au kal+ k+ñ r+köp, a g+mim, m+ñ m+ñ gagmim,” a ga. *

*Jisas Nap God n+ip aij a ga
(Mad 11:25-27; 13:16-17)*

21 Magö an+bu, Ana U+ u Jisas n+ip ajman rau m+ö n+ñöl g+, n+pe m+ñ m+ñ göl g+, Nap n+pe n+ip haga, “Bapi, ne B+ Kub kumi kabö adö lañ abe, m+nöñ naböñ i+ abe abad m+öpan u, gas+ ne ke n+ñö aij göp adö u nöp g+pan. Hon n+bi b+ kub gas+ n+ñ k+id hi+kun ke n+ñbun, a g+pal gau, kal+p manö aij i+ u yamagpan pen ñ+ pai pro gau, ne kal+p gas+ aij ñö, manö aij i+ u n+ñbal u me, nöp aij a gabin,” a ga.

22 Jisas an+g hagöm haga, “N+bi b+ r+mnap yad b+ aigale b+ rö m+öpin u n+ñagpal; Bapi n+pe nöp y+ip n+ñöb. Pen Bapi n+pe b+ aigale b+ rö m+öpör u, n+bi b+ r+mnap n+ñagpal; yad ke nöp n+ñbin. N+pe y+ip p+döñ nan n+pe gau magöñhalö ñöb rö, n+bi b+ kal+p yamnam a g+abin gau nöp, Bapi kal+p

yamnö n+ip n+ñjaböl. N+bi b+ r+mnap halö Bapi n+ip n+ñagnaböl,” a ga. *

23 Jisas an+g hagöm, ado göm, b+ n+pe gau nöp kal+p hagöm haga, “Nan an+bi n+ñabim u, m+ñ m+ñ g+mim. God kalöp nöp me ud aij yab+ gö n+ñabim.

24 God manö hagep b+ gau iru nöp abe, kiñ gau iru nöp abe, nan amgö n+ñabim an+bi n+ñun a göm, abad m+ödm+dal u pen kale n+ñagla; manö apdi n+ñabim an+bi n+ñun a göm, abad m+ödm+dal u pen kale n+ñagla.

Jisas, b+ aij Sameria n+bi u, manö hod r+köm haga

25 N+ñ ap an au, b+ lo manö hag ñeb b+ ap, Jisas y+ip n+ñön manö hagn+m a göm, apöm n+ip hag n+ñöm haga, “Manö hag ñeb b+, yad n+ñön n+ñön gem, pör m+ödep magö u udnam?” ö ga. *

26 Hageia, Jisas n+ip haga, “Lo manö u kal+ k+ñ r+köm, n+ñön hagla?” ö ga.

27 Hageia, b+ lo manö hag ñeb b+ an+bu haga, “Lo manö u n+ñbin, Mosis kal+ k+ñ r+köm haga,

‘God B+ Kub ne u n+ip m+ñ m+ñ g+mön,

gas+ r+m+id ne u n+ip ñ+mön,

klö ne u magöñhalö n+ip ñ+mön,

n+ip m+ömagö yab+ l+imön.

Ne ke m+ömagö l+ban rö,

n+bi b+ r+mnap kal+p u rö nöp m+ömagö l+imön,’ a ga,” a ga. *

28 An+g hageia, Jisas b+ an+bu n+ip haga, “Ne kabö göl hagpan; adö an+bu nöp hain g+mön, pör m+ödep magö u udnabön,” a ga. *

29 Jisas an+g hageia, b+ lo manö hag ñeb b+ an+bu, hib yad u pro g+inab a göm, Jisas n+ip kauyan hag n+ñöm haga, “Lo manö kal+ k+ñ r+ka u, n+bi b+ r+mnap kal+p m+ömagö l+mim a göm, kal+ k+ñ r+ka. An+bu u, n+bi b+ mai kal+p m+ömagö l+mim a göm, kal+ k+ñ r+ka?” ö ga.

30 Hageia, Jisas b+ lo manö hag ñeb b+ an+bu n+ip, manö pen hagöl g+, aiud udöm haga, “B+ ap Jerusalem arö göm, daun kub Jeriko amnam a göm, adan an au arais n+ñöm, b+ nan si udep r+mnap apöm, n+ip m+ñu magö paköm, wal+ñ nan n+pe gau p+ñ g+ ud arlö n+ñöl g+, n+pe adan an au umn+g göm g+ m+deia.

31 B+ God n+ip nan sabe gep b+ ap, adan adö an+bu amöm b+ an+bu umn+g göm g+ m+deia au n+ñöm, böñ lau nöp adan löm ara.

32 Pen b+ Lipai i+ b+ ap, adan adö an+bu nöp amöm, b+ an+bu umn+g göm g+ m+deia

* 10:16: Mad 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 * 10:18: Jon 12:31; Rep 12:8-9 * 10:19: Sam 91:13; Mak 16:18 * 10:20: Plp 4:3; Rep 3:5 * 10:22: Jon 3:35; 10:15 * 10:25: Mad 22:35-40; Luk 18:18 * 10:27: Dud 6:5; Lep 19:18 * 10:28: Lep 18:5

au nɨŋöm, mɨdeia söl au amöm nɨŋ aij göm, böŋ lau nöp adan löm ara.

³³ Pen bɨ Juda wasö, ram mɨnönŋ Sameria nɨbö bɨ ap, adan mɨlö aɨnɨ anɨbu nöp amöm, bɨ anɨbu umnɨg göm gɨ mɨdeia u nɨŋöm, nɨp mög yabɨl nɨŋa.

³⁴ Nɨp mög yabɨl nɨŋöm, mɨdeia söl au amöm, wös nɨp gau wel rɨmnap löm, nɨg wain rɨmnap löm, wös nɨp gau wama. Wös wamöm, ud donki adö nɨpe u löm, ram mani rauöm hanmɨdal u dam löm, abad mɨd aij yabɨl ga.

³⁵ Ruö arnɨg göm, bɨ ram abad mɨdmɨdöp anɨbu nɨp silpa kɨd mɨhöp nöm haga, 'Ne bɨ anɨbi nɨp abad mɨd aij gɨmön. Pen mani aigeg hagnabön u, ado gɨ apem nöp nɨnabin,' a ga," a ga.

³⁶ Jisas aiud anɨbu udöm, nɨpe bɨ lo manö hag nɨb bɨ anɨbu nɨp hag nɨŋa, "Bɨ adan aŋ pak lɨla u, bɨ mɨhau nɨgaŋ paɨiöl göm arla gau, bɨ an nɨpe ke mɨdmagö la rö, nɨp mɨdmagö la?" ö ga.

³⁷ Hageia, bɨ lo manö hag nɨb bɨ u haga, "Bɨ nɨp mög nɨŋöm gɨ aij ga u," a ga.

Hageia, Jisas nɨp haga, "Nɨŋö nöp hagnab. Me ne arammön, adö anɨbu nöp gɨmön," a ga.

Jisas nɨpe Mada Maria aɨl mɨhau ram kale ara

³⁸ Pen Jisas bɨ nɨpe gau aip ram mɨnönŋ ap amjakeila, nɨbi ram mɨnönŋ anɨbu mɨdeia ap apöm, kalɨp uɨ gɨ dam ram nɨpe u ara. Nɨbi anɨbu hib nɨpe Mada.

³⁹ Ram nɨpe u nɨnɨn ap mɨdeia. Hib nɨpe u Maria. Maria nɨpe Jisas mɨdeia söl au ap asɨköm, Jisas manö hageia u nɨŋmɨdeia. *

⁴⁰ Mada nɨpe ke nöp nan magö lauöm, gasɨ iru nɨŋöm, ap Jisas nɨp haga, "Bɨ Kub, Maria yɨp arö gö, yad ke nöp nan magö hon lauabin u aij gagöp. Nɨp hagö apöm yad aip nan magö lauul," a ga.

⁴¹ Hageia, Jisas haga, "Mada, Mada, ne nan iru nöp gasɨ iru nɨŋban u aij wasö.

⁴² Maria manö aij yad nɨŋnam a göm, gasɨ aɨnɨ u nöp nɨŋöm, ap manö yad nɨŋmɨdöp. Nɨbi bɨ ap nan aij udöp anɨbu pɨŋ gɨ udnɨm rö lagöp," a ga. *

11

God nɨp sabe gɨnɨg, anɨg göl rö hagnab, a ga

(Mad 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nɨn ap, Jisas ram mɨnönŋ ke mɨgan ap mɨdöm, Nap God nɨp sabe göl gɨ mɨdeia. Sabe gɨ pɨs gö nɨŋöl gɨ, bɨ nɨpe ap apöm nɨp haga, "Bɨ Kub, God nɨp aigöl gun sabe gun? Jon bɨ nɨpe gau kalɨp hag nöp nɨŋbal rö, ne hanɨp u rö nöp hag nöp nɨŋun," a ga.

² Hageia, Jisas kalɨp haga, "God nɨp sabe gɨnɨg gɨmim, anɨgöl hagnab, 'Bapi, nɨbi bɨ gau hib ne hagnab adö araŋ.

Ne nɨbi bɨ udmön abad mɨdeinabön nɨn u yɨŋɨd aunɨm.

³ Nan magö hanɨp nɨn aɨnɨ aɨnɨ pör pör nɨnab rö u nɨmön.

⁴ Nɨbi bɨ rɨmnap hanɨp gɨ naj gɨlö, kalɨp pen nɨŋno mulu lugö gɨ naj gag-pun rö, hon nan si nan naj gɨpun gau nɨŋmön arö gɨmön.

Hanɨp abad mɨdaimön, gasɨ ap wakainɨm, gɨ naj gagun,' a gɨmim," a ga.

⁵⁻⁶ Jisas manö anɨbu hagöm, bɨ nɨpe gau kalɨp manö hod rɨköm haga, "Kale bɨ ap, sɨböŋ anɨ kub yaŋ, bɨ nɨŋeb nɨpe ram amöm hagnab, 'Mɨdaimam, bɨ nɨŋeb yad ap mɨlö gau nɨbö apöm ram yad u apjakajɨp. Pen nan nɨp nɨnö nɨŋnɨm u mɨdagöp u me, nöp auabin. Yɨp bred magö mɨhau nɨgaŋ nɨ,' a gɨnab. Hageinab, bɨ nɨŋeb nɨpe anɨbu manö pen hagnab,

⁷ 'Sɨböŋ anɨ kub i yɨp ap unbö hagnabmön! Yad nɨi pai yad gau aip ajöŋ gɨŋun hanabun. Anɨb u, yad aigöl gem urakem, nöp nan hagnabön anɨb gau ud nɨnam?' ö gɨnab.

⁸ Pen kalöp hagabin, bɨ ram nap nɨbö u, bɨ nɨŋeb yad a göm yɨŋɨd ud nɨagnab, jɨ nɨp nɨi a göm abad mɨdöl gɨ, klö gɨ mɨdö mɨdö, hagnab rö nɨnab.

⁹ Anɨb u, kalöp hagabin, nan nɨhön mɨdagainɨm, God nɨp hag nɨŋbe, kalöp nɨnab. Nan nɨhön ulhai nɨŋnabim u, udnabim. Hanɨp ajöŋ u hiɨkanɨ a gɨmim, pak gu gu gɨpe, hiɨknab.

¹⁰ Nɨhön gɨnɨg: nɨbi bɨ God nɨp hag nɨŋnaböl gau, udnaböl. Nɨbi bɨ nan ulhai nɨŋnaböl gau, udnaböl. Nɨbi bɨ hanɨp ajöŋ hiɨkanɨ a göm, pak gu gu gɨlö, kalɨp ajöŋ hiɨknab.

¹¹ Kale nɨi pai nap gau, nɨi kale ap kabsaɨ nan a geinab, re ap nɨnabön aka?

¹² Aka jɨ, yaur magö nan a geinab, hauaɨ ap nɨnabön akaŋ U rö nöp anɨg hagnabön.

¹³ Kale nɨbi bɨ aij wasö u pen nɨi pai kale gau nan aij gau nöp nɨnabim. Bapi kumi kabö adö laŋ au mɨdöp u Bɨ aij yabɨl. Nɨpe nan naj ap nɨagnab. Ana Uɨ u hanɨp nɨmön a geinabim u, Bapi kalöp nɨnab," a ga.

Jisas Seden ktö udöm nan gagep rö gab, a gɨla

(Mad 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Pen bɨ ap nɨp kɨjaki abanɨ alö, manö hagöm wasö, yɨharɨŋ nöp mɨdeia. Jisas kɨjaki anɨbu hag yuö, bɨ abanɨ almɨdeia u manö hagö nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ nɨŋmɨdeila gau aiö waiö gɨla.

* 10:39: Jon 11:1; 12:2-3 * 10:42: Mad 6:33

15 Pen n̄ibi b̄i an̄ib gau r̄imnap hagla, “N̄ipe k̄ijaki aiōn pi nap kale Bielsebul kl̄o n̄ipe u udōm, k̄ijaki aiōn pi gau hag yuab,” a ḡila. *

16 Pen n̄ibi b̄i an̄ib gau r̄imnap, Jisas n̄ihōn ḡinab a gōm, hagla, “Nan n̄in̄agep ap ke kumi kabō adō aul̄ik gō n̄in̄un me, God nōp hag yuō auna u, n̄in̄nabun,” a ḡila. *

17 Pen Jisas gas̄i piral kale ke n̄in̄gla u ke n̄in̄jōm haga, “Ram m̄in̄ōn̄y kub añ̄i ap, ud as̄ik ke ke lōm, n̄ibi b̄i kale ke aip pen pen geinabōl u, ram m̄in̄ōn̄y an̄ibu lug paknab. N̄ibi b̄i īl añ̄i ap, u rō nōp ud as̄ik ke ke lōm, n̄ibi b̄i kale ke aip pen pen aleinabōl u, n̄ibi b̄i īl añ̄i an̄ibu lug paknab.

18 An̄ib unbō rō nōp, Seden īl u ud as̄ik ke ke leinab u, aigegō gōm m̄id̄ aij ḡin̄im̄n̄ Pen kale ȳip h̄agpim, ‘Bielsebul kl̄o u udōm, k̄ijaki aiōn pi hag yuō hōn̄ arabōl,’ a ḡipim.

19 An̄ig h̄agpim u, yam kale ke gau k̄ijaki aiōn pi gau aigegō gōm hag hōn̄ yubal̄n̄ Yam kale ke hagnabōl, n̄ibi b̄i an̄ig gōl rō lagōp.

20 Pen yad God kl̄o n̄ipe udem, k̄ijaki aiōn pi nan gau hag hōn̄ yubin rō, kale n̄in̄nabim, God n̄ibi b̄i udōm abad m̄id̄ep n̄in̄ u han̄ip hadō auōp i, a ḡimim n̄in̄nabim.

21 “Pen b̄i kl̄o ap, wim po n̄ipe l̄i aij gōm, ram n̄ipe u n̄in̄ m̄ideinab, n̄ibi b̄i r̄imnap nan n̄ipe ap p̄ih̄i ḡi udōl rō lagnab.

22 Pen b̄i kl̄o yab̄ih̄ ap ke apōm, n̄ip aip pen pen gōm pakeinab u, wim po ram au l̄i aij ga u halō p̄ih̄i ḡi udōm, nan si udnab gau dam n̄ime l̄i n̄inab. *

23 “N̄ibi b̄i ȳip p̄ig m̄idagpal gau, wōg yad ḡipin u r̄ib wāl ḡipal. N̄ibi b̄i kale n̄ibi b̄i r̄imnap ȳip dauageinabōl gau, n̄ibi b̄i ȳip aun̄ig gabōl gau kal̄ip r̄id̄ik dam yubal. *

K̄ijaki aiōn pi nan gau kauyan̄ ado ḡi aun̄im rō lōp, a ga

24 “K̄ijaki aiōn pi ap, n̄ibi b̄i aban̄ l̄i m̄idō, hag hōn̄ yuō arnab u, am ram m̄in̄ōn̄y nōp an̄ gau aramōm, ka ap ul̄hai n̄in̄em m̄ideinam, a gōm, am an̄ an̄ib gau aj aj wasō n̄in̄jōm, ‘Ram raul m̄igan nōd m̄idem aubin u arnam,’ a ḡinab.

25 Hagōm, amōm n̄in̄nab, ram an̄ibu l̄ik ḡi aij ḡi, kuō aij nōp m̄ideinab.

26 N̄ipe n̄in̄jōm gau amōm, n̄ipe rō wasō, k̄ijaki aiōn pi naj̄i yab̄ih̄ unbō mudun j̄in̄ u halō ul̄ ḡi dapōm, m̄igan an̄ibu am m̄ideinabōl. An̄ig gō, b̄i an̄ibu nōd aij pro rō m̄id̄m̄id̄ōp rō wasō; uri n̄ipe bōn̄ nōp naj̄i yab̄ih̄ m̄ideinab,” a ga.

27 Jisas manō an̄ibu hagō, n̄ibi b̄i iru m̄ideila an̄ an̄ib au n̄ibi ap urakōm, w̄in̄ al

hagōm haga, “Name nōp yag dap ci ña u, m̄in̄ m̄in̄ yab̄ih̄ ḡin̄im,” a ga. *

28 Hageia, Jisas pen pe haga, “An̄ig h̄agpan u pen n̄ibi b̄i an̄ an̄ God Manō u n̄in̄jōm hagōp rō ḡinabōl gau, kale m̄in̄ m̄in̄ ḡinabōl,” a ga.

*Nan ap ke gō n̄in̄un, a ḡila
(Mad 12:38-42; Mak 8:12)*

29 Pen n̄ibi b̄i iru yab̄ih̄ nōp ap magum ḡilō n̄in̄jōl ḡi, Jisas kal̄ip haga, “N̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim an̄ aui, nan si nan naj̄i gōl ḡi m̄id̄mim h̄agpim, ‘Nan gagep rō ap kumi kabō adō lan̄ gō n̄in̄un,’ a ḡipim. Pen yad kal̄ōp h̄agabin, nan ap ke ḡinō n̄in̄agnabim. B̄i God manō hagep Jona n̄ip ga adō u nōp ȳip gō, n̄in̄nabim. *

30 Daun kub Ninepa n̄ibi b̄i gau, God manō hagep b̄i Jona apōm ga rō n̄in̄jōm God n̄ip n̄in̄ udla rō, n̄ibi b̄i uri m̄id̄pim gau, yad B̄i N̄i n̄ipe ḡinabin rō n̄in̄mim, n̄in̄nabim.

31 Pen hadame nōp n̄ibi kwin ram m̄in̄ōn̄y m̄ilō m̄ideia gau n̄ibō apōm, Kij Solomon manō aij h̄agab u n̄in̄in̄ a gōm aua. Pen kale n̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim gau, b̄i kub Solomon rō wasō, yad B̄i Kub yab̄ih̄ apem an̄ kal̄ōp aui m̄idem, kal̄ōp manō aij yab̄ih̄ hag n̄inō udagpim. An̄ib u, manō kub hagep n̄in̄ u, kwin an̄ibu urakōm kal̄ōp n̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim gau manō kub hagnab. *

32 Hadame nōp Jona am Ninepa n̄ibi b̄i gau kal̄ip hagō, nan si nan naj̄i ḡin̄id̄al gau, n̄ihōn̄ ḡin̄ig an̄ig ḡipun a gōm arō gōm, God n̄ip n̄in̄ udla. Jona n̄ipe hagō n̄in̄ udla u pen m̄in̄i yad B̄i Kub yab̄ih̄ apem an̄ kal̄ōp aui m̄idem, manō aij yab̄ih̄ hag n̄inō, nan si nan naj̄i ḡipim gau arō gaggim. An̄ib u, manō kub hagep n̄in̄ u, Jona n̄ipe urakōm kal̄ōp n̄ibi b̄i m̄in̄i m̄id̄pim gau manō kub hagnab. *

S̄ib an̄ gau rō m̄idagaimim

(Mad 23:1-26; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

33 “N̄ibi b̄i gau hapō lauōm rin cōg m̄igan gau pi gagnabōl; adō au ḡilan̄ r̄ik l̄ilō mailō gō, n̄ibi b̄i gau ram raul m̄igan an̄ibu apōm waiō n̄in̄nabōl. *

34 Pen amgō magō u hapō mailō rō m̄idōp. Amgō magō u m̄id̄ aij ḡinab u, hañ roman̄ an̄ dan̄ mailō gōm m̄id̄ aij ḡinab, pen amgō magō m̄id̄ aij gagnab u, hañ roman̄ an̄ dan̄ s̄ib gōp u rō m̄idnab.

35 Kale n̄in̄ aij ḡimim, an̄ kal̄ōp dan̄ mailō m̄id̄ōp aka s̄ibōn̄ m̄id̄ōp̄n̄ Kale gas̄i n̄in̄bim, an̄ hon̄ dan̄ mailō m̄id̄ōp a ḡi gas̄i n̄in̄bim u pen s̄ibōn̄ aun̄im rō lōp rō, kale ke n̄in̄ aij ḡimim.

* 11:15: Mad 9:34; 10:25 * 11:16: Mad 12:38 * 11:22: Kol 2:15 * 11:23: Luk 9:50 * 11:27: Luk 1:28,42,48

* 11:29: Mad 16:4 * 11:31: 1Ki 10:1-10 * 11:32: Jo 3:5-10 * 11:33: Mak 4:21; Luk 8:16

³⁶ Hañ romanj kale anj danj magöñhalö mailö gí mîdöl gí, mîgan pro marap sîbön mîdageinab u, hapö mailö gö kalöp mailö pak ñînab unbö rö lînab," a ga.

Kale Perisi prî halö mîdpim, a ga

³⁷ Pen Jisas manö hag juö nîñöl gí, bî Perisi ap nîp haga, "Auö ram yad amul nan nîñul," a ga. Hageia, Jisas ram nîpe amöm, raul mîgan yanj nan nîñîng asîka.

³⁸ Asîkôm, nan nîñö nîñöl gí, bî Perisi anîbu, gasî nîpe ke anj gau nöp nîñöm, bî anîbi nîñön gîñîg hon Juda kai pör gîpun rö, ñîmagö nîpe u ñîg lî yuöm wasö, yîharîñ nöp nan nîñab a gôm, gasî u nîña.

³⁹ Jisas gasî nîña anîbu ke nîñöm nîp haga, "Kale Perisi kai, pler kap gau höñ adö gau ñîg pak aij gîpal rö u gîpim u pen anj kale yanj nan si nan naij gîpim prî u ajmanj rauöm mîdöp. Kale nîbi bî nan aij kale gau udun a gîmim, gî naij yabîñ nöp gîmîdim.

⁴⁰ Kale hauñ halö yabîñ. God kalöp hañ u nöp gî laga; anj yanj abe gî la.

⁴¹ Anîb u, nan pler kap mîgan yanj mîdöp u, nîbi bî mög gep rö gau kalîp ñîmim. Anîg gînabim u, nan kale magöñhalö uñ gînab.

⁴² "Pen kale Perisi kai, nîñ aij yabîñ gîmim: kale marö kub yabîñ udnabim. Kamörj, dil, nan yîharîñ hañîñ aij auer wög adîñ ranab gau nîñbe, nan kub rö lö, wö ral nîñ dammim, sîduñ lanj arö, nîme lun God nîp añî ap ñun a gîmim, pör nîñbim. Nan pro pro gau pör anîg gîmim gîpim u aij, pen nîñön gîñîg manö il yabîñ u nîñmim hain gagpimj Nîbi bî gau kalîp kabö rö gîñîm adö u gagpim; kalîp naij gîñîm adö u nöp gîpim. God nîp mîdmagö lagpim. Anîg gîmim, gî naij gîpim.

⁴³ "Pen kale Perisi kai, nîñ aij yabîñ gîmim: kale marö kub yabîñ udnabim. Kale Juda magum gep ram gau ammim, bî kub mab po asîkpal adö u nöp asîkpm. Gasî kale nîñbim u, nîbi bî iru mîdpal anj gau arno, 'Manö hag ñeb bî auabön e!' gîlö, hanîp aij gînab a gîmim, nîñbim.

⁴⁴ Pen kale Perisi kai, nîñ aij yabîñ gîmim: kale marö kub yabîñ udnabim. Nîbi bî rîmnap nîñöm, kalöp bî aij yabîñ a gîpal u pen wîp rîgöl gîpal hij naij mîdöp mîgan gau nîbi bî nîñagöm adö lanj ajpal rö mîdpim," a ga.

⁴⁵ Jisas anîg hagö, lo manö hag ñeb bî ap nîp haga, "Manö hag ñeb bî, manö klö yabîñ lî hagpan anîbu, hanîp u rö nöp hag juban," a ga.

⁴⁶ Hageia, Jisas haga, "Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîñ aij yabîñ gîmim. Kale marö kub yabîñ udnabim. Manö klîñ aij hagpim u, wadî marö kub gau rö, nîbi

bî gau kalîp gam ñîbim u pen kalîp mög nîñmim hag rau udagpim.

⁴⁷ Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîñ aij yabîñ gîmim. Kale marö kub yabîñ udnabim. Nahai ilan kale gau hadame nöp bî God manö hagep bî gau kalîp al pak lîla. Pen kale God manö hagep bî gau wîp rîgöl kale gî lîbim.

⁴⁸ Gîpim anîbu, aij nöp pakla a gîmim gîpim. Nahai ilan God manö hagep bî gau al pak lîla; kale pen wîp rîgöl kalîp gî lîbim.

⁴⁹ Anîb u, God gasî aij ke nîñöb u haga, 'Bî manö yad hagep gau, bî manö aij yad ud arep gau kalîp yunabin, pen kalîp jî nîñöm, rîmnap gî naij göm, rîmnap böñ nöp al pak lînaböl,' a ga.

⁵⁰ Pen hadame nöp, God mîñöñ naböñ il i gî lîñîg gau ñîñ u rîkôm, bî God manö hagep gau kalîp pör paklö auöp rö, nîbi bî mîñî mîdpim gai i, nan naböñ anîbu pen udnabim.

⁵¹ Marö anîbu me, bî Ebol nîp nöd il göm al pakôm, al pak dapöm, al pak dapöm, hainö Sekaraiia nîp, ka nan sabe gî ñeb ram raul mîgan u lödanj, kabö katum ud gîla bîd adö au i, anj au al pak lîla. Kalöp nîñö yabîñ hagabin, manö marö anîbu magöñhalö, nîbi bî mîñî mîdpim gau udnabim.

⁵² Pen kale lo manö hag ñeb bî gau, nîñ aij yabîñ gîmim. Kale marö kub yabîñ udnabim. Manö aij u, gasî aij nîñeb ram raul mîgan ajöñ kî u kale udmim, gau pi gîpim. Gau pi gîpim u, nîbi bî ram raul mîgan am nîjun a gôm gasî nîñbal gau, kalîp pör adan magrem hag rîkpm," a ga.

⁵³⁻⁵⁴ Jisas kalîp anîg hagöm höñ arö nîñöl gî, lo manö hag ñeb bî gau abe, bî Perisi gau abe nîp jî nîñöl hagla, "Manö nîñön u hagno, pen hagö nîñun, nîp dam manö kub hagun," a gôm, Jisas nîp manö piral piral adö rîmnap haglö ara.

12

*Nan pi göm gîpal gau waiö nîñnaböl
(Mad 10:26-27)*

¹ Pen ñîñ ap, nîbi bî iru yabîñ nöp ap magum göm, pen pen çîro çîro ñöm nîbi bî rîmnap ma abö jö ma jö gîlö nîñöl gî, Jisas bî nîpe gau kalîp haga, "Perisi kai pör gî naij gîpal u pi göm, mîd aij gîpun, a gî gasî nîñbal. Kale anîb unbö rö gîmim rö löp u, kale yîs kale u nîñ aij yabîñ gîmim.

² Nan pi gîmim gîpim gau, hainö waiö lö nîñnaböl. Manö agamîj hag pi gîpim gau, u rö nöp waiö lö nîñnaböl. *

³ Pen manö sîbön yanj hagpim u, mailö halö haglö nîñnaböl. Manö agamîj raul mîgan yanj hagpim u, meg magö dap ranöm ram adö lanj haglö, yag dam ram mîñöñ gau ud arnaböl," a ga.

* 12:2: Luk 8:17

*God n̄p n̄p p̄ñ̄ñ̄ ḡmim
(Mad 10:31)*

4 “N̄bi b̄ yad gai i, kalöp hagabin, God n̄p c̄g ḡno, han̄p al paknaböl a ḡmim, p̄ñ̄ñ̄ ḡgmim. U ȳhar̄ñ̄ hañ roman̄ adö u n̄p ḡ naij ḡlō, hij ḡinab. Hainö kale nan ap kalöp göl rö lagnab.

5 An̄b u, yad kalöp hagabin, kale p̄ñ̄ñ̄ ḡñ̄g, B̄ kalöp hañ roman̄ al pak lōm, hainö kalöp mab ke inab m̄gan yan̄ ud yun̄m rö löp, B̄ an̄bu n̄p p̄ñ̄ñ̄ ḡmim. N̄pe n̄p B̄ p̄ñ̄ñ̄ gep me; n̄p n̄p p̄ñ̄ñ̄ ḡmim.

6 “Kale n̄ñ̄bim, n̄bi b̄ yaur pro unbö mam̄d u s̄kim göm, mani āt̄ pro m̄höp n̄p udpal. Yaur pro an̄b gau, God āñ̄ ap n̄ñ̄agn̄m rö lagöp; magöñ̄halö n̄ñ̄öb u n̄p m̄döp.

7 Pen kale n̄bi b̄ gau nan yab̄l; yaur gau kale aip ad̄p ad̄p rö wasö. God nab̄c cög umagö kale u magöñ̄halö wö ralöp u me, kale p̄ñ̄ñ̄ ḡgmim, gas̄ halö m̄daimim,” a ga.*

Jisas n̄bi b̄ n̄pe m̄dpim u, n̄bi b̄ gau waiö hagmim

(Mad 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Kalöp manö n̄ñ̄ö hagabin, n̄bi b̄ Jisas lau adö m̄dpun a göm, n̄bi b̄ m̄dpal an̄ au waiö hag hīkeinaböl gau, yad kal̄p pen abe n̄bi b̄ gai i ȳp lau adö m̄dpal a gem, God ejol n̄pe m̄dpal an̄ au waiö hag hīknabin.

9 Pen n̄bi b̄ Jisas lau adö m̄dagpun a göm, n̄bi b̄ m̄dpal an̄ au waiö hageinaböl u, yad kal̄p pen abe n̄bi b̄ gai i ȳp lau adö m̄dagpal a gem, God ejol n̄pe m̄dpal an̄ au waiö hagnabin.

10 “B̄ Ñ̄ n̄pe n̄p hag jueinaböl u, God n̄ñ̄öm arö ḡñ̄g arö ḡinab; pen Ana Ūt u n̄p hag jueinaböl u, God n̄pe n̄ñ̄öm arö gagnab.

11 “Pen kalöp manö kub hagn̄g göm, ud Juda magum gep ram au, aka gapman b̄ kub m̄dpal an̄ au, aka kin̄ m̄dpal an̄ au, daueinaböl u, pen manö n̄ñ̄ön u udun hagun a ḡmim, gas̄ iru n̄ñ̄agmim.*

12 Urak hagpe n̄ñ̄öl ḡ, magö an̄bu n̄p Ana Ūt n̄pe kalöp gas̄ ñö n̄ñ̄öl ḡ, n̄ñ̄mim hagnabim,” a ga.

Nan iru udun, a ḡmim, gas̄ u n̄ñ̄agmim

13 N̄bi b̄ iru m̄deila an̄ an̄b au, b̄ ap Jisas n̄p haga, “Manö hag ñeb b̄, ne mam yad u n̄p hagö, bapi nan n̄pe ud lōm uma gau, n̄me l̄ ȳp böñ̄ lau ke ñan̄,” a ga.

14 Hageia, Jisas n̄p pen haga, “Ȳp an hagöp, “B̄ nan ud as̄k ñeb u m̄daimön,” a ga n̄ñ̄em nan kalöp gau ud n̄me l̄ ñ̄nam?” ö ga.

15 Jisas an̄g hagöm, n̄bi b̄ m̄deila gau kal̄p haga, “N̄ñ̄ aij yab̄l ḡmim. Nan iru n̄p udun a ḡmim, gas̄ u n̄ñ̄agmim. Nan iru udun a ḡmim, gas̄ n̄ñ̄nabim u, m̄d aij ḡmim rö lagnab,” a ga.*

16 Pen Jisas manö ap kal̄p manö hod riköm haga, “B̄ mani iru m̄deinab ap, wög ad̄ñ̄ n̄pe u, wid magö nan gau iru yab̄l n̄p m̄deinab.

17 Gas̄ n̄pe gau n̄p ke n̄ñ̄ damöm, ‘Nan ñ̄ñ̄eb yad iru n̄p m̄döp gau, ram raul m̄gan mai dap lem, ñ̄ñ̄ m̄deinam?’ ö ḡinab.

18 Pen gas̄ ap n̄ñ̄öm, ‘Ram pro gau r̄b wat ḡ yuem, ram kub kub gau n̄p ḡ lem, wid magö yad abe, nan yad gau abe magöñ̄halö ud ram raul m̄gan an̄b gau dam l̄nabin.

19 Yad an̄g gem, ȳp ke hagnabin, “B̄ me. Ne nan aij iru yab̄l m̄döp u m̄ iru yab̄l n̄p m̄döm p̄s gagnab. An̄b u, wög ne u arö ḡmön, nan ne an̄b gau n̄p ñ̄ñ̄öl ḡ, ñ̄ñ̄ ñ̄ñ̄öl ḡ, m̄ñ̄ m̄ñ̄ göl ḡ, ḡ m̄daimön,” a ḡinabin, a ḡinab.

20 An̄g hagöm gas̄ n̄ñ̄nab, pen God n̄p hagnab, ‘Ne b̄ hau halö yab̄l! M̄ñ̄ s̄b an̄ yan̄ n̄p umnabön. Nan ne iru n̄p ḡ j̄ñ̄ ḡ lö m̄döp an̄b gau, an rö ud ñ̄ñ̄ m̄deinab?’ ö ḡinab.

21 “An̄bu rö me, n̄bi b̄ nan aij gau iru n̄p ud magum göm m̄ñ̄ m̄ñ̄ ḡpal u, pen God amgö ilö n̄pe au kale n̄bi b̄ mög gep rö m̄dpal,” a ga.*

God han̄p abad m̄deinab, a ḡmim, gas̄ iru n̄ñ̄agmim

22 Jisas an̄g hagöm, b̄ n̄pe gau kal̄p haga, “An̄b u, ‘Nan magö gai n̄bö udun ñ̄ñ̄ m̄daiun, wañ̄j gai n̄bö udun ȳm m̄daiun,’ a ḡmim, gas̄ kub u n̄ñ̄agmim.

23 Nan ñ̄ñ̄eb u nan kub wasö. Kam̄ñ̄ m̄dep magö u nan yab̄l. Wañ̄j nan gau nan kub wasö. Hañ roman̄ u nan yab̄l.

24 Yaur m̄dpal gau n̄ñ̄im. Yaur gau, n̄bi b̄ ḡpal rö, wid wög ḡ ȳmlö, po gö rik̄ dauagpal. Wid magö rik̄ dap magum gep ram kale ap m̄dagöp. God n̄p me nan ñ̄ñ̄eb kal̄p ñ̄b. N̄pe nan pro gau gas̄ n̄ñ̄öm an̄g göp u, kale n̄ñ̄ön ḡñ̄g han̄p n̄bi b̄ abad m̄dageinab a ḡmim, gas̄ iru n̄ñ̄bimñ̄ Yaur gau nan pro; kale nan pro wasö.

25 Pen kale gas̄ iru n̄ñ̄einabim u, umn̄g ḡinabim ñ̄ñ̄ u arö ḡmim, magö ap halö m̄deinabim aka?

26 U nan pro, pen kale ke nan pro an̄bu ḡmim rö lagöp. An̄b u, kale n̄ñ̄ön ḡñ̄g nan ȳhar̄ñ̄ adö r̄mnap gas̄ iru n̄ñ̄bim?

27 Nan be gau ranöm, magö p̄löm p̄p̄l̄ yuöp u pen ke wañ̄j göm r̄b ad̄k ḡñ̄m

* 12:7: Luk 12:24; Ap 27:34

* 12:11: Mak 13:11; Luk 21:12-15

* 12:15: 1Di 6:9-10

* 12:21: Mad 6:19-20

rö lagöp. God nöp gö, rīb adīk aij yabīl gīmīdöp. Pen Kiŋ Solomon rīb adīk aij yabīl gīmīdöp u, gausīl gau rīb adīk aij gīmīdöp u rö gagmīdöp.

28 Nan be gau ranöb anīb gau nan yīharīŋ; pör mīdageinab. Mīñī rö mīdöm, rol ruö rīb gī dō gī mab laulö innab. God nīpe nan yīharīŋ gau gasī nīŋöm anīg göp u, kale nīhön gīnīg hanīp waīŋ ñagnab a gīmim, gasī iru nīŋbimŋ Nīŋ udep magö kale u mīlō mīdagöp.

29 Hon nan magö, ñīg, nan gau gai nībō udun ñīŋun a gīmim, gasī marö u nīŋagmim.

30 Nībi bī God nīp nīŋagpal gau, gasī anību rö nīŋbal. Pen Nap kale u kalöp hauť gagöp; nan kalöp mīdagöp gau nīŋöb.

31 Anīb u pen, God nībi bī udöm abad mīdeinab u, hanīp halö udnīm a gīmim, gasī añī nīŋmim gīpe arö me, kalöp abad mīdöl gī, nan anīb gau kalöp ñīnab.

Ram mīnōŋ kumi kabö adö laŋ au nan aij aij ud magum gīmim

32 “Kaj sīpsip bad pro yad gai i, Nap kale u, kalöp udem abad mīdeinabin a göm nīŋöb u me, kale pīñīŋ gagmim.

33 Nan kale mīdöp rö gau, sīkim gī mani udmim, nībi bī nan mīdagöp gau kalīp ñīmim. Anīg gīnabim u, mani rin kale papīl gagöm pör pör nöp mīdeinab; nan aij aij kale kumi kabö adö laŋ au mīdöm ur gagnab; bī si udep apöm si udagnab; sīpsop nan gau ñīŋagnab. *

34 Pen nan aij kale gau mīnōŋ naböŋ adö il i ud magum geinabim u, hibur gasī mīdmagö kale u u rö nöp mīnōŋ naböŋ adö il i mīdeinab. Pen nan aij kale kumi kabö adö laŋ au ud magum geinabim u, hibur gasī mīdmagö kale u u rö nöp anīb laŋ mīdeinab.

Gīŋ gīmim mīdaimim

35 “Anīb u, waīŋ kale u söl söl pa jö gīmim, dip nagī pīg lī aij gīmim, hapö lau līmim nīŋöl gī mīdaimim. *

36 Bī wög gī ñeb gau hagnaböl, ‘Bī kub hon u, bī nīŋeb nīpe nībi udöm aip nan kub ñīŋ mīdlö nīŋöl gī, söl ado gī aunab,’ a göm, nīŋ nöp mīdeinaböl. Bī kub kale u ado gī apöm, aŋöŋ pak gu gu gö, yīŋīd hīknaböl. Anīb unbö rö kale anīg gīmim.

37 Pen nīpe ado gī apöm, kale nīŋ mīdeinaböl u nīŋöm, kalīp ud aij yabīl gīnab. Bī kub anību nīpe ke, waīŋ nīpe u söl söl pa jö göm, dip nagī pīg lī aij göm, kalīp hagö, ap nan ñīŋeb lī ñīŋbal ka u asīk gīgabö gīlō, nīpe ke nan ñīŋeb gau dam kalīp ñīnab.

38 Pen bī kub sībön aŋ kub yaŋ aka kīlakīl hagnab magö u apöm nīŋnab, bī nīpe gau uhön hanageinaböl, kalīp ud aij yabīl gīnab.

39 Anīb u, nīŋim. Nībi bī ram nap nībō gau, bī nan si udep bī aunab ñīn u a göm, nīŋ mīdaiblap u, ram kalīp pīlaköm, nan kale gau si udagböp. *

40 Anīb unbö rö, Bī Ñī nīpe aunab a gīmim, abad mīdaimim. Auagnab a gīmim gasī nīŋabim magö anību nöp aunab,” a ga.

God nīp wög gī aij gīmim (Mad 24:45-51)

41 Jīsas anīg hagö, Pida haga, “Bī Kub, manö hod rīkmön hagabön anību, hanīp nöp hagabön aka nībi bī magöŋhalö hagabön?” ö ga.

42 Hageia, Bī Kub pen haga, “Bī an gasī aij mīdö, wög gī aij gīnab u, bī kub nīpe ram nīpe u arnīg göm nīp hagnab, ‘Bī wög yīp gīpal rīmnab kalīp abad mīdmön, nan ñīŋeb kalīp gau nīme lī ñöl gī mīdaimön,’ a göm, arnab.

43 Anīb u, hainö ado gī apöm, hagnab rö nöp gīnab u nīŋöm, nīp ud aij yabīl gīnab.

44 Yad kalöp hagabin, bī kub anību hagö, bī nīpe gī aij gīnab anību nan nīpe gau magöŋhalö abad mīdeinab. *

45 Pen bī wög gī ñeb nīpe u, bī kub yad u yīŋīd auagöp a göm, nībi bī wög gī ñeb rīmnab kalīp mīñu magö paköm, nan kub ñīŋöm, ñīg wain iru ñīŋöm, hauť alöm, gī mīdeinab.

46 Pen bī kub nīpe auagnab a göm nīŋnab ñīn u nöp apöm, nīp rīb gī dö mī dö göm, nībi bī manö nīp nīŋagpal aŋ kalīp au hag yunab.

47 “Bī wög gī ñeb bī ap, bī kub nīpe manö hagnab u nīŋ aij gīnab, pen manö nīp u rīb juöm, hagnab rö gagnab u, bī kub hagö, kale nīp rapīn paknaböl. *

48 Pen bī wög gī ñeb bī ap, bī kub nīpe manö hagnab u nīŋagöm, manö hagnab rö gagnab u, bī kub hagö, kale nīp paköm ilön pro rö ñīnaböl. God nībi bī kalīp nan iru ñīnab gau, yīp pen nan iru ñīmim, a gīnab; pen nībi bī kalīp nan iru yabīl ñīnab gau, yīp pen nan iru yabīl ñīmim, a gīnab.

Nībi bī rīmnab Jīsas nīp udagöm asīk ke ke līnaböl (Mad 10:34-36)

49 “Yad aubin u, mīnōŋ naböŋ adö il i hapö pīg yunīg aubin. Ram mīnōŋ gau magöŋhalö hadö inböp u aij!

50 Yīp ilön pak ñīnīg gaböl u, yīp marö kub yabīl göp. Marö kub anību mīd dam

* 12:33: Luk 18:22 * 12:35: Mad 25:1-13 * 12:39: Mad 24:43-44; 1De 5:2 * 12:44: Mad 25:21,23 * 12:47: Jen 4:17 * 12:50: Mak 10:38-39

dam, yip ilõn pak p̄is ḡinabõl ñ̄n u nöp p̄i+a ḡinab. *

⁵¹ Kale yip hagnabim, n̄bi b̄i ud j̄im ñ̄n+ḡ auub a ḡinabim u, pen u wasõ. Yad aubin r̄õ, n̄bi b̄i gau gas̄i adõ ke ke n̄n̄jõm as̄ik ke ke l̄inabõl.

⁵² M̄iñi ñ̄n i r̄ikõm, am̄lap ap̄lap unbõ mam̄id r̄õ m̄ideinabõl u, m̄ihau n̄gan yip udlõ, m̄ihõp yip udagmil, as̄ik ke ke l̄inabil. Pen wasõ u, m̄ihõp yip udlõ, m̄ihau n̄gan yip udagõm, as̄ik ke ke l̄inabõl.

⁵³ B̄i apil m̄ihau, ñ̄i n̄pe aka nap yip udagõ me, as̄ik ke ke l̄inabil. N̄bi am̄il m̄ihau, pai n̄pe aka n̄me yip udagõ me, as̄ik ke ke l̄inabil. N̄me aip ñ̄i n̄pe n̄bin u aip, u r̄õ nöp ḡinabil; n̄me aka ñ̄i n̄pe n̄bin u yip udagõ, as̄ik ke ke l̄inabil,” a ga. *

Krais u auub a gõm n̄n̄jagla

(Mad 16:2-3; Mak 8:11-13)

⁵⁴ Pen Jisas manõ ap halõ kalip haga, “S̄idõ wad arab lau adõ kumi wamõb n̄n̄mim, m̄iñi mõn aln̄g gab a ḡimim n̄n̄j m̄idpe, m̄idõ m̄idõ hagpim r̄õ nöp mõn alnab.

⁵⁵ Yigõn kub gam̄n̄ n̄bõ gai i ḡi auõp n̄n̄mim, m̄iñi s̄idõ kub l̄in̄g gab a ḡimim n̄n̄j m̄idpe, m̄idõ m̄idõ hagpim r̄õ nöp s̄idõ kub l̄inab.

⁵⁶ Kale b̄i pir alep! Nan m̄inõn̄ nabõn̄ i n̄n̄j aij ḡimim, nan kumi kabõ adõ lan̄ n̄n̄j aij ḡimim ḡipim u, pen n̄hõn̄ ḡin̄g ñ̄n̄ kub p̄õr abad m̄idm̄idim u, m̄iñi hadõ auõp a ḡimim n̄n̄jagpim?” õ ga.

B̄i nöp manõ kub hagnab u aip manõ ud as̄ikmim

(Mad 5:25-26)

⁵⁷ “Kale ai ḡin̄g, adan an̄bu aij, adan an̄bu naj, a ḡimim n̄n̄jagpim?”

⁵⁸ Pen b̄i ap nöp manõ kub hagn̄g dam arabin a gain̄m, manõ kub an̄bu n̄hõn̄ ḡin̄g arabul a ḡimõn, adan an̄j au amõl ḡi, n̄p aip manõ hag ud as̄ik aij ḡimil. Wasõ u, nöp dam b̄i kub manõ n̄n̄jeb ñ̄i magõ adõ n̄pe u yuõ, n̄pe pen nöp dam polisman ñ̄i magõ adõ kalip gau lõ, nöp bõn̄ nöp dam naḡi l̄inabõl.

⁵⁹ An̄b u, yad nöp hagabin, ne naḡiman nöp m̄idmõn, nan nabõn̄ ne gau bõn̄ nöp nabõn̄ ral p̄is ḡimõn me, hõn̄ arnabõn,” a ga.

13

Kale nan si nan naj ḡipim u arõ gagnabim u, umnabim

¹ Magõ an̄bu, n̄bi b̄i r̄imnap apõm, Jisas n̄p hagõm hagla, “Galili n̄bi b̄i r̄imnap apõm, God sabe gep ram u nan sabe ḡi ñ̄lõ

n̄n̄jõl ḡi, magõ an̄bu nöp gapman b̄i kub Pailod kalip bõn̄ nöp al pak la,” a ḡila.

² Hageila, Jisas kalip haga, “Galili n̄bi b̄i an̄b gau nöp, nan si nan naj unbõ ke ḡlõ an̄g gõp, pen Galili n̄bi b̄i r̄imnap nan si nan naj pro pro ḡipal r̄õ an̄g gagõp, a ḡimim, n̄n̄jõm ar?” *

³ U wasõ! Yad kalõp hagabin, nan si nan naj ḡipim gau n̄hõn̄ ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arõ gagnabim u, n̄bi b̄i an̄b gau umla r̄õ nöp, kale magõn̄halõ u r̄õ nöp umnabim.

⁴ Pen Siloam wanõ s̄õl au, ram m̄lõ kub pa jõ gõm n̄bi b̄i unbõ kagoi bõn̄ dan̄ (18) kalip pak la u, nan si nan naj unbõ ke ḡlõ an̄g gõp, pen n̄bi b̄i Jerusalem m̄idm̄id dal r̄imnap nan si nan naj pro pro ḡipal r̄õ an̄g gagõp, a ḡimim, n̄n̄jõm ar?”

⁵ U wasõ! Yad kalõp hagabin, nan si nan naj ḡipim gau n̄hõn̄ ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arõ gagnabim u, n̄bi b̄i an̄b gau umla r̄õ nöp, kale magõn̄halõ u r̄õ nöp umnabim.

Mab ap magõ p̄ilagõp

⁶ Pen Jisas manõ hod r̄ikõm kalip haga, “B̄i ap uthem magõ ap p̄ilan̄, a gõm, yin̄j u ju dapõm, naḡi wain wõg n̄pe au yimnab. Hainõ ado ḡi apõm n̄n̄j nab magõ ap p̄ilagnab.

⁷ B̄i wõg gep n̄pe u n̄p hagnab, ‘M̄i m̄ihau n̄gan m̄i añ̄i añ̄i inõ n̄n̄jõl ḡi, p̄õr apem n̄n̄jbin uthem yimnõ u magõ ñ̄n̄jeb ap p̄ilagõp. An̄b u, wõg ad̄n̄j yad an̄j au m̄idõp u aij gagõp. R̄ib yul!’ a ḡinab. *

⁸ Hageinab, b̄i wõg ḡi ñ̄eb n̄pe hagnab, ‘B̄i kub, uthem iñ̄ an̄bu m̄iñi r̄ib yuagep. Yad uthem iñ̄ an̄bu kip̄i ḡi aij gem, nan uñ̄an̄ uñ̄an̄ r̄imnap dap l̄inõ. *

⁹ m̄i hainbõ u magõ p̄iln̄m u arõ ḡimõn; pen magõ p̄ilagn̄m u r̄ib yumõn,’ a ḡinab,” a ga.

Jisas n̄bi jõl magõ dudu ga u gõ, yidun ga

¹⁰ Pen Juda God n̄p sabe gep ñ̄n̄ ap, Jisas Juda magum gep ram ap amõm, kalip manõ hag ñ̄i m̄ideia.

¹¹ Ram raul m̄igan an̄bu n̄bi ap ap m̄ideia. N̄bi an̄bu n̄p kijaki aiõn̄ pi gõ, jõl magõ n̄pe u dudu badu gõl nöp ajm̄idõp m̄i unbõ kagoi bõn̄ dan̄ (18) ina.

¹² Jisas n̄bi an̄bu n̄p hagõ auaiia haga, “Nan nöp gõp u kam̄n̄ lõp,” a ga.

¹³ An̄g hagõm, n̄p ud n̄n̄jõ n̄n̄jõl ḡi, magõ an̄bu nöp jõl magõ u yij̄g gõ, God hib n̄pe u hagõ adõ ara.

¹⁴ Pen Jisas God n̄p sabe gep ñ̄n̄ u gõ kam̄n̄j la u n̄n̄jõm, b̄i kub Juda magum gep ram an̄bu abad m̄idm̄idõp u, Jisas n̄p

n+ñö mulu lugö, n+bi b+ ap m+deila gau kal+ip haga, "Kale n+bi b+ nan göp gau, wög gep ñ+n unbö kagoł j+ñ nöp aube kam+ñ l+ñ+m. M+ñi God n+ip sabe gep ñ+n i an+g g+gmim," a ga. *

15 An+g hagö, B+ Kub n+ip pen haga, "Kale b+ pir alep! Kaj kau, kaj donki kale gau ad+ik l+be m+deinab au, God n+ip sabe gep ñ+n u ñ+g nan gö, kal+ip nag+ hub+ikmim, dam arbe ñ+g ñ+ñnaböl aka wasö? *

16 Pen bac i+ñ hon Ebrahim r+iköm, r+ik dap l+la pai i, Seden n+ip hadame nöp ad+ik lö, m+ in kagoł böñ dañ m+idöp u, n+ip mög n+ñagpim ar+ñ M+ñi God n+ip sabe gep ñ+n i, nag+ n+pe hub+ik yuaj+n, manö kub hagabim ar?

17 Jisas an+g hagö, b+ n+ip n+ñlö mulu luga gau nable yab+ł gau. Pen n+bi b+ r+imnap gau, Jisas nan gagep rö g+m+idöp gau n+ñöm, m+ñ m+ñ yab+ł g+la.

Mab masded magö u, manö hod r+iköm haga

18 Jisas manö ap halö hagöm haga, "God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö u kalöp hag ñ+n+g gabin u, aige gem hagnö, kale n+ñ aij g+ñabim?"

19 Me manö adö hagn+g gabin inbö rö m+idöp. B+ ap mab masded magö u dam wög naböñ n+pe u y+mö, ran kub göm ramö löm gau gau arnab, yaur gau apöm lö lö gau gau m+deinaböl," a ga.

20 Manö ap pen kauyan haga, "God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö u, aige gem hagnö, kale n+ñ aij g+ñabim?"

21 Adö an+bu rö, n+bi ap y+is bad pro pro ap udöm, plaua rin kub yan halö ud ado malo gö m+idöl g+ı, kub yab+ł rannab rö u g+ñab," a ga.

Ajöh pro u

(Mad 7:13-14,21-23)

22 Pen Jisas Jerusalem arn+g göm, y+ñ+g göl araga. N+pe daun gau abe, n+bi b+ ram r+ñ+g aglö m+deila gau abe, an an hanöl g+ı, manö hag ñöl g+ı ara.

23 N+bi b+ m+deila an+ı gau, b+ ap Jisas n+ip haga, "B+ Kub, God yöp n+bi b+ m+ñöp nöp ud kam+ñ yunab aka?" a ga.

Hageia, Jisas kal+ip haga,

24 "An+ı u, kale kđö g+mim nöp, ajöh +ł pro ramö an+bu arnabim. N+bi b+ iru yab+ł nöp, adan ramö pro an+bu arun, a göm, am rua r+ik wasö n+ñnaböl.

25 N+ñön g+ñ+g, b+ ram nap n+bö u adan g+ñnab, kale höñ gau nöp m+dmim, pak gu gu g+mim hagnabim, "B+ kub, adan hi+ı!" a g+pe, n+pe pen pe hagnab, "Kale gai n+böñ Yad kalöp n+ñagpin!" a g+ñab. *

26 Hageinab, kale pen hagnabim, "Ne nöd ram m+ñöh hon u apöm, nöp aip nan ñ+ñun ñ+g ñ+ñun g+m+idun; ne han+ı manö hag ñ+m+ıdan," a g+ñabim.

27 Kalöp pen hagnab, "Yad kale n+ñagm+ıdin. Kale gai n+bö yad n+ñagpin. Kale n+bi b+ nan si nan naij g+ıpim u me, kalöp ajöh hi+kagnabin. Arim!" a g+ñab. *

28 Hainö kale n+ñnabim, Ebrahim, Aisak, Jekop, b+ God manö hagep b+ gau, God ram m+ñöh pör m+ıdep u God aip m+deinaböl, pen kalöp hag höñ yuö, m+ñöh kub göl g+ı, meg magö hau r+ı+köl g+ı nöp m+deinabim. *

29 Pen n+bi b+ m+lö gau n+bö, sıdö auab lau adö n+bö, sıdö wad arab lau adö n+bö, gam+ñ gau n+bö, gaj+ñ gau n+bö, God ram m+ñöh pör m+ıdep n+pe u apöm, as+iköm j+m ñöl nan kub ñ+ñnaböl. *

30 Pen n+bi b+ uri jöl adö yab+ł au m+ıpal gau, hainö r+imnap nöd am m+deinaböl. Pen n+bi b+ uri nöd araböl gau, hainö r+imnap jöl adö yab+ł gau m+deinaböl," a ga. *

Jisas Jerusalem n+ñö mög ga

31 Magö an+bu nöp, b+ Perisi r+imnap apöm Jisas n+ip hagla, "Gapman b+ kub Herod nöp al pak l+ñ+g gab. An+ı u, ne ram m+ñöh i arö g+mön, ram m+ñöh ke ap aru," a g+la.

32 Hageila, Jisas haga, "Kale am kain hapeb an+bu n+ip hagpe, n+ñ m+ıdai+n. M+ñi abe, rol abe, n+bi b+ k+ıjaki aiön pi aban alöp gau g+ñö kam+ñ löm, n+bi b+ nan göp gau g+ñö kam+ñ löm, g+ñab. Ruö pen, ñ+n m+ñau n+gan u me, wög yad u g+ı hagnabin.

33 Pen m+ñi, rol, ruö yad adan ar+n a gabin u arn+g gabin. B+ God manö hagep gau kal+ip Jerusalem nöp al pak l+ñnaböl.

34 "Jerusalem! Jerusalem! God n+pe manö hagep b+ n+pe kalöp a göm yua gau, n+ñön g+ñ+g pör kabö ud pak l+ıbim+ñ K+ıak+ı pi ud auan mo gau löp rö u, yad pör ñ+ı pai ne gau ud aij g+ınam, a gem, n+ñbin u pen y+ıp iru n+ñmim w+öh g+ıpim.

35 An+ı u, n+ñim. Ram kale u kuö nöp m+idöp. M+ıdö, kale y+ıp n+ñagnabim; hainö gau, "B+ an+ı B+ Kub hag yuöp auab i, God gö, hib n+pe adö lan arañ," a g+ñabim ñ+n u me, y+ıp kauyan n+ñnabim," a ga.

14

Jisas, b+ ñ+magö ma hu ga ap n+ip gö, kam+ñ la

1 Juda God n+ip sabe gep ñ+n ap, Jisas am Perisi b+ kub ap ram n+pe u nan ñ+ñö

* 13:14: Eks 20:9-10; Dud 5:13-14 * 13:15: Luk 14:5 * 13:25: Mad 25:10-12 * 13:27: Sam 6:8 * 13:28: Mad 8:11-12 * 13:29: Sam 107:3 * 13:30: Mad 19:30

nɨŋöl gɨ, nɨbi bɨ mɨdeila gau, nɨpe nɨhön rö gɨnɨm, a göm, nɨŋ ij halö lɨ mɨdeila.

² Nɨhön gɨnɨg: nɨn anɨbu, bɨ nɨmagö ma hu ga ap ap mɨdeila.

³ Jisas, bɨ Perisi gau abe, bɨ lo manö hag ñeb bɨ gau abe, kalɨp haga, “God nɨp sabe gep nɨn i, bɨ nan göp ap gɨno kamɨŋ lɨnab u aij aka wasöŋ Lo manö nɨhön hagöp?” ö ga. *

⁴ Hageia, manö ap pen hagagla. Anɨb u, Jisas bɨ nɨmagö ma hu ga u nɨp ud nɨŋö kamɨŋ la. Kamɨŋ lö, Jisas bɨ anɨbu nɨp hag yuö ara.

⁵ Jisas bɨ anɨbu hag yuöm, bɨ anɨb gau kalɨp haga, “Nɨ pai kale ap aka kaj kau kale ap, God nɨp sabe gep nɨn u nɨg mɨlbim uöm mɨgan yan lugeinab u, kale yɨŋɨd am ud yunabim aka wasö?” ga. *

⁶ Hageia, kale pen manö ap hagöl rö laga.

Hon hib kub mɨdeian, a gɨmim, gasɨ u nɨŋagmim

⁷ Pen nɨbi bɨ anɨb gau nan magö nɨŋnɨg apöm, ka asɨkep aij aij gau nöp nɨŋun asɨkun, a göm asɨkla u, Jisas nɨŋöm, manö ap manö hod rɨkôm haga,

⁸ “Bɨ ap nɨbi udnɨg göm, nan kub nɨŋnɨg kalöp wɨñ alö ammim, ka asɨkep aij lɨnɨm adö u asɨkagmim. Nɨhön gɨnɨg: nɨbi bɨ kub rɨmnap auöl rö löp. *

⁹ Anɨb u, kale ka asɨkep aij adö anɨbu asɨk geinabim, bɨ kalöp wɨñ alnab u apöm hagnab, ‘Ne ke gau aru, bɨ kub i adö anɨb au asɨkan,’ a gö, nöp nable gö nɨŋöl gɨ, am lɨŋ gɨ am ba gau asɨknabön.

¹⁰ Pen kalöp, nan nɨŋun, a göm, wɨñ alaiöl, am goŋ gau asɨk mɨdpe me, bɨ kalöp wɨñ alnab u apöm hagnab, ‘Bɨ mɨdeimam. Ne aumön ka adö aij i asɨk gɨ,’ a gö, nɨbi bɨ nan nɨŋnɨg ap mɨdeinaböl gau nöp nɨŋöm, bɨ u an j i bɨ kub nöp mɨdöp, a gɨnaböl.

¹¹ Anɨb unbö rö, nɨbi bɨ hon hib kub mɨdöp, a göm, nɨŋbal gau, God hib kalpe gö ap lugnal. Pen nɨbi bɨ ana udöm mɨdpal gau, God hib kalpe gö ap rannab,” a ga. *

¹² Jisas manö anɨbu hagöm, bɨ nan kub nɨŋnɨg nɨbi bɨ wɨñ ala u nɨp haga, “Ne nan kub nɨŋnɨg, bɨ nɨŋeb ne gau, nañɨn namam yam ne gau, nɨbi bɨ ram mɨnön alog ne mani iru mɨdöp gau, kalɨp wɨñ alagmön. Nɨbi bɨ anɨb gau, naböŋ nɨn, a göm, nöp pen nan nɨŋnɨg wɨñ alöl rö löp.

¹³ Ne nan kub nɨŋnɨg, nɨbi bɨ mög gep rö gau, nɨbi bɨ nɨmagö ma kɨla göp gau, nɨbi bɨ ma naj göp gau, nɨbi bɨ amgö we göp gau, kalɨp wɨñ albe, aueinaböl, nan nɨŋmim.

¹⁴ Nɨbi bɨ mög gep rö anɨb gau, nöp pen ñöl rö lagnab u me, hainö God nɨbi bɨ

kamɨŋ aij nɨpe gau gö uraknaböl nɨn u, nɨpe ke nöp pen nɨnab,” a ga. *

Nan kub nɨŋnaböl u, manö hod rɨkôm haga

¹⁵ Pen manö anɨbu nɨŋöm, bɨ kale aip nan nɨŋeila ap Jisas nɨp haga, “God nɨbi bɨ nɨpe udöm abad mɨdeinab u, nɨpe aip jɨm ñöl nan kub nɨŋnaböl gau, mɨñ mɨñ yabɨl gɨnaböl,” a ga. *

¹⁶ Hageia, Jisas haga, “Bɨ ap nan kub nɨŋnɨg göm, nɨbi bɨ iru nöp wɨñ alnab.

¹⁷ Pen nan kub nɨŋeb nɨn anɨbu aueinab, bɨ wög gɨ ñeb nɨpe u nɨp hagnab, ‘Mɨñi am nɨbi bɨ nöd hag lɨbin gau kalɨp am paŋɨd dau,’ a gɨnab. Bɨ wög gɨ ñeb nɨpe pen amöm hagnab, ‘Nan magöŋhalö dap gɨjɨn gɨpun; aube arun!’ a gɨnab.

¹⁸ Hageinab, nɨbi bɨ anɨb gau ap hagnab, ‘Yad arnam u pen mɨnön naböŋ ap raubin u nɨŋnɨg arabin,’ a gɨnab.

¹⁹ Pen ap hagnab, ‘Yad arnam u pen kaj kau unbö sɨduŋ lan raubin u, wög gɨ aij göl aka gem, am nɨŋnabin,’ a gɨnab.

²⁰ Ap hagnab, ‘Yad arnam u pen nɨbi yad gɨsön nöp udpin u me, aunam rö lagöp,’ a gɨnab. *

²¹ Anɨg hageinaböl, bɨ anɨbu ado gɨ amöm, nɨbi bɨ gau kale nɨhön nɨhön hagnaböl u, bɨ kub nɨpe u nɨp hagnab. Hageinab, bɨ kub u hibur nɨpe u naj gö, bɨ nɨpe u nɨp kauyan hag yuöm hagnab, ‘Ne yɨŋɨd am adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, nɨbi bɨ mög gep rö gau, nɨbi bɨ nɨmagö ma kɨla göp gau, nɨbi bɨ amgö we göp gau, nɨbi bɨ ma naj göp gau, kalɨp paŋɨd dau,’ a gɨnab.

²² Hageinab, hagnab rö göm, hainö bɨ wög gɨ ñeb anɨbu hagnab, ‘Bɨ kub, hagpan rö gɨpin u pen mɨgan rɨmnap kau nöp mɨdöp,’ a gɨnab.

²³ Hageinab, bɨ kub u bɨ wög gɨ ñeb nɨpe nɨp hagnab, ‘Ne adan kub gau abe, adan pro gau abe ammön, nɨbi bɨ manö klö gɨmön hagö, kale auöl, ram raul mɨgan yad u böŋ nöp rɨb udnɨm.

²⁴ Pen nɨbi bɨ nöd wɨñ alnö auagpal gau, nɨbi bɨ ap nan yad pro pro rɨmnap nɨŋagnab, wasö yabɨl,’ a gɨnab,” a ga.

Gasɨ nɨŋ aij gɨmim, yɨp lau adö aumim, a ga

(Mad 10:37-38)

²⁵ Jisas adan araiia u, nɨbi bɨ iru yabɨl nɨp hain gɨla. Nɨpe ado göm kalɨp haga,

²⁶ “Nɨbi bɨ gau yɨp lau adö arun a gɨnaböl u pen gasɨ kub kale areinab nɨme nap, nɨbi ñi pai, nɨñɨn nɨmam kale, aka hañ romanŋ

* 14:3: Luk 6:9 * 14:5: Mad 12:11; Luk 13:15 * 14:8: Pro 25:6-7 * 14:11: Mad 23:12; Luk 18:14 * 14:14: Jon 5:29 * 14:15: Luk 13:29 * 14:20: 1Ko 7:33 * 14:26: Luk 9:23

kale ke u, yad n̄ɲnō n̄ɲi b̄i yad m̄ɲɲaiōl rō lagōp. *

²⁷ N̄ɲi b̄i r̄ɲɲap hagnabōl, Jisas n̄ɲi b̄i n̄ɲe m̄ɲɲaiun u pen an̄ɲ ḡɲno, n̄ɲi b̄i r̄ɲɲap han̄ɲp ḡɲ najj gōl rō lōp, a gōm, hañ roman̄ kale ke nōp gas̄ɲ n̄ɲjōl ḡɲ m̄ɲɲeinabōl u, n̄ɲi b̄i yad m̄ɲɲaiōl rō lagōp.

²⁸ Pen b̄i kale ap, ram m̄ɲlō kub i adō lan̄ ap ḡɲɲg, nōd man̄i aige gō rō udem ḡɲnam, a gōm, gas̄ɲ n̄ɲj aij gōm ḡɲnab.

²⁹ Pen, ḡɲnam ḡɲnam, a gōm, kabō nōd nōp ḡɲnab u pen hainō man̄i ulep gō, ram ulep gō, n̄ɲi b̄i gau n̄ɲp hag juōm hagnabōl.

³⁰ 'Ake! B̄i m̄ɲlō i ram ḡɲɲg gōm rō ḡɲɲdamōm, ram ad̄ɲɲ arō gōp,' a ḡɲnabōl.

³¹ Pen an̄ɲbu rō, b̄i kin̄ ap, b̄i kin̄ ap aip pen pen ḡɲɲg, nōd gas̄ɲ n̄ɲj aij gōm arnab. Pen n̄ɲe gas̄ɲ n̄ɲj damōm, am̄i b̄i yad u den dausan nōp m̄ɲdōp; pen kin̄ an̄ɲbu am̄i b̄i n̄ɲe dwedi dausan m̄ɲdōp; pen pen gun, n̄ɲe am̄i b̄i yad al pakl̄ɲɲm rō lōp, a ḡɲnab.

³² Gas̄ɲ an̄ɲbu n̄ɲjōm, kin̄ ap m̄ɲlō gau hain auō n̄ɲjōl ḡɲ, manō yuōm hagnab, 'Hol aige gul, manō hag j̄ɲm ñul?' ò ḡɲnab.

³³ An̄ɲ u, n̄ɲj aij ḡɲmim. Nan kale gau magōɲhalō arō ḡɲmim, ȳɲp aip auagnabim u, n̄ɲi b̄i yad m̄ɲɲaimim rō lagōp.

³⁴ "Dō nan aij yab̄ɲ u pen dō kal n̄ɲe arnab u, kale n̄ɲhōn ḡɲlō kauyan̄ dō ḡɲnab?"

³⁵ Dō an̄ɲbu rō, ud wōg ad̄ɲɲ aka k̄ɲɲak̄ɲ hib au yulō nan magō ran aij gagnab. Dō an̄ɲbu rō wōg ap m̄ɲɲdagōp; ud yuep rō nōp lōp. Kale n̄ɲi b̄i gas̄ɲ r̄ɲm̄ɲd m̄ɲɲɲain̄m gau, manō hagabin i r̄ɲm̄ɲd l̄ɲ n̄ɲj aij ḡɲmim," a ga.

15

Kaj sipsip ap ur ga (Mad 18:12-14)

¹ Pen b̄i dak̄ɲs udep gau abe, n̄ɲi b̄i nan si nan najj ḡɲla gau abe, Jisas manō hagab u n̄ɲjun, a gōm, ap n̄ɲj m̄ɲɲdeila.

² Pen b̄i Perisi gau abe, b̄i lo manō hag ñeb b̄i gau abe, Jisas n̄ɲp hag juōm hagla, "N̄ɲe n̄ɲhōn ḡɲɲg b̄i nan si nan najj ḡɲpal gau udōm, aip nan magō j̄ɲm ñōl ñ̄ɲɲab?" ò ḡɲla. *

³ An̄ɲg hageila, Jisas manō ap hod r̄ɲkōm kal̄ɲp haga,

⁴ "B̄i kale ap, kaj sipsip ñ̄ɲɲjuōl unbō mam̄ɲd u (100) muk m̄ɲɲeinab. Pen añ̄ɲ n̄ɲbō ap ur geinab u, r̄ɲɲnap dam m̄ɲnōɲ hañɲ hañɲ m̄ɲdōp gau lōm, am kaj sipsip n̄ɲe ur ḡɲnab u ul̄hai n̄ɲj aj aj aj, n̄ɲp ul̄hai n̄ɲj dam dam n̄ɲj udnab. *

⁵ Kaj sipsip n̄ɲe an̄ɲbu ul̄hai n̄ɲj udōm, aij a gō n̄ɲjōl ḡɲ, ud s̄ɲɲun̄ n̄ɲe u adō lan̄ l̄ɲnab.

⁶ S̄ɲɲun̄ lan̄ dap ram amōm, n̄ɲi b̄i n̄ɲjeb n̄ɲe gau, n̄ɲi b̄i ram m̄ɲnōɲ alog n̄ɲe gau, kal̄ɲp w̄ɲñ alōm, ap magum ḡɲnabōl hagnab, 'Kaj sipsip yad ur gōp u, ul̄hai n̄ɲj adog uɲpin u, kōl yad aip m̄ɲñ m̄ɲñ gun,' a ḡɲnab.

⁷ An̄ɲg unbō rō me, n̄ɲi b̄i iru nōp gau, hon ḡɲ aij gun nan si nan najj gaggun, a gōm, gas̄ɲ n̄ɲjbal gau, kumi kabō adō lan̄ au m̄ɲɲpal gau n̄ɲjōm m̄ɲñ m̄ɲñ gagnabōl; pen n̄ɲi b̄i añ̄ɲ ap, nan si nan najj ḡɲpin gau n̄ɲhōn ḡɲɲg an̄ɲg ḡɲpin, a gōm, arō geinab u, kumi kabō adō lan̄ au n̄ɲjōm m̄ɲñ m̄ɲñ ḡɲnabōl.

Mani kabō magō ap ur ga

⁸ "Aka pen, n̄ɲi b̄i ap mani silpa magō n̄ɲe unbō s̄ɲɲun̄ lan̄ m̄ɲɲeinab. Pen magō ap, ram raul m̄ɲgan gau agam̄ɲ ap lugeinab u, n̄ɲe n̄ɲhōn ḡɲnabɲ N̄ɲe hapō lau adō aul̄k lōm, ul̄hai n̄ɲj n̄ɲj ka ac̄ɲp ac̄ɲp h̄ɲk h̄ɲk, kabō magō n̄ɲe an̄ɲbu udnab.

⁹ Mani silpa magō n̄ɲe an̄ɲbu ul̄hai n̄ɲj udōm, aij a gō n̄ɲjōl ḡɲ, n̄ɲi b̄i n̄ɲjeb n̄ɲe gau, n̄ɲi b̄i ram m̄ɲnōɲ alog n̄ɲe gau, kal̄ɲp w̄ɲñ alōm, ap magum ḡɲnabōl hagnab, 'Kabō magō yad lugōp magō añ̄ɲ an̄ɲbu, ul̄hai n̄ɲj adog uɲpin u, kōl yad aip m̄ɲñ m̄ɲñ gun,' a ḡɲnab.

¹⁰ An̄ɲbu rō me, n̄ɲi b̄i añ̄ɲ ap, nan si nan najj ḡɲpin gau n̄ɲhōn ḡɲɲg an̄ɲg ḡɲpin, a gōm, arō geinab u, kumi kabō adō lan̄ au God ejol n̄ɲe gau n̄ɲjōm m̄ɲñ m̄ɲñ ḡɲnabōl," a ga.

Ñ̄ɲ ap nap n̄ɲp ar̄ɲk ara u, manō hod r̄ɲkōm haga

¹¹ Jisas manō an̄ɲbu hagōm haga, "B̄i ap ñ̄ɲ n̄ɲe m̄ɲhōp m̄ɲɲeinab u.

¹² Ñ̄ɲ n̄ɲe hain u, ap nap n̄ɲp hagnab, 'Bapi, nan hal̄ɲp m̄ɲhōɲ hagpan gau, ud as̄ɲk ȳɲp gau ke ñ̄ɲ,' a gō, nap nan kalpe m̄ɲhōɲ gau ud as̄ɲk ke ke ñ̄ɲnab.

¹³ Ñ̄ɲ, ñ̄ɲ n̄ɲe hain u magō ulep magō ap m̄ɲdōm, nap nan n̄ɲp ud as̄ɲk ñ̄ɲ gau magōɲhalō s̄ɲk̄im gōm, mani udōm, dam ram m̄ɲnōɲ m̄ɲlō gau arnab. Am an̄ɲb gau m̄ɲdōm, n̄ɲi si nan najj gau gōl ḡɲ, mani nan n̄ɲe ud arnab gau, hañōwalō n̄ɲi b̄i gau ñ̄ɲ p̄ɲs ḡɲnab.

¹⁴ An̄ɲg gō, mani n̄ɲe p̄ɲs gō, ram m̄ɲnōɲ an̄ɲbu k̄ɲyō kub yab̄ɲ l̄ɲnab. Pen nan magō rau ñ̄ɲɲn̄ɲm mani ap m̄ɲɲɲeinab.

¹⁵ An̄ɲg gō, n̄ɲe amōm, b̄i ram m̄ɲnōɲ an̄ɲbu n̄ɲbō nap kale ap hag n̄ɲjō, n̄ɲp kaj mukep wōg u hag l̄ɲnab.

¹⁶ Pen n̄ɲp k̄ɲyō kub yab̄ɲ u lō ḡɲ m̄ɲdō m̄ɲdō, kaj mukm̄ɲdal womai hañ gau r̄ɲɲnap ñ̄ɲɲnam a ḡɲnab u pen n̄ɲi b̄i r̄ɲɲnap n̄ɲp nan magō ñ̄ɲagnabōl.

¹⁷ Pen gas̄ɲ magō n̄ɲe n̄ɲj ud arō gas̄ɲ aij magō u auō hagnab, 'Bapi yad b̄i n̄ɲp wōg

* 15:2: Luk 5:30 * 15:4: Esi 34:11,16; Luk 19:10

gaböl gau, nan magö iru midöp. Yad aui midöpin, yip kiyö kub yabıl löp.

¹⁸ Anıb u, yad ram mınöñ i arö gem, bapi midöp au kauyan ado gı amem, nıp hagnabin, "God amgö ilö adö nıpe u gı naij gem, amgö ilö adö ne u gı naij gem, gıpin rö,*

¹⁹ ne yip nı yad a gı hagagmön. Yip bı wög gı ñeb ne ap rö hag lımön gınabin," a gınabin,' a gınab.

²⁰ Gası anıbu nıñöm, bapi ram ado gı arnabin, a göm, hadnab. Am am am, nap nıpe mılö gau nıbö nı nıpe anıbu nıp yijıg nıñnab. Nap nı nıpe nıñöm, nıp mög yabıl gınab. Nıpe dip gı dö gı am nıp ud wabi göm, ud bom haluöm mulu nıñnab.

²¹ Nap anıg gö, nı hagnab, 'Bapi, God amgö ilö adö nıpe u gı naij gem, amgö ilö adö ne u gı naij gem, gıpin rö, ne yip nı yad a gı hagagmön,' a gınab.

²² Nap pen, bı wög gı ñeb nıpe gau kalıp hagnab, 'Kale yıñıd nöp am wañı mılö kub yad u dap nıp yım nımim, nımagö nıpe u rıñ lı nımim, ma rırup lı nımim, gım.

²³ Anıg gımim, am kaj kau pi marep hañın aij yabıl u pak dam laube, mıñ mıñ göl gı nan kub nıñun.

²⁴ Nı yad u böñ nöp uma rö la u, pen mıñı nıpe kauyan kamıñ midöp. Nöd nıpe böñ nöp hir ga u, pen mıñı nıp adog udpin,' a gınab. Nap hagö, kale am kaj kau pi pak dapöm, nan magö laulö, mıñ mıñ gınaböl.*

²⁵ "Pen nı nıpe nöd u, wög adıñ gau gı aj arö göm, ado gı yöp ram söl au apöm nıñnab, cacıñ, mab ij paköm, kugom ralöm, mıñ mıñ göl gı mıdeınaböl.

²⁶ Anıg geınaböl, nap bı wög gı ñeb nıpe ap nıp hag nıñöm hagnab, 'Nıñön gaböl?' ö gınab.

²⁷ Hageınab, hagnab, 'Namam hain ne umöb a göm nıñöb u pen mıñı ado gı auö, nap kaj kau pi marep hañın aij u pak lau nıñöl gı mıñ mıñ gaböl,' a gınab.

²⁸ Hageınab, nıp mulu kal yabıl lugö, ram raul mıgan aragnab; höñ au yan nöp mıdeınab. Nap pen höñ amöm, auö ram raul mıgan arul, a göm, nıp manö hain hain hagöm hagnab.

²⁹ Nap nıpe manö hain hain hageınab pen nı nöd nıpe hagnab, 'Yad manö ne hagnan rö pör nöp hain gem, bı nagı wög gep ne rö mıdem, wög nöp pör pör gıñö gıñö mı iru yabıl nöp lugöp. Pen yip kaj meme pi ap nı, mıdeımam yad gau aip pak lau nıñun mıñ mıñ gıppun.

³⁰ Pen nı ne anıbu, nan nıme lı nına gau damöm, nıbi si nan gau göm gı nıñı yu haköm auub, nıp mög nıñmön, kaj kau pi marep hañın aij yabıl u pakpan!' a gınab.

³¹ Anıg hageınab, nap nı nıpe nöd nıp hagnab, 'Hol apıl pör mıdpul rö, nan yad gau magöñhalö ne udnabön.

³² Namam hain ne u böñ nöp uma rö la u, pen mıñı nıpe kauyan kamıñ midöp. Nıpe böñ nöp hir ga u, pen mıñı nıp uñai nıñ adog udpin. Anıb u me, hon mıñ mıñ gun,' a gınab," a ga.

16

Bı wög abadep bı u, manö hod rıköm haga

¹ Jısas bı nıpe gau kalıp haga, "Bı kub nan iru mıdnab ap, bı nan nıpe abad mıdeıep bı ap hag lö, nan nıpe gau abad mıdeınab. Pen bı kub u, manö ap nıñnab, bı nan nıpe abad mıdnab anıbu, nan nıpe gau halöwatö gınab.

² Bı kub manö anıbu nıñöm, nıp wıñ alö aueınab hagnab, 'Nan yad gau abad mıd aij gagpan u, yip hag nıñö nıñbin. Anıb u, ne ammön, nan yad aıgeg mıdöp gau magöñhalö wö ral nıñ aij gımön, nıbi bı gau kalıp nan naböñ yad aıgeg mıdöp gau magöñhalö wö ral nıñ aij gımön, ap yip hag nıñmön, wög yip gıpan u hainö gıgnabön,' a gınab.

³ Hageınab, bı nan nıpe abad mıdeıep anıbu, añ nıpe gau nöp gası iru nıñöm hagnab, 'Bı kub u yip hag yunıg gab u pen yad nıñön gınamñ Yad bı pıdöñ mıdagpın rö, mınöñ bıñıg jö gınam rö lagöp. Nıbi bı rımnab nan kale u asıb hag gı nıñeınabin u, yip nable gınab,' a gınab.

⁴ Pen hainö gası nıñ aij göm hagnab, 'Yad nıñön gınam u urı nıñbin. Adö anıbu gıñö, hainö bı kub yad yip hag yunab nıñ u, nıbi bı rımnab yip udlö, ram kale au han mıdeınabin,' a gınab.

⁵ Anıg hagöm, nıbi bı rımnab kalıp bı kub nıpe nan naböñ mıdeınab gau wıñ alnab. Wıñ alö, bı nöd aunab u nıp hagnab, 'Ne bı kub yad nan naböñ aıgeg mıdöp?' ö gınab.

⁶ Hageınab hagnab, 'Wel nıñeb dılam nıñjuöl añı ap,' a gınab. Hageınab hagnab, 'Diker i ud, yıñıd asıkmön dılam unbö sıduñ lañ kalı klıñ rık,' a gınab. Hageınab, hagnab rö nöp gınab.

⁷ Hainö bı ap aueınab, hagnab, 'Ne bı kub yad nan naböñ aıgeg mıdöp?' ö gınab. Hageınab hagnab, 'Wid beg nıñjuöl unbö mamıd u,' a gınab. Hageınab hagnab, 'Diker i ud, yıñıd asıkmön beg nıñjuöl mıhau mıhau kalı klıñ rık,' a gınab. Hageınab, hagnab rö nöp gınab.

⁸ Anıg geınab, hainö bı kub nıpe u nıñöm hagnab, 'Bı nan yad abad mıdeıep bı anıbu, gası nıñ aij göm, nıñön nıñön gem mıd aij gınabin a göp u, nıpe gı aij göp,' a gınab.

* 15:18: Sam 51:4

* 15:24: Ep 2:1,5

Anib u nɨnim. Nɨbi bɨ mɨnɔŋ nabɔŋ adɔ i i gasɨ nɨnbal gau hagpal, ‘Miɨni aigɔl gun hainɔ asɨk mɨdep hon u mɨd aij gɨnɨm?’ ɔ gɔm, gasɨ u nɨŋɔl gɨ gɨlɔ arab. Pen mailɔ aij nɨnbal nɨbi bɨ gau, anɨg unbɔ rɔ nɔp gɨlɔ arɔpɔ u aij.

⁹ “Mani nan mɨnɔŋ nabɔŋ i i mɨdɔp gau, nɨbi bɨ rɨmnap gau ɨɨbe me, hainɔ nan anɨb gau bɔŋ nɔp pɨs gɨnab ɨɨn u, God ram mɨnɔŋ pɔr mɨdep nɨpe au kalɔp hag wɨhai udnab.

¹⁰ Mani nan pro ap, nɨbi bɨ ap ɨɨmagɔ adɔ u lɨlɔ, abad mɨd aij gɨnab u, nan kub gau ɨɨlɔ, u rɔ nɔp gɨnab. Pen mani nan pro ap, nɨbi bɨ ap ɨɨmagɔ adɔ u lɨlɔ, abad mɨd aij gagnab u, nan kub gau ɨɨlɔ, u rɔ nɔp gɨnab.*

¹¹ Pen kale mani nan mɨnɔŋ nabɔŋ adɔ i i mɨdɔp u udmim, pir almim, abad mɨd aij gagnabim u, bɨ an kalɔp nan aij yabɨ adɔ laŋ nɨbɔ ɨɨnab?

¹² Bɨ ap mani nan nɨpe ud ɨɨmagɔ adɔ kalɔp lɨnab u, kale pir almim, abad mɨd aij gagnabim u, bɨ an mani nan kalɔp ke ɨɨnab?

¹³ Bɨ aɨɨ ap, bɨ kub mɨhɔp kalɨp wɔg gɨnɨm rɔ lagɔp. Bɨ mɨhɔŋgɔl kalɨp wɔg gɨnab u pen nɨpe bɨ kub ap nɨp mɨdmagɔ lɔm, bɨ ap nɨp mɨdmagɔ lagnab. Aka bɨ kub ap nɨp mɨdmagɔ lɔm, bɨ ap nɨp mɨdmagɔ lagnab. Unbɔ rɔ, kale mani nan gau nan aij yabɨ a gɨmim nɨɨeinabim u, God nɨp wɔg gɨpim u arɔ gɨmim rɔ lɔp,” a ga.*

¹⁴ Bɨ Perisi gau, gasɨ kub kale mani adɔ u nɔp nɨŋmɨdal u me, Jisas manɔ haga u nɨŋɔm mɨhol gɔm hag jula.

¹⁵ Hag jueila, kalɨp haga, “Kale nɨbi bɨ amgɔ ilɔ adɔ u, hon nɨbi bɨ aij mɨdpun, a gɨpim u, pen God hibur gasɨ mɨdmagɔ aŋ kalɔp dan nɨŋɔb. Nan nɨbi bɨ nɨŋlɔ aij gɔp gau, God nɨŋɔ nan naj rɔ lɔp.*

¹⁶ “Jon bɨ ɨɨg pak ɨɨbe auaga ɨɨn u, lo manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla u abe, bɨ God manɔ hagep manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla u abe haglɔ, nɨbi bɨ nɨŋɔm, adɔ anɨbu gɨlɔ armɨdɔp. Pen Jon aua ɨɨn u rɨkɔ, God nɨbi bɨ udɔm abad mɨdeinab manɔ aij u haglɔ, nɨbi bɨ nɨŋɔm kale magɔŋhalɔ adɔ anɨbu nɔp arun, a gɔm, klɔ gɔm gɨlɔ arab.*

¹⁷ Kumi kabɔ adɔ laŋ abe mɨnɔŋ nabɔŋ i i abe ur gɨnɨm rɔ lɔp, pen lo manɔ u adɨŋ pro ap ur gɨnɨm rɔ lagɔp.*

¹⁸ “Pen, bɨ ap nɨbi udɔm arɔ gɔm, am nɨbi hain nɨbɔ ap udnab u, nɨbi si udnab. Pen bɨ ap urakɔm, nɨbi u, bɨ udɔm arɔ gɨnab nɨbi anɨbu, udnab u, nɨpe u rɔ nɔp nɨbi si udnab.

Bɨ mani halɔ bɨ ap aip, Lasaras aip

* **16:10:** Luk 19:17-26

* **16:13:** Mad 6:24

* **16:15:** Mad 23:28; Luk 18:9-14

* **16:16:** Mad 11:12-13

* **16:17:**

¹⁹ “Bɨ ap mani nan nɨpe iru yabɨ mɨdmɨdɔp. Nɨpe wɨɨj aij aij nɔp yɨmɔm, nan ɨɨɨeb aij aij nɔp ɨɨŋmɨdɔp.

²⁰ Pen ram aŋɔŋ il gɔl nɨpe au, bɨ use use halɔ nan mɨdagmɨdɔp bɨ ap dap lɨlɔ mɨdmɨdɔp. Hib nɨpe Lasaras.

²¹ Gasɨ nɨpe u nɔp nɨŋɔm, ‘Bɨ nan iru mɨdɔp i nan ɨɨŋɔ, nan nabɔŋ nabɔŋ abafɨ mo gai i lugnab u, yad ɨɨŋnabin kɨyɔ lagnab,’ a gɔm, nɨŋmɨdɔp. Pen kain gau apɔm, wɔs nɨpe gau baɔɔ gɨ ɨɨŋmɨdal.

²² Hainɔ bɨ yɨgɔn anɨbu uma. Nɨpe umɔ, ejol gau apɔm, nɨp dam ram mɨnɔŋ adɔ laŋ au amɔm, Ebrahim bɔŋ nɨpe lau lɔ nan kub ɨɨŋa. Pen bɨ gep anɨbu abe umɔ, rɨgɔl gɨla.

²³ Bɨ gep anɨbu umɔm, am mab ke inab yaŋ au, nɨp ilɔn kub yabɨ gɔ nɨŋɔl gɨ mɨdmɨdɔp. Pen mɨdɔm gɨlaŋ gɨ nɨŋa, Ebrahim Lasaras aip ke ke au laŋ mɨdailɔ.

²⁴ Nɨŋɔm, wɨɨ al hagɔm haga, ‘Bapi Ebrahim, yɨp mɔg nɨŋmɔn, Lasaras nɨp hagɔ, ɨɨmagɔ mɨlɔ nɨpe ap ɨɨg ap rauɔm, dap aɨab yɨp u ud nɨŋɔ, yɨp hain gaŋ. Mab u inɔm, yɨp ilɔn kub yabɨ gɔp,’ a ga.

²⁵ Hageia, Ebrahim haga, ‘Nɨ nɔŋ! Mɨnɔŋ nabɔŋ adɔ il yaŋ mɨdmɨdan ɨɨn u, ne nan aij aij ne udmɨdan, pen Lasaras nan naj naj nɔp udmɨdɔp. Pen mɨɨni ram mɨnɔŋ i, nɨpe hain aij mɨdɔ nɨŋɔl gɨ, nɔp ilɔn kub gab.

²⁶ God nɨpe mɔl kub yabɨ aŋ i gɨ la u me, hon nɨbi bɨ bɔŋ lai raɨa gun bɔŋ lau nun rɔ lagɔp; pen kale bɔŋ lau raɨa gɨmim bɔŋ lai aumim rɔ lagɔp,’ a ga.

²⁷ Hageia, bɨ anɨbu haga, ‘Anɨg hagpan rɔ, Lasaras nɨp hagemɔn, nɨpe bapi yad ram amɔm,

²⁸ mam yad unbɔ mamɨd u kalɨp manɔ klɔ yabɨ hagɔ, ram mɨnɔŋ ilɔn ke naj pɔr nɔp gɔp aui auagɔl,’ a ga.

²⁹ Hageia, Ebrahim haga, ‘Mosɨs abe, bɨ God manɔ hagep bɨ gau abe, manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla u nɨŋɔl,’ a ga.

³⁰ Hageia, haga, ‘Bapi, anɨg gagnabɔl; pen nɨbi bɨ ap umɔm urakɔm, am hageinab me, nɨŋɔ hagɔp, a gɔm, nan si nan naj gɨpal adɔ u, nɨhɔn gɨnɨg anɨg gɨpun, a gɔm, arɔ gɨnabɔl,’ a ga.

³¹ Hageia, Ebrahim haga, ‘Kale Mosɨs abe, bɨ God manɔ hagep bɨ gau abe, manɔ kalɨ kɨɨɨ rɨkla manɔ anɨbu nɨŋagpal rɔ, bɨ ap umɔm uraknab u, kale u rɔ nɔp nɨŋagnabɔl,’ a ga,” a ga.

17

*Nan si nan naj gep magɔ u
(Mad 18:6-7; Mak 9:42)*

¹ Jisas bɨ nɨpe gau kalɨp haga, “Bɨ ap aka nɨbi ap nagɨ naj adɔ u gɔm, nɨbi bɨ rɨmnap

kalip gasi ñö, kale abe nagı naij adö anıbu göm ap lug paknaböl. Nagı adö anıbu nöd gımıdal, mñni gıpal, hainö u rö nöp gınaböl. Pen nıbi bı kale gası naij ñınaböl gau, kale ilön unbö ke yabıtı udnaböl.

² Pen bı ap aka nıbi ap, ñıtı pai gau aıtı ap anıg gınıg gınab u, nıp kabö kub wid paib jakep kabö ap, unıam u halö nagı lı rıbıköm, dam ñıg solwara yublup u aij. Nıhön gınıg: nıpe kamıñ mıdöm, ñıtı pai ap nıp gö ap lug paknab u, ilön kub yabıtı udnab.

³ Anıb u, kale ke gası nıñ aij gımim gımim.

“Naıtın namam ne ap nan si nan naij gainım, nıp sıtkı hagpe, nıhön gınıg anıg gıpin, a göm, gası nıñeinab u, gı naij ga anıbu nıñmim arö gımim.” *

⁴ Nan kalöp rö rımnap gı naij göm, hainö apöm, nıhön gınıg anıg gıpin, a göm, hageinab u, nan naij ga anıbu nıñmim arö gımim. Pen ñıtın aıtı ap, anıg gö gö unbö mudun jıtı u gınım u, u rö nöp nıñmim arö gımim,” a ga.

Nıñ udep magö u

⁵ Jisas anıg hageia, bı manö nıpe ud arep gau hagla, “Ne hanıp gö, nıñ udep magö hon kub gınım,” a gıla.

⁶ Hageila, Jisas kalıp haga, “Nıñ udep magö kub wasö, nıñ udep magö kale mab masded magö pro yabıtı u rö nöp mıdeinab u, kale mab anıbi, il halö ju ñıg solwara anı au dan ran mıdai, a gımim hagpe, hagnabim rö gınab.” *

Bı wög gı ñeb ap wög nıpe

⁷ “Kale gası nıhön nıñbımıñ Bı wög gı ñeb bı ap mınöñ naböñ bıñıg ral pıs göm, aka kaj sipsip muk pıs göm, ado gı ram auö, bı nap nıpe u nıp manö nıhön hagnabıñ ‘Nöp kıyö löp u, ne auı asıkmön nan magö ñöñ,’ a gınab aka?”

⁸ Wasö. Anıg hagnab. Nıpe hagnab, ‘Waıtı udö auö, dip nagı u pıg lımön, ñıg nan yad gau dap ñö ñıtınam, hainö ñıg nan ne gau ñöñ,’ a gınab.

⁹ Kale gası nıhön nıñbımıñ Bı wög gı ñeb anıbu, bı kub hagnab rö geinab u, bı kub manö aij rımnap nıp hagnab akanı Wasö. Bı wög gı ñeb nıpe mıdöp u me, hagnab rö gınab.

¹⁰ Anıg unbö rö me kale. God kalöp wög hag lınab rö, gı pıs gımim, hagnabım, ‘Hon nıbi bı wög gı ñeb aij wasö. Nan adö ap ke gagpun; wög hon ke gep u rö nöp gıpun,’ a gınabım,” a ga.

Bı unbö sıduñ lanı wös gısa la gau, Jisas gö, kamıñ la

¹¹ Jisas Jerusalem arnam a göm, ram mınöñ Sameria i, ram mınöñ Galılı lödanı anı au gıdanı am am,

¹² ram rıtıg aglö ap ajö nıñöl gı, bı wös gısa la unbö sıduñ lanı, nıp nable paköm, ke ke au danı mıdöm,

¹³ meg magö dap ranöm hagla, “Jisas, Bı Kub, hanıp mög nıñmön,” a gıla. *

¹⁴ Hageila, kalıp haga, “Kale ammim, bı God nıp nan sabe gep gau kalıp haıtı kale gau yammim,” a ga. Anıg hagö, kale amöm, adan anı au arlö nıñöl gı, kalıp kamıñ la. *

¹⁵ Pen kalıp anıg göl kamıñ lö, bı Sameria nıbö ap, nıp kamıñ la u nıñöm, manö kub hagöl gı, God hib u hagö adö arö nıñöl göm,

¹⁶ ado gı apöm, Jisas mıdeia söm ma ilı au lug paköm, mulu adıtıñ nıpe gıyanı gı mınöñ yanı nıñöm, Jisas nıp aij a ga.

¹⁷ Nıpe anıg gö, Jisas haga, “Yad gası nıñbin e, bı unbö sıduñ lanı kamıñ löp u, pen bı unbö ajıtı lanı gau mai?”

¹⁸ Bı rımnap nıhön gınıg auagpalıñ Bı mılö gau nıbö, bı juda wasö u nöp apöm God nıp aij a göp ar?” a ga.

¹⁹ Jisas anıg hagöm bı anıbu nıp haga, “Jisas yıtı gö kamıñ lınab, a gımön, nıñ udpan rö, nöp kamıñ löp aru,” a ga.

God nıbi bı udöm abad mıdeinab (Mad 24:23-28)

²⁰ Pen ñıtın ap bı Perisi gau Jisas nıp hag nıñöm, “God nıbi bı udöm abad mıdeinab ñıtın anıbu ñıtın mai aunab?” ö gıla. Hageila, Jisas haga, “God nıbi bı udöm abad mıdeinab, a gıpım anıbu, kını rımnap gau, nıbi bı abad mıd mıd, nıñ aij gılö gılö, hainö kını kale auö, nıbi bı nıp amgö nıñöm, urı auöp, a gıpal, unbö rö gagnab.

²¹ ‘Mıdöp i,’ aka ‘Mıdöp danı,’ hagnaböl. Nıhön gınıg: nıpe agamıñ apöm, anı kalöp auı hadö mıdöp,” a ga.

²² Anıg hagöm, bı nıpe gau kalıp haga, “Hainö gau, Bı Nıtı nıpe auö nıp nıñun, a gımim, mıdmagö kalöp bıg ñöl nöp mıdnab, pen nıp nıñagnabım.

²³ Nıbi bı rımnap kalöp hagnaböl, ‘Mıdöp i,’ aka ‘Mıdöp danı,’ a gınaböl u pen manö anıbu nıñö hagpal, a gımim, gı dö gı ammim, kalıp aip aragmim. *

²⁴ Nıhön gınıg: Bı Nıtı nıpe aunab ñıtın u, aıtım aıtım udöm, mailö mılöbö aröp nıñbal u rö aunab.

²⁵ Pen kale nıbi bı mıtıñ mıdpım gai i, Bı Nıtı nıpe nıp ıru nıñmim, nıp udagmim, nıp marö kub yabıtı ñınabım.

²⁶ Bı Nıtı nıpe aunab ñıtın anıbu, hadame nöp Noa mıdeia ñıtın u ga rö, gınab.

²⁷ Noa mıdeia ñıtın u, nıbi bı gau nan magö nıñöl gı, ñıg nıñöl gı, nıbi pen pen ñöl

* 17:3: Mad 18:15 * 17:6: Mad 17:20; 21:21 * 17:13: Lep 13:45-46 * 17:14: Lep 14:2-3; Jon 3:3; 18:36

* 17:23: Mak 13:21; Luk 21:8

gi, gi m+idlö n+ñjöl gi, Noa am+lap ap+lap ñ+g mag+ib kub raul m+gan arlö n+ñjöl gi, möñ asad kub yab+ñ alabin, a gö, ñ+g ut apöm n+bi bi gau kal+ip magöñhalö ud yuö yuö umhakla.

28 Pen bi Lod m+deia ñ+in u, Sodom n+bi bi gau u rö nöp nan ñ+ñjöl gi, ñ+g ñ+ñjöl gi, nan gau si+kim göl gi, nan wög ad+ñ gau göl gi, ram göl gi, gi m+idlö n+ñjöl gi, *

29 Lod ram m+ñöñ an+bu arö göm, ram m+ñöñ m+gan ap ke arö n+ñjöl gi, magö an+bu nöp, mab m+añ kub kumi kabö adö lañ n+bö apöm, Sodom n+bi bi kal+ip magöñhalö in hab+ik ñ+ñj ara.

30 Bi Ñ+ ñ+pe aunab ñ+in u, an+g unbö rö nöp gi+ nab.

31 “Ñ+in an+bu, n+bi bi ram adö lañ m+idaiöl u, nan kale ram raul m+gan yan m+idöp u udn+g ram raul yan aragnaböl. Pen n+bi bi wög ad+ñ gau ajaiöl gau, nan r+mnap udn+g ado gi ram aragnaböl. *

32 Lod n+bin n+ip ga adö u nöp gas+ n+ñmim, n+ñj aij gi+mim.

33 N+bi bi an, yad ke n+ñj aij gem kam+ñ m+deinabin a göm n+ñnab u, umnab; pen n+bi bi an, Kraiss manö aij hagöp rö wög n+ip gi damem umnabin a göm n+ñnab u, kam+ñ m+deinab. *

34 Kalöp hagabin, ñ+in an+bu si+bön yan bi m+ñöp abañ adö añ+ ap haneinabil u, ap udem, ap arö gi+ nabin.

35 Pen n+bi m+ñöp wid magö pa jö ma jö lu+alug geinabil u, ap udem, ap arö gi+ nabin.

36 Bi m+ñöp wög ad+ñ gau wög gi m+deinabil u, ap udem, ap arö gi+ nabin,” a ga.

37 Jisas an+g hageia, kale hagla, “Bi Kub, manö hagabön an+bu, ram m+ñöñ mai an+g gi+ nab?” ö gi+ la.

Hageila, Jisas haga, “Wal wayöñ ap umöl m+deinab au, yaur gi+galö n+ñöñ ap si+baiba gi+ naböl,” a ga.

18

Bi manö ud as+kep ap, n+bi adu ap

1 Jisas, bi yad gau gas+ iru n+ñagöl, God n+ip sabe göl gi nöp m+idaiöl, a göm, kal+ip manö ap manö hod r+iköm haga, *

2 “Ram m+ñöñ ap, bi kub manö ud as+kep bi ap m+deinab. Pen bi an+bu, God n+ip gas+ u n+ñagöm, n+bi bi gau kal+ip mög n+ñagnab.

3 Pen n+bi adu ram m+ñöñ an+bu n+bö ap, pör nöp apöm n+ip hagnab, ‘Bi kolmañ yad ap manö hal+ip u n+ñmön,’ a gi+ nab.

4 An+g hagnab u pen bi manö ud as+kep bi kub an+bu manö n+pe u udagnab. Pen n+bi adu an+bu, n+pe pör pör apöm hag n+ñj gö gö, hainö bi kub an+bu hagnab, ‘Yad God n+ip p+ñ+ñ gagpin; n+bi bi gau kal+ip mög n+ñagnab;

5 Pen n+bi kan+ñ i y+ip pör pör apöm hag n+ñj gö gö y+ip iru göp u me, yad am manö kub an+bu n+ñnam,’ a gi+ nab,” a ga.

6 Bi Kub an+g hagöm haga, “Bi manö ud as+kep an+bu n+bi bi mög gaga, pen n+pe manö n+ñön haga u n+ñj aij gi+mim.

7 Kale gas+ n+ñön n+ñjimñ God n+pe n+bi bi n+pe ke hag löp gau, si+dö an si+bön yan n+ip sabe geinaböl u, manö kal+ip n+ñöñ mög n+ñagnab, a gi+mim, n+ñjimñ Kale m+lö padö abadnaböl, a gi+mim, n+ñjimñ?

8 Yad kalöp hagabin, n+pe manö hagnaböl an+bu n+ñöñ, kal+ip mög n+ñöñ, y+ñ+d nöp bi kolmañ kale gi najj gi+ naböl gau adan p+ñ gi+ nab. Pen Bi Ñ+ n+pe m+ñöñ naböñ ñ+ i ado gi+ aunab ñ+in u, n+bi bi r+mnap n+ip n+ñj udöl gi m+deinaböl aka wasö?” a ga.

Bi Perisi ap, bi dak+is udep ap

9 N+bi bi r+mnap, hon n+bi bi aij, n+bi bi r+mnap gau n+bi bi najj, a göm, n+ñla rö, Jisas kal+ip manö ap manö hod r+iköm haga,

10 “Bi Perisi ap, bi dak+is udep ap, God n+ip sabe gi+ng, God sabe gep ram u arnabil.

11 Bi Perisi an+bu, an+ñ pe gau nöp God n+ip sabe göm hagnab, ‘Nöp aij yab+ñ a gabin. Yad bi r+mnap gi+pal rö, nan aij iru nöp udem, nan si udem, n+bi si udem, gagpin. Yad bi dak+is udep inbö i rö wasö.

12 Wik pör pör, ñ+in m+ñöp nan magö ñ+ñagpin halö. Pör nan yad unbö si+duñ lañ udem, nöp añ+ n+bö ap ñ+bin,’ a gi+ nab. *

13 Pen bi dak+is udep an+bu, n+ip nable gö, kumi kabö adö lañ n+ñagöm, ke n+pe au dan ubör y+ñöñ göm, pab+ñ n+pe ke paköm, gas+ iru n+ñöñ hagnab, ‘God, yad bi nan si nan najj gi+pin u, y+ip mög n+ñmön,’ a gi+ nab. *

14 Kalöp hagabin, bi dak+is udep u an+g hagö, God n+ip, nan si nan najj gi+pan u n+ñem arö gi+ nabin, a gi+ nab. Pen bi Perisi u n+ip God an+g hagagnab. N+ñön gi+ng: n+bi bi hib kale ke dap rannaböl gau, God gö ap lug paknaböl. Pen n+bi bi ana udnaböl gau, God gö kale hib m+deinab,” a ga. *

Jisas ñ+ pai pro gau kal+ip ud n+ñj (Mad 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 N+bi bi gau, Jisas ñ+ pai pro han+ip gai i ud n+ñjan a göm, daueila. Jisas kal+ip ud n+ñj n+ñjöl gi, bi n+pe gau an+g gajal u n+ñöñ, n+bi bi an+ib gau kal+ip si+ik hagöm hagla, “Kale unbö gagmim,” a gi+ la.

* 17:28: Jen 18:20; 19:25 * 17:31: Mad 24:17-18 * 17:33: Luk 9:24 * 18:1: Kol 4:2; 1De 5:17 * 18:12: Ais 58:2-3; Mad 23:23 * 18:13: Sam 51:1 * 18:14: Mad 23:12

16 Jisas pen ñi pai anib gau wiñ alö aueila, bi nipe gau kalip haga, "Nihön ginig kalip anig hag gabimuj Ñi pai pro anib gau arö gipe yip aulan. God nibi bi udöm kumi kabö adö lanj abad mideinab u, ñi pai pro anib gau rö mideinabol," a ga.

17 God Manö hag ñöm anig göl midöp a geinabol u, ñi pai pro gau God Manö anibu ninyöm, yinjid niny udnabol. Anib u, yad kalöp ninyö hagabin, nibi bi ñi pai pro yip niny udpal rö, niny udeinabol gau, God kalip udöm abad mideinab. Pen nibi bi ñi pai pro yip niny udpal rö, niny udageinabol gau, God ram minöñ nipe au aragnabol. *

Juda bi kub ap nan iru mideia

(Mad 19:16-22; Mak 10:17-22)

18 Juda bi kub ap Jisas mideia au apöm haga, "Bi manö hag ñeb bi aij yad. Yad nihön gem, pör midep u udnam?" ö ga. *

19 Hageia, Jisas haga, "Yip nihön ginig, 'Bi aij,' a gipan? Nibi bi ap aij midagöp; God añi me Bi aij midöp."

20 Pen ne God lo manö u ninyban: 'Nibi si bi si gagem; wip alagim; nan si udagim; manö kub hagnabol gau am manö piral hagagem; name nap hagnil adö u nöp ninyim, hain gimim,' a ga. *

21 Anig hageia, bi anibu haga, "Yad ñi pro nöp rikem, lo manö adö anib gau magöñhalö gi dap dap, mñi ñin i u rö nöp gi midpin," a ga.

22 Jisas manö anibu ninyöm haga, "Nan añi ap nöp gagpan. Nan ne gau magöñhalö sikim gimön, mani udmön, nibi bi mög gep rö gau kalip ñimön me, mid aij gep ne u mideinab God ram minöñ kumi kabö adö lanj au. Haggin rö gimön, aumön, yad aip ajaiul," a ga.

23 Juda bi kub anibu, mani nan nipe gau iru nöp mideia rö, Jisas manö anibu hagö, nan nipe hib gö, gasi mlö la.

24 Gasi mlö leia u, Jisas nip ninyöm haga, "Nibi bi nan iru mideinab gau, utham yabñi God nibi bi nipe midlö, kalip udöm, ram nipe au abad midnab."

25 Kaj kamel gau kalip mauöt nagi yubal migang u arnig, utham arnabol u pen nibi bi utpö kñno nan gau iru nöp midöp gau, God ram minöñ nipe u utham yabñi arnabol," a ga.

26 Anig hageia, nibi bi mideila gau hagla, "Manö hagabön anibu, God nipe nibi bi ap ud kamñ yunim rö lagöp aka nihön?" ö gila.

27 Hageila, Jisas haga, "Adö rimnap nibi bi göl rö lagöp u pen God nipe ginig, ginim rö nöp löp," a ga.

28 Anig hageia, Pida haga, "Nöñ! Ram nan hon gau magöñhalö arö gun, nöp aip nöp se gi ajmidun," a ga.

29 Hageia, Jisas kalip haga, "Kalöp ninyö hagabin, nibi bi, God manö aij nipe u ud ajaiun, a göm, ram, nibin, nımam, nıme nap, ñi pai kale gau arö ginabol gau, God kalip hauñ gagnab."

30 Mñi midpun ñin an i, God nipe kalip abad mid aij gö, nan kale gau, nibi bi kale gau iru nöp mideinab. Pen ñin hain u, nipe aip pör pör nöp mideinabol," a ga.

Jisas kauyan, "Yip al pak lilo, umem uraknabin," a ga

(Mad 20:29-34; Mak 10:46-52)

31 Jisas bi nipe unbö migang lanj kalip dam goñ gau amöm haga, "Ninyim. Mñi Jerusalem arabun. Amjaknabun u, Bi Ñi nipe nip, God manö hagep bi gau hadame nöp God Manö u kalip kñi riköm hagla rö nöp ginabol. *

32 Nip udöm, bi Juda wasö gau ñimagö adö kalip lilo, nip hag juöm, ñitoy löl göm, kñnu alöm, nagi ud paköm, böñ nöp al pak lınabol. *

33 Pen ñin mihöp midöm, ruö ñin mihau nıganj u kauyan uraknab," a ga.

34 Pen Jisas anig hageia, bi nipe gau gasi pıral hiñknım rö lagö, manö hagab adö u, a göm, ninyagla. *

Jisas bi amgö we ga u gö, amgö ñil nıña

(Mad 20:17-19; Mak 10:32-34)

35 Pen hain, Jisas am Jeriko amjakö ninyöl gi, bi amgö we ap mideia. Bi anibu nipe adan goñ au asik midöm, mani nan ñim, a göm, asib gi mideia.

36 Nibi bi iru nöp manö hag padilö ninyöl gi, nibi bi rimnap kalip hag ninyöm haga, "Nihön gaböl?" ö ga.

37 Hageia hagla, "Jisas bi Nasared nibö u apöm padiab," a gila.

38 Anig hageila, nipe wiñ kub alöm haga, "Jisas, Depid Ñi nipe, yip mög ninyömön!" a ga.

39 Hageia, nibi bi padieila gau nip hag göm hagla, "Nihön ginig ap ranabön? Agamj mid!" a gila. Anig hagla u pen nipe agamj midageia. Wiñ kub yabñi alöl gi haga, "Jisas, Depid Ñi nipe, yip mög ninyömön!" a ga.

40 Hageia, Jisas ninyöm pidöñ göm, nibi bi gau kalip haga, "Panjd söl aui dauim," a ga. Hagö, panjd dauela haga,

41 "Nöp nihön ginam?" ö ga.

Hageia haga, "Bi Kub, yip gö amgö magö u kauyan ninyin," a ga.

* 18:17: Mad 18:3

* 18:18: Luk 10:25

* 18:20: Eks 20:12-16; Dud 5:17-20

* 18:31: Luk 24:44

* 18:32:

Luk 9:22,44

* 18:34: Mak 9:32

⁴² Hageia, Jisas n̄p haga, “Jisas ȳp gö, amgö magö ñil n̄ñnabin, a ḡmön, gas̄ n̄ñ udpan rö, amgö magö ñil n̄ñ,” a ga.

⁴³ Hagö, magö an̄bu nöp amgö ñil n̄ñöm, God hib n̄pe u hagö adö arö n̄ñöl göm, Jisas areia u hain ga. N̄bi b̄i magöñhalö Jisas ga an̄bu n̄ñöm, God hib n̄pe u haglö adö ara.

19

Sakias, b̄i dakis udep ap

¹ Jisas Jeriko amöm, an̄ an̄b au ap padia.

² Pen Jeriko au, b̄i mani nan gau iru m̄dm̄döp ap, b̄i dakis b̄i udm̄dal gau kal̄p magöñhalö abad m̄dm̄döp. Hib n̄pe Sakias.

³ Jisas daun an̄ au padiö n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i iru nöp ap n̄ññg geila. Sakias n̄pe b̄i utep magö u me, Jisas b̄i aigale b̄i rö m̄döp u n̄ññ, a göm, n̄ñga u pen n̄ñaga.

⁴ An̄g gö, n̄pe nöd ḡi dö ḡi am mab ur ap ran adö lan̄ amöm, Jisas auaiä padö j̄ñ n̄ñöl ḡi m̄deia.

⁵ Jisas pen mab ran m̄deia il an̄b au apöm, ḡlan̄ ḡi n̄ñöm, Sakias n̄p haga, “Sakias, ne ȳññd il i lug! M̄ñi am ram ne u aip m̄deinabin,” a ga.

⁶ Hageia, Sakias il yan̄ lugöm, m̄ñ m̄ñ göl ḡi, Jisas n̄p u† ḡi dam ram n̄pe ud ara. ⁷ N̄bi b̄i gau ga an̄bu n̄ñöl mulu lugö hagla, “B̄i an̄bu am b̄i nan si nan naj göp ram u hann̄g arab,” a ḡla. *

⁸ Pen Sakias uraköm, Jisas n̄p haga, “B̄i Kub, ne n̄ñ! M̄ñi nan yad gau n̄me li böñ u lem, böñ u n̄bi b̄i mög gep rö gau kal̄p ñnabin. Pen yad nöd pir alem, n̄bi b̄i r̄mnap nan kale si udnö rö löp gau pen ñnabin, a gem, nan an̄ ap si udnö rö, pen m̄hau m̄hau ñnabin; pen nan m̄höp si udnö rö, pen unbö raleb j̄ñ u ñnabin. An̄g ḡi dam dam magöñhalö naböñ ral p̄s gem, arö ḡinabin,” a ga. *

⁹ Hageia, Jisas haga, “B̄i i Ebrahim ñi n̄pe ap. Uri God n̄pe yam ram aui hanbal nan si nan naj ḡipal gau n̄ñöm arö göm ud kam̄ñ yuöp. *

¹⁰ B̄i Ñi n̄pe aua u, n̄bi b̄i hir ḡipal gau, kal̄p uhai n̄ñem ud kam̄ñ yunam, a göm, aua,” a ga. *

B̄i unbö s̄idun̄ lan̄ mani udla u, manö hod r̄köm haga

(Mad 25:14-30)

¹¹ Pen n̄bi b̄i an̄b gau, Jisas me, B̄i Kub pör abad m̄dpun u, Jerusalem arö, n̄p kin̄ hag lino, han̄p abad m̄dö, m̄d aij yab̄i ḡinabun, a göm gas̄ u n̄ñla. Jisas, gas̄

kalpe n̄ñla an̄bu, ke n̄ñöm, kal̄p manö ap halö hod r̄köm haga.

¹² Jisas manö hod r̄köm haga, “B̄i kub ap, b̄i kub abad m̄dep yad m̄döp au arnö, ȳp kin̄ hag lö, ado ḡi apem, n̄bi b̄i ram m̄ññ yad gai i kal̄p kin̄ abad m̄deinam, a göm, ram m̄ññ m̄lö kub gau arnab.

¹³ Pen nöd b̄i wög gep n̄pe unbö s̄idun̄ lan̄ kal̄p wiñ alö aueinaböl, b̄i kub n̄pe kabö magö gol an̄ an̄ ke ke n̄me löm hagnab, ‘Mani ñabin i udmim, s̄ikim ḡi adö malo ḡmim, iru ud l̄mim; hainö yad kauyan̄ aunabin,’ a ḡinab.

¹⁴ An̄g hagöm arnab u, pen n̄bi b̄i ram m̄ññ n̄pe abad m̄deia gau, n̄p mulu lugö n̄ñöl göm, b̄i r̄mnap hag yulö, hain amöm, b̄i kub yab̄i u n̄p hagnaböl, ‘B̄i an̄bi n̄pe kin̄ hon m̄dagnab,’ a ḡinaböl.

¹⁵ “Pen b̄i kub yab̄i u manö kale u udagöm, b̄i kub an̄bu n̄p kin̄ kale hag linab. An̄g gö, n̄pe kauyan̄ ado ḡi apöm, b̄i wög ḡi ñeb n̄pe gau kal̄p wiñ alö aueinaböl, kin̄ kale u hagnab, ‘Kabö magö gol ñabin gau, kale ud s̄ikim ḡi adö malo ḡmim, pen aigöl ḡi udpim?’ ö ḡinab.

¹⁶ Hagö, b̄i nöd u apöm hagnab, ‘B̄i kub, kabö magö gol an̄ ȳp ñina u, s̄ikim ḡi adö malo gem, pen unbö s̄idun̄ lan̄ kabö magö gol udpin,’ a ḡinab.

¹⁷ Hageinab, b̄i kub n̄pe u hagnab, ‘Ne ḡi aij ḡipan. Nan pro u ñinö wög ḡi aij ḡipan rö, m̄ñi daun kub unbö s̄idun̄ lan̄ nöp hagnö, abad m̄deinabön,’ a ḡinab. *

¹⁸ Pen b̄i ap apöm hagnab, ‘B̄i kub, kabö magö gol an̄ ȳp ñina u, s̄ikim ḡi adö malo gem, pen unbö mam̄d u kabö magö gol udpin,’ a ḡinab.

¹⁹ Hageinab, b̄i kub n̄pe u hagnab, ‘Ḡipan an̄bu rö, m̄ñi daun kub unbö mam̄d u nöp hagnö, abad m̄deinabön,’ a ḡinab.

²⁰⁻²¹ Pen b̄i wög gep n̄pe ap apöm hagnab, ‘B̄i kub, yad nöp n̄ñbin. Ne b̄i kal yab̄i. N̄bi b̄i r̄mnap nan kale gau, ne s̄ikim ḡi aij ḡimön wasö, rau p̄ñ ḡimön rö udpan. Nan wög u†ham ḡi ȳmbal gau, ne klö ḡimön nöp ññban. An̄b u, yad nöp p̄ññ gem me, kabö magö gol an̄ ȳp ñina u, dam apo rin ugan ḡi l̄nö m̄deia. Magö gol an̄ ne u m̄ñi daubin i,’ a ḡinab.

²² Hageinab, b̄i kub n̄pe u hagnab, ‘Manö ne hagnan u ud ado gem, manö kub ne aip hagnabin. “Ne b̄i kal yab̄i, n̄bi b̄i r̄mnap nan kale gau, ne s̄ikim ḡi aij ḡimön wasö, rau p̄ñ ḡimön rö udpan; nan wög u†ham ḡi ȳmbal gau, ne klö ḡimön nöp ññban,” a ḡipan ar?

²³ An̄b u, n̄ññ ḡin̄g kabö magö yad u dam beg pasbuk lö, ado ḡi apem sin̄ñ

* 19:7: Luk 15:2 * 19:8: Eks 22:1; Nab 5:6-7 * 19:9: Ap 16:31; Luk 13:16 * 19:10: Luk 15:4; Jon 3:17; 1Di 1:15

* 19:17: Luk 16:10

rîmnap halö udagpin?’ ö gî nab.

²⁴ Anîg hagöm, bî söl au mîdeinaböl gau kalîp hagnab, ‘Kabö magö gol yad u pîî gî udmim, bî au kabö magö gol sîduj laj mîdöp u nîp ñim,’ a gî nab.

²⁵ Hageinab hagnaböl, ‘Bî kub. Nîpe kabö magö gol sîduj laj hadö mîdöp!’ a gî naböl.

²⁶ Hageinaböl hagnab, ‘Kalöp hagabin, pör nîbi bî nan kale iru mîdeinab gau rîmnap halö udnaböl, pen nîbi bî nan kale pro pro mîdeinab gau gîlö, nan pro anîbu bön nöp lug lî arnab.’ *

²⁷ Pen nîbi bî yîp nîjöl mulu lugö, bî anîbu nîpe kin hon mîdageinab, a gîla gau, kalîp am dapim, amgö ilö adö yad aui al pak lim,’ a gî nab,” a ga.

Jisas Kîj rö Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁸ Jisas kalîp manö anîbu hagöm, bî nîpe gau aip Jerusalem arun, a göm, nîpe nöd ga.

²⁹ Am am Olip Dum au, ram rîîg aglö Bedpagi Bedani goi au söl amjakom, bî nîpe mîhöp kalîp nöd hag yuöm haga,

³⁰ “Ram rîîg aglö mîgan lödan ammil nîjñabil, kaj donki marep nîbi bî ud ajagpal ap, nagî adîk lîlö mîdeinab u, hubîk daumil.

³¹ Pen nîbi bî rîmnap apöm, ‘Kaj donki u nîhön gînîg hubîk ud arabil,’ a gaiöl u, hagnil, ‘Bî Kub u wög mîdö halîp hag yuajîp, udnîg aubul,’ a gîmil,” a ga.

³² Anîg hagö, ammil nîjöl, haga rö nöp mîdeia.

³³ Am nagî hubîk gîlö nîjöl gî, bî kaj donki nap nîbö gau apöm hagla, “Kaj donki marep u nîhön gînîg gîmil nagî hubîkabil?” ö gîla.

³⁴ Hageila haglö, “Bî Kub u wög mîdö halîp hag yuajîp, apul nagî hubîkabal,” a gîlö.

³⁵ Anîg hagnil, kaj donki marep anîbu nagî hubîkmil, uî gî dam Jisas mîdeia au amjakmil, wahî kale bad rîmnap ud jumil, ud kaj donki adö u lîmil, Jisas nîp ud kaj donki adö anîb laj lîla.

³⁶ Jisas donki adö laj asîkôm, adan adö u arö nîjöl gî, nîbi bî gau wahî nan kale rîmnap dap adan adö anîbu lîlö nîjöl gî, kaj donki Jisas asîk mîdeia anîbu wahî nan kale adö anîbu abö göl gî abö göl gî ara.

³⁷ Am am Jerusalem sösöl gîlö nîjöl gî, Olip Dum adan ramö gîyan gep ka au, nîbi bî nîpe gau iru yabî nöp, magöñhalö nîp mîñ mîñ yabî göl gî, nan nîhön nîhön ga gau gasî u nîjöl gî, wiñ kub alöl gî, God hib nîpe dap ranöm hagla,

³⁸ “Bî Kub nîpe Kîj hanîp hag yuö auöp i,

God nîp ud aij gînîm!

God ram mînöh kumi kabö adö laj au, hibur hain hain magö u nöp mîdöp.

God nîpe adö i gîla laj mîdöm, nîpe mailö aij unbö ke halö mîdöp,” a gîla. *

³⁹ Anîg haglö nîjöl gî, bî Perisi rîmnap anîb au mîdeila gau, Jisas nîp hagla, “Manö hag ñeb bî. Nîbi bî ne gau kalîp hag gö, anîg unbö rö hagaglan,” a gîla.

⁴⁰ Hageila, Jisas pen haga, “Kalöp hagabin, kale manö anîbu rö hageinaböl u, kabö gau ke wiñ alnaböl,” a ga.

Jisas Jerusalem nîjöm mîtöh gî

⁴¹ Jisas Jerusalem sösöl göl gî, daun kub anîbu nîjöm, amgö ñîg lugö nîjöl gî haga,

⁴² “Ram mînöh Jerusalem i, kalöp mög yabî nîjabin. Yad kalöp ud God aip jîm ñem, hibur hain hain magö u kalîp ñînîg aunö u nîjeb u, aij yabî gîböp. Pen mîñ kale nîjagmim, amgö we rö mîdpim.

⁴³ Hainö bî kolmat kale apöm, daun kub kale i, ukîñ lî gîgabö gî mîdöm,

⁴⁴ apöm gî naj yabî gîlö, wög waryö, ram gau magöñhalö, kabö ap kabö ap adö laj waköm mîdageinab; nîbi bî, ñî pai, kabö waryö raul ar yan mîdeinaböl gau ram halö pa jö ma jö gî yunaböl. God kalöp udnîg auöp ñîñ i nîjagpim u me, anîg gî nab,” a ga. *

Jisas God sabe gep ram raul mîgan yan ara

(Mad 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Jisas anîg hagöm, God sabe gep ram u amöm, nîbi bî sîkim geila gau kalîp hag hön yuöl gî haga,

⁴⁶ “God Manö u kalî kliñ rîkôm hagla, ‘Ram yad u, yîp sabe gep ram mîdeinab,’ a gîla u pen kale sîkim gî gîpe gîpe, nîbi bî nan si udöm, dap pi göl hanbal ram ap rö löp,” a ga.

⁴⁷ Pen Jisas nîpe pör pör, ñîñ añî añî am God sabe gep ram raul mîgan u, nîbi bî gau kalîp manö hag ñîmîdöp. Bî God nîp nan sabe gep bî kub gau, bî lo manö hag ñeb bî gau, bî manö ud asîkep gau, nîp al pak lun, a göm, gasî añî u nîjeila. *

⁴⁸ Anîg gasî nîjla u pen nîbi bî magöñhalö, manö aij nîpe nîjñun, a göm, nîp ñîñî lîlö nîjöl gî, kale Jisas nîp al pak löl rö laga.

20

“Nöp an hagö anîg gî ajabön?” ö gîla
(Mad 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Pen ñîñ anîb au, Jisas nîpe God sabe gep ram raul mîgan u amöm, nîpe nîbi bî

* 19:26: Mad 13:12; Luk 8:18

* 19:38: Sam 118:26; Luk 2:14

* 19:44: Luk 21:6

* 19:47: Luk 21:37

ud God aip jım nıl lınab manö aij u hag nı mıdeia nıñöm bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, bı manö ud asıkep gau abe aula.

² Apöm nıp hagla, “An nöp hagö, ne apön anıg gı ajabön?” ö gıla.

³ Hageila haga, “Yad kalöp pen hag nıñeb ap hag nıñıg gabin.

⁴ Jon nıbi bı gau kalıp nıg pak nımıdöp u, God nıp hagö anıg ga aka gası nıpe ke nıñöm ga?” ö ga.

⁵ Hageia, kale ke hag nıñ hag nıñ göm hagla, “God hagö, Jon nıbi bı gau kalıp nıg pak nıa, a gınabun u, nıpe hagnab, ‘Anıb u, manö nıpe u nıñön gınıg udagpım?’ ö gınab.

⁶ Pen, ‘Jon gası nıpe ke nöp nıñöm, nıbi bı gau kalıp nıg pak nıa, a geinabun u, nıbi bı gai i, God nıpe Jon manö hagep bı nıpe rö hag lö apöm gaia a göm nıñbal rö, kal juöm hanıp kabö ju pak lınaböl, a gıla.

⁷ Pen kale gası anıbu nıñöm, Jisas nıp pen hagla, “Jon apöm nıbi bı gau kalıp manö hag nıñ, nıg pak nıñm ga u, hon nıñagpun, God hagö ga aka gası nıpe ke ga u nıñagpun, a gıla.

⁸ Anıg hageila, Jisas kalıp haga, “Kale yıp pen hag nıagpım rö, yad pen an hagö apem gabin u, kalöp u rö nöp hag nıagnabin, a ga.

*Bı wain wög adıñ abad mıdeila gau, manö hod rıköm haga
(Mad 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Jisas nıbi bı gau kalıp manö hod rıköm haga, “Bı ap wain wög adıñ ap gı yımöm, nıbi bı rımnap hag löm, am ram mınön mılö gau mıdeinab. *

¹⁰ Pen wain magö po gınab magö u, bı nıpe ap hag yuöm hagnab, ‘Am nıbi bı wain wög gı mıdılal gau kalıp hagö, wain magö yıp rımnap nıñlö daumön, a gınab. Hagö amjakö, nıbi bı wain wög gı mıdeinaböl gau nıp pak pak löm, yıharıñ hag yulö ado gı aunab.

¹¹ Anıg gılö, bı wain wög nap nıbö u, bı ap pen hag yuö arnab. Areinab nıp u rö nöp pak pak löm, yıharıñ hag yulö ado gı aunab.

¹² Anıg gılö, bı hainbö ap hag yuö amjakö, nıp mıñu magö paköm, tıp gı dam höñ au yañ yunaböl.

¹³ Anıg gılö, bı wög adıñ nap nıbö u hagnab, ‘Yad ai gınamnı Nı mıdımagö yad u yunabin u, manö nıpe hageinab rö nıñöl rö löp, a göm yunab.

¹⁴ Yuö amjakö, nıbi bı wain wög gı mıdeinaböl anıb gau hagnaböl, ‘Nı auöp i, nap wain wög u nıpe udnım rö löp. Nıp böñ nöp al pak lun, hon udun, a gınaböl.

¹⁵ Anıg hagöm, nıp tıp tıp gı dam höñ gau amöm, böñ nöp al pak lılö umnab.

“Pen anıg geinaböl u, bı wög adıñ nap nıbö u kalıp nıñön gınab?”

¹⁶ Nıpe apöm, nıbi bı anıb gau kalıp al pak löm, wög adıñ anıbu nıbi bı rımnap kalıp pen hagö abad mıdeinaböl, a ga.

Jisas anıg hageia, nıbi bı nıñ mıdeila gau hagla, “Hagpan anıbu rö gagnım!” a gıla.

¹⁷ Hageila, Jisas kalıp nıñ gıgus göm haga, “Anıg hagpım u pen anıb u, God Manö kalı klıñ rıkla adıñ ap rık nıñmım ıñ u yıp hag nıñmım. Adıñ hagabin anıbu anıg göl mıdöp,

‘Bı ram gep gau, kabö ap aij gagnım a göm arö gıla u
pen mıñı ram padö an yañ u bıñıg nıl mıdöp, a gıla.

¹⁸ “Nıbi bı an an ap lug kabö adö anıbu paknaböl gau, kalıp böñ nöp pa jö ma jö gı lınab. Pen kabö anıbu pıg ju ap lug nıbi bı pak rıbnıknab u, kalıp böñ nöp paib waib jö gı lınab, a ga. *

¹⁹ Jisas anıg hageia, hanıp nöp hagab a göm, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı nöp nıp manö kub hagun a göm nıñla u pen nıbi bı ıru nöp nıñ mıdeila gau nıñöm, pıñıñ göm arö gıla.

*“Rom bı kub Sisa nıp dakıs nıun aka wasö?” gıla
(Mad 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Pen Jisas nıp aige göl gun dam manö kub hagnıg arun a göm, am nıbi bı rımnap kalıp mumug göm hagla, “Kale nıbi bı aij rö halu lımım, am manö pır pır almım, nıp manö rımnap hagpe, pen nıñön hagainım nıñun, nıp dam gapman bı manö kub ud asıkep u ud arnabun, a gıla. *

²¹ Anıg haglö, amöm nıp manö rımnap pıral hagöm hagla, “Manö hag ñeb bı, hon nıñun ne böñ lap nöp aragpan; kabö göl nöp hagpan. God Manö u nıbi bı gau kalıp hag nıban u, u rö nöp kabö göl nöp hagpan.

²² Anıb u, hon nıñön gun? Rom gapman bı kub Sisa nıp dakıs nıun aka wasö?” gıla.

²³ Kale manö pır pır hagla anıbu nıñöm, Jisas kalıp haga,

²⁴ “Manı dakıs nıñbal anıbu ap yıp ud yambe nıñın, a ga. Hageia, ud yamla nıñöm haga, “Manı ba u, ana an rö mıdöpñ Hib kalı klıñ rıkla anıbu, an hib rö mıdöp?” ö ga.

Hageia hagla, “Sisa ana nıpe u mıdöm, hib nıpe u mıdöm göp, a gıla.

²⁵ Hageila, kalıp haga, “Anıb u, Sisa nan nıpe mıdainım, Sisa nıp nıñmım. God nan nıpe mıdainım, God nıp nıñmım, a ga.

²⁶ Jisas n̄ipe n̄ibi b̄i m̄ideila an̄j an̄ib au an̄ig hageia, manō n̄ipe r̄ib juöl rö lagō, gas̄t iru n̄injōm manō ap hagagla.

*N̄ibi b̄i uraknaböl u, hag n̄ijeb ap
(Mad 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusi gau, n̄ibi b̄i umōm urak-agnaböl a gōm, gas̄t u n̄inj̄mdal. Pen Sadyusi b̄i r̄imnap Jisas m̄ideia au apōm, n̄ip hag n̄ijeb ap hag n̄ijla.

²⁸ Hag n̄injōm hagla, “Manō hag ñeb b̄i. Mos̄s manō ap han̄ip kal̄t kl̄iñ r̄ikōm haga, ‘B̄i ap n̄ibi udōm, ñ̄i pai yag dapōm wasō ȳhar̄inj̄ umnab u, n̄imam n̄ipe ap pen n̄ibi an̄ibu udōm, ñ̄i pai n̄ipe u, a gōm, yag daun̄im,’ a ga.

²⁹ An̄ib u, b̄i il halō unbō mudun j̄inj̄ u m̄ideinaböl. N̄imam nōd u n̄ibi udōm, ñ̄i pai yag dapōm wasō ȳhar̄inj̄ umnab.

³⁰ Umō, n̄imam ȳigwō an̄j n̄ibō u pen n̄ibi an̄ibu udōm, u rö nōp ñ̄i pai yag dapōm wasō, ȳhar̄inj̄ umnab.

³¹ An̄ig gö, n̄imam ȳigwō n̄igan̄ n̄ibō u pen n̄ibi an̄ibu udōm, u rö nōp ñ̄i pai yag dapōm wasō, ȳhar̄inj̄ umnab. An̄ig ḡi dam dam, n̄imam unbō mudun j̄inj̄ magōñhalō ñ̄i pai yag dapōm wasō ȳhar̄inj̄ umnaböl.

³² Hainō n̄ibi an̄ibu u rö nōp umnab.

³³ Pen umōm uraknaböl a ḡipan u, n̄ibi an̄j an̄ibu b̄i n̄ipe unbō ud mudun j̄inj̄ l̄inab u, hainō b̄i an̄ n̄ibi m̄ideinab?” ö ḡila.

³⁴ Hageila, Jisas kal̄p haga, “M̄iñ̄i m̄idpun ñ̄in i, n̄ibi gau b̄i udpal, b̄i gau n̄ibi udpal.

³⁵ Pen n̄ibi b̄i God gö urakōm, ram n̄ipe kumi kabō adō laj̄ au arnaböl gau, n̄ibi gau b̄i udagnaböl, b̄i gau n̄ibi udagnaböl.

³⁶ Pen kale kauyan̄ umagnaböl; ejol gau rö p̄or p̄or nōp kam̄inj̄ m̄ideinaböl. Kale uraknaböl u me, God ñ̄i pai n̄ipe m̄ideinaböl.

³⁷ N̄ibi b̄i umōm urakpal manō u, Mos̄s u rö nōp mab ineia aiud u hagōm kal̄t kl̄iñ r̄ika. Mos̄s manō an̄ibu kal̄t kl̄iñ r̄ikōm haga, ‘B̄i Kub n̄ipe Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale m̄idöp,’ a ga.

³⁸ N̄ibi b̄i nōd umla gau, ‘God kale m̄idöp,’ a ga rö, hon n̄inj̄bun, n̄ibi b̄i nōd umla gau uri kam̄inj̄ m̄idpal. God n̄inj̄b, n̄ibi b̄i n̄ipe magōñhalō kam̄inj̄ m̄idpal,” a ga.

³⁹ Jisas an̄ig hageia, b̄i lo manō hag ñeb b̄i r̄imnap hagla, “Manō hag ñeb b̄i, manō kabō göl nōp hagpani!” a ḡila.

⁴⁰ Manō hag aij ga an̄ibu n̄injōm, p̄iñ̄inj̄ gōm, hainō manō r̄imnap n̄ip hag n̄inj̄agla.

“N̄ihōn ḡin̄ig ȳip Mesaia a gōm n̄inj̄agpal?” ö ga

⁴¹ Pen Jisas kal̄p haga, “N̄ibi b̄i gau n̄ihōn ḡin̄ig, Mesaia u Depid ñ̄i n̄ipe u nōp m̄idöp, a ḡipal?”

⁴² Depid n̄ipe ke God Manō ad̄inj̄ Sam a ḡipal u kal̄t kl̄iñ r̄ikōm haga, ‘B̄i Kub n̄ipe B̄i Kub yad n̄ip haga,

“Ne ñ̄imagō ȳij̄ig yad lau adō as̄ik m̄idmōn;” *

⁴³ m̄id damōm yad kolmał ne gau kal̄p ḡinō,

ma mo ne gau kal̄p abō ḡi r̄ib̄iknabōn,” ’ a ga.

⁴⁴ Pen Depid n̄ipe Mesaia u n̄ip, ‘B̄i Kub yad,’ a ga rö, n̄ihōn ḡin̄ig, Mesaia u Depid ñ̄i n̄ipe u nōp m̄idöp, a ḡipal?” ö ga.

*Lo manō hag ñeb b̄i gau ḡipal rö gag-
mim, a ga*

(Mad 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ N̄ibi b̄i gau n̄inj̄m̄idlō n̄injöl ḡi, Jisas b̄i n̄ipe gau kal̄p haga,

⁴⁶ “Kale lo manō hag ñeb b̄i gau ḡipal rö ḡimim rö löp u, n̄inj̄ aij ḡimim. Kale ḡipal adō u, hon gau ajno hib hon u nōp ñ̄ilañ a gōm, wat̄ij m̄ilō rol gōm, n̄ibi b̄i gau aip magum ḡilō, n̄ibi b̄i gau kal̄p n̄injōm, ‘B̄i kub auabim e!’ ḡinaböl u, m̄iñ̄ m̄iñ̄ ḡinaböl; Juda magum gep ram gau amōm, b̄i kub as̄ikpal sea adō u as̄ikpal; pen nan kub ñ̄inj̄naböl ñ̄in u, am b̄i kub as̄ikpal ka u nōp as̄iknaböl.

⁴⁷ B̄i lo manō hag ñeb b̄i gau, n̄ibi pałpał ram nan kale gau si udōm, God n̄ip sabe ḡinabun u, n̄ibi b̄i n̄injöl, a gōm, manō m̄ilō kub pir pir adō r̄imnap hagpal. An̄ig ḡipal u, hainō ilōn kub ke yab̄ił udnaböl,” a ga.

21

*N̄ibi adu ap God n̄ip nan kub ñ̄a
(Mak 12:41-44)*

¹ Jisas God sabe gep ram raul m̄igan am m̄idōm n̄ija, n̄ibi b̄i mani halō gau mani r̄imnap dap mab ij m̄igan u yueila.

² Pen n̄ibi adu mög gep rö ap mani a+ pro magō m̄ihöp dap yua.

³ An̄ig ga n̄injōm Jisas haga, “Yad kalöp n̄injō hagabin, n̄ibi b̄i r̄imnap mani pro yubal; pen n̄ibi adu mög gep rö i mani n̄ipe kub yab̄ił yuöp. *

⁴ Pen n̄ibi b̄i r̄imnap mani kale iru nōp m̄idō n̄injöl ḡi mani yubal; j̄i n̄ibi adu mög gep rö i mani n̄ipe m̄idöp rö magōñhalō yuöp. Nan rau ñ̄ijeb ap m̄idagöp,” a ga.

*God sabe gep ram u ḡi naij ḡinaböl, a ga
(Mad 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Pen b̄i n̄ipe r̄imnap hagla, “God sabe gep ram i kabō aij aij, nan aij aij dap God

nɪp n̄om rɪb adɪk n̄ɪla u, aij yabɪ mɪd̄öp,” a gɪla. Anɪg hageila, Jisas kalɪp haga,

⁶ “Anɪg haggim u pen hainō nan aij nɪŋabim anɪb gau mɪdageinab. Magōŋhalō ud waɪ gɪ yulō, kabō ap kabō ap adō u mɪdageinab,” a ga. *

Hainō mɪŋör kub aunab, a ga
(Mad 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Hageila, nɪp hag nɪŋöm hagla, “Manō hag n̄eb bɪ. Nan anɪbu n̄ɪn mai rö anɪg gɪnabɪ Pen nan nɪhön rö gö nɪŋun, mɪn̄i gɪnɪg gab a gɪnabun?” ö gɪla.

⁸ Hageila, Jisas kalɪp haga, “Nɪŋ aij gɪmim! Nɪbɪ bɪ iru nöp apöm pir alöm, hib yad u udöm hagnaböl, ‘Yad nöp auabin. N̄ɪn kub u auöp,’ a gɪnaböl. Anɪg hageinaböl u, nɪŋō hagaböl a gɪmim kalɪp hain gɪmim.

⁹ Pen ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap uraköm, ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap aip pen pen gɪnaböl. Ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap kale ke nöp pen pen gɪnaböl. Anɪg geinaböl u nɪŋmim, n̄ɪn kub hagnal u aunɪg gab nɪŋöm anɪg gaböl a gɪmim, pɪn̄ɪŋ gɪmim. N̄ɪn kub anɪbu hainō aunab,” a ga.

¹⁰ Anɪg hagöm kalɪp haga, “Ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap uraköm, ram mɪnōŋ mɪgan rɪmnap aip pen pen gɪnaböl. Kin rɪmnap yam kale uraköm, kin rɪmnap yam kale aip pen pen gɪnaböl.

¹¹ Ram mɪnōŋ gau iru nöp munmon kub yabɪɪ udöm, kɪyō kub alöm, mɪn̄a kub yabɪɪ göm gɪnab. Nan kumi kabō adō laŋ au ke hain nɪbō löm, nan unbō ke pɪn̄ɪŋ gep rö adō laŋ au lɪnab.

¹² Nan anɪb gau hainō anɪg gɪnab jɪ nöd yɪp pɪg aip mɪdpim rö, kalöp gɪ naij gɪnaböl. Kalöp manō kub hagnɪg, dam Juda magum gep ram gau amöm, manō kub hagöm, kalöp nagɪ löm, dam kin gapman bɪ kub gau ud arnaböl.

¹³ Kalöp gɪnaböl anɪbu, manō aij yad u kalɪp waiō hag n̄ɪmim rö lɪnab.

¹⁴ Pen kalöp manō kub hagaiöl u, manō nɪhön rö pen hagnu a gɪmim, nöd ulhai nɪŋagmim. *

¹⁵ Yad ke kalöp gasɪ aij n̄em manō magō n̄ɪnō, kale manō anɪbu nöp hag n̄ɪbe, kale pen hagöm ud yuep rö lagnab. *

¹⁶ Pen name nap, namam bɪ, bɪ rɪdɪk nɪŋeb, bɪ nɪŋeb kale ke rɪmnap kalöp mumug göm, ud kolmaɪ n̄ɪmagō adō lɪlō, kalöp rɪmnap böŋ nöp al pak lɪnaböl. *

¹⁷ Yɪp nɪŋ uɪpim rö, nɪbɪ bɪ gau magōŋhalō kalöp mulu kal nɪŋnaböl.

¹⁸ Pen nabɪc umagō kale aɪn̄ ap ur gagnab.

¹⁹ Pen yɪp cɪg pɪdörŋ gɪ mɪdeinabim u, kamɪŋ mɪdep magō u udmim, pör pör nöp mɪdeinabim.

Jerusalem gɪ naij gɪnaböl, a ga
(Mad 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ “Pen ami bɪ gau apöm, Jerusalem bɪnöm yu gɪgabō gɪnaböl n̄ɪn u, mɪn̄i söl mɪdöp Jerusalem gɪ naij gɪnaböl, a gɪmim nɪŋnabim.

²¹ Nɪbɪ bɪ ram mɪnōŋ Judia mɪdaiöl gau, pɪn̄ɪŋ gɪ no ilō gau aröl. Nɪbɪ bɪ Jerusalem mɪdaiöl gau, pɪn̄ɪŋ gɪ höŋ adō aröl. Pen nɪbɪ bɪ höŋ adō mɪdaiöl gau, Jerusalem waryō raul aragöl.

²² Nɪhön gɪnɪg: n̄ɪn anɪbu me, kale God nɪp arō gɪpal rö, God manō hagep bɪ gau magōŋhalō God Manō kalɪ kɪn̄ rɪköm hagla rö nöp gɪnab nɪŋöm kale pen ilön kub uɪdnaböl. *

²³ Pen n̄ɪn anɪbu, nɪbɪ n̄ɪ mudun mɪdeinaböl gau abe, nɪbɪ n̄ɪ painɔŋ ci n̄einaböl gau abe, kalɪp mɪŋör kub yöl gɪnab. God Juda nɪbɪ bɪ kalɪp mɪŋör kub yabɪɪ gɪnam a göm, nɪbɪ bɪ ram mɪnōŋ anɪb mɪdpal kalɪp gɪ naij yabɪɪ gɪnab.

²⁴ Bɪ mɪlō gau nɪbō apöm, nɪbɪ bɪ rɪmnap kalɪp ru mɪlō kɪd udöm rɪb lɪnaböl, nɪbɪ bɪ rɪmnap kalɪp nagɪ löm dam ram mɪnōŋ ke gau gau magōŋhalō ud arnaböl. Pen Juda nɪbɪ bɪ wasō gau apöm, Jerusalem gɪ naij gɪlō gɪlō, God n̄ɪn nɪpe haga u ap auō, arō gɪnaböl. *

Bɪ N̄ɪ nɪpe mailō halō aunab, a ga
(Mad 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ “Pen hainō, sɪdō rakɪn gapɪ nan ke ap waiō löm, n̄ɪg sɪ ral apöm gu kub geinab. Pen ram mɪnōŋ il i nɪbɪ bɪ ram mɪnōŋ gau gau magōŋhalō gasɪ iru nɪŋöm, nɪhön gab a göm, gasɪ mɪlō löm pɪn̄ɪŋ gɪnaböl. *

²⁶ Nan kumi kabō adō laŋ mɪdöp gau, dan nɪbō i nɪbō gö, mɪnōŋ nabōŋ i nɪhön gɪnɪg göm gab, a göm, pɪn̄ɪŋ göm, gasɪ magō rɪk auō umeb rö lɪnab.

²⁷ Anɪg gɪnab n̄ɪn u, Bɪ N̄ɪ nɪpe kumi aŋ au auō nɪŋöl gɪ, nɪbɪ bɪ kale pɪdörŋ nɪpe u abe, mailō aij unbō ke yabɪɪ nɪpe u abe nɪŋnaböl. *

²⁸ Nan hagin i geinab u, Bɪ Kub hanɪp ud kamɪŋ yunab n̄ɪn u söl mɪdöp, a gɪmim, amgō gɪlan gɪmim nɪŋöl gɪ mɪdaimim,” a ga.

Mab wasɪnad u, manō hod rɪköm haga
(Mad 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Jisas anɪg hagöm, kalɪp manō hod rɪköm haga, “Mab wasɪnad abe, mab rɪmnap abe,

* 21:14: Luk 12:11-12 * 21:15: Ap 6:10 * 21:16: Mad 10:21-22 * 21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 * 21:24: Sam 79:1; Rep 11:2 * 21:25: Ais 13:10; Esi 32:7; Joe 2:31; Rep 6:12-13 * 21:27: Dan 7:13; Mad 26:64; Rep 1:7

³⁰ sĥĥp lö, m+ñi sĥdö lñ+g göm gab a g+mim, n+ñbim.

³¹ An+ñb u rö, nan hagpin gau gö, God n+ñbi b+ udöm abad m+deinab ñ+n u söl auub a g+mim, n+ñnabim.

³² “Yad kalöp n+ñjō hagabin, n+ñbi b+ uri m+dpal gai i magōñhalō umagnaböl; r+mmnap kam+ñj m+dlō n+ñjöl g+, nan hagabin i magōñhalō g+ñab.

³³ Kumi kabō adō lañ abe, m+ñnōñ nabōñ ì i abe ur g+ñab, j+ manō magō yad gau ur gagnab.

N+ñj aij g+mim m+daimim, a ga

³⁴ “Pen n+ñj aij g+mim. Kale ñ+g wain ñ+g klō ìru ñ+ñmim haul l+mim, nan m+ñnōñ nabōñ adō ì i nōp gas+ n+ñj m+deinabim ñ+n an+ñbu nōp, yaur kaj wal wayōñ hel ìlō y+ñ+d nōp udōp rö u g+ñab.

³⁵ Gai i nōp gagnab; n+ñbi b+ ram m+ñnōñ ìl k+g+ñ y+ma magōñhalō m+dpal rö g+ñab.

³⁶ An+ñb u, kale pōr pōr n+ñj aij g+mim, God n+ñp sabe göl g+ nōp m+dmim haggmim, ‘Nan an+ñb gau han+ñp al pak lagn+ñm; ne han+ñp abad m+đō kam+ñj arun, am B+ Ñ+ ñpe amgō ìlō adō n+ñpe u m+daian,’ a g+mim,” a ga.

³⁷ Ñ+n pro bad an+ñbu, Jisas pōr am God sabe gep ram raul m+gan u am m+đōm, n+ñbi b+ gau kal+ñp manō hag ñ+m+đōp. Pen s+ñbōñ gö n+ñjöl göm, Jisas ñ+ñpe am ram m+ñnōñ ap Olip Dum a gal u hanm+đōp.

³⁸ N+ñbi b+ gau magōñhalō, manō n+ñp u n+ñjun, a göm, h+l+m halō yab+ñ urakōm, God sabe gep ram u arm+đal.

22

Judas Jisas ñ+ñp mumug ga

(Mad 26:1-5; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)

¹ Juda kai Bred Y+s Halō Ñ+ñjagep ñ+n kub kale u, Pasopa a g+ñpal ñ+n kub kale u, sōsöl ga.

² B+ God n+ñp nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ lo manō hag ñeb b+ gau abe, Jisas ñ+ñp alun a g+ñla u pen n+ñbi b+ gau kal+ñp p+ñ+ñj göm, aigöl gun alun a göm, hag n+ñj m+deila.

³ Hag n+ñj m+dlō n+ñjöl g+, Seden ñ+ñpe apōm, Judas hib ñ+ñpe ap Iskariod a g+m+đal u, ñ+ñp yuō hi+ka. B+ an+ñbu Jisas b+ ñ+ñpe unbō m+gan lañ gau b+ ap. *

⁴ Yuō hi+kō, ñ+ñpe am God n+ñp nan sabe gep b+ kub gau abe, God sabe gep ram abad m+dm+đal polisman b+ kub kale gau abe m+deila gau amōm, Jisas ñ+ñp aigöl gem mumug g+ dam ñ+nō n+ñp al pak löl, a göm, manō an+ñbu kal+ñp aip hag n+ñja.

⁵ Hagō, kal+ñp aij a gö n+ñjöl g+ hagla, “Nōp mani ñ+nabun,” a g+ñla.

⁶ Hageila, Judas ñ+ñpe, magō mai rö Jisas n+ñbi b+ gau aip m+đageinab u, ñ+ñp mumug g+ dam b+ kub gau kal+ñp ñ+nabim, a göm, abad n+ñj m+deila.

Pasopa nan ñ+ñjagep g+ñj+ñ g+ñla

(Mad 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

⁷ Pen Bred Y+s Halō Ñ+ñjagep ñ+n an+ñbu auō, Pasopa kaj sipsip pi pak sabe gep ñ+n uri, a göm, *

⁸ Jisas ñ+ñpe Pida aip Jon aip kal+ñp m+ñhōñ hag yuōm haga, “Kale m+ñhōñ am Pasopa nan ñ+ñnabun u g+ ì+ aij g+mil,” a ga.

⁹ Hageila haglō, “Gai an+ñg gul?” ö g+ñlō.

¹⁰ Hageila, Jisas haga, “Kale m+ñhōñ daun kub u ammil n+ñnabil, b+ ap ñ+ñg m+l daueinab. N+ñp nable pakmil, arn+ñm ram u ammil,

¹¹ b+ ram nap n+ñbō an+ñbu ñ+ñp haggmil, ‘Manō Hag Ñeb B+ nōp hag n+ñjōb, ‘Ram raul m+gan mai b+ yad gau aip Pasopa nan ñ+ñnabun?’ ö göp,’ a g+mil.

¹² An+ñg hageinabil, kalöp m+ñhōñ dam ram raul m+gan kub debil nan gau halō m+deinab adō lañ u hageinab u, Pasopa nan ñ+ñnabun gau raul m+gan an+ñbu g+ j+ñ g+mil,” a ga.

¹³ Hagō ammil n+ñjöl, haga haga rö nōp m+deila. An+ñb u, Pasopa nan ñ+ñjagep g+ñla gau g+ ì+ aij g+ñlō.

Jisas b+ ñ+ñpe gau kal+ñp bred wain ña

(Mad 26:26-30; Mak 14:22-26; 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Pen ram dugōp magō u nan ñ+ñjagep göm, b+ manō ñ+ñpe ud arep gau aip debil u as+ñk g+gabō göm,

¹⁵ kal+ñp haga, “Gas+ yad pōr n+ñjbin u, kalöp aip Pasopa nan ñ+ñjagep gabun i ñ+njun me, hainō ìlōn kub udnam, a gem, gas+ u n+ñjbin.

¹⁶ Pen yad kalöp hagabin, Pasopa nan u hainō kauyan ñ+ñjagnabin; hainō Pasopa kaj sipsip pi pōr pak ñ+ñjbin ìl an+ñbu waiō ìnab n+ñjōm God n+ñbi b+ ñ+ñpe udöm abad m+deinab ñ+n u nōp nan kub ñ+ñnabun,” a ga.

¹⁷ Jisas an+ñg hagōm, ñ+ñg wain kap udöm, God ñ+ñp aij a göm, b+ ñ+ñpe gau kal+ñp ñöl g+ haga, “Ñ+ñg ñ+nabin i kale ke ud ñ+ñj+ñm.

¹⁸ Pen kalöp hagabin, m+ññ ñ+n i r+kō, ñ+ñg wain kauyan ñ+ñjagnabin; God n+ñbi b+ ñ+ñpe udöm abad m+deinab ñ+n u nōp ñ+ñg wain kauyan ñ+ñnabin,” a ga.

¹⁹ An+ñg hagōm, bred ap udöm, God ñ+ñp aij a göm, ud jō göm kal+ñp ñöl g+ haga, “Hañ roman yad i kalöp ñ+nabin. Kale udmim gas+ y+ñp nōp n+ñjöl g+mim ñ+ñj+ñm,” a ga.

²⁰ Kale nan ñ+ñj hakōm, Jisas ñ+ñg wain kap u udöm, kal+ñp ñöl g+ haga, “Hagape yad

lugö umnö me, God kalöp n̄bi b̄i yad, a göm, udnabin a ga manö adö u am p̄dōḡ ḡnab u me, kalöp ñig wain i ñabin.

²¹ Pen b̄i ȳp kain ḡt dam arnab u aip asik m̄dpun. *

²² B̄i Ñ̄i n̄ipe, God hadame ram haga adan adö u nöp hain göm umnab u pen b̄i n̄ip kain ḡt dam arnab u n̄ip mög n̄iḡabin,” a ga.

²³ Jisas anig hageia, b̄i n̄ipe gau kale ke nöp, an rō anig ḡnab, a göm, pen pen hag n̄iḡöl ḡt m̄deila.

B̄i n̄ipe gau, “Kale wasö, yad nöp b̄i kub m̄dpin,” a ḡila

²⁴ Jisas b̄i n̄ipe gau, kale wasö, yad nöp b̄i kub m̄dpin, a göm, kale ke nöp pen pen hageila. *

²⁵ Anig hageila, Jisas kalip haga, “Kinḡ gau Juda n̄bi b̄i wasö gau klö göm abad m̄döl ḡt h̄gpal, ‘Kalip ud aij yab̄iḡ ḡipun,’ a ḡpal. *

²⁶ Pen kale unbö rō gagmim. B̄i kub kale gau, ñ̄i praj rō m̄daiōl; b̄i kub yab̄iḡ gau, b̄i wög ḡt ñeb rō m̄daiōl. *

²⁷ M̄iḡnōḡ nabōḡ it i ḡipal naḡt adö u, b̄i kub am asiklō, b̄i wög ḡt ñeb gau nan magö nan kalpe gau p̄t̄a p̄t̄a ḡipal. Pen yad anḡ kalöp b̄i wög ḡt ñeb rō nöp m̄dpin. *

²⁸ “Ȳp marö yab̄iḡ ḡm̄döp u n̄iḡmim ȳp arö gagpim; ȳp abad m̄dpim.

²⁹ Anig ḡipim u, God ȳp hagöp, ‘Ne Kinḡ m̄dmön, n̄bi b̄i gau kalip abad m̄deinabön,’ a göp rō, yad pen u rō nöp kalöp hagabin, kale kinḡ rō m̄dmim n̄bi b̄i gau kalip abad m̄deinabön.

³⁰ Ñ̄in an̄ibu kale ram m̄iḡnōḡ yad u am-mim, yad aip asikmim nan magö ñ̄iḡmim ñ̄ig ñ̄iḡmim ḡnabim; kale kinḡ asikp̄al sea adö u asikmim, Isrel it ke ke unbö m̄igan laḡ kalip manö kub n̄iḡnabim,” a ga. *

Pida, “Jisas n̄ip n̄iḡagpin,” a ḡinab
(Mad 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Jisas n̄ipe Pida n̄ip haga, “Saimon, Saimon, nōḡ. God n̄ipe Seden n̄ip yau a gö, kalöp b̄i, wid magö hoḡ ḡlō hoḡ ḡlō, magö yab̄iḡ u ke lōm, ad̄iḡ ad̄iḡ u ke lōm ḡipal rō u göm, kale ḡt naiḡ ḡnabim aka wasö ḡt n̄iḡnab,” a ga.

³² Pen yad God n̄ip sabe ḡipin rō, ȳp böḡ nöp arö gagnabön. Pen nan si nan naiḡ ḡnabön u, n̄ihön ḡinḡ anig ḡipin, a ḡimön, ȳp kauyaḡ ado ḡt aunabön. Pen anig ḡimön, hainö apön namdamam ne r̄imnap kalip manö hag ñ̄i aij gö, kale klö göm ȳp hain göl,” a ga. *

³³ Jisas anig hageia Pida haga, “B̄i Kub, yad nöp arö gagnabin. M̄ihōḡgöl nöp ajeinabul, nöp naḡt lōm, ȳp abe naḡt löl. Pen nöp al pak lōm, ȳp abe al pak löl,” a ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, “Pida, yad nöp hagabin, m̄iḡi s̄ibön yaḡ k̄lak̄i w̄iḡ alagnab magö u, Jisas n̄ip n̄iḡagpin a ḡimön, ij m̄thau n̄igaḡ wai ñ̄inabön,” a ga.

Mani rin, wad̄i, ru m̄lō k̄id

³⁵ Jisas anig hagöm kalip haga, “Nöd kalöp hag yuem hagnö, ‘Mani rin, wad̄i, ma r̄irup gau udmim ud aragmim; ȳhar̄iḡ armim,’ a ḡinö. Hagnö arbe ñ̄in an̄ibu, nan kale r̄imnap m̄deia aka m̄deageia?” ö ga.

Hageia hagla, “Wasö, nan hon ulep laga; m̄deia nöp,” a ḡila. *

³⁶ Hageila, Jisas haga, “Pen m̄iḡi kale mani rin, wad̄i m̄dainim u, halö ud armim. B̄i an ru m̄lō k̄id m̄dagainim u, kolsior n̄ipe u b̄i r̄imnap kalip s̄ikim göm mani udöm ru m̄lō k̄id ap raunim.

³⁷ Pen n̄iḡim! Nöd God manö hagep b̄i Aisaia God Manö ad̄iḡ ap kal̄i k̄iḡi r̄iköm haga, ‘“N̄ipe b̄i nan si nan naiḡ gep b̄i ap,” a ḡinaböl,’ a ga. Haga an̄ibu ȳp nöp haga. Manö hagöm kal̄i k̄iḡi r̄ika an̄ibu m̄iḡi ḡinḡ gab,” a ga. *

³⁸ Jisas anig hageia, kale hagla, “B̄i Kub, ru m̄lō k̄id hon m̄ihöp m̄döp,” a ḡila.

Hageila haga, “U anig hagagmim,” a ga.

Jisas Olip Dum au Nap n̄ip sabe ga
(Mad 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Jisas anig hagöl göm Jerusaleim hōḡ amöm, pör Nap n̄ip sabe ḡm̄döp Olip Dum au ara; b̄i n̄ipe gau hain ḡila.

⁴⁰ Ram m̄iḡnōḡ an̄ibu amjaköm kalip haga, “Gas̄t naiḡ auö ḡt naiḡ ḡimim rō löp u, God n̄ip sabe göl ḡt m̄daimim,” a ga.

⁴¹ Anig hagöm, kalip arö göm, n̄ipe ke ke au amöm, kugom ȳimöm God n̄ip sabe göm haga,

⁴² “Bapi, gas̄t yad n̄iḡbin u ñ̄ig as̄i kap ȳp ñ̄inḡ gabön u ñ̄agmön. Pen yad gas̄t n̄iḡbin adö u gagmön; gas̄t ne ke n̄iḡban adö u nöp ḡimön,” a ga.

⁴³ Jisas anig hagö, ejol ap kumi kabö adö laḡ au n̄ibö apöm n̄ip p̄dōḡ ñ̄a.

⁴⁴ N̄ip marö yab̄iḡ gö, Jisas n̄ipe Nap n̄ip klö yab̄iḡ göm sabe göl ḡt m̄dö n̄iḡöl ḡt, hap̄iḡ u hagape rō pa ḡt dö ḡt it̄ yaḡ luga.

⁴⁵ Nap n̄ip sabe ḡt m̄id juöm amöm n̄iḡa, b̄i n̄ipe gau m̄iḡör lugö n̄iḡöl ḡt, hon haneila.

⁴⁶ Anig geila u n̄iḡöm kalip haga, “N̄ihön ḡinḡ hon hanabimḡ Seden n̄ipe gas̄t ñö

* 22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 * 22:24: Luk 9:46 * 22:25: Mad 20:25-27; Mak 10:42-45 * 22:26: Mad 23:11; Mak 9:35 * 22:27: Jon 13:12-15 * 22:30: Mad 19:28 * 22:32: Jon 17:15 * 22:35: Luk 9:3; 10:4 * 22:37: Ais 53:12

kale gɪ naj gɪmim rō lōp u, urakmim, sabe gōl gɪ mɪdaaim,” a ga.

Jisas nɪp ud sisi lɪla

(*Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12*)

47 Jisas manō anɪbu hag mɪdō nɪŋōl gɪ, bɪ nɪpe Judas bɪ ugan kub ap ut gɪ dap apjakōm, Jisas nɪp ud bom halunam a geia.

48 Anɪg geia, Jisas nɪp haga, “Judas, ‘Bɪ me i al pak lɪmim,’ a gɪmōn, yɪp Bɪ Nɪ nɪpe ud bom halunɪg gabōn ar?” a ga.

49 Anɪg hagō nɪŋōl gɪ, bɪ nɪpe gau nan nɪhōn gɪnɪg geila anɪbu nɪŋōm hagla, “Bɪ Kub, hon kalɪp ru mɪlō kɪd ud rɪbun aka?” gɪla.

50 Anɪg hagōl gōm, bɪ ap ru mɪlō kɪd nɪpe u udōm, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl bɪ wōg gɪ űeb nɪpe u, nɪp rɪmɪd yɪjɪg lau bōŋ nōp rɪb gɪ dō gɪ yua.

51 Anɪg geia, Jisas nɪŋōm haga, “Anɪg gagmim! Me aij,” a ga. Anɪg hagōm, rɪmɪd u ud nɪŋō kamɪŋ la.

52 Pen God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, God sabe gep ram abad mɪdmɪdal polisman bɪ kub kale gau abe, bɪ manō ud asɪkep gau abe, ap nɪp udnɪg geila gau, kalɪp haga, “Kale ru mɪlō kɪd udmim, ur pakep udmim daubim u, yɪp bɪ pen pen alep bɪ ap rō a gɪ gasɪ nɪŋmim, ud sisi lɪnɪg aubim ar?”

53 Yad kale aip pōr pōr God sabe gep ram u mɪdainō yɪp udagpe. Pen mɪŋi Seden, bɪ sɪbōn lau adō mɪdōp u, űɪn nɪpe u me, anɪg gabim,” a ga.

Pida, Jisas nɪp nɪŋagpin, a ga

(*Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-12*)

54 Jisas anɪg hagō nɪŋōl gɪ, nɪp ud sisi lōm, dam God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl ram u ud arla. Pida pen hain hain nɪŋ ara. *

55 Ram anɪbu apjakōm, ram goɪ au mab lauōm asɪk mɪdeila. Pida hain apjakōm kalɪp aip asɪka.

56 Pida aip asɪk mɪdō nɪŋōl gɪ, pai ram anɪbu wōg gɪ űmɪdōp ap nɪp nɪŋ dap ran lugōl gɪ haga, “Bɪ i abe Jisas aip mɪdmɪdōp,” a ga.

57 Hageia, Pida haga, “Pai, bɪ anɪbu yad nɪŋagpin!” a ga.

58 Anɪg hagōm, yōp pro magō ap mɪdō nɪŋōl gɪ, bɪ ap pen apōm Pida nɪp nɪŋōm haga, “Ne u rō nōp Jisas bɪ nɪpe ap,” a ga.

Hageia, Pida haga, “Bɪ me, yad wasō!” ga.

59 Pen hainō pro pro magō ap mɪdō, bɪ ap pen apōm, klō gōm haga, “Bɪ i Jisas aip mɪdmɪdōp me. Nɪpe abe ram mɪnōŋ Galili nɪbō,” a ga.

60 Hageia, Pida haga, “Bɪ me, manō hagabōn u yad nɪŋagɪn me!” a ga.

Anɪg hagō nɪŋōl gɪ, adɪŋ kɪlakɪl wɪű ala.

61 Anɪg gō, Jisas ado gōm, Pida nɪp nɪŋ ij halō lō, Pida pen Jisas, “Mɪŋi sɪbōn yan kɪlakɪl wɪű alagnab magō u, Jisas nɪp nɪŋagpin a gɪmōn, ij mɪhau nɪgan wai űɪnabōn,” a ga manō u gasɪ nɪŋa.

62 Anɪg nɪŋōm, rugu mɪŋep gō, maɪɪ ral auō, hōŋ amōm mɪtōŋ ga.

Jisas nɪp hag juōl gɪ, pakla

(*Mad 26:67-68; Mak 14:65*)

63 Bɪ Jisas nɪp ud mɪdeila gau nɪp hag juōl gɪ, pakōl gɪ gɪla.

64 Kale waij bad ap ud amgō nɪp u paɪu gɪ űōm, nɪp pakōm hagla, “Ne bɪ ke nɪŋban u, nōp an pakab u hanɪp hag űɪ!” a gɪla.

65 Pen manō naj anɪbu rō, nɪp rapɪn iru nōp haga.

Juda bɪ kub manō ud asɪkep gau Jisas nɪp manō kub hagla

(*Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24*)

66 Hilɪm halō, Juda bɪ manō ud asɪkep gau lōm, God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau lōm, bɪ lo manō hag űeb gau lōm, ap magum gilō, Jisas nɪp ut gɪ Kansol kub anɪbu mɪdeila an au ud daula.

67 Pen Kansol bɪ gau kale Jisas nɪp hagla, “Pen ne ke hagmōn, ne Mesaia u aka wasō,” gɪla.

Hageila, Jisas kalɪp haga, “Pen yad kalōp hageinabin u, nɪŋō hagōp a gɪmim, nɪŋagnabim. *

68 Pen hag nɪŋeb yad mɪdōp u kalōp hag nɪŋeinabin u, yɪp pen hagagnabim.

69 Pen mɪŋi rɪkōl mɪd damōm hainō gau, Bɪ Nɪ nɪpe God Bɪ klō unbō ke halō mɪdōp u, űɪmagō yɪjɪg adō nɪpe au asɪk mɪdeinab,” a ga. *

70 Anɪg hageia, bɪ kansol gau magōŋhalō nɪp haga, “Anɪb u, ne ke God Nɪ nɪpe u aka?” gɪla.

Hageila, Jisas haga, “Me kale ke hagpim me u,” a ga.

71 Hageia haga, “Nɪhōn gɪnɪg manō kub rapɪn hag mɪdun, bɪ rɪmnap hag nɪŋno, Jisas anɪg gōp anɪg gōp a gaiōlŋ Maj mɪgan nɪpe ke hagōp nɪŋbun u,” a gɪla.

23

Gapna Pailod Jisas nɪp manō nɪŋa

(*Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

1 Anɪg hagōm, magōŋhalō urakōm, Jisas nɪp dam gapman bɪ kub Pailod mɪdeia au arla.

² Damöm, nıp manö kub hagnıg, manö gau nıbö gau nıbö dapöm hagla, “Hon uthai nıñun nıñbun, bı anıbi nıbi bı hon gau manö pıral hagöm hagöp, ‘Bı kub Sisa nıp dakıs ñagmim, gapman kai manö u u rö nöp nıñagmim,’ a göp. Pen manö ap hagöp, ‘Yad ke Mesaia u, yad ke kinj anıbu,’ a göp,” a gıla.

³ Hageila, Pailod Jisas nıp hag nıñöm haga, “Ne Juda kai kinj kale u aka?” ga.

Hageia haga, “Me ne ke hagpan me u,” a ga.

⁴ Hageia, Pailod pen bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, nıbi bı yıharıñ ap mıdeila gau abe kalıp haga, “Yad nıñbin, bı i nıp manö kub hagep ıf ap mıdagöp,” a ga.

⁵ Anıg haga u pen kale manö klö hagöm hagla, “Gapman manö nıñagöl, a göm, manö hag ñı ajöm, Juda nıbi bı ram mınöñ hon gau magöñhalö hag ñı ajmıdöp. Ram mınöñ Galılı rıköm, hag ñı aj dam dam mıñi Jerusalem aui auöp,” a gıla.

Jisas nıp dam kinj Herod mıdeia au arla

⁶ Hageila, Pailod kalıp hag nıñöm haga, “Bı anıbi Galılı nıbö aka?” ga.

⁷ Hageia, yau a gıla. Pen kinj Herod ram mınöñ Galılı abad mıdmıdöp u, ñın anı u apöm Jerusalem mıdmıdöp. Anıb u, Jisas nıpe Galılı nıbö bı ap a gıla u nıñöm, nıp Herod ñımagö adö yunö manö kub i nıñıñm, a göm, Pailod kalıp hagö, Jisas nıp dam Herod mıdeia au ud arla. *

⁸ Herod, Jisas nan nıñön nıñön gımıdöp u pör manö nöp nıñöm, ñın mai rö nan gagep rö ap gö nıñnabin, a göm, gası u nöp nıñ mıdmıdöp rö, ñın anıbu Jisas nıp ut gı dapjklö, nıpe mıñ mıñ yabıgı ga.

⁹ Pen Herod nıpe Jisas nıp manö iru nöp hag yıgın wagın ga, pen Jisas manö ap pen hagaga.

¹⁰ Pen bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı lo manö hag ñeb bı gau abe, manö klö göm, bı iru nöp dagol dagol hagla.

¹¹ Herod abe, ami bı nıpe gau abe, Jisas nıp gı naij göl göm, ñıñıñon löl göm, gapman bı kub rol gıpal wañıj aıj ap rol gı ñöm, kauyanı Pailod mıdeia au yula.

¹² Nöd Herod aıp Pailod aıp kołmat mıdmıdıl pen ñın anıbu manö nıñ jım ñılö.

Juda nıbi bı gau, “Jisas nıp al pak lımim,” a gıla

(Mad 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16)

¹³ Pen Pailod, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep bı kub gau abe, nıbi bı yıharıñ gau abe kalıp hagö ap magum gıla.

¹⁴ Kale ap magum geıla, nıpe kalıp haga, “‘Bı i manö anı ral hagöm, nıbi bı gau kalıp anıg anıg hagöp,’ a gıpım u pen mıñi amgö ilö adö kalöp i manö nıñbin u, nıpe nan naij göp manö ıf ap nıñagpın.

¹⁵ Herod u rö nöp manö ıf ap uthai nıñagöp u me, adog hanpe ke ñöb. Yad nıñbin, nan naij ap gagöp; anıb u nıp al pak lep rö lagöp.

¹⁶ Anıb u, ami bı yad gau hagnö, nıp yıharıñ paköm, hag yulö arañ,” a ga.

¹⁷ Pen Juda kai ñın kub kale Pasopa u auö, Pailod pör mı añı añı nagıman kale añı ap yıharıñ hag yumıdöp.

¹⁸ Pen ñın anıbu kale magöñhalö maj mıgan bıalö gı wıñ klö alöm hagla, “Bı anıbu al pak lımim! Barabas nıp hag yube hanıp auanj!” a gıla.

¹⁹ Bı Barabas anıbu nıpe daun kub anıbu nıbi bı rımnap udöm, ram mınöñ anıbu abad mıdmıdöp bı kub anıbu aıp pen pen göm, wıp ap böñ nöp al pak la rö, nıp manö kub hagöm nagı lıla.

²⁰ Pen Pailod Jisas yıharıñ hag yunö arañ a gı nıñöm, kalıp kauyanı hagöm anıg haga.

²¹ Hageia, kale kauyanı maj mıgan bıalö gı wıñ alöm hagla, “Nıp mab ba lañ al pak lımim! Nıp mab ba lañ al pak lımim!” a gıla.

²² Hageila, Pailod kalıp kauyanı hagöm haga, “Bı anıbi nan nıñön gı naij göñıñ Yad nıñbin, nan naij ap gagöp rö, nıp al pak lun rö lagöp. Anıb u, ami bı yad hagnö, nıp yıharıñ paköm, hag yulö arañ,” a ga.

²³ Hageia, kale klö yabıgı göm, Jisas nıp al pak lılo umanj, a göm, meg mıgan kale bıalö gı dap ranöm, hag gılo gılo,

²⁴ Pailod manö kalıp u udöm,

²⁵ bı ap, nıbi bı rımnap udöm ram mınöñ abad mıdmıdöp bı kub u aıp pen pen göm, wıp ap böñ nöp al pak la bı anıbu nıp hag yuö kamıñ ara; pen ami bı nıpe gau kalıp haga, “Kale Jisas nıñön gıñıñ gun a göm hagaböl u nöp gımım,” a ga.

Jisas nıp mab ba lañ cıpıñ pak lıla

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

²⁶ Jisas nıp al pak lıñıg ud arla. Anı au amöl göm, Sairini daun nıbö bı ap Jerusalem aueia. Bı anıbu hib nıpe Saimon. Nıp nable paköm, ud sıs löm, mab kros ud ka gı ñöm hagla, “Jisas arab u hain aru,” a gılo, ud hain ara.

²⁷ Pen Jisas nıp ud arlö nıñöl gı, nıbi bı iru nöp hain gıla. Nıbi bı areila anı anıbu nıbi rımnap Jisas nıp mög nıñöm ham geıla.

²⁸ Anıg gılo, Jisas ado gı nıñöm kalıp haga, “Kale Jerusalem nıbi, yıp gıñıñ gab u

* 23:7: Luk 3:1

ham gagemim. Kalöp gî najj göm, ñi pai kale gau gî najj göm geinab anîbu ham gîmim.

29 Hainö marö kub u auö, hagnaböl, 'Ñibi ñi pai yag dauagpal gau abe, ñibi ñi pai ci ñagpal gau abe, kale nöp mîñ mîñ göl,' a gî naböl. *

30 Ñin anîbu, nîhön gîning mîdaiun, a göm, böñ nöp umun, a göm, hagnaböl 'Nö ilö gau pa jö gî apöm, hanîp al pak lînim aka kîdîp udöm hanîp mîñnöñ ñinîm u aij,' a gî naböl. *

31 Yad mab kamîñ rö mîdpin pen yîp anîg göm gî najj gaböl. Pen kale mab mîlep rö mîdpim rö, kalöp nîhön rö gî najj gî naböl?" ö ga.

32 Pen bî gapman lo manö rîb julö bî mîhau, mab ba lañ al pak lîning göm, udöm halö ud arla.

33 Dam ram mîñnöñ Wip Nabîc Cög Ij a gîpal u amjaköm, Jisas nîp dam mab ba lañ çîpî pakla, bî gapman lo rîb julö bî mîhau kalîp mîhön dam mab lap lap çîpî pakla.

34 Anîg gîlö, Jisas haga, "Bapi, yîp gaböl u, ai gîning anîg gabun, a göm, nîñ aij göm gagaböl. Anîb u, kale gî najj gaböl u nîñmön arö gîmön," a ga.

Pen ami bî gau, Jisas wañj nîpe ud ju lîlö mîdeia gau, kale ke sadu gîpal rö u göm udla. *

35 Nîbi bî iru nöp nîñmîdlö nîñöl gî, Juda bî kub gau Jisas nîp paj hagöm hagla, "Nîpe, 'Yad Mesaia u; God yîp udajîp nîpe aip mîdpul,' a göm, ñibi bî rîmnap umbal gajîp urakpal. Göp anîbu rö, nîpe ke u rö nöp anîg göm kamîñ arö nîñjun," a gîla. *

36 Pen ami bî gau u rö nöp, Jisas mîdeia söl au apöm nîp paj hagöm, ñîg wain asî ñöl göm hagla, *

37 "Ne, 'Juda Kîñ kale mîdpin,' a gîpan u, ne ke gîmön kamîñ arul!" a gîla.

38 Pen Jisas nîp çîpî pak lîla mab ba au gîlan, mab po bad ap adö u manö kalî kîñ rîkla:

JUDA KAI KIN KALE ME I.

39 Bî gapman lo manö rîb julö, mab ba lañ al pak lîla mîhau, bî ap Jisas nîp hag juöm haga, "Ne Mesaia mîdpan u, ne ke gîmön kamîñ ammön, hol mîhön u rö nöp gö, kamîñ arul!" a ga.

40 Hageia, bî ap pen nîp hag göm haga, "Bî anîbi ilön kub udöm umnîg gab; hol mîhön u rö nöp ilön kub udul umnîg gabul u, a gîmön, God nîp piñîñ gagpan ar?"

41 Hol mîhön najj gîpul rö ilön udabul, pen bî anîbi nan najj ap gagöp," a ga.

42 Nîpe anîg hagöm, Jisas nîp haga, "Ne ram mîñnöñ ne au am kîñ mîdmön, yîp gasî nîñmön," a ga.

43 Anîg hageia, Jisas nîp pen pe haga, "Yad nöp nîñö yabî hagabin, mîñi ñin i nöp ne yad aip am ram mîñnöñ aij u mîdeinabul," a ga.

Jisas uma

(Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44 Magö anîbu, sîdö anî aulîk magö u sîbön göm, mîd damöm sîdö aumîñ gai ga magö u kauyîñ mailö ga.

45-46 Pen Jisas umnîg göm haga, "Bapi, ana magö yad u ñîmagö adö ne u labin," a ga. Anîg hagöm uma. Jisas uma, magö anîbu nöp, God sabe gep ram magö raul agamîñ mîgan yan, wañj ud ajön pî gîla u, anî yan pa bu göm, hî gî lap lap arö, ajön hîköl mîdeia. *

47 Pen ami bî abad mîdep bî kub u, gaia anîbu nîñöm, God hib nîpe u dap ranöl gî haga, "Nîñö yabî! Bî anîbi bî aij nöp!" a ga.

48 Nîbi bî ap nîñ mîdeila gau, nan ga anîbu nîñöm, maul ral auö pabî paköl gî, ado göm ram kale arla.

49 Pen Jisas nîbi bî nîñeb nîpe gau abe, nîbi Galili nîbö nîp hain gîla gau abe, kale ke ke au dan mîdöm, nan ga anîbu nîñ mîdeila.

Josep nîpe Jisas hañ romanj dam rîgöl ga

(Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Pen Juda Kansol kub bî ap, hib nîpe Josep. Nîpe bî aij, manö ud asîk gî aij gîmîdöp. Nîpe Arimadia daun, ram mîñnöñ Judia anî u nîbö. Nîpe Juda Kansol bî rîmnap, Jisas nîp al pak lun, a göm, gasî nîñla rö nîñaga. Nîpe, God nîbi bî udöm abad mîdeinab ñin u aunab, a göm, abad mîdmîdöp.

52 Nîpe Jisas uma, wip he dam rîgöl gîning göm, Pailod mîdeia u amöm, hag nîñö yau a ga.

53 Anîb u, Josep nîpe am wip he ud asîk dap lugöm, wañj rud aij ap ud wam wam göm, dam kabö mîgan gîsön nöp lu löm wip rîgöl gagla mîgan u rîgöl ga.

54 Pen Juda God nîp sabe gep ñin u söl auub, a göm, Praide* dugo dugo magö u wip rîgöl ga.

55 Pen nîbi ugan, Jisas aip Galili nîbö aula gau, Josep arö nîñöl gî hain gî damöm wip rîgöl amjaköm, wip he aigegö rîgöl ga u nîñ aij göm, ado gî ram kale arla.

* 23:29: Luk 21:23 * 23:30: Hos 10:8; Rep 6:16 * 23:34: Ais 53:12; Sam 22:18 * 23:35: Sam 22:7-8 * 23:36: Sam 69:21 * 23:45-46: Luk 8:2-3 * 23:54: Juda Sarere ñin kale u Praide dugo dugo il göm, gî damöm, Sarere dugo dugo pis gîmîdöp.

56 Ram kale amöm, agnonj ñig hañij aij auep rímnap wip he li ñiníg góm, gí lí aij gíla.

Ruö mañu nöp daublap u pen Sarere ñin kub kale yharin mïdep u nñjöm me, yharin mïd mïd hanla. *

24

Jisas uraka

(Mad 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

1 Ruö Sade ñin u, ram gisön rua magö u, nñbi ugan anibu agnonj ñig hañij aij auep u udöm, wip he hañ romanj anöj li ñun, a góm, dam wip rigöl gíla u arla.

2 Amöm nñjla, kabö hañi kub wip rigöl migan pñ gíla u, lñi gí am ba lau mïdeia.

3 Pen kale migan anibu amöm nñjla, B+ Kub Jisas hañ romanj nñpe mïdageia.

4 Ai göp, a góm, hag mïdlö nñjöl gí, adij b+ mihau gof anib au uraköl mïdailö. B+ mihau wafij kale rud mailö halö unbö ke mïdeia.

5 Nñbi gau kale nñjöm, anin gó pñinij góm, kugom yimöm yihöj gílo nñjöl gímil, b+ anib mihau haglö, "Nñhön ginig b+ kamij mïdöp u nñp wip rigöl gípal aj gai i uhai nñj ajabim?"

6 Nñpe aui mïdagöp; mïdö nöp uraköp. Pen kalöp aip Galili mïdöm manö haga u gasi nñjim. *

7 Nñpe kalöp haga, 'B+ Ñi nñpe u nñp, ud nñbi b+ nan si nan naj gípal ñimago adö kale lñlö, nñp mab ba lañ al pak lñlö, umöm ñin mihöp mïdöm, ruö ñin mihau nñganj u kauyanj uraknab,' a ga," a gílo.

8 Anig haglö nñjöl gí, gasi magö kale u piral hiikö, Jisas nöd Galili mïdöm, manö haga anibu gasi nñj dam nñjla.

9 Nñbi gau kale wip rigöl u arö góm, kauyanj adö gí amöp, nan ga nñjla anibu, Jisas b+ nñpe unbö agíj lañ gau abe, nñbi b+ nñpe rímnap gau abe hag ñila.

10 Nñbi ugan manö hag ñila anibu, Maria Magdalena u, Joana u, Jems nñme Maria u, nñbi rímnap halö.

11 Pen kale manö hag ñila anibu apdi nñjöm, nñjög hagaböl, a góm, nñjagla. Ñinñhön löm rö hagaböl a góm gasi u nñjla.

12 Pen Pida manö anibu nñjöm, gí dö gí amöm, rigöl gíla kabö migan u sipsip nñja, wip wafij wam wam gíla bad u nöp mïdeia. Anibu nñjöm, nñhön göp, a góm, gasi mñlö yabñ löl góm, wip rigöl u arö góm kauyanj ado gí ara.

B+ mihöp ram rñig agtö Emeas arlö (Mak 16:12-13)

13 Ñin anibu nöp, b+ mihöp ram rñig agtö Emeas, yöp Jerusalem söl anib au * arul, a gímil, adan amöl gímil,

14 nan nñhön nñhön geia nñjöl manö u agamij hag nñjöl gí arailö.

15 Arailö nñjöl góm, Jisas jöl adö apöm, kalip mihöj u góm ara.

16 Pen b+ anib mihau Jisas nñp nñjblep u pen God gasi magö kalip mihöj u geia nñjöm gasi hauñ alö, Jisas nñp nñjöl b+ unbö ke rö la.

17 Nñpe kalip mihöj hag nñjöm haga, "Manö u nñhön manö haglö arab?" ö ga.

Anig hageia, kale yim gep rö pñdön gí urak mïdöl gímil,

18 B+ Kliopas haga, "Ne nöp me, mñi ñin pro bad i Jerusalem aui am mïdmön nan nñhön nñhön gab u nñjagpan ar?" a ga.

19 Hageia, Jisas haga, "Nan anibu nñhön gö hagabil?" ö ga.

Hageia haglö, "Jisas Nasared nñbö ga u me. B+ God manö hagep u, manö hag ñi aij góm, nan gagep rö gau gímdöp u me, God nñp aij a góm, nñbi b+ gau kalip aij a góm ga.

20-21 Nñpe anig gímdöp u, gasi hon nñjun hagno, 'God nñp yuö hanip Isrel nñbi b+ udöm, abad mïd aij ginab,' a gun nñjno u pen God nñp nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ manö ud asikep b+ kub gau abe, nñp manö hag góm, dam Rom gapman b+ kub u nñp ñilö, nñpe manö kub hagöm, nñp ami b+ nñpe gau kalip ñö, dam mab ba lañ al pak lñlö ama. Pen nan ga anibu ñin mihöp nöp ap ara me. *

22 Mñi sib halö magö u, nñbi ugan hon ap, am nñp rigöl gíla udöm migan ka u nñjöm, ap hanip nan nñhön nñhön göp u hag ñilö nñjun pa gñi gípun.

23 Nñbi gau kale hagpal, 'Wip he mñlö u mïdagajip, pen ejol mihau apil hagpil, "Nñpe uraköm kamij mïdöp," a gípil,' a gípal.

24 Anig haglö, b+ hon rímnap nñp rigöl gíla udöm migan ka u amöm nñjbal, nñbi gau hagajal rö nöp mïdajip. Pen Jisas nñp nñjagpal," a gílo. *

25 Anig hagailö, Jisas haga, "Kale mihöj gasi nñj aij gagpil. B+ God manö hagep gau manö hagla u magöñhalö, nñhön ginig manö nñjög hagpal a gímil nñjagpil?"

26 God haga rö, Mesaia u nöd ilön kub yabñ udnab me, pen hainö mailö aij ke halö mïdeinab," a ga. *

27 Anig hagöm, Mosi abe, b+ God manö hagep b+ gau magöñhalö abe, Krai nñp God Manö kalñ kñi rikla mïdöp manö anibu magöñhalö kalip hag ñi aij gö ara. *

* 23:56: Eks 20:10; Dud 5:14 * 24:6: Luk 9:22 * 24:13: Grik 60 sidadia (11 kilomida) * 24:20-21: Luk 19:11; Ap 1:6 * 24:24: Jon 20:3-10 * 24:26: Luk 9:22 * 24:27: Sam 22:1-21; Ais 53

28 Ram m+nöŋ areila söl an+ib au am-jaköm, Jisas kal+p m+höŋ abhak löm, arn+g rö ga.

29 Pen kalpe m+höŋ n+p manö klö g+imil haglö, "Dugöp i aubun. S+ibön g+n+g gab n+ŋöm ne auö hol m+höŋ aip hanun," a g+lö. Haglö, kalpe m+höŋ aip ram arla.

30 Ram am m+idöm, nan n+ŋn+g, n+pe bred udöm, God n+p aij, a göm, ud jö göm kal+p m+höŋ n+ö n+ŋöl g+.

31 gas+ magö kalpe m+höŋ u gas+ wakö, u Jisas nöp, a g+imil n+ŋlö n+ŋöl göm, agam+ij ur ga.

32 An+g ga u n+ŋmil haglö, "Adan an+ au apöl gun, manö r+imnap hag n+ö g+, God Manö kal+ kliñ r+kla manö il u r+imnap hag n+ö gaj+p u, m+idmagö hal+p u mab rö inöm p+tu g+ n+öb," a g+lö.

33 An+g hagmil, magö an+bu nöp kauyan+ ado g+ Jerusalem ammil n+ŋlö, Jisas b+ n+pe unbö ag+p lan, n+bi b+ n+ŋeb kale r+imnap halö aip ap magum göm m+deila.

34 Amjakmil kale n+ŋlö, n+bi b+ gau kale ke Jisas n+p manö hagn+deila. "N+ŋö nöp! Jisas uma u pen kauyan+ uraköm, ap Saimon m+idaj+p au waiö laj+p n+ŋöb," a g+la. *

35 Manö hageila an+bu n+ŋmil, b+ m+ihau haglö, "Hol m+höŋ adan an+ au arajul, Jisas hal+p nable pakaj+p, dam ram hol m+höŋ u amun, nan n+ŋn+g gun, n+pe bred udöm, God n+p aij a gaj+p u, u Jisas nöp a gul n+ŋbul," a g+lö.

Jisas b+ n+pe gau n+p waiö n+ŋla

(Mad 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Pen manö an+bu hag m+idailö n+ŋöl göm, Jisas n+pe ke m+deila an+ au waiö l+ an+ au g+lan+ urak m+idöm haga, "God kalöp abad m+deian+," a ga.

37 Hageia, kale wip ana, a göm, an+n+n gö p+ñ+ŋ g+la. *

38 P+ñ+ŋ geila, Jisas kal+p haga, "N+hön g+n+g p+ñ+ŋ gabim+ Amgö kale ke n+ŋbim u pen n+hön g+n+g gas+ m+höp n+ŋabim?"

39 N+magö ma yad gau n+ŋim. Yad nöp me! Y+p ud po n+ŋmim n+ŋnabim. Wip ana hañ roman+ le halö m+idagöp. Pen yad yuö abe, le abe m+idpin u, amgö kale ke hadö n+ŋabim," a ga.

40 An+g hagöl göm, n+magö ma n+pe gau kal+p yama.

41 An+g gö, kale m+ñ m+ñ göl g+, gas+ m+lö löl g+, u Jisas nöp aka göm, gas+ m+höp n+ŋlö n+ŋöl göm, Jisas kal+p haga, "Nan n+ŋn+g kale r+imnap aui m+idöp aka?" ga.

42 Hageia, n+p kabsat lau l+la ap n+la.

43 Kale n+ŋm+dlö n+ŋöl g+, n+pe kabsat an+bu ud n+ŋa.

44 Pen Jisas kal+p haga, "Nöd yad kale aip m+dem, m+ñi y+p göp unbö rö u g+nab, a gem, kalöp hag n+m+idin. Mos+is y+p manö kal+ kliñ r+ka u, b+ God manö hagep y+p manö kal+ kliñ r+kla u, God Manö ad+ŋ Sam a g+pal u y+p manö kal+ kliñ r+ka u, y+p kal+ kliñ r+kla rö nöp magöŋhalö unbö rö nöp g+nab, a gem, kalöp hag n+ aij g+nöb," a ga. *

45 An+g hagöm, God Manö kal+ kliñ r+kla u n+ŋ aij g+lan+, a göm, gas+ aij yab+ u kal+p n+.

46 N+pe an+g göm, kal+p haga, "Nöd gau kal+ kliñ r+köm hagla, 'Mesaia u ilön kub udöm umö, r+göl g+lö, n+n m+höp m+idöm, n+n m+höp n+gan+ u kauyan+ uraknab.

47 An+ib u, manö aij n+pe u ram m+nöŋ Jerusalem il g+ hag n+öm, hag n+ damöm, n+bi b+ ram m+nöŋ gau gau magöŋhalö hag n+lö arö n+ŋöl göm, n+bi b+ nan si nan naj g+pal gau, n+hön g+n+g an+g g+pun, a göm, arö göm, Krais n+p c+g g+lö n+ŋöl göm, nan naj pr+ kale u l+k g+ yunab,' a g+la.

48 Pen y+p ga an+bu amgö magö kale ke n+ŋbim. *

49 Pen Bapi yad manö nöd hag la rö, yad kalöp n+ŋabin. An+ib u, kale daun kub aui nöp m+dmim, abad m+idaimim. Kumi kabö adö lan+ au n+bö p+döŋ ke apöm kalöp gon+ leinab u n+ŋmim arnabim," a ga. *

Jisas ap ran jak ram m+nöŋ kumi kabö adö lan+ au ara

(Mak 16:19-20; Rep 1:9-12)

50 An+g hagöm, kal+p pan+id damöm, Jerusalem arö göm, ram r+ŋg aglö Bedani söl au amöm, God kal+p abad m+deian+, a göm, n+magö n+pe dap ranöm, God n+p sabe ga.

51 Jisas an+g gö n+ŋöl göm, God n+p dam ap ran jak ram m+nöŋ kumi kabö adö lan+ au ud ara.

52 An+g gö, kal+p aij a gö n+ŋöl g+, hib n+pe u haglö adö arö n+ŋöl göm, ado g+ Jerusalem arla.

53 Amöm, pör pör nöp God n+p sabe gep ram raul m+gan+ u amöm, God hib n+pe haglö adö arm+idöp.

* 24:34: 1Ko 15:4-5 * 24:37: Mad 14:26 * 24:44: Luk 9:22 * 24:48: Jon 15:27; Ap 1:8 * 24:49: Jon 14:16; 15:26; Ap 1:4

Jon Jisas Kraiss Manö Aij u Jon kalı klıñ rıka

God Manö nıpe ram mınöñ il i aua

¹ Ram mınöñ hadame dagol gau gı laga ñın u, God Manö mıdeia. God Manö nıpe God aip mıdeia. God Manö nıpe u rö nöp God me. *

² Ram mınöñ hainö gı la; nöd yabıl God Manö nıpe God aip mıdeia.

³ God nıpe gö, God Manö nıpe nan gau magöñhalö gı la. Nan ap ke laga; nıpe ke gı la nan gau nöp mıdöp. *

⁴ God Manö nıpe kamıñ mıdep il u. Kamıñ mıdep magö anıbu nıbi bı kalıp mailö ña. *

⁵ Mailö anıbu amöm nıbi bı sıbön göp an au mıdpal gau ñı lab nıñöm sıbön mailö anıbu pałog göl rö lagöp. *

⁶⁻⁷ Nıbi bı gau magöñhalö Mailö anıbu nıp nıñ udöl, a göm, God bı ap nıp hag lö, nıpe apöm Bı Mailö halö anıbu manö hag ñı mıdöp. Bı manö hag ñı mıdöp bı anıbu hib nıpe Jon. *

⁸ Jon nıpe Mailö anıbu wasö. Nıpe yıharıñ bı an Mailö mıdöp manö u nıbi bı gau kalıp hag ñı nıñ aua.

⁹ Mailö nıñö yabıl anıbu nıpe ram mınöñ il i apöm nıbi bı gau magöñhalö kalıp mailö ñöl gımıdöp. *

¹⁰ God Manö nıpe ram mınöñ il i apöm mıdmıdöp. God nıpe gö, God Manö nıpe ke mınöñ naböñ il i gı löm, nıbi bı gau gı löm ga. Pen nıpe ke ram mınöñ il i ap mıdeia u, nıbi bı nıp amgö nıñöm Bı Kub u a göm nıñagla.

¹¹ Nıpe ram mınöñ nıpe ke aua u pen nıbi bı nıpe ke nıp udagla.

¹² Pen nıbi bı au, Kraiss manö aij nıpe u nıñ udöm, nıp Bı Kub hon, a göm, udla gau, kalıp geia God ñı pai nıpe mıdpal.

¹³ God ñı pai nıpe mıdpal u, bı ber gau udöm, ñı pai yag dauöl mıdpal rö mıdagpal. God nıpe ke gö ñı pai nıpe mıdpal. *

¹⁴ Pen Manö anıbu, nıpe apöm bı hañ romanıñ löm, hanıñ aip han mıdmıdöp. Anıb u, hon mailö magö aij nıpe hadö nıñbun. Nıpe Bap Ñı nıpe añı yabıl u me, Bap nıpe ke mailö magö aij ke halö mıdöp rö, Ñı nıpe u rö nöp mıdöp. Pen nıpe hañ

romanıñ löm bı rö apöm, hanıñ magöñhalö mög nıñöm mıdmagö yabıl löm, God Manö nıñö u magöñhalö hag ñı aij gımıdöp.

¹⁵ God Manö nıpe aua u, Jon nıpe nıñöm, wıñ alöm nıbi bı gau kalıp haga, “Bı mıñi auöp i nöp me, yad kalöp nöd hagnö, ‘Bı ap nıpe yad hain aunab u pen yıp yag dauagep adö u, nıpe hadame dagol gau mıdmıdöp. Anıb u, nıpe yad rö wasö; nıpe Bı Kub yabıl,’ a gıñö u, bı anıbu me u,” a ga.

¹⁶ Nıpe hanıñ nıbi bı magöñhalö mög yabıl nıñöm, ud aij göm, nan aij aij iru nöp ñöb.

¹⁷ Apiabö u lo manö adö u, God Mosıs nıp ñö, Mosıs hanıñ ña u pen God nıbi bı mög nıñöm ud aij gab manö nıñö anıbu, Jisas Kraiss aua u me, mıñi waiö nıñabun. *

¹⁸ Nıbi bı rımnap God nıp nıñagla. Ñı añı nıpe u nöp nıpe ke God. Nıpe Nap aip mıdpil. Nıpe Nap nıpe hag waiö la nıñöm mıñi hon Bap God hadö nıñbun. *

Jon Bı Ñıg Pak Ñeb u, “Yad Mesaia u, wasö,” ga

(Mad 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Juda bı kub Jerusalem nıbö gau kale bı God nıp nan sabe gep bı rımnap abe, bı God sabe gep ram wög gı ñı mıdal bı rımnap abe hag yuöm hagla, “Kale Jon mıdöp ammim, ‘Ne an?’ ö gımim hag nıñmim,” a gıla.

²⁰ Kale Jon mıdeia u amjaköm, nıp hag nıñöm hagla, “Ne bı an?” ö gıla.

Hag nıñeila, nıpe wai ñaga. Kalpe waiö hagöm haga, “Yad Kraiss u* wasö,” ga.

²¹ Anıñ hageia, kale pen hagla, “Anıñ hapan u, ne an? Ne İlaıja aka?” gıla.

Anıñ hageila, Jon haga, “Yad İlaıja wasö,” ga.

Anıñ hageia, kale pen hagla, “Ne bı God manö hagep pör abad mıdpun u aka?” gıla.

Hageila, Jon wasö ga. *

²² Anıñ hageia, bı anıb gau pen hagla, “Anıb u, ne an? Pen yad bı an a gımön hagnabön, hon amun bı kub hanıñ hag yubal gau kalıp hag ñı nabun,” a gıla.

²³ Hageila, Jon kalıp haga, “Yad mıñi gabin i, bı God manö hagep Aısaia nöd haga rö nöp gabin. Nıpe haga,

‘Yad bı ap ram mınöñ nıbi bı iru mıdagpal, ram mınöñ kabö nöp mıdöp an u mıdem, wıñ kub alem hagabin,

‘Pör Bı Kub auab a gımim, adan ĩk gı aij gımim,’ a gabin,’ a ga.

Yad Jon mıñi gabin me u,” a ga. *

* 1:1: Jon 17:5; 1Jn 1:1-2; Rep 19:13 * 1:3: 1Ko 8:6; Kol 1:16-17; Hib 1:2 * 1:4: Jon 5:26 * 1:5: Jon 3:19

* 1:6-7: Mad 3:1; Luk 1:13-17,76 * 1:9: Jon 8:12 * 1:13: Jon 3:3-6; Plp 2:7; Jon 2:11; 1Pi 1:23 * 1:17: Eks 34:28;

Ro 6:14 * 1:18: Eks 33:20; Jon 6:46; 1Di 6:16 * 1:20: manö “Kraiss u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añı ap

nöp mıdöp: “God hag la Bı u.” * 1:21: Dud 18:15,18; Mad 11:14 * 1:23: Aıs 40:3

24 Pen bî Jon nîp hag nîhîng aula anîb gau, bî Perisi rîmnap aip aula.

25 Kale Jon nîp hag nîhîm hagla, "Ne hagpan, yad Kraîs wasô, Ilaija wasô, bî God manô hagep abad mîdpun u wasô gîpan gô jî nîhîm gîngî nîbi bî gau kalîp ñîg pak ñabôn?" ô gîla.

26 Hageila, Jon haga, "Yad kalîp yîharîng ñîg pak ñabin. Pen bî ap an kalîp aui mîdôp, nîpe aigale bî rô mîdôp a gîmim nîhîngpim.

27 Bî anîbu nîpe yad hain aunab pen nîpe yad rô wasô; nîpe bî kub yabîl, yad bî pro. Yad ma rîrup nîpe u nagî hubîknam rô lagôp," a ga. *

28 Jon nîbi bî gau kalîp ñîg pak ñîmîdôp ram rîngî aglô Bedani, ñîg Jodan gol bôn nô lôdan nîhîm bî anîb gau apôm nîp manô anîbu hag nîhîla.

Jisas nîpe God Sipsip Pi nîpe

29 Ruô Jisas auô nîhîl gôm, Jon Jisas nîhîm nîbi bî gau kalîp haga, "Nîhîm! God Sipsip Pi nîpe hanîp hag yuôp me u. Nîpe me nîbi bî mînôn nabôn îl i gau gau magôhîlô nan si nan naij gîpal gac u îk gî yunab. *

30 Bî anîbu me, yad hagnô, 'Bî ap nîpe yad hain aunab u pen yîp yag dauagep adô u, nîpe hadame dagol gau mîdmîdôp. Anîb u, nîpe yad rô wasô; nîpe Bî Kub yabîl,' a gînô. *

31 Bî kub anîbu bî an a gem nîhîngmîdin. Pen Isrel nîbi bî, bî kub anîbu bî aigale bî rô mîdôp u nîhîl a gem, kalîp ñîg pak ñîhîng aunô," a ga.

32-33 Pen Jon Jisas manô adô anîbu nöp hagôm haga, "Bî anîbi bî an, a gem, yad ke nîhîngbep; pen bî yîp hag yuô apem nîbi bî kalîp ñîg pak ñabin u haga, 'Ne nîhîngabôn, Ana nîpe bî an apôm, aip mîdeinab, bî anîbu nöp nîbi bî gau kalîp Ana Uî pak ñîhab,' a ga. Haga anîbu me, mîhî Ana u kumi kabô adô lanî nîbô yaur dapo rô u gî nîp auajîp. *

34 nîhîngem yad nîhîng aij gem kalîp manô nîhîng hagabin, bî anîbi nîpe God Ñî nîpe u nöp," a ga. *

Jisas bî nîpe mîhîp nöd uda

35 Ruô pen, Jon bî nîpe mîhîu aip, kauyanî ap ñîg pak ñîmîdôp ka u mîdlô nîhîl gî,

36 Jisas ap padiô, Jon nîpe Jisas nîhîm nîbi bî gau kalîp haga, "Bî anîbi God Sipsip Pi nîpe me u," a ga. *

37 Anîg hagô, Jon bî nîpe mîhîu, manô anîbu nîhîmîl, Jisas areia mîgan u hain arlô.

38 Pen Jisas ado gôm kalîp mîhîng nîhîm haga, "Nîhîng gîngî auabil?" ô ga. Hageia haglô, "Rabai! Ne hanban gai?" ô gîlô. Hîbru manô hagôm "Rabai" a gîlô manô anîbu îl u "Manô Hag Ñîb Bî."

39 Pen kale anîg gîmil hag nîhîl, Jisas haga, "Anîb u, yad aip ammil nîhîngabil," a ga. Haga ñîn anîbu nöp dugo magô u ammil, nîpe aip mîdeila.

40 Jon bî nîpe anîb mîhîu, bî ap hib nîpe Edru. Edru nîmam nîpe me Saimon Pida. *

41 Edru magô anîbu nöp am nîmam Saimon nîp uhai nîhîm haga, "Mesaia u aunab a gun pör abad mîdpun u mîhî nîhîbul," a ga. "Mesaia" a ga manô magô u, Grik manô hagôm "Kraîs" a gîpal.

42 Edru anîg hagôm, nîmam Saimon nîp uî gôm Jisas mîdeia u arô, Jisas Saimon nîp nîhîm haga, "Jon ñî nîpe Saimon. Nöp Sipas a gôl," a ga. Arameik manô hagôm, hîb Sipas a ga manô magô anîbu, Grik manô hagôm Pida a gîpal. Sipas abe Pida abe îl aîng anîbu "kabô." *

Jisas Pilip aip Nadanyel aip kalîp mîhîng uda

43 Ruô, Jisas ram mînîng Galili arîng, am Pilip nîp nîhîm haga, "Yad aip arul," a ga.

44 Pilip, Edru, Pida, ram mînîng kale Bed-saida nîbô.

45 Pen Pilip am Nadanyel nîp nîhîm haga, "Hon bî u, Mosîs abe, bî God manô hagep rîmnap abe kalî kliîng rîkôm hagla u, nîp mîhî nîhîbun. Nîpe me Jisas, Josep ñî nîpe. Ram mînîng nîpe Nasared nîbô," a ga. *

46 Pilip anîg hageia, Nadanyel haga, "Bî aij ap ram mînîng naij anîbu nîbô auagnab," a ga.

Hageia, Pilip haga, "Anîg hagpan u, auô am nîhîl!" a ga.

47 Anîg hagôm, kale bî mîhîu ammil sôl sôl gîlô nîhîl gî, Jisas Nadanyel nîp nîhîm haga, "Bî anîbu bî Isrel yîngî gôl u me, nîpe pîral adô u hagnab; nîpe nîhîng nöp waiô hagnab," a ga.

48 Anîg hagô, Nadanyel haga, "Ne aige gîmôn yîp nîhîngban?" ô ga.

Hageia, Jisas haga, "Pilip nöp hainô uî gîngî nöp; yad nöp nöd nîhîng, ne asîk mîdajan rauan îl au," a ga.

49 Anîg hagô, Nadanyel haga, "Manô hag ñîb bî. Nöp nîhîng! Ne God Ñî nîpe, Isrel nîbi bî Kîng hon," a ga. *

50 Anîg hageia, Jisas haga, "Nöp yîharîng rauan îl au nîhîng a gîpîng u me, yîp nîng udpan? Hainô nan ke nîbô rîmnap nîhîngabôn," a ga.

* 1:27: Jon 1:15 * 1:29: Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19 * 1:30: Jon 1:15 * 1:32-33: Mad 3:16 * 1:34: Mad 3:17
 * 1:36: Jon 1:29 * 1:40: Mad 4:18-20 * 1:42: Mad 16:18 * 1:45: Dud 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23
 * 1:49: Mad 14:33; 16:16; Mak 3:11

⁵¹ Jisas anig hagöm haga, “Kalöp magöñhalö niñö hagabin, kumi kabö adö lañ au piral hiikö, ejol gau apöm, yip Bi Ni nipe niñ amil apil, niñ amil apil geinaböl niñnabim,” a ga. *

2

Jisas nipe ñig yabıl u gö ñig wain la

¹⁻² Niñ mihöp midöm, bi ap niñbi udnig göm, niñbi bi wiñ alö amöm, nan niñjla Kena daun, ram mihönj Gallili an au. Niñ anıbu, Jisas abe, bi nipe gau abe, kalıp u rö nöp wiñ alla arla. Pen Jisas nime abe am ram anıbu mideia.

³ Niñ wain u niñ hakeila, Jisas nime apöm Jisas nıp haga, “Wain u niñ hakpal,” a ga.

⁴ Anig hageia, Jisas haga, “Yip anig gi anig gi, a gimön, yip hagagmön. Niñ yad u auagöp,” a ga. *

⁵ Hageia, nime nipe am bi wög gi ñeb gau kalıp haga, “Jisas manö ap hagainim, hagnim rö nöp gimim,” a ga.

⁶ Pen Juda niñbi bi kabö udöm gıpal rin kub yabıl unbö kagoł jıñ u ud lılo mideia. Rin kub anı anı ñig lida unbö niñjuöl mamid u mıl dap lep. Pen Juda niñbi bi nagı adö kale gimıdal rö, God amgö ilö niñbi bi uł aij midaiun, a göm, rin anıb gau ñig mıl dap honj göm, niñ ma li yumıdal.

⁷ Jisas pen, bi wög gi ñeb gau kalıp haga, “Kabö rin gai i, ñig mıl dapim honj gıpe, ajman raunim,” a ga.

Hageia, haga rö geila haga,

⁸ “Mıñi ñig mıl dap libim u, mıl dammim, bi nan niñjabun i abad midöp u nıp niñmim,” a ga.

⁹ Hageia, niñ yabıl anıbu mıl dam bi kub u nıp ñeila, nipe udöm niñ niña, niñ wain aij u mideia. Pen nipe niñ wain anıbu gai niñbö göm niñaga; bi wög gi ñeb gau kale nöp niñjla. Pen nipe niñaga rö me, bi niñbi udnig ga anıbu nıp wiñ alö aueia haga,

¹⁰ “Pör nöp, niñ wain aij u nöd dap niñlö niñ hıklö me, hainö niñ wain aij u niñlö niñbal. Pen ne niñ wain aij u dap lö midajıp, mıñi nöp dap niñbön,” a ga.

¹¹ Jisas nan gagep nöd niñbö ga anıbu, nipe Kena daun, ram mihönj Gallili an au midöm ga. Nan gagep anıbu göm, nipe aige bi rö mideia u yamö bi nipe gau niñjöm, nıp niñj ucla.

¹² Pen Kena daun arö göm, Jisas nipe ke, nime, nımam hain, bi nipe gau aip daun pro Kapaneam amöm, yöp niñ bad ap anıb au mideia. *

God sabe gep ram u nan sikim geila, Jisas kalıp rıdik gi höñ yanj yua
(Mad 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Juda kai Pasopa niñ kub kale u söl ga niñjöm Jisas Jerusalem ara. *

¹⁴ Jisas Jerusalem amöm, God sabe gep ram raul u niñga, bi rımnap kale kaj kau, kaj sipsip, yaur dapo gau dap sikim göm, bi rımnap abañ bad gau löm, mab po adö asiköm, mani yimjiköm geila.

¹⁵ Jisas niñjöm, nagı ap udöm malıköm, kaj sipsip kaj kau gau rıdik gi höñ yanj yuöm, mani dap pen pen yimjiköm geila abañ bad gau mani halö ud honj gi yua.

¹⁶ Anig göm, niñbi bi yaur dapo dap sikim geila gau kalıp haga, “Nan anıb gau ud arim. Bapi yad ram nipe u gıpe sikim ram rö lagnim,” a ga.

¹⁷ Jisas anig geia, bi nipe gau gası kale ara God Manö kalı kliñ rikla manö ap adö u. Manö anıbu kalı kliñ riköm hagla, “Sabe gep ram ne u midmagö yabıl lem umnabin,” a gıla. *

¹⁸ Pen Juda bi kub rımnap apöm, Jisas nıp hag niñjöm hagla, “Nöp an hagajıp apön anıg gabön? God nöp hagö apem gabin a gimön, nan gagep rö ap gö niñjun, ‘Niñjö hagpan,’ a gun,” a gıla.

¹⁹ Anig hageila, Jisas kalıp pen haga, “Kale God sabe gep ram anıbi rıb wał geinabim, niñ mıhau niñgan kauyanj gi lınabin,” a ga. *

²⁰ Anig hageia hagla, “God sabe gep ram anıbi, mı niñjuöl mihöp ado gi da unbö kagoł jıñ (46) gi hakla u pen ne niñ mıhau niñgan kauyanj gi lınabin a gan ar?” a gıla.

²¹ Pen Jisas nipe sabe gep ram manö haga anıbu, hañ romanj nipe ke nöp haga. *

²² Anıb u me, hainö Jisas nipe umöm uraka u, bi nıp hain gimıdal gau God Manö u abe, Jisas nipe ke manö haga anıbu abe gası niñjöm, “Niñjö hagöp,” a göm niñj ucla. *

Jisas niñbi bi gau magöñhalö niñjög

²³ Jisas, Juda kai Pasopa niñ kub kale u Jerusalem midöm, nan gagep rö rımnap geia u niñjöm, niñbi bi gau, “Nıpe nöp Me-saia u,” a göm nıp niñj ucla. *

²⁴⁻²⁵ Pen Jisas niñbi bi gıpal adö u ke niñj aij göp rö, niñbi bi anıb gau gası kale adö mai arıa u niñj aij ga u me, nipe kalıp niñbi bi niñjeb yad gau a göm udaga.

3

Jisas Nikodımas nıp hag ni aij ga

* 1:51: Jen 28:12 * 2:4: Jon 7:30; 8:20 * 2:12: Mad 4:13 * 2:13: Eks 12:1-27 * 2:17: Sam 69:9 * 2:19: Mad 26:61; 27:40 * 2:21: 1Ko 6:19 * 2:22: Luk 24:6-8; Jon 12:16 * 2:23: Jon 7:31 * 3:1: Jon 7:50; 19:39

1 Bɪ Juda Kansol kub u bɪ ap mɪdmɪdɔp, hib nɪpe u Nikodimas. Nɪpe Perisi bɪ ap. *

2 Nɪpe sɪb yan, Jisas nɪp nɪɲnɪg, mɪdeia u apɔm haga, “Manɔ hag ɲeb bɪ. Hon nɪɲbun, nan gagep rɔ gɪpan gau, ne ke gagbnap; God nɪpe ke nɔp nɔp aip mɪdɔp u me, nan gagep rɔ anɪb gau gɪpan. Anɪb u, hon nɪɲbun, God nɪpe nɔp nɔp yuɔ apɔn hanɪp manɔ hag ɲɪmɪdan,” a ga.

3 Hageia, Jisas haga, “Yad nɔp nɪɲɔ yabɪɪ hagabin, nɪbi bɪ ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪnabɔl gau nɔp, God kalɪp udɔm, ‘Nɪbi bɪ yad’ a gɔm, abad mɪdeinab,” a ga. *

4 Anɪg hageia, Nikodimas aiɔ gɔm gasɪ iru nɪɲɔm haga, “Nɪbi bɪ rɪk lɪlɔ kub gɪpal gau, kauyan nɪme mudun aɲ au arlɔ, kauyan yag daulɔ, nɪbi bɪ ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪlan a gɪmɔn hagabɔn aka nɪhɔn?” ɔ ga.

5 Hageia, Jisas haga, “Nɔp nɪɲɔ yabɪɪ hagabin, nɪbi bɪ au, ɲɪg u abe, God Ana u abe udɔm ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪnabɔl gau nɔp, God kalɪp udɔm, ‘Nɪbi bɪ yad’ a gɔm, abad mɪdeinab.

6 Nɪbi bɪ yag daubal rɔ yag daulɔ mɪdpal, pen God Ana nɪpe apɔm ana magɔ kale aɲ dan gɔ kamɪɲ mɪdeinabim. *

7 Anɪb u, “Kale nɪbi bɪ magɔɲhalɔ ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪmim,” manɔ hagajɪn anɪbu, ne aiɔ gɪmɔn gasɪ iru nɪɲagmɔn.

8 Yɪgɔn u gasɪ nɪpe ke apɔm arab. Yɪgɔn udajɪp nɪɲbim u pen auɔp lau halɔ, arɔp lau halɔ, kale nɪɲagim. Anɪb u rɔ me, nɪbi bɪ God Ana ba lɔ, ke kamɪɲ hain nɪbɔ lɪbal gau,” a ga.

9 Anɪg hageia, Nikodimas haga, “Ne hagabɔn adɔ anɪbu, aigegɔ gɪnɪm?” ɔ ga.

10 Hageia, Jisas haga, “Ne Isrel nɪbi bɪ manɔ hag ɲeb bɪ kub kale ap, pen ne nɪɲagpan ar?

11 Nɔp nɪɲɔ yabɪɪ hagabin, hon ke nan nɪhɔn nɪɲ aij gun, nan nɪhɔn amgɔ ke nɪɲun, nɪɲbun anɪbu nɔp kalɔp hag ɲɪbun u pen manɔ hagpun anɪbu nɪɲ udagpim.

12 Yad kalɔp mɪnɔɲ nabɔɲ ɪl i gɔp rɔ hagnɔ, nɪɲ udagpim rɔ, aige gɪmim God ram mɪnɔɲ kumi kabɔ adɔ laɲ au gɔp rɔ hagnɔ, nɪɲ udnabim?

13 Pen nɪbi bɪ ap God ram mɪnɔɲ kumi kabɔ adɔ laɲ au ajɔm nɪɲaga; yad ke Bɪ Nɪ nɪpe nɔp anɪb laɲ mɪdem aunɔ.

14 “Pen hadame nɔp haiɲo naij gau Isrel nɪbi bɪ kalɪp haulɔ umla, nɪɲɔm Mosɪs haiɲo naij anɪb gau rɔ ap mab ba au laɲ lɔ, nɪbi bɪ an an haiɲo anɪb laɲ nɪɲla gau, kalɪp kamɪɲ la. Anɪb u rɔ me, Bɪ Nɪ nɪpe nɪp mab ba laɲ al pak lɪlɔ, *

15 nɪbi bɪ an an nɪp nɪɲ udnabɔl gau, kamɪɲ pɔr mɪdep u udnabɔl. *

16 God nɪbi bɪ ram mɪnɔɲ ɪl i mɪdpal gau kalɪp mɪdmagɔ yabɪɪ lɔm, Nɪ nɪpe aɲɪ yabɪɪ u kalɪp nan a gɔm ɲa. Anɪb u, nɪbi bɪ an an Nɪ nɪpe anɪbu nɪp nɪɲ udnabɔl gau, kalɪp kamɪɲ pɔr mɪdep u ɲɔ, umɔm ur gagnabɔl. *

17 God Nɪ nɪpe yua u, nɪbi bɪ gau kalɪp manɔ kub hagnɪm, a gɔm yuaga; nɪbi bɪ gau ud kamɪɲ yunɪm, a gɔm yua. *

18 “Nɪbi bɪ an an Nɪ nɪpe nɪp nɪɲ udnabɔl gau, God kalɪp manɔ kub hagɔm pen ilɔn ɲagnab. Pen nɪbi bɪ nɪp nɪɲ udagnabɔl gau, God Nɪ nɪpe aɲɪ yabɪɪ anɪbu nɪp nɪɲ udagnabɔl rɔ, God kalɪp hadɔ manɔ kub hagɔm, pen ilɔn udnabɔl a ga. *

19 God nɪbi bɪ gau kalɪp manɔ kub hagɔm pen ilɔn ɲɪnab, ɪl anɪbu anɪg gɔl mɪdɔp: Mailɔ mɪnɔɲ nabɔɲ adɔ ɪl i auɔp u pen nɪbi bɪ gau, mailɔ mɪdɔp au arun, a gɪ gasɪ u nɪɲagal. Kale nan si nan naij gɪ mɪdpal rɔ, sɪb gɔp gau nɔp mɪdaiau a gɪ gasɪ u nɪɲbal. *

20 Mailɔ anɪbu nɪɲlɔ mulu lugɔ, ‘Naij gɪpun u, waiɔ nɪɲagɔl,’ a gɔm, mailɔ mɪdɔp au auagnabɔl.

21 Pen nɪbi bɪ kabɔ rɔ gɪnabɔl gau hagnabɔl, ‘God hagɔp rɔ nɔp gabun u, waiɔ nɪɲlaɲ,’ a gɔm, mailɔ mɪdɔp au aubal,” a ga.

Jon Nɪg Pak Nɛb Bɪ u, Jisas bɪ aigale bɪ rɔ mɪdɔp, a gɔm, manɔ hag ɲa

22 Hainɔ Jisas bɪ nɪpe gau aip am ram mɪnɔɲ Judia aɲ gau am mɪdɔl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp ɲɪg pak ɲɪ mɪdeia. *

23 Aion ram mɪnɔɲ Salim sɔl anɪb au mɪdeia. Pen ram mɪnɔɲ Aion au ɲɪg iru mɪdeia. Anɪb u, ɲɪn aɲ anɪb au, Jon nɪpe Aion au mɪdɔm, nɪbi bɪ gau iru nɔp aueila nɪɲɔm nɪpe kalɪp ɲɪg pak ɲɪ mɪdeia.

24 Nɪn anɪbu kale Jon bɪ ɲɪg pak ɲeb nɪp nagɪ lagla.

25 Pen Juda bɪ ap apɔm, Juda nagɪ adɔ kale, ɲɪg lɪ yuun God amgɔ ilɔ mɪd aij gun a gɪmɪdal manɔ adɔ u hagɔm, Jon bɪ nɪpe rɪmnap aip pen pen hagla.

26 Pen pen hagɔm, Jon bɪ nɪpe gau apɔm nɪp hagla, “Manɔ hag ɲeb bɪ. Bɪ au ɲɪg Jodan goɪ bɔɲ lɔdɔɲ mɪdɔ, nɪp Bɪ Kub a gaina u, mɪɲɪ ap nɪbi bɪ kalɪp ɲɪg pak ɲab nɪɲɔm nɪbi bɪ magɔɲhalɔ nɪp arabɔl,” a gɪla.

27 Anɪg hageila, Jon haga, “God gasɪ nɪpe ke nɪɲɔb rɔ, hanɪp wɔg adɔ ke ke hag lɔp.

* 3:3: Mad 18:3; 1Pi 1:23 * 3:6: Jon 1:13 * 3:14: Nab 21:9; Jon 8:28; 12:32 * 3:15: Jon 20:31 * 3:16: Jon 3:36; 10:28; Ro 5:8; 8:32; 1Jn 4:9-10 * 3:17: Luk 19:10 * 3:18: Jon 5:24 * 3:19: Jon 1:5,9; 8:12 * 3:22: Jon 4:1-2 * 3:28: Jon 1:20; Mad 11:10

28 Kale ke nɨŋbim yad kalöp hagnö, ‘Yad Krais wasö; God hagö yad yɨharɨŋ adan nɨpe u ɨk gabin,’ a gɨnö. *

29 Bɨ ap nɨbi udnab ñɨn u, nɨpe nɨbi nɨpe udnab. Nɨbi anɨbu nɨbi nɨpe me u. Bɨ nɨbi udnab bɨ u, bɨ nɨŋeb nɨpe ap apöm nɨp gɨ ñɨnab. Mañ mai nɨbi nɨpe udnɨg aunab a göm, nɨp abad mɨdeinab. Pen nɨpe nɨbi udnɨg apöm ‘Aubin’ a gɨnab u, bɨ nɨŋeb nɨpe mɨñ mɨñ gɨnab. Yad me anɨbu rö. Jisas nɨpe nɨbi bɨ gau kalɨp anɨg göm gab u, yɨp aij göp. Uri yad mɨñ mɨñ yabɨl gabin.

30 Hɨb nɨpe ap ranö nɨŋöl gɨ, hɨb yad ap lugnab u aij.

31 “Bɨ kumi kabö adö laŋ au nɨbö auöp u, nɨpe nɨbi bɨ gau magöŋhalö adö laŋol mɨdöp. Bɨ mɨnönŋ naböŋ ɨl i nɨbö bɨ u, nɨpe mɨnönŋ naböŋ ɨl i nɨbö u me, mɨnönŋ naböŋ ɨl i gasɨ nɨŋöm manö hagnal rö hagab. Pen bɨ kumi kabö adö laŋ au nɨbö auöp u, nɨpe nɨbi bɨ gau magöŋhalö adö laŋol mɨdöp. *

32 Nɨpe kumi kabö adö laŋ au mɨdöm nan nɨhön amgö nɨŋöb u, manö nɨhön apdi nɨŋöb u, nɨbi bɨ gau kalɨp hag ñab, pen manö nɨpe u udagaböl. *

33 Pen nɨbi bɨ manö nɨpe nɨŋ udpal gau, God manö nɨŋö u nöp hagöp a göm nɨŋ udpal.

34 God nɨpe Jisas yua u, Ana nɨpe u nɨp ñö aймаŋ rauö, God manö magö nɨpe nöp hag ñab.

35 Nap Ñɨ nɨpe nɨp mɨdmagö löm, ‘Nan gau magöŋhalö abad mɨdaimön,’ a göm, ud ñɨmagö adö nɨpe u löp. *

36 Nɨbi bɨ an an Ñɨ nɨpe nɨp nɨŋ udpal gau, pör mɨdep magö u hadö udpal. Pen nɨbi bɨ an an Ñɨ nɨpe nɨp nɨŋ udagnaböl gau, kale pör mɨdep magö u udagnaböl; God nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hadö manö kub hagö, marö udöl gɨ nöp mɨdeinaböl,” a ga. *

4

Jisas nɨbi Sameria nɨbö ap nɨp manö hag ña

1 Pen bɨ Perisi gau manö rɨmnap apdi nɨŋla, nɨbi bɨ iru nöp, Jisas pɨg mɨdaiun, a göm, nɨp aueila kalɨp ñɨg pak ña; pen nɨbi bɨ iru nöp Jon nɨp auagla. *

2 Pen Jisas nɨpe ke nɨbi bɨ gau kalɨp ñɨg pak ñaga; bɨ nɨpe gau nöp kalɨp ñɨg pak ñla.

3 Pen Perisi kai manö anɨbu rö hageila nɨŋöm Jisas ram mɨnönŋ Judia arö göm, ado gɨ ram mɨnönŋ Galilira.

4 Pen adan aŋ au aramöm nɨpe ram mɨnönŋ Sameria amjaka.

5 Pen ram mɨnönŋ Sameria aŋ au aramöm, Sikar daun amjaka. Sikar söl anɨb au me, hadame nöp Jekop ñɨ nɨpe Josep nɨp mɨnönŋ naböŋ ap haga. *

6 Pen Jekop ñɨg ulöm uda u mɨdeia u me, Jisas auö auö, sɨdö aŋ laŋ magö u iru ga rö, am ñɨg ulöm goɨ söl anɨb au asɨka.

7-8 Pen bɨ nɨpe gau nan magö raunɨg, Sikar daun anɨbu arla. Jisas ñɨg ulöm söl au asɨk mɨdeia nɨŋöm nɨbi Sameria nɨbö ap ñɨg mɨlnɨg aua. Aueia, Jisas nɨŋöm haga, “Yɨp ñɨg mɨl ñö ñɨŋɨn,” a ga.

9 Hageia, nɨbi anɨbu haga, “Kale Juda nɨbi bɨ, hanɨp Sameria nɨbi bɨ nɨŋmim, asɨ masɨ gɨ aij gɨpim rö. nɨhön gɨnɨg, ‘Yɨp ñɨg mɨl ñö ñɨŋɨn,’ a gɨmön hagabön?” ö ga. *

10 Anɨg hageia, Jisas pen haga, “God nan aij nɨbi bɨ ñɨnɨg gab u nɨŋmön, yad nöp ñɨg mɨl dap lɨmön a gabin yad bɨ an rö mɨdpin nɨŋbnap u, ne yɨp hagbnap, yad nöp ñɨg kamɨŋ magö ñeb ñɨbnep. *

11 Hageia, nɨbi anɨbu haga, “Bɨ kub. Ñɨg mɨlep rin ne ap mɨdagöp; ñɨg ulöm u rö nöp i gɨyaŋ mɨdöp. Anɨb u, ñɨg kamɨŋ magö ñeb anɨbu gai nɨbö udnabön?”

12 Bac ɨlaŋ hon Jekop ñɨg ulöm anɨbi hanɨp ña. Ñɨg anɨbi nöp, nɨpe ke abe, ñɨ nɨpe bɨ abe ñɨŋöm, kaj sipsip nan nɨpe gau ñɨŋöm gɨmɨdal. Anɨb u, yad bɨ kub, Jekop bɨ pro, a gɨ gasɨ nɨŋban ar?” a ga. *

13 Hageia, Jisas haga, “Nɨbi bɨ ñɨg i ñɨŋnaböl gau, kalɨp kauyaŋ ñɨg nan gɨnɨg gab;

14 pen nɨbi bɨ ñɨg yad ñɨnö ñɨŋnaböl gau, kalɨp kauyaŋ ñɨg nan gagnab. Pen ñɨg yad ñɨnabin anɨbu ñɨŋlö, kalɨp aŋ dan ñɨg ɨlam ajöŋ rö juöl gɨ, kalɨp pör mɨdep u ñɨnab,” a ga. *

15 Jisas anɨg hageia, nɨbi anɨbu pen haga, “Bɨ kub. Yɨp ñɨg anɨbu ñö ñɨŋnö, hainö yɨp ñɨg nan gagnɨm; apem ñɨg i mɨlagnam,” a ga.

16 Anɨg hageia, Jisas haga, “Am nagamul ne panɨd dau,” a ga.

17 Hageia haga, “Yad bɨ halö wasö,” ga. Hageia, Jisas haga, “Manö anɨbu nɨŋö hagabön.

18 Bɨ unbö mamɨd u udna u pen bɨ mɨñ aip mɨdpil u, nagamul ne wasö. Anɨb u, nɨŋö hagabön,” a ga.

19 Anɨg hageia, nɨbi anɨbu haga, “Bɨ kub. Yad nɨŋbin, ne bɨ God manö hagep bɨ ap.

20 Apɨs bac hon hadame nöp gau dum i God nɨp sabe gɨmɨdal rö, hon u rö nöp sabe gɨ mɨdpun u pen kale Juda kai hagnim,

* 3:31: Jon 8:23 * 3:32: Jon 3:11 * 3:35: Mad 11:27; Jon 5:20 * 3:36: Jon 3:16-18; 1Jn 5:12 * 4:1: Jon 3:22 * 4:5: Jen 33:19; Jos 24:32 * 4:9: Esr 4:1-5 * 4:10: Jon 7:37-38; Rep 21:6 * 4:12: Jon 8:53 * 4:14: Jon 6:35 * 4:20: Dud 12:5-14; Sam 122:1-5

'Jerusalem nöp God nîp sabe göl,' a gîpim," a ga. *

21 Anîg hageia, Jisas haga, "Yad manö nîjô hagabin anîbi nîj. Hainö dum anîbi abe Jerusalem abe Bapi nîp sabe gagnabim.

22 Kale Sameria nîbi bî sabe gîpim pen bî aigale bî rō nîp sabe gîpim u nîjagpim; pen hon Juda nîbi bî, Bî sabe gîmîdun Bî u nîjbn. Nîhōn gîng: God nîpe aige gōm nîbi bî ud kamîj yunab u, hanîp Juda nîbi bî haga. *

23 Nîn sōl auub, pen mîni hadō auöp i, God Ana nîpe nîbi bî gasî nō nîjōl gî, kale Bapi nîp kabō rō sabe gînabōl; anîg gînabōl u, nîp aij gînab.

24 God nîpe Ana mîdōp u me, nîbi bî God nîp sabe gōm, ana kalîp anîj dan nîjō nōp sabe göl. *

25 Jisas anîg hageia, nîbi anîbu pen haga, "Yad nîjbin, hainō Mesaia u apōm, hanîp nan magōjhalō hag nî aij gînab," a ga.

26 Hageia, Jisas haga, "Bî anîbu me yad mîdpin. Ne aip manō hagabul i," a ga. *

27 Jisas anîg hageia nîjōm magō anîbu bî nîpe gau apjakōm nîjla, Jisas nîbi ap aip manō gî mîdailō, nîjōm kale pa gîlî gîla. Pen bî kale ap urakōm, nîbi u nîp "Ne manō nîhōn mîdōp?" a gōm hagagla. Jisas nîp u rō nōp, "Nîhōn gîng nîbi anîbu aip manō adîj adîj gajîl?" a gōm hagagla.

28 Pen nîbi anîbu, nîg rin u arō gōm, kauyan ado gî daun anîbu amōm, nîbi bî mîdeila anîb gau kalîp haga,

29 "Apim, nan gau magōjhalō gîpin rō hag nōb bî u nîjîm! Nîpe Mesaia u aka?" ga.

30 Anîg hageia, nîbi bî anîb gau daun anîbu arō gōm, Jisas nîp nîjbn a gōm auela.

31 Pen Jisas bî nîpe gau Jisas nîp neb neb gōm hagla, "Manō hag nîeb bî. Nan nîj!" a gîla.

32 Hageila, nîpe pen haga, "Nan nîjeb yad mîdōp u kale nîjagpim," a ga.

33 Anîg hageia, bî nîpe gau kale ke nōp hag nîj hag nîj gōm hagla, "Nîbi bî rîmnap nîp nan magō dap nîbal aka?" gîla.

34 Pen Jisas kalîp haga, "Kalōp nan magō anîb gau nan gōp; yîp pen nan magō anîb gau nan gagōp. Bapi manō haga u nōp gasî lajîp me, gasî anîbu nîjem, wōg hagōp u gî junam a gî gasî nîjbin. Nan nîjeb yad me u. *

35 Pen kale manō ap haggim, 'Rakîm mîhau mîhau mîdōl, wid magō po gō am rîk daunabun,' a gîpim u pen mîni anîg hagagmim. Amgō kale u nîj padimim

nîjîm! Wid wōg gau po gōm rîk dauerp rō mîdōp. *

36 Pen uri nōp, nîbi bî wid po rîk dauabōl nîbi bî gau, mîn mîn göl gî wid po gōp anîbu rîk dam kamîj pōr mîdep mîgan u lōm, pe kale udabōl me u. Anîb u me, nîbi bî wid magō ranaj a gōm dam yubal gau abe, nîbi bî wid po gōp rîk dauabōl gau abe jîm nîm, wid po u kamîj pōr mîdep mîgan u mîdnab u nîjōm, mîn mîn gînabōl.

37 Hon manō ap haggun, 'Nîbi bî rîmnap wid magō yulō rannab, nîbi bî rîmnap am rîk daunabōl,' a gîpun u, nîjō yabî haggun.

38 Yad kalōp hag yunō, am wid rîk daubim. Wid wōg anîbu kale wōg klō gîmim gagpe; nîbi bî rîmnap klō kale u gîlō ranōb. Kale yîharîj am rîk daumim nan aij udpim," a ga.

39 Nîbi Sameria nîbō anîbu am nîbi bî nîpe gau kalîp haga, "Bî anîbu nan gîpin gîpin gau magōjhalō yîp hag nîb," a ga u me, nîbi bî Sameria nîbō daun anîbu mîdeila gau iru nōp Jisas nîp nîj ucla.

40 Pen Sameria nîbi bî, kale Jisas mîdeila au apōm, Jisas manō neb neb gōm hagla, hon aip am mîdaiun a gîlō, Jisas nîn mîhōp am kale aip mîdōm,

41 manō hag nî, nîbi bî rîmnap halō iru nōp manō anîbu nîjōm nîp nîj ucla.

42 Pen kale anîg gōm nîj udōm, nîbi anîbu nîp hagla, "Mîni manō ne u nōp hagō nîj udagpun; Jisas manō nîpe u ke hagō nîjbn nîjbn, nîpe nōp nîbi bî ram mînōj î i mîdpal gau gau magōjhalō kalîp ud kamîj yunîg aua. *

Jisas, bî kub ap nî nîpe u nîp gō, kamîj la

43 Jisas nîn anîb mîhau ram mînōj anîbu mîdōm, ruō ram mînōj Galili ara.

44 Nîpe nōd manō ap hagōm haga, "Bî God manō hagep bî gau, ram mînōj kale ke au mîdōm manō hagnabōl u, manō kalîp udagnabōl," a ga. *

45 Pen Pasopa nîn u, Galili nîbi bî rîmnap am Jerusalem mîdeila. Kale Jerusalem mîdeila nîjōl gî, Jisas nan gagep rō gau gō nîjla u me, Jisas uri ram mînōj Galili amjakō, kale nan gagep rō Jerusalem ga u gasî nîjōm, nîp mîn mîn gîla. *

46 Pen Jisas am Galili mîdōm, kauyan Kena daun ara. Kena daun anîbu me, nōd nîg yabî u gō nîg wain la.

Pen daun pro Kapaneam au, bî kub ap nî nîpe nan ga. *

47 Bî kub anîbu manō ap nîjla, Jisas ram mînōj Judia arō gōm, ap ram mînōj Galili

* 4:22: 2Ki 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5 * 4:24: 2Ko 3:17; Ro 12:1; Plp 3:3 * 4:26: Mak 14:61-62 * 4:34: Jon 6:38 * 4:35: Luk 10:2 * 4:42: 1Jn 4:14 * 4:44: Mad 13:57 * 4:45: Jon 2:23 * 4:46: Jon 2:1-11

mideia. Anib u, Jisas mideia u apöm, nîp neb neb göl gi haga, “Nî yad u nan gö umnig gab. Ne yîhîd am nîp gö kamîh lan!” a ga. *

48 Anig hageia, Jisas haga, “Kale yîharîh yîp nîh udagnabim; nan gagep rō rîmnap gînō nîhîmim nōp, yîp nîh udnabim,” a ga. *

49 Pen bî kub anîbu haga, “Bî Kub! Auö arul! Wasō u, nî yad u umnab!” a ga.

50 Hageia, Jisas haga, “Aru! Nî ne u mideinab,” a ga.

Anig hageia, Jisas nîhō hagöp, a gôm, hada. *

51 Adan an au arō nîhōl gi, bî wög gi ñeb nîpe rîmnap ap nîp nable paköm hagla, “Nî ne u umagöp; mîdöp,” a gîla.

52 Anig hageila, nî yad u magö mai rō kamîh lōp, a gôm, kalîp hag nîhō hagla, “Rol sîdō gamîh ga magö u, hañ pîbōh ga u kamîh la,” a gîla.

53 Anig hageila nî nap nîpe nîha, Jisas, “Nî ne u mideinab,” a ga magö u nōp kamîh la. Anib u me, nîbî bî nîpe gau aip magōhhalō Jisas nîp nîh udla.

54 Pen Jisas nîpe nōd Kena apöm, nan gagep nōd nîbō gôm, nîg yabî u gö nîg wain la; hainō pen nan gagep yîgwō an nîbō u gôm bî kub u nî nîpe nîp gö kamîh la. *

5

Bî nan ga ap nîg wanjö goî au mideia, Jisas gö kamîh la

1 Hainō pen Juda kai nan kub nîhîeb nîh u uri a gôm, Jisas Jerusalem ara.

2 Ram mînōh Jerusalem anîbu, kaj sipsip dap amîl apîl gîmîdal adan ramō goî au nîg wanjö kub ap mideia. Nîg wanjö anîbu Arameik manō lōm, Bedesda a gîmîdal. Pen nîg goî mîhau mîhau abe nîg ubîh an u mideia adō u abe, ram badō mîlō unbō mamîd mideia.

3 Pen nîbî bî nan ga gau iru nōp ap ram bada anîb gau han mideila. Nîbî bî anîb gau, rîmnap amgō we ga, rîmnap ma naij ga nîhōm ajagmîdal, rîmnap hañ roman kale bōh nōp kaîa ga. Pen nîg wanjö u anja gînab aka gôm apöm han mideila.

4 Nîh rîmnap God ejol ap apöm, nîg wanjö u anja gö, nîbî bî an nōd ujanîd nîg wanjö anîb yan lugnab u, nîpe nan nîhōn gînab u kamîh lîmîdöp.

5 Pen bî ap nan gö, pör nōp um mîdō, mî in nîh juöl ado gi da kafoî bōh dan (38) la, nîg wanjö goî au dam lîla mideia.

6 Jisas bî anîbu nîhōm, mîlō padō anîgöl mîdmîdöp u nîhōm, nîp haga, “Nōp kamîh lînim, a gîmōn, nîhban?” ö ga.

7 Hageia, bî nan ga anîbu haga, “Bî kub. Nîg u anja gö nîhōl gi, yîp ud nîg wanjö an yan lōl nîbî bî ap mîdagpal. Yad nîg an yan nōd arnam a gîpin u pen nîbî bî rîmnap yîhîd nōp nōd arbal,” a ga.

8 Anig hageia, Jisas pen nîp haga, “Urakmōn, kōp ne u wînîg ud aru,” a ga. *

9 Hageia, magö anîbu nōp nîp kamîh lō nîhōl gi, urakōm kōp nîpe u wînîg udōm, ud ara.

Pen Jisas bî anîbu nîp gö kamîh la nîh anîbu, Juda kai God nîp sabe gep nîh kale u me,

10 Juda bî kub gau, bî kamîh la anîbu nîp hagla, “Nîh i God nîp sabe gep nîh hon. Pen ne kōp bad ne u ud ajabōn u, lo manō hon u wîhō göp,” a gîla. *

11 Hageila, haga, “Bî yîp gajîp kamîh lōp u hagöp, ‘Urakmōn, kōp bad ne u wînîg ud aru,’ a gajîp u me, ud ajabin,” a ga.

12 Hageia, hagla, “Bî nōp hagö, kōp bad wînîg ud ajabōn bî anîbu bî an?” ö gîla.

13 Pen Jisas nîpe nîbî bî iru mideila an anîb au agamîj ara rō, bî kamîh la anîbu, “Bî yîp gajîp kamîh lōp me î,” a gôm, hagnîm rō laga.

14 Hainō pen, Jisas bî anîbu nîp God sabe gep ram raul u nîhōm haga, “Nōh! Nōp kamîh lōp. Anîb u, nan si nan naij gîmîdan u arō gîmōn. Wasō u, nōp nan kub yabî gînim rō lōp,” a ga.

15 Pen bî anîbu nîpe ado gi amōm, Juda bî kub gau kalîp haga, “Jisas nōp yîp gajîp kamîh lōp,” a ga.

16 Anig hageia nîhōm, God nîp sabe gep nîh u gö kamîh la, a gôm, Juda bî gau Jisas nîp mulu kal nîhîla.

17 Jisas pen kalîp haga, “Bapi yad u pör nōp wög göl gi nōp mîdöp rō, yad u rō nōp gînam,” a ga.

18 Anig hagö, Juda bî kub gau, nōd nîp alun, a gôm gasî nîhîla u, uri klō yabî göm nîhîla. Kale hagla, “Nîpe God nîp sabe gep nîh hon u rîb rîkōm, ‘Yad God Nî nîpe,’ a göp. Anîb u, God nîpe mîdöp rō, yad anîb unbō rō nōp mîdpin, a göp,” a gîla. *

Nap haga rō nîhōm, Nî nîpe wög adō ke ke gab

19 Jisas pen kalîp haga, “Kalöp nîhō hagabin, Nî u nîpe ke nan ap gînim rō lagöp; Nap nan gînab gau nōp nîhōm gînab. Anîb u, Nap gînab rō, Nî nîpe u rō nōp gînab. *

* 4:47: Mad 8:5-6

* 4:48: Jon 2:18; 1Ko 1:22

* 4:50: Mad 8:13

* 4:54: Jon 2:11

* 5:8: Mad 9:6

* 5:10:

Ne 13:19; Jer 17:21

* 5:18: Mad 26:4; Jon 7:1; 10:30

* 5:19: Jon 5:30

20 Nap Ñi nipe nɪp mɪdmagö löm, nan nɪpe göp göp gau magöñhalö yamöb. Rɪmnap yamö me, nan ke yabɪ gau gö nɪñmim, kale magöñhalö aiö gɪnabim.

21 Pen Nap nɪbi bɪ umbal gau gö urakpal rö, Ñi nipe u rö nöp, nɪbi bɪ rɪmnap, kalɪp gɪnö uraklaɪ, a gɪnab u, gö uraknaböl.

22 Nɪbi bɪ nɪhön nɪhön gɪpal, gasɪ nɪhön nɪhön nɪñbal u, Nap nɪñöm kalɪp manö kub hagagnab; Ñi nipe nɪp hagö, nɪpe kalɪp magöñhalö manö kub hagnab. *

23 Anɪb u me, nɪbi bɪ kale Nap hib nɪpe haglö adö arnab u rö, Ñi nipe hib u abe u rö nöp haglö adö arnab. Pen nɪbi bɪ God Ñi nipe u nɪp nɪñöm, hib nɪpe haglö adö aragnab gau, Nap Ñi nipe hag yua u abe u rö nöp hib haglö adö aragnab. *

24 “Kalöp nɪñö hagabin, nɪbi bɪ an manö yad u nɪñöm, Bɪ yɪp hag yuö aunö u nɪp nɪñ uɪpal gau, manö kub hag ilön uɪp adö u nɪñagnaböl; kale pör mɪɪep u hadö uɪpal. Anɪb u, kale umeb adö u arö göm, pör mɪɪep adö u hadö mɪɪpal. *

25 Kalöp nɪñö yabɪ hagabin, ñɪn hain pör abad mɪɪpim u söl auab — pen mɪñi hadö auöp i — nɪbi bɪ umöl rö mɪɪpal gau, God Ñi nipe manö hagö, manö anɪbu nɪñöm nɪñ uɪnaböl gau, kamɪñ lɪnaböl.

26 Bapi nan gau magöñhalö kamɪñ mɪɪep il u mɪɪöp rö, yad Ñi nipe u rö nöp kamɪñ mɪɪep il u mɪɪpin.

27 Yad Ñi nipe pen, Bɪ Ñi nipe mɪɪpin rö, yɪp hagö, nɪbi bɪ gau kalɪp manö kub hagem nɪme lɪnabin.

28 Manö hagabin anɪbu nɪñmim aiö gagmim: hainö yad hagnö, nɪbi bɪ umlö rɪgöl gɪla gau,

29 magöñhalö manö yad nɪñöm, uraköm, nɪbi bɪ gɪ aij gɪla gau, am yad aip kamɪñ mɪɪɪnaböl; pen nɪbi bɪ gɪ naij gɪla gau, uraköm manö kub nɪñöm pen ilön kub uɪnaböl. *

30 Pen yad nan nɪhön nɪhön gɪnabin gau, ke nɪñem gagnabin; Bapi yɪp hagnab rö nöp gɪnabin. Anɪb u, nɪbi bɪ manö kub hagem nɪme lɪnabin u, Bapi hagnab rö nɪñem, kabö göl nöp nɪme lɪnabin. Nɪhön gɪnɪg: yɪp aij gɪnab adö u manö kub hagagnabin. Bɪ yɪp hag yuö aunö Bɪ anɪbu nɪp aij gɪnab adö u nöp gasɪ nɪñem, manö kub hagem nɪme lɪnabin. *

Yad bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin u nɪñim, a ga

31 “Yad ke, ‘God yɪp yuö aunö,’ a gɪbnep u, manö anɪbu kabö rö gagöp a gɪbep.

32 Pen Bɪ ap halö* yad bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin u hagöp. Yad nɪñbin, manö hagöp anɪbu nɪñö nöp hagöp.

33 Kale Juda kai bɪ kale rɪmnap hag yube, kale Jon nɪp amöm, yad bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin, a göm hag nɪñla u, nɪpe manö nɪñö nöp kalɪp haga me u.

34 Jon aka bɪ ram mɪnöh il i bɪ ap yad bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin u hagnab u, yɪp nan kub wasö. Pen kale Jon manö haga u nɪñmim, manö nɪñö yabɪ a gɪmim nɪñ uɪmim, kamɪñ arnabim a gem, Jon manö yɪp anɪg göl haga, a gɪpin.

35 Jon manö haga u, nɪpe hapö mɪñan mailö ñab rö mɪɪdö, kale manö haga anɪbu mailö rö nɪñmim, magö pro uɪep magö ap nöp mɪñ mɪñ gɪpe.

36 “Jon kalöp hag aij ga pen u yɪharɪñ manö nöp haga. Yad mɪnöh naböh il i apem, Bapi yɪp gɪmön a ga rö, nan ke yabɪ gau gɪpin u me, kale Bapi nɪpe nöp yɪp hag yua u, a gɪmim, waiö yabɪ nɪñbep. *

37 Bapi yɪp hag yua u, nɪpe ke, yad bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin u, kalöp manö nɪñö hagab. Pen kale meg magö nɪpe u apɪ nɪñagpim. Nɪpe bɪ aigale bɪ rö mɪɪöp u, a gɪmim nɪñagpim. *

38 Kale yad bɪ nɪpe hag yua manö yad u nɪñ uɪagpim rö, God Manö mɪɪdmagö kalöp anɪ daɪ mɪɪdagöp.

39-40 “Kale, pör mɪɪep uɪun, a gɪmim, God Manö u amgö lɪ nɪñ aij gɪpim u pen manö anɪbu, yɪp a göm kalɪ kɪñ rɪkla rö nɪñmim, pör mɪɪep uɪun, a gɪmim, yɪp auagpim. *

41 “Nɪbi bɪ gau hib yad haglö adö aran a gem hagagabin.

42 Pen kale nɪbi bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin u hadö nɪñbin. Kale God nɪp mɪɪdmagö laggpim u nɪñem hagabin.

43 Bapi nɪpe ke yɪp hag yuö aunö u pen yɪp uɪagpim. Pen bɪ yɪharɪñ ap gasɪ nɪpe ke nɪñöm aueinab u, nɪp uɪnabim.

44 Nɪbi bɪ rɪmnap gau hib kale haglö adö areinab u, kalöp aij gɪnab. Pen Bɪ God aɪñ nöp mɪɪöp u hanɪp nɪñö, aij gɪnɪm, a gɪmim, gasɪ u nɪñagpim. Anɪb u, kale ai gɪmim yɪp nɪñ uɪnabim?

45 “Pen Bapi manö yad uɪöm, kalöp manö kub hagnab, a gɪmim, gasɪ u nɪñagmim, wasö. Mosɪs hanɪp gɪ ñɪnab a gɪpim u pen Bapi nɪpe Mosɪs manö nɪpe haga manö anɪbu uɪöm kalöp manö kub hagnab.

46 Mosɪs nɪpe God Manö kalɪ kɪñ rɪköm manö rɪmnap yad bɪ aigale bɪ rö mɪɪpin manö u kalɪ kɪñ rɪka. Pen Mosɪs manö kalɪ

* 5:22: Jon 5:27; Ap 10:42 * 5:23: Plp 2:10-11; 1Jn 2:23

24:15 * 5:30: Jon 5:19; 6:38 * 5:32: “Bɪ ap halö” a ga u, God nɪpe ke

3:17; Jon 5:32; 8:18 * 5:39-40: Luk 24:27 * 5:46: Ap 3:22

* 5:24: Jon 3:15-18 * 5:29: Dan 12:2; Mad 16:27; Ap

5:36: Jon 3:2; 14:11 * 5:37: Mad

kliñ rika manö an'bu udagpe rö, manö yad hagabin u rö nöp udagnabim. *

⁴⁷ Mosi manö kalî kliñ rika udagpim rö, kale ai g+mim manö yad hagabin u udnabim?" ö ga.

6

Jisas bî unbö paip dausan nan nō ññjla
(Mad 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Pen Jisas anig gi m+idöm, hainö ññg magib udöm, Ññg Wanö Galili juöm, böñ lödañ ara. Ññg Wanö Galili an'bu nöp me, hib ap Ññg Wanö Daibirias a g+m+idal.

² Pen Jisas nipe n'bi bî nan ga gau gö kam+ñ la u n+ñm+idal rö, n'bi bî iru nöp n+p hain gila.

³ Pen Jisas bî nipe gau aip am dum au gilañ amöm, asik m+deila.

⁴ Ññn an' an'ib au Juda kai Pasopa ññn kub kale u söl söl ga.

⁵⁻⁶ Jisas bî nipe aip dum au asik m+idöm, amgö gilañ göm n+ña, n'bi bî iru yab+ñ nöp n+p aueila. Jisas n+ñöm, n'pe n+hön n+hön g+ñab u ke n+ña u pen bî n'pe Pilip n+hön hagnab, a göm, n+p haga, "Hon nan magö gai n+ñb udun, n'bi bî iru nöp gai i kal+p ññno ñññnaböl?" ö ga.

⁷ Hageia, Pilip haga, "Mani silpa magö unbö ññn juöl s+idun lañ (200) rö yuun, bred rau dapun, ud jö gi pro pro gun, n'bi bî an'ib gai i ññinabun, magöñhalö nan pro pro ñññöl rö l+ñab," a ga.

⁸ An+g hagö, bî nipe Edru, Saimon Pida n+mam u haga,

⁹ "Ññ pro ap bred bali plaua ud laubal bred magö unbö mam+id, kabsa+ñ m+höp halö ud m+idöp i, pen nan an'bu n'bi bî iru yab+ñ gai i nan kub wasö," ga.

¹⁰ Hageia, Jisas haga, "N'bi bî gau hagepe, asiklañ," a ga. Hageia, bî nipe gau n'bi bî gau kal+p hageila, nan u+ñ iru nöp ran aij ga gau adö an'ib gau magöñhalö asikla. Bî gau nöp me, paip dausan (5000) rö ara.

¹¹ Kale an+g göm asikla n+ñöm, Jisas bred magö an'ib gau udöm, God n+p aij a göm, kal+p n+me la. Kabsa+ñ u, u rö nöp ga. Kal+p an+g göm n+me lö, n'bi bî gau kale magöñhalö bred kabsa+ñ aigeg rö udun a gi gas+ñ n+ñla rö nöp udla.

¹² An+g göl ñññlöl ñññlöl mudun ga arö gila. Jisas bî nipe gau kal+p haga, "N'bi bî nan n+ñöm arö g+pal gau, ud dañ i gagep," a ga.

¹³ Hageia, bî nipe gau bred ad+ñ ad+ñ gau hhu wad+ñ yaglö yaglö, wad+ñ unbö m+gan lañ u ajmañ raua.

¹⁴ N'bi bî gau Jisas nan gagep rö ga an'bu n+ñöm hagla, "Hon m+ññi n+ñbun, bî i me, Bî

God Manö Hagep m+ñnöh naböñ i+ i aunab a gun pör hagabun bî me u," a gila.

¹⁵ Pen Jisas n+ña, n'bi bî gau, y+p kin bî kub kale m+deinam a göm apöm y+p klö göm ud arnaböl, a gi n+ñöm n'pe kauyan aramöm dum gau n'pe ke halö m+deia. *

Jisas ññg ut adö rau+id ara
(Mad 14:22-23; Mak 6:45-52)

¹⁶ Pen dugo magö u, Jisas bî n'pe gau am Ññg Wanö Galili yan amöm,

¹⁷ Jisas auaga rö, s+ibön gö, kale nöp ññg magib udöm kauyan daun pro Kapaneam arn+g hadla.

¹⁸ Areila n+ñöl gi, y+gön kub udöm, ññg u rala.

¹⁹ Pen kale rap+ñ ññg magib ññg ut p+rik an' au kilomida unbö mam+id aka kago+ñ j+ñ amöm n+ñla, Jisas ññg adö u rau+id aueia. Kale n+ñöm m+dmagö kub ara n+ñöm p+ñññ gila.

²⁰ Pen Jisas haga, "Kale p+ñññ gagmim. Yad nöp auabin," a ga.

²¹ An+g hagö, kale p+ñññ gagöm, n+p ud ññg magib m+gan u l+öl n+ñöl gi, ññg magib u uri nöp ram m+ñnöh arn+g gila m+gan u amjak ara.

Jisas n'ip ulhai n+ñla

²² Ruö n'bi bî Ññg Wanö Galili böñ lödañ hanla gau gas+ñ n+ñöm n+ñla, rol dugo ññg magib a+ñ ap nöp m+deia n+ñöm Jisas bî n'pe gau nöp ññg magib an'bu arla; Jisas n'pe ke ññg magib an'bu araga.

²³ M+idlö n+ñöl gi, ññg magib r+mnap n'bi bî r+mnap daun kub Daibirias n+ñb apöm, Bî Kub n'pe God n+p aij a göm nan nō ñññla ka u ññg göl au p+idöh gila.

²⁴ Pen n'bi bî m+deila gau n+ñla, Jisas abe bî n'pe gau abe m+degeila; an'bu Jisas n+p ulhai n+ñun a göm, kale ññg magib an'ib gau amöm Kapaneam arla.

Yad bred rö, y+p udmim kam+ñ m+deinabim, a ga

²⁵ Ññg Wanö Galili am am böñ lödañ amjaköm, Jisas n+p n+ñöm hagla, "Manö hag ñeb bî. Ne magö mai i auban?" ö gila.

²⁶ Hageila haga, "Kalöp manö n+ñö hagabin, bred ññnö ñññbe mudun ga rö, y+p ulhai n+ñ ajabim; pen nan gagep rö g+pin gau manö i+ u n+ñmim y+p ulhai n+ñ ajagabim.

²⁷ Nan magö hij g+ñg gab u udun, a g+mim wög klö gagmim; God n'pe Bî Ññ n'pe n+ñebir hagö aua rö, nan magö pör m+dep n'pe ññnab u udun, a g+mim, wög klö g+mim," a ga. *

²⁸ An+g hageia hagla, "Hon wög n+hön g+no, God n+p aij g+ñab?" ö gila.

* 6:15: Jon 18:36

* 6:27: Jon 6:48-58

* 6:29: 1Jn 3:23

29 Hageila, Jisas haga, “God nıpe Bı yuö aua u, Bı anıbu nıp nıñ udeinabım u, God nıp aij gınab,” a ga. *

30 Anıg hageia hagla, “Hon nan gagep rö ap nıñeinabun u, hagnabun, ‘God nöp nöp yuöp,’ a gun, nöp nıñ udnabun. Anıb u, hanıp nan gagep nıñön rö gınabön?” *

31 Hadame nöp apis bac bı ram mınön kabö nöp mıdmıdöp anı gau mıdöm, nan mana a gımıdal u nıñmıdal. God Manö kalı klıñ rıköm hagla, ‘Nıpe bred kumi kabö adö lanı au nıbö rımnap kalıp nıñ nıñmıdal,’ a gıla,” a gıla. *

32 Anıg hagla u pen Jisas kalıp pen haga, “Kalöp manö nıñö yabıñ hagabin, Mosıs hadame gau bred kalıp nıñ nıñla bred anıbu, bred kumi kabö adö lanı au nıbö wasö. Bred kumi kabö adö lanı au nıbö bred nıñö anıbu, Bapı yad kalöp nıñab.” *

33 God bred nıpe u, God hag yuö, kumi kabö adö lanı au nıbö mınön nabön ıñ i apöm, nıbi bı gau kalıp kamıñ mıdep magö u nıñab,” a ga.

34 Jisas anıg hageia hagla, “Bı Kub. Uri bred anıbu hanıp pör nöp nıñ gı nöp mıdaimön,” a gıla.

35 Hageila, Jisas haga, “Yad nöp me bred kamıñ mıdep bred anıbu. Nıbi bı yıp aunaböl gau, kalıp kauyanı kıyö lagnab. Nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, kalıp kauyanı nıñ nan gagnab.” *

36 Pen kalöp mıdö nöp hagajın, yıp amgö nıñbım u pen yıp nıñ udagpım.

37 Bapı yıp hagöp nıbi bı gau kale magöñhalö yad aunaböl. Nıbi bı yad aunaböl gau, hag yuagnabin, wasö yabıñ.

38 Pen nıñön: yad kumi kabö adö lanı au nıbö aubin u, gası yad nıñbin adö u gınam a gem auagpın; Bapı yıp yuöp u, gası nıpe nıñöm hagöp rö gınam a gem aubin.

39 Bapı nıbi bı yıp hagöp gau kalıp nıñ mıdnö, ap ur gagnın; manö kub hagep nıñ u, yad gınö, kale magöñhalö uraköl. Anıg gınab u, Bapı yıp yua u, nıp aij gınab. *

40 Bapı yad nıp aij gınab u, nıbi bı an an yıp nıñöm nıñ udnaböl gau, kale magöñhalö pör pör nöp kamıñ mıdeinaböl. Pen manö kub hagep nıñ u, yad ke gınö kale magöñhalö uraknaböl,” a ga.

41 Pen Jisas, “Yad me, bred kumi kabö adö lanı au nıbö aubin u,” a ga u me, Juda nıbi bı gau manö ali gu gu geila.

42 Juda nıbi bı gau ali gu gu göm hagla, “Bı ı, nıme nap nıpe u hon ke nıñbun. Nıpe Josep nı nıpe Jisas nöp. Anıb u, nıpe aigöl gı hagöp, ‘Yad kumi kabö adö lanı au nıbö aubin,’ a göp?” ö gıla. *

43 Anıg hageila, Jisas pen haga, “Ali gu gu gagmım.

44 Nıbi bı ap nıpe ke yıp nıñ udagnab. God nıp gası aij nıñ nöp me, yıp auö, manö kub hagep nıñ hain u yad gınö nıpe kauyanı uraknab. *

45 Bı God manö hagep bı gau kale God Manö kalı klıñ rıköm hagla, ‘God nıpe nıbi bı anıb gau magöñhalö kalıp hag nıñab,’ a gıla. Nıbi bı Bapı kalıp manö hag nıñ nıñ udnaböl gau, kale magöñhalö yıp aunaböl. *

46 Nıbi bı rımnap kale God nıp amgö nıñagpal; yad Bı nıpe yuö aunö u nöp Bapı nıp amgö nıñbin. *

47 “Pen yad kalöp nıñö yabıñ hagabin, nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, pör mıdep magö anıbu hadö udöm, pör pör nöp mıdeinaböl. *

48 Bred nıñöm kamıñ mıdeinaböl u, yad me bred anıbu. *

49 Nahai ılan bı hadame gau ram mınön kabö nöp mıdmıdöp anı gau mıdöm, nan mana u nıñla u pen mıd damöm umla.

50 Pen bred Bapı hag yuö kumi kabö adö lanı nıbö auöp bred anıbu, nıbi bı nıñöm, kamıñ pör pör nöp mıdöm umagnaböl.

51 “Yad ke bred kamıñ kumi kabö adö lanı au nıbö aubin u. Nıbi bı an an bred anıbi nıñ anı yan ıñaböl u, pör nöp pör nöp kamıñ mıdeinaböl. Bred hagabin anıbi hañ romanı yad u me. Nıbi bı ram mınön ıñ i pör nöp pör nöp kamıñ mıdaıöl, a gem, hañ romanı yad u nıñabin,” a ga.

52 Jisas anıg hageia, Juda nıbi bı anıb gau kale ke nöp manö pen pen hagöm, rımnap hagla, “Bı ı aigöl göm, hanıp hañ romanı nıpe u nıñ nıñnabun?” ö gıla.

53 Hageila, Jisas kalıp haga, “Yad kalöp nıñö yabıñ hagabin, kale Bı Nı nıpe hañ romanı nıpe, hagape nıpe nıñagnabım u, kamıñ mıdep magö u kalöp anı danı mıdagnab.

54 Nıbi bı anı hañ romanı yad, hagape yad nıñnab u, nıpe kamıñ pör mıdep magö u hadö udöp nıñöm manö kub hagep nıñ u yad gınö nıpe kauyanı uraknab.

55 “Pen nıñön: hañ romanı yad u nan nıñeb yabıñ; hagape yad u nıñ nıñeb yabıñ.

56 Nıbi bı anı hañ romanı hagape yad nıñnaböl gau, yad anı danı mıdeinaböl; yad kalıp anı danı mıdeinabın.

57 Bapı pör pör nöp kamıñ mıdöp u, nıpe yıp yua u, yıp gö kamıñ mıdpın u me, nıbi bı yıp ud anı kalıp danı ıñaböl gau, kalıp u rö nöp gö, kamıñ mıdeinaböl. *

* 6:30: Mad 16:1; Jon 2:18

* 6:31: Eks 16:14-15; Nab 11:7-9; Sam 78:24

* 6:35: Jon 4:14

* 6:39: Jon 10:28-29;

17:12 * 6:42: Mad 13:55

* 6:44: Jon 6:65

* 6:45: Ais 54:13

* 6:46: Jon 1:18

* 6:47: Jon 3:15-16

* 6:48:

Jon 6:32,58 * 6:57: 1Jn 3:24

58 Manö adö an+bu me, bred kumi kabö adö laŋ au n+bö auöp, a g+pin. Bred an+bu, ap+is bac b+ nan mana a g+pal u n+ŋöm m+id damöm umla rö wasö; n+bi b+ bred yad hagaj+in u n+ŋ aŋ yaŋ l+inaböl u, kam+ŋ pör nöp pör nöp m+ideinaböl,” a ga.

N+bi b+ iru nöp Jisas n+ip arö g+la

59 Jisas Juda magum gep ram Kapaneam au m+idöm, manö an+bu hagö,

60 n+bi b+ n+pe gau iru nöp n+ŋöm hagla, “Jisas manö hagab an+bu manö klö yab+ŋ. Manö n+pe n+ŋ udun rö lagöp,” a g+la.

61 Kale aŋ gu gu göm hageila, Jisas ke n+ŋöm haga, “Manö hagpin an+bu n+ŋmim gas+ iru n+ŋmim arö gun a g+pin ar?”

62 Pen B+ N+ n+pe kumi kabö adö laŋ au m+idöm aua u, n+pe ka an+ŋ adö au laŋ kauyaŋ ado g+ areinab u, kale gas+ n+hön n+ŋnabim?

63 God Ana kam+ŋ m+idep magö u n+ö, n+bi b+ kam+ŋ l+inaböl; n+bi b+ klö kale ke kam+ŋ lagnaböl, wasö yab+ŋ. Yad manö kalöp hagpin u, manö an+bu gö, God Ana kalöp apöm, kam+ŋ m+idep magö u kalöp n+inab n+ŋöm kale kam+ŋ l+inabim,” a ga.

64 Pen Jisas n+pe nöd nöp, n+bi b+ an n+ŋ n+ŋ udagnab, an n+ŋ mumug n+ŋnab u n+ŋa u me, n+pe haga, “Kale r+imnap y+ŋ n+ŋ udagpin,” a ga. *

65 Pen manö r+imnap halö hagöm haga, “Adö an+bu nöp kalöp hagpin, n+bi b+ ap gas+ n+pe ke nöp n+ŋöm y+ŋ n+ŋ udagnab; Bapi nöp geinab u me, n+bi b+ ap y+ŋ apöm y+ŋ n+ŋ udnab,” a ga. *

66 Jisas manö an+bu hag juö n+ŋöl g+, n+bi b+ apöm manö n+ŋ n+ŋm+dal gas, iru nöp n+ŋ arö göm, ke ke arla.

67 An+g göm arlö n+ŋöl g+, Jisas b+ n+pe unbö m+igan laŋ u kal+ŋ hag n+ŋöm haga, “Kale u rö nöp y+ŋ ar+ik arnabim aka?” ga.

68 Hageia, Saimon Pida haga, “B+ Kub. An n+ŋ arun? Manö ne hagabön u n+ŋun me, pör pör nöp m+ideinabun.

69 Hon nöp n+ŋ udpin rö, hon n+ŋbun, God n+pe B+ U+ han+ŋ yuöp u, ne B+ an+bu me u, a g+ n+ŋbun,” a ga. *

70-71 Saimon Pida an+g hageia, Jisas pen Saimon Iskariod n+ n+pe Judas u, hainö n+ŋ mumug n+ŋnab u n+ŋöm, kal+ŋ haga, “Yad kalöp b+ unbö m+igan laŋ udpin u pen b+ kale aŋ+ ap k+ŋjaki b+ n+pe,” a ga.

7

Jisas n+imam hain n+ŋ manö hagla

1 Hainö pen Juda b+ kub gau Jisas n+ŋ aln+g geila n+ŋöm Jisas ram m+inöŋ Judia

gau ajagm+idöp; ram m+inöŋ Galili gau nöp ajm+idöp. *

2 Pen Juda n+in kub kale, ram bada pro göm n+in r+imnap hanbal n+in u söl söl ga n+ŋöm, *

3 Jisas n+imam hain gau m+ideia u apöm n+ŋ hagla, “Ne m+igan an+bi arö g+imön ram m+inöŋ Judia ammön, n+bi b+ manö nöp n+ŋbal gau kal+ŋ nan gagep rö g+pan u gö n+ŋnaböl.

4 B+ kale b+ kub m+idn+g g+inaböl gau, nan kale gau pi göm gagnaböl; waiö yab+ŋ g+inaböl. An+ŋ u, ne nan ke yab+ŋ g+pan rö, n+bi b+ iru m+dpal aŋ au nan gagep r+imnap gö, n+bi b+ magöŋhalö n+ŋnaböl,” a g+la.

5 Pen Jisas n+imam n+pe ke gau n+ŋ n+ŋ udagla. *

6 An+g hageila, Jisas pen kal+ŋ haga, “Kale n+in mai arun a g+inabim u arn+g arnabim; pen n+in yad arep u auagöp n+ŋöm yade uri aragnabin.

7 N+bi b+ m+inöŋ naböŋ il i gau, kalöp b+ mulu kal n+ŋöl il ap m+idagöp. Pen yad n+bi b+ m+inöŋ naböŋ il i gau, nan si nan naij g+pal u hag waiö l+nö y+ŋ mulu kal n+ŋbal.

8 An+ŋ u, Ram Bada n+in kub söl auab rö, kale Jerusalem armim; pen yad n+in arep u auagöp rö, yad aip aragnabin,” a ga.

9 An+g hagöm, n+pe ram m+inöŋ Galili m+ideia.

Ram Bada n+in kub aua n+ŋöm Jisas Jerusalem ara

10 Pen Jisas n+imam b+ gau Jerusalem arla n+ŋöm Jisas n+pe agam+ŋ hain ara.

11 Juda b+ kub gau, “Jisas mai?” ö göm, n+bi b+ iru nöp ap m+ideila gau kal+ŋ hag n+ŋla.

12 Pen n+bi b+ y+har+ŋ gau, Jisas manö u kale ke hag n+ŋ hag n+ŋ göm, r+imnap hagla, “N+pe b+ aij ap,” a g+la; r+imnap pen hagla, “Wasö, n+pe n+bi b+ gau kal+ŋ wai n+öb b+,” a g+la.

13 Pen n+bi b+ y+har+ŋ gau, Juda b+ kub an+ŋ gau kal+ŋ p+n+ŋ g+la rö, kale manö r+imnap waiö hagagla.

14 Ram Bada n+in kub kale an+bu n+in r+imnap padia. Yöp n+in bad ap nöp m+idö, Jisas apjaköm, God sabe gep ram u amöm, n+bi b+ gau kal+ŋ manö hag n+in.

15 Jisas manö hag n+in m+idö n+ŋöl g+, Juda b+ kub gau aiö göm hagla, “B+ i skul ha-gaga u pen aigöl göm manö gau magöŋhalö n+ŋöb?” ö g+la. *

16 An+g hageila, Jisas haga, “Manö yad hag n+in u, gas+ yad ke n+ŋem hag n+agabin; B+ y+ŋ hag yuö aunö u nöp y+ŋ gas+ n+ö hag n+in. *

* 6:64: Jon 13:11 * 6:65: Jon 6:44 * 6:69: Mad 16:16 * 7:1: Jon 5:18 * 7:2: Lep 23:34 * 7:5: Ap 1:14
* 7:15: Mad 13:54; Luk 2:47 * 7:16: Jon 12:49; 14:10

17 Nibi bi an, God hagöp rö ginam, a göm, gi ud arnab u, God nipe manö yip fib hagabin aka manö yad ke hagabin u, nijnab.

18 Kale nijnim, nibi bi an manö nipe ke hagnab u, hib yad ap rannim, a göm, manö gau nibö gau nibö udöm hagnab. Pen bi an nipe bi nipe hag yua hib nipe nöp ap rannim, a gi gasi nijnab u, bi anibu bi kabö göl manö nijnö nöp hagab; nipe manö piral rimnap hagnab. *

19 Mosi, God haga haga rö kalip lo manö hag na u pen lo adö anib gau kale bi ap gagpim. Pen yad manö ap midöp wasö, yip yiharinj alnig gabim, "a ga. *

20 Jisas anig hagö, nibi bi ap mideila gau hagla, "Nöp an alnig gab? Nöp kijaki abanj lajip hagabön," a gila. *

21 Hageila, Jisas haga, "Yad nan gagep añi ap ginö, kale magöñhalö pa gili gipe. *

22-23 Kale Mosi God lo manö haga rö, ni kale gau yag daumim, nin unbö mudun jin u midmim, ruö raleb nin u wan hañ rikpim. Gipim anibu, Mosi nipe wasö, nahañ ilan bi nöd il göm gimidal nagä adö u me anig gipim. Pen hañ rikap nin raleb anibu, nin rimnap God nip sabe gep nin u nöp lnab, pen mñi God nip sabe gep nin u, a gimim, arö gagpim; halöwalö hañ rikpim. Gipim anibu rö, yad God nip sabe gep nin u bi ap nip ginö, hañ romanj magöñhalö kaminj löp u, kale ai ginig yip nijnbe mulu lugöp? *

24 Anib u, hainö manö adö adö nöp nijnmim hagagmim; kabö rö ginab adö u nin aij gimim hagnim," a ga.

"Jisas me Krai u aka?" gila

25 Jerusalem nibi bi rimnap hagla, "Juda bi kub gau bi alnig gaböl bi me i aka?

26 Pen nijnim! Nipe nibi bi anj kub i manö hagö nijnöl gi, pen manö ap hagagaböl. Anib u, kale ke nijnbal nipe Krai u yijig göl rö löp!

27 Pen nipe Krai u auböp u, hon nipe ram mñonj gai nibö auöp u nijnagbnop; pen bi i nipe ram mñonj gai nibö auöp u hon magöñhalö nijnun. Anib u, nipe Krai u wasö," gila. *

28-29 Pen Jisas nipe God sabe gep ram raul yan manö hag nöl gi nöp midöm, meg magö dap ranöm haga, "Kale gasi nijnim, kale yip nin aij yabij gimim, gai nibö aunö u nijnim. Pen wasö. Gasi yad ke nöp auagnö. Bi yip hag yuö aunö u, nipe Bi kabö göl, Bi manö nijnö nöp hagab. Yad

nipe aip midem, yip hag yuö aunö rö, nip nijnim; pen kale nip nijnagpim," a ga. *

30 Anig hagö, nip ud sisi lun a göm nijnla u pen nin nipe auaga rö, bi ap nip ud sisi laga. *

31 Pen nibi bi anib gau, nibi bi iru nöp Jisas nan gagep gau ga nijnöm hagla, "Krais u hain aunab a gipal u, pen nan gagep iru yabij göm, bi anibi gab rö ginim rö lagnab," a gila. Gasi anibu nijnöm kale hagla, "Jisas nipe Krai u nöp," a göm, nip nin udla.

Juda bi kub gau, Jisas nip am dauim, a göm, bi rimnap hag yula

32 Pen nibi bi gau Krai manö anibu agamij hageila nijnöm, Perisi bi kub gau abe, bi God nip nan sabe gep bi kub gau abe, Jisas nip am ud sisi lmmim daumim, a göm, God sabe gep ram abad midmdal polisman rimnap hag yula.

33 Jisas pen haga, "Yad rapinj magö ap midem, Bi yip yuö aunö u adö gi arnabin.

34 Yip gai aröp a gimim ufhainabim u pen nijnagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gimim rö lagnab," a ga. *

35 Anig hageila, Juda bi kub gau kale ke nöp hagla, "Nipe gai arnab, nip nijnagnabun? Nipe am Juda nibi bi ju am Grik nibi bi aip midpal gau amöm, nibi bi anib gau kalip manö hag nöl gi mdeinab aka nihön?

36 Pen nipe ai ginig hagöp, "Yip gai aröp a gimim ufhainabim u pen nijnagnabim. Yad arnabin adö u, kale hain gimim rö lagnab," a göp?" ö gila.

God Ana nig ilam ajöj rö juöm aunab

37 Juda Ram Bada nin kub kale anibu, nin hain, nin kub yabij u, Jisas uraköm, meg magö dap ranöm haga, "Nibi bi an rugu mñep ginim u, yad apöm nig nijnöl. *

38 Nibi bi yip nin udnaböl gau, God Manö hagöp rö, nig kaminj middep u anj kalip dap nibö ilam juöm aunab," a ga. *

39 Nin anibu Jisas umöm uraköm Nap nip araga adö u me, Jisas nipe Ana u nibi bi gau kalip naga. Pen nig ilam juöm aunab manö haga anibu il anigöl midöp: nibi bi Jisas nip nin udnaböl gau, Jisas nipe Ana u kalip ninab, a göm haga. *

Kale ke ud asik ke ke lila

40 Jisas anig hagö, nibi bi iru nöp mideila anib gau, rimnap manö haga anibu nijnöm hagla, "Bi i, nipe bi God Manö hagep aunab a gun abad midmdun u," a gila. *

* 7:18: Jon 8:50 * 7:19: Ap 7:53; Ro 2:21-24 * 7:20: Jon 8:48; 10:20 * 7:21: God nip sabe gep nin u nan gagep nig wanö Bedesda u ga u nijnöm pa gili gila. * 7:22-23: Lep 12:3; Jen 17:9-13; Jon 5:8-10,16 * 7:27: Jon 7:41; 9:29

* 7:28-29: Mad 11:27; Jon 8:55 * 7:30: Jon 7:44 * 7:34: Jon 8:21; 13:36 * 7:37: Lep 23:36; Ais 55:1; Jon 4:14

* 7:38: Ais 58:11 * 7:39: Jon 16:7; 20:22; Ap 2:4 * 7:40: Jon 6:14

⁴¹ Rímnapp hagla, “Wasö, nîpe Kraiss u!” a gîla.

Anîg hageila, rímnapp pen hagla, “Wasö, Jissas nîpe Galilli nîbö; Kraiss u nîpe Galilli nîbö auagnab!” *

⁴² God Manö u hagöp rö, Kraiss u, Depid rîkô rîklô rîk dam dapîl göm, Kraiss u Depid daun nîpe Bedlehem au yag daunaböl,” a gîla. *

⁴³ Jissas manö anîbu hageia nîjöm, nîbi bî iru mîdeila anîb gau asîk ke ke lîla.

⁴⁴ Rímnapp nîp ud sîsî lun dam manö kub hagnîg ud arun a gîla u pen bî añî ap nîp udaga.

Juda bî kub gau Jissas manö haga u nîj udagla

⁴⁵ Pen God sabe gep ram polisman gau ado gî arlô nîjöl gî, bî God nîp nan sabe gep bî kub gau abe, bî Perissi gau abe kalîp hagla, “Bî anîbu nîp nîhôn gînîg dauagpîm?” ö gîla.

⁴⁶ Hageila, God sabe gep ram polisman anîb gau hagla, “Nîbi bî rímnapp gau bî anîbu manö aij yabîl hagöp rö hagagpal,” a gîla. *

⁴⁷ Anîg hageila, pen bî Perissi gau pen hagla, “Bî pir alöp anîbu, nîbi bî rímnapp nîpe nîjög hagöp a göm nîjbal rö, kale u rö nöp nîjbîm ar?”

⁴⁸ Hon bî kub bî ap aka bî Perissi bî ap Jissas nîp nîj udagpun. *

⁴⁹ Nîbi bî gai i kale lo manö u nîjagpal rö, God kalîp mulu kal nîjöm gî najî yabîl gînab,” a gîla.

⁵⁰ Pen bî kale Nikodîmas, bî au nöd sîböñ yan amöm, Jissas nîp manö rímnapp hag nîjga bî anîbu me, kalîp haga, *

⁵¹ “Hon Juda lo adö u, bî ap nîp yîharîj pen îlön ñun gî najî gagnabun; manö kub hagun manö îl ap nîjñun nöp me, anîg gînabun,” a ga.

⁵² Anîg hageila hagla, “Ne u rö nöp Galilli nîbö rö? God Manö u amgö lî nîj dammön nîjñabön, bî God manö hagep ap Galilli nîbö auagnab,” a gîla. *

⁵³ Anîg hageila kale ke ram kale arla.

8

Nîbi amöm bî ap aîp udlö

¹ Pen Jissas Olîp Dum ara.

² Ruö ram ru dam la nîjöm, kauyan ado gî God sabe gep ram u auö, nîbi bî iru nöp apöm nîp bînîg gîgabö geila nîjöm nîpe asîk mîdöm, kalîp manö hag ñî mîdeila.

³ Jissas anîg göl manö hag ñî mîdö nîjöl gî, bî lo manö hag ñeb bî gau rímnapp abe,

bî Perissi rímnapp abe, kale nîbi ap am bî ap aîp udajîp, nîbi u nîp dap nîbi bî mîdeila amgö îlö adö au urak ñöm,

⁴ Jissas nîp hagla, “Manö hag ñeb bî. Nîbi i bî halö u pen bî ap aîp udajîl nîjñun daubun me i.

⁵ Mosîs lo hanîp ña u haga, ‘Nîbi anîb gau rö, kabö ju pak lîlö umöl,’ a ga. Pen ne nîhôn hagnabön?” ö gîla. *

⁶ Kale manö pîral hagla anîbu, anîg hagnö, Jissas nîhôn hagö, nîp manö kub hagun a göm hagla.

Pen Jissas nîpe ubör yîhøj göm, hatpîl adö u ñîmagö manö magö rímnapp kalî klîñ rîköl gî mîdeila.

⁷ Pen kale Jissas nîp manö anîbu rö hag nîjöl gî mîdeila, nîpe jöl yîjîg göm kalîp haga, “Bî nan si nan najî gagöp ap mîdainîm u, kabö ud nîbi anîbi nöd paknîm,” a ga. *

⁸ Anîg hagöm kauyan gîyan göm, mîñøj yan manö magö rímnapp kalî klîñ rîk mîdö nîjöl gî,

⁹ bî Jissas nîp manö kub hagun a gîla anîb gau, Jissas manö haga anîbu nîjöm, bî majö majö arîk arla nîjöm bî gau magöjhalö añî añî arö göm ke ke am hakla; Jissas aîp nîbi u aîp nöp mîdailö.

¹⁰ Jissas nîpe jöl yîjîg göm, nîbi anîbu nîp haga, “Bî gau mai? Bî nöp manö kub hagnîm ap mîdagöp ar?” a ga.

¹¹ Hageila, nîbi u haga, “Bî Kub. Bî yîp manö kub hagnîm ap mîdagöp,” a ga. Hageila, Jissas haga, “Yad u rö nöp nöp manö kub hagagnabî. Pen nan si nan najî gîmîdan u hainö gagmön; uri ne aru,” a ga. *

Nîbi bî mîñøj nabøj îl i mîdpal gau mailö kale me Jissas

¹² Jissas manö ap nîbi bî gau kalîp kauyan hagöm haga, “Nîbi bî mîñøj nabøj îl i mîdpal gau, yad mailö kale mîdpî. Nîbi bî an yîp hain göm ajeinab u, sîböñ an gau rö ajeinab; pöp mîdep mailö aij u udöm ajeinab,” a ga. *

¹³ Jissas anîg hageila, bî Perissi gau nîp pen hagla, “Manö ne ke hag ñîban u, hon nîjbun manö anîbu udun rö lagöp,” a gîla.

¹⁴ Anîg hageila, Jissas haga, “Manö anîbu yad ke hagabî u pen manö nîjög hagabî. Pen nîhôn: yad aubî gau nîjem, arnabî gau abe nîjem gîpî. Pen kale, yad aubî gau nîjagmî, arnabî gau abe nîjagmî gîpî. *

¹⁵ Kale manö ud asîk göl gî, ‘Adö u gî aij gîpî; adö u gî najî gîpî,’ a gabî u, nîbi bî mîñøj nabøj îl i gasî nîjöm hagpal rö

* 7:41: Jon 1:46 * 7:42: Sam 89:3-4; Mai 5:2 * 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Jon 12:42 * 7:50: Jon 3:1-2 * 7:52: Jon 7:41-42 * 8:5: Lep 20:10; Dud 22:22-24 * 8:7: Dud 17:7 * 8:11: Jon 5:14 * 8:12: Ais 49:6; Jon 1:4-9; 9:5; 12:46 * 8:14: Jon 5:31-32; 7:28

nöp hagabim. Pen yad bî ap nîp manö kub hagababin. *

¹⁶ Bapi yîp yuö aunö u, nîpe yad aip mîdpul rö, yad manö ud asîk gîning, nîjô nöp hagem manö ud asîk gînabin. *

¹⁷ Lo manö kale adö u haggim, 'Nîbi bî mîhöp manö adö añî nöp hagnabil u me, nîbi bî nîjôm hagnaböl, u nîjô haggil, a gînaböl,' a gîpim. *

¹⁸ Lo kale hagöp anîbu rö, yad aigale bî rö mîdpin u, yad ke manö hadö haggim; pen Bapi yîp yuöp u abe yad aigale bî rö mîdpin manö u hadö hagöp. Manö hol apîl manö añî nöp haggul u me, nîjô haggil a gîbep," a ga. *

¹⁹ Anîg hageia, nîp hagla, "Nap ne mai?" ö gîla.

Hageila, Jisas pen haga, "Kale yîp nîjaggim rö, Bapi yad nîp u rö nöp nîjaggim. Yîp nîjbepe, Bapi yad u rö nöp nîjbepe," a ga.

²⁰ Jisas God sabe gep ram raul, mani kale God nîp ñeb dap yubal mîgan u, manö anîbu hag ñî mîdeia pen ñî nîpe auaga rö, bî ap nîp ud sisî laga. *

Yad arnabin gau kale aragnabim

²¹ Jisas kalîp kauyan haga, "Yad arîk areinabin; yîp ulhai nîjnabim u pen kale nan si nan naij göl gî nöp mîdmim umnabim rö, yad arnabin gau kale aragnabim," a ga. *

²² Anîg hageia, Juda bî kub gau hagla, "Nîpe hagöp, 'Yad arnabin gau kale aragnabim,' a göp u, nîhön gîning anîg hagöp? Nîpe ke al pak lîning göm anîg hagöp aka?" gîla.

²³ Anîg hagla u pen Jisas kalîp haga, "Kale yan nîbö; yad laj nîbö. Kale mînöh naböh îl i nîbö; yad mînöh naböh îl i nîbö wasö. *

²⁴ Anîb u nîjem me haggim, 'Kale nan si nan naij göl gî nöp mîdmim umnabim,' a gîpin. Pen yîp, Yad Mîdpin Rö Mîdpin, * nîj udageinabim u, nan si nan naij gac halö mîdpim rö mîdmim, umnabim," a ga.

²⁵ Anîg hageia, nîp hag nîjôm hagla, "Ne an?" ö gîla.

Hageila, Jisas haga, "Yad kalöp pör nöp hag ñabin rö nöp mîdpin.

²⁶ Kalöp manö kub hag gînam adö u, manö iru nöp mîdöp. Bî yîp hag yuö aunö u, magöñhalö nîj aij göp rö, yîp gasî ñö nîjöl gî, yad pen nîbi bî gau kalîp hag ñabin," a ga.

²⁷ Jisas nîpe Nap manö hag ña anîbu nîjagla rö, kalîp haga,

²⁸ "Bî Ñî nîpe nîp ud gîlanj lînabim ñî n u, gînab gînab rö nîjmim ñî n añîbu nîjnabim, Yad Mîdpin Rö Mîdpin me. Yad nan ap ke nöp nîjem gaggim; Bap manö yîp hagöp rö nöp hag ñabin u, nîjnabim. *

²⁹ Bî yîp yuö aunö u, yad aip mîdöp. Nîp aij göp adö u nöp pör pör gîpin rö, yîp arö gagöp; yad aip nöp mîdöp," a ga.

³⁰ Jisas manö anîbu hagö nîjöl gî, nîbi bî iru nöp nîp Kraus u a göm, nîj udla.

³¹ Pen Jisas nîpe Juda nîbi bî nîp Kraus u a göm nîjla anîb gau kalîp haga, "Kale manö yad böñ nöp nîj udmim, haggim rö nöp geinabim u me, nîjô nöp nîbi bî yad mîdeinabim.

³² Anîg geinabim u, God nîpe aigale Bî rö mîdöp u nîjmim, nagî wög rö gîpin u arö gîmim, mîd aij gînabim," a ga.

³³ Anîg hageia hagla, "Manö haggan anîbu nîhön? Hon bac Ebrahim ñî pai nîpe mîdpun u, hon nîbi bî rîmnap kalîp nagî wög rö gaggim. Anîb u, hanîp nîhön gîning, 'Nagî wög rö gîpin u arö gîmim, mîd aij gînabim,' a gîpan?" ö gîla. *

³⁴ Hageila, Jisas haga, "Yad kalöp nîjô yabîl hagabim, nîbi bî nan si nan naij gîpal gau, nan si nan naij gep magö u nöp nagî wög gep nîbi bî rö mîdpal. *

³⁵ Nagî wög gep bî ap, nap nîpe ram u pör mîdagnab; hainö bî ke nîbö mani yuöm nîp rauö, nap nöd nîbö ram nîpe u arö göm, ram ke aramöm nap hain nîbö u nîp nagî wög gînab. Pen ñî ap nap ram au kuö nîpe pör pör nöp mîdnab.

³⁶ God Ñî nîpe kalöp nîbi bî rauöm nagî mîdpim u hubîk yueinab u, kale nagî wög gîmîdim u böñ nöp arö gîmim, mîd aij yabîl gînabim.

³⁷ Kalöp Ebrahim rîkô rîklö rîk dam dapîl göm auö mîdpim u nîjbin u pen manö haggim u udaggim, yîp al pak lîning gabim.

³⁸ Yad Bapi aip mîdem nîjbin rö kalöp hag ñabin; pen kale, nap kale u manö hagöp adö u nöp gabim," a ga.

³⁹ Hageia hagla, "Bapi hon me Ebrahim," a gîla.

Hageila, Jisas haga, "Kale Ebrahim ñî pai nîpe mîdaibep rö, nîpe gîmîdöp rö gîbep. *

⁴⁰ Yad God manö hagöp rö nîjem, manö nîjô yabîl u kalöp hag ñabin u pen yîp

* 8:15: Jon 12:47 * 8:16: Jon 5:30; 8:29 * 8:17: Dud 19:15 * 8:18: 1Jn 5:9 * 8:20: Jon 7:30 * 8:21: Jon 7:34; 13:33 * 8:23: Jon 3:31 * 8:24: God Manö adîj Eksodas u (Eks 3:14) God hib nîpe ke hagöm, Yad Mîdpin Rö Mîdpin a ga. Pen auî Jisas abe hib nîpe ke hagöm, Yad Mîdpin Rö Mîdpin a ga. Anîb u, Juda nîbi bî gau rîmnap, manö haga u nîjôm, Jisas nîp mulu kal nîjôm, al pak lun a gîla. * 8:28: Jon 3:14 * 8:33: Mad 3:9 * 8:34: Ro 6:16,20

* 8:39: Mad 3:9

alnig gabim. Pen kale ginig gabim anibu rö, Ebrahim nipe gaga.

⁴¹ Anib u, nap kale ke u göp rö, kale ke anib unbö rö nöp gabim,” a ga.

Anig hageia hagla, “Hantp bi si udöm rikagpal; God añt me Bapi hon yabıt,” a gila.*

Seden ñi pai nipe

⁴² Anig hageila, Jisas pen haga, “ ‘God añt me Bapi hon yabıt,’ a gipim u pen God nipe Bapi kale mıdböp, yad God nıbö apem, uri auı mıdpin u nıñmim, yıp mıdmagö lı̄bep. Yad gau mıdem, gası yad ke nıñem auagnö; God aip mıdul, yıp nıñebir hag yua, auı aunö.

⁴³ Anib u, manö yad u nıñön ginig nıñ aij gagpinı Gıpin anıbu, hon nıñagun a gımim gıpin.

⁴⁴ Kale nap kale kıjaki ñi pai nipe mıdpim u me, nıñ aij göp adö u nöp gun a gımim nıñbim. Nıpe nöd il göm, nıbi bı gau kalıp al pak lı̄mıdöp rö, nagı adö nıpe anıbu anıg göl nöp mıdöp. Gası aij rımnap, gası nıñö rımnap nıñagöp yabıt; nıpe manö nıñö rımnap nıñagöp. Manö pıral hagab u, manö yöl nıpe me u. Nıpe pör nöp manö pıral ab; pıral alep il u kıjaki me u.*

⁴⁵ Pen yad kalöp manö nıñö nöp hagabin u me, kale nıñmim udagpim.

⁴⁶ Pen yad gıpin u nıñmim, adö u nan si nan naij gıpan, a gımim hagnim rö lagöp. Anıbu u, yad manö nıñö nöp hagpin u nıñmim, kale nıñön ginig manö yad nıñ udagpim?*

⁴⁷ Nıbi bı God pıg mıdpal gau, manö nıpe u udpal. Pen kale nıñ pıg mıdagpim rö, manö nıpe u udagpim,” a ga.*

Ebrahim hainö yag daula, yad nöd mıdpin, a ga

⁴⁸ Juda bı kub gau Jisas nıñ hagla, “Ne bı Sameria nıbö, nöp kıjaki aban alöp, a gıpun u, nıñö hagpun aka?” gıla.*

⁴⁹ Hageila, Jisas haga, “Yıp kıjaki aban alagöp. Yad Bapi hib nıpe u hagnö adö arab pen kale hib yad u hagpe au gıyan ap lugab.

⁵⁰ Hib yad u ke hagnö adö arnım a gı gası u nıñagpin; pen God nıpe nıbi bı nıñön nıñön gajal nıñ aij göp u, nıbi bı hib yad haglö adö aran a gı gası u nıñöb.

⁵¹ Kalöp nıñö hagabin, nıbi bı an manö yad u nıñöm, hagpin rö gıñab u, nıpe umagnab; nıpe pör nöp pör nöp kamıñ mıdeinab,” a ga.*

⁵² Jisas anıg hageia, kale hagla, “Ne manö hagpan anıbu nıñun nıñbun, nöp kıjaki

aban alöp hagabön. Ebrahim abe, bı God manö hagep gau magöñhalö abe umla, pen ne nıñön gımön hagpan, ‘Nıbi bı an manö yad u nıñöm, hagpin rö gıñab u, umagnab; nıpe pör nöp pör nöp kamıñ mıdeinab,’ a gıpan?

⁵³ Bac hon Ebrahim abe, bı God manö hagep gau magöñhalö abe umla rö, bı anıbu gau bı pro, yad bı kub a gı gası u nıñban aka?” gıla.

⁵⁴ Hageila, Jisas haga, “Hib yad ke hagnö adö arböp, nan yıharıñ rö lı̄böp. Pen bı hib yad hagö adö arab bı anıbu Bapi yad. Kale bı añı anıbu nöp nıñ, God hon, a gıpin.

⁵⁵ God hon, a gıpin u pen nıñ nıñagpin; pen yad nıñ nıñbin. ‘Nıñ nıñagpin,’ a gıbnep, kale manö pıral hagpin rö hagbnep. Anıbu u, yad nıñ nıñbin u me, manö hagöp rö gıpin.

⁵⁶ God hadame nöp nap Ebrahim nıñ hagöm, yad Jisas mıñı apem mıdpin ñın i nöp hagöm, ‘Ñın hain u aunab,’ a ga. Pen nap Ebrahim God manö haga u nıñöm, manö anıbu God nıñö hagöp, a göm, gası halö mıdöm ñıñı löl gı mıdeia; ñın anıbu nıñöm mıñ mıñ ga,” a ga.

⁵⁷ Anıg hageia, Juda bı gau hagla, “Mı ne ñın juöl mıñöp adö gı da unbö sıduñ lan rö mıdagpan u pen ne nıñön gımön, Ebrahim hadame dagol gau ga u nıñnö, a gıpan?” ö gıla.

⁵⁸ Hageila, Jisas kalıp haga, “Kalöp nıñö yabıt hagabin, Ebrahim nıñ yag dauagep adö u, Yad Mıdpin,” a ga.*

⁵⁹ Jisas anıg hageia, nıñ kabö ju al pak lıñg geila, pen God sabe gep ram raul mıdeia u hil gı löm höñ amöm ara.

9

Bı ap yag daula ñın u nöp amgö we ga, Jisas gö amgö ñıl nıña

¹ Pen Jisas bı nıpe gau aip amöl gı nıñla, bı yag daula ñın u nöp amgö we ga ap mıdeia.

² Jisas bı nıpe gau bı anıbu nıñöm Jisas nıñ hagla, “Manö hag ñeb bı. Bı an nan si nan naij gajıp, bı anıbi yag daula ñın u amgö nıpe u we ga? Nıpe ke aka nıme nap gajıl göp?” ö gıla.*

³ Hageila, Jisas haga, “Amgö nıpe we ga u, nıpe ke aka nıme nap nan si nan naij gajıl gagöp. Pen amgö nıpe we ga u, nıbi bı gau God nıpe Bı klö unbö ke a göm nıñ aij gılan a göm ga.*

⁴ Mıñı sıdö anı magö i, Bı yıp yuö aunö u, wög nıñ u gun. Sıb ginig gab nıñöm hon wög gun rö lagnab.

* 8:41: Ais 63:16 * 8:44: 1Jn 3:8 * 8:46: 2Ko 5:21; 1Pi 2:22 * 8:47: 1Jn 4:6 * 8:48: Mak 3:21-22 * 8:51: Jon 5:24 * 8:58: Jon 1:1 * 9:2: Esi 18:20; Luk 13:2,4 * 9:3: Jon 11:4 * 9:5: Mad 5:14; Jon 8:12

⁵ Yad m+nōḥ nabōḥ iḥ i m+ḍpin magō i, n+bi b+ m+nōḥ nabōḥ iḥ i m+ḍpal gau mailō kale u yad m+ḍpin,” a ga. *

⁶ Jisas manō an+bu hagōm, m+nōḥ yaḥ kiḥu alōm, gō ki+ḥp lō, udōm b+ amgō we ga u n+p amgō n+pe au lōm, *

⁷ haga, “Siloam wanō ammōn, amgō ne u n+g l+mōn,” a ga. An+g gōm hag yuō, am n+g lōm, amgō u n+ḥl n+nōm, ram n+pe ara. Siloam manō iḥ u “Yuō Ara” a g+pal.

⁸ Pen n+bi b+ ram yam n+pe aip jim nōl gau abe, nōd n+pe nan as+ḥ g+m+ḍōp n+n+m+idal n+bi b+ gau abe haga, “B+ i, b+ au as+ḥ m+ḍōl g+, nan as+ḥ g+m+ḍōp u rō lōp,” a g+la.

⁹ Hageila, r+mnap haga, “Yau me, b+ an+bu nōp,” a g+la. R+mnap pen haga, “Wasō. B+ an+bu rō lōp u pen b+ i b+ ke n+ḥō,” a g+la. An+g hageila, b+ an+bu n+pe ke haga, “Yad me b+ an+bu,” a ga.

¹⁰ Hageia, n+p haga, “Amgō nōp u aige gōm kam+ḥ lōp?” o g+la.

¹¹ Hageila haga, “B+ Jisas a g+pal u, m+nōḥ yaḥ kiḥu alōm, gō ki+ḥp lō, udōm amgō yad u lōm hagōp. ‘Siloam wanō ammōn, amgō ne u n+g l+mōn,’ a gō, am amgō yad u n+g lem, ad+ḥ amgō n+ḥl n+n+bin,” a ga.

¹² Hageia haga, “B+ an+bu m+ḥi gai?” o g+la. Hageila haga, “Yad n+nagpin,” a ga.

B+ Perisi gau, “B+ amgō we ga u aige gōm kam+ḥ lōp?” o g+la

¹³⁻¹⁴ Pen Jisas gō amgō n+ḥl n+n+ḥa b+ an+bu, Juda kai God n+p sabe gep n+n kale u an+g ga u me, n+bi b+ r+mnap b+ an+bu n+p dam b+ Perisi m+ḍeila u auala.

¹⁵ B+ Perisi b+ an+bu n+p haga, “Ne aigōl g+mōn amgō n+ḥl n+n+ban?” o g+la. Hageila haga, “Jisas m+nōḥ ki+ḥp ap udōm, amgō yad u laj+p, yad am amgō yad u n+g lem, uri amgō n+ḥl n+n+bin,” a ga.

¹⁶ An+g hageia, b+ Perisi r+mnap haga, “God n+p sabe gep n+n u an+g ga rō, n+pe God n+p sabe gep n+n lo u r+ḥ jua. An+ḥ u, hon n+n+ḥun, God n+p yuō auagōp,” a g+la. An+g hageila, b+ kale r+mnap pen haga, “B+ nan si nan naj gep ap m+ḍaibōp, n+pe aigōl gōm nan gagep an+bu g+ḥōp?” o g+la. An+g hagōm kale ke nōp as+ḥ ke ke l+la.

¹⁷ B+ Perisi gau, b+ an+bu n+p kauyan hag n+nōm haga, “‘B+ amgō yad gō amgō n+ḥl n+n+bin,’ a g+pan u, ne b+ an+bu b+ n+nōn, a g+ gas+ n+n+ban?” o g+la. Hageila haga, “Yad n+n+bin n+pe b+ God manō hagep b+ ap,” a ga. *

¹⁸ Pen Juda b+ kub gau, b+ amgō we ga kam+ḥ la manō an+bu udagōm, n+me nap han+p au+l, a g+ḥō, ber m+ḥau aueilō,

¹⁹ haga, “N+ i n+ kale aka?” g+la. Hageila haglō, “Yau, n+ u n+ hol,” a g+ḥō. Hageilō

hagla, “Kale n+p amgō we halō yag daulō aka?” g+la. Hageila haglō, “Yau, n+p amgō we halō yag daulo,” a g+ḥō. An+g hageilō haga, “An+ḥ u, uri aigōl gōm amgō n+ḥl n+n+ḥab?” o g+la.

²⁰⁻²³ Hageila, kale ber pen hadō n+n+ḥō, Juda b+ kub an+ḥ gau nōd manō k+ḥ adō ap hagōm haga, “N+bi b+ an an Jisas n+pe Kraiḥ u a gōm waiō hagnabōl gau, Juda magum gep ram an+bu kauyan auagnabōl,” a g+la. Manō haga an+ḥu hadō n+n+m+il me, p+r+ḥmil, haglō, “N+ u, n+ hol m+ḍōp u, n+n+ḥul; n+ hol an+ḥu amgō we halō yag daulo u abe n+n+ḥul; pen m+ḥi aigōl gōm amgō n+ḥl n+n+ḥab u n+nagpul; b+ an n+pe gaj+p amgō n+n+ḥab u abe hol n+nagpul. Pen n+pe n+ḥ pro wasō; n+pe ke hag n+n+ḥinabim u, hagnab,” a g+ḥō.

²⁴ An+g hageilō, b+ kub gau b+ an+ḥu n+p kauyan w+ḥ allō aueia haga, “Nōp kam+ḥ lōp an+ḥu. God amgō ilō n+pe u manō n+nō nōp hag. Hon n+n+ḥun, b+ hagajun u, b+ an+ḥu b+ nan si nan naj gep b+ ap,” a g+la.

²⁵ An+g hageila, b+ an+ḥu pen haga, “N+pe b+ nan si nan naj gep b+ ap aka wasō, yad n+nagpin. Yad nan an+ḥ ap nōp n+n+ḥin. Nōd amgō we g+ m+ḍainō pen m+ḥi amgō n+ḥl n+n+ḥin,” a ga.

²⁶ Hageia haga, “Nōp aigege gōm gaj+p, amgō n+n+ḥan?” o g+la.

²⁷ Hageila haga, “Yad kalōp m+ḍō nōp hag n+ḥin u pen kale manō yad u udagpin. N+nōn g+n+g manō m+ḍō nōp hagaj+n manō u kauyan hag a g+mim hagabim? Kale ke u rō nōp b+ n+pe ap m+ḍun a g+mim hag n+n+ḥabim aka?” a ga.

²⁸ An+g hageia, n+p mulu kal n+nōm, n+p manō naj hagōm haga, “Hon Mosis b+ n+pe me, pen ne b+ y+ḥar+ḥ u b+ n+pe ap!

²⁹ God Mosis n+p manō hag nō hagn+ḍōp u n+n+ḥun, pen b+ i gai n+ḥō auōp u n+nagpun!” a g+la.

³⁰ Hageila haga, “Ake! B+ game! N+pe amgō y+p u gō kam+ḥ lōp, pen n+pe gai n+ḥō u kale n+nagpin me!

³¹ Pen hon n+n+ḥun, nan si nan naj gōl g+, God n+p sabe gaiōl u, n+pe manō kale udagnab; n+bi b+ God n+p n+n+ḥ udōm, manō hagōp rō gōl g+, n+p sabe gaiōl u, n+pe manō kale n+n+ḥab. *

³² M+nōḥ nabōḥ g+ la n+n u r+ḥōl. m+ḍ dap m+ḥi m+ḍpun n+n i, n+bi b+ amgō we halō yag daula ap gō kam+ḥ laga.

³³ B+ an+ḥu God yuō auagbōp, n+pe nan ap g+n+m rō lagbōp,” a ga.

³⁴ An+g hageia, kale pen haga, “Name nōp yag daua n+n u, b+ nan si nan naj gep u yag daula pen ne han+p manō hag n+n+ḥ gabōn ar? An+g hagnōn, Juda magum gep

ram i kauyan auagnabön," a göm, nîp ud mamō gî dam hön yan yula. *

Nîbi bî Jisas nîp nîj udagpal gau, amgö we rö midpal

³⁵ Pen bî anîbu nîp ud hön yula, Jisas manö anîbu nîjöm, am nîp ulhai nîjöm haga, "Ne Bî Nî nîpe nîp nîj udpan?" ö ga.

³⁶ Hageia haga, "Bî Nî nîpe bî an? Bî anîbu me u, a gö, yad nîp nîj udnam," a ga.

³⁷ Anîg hageia, Jisas haga, "Bî anîbu midö nöp nîjban. Me ne aip manö hagabul i," a ga.

³⁸ Anîg hageia, bî anîbu Jisas mîdeia il au kugom yîmöm haga, "Bî Kub! Yad nöp nîj udabin," a ga.

³⁹ Hageia, Jisas haga, "Yad mînönj nabön il i aubin u, nîbi bî mînön nabön il i midpal gau kalîp nîme lînîg aubin. Nîbi bî amgö we ga gau mailö apöm nîjnaböl; pen nîbi bî hon hadö nîj aij gîpun a göm, mailö arö göm, sîb yan aramöm nîjnagnaböl.

⁴⁰ Anîg hageia, bî Perisi söl anîb au mîdeila rîmnap, manö anîbu nîjöm hagla, "Anîg hagpan u, hon abe amgö we göp, a gîmön hagabön ar?" a gîla. *

⁴¹ Hageila, Jisas haga, "Kale amgö we mîdaibep rö, nan si nan naij gîpim u manö kub udagbep; pen nîj aij gîpun, a gîpim u me, kale gac halö mîdmim manö kub udnabim," a ga.

10

Kaj Sipsip Mukep Bî Aij u

¹ Jisas manö ap hod rîkôm haga, "Yad kalöp nîjō yabîl hagabin, kaj sipsip mîdpal waryö raul u arnîg, ajön il yîjîg göl mîgan u mîdö nîjöl gî, yîharîj ramö au raîa göm arnaböl gau, kale nan si udep nîbi bî.

² Bî sipsip mukep u, yîharîj ramö u raîa göm aragnab; ajön il yîjîg göl mîgan u nöp amöm, waryö raul mîgan yan arnab.

³ "Pen bî sipsip mukep u amjakö, bî ajön il abad mîdöp u nîp nîj aij gîgab rö, adan u hiîknab. Pen sipsip gau u rö nöp, bî anîbu maj mîgan nîp u nîjnaböl rö, sipsip nîpe ke gau hib nöl gî panîd hön arnab.

⁴ Sipsip nîpe panîd hön aramöm, nîpe nöd gö nîjöl gî, kale maj mîgan nîpe u nîjnaböl rö, nîp hain gîgaböl.

⁵ Pen bî ke nîbö ap ap hagö, nîp hain gagnaböl; maj mîgan nîpe nîjnagnaböl rö, pîrîk arnaböl," a ga.

⁶ Jisas anîgöl manö hod rîkôm haga pen manö hagab adö u a göm rîk nîjagla.

Jisas nîpe Sipsip Mukep Bî Aij u

⁷ Jisas manö rîk nîjagla rö, nîpe kauyan haga, "Yad kalöp nîjō yabîl hagabin, yad ke sipsip gau ajön arep mîdpin.

⁸ Pen, 'Hon kaj sipsip mukep bî,' a göm, nöd aula bî gau, kale magöjhalö nan si udep bî mîdmîdal. Sipsip gau manö kale u nîjagmîdal. *

⁹ Pen yad ke sipsip gau ajön arep rö mîdpin. Nîbi bî yîp apöm waryö raul mîgan arnaböl gau, kamîj nöp mîdeinaböl. Ajön amîl apîl göl gî, nan uîanj uîanj nîjnaböl.

¹⁰ Bî si udep gau, nan si udnîg, wîp alnîg, gî naij gînîg nöp aubal. Pen yad aunö u, kalöp gînö, kale kamîj pör mîdep magö anîbu udmim, kamîj mîd aij gep adö u nöp mîdpe aranj a gem aunö.

¹¹ "Yad Sipsip Mukep Bî Aij. Sipsip Mukep Bî Aij u, kaj sipsip gau a göm umnab. *

¹² Bî au mani udnîg kaj sipsip abad mîdeinab u, bî kaj sipsip mukep yîjîg göl wasö; sipsip gau sipsip nîpe wasö u me, kain hauî gau auaiöl u nîjöm pîñîj gî arnab. Anîb u me, kain hauî anîb gau sipsip gau kalîp yu gî dam ke gau gau yunaböl. *

¹³ Bî anîbu mani udnîg kaj sipsip abad mîdöm, sipsip gau kalîp gasî nîjnagnab u me, pîñîj gî arnab.

¹⁴⁻¹⁵ "Yad Sipsip Mukep Bî Aij. Bapi hol apîl pen pen nîj aij gîpul rö, yad sipsip gau aip pen pen nîj aij gîpun. Anîb u, yad kalîp a gem umnabin. *

¹⁶ Sipsip waryö raul mîgan i mîdpal nöp wasö, sipsip rîmnap halö mîdpal. Sipsip anîb gau u rö nöp udnabin. Kale u rö nöp manö yad u nîjnaböl. Sipsip raul mîgan anî ap magum gî mîdöm, bî mukep kale anî ap nöp mîdöm gîgab. *

¹⁷ "Yad kalîp nan a gem umem uraknabin rö, Bapi yîp mîdmagö löp. *

¹⁸ Nîbi bî rîmnap gasî kale nîjöm gîlö umagnabin; yad ke umnam a gem umnabin. Yad ke umnam a gem umnabin; yad ke uraknam a gem uraknabin. Anîb u, Bapi yad, ne unbö gîmön a ga manö nîpe u udem, haga rö nöp gîgabim," a ga.

¹⁹ Jisas manö anîbu hagö, Juda kai kauyan asîk böj u ke, böj u ke löm,

²⁰ rîmnap hagla, "Nîpe kîjaki abanj alö, manö pîral hagab u, nîhön gînîg manö nîpe u nîjnabim?" ö gîla.

²¹ Anîg hageila, rîmnap pen hagla, "Nîpe kîjaki abanj alböp u, anîg hag aij gîgböp. Pen kîjaki abanj alö, aigöl göm nîbi bî amgö we ga gau gö kauyan nîjblap?" ö gîla.

* 9:40: Mad 15:14 * 10:8: Jer 23:1-2; Esi 34:2-3 * 10:11: Sam 23:1; Rep 7:17 * 10:12: Ap 20:29 * 10:14-15: Mad 11:27; 1Jn 3:16 * 10:16: Ais 56:8; Esi 34:23 * 10:17: Pîp 2:8-9

22 Pen hainö Juda nîbi bî, God sabe gep ram u† aij mîdöp u mîñ mîñ gep ñin kub u mîñi, a göm, Jerusalem am magum gîla. Pen ñin kub anîbu, ram yîgön ñin u me,

23 Jisas nîpe God sabe gep ram hön adö “Solomon Ram Bada” a gîmîdal u ajeia nîñöl gî,

24 Juda nîbi bî gau Jisas mîdeia au apöm hagla, “Hanîp gö pör nöp abad mîdagaiun; ne Kraiss u mîdaimön u, waiö hagö nîñun,” a gîla.

25 Hageila, Jisas haga, “Yad kalöp hadö hagnö pen manö yad u manö nîñö a gîmim nîñ udagge. Bapi yad klö nîpe udem nan gagep gau gîpin u nîñmim, manö yad u manö nîñö a gîmim nîñ udebep.

26 Pen sipsip yad mîdagpim rö, manö yad u manö nîñö a gîmim nîñ udagge.

27 Sipsip yad gau manö yad hagabin nîñbal; yad kalîp nîñbin nîñöm kale yîp hain gîpal.

28 Yîp hain gîpal gau, kalîp kamîñ pör mîdep magö u ñabin u me, kale umagnaböl. Ñimagö adö yad mîdpal rö, nîbi bî rîmnap apöm kalîp ðîp gî ud aröl rö lagöp. *

29 Bapi yad kalîp ud yîp ñöb u, nîpe Bî klö unbö ke yabî mîdöp me. Ñimagö adö nîpe mîdpal rö, nîbi bî rîmnap apöm kalîp ðîp gî ud aröl rö lagöp.

30 Bapi ke, yad ke, wasö; hol apîl añî yabî mîdpul,” a ga.

31 Jisas anîg hageia, Juda kai nîp kauyan kabö ju paknîg geila.

32 Anîg geila, Jisas kalîp pen haga, “Bapi yîp hagö, kale mîdaibe nîñöl gî, nan aij ke ke iru nöp gîno. Pen nan aij gîno anîb gau, adö mai gî najî gîno nîñmim, yîp al pak lîñîg gabim?” ö ga.

33 Hageia hagla, “Nan aij adö anîb gau nîñun, nöp al paklîñîg gagabun; ne bî yabî pen, yad God rö mîdpin, a gîmön, God hib nîpe dap lug gîpan u me, nape al pak lîñîg gabun,” a gîla. *

34 Anîg hageila, Jisas haga, “Lo kale ke adîñ ap kalî kîñ rîkôm hagla, ‘God nîpe haga, ‘Kale ke god rö mîdpim,’ a ga,’ a gîla. *

35 God Manö u manö ap piral hagagnab; pör nöp pör nöp nîñö nöp mîdeinab. God nîpe nîbi bî yîharîñ gau manö hagajîñ anîbi ñöm, ‘Kale god rö mîdpim,’ a ga.

36 Pen yad, yad mîñöñ naböñ il i aubin u, Bapi yîp wög nîpe hag löm hag yuö aubin. Pen yad God Ñî nîpe mîdpin a gîno manö anîbu nîñmim, kale nîñön gîñîg, God hib nîpe hag pro gab, a gîmim, yîp al pak lîñîg gabim?

37 Yad God wög nîpe geinabin u, manö yad nîñ udmim. Wasö u, wasö.

38 Pen manö yad nîñ udagun, a gînabim u, yad nan gagep rö gîpin gau nîñmim, nîñ udmim. Kale anîg göl nîñ udmim me, yad Bapi aip mîdpin Bapi yad aip mîdöp u nîñnabim,” a ga. *

39 Jisas nîp kauyan ud sîsî lun a gîla u pen agamîj hil gî löm ara.

40 Jisas anîg hil gî amöm, kauyan ñîg Jordan juöm böñ lödan amöm, Jon nöd mîdöm nîbi bî ñîg pak ñîmîdöp ram mîñöñ rîgon gau am mîdeia. *

41 Nîbi bî iru nöp mîdeia u apöm hagla, “Jon nan gagep rö rîmnap gagmîdöp, pen nîpe bî i nîp a göm, manö nîñön nîñön hagmîdöp u, magöñhalö manö nîñö nöp hagmîdöp,” a gîla.

42 Anîg hagöm, nîbi bî mîgan anîbu mîdeila gau iru nöp Jisas nîp nîñ udla.

11

Lasaras uma

1 Ram rîñîg aglö Bedani nîbö bî ap nan ga; hib nîpe u Lasaras. Bî anîbu, nîñin nîpe mîhöp mîdmîdil; ap Maria, ap Mada. *

2 Maria me, Jisas nîp ma kîd nîpe u wel hon gî ñöm, umagö nîpe ud îk gî yua nîbi anîbu. Nîmam nîpe Lasaras nan ga. *

3 Lasaras nîñin mîhau Jisas nîp manö bîg yumîl haglö, “Bî Kub! Bî mîdmagö ne u nan göp,” a gîlö.

4 Pen Jisas manö hag yulö anîbu nîñöm haga, “Nîpe nan göp pen böñ nöp umagnab. Pen God nîpe ke nîñöb rö, nîpe klö ke nîpe gö, nîbi bî gau God hib nîpe u abe, God Ñî hib nîpe u abe haglö adö arnab, a göm ga,” a ga. *

5 Jisas nîpe Mada, nîñin nîpe Maria, nîmam kale Lasaras kalîp yam mîdmagö lîmîdöp.

6 Pen Lasaras nan ga manö anîbu nîñöm, Jisas nîp nîñîg yîñîd araga; ram mîñöñ mîdeia au ñin mîhöp halö mîdeia.

7 Ñin mîhöp lugö, bî nîpe gau kalîp haga, “Ram mîñöñ Judia ado gî arun,” a ga.

8 Anîg hageia, bî nîpe gau hagla, “Manö hag ñeb bî. Rol magö u nöp, bî Juda gau nöp kabö ju paknîg geila u pen ne kuöyan ram mîñöñ anîbu ado gî arnîg gabön aka?” gîla.

9 Hageila, Jisas haga, “Kale nîñbim, ñin añî ap, aua unbö mîgan lan nöp mîdöp. Nîbi bî mailö halö ajeinaböl gau, mîñöñ naböñ mailö anîbu mailö ñö, nan rîmnap kalpe li ludö arö ap lug pakagnaböl.

* 10:28: Jon 3:16; 6:39 * 10:33: Lep 24:16 * 10:34: Sam 82:6 * 10:38: Jon 14:10-11 * 10:40: Jon 1:28

* 11:1: Luk 10:38-39 * 11:2: Jon 12:3 * 11:4: Jon 9:3

¹⁰ Pen n̄ibi b̄i sib̄on yan̄ ajeinaböl gau, mailö kale m̄dagö, nan r̄imnap kalpe li ludö arö ap lug paknaböl," a ga.

¹¹ Jisas an̄g hagöm, manö ap halö kal̄p hagöm haga, "B̄i n̄ijeb hon Lasaras hon hanab; pen yad amem n̄ip hagnö urak aunab," a ga.

¹² Hageia, b̄i n̄ipe gau pen hagla, "B̄i Kub. N̄ipe hanab a ḡipan rö, kam̄ij l̄nab," a ḡila.

¹³ Jisas n̄ipe Lasaras hadö umöb u n̄ijöm, "Lasaras hon hanab," a ga. Pen b̄i n̄ipe gau Jisas manö n̄ipe n̄ijöm, Lasaras ȳhar̄ij hon hanab a ḡi gas̄i n̄ijla.

¹⁴ B̄i n̄ipe gau n̄ijagep adö m̄ideila n̄ijöm Jisas kal̄p waiö hagöm haga, "Lasaras hadö umöb.

¹⁵ Pen yad Lasaras aip m̄idagainö umöb u, kalöp nan a gem m̄ñ m̄ñ ḡipin. An̄g göp u me, kale manö yad n̄ij udmim rö löp. Pen Lasaras m̄idöp au arun," a ga.

¹⁶ Hageia, Domas Didimas n̄ipe Jisas b̄i n̄ipe r̄imnap gau kal̄p haga, "Hon magöñhalö manö hag ñeb b̄i hon aip ram m̄inöñ Judia arno, n̄ip al pak löm, han̄ip abe al pak löl," a ga. *

Jisas Mada Maria añil m̄ihau kal̄p manö haga

¹⁷ Pen kale ram r̄iñg aglö Bedani am-jakeila, n̄ibi b̄i gau Jisas n̄ip hagla, "Lasaras uma r̄igöl ḡino, ñin m̄ihau m̄ihau padiöp," a ḡila.

¹⁸ Pen ram r̄iñg aglö Bedani an̄bu, Jerusalem söl au, kilomida unbö m̄ihau n̄igan rö nöp m̄idm̄idöp rö me,

¹⁹ Lasaras umö, Juda n̄ibi b̄i iru nöp apöm, Mada Maria añil m̄ihau mög n̄ijöm m̄iñöñ magö ḡi m̄ideila.

²⁰ Pen Jisas auab, a ḡilö, Mada n̄ijöm, n̄iñin Maria n̄ip ram u arö göm, am Jisas n̄ip n̄ijñg ara.

²¹ Mada n̄ipe am Jisas n̄ip n̄ijöm haga, "B̄i Kub. Ne i m̄idaibnap, mam yad Lasaras umagböp.

²² Pen yad n̄ijbin, m̄ñi God n̄ip nan n̄ihön hag n̄ijeinabön, hagnabön rö ḡinab," a ga.

²³ Hageia, Jisas haga, "Namam kuöyan uraknab," a ga.

²⁴ Hageia, Mada haga, "Yad n̄ijbin manö kub hagep ñin u uraknab," a ga. *

²⁵ Hageia, Jisas haga, "Yad ke ḡinö n̄ibi b̄i uraknaböl; yad ke ḡinö n̄ibi b̄i kam̄ij m̄ideinaböl. N̄ibi b̄i ȳip n̄ij udöm umnaböl gau, kam̄ij m̄ideinaböl.

²⁶ N̄ibi b̄i kam̄ij m̄idöm ȳip n̄ij udnaböl gau, umagnaböl; pör nöp pör nöp kam̄ij m̄ideinaböl. Manö hagabin an̄ibi n̄ij ud-pan aka?" ga.

²⁷ Jisas an̄g hageia, Mada haga, "B̄i Kub. Yauë, yad n̄ijbin, ne me Kraiss u, God Ñi n̄ipe m̄inöñ naböñ i aunab, a ḡim̄idal u nöp," a ga. *

²⁸ Mada manö an̄bu hagöm, ram ado ḡi amöm, n̄iñin n̄ipe Maria n̄ip r̄im̄id il gau mumug r̄iköm haga, "Manö hag ñeb b̄i hadö auub; nöp mai a göm hag n̄ijab," a ga.

²⁹ Maria manö an̄bu n̄ijöm ȳijid uraköm, Jisas n̄ip n̄ijñg ara.

³⁰ Pen Jisas ram r̄iñg aglö Bedani hadö auaga; Mada n̄ip n̄ija m̄igan an̄b au nöp m̄ideia.

³¹ Maria n̄ipe an̄g ȳijid arö, Juda n̄ibi b̄i n̄ip aip ram raul m̄ideila gau hag n̄ijla e, wip r̄igöl dan̄ m̄iñöñ ḡin̄g arab, a göm, arö n̄ijöl ḡi hain arla.

³² Maria am Jisas n̄ip n̄ijöm, m̄ideia ma il au maben ȳimöm haga, "B̄i Kub, ne aui m̄idaibnap, mam yad umagböp!" a ga.

³³ Pen Maria abe, Juda n̄ibi b̄i n̄ipe aip aula gau abe m̄iñöñ geila u n̄ijöm, Jisas gas̄i hibur m̄idmagö n̄ipe mög kub yab̄i ga.

³⁴ An̄g gö, Jisas haga, "N̄ip r̄igöl ḡipim gai?" ö ga.

Hageia hagla, "Auö am n̄ijun," a ḡila.

³⁵ Jisas amgö ñig luga.

³⁶ Jisas amgö ñig lugeia u n̄ijöm, Juda n̄ibi b̄i gau n̄ijöm hagla, "N̄ijim! Lasaras n̄ip m̄idmagö yab̄i löp!" a ḡila.

³⁷ R̄imnap pen hagla, "N̄ipe b̄i amgö we ga u n̄ip gö amgö ñil n̄ija rö, n̄ihön ḡin̄g nan b̄i an̄ibi n̄ip ga u gö kam̄ij laga?" ö ḡila. *

Jisas Lasaras n̄ip gö, uraka

³⁸ Pen Jisas kuöyan gas̄i hibur m̄idmagö n̄ipe mög kub yab̄i n̄ijöm, Lasaras n̄ip r̄igöl ḡila m̄igan u amjaka. Wip r̄igöl ḡila an̄bu, kabö m̄igan ap r̄igöl ḡila; pen kabö kub ap ud ajöñ p̄i ḡilö m̄ideia.

³⁹ Pen Jisas b̄i gau haga, "Kabö u ud yuim," a ga.

Jisas an̄g hageia, b̄i Lasaras uma an̄bu n̄iñin n̄ipe Mada haga, "B̄i Kub, wip u umö r̄igöl ḡino, ñin m̄ihau m̄ihau padiöp u, hal̄ij naji yab̄i aunab," a ga.

⁴⁰ Hageia, Jisas pen haga, "Nöp n̄ihön hagajin? Nöp hagnin, 'Ȳip n̄ij ud m̄idmön me, God klö n̄ipe ke n̄ijnabön,' a ḡipin," a ga.

⁴¹ An̄g hageia, kabö u ud yulö, Jisas ḡilan̄ ḡi n̄ijöm haga, "Bapi, yad nöp hag n̄ijñö ȳip n̄ijban u, nöp aij a gabin.

⁴² Yad nöp hag n̄ijñö ȳip pör n̄ijban u hadö n̄ijban, pen manö hagabin an̄ibi, n̄ibi b̄i aui urak m̄idpal gai, ne nöp ȳip yuö aunö u n̄ij udöl, a gem hagabin," a ga.

43 Jisas anig hagom, meg mingan dap ranom haga, "Lasaras, ne honj aui au!" a ga.

44 Hageia, wahj n+n ma n+p wam wam haluom, nab+c maj mingan wahj wam wam gom, dam r+gol gila wahj gau, anig gol mido n+nol g+, wip he m+lo u urak wahj halo wam wam gom honj aua. Auo, Jisas b+ gau kalip haga, "Wahj n+p wam halubim gau hub+k yube aran," a ga. Hageia, haga ro gila.

Jisas n+p alun a gom gas+ u n+nla (Mad 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:2-2)

45 Juda n+bi b+ Maria n+p n+n+nig aula an+ b gau, Jisas Lasaras n+p go uraka u n+njom, n+bi b+ iru nop Jisas n+pe Kraisu a gom, n+p n+n udla. *

46 Pen r+mnap ado g+ b+ Perisi m+deila au amom, Jisas ga an+bu kalip hag n+la. *

47 Hag neila, b+ Perisi gau abe, b+ God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, kale Juda Kansol mano ud asik l+m+idal b+ kub gau kalip w+n allu, am magum geila, kalip hagla, "B+ an+bu nan gagep iru nop gab u, hon n+hon g+nabun?"

48 Hon n+nun aru gino, n+pe an+bu nop go aru, n+bi b+ magohalo n+p n+n udom, kinj kub hon a geinabol u, Rom b+ kub gau apom, God sabe gep ram hon u g+ naji gom, han+p Juda n+bi b+ g+ naji gom, g+nabol," a gila.

49 Pen m+ an+bu nop, b+ ap n+p hag l+lo, n+pe b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ u m+deia. B+ an+bu hib n+pe Kaiapas. N+pe magum geila anj u manu hagom haga, "Kalop gasi lagop.

50 Yad kalop hagabin, b+ an+ ap umo hon magohalo kam+n arnabun u aij; hon magohalo umnabun u naji," a ga.

51 Kaiapas n+pe mano haga an+bu, n+pe ke hagaga; n+pe b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ m+ an+bu m+deia ro, n+pe nan n+hon n+hon haino g+nab gau gas+ n+njom, Jisas n+pe Juda n+bi b+ gau kalip a gom umnab, a ga.

52 Pen Juda kai kalip nop waso; n+bi b+ God n+ pai n+pe udnig gab gau magohalo ud j+m nom lo, il n+pe an+ yab+ m+deinabol, a gom umnab, a ga. *

53 An+bu u, n+n an+bu il gom, Juda b+ kub an+ b gau Jisas n+p aige gun alun, a gom, por nop mano an+bu nop hag am+l ap+l g+ m+deila. *

54 Juda b+ kub gau Jisas n+p alnig geila u n+njom, Jisas n+pe ram m+n+n kale ram m+n+n Judia waiu ajagm+dop; n+pe b+ n+pe gau aip ram m+n+n Judia au ju am Epraim

daun amjakom, m+n+n nabon kabon nop m+dm+dop got au m+dm+dal.

55 Pen Juda kai Pasopa n+n kub kale u sol sol ga n+njom, n+bi b+ iru nop ram m+n+n kale ke gau aru gom, hon God amgo ilu n+bi b+ u+ aij m+du, Pasopa nan n+nun, a gom, wog ado kale hadame gau g+m+idal ro g+n+n Jerusalem arla.

56 Kale Jerusalem apjakom, Jisas n+p ulhai n+n m+deila. Kale amom God sabe gep ram raul m+gan u midom, Jisas mai, a gom, pen hag n+njo pen hag n+njo gom hagla, "Kale n+hon gas+ n+n+bim? N+pe Pasopa n+n i aunab aka waso?" gila.

57 Pen God n+p nan sabe gep b+ kub gau abe, b+ Perisi gau abe, mano ap hagla, "N+bi b+ ap Jisas n+p n+n+nim u, n+pe ap han+p hageinab, hon am n+p ud sis+ lun," a gila.

12

Maria Jisas n+p wel hal+nj aij auap l+ na (Mad 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Pasopa nan n+n+nig gila u, n+n unbo kagol j+n u nop mido n+nol g+, Jisas Lasaras uma n+p go uraka ram n+pe u ara. Ram r+n+n aglu an+bu hib Bedani. *

2 Bedani amom, nan n+nun, a gom, Jisas u, Lasaras u, n+bi b+ r+mnap abe, as+k m+deila n+njom, Mada nan mago gau n+me la. *

3 N+n+n Maria pen, wel hal+nj aij mani kub yab+ raubal barol ap dapom, Jisas ma ado u honj g+ nom, umago n+pe u udom ma n+pe h+ ga. Anig geia, wel hal+nj aij an+bu, ram raul an+bu magohalo hal+nj ara. *

4 Anig geia, Judas Iskariod, Jisas b+ n+pe au n+p haino mumug n+n+a b+ an+bu, hal+nj aij an+bu n+njom haga,

5 "Mani kub yab+ raubal wel an+bi ro yuom, mani udom, n+bi b+ nan m+dagop gau kalip n+bo u aij. B+ wel an+bi ro raunig gab u, n+pe rak+n unbo s+duj lanj wog gom mani udom amom wel an+bi raunab," a ga.

6 N+pe anig haga u, n+bi b+ nan m+dagop gau mog n+njom hagaga; n+pe mani wad+ u ud ajom, r+mnap agam+nj si udm+dop u me anig haga.

7 Pen Jisas haga, "N+p hag gagmon. Yip r+gol g+nabol n+n u l+ n+n+nig dap lop u, uri dap l+ nob.

8 N+bi b+ mani m+dagop gau aip por m+deinabim; pen yad aip por m+deinabim," a ga. *

Lasaras n+p agam+n alun, a gila

9 Jisas Bedani ap m+dop a gila mano an+bu n+njom, Juda n+bi b+ iru nop gau n+p n+n+nig arla. Pen Jisas n+p nop n+n+nig

* 11:45: Jon 7:31 * 11:46: Luk 16:31 * 11:52: Jon 10:16 * 11:53: Jon 5:18 * 12:1: Jon 11:1,43 * 12:2: Luk 10:40 * 12:3: Luk 7:37-38 * 12:8: Dud 15:11

aragla; Lasaras b̄i uma Jisas gö uraka b̄i an̄bu n̄p abe n̄n̄n̄g arla.

¹⁰⁻¹¹ Pen Lasaras uma Jisas n̄p gö uraka rō, Juda n̄bi b̄i iru n̄p naḡi adō kale ḡi m̄dm̄dal u arō gōm, Jisas n̄p n̄n̄j udlā. An̄g geila, b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i kub gau, Lasaras n̄p abe alnabun, a gōm gas̄i u n̄n̄jla. *

Jisas kin̄ rō Jerusalem ara

(Mad 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ruō, n̄bi b̄i iru yab̄i Pasopa nan n̄n̄n̄g aula gau, Jisas Jerusalem auab a ḡila manō an̄bu n̄n̄jōm,

¹³ n̄p am n̄n̄jun, a gōm, galon uʔan̄ r̄ik dap lōl ḡi, wiñ kub alōl ḡi hagla, “B̄i Kub hib̄ n̄pe u hagno adō aran̄!”

“B̄i Kub n̄pe B̄i n̄pe an̄bi yuō auōp me i!”

“N̄pe B̄i aij. Hib̄ n̄pe hagno adō aran̄!”

“N̄pe Isrel Kin̄ auab me i! Hib̄ n̄pe hagno adō aran̄!” *

¹⁴ Jisas kaj donki marep ap udōm, adō an̄bu as̄ikōm areia. An̄g ga u, God Manō u kal̄i k̄liñ r̄ikōm hagla rō n̄p ga. God Manō ad̄i an̄bu kal̄i k̄liñ r̄ikōm hagla, *

¹⁵ “Saion pai, ne piñ̄n̄ gagmōn.

Kin̄ ne u kaj donki marep adō u as̄ikōm auab,” a ḡila.

¹⁶ Ga n̄n̄ an̄bu, Jisas b̄i n̄pe gau, God n̄pe an̄g ḡinab a ga rō n̄p gab u a gōm n̄n̄jagla; pen hainō Jisas umōm urakōm, God ram m̄n̄n̄j kumi kabō adō lan̄ au hadō ara n̄n̄ an̄bu n̄p, Jisas b̄i n̄pe gau gas̄i n̄n̄j aij gōm n̄n̄jla, Jisas Jerusalem arāia n̄n̄ an̄bu nan n̄hōn n̄hōn n̄p ḡila gau, nōd God manō hagep b̄i gau God Manō kal̄i k̄liñ r̄ikōm hagla rō n̄p ḡila. *

¹⁷ Jisas Lasaras uma n̄p gö uraka u, n̄bi b̄i n̄n̄jōl m̄deila gau manō an̄bu hag am̄l ap̄ ḡi m̄deila.

¹⁸ An̄b u, n̄bi b̄i iru n̄p nan gagep ga an̄bu n̄n̄jōm, Jerusalem arō gōm, n̄p adan an̄ au n̄n̄n̄g arla.

¹⁹ Kale an̄g ḡila rō, b̄i Perisi gau n̄n̄jōm, kale ke n̄p manō hagōm hagla, “N̄n̄j! Hon nan ap gun rō lagōp. N̄bi b̄i m̄n̄n̄j nabōn̄ il i magōn̄halō b̄i an̄bu n̄p hain gabōl,” a ḡila.

Grik n̄bi b̄i r̄imnap Jisas n̄p n̄n̄n̄g arla

²⁰ Pen Pasopa n̄n̄ u auab, a gōm, God n̄p sabe ḡin̄g Jerusalem arla n̄n̄ an̄bu, Grik n̄bi b̄i r̄imnap aip arla.

²¹ Grik n̄bi b̄i an̄b gau apōm, Pilip ram m̄n̄n̄j Galili au Bedsaida daun n̄bō b̄i u n̄p hagla, “B̄i kub n̄n̄jeb, hon Jisas n̄p n̄n̄jun,” a ḡila.

²² An̄g hageila, Pilip am Edru n̄p hag n̄m, Edru aip m̄n̄hōngōl ammil Jisas n̄p hag n̄hōl.

²³ Hag n̄ailō, Jisas haga, “M̄ñi God gö, B̄i N̄i n̄pe B̄i mailō aij ke halō m̄dōp u n̄n̄n̄bōl n̄n̄ u hadō auōp. *

²⁴ Yad kalōp n̄n̄jō yab̄i hagabin, wid magō ap m̄n̄n̄j yan̄ lugōm umagnab u, ȳhar̄n̄ wid magō añ̄ ap n̄p m̄deinab. Pen wid magō an̄bu m̄n̄n̄j yan̄ lugōm umeinab u, hainō ranōm magō iru n̄p p̄lnab. *

²⁵ N̄bi b̄i an̄, ‘M̄n̄n̄j nabōn̄ il i kam̄n̄ m̄dep magō yad ke n̄p gas̄i n̄n̄jem m̄d aij ḡinam,’ a gōm gö arnab u, n̄pe umōm bōn̄ n̄p umnab; pen n̄bi b̄i an̄, ‘M̄n̄n̄j nabōn̄ il i kam̄n̄ m̄dep magō yad ke gas̄i iru n̄n̄agnam; m̄d aij ḡinabin aka m̄d aij gagnabin u nan kub wasō,’ a gōm gö arnab u kam̄n̄ m̄dep magō n̄pe u p̄r n̄p p̄r n̄p m̄deinab. *

²⁶ Pen n̄bi b̄i an̄ ȳp wōg ḡin̄g ḡinabin a ḡinab u, n̄pe ȳp hain̄ ḡin̄m; yad gai m̄deinabin u, n̄bi b̄i wōg ḡi ñeb yad aip m̄deinab. N̄bi b̄i an̄ wōg yad ḡi ñnab, Bapi yad n̄bi b̄i an̄bu hib̄ n̄pe u dap rannab.

Jisas, “Umnabin,” a ga

²⁷ “M̄ñi ȳp marō gab u n̄hōn hagnam? ‘Bapi ȳp rarō rauō, ȳp nan n̄hōn ḡin̄g gab u gagn̄m,’ a gem hagnam aka? Wasō! Marō an̄bu udn̄g aunō. *

²⁸ Pen Bapi, ne gö n̄bi b̄i gau n̄n̄n̄bōl, ne B̄i mailō aij ke halō m̄dpan,” a ga.

Jisas an̄g hagō n̄n̄jōl ḡi, manō ap kumi kabō adō lan̄ n̄bō apōm haga, “Yad ḡinō, n̄bi b̄i gau hadō n̄n̄bōl yad B̄i mailō aij ke halō m̄dpan. Pen yad kauyan̄ ḡinō, n̄bi b̄i gau kauyan̄ n̄n̄n̄bōl,” a ga.

²⁹ Pen n̄bi b̄i m̄deila gau, God manō haga an̄bu n̄n̄jōm, r̄imnap hagla, “R̄imu hagaj̄p,” a ḡila; r̄imnap pen hagla, “Ejol ap Jisas n̄p manō r̄imnap hagaj̄p,” a ḡila.

³⁰ An̄g hagla u pen Jisas kal̄i yap haga, “Manō hagaj̄p an̄bu ȳp nan a gōm hag-gagōp; kalōp nan a gōm hagaj̄p.

³¹ Pen n̄hōn: m̄ñi n̄bi b̄i m̄n̄n̄j nabōn̄ il i gau, kale n̄hōn n̄hōn ḡipal u, God n̄pe ke n̄n̄jōm, pen n̄m, kale balu ke ke linab. N̄bi b̄i m̄n̄n̄j nabōn̄ il i ȳp n̄n̄j udagpal gau kal̄i kin̄ rō abad m̄dōp b̄i naij an̄bu, God n̄p r̄id̄ik ḡi yunab.

³² Ȳp ud adō au lan̄ leinabōl u, yad n̄bi b̄i ram m̄n̄n̄j ke gau n̄bō magōn̄halō ʔip ḡi dam udnabin,” a ga. *

* 12:10-11: Jon 11:45 * 12:13: Sam 118:25-26; Jon 1:49

13:31-32; 17:1 * 12:24: 1Ko 15:36 * 12:25: Mad 16:25

* 12:33: Jon 19:6

* 12:14: Sek 9:9 * 12:16: Jon 2:22 * 12:23: Jon

* 12:27: Sam 6:3; 42:5; Mad 26:38 * 12:32: Jon 3:14

³³ Jisas manö haga anıbu, yıp aige göl gılo umnabin, a göm, haga. *

³⁴ Pen nıbi bı iru nöp ap mıdeila anıb gau Jisas nıp pen hagla, “Lo manö hon u hagöp, ‘Krais u pör pör nöp kamıñ mıdeinab,’ a göp u pen ne ai gıñıg gımön hagabön, ‘Bı Ñı nıpe nıp ud adö au lañ lınaböl,’ a gabön? Pen Bı Ñı nıpe a gı hagabön u, an nıp hagabön?” ö gıla. *

³⁵ Hageila, Jisas haga, “Mailö u pro marap halö kalöp aip mıdeinab. Anıb u, mailö kalöp aip mıdöp magö i, adan aj aij gımım; wasö u, sıb apöm kalöp patu gınab. Nıbi bı an sıb au ajeinab, gai arnabin a göm nıñagnab. *

³⁶ Mailö kalöp aip mıdöp magö i, mailö u nıñ udmım. Mailö u nıñ udeinabım u, mailö ñı pai nıpe lınabım,” a ga. Jisas anıg hagöm, nıbi bı anıb gau arö göm ke gau aramöm pi göl mıdeia. *

Nıbi bı gau iru nöp Jisas nıp nıñ udagla

³⁷ Jisas nıpe nan gagep iru nöp nıbi bı gau amgö ilö adö kale ga nıñla pen nıp nıñ udagla.

³⁸ Nıbi bı Jisas nıp nıñ udagla u, bı God manö hagep Aisaia hadame nöp God Manö adıñ ap kalı kılñ rıköm haga rö nöp gıla. Nıpe manö anıbu kalı kılñ rıköm haga,

“Bı Kub, manö aij ne kalıp hag nıñun pen kale manö anıbu manö aij a göm udagpal; ne klö ke yabıl ne ke gımön gaina u nıñbal u

pen nöp Bı Kub a göm nıñ udagpal,” a ga. *

³⁹⁻⁴⁰ Anıb u, kale Jisas nıp nıñ udagla. Anıg gıla u, Aisaia God Manö adıñ ap kalı kılñ rıköm haga rö nöp gıla. Nıpe manö anıbu kalı kılñ rıköm haga,

“God nıpe nıbi bı gau kalıp gö kale amgö we rö mıdpal;

God nıpe gö kale gası rımıd aij mıdagöp.

God nıpe kalıp ga anıbu,

kale amgö magö nıñ aij göm, gası rımıd nıñ aij göm, yıp aublap, yad gıñö kalıp kamıñ lıñöp, a göm ga,” a ga.

Adö anıbu nöp kale Jisas nıp nıñ udöl rö laga.

⁴¹ Aisaia hadame nöp manö haga anıbu, nıpe Jisas mailö aij nıpe u nıñöm anıg haga. *

⁴² Pen Juda bı kub gau kale magöñhalö Jisas nıp arö gagla; bı kub iru nıñanö nıp nıñ udla. Pen, bı Perisi hanıp hag yulö hon Juda magum gep ram raul mıgan u kuöyan

arep rö lagnab, a göm me, Jisas nıñ udla u waiö hagagla. *

⁴³ Jisas nıñ udla u waiö hagagla anıbu, nıbi bı gau hib hon haglö adö arañ, a gı gası nıñöm, anıg gıla. Pen nan nıñön gıno God nıñö, nıp aij gınab a göm, gası anıbu nıñagla. *

Jisas manö aij nıpe u nöp nıbi bı kalıp manö kub hagnab

⁴⁴ Pen Jisas meg magö dap ranöm haga, “Nıbi bı an yıp nıñ udnab u, yıp nöp wasö, bı yıp hag yuö aunö nıp abe nıñ udnab.

⁴⁵ Nıbi bı an yıp amgö nıñnab u, yıp nöp wasö, bı yıp hag yuö aunö nıp abe amgö nıñnab. *

⁴⁶ Yad mınön naböñ it i apem nıbi bı gau kalıp mailö ñabin. Anıb u, nıbi bı yıp nıñ udnaböl gau, sıbön anı gau mıdageinaböl.

⁴⁷ “Nıbi bı manö yad u nıñöm hagabin rö gagnaböl gau, kalıp manö kub hagagnabin. Pen nıñön: yad nıbi bı mınön naböñ it i mıdpal kalıp manö kub hagnıg auagnö; kalıp ud kamıñ yunıg aunö. *

⁴⁸ Pen nıbi bı yıp udagöm, manö yad udagnaböl gau, manö kub hagep ñın u, manö yad hagpin u nöp kalıp manö kub hagnab.

⁴⁹ Nıñön gıñıg: manö yad hagpin u, ke nıñem hagagpin; Bapi yıp hag yua u, anıg anıg hagnön, a göp rö nöp hagpin.

⁵⁰ Yad nıñbin, manö nıpe u nıñ udeinaböl u, kalıp pör mıdepu u ñınab. Anıb u, manö yad hagabin u, Bapi manö anıg anıg rö hagnön, a göp rö nöp hagabin,” a ga.

13

Jisas bı nıpe gau ma kalıp nıñ lık gı yua

¹ Ñın kub Pasopa nıñeb ñın u rol a göm, Jisas nıña, Nap nıp mınön naböñ it i hag la ñın u padi ara nıñöm nıpe ado gı Nap arep ñın u söl aua. Pen nıbi bı nıpe ke mınön naböñ it i mıdmagö lı mıdöm, mıd damöm, nıp al pak lılo, umöm Nap ara.

² Kıjaki pen Saimon İskaridö ñı nıpe Judas nıp gası ñö, Jisas nıp aige gem damem bı kub gau kalıp nıñnabin a göm, gası u nöd nöp nıñ pi gı löm, hainö hon Jisas bı nıpe gau Jisas aip Pasopa nan nıñnıg asıkno. *

³ Jisas nıpe nıñöb, God nıpe nan gau magöñhalö ud nımagö adö nıpe la. Jisas nıñöb, nıpe Nap God aip mıdöm mınön naböñ it i apöm, mıdöm, hainö umöm, ado gı Nap mıdöp arnıg ga. *

⁴ Anıb u, Jisas uraköm, wañj mılö kub nıpe u ud juöm, raul ap anı au gıdan pıralöm,

* 12:34: Sam 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14 * 12:35: Jon 8:12 * 12:36: Ep 5:8 * 12:38: Ais 53:1 * 12:41: Ais 6:1 * 12:42: Jon 9:22 * 12:43: Jon 5:44 * 12:45: Jon 14:9 * 12:47: Jon 3:17 * 13:2: Luk 22:3; Jon 13:27 * 13:3: Jon 3:35; 16:28

5 ñig rímnap ud cög migan ap hon göm, haníp bî nîpe gau ma hon u ñig löl gî, raul pírala anîbu ud ñik gî yuöl gî mîdeia.

6 Jisas anig gî dam dam, Saimon Pida ma nîpe ñig linam, a gö, Pida nîp haga, “Bî Kub. Ne ke ma yîp u ñig ñik gî yunig gabön?” ö ga.

7 Hageia, Jisas haga, “Mîñi gabin i, ne uri nîḡagan, pen mîdmön hainö nîḡabön,” a ga.

8 Jisas anig hageia, Pida haga, “Uri aka hainö gau, ma yîp u ñig ñik gî yuagnabön, wasö yabî!” a ga.

Hageia, Jisas pen haga, “Ma nöp ñig ñik gî yuagnabin u; bî yad mîdageinabön,” a ga.

9 Jisas anig hageia, Saimon Pida haga, “Bî Kub! Anig hagpan u, ma yîp u nöp ñig ñik gî yuagmön; ñîmagö kîd, nabîc yad abe ñig ñik gî yumön!” a ga.

10 Anig haga pen Jisas haga, “Nîbi bî an ñig hadö paköp, bî anîbu hañ roman nîpe magöḡhalö uî aij mîdöp. Kuöyan ñig pakagnab; ma kîd u nöp ñig ñik gî yunab. Kale uî aij mîdpim; pen kale añî ap nöp uî aij mîdagöp,” a ga.*

11 Jisas haga u, nîp mumug nîḡnig geia bî anîbu nîp hadö nîḡa u me, nîpe haga, “Kale añî ap nöp uî aij mîdagöp,” a ga.

12 Pen Jisas ma haníp u ñig ñik gî yu haköm, walîj ud ju la u ud rol göm, am ka nîpe au asîköm haga, “Kalöp ma ñig ñik gî yubin manö il u, nîḡbim aka?” a ga.

13 Anig hagöm Jisas haga, “Yîp Manö Hag Ñeb Bî aka Bî Kub hagpim u, nîḡo hagpim. Yad Manö Hag Ñeb Bî kale abe Bî Kub kale abe mîdpin.

14 Anîb u, yad Manö Hag Ñeb Bî kale, Bî Kub kale ma kalöp ñig ñik gî yubin rö, kale u rö nöp pen pen ma ñig ñik gî yumim, ma ñig ñik gî yumim, gîmim.*

15 Yad kalöp gîpin rö u nîḡmim, kale pen am nîbi bî rîmnap kalîp anig unbö rö nöp gîmim a gem, kalöp adan aij anîbi yambin.*

16 Kalöp nîḡo yabîḡ hagabin, bî wög gî ñeb bî u bî kub, bî nîp abadöp bî u bî pro, mîdagöp; u rö nöp bî manö ud arep bî u bî kub, bî nîp yua u bî pro, mîdagöp.*

17 Nagî aij hagajin nîḡbim adö anîbu gîpe arö, kale mîñ mîñ gînabim.

18 “ ‘Kale añî ap nöp uî aij mîdagöp,’ a gajin u, kalöp magöḡhalö a gem hagajin. Pen yad kalöp bî yad udpin gau nîḡ aij gîpin. Bî ap yîp mumug gîñig gîñab u, God Manö u kalî kîñ rîköm hagla rö nöp gîñab. Manö anîbu kalî kîñ rîköm hagla, ‘Bî yad

aip nan jîm ñöl ñîḡailo u, bî kolmat rö löm yîp gî najj ga,’ a gîla.*

19 Kalöp nöd, anig göl anig göl gîñab a gem hagabin rö, hainö anig unbö rö nöp geinab u, ‘Yad Mîdpin Rö Mîdpin’ hag-pin manö anîbu manö nîḡo, a gîmim nîḡ udnabim, a gem hagabin.*

20 “Yad kalöp nîḡo yabîḡ hagabin, nîbi bî yad hag yunabin gau, nîbi bî an an kalîp udnaböl gau, kalîp nöp udagnaböl; yîp abe udnaböl. Pen nîbi bî an yîp udnaböl gau, yîp nöp udagnaböl; Bî yîp hag yuö aunö u abe udnaböl,” a ga.*

Jon Jisas nîp hag nîḡa, “An nöp mumug gîñab?” ö ga

21 Jisas manö anîbu hagö, gasî hibur mîdmagö nîpe marö yabîḡ gö, haga, “Kalöp nîḡo yabîḡ hagabin, kale bî ap yîp mumug gîñab,” a ga.

22 Anig hageia, hon bî nîpe gau, an nîp hagab, a gun, gasî mîlö lun amgö pen pen nîḡo.

23 Pen Jisas bî nîpe mîdmagö yabîḡ limîdöp bî anîbu, Jisas mîdeia söl au asîk mîdeia u me,

24 Saimon Pida bî anîbu nîp amgö juju göm haga, “An nîp hagab u hag nîḡ,” a ga.

25 Hageia, nîpe Jisas mîdeia söl au ñîḡ gî amöm haga, “Bî Kub. Bî anîbu bî an hagajan,” ö ga.

26 Hageia, Jisas haga, “Yad bred kîd i ud ñig kîñanḡ yan rauem nîp ñîñabin bî me u,” a ga. Anig hagöm, bred kîd udöl mîdajîp u ñig acab yan rauöm, ud Saimon Iskarîod ñî nîpe Judas nîp ña.

27 Judas bred kîd u udöp magö anîbu nöp Seden nîpe Judas yuö anḡ nîpe yan hiika. Jisas Judas nîp haga, “Nîḡon gîñig gabön u, yîḡid gî!” a ga.*

28 Pen hon Jisas bî nîpe, nîḡon gîñig Judas nîp anig hagab, a gun nîḡagno.

29 Judas nîpe mani wadî u abad mîdmîdöp rö, hon Jisas bî nîpe rîmnap gasî nîḡo, “Ne ammön Pasopa nan ñîḡnabun rîmnap raumön,” a göm hag yuab, a gî gasî nîḡo; hon rîmnap pen gasî nîḡo, “Ne ammön nîbi bî mani mîdagöp gau kalîp mani rîmnap ñîmön,” a göm hag yuab, a gî gasî nîḡo.

30 Pen Judas bred kîd anîbu udöm höḡ ara. Ram hadö sîb ga.

Bî Kub lo gîsön nîbö ña

31 Judas höḡ ara nîḡom Jisas haga, “Söl mîdöp God nîpe gö nîbi bî gau nîḡnaböl, Bî Ñî nîpe mailö aij ke halö mîdöp. Pen Bî Ñî

* 13:10: Jon 15:3; 6:64,70-71

* 13:14: Mad 20:28; Luk 22:27

* 13:15: Plp 2:5; Kol 3:13; 1Pî 2:21

* 13:16: Mad

10:24 * 13:18: Sam 41:9

* 13:19: Jon 14:29; 16:4

* 13:20: Mad 10:40

* 13:27: Jon 13:2

* 13:31: Jon

nɪpe mailö aij ke halö mɪdöp u nɪɲöm, God mailö aij nɪpe abe nɪɲnaböl. *

³² Pen nɪbi bɪ kale Bɪ Nɪ nɪpe nɪɲ udein-aböl u, God mailö aij unbö ke halö mɪdöp u nɪɲnaböl. Anɪb u, adɪɲ God gö nɪbi bɪ gau Bɪ Nɪ nɪpe mailö aij unbö ke halö mɪdöp u waiö nɪɲnaböl. *

³³ “Nɪ mɪdmagö yad gai ! Yad kalöp aip rapɪn mɪdageinabin. Yad areinabin, yɪp aröp gai a gɪmim yɪp ulɪhai wasö nɪɲnabim. Pen juda bɪ kub gau kalɪp hagpin rö, uri kalöp u rö nöp hagabin: yad arnabin u, kale armim rö lagöp. *

³⁴ “Pen mɪnɪ kalöp lo hain nɪbö ap ñabin: pen pen mɪdmagö lɪmim. Yad kalöp mɪdmagö lɪbin rö u, kale u rö nöp pen pen mɪdmagö lɪmim. *

³⁵ Pen pen mɪdmagö leinabim u, nɪbi bɪ gau magöɲhalö waiö nɪɲnaböl, kale bɪ yad mɪdpim,” a ga.

Jisas Pida nɪp haga, “Jisas nɪp nɪɲagpin, ’a gɪnabön,” a ga

³⁶ Anɪg hageia, Saimon Pida haga, “Bɪ Kub. Gai arnɪg gabön?” ö ga.

Hageia, Jisas haga, “Yad arnabin gau ne mɪnɪ hain nɪmön rö lagöp; pen hainö me, yɪp hain gɪnabön,” a ga.

³⁷ Hageia, Pida haga, “Nɪhön gɪnɪg mɪnɪ nöp hain gagnam? Nöp abadnabin; yɪp al pak lɪnaböl u, manö mɪdagöp,” a ga.

³⁸ Hageia, Jisas pen haga, “Aip umnabin a gajan manö anɪbu manö nɪɲö hagan aka? Nöp nɪɲö yabɪ hagabin, kɪlakɪ hainö wɪñ alnab; nöd nöp ij mɪhau nɪgan hagnabön, ‘Yad Jisas nɪp nɪɲagpin, ’a gɪnabön,” a ga.

14

Jisas nɪpe adan

¹ Pen Jisas haga, “Kale gasɪ mɪɲör nɪɲmim pɪñɪɲ gagmim. Bapi nɪp nɪɲ udpim rö, yɪp u rö nöp nɪɲ udmim.

² Bapi yad ram nɪpe u raul mɪgan iru nöp mɪdöp. Yad amem kau kalöp gɪ jɪn gɪnabin. Wasö u, anɪg hagagbnep.

³ Yad am kau kalöp gɪ jɪn gem, apem kalöp ul gɪ dam, yad mɪdeinabin au kale aip seg mɪdeinabun. *

⁴ Yad arnɪg gabin adan u kale nɪɲbim,” a ga.

⁵ Jisas anɪg hageia, Domas haga, “Bɪ Kub! Ne gai arnabön u hon nɪɲagpun. Anɪb u, hon aige gun adan arep nɪɲun?” ö ga.

⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nöp adan; yad nöp manö nɪɲö; yad nöp kamɪɲ mɪdep ð u. Nɪbi bɪ yɪp aunaböl gau nöp, Bapi aunaböl.

Nɪbi bɪ yɪp auagnaböl gau, Bapi auagnaböl. *

⁷ Yɪp nɪɲ aij gɪbep, Bapi yad u rö nöp nɪɲ aij gɪbep. Pen uri kale Bapi hadö nɪɲbim; amgö magö kale ke Bapi hadö nɪɲbim. *

⁸ Anɪg hageia, Pilip haga, “Bɪ Kub! Ne Bapi hanɪp yammön, nɪɲun, hainö nan ap nöp hag nɪɲagnabun,” a ga.

⁹ Hageia, Jisas haga, “Pilip. Yad kalöp aip mɪlö padö mɪdainö u, yɪp nɪɲagmön anɪg hagabön ar? Nɪbi bɪ yɪp amgö nɪɲbal gau, Bapi abe hadö amgö nɪɲbal. Anɪb u, ne nɪhön gɪnɪg hagabön, ‘Bapi hanɪp yamö nɪɲun,’ a gabön? *

¹⁰ Yad Bapi an nɪpe dan mɪdpin, Bapi an yad dan mɪdöp manö u nɪɲ udagpan ar? Manö kalöp hagabin u manö yad ke wasö. Pen Bapi nɪpe an yad dan mɪdöm gö hol apil mɪhau wög nɪpe nöp gabul me u. *

¹¹ Anɪb u, yad Bapi an nɪpe dan mɪdpin, Bapi an yad dan mɪdöp manö u, manö nɪɲö a gɪmim nɪɲ udbep. Pen manö hagpin u nɪɲ udagnabim u, Bapi gö hol apil mɪhau nan gagep gau gabul u gasɪ nɪɲmim, ‘Nɪ u Bapi an nɪpe dan mɪdöp, Bapi Nɪ nɪpe an dan mɪdöp u me, anɪg gabil,’ a gɪmim nɪɲ udmim. *

¹² “Yad kalöp nɪɲö yabɪ hagabin, nɪbi bɪ yɪp nɪɲ udnaböl gau, yad nan gagep gɪpin gau, kale abe u rö nöp gɪnaböl. Pen yad Bapi arnabin rö, kale unbö rö nöp gagnaböl; kale ke yabɪ gɪnaböl. *

¹³ Pen kale bɪ yad mɪdpim rö, hib yad u hagmim, nan nɪhön nɪhön hag nɪɲnabim u, Bapi mailö aij ke halö mɪdöp u nɪɲöl, a gem, hagnabim rö gɪnabin. *

¹⁴ Anɪb u me, nan nɪhön nɪhön hib yad u hagmim hag nɪɲnabim u, hagnabim rö gɪnabin,” a ga.

Jisas haga, “Yad kalöp Ana Ul u yun-abin,” a ga

¹⁵ “Kale yɪp mɪdmagö leinabim u, kalöp hagpin rö nöp gɪnabim. *

¹⁶ Kale anɪg geinabim u, yad pen Bapi nɪp hagnö, nɪpe kalöp Bɪ Aɪ Ba Gep u yuö apöm, kalöp aip pör pör nöp mɪdöm, yad kalöp gɪ ñɪmɪdin rö, nɪpe kalöp u rö nöp gɪ ñɪnab. *

¹⁷ Bɪ Aɪ Ba Gep nɪpe Ana manö nɪɲö nöp hag ñab u. Nɪpe God nɪpe bɪ aigale bɪ rö mɪdöp manö nɪɲö anɪbu hag ñab. Nɪbi bɪ mɪnön nabön ð i gau Bɪ Aɪ Ba Gep nɪp amgö nɪɲagpal; nɪpe bɪ aigale bɪ rö mɪdöp u nɪɲagpal. Anɪb u, nɪp nɪɲ udöl rö lagöp. Pen mɪnɪ Bɪ Aɪ Ba Gep nɪpe kalöp aip

* 13:32: Jon 17:5 * 13:33: Jon 7:33-34 * 13:34: Jon 15:12,17; 1Jn 3:23; 2Jn 5 * 14:3: Jon 12:26 * 14:6: Jon 11:25; Ro 5:1-2 * 14:7: Jon 8:19 * 14:9: Jon 12:45; Kol 1:15; Hib 1:3 * 14:10: Jon 12:49 * 14:11: Jon 10:38 * 14:12: Mak 16:19-20 * 14:13: Mad 7:7; Jon 15:16 * 14:15: Jon 15:10; 1Jn 5:3 * 14:16: Jon 14:26; 15:26; Jon 16:7 * 14:17: Jon 16:13

m+idöp; pen hainö an kale dan m+deinab. An+bu u, kale n+p hadö n+njbim. *

¹⁸ Yad umem, kalöp n+ nap m+dagöp rö böñ nöp arö gagnabin; yad kalöp ado g+ aunabin.

¹⁹ Söl m+idöp, n+bi b+ m+nöñ naböñ il i m+dpal gau y+p n+nagnaböl pen kale y+p n+njbim. Yad kam+n m+deinabin rö, kale u rö nöp kam+n m+deinabim.

²⁰ N+n an+bu yad Bapi yad an n+pe dan m+dpin manö hagnö il u n+n aij g+nabim. Pen kale y+p an dan m+dpim, yad kalöp an dan m+dpin il u u rö nöp n+n aij g+nabim. *

²¹ N+bi b+ manö yad hagpin u n+n udöm, hagpin rö nöp hain g+pal gau, y+p m+dmagö löm me, an+g g+pal. Pen n+bi b+ y+p m+dmagö l+bal gau, Bapi yad kal+p u rö nöp m+dmagö l+nab; yad u rö nöp kal+p m+dmagö lem, yad b+ aigale b+ rö m+dpin kal+p yamnö, kale y+p n+n aij g+naböl,” a ga.

²² Jisas an+g hageia, Judas (Judas n+p mu-mug n+nja u wasö, Judas ke ap) n+pe Jisas n+p haga, “B+ Kub. N+hön g+n+g ne b+ aigale b+ rö m+dpn u han+p b+ nöp yamnabön, pen n+bi b+ m+nöñ naböñ ke ke gau nöp n+n udagpal gau kal+p yamagnabön?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “N+bi b+ an y+p m+dmagö l+nab u, manö hagpin u udöm hagpin rö nöp g+nab. Bapi yad n+p m+dmagö löm, hol ap+l n+p apul, n+p aip m+deinabun.

²⁴ N+bi b+ an y+p m+dmagö lagnab u, manö hagpin u udöm hagpin rö gagnab. Pen yad manö hagnö n+njbim u manö yad ke wasö; Bapi y+p hag yuö aunö u, manö n+pe me. *

²⁵ “Yad kalöp aip m+dpin n+n i me, manö an+bi hag n+njin.

²⁶ Yad arnabin pen Bapi n+pe B+ A+ Ba Gep u, Ana U+ u, yuö apöm wög yad g+pin rö g+nab. Ana U+ u n+pe kalöp aip m+dom manö aij u magöñhalö hag n+ aij göm, kalöp gas+ aij nö, kale yad manö n+hön n+hön hagpin gau magöñhalö gas+ n+nöl g+ m+deinabim.

²⁷ Yad arnabin pen kale agam+j m+id aij g+mim m+daimim. Manö an+bu n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gau y+har+n hagpal rö hagagabin. Yad ke apem g+nö, n+bi b+ agam+j m+id aij göl rö löp. An+bu u n+nem yad kalöp hagabin, agam+j m+id aij g+mim m+daimim. An+bu u, hibur gas+ m+dmagö m+njör n+njmim p+n+n gagmim.

²⁸ “Yad amem ado g+ aunabin, a gaj+n u n+njmim, kale ai g+n+g hibur gas+ m+dmagö m+njör n+njöl g+ m+dpim? Kale y+p m+dmagö l+beb u, Jisas amöm Nap God aip m+dn+g

gab, a g+mim, m+n m+n göl g+ m+daibep. Ai g+n+g: n+pe yad rö wasö; Bapi n+pe B+ kub. *

²⁹ An+bu u, kalöp ar+k arag+n magö i, kalöp nöd hagabin me u; hainö areinabin, gas+ gau uhai n+nagnabim; manö hagpin u n+n udnabin. *

³⁰ N+bi b+ m+nöñ naböñ il i y+p n+n udag-pal gau kal+p kin rö abad m+idöp b+ naj an+bu auab u me, yad kalöp aip manö m+lö kub hag m+deinam rö lagöp. Pen b+ naj an+bu y+p g+ naj g+nabin a gab u, klö n+pe m+dagöp.

³¹ Yad Bapi yad m+dmagö l+bin u, n+bi b+ gau n+njöl a gem, Bapi y+p hagöp rö nöp magöñhalö gabin.

“Pen uri aube hadö arun,” a ga.

15

Jisas n+pe ke nag+ wain rö, n+bi b+ n+pe gau nag+ lö lö gau rö

¹ Jisas manö hagöm haga, “Yad me nag+ wain u; Bapi yad me b+ wög naböñ nap n+bö u.

² Lö k+id yad ap magö p+lagnab u, Bapi n+pe lö k+id an+bu r+ib yunab. Pen lö k+id p+l+nab u, hainö magö iru nöp p+l+nab a göm, n+pe r+ib g+ dö g+ aij g+nab. *

³ “Yad kalöp manö aij hag n+nö n+njbim rö, kale hadö u+ aij rö m+dpim.

⁴ Y+p an dan m+daimim; yad kalöp an dan m+deinabin. Lö k+id gau, il halö j+m nöl m+dom nöp, magö p+l+nab; ke nöp m+dom magö p+lagnab. An+bu umbö rö nöp, kale y+p j+m nöl m+dageinabim u, magö r+mnap p+lagnab.

⁵ “Yad me nag+ wain u, kale me p+n lö gau. N+bi b+ an an yad aip j+m nöl m+deinaböl gau, magö iru nöp p+l+naböl; pen kale ke halö nöp m+deinabim u, nan ap gagnabim.

⁶ An+bu u, n+bi b+ an y+p an dan m+dageinab u, nag+ lö r+ib g+ dö g+lö il yan lugöm m+lep g+nab rö u m+deinab; nag+ lö an+bu gau ud dam laulö innab. *

⁷ Pen kale y+p an dan m+dmim, manö magö yad an kalöp dan n+n udöl g+ m+deinabim u, nan n+hön n+hön hag n+njbim u, Bapi hagnabim rö g+nab.

⁸ Kale nan magö iru n+banö p+l+nab u, n+bi b+ yad n+nö yab+l m+deinabim. An+bu u, n+bi b+ gau kale n+njöm, Bapi yad B+ mailö aij ke halö m+idöp u n+njbaböl. *

⁹ “Bapi y+p m+dmagö yab+l löp rö, yad kalöp u rö nöp m+dmagö yab+l l+bin. An+bu u, kale y+p c+g göl g+ nöp m+daimim, n+nem yad kalöp m+dmagö löl g+ m+deinabin.

* 14:20: Jon 17:21-23 * 14:24: Jon 7:16 * 14:28: Jon 20:17 * 14:29: Jon 13:19 * 15:2: Mad 3:10 * 15:6:

Mad 7:19; 13:42 * 15:8: Mad 5:16 * 15:10: Jon 14:15 1Jn 2:5

10 Yad Bapi manö nıpe u hain gınö, yıp mıdmagö löł gı nöp mıdöp. Anıb unbö rö nöp, kale manö yad u hain geinabim u, yad kalöp mıdmagö löł gı nöp mıdeinabin. *

11 “Manö kalöp hagabin anıbi, yad ai gınıg gem hagabin? Yad mıñ mıñ yabıñ gıpin rö, kale u rö nöp mıñ mıñ yabıñ gımim, a gem, manö anıbi hagabin.

12 Yad pen kalöp manö klö ap hagnabin: yad kalöp mıdmagö yabıñ lıbin rö u, kale abe u rö nöp pen pen mıdmagö yabıñ lımim. *

13 Bı ap nıpe bı nıheb nıpe gau gası nıñöm kalıp a göm umnab u, bı anıbu bı nıheb nıpe mıdmagö yabıñ löm me, anıg gınab. *

14 Yad hagnabin rö gınabim u, kale bı nıheb yad mıdeinabim. *

15 Pen uri yad kalöp bı wög gı ñeb yad hagagabin; kalöp bı nıheb yad hagabin. Bı wög gı ñeb gau, bı abad mıdepek kale, nan kale adö u nıñagpal. Pen yad Bapi manö nıñön nıñön yıp hag ñöb u, kalöp waiö hag ñıbin rö, kalöp bı nıheb yad hagabin.

16 Kale yıp udun a gımim gagpe; yad me kalöp udnam a gem kalöp udnö. Kale arammim, nan magö iru nöp, nan magö pör pör nöp mıdeinab u pıñnım a gem, kalöp wög anıbu hag lıbin. Kale anıg geinabim u, Bapi nıp hib yad hagnımim, nan nıñön nıñön hag nıñnabim u, hagnabim rö kalöp ñıbab.

17 “Yad kalöp manö klö hagem hagabin, pen pen mıdmagö lımim,” a ga. *

Nıbi bı mınöñ naböñ it i gau, kale Jisas nıbi bı kalıp mulu kal nıñbal

18 Jisas bı nıpe gau kalıp manö rımnap halö hagöm haga, “Nıbi bı mınöñ naböñ it i kalöp mulu kal nıñnaböl u, gası kub anıbu nıñagmim; Jisas nıp nöd mulu kal nıñla rö, hanıp gaböl, a gımim gası u nıñmim.

19 Kale nıbi bı mınöñ naböñ it i yıp nıñ udagpal gau rö mıdaipep u, kalöp, nıbi bı hon a göm, ud mıdmagö lıblap. Kalöp udagnö ñın u, mınöñ naböñ it i gası nıñbal rö gası nıñmıdim u pen kalöp udnabin a gem udnö bı yad mıdpim. Anıb u me, nıbi bı mınöñ naböñ it i kalöp mulu kal nıñbal. *

20 Pen nöd kalöp manö hagnö u hauł gagmim: ‘Bı wög gı ñeb bı u bı kub, bı nıp abad mıdöp bı u bı pro, mıdagöp.’ Anıb u, nıbi bı gau rımnap yıp gı naij gıpal rö, nıbi bı gau rımnap kalöp u rö nöp gı naij gınaböl; pen nıbi bı gau rımnap manö yad nıñ udöm hain gıpal gau rö, nıbi bı gau

rımnap manö kale hag ñınabim u u rö nöp udöm hain gınaböl. *

21 Kale bı yıp yuö aunö u nıp nıñagpal rö, kale bı yad mıdpim u nıñöm, kalöp gı naij gınaböl.

22 “Yad apem kalıp manö aij hagagbnep u, nan si nan naij göm manö kub yabıñ udagblap. Pen yad apem kalıp hag ñı aij gınö rö, adan kale arep ap mıdagöp; kale nan si nan naij gıpal u hadö nıñbal, pen uri kale u rö nöp nan si nan naij nıñebir gaböl.

23 Pen yıp mulu kal nıñbal rö, yıp nöp wasö, Bapi nıp abe mulu kal nıñbal. *

24 Yad kalıp aip mıdem, nan gagep gau gagbnep u, nan si nan naij göm manö kub yabıñ udagblap. Pen yad apem nan gagep gau gınö yıp mulu kal nıñbal rö, Bapi yad abe nıp mulu kal nıñbal u me, manö kub anıbu udnaböl.

25 “Gıpal anıbu, Depid nıpe God Manö au Juda kai lo hon a gıpal manö rımnap kalı klıñ rıköm haga rö nöp gıpal. Nıpe manö anıbu kalı klıñ rıköm haga, ‘Manö it mıdö wasö, yıp yıharıñ nöp mulu kal nıñbal,’ a ga. *

26 “Pen yad am Bapi nıp hagnö, nıpe pen Bı Ał Ba Gep u nıp yuö, apöm kalöp abad mıdeinab. Ana manö nıñö nöp hag ñab u, yad bı aigale bı rö mıdpin u, kalöp gası ñö, nıñnabim. *

27 Pen kale yad aip pör ajmıdim u rö, kale abe arammim nıbi bı gau kalıp, yad aigale bı rö mıdpin manö u hag ñıbe aran,” a ga.

16

1 Jisas manö hagöm haga, “Yad kalöp manö hagnın anıbi, nıñ aij gımim me, hainö nıñön gö, yıp arö gımim ap lug pakagnabim, a gem hagnın.

2 Pen kalöp Juda magum gep ram gau hag höñ yuöm, ‘Kuöyanı auagmim,’ a gınaböl. Pen anıbu nöp wasö; hainö kalöp al pak lınıg gınaböl u, anıg gınabun God nıp aij gınab a gı gası nıñnaböl. *

3 Anıg gınaböl u, Bapi hol apil nıñagpal rö, anıg gınaböl. *

4 Yad kalöp nöd, anıg göl anıg göl gınab a gem manö hagajın anıbu, hainö anıg unbö rö nöp geinab u, Jisas hanıp anıg gınab a ga rö nöp gab a gımim nıñnabim a gem, kalöp manö anıbi hagabin.

Jisas, “Ana Uł aunab,” a ga

“Pen nöd yad kale aip mıdmıdin rö, kalöp manö anıbu nöd hagnöñ.

* 15:12: Jon 13:34 * 15:13: Jon 10:11 1Jn 3:16 * 15:14: Mad 12:50 * 15:17: Jon 13:34 * 15:19: Jon 17:14 * 15:20: Jon 13:16 * 15:23: Luk 10:16 * 15:25: Sam 35:19; 69:4 * 15:26: Jon 14:26 * 16:2: Mad 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22 * 16:3: Jon 15:21

⁵ Mîñi Bî yîp yuö aunö u ado gî arabin pen kale bî ap yîp, 'Gai arabön?' ö göm, hag nîḡagab.

⁶ Manö yad anîbi nîḡmim, mîdmagö kalöp u biḡ ñö, gasî mîlö nîḡabim.

⁷ Pen kalöp nîḡö hagabin, yad areinabin u, kalöp aij ḡinab. Pen nîḡön: yad aragnabin u, Bî Aḡ Ba Gep u kalöp auagnab; pen yad areinabin u, yad nîḡ hag yunö, kalöp aunab. *

⁸ Nîpe apöm, nîbi bî mîñöḡ naböḡ iḡ i mîdpal gau kalîp gasî klö ñö, kale nan si nan naij göm gac halö mîdpal iḡ u nîḡöm, kale aige göm kamîḡ aij mîdeinabol iḡ u nîḡöm, God kalîp manö kub hagnab iḡ u nîḡöm, nîḡnabol.

⁹ Anîb u, yîp nîḡ udagpal rö, Bî Aḡ Ba Gep u kalîp nan si nan naij gep iḡ u yîḡḡ göl hag ñöm, 'Gac halö mîdpim,' a ḡinab.

¹⁰ Yad am Bapi aip mîdeinabin nîḡöm kale yîp nîḡagnabol rö, Bî Aḡ Ba Gep u nîbi bî gau kalîp kamîḡ aij mîdep iḡ u yîḡḡ göl hag ñöm, 'Gac halö mîdpim,' a ḡinab.

¹¹ Pen nîbi bî mîñöḡ naböḡ iḡ i yîp nîḡ udagpal gau kalîp kiḡ rö abad mîdöp bî naij anîbu, God nîpe nîḡ manö kub hadö haga rö, Bî Aḡ Ba Gep u, Seden nîbi bî nîpe gau u rö nöḡ manö kub nîḡnabol, a ḡinab. *

¹² "Manö yad iru nöḡ mîdöp pen manö anîb gau mîñi udmim rö lagöp. *

¹³ Pen Ana nîpe aueinab u, God nîpe bî aigale bî rö mîdöp manö nîḡö anîbu magöḡhalö kalöp hag ñî aij ḡinab. Manö nîpe adö rîmnap ke udöm hagagnab; manö apdi nîḡnab manö anîbu nöḡ hag ñöl ḡî, hainö ḡnab manö adö u kalöp hag ñîḡnab.

¹⁴ Manö yad u udöm, kalöp hag ñîḡnab. Nîpe anîḡ gö, nîbi bî gau mailö aij ke yad u nîḡnabol.

¹⁵ Pen Bapi nan nîpe nîḡön nîḡön mîdöp gau, magöḡhalö nan yad mîdöp. Anîb u me hagpin, 'Ana nîpe manö yad u udöm, kalöp hag ñîḡnab,' a ḡîpin.

¹⁶ "Yöp magö ap mîdöp, yîp nîḡagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîḡnabim," a ga. *

¹⁷ Jisas anîḡ hageia, bî nîpe gau kale ke nöḡ hagla, "Manö au hagöp, 'Yöp magö ap mîdöp, yîp nîḡagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîḡnabim,' a göp u, manö anîbu iḡ nîḡön mîdöp? Pen manö ap hagöp, 'Yad Bapi arnabin,' a göp u, nîḡön manö hagöp?" ö ḡila.

¹⁸ Anîḡ hagöm, kale pen hag nîḡ pen hag nîḡ göm hagla, "Manö au hagöp, 'Yöp magö ap' a göp u, nîḡön ḡinîḡ göm hagöp? Hagöp u hon iḡ ap nîḡagpun," a ḡila.

¹⁹ Anîḡ hagöm, Jisas nîḡ hag nîḡnîḡ geila, nîpe ke nîḡöm haga, " 'Yöp magö ap mîdöp, yîp nîḡagnabim; pen hainö yöp magö ap mîdmim, yîp kauyan nîḡnabim,' a ḡîpin manö u nîḡmim me, pen pen hag nîḡabim ar? "

²⁰ Yad kalöp nîḡö yabîḡ hagabin, nîbi bî mîñöḡ naböḡ iḡ i yîp nîḡ udagpal gau, nan kale ke gau nöḡ gasî nîḡöm mîñ mîñ ḡinabol; pen kale möḡ gö mîḡöḡ göl ḡî mîdeinabim. Mîḡöḡ ḡî mîdeinabim pen hainö kale kauyan mîñ mîñ yabîḡ ḡî mîdeinabim.

²¹ Nîbi ap ñî pai ñîḡö nîḡöl ḡî, ilön kub udöp, pen hainö ñî pai rîk dap löm, magö u nöḡ nîpe ñîḡan ḡisön ram mîñöḡ aui auub u nîḡöm, ilön mab u hauḡ göm, mîñ mîñ göl ḡî nöḡ mîdeinab.

²² Kale unbö rö, mîñi mîdmagö ilön kale abe biḡ ñöl mîdöp pen yîp kauyan nîḡmim, mîñ mîñ yabîḡ ḡinabim. Nîbi bî rîmnap apöm mîñ mîñ gep kale u udagnabol.

²³ "Ñîḡ hain anîbu, kale nan ap yîp hag nîḡagnabim. Kalöp nîḡö yabîḡ hagabin, Bapi nîḡ hib yad hagmim hag nîḡeinabim u, hagmabin rö ḡinab. *

²⁴ Kale nöḡ Bapi nîḡ hagmim, hib yad hagmim, nan ap hag nîḡagpin. Pen mîñi, hib yad hagmim hag nîḡbe, hag nîḡnabim rö nöḡ ḡinab nîḡöm kale mîñ mîñ yabîḡ ḡinabim.

²⁵ "Bapi manö nîpe adö u hagem, pör manö ba gau lem hagpin u pen mîñi söḡ mîdöp, manö anîbu rö hagagnabin; waiö nöḡ hagnabin.

²⁶ Ñîḡ anîbu auö, Bapi nîḡ hag nîḡnabim u, hib yad hagmim hag nîḡnabim. Pen hib yad hag nîḡnabim u, yad ke Bapi hag nîḡnabim adö u hagagnabin, wasö; kale ke hib yad hagmim Bapi hag nîḡnabim u, nîḡnab.

²⁷ Pen nîḡön: Bapi nöḡ yîp yuö aunö u nîḡ udmim, yîp mîdmagö lîbim u me, nîpe ke kalöp mîdmagö löp. *

²⁸ Bapi aip mîdul arö gem mîñöḡ naböḡ iḡ i aunö; mîñi mîñöḡ naböḡ iḡ i arö gem kauyan Bapi mîdöp u amem aip mîdeinabul," a ga.

²⁹ Jisas anîḡ hageia, bî nîpe gau hagla, "Mîñi manö ba gau lîmön hagagabön; waiö yabîḡ hagabön.

³⁰ Uri hon nîḡbun, ne manö gau magöḡhalö hadö nîḡban. Nîbi bî rîmnap manö hag nîḡeb kale mîdeinab u, nöḡ hag nîḡagpal magö u, ne ke nîḡmön kalîp hag ñîḡnabön. ḡîpan anîbu hon nîḡbun, ne God aip mîdmön auna," a ḡila.

³¹ Anîḡ hageila, Jisas haga, "Anîb u, 'Hon uri nîḡ udpun,' a ḡî gasî nîḡbim ar? "

* 16:7: Jon 14:16 * 16:11: Jon 12:31 * 16:12: 1Ko 3:1-2 * 16:16: Jon 14:19 * 16:23: Mad 7:7 * 16:27:

³² Söl auab — pen mñi hadö auöp I — yip arö gímim kale ram ke ke arbe, yad ke halö mðdeinabin. Pen yad ke halö mðdageinabin; Bapi mðdöp rö, aip mðdeinabul. *

³³ “Pen kalöp manö hag ñajin anibi, yad an dan nöp mðdmim, agamij mðd aij gímim a gem hag ñajin. Mñnön naböj il i mðdpim rö, kalöp mñör ñinaböl. Pen gasi halö mðdaimim, nan ñihön ñihön mñnön naböj il i kalöp gñab u, yad klö anibu magöñhalö ud raña migan yad u hadö labin,” a ga. *

17

Jisas Nap nip sabe ga

¹ Jisas manö anibu hag pis göm, kumi kabö lan nñöm haga,

“Bapi. Ñin yip hagna u mñi auöp. Anib u, ne gímön, nibi bi gau nñnaböl, yad Ñi ne mailö aij unbö ke halö mðdpin; pen yad Ñi ne gñö, kale nñnaböl, ne Bapi mailö aij unbö ke halö mðdpan.

² Nñhön gñig: yip ke hagna rö, nibi bi gau gau magöñhalö abad mðdem, nibi bi yip hag lina gau kalip udem, kamñj pör mðdep magö u kalöp ñinabin.

³ Nibi bi kale, ne God nñjö añi nöp mðdpan u nñöm, yip Jisas Kraiss yuna u nñnaböl nibi bi gau, pör pör nöp kamñj mðdeinaböl. *

⁴ Wög yip ram mñnön il i hagna u, gi damem gi hakpin u me, nibi bi mñnön naböj il i mðdpal gau kale nñjbal, ne Bi mailö aij unbö ke mðdpan. *

⁵ Pen Bapi. Mñi ne gímön, nöd ram mñnön gi laglo ñin u, hol apil mailö aij unbö ke halö mðdailo u rö, uri kuöyar anib unbö rö nöp mðdeinabul. *

Jisas bi nipe gau a göm Nap nip sabe ga

⁶ “Nibi bi mñnön naböj il i gau rñmnap yip ñina. Nibi bi anib gau, kale nibi bi ne mðdeila u pen yip ñina. Ne aigale bi rö mðdpan u kalip hag ñinö. Yad manö aij ne kalip hag ñinö, kale nñj udöm, hagöp rö nöp gipal.

⁷ Uri kale hadö nñjbal, yad nan ñihön gipin gau, yad ke gagpin. Kale nñjbal nan ñihön ne yip ñiban u nöp udem kalip ñinbin.

⁸ Manö ñihön ñihön yip hagna u, kalip hag ñinö nñj udpal. Anib u, yad nöd ne aip mðdmidul, ne yip hag yuö mñnön naböj il i aunö manö u, nñj udpal.

⁹ “Kalip nöp sabe gabin. Nibi bi mñnön naböj il i nöp nñjlö mulu lugöp gau sabe gagabin. Nibi bi yip hagna gau nöp, nibi bi ne mðdpal rö, nöp sabe gabin.

¹⁰ Nibi bi yad gau ke, nibi bi ne gau ke wasö, nibi bi hol apil aipen mðdpal me. Kale gipal anibu nñjöm, nibi bi rñmnap gau nñjbal, yad bi mailö aij ke halö mðdpin.

¹¹ Pen uri yad mðdpan u nñnabin rö, kale ke halö mðdeinaböl. Bapi U! Ne klö ke halö mðdpan rö, yip hagaina yad u rö nöp mðdpin. Hib klö ke yabñ ne u udmön, kalip rarö raumön, hol apil jím ñöl mðdpul rö, kale anib unbö rö nöp jím ñöl mðdailö.

¹² Yad kalip aip mðdem, hib ne klö anibu yip ñina u udem, kalip rarö rauem abad mðd aij gipin. Bi ap ur gagöp. God Manö kalip klñ rñköm, bi ap böj nöp ap lug paköm ilön kub udnab a gila rö, bi anibu nöp ur ga. Ga anibu, God Manö nöd kalip klñ rñkla rö nöp ga. *

¹³ “Pen ne mðdpan au nñnig gabin rö, mñi utep magö ap mñnön naböj il i mðdnabin u, kale nñj mðdlö nñjöl gi, nöp manö anibi hagabin. Anib u, yad mñi mñi yabñ gabin rö, kale u rö nöp mñi mñi yabñ göl.

¹⁴ Manö aij ne u kalip hag ñinö nñj udpal rö, nibi bi mñnön naböj il i gau kalip mulu kal nñjbal. Yad nibi bi mñnön naböj il i gasi nñjbal rö gasi nñjagpin rö, kale u rö nöp nibi bi mñnön naböj il i gasi nñjbal rö gasi nñjagpal. Anib u me, nibi bi mñnön naböj il i kalip mulu kal nñjbal.

¹⁵ Pen kalip mñnön naböj il i nñbö dam ne mðdpan au ud aru, a gem hagagabin; kalip mñnön naböj il i abad mðdaimön, Seden kalip gi naij gagan, a gem hagabin. *

¹⁶ Yad nibi bi mñnön naböj il i gasi nñjbal rö gasi nñjagpin; kale u rö nöp nibi bi mñnön naböj il i gasi nñjbal rö gasi nñjagpal.

¹⁷ Manö ne u, manö nñjö nöp anibu, kalip hag ñinmön, kale u mðdnaböl.

¹⁸ Ne yip nibi bi mñnön naböj il i mðdpal an gau yuna rö, yad kalip u rö nöp nibi bi mñnön naböj il i mðdpal an gau yubin. *

¹⁹ Wög ñihön ñihön yip ñiban u, yad gi haknabin. Yad anög gabin u, bi yad gau kale yip nñjöm, wög kale ñihön ñihön mðdeinab u, kale u rö nöp gi haklan a gem, gabin.

Jisas nibi bi nipe gau magöñhalö a göm, nap nip sabe ga

²⁰ “Yad nöp sabe gabin i, bi uri hagajin kalip nöp sabe gagabin; kale manö hag ñilö, nibi bi gau manö kale nñj udöm, yip nñj udnaböl gau, kalip abe sabe gabin.

²¹ Bapi, ne yad an dan mðdpan, yad nöp an dan mðdpin. Hol apil jím ñöl mðdpul rö,

* 16:32: Mad 26:31,56 * 16:33: Jon 14:27; Ro 5:1; 1Jn 5:4

* 17:12: Jon 6:39; 13:18

* 17:15: Mad 6:13; 2De 3:3

* 17:3: 1Jn 5:20

* 17:4: Jon 4:34

* 17:5: Jon 1:1

* 17:18: Jon 20:21

kale magõrhalõ anþb unbõ rö nõp hol apil aip jþm ñõl mþdaiõl. Anþg gþnab u, ne nõp yþp hag yuõ aunõ u, nþbi bþ mþnõrj nabõrj il i mþdpal gau nþj udõl.

²² Hol apil jþm ñõl mþdpul rö, kale u rö nõp jþm ñõl mþdaiõl, a gem, ne mailõ aij unbõ ke yþp ñþna u, yad pen kalþp abe u rö nõp ñþbin.*

²³ Anþb u, ne yad anj danj mþdpan rö, yad kalþp anj danj mþdnõ me, kale jþm ñõl yabþt mþdaiõl. Anþg gõ me, nþbi bþ mþnõrj nabõrj il i gau nþjnabõl, ne nõp yþp yuõ aunõ nþjõm ne yþp mþdmagõ lþban rö, kalþp u rö nõp mþdmagõ lþban.

²⁴ "Bapi! Yþp aij gõp u, nþbi bþ yþp ñþban gau, am yad mþdeinabin au aip mþdõm, mþnõrj nabõrj gþ laglo ñþn u, yþp mþdmagõ lþmõn mailõ aij unbõ ke yþp ñþna u nþjõl.

²⁵ "Bapi! Ne me bþ asþj mþdagõp! Nþbi bþ mþnõrj nabõrj il i gau kale nõp nþjagpal. Pen yad nõp nþjbin. Nþbi bþ yad gai i ne nõp yþp yuõ aunõ u, nþjbal.

²⁶ Ne aigale bþ rö mþdpan u, yad kalþp hag ñþnõ. Pen hainõ u rö nõp, ne aigale bþ rö mþdpan u yad kalþp hag ñþ aij gþnabin. Anþg gem, yad ke kalþp anj danj mþdnõ, ne yþp mþdmagõ lþban rö nþj aij gõm, kale u rö nõp pen pen mþdmagõ lõl," a ga.

18

Jisas nþp ud sisþ lþla

(Mad 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jisas Nap nþp sabe gþ pis gõm, bþ nþpe gau aip ñþg pro Kidron juõm, bõrj lõdan amõm, mab olip wõg adþj u arla.

² Mab olip wõg adþj anþbu Jisas bþ nþpe gau aip põr am magum gimþdal rö, Judas bþ Jisas nþp mumug nþjnþg geia u, mþgan anþbu nþj aij ga.

³ Perisi bþ gau abe, bþ God nþp nan sabe gep bþ kub gau abe, Judas nþp hageila, nþpe am ami bþ rþmnap ut gõm, God sabe gep ram polisman rþmnap ut gõm, dam Jisas mþdeia au amjaka. Kale pen pen alep nan rþmnap udõm, hapõ rþmnap lam rþmnap lau udõm, aueila.

⁴ Jisas nþp nan nþhõn gþnþg ga u nþja u me, aueila u amõm haga, "An nþp ulhai nþj ajabim?" õ ga.

⁵ Hageia hagla, "Jisas, bþ Nasared nþbõ u," a gþla.

Hageila, Jisas haga, "Bþ anþbu me yad i," a ga. Pen magõ anþbu, bþ nþp mumug nþja u, Judas, kale aip anþb au mþdeia.

⁶ Pen Jisas, "Bþ anþbu me yad i," a gõ, kale jõl adõ lþþ gþ amõm gþ dam pak la.

⁷ Jisas pen kalþp kauyanj haga, "An nþp ulhai nþj ajabim?" õ ga.

Hageia hagla, "Jisas, bþ Nasared nþbõ u," a gþla.

⁸ Hageila, Jisas haga, "Kalõp mþdõ nõp hagnin, 'Bþ anþbu me yad i.' Yþp ulhai nþj ajþim rö, bþ gai i kalþp arõ gþpe arõl," a ga.

⁹ Ga anþbu, Jisas nõd Nap nþp haga rö nõp ga. Nþpe Nap nþp haga, "Bapi. Bþ yþp ñþna gau, añþ ap ur gagõp," a ga.*

¹⁰ Pen magõ anþbu nõp, Saimon Pida ru mþlõ kþd daua u tþp gþ udõm, bþ ap nþp rþmþd yþjig lau bõrj nõp rþb gþ dõ gþ yua. Bþ anþbu hib nþpe Malkas. Nþpe God nþp nan sabe gep bþ kub yabþt u nþp bþ wõg gþ ñeb nþpe u mþdmþdõp.

¹¹ Pida anþg geia, Jisas haga, "Ru mþlõ kþd udpan kuõyanj lõ aranþ! Ne Bapi ñþg asþ yþp ñõb u ñþjnagnabin a gþmõn nþjban ar?" a ga.*

Jisas ud Anas mþdeia au arla

¹² Jisas anþg hagõ nþjõl gþ, ami bþ gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas nþp ud sisþ lõm, nagþ lþ pþdõrj gõm,

¹³ kale nõd Jisas dam Anas mþdeia au arla. Bþ Anas anþbu, Kaiapas nþma nþpe. Kaiapas me, mþ añþ anþbu, God nþp nan sabe gep bþ kub yabþt wõg u hag lþlõ, wõg gþ mþdeia.

¹⁴ Kaiapas nþpe me nõd Juda bþ manõ ud asþkep kalþp haga, "Bþ añþ ap unõ hon magõrhalõ kamþj arnabun u aij," a ga.*

Pida, "Jisas nþp nþjagpin," a ga

(Mad 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Pen Jisas nþp anþg gõm, dam Anas ram u areila nþjõm, Saimon Pida aip, yad Jon aip, holmþj hain hain arlo. Bþ God nþp nan sabe gep bþ kub yabþt u yþp nþj aij ga rö, yad amem bõrj nõp ram nþpe manõ kub hagnþdal waryõ raul yanj arnõ;

¹⁶ pen Pida nþpe hõrj lõyanj adõ mþdeia. Yad pen ado gþ apem, nþbi ajõrj il abad mþdeia u nþp hagem, Pida nþp ut gþ waryõ raul yanj arlo.

¹⁷ Pen nþbi ajõrj il abad mþdeia u, Pida nþp haga, "Ne u rö nõp Jisas bþ nþpe ap ar?" a ga.

Hageia, Pida haga, "Yad wasõ," ga.

¹⁸ Pen Kaiapas nþp wõg gþ ñeila bþ gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, kalþp yþgõn gõ, mab bþc run magõ anj anþb au pþbõrj mþdeia, urakõl mali mþdeila. Pida nþp u rö nõp yþgõn gõ, ap anj anþb au se gõl, kalþp aip mab mali mþdeia.

Anas Jisas nþp manõ hag nþja

(Mad 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

* 17:22: Ap 4:32 * 18:9: Jon 17:12 * 18:11: Mad 26:39 * 18:14: Jon 11:49-51

¹⁹ Pen Anas, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl nōd mɪdmɪdōp u, Jisas nɪp hag nɪŋa, “Nɪbi bɪ ne nɪbi bɪ an? Ne manō nɪhōn nɪhōn nɪbi bɪ ne hag nɪban?” a gɪ nɪŋa.

²⁰ Hageia, Jisas pen haga, “Yad manō rɪmnap pi gem hag nɪagnō; bɪ kale gau nɪŋ mɪdlō nɪŋōl gɪ, Juda magum gep ram gau abe, God sabe gep ram u abe, pōr waiō hag nɪbin.

²¹ Anɪb u, nɪhōn gɪnɪg yɪp manō hag nɪŋabōn? Nɪbi bɪ manō hagnō nɪŋ mɪdeila rɪmnap daumim hag nɪŋmim. Manō nɪhōn nɪhōn hagnō u nɪŋbal me,” a ga.

²² Jisas anɪg hageia, God sabe gep ram abad mɪdmɪdōp polisman ap, nɪp alaun u pakōm haga, “Nɪhōn gɪnɪg bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl u nɪp manō anɪbu rō hagabōn?” ö ga.

²³ Hageia, Jisas haga, “Yad manō piral ap hagpin a gɪmōn, manō piral hagpin anɪbu nɪbi bɪ gai i kalɪp waiō hag nɪmōn. Pen manō nɪŋō hagpin u, ne nɪhōn gɪnɪg yɪp pakajan?” ö ga.

²⁴ Jisas nɪp nagɪ lɪ rɪbɪk gɪla rō mɪdō nɪŋōl gɪ, Anas hagō kale Jisas nɪp dam, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪl hain nɪbō u, Kaiapas, ud arla.

Pida kuōyan, “Jisas nɪp nɪŋagpin,” a ga

²⁵ Pen Pida nɪpe anɪg urakōl gɪ mɪdōm mab mali mɪdō nɪŋōl gɪ, bɪ rɪmnap nɪp hagla, “Bɪ anɪbu bɪ ap me ne i ar?” a gɪla.

Hageila, Pida hag haluōm haga, “Yad wasō,” ga.

²⁶ Pen bɪ au Pida rɪmɪd rɪb gɪ dō ga u, bɪ rɪdɪk lō lō nɪpe ap God nɪp nan sabe gep bɪ kub u nɪp wōg gɪ mɪdeia. Nɪpe apōm, Pida nɪp haga, “Yad nōp nɪŋbin, ne bɪ anɪbu aip mab olip wōg adɪŋ u mɪdajan ar?” a ga.

²⁷ Hageia Pida kauyan hag haluōm haga, “Yad wasō,” ga. Anɪg hagō nɪŋōl gɪ, adɪŋ kɪkɪkɪl wɪñ ala. *

Jisas nɪp dam Pailod mɪdeia au arla

(Mad 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Ram rɪk dam lō nɪŋōl gɪ, Juda kai kale Jisas nɪp Kaiapas ram anɪbu nɪbō dam Rom gapman bɪ kub Pailod ram kub u arla. Juda kai hagla, “Hon Rom bɪ ram raul i arno, hanɪp asɪŋ uɔ gɪnab nɪŋōm hon Pasopa nan nɪŋun rō lagnab,” a gōm, hōŋ gɪyan mɪdeila.

²⁹ Anɪb u, Pailod hōŋ amōm haga, “Bɪ i nɪp nɪhōn manō nɪŋmim daubim?” ö ga.

³⁰ Hageia, kale hagla, “Nɪpe nan naij ap gagbōp, nōp anɪg dauagbno,” a gɪla.

³¹ Hageila, Pailod haga, “Kale dam lo kale adō u ke hagōp rō nɪŋmim, manō kub hagim,” a ga.

Hageia, Juda kai pen hagla, “Hon nɪbi bɪ gau kalɪp manō kub hagnun, al pak lɪno umōl, lo adō u mɪdagōp. Rom gapman gau hanɪp wasō gɪpal,” a gɪla. *

³² Juda kai anɪg gɪla u, Jisas yɪp aigōl gɪlō umnabin, a gōm, haga rō nōp gɪla. *

³³ Pen Juda kai anɪg hageila, Pailod kauyan ado gɪ ram raul yan amōm, Jisas auan a gō, aueia nɪp haga, “Ne Juda kai kɪŋ kale u aka?” ga.

³⁴ Hageia, Jisas haga, “Manō yɪp hag nɪŋabōn u, maj mɪgan ne u ke hagabōn aka nɪbi bɪ rɪmnap maj mɪgan kale u udmōn hagabōn?” ö ga.

³⁵ Hageia, Pailod haga, “Yad Juda bɪ wasō. Juda kai ne gau nōp, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub ne gau nōp me, nōp dapōm nɪmagō yad nɪbal. Ne nan nɪhōn gaina anɪg gɪpal?” ö ga. *

³⁶ Hageia, Jisas haga, “Yad nɪbi bɪ udem abad mɪdeinabin u, kɪŋ mɪnōŋ nabōŋ il i mɪdpal rō, mɪdageinabin. Yad mɪnōŋ nabōŋ il i kɪŋ mɪdnɪg gaibnep, Juda nɪbi bɪ gau yɪp nagɪ lun, a gɪlō, nɪbi bɪ yad gau urakōm kale aip pen pen allblap. Pen yad nɪbi bɪ udem abad mɪdeinabin nagɪ u ke mɪdōp; mɪnōŋ nabōŋ il i rō wasō,” ga.

³⁷ Anɪg hageia, Pailod haga, “Anɪb u, ne kɪŋ ap aka?” ga.

Hageia, Jisas haga, “Me ne hagpan me u. Adō anɪbu nōp me, Bapi God gō, yɪp mɪnōŋ nabōŋ il i yag daulō, majō gem, manō nɪŋō yuō yabɪl u hag nɪbin. Nɪbi bɪ manō nɪŋō yabɪl udun, a gɪ gasɪ nɪŋbal gau, manō yad u udpal,” a ga.

³⁸ Anɪg hageia, Pailod haga, “Pen manō gau nɪbō gau nɪbō ke ke iru nōp mɪdōp u, hon aigōl gun manō nɪŋō yabɪl me u, a gun nɪŋun?” ö ga.

Juda nɪbi bɪ Pailod nɪp hagla, “Jisas nɪp al pak lɪnim,” a gɪla

(Mad 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailod manō anɪbu hagōm, kauyan hōŋ amōm, Juda kai kalɪp haga, “Yad nɪpe nan naij ap gajɪp nɪŋagpin.

³⁹ Pen hon Rom gapman, mɪ u mɪ u, Pasopa nɪn kub u auajɪp, bɪ nagɪman kale ap yɪharɪŋ hubɪk yubun. Anɪb u, Juda kai kɪŋ kale u, yɪharɪŋ hubɪk yunō arnɪm aka?” ga.

⁴⁰ Hageia, meg mɪgan dap ranōm hagla, “Nɪp wasō! Hon Barabas nɪp hubɪk yumōn!” a gɪla. Bɪ Barabas anɪbu, nɪbi bɪ gau wañ wañ gō gapman kai kalɪp aip pen pen alla.

* 18:27: Jon 13:38

* 18:31: Jon 19:6-7

* 18:32: Jon 3:14; 12:33

* 18:35: Jon 1:11

19

Pailod Jisas manö kub haga

¹ Anig hageila, Pailod ami bi nipe gau hagö, Jisas níp nagí udóm pak adó malo gíla.

² Anig göl pakóm, nan kalí kalí halö rímnap udóm, kíj líbal rö usajíl bad ap göm, Jisas níp rol gí ñóm, waíj mu mlö bö ap lí ñóm,*

³ níp kuöyan amóm kuöyan amóm haga, “Ne Juda kai kíj kale, ne pör nöp mídaimön!” a gíla. Anig hagöl gí, níp mulu maj migan pakla.

⁴ Pen Pailod kuöyan höj amóm, Juda níbi bi kalíp haga, “Níjím! Yad Jisas níp höj i daunabin níjöm kale níjñabim, yad nipe nan naji göp í ap ulhai níjagpin,” a ga.

⁵ Pen Jisas níp usajíl kalí kalí halö bad u rol gí ñóm, waíj mu mlö bö adó lí ñíla u halö auö níjöl gí, Pailod kalíp haga, “Níp níjím!” a ga.

⁶ Anig hageia, bi God níp nan sabe gep bi kub gau abe, God sabe gep ram polisman gau abe, Jisas níp níjöm manö blalö göm haga, “Níp mab ba laj al pak límim! Níp mab ba laj al pak límim!” a gíla. Anig hageila, Pailod haga, “Kale ke níp dammim, mab ba laj al pak límim. Yad nan naji göp í ap ulhai níjagpin!” a ga.

⁷ Hageia, Juda kai haga, “Nipe, ‘Yad God Ñí nipe,’ a ga u, lo hon ap hagöp, ‘Umním,’ a göp,” a gíla.

⁸ Anig hageila, Pailod níjöm, rapín pñíj göm,

⁹ kuöyan ram raul yan amóm, Jisas níp hag níjöm haga, “Ne ram mñönj gai níbö?” ö ga. Hageia, Jisas manö ap pen hagaga.*

¹⁰ Pailod haga, “Ne yíp manö hagagnabön ar? Ne níjban. Yad nöp abad mídpin. Aníb u, nöp hubík yuníg hubík yunabin; pen nöp mab ba laj al pak löl, a gínö, al pak linaböl,” a ga.

¹¹ Hageia, Jisas haga, “Pen ne yíp abad mídpan u, ne ke wasö, God nöp hagö abad mídpan. Aníb u, yíp gí naji gabön marö u, ne nöp udagnabön; bi yíp udóm nöp ñöb u, marö kub yabí u udnab,” a ga.*

¹² Jisas anig hageia, Pailod níp yíharíj hag yuín, a göm, gasí níja u pen Juda kai níp blalö gí hagóm haga, “Ne Jisas níp hubík yunabön u, Rom bi kub Sisa bi níjeb nipe mídageinabön. Bi, yad kíj mídpin, a gípal gau, Sisa aip pen pen al lun, a göm me, manö aníbu rö hagpal,” a gíla.*

¹³ Anig hageila, Pailod manö aníbu níjöm, am Jisas níp ut gí höj amóm, nipe am bi manö ud asíkep sea adó au laj gíla adó u asíka. Ka asíka aníbu, “Kabö

Adan” a gímídal. Pen Arameik manö lóm, “Gabada” a gímídal.

¹⁴ Pen níñ aníbu, Juda níbi bi Pasopa nan kale magum gep níñ. Síðö anj kub laj magö u, Pailod kalíp haga, “Kíj kale me í!” a ga.

¹⁵ Hageia, meg magö dap ranóm haga, “Níp al pak lí! Níp mab ba laj al pak lí!” a gíla.

Hageila, Pailod haga, “Kíj kale aníbi mab ba laj al pak límam?” ö ga.

Hageia, bi God níp nan sabe gep bi kub gau haga, “Kíj hon ap mídagöp; Rom bi kub Sisa nöp mídöp,” a gíla.

¹⁶ Pen anig gí hag damóm, Pailod manö kalíp u udóm, ami bi gau kalíp haga, “Jisas níp dam mab ba laj al pak límim,” a ga.

Jisas níp mab ba laj al pak líla

(Mad 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Pen níp al pak límíg gíla mab u, Jisas níp nílö, nipe dam “Wíp Nabíc Cög Íj” a gípal dum u apjaka. Dum aníbu, Arameik manö lóm “Golgota” a gímídal.

¹⁸ Jisas níp mab kros cipí pak lóm, bi mihóp, ap böj lap, ap böj lap, al pak líla. Jisas anj au múdeia.

¹⁹ Pen Pailod hagö, bi nipe gau mab po ap udóm kalí kíñ ríkóm, Jisas níp al pak líla mab ba nabíc au gídan dítam gíla. Kalí kíñ ríkla manö u:

JISAS NASARED NÍBÖ JUDA KAI KÍJ KALE
ME I.

²⁰ Manö añí adó aníbu nöp, Arameik manö kalí kíñ ríkóm, Ladin manö kalí kíñ ríkóm, Grik manö kalí kíñ ríkóm gíla me, Jerusalem söl aníb au múdeia rö, Juda níbi bi iru nöp amgö lí níjla.

²¹ Pen God níp nan sabe gep bi kub gau am Pailod níj haga, “Manö kalí kíñ ríkpan u kabö rö gagöp. ‘Juda kai kíj kale’ manö u mídagainím; yíharíj hagnóm, ‘Nipe hagöp,’ a gímön, manö aníbu nöp kalí kíñ ríkóm,” a gíla.

²² Anig hageila pen Pailod pen haga, “Yad manö níñön kalí kíñ ríkpin u, anig göl nöp mídñab,” a ga.

²³ Pen Jisas níp mab ba laj al pak lóm, ami bi níhau níhau Jisas waíj nipe gau balu ke ke udóm, waíj mlö bö göm al dör gagla u, rö nöp balu udníg haga,

²⁴ “Pabu gagun! Yíharíj sadu rö gun, bi an udním u, nipe udnab,” a gíla. Gíla aníbu, God hadame nöp níbi bi gau kalíp gasí ñö, God Manö u kalí kíñ ríkóm, hainö anig gñaböl, a gíla u me, hainö anig unbö rö nöp gíla. Manö aníbu kalí kíñ ríkóm haga,

“Waíj yad u balu ke ke udóm,

* 19:2: Luk 23:11 * 19:9: Mad 27:12 * 19:11: Jon 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1 * 19:12: Luk 23:2; Ap 17:7 * 19:24:

wañj m̄lō bö yad u, sadu rō gun udun, a ḡila,* a ḡila.*

²⁵ Pen ñin an̄bu, Jisas n̄me u, n̄imañ u, Klopas n̄bin Maria u, Maria Magdala u, ap Jisas n̄p al pak l̄la got s̄l an̄b au m̄deila.*

²⁶ Yad Jon, Jisas ȳp m̄dmagō l̄m̄d̄ōp b̄i u, u rō n̄ōp ap s̄l an̄b au m̄dainō u me, Jisas ȳp n̄ñōm, n̄me Maria n̄p haga, “Ñibi me, ñi ne me u,” a ga.*

²⁷ An̄g hagōm, n̄ipe pen n̄me Maria n̄ñōm ȳp haga, “Name ne me u,” a ga. An̄g hagō n̄ñōl ḡi, ñin an̄bu, Jisas n̄me n̄p ut ḡi ram yad u damem, aip m̄dm̄dul.

Jisas uma

(*Mad 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49*)

²⁸ Jisas n̄ña, wōg adō n̄ipe u magōñhalō ḡi haka u me, God Manō haga u n̄ñō l̄n̄m a gōm haga, “Ȳp rugu m̄h̄ep gōp,” a ga.*

²⁹ Pen ñ̄g wain as̄ barol ap dap an̄b au l̄lō m̄deila u me, ami b̄i ap, nan hain bad ap udōm, wain as̄ an̄bu lōm, ud mab hisop lō ad̄ñ u abōs alōm, dap ranōm Jisas maj hañ adō n̄p u la.*

³⁰ Jisas ñ̄g wain as̄ an̄bu ñ̄ñōm haga, “Nabōñ juōp,” a gōm, ubōr ȳhōñ gōm, ana n̄ipe ña.

Jisas r̄iglōm n̄ipe u b̄in̄ñ ḡila

³¹ Pen Juda b̄i kub gau, kagoñ ñ̄n u dugo magō u hadō auaj̄p n̄ñōm hagla, “Rol God n̄p sabe gep ñ̄n hon u, wip gau mab ba lan̄ m̄dagaiōl,” a gōm, am Pailod n̄p hagla, “B̄i mab ba lan̄ al pak l̄bal gau, ami b̄i gau ma kal̄p gau pa jō ḡilō, ȳñ̄d umlō, ud m̄ñōñ yan̄ lōl,” a ḡila.*

³² Hageila, Pailod ami b̄i gau kal̄p hagō, am b̄i Jisas aip al pak l̄la m̄ihau, ma kal̄p gau pa jō ḡila.

³³ Pen Jisas ma n̄p u pa jō gun a gōm n̄ña, n̄ipe hadō uma. An̄g ga u me, ma n̄ipe u pa jō gagla.

³⁴ Pen ami b̄i ap, wañab ap udōm, Jisas n̄p r̄iglōm ad̄ñ u b̄in̄ñ gō, ad̄ñ hagape halō, ñ̄g halō luga.

³⁵ An̄b u, kale n̄bi b̄i manō kal̄ k̄l̄ñ r̄ikabin an̄bi n̄ñnabim gau abe Jisas n̄p n̄ñ udmim, a gem, yad Jon, Jisas n̄p ga u amgō yad ke n̄ñbin rō, kalōp manō n̄ññō yab̄ñ an̄bi hagem kal̄ k̄l̄ñ r̄ikabin.*

³⁶ Pen ga an̄bu, God hadame n̄p n̄bi b̄i gau kal̄p gas̄ ñō. God Manō u kal̄ k̄l̄ñ r̄ikōm, hainō an̄g ḡinabōl, a ḡila u me, hainō an̄g unbō rō n̄p ḡila. God Manō u kal̄ k̄l̄ñ r̄ikōm hagla, “Le n̄ipe u, ap pa jō gagnabōl,” a ḡila.*

³⁷ Pen manō ap hagla, “B̄i n̄p b̄in̄ñ gajal u n̄p n̄ñnabōl,” a ḡila.*

Josep n̄ipe Jisas hañ roman̄ dam r̄igōl ga
(*Mad 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ B̄i Arimadia daun n̄bō ap, Jisas manō n̄ipe n̄ñ uda u pen, Juda b̄i kub kal̄p p̄ññ gōm, Jisas n̄p n̄ñ udmim, a gōm, waiō hagagm̄d̄ōp. B̄i an̄bu hib n̄ipe Josep. N̄ipe Jisas n̄p dam r̄igōl ḡinam, a gōm, am Pailod n̄p hag n̄ññō, yau a gō, ud ara.

³⁹ Nikodimas n̄ipe Josep aip arlō. Nikodimas, b̄i au nōd am Jisas n̄p s̄ibōn yan̄ n̄ña b̄i u. Nikodimas nan haññ aij auep iru n̄p, kilo unbō ñ̄ñjuōl ado ḡi da unbō aj̄p bōñ dan̄ (35) rō, udōm ara. Nan haññ aij auep an̄bu, mab mō c̄il u abe, mab alos c̄il u abe udōm ḡila.*

⁴⁰ Pen kale m̄hōp am wip he u ud as̄k dap lugmil, Juda n̄bi b̄i ḡim̄dal rō, mab c̄il ud ara u, wip he gau anōñ l̄ ñ̄mil, lin̄n ud wañj rud ḡila pro m̄lō u udmil, wam wam ḡilō.

⁴¹ Jisas mab ba lan̄ al pak l̄la ka an̄b s̄l au wōg ad̄ñ ap m̄deila. Wōg ad̄ñ an̄bu an̄ au kabō m̄gan ḡisōn n̄p luōm, wip r̄igōl gagla ap m̄deila.

⁴² Juda kai God n̄p sabe gep ñ̄n kale u s̄l s̄l ga rō, ȳñ̄d r̄igōl gul a ḡimil, kabō m̄gan yōp s̄l an̄b au r̄igōl ḡilō.

20

Wip r̄igōl ḡila u kuō n̄p m̄deila

(*Mad 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12*)

¹ Sade ñ̄n u, ram r̄ikn̄g gō n̄ññōl ḡi, Maria Magdala wip r̄igōl ḡila m̄gan amōm n̄ña, kabō kub wip r̄igōl p̄ñ ḡila u, h̄ñ ḡi am got au m̄deila.

² N̄ipe n̄ññōm, kauyan̄ ḡi dō ḡi ap Saimon Pida hol m̄hōñ m̄dailo u apōm haga, “B̄i Kub u n̄p agam̄j ud arbal; pen dap l̄bal au n̄ñagpun,” a ga.

³⁻⁴ An̄g hageila, Pida hol m̄hōñ n̄ññōñ ḡi dō yab̄ñ gul hadlo. Yad nōd amjakem,

⁵ hōñ adō löyan̄ n̄p m̄dem, kabō m̄gan j̄ñ s̄ps̄p n̄ññō wañj bad gau n̄p m̄deila.

⁶⁻⁷ Pen Saimon Pida n̄ipe hain apōm, kabō m̄gan u h̄ñk̄d amōm n̄ña, Jisas n̄p wañj wam halō yula gau hub̄k gaga; r̄igōl ḡila rō n̄p m̄deila. Pen wañj nab̄c j̄ñ p̄ral wam ḡigabō ḡila u, u rō n̄p hub̄kaga; p̄ral ḡigabō ḡila rō n̄p as̄k ḡi ke au m̄deila.

⁸ Yad nōd wip r̄igōl ḡila u apjaknō pen uri yad u rō n̄p kabō m̄gan h̄ñk̄d amem n̄ññō, wañj gau wam halula rō m̄deila u me, an̄bu Jisas urakōp, a gem n̄ñ udnō.

* 19:25: Mad 27:55-56

* 19:26: Jon 13:23

* 19:28: Sam 22:15

* 19:29: Sam 69:21

* 19:31: Dud 21:22-23

* 19:35: Jon 21:24

* 19:36: Eks 12:46; Nab 9:12; Sam 34:20

* 19:37: Sek 12:10; Rep 1:7

* 19:39: Jon 3:1-2

9 Pen ñin anıbu, God Manö kalı kñiñ rıköm, Jisas umöm uraknım, a gıla manö u, hol nıñ aij gaglo. *

10 Anıg nıñjul ado gı ram arlo.

Maria Magdala Jisas waiö lö nıñja
(Mad 28:9-10; Mak 16:9-11)

11-12 Pen Maria wip rıgöl gıla rıgöl mıgan anıbu hön adö au uraköl mıdöm mıtön göl gı mıdeia. Mıtön göl gı mıdöl gı, jöl magö dudu gı kabö mıgan jıñ sıpsıp nıñja, ejol waiñ rud lılö mıhau, Jisas wip he nöd mıdeia ka anıbu asık mıdöl gı, ap nabıc adıñ jıñ, ap ma adıñ mıñ, mıdailö.

13 Ejol anıb mıhau Maria nıp haglö, "Nıñhön gıñıg mıtönğ gabön?" ö gılö.

Hagailö haga, "Bı Kub yad u nıp damöm gai dam lıbal u nıñagppin!" a ga.

14 Anıg hagöm, ado göm nıñja, Jisas urak mıdeia. Pen nıp nıñö, bı unbö ke rö la. Jisas nıñja u pen u Jisas nöp a göm nıñaga. *

15 Jisas pen Maria nıp haga, "Nıbi me. Nıñhön gıñıg mıtönğ gabön? An nıp ulhai nıñabön?" ö ga.

Hageia, Maria haga e, bı wög adıñ nap nıbö u nöp yıp hagab, a göm haga, "Bı kub nıñeb. Wip u ud arbin, a gımön, gai dam lıban u yıp hagaimön, yad ud arnam," a ga.

16 Hageia, Jisas haga, "Maria!" a ga.

Hageia, Maria, Arameik manö löm, "Rabonail" a ga. Manö haga anıbu, "Manö Hag Ñeb Bı."

17 Hageia, Jisas haga, "Yad ram mınönğ iı arö gem, Bapi ado gı au lañ aragın rö, yıp ud mıdagaimön. Pen ne arammön, mam bı kalıp haggmön, Jisas hagöp, "Yad Bapi yad, Bapi kale, God yad, God kale mıdöp u ado gı arabin," a göp, a gımön," a ga. *

18 Jisas anıg hageia, Maria Magdala am Jisas bı nıpe gau kalıp haga, "Yad Bı Kub u nıp nıñjem auabin," a ga. Anıg hagöm, Jisas manö nıñhön nıñhön nıp haga u, Maria nıpe Jisas bı nıpe kalıp manö anıbu haga.

Jisas waiö lö bı nıpe gau nıñja
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Pen Sade ñın u, sıdö wad ara nıñöm, bı nıpe gau Juda bı kub gau kalıp pıñıñğ göm, ram raul amöm ajön u gıñ pıdönğ göm, agamıj mıdeila nıñöm, Jisas ap anı anıb au waiö löm haga, "God kalöp abad mıdeiañ," a ga.

20 Anıg hagöm, ñımagö ur nıpe gau kalıp yamöm, rıglöm böñ lau yamöm ga. Bı nıpe gau nıñöm, u Bı Kub nöp, a göm, mıñ mıñ yabıñ gıla. *

21 Jisap pen kalıp kuöyanğ haga, "God kalöp abad mıdeiañ. Bapi yıp hag yuö

apem wög nıpe gıpin rö, kalöp pen abe hag yuabin," a ga.

22 Anıg hagöm, kalıp pu göl gı haga, "Ana Uı u udmim.

23 Nıbi bı rımnap nan si nan naij gıpal gau nıñmim arö gıñabım u, God u rö nöp nıñöm arö gıñab. Pen nıñmim arö gıñabım u, God u rö nöp nıñöm arö gıñab," a ga. *

Jisas waiö lö bı nıpe Domas nıp nıñja

24 Pen Jisas ap waiö löm kalıp manö haga ñın anıbu, bı nıpe Domas, hib ap Ñı Ramö a gımıdal u, kalıp aip mıdeageia.

25 Anıb u, hainö Jisas bı nıpe Domas nıp hagla, "Bı Kub u nıñbun," a gıla.

Hageila, nıpe pen haga, "Anıg hagabım u pen ñımagö nıpe cıpıñ pakla u abe, rıglöm bıñıñğ gıla u abe, amgö yad ke nıñjem ñımagö yad ud nıñnabin u me, manö anıbu nıñ uдем, uraköp, a gem nıñ udnabin; wasö u wasö," ga.

26 Anıg hagöm, pen wik añı ap mıdöm, Jisas bı nıpe gau Domas aip kuöyanğ ram raul u mıdeila. Ajön gıñ pıdönğ gıla u pen Jisas kalöp ap anı anıb au waiö löm haga, "God kalöp abad mıdeiañ," a ga.

27 Jisas anıg hagöm, Domas nıp haga, "Ñımagö ne u, yıp cıpıñ pakla u ud nöñ. Ñımagö yad nöñ. Rıglöm böñğ yad bıñıñğ gıla auı abe ud nöñ. Gası mılö lagmön, yıp nıñ udmön," a ga.

28 Hageia, Domas haga, "Bı Kub yad, God yad!" a ga.

29 Pen Jisas Domas nıp haga, "Yıp waiö nıñmön me, yıp nıñ udpan. Pen nıbi bı yıp waiö nıñagöm, yıp nıñ udnaböl gau, mıñ mıñ yabıñğ gıñaböl," a ga. *

Jon manö anıbi nıñhön gıñıg kalı kñiñ rıka

30 Pen manö kalı kñiñ rıkabın anıbi, hon Jisas bı nıpe gau nıñ mıdno nıñöl gı, Jisas nan gagep ke ke iru nöp gıñmıdöp rö, magöñhalö kalı kñiñ rıkagpin.

31 Pen kale, Jisas nöp me, Kraıs u, God Ñı nıpe yabıñ u nöp, a gımim, nıp nıñ udpe, kalöp udö, nıp aip kamıñğ mıdeinabım, a gem, manö anıbi kalı kñiñ rıkpin. *

21

Jisas waiö lö bı nıpe unbö mudun jıñ u nıp nıñja

1 Pen hainö hon Jisas bı nıpe gau Ñığ Wanö Daıbirias au mıdaino nıñjöm Jisas nıpe waiö lö nıñño. Nıñhön ga u hagnıg gabin.

* 20:9: Ap 2:24-32; 1Ko 15:4 * 20:14: Luk 24:16; Jon 21:4 * 20:17: Ro 8:29; Hib 2:11-12 * 20:20: Jon 16:22; 1Jn 1:1 * 20:23: Mad 16:19 * 20:29: 1Pi 1:8 * 20:31: Jon 3:15; Ro 1:17; 1Jn 5:13

2 Saimon Pida u, Domas u (hib ap Ñi Ramö a gal u), Nadanyel Kena daun, ram m+nöñ Galili au n+bö u, Sebedi ñi Jems hol mamil m+hau, Jisas b+ n+pe m+höp halö aip, j+m nöñ am Ñig Wanö Daibirias au m+daino.

3 Saimon Pida han+p haga, “Yad kabsal nan arabin,” a ga. Hageia, “Hon aip arnabun,” a gun, am n+p aip ñig mag+ib udun, g+ ajno ajno ram rua pen kabsal r+mnap udagno. *

4 Pen sidö l+m gö n+ñöl g+, Jisas ap ñig wanö got au m+deia. N+p n+ñno pen u Jisas nöp a gun n+ñagno.

5 N+pe han+p haga, “Ñi game. Kale kabsal nan g+ aj wasö n+ñbim ar?” a ga. Hageia, hon yau a g+no.

6 An+g hagaino, han+p haga, “Uben u ud ñig mag+ib ñimagö y+jig k+id lau adö yumim me, kabsal r+mnap udnabim!” a ga. Hageia, uben u ud ñig aj yan yuun, kabsal iru yab+ñ nöp udun, +p g+no aun+m rö laga.

7 An+g geia, yad Jon, Pida n+p hagnö, “B+ an+bu B+ Kub u nöp,” a g+no. An+g hagainö, Pida n+ñöm, wal+j n+pe au la u ud hib nab an au g+dan p+ralöm, ujan+id ñig an yan la. *

8 Hon b+ r+mnap ñig mag+ib adö u m+idun, uben kabsal halö ap ran jaköm m+deia u, +p g+ dap, m+lö gau wasö, mida unbö ñ+njuöl mam+id (100) rö nöp, ñig got au auno.

9 Got an+ib au apun n+ñno, mab in b+ic ara adö u, kabsal r+mnap in m+deia. Bred r+mnap u rö nöp m+deia.

10 Pen Jisas han+p haga, “Kabsal m+ñi udpim gau, r+mnap dauim,” a ga.

11 Hageia, Saimon Pida ñig mag+ib adö u amöm, n+pe aip uben kabsal iru nöp (153) m+deia an+bu kabö kulup adö au +p g+ dauno. Uben u marö ga pen pa g+ dö gaga. *

12 Jisas pen han+p haga, “Apim, nan ñ+njim,” a ga. Hon pen nable gö, ne b+ an ammön m+dpn a gun n+p hag n+ñagno; u B+ Kub u nöp a gun, n+ñun arö g+no.

13 Jisas n+pe am bred u udöm, han+p n+me löm, kabsal abe ud han+p n+me löm gö, ñ+njo.

14 Pen Jisas umöm uraköm, han+p b+ n+pe gau ij m+hau n+gan waiö lö n+p n+ñno. *

Jisas Pida n+p manö haga

15 Pen hon nan ñ+n p+is gun, Jisas Saimon Pida n+p hag n+ñga, “Saimon Jon ñi n+pe. B+ gai i rö wasö; ne y+p n+ñö nöp m+dmagö l+ban aka?” a ga.

Hageia, Pida haga, “B+ Kub. Yad nöp m+dmagö l+bin u, ne n+ñban me,” a ga.

An+g hageia, Jisas haga, “Sipsip pi yad gau, abad m+daimön,” a ga.

16 Jisas an+g hagöm, kauyan hag n+ñga, “Saimon Jon ñi n+pe. Ne y+p n+ñö nöp m+dmagö l+ban aka?” a ga.

Hageia, Pida haga, “B+ Kub. Yad nöp m+dmagö l+bin u, ne n+ñban me,” a ga.

An+g hageia, Jisas haga, “Sipsip yad gau abad m+daimön,” a ga. *

17 Jisas kauyan pen hag n+ñga, “Saimon Jon ñi n+pe. Ne y+p m+dmagö l+ban aka?” a ga.

Pen Jisas an+g göm, manö adö a+ñ an+bu nöp, “Ne y+p m+dmagö l+ban aka?” hag n+ñöm hag n+ñöm gö me, Pida gas+ iru n+ñöl g+ haga, “B+ Kub. Ne nan gau magöñhalö n+ñban. An+ib u, yad nöp m+dmagö l+bin u, ne hadö n+ñban me,” a ga.

Hageia, Jisas haga, “An+ib u, sipsip yad gau abad m+daimön.

18 Yad nöp n+ñö yab+ñ hagabin, ne b+ praj rö m+daina ñ+n u, wal+j gas+ ne ke n+ñga rö ud limön ajm+idan. Pen ne hainö b+ m+lep l+ñabön ñ+n u, ne ñimagö ne g+lan g+ midö n+ñöl g+, b+ ke n+bö ap nöp nag+ ad+iköm, aragnabön mol u u+ g+ ud arnab,” a ga.

19 Jisas manö haga an+bu, n+bi b+ r+mnap hainö Pida al pak l+ñaböl u, Jisas nöd n+ñga me u. N+bi b+ hain n+bö gau, Pida n+p nan n+ñön g+ñaböl umnab u n+ñöm, God n+pe mailö aij unbö ke halö m+idöp u n+ñnaböl. Pen Jisas Pida n+p haga, “Y+p hain g+mön,” a ga. *

20 Jisas manö an+bu haga n+ñöm Pida ado göm n+ñga, yad b+ Jisas m+dmagö l+m+idöp u m+dainö. Yad b+ an+bu me, nöd Jisas Pa-sopa nan ñ+n m+deia il au as+ik m+dem hag n+ñno, “B+ Kub. An nöp mumug g+ñab?” ö g+no. *

21 Pida y+p n+ñöm Jisas n+p haga, “B+ Kub. B+ i n+p n+ñön g+ñab?” ö ga.

22 Hageia, Jisas haga, “U gas+ yad. Yad hagnö n+pe m+dep nöp m+idö n+ñöl g+, ado g+ aunabin u, manö ne wasö. Pen ne y+p hain g+mön,” a ga.

23 Jisas manö haga an+bu, n+bi b+ n+p n+ñ udla r+mnap hagla, “Jisas b+ n+pe an+bu umagnab,” a g+la. Pen Jisas b+ n+pe an+bu umagnab a göm manö an+bu hagaga; n+pe y+har+ñ haga, “Yad hagnö, n+pe m+dep nöp m+idö n+ñöl g+, ado g+ aunabin u, manö ne wasö,” a ga.

24 Jisas b+ n+pe an+bu me, n+pe ke manö an+bi kal+ kl+ñ r+köm, magöñhalö manö n+ñö yab+ñ nöp m+idöp u n+ñöm, kal+ kl+ñ r+köp me u. *

25 Jisas nan adö ke ke iru nöp ga u pen manö an+bu yöp r+mnap nöp an au kal+

* 21:3: Luk 5:4-7 * 21:7: Jon 13:23; Mad 14:29 * 21:11: Luk 5:6 * 21:14: Jon 20:19,26 * 21:16: Ap 20:28

* 21:19: Mad 16:24-25; 2Pi 1:14 * 21:20: Jon 13:23-25 * 21:24: Jon 19:35

kliñ riköp. Yad niñnō, manō anib gau
magōḡhalō kalī kliñ rik buk iru nōp yaḡ
liḡlap, mīnōḡ nabōḡ i pro gö, dam lep ka
u miḡagaibōp. *

* 21:25: Jon 20:30

Aposil

Bɪ Jisas manö ud arep gau kale nan nɪhön nɪhön gɪla

Luk Diopilas nɪp kauyanj kalɪ kɪɪn rɪka

¹ Mam Diopilas. Yad nöp manö nöð kalɪ kɪɪn rɪknö u, Jisas nɪp yag daulö majö göm, wög il göm mɪd damöm, nan nɪhön nɪhön göm, manö nɪhön nɪhön hag nöm ga u, nöp köp nöð u kalɪ kɪɪn rɪknö. *

² Hainö, God Jisas nɪp dam ap ran jak kumi kabö lanj au ud ara. Pen nɪpe kumi kabö adö lanj au arnɪg ga magö u, nɪpe gö Ana Uɫ nɪpe manö nɪpe ud arep hag la bɪ gau kalɪp hag nɪ aɪj ga. Manö anɪbu magöŋhalö nöð kalɪ kɪɪn rɪkem nöp nɪnö u. *

³ Jisas uma pen kauyanj uraköm, nɪn unbö nɪnɪjuöl mɪhöp (40) anj u nɪn iru nöp waiö löm, manö nɪpe ud arep bɪ nɪpe gau aip mɪdöm, God nɪbi bɪ udöm abad mɪdeinab manö u kalɪp hag nɪmɪdöp. Anɪg gö, kale amgö magö kale ke nɪŋla nɪpe kamɪnɪ mɪdeia. *

⁴ Pen umöm uraköm, mɪnönj naböŋ adö il i mɪdmɪdöp nɪn anj anɪb au, nɪn ap bɪ nɪpe anɪb gau aip nan magö nɪnöm haga, “Yad kalöp nöð hagnö rö, Bapi yad nan nɪhön kalöp nɪnabin a ga u, Jerusalem auɪ nöp mɪdmim, abad mɪdaimim. *

⁵ Jon nɪg pak nɪb bɪ u nɪbi bɪ kalɪp nɪg u nöp pak nɪa, pen nɪn mɪhöp nöp ap arö, Ana Uɫ u apöm kalöp pak nɪnab,” a ga. *

*Jisas nɪpe ram mɪnönj kumi kabö adö lanj
au ap ran jak ara*

⁶ Pen nɪn ap Jisas nɪpe bɪ nɪpe anɪb gau mɪdeila anj au waiö lö, nɪp hagla, “Bɪ Kub, ne mɪnɪ kɪn hon mɪdö, hon Isrel nɪbi bɪ ram mɪnönj hon i kauyanj ke abad mɪdun, ram mɪnönj rɪmnab abad mɪdun gɪnabun aka?” gɪla. *

⁷ Hageila, kalɪp haga, “Nɪn mai gɪnab u, Bapi gasɪ nɪpe ke nɪnöm hag la; nan kale wasö. *

⁸ Pen Ana Uɫ nɪpe kalöp auö, kale pɪdöŋ udmim ammim, Jerusalem nɪbi bɪ, Judia nɪbi bɪ, Sameria nɪbi bɪ, nɪbi bɪ ram mɪnönj gau magöŋhalö gau, yad nɪhön nɪhön gɪpin u kalɪp hag nɪnabim,” a ga. *

⁹ Anɪg hagöm, bɪ nɪpe gau nɪnɪmɪdlö nɪnöl gɪ, God nɪp dam ap ran jak kumi kabö adö

lanj au ud arö nɪnöl gɪ, kumi bad ap apöm nɪp harɪka.

¹⁰ Pen nɪpe areia, kale kumi kabö lanj nɪn mɪdlö nɪnöl gɪ, magö anɪbu nöp bɪ waij rud yɪmlö mɪhau ap kalɪp pɪg urak mɪdailö.

¹¹ Bɪ anɪb mɪhau haglö, “Bɪ Galili nɪbö gai i, kale nɪhön gɪnɪg kumi kabö lanj nɪn mɪdpim? Kale nɪnöl gɪ mɪdpe nɪnöl gɪ, God nɪpe gö, Jisas ap ran jak kumi kabö adö lanj au ud aröp u, hainö nɪpe ke unbö rö nöp adö gɪ aunab,” a gɪlö. *

Judas uma u Madaias kuö nɪpe uda

¹² Olip Dum lanj mɪdeila u arö göm, Jerusalem adö gɪ arla. Adan mɪlö wasö, Olip Dum Jerusalem nɪbö söl; Juda God nɪp sabe gep nɪn u kale ajmɪdal rö nöp. * *

¹³ Jerusalem amöm, ram haneb kale amjaköm, ram raul adö lanj mɪgan u arla. Bɪ mɪdeila gau: Pida, Jon, Jems, Edru, Pilip, Domas, Badolomyu, Madyu, Alpias nɪ nɪpe Jems u, Saimon Selod u, Jems nɪ nɪpe Judas u. *

¹⁴ Kale pör pör magum göm, God nɪp sabe gɪmɪdal. Jisas nɪme Maria u, Jisas nɪmam bɪ gau, nɪbi rɪmnab halö pör anɪg gɪmɪdal.

¹⁵ Pen nɪn anj anɪb au, nɪbi bɪ nɪnɪjuöl unbö kagoɪ jɪn (120) rö ap magum gɪlö nɪnöl gɪ, Pida uraköm kalɪp haga,

¹⁶ “Aɪ mam bɪ nɪnɪm. Ana Uɫ nɪpe hadame nöp Depid nɪp gasɪ nɪb, Judas Jisas nɪp mumug nɪnɪa bɪ u gɪnab rö nɪnöm kalɪ kɪɪn rɪkö, haga haga rö nöp ga. *

¹⁷ Jisas bɪ Judas anɪbu udö, hon aip mɪdöm, wög nɪpe u jɪm nöl gɪmɪdun,” a ga.

¹⁸ Pen hainö nɪpe Jisas nɪp mumug nɪnöm, mani uda u damöm, mɪnönj naböŋ ap rauöm, mɪd damöm, nɪn aɪn ap ap lug paköm, mudun nɪpe u pabu göm, hibur magöŋhalö lim gɪ höŋ haɪauö uma. *

¹⁹ Anɪg göl umö, Jerusalem nɪbi bɪ magöŋhalö nɪnöm, mɪnönj naböŋ rauöm uma anɪbu, hib Akeldama a gɪla. Akeldama hagla manö il u, “Hagape Luga Mɪnönj Nabö?,” a göm hagla.

²⁰ Pida haga, “Depid hadame nöp God Manö adɪn Sam a gɪpal u kalɪ kɪɪn rɪköm haga,

‘Ram nɪpe cög nöp mɪdainɪm;

Nɪbi bɪ rɪmnab ram nɪpe am
mɪdagaiöl,’ a ga.

Depid manö ap pen haga,

‘Wög nɪpe u bɪ ap udnɪm,’ a ga. *

²¹ Haga anɪbu, bɪ hon ke ap nɪnɪn udnabun. Hon Bɪ Kub Jisas aip ajmɪdun

* 1:1: Luk 1:3 * 1:2: Mak 16:19; Luk 24:49-51 * 1:3: Luk 24:36-49; Ap 10:41 * 1:4: Luk 24:49; Jon 14:16-17; Ap 2:33 * 1:5: Mad 3:11 * 1:6: Luk 24:21 * 1:7: Mak 13:32 * 1:8: Mad 28:19; Luk 24:48 * 1:11: Mad 26:64; Luk 21:27 * 1:12: kilomida aɪn ap nöp rö * 1:12: Luk 24:50-53 * 1:13: Mad 10:2-4 * 1:16: Sam 41:9
* 1:18: Mad 27:3-8 * 1:20: Sam 69:25; 109:8

u, bɪ hon aip pör ajmɪdöp bɪ ap nɪɲun udnabun.

²² Bɪ hon aip pör ajöm, Jon Jisas nɪp ñɪg pak ña u nɪɲöm, mɪd damöm, Jisas umöm uraköm kumi kabö adö laɲ ara nɪɲa bɪ ap nɪɲun udnabun. Bɪ anɪbu rö udno me, Bɪ Kub Jisas umöm uraka manö u hag ñɪ aij gɪnab,” a ga. *

²³ Pida anɪg hagö, bɪ ne Madaias aip Josep aip kalɪp mɪhön hag lɪla. Pen Josep ñɪn rɪmnap hib nɪpe ap Basabas, ap Jasdas, a gɪmɪdal.

²⁴⁻²⁵ Bɪ anɪb mɪhau kalɪp anɪg göl hag löm, God nɪp sabe göm hagla, “Bɪ Kub, Judas nöd gɪ naj göm umöm, ram nɪpe mɪdainɪm au ara u, kuö nɪpe u an udnɪm, a gun, bɪ mɪhöp i hag lɪbun. Anɪb u, ne nɪbi bɪ magöɲhalö gasɪ nɪɲöm gɪpal rö nɪɲban u me, nöp hag nɪɲabun, ne ke bɪ u a gö, hon nɪɲun udnabun,” a gɪla.

²⁶ Anɪg hagöm, bɪ anɪb mɪhau ilön cal ud gulu gɪ udlö, Madaias hib apranö, Jisas manö ud arep unbö agɪp laɲ aip jɪm ñöm, kauyaɲ bɪ unbö mɪgan laɲ la.

2

Ana Uɪ nɪpe aua

¹ Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪɲ udla gau, Pedikos ñɪn kub u mɪñi, a göm, ap ram raul mɪgan aɲi ap mɪdeila. *

² Anɪg göl mɪdlö nɪɲöl gɪ, adɪɲ gu kub kumi kabö adö laɲ nɪbö hagöm, yɪgön rö udöm, ram raul mɪgan asɪk mɪdeila au yaɲ aua.

³ Pen magö anɪbu nöp nɪɲla, mab mɪtaɲ ugan rö u apöm, pɪlajɪk ke ke pa gɪ dö gɪ amöm, nɪbi bɪ nabɪc cög adö laɲ aɲi aɲi am mɪdeila. *

⁴ Am mɪdö nɪɲöl gɪ, Ana Uɪ apöm, ana kalɪp aɲ daɲ ajmaɲ raua nɪɲöm kale manö yabɪ adö ke ke hagla. *

⁵ Pen ñɪn anɪbu, Juda nɪbi bɪ gau, kale mɪgan ke ke, ram mɪnön gau nɪbö gau nɪbö apöm, Jerusalem magum gɪ mɪdeila. Nɪbi bɪ anɪb gau kale God Manö haga rö nɪɲöm gɪmɪdal.

⁶ Gu kub anɪbu hageia nɪɲöm, nɪhön gab a göm, nɪbi bɪ iru nöp yɪɲɪd ram anɪbu apöm nɪɲla, manö yabɪ adö ke ke kabö göl nöp hageila.

⁷ Kale nɪɲöm, aiö waiö göm hagla, “Nɪbi bɪ gai i magöɲhalö Galili nɪbö.

⁸ Pen aige göm manö yabɪ hon ke ke hagpun rö kabö göl hagaböl nɪɲabun?

⁹ Hon rɪmnap Padia nɪbö, rɪmnap Midia nɪbö, rɪmnap Ilam nɪbö, rɪmnap Mesopodemia nɪbö, rɪmnap Judia nɪbö,

rɪmnap Kapasodia nɪbö, rɪmnap Podas nɪbö, rɪmnap Esia nɪbö,

¹⁰ rɪmnap Prijia nɪbö, rɪmnap Pampilia nɪbö, rɪmnap Ijip nɪbö, rɪmnap ram mɪnön Libia, Sairini daun goɪ gau nɪbö, rɪmnap Rom nɪbö auno.

¹¹ Nɪbi bɪ Rom nɪbö aula u, rɪmnap Juda nɪbi bɪ yɪɲg göl, rɪmnap Juda nɪbi bɪ wasö pen uri Juda nɪbi bɪ gɪpal rö adö u gɪpal. Rɪmnap Krir nɪbö, rɪmnap Arebia nɪbö auno. Pen hon nɪɲ mɪdno nɪɲöl gɪ, manö yabɪ hon ke ke hagpun rö kabö göl hagöm, God nɪpe nan unbö ke ke yabɪ göp, a göm, hib nɪpe haglö adö arab, nɪɲabun,” a gɪla.

¹² Anɪg hagöm, gasɪ iru nɪɲöl gɪ, pen hag nɪɲ, pen hag nɪɲ göm hagla, “Ke yabɪ gab anɪbu nɪhön gɪɲg gab,” a göm, gasɪ iru yabɪ nɪɲla.

¹³ Nɪbi bɪ rɪmnap pen kale ñɪñɪhön lɪ hagla, “U ñɪg wain iru nöp ñɪɲöm, hauɪ alöp hagaböl,” a gɪla.

Pida manö hag ña

¹⁴ Pen Pida bɪ Jisas manö ud arep bɪ unbö agɪp laɲ aip uraköm, meg mɪgan dap ranöm, nɪbi bɪ iru nöp mɪdeila gau kalɪp haga, “Kale Juda nɪbi bɪ hon abe, kale nɪbi bɪ Jerusalem aui hanmɪdim abe, aui nɪhön gajɪp u yad kalöp manö hagnɪg gabin i nɪɲ aij gɪmim.

¹⁵ Kale rɪmnap hagnɪg, ‘Bɪ gai i ñɪg wain iru nöp ñɪɲöm, hauɪ alöp hagaböl,’ a gɪpim u, pen kale ñɪg wain ñɪɲöl hauɪ alagöp. Mɪñi sɪdö gɪsön nöp auöp magö u nöp me.

¹⁶ Pen manö yabɪ ke ke hagaböl nɪɲabim anɪbi, bɪ God manö hagep Joel hadame nöp hagöm kalɪ kɪñɪ rɪka rö nöp gab me u. Nɪpe manö anɪbu kalɪ kɪñɪ rɪköm haga,

¹⁷ ‘God hagöp, “Ñɪn hain u, nɪbi bɪ magöɲhalö gau kalɪp Ana yad yunabin.

Ñɪ pai kale gau God Manö nɪbi bɪ kalɪp hag ñɪnaböl.

Bɪ praj kale gau naböɲ nɪɲnaböl.

Bɪ majö kale gau hon nɪɲnaböl. *

¹⁸ Ñɪn anɪbu, nɪbi bɪ yɪp wög gɪ ñɪbal gau, nɪbi gau abe bɪ gau abe, kalɪp Ana yad yunö, manö aij yad u nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñɪnaböl.

¹⁹ Pen kumi kabö adö laɲ nan ke gagep rö rɪmnap gem, mɪnön naböɲ adö iɪ i nan nɪɲeb nɪɲagep ke nɪbö rɪmnap gɪnabin. Hagape göm, mab inöm, hadu adpɪ kub göm gɪnab.

²⁰ Sɪdö mailö gagnab; rakɪn hagape bö lɪnab.

Anɪg geinab, hainö ñɪn unbö ke nɪbö waiö lɪnab.

* 1:22: Mad 16:19; Mak 1:9; Jon 15:27 * 2:1: Lep 23:15-21; Dud 16:9-11 * 2:3: Mad 3:11 * 2:4: Ap 4:31;

10:44-46; 19:6; Mak 16:17 * 2:17: Joe 2:28-32

B+ Kub mailö aij unbö ke halö aunab.

21 Pen n+bi b+ an an, B+ Kub y+ip ud kam+ñ yuañ, a göm, hag n+ñgaböl gau, kal+ip ud kam+ñ yunab,” a ga.

22 Pida n+pe Joel kal+ kal+ñ r+ka manö an+bu hag p+is göm haga, “Kale Isrel n+bi b+, manö hagn+g gabin i n+ñ aij g+mim. Jisas b+ Nasared n+bö u b+ y+har+ñ wasö; God n+pe ke n+ip yuö aua. N+ yad u yunö, nan gagep rö iru nöp göm, nan n+ñeb n+ñagep iru nöp göm g+inab anj kal+ip au n+ñöm, b+ an+bu God n+pe ke hag yuö aua u n+ñlan, a göm, n+ip yuö aua. Jisas n+pe nan gagep rö anj kale ga u, kale ke hadö n+ñbim.

23 God kale g+inabim rö nöd n+ñöm, Jisas n+ip ud n+magö adö kalöp u lö, kale dam n+bi b+ nan si nan naj g+pal gau kal+ip n+be, n+ip mab ba lanj al pak l+lö uma.

24 N+pe ilön kub yab+ udöm uma u pen böñ nöp w+ip r+göl au m+dom, hij g+ lug l+ arn+m rö laga. God gö kauyañ uraka.

25 Depid pen hadame nöp Jisas n+ip manö kal+ kal+ñ r+köm haga,

‘Yad n+ñbin, B+ Kub yad aip pör pör m+dom. N+pe n+magö y+ñg yad lau adö m+dom u me, yad p+ñ+ñ gagnabin. *

26 An+g göp u, hibur m+dmagö yad p+laiöp; yad n+ñ+ lem hagabin.

Hañ roman yad umn+g gab pen gas+ halö m+dem p+ñ+ñ gagnabin.

27 Ai g+n+g? Ne y+ip w+ip r+göl m+gan arö gagnabön.

Ne B+ U+ ne arö gö, hañ roman n+pe hij g+ lug l+ aragnab.

28 Ne y+ip kam+ñ m+dep adan u yamna.

Yad ne aip m+dem, m+ñ m+ñ yab+ g+inabin,’ a ga,” a ga.

29 Pida Depid haga manö an+bu hag p+is göm haga, “Añ mam b+, yad kalöp manö kabö göl hagnö, n+ñ aij g+inabim. Bac ilan Depid umö r+göl g+la ulöm m+gan u m+dom; ulöm m+gan an+bu m+ñi hon u rö nöp n+ñbun. *

30 Pen Depid n+pe God manö hag ñeb b+ m+dm+dom u me, n+pe n+ña, God hadame nöp manö hag löm haga, ‘Ne n+ r+knabön r+ik damöm r+ik l+ naböl ñ+ ap n+pe ka ne udöm, kinj m+deinab,’ a ga. *

31 Depid nan hainö g+inab u n+ñöm, Me-saia u * n+pe umöm uraknab, a göm, haga, ‘N+ip w+ip r+göl m+gan arö gaga. Hañ roman n+pe hij g+ lug l+ araga,’ a ga. *

32 “M+ñi God gö, Jisas n+pe uraköm kam+ñ m+dom. N+pe kam+ñ m+dom u hon magöñhalö amgö magö hon ke n+ñbun.

33 God Jisas n+ip dam n+magö y+ñg adö n+pe lau la. Löm n+pe Ana U+ n+ñabin a göm haga u, Jisas n+ip n+ö, n+pe pen han+ip n+ö, apöm gu kub hagö, hon manö ke ke hagabun i n+ñabim. *

34 Pen Depid manö haga an+bu, n+pe ke hagaga. Depid n+pe m+ñöñ naböñ i i m+dom, kumi kabö adö lanj araga. Pen n+pe haga,

‘B+ Kub n+pe B+ Kub yad u n+ip haga, “N+magö y+ñg yad lau adö as+ik m+daimön me;

35 yad g+inö kaua+ maua+ ne gau, rafa m+gan ne gau m+deinaböl,” a ga,’ a ga.

*

36 “An+bu u, kale Isrel n+bi b+ magöñhalö n+ñ aij g+mim: Jisas b+ mab ba lanj al pak l+be uma b+ an+bu nöp, God gö B+ Kub yab+ m+dom. N+pe nöp Mesaia pör abad m+dm+duñ me u,” a ga. *

37 Pida manö an+bu hagö, n+bi b+ m+deila gau n+ñöm ñaul ara. An+g gö, kale Pida abe, Jisas manö ud arep b+ gau abe, hag n+ñöm hagla, “An+bu u, mam b+, hon m+ñi n+ñön gun?” ö g+la.

38 Hageila, Pida haga, “Kale añ+ añ+ magöñhalö m+dpim rö, nan si nan naj g+ipim adö u, n+ñön g+n+g an+g g+pun, a g+mim, arö g+mim, Jisas Krai n+ñ n+ñ ud-mim, n+ñg pakmim. An+g geinabim, God nan si nan naj g+ipim u n+ñöm arö göm, Ana U+ n+pe u kalöp n+ñab.

39 God hadame nöp haga, ‘Ana yad kalöp Isrel n+bi b+ ñem, n+ pai kale yag daunabim gau kal+ip ñem, n+bi b+ mlö gau kal+ip abe ñem g+inabin,’ a ga. An+bu u, hon n+ñbun, God n+bi b+ an an aulan a g+inab gau, kal+ip magöñhalö Ana U+ u n+ñab,” a ga. *

40 Pida kal+ip mög n+ñöm, manö iru nöp hagöm hagöm haga, “N+bi b+ uri m+dpal r+mnap halöwalö g+ naj g+pal rö arö g+mim, m+id aij g+mim. Wasö u, ilön kub udnabim,” a ga.

41 N+bi b+ iru nöp Pida manö haga u n+ñöm, Jisas Krai n+ip n+ñ udöm, n+ñg pakla. N+ñ an+bu nöp, n+bi b+ dri dausan (3000) rö Jisas Krai n+ip n+ñ udöm, Jisas n+bi b+ n+pe aip j+im ñöl m+deila. *

42 An+bu u, kale pör pör apöm, b+ Jisas manö ud arep b+ gau aip se göl m+dom, God Manö hag ñeila u n+ñ aij gun, a göm, hag am+l ap+l göl g+, bred ud jö göm se göl n+ñöl g+, God n+ip sabe göl g+ m+dm+dal. *

Jisas n+bi b+ n+pe gau g+m+idal rö

* 2:25: Sam 16:8-11 * 2:29: 1Ki 2:10 * 2:30: 2Sa 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 * 2:31: Grik manö “Krais u” abe, Hibru manö “Mesaia u” abe il añ+ ap nöp m+dom: “God hag la B+ u.” * 2:31: Sam 16:10 * 2:33: Ap 5:32; 7:55-56 * 2:35: Sam 110:1 * 2:36: Ap 5:30-31 * 2:39: Ais 57:19 * 2:41: Ap 2:47; 4:4 * 2:42: Ap 20:7

43 God bɪ Jisas manō ud arep bɪ gau kalɪp pɪdōŋ ñō, nan gagep rō iru nōp gōm, nan nɪŋeb nɪŋagep iru nōp gōm gɪlō, nɪbi bɪ gau nɪŋōm, aiō waiō gɪla.

44 Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau, se gɪ mɪdōm, nɪbi bɪ nan mɪdageia gau, nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp nan hałōwalō ñɪla. *

45 Mɪnōŋ nabō?, nan gau u rō nōp sɪkim gōm, manɪ udōm, nɪbi bɪ nan mɪdageia gau kalɪp nɪme lɪ ñɪla.

46 Kale pōr pōr, ñɪn aɪn aɪn, God sabe gep ram u am magum gɪmɪdal. Pen ram kale gau u rō nōp am magum gōm, bred ud jō gōm, mɪdmagō apen lōl gɪ, ñɪn lōl gɪ, nan se gōl ñɪŋmɪdal.

47 Pen nɪbi bɪ mɪdeila gau magōŋhalō, Jisas nɪŋ udla nɪbi bɪ kalɪp nɪŋlō, aij a ga. Pōr pōr, ñɪn aɪn aɪn, Bɪ Kub nɪpe nɪbi bɪ rɪmnap halō ud kamɪŋ yuō, kale Jisas nɪp nɪŋ udōm, ap Jisas nɪbi bɪ nɪpe nōd nɪbō gau aip mɪdmɪdal. *

3

Bɪ ma naij ga u, Pida gō, kamɪŋ la

1-3 Bɪ nɪme yag daua ñɪn u nōp ma naij ga ap, nɪp ñɪn aɪn aɪn pōr pōr dapōm, God sabe gep ram aŋōŋ il, Ajō? Kliñ Aij, a gɪmɪdal u, goł au lɪlō asɪk mɪdmɪdōp. Mɪdōl gɪ, nɪbi bɪ God sabe gep ram raul mɪŋan ap armɪdal gau, kale mani nan yɪp ap ñim, a gɪ asɪb gɪmɪdōp.

Pen mañ ap, Pida aip, Jon aip sɪdō gamɪŋ ga dugo magō u, God nɪp sabe gep magō u, God nɪp sabe gɪnɪg, ap padilō nɪŋōl gɪ, bɪ ma naij ga anɪbu kalɪp mɪhōŋ nɪŋōm haga, "Yɪp mani rɪmnap ñɪl," a ga.

4 Hageia, kalpe mɪhōŋ nɪp nɪŋ ij halō lɪ mɪdmɪl, Pida haga, "Halɪp mɪhōŋ nōŋ!" a ga. *

5 Haga, yɪp nan ap ñɪnɪg gabil, a gōm, kalɪp mɪhōŋ nɪŋ mɪdō nɪŋōl gɪ,

6 Pida haga, "Mani silpa, mani gol, yad mɪdagōp u pen nan yad aɪn ap mɪdōp u nōp ñɪnabin. Jisas Kraiŋ Nasared nɪbō u, hib nɪpe hagem nōp hagabin, 'Urak arul!' " a ga. *

7 Pida anɪg hagōm, ñɪmagō yɪjɪg lau nɪp udōm, ud urak ñō nɪŋōl gɪ, magō anɪbu nōp ma abe, ma goł abe aij la.

8 Aij gō, yɪŋɪd urak amōl gɪ, rała rała gōl gɪ, God nɪp aij a gōl gɪ, kalɪp mɪhōŋ aip God sabe gep ram raul mɪŋan u ara.

9 God nɪp aij, a gōm, abō gōl gōm ajeia u, nɪbi bɪ mɪdeila gau nɪŋōm,

10 bɪ ma naij pōr apōm, God sabe gep ram aŋōŋ il, Ajō? Kliñ Aij, a gɪmɪdal u, goł au asɪk mɪdōm, mani nan gau asɪb gɪmɪdōp bɪ

anɪbu, aigōl gōm ma yabɪl abō gɪ auab, a gōm, gasɪ iru nɪŋōm aiō waiō gɪla.

Pida manō hag ña

11 Bɪ anɪbu nɪpe, God sabe gep ram hōŋ adō, Solomon Ram Bada, a gɪmɪdal, mɪŋan u mɪdōm, Pida aip, Jon aip kalɪp mɪhōŋ anɪŋ lɪ ud mɪdō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ magōŋhalō aiō waiō gōl gɪ, gɪ dō gɪ aula.

12 Nɪbi bɪ aueila, Pida nɪpe nɪŋōm haga, "Isrel nɪbi bɪ gai i, kale nɪhōŋ gɪnɪg gasɪ iru nɪŋmim halɪp bɪ mɪhōŋ nɪŋ ij halō gabim? 'Kale mɪhōŋ bɪ klō, bɪ kamɪŋ aij mɪdmɪl gajɪl, bɪ anɪbi adan aij aij gab,' a gɪmim, gasɪ u nɪŋabim ar? U wasō.

13 Ebrahim, Aisak, Jekop, bac ilaŋ hon bɪ gau sabe gɪmɪdal God anɪbu nōp nɪpe ke gō, bɪ wōg gɪ ñeb nɪpe Jisas urakō, nɪbi bɪ gau nɪŋōm, nɪpe mailō aij unbō ke halō mɪdōp a gōm, nɪŋbal. Kale pen Jisas nɪp udagpe. Pailod, Jisas nɪp hubɪk yuɪn a ga u pen kale ke, nɪp dam mab ba laŋ al pak lɪlaŋ, a gɪpe. *

14 Jisas nɪpe Bɪ Uł; nɪpe Bɪ Kamɪŋ Aij pōr nōp God hagōp rō nōp gōp. Pen kale hagpe, Jisas nɪpe bɪ nɪŋeb hon wasō; bɪ wɪp almɪdōp u hanɪp hubɪk yu, a gɪpe.

15 Anɪg gɪmim, Bɪ kamɪŋ mɪdep magō ñōb u nɪp al pak lɪbe. Pen God gō, nɪpe uraka u, hon amgō magō hon ke nɪŋul hagabul.

16 Bɪ ma naij pōr nɪŋbim i, mɪñi kamɪŋ lajɪp nɪŋbim. Jisas klō nɪpe gō me, kamɪŋ lōp. Jisas nɪŋ udul, hib nɪpe haglo, nɪpe gō bōŋ nōp kamɪŋ lōp.

17 "Pen mɪdeimam yad gai. Kale ke abe, bɪ kub kale gau abe, hauł halō mɪdmim, Jisas nɪp anɪg gɪpe. *

18 Pen God nɪpe bɪ manō nɪpe hagep gau kalɪp hadame nōp gasɪ ñō hagla, 'Hainō God Mesaia nɪpe ilōn kub yabɪl udōm umnab,' a gɪla u me, hagla rō nōp gɪpe.

19 Anɪb u, nan si nan naij gɪpim u, nɪhōŋ gɪnɪg anɪg gɪpun, a gɪmim, arō gɪmim, God nɪp ado gɪ aube, nɪpe nan si nan naij gɪpim prɪ u hɪk gɪ yunab. *

20 Anɪg gɪpe, Bɪ Kub nɪpe ana kalōp anɪŋ dan klō nɪpe ñōm, Kraiŋ u kalōp hadame nōp hag la u hag yunab. Kraiŋ u Jisas me.

21 God nɪpe hadame nōp hagō, bɪ manō hagep uł nɪpe gau hagla rō, Jisas nɪpe ram mɪnōŋ kumi kabō adō laŋ au mɪdōp rō mɪdō nɪŋōl gɪ, God nan magōŋhalō kauyanɪ gɪ lɪ aij gɪnab ñɪn u aunab.

22 Moŋis haga, 'Hainō Bɪ Kub God kale, nɪpe bɪ manō hagep yad rō, bɪ il kale ke ap, hag yunab. Nɪpe apōm, manō hagnab u magōŋhalō nɪŋ aij gɪmim. *

* 2:44: Ap 4:32-35 * 2:47: Ap 6:7; 11:21 * 3:4: Ap 14:9 * 3:6: Ap 4:10; 16:18 * 3:13: Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Ap 2:23 * 3:17: Luk 23:34; 1Di 1:13 * 3:19: Ap 2:38 * 3:22: Dud 18:15,18-19

²³ Nibi bi manö nipe udagnaböl gau, nibi bi nipe mädageinaböl; kale böñ nöp höñ adö yan amöm, umnaböl, a ga.

²⁴ “Bi God manö hagep Samyuel abe, bi God manö hagep hain aula gau abe magöñhalö nan uri waiö lab nñabun u hadö hag ñla.

²⁵ God hadame nöp nahai ñan kale manö hag la u, kale ke nan ame udabim me u. God bac Ebrahim nöp ginabin, a göm, manö hag la. Manö hag löm haga, “Ni pai ne rikö, kale rik dam dapil göm riknaböl gau, bi ap mädöm me, nipe gö nibi bi gau magöñhalö mñ mñ ginaböl, a ga. *

²⁶ Pen God Bi Wög Gi Ñeb nipe Jisas ram mññöñ il i yua u, kalöp nöp a göm, nöd yuö aua. Isrel nibi bi nan si naj naj gipal u, nñhön ginig anig gipun, a göm, adö anibu arö göm, mäd aij gñan, a göm, kalöp Isrel nibi bi gai i nöd yuö aua,” a ga. *

4

Pida aip Jon aip kalip manö kub hagla

¹ Pida aip, Jon aip nibi bi kalip manö hag ñilö nñjöl gi, bi God nöp nan sabe gep bi gau abe, God sabe gep ram polisman bi nab+c kale u abe, bi Sadyusi gau abe, amöm manö hagailö anibu apdi nñjla.

² Jisas umöm uraka rö, nibi bi Jisas nöp nñj udnaböl gau u rö nöp umöm uraknaböl manö u, nñhön ginig hag ñabil, a gñlö, mulu luga.

³ Anib u, kale Pida aip Jon aip ud sis+ göm, uri dugöp magö i wasö, rol manö kub hagnabun, a göm, kalip bi mñhön dam nag+ ñla.

⁴ Pen Pida Jon bi mñhau manö aij anibu hag ñailö, nibi bi nñjöm, iru yabñ nñj udla. Anib u, nibi bi Jisas nñj udla gau unbö paip dausan (5000) rö ara. *

⁵ Pen ruö, Juda bi kub ram mññöñ anibu abad mädmdal abe, bi manö ud as+kep gau abe, bi lo manö hag ñeb bi gau abe, Jerusalem gau ap magum gñla.

⁶ God nöp nan sabe gep bi kub yabñ Anas aip, Kaiapas aip, yam kale bi Jon u, Aleksada u, bi yam kale r+mnap halö apöm, an anib au mñdeila.

⁷ Kale magum göm haglö, Pida Jon kalip mñhön u+ gi dap an u ñlö, kalip mñhön hag nñjöm hagla, “Bi ma naj ga u aigöl gi gajñ kamñ löp? Pidoñ gai nñbö udmil, hib nñhön hagnil, anig gipil?” ö gñla.

⁸ Hageila, Ana Uñ nipe am Pida an dan ajman rauö nñjöl gi, Pida haga, “Kale Juda bi kub abe, bi manö ud as+kep abe, manö haginabin i nñjim.

⁹ Bi mög gep ma naj ga u gailo kamñ la u nñjim, “Kale aigöl gi gajñ kamñ löp?” ö gñimim, halip manö kub haginabin ar?

¹⁰ Anib u, kale manö hagnig gabin i nñj aij gñimim. Isrel nibi bi gau magöñhalö u rö nöp nñj aij göl. Jisas Krais bi Nasared nñbö hib nipe u nöp nñj udul, hib nipe haglo, nipe gö, bi anibi nöp böñ nöp kamñ lö, aij aij gab nñjabin. Kale Jisas Krais nöp mab ba lan al pak libe u pen God gö kauyan uraka. *

¹¹ Bi Jisas anibu nöp me, God Manö kalip kññ riköm hagla,

“Kale bi ram gep gau, kabö mñlö ap, u kabö naj, a gñimim, arö gñpe u, uri ram padö an yan bñnig ñöl mädöp, a gñla. *

¹² God nipe Jisas hib nipe nöp hanip haga nñjöm Jisas nipe nöp hanip ud kamñj yun+m rö löp. Mññöñ naböñ il i bi ke nñbö ap hanip ud kamñj yun+m rö lagöp wasö yabñ, a ga. *

¹³ Pida Jon kale bi mñhau urakmil, piññj gagnil, hañwañ kabö göl nöp haglö u, bi kub anib gau nñjöm, aiö waiö göm hagla, “Bi mñhai i kale skul hagaglö u pen kale Jisas aip mädml anig gñmil gipil, a gñla.

¹⁴ Bi ma naj ga kamñ la u an kale au mädö nñjöl gi, kalip mñhön manö hag göl rö laga.

¹⁵ Anib u me, kale hagla, “Kansol ram i höñ yan am mädaiñ, a gñla. Höñ yan am mädö nñjöl gi, kale ke hag nñj hag nñj göm hagla,

¹⁶ “Bi mñhai i hon nñhön gun? Kale nan gagep rö u gñlö, Jerusalem nibi bi magöñhalö hadö nñjbal. Anib u, kale mñhön nan gagep rö ap gagnil a gun rö lagöp.

¹⁷ Pen kale ammil, manö anibu nibi bi rñgon r+mnap haglö, kale u rö nöp nñjöl rö löp. Anig göp u, hon kalip mñhön manö klö hagnun, Jisas hib nipe u hainö nibi bi r+mnap hagnmil, wasö yabñ, a gun, a gñla.

¹⁸ Anig hagnö, kalip mñhön haglö auailö hagla, “Jisas hib u hainö hagnmil; nibi bi r+mnap Jisas manö u hag ñagnmil, wasö yabñ, a gñla. *

¹⁹ Anig hageila, Pida Jon kale pen pe haglö, “Hol God manö nöp u arö gul, manö kalöp u udlo, God nöp aij gñab aka wasö? Kale ke nñjim. *

²⁰ Pen Jisas nñhön nñhön ga, manö nñhön nñhön haga u, hol nibi bi gau kalip hag ñi arö gul rö lagöp, a gñlö.

²¹⁻²² Anig haginö, Kansol bi kub gau gasi kale ke nñjöm, “Bi i mñ ññjuöl mñhöp (40)

* 3:25: Jen 22:18 * 3:26: Ap 13:46 * 4:4: Ap 2:41

* 4:10: Ap 3:6,13-16 * 4:11: Sam 118:22 * 4:12:

mıdöm, uri kamıñ löp i, nıbi bı gau nıñöm magöñhalö God nıp aij a gaböl. Hon bı anıb mıñhai i kalıp nan ap geinabun u, nıbi bı gai i kal aunaböl, a göm, kalıp mıñhön yıharıñ manö klö hagöm, hag hön yula.

Nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau God nıp sabe gıla

²³ Pida Jon kalıp mıñhön anıg göl hag hön yulö, kale am Jisas nıbi bı nıpe gau kalıp nıñmil, bı God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, manö nıñhön nıñhön hagla u kalıp hag nıñlö.

²⁴ Hag ñeilö, kale nıñöm magöñhalö God nıp sabe göm hagla, "Ne Bı Kub añı nıbö mıdpan. Ne kumi kabö adö lañ gı lımön, mınön naböñ il i gı lımön, ñıg solwara gı lımön, nan nıñhön nıñhön mıdöp gau magöñhalö gı lımön, gı lına. *

²⁵ Hadame nöp ne gö, Ana Uı nıpe bac hon Depid nıp gası ñö, manö nöp u hagöm haga,

'Juda nıbi bı wasö gau kale nıñhön gınıg kal jubal?

Nıbi bı gau nıñhön gınıg gası nıñ aij göm wasö,

manö adö añı hag löm mumug manö haggal? *

²⁶ Kın ram mınön ke ke abad mıdpal gau abe,

gapman bı kub ram mınön ke ke abad mıdpal gau abe,

manö adö añı hag löm hagla,

"God Bı Kub aip, Mesaia nıpe aip, kalıp aip pen pen gun," a gıla, a ga.

²⁷ Kın Herod abe, gapman bı kub Podias Pailod abe, Juda nıbi bı wasö gau rımnap abe, Isrel nıbi bı gai i nıbö rımnap abe, Jerusalem i apöm, Bı Wög Gı Ñeb uı ne u Jisas, Mesaia hag lına u nöp, manö hag adö añı lıla. *

²⁸ Pen ne Bı klö nöd gası ne ke nıñmön hagna, Kraıs nıp anıg anıg gınaböl a gına u me, kalıp göl rö la; yıharıñ u klö kale mıdagaiböp. *

²⁹ Bı Kub, mıñı hanıp manö klö naij yabıtı hagaböl u ne gası nıñmön. Hanıp nıbi bı wög gı ñeb ne abad mıdmön, pıdön ne hanıp ñö, hon pırıkagun, klö yabıtı gun manö ne nıbi bı gau kalıp waiö hag ñun. *

³⁰ Nıbi bı nan göp gau, ne gö, hon Bı Wög Gı Ñeb uı ne Jisas hib nıpe hagno, kalıp kamıñ lınım. Ne gö, hon Jisas hib nıpe hagno, nan gagep rö rımnap, nan nıñeb nıñagep rö rımnap gun," a gıla.

³¹ Pen kale God nıp anıg gı sabe göl gı mıdlö nıñöl gı, ram mıdeila u munmon rö

udöm, Ana Uı nıpe ap an kalıp dan ajman rauö, pıñıñ gagöm, God Manö u klö yabıtı göm hag nıla.

Jisas nıbi bı nıpe nan nıme lı ñı aij gıla

³² Pen nıbi bı Jisas nıp nıñ udla anıb gau, manö adö añı hagöm, gası adö añı nıñöm, nan kale nan nıñhön mıdeia gau, nan kale jım ñöl nöp mıdö, nan hon halö a göm nıñagla. *

³³ Bı Jisas manö ud arep gau, nıbi bı gau kalıp manö klö gı hagöm hagnıdal, "Jisas nıp al pak lılö, umöm uraka, nıp amgö nıñno," a gımıdal nıñöm God kalıp magöñhalö mög yabıtı nıñöm ud aij yabıtı gımıdöp.

³⁴ Kale bı nan lugep mıdageia; magöñhalö nan mıdeia. Nıbi bı mınön naböñ aka ram rımnap mıdeia gau, sıkim gı mani udöm, *

³⁵ Bı Jisas manö ud arep gau kalıp nıñıdal. Kale pen udöm, nıbi bı nan mıdageia gau kalıp nıme lı ñıñıdal.

³⁶ Pen bı Lipai il rık damöm rıkla bı ap hib nıpe Josep. Ram mınön nıpe Saıpras nıbö. Bı anıbu nıpe nıbi bı rımnap kalıp manö hain hagöm hag ñı aij gö, kale nıñöm gası halö mıdmıdal rö, bı Jisas manö ud arep gau nıp Banabas a gıla.

³⁷ Josep mınön naböñ nıpe ap hagö, nıbi bı rımnap raula nıñöm mani anıbu dap bı Jisas manö ud arep gau kalıp ña.

5

Ananias ber pir allö

¹ Pen bı ber ap mıdailö. Nugmul hib u Ananias, nıbin nıpe hib u Sapaira. Ber mıñau kale mınön naböñ kale ap haglö raula.

² Raulö, Ananias nıpe mani anıbu böñ lau kale ke nıme löm, böñ lau dam Jisas manö ud arep bı gau kalıp ña. Nıbin abe nıña. *

³ Pen Ananias mani anıbu anıg göl dap ñö, Pida haga, "Ananias, Seden nöp gası ñö, ne pir almön hagnan, 'Mınön raubal mani magöñhalö daubin lı,' a gıpan. Manö pir alban anıbu, Ana Uı nıp u rö nöp pir alban. Mani mınön naböñ raubal anıbu böñ lap pi gımön auban. *

⁴ Mınön naböñ anıbu, mınön naböñ ne. Sıkim gınıg, sıkim gıbnap; arö gınıg, arö gıbnap. Pen mınön sıkim gö, mani raula anıbu, magöñhalö daunıg, magöñhalö daubnap; rımnap nöp daunıg, rımnap nöp daubnap; magöñhalö ram ne au arık aunıg, arık aubnap. Manö mıdagböp. Pen ne manö pir alban u, hanıp

* 4:24: Eks 20:11; Ne 9:6; Sam 146:6

* 4:25: Sam 2:1-2

* 4:27: Mad 27:1-2; Luk 23:7-11; Ap 3:13

* 4:28: Ap

2:23

* 4:29: Ep 6:19

* 4:32: Ap 2:44

* 4:34: Ap 2:45

* 5:2: Ap 4:34-35

* 5:3: Jon 13:2

bɪ nöp manö pir alagpan; God nɪp u rö nöp manö pir alban. Ne ai gɪnɪg anɪg gɪpan?" ö ga.

⁵ Pida anɪg hagö, Ananaias nɪnjöm, magö anɪbu nöp ap lug mɪnön yan paköm böñ nöp uma. Anɪg gö nɪnjöl gɪ, nɪbi bɪ gau ga anɪbu nɪnjöm, anɪnɪn gö pɪnɪn gɪla.

⁶ Pen bɪ praj gau apöm, wip he mɪlö u watɪj wam wam göm, dam rɪgöl gɪla.

⁷⁻⁸ Pen nɪbin, nugmul nɪpe umö dam rɪgöl gɪla u nɪnjaga. Nɪpe yöp söl magö ap mɪdöm apjakö, Pida nɪp haga, "Mɪnön naböñ kale ber u sikim gɪlö, mani anɪg unbö rö nöp raubal aka?" ga.

Hageia, nɪbin haga, "Raubal u dauub me u," a ga.

⁹ Hageia, Pida nɪp haga, "Kale ber nɪhön gɪnɪg hag nɪnjmil anɪg gɪpil? Bɪ Kub Ana nɪpe manö pir anɪbu nɪnjagnab a gɪmil anɪg gɪpil? Nö?! Nagamul umajɪp, dam rɪgöl gɪpal bɪ gau mɪdpal ajön it aui. Nöp u rö nöp ud arnɪg gaböl," a ga.

¹⁰ Anɪg hagö nɪnjöl gɪ, magö anɪbu nöp, Pida ma it au ap lug mɪnön yan paköm uma. Bɪ praj ugan nugmul nɪp dam rɪgöl gɪla anɪbu apöm, nɪbin u rö nöp hadö böñ nöp uma u nɪnjöm, nɪp dam nugmul nɪp rɪgöl gɪla böñ lau rɪgöl gɪla.

¹¹ Krais nɪp nɪnj udla nɪbi bɪ gau abe, nɪbi bɪ rɪmnap gau abe, nan ga anɪbu nɪnjöm, magöñhalö anɪnɪn gö pɪnɪn gɪla.

Nan gagep rö rɪmnap ke ke gɪla

¹² Bɪ Jisas manö ud arep unbö mɪgan lan nan gagep rö iru nöp nɪbi bɪ mɪdeila anɪ au gɪ mɪdeila. Pen nɪbi bɪ God Manö nɪnjöm Krais nɪp nɪnj udla gau, magöñhalö ap magum gɪmɪdal God sabe gep ram höñ adö "Solomon Ram Bada" a gɪmɪdal u. *

¹³ Nɪbi bɪ rɪmnap gau, Krais nɪp nɪnj udla nɪbi bɪ gau kalɪp nɪnjöl aij a ga u pen, Krais nɪbi bɪ nɪpe mɪdpal anɪbu, hon aige gun am kalɪp aip magum gun, a göm, pɪnɪn gɪla.

¹⁴ Pen pör pör nɪbi bɪ hain nɪbö iru yabɪt nöp, Bɪ Kub nɪp nɪnj udöm, nɪbi bɪ nöd nɪbö gau aip ap magum gɪmɪdal.

¹⁵ Jerusalem nɪbi bɪ, bɪ Jisas manö ud arep gau gɪla rö nɪnjöm, nɪbi bɪ mɪna ga gau dap adan majö goł au löm, köp yad mɪgan mɪgan löm hagla, "Pida padiö, sidö mɪmɪtan nɪpe u kalɪp pak ñö, kamɪn lɪnab," a gɪla.

¹⁶ Nɪbi bɪ yöp ram mɪnön Jerusalem söl au mɪdeila gau, u rö nöp nɪbi bɪ nan ga gau udöm, nɪbi bɪ kɪjaki aiön pi halö mɪdeila gau udöm, dauila. Dauela, kalɪp gɪlö, magöñhalö kamɪn la.

Jisas manö ud arep bɪ gau kalɪp gɪ naij göm nagɪ lɪla

¹⁷ Anɪg geila, bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪt u abe, bɪ nɪneb nɪpe bɪ Sadyusi gau abe, kale nan gagep rö anɪg gɪlö hib hon lug nab, a göm, bɪ Jisas manö ud arep gau kalɪp nɪnjöl mulu luga.

¹⁸ Kalɪp mulu lugö, bɪ Jisas manö ud arep gau kalɪp ud sisɪ löm, dam gapman kai kalɪp ñilö, nagɪ lɪla.

¹⁹ Nagɪ lɪla u, pen ñɪn anɪbu nöp sɪbön yan, Bɪ Kub hagö, ejol ap apöm, ajön u hiiköm, kalɪp ut gɪ dam höñ arla. *

²⁰ Höñ arlö, ejol haga, "Kale God sabe gep ram u ammim, nɪbi bɪ gau kalɪp, God gö pör pör mɪdeinabol manö aij u magöñhalö hag ñɪ aij gɪmim," a ga.

²¹ Hagö, ram rua nɪnjöl gɪ, God sabe gep ram u amöm, ejol u haga rö, nɪbi bɪ gau kalɪp it göm manö hag ñɪla. Anɪg göl hag ñilö nɪnjöl gɪ, God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪt u abe, bɪ nɪneb nɪpe gau abe apjaköm, bɪ manö ud asɪkep gau kalɪp magöñhalö wiñ allö, ap Kansol kub u magum gɪlö, bɪ God sabe gep ram abad mɪdep bɪ gau hag yuöm hagla, "Bɪ Jisas manö ud arep gau nagɪ lɪbun u mɪni am ut gɪ dauim," a gɪla.

²² Hageia, bɪ God sabe gep ram abad mɪdeila bɪ gau nagɪ lep ram u amöm nɪnja, bɪ Jisas manö ud arep gau mɪdageila. Kale ado gɪ apöm hagla,

²³ "Hon am nɪnbun, ajön u gɪnɪbal rö mɪdajɪp, bɪ abad mɪdep bɪ gau u rö nöp ajön it u nɪnj mɪdajal u pen hon ajön hiikun, ram raul mɪgan yan amun nɪnbun, bɪ ap mɪdagajɪp yabɪt," a gɪla.

²⁴ Anɪg hageia, bɪ God sabe gep ram abad mɪdeila bɪ kub kale u abe, God nɪp nan sabe gep bɪ kub gau abe, manö anɪbu nɪnjöm, anɪg göp nɪhön gɪnab, a göm, gasɪ iru nöp nɪnja.

²⁵ Anɪg göl gasɪ iru nɪnj mɪdlö nɪnjöl gɪ, bɪ ap apöm kalɪp haga, "Bɪ nagɪ lɪbe gau, kale am God sabe gep ram u mɪdöl göm, nɪbi bɪ gau kalɪp manö hag ñaböl," a ga.

²⁶ Anɪg hageia, bɪ God sabe gep ram abad mɪdeila bɪ kub kale u, bɪ nɪpe rɪmnap kalɪp ut göm, bɪ Jisas manö ud arep anɪb gau kalɪp udnɪg arla. Amöm, Jerusalem nɪbi bɪ gai i hanɪp kabö ju paknabol, a göm, kalɪp hag gagla; agamɪj ut gɪ dauila.

²⁷ Jisas manö ud arep bɪ gau kalɪp agamɪj ut gɪ Kansol ap magum gɪ mɪdeila anɪ au daulö, God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪt u kalɪp haga,

²⁸ "Kalöp, Jisas manö u hagagmim, a gun, manö ktö gɪ hagun hagpun u pen hag wasö nɪnjun arö gɪpun. Kale pen am Jerusalem nɪbi bɪ kalɪp magöñhalö Jisas manö u hag ñöl gɪ, hanɪp hagpim, 'Kale nöp Jisas nɪp al pak lɪbal,' a gɪpim," a ga. *

* 5:12: Ap 2:43; 14:3 * 5:19: Ap 12:7-10 * 5:28: Mad 27:25

29 Anig hegeia, Pida bi Jisas manö ud arep rimmnap aip hagla, "Nibi bi manö haggal u udagnabun; God manö nipe u nöp udnabun!" *

30 Jisas nip mab ba lanj al pak libe uma u pen, apis bac bi sabe gimidal God u nöp gö, kauyay uraka.

31 Uraköm, God nipe gö, am ram m+nöj kumi kabö adö lanj au amöm, God n+magö yijig lau adö midöp. Anib u hon n+njun, nipe nöp Kinj midöm, hanip ud kam+njunab. Nipe hanip Isrel n+bi bi mög n+njöm, nan si nan najj g+pun u, n+hön g+nig anig g+pun, a gun, arö g+no, nipe n+njöm nan najj g+pun u arö göm, hanip ud kam+njunab. *

32 God göp an+bu, hon amgö magö r+m+id m+gan hon ke n+njun, n+bi bi gau kalip hag n+ban. Nibi bi manö nipe n+nj udöm hagöp rö nöp g+naböl gau, God n+pe Ana U+ u kalip n+o, nipe kalip u rö nöp manö aij an+bu hag n+ aij gö n+nj+naböl, "a g+la.

33 Bi Jisas manö ud arep gau anig hegeila, bi manö ud asikep ap magum g+ m+deila anib gau kal juöm hagla, "Kalip böj nöp al pak lun," a g+la.

34 Anig hagla u pen, an an+bu au bi ap m+deila, hib nipe u Gameliel. Nipe bi Perisi, lo manö hag n+eb bi kale ap. Juda n+bi bi magöghalö nip n+njöl aij a g+m+idöp. Bi Gameliel an+bu uraköm haga, "Bi ugan an+bi kalip hagpe höj aröl. Yad kalöp manö ap hag n+n, " a ga. Anig hagö, bi an+bu gau hag höj yula.

35 Bi an+bu gau hag höj yulö n+njöl g+, Gameliel nipe bi Kansol gau kalip haga, "Isrel bi gai i, kale bi gai i kalip n+hön g+nig gabim u, gas+ n+nj aij g+mim g+mim.

36 Kale n+njbim, nöd bi Dudas, yad bi kub a göm hagö, manö nipe hagn+idöp u n+bi bi iru nöp, po hadred rö, n+nj udm+idal. Pen hainö bi r+mmnap nip al pak l+lö, n+bi bi manö nip n+nj udm+idal gau ke ke arla p+is ga. *

37 Pen hainö, hib hon udla n+n u, u rö nöp bi Judas Galili n+bö u haga, 'Hon gapman gau aip pen pen gun, kalip r+id+k g+ yunabun,' a ga. Anig hagö, n+bi bi iru nöp manö nip udöm, urak gapman aip pen pen g+la. Pen m+id damöm, bi an+bu nip u rö nöp al pak l+lö, n+bi bi manö nip n+nj udm+idal gau ke ke arla p+is ga.

38 An+bu u me, yad kalöp hagabin, bi manö kub hagnabun gai i kalip g+ najj gagmim. Kalip y+har+nj hag yube aröl. Manö kale ke nöp hagnaböl u, kub g+n+m a g+ wasö n+njöm ap lugnab.

39 Pen God nipe ke hagö g+naböl u, kale

ke nöp nan ap g+mim rö lagnab. Kalip g+ najj gun, a g+nabim u, kalip aip pen g+nabim; God aip pen pen g+nabim," a ga.

40 Gameliel anig hagö, bi gau haga rö n+njöm, bi Jisas manö ud arep gau kalip haglö aueila, kalip nag+ ud rap+n pakus paköm, "Jisas manö u hainö hagnagmim, wasö yab+," a göm, kalip hag yulö arla. *

41 Pen bi Jisas manö ud arep gau, hanip n+hön g+nig anig g+p+al, a göm, n+nj+agla. God hanip Jisas bi n+pe kabö göl a göm gö, hanip anig gaböl, a göm, aij a gö n+njöl g+, Kansol kub an+bu arö göm arla. *

42 Amöm, pör pör God sabe gep ram höj adö au amöm, ram ram gau amöm, Jisas n+pe Kraiss u manö aij u hag n+m+idal.

6

Nan balu n+eb bi unbö mudun j+nj hag l+la

1 Pen m+id damöm, n+bi bi Jisas nip n+nj udla gau iru yab+ m+deila. Pen Juda n+bi bi Grik manö nöp n+nj+la gau, Juda n+bi bi Aremeik manö yidun göl n+nj+la gau, kalip hag göm hagla, "Nibi adu kale gau kalip mani nan magö nan gau n+me l+ n+ aij g+p+al pen n+bi adu hon gau kalip n+me l+ aij gaggal," a g+la. *

2 Anig hegeila, bi Jisas manö ud arep unbö m+gan lanj gau n+njöm, n+bi bi Jisas n+nj udla gau magöghalö w+n allö aueila hagla, "An mam bi. Hon God Manö hag n+njun u arö gun, n+bi bi gau kalip nan n+me l+ n+nabun u, kabö rö gagnab.

3 An+bu u, kale bi unbö mudun j+nj n+njmim hag libe, kalip wög an+bu hag l+no, wög an+bu g+naböl. Pen God Ana kalip ajmanj rauöm gas+ aij n+öb bi gau nöp n+njmim hag l+imim.

4 Hon pen God nip sabe göl g+, n+bi bi gau kalip God Manö u hag n+lö g+, g+ m+deinabun," a g+la.

5 Manö hegeila an+bu n+njöl, kalip magöghalö aij a gö, bi unbö mudun j+nj hag l+la. Bi an+bu gau me: ap S+idipen u. S+idipen n+pe God nip n+nj ud p+idöj yab+ g+m+idöp. Ana U+ nip ajmanj rau m+dm+idöp. Ap Pilip u, ap Prokoras u, ap Naikena u, ap Dimon u, ap Pamenas u, ap Nikolas u. Nikolas n+pe daun kub Adiok n+bö. Nipe nöd bi Juda wasö u pen hainö Juda n+bi bi gas+ n+nj+la rö n+nj uda. Pen hainö n+pe Jisas nip n+nj uda.

6 Bi unbö mudun j+nj an+bu gau hag löm, kalip dam bi Jisas manö ud arep bi gau m+deila au daulö, kale God n+bi bi gas+ n+nj+la rö, n+magö nab+c kalip adö lanj l+la.

7 Pen kale God Manö hag n+lö, arö n+njöl g+, Jerusalem n+bi bi iru yab+ nöp Jisas nip n+nj udla. Pen bi God nip nan sabe gep bi

* 5:29: Ap 4:19 * 5:31: Ap 2:33-34; Ep 1:20; Hib 2:10; 12:2

* 5:36: Ap 21:38

* 5:40: Ap 4:18

* 5:41: Mad

5:10-12; 1Pi 4:13 * 6:1: Ap 4:35 * 6:7: Ap 2:41; 16:5

gau iru yabıt nöp Jisas manö aij u nıñjom nıñ udla. *

Sıdipen nıp manö kub hagla

⁸ God nıpe Sıdipen nıp ud aij yabıt göm, pıdön nıpe nıp nıö, Sıdipen nıpe nan gagep rö gau, nan nıñjeb nıñjagep gau, iru nöp nıbi bı mıdeila an gau gımıdöp.

⁹ Pen Juda nıbi bı ram mınönj ke ke gau nıbö rımnap apöm Juda magum gep ram ap apöm God nıp sabe gımıdal; Juda magum gep ram anıbu, "Mıñi Nagı Mıdagpun Ram" a gımıdal. Bı Juda anıb gau, rımnap Sairini daun nıbö, rımnap daun kub Aleksadria nıbö, rımnap Silisia Propins nıbö, rımnap Esia Propins nıbö. Kale Sıdipen ga rö nıñjom, klö yabıt göm nıp manö pen pen hagla u pen,

¹⁰ God Ana nıpe Sıdipen nıp gası aij yabıt nıö nıñöl gı, bı Juda gau nıp manö nıñön hagla u, gası nıñ aij göm pen u rö nöp manö aij yabıt hagö, nıp pen hagöl rö laga. *

¹¹ Pen kale Sıdipen nıp hag wasö nıñjom, am bı manö pir alep rımnap kalıp agamıj hag aij gılö, kale apöm hagla, "Hon nıñbun, bı nıpe Mosıs manö kalı kılın rıka u hag juöm, God nıp hag juöm göp," a gıla.

¹² Kale manö pıral anıbu hageila, nıbi bı yıharıñ gau löm, bı manö ud asıkep gau löm, bı lo manö hag nıeb bı gau löm, hıbur kalıp u najı gö, Sıdipen nıp manö kub hagnıg dam Juda Kansol kub mıdeila gau ud arla.

¹³ Damöm, bı manö pir alep rımnap halö daulö, kale hagla, "Hon nıñbun, bı anıbi pör nöp God sabe gep ram uı i hag juöm, Mosıs lo manö kalı kılın rıka u hag juöm göp.

¹⁴ Pen nıpe manö ap pen haga nıñno u, haga, 'Jisas bı Nasared nıbö u, hainö God sabe gep ram i gı najı göm, geınab, Mosıs manö hanıñ hag nıa gıpun u arö gun, manö hain nıbö udun hain gıñabun,' a ga," a gıla.

¹⁵ Pen Juda Kansol kub mıdeila bı gau, Sıdipen nıp nıñ ij halö löm nıñla, mulu adıñ nıpe u ejol mulu adıñ rö la.

7

Sıdipen Juda Kansol Kub bı gau kalıp Kraıs manö aij u manö haga

¹ Kale manö pıral anıg haglö, God nıp nan sabe gep bı kub yabıt u Sıdipen nıp haga, "Manö nöp hagpal anıbu nıñjög hagpal aka pıral?" ö ga.

² Hageia, Sıdipen haga, "Bapi mam bı, nıñim! Bac ıñan hon Ebrahim hadame nöp daun kub Haran araga adö u, ram mınönj

Mesopodemia mıdeia magö u, God mailö aij ke halö mıdöp u nıp haga, *

³ Ram mınönj ne i arö gımön, nıbi bı ne gau arö gımön, ram mınönj ke yad nöp yamnabin u armön,' a ga.

⁴ "Hageia, Ebrahim ram mınönj kub Kaldia mıdmıdöp u arö göm, daun kub Haran am mıdmıdöp. Hainö Ebrahim nap umö, God hagö, ap ram mınönj kale mıdpım aui mıdmıdöp. *

⁵ Nın anıbu God Ebrahim nıp mınönj nabön mıgan ap hagaga. Apöm yıharıñ nöp mıdmıdöp. Nın anıbu Ebrahim nı pai ap rıkaga; yıharıñ nöp mıdmıdöp. Pen God Ebrahim nıp haga, 'Hainö mınönj nabön anıbi, ne udnabön. Nı pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, mınönj nabön anıbi u rö nöp udöm mıdeınaböl,' a ga. *

⁶ Pen God manö ap hagöm haga, 'Nı pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, am nıbi bı rımnap ram mınönj gau mıdlö, kalıp magönhalö nagı löm, gı najı yabıt göm, nagı wög rö hag lılö, gılö nıñöl gı, mı unbö po hadred (400) innab. *

⁷ Pen nıbi bı kalıp anıg geınaböl gau, yad pen pe kalıp gı najı gıñabin. Nıbi bı ne gau, ram mınönj anıbu arö göm, ap yıp sabe göl gı mıdeınaböl ram mınönj i,' a ga. *

⁸ Pen God Ebrahim nıp manö ap hag löm haga, 'Nı pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, kalöp abad mıdeınabin u me, nıñan hagape bı wan hañ rıb gı dö gımım,' a ga. Hagö, hainö Ebrahim nı nıpe Aısak nıp yag dapöm, nın unbö mudun jıñ mıdöm, nın raleb u nı u nıp wan hañ rıb gı dö ga. Aısak pen Jekop nıp yag daua. Jekop nıpe pen nı unbö mıgan lan gau kalıp yag dauö me, hon Isrel nıbi bı ı ke ke mıdpun. *

⁹ "Bac ıñan hon anıb gau, nımam nañ bı gau nımam hain Josep nıp gası najı nıñöl, mulu lugö, bı rımnap nıñlö, nıp rau dam ram mınönj lıjip ud arla. Ud arlö, mıd aij gaga u pen God nıp hauł gaga. *

¹⁰ Nan mıñjör Josep nıp auaiia u, God nıpe nıñjom Josep nıp abad mıd aij gımıdöp. God nıpe Josep nıp gası aij nıñm gö, lıjip Kın Pero, bı Josep i gası nıñ aij yabıt göp, a göm, nıp hagö, mınönj nabön lıjip abe, ram nan nıpe gau magönhalö abe abad mıdmıdöp. *

¹¹ "Hainö nın ap kıyög kub yabıt u, ram mınönj lıjip abe, ram mınönj hon Kenan i abe auö, bac hon ram mınönj Kenan i mıdeila gau nan magö ulhai nıñjom, nan nıñjeb ap mıdageia, gası mılö yabıt ıñla. *

* 6:10: Luk 21:15 * 7:2: Jen 11:31; 12:1 * 7:4: Jen 11:31-12:5 * 7:5: Jen 12:7; 15:18; 17:8 * 7:6: Jen 15:13-14; Eks 12:40 * 7:7: Eks 3:12 * 7:8: Jen 17:9-14; 21:4 * 7:9: Jen 28:1-3; 37:11; 39:1-3,21-23 * 7:10: Jen 41:37-44 * 7:11: Jen 41:54; 42:1-2

12 Pen nap kale Jekop manö ap nîḡa, nan magö iru nöp ram mîḡnön Ijip mîḡdeia. Anîb u nîḡöm ñî nîpe gau kalîp hagö, nan magö raunîḡ Ijip arla.

13 Am rau dapöm, ñîḡ pîs göm, kauyan pen raunîḡ arla. Arlö, nîmam Josep kalîp haga, 'Mam bî, kale yîp ban a ḡîmîm nîḡbîm? Yad namam kale Josep nöp,' a ga. Hageia, Ijip Kinj Pero manö anîbu nîḡöm haga, 'U Josep nîmam bî nîpe gau e!' ga.

14 Josep pen, bap yad Jekop, nîbî bî nîpe gau aip yîḡîḡd auöl, a göm, manö hag yuö, nap Jekop nîbî bî ñîḡjuöl mîḡhau nîḡan ado ḡî da ajîp bön danj (75) rö udöm, aip arla. *

15 Nap Jekop anîḡ göm, ram mîḡnön Ijip am mîḡdöm, uma. Mîḡd damöm, bac bî anîb gau magöḡhalö um hakla. *

16 Pen hainö ñî kale gau nap le damöm, daun kub Sekem rîḡöl ḡila. Wîp rîḡöl anîbu, bac îlanj Ebrahim, Hemor ñî nîpe gau kalîp mani ap ñöm raua. *

17 "Pen God Ebrahim nîp nöd ḡîḡabin, a göm, manö hag la rö ḡîḡîḡ göm ga u me, nîbî bî hon Isrel ram mîḡnön Ijip mîḡdeila gau, ñî pai rîk damöm rîk dam dapîl göm, iru yabîḡ nöp mîḡdeila. *

18 Nîbî bî hon Isrel iru nöp mîḡdeila ñîḡ anîbu, ram mîḡnön Ijip u kinj hain nîbö waiö la. Kinj hain nîbö anîbu bac Josep nîp nîḡaga u me,

19 nîbî bî hon gau ḡî najj yabîḡ göm, manö klö hagö, ñî pai kale gau yag dapöm, höḡ adö gau yulö, ke mîḡdöm ummîḡdal. *

20 Anîḡ ḡila u pen, ñîḡ anj anîb au, ber mîḡhöp ñî hañ aij ke nîbö ap yag dapîl, hib nîpe Mosîs a ḡîlö. Ñî anîbu nîp rakîḡ mîḡhau nîḡan ram raul mîḡgan gau nöp pi ḡîlö mîḡdmîḡdöp. *

21 Hainö ñîḡan anîbu nîp dam höḡ au yanj îlöl, Pero pai nîpe u apöm, nîp nîḡöm, dam ñî yad, a göm, kabö laumîḡdöp. *

22 Nîpe anîḡ göm kabö lauö, kub gö, Ijip nîbî bî kale nîḡhön nîḡhön ḡîḡîḡdal u, nîp hag ñî aij ḡîla. Nîpe bî manö klö ḡî hagöm, wög klö göm ḡîḡmîḡdöp.

23 "Pen Mosîs mî nîpe unbö ñîḡjuöl mîḡhöp (40) inö, nîbî bî yad Isrel kalîp am nîḡjem auñ a ga.

24 Pen amöm nîḡa, Ijip bî ap Isrel bî ap nîp mîḡñu magö pakaia. Mosîs nîḡöm, bî Isrel nîp ud kamîḡ yuöm, Ijip bî u nîp böḡ nöp al pak lö uma. *

25 Pen Mosîs ḡasî nîpe nîḡa u, 'Nîbî bî yad Isrel hagnaböl, "God Mosîs nîp ḡasî ñö, apöm hanîp ud asîk yuö, mîḡd aij ḡîḡabinun,"

a ḡîḡnaböl,' a ḡî nîḡa u pen kale ḡasî anîbu nîḡnagla.

26 Pen ruö Mosîs amöm nîḡa, Isrel bî mîḡhöp pen pen ḡailö. Anîḡ ḡîlö nîḡöm haga, 'Bî me, kale mamil mîḡhau mîḡdpîl; pen pen gabîl u arö ḡîl!' a ga.

27 "Hageia, bî ap bî ap nîp pakaia u, Mosîs nîp ud ḡîdanj yuöm haga, 'Ne an hagö, bî kub mîḡdmön, halîp bî manö ud asîkeḡ rö abad mîḡdpan?' *

28 Ne röl Ijip bî u al pak îna u, mîḡñî yîp pen al pak îḡîḡ hagabön aka?' ga.

29 Anîḡ hagö, Mosîs bî al pak îḡbîn anîbu nîḡbal, a göm, pîñîḡ ḡî am ram mîḡnön Midian amöm, bî yîḡharîḡ ap rö mîḡdmîḡdöp. Ñîḡ anj anîb au, nîpe nîbî udöm, ñî mîḡhöp yag daua. *

30 Anîḡ göm yîḡharîḡ nöp mîḡdö mî ñîḡjuöl mîḡhöp (40) ina. Hainö ñîḡ anj ram mîḡnön kabö nöp mîḡdöp Sainai Dum söl au mîḡdöm nîḡa, ejol ap apöm, mab ur añî ap mîḡtanj ḡeia anj au waiö lö nîḡa. *

31 Anîḡ ḡeia Mosîs nîḡöm, nan anîbu nîḡhön böp, a göm, am söl au apöm nîḡö nîḡöl ḡî, Bî Kub haga,

32 "Nahai îlanj Ebrahim, Aisak, Jekop, God kale yad mîḡdpîḡ," a ga. Anîḡ hageia, Mosîs, u Bî Kub nöp hagab, a göm, pîñîḡ göm ḡîḡ ḡîḡ göm, he göm amög nîḡaga.

33 "Pen Bî Kub Mosîs nîp haga, 'Mîḡnön naböḡ uḡ î am mîḡdpan rö, ma rîrup ne u ud asîk.

34 Ijip nîbî bî gau nîbî bî yad Isrel kalîp ḡî najj yabîḡ ḡîpal, yad nîḡbîn. Kale mîḡḡḡ gaböl u apdî nîḡjem, apem kalîp ud asîk yunîḡ aubin. Anîb u, ne ado ḡî Ijip armön,' a ga.

35 "Isrel nîbî bî nöd Mosîs nîp hagla, 'Ne an hagö, bî kub mîḡdmön, halîp bî manö ud asîkeḡ rö abad mîḡdpan?' ö ḡîla. Pen hainö, God ejol nîpe hag yuö apöm, mab bîḡ mîḡtanj ḡeia anj au Mosîs nîp waiö lö, God nîpe ke Mosîs nîp nîbî bî kub kale mîḡdöm kalîp ud asîk yuanj a göm, hag yua.

36 Pen Mosîs Ijip aramöm, nan ḡageḡ rö rîḡḡnap gau göm, nîbî bî nîpe Isrel kalîp udöm ñîḡ solwara 'Aḡî' a ḡîpal u amöm, nan ḡageḡ rö rîḡḡnap gau göm, hainö Isrel nîbî bî uḡ ḡî dam ram mîḡnön aipîḡ nöp anj gau aramöm, nan ḡageḡ rö rîḡḡnap gau göl ḡî mîḡdmîḡdöp. Anîḡ ḡî mîḡdö mîḡdö, mî ñîḡjuöl mîḡhöp (40) ina. *

37 "Mosîs nîpe nöp me nîbî bî Isrel kalîp haga, 'God nîpe bî manö nîpe hageḡ ap, ñî kale ke bî yad röl ap, hag yuö, kalöp aunab,' a ga.

* 7:13: Jen 45:1-4,16 * 7:14: Jen 45:9-11; 46:27 * 7:15: Jen 46:1-7; 49:33 * 7:16: Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32
* 7:17: Eks 1:7 * 7:19: Eks 1:11-22 * 7:20: Eks 2:2 * 7:21: Eks 2:3-10 * 7:24: Eks 2:11-15 * 7:29: Eks 2:21-22; 18:3-4 * 7:30: Eks 3:1-4 * 7:36: Eks 7:3; 14:21; Nab 14:33

³⁸ Mosís nıpe ram m+nönj aipıñ nöp an gau m+deia; nıpe apıs bac hon aip m+deia; Sainai Dum gau ejol ap apöm Mosıs nıp manö hag ña. Mosıs manö anıbu udöm hon Isrel nıbi bı hag ñınab, a göm, God nıpe manö kamıñ anıbu Mosıs nıp ña. *

³⁹ “Mosıs manö kamıñ anıbu hag ña u pen bac hon gau manö anıbu udagla. Kale Mosıs nıp hag juöm, ado gı Ijip arun, a göm, gası u nıñla.

⁴⁰ Mosıs nımam Eron nıp hagla, ‘Bı ne Mosıs hanıp Ijip nıbö dauub u, nıp nıñhön göp u nıñagpun. Anıb u, ne hanıp nan god rö rımnap gö, bı hon rımnap god gınabön anıb gau ud nöđ arlö, hon hain arun,’ a gıla. *

⁴¹ Ñın anıbu nöp, god pıral kaj kau pi rö ap gı löm, yaur nan gau pak dap sabe gı ñıla. Kale ñımagö kale gıla u nıñöm, u god hon a göm, mıñ mıñ göl gı nan kub lau ñıñla. *

⁴² Anıg geila, God kalıp arö göm haga, ‘Anıg gıpal u, sıdö, rakın, gapı gau hałöwałö sabe gılanj,’ a ga. Ñın anıbu kale nan anıb gau nöp sabe gıla u me, bı God manö hagep ap God Manö u kalı kılın rıköm haga, ‘Isrel nıbi bı.

Kale nöđ mı ñınjuöl mıñöp ram m+nönj aipıñ nöp an gau ajmıdim ñın u, kaj kau kaj sipsip nan gau pak yıp sabe gı ñagmıdim. *

⁴³ Kale nan yıharıñ pıral mıñöp kale ke gıpe u nıp nan pak sabe gı ñı mıdöl gı, gı mıdmıdim.

Nan anıbu, ap Molok a gımıdim, ap gapı rö gı lımim, Repan a gımıdim. Nan god pıral anıb mıñau nöp, sel ram gı ud ajöl gı, sabe göl gı mıdmıdim.

Gı mıdmıdim anıbu, yad kalöp hag yunö, am nagı mıdeinabım daun kub Babilon ba lau,’ a ga.

⁴⁴ “Bac bı hon gau ram m+nönj aipıñ gau mıdeila ñın u sel ram ud ajmıdal. Sel ram anıbu mıdeia u nıñöm, God hon aip mıdöp a göm nıñmıdal. Sel ram anıbu, God manö haga rö nöp gı lılö mıdeia.

⁴⁵ Hainö Josua bac bı hon aip sel ram anıbu nap bı kale nıbö udla. Hainö, kale sel ram anıbu daueilö nıñöl gı, God nıpe nıbi bı ram m+nönj auı mıdeila gau yu gı yua. Sel ram anıbu mıdöm, mıd damöm, hainö Depid yag daula. *

⁴⁶ Bac Depid, bı God nıñö aij ga bı u, nıpe God nıp hag nıñöm haga, ‘Ne yau a gö, yad

ram nöp aij ap gı lıñö, ne God Jekop nöđ sabe gı+mıdöp u, ram anıbu mıdeinabön,’ a ga. *

⁴⁷ Hageia pen God nıpe yau a gaga. Hainö Solomon nıpe God sabe gep ram anıbu gı la. *

⁴⁸ “Pen God adö i gılanj mıdöp u, nıbi bı ñımagö udöm gı lınaböl ram gau mıdageinab. Bı God manö hagep ap manö anıbu hagöm haga,

⁴⁹ ‘Bı Kub u haga,

“Ram m+nönj kumi kabö adö lanj au sea kın yad rö adö au askı mıdem, m+nönj naböñ it i ma yad abö gı löl gı mıdpın.

Yıp nıñhön ram gı lıbe, yad han mıdeinam? Yad ram auai ake lınam?

⁵⁰ Nan gau magöñhalö ñımagö yad ke gı lagpin aka?” ga,’ a ga.

⁵¹ “Hon ke nıñ aij gıpun a gımim, nan si nan naij nöp gımim, God Manö nıñagpım. Nahai bı gımıdal rö nöp gıpım. Ana Uł nıpe kalöp gası aij ñö nıñjebep, pen pör wasö gıpım. *

⁵² Nahai bı gau, bı God manö hagep gau kalıp magöñhalö gı naij gıla. Bı God manö hagep hadame gau, ‘God Bı Wög Gı Ñeb aij yöl u aunab,’ a gıla. Pen nahai bı gau kale bı anıb gau u rö nöp al pak lıla. Pen mıñi God Bı Wög Gı Ñeb aij yöl anıbu auö me, kale nıp mumug nıñmım al pak lıbe. *

⁵³ Pen God lo manö nıpe u, ejol nıpe gau kalıp hag yuö daulö udpe, pen hagöp rö nıñmım gagpım,” a ga.

Sıdipen nıp kabö ju pak lıla

⁵⁴ Sıdipen manö anıbu hagö nıñöl gı, kalıp mulu kal yabıñ lugö, meg magö hau rıbıköm kal jula.

⁵⁵ Pen Ana Uł nıpe Sıdipen ajmanj rau mıdö nıñöl gı, nıpe gılanj gı nıñöm kumi kabö adö lanj au nıña, God mailö aij unbö ke yabıñ nıpe mıdeia nıñöm Jısas nıpe God ñımagö yıjıg kıd lau adö urak mıdeia. *

⁵⁶ Sıdipen nıñöm haga, “Nıñim! Yad nıñabin, kumi kabö adö lanj au ajöñ hıık mıdöp. Bı Ñı nıpe u God ñımagö yıjıg kıd lau adö urak mıdöp!” a ga. *

⁵⁷ Sıdipen anıg hagö, rımıd kale u ñımagö ud pıñ göm, adıñ magöñhalö uraköm, manö bıałö göm manö kub yabıñ hagöm, gı dö gı am nıpe mıdeia arla.

⁵⁸ Nıp ud sısı löm, dam dam daun kub anıbu hön adö yanj ud arla. Bı nıp manö pıral alla gau kal juöm, wañj mılö kale gau ud juöm, bı praj Sol mıdeia sól au yulö, nıpe

abad mɪdō nɪŋöl gɪ, kale Sɪdipen nɪp kabō ju pakla.

⁵⁹ Nɪp anɪg göl paklō nɪŋöl gɪ, Sɪdipen Bɪ Kub nɪp wɪñ al hagōm haga, “Bɪ Kub Jisas, ana magō yad ud,” a ga.

⁶⁰ Anɪg hagōm, kugom yɪmōm, wɪñ kub al hagōm haga, “Bɪ Kub! Yɪp al pak laböl i, nan si nan naij gaböl u nɪŋmōn arō gɪmōn,” a ga. Anɪg hagöl göm uma. *

8

¹ Sɪdipen nɪp kabō ju pak lɪla ñɪn u, Sol söl au mɪdōm, paj hagōm obi otete ga.

Jisas nɪbi bɪ nɪpe kalɪp rɪdɪk gɪ yulō, ke ke arla

Ñɪn anɪbu nöp, Jerusalem kai il göm, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ udla gau kalɪp gɪ naij yabɪl gɪla. Anɪg gɪlō, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau kale magōŋhalō pɪñɪŋ gɪ, ram mɪnōŋ Judia gau abe, ram mɪnōŋ Sameria gau abe, ke ke arla. Pen bɪ Jisas manō ud arep unbō mɪgan laŋ gau kale nöp Jerusalem mɪdeila.

² Pen God Manō hagöp rō nöp gɪmɪdal bɪ rɪmnap, Sɪdipen nɪp mög yabɪl gö, mɪtōŋ kub yabɪl göl gɪ, wɪp dam rɪgöl gɪla.

³ Sol pen, nɪbi bɪ Jisas nɪŋ udpal gau gɪ naij yabɪl gɪnabin, a göm, ram ram göl gɪ, nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp halōwatō tɪp gɪ dam nagɪ lɪmɪdöp. *

Pilip ram mɪnōŋ Sameria amōm manō hag ña

⁴ Nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ ud mɪdeila gau pɪñɪŋ gɪ am ram mɪnōŋ ke gau gau mɪdeila. Pen anɪb gau am mɪdōm, Jisas manō aij u dam nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp hag ñɪmɪdal.

⁵⁻⁶ Bɪ ne Pilip u rō nöp am daun kub ap ram mɪnōŋ Sameria au mɪdōm, nɪbi bɪ gau kalɪp, Mesaia aua manō aij u hag ña. Pilip manō haga u abe, nan gagep rō ga u abe nɪŋōm, manō nɪpe nɪhōn nɪhōn haga u, rɪmɪd lɪ nɪŋ aij yabɪl gɪla.

⁷ Nɪpe nɪbi bɪ kɪjaki aion pi halō mɪdeila gau iru nöp gö, nan anɪb gau aiō göm hōŋ arla. Nɪpe nɪbi bɪ ñɪmagō ma pɪno gö kɪla ga gau iru nöp abe, nɪbi bɪ ma gɪ ga be wa be ga gau iru nöp abe kalɪp gö, kamɪŋ la.

⁸ Anɪg gö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ daun anɪbu hanmɪdeila gau magōŋhalō mɪñ mɪñ yabɪl gɪla.

⁹ Pen daun kub anɪbu bɪ ap hanmɪdöp, hib nɪpe u Saimon. Nɪpe kuj göm, nan gagep rō rɪmnap gö, Sameria nɪbi bɪ gau magōŋhalō gasɪ iru yabɪl nɪŋmɪdal. Yad bɪ kub yabɪl mɪdɪpɪn, a ga.

¹⁰ Saimon nɪpe anɪg geia, nɪbi bɪ hib mɪdeila gau abe, nɪbi bɪ hib mɪdageia gau abe, Saimon manō haga rō nöp nɪŋōm haga, “Bɪ anɪbi nɪpe god ‘Klō Kub’ a gɪpɪn u nöp,” a gɪla.

¹¹ Nan gagep rō gau pör gɪmɪdöp nɪŋōm nɪbi bɪ gau gasɪ iru nɪŋōm, manō haga rō nöp nɪŋmɪdal.

¹² Pen hainō Pilip apōm, God nɪbi bɪ udōm ram nɪpe kumi kabō laŋ au abad mɪdeinab manō aij u abe, Jisas Kraisis manō aij nɪpe u abe, hag ñō, nɪbi bɪ gau kale manō nɪpe nɪŋ udōm, ñɪg pakla.

¹³ Saimon nɪpe ke u rō nöp, Jisas nɪp nɪŋ udōm ñɪg paka. Pilip arō, Saimon nɪp hain gö nɪŋöl gɪ, Pilip nan gagep unbō ke rō gaia u nɪŋōm, Saimon nɪpe aiō waiō ga.

¹⁴ Bɪ Jisas manō ud arep gau Jerusalem mɪdlō nɪŋöl gɪ, kalɪp manō ap hagla, “Sameria nɪbi bɪ God Manō nɪŋ udpal,” a gɪla. Kale manō anɪbu nɪŋōm, Pida Jon kalɪp mɪhōŋ hag yulō, ram mɪnōŋ Sameria arlō.

¹⁵⁻¹⁷ Ammil nɪŋlō, nɪbi bɪ gau Jisas nɪp nɪŋ udlō, Bɪ Kub Jisas hib hagōm kalɪp ñɪg pak ñɪla u pen Ana Uɔ nɪpe kalɪp auaga. Anɪb u, Pida Jon bɪ mɪhōŋ, Ana Uɔ nɪpe kalɪp auag, a gɪmil, sabe gɪmil, ñɪmagō nabɪc cōg kalɪp adō laŋ lɪlō, Ana Uɔ nɪpe kalɪp aɪñ aɪñ aua. *

¹⁸ Kalpe mɪhōŋ ñɪmagō nabɪc cōg adō laŋ lɪlō, God nɪpe Ana Uɔ nɪbi bɪ gau kalɪp ña u, Saimon nɪŋōm, yad u rō nöp gɪnam, a göm, kalɪp mɪhōŋ mani yamōm haga,

¹⁹ “Mani i udmil, yɪp pɪdōŋ anɪbu ñɪlō, yad nɪbi bɪ an an ñɪmagō yad nabɪc cōg adō laŋ lɪnō, kale u rō nöp Ana Uɔ udnaböl,” a ga.

²⁰ Anɪg hageia, Pida haga, “God nan aij nɪpe yɪharɪŋ ñōb anɪbu, nɪhōn gɪnɪg mani raunɪg gabōn? Mani anɪbu ne ke pɪg hij gɪ lugnab!

²¹ Wōg hol gɪpul u ne aip wasō. Hibur gasɪ mɪdmagō ne nɪŋ ud mɪdɪpan u, God nɪŋō aij gagöp.

²² Nan si nan naij gɪnam, a gɪmōn, gasɪ nɪŋban u arō gɪmōn, God nɪp sabe geinabōn u, gasɪ naij yabɪl nɪŋban anɪbu nɪŋōm arō gɪnɪm rō lōp,” a ga.

²³ Yad nɪŋbin, nan aij kale au nan yad rō mɪdböp a gɪmōn, nɪŋmōn, gasɪ naij nɪŋmōn, nan si nan naij gɪ mɪdɪpan. Anɪb u, ne nan si nan naij gep magō u, nagɪ wōg gep bɪ rō mɪdɪpan.

²⁴ Hageia, Saimon haga, “Köl mɪhōŋ Bɪ Kub u nɪp sabe gɪlō, nan yɪp gɪnɪm rō lōp, a gɪmil hagabil anɪbu gagnɪm,” a ga.

²⁵ Pen Pida aip Jon aip, Jisas kalɪp mɪhōŋ nɪhōn nɪhōn ga manō u abe, Bɪ Kub manō aij u abe, nɪbi bɪ gau kalɪp hag ñɪ pɪs göm, adō gɪ Jerusalem arɪg, adan nab gau amöl gɪ, ram mɪnōŋ Sameria aŋ au ram rɪŋg aglō iru nöp nɪbi bɪ gau kalɪp Jisas manō aij u hag ñöl gɪ arlō.

Pilip nipe bi Idiopia nibö ap nip Jisas manö aij u hag ña

²⁶ Pen Bî Kub ejol ap apöm Pilip nîp haga, "Jerusalem nibö daun kub Gasa arbal adan mîlô u arammôn," a ga.

²⁷ Hagö, Pilip adan haga mîlô anîbu amöm nîja, bî kub ap, kaj hos tîp gî dam ajöp nan bad adö laj asîkôm, adan mîlô anîbu areia. Bî anîbu nîpe nîbi kwin Kadaki, ram mînönj kub Idiopia abad mîdeia nîbi u nîp wög göl gî, mani nîpe u abad mîdmîdöp. Pen nîpe Jerusalem God sabe gep ram u amöm sabe göl gî mîd pîs göm,

²⁸ ado gî ram mînönj Idiopia aramöm, God Manö adîj Aisaia kalî kîiñ rîka u udöm, amgö lî nînjöl gî areia.

²⁹ Pen God Ana Pilip nîp haga, "Hos nan bad tîp gî dam arab dan am söl ba u ammôn, bî anîbu aip armil," a ga.

³⁰ God Ana haga rô nöp, Pilip gî dö gî söl ba u amöm nîja, bî Idiopia nibö anîbu, bî God manö hagep Aisaia God Manö adîj kalî kîiñ rîka u, amgö lî nînjöl gî areia. Pilip nînjöm haga, "Ne köp amgö lî nînjöl gî arabön yagol u, manö il u anîg hagöp a gîmön nînjabön aka wasö?" ga.

³¹ Hageia, nîpe haga, "Nîbi bî rîmnap rô yîp hag ñîlô nîjem rô hagnam," a ga. Anîg hagöm Pilip nîp haga, "Ap adö aui asîkô hol aip arul," a ga. Hagaiö, Pilip am adö anîbu asîka.

³² Bî anîbu God Manö adîj Aisaia kalî kîiñ rîka anîbu amgö lî nîjeia. Manö anîbu anîgöl mîdöp:

"Nîpe kaj sipsip u tî gî dam al pak lîbal rô nöp mîdeia.

Kaj sipsip pî uñ rîklö, aiö gî gagöp rô, nîpe u rô nöp manö ap hagaga.

³³ Nan najj ap gaga u pen nîp manö pir alöm, gî najj gîla.

Nîp böñ nöp al pak lîlô uma u me, hainö bî an rô mîdöm,

'Anîg anîg gîmîdöp,' a gînab?" ö ga. *

³⁴ Bî kub Idiopia nibö u manö anîbu nînjöm, Pilip nîp haga, "Manö hagab anîbi, God manö hagep bî u nîpe ke hagab aka bî ke nibö ap nîp hagab?" ö ga.

³⁵ Hagö, Pilip God Manö adîj amgö lî nînjajil u nöp il gî hag dam dam, Jisas manö aij u hag ñî aij ga.

³⁶ Pen anîg göl manö gî damöl gîmil nînjölö ñîg ap mîdeia. Bî anîbu Pilip nîp haga, "Ñîg mîdöp i yîp ñîg pak ñînjabön aka?" ga. *

³⁷ Hageia, Pilip haga, "Ne Kraiss nîp hibur gasî mîdmagö yad nînjö nöp nîj udpin a geinabön u, yad nöp ñîg pak ñînjabin," a ga. Hageia, bî anîbu pen haga, "Jisas Kraiss

nîpe God Ñî nîpe mîdöp u, yad nîj udpin," a ga.

³⁸ Hagö, kaj hos nan tîp gî dam ajep adö asîk aueilö u, hos u halö anîb au lîmil, ñîg yanj ammil, Pilip bî anîbu nîp ñîg pak ña.

³⁹ Anîg göl ñîg pak ñöm, goi au aulö nînjöl gî, adîj Bî Kub Ana nîpe Pilip nîp udöm, ke mîgan ap ud arö nînjöl gî, bî kub anîbu nîp nînjaga. Nîpe pen mîñ mîñ yabîl göl gî adan ara.

⁴⁰ Pen Bî Kub Ana nîpe Pilip nîp dam ram mînönj Asodas lö, nîbi bî ram mînönj anîb gau daun ke ke mîdeila gau kalîp magöñhalö Jisas manö aij u hag ñî dam dam, daun kub Sisaria amjaka. *

9

Sol Jisas nîp nîj uda

¹ Pen Sol nîpe Bî Kub manö aij nîj udöm hain gîmîdal nîbi bî gau kalîp al pak lîn, a göm, pör klö yabîl gîmîdöp. Mañ ap nîpe am God nîp nan sabe gep bî kub yabîl u nîp haga, *

² "Yîp köp rîmnap kalî kîiñ rîk ñaimön, yad dam Juda magum gep ram ke ke mîdöp daun kub Damaskas amem, kalîp ñînjabin. Köp anîbu kalî kîiñ rîkmön hagnam, 'Daun kub Damaskas au, kale nîbi bî Jisas nîp nîj udpal rîmnap Juda magum gep ram gau mîdaiöl u, Sol nîp hagep, kalîp nagî löm, Jerusalem daunîm,' a gîmön, kalî kîiñ rîkmön," a ga.

³ Sol köp anîbu udöm, Damaskas söl söl gö nînjöl gî, adîj mailö kumi kabö adö laj nibö ap lugöm nîp nîja.

⁴ Sol kaj hos adö laj nibö ap lug mînönj yanj pakö nînjöl gî, manö ap nîp haga, "Sol, Sol, yîp nîhön gîñîg gîmön pör gî najj gabön?" ö ga.

⁵ Hageia, Sol haga, "Bî Kub, ne an?" ö ga. Hageia, haga, "Yad Jisas, yîp pör gî najj gabön u nöp hagabin.

⁶ Pen ne urakmön, Damaskas ammön, bî ap apöm nöp manö hagnîm rô nînjmön gîmön," a ga.

⁷ Pen bî Sol aip aula gau manö magö u nöp nînjöm, bî nîme u nînjagöm, gasî mîlô löm, manö rîmnap hagagla.

⁸ Sol pen uraköm amgö hiîköm nîja, amgö nîpe u böñ nöp we ga. Anîg gö, bî nîpe aip aula gau ñîmagö kîd nîpe u udöm, u tî gî Damaskas arla.

⁹ Nîp anîg göl amgö we gö, ñîg, nan magö nan gau ñînjagöm, ñîñ mîthau nîgan yîharîj nöp mîdeia.

¹⁰ Pen Jisas nîp nîj uda bî ap Damaskas mîdeia, hib nîpe u Ananias. Bî anîbu nîpe nabönj nîja, Jisas nîp haga, "Ananias!" a ga.

* 8:33: Ais 53:7-8

* 8:36: Ap 10:47

* 8:40: Ap 21:8

* 9:1: Ap 8:3

Hageia haga, “B+ Kub, yad m+idpin,” a ga.
 11-12 Hageia, Jisas haga, “Sol b+ daun kub Dasas n+ibö u, God n+ip sabe göl g+, naböj n+ñjüb, b+ Ananaias a g+pal u n+ip am ud n+ñaj+ip, amgö n+ipe we ga u ñ+l n+ñjüb. N+ipe m+ñi y+ip sabe göl g+ m+idöp Judas ram u. An+ib u, ne adan ‘Y+ijg’ a g+pal u ammön, ‘Sol Judas ram u am+jakmön kal+ip hagmön, ‘Sol n+ip n+ñj+ng auabin,’ a g+imön,” a ga.

13 Jisas n+ipe an+ig hageia, Ananaias haga, “B+ Kub. Yad n+ñbin n+ibi b+ iru yab+ñ nöp haggal, ‘B+ Sol an+ibu n+ibi b+ nöp lau adö m+idpal Jerusalem gau kal+ip pör g+ naij yab+ñ göp,’ a g+pal.

14 N+ipe m+ñi Damaskas i auöp u, b+ God nan sabe gep b+ kub gau köp r+mnap n+ip ñ+lö. n+ibi b+ an an hib ne hagle adö arnab gau, kal+ip nag+ l+n, a göm, auöp,” a ga.

15 Ananaias an+ig hageia, B+ Kub n+ip haga, “Aru! B+ an+ibu wög r+mnap yad ke n+ip hag l+bin. N+ipe manö aij yad u Isrel n+ibi b+ kal+ip hag ñöm, Isrel n+ibi b+ wasö gau kal+ip hag ñöm, kin gau kal+ip hag ñöm g+inab. *

16 Pen n+ipe ake ranö, iru marö gö n+ñöl g+, wög an+ibu g+inab. An+ig g+inab u yad ke n+ip hag ñ+ aij g+inabin,” a ga. *

17 B+ Kub an+ig hageia, Ananaias aramöm, Sol m+ideia ram u apjaköm, raul yan amöm, “Mam Sol. B+ Kub Jisas nöp adan an au ap lugöm waiö la n+ñna u, y+ip hag yuöp auabin i. Ne amgö ne kauyan ñ+l n+ñmön, Ana U+ n+ipe nöp am ajman raun+im, a göm, y+ip hag yuö aubin i,” a ga.

18 Ananaias an+ig hagö n+ñöl g+, nan hag ga+ bad rö Sol amgö n+ip har+köm m+ideia u, wa+ g+ lugö n+ñöl g+, ad+ñ amgö ñ+l n+ñj+. Amgö n+ñjöm, urak aramöm, ñ+g paka.

19 Sol nan ñ+ñjöm klö uda.

Sol Damaskas n+ibi b+ gau kal+ip Jisas manö aij u hag ña

Pen Sol n+ipe ñ+n r+mnap n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau aip Damaskas m+idöl g+,

20 Juda magum gep ram gau ajöm, Jisas n+ipe God Ñ+ n+ipe m+idöp manö aij u n+ibi b+ gau kal+ip hag ña.

21 N+ipe an+ig göl hag ñ+ m+idö n+ñöl g+, kale n+ñjöm pa g+l g+l göm hagla, “B+ i me, Jerusalem n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau kal+ip g+ naij g+im+idöp me! M+ñi r+mnap halö nag+ l+ dam, b+ God sabe gep b+ kub gau kal+ip ñ+nam a göm auöp,” a g+la. *

22 Pen Sol Jisas manö aij u hag ñ+ damöm, Jisas n+ipe nöp Mesaia u manö kabö göl yab+ñ hagö, b+ Juda Damaskas han m+ideia gau manö ap pen hagöl rö laga. *

23 Pen hainö m+id damöm, Juda kai ap magum göm, manö hag adö an+ löm hagla, “Sol n+ip al pak lun,” a g+la.

24 Pen manö hagla an+ibu, b+ ap n+ñjöm Sol hag ña. Daun kub an+ibu, hadame nöp kabö waryö g+ g+gabö g+la u me, adan ramö ajm+idal gau, Sol n+ip alun, a göm, sidö an+ s+ibön yan uñ+ñ+n l+ m+ideia.

25 An+ig geila n+ñjöm Sol b+ n+ipe gau s+ibön an+ yan n+ip wad+ m+igan kub ap yagöm, nag+ ad+köm, +ip g+ waryö an+ibu m+igan ap höj adö adö lan+ n+ibö m+nöñ yan yulö, p+ñ+ñj g+ ara. *

Sol Jerusalem am m+ideia

26 Sol Jerusalem amöm, n+ibi b+ Jisas lau adö m+ideia gau aip m+ideinam, a geia pen kale n+ñjöm, b+ i Jisas b+ n+ipe ap wasö, han+ip al pak l+n+ng auöp, a göm, p+ñ+ñj g+la. *

27 An+ig geila, Banabas n+ipe Sol n+ip dam b+ Jisas manö ud arep gau m+ideia au amöm, kal+ip haga, “B+ an+ibi n+ip n+ñj mim p+ñ+ñj gagmim. Mañ ap daun kub Damaskas amöl g+, adan an+ au amöm, B+ Kub n+ip n+ñj, n+ip manö r+mnap haga. Hainö am Damaskas n+ibi b+ kal+ip p+ñ+ñj gagöm, Jisas manö aij u halöwalö nöp hag ña,” a ga. *

28 Banabas an+ig hagö, Sol n+ip udlö, kal+ip aip Jerusalem m+idöm, daun kub an+ibu m+igan m+igan gau amöm, Jisas manö aij u halöwalö yab+ñ nöp hag ña.

29 Pen b+ Juda Grik manö n+ñjla gau n+ip aip manö pen pen hag am+l ap+l göm, n+ip al pak lun, a göm, gas+ u n+ñjla.

30 Pen b+ Jisas n+ip n+ñj udla r+mnap manö an+ibu n+ñjöm, n+ip u+ g+ dam daun kub Sisaria amöm yulö, daun kub Dasas ara.

31 Ñ+n an+ an+ib au, ram m+nöñ Judia, Galili, Sameria gau, n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau m+id aij g+la. Ana U+ n+ipe kal+ip abad m+id aij göm, p+idöñ ñö n+ñöl g+, kale klö göm, B+ Kub n+ip gas+ n+ñöl g+ m+idöm, n+ibi b+ r+mnap halö Jisas manö aij u hag ñ+lö, kale u rö nöp Jisas n+ip n+ñj udla.

Pida Inias n+ip gö urak ara

32 Pida ram m+nöñ ke ke gau g+ ajöl g+, n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau kal+ip n+ñj ajm+idöp. An+ig göl n+ñj ajöm, mañ ap, n+ibi b+ Jisas n+ip n+ñj udla gau kal+ip n+ñj+n, a göm, ram r+ñ+ng aglö Lida ara.

33 Ram m+nöñ an+ibu b+ ap m+ideia, hib n+ipe u Inias. Pen ñ+magö ma n+ipe gau k+la gö, kuö adö n+ipe u nöp han m+idm+idöp m+ unbö raleb j+ñ ina.

34 Pida b+ an+ibu n+ip haga, “Inias. Nan nöp göp u Jisas gö kam+ñj l+inab. Urakmön,

* 9:15: Ap 25:13; 27:24; Ro 1:5 * 9:16: 2Ko 11:23-28 * 9:21: Ap 8:3 * 9:22: Ap 18:28 * 9:25: 2Ko 11:32-33
 * 9:26: Gal 1:17-19 * 9:27: 1Ko 9:1

kuö ne u yad aij gî,” a ga. Anîg hagö nîñöl gî, magö anîbu nöp Inias nîp kamîñ lö uraka.

³⁵ Inias uraköm gî ajö nîñöl gî, ram rîñg aglö Lida nîbi bî gau abe, ram mîñnön Seron nîbi bî gau abe nîp nîñöm, Bî Kub nîp nîñ udla.

Dabida uma, Pida gö, uraka

³⁶ Pen Pida ram rîñg aglö Lida anîbu mîdö nîñöl gî, nîbi Jisas nîp nîñ uda ap uma yöp daun kub Jopa au. Nîbi anîbu hib nîpe Dabida. Pen Grik manö hagöm nîp Dokas a gîmîdal. Nîpe nîbi bî gau kalîp abad mîd aij göm, nîbi bî mög gep rö gau kalîp wög gî nîmîdöp.

³⁷ Nîbi anîbu nîp nan gö hadö umö, nîp nîg pak nîm wîp he dam ram raul mîgan adö lañ lala.

³⁸ Jisas nîbi bî nîpe Jopa mîdeila gau manö ap nîñla, Pida ap mîdeila ram rîñg aglö Lida au. Lida daun kub Jopa söl au mîdöp, nîñöm kale bî mîhöp kalîp hag yulö, Pida mîdeila au ammîl manö kîö hag-mîl haglö, “Ne hol aip yîñîd auö arun,” a gîlö.

³⁹ Hagailö, Pida kalîp mîhön aip Jopa amöm amjaklö nîñöl gî, nîp ut gî dam Dabida uma dam lala ram raul adö lañ arla. Ut gî ud areilö nîñöl gî, nîbi paîpaî ap mîdeila gau, nîbi uma anîbu nöd kamîñ mîdmîdöp u, walîj mîlö walîj rîmnap kalîp yîharîñ nîmîdöp gau, Pida nîp yamöl gî, mîñhön gî mîdeila.

⁴⁰ Pida pen nîbi bî ap mîdeila anîb gau kalîp hag hön yan yuöm, kugom yîmöm, God nîp sabe göl gî, ado göm, wîp he nîñöl gî haga, “Dabida, urak!” a ga. Hagö, Dabida amgö nîl Pida nîp nîñöm, urak asîka.

⁴¹ Pida pen nîmagö kîd nîpe u udöm, ud urak nîm, nîbi paîpaî gau abe, nîbi bî Jisas nîp nîñ udla gau abe, kalîp magöñhalö wîñ alö aueila haga, “Dabida i,” a ga.

⁴² Pen Pida anîg geia, manö anîbu Jopa nîbi bî magöñhalö nîñöm, nîbi bî iru nöp Bî Kub nîp nîñ udla.

⁴³ Pen Pida nîpe daun kub Jopa anîbu, bî kaj kau hañ wög gîmîdöp bî ap aip nîñ rîmnap rapîñ mîdmîdil. Bî anîbu hib nîpe Saimon.

10

Ejol ap apöm Konilias nîp manö haga

¹ Pen ami bî gau kalîp abad mîdmîdöp bî kub ap daun kub Sisaria mîdmîdöp. Hib nîpe u Konilias. Ami bî nîpe abad mîdmîdöp anîb gau kalîp “Idali Ami Bî” a gîmîdal.

² Bî kub Konilias anîbu aip, nîbi bî ram nîpe gau aip, God nîp nîñ udla. Juda nîbi bî

nan kale rîmnap mîdagmîdöp u, Konilias nîpe mani nan gau hañwatoñ nîmîdöp. Pen nîpe God nîp pör sabe gîmîdöp.

³ Mañ ap sîdö gamîñ ga magö u, Konilias nîpe naböñ nîñ, God ejol ap apöm haga, “Konilias!” a ga.

⁴ Hageia, Konilias pîñîñ göm nîp nîñ ij halö löm haga, “Bî kub, yîp nîhön hagabön?” ö ga.

Hageia, ejol u nîp haga, “Ne God nîp sabe gîmön, nîbi bî mög gep gau kalîp nan hañwatoñ nîmön gîpan u, God nöp aij göm nöp hauñ gagöp.

⁵ Ne bî rîmnap hagö, kale am daun kub Jopa amöm, bî Saimon Pida a gîpal u nîp haglö aunîm.

⁶ Nîpe Saimon, bî kaj kau hañ wög göp u aip mîdpîl nîg solwara goî au,” a ga.

⁷ Pen ejol manö anîbu hagöm arö nîñöl gî, Konilias bî wög nîp gî nîmîdil mîhau abe, ami bî God nîp nîñ uda ap abe hagö aueila,

⁸ kalîp ejol u manö nîhön nîhön haga u hag nî aij göm hag yuö, Jopa arnîg hadla.

⁹ Kale am am adan an au hanla. Ruö am am, sîdö an aulîk magö u, Jopa söl söl gîla. Magö anîbu Pida God nîp sabe gîñîg ara ram adö lañ mîgan u.

¹⁰ Nîpe amöm, God nîp sabe gî mîdö nîñöl gî, nîp kîyö kub yabîl la. Pen nîbi bî nîpe gau nan magö lau gîlö nîñöl gî, nîpe naböñ ap nîñ.

¹¹ Pida nîpe naböñ nîñöm nîñ, kumi kabö adö lañ mîgan hiîköm, wadî kub ap nîm mîlö mîhau mîhau goî lap lap adîköl mîdeila an au lug lug mîñnön î yan luga.

¹² Wadî mîgan anîb yan kaj, wal wayöñ, re, yaur ke ke gau magöñhalö nöp mîdeila.

¹³ Manö ap pen nîp haga, “Pida, urakmön nan nîñheb anîb yagol gau pak nîö?,” a ga.

¹⁴ Hageia, Pida pen haga, “Bî Kub. Wasö yabîl! Nîhön gîñîg nîö? a gîmön hagpan? Hon Juda nîbi bî nan hil gep anîb gau nan rîmnap nîñagpin yabîl,” a ga. *

¹⁵ Hageia, manö anîbu kauyan haga, “Nan nîhön nîhön God nan nîñheb a ga gau, hil gep a gîmön hagagmön,” a ga. *

¹⁶ Ga anîbu, ij mîhau nîgan ga. Hainö me, nan wadî kub anîbu ado gî kumi kabö adö lañ ara.

¹⁷ Anîg gö, Pida naböñ nîñbin anîbu nîhön gîñab, a göm, gasî iru nîñ mîdö nîñöl gî, Konilias bî hag yuö nîp hagnîg aula bî kabö u adan î au apjakla.

¹⁸ Apjaköm hagla, “Bî Saimon Pida au mîdöp aka?” gîla.

¹⁹ Pida naböñ nîñajîp anîbu gasî nîñöl gî mîdö nîñöl gî, God Ana nîp haga, “Ne nö?! Bî mîhau nîgan nöp uñhai nîñ auaböl.

²⁰ Anib u, urakmön ram au gıyan arammön. Yad ke kalıp hag yunö auaböl. Anib u, auö aip arun a gaiöl u, gası iru nıngmön aip armön,” a ga.

²¹ God Ana anıg hagö, Pida au yan amöm bı anıb gau kalıp haga, “Bı ulhai nıngaböl bı u, yad me i. Yıp manö ap hagnıg aubim aka?” ga.

²² Hageia, hagla, “Bı kub Konilias, ami bı gau kalıp abad mıdöp bı kub u hanıp hag yuö auabun. Nıpe God nıp nıng udöm, God Manö hagöp rö göp; Juda kai nıp nınglö kalıp magönghalö aij göp. Pen nıpe naböng nıng, God ejol ap apöm nıp haga, ‘Ne bı rımnap yuö, am Saimon Pida nıp uı gı daulö, manö hagainım u nıngmön,’ a ga,” a gıla.

Pida Konilias ram ara

²³ Anıg hagailö, Pida kalıp hagö ram raul mıngan amöm hanla.

Ruö Pida, bı Jopa nıbö Jisas nıp nıng udla rımnap udöm, Konilias yua bı ugan anıbu aip am ad anı anı au hanla.

²⁴ Ruö u, Sisaria amjaköm, Konilias ram u amjakla. Pen Konilias nıpe Pida auab, a göm, nıbi bı nıpe gau abe, mıdeimam nıpe gau abe, kalıp wıñ alö ap magum gı mıdeila.

²⁵ Pida nıpe amöm ram raul arnıg gö nıngöl gı, Konilias nıp nable paköm, nıp bı kub a göm, am ma ıf nıpe au kugom yıma.

²⁶ Anıg gö nıngöl göm, Pida pen nıp ud urak fıöm haga, “Ne urak! Yad u rö nöp bı ap me,” a ga.*

²⁷ Hagö, urakö nıngöl gı, manö hagöl gı, ram raul mıngan yan arlö. Ammil Pida nıng, nıbi bı iru nöp ap magum gı mıdeila.

²⁸ Pida kalıp haga, “Kale ke nıngbım, hon Juda nıbi bı ası ması gı aij gıpun. Juda nıbi bı wasö gau aip ajagpun; ram kale aragpun. Pen yad naböng nıngö, God yıp manö ap haga. Nıpe manö haga anıbu, yad nıbi bı rımnap ası ması mıdpal, a gem, kalıp ası ması gınam rö lagöp.

²⁹ Anıb u nıngem me, Konilias manö hagöp u nıngem arö gagpin; hagöp rö nıngem aubin. Anıb u, yıp nıngön gıngıg hagpe aubin?” ö ga.

³⁰ Pida anıg hageia, Konilias haga, “Yad ruö nöp me, mıñı sıdö gamıng göp magö u rö, ram raul mıngan yan God nıp sabe gı mıdöl gı nıngö, bı walıj rud yabı yıma ap apöm, mıdainö ba au uraköl mıdeila.

³¹ Nıpe yıp haga, ‘Konilias, ne God nıp sabe gıngön, mani nan gau nıbi bı nan mıdagöp gau kalıp halöwalö fıngmön gıpan u, God nıngöb.

³² Anıb u me, bı rımnap hag yuö, daun kub Jopa amöm, Saimon hib nıpe ap Pida a

gıpal u, nıp uı gı dauöl. Nıpe Saimon bı kaj kau haiğ wög göp u aip mıdpil fıng solwara goı au,’ a ga.

³³ Ejol u yıp anıg hagö, yad yıngıd nöp bı yad rımnap hagnö, nöp am uı gı dauajal, yıp aij göp. Hon nıbi bı auı God pıg mıdpun rö, Bı Kub manö kalıp hag fıngmön, a göm, nöp hag yuö auban u, mıñı hanıp hag fıng nıngun,” a ga.

Pida Konilias nıbi bı nıpe gau kalıp manö hag ıra

³⁴ Konilias anıg hageia, Pida haga, “Yad mıñı nıngbım, God nıpe, bı söı auı nıbö nöp bı aij, bı mılö gau nıbö bı naij, a göm, nıngagöp.*

³⁵ Ram mıngön ke ke gau nıbö, ıf ke ke gau nıbö, nıbi bı an an God nıp nıngöm ana udöm, manö nıpe nıngöm hagöp rö gıgaböl gau, kalıp magönghalö udnab.

³⁶ Pen God nıpe hanıp Isrel nıbi bı manö aij yan u nıngbım. Yad ke aip jım fıöl mıdın, a göm, God nıpe Jisas Kraıs nıp hag yua. Jisas Kraıs nıpe nöp me, nıbi bı gau magönghalö Bı Kub kale mıdöp.

³⁷ Kale ke nıngbım, Jon bı fıng pak fıeb u, fıng pak fıöl gı, manö aij anıbu fı göm, ram mıngön Gallı hag ıra. Anıg göl hagö, hag damöm, hag damöm, nıbi bı ram mıngön Isrel mıdpal gau magönghalö nıngla.*

³⁸ Pen kale nıngbım, Jisas Nasared nıbö u God aip mıdöm, Ana Uı u nıp fıö, abad mıdö nıngöl gı, fıö nıpe nöp udöm, ram mıngön ke ke gau magönghalö ajöl göm, nıbi bı gau gı aij göl gı, nıbi bı Seden kalıp gö uıham mıdeila gau kalıp gö, kamıng fımgöp.*

³⁹ “Pen Jisas Juda nıbi bı ram mıngön kale gau gı ajöl göm, Jerusalem gı ajöl göm, ga ga rö hon amgö hon ke nıngö u hagabin. Pen hainö nıp mab ba lanı al pak fıöl uma.

⁴⁰ Uma u pen fıng mıngöp mıdöm, God gö, fıng mıngau nıngar u kauyanı uraköm, am waiö lö amgö nıngö.

⁴¹ Nıbi bı magönghalö nıp amgö nıngagla. God hanıp nıbi bı hag la gau nöp Jisas nıp amgö nıngö. Nıpe umöm urakö nıngöl gı, aip mıdun jım fıöl nan fıngun fıng fıngö.*

⁴² Jisas hanıp haga, ‘Manö aij yad u nıbi bı gau kalıp hag fıngmım hagnım, “God haga rö me, hainö Jisas nıbi bı kamıng mıdeinaböl gau abe, nıbi bı umnaböl gau abe, kalıp magönghalö manö kub hagnab,” a gıngım,’ a ga.*

⁴³ Pen adö anıbu, bı God manö hagep gau magönghalö Jisas Kraıs nıp hagöm hagla, ‘Nıbi bı an an Kraıs hib fıö yabı nıpe u

* 10:26: Ap 14:13-15; Rep 19:10 * 10:34: Dud 10:17; Ro 2:11 * 10:37: Mad 4:12-17 * 10:38: Mad 3:16; Luk 4:17-20 * 10:41: Ap 1:8; Luk 24:42-43 * 10:42: Ap 17:31; 1Pi 4:5 * 10:43: Aıs 53:5-6; Jer 31:34

udnaböl gau, nan si nan naij gipal u, God nɨŋöm arö gɨnab, ' a gɨla, " a ga. *

Juda nɨbi bɨ wasö gau Ana Uɥ udla

44 Pen Pida anɨg göl manö hag mɨdö nɨŋöl gɨ, Ana Uɥ nɨpe nɨbi bɨ nɨŋ mɨdeila gau kalɨp magöŋhalö aua. *

45-46 Ana Uɥ kalɨp auö, kale manö ke nöp, han ke nöp hagöl gɨ, God hib nɨpe haglö adö arö, Juda nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨŋ udla Pida aip Jopa nɨbö aua gau, God Juda nɨbi bɨ wasö gau kalɨp Ana Uɥ ña me u, a göm, aiö waiö gɨla.

Pida pen haga, *

47 "God nɨpe Ana Uɥ hanɨp ña rö u, mɨñi nɨbi bɨ gai i kalɨp u rö nöp ñöb. Anɨb u, kale ñɨg paknabun, a gɨlö, nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp wasö göl rö lagöp," a ga.

48 Pida anɨg hagöm bɨ nɨpe rɨmnap kalɨp haga, "Nɨbi bɨ gai i kalɨp Jisas Krai hib nɨpe hagmim ñɨg pak ñimim," a ga. Ñɨg pak ñilö nɨŋöl gɨ, kale hagla, "Pida, ne hon aip ñɨn pro magö ap aui mɨdaimön," a gɨla. Haglö, ñɨn pro magö ap kalɨp pɨg mɨdeia. *

11

Pida Jerusalem arö nɨp manö hag gɨla

1 Pen Jisas manö ud arep bɨ gau abe, ram mɨnönŋ Judia nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨŋ udla gau abe nɨŋla, Juda nɨbi bɨ wasö gau rɨmnap God Manö nɨŋ udla.

2 Anɨb u, hainö Pida Jerusalem arö, Juda bɨ wasö gau u rö nöp hañ rɨb gɨ dö göl, a gɨmɨdal bɨ gau, Pida nɨp kal göm hagla,

3 "Ne nɨhön gɨnɨg bɨ hañ rɨb gɨ dö gagpal gau ram kale ammön, kalɨp aip nan jɨm ñöl ñɨŋabön?" ö gɨla. *

4 Anɨg hagaila, Pida daun kub Jopa mɨdöm naböŋ nɨŋa aiud u kalɨp hag ñöl gɨ haga,

5 "Yad daun kub Jopa mɨdem, God nɨp sabe gɨ mɨdem, naböŋ nɨŋnö, kumi kabö adö lan nɨbö, wadɨ kub ap rö ñon mɨlö mɨhau mɨhau goɥ lap lap adɨköl mɨdeia lug lug il yad mɨdainö au ap luga. *

6 Auö, yad wadɨ anɨbu mɨdeia söɥ au amem nɨŋnö, kaj, wal wayöŋ, re, yaur gau gau magöŋhalö mɨdeia.

7 Pen manö ap yɨp haga, 'Pida, ne urakmön nan anɨb yagol gau pak ñöŋ,' a ga.

8 "Hageia, yad pen hagnö, 'Bɨ Kub. Wasö yabɨ! Nɨhön gɨnɨg ñöŋ a gɨmön hagpan? Hon Juda nɨbi bɨ nan hil gep anɨb gau nan rɨmnap ñɨŋagpɨn yabɨ,' a gɨnö.

9 "Anɨg hagainö, manö anɨbu kauyan haga, 'Nan nɨhön God nan ñɨŋeb a ga gau, hil gep a gɨmön hagagmön,' a ga.

10 Ga anɨbu, ij mɨhau nɨganŋ ga. Pen hainö nan wadɨ kub anɨbu ado gɨ kumi kabö adö lanŋ ara.

11 "Pen magö anɨbu nöp, bɨ mɨhau nɨganŋ ram han mɨdainö u apjakla. Bɨ anɨb gau bɨ kub Konilias, Sisaria nɨbö hag yuö, yɨp ut gɨnɨg aua.

12 God Ana yɨp haga, 'Gasɨ iru nɨŋagmön, kalɨp aip haɥowaö armön,' a ga. Anɨg hageia, yad mam Jisas manö nɨŋ udpal unbö kagof jɨŋ udem, kalɨp aip Konilias ram u arno.

13 Amjakno, Konilias haga, 'Ejol ap apöm yɨp haga, "Bɨ rɨmnap hagaimön, daun kub Jopa amöm, bɨ ap Saimon Pida a gɨpal u nɨp ut gɨ dauöl.

14 Uɥ gɨ dauöl, nɨpe nöp manö rɨmnap hag ñö, nɨbi bɨ ram ne aip mɨdpim gau, God kalöp magöŋhalö ud kamɨŋ yuö, nɨbi bɨ nɨpe mɨdeinabim," a ga, ' a ga. *

15 "Konilias yɨp anɨg hagö, yad il gem manö hag ñɨnö nɨŋöl gɨ, Ana Uɥ nɨpe hanɨp nöd aua rö, nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp u rö nöp aua. *

16 Anɨg gö, Bɨ Kub hanɨp nöd haga manö u gasɨ nɨŋnö. Nɨpe haga, 'Jon kalɨp ñɨg pak ña u pen söɥ mɨdöp God nɨpe kalöp Ana Uɥ u pak ñɨnab,' a ga. *

17 Pen hon Bɨ Kub Jisas Krai nɨp nɨŋ udno ñɨn u, God nan aij yabɨ hanɨp ña rö, kalɨp u rö nöp ña. Anɨb u, yad aigöl gem God nɨp, 'Anɨg gagmön,' a gɨbnep?' ö ga.

18 Pida anɨg hageia, bɨ nɨp manö kal hag gɨla gau manö hageia u nɨŋöŋ, manö kal rɨmnap halö hag gagla. God hib haglö adö arö nɨŋöl gɨ hagla, "Hanɨp nöp wasö; Juda nɨbi bɨ wasö gau u rö nöp, nan si nan naij gɨpal u, nɨhön gɨnɨg anɨg gɨpun, a göm, nɨp sabe geinaböl u, nɨpe nɨŋöm, nan si nan naij gɨpal gau arö göm, kamɨŋ pör mɨdep magö u kalɨp ñɨnab," a gɨla. *

Adiok nɨbi bɨ Jisas manö aij u nɨŋ udla

19 Pen Sɨdipen nɨp kabö ju pak lɨla ñɨn anŋ au, bɨ Juda Jerusalem mɨdeila gau, nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨŋ udla gau kalɨp gɨ naij yabɨ gɨlö, kale pɨñɨŋ gɨ ke ke arla. Rɨmnap pɨñɨŋ gɨ ram mɨnönŋ Pönisia arla, rɨmnap pɨñɨŋ gɨ ram mɨnönŋ ñɨg rɨb gus ga airan Saipras arla, rɨmnap pɨñɨŋ gɨ daun kub Adiok arla. Amöm, Jisas manö aij u Juda nɨbi bɨ wasö gau kalɨp hag ñagla, nɨbi bɨ kale ke Juda kai ju am anɨb gau mɨdmɨdal gau kalɨp nöp hag ñɨla. *

20 Pen nɨbi bɨ Jisas manö aij u nɨŋ udla rɨmnap Saipras nɨbö, rɨmnap Sairini daun nɨbö, pɨñɨŋ gɨ Adiok amöm, Bɨ Kub Jisas

* 10:44: Ap 11:15; 15:8 * 10:45-46: Ap 2:4; 19:6 * 10:48: Ap 2:38 * 11:3: Ap 10:28; Gal 2:12 * 11:5: Ap 10:9-48 * 11:14: Ap 16:31 * 11:15: Ap 2:4 * 11:16: Ap 1:5 * 11:18: Ap 13:48; 14:27 * 11:19: Ap 8:1-4

manö aij u Juda n̄bi b̄i wasö gau kal̄p hag ñ̄la.

²¹ B̄i Kub klö n̄pe u kal̄p aip m̄ideia u me, n̄bi b̄i gau kal̄p Jisas manö aij u hag ñ̄lō, n̄bi b̄i iru nöp B̄i Kub n̄p n̄j udla.

²² Pen Jerusalem n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄j udla gau, manö an̄bu n̄jöm, b̄i kale Banabas n̄p haglō, Adiok ara. *

²³ Banabas n̄pe Adiok amjaköm n̄ja, God n̄pe n̄bi b̄i an̄b gau mög n̄jöm gö, Jisas manö aij u n̄j udla. An̄b u me, n̄pe ñ̄ñ̄ löm, kal̄p manö r̄imnap halö hag ñ̄l ḡi haga, “B̄i Kub n̄p n̄j udpim u arö gagmim; n̄p añ̄ nöp hibur gas̄i m̄idmagö kale an̄j dan̄ n̄j ud p̄dön ḡimim, c̄ig göl ḡi m̄idaimim,” a ga.

²⁴ Banabas n̄pe b̄i aij yöl. Ana Ūt n̄pe Banabas apöm ajman̄ raum̄idöp. N̄pe Jisas manö aij u böj nöp n̄j uda. N̄pe Jisas manö aij u n̄bi b̄i gau hag ñ̄ö, n̄bi b̄i iru nöp B̄i Kub n̄p n̄j udla.

²⁵ Banabas pen b̄i Sol n̄p am daunam, a göm, daun kub Dasas ara. *

²⁶ Banabas Dasas amjaköm, Sol n̄p ūhai n̄jöm, ūt ḡi ado ḡi am Adiok amöm, m̄i añ̄ an̄bu n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄j udla gau kal̄p Jisas manö aij u hag ñ̄l ḡi m̄idailö. Adiok n̄bi b̄i Jisas Krai n̄p n̄j udla gau, nöd hib ñ̄öm Krai N̄bi B̄i a ḡila.

²⁷ Ñ̄ñ̄ an̄ an̄b au, b̄i God manö hagep r̄imnap Jerusalem n̄bö Adiok arla.

²⁸ Amöm, God Ana n̄pe b̄i kale ap Agabas n̄p gas̄i ñ̄ö haga, “K̄iyö kub yab̄i ram m̄inön magöñ̄halö l̄n̄ig gab,” a ga. Hagö, haga rö k̄iyö kub yab̄i u, gapman b̄i kub Klodias abad m̄idm̄idöp ñ̄ñ̄ u aua. *

²⁹ An̄ig göl k̄iyö kub la n̄jöm Adiok n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄j udla gau hagla, “N̄bi b̄i Jisas manö aij u n̄j udpal r̄imnap ram m̄inön Judia gau m̄idlö n̄jöl ḡi, kal̄p k̄iyö kub yab̄i löp u, hon añ̄ añ̄ kal̄p mani r̄imnap magum gun ñ̄un,” a ḡila.

³⁰ An̄ig hagöm, mani l̄i magum göm, Banabas aip Sol aip kal̄p ñ̄öm hagla, “Kale b̄i m̄ihöj mani i dammil, Krai n̄bi b̄i n̄pe abad m̄idpal b̄i kub gau kal̄p ñ̄ñ̄,” a ḡila. *

12

Herod Jems n̄p al pak löm, Pida n̄p naḡi

la

¹ Ñ̄ñ̄ an̄ an̄b au, gapman b̄i kub Herod, n̄bi b̄i Jisas n̄j udla gau r̄imnap kal̄p ḡi najj göl ḡi, dam naḡi löl ḡi ga.

² Ami b̄i n̄pe gau r̄imnap hagö, Jon n̄mam Jems n̄p ru m̄ilö kid udöm böj nöp al pak l̄lō uma.

³ Herod hagö an̄ig geila, Juda n̄bi b̄i gau n̄jöm ñ̄ñ̄ñ̄ l̄la. Ñ̄ñ̄ñ̄ñ̄ l̄la u, Herod n̄jöm,

Pida n̄p u rö nöp hagö, dam naḡi l̄la. Ḡila an̄bu, Juda n̄bi b̄i Bred Yis Halö Ñ̄ñ̄jagep ñ̄ñ̄ an̄ au ḡila.

⁴ Herod Pida n̄p an̄ig göl dam naḡi löm, ami b̄i unbö raleb böj dan̄ (16) kal̄p n̄me l̄i ȳigwo m̄ilö ȳigwo m̄ilö löm haga, “S̄idö an̄j s̄ibön yan̄ b̄i m̄ihau m̄ihau abad nöp m̄idaimim,” a ga. Herod gas̄i n̄pe u ke n̄jöm haga, “Pasopa ñ̄ñ̄ u ap arain̄im me, hainö Pida n̄p dam n̄bi b̄i m̄ideinabol an̄j au amun manö kub hagnabun,” a göm n̄ja.

⁵ Pida n̄pe an̄ig göl naḡi m̄idö n̄jöl ḡi, n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄j udla gau Pida n̄p gas̄i n̄jöm, klö göm God n̄p sabe göl ḡi nöp m̄ideila.

⁶ Pen gapman b̄i kub Herod Pida n̄p manö kub hagnam, a göm, n̄ja ñ̄ñ̄ an̄bu nöp s̄ibön au yan̄, Pida n̄p sen m̄ihöp adiköm, ami b̄i m̄ihau böj lap lap n̄j m̄idlö n̄jöl ḡi, Pida an̄ yan̄ hanea. Ami b̄i r̄imnap u rö nöp adan īl u n̄j m̄ideila.

⁷ Pen ad̄ij B̄i Kub ejol n̄pe ap urak m̄idö n̄jöl ḡi, mab m̄iñ̄an̄ rö am naḡi lep ram raul m̄igan u ara. Ejol an̄bu am Pida n̄p r̄iglöm pak n̄jöm haga, “Ȳñ̄j urak!” a ga. Hagö, Pida urakö n̄jöl ḡi, sen n̄p adikla u hub̄ika.

⁸ Ejol Pida n̄p haga, “Dip naḡi ne u piḡi l̄imön, ma r̄irup ne u ḡimön ḡi,” a ga. Hagö, Pida ejol haga rö nöp gö, ejol u pen haga, “Wat̄ij m̄ilö kub ne u ȳimö, yad aip arul,” a ga.

⁹ Hagö, wat̄ij m̄ilö kub n̄pe u ȳimöm, ram raul m̄igan m̄ideia u arö göm, ejol u aip hadlō. Ejol ga an̄bu, Pida n̄pe hag n̄ja e, u naböj n̄jabin a göm n̄ja.

¹⁰ Pen ami b̄i n̄j m̄ideila ajöñ̄ īl m̄ihau hil ḡimil, ajöñ̄ klö yab̄i ain udöm ḡila ajöñ̄ höj yan̄ u ke hiikö n̄jöl ḡi, höñ̄ arlō. Ammil, adan an̄j gau amöl ḡi Pida n̄ja, ejol u m̄idageia. *

¹¹ An̄ig ga n̄jöm Pida haga, “M̄iñ̄i n̄j aij ḡipin. U B̄i Kub nöp, ejol n̄pe u hag yuö, ap gapman b̄i kub Herod ȳip naḡi p̄dön löp u hub̄ik yuöp. Gapman b̄i kub Herod abe, Juda n̄bi b̄i gau abe, nan najj ȳip ḡin̄ig ḡipal u, göl rö lagöp,” a ga.

¹² An̄ig hagöm, gas̄i n̄j aij göm, b̄i ne Jon Mak n̄me Maria ram u ara. Ram an̄bu n̄bi b̄i iru nöp apöm, God n̄p sabe ḡi m̄ideila.

¹³ Pida apöm, ajöñ̄ u pa gu gu gö, pai Roda, ram an̄bu wög ḡim̄idöp u ajöñ̄ u hiikn̄ig aua.

¹⁴ Pai an̄bu ajöñ̄ apöm n̄ja, Pida maj m̄igan u nöp hageia. N̄pe an̄ig n̄jöm, ñ̄ñ̄ñ̄ñ̄ yab̄i löm, haū padö ajöñ̄ hiikaga; am

n̄bi b̄i gau kal̄p haga, “Pida ap m̄d̄öp h̄ön yan,” a ga.

¹⁵ Hageia, kale hagla, “Ne haūl alaj̄p hagab̄ön,” a ḡila. An̄g hageila, n̄pe kl̄ö yab̄īl ḡöm haga, “Piral hagaḡin; n̄n̄j̄ö yab̄īl hagabin. Pida m̄d̄öp h̄ön yan,” a ga. Hageia hagla, “U ana n̄pe u r̄ö l̄öp ap m̄d̄öp,” a ḡila.

¹⁶ Pen Pida n̄pe aj̄ön u kauyan̄ pak gu gu ḡö ḡö ḡö, am aj̄ön u hīk̄öm n̄n̄j̄la, Pida n̄p m̄deia n̄n̄j̄öm aīö yab̄īl ḡila.

¹⁷ Aīö ḡil̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, Pida kal̄p n̄in m̄īc̄ ḡi n̄öm haga, “Man̄ö hagaḡmim!” a ga. An̄g haḡöm, naḡi lep ram m̄d̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, God ejol ap yūö ap̄öm, n̄p n̄ih̄ön n̄ih̄ön ḡöm daua man̄ö u kal̄p hag n̄öm haga, “Man̄ö an̄bi Jems abe, n̄bi b̄i Jisas n̄p n̄n̄j̄ udpal gau abe, kal̄p hag n̄mim,” a ḡöm, ke m̄gan ap ara.

¹⁸ Rūö ram rūö n̄n̄j̄öl ḡi, ami b̄i gau Pida m̄d̄ageia u n̄n̄j̄öm, n̄ih̄ön ḡöp, a ḡöm, hag ap ran ap luḡöl ḡi m̄deila. P̄n̄n̄j̄ ḡöm, “Mai,” a ḡöm, uhhaila u pen n̄n̄j̄agla. *

¹⁹ Herod ami b̄i an̄b̄ gau kal̄p, Pida n̄p ȳn̄j̄d̄ ulhai n̄n̄j̄mim dauim, a ḡö, ulhai was̄ö n̄n̄j̄öl, kal̄p man̄ö kub haḡöm, man̄ö haḡö ami b̄i n̄pe r̄imnap ami b̄i an̄b̄ gau b̄ön n̄öp al pak l̄ila.

Herod uma

Hain̄ö Herod ram m̄n̄n̄j̄ö Judia ar̄ö ḡöm, am daun kub Sisaria m̄dm̄d̄öp.

²⁰ Herod am Sisaria m̄d̄öm, daun kub m̄ih̄öp Daia Saidon n̄bi b̄i gau kal̄p n̄n̄j̄ö mulu luga. Pen Daia Saidon n̄bi b̄i ap̄öm, b̄i Herod ram n̄pe abada b̄i Blasdas n̄p m̄īt̄öj̄ ḡi n̄öm hagla, “Han̄p p̄ör k̄iȳö l̄ö, apun Herod ram m̄n̄n̄j̄ö n̄pe i nan maḡö rau ud arbut hal̄ö. An̄b̄ u, han̄p kal̄ kal̄ juaḡmim; agam̄j̄ jim n̄il m̄daian,” a ḡila. Hageila, Blasdas n̄pe pen haga, “U n̄n̄j̄ö haḡpim,” a ga.

²¹ Pen Herod man̄ö an̄bu n̄n̄j̄öm, n̄in ap man̄ö hagnabin, a ḡöm, hag la. Hain̄ö hag la n̄in an̄bu aūö, n̄pe kin̄ kai ȳmbal r̄ö wal̄j̄ aij̄ aij̄ yab̄īl gau ȳm̄öm, sea kin̄ kub n̄pe ad̄ö u asik̄öm, n̄bi b̄i gau kal̄p man̄ö hag n̄a.

²² Herod man̄ö an̄bu hag n̄ö n̄n̄j̄öl ḡi hagla, “U b̄i ap r̄ö hagagab; god ap r̄ö hagab,” a ḡila.

²³ Pen Herod man̄ö an̄bu n̄n̄j̄öm, “Ȳp man̄ö an̄bu r̄ö hagaḡmim; God hib n̄pe n̄öp hagpe ad̄ö aran,” a gaga. An̄b̄ u, B̄i Kub ejol n̄pe ap hag yūö, ap̄öm Herod n̄p ḡö, m̄n̄a kub ḡöm, ḡise l̄ö b̄ön n̄öp uma. *

²⁴ Pen God Man̄ö u hag n̄il̄ö ar̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, ram m̄n̄n̄j̄ö gau k̄id k̄id ara. *

²⁵ Pen Banabas aip Sol aip Jerusalem m̄dm̄il, ḡin̄g aulo u had̄ö ḡipul, a ḡim̄il, Jon Mak n̄p ūt̄ ḡi ado ḡi Adiok arla. *

13

Banabas aip Sol aip man̄ö hag n̄öl ḡi ar̄lö

¹ Daun kub Adiok an̄b̄ au b̄i God man̄ö hagep b̄i r̄imnap, b̄i God man̄ö hag n̄eb̄ b̄i r̄imnap m̄deila. B̄i an̄b̄ gau me, ap Banabas; ap Simion. B̄i Simion an̄bu n̄p B̄i P̄ir a ḡim̄idal. B̄i ap Lusias, n̄pe Sairini daun n̄b̄ö. B̄i ap Maneyen, n̄pe Kin̄ Herod b̄i n̄n̄j̄eb̄ n̄pe ap. Pen b̄i ap Sol.

² Pen n̄in ap kale nan maḡö n̄n̄j̄aḡöm, B̄i Kub n̄p n̄öp sabe ḡi m̄idl̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, Ana Ūt̄ n̄pe kal̄p haga, “Kale Banabas aip Sol aip hagaimim, w̄ög kal̄p hag l̄in̄ö u ḡil̄ö arn̄im,” a ga. *

³ An̄g haḡö, kale nan maḡö n̄n̄j̄aḡöm, God n̄p sabe ḡöm, Banabas aip Sol aip kal̄p n̄im̄aḡö ad̄ö lan̄ l̄öm, God kal̄p m̄ih̄ön abad m̄deian, a ḡöm, kal̄p hag yula. *

⁴⁻⁵ Ana Ūt̄ n̄pe kal̄p abad m̄d̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, b̄i n̄i Jon Mak, w̄ög hal̄p pro pro r̄imnap ḡi n̄an, a ḡim̄il, n̄p ūt̄ ḡi Selusia daun n̄ḡi gōl yan̄ am̄öm, n̄ḡi maḡib̄ udöm, ram m̄n̄n̄j̄ö n̄ḡi r̄ib̄ gus ga airan Saipras arla. Am̄öm, daun kub Salamis am̄öm, Sol aip Banabas aip Juda magum gep ram gau am̄öm, n̄bi b̄i gau kal̄p God Man̄ö hag n̄il̄ö. *

⁶ Pen n̄bi b̄i Saipras m̄deila an̄b̄ gau kal̄p God Man̄ö hag n̄i dam dam, daun kub Pepos am̄jak̄öm, Juda b̄i ap kuj cage aim̄ö gep b̄i ap nable pakl̄ö. B̄i an̄bu hib n̄pe Ba-Jisas. N̄pe man̄ö piral haḡöm haga, “Yad God man̄ö hagep b̄i ap,” a ga.

⁷ Daun kub Pepos au, Saipras gapman b̄i kub yab̄īl han̄m̄d̄öp, hib n̄pe Segias Polas. B̄i an̄bu n̄pe b̄i gas̄i n̄n̄j̄ö k̄id yab̄īl hīk̄öm n̄n̄j̄m̄d̄öp. N̄pe Banabas aip Sol aip, God Man̄ö ȳp hagl̄ö n̄n̄j̄in, a ḡöm, kal̄p haḡö apil, n̄p God Man̄ö hag n̄il̄ö. Pen b̄i kuj cage aim̄ö gep b̄i u n̄pe b̄i kub an̄bu b̄i n̄n̄j̄eb̄ n̄pe ap.

⁸ B̄i Ba-Jisas an̄bu, Grik man̄ö haḡöm n̄p Elimas a ḡim̄idal. Banabas aip Pol aip kale Segias Polas n̄p God Man̄ö aij̄ u hag n̄il̄ö, n̄pe r̄im̄id̄ l̄i apdi n̄n̄j̄ aij̄ ga u pen, b̄i kuj aim̄ö gep b̄i u n̄n̄j̄öm, Banabas Pol man̄ö naj̄j̄ kek haḡöm, Segias Polas Jisas man̄ö u n̄n̄j̄ udagn̄im, a ḡöm, n̄p haga, “B̄i an̄b̄ m̄ih̄au man̄ö pir alabil u n̄n̄j̄aḡm̄ön,” a ga.

⁹ Sol hib n̄pe ap me Pol a ḡim̄idal. Ana Ūt̄ n̄pe Pol n̄p aij̄man̄ rauöm gas̄i aij̄ n̄ö n̄n̄j̄öl ḡi, b̄i kuj aim̄ö gep b̄i u n̄p n̄n̄j̄ ij̄ hal̄ö l̄i m̄d̄öm haga,

¹⁰ “Ne kijaki pi yag daua; naj̄j̄ n̄öp ḡip̄an. Nan n̄ih̄ön n̄ih̄ön aij̄ m̄d̄öp u ar̄ö ḡim̄ön,

* 12:18: Ap 5:22-24 * 12:23: Dan 5:20 * 12:24: Ais 55:11 * 12:25: Ap 11:29-30; 15:37 * 13:2: Ap 9:15

* 13:3: Ap 6:6 * 13:4-5: Ap 12:12; 15:39

n̄bi b̄i gau kal̄p piral n̄p gabōn. Ne p̄r p̄r B̄i Kub manō n̄n̄jō n̄pe u udm̄n manō piral rō labōn. Ne n̄n̄ mai ḡi naj gabōn u arō ḡinabōn?

¹¹ An̄ig gabōn u, God gö, n̄n̄ bad ap amgō ne we gö s̄idō mailō n̄n̄jagnabōn,” a ga.

Pol manō an̄ibu hagō, ad̄iη Ba-Jisas n̄n̄ja, kumi p̄r rō bad ap amgō n̄pe har̄ikō b̄ōη n̄p s̄ib ga. An̄ig gö, b̄i ap ȳip n̄n̄magō ud adan yamaη, a göm, ud r̄r̄ikoη göl ḡi m̄ideia. *

¹² Banabas Pol kale b̄i m̄ihōη B̄i Kub manō u n̄p hag n̄ailō u n̄n̄jōm, Segias Polas n̄pe aiō ga. An̄ib u, Ba-Jisas ga u n̄n̄jōm, n̄pe Jisas n̄p n̄n̄j u da.

Banabas Pol kale daun kub Adiok, ram m̄inōη Pisidia au arlō

¹³ Pen Pol b̄i n̄pe gau aip n̄n̄ maḡib udōm, Pepos arō göm, Pega daun, ram m̄inōη Pampilia au arla. Am m̄idōm, Jon Mak n̄pe kal̄p m̄ihōη au arō göm, ado ḡi Jerusalem ara. *

¹⁴ Kale pen Pega daun arō ḡimil, daun kub Adiok, ram m̄inōη Pisidia au arlō. Am m̄idōm, Juda God n̄p sabe gep n̄n̄ u, Juda magum gep ram u ammil, as̄ik m̄idailō.

¹⁵ Juda magum ram abad m̄idm̄idal b̄i gau urakōm, Mos̄is lo manō kal̄i klīn r̄ika ad̄iη r̄imnap abe, b̄i God manō hagep gau kal̄i klīn r̄ikla ad̄iη r̄imnap abe, amgō l̄i n̄n̄ n̄bi b̄i m̄ideila gau kal̄p hagla. Kale manō hag p̄s göm, b̄i ap hag yulō Banabas Pol as̄ik m̄idailō au amōm haga, “Mamil m̄ihōη. N̄bi b̄i gai i n̄n̄j udep manō r̄imnap m̄idain̄m u, han̄p hag n̄lō n̄n̄un,” a ḡila.

¹⁶ Hagailō, Pol urakōm manō hagn̄ig n̄n̄magō dap ranōm haga, “Kale Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō God n̄p sabe ḡim̄dim gau abe, manō hagn̄ig gabin i r̄im̄id l̄i n̄n̄jim.

¹⁷ God n̄pe hadame n̄p ap̄is bac b̄i hon gau uda. God an̄ibu n̄pe Isrel n̄bi b̄i God hon me. Hainō kale ram m̄inōη Ij̄ip am m̄ideila, God kal̄p abad m̄id aij gö, n̄i pai yag dapōm, iru yab̄i n̄p m̄ideila. B̄i kub Pero kal̄p, aragnabim, a ga u pen God klō ke yab̄i n̄pe u göm, kal̄p u ḡi dam Ij̄ip hōη adō aula. *

¹⁸ Kale m̄i n̄n̄juōl m̄ihōp (40) ram m̄inōη kabō n̄p m̄idm̄idōp an̄j au m̄idōm, God n̄p manō iru n̄banō sas̄m l̄i ḡim̄idal u pen God kal̄p abad m̄id aij ga. *

¹⁹ Pen n̄d ram m̄inōη Kenan n̄bi b̄i r̄igōη ke ke unbō mudun j̄iη m̄ideila, pen God n̄bi b̄i n̄pe kal̄p abad m̄id aij göm p̄dōη n̄pe n̄ō, n̄bi b̄i r̄igōη ke ke unbō

mudun j̄iη n̄d m̄ideila gau kal̄p aip pen göm, r̄id̄ik ḡi yu al pak lōm, ram m̄inōη an̄ibu ram m̄inōη kale ke rō udla. *

²⁰ Kale Ij̄ip m̄idlō m̄i ina u wō ralōm, ram m̄inōη aip̄l̄ n̄p an̄j gau m̄idlō m̄i ina u wō ralōm, n̄bi b̄i r̄id̄ik ḡi yuōm, ram m̄inōη kale udla m̄i ina u abe wō ralōm ḡilō me, m̄i unbō po hadred pipdi (450) ina.

“Pen God kal̄p dam ram m̄inōη Kenan aui lōm, b̄i manō ud as̄ik r̄imnap hag lō, kal̄p abad m̄idm̄idal. Hainō b̄i God manō hagep Samyuel m̄ideia n̄n̄ u, *

²¹ n̄bi b̄i Isrel gau kale Samyuel n̄p hagla, ‘Ne kin̄ ap hag lō, han̄p n̄bi b̄i magōηhalō abad m̄ideinab,’ a ḡila. Hageila, God b̄i ne Kis n̄i n̄pe Sol n̄p hag lō, kin̄ kale m̄idm̄idōp. B̄i an̄ibu Benjamin k̄iḡin r̄ik damōm r̄ik damōm r̄ik l̄ila. Sol kin̄ kale m̄idō, m̄i n̄n̄juōl m̄ihōp (40) ina. *

²² Pen hainō God n̄pe gö Sol kin̄ m̄idageia. God n̄pe Depid kin̄ kale hag la. God n̄pe Depid manō hagōm haga, ‘Hibur gas̄i m̄idmagō yad ke gas̄i göp rō u, Jesi n̄i n̄pe Depid hibur gas̄i m̄idmagō n̄pe abe unbō rō n̄p gas̄i göp; nan n̄hōn n̄hōn gan̄j a ḡi n̄n̄nabin u, n̄pe an̄ig unbō rō n̄p ḡinab,’ a ga. *

²³ “Pen God n̄pe gö, Depid n̄i pai r̄ikō, r̄ik dam dap̄l göm, Jisas n̄p yag daula. An̄ib u, God n̄d manō klō hag la rō, n̄pe Isrel n̄bi b̄i kal̄p Ud Kam̄iη Yuep B̄i ap yua. *

²⁴ Pen Jisas iη göm wōg gaga magō u, Jon n̄pe apōm, Isrel n̄bi b̄i kal̄p haga, ‘Nan si nan najj ḡipim u, n̄hōn ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arō ḡipe, kalōp n̄g pak n̄nabin,’ a ga. *

²⁵ Jon wōg n̄pe ḡi p̄s ḡin̄g geia n̄n̄ an̄j u, n̄bi b̄i gau kal̄p haga, ‘Kale ȳip b̄i an, a ḡimim, gas̄i n̄n̄bim? B̄i Kub p̄r abad m̄idpim b̄i u, yad wasō. B̄i an̄ibu hainō aunab. Ma r̄irup n̄pe u ud hub̄iknam rō lagōp,’ a ga. *

²⁶ “Añ mam yad, kale r̄imnap Ebrahim n̄i pai n̄pe m̄idpim; kale r̄imnap Juda n̄bi b̄i wasō pen God n̄p sabe ḡim̄dim. Krai n̄bi b̄i ud kam̄iη yuep manō Jon hag n̄i m̄idm̄idōp an̄ibu, God n̄pe han̄p nan a göm haga.

²⁷ Jerusalem n̄bi b̄i gau abe, b̄i kub kale gau abe, Jisas n̄pe Krai u auub a göm n̄n̄agla. Jisas n̄p al pak l̄ilō umaη a ḡila u, God manō hagep manō kal̄i klīn r̄ikla rō n̄p ḡila. Pen God n̄p sabe ḡin̄g Juda magum gep ram p̄r aum̄idal u, kale manō kal̄i klīn r̄ikla an̄ibu p̄r p̄r n̄p n̄n̄jim̄idal.

* **13:11:** Ap 9:8 * **13:13:** Ap 15:38 * **13:17:** Eks 1:7; 6:6; 12:51 * **13:18:** Nab 14:34; Dud 1:31 * **13:19:** Dud 7:1; Jos 14:1 * **13:20:** Jaj 2:16; 1Sa 3:20 * **13:21:** 1Sa 8:5,19; 10:20-24 * **13:22:** 1Sa 13:14; 16:12; Sam 89:20
* **13:23:** 2Sa 7:12-16 * **13:24:** Mad 3:1-2 * **13:25:** Jon 1:20,27 * **13:28:** Mad 27:22-23

28 Nipe nan naj ap göp aka göm ulhai wasö n+ñjom gapman b+ kub Pailod n+ip hagla, 'Ne hagö n+ip al pak l+lan,' a g+la. *

29 Pen God Manö haga rö, magöñhalö nöp Jisas n+ip g+la. Hainö n+ibi b+ n+ipe gau apöm, wip he ud as+ik dam kabö m+igan r+igöl g+la. *

30 R+igöl g+la u pen God gö kauyan uraka.

31 Nipe uraköm, kam+ñ m+idö n+ñjöl g+i, n+ibi b+ n+ipe aip Galili n+bö Jerusalem aula gau, n+ip n+ñn iru nöp n+ñla rö, uri Isrel n+ibi b+ kal+ip Jisas manö aij u hag n+aböl. *

32 "Pen hol b+ m+ñhöñ aubul i, kalöp Kraisis manö aij u hagn+g aubul. God hadame nöp ap+is bac b+ hon kal+ip manö klö hag löm g+inabin a ga manö an+bu nöp

33 gas+ n+ñ m+idöm, God n+ipe Jisas n+ip ud urak n+ä. Ga an+bu ap+is bac b+ gau n+ñogla u pen n+ñ pai r+ik lep kale gau m+ñi hon n+ñjun. Depid n+ipe God Manö ad+ñ Sam a g+pal au K+map y+gwö an+ n+bö kal+ k+ñ r+iköm haga,

'Ne N+ñ yad.

Yad m+ñi Nap ne m+dpin,' a ga. *

34 God n+ipe gö, Jisas uraka u me, hainö umöm hañ roman+ hij g+ lug l+ arn+im rö lagöp. Manö an+bu God Manö ad+ñ ap an+göl m+idöp:

'Yad Depid n+ip manö ut klö n+ñjö hag l+ñö u kalöp nöp n+ñnabin,' a ga. *

35 Pen God Manö ad+ñ ap an+göl m+idöp:

"'Ne B+ U+ ne arö gö, hañ roman+ n+ipe hij g+ lug l+ aragn+im,' a ga. *

36 "Pen Depid n+ipe God wög n+ip hag la u, n+ibi b+ n+ipe m+dm+idal n+ñn an+bu g+ damöm uma. Pen Depid n+ipe umö, nap n+ñi b+ kal+ip r+igöl g+im+idal gau dam r+igöl g+ilö, hañ roman+ n+ipe hij g+ lug l+ ara.

37 Pen God n+ipe gö uraka B+ an+bu, hañ roman+ n+ipe hij g+ lug l+ araga.

38 "An+ib u, m+deimam n+ñjim. Jisas n+ipe umöm uraka u me, God nan si nan naj g+ipim u n+ñjom arö g+inab manö aij u kalöp hagabul.

39 Hon Juda lo manö adö u nöp n+ñjun geinabun u, God nan si nan naj g+ipun u n+ñ nöp m+deinab. Pen Jisas mab ba lan+ al pak l+lö uma u me, hon Jisas n+ip n+ñ udeinabun u, God nan si nan naj g+ipun u n+ñjom, arö göm, han+ip n+ibi b+ aij yad, a g+inab. *

40 Pen b+ God manö hagep gau hadame nöp hagla rö han+ip gagn+im, a g+mim gas+ u n+ñ aij g+mim. Kale hagla,

41 'Kale n+ibi b+ y+ip a+ab a+ab n+ñbim gau n+ñjim!

Kale m+dpim magö i, nan ke n+bö ap g+inabin.

Nan g+inabin an+bu kalöp nöd hageinaböl u, n+ñlon l+ hagaböl, a g+ n+ñnabim.

An+ib u, kale pa g+il g+il g+mim

böñ nöp um hir g+mim!' a g+la," a ga. *

42 Pol aip Banabas aip manö an+bu hagmil, Juda magum gep ram an+bu höñ arlö n+ñjöl g+i, n+ibi b+ gau hagla, "God n+ip sabe gep n+ñn hain u kauyan apil, han+ip manö an+bu r+imnap halö hag n+ñmil," a g+la.

43 N+ibi b+ gau magum g+ m+deila gau ram u arö göm, ke ke arlö n+ñjöl g+i, Juda n+ibi b+ kabö göl r+imnap abe, n+ibi b+ gau n+bö Juda kai n+ñm+idal rö n+ñ udla r+imnap abe, Pol aip Banabas aip kal+ip hain göm arla. Adan an+ au amöl g+i, b+ m+ñhau kal+ip haglö, "'God han+ip mög n+ñjom ud aij göp,' a g+mim, gas+ u n+ñjöl g+i nöp m+daimim," a g+ilö.

44 Pen Juda God n+ip sabe gep n+ñn hain u, n+ibi b+ daun kub an+bu m+deila gau magöñhalö rö, B+ Kub manö n+ñn+g ap magum g+la.

45 Pen Juda b+ kub gau n+ibi b+ iru n+ñbanö aula u n+ñlö, mulu lugö, Pol Banabas kal+ip b+ m+ñhau kal+ip n+ñjom gas+ naj n+ñla. Pol manö n+ñhön n+ñhön n+ibi b+ gau kal+ip haga u hag juöm, hib n+ipe u hag pro g+la.

46 Juda b+ gau an+g gailö, Pol aip Banabas aip p+ñññ gagmil, manö pen klö hagmil haglö, "God Manö aij u kalöp Juda n+ibi b+ nöd hagul a g+ipul u pen kale manö aij an+bu udagmim, hon pör m+dep magö u n+ñ udun rö lagöp, a g+ipim u me, m+ñi Juda n+ibi b+ wasö gau kal+ip hag n+ñnabul. *

47 N+ihön g+ññg: B+ Kub han+ip hagöm manö an+g göl haga,

'Yad hagnö, kale Juda n+ibi b+ wasö gau kal+ip mailö kale m+dmim,

ram m+ñññ ke ke gau ammim, n+ibi b+ gau magöñhalö mailö an+bu n+ñjöl n+ñjöl g+i,

yad kal+ip ud kam+ñ yunabin,' a ga," a ga. *

48 Juda n+ibi b+ wasö gau manö an+bu n+ñjom, m+ñ m+ñ göm, B+ Kub manö u, manö aij unbö ke yab+ñ, a g+la. An+ib u, n+ibi b+ God, pör pör m+daiol, a göm, hag la gau magöñhalö manö aij an+bu n+ñ udla.

49 Pen B+ Kub manö u, ram m+ñññ an+ib gau magöñhalö haglö ara.

50 An+g ga u, Juda n+ibi b+ gau n+ñjöl mulu lugö, am Adiok n+ibi kub God n+ip n+ñ udla r+imnap abe, b+ kub ram m+ñññ an+bu abad m+dm+idal gau r+imnap abe, kal+ip haglö, kale am n+ibi b+ iru nöp dapöm, Pol aip Banabas aip kal+ip g+ naj göm, ram m+ñññ kale gau hag höñ yula.

* 13:29: Mad 27:59-60 * 13:31: Ap 1:3,8 * 13:33: Sam 2:7 * 13:34: Ais 55:3 * 13:35: Sam 16:10 * 13:39: Ro 10:4 * 13:41: Hab 1:5 * 13:46: Ap 3:26; 18:6 * 13:47: Ais 49:6

⁵¹ Anig gi hag hön yulö, bi mihau kale Adiok arik amöl gi, manö aij dam hag ñajul udagpim, a gimil, ma kale acip acip gau fik gi yumil ammil, daun kub Aikoniam arlö.

⁵² Pen Ana U† nipe nibi bi Jisas nip nñj udla gau ajman rauö, kale mññ mññ yabiñ göl gi mideila.

14

Pol aip Banabas aip daun kub Aikoniam ajailö

¹ Pol aip Banabas aip am daun kub Aikoniam midmil, Juda magum gep ram u ammil, manö hag ñi aij gilö nñjöl gi, Juda nibi bi gau löm, Juda nibi bi wasö gau löm, iru nöp Jisas nip nñj udla.

² Pen Juda nibi bi rñmnap, Jisas manö hagabil u nñj udagnabun, a göm, amöm Juda nibi bi wasö gau kalip manö nñjeb nñjagep piral hageila nñjöm kale nibi bi Jisas nñj udla gau kalip nñjölö mulu kal luga.

³ Pen Pol aip Banabas aip, manö anibu nñjmil, ram mñnöh anibu arik araglö. Kale au nöp midmil, Bi Kub manö u klö göm waiö nöp hag ñimdil. Bi Kub kalip mñhöh aip abad midö nñjöl gi, nan gagep rö rñmnap, nan nñjeb nñjagep rö rñmnap gailö, nibi bi rñmnap nñjöm hagla, "Anib u, manö hagabil anibi nñjö nöp hagabil," a göm, nñjla.

⁴ Pen Aikoniam nibi bi anib gau asik ke ke löm, böñ u Juda nibi bi gau manö hagla rö nñjla, böñ u bi Jisas manö ud arep bi gau hagla u nöp nñjla.

⁵ Pen Juda nibi bi rñmnap gau löm, Juda nibi bi wasö rñmnap gau löm, bi kub kale gau abe, Pol aip Banabas aip kalip gi najj gun, kabö ju pak lun, a göm, gasi u nñjla.

⁶ Kalpe mñhöh pen manö anibu nñjmil, pñññ gi am daun kub mihau Lisdra Debi, ram mñnöh Likonia au arlö.

⁷ Ammil, anib gau gi ajöl gi, Krais manö aij u hag ñimdil.

Bi ma najj ga u, Pol gö, kamñj la

⁸ Pen daun kub Lisdra anibu, bi ap nñme nip yag daua ñin u nöp ma najj gö, adan ajagmidöp bi ap midmidöp.

⁹ Bi anibu nipe ap asik midöm, Pol manö hageila u nñj mdeila. Pol bi anibu nip nñj ij halö löm gasi nñja, bi anibi, God yip gö kamñj lññim rö löp, a gi gasi nñjmidöp.

¹⁰ Anib u, Pol nip nñjöm, meg migam dap ranöm haga, "Urak!" a ga. Hagö, bi anibu yñjnd uraköm, ma abö göm ara.

¹¹ Pol anig gö, nibi bi nñj mdeila gau manö yabiñ kale Likonia manö u hagöm hagla, "Bi kumi kabö adö lañ nñbö gau, god mñhöh nibi bi rö lñmil ap hagabil i," a gñla.

¹² Anig hagöm, Banabas nip, god Sus, a gñla. Pen Pol nipe manö iru nöp hagmidöp rö, nip, god Hemis, a gñla.

¹³ God piral Sus sabe gimidal anibu, sabe gep ram u yöp gi lñla daun go† anib au me, god piral Sus sabe gep bi kub u abe, nibi bi au mdeila gau abe, god Sus pör sabe gipun u mññi auöp i, a göm, kaj kau nibar rñmnap udöm, mab pñpñ aij aij rñmnap ud dauö, nibi bi iru yabiñ aula.

¹⁴ Pen Pol aip Banabas aip, geila anibu nñjmil, waiñ kale gau ud biñññ gimil, nibi bi iru nöp mdeila an anib au ammil haglö,

¹⁵ "Kale nñhön gññig anig gabim? Hol mñhöh god wasö! Kale nibi bi yabiñ midpim rö, hol u rö nöp unbö rö midpun. Hol Jisas Krais manö aij nipe u kalöp hag ñññig aubul. God nipe kumi kabö lañ gi löm, mñnöh naböh il i gi löm, ññg solwara u gi löm, nan nñhön nñhön midöp gau magöñhalö gi löm, ga. Hol kalöp Krais manö aij u haglo, nan yharñj piral sabe gabim gau arö gimim, God kamñj midöp u nöp sabe gi midaimim, a gul, kalöp hagabul."

¹⁶ Pen nöd nibi bi ram mñnöh ke ke gau midöm, gasi kale ke nñjöm nan yharñj sabe gñla u, God nñjöm kalip gi najj gaga.

¹⁷ Pen kale yharñj midagpim; nip nñññg, nññnabim. Nipe pör pör kalöp ud aij göp. Nipe nöp gö, möñ alöm, nan magö iru nöp midö nñjöl gi, mññ mññ göl gi nan ñññim. Anib u, nipe anig gab u nñjmim, nñjöh nöp God hon midöp u hadö nñjeb," a gilö.

¹⁸ Anig haglö u pen, nibi bi anib gau, bi anib mñhai i kumi kabö adö lañ nñbö aubil, a göm, kaj kau nibar rñmnap pak sabe gi ñññg geila, uñham yabiñ hag hag wasö gilö.

Pol nip kabö ju pakla

¹⁹ Pen kalpe mñhöh daun kub Lisdra anibu nöp midlö nñjöl gi, Juda kai daun kub Adiok, ram mñnöh Pisidia au midmidal nibi bi rñmnap abe, daun kub Aikoniam midmidal nibi bi rñmnap abe apöm, nibi bi anib gau kalip piral hagöm hagla, "Bi mihau manö aij hagagabil; piral hagabil," a gñla. Anig hageila, nibi bi anib gau nñjöm, Pol nip kabö ju pak löm, böñ nöp umöb, a göm, ññ gi dam kabö waryö gñgabö gñla u höh adö löyan yula.

* 13:51: Mad 10:14; Ap 18:6 * 14:3: Mak 16:20; Hib 2:4 * 14:5: Ap 14:19 * 14:11: Ap 28:6 * 14:15: Ap 10:26; Sam 146:6 * 14:16: Ap 17:30 * 14:17: Jer 5:24 * 14:19: Ap 17:13; 2Ko 11:25

²⁰ Anig gila ninyom nibi bi Jisas nip niny udra gau ap bning g'gabö g'ilö ninyöl gi, Pol uraköm daun kub an'bu ado gi ara. Pen ruö Pol aip Banabas aip Lisdra arö g'mil Debi arlö.

²¹⁻²² Pol aip Banabas aip Debi ammil, Jisas manö aij u nibi bi gau kalip hag ñailö, nibi bi iru nöp Jisas nip niny udra. Pen kalpe m'hön nöd aubul adö u nöp arul, a g'mil, ado gi Lisdra, Aikoniam, Adiok ram m'nönj Pisidia au amöl gi, nibi bi Jisas manö aij u haglö niny udra gau kalip kauyan hag ñi aij göl gi arlö. Kalip hag ñi aij göl gi haglö, "Jisas manö aij u arö g'gmim; niny udrim rö nöp niny u m'daimim. Anig g'ipe, kalöp m'nyör iru ñinaböl pen gasi u ninyagmim; God hanip udöm abad m'deinab, a g'mim, klö g'mim u nöp ninybe arnam," a g'ilö. *

²³ Anig hagmil, cöc ke ke an'ib gau, nibi bi Jisas niny udra gau bi nab'c m'daiöl, a g'mil, bi r'innap wög an'bu hag l'ilö. Anig g'mil, kalpe m'hön nan magö ñ'nyagmil, God n'ip sabe göl gi haglö, "Bi Kub, bi gai i nöp niny udral rö, kalip abad m'daimön," a g'ilö.

Pol aip Banabas aip daun kub Adiok, Siria Propins au arlö

²⁴ Anig göl ram m'nönj Pisidia gau ajmil, ram m'nönj Pampilia arlö.

²⁵ Pampilia ammil, Jisas manö aij u nibi bi Pega daun gau kalip hag ñimil, daun kub Adalia arlö.

²⁶ Adalia ammil, ñig mag'ib udmil, daun kub Adiok, Siria Propins au, nöd m'dmil aulö u ado gi arlö. Kale nöd arnig gailö, Adiok nibi bi Jisas nip niny udra gau, God n'ip sabe göm hagla, "Manö aij ne u nibi bi gau kalip hag ñ'ning arabil rö, kalip m'hönj abad m'id aij g'mön," a göm, kalip m'hönj hag yulö, ammil, manö an'bu hag ñi ajm'idil. *

²⁷ An'ib u, ado gi Adiok apil, nibi bi Jisas nip niny udra gau kalip w'ñ allö aueila, God n'ipe gö kale n'hön n'hön gila gau magöñhalö hag ñi aij g'ila. Juda nibi bi wasö gau iru nöp Jisas manö aij u niny udra aiud u abe hag ñila. *

²⁸ Kalip anig göl hag ñimil, kalip aip ñin bad ap rap'n m'dailö.

15

Bi kub Jerusalem ap magum göm manö hagla

¹ Pen bi r'innap ram m'nönj Judia n'bö Adiok apöm, bi Juda wasö Jisas nip niny udra gau kalip hag ñila, "Mos'is hadame nöp hanip Juda n'bi bi haga, 'Ñ'nyan g'isön yag dapim, wan hañ kale r'ib gi dö g'mim,'

a ga. An'ib u, kale u rö nöp hañ r'ib gi dö gagnabim u, God kalöp ud kam'ny yuagnab," a g'ila. *

² Anig hageila, Pol aip Banabas aip manö u kabö rö hagagaböl, a g'mil, kalip aip manö pen pen haglö ara. Anig geila, Adiok nibi bi Jisas nip niny udra gau, nibi bi kale ke r'innap abe, Pol Banabas bi m'hau abe hag löm hagla, "Kale Jerusalem ammil, manö an'ibi dam, bi Jisas manö ud arep bi gau abe, Jisas nibi bi n'ipe gau kalip abad m'dpal bi gau abe kalip hag ñimim, kale pen hag amil apil göm gasi n'hön n'nyaböl u n'nyim, ap hagpe n'nyun," a g'ila. *

³ Anig hagöm, kalip hag yulö, kale am ram m'nönj Pönisia an' au amöl gi, Juda nibi bi wasö gau Jisas nip niny udra manö an'bu hag ñilö n'nyöl gi, an' mam n'nyöm magöñhalö ñ'ñi l'ila. Ram m'nönj Pönisia an'bu arö göm, kale amöm ram m'nönj Sameria an' au amöl gi, manö u rö nöp hag ñilö n'nyöl gi, an' mam gau u rö nöp n'nyöm ñ'ñi l'ila.

⁴ Pen kale ram m'nönj Sameria arö göm, amöm Jerusalem amjakeilö, nibi bi Jisas nip niny udra gau abe, bi Jisas manö ud arep gau abe, Jisas nibi bi n'ipe gau kalip abad m'deila bi gau abe, kalip hag w'hai udöm aij auabim a g'ila. Hageila, Pol aip Banabas aip, God n'ipe gö nan n'hön n'hön g'ila u magöñhalö kalip hag ñi aij g'ila. *

⁵ Anig hagailö, Perisi bi Jisas nip niny udra gau r'innap uraköm hagla, "Juda n'ibi bi wasö gau Jisas nip niny udraböl u, hañ r'ib gi dö göm, Mos'is lo u hagab hagab rö nöp g'lanj," a g'ila.

⁶ Anig hageila, bi Jisas manö ud arep gau abe, Jisas nibi bi n'ipe abad m'deila bi gau abe, manö an'bu hag aij gun, a göm, ap magum g'ila.

⁷ Ap magum göm, manö an'bu hag amil apil gi m'idlö n'nyöl gi, Pida uraköm haga, "Mam bi. Kale n'nyim, nöd God hanip n'ime löm, Juda n'ibi bi wasö gau Jisas manö aij u niny udröl, a göm, y'ip hag lö, yad am kalip Kraisi manö aij u hag ñi ajm'idin. *

⁸ God gasi r'm'id m'dmagö hon magöñhalö n'nyöb u, Ana U' hanip ña rö, Juda n'ibi bi wasö gau kalip u rö nöp ña. Anig ga u hon n'nyun, n'ipe kalip abe ud aij göp. *

⁹ Hanip Juda kai manö ap ke hagöm, Juda nibi bi wasö gau kalip manö ap ke hagöm gagöp. Kraisi manö aij u niny udra u me, God n'ipe nan si nan naj g'ila gac m'dmagö kalip an' dan m'deia u lik gi yua.

¹⁰ God Juda n'ibi bi wasö gau böñ nöp uda rö, kale n'hön ginig, neb neb göl gi hagpim,

* 14:21-22: Ap 15:32; 1De 3:3 * 14:26: Ap 13:1-2 * 14:27: Ap 15:4,12 * 15:1: Gal 5:2 * 15:2: Gal 2:1
* 15:4: Ap 14:27 * 15:7: Ap 10:1-43 * 15:8: Ap 10:44; 11:15

‘Mosís lo manö kalí kliš ríkóm haga haga rö nöp lo pro ap gagnabim u, God kalöp ud kamñj yuagnab,’ a gípim? Así masí gí aij gímim, a gípim u, apís bac bí gí wasö nñjla. Hon u rö nöp gí wasö nñjbun u, pen uri Juda nñbi bí wasö Jisas nñp nñj udla gau kalíp, mñjör anñbu udöl, a gímim, hagabim ar? *

11 U aij wasö. Bí Kub Jisas hanñp Juda kai mög nñjób u, il aññ anñbu nöp me, Bí Kub Jisas nñpe ke gö, hon nñp nñj udno, hanñp ud kamñj yunab. Anñb unbö rö nöp, Bí Kub Jisas Juda nñbi bí wasö gau kalíp mög nñjób u, il aññ anñbu nöp me, Bí Kub Jisas nñpe ke gö, kale nñp nñj udlö, kalíp u rö nöp ud kamñj yunab,” a ga. *

12 Pen nñbi bí ap mñdeila gau magöñhalö, manö ap hagöm wasö, agamñj mñdailö nñjöl gí, Banabas aip Pol aip kalíp aiud udöm, kalpe mñhöñ ram mñnöñ ke gau gau amöl gí, Juda nñbi bí wasö gau Jisas manö aij u hag ññ ajailö nñjöl gí, God nñpe nan gagep rö gau, nan nñjeb nñjagep gau ga u, aiud u magöñhalö kalíp hag ññ aij gílö.

13 Pen bí mñhau manö hag pís gílö nñjöl gí, Jems uraköm haga, “Mam bí. Manö hagnñg gabin i nñjim! *

14 God Juda nñbi bí wasö gau kalíp mög nñjöm ud aij göm, nñbi bí yad ke mñdeinaböl, a göm, hadö uda u, Saimon uri nöp manö hagöp u nñjbun.

15 God ga anñbu, God manö hagep gau hadame nöp hagöm kalí kliš ríkla rö nöp ga. Manö anñbu kalí kliš ríkóm hagla,

16 ‘Bí Kub nñpe hagöp,
“Hainö yad ado gí apem,
Depid ram pa lulo gí pa jö gí luga u,
yad ke kauyan gí aij gñnö, píđöñ yabiñ mñdnab.

17 Anñb u, Juda nñbi bí wasö ram mñnöñ ke gau nñbö gau nñbö,
rñmnap nñbi bí yad mñdeinaböl a gípim gau, yñp ulhai nñjnaböl.

18 Nan nñhöñ nñhöñ hainö gñab u,
yad Bí Kub hadame dagol gau hag lñnö u me, anñg hagabin,” a ga, ‘ a gñla,” a ga. *

19 Jems manö anñbu hagöm haga, “Gasí yad nñjbun u, Juda nñbi bí wasö Jisas nñp nñj udnaböl gau, kalíp mñjör rñmnap ñagun.

20 Pen kalíp köp kalí kliš rík yuun hagun, ‘Nñbi bí rñmnap god piral gau nñp nan sabe gí ñññg, wal kaj nan gau dam pakaiöl, kale ññjagmim. Nñbi si bí si gagmim. Wal kaj nan gau, hagape u ññjagmim. Wal kaj nan gau rugu ud bu gílö umññm u ññjagmim,’ a gun. Manö gau rö hagagun. *

21 Pen ai gññg: bac bí hadame nöp gñla rö, mññi u rö nöp daun gau gau magöñhalö, God nñp sabe gep ñññ u Juda magum gep ram u am magum göm, pör pör manö Mosís hagöm kalí kliš ríkka u amgö lñ nñjmñdal,” a ga.

Juda nñbi bí wasö gau kalíp köp kalí kliš rík yula

22 Jems anñg hagö, bí Jisas manö ud arep gau löm, bí Jisas nñbi bí nñpe gau kalíp abad mñdeila bí gau löm, nñbi bí Jisas nñp nñj udla gau magöñhalö löm, hagla, “Hon bí hon rñmnap hag lñno, Pol Banabas bí mñhau aip Adiok arlanj,” a gñla. Anñg hagöm, bí Jisas nñbi bí nñpe gau abad mñdeila bí mñhöñ Judas Basabas aip, Sailas aip, kalíp hag lñla.

23 Köp ap kalí kliš ríkóm, Pol Banabas bí gau ññla. Köp anñg göl kalí kliš ríkka:
Mam bí, kale mñdpim?

Hon namam kale, Jisas manö ud arep bí gau abe, Jisas nñbi bí nñpe gau kalíp abad mñdpil bí mñhau abe, kalöp Juda nñbi bí wasö daun kub Adiok abe, Siria Propins abe, Silisia Propins abe mñdmim Jisas nñp nñj udpim gau, köp kalí kliš rík yuabun.

24 Ai gññg: manö ap auub nñjbun, nñbi bí hon gai i rñmnap, hanñp hag nñjöm wasö, gasí kale ke u nöp nñjöm, am manö kub kalöp gasí mñlö lñmim rö manö rñmnap kalöp hag ññla.

25 Anñb u, hon bí rñmnap hon ke hag lñno, bí mñdmagö hon aij yabññ Pol Banabas bí mñhau seg nñnaböl.

26 Pol Banabas bí mñhau gau ajmil, halíp al pak lñnaböl, a gímil, gasí u nñjagpil. Bí Kub Jisas Kraiss manö aij nñpe u nñbi bí gau kalíp hag ññl, a gímil, gasí aññ anñbu nöp nñjmil, hañöwatö hag ññ aij göl gí ajmñdil.

27 Judas Sailas bí mñhau yunñg gabun. Kale ammil köp kalí kliš ríkabun i manö adö u nöp kalöp hag ññ aij gñnabil.

28 Hon magum gun, manö anñbu hag amil apil gñno nñjöl gí, Ana Uñ nñpe hanñp gasí aij ññ, köp kalí kliš ríkun mñjör rñmnap kalöp ñagnabun, a gñno. Yñharí? manö mñhöp nöp hagnabun a gun hagno. *

29 Nñbi bí rñmnap god piral gau sabe gññg, wal kaj nan gau dam pakaiöl, kale ññjagmim. Wal kaj nan gau, hagape u ññjagmim. Wal kaj nan gau rugu ud bu gílö umññm u ññjagmim. Nñbi si bí si gagmim. Nan hagabun i arö gñnabim u, gí aij gñnabim.

Manö hagpun me u. Kale mñd aij gñmim.

* 15:10: Mad 11:30; Gal 3:10 * 15:11: Gal 2:16; Ep 2:5-8 * 15:13: Gal 2:9 * 15:18: Emo 9:11-12 * 15:20: Eks 34:15-17; Lep 17:10-16 * 15:28: Mad 23:4

Köp kali kliñ ríkla u me u.

³⁰ Köp anıbu kali kliñ ríkóm bı gau ñılö, kale Jerusalem arö göm, daun kub Adiok, Siria Propins gau ado gı arla. Am-jaköm, nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau haglö, magöñhalö ap magum gıla nıñöm köp dauila u ñıla.

³¹ Köp ñılö, nıbi bı kale manö anıbu amgö lı nıñlö, kalıp aij yabıt gö, gası halö mıdöm hibur kalıp ñıñı yabıt la.

³² Judas Sailas bı God manö hagep bı mıthau mıdmıdıl me, ñın bad ap Adiok mıdmıl, Jisas nıbi bı nıpe gau kalıp manö iru nöp hag ñı aij gılö nıñöl gı, kale Jisas manö aij nıpe nıñ ud pıdöñ göm gası halö mıdeila.

³³⁻³⁴ Anıg gımıl hag ñı pıs gımıl, arnıg gılö nıñöl gı, nıbi bı Jisas nıp nıñ udla anıb gau ap magum göm, sabe göm, Bı Kub kalpe mıthöñ abad mıd aij gö, kale agamıj mıd aij gıl, a göm, kalıp mıthöñ hag yula.

³⁵ Pen Pol aip Banabas aip Adiok au mıdmıl, bı anıb gau nıbö rımnap aip, Bı Kub manö aij u nıbi bı gau kalıp hag ñıl gı mıdeila.

Pol Banabas ke ke arlö

³⁶ Pen mıd damöm, Pol nıpe Banabas nıp haga, “Hol mıthöñ nöd ajuł Bı Kub manö haglo ara ram mınöñ gau, nıñ ud pıdöñ göl gı nöp mıdpal aka gul, am nıñul auul,” a ga.

³⁷ Hageia, Banabas haga, “Anıb u, Jon Mak nıp abe ut gı ud arul,” a ga. *

³⁸ Hageia, Pol haga, “Ñı anıbu nöd ut gı ud arlo, wög gı haköm auaga; nıpe Pampılia nöp amöm arık ara. Anıb u, mıñı nıp ut gı ud aragnabul,” a ga. *

³⁹ Pol anıg hageia, kalpe mıthöñ ke nöp pen pen hagmıl, Banabas nıpe Jon Mak aip ñıg magıb udmıl, ram mınöñ ñıg rıb gus ga airan Saıpras arlö.

⁴⁰ Pol nıpe pen Sailas nıp uda. Nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau, sabe göm, Bı Kub nıpe Pol Sailas kalıp mıthöñ abad mıdeıan, a göm, bı mıthau hag yula.

⁴¹ Pol nıpe Siria Propins gau abe, Silisia Propins gau abe gı ajöl gı, nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau kalıp God Manö rımnap halö hag ñı aij gö, kale nıñöm nıñ ud pıdöñ gı mıdeila.

16

Pol ram mınöñ ajmıdöp gau kauyanı ado gı ara

¹ Pol Sailas kalpe mıthöñ aj aj lımıl, Debi ammil, Lisdra amjaklö. Ram mınöñ anıb gau Jisas nıp nıñ uda bı ap mıdeia; hib nıpe u Dimodi. Bı anıbu nıme nıpe u Juda nıbö

nıbi ap pen Jisas nıp nıñ uda. Nap nıpe u Grik nıbö bı ap. *

² Lisdra nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau abe, Aikoniam nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau abe, Dimodi bı aij a gıla. *

³ Pol pen, Dimodi yad aip Jisas manö u hag ñı ajaiul, a göm nıña u pen, Juda nıbi bı gau hagnaböl, “Dimodi nap nıpe u Grik bı ap rö, ñı nıpe hañ rıb gı dö gaga rö, manö nıpe u udagun,” a gınaböl, a gı gası nıñöm, Dimodi nıp dam arö hañ rıb gı dö gıla.

⁴ Pol Sailas Dimodi kalpe daun daun gau gı ajöl gı, bı Jisas manö ud arep gau abe, bı Jisas nıbi bı nıpe gau kalıp abad mıdeila bı gau abe, Jerusalem gau magum göm manö nıhön nıhön hagla u, nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau kalıp hag ñöm, anıg anıg gımım, a gıla. *

⁵ Anıg göl gau gau gı ajöl gı, nıbi bı Jisas nıp nıñ udla gau, kalıp Jisas manö aij u hag ñı aij gılö, kale manö anıbu nıñ udöm, kđö göm, nıpe haga rö nöp gı mıdeila. Ñın añı añı pör pör nıbi bı rımnap halö Jisas manö aij u nıñöm, Jisas nıp nıñ udla.

Pol naböñ nıña

⁶ Pol bı nıpe gau aip Esia Propins mıdpal nıbi bı gau kalıp Kraıs manö aij hag ñun a göm, arnıg geıla u pen Ana Ut nıpe, aragnım, a ga. Anıb u, ram mınöñ Prıjia anı gau ajöm, Galesia Propins anı gau ajöm geıla. *

⁷ Kale am am, ram mınöñ Misia sösöl apöl gı, Bidinia Propins arun a geıla u pen Jisas Ana nıpe kalıp, aragnım, a ga.

⁸ Jisas Ana nıpe anıg hagö, kale Bidinia Propins aragla; ram mınöñ Misia anı au aramöm daun kub Droas arla.

⁹ Droas amöm, sıbön anı yanı Pol naböñ nıña, bı Masedonia Propins nıbö ap uraköl mıdöm, nıp manö neb neb gı hagöm haga, “Ne ñıg ju böñ i Masedonia aumön, hanıp gı ñımön,” a ga.

¹⁰ Pol anıg gı naböñ nıñaıa, hon hagno, “U God nöp, Masedonia nıbi bı kalıp Jisas manö aij u am hag ñım, a göp,” a gun, magö anıbu nöp Masedonia arnıg gun nan gı jın gıno.

Nıbi Lidia Jisas nıp nıñ uda

¹¹ Am ñıg magıb uduñ, Droas arö gun, ram mınöñ ñıg rıb gus ga airan Samodres arno. Ruö pen Samodres arö gun, Niapolis daun amjakno.

¹² Ñıg magıb uduñ, Pilıpai, Masedonia Propins anı au amjakno. Rom gapman nıbi bı iru nöp aram Pilıpai mıdöm abad mıdmıdal. Anıb u, ram mınöñ anı au Pilıpai

* 15:37: Ap 12:12,25 * 15:38: Ap 13:13; Kol 4:10 *

16:1: Ap 14:6; 2Di 1:5 * 16:2: Plp 2:19-22 * 16:4: Ap

daun kub yabıl mıdeia. Hon ńın bad ap Pilipai gau mıdaino.

¹³ Juda God ńıp sabe gep ńın u, God ńıp sabe gep ka ap mıdeinab, a gun, daun ajõn arõ gun, ńıg goł gamıñ arno. Amun nıñno, nıbi rımnap ap mıdeila. Anıb au asıkun, kalıp manõ hag ńıno.

¹⁴ Nıbi nıñ mıdeila anıb gau, nıbi ap daun kub Daiadaira nıbõ, hib ńıpe u Lidia. Nıpe wańj mu gau gı lõ, raumıdal. Nıpe God ńıp sabe gımdõp. Bı Kub ńıpe nıbi anıbu ńıp gası aij ńõ, Pol manõ aij haga u, nıñõ hagab, a gõm, nıñ uda.

¹⁵ Pen Lidia abe, nıbi bı ram ńıpe aip hanla gau abe, kalıp ńıg pak ńıno, Lidia haga, “Yad Bı Kub kabõ gõl nıñ uđpin, a gımm nıñbım u, kale ap ram yad han mıdaimım,” a ga. Hanıp anıg hagõ, manõ ńıpe udun, am ram ńıpe u hanno.

Pol Sailas kalıp mıhõn nagı lıla

¹⁶ Hon mań ap God ńıp sabe gep ka u amun, pai nagı wõg gep ap ńıp nable pakno. Pai anıbu ńıp kıjaki aban alõ, nan nıhõn nıhõn hainõ gı nab u, nıbi bı gau kalıp hag ńõ, ńıp mani ńımıdal. Nıpe anıg gõ, bı ńıp rau daulõ, nagı wõg kalıp gımdõp gau, mani kub udmıdal.

¹⁷ Hon araino nıñõl gı, pai anıbu hanıp hain gõl gı haga, “Bı gai i, God adõ i gılan mıdõp u ńıp wõg gıpal. Kale nan nıhõn nıhõn geinabım, God kalõp ud kamıñ yunab, manõ u nõp hagabõl,” a ga. *

¹⁸ Pen pai u manõ anıbu rõ põr põr hag hag hag, ńın ap Pol iru yabıl gõ, ado gõm kıjaki pai aban ala u ńıp haga, “Jisas Kraıs hib ńıpe u nıñmõn, pai anıbi ńıp arõ gımõn aru!” a ga. Adı? kıjaki ńıp aban ala u hõn ara.

¹⁹ Pen pai anıbu ńıp mani raulõ, kalıp nagı wõg gımdõp bı gau, Pol kıjaki hag yua manõ u nıñõm, mani kub uđpun u hainõ udagnabun, a gõm, Pol Sailas kalıp mıhõn uđsı udõm Rom bı kub mıdeila gau manõ kub hagnıg, ııp gı dam manõ hagep kuõ u arla.

²⁰ Rom bı manõ ud asıkep bı kub gau manõ kub hagõm hagla, “Bı mıhõn i bı Juda nıbõ. Daun kub hon i apil gılõ, hon nıbi bı ram mıñõn hon nuõ nıbõ i gılõ yuõ kal lugõp. *

²¹ Hon Rom nıbi bı manõ nõd nıbõ adõ u ke mıdõp pen kale manõ gıson nıbõ manõ hon nıñagep u, nıñmım gımmım, a gımil, hag ajabil,” a gıla.

²² Nıbi bı nıñ mıdeila gau u rõ nõp, manõ adõ anıbu nõp hagõm, Pol Sailas kalıp mıhõn manõ kub haglõ, bı manõ ud asıkep

bı kub gau hagla, “Wańj kalıp mıhõn gau ud jumım, ur ud pakım,” a gıla. *

²³ Haglõ, ur ud pak ado malo gõm, dam nagı lep ram raul mıgan u yuõm, bı nagı lep ram abad mıdeia u ńıp hagla, “Kalıp mıhõn nıñ aij gı mıdaimõn,” a gıla.

²⁴ Haglõ, bı nagı lep ram abad mıdmıdõp u, kalıp mıhõn uı gı dam ram raul mıgan yabıl au yan lõm, ma kıd kalıp mıhau ud mab kub mıgan u yulõ arõ, pa rıbık pıdõn ga.

²⁵ Pen sıbõn anı kub yan, Pol Sailas kalpe mıhõn God ńıp sabe gõl gı, kımap rımnap hag mıdlõ nıñõl gı, bı nagıman rımnap kale apdı nıñ mıdeila.

²⁶ Anıg gailõ nıñõl gı, nabõn munmon kub yabıl u udõm, nagı lep ram u halõ ud dañ u gõm, ajõn gau ke hiıkõm, bı nagıman gau kalıp sen adıkla gau magõñhalõ hubıka.

²⁷ Anıg gõ, bı nagıman gau kalıp abad mıdeia bı u urakõm nıñga, ajõn gau magõñhalõ hiıkõl mıdeia. Nıpe nıñõm, “Bı nagıman gau, ajõn hiıkõ, pıñıñ gı amhakpal rõ, bı kub yad u yıp al pak lınab,” a gõm, ru mılõ kıd ńıpe ke u ud ııp gı udõm, ńıpe ke bıg lınıg geia. *

²⁸ Pol pen ńıp wıñ kub al hagõm haga, “Nıhõn gıñıg ne ke bıg lınıg gabõn? Hon pıñıñ gı aragpun. Magõñhalõ mıdõpun i,” a ga.

²⁹ Pol anıg hagõ, nagıman abad mıdeia bı u wıñ alõm haga, “Hapõ yıñıd dauım,” a ga. Hagõ, hapõ daulõ, ńıpe dam gı dõ gı ram raul mıgan yan amõm, anıñnı gõ, gıł gıł gõl gı, am Pol Sailas mıdailõ ıt au kugom yıma.

³⁰ Pen anıg gõl kugom yımõm, urakõm, kalıp mıhõn uı gı hõn yan amõm haga, “Bı kub aij yad mıhai, yad nıhõn geinam, God yıp ud kamıñ yunab?” õ ga. *

³¹ Hageia, ńıp haglõ, “Bı Kub Jisas ńıp nıñ uđeinabõn u, ne ke abe, nıbi bı ne aip hanban gau abe, kalõp ud kamıñ yunab,” a gılõ.

³² Anıg hagmıl, bı anıbu ńıp abe, nıbi bı ńıpe aip hana gau magõñhalõ abe, kalıp Bı Kub manõ aij u hag ńılõ.

³³ Anıg hag ńılõ, kalıp mıhõn sıbõn anı kub yan nõp damõm, hañ romanı pakla gau ńıg ıı yua. Anıg gõ, magõ anıbu nõp ńıp abe, nıbi bı ńıpe gau abe, kalıp magõñhalõ ńıg pak ńılõ.

³⁴ Kalıp magõñhalõ ńıg pak ńılõ, bı nagıman gau kalıp abad mıdeia bı u, kalıp mıhõn uı gı dam ram ńıpe damõm, nan magõ ńõ, ńıñlõ. Bı anıbu ńıpe ke abe, nıbin ńı pai ńıpe gau abe, mıñı hon God

nɪp nɪŋ udpun, a gōm, mɪñ mɪñ yabɪ gōl gɪ mɪdeila.

³⁵ Ruō pen, Rom bɪ kub gau polisman gau kalɪp hagla, “Bɪ nagɪ mɪdpil mɪthau kalɪp hubɪk yube, arɪl,” a gɪla.

³⁶ Haglō, bɪ nagɪman gau kalɪp abad mɪdeia bɪ anɪbu, manō anɪbu dam Pol Sailas mɪdailō u amōm haga, “Manō ud asɪkep bɪ kub gau kalōp haggal, ‘Hubɪk yube arɪl,’ a gɪpal. Anɪb u, kale mɪhōŋ arɪl. Bɪ Kub kalpe abad mɪd aij gō, agamɪj mɪd aij gɪ mɪdaimim!” a ga.

³⁷ Hageia, Pol haga, “Hol mɪhōŋ u rō nōp bɪ Rom nɪbō mɪthau pen manō kub nɪŋōm wasō, nɪbi bɪ anɪ au halɪp mɪhōŋ ur ud pak ado malo gōm, dam nagɪ lɪbal u, aij gagōp. Anɪb u, halɪp mɪhōŋ agamɪj pi gōl hag yuun, a gōm, hagabōl ar? Bɪ kub gau kale ke nagɪ lep ram i apōm, halɪp bɪ mɪhōŋ uɪ gɪ damōm, seg hōŋ yan arun,” a ga.

³⁸ Pol anɪg hagō, polisman gau manō anɪbu nɪŋōm, ado gɪ am manō ud asɪkep bɪ kub gau kalɪp hag ñɪlō, Pol Sailas kale Rom nɪbō bɪ mɪthau manō u nɪŋōm, pɪñɪŋ gɪla.

³⁹ Pɪñɪŋ gōm, kale am Pol Sailas kalɪp bɪ mɪhōŋ uɪ gɪ damōm, seg hōŋ yan amōm, manō hain gōm haga, “Kalɪp mɪhōŋ aij geinab u, daun kub anɪbi arō gɪmil armil,” a gɪla.

⁴⁰ Pol Sailas nagɪ lep ram u arō gɪmil, nɪbi Lidia ram u am mɪdmil, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau aip magum gōm, Bɪ Kub manō aij kalɪp hag ñɪlō kale nɪŋōm, manō aij anɪbu udōm gasɪ halō mɪdōm mɪñ mɪñ gɪla.

17

Desalonaika nɪbi bɪ Pol Sailas kalɪp mɪhōŋ al pak lɪnɪg gɪla

¹ Pen Pol Sailas kalpe mɪhōŋ daun kub Pilipai arō gɪmil, ammil daun kub Ampipolis amjaklō. Ampipolis arō gɪmil, am daun kub Apolonia amjaklō. Pen Apolonia arō gɪmil, am daun kub Desalonaika amjakmil nɪŋlō, Juda magum gep ram ap mɪdeia.

² Nɪŋamil, Pol pōr gɪmɪdōp rō, Juda God nɪp saba gep ñɪn mɪthau nɪgan, nɪbi bɪ gau aip Juda magum gep ram raul mɪgan u amōm, kalɪp aip manō hag amɪl apɪl ga.

³ God Manō ñ u kalɪp hag ñɪ aij gōm, God manō hagep bɪ gau hadame yan, Mesaia u ilōn kub udōm umōm kauyan uraknab a gɪla manō anɪbu hag ñɪ aij gōm, “Mesaia u Jisas, bɪ kalōp hagabin i,” a ga.

⁴ Pol anɪg hagō, nɪbi bɪ rɪmnap nɪŋō hagōp, a gōm, manō haga rō nōp nɪŋ udōm, Pol Sailas kɪd u arla. Nɪbi hib halō iru nōp abe, Grik nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udla iru nōp abe, Pol haga manō anɪbu nɪŋ udla.

⁵ Pol Sailas manō haglō nɪbi bɪ iru nōp nɪŋ udeila u, Juda bɪ gau rɪmnap nɪŋlō, mulu lugō, bɪ naij yɪharɪŋ daun adan anɪ au mɪdeila gau rɪmnap udlō, kale pen am nɪbi bɪ iru nōp dap lōm, manō pi pug kub yabɪ gɪla. “Pol Sailas kalɪp mɪhōŋ uhai nɪŋun, nɪbi bɪ gai i kalɪp ñɪno, bɪ mɪthau al pak lɪlan,” a gōm, am Jeson ram u urōn gɪgabō gōm uhai wasō nɪŋla.

⁶ Uhai wasō nɪŋōm, Jeson nɪp udōm, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla rɪmnap halō udōm, dam gapman bɪ kub mɪdeila au amōm, manō kub hagla. Manō kub hagōm hagla, “Pol Sailas bɪ mɪthau ram mɪnōŋ ke gau gau magōŋhalō ajmil haglō, nɪbi bɪ gau magōŋhalō manō pen pen manō hauɪ gɪpal. Pen mɪñi ap mɪdpil ram mɪnōŋ hon i.

⁷ Kale gapman bɪ kub hon Sisa manō nɪpe rɪb juōm, kiŋ hon ke ap mɪdōp, a gōm, bɪ Kiŋ anɪbu Jisas a gɪpal. Pen bɪ Jeson i, bɪ anɪb mɪthau kalɪp dam ram nɪpe u lō han mɪdajɪl,” a gɪla.*

⁸ Anɪg hageila, nɪbi bɪ iru nōp ap mɪdeila gau abe, daun gapman bɪ kub gau abe nɪŋōm, manō hauɪ kub yabɪ gɪla.

⁹ Manō hauɪ kub yabɪ gōm, Jeson nɪp mani rɪmnap udōm, nɪbi bɪ nɪp aip daula gau mani rɪmnap udōm, hagla, “Hainō manō anɪbu kuoyan gɪnabim u, mani kale anɪbi bōŋ nōp udnabun,” a gɪla. Anɪg hagōm, kalɪp hag hōŋ yula.

Daun kub Beria nɪbi bɪ iru nōp Jisas manō aij u nɪŋ udla

¹⁰ Sɪbōn ga magō u nōp, nɪbi bɪ Kraiss nɪp nɪŋ udla gau Pol Sailas kalɪp mɪhōŋ dam yulō, daun kub Beria arlō. Beria amjakmil, Juda magum gep ram u arlō.

¹¹ Ammil, Jisas manō aij u hag ñɪlō, Juda nɪbi bɪ Beria mɪdeila gau, nɪbi bɪ Desalonaika mɪdeila gau rō wasō; manō kalɪp mɪhōŋ u nɪŋlō, aij gō nɪŋōl gɪ, “Pol nɪŋō hagab aka?” gōm, God Manō u ñɪn aɪñ aɪñ pōr pōr amgō lɪ nɪŋ aij gɪmɪdal.

¹² Pen Juda magum gep ram anɪbu nɪbi bɪ aula gau iru nōp Jisas nɪp nɪŋ udla. Grik nɪbi hib mɪdeia gau u rō nōp, iru nōp Jisas nɪp nɪŋ udla. Grik bɪ u rō nōp, iru nōp Jisas nɪp nɪŋ udla.

¹³ Pen Pol am Beria nɪbi bɪ kalɪp God Manō hag ñab, a gɪlō, Juda nɪbi bɪ Desalonaika mɪdmɪdal gau manō anɪbu nɪŋlō, mulu lugō, apōm, Beria nɪbi bɪ kalɪp manō neb neb gɪlō, kal junɪg geila.

¹⁴ Anɪg gō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ Jisas nɪp nɪŋ udla gau, Pol nɪp dam yulō, ñɪg solwara gōt gau ara. Pen Sailas Dimodi bɪ mɪthau Beria au mɪdailō.

¹⁵ Pen bɪ rɪmnap Pol nɪp dam daun kub Aiss yuōm, ado gɪ arnɪg geila nɪŋōm Pol

* 17:7: Luk 23:2; Jon 19:12

kalip haga, "Sailas Dimodi kalip mihonj hagpe, yinjid auil," a ga.

Pol daun kub Adens mideia

¹⁶ Pol nipe Sailas Dimodi kalip mihonj daun kub Adens au abad midol gi nija, nibi bi anib gau god piral kale sabe gimidal nan gau, iru yabul nop mideia. Nipe ninjo, hibur nip u naj yabul ga.

¹⁷ Anig gom, Juda magum gep ram u amom, Juda nibi bi gau rimnap abe, Grik nibi bi God nip ninj udla rimnap abe, kalip aip manö hag amil apil gimidop. Pen nin anin anin anin por por manö hagep kuö au amom, nibi bi ap mideila gau, kalip aip u rö nop manö hag amil apil gimidop.*

¹⁸ Daun kub Adens anibu, nibi bi gasi adö ke ke njila gau, hib ke ke hagom, rimnap Epikorian nibi bi a gila, rimnap Sidowik nibi bi a gila. Nin ap, Pol nibi bi anib gau kalip Jisas umom uraka manö aij u hagö, Epikorian bi gasi aij ninjeb rimnap, Sidowik bi gasi aij ninjeb rimnap, Pol manö haga u ninjom, nip aip hag amil apil gom, rimnap hagla, "Bi manö hib ninj löp manö u ninjon manö hagnig gab?" ö gila. Pen rimnap hagla, "Nibi bi milö gau sabe gipal god kale gau rö nop hagab," a gila.

¹⁹⁻²⁰ Pen Pol nip dam kansol kai mideila u amom hagla, "Ne manö gison ke nibö nibi bi gau kalip hagabon u, mifni hanip u rö nop hag nin aij gom, hon abe manö il anibu nin aij gun," a gila.

²¹ Pen nibi bi Adens nibö gau abe, nibi bi ke gau nibö apom Adens mideila gau abe, manö gison nibö rimnap ninjun hag midaiun, a gom, gasi u nop ninmidal.

²² Pol pen nipe kansol kai mideila an au urakom haga, "Kale Adens nibi bi. Yad ninjin kale klö yabul gimim, nan rimnap sabe gun, a gimim, gasi u ninjinim.

²³ Yad gai i ajem ninjin, kale kabö ana ke ke gi limim, nan ke ke sabe gipim rö, hib u adö anibu kal kliin rikpe. Pen kabö bid nan sabe gi nebe ap gi labe u, hib u kal kliin rikpe, 'Bi sabe gipal ninjagpun u, kabö ana nipe me i,' a gipe. Manö ninjagpun, a gimim, kal kliin rikpe anibu, mifni kalop manö il u hagnig gabin.

²⁴ "God minonj nabonj il i gi lom, nan minonj nabonj il i midop gau magorhalö gi lom ga u, nipe Bi Kub yabul. Kumi kabö adö lanj abe, minonj nabonj il i abe, Bi Kub midom abad midop. Nibi bi gau God sabe gep ram ninmagö kale gi lilö, nipe ap ram anib gau midagnab, wasö.*

²⁵ Nipe hanip gi lom, ake bad u yuö, ake lol gi midpun. Nan hon gau magorhalö nipe nop nibö. Nipe Bi klö naj anibu, hon

ninmagö hon nan aij ap gun nip nin rö lagop.*

²⁶ Nipe bi anin ap nop, Adam nip gi lö, Adam nipe pen rik damom, rik dam dapil gilö, mifni nibi bi ke ke gau minonj nabonj il i rignon rignon magorhalö gau midpun. Pen God nipe nop nod gasi ninjom gaia me, nibi bi rimnap ram minonj ap ap midom, mid damom, hainö nipe ke haga nin u, nibi bi gau nibö rimnap ap ka kale anibu udpal.

²⁷ God nipe ke gasi ninjom gab u, nin rimnap ulham midom, yip ulhai ninjom, ud rikokol göl gi gi, yip ulhai ninj udol, a gom, gab. Pen nip ninj udnig geinabol u, nipe hon magorhalö milö gau midagop. Hon aip midop i.*

²⁸ Ninmagö adö nipe u me, hon midpun. Pen bi manö kal kliin rikpe kale ke rimnap, 'Hon abe nin pai nipe midpun,' a gipal u, ninjom haggal.

²⁹ "Pen hon God nin pai nipe midpun rö, gol, silpa, kabö gau udun, gasi hon ke ninjun, ninmagö hon ke nan rimnap ana gi lun, sabe gagun.*

³⁰ Nod God manö aij nipe ninjagmidal rö, kalip manö kub hagaga. Pen uri nibi bi ram minonj ke gau gau magorhalö kalip hagab, 'Nan si nan naj gipim u, ninjon ginig anig gipun, a gimim, arö gim,' a gab.

³¹ Hainö nipe ke nop ninjom nin u, Bi nipe hag la u nip yuö apom, nibi bi minonj nabonj il i midpal magorhalö manö kub hagom, nime linab. Hon ninjun, Bi manö kub hagnab anibu, nip al pak lilö umö, God gö kauyanj uraka. Anig ga u, nibi bi gau magorhalö ninjom, manö kub hagnab haga u, waiö nop haga u ninlanj a gom ga," a ga.*

³² Pol, bi ap umom urakop manö haggajip u ninjom, nibi bi mideila gau rimnap hag mihol gila; pen rimnap hagla, "Nin rimnap halö manö anibu kauyanj hagnaimon ninjun," a gila.

³³ Anig haglö ninjol gi, Pol kansol kai mideila gau kalip arik ara.

³⁴ Pen daun kub Adens anibu, nibi bi rimnap Pol manö nip u udom, Jisas nip ninj udla. Nibi bi anib gau me, bi ap hib nipe u Dionisias. Nipe bi kub kansol kub kale ram minonj anibu nibö bi ap. Nibi ap hib nipe u Damaris. Pen nibi bi rimnap halö abe Jisas nip ninj udla.

18

Pol am daun kub Korid gau mideia

¹ Pol daun kub Adens arö gom, daun kub Korid gau ara.

* 17:17: Ap 18:19 * 17:24: 1Ki 8:27; Ap 7:48 * 17:25: Sam 50:12 * 17:27: Sam 145:18; Jer 23:23 * 17:29:

Ais 40:18-20; 44:10-17; Ap 19:26 * 17:31: Sam 96:13

² Pol Korid amöm nı̄ŋa, bı̄ Juda ber mı̄hau mı̄dailö. Nugmul hib u Akwila; nı̄p ram mı̄nönŋ Podas yag daulö, kub göm nı̄pe ju dam ram mı̄nönŋ Idali, daun kub Rom söl au, mı̄dmı̄döp. Pen hainö gapman bı̄ kub Klodias, Juda nı̄bi bı̄ rı̄mnap Rom mı̄dagaiöl, a gö, Akwila aip nı̄bin nı̄pe Prisila aip, Idali arö gı̄mil, am Korid au mı̄dailö. Pen Pol, ber anı̄b mı̄hau am nı̄ŋnı̄g göm, ram kalpe ara. *

³ Bı̄ ber anı̄bu, kale sel ram gı̄mı̄dil. Pen Pol u rö nöp wög anı̄bu rö gı̄mı̄döp u me, am kalı̄p aip han mı̄döm, sel gau gı̄mı̄dal. *

⁴ Pol nı̄pe pen, Juda nı̄bi bı̄ gau abe, Grik nı̄bi bı̄ gau abe, kale magöŋhalö Jı̄sas manö aij u nı̄ŋ udlaŋ, a göm, Juda God nı̄p sabe gep ñın u, nı̄pe pör pör Juda magum gep ram u amöm, klö göm kalı̄p aip manö hag amı̄l apıl gı̄mı̄döp.

⁵ Pen hainö Sailas aip Dimodi aip Masedonia Propins arö gı̄mil, Pol Korid mı̄deia au aulö, Pol nı̄pe pör pör Jı̄sas manö aij u hag ñı̄ dam dam, Juda nı̄bi bı̄ gau kalı̄p manö hag ñöm, Mesaia pör abad mı̄dmı̄dun u me Jı̄sas nöp, a gı̄mı̄döp. *

⁶ Pol anı̄g hageia, Juda nı̄bi bı̄ gau manö nı̄pe u nı̄ŋagöm, nı̄p hag juöm, manö naij haglö nı̄ŋöl gı̄, Pol nı̄pe, Jı̄sas manö aij u nı̄hön gı̄nı̄g arö gı̄pal, a göm, walı̄j nı̄pe u pı̄pal paköl gı̄ haga, “Yad kalöp Jı̄sas manö aij u hag ñınö nı̄ŋagpim rö, God kalöp ud kamı̄ŋ yuagnab u, nan kale ke. Mı̄ñi kalöp Juda nı̄bi bı̄ arö gem, Juda nı̄bi bı̄ wasö gau kalı̄p am hag ñınabin,” a ga. *

⁷ Pol anı̄g hagöm, kalı̄p arö göm, bı̄ Juda wasö ap ram u ara. Bı̄ anı̄bu hib nı̄pe Didias Jasdias. Nı̄pe God nı̄p sabe gı̄mı̄döp. Ram nı̄pe u Juda magum gep ram got söl au.

⁸ Pen Krispas, bı̄ Juda magum gep ram abad mı̄dmı̄döp bı̄ u, nı̄bi bı̄ nı̄pe aip han mı̄deila gau aip Jı̄sas nı̄p nı̄ŋ udla. Daun kub Korid gau, nı̄bi bı̄ rı̄mnap iru nöp, Pol Jı̄sas manö aij haga u nı̄ŋöm, nı̄ŋö hagöp, a göm, manö anı̄bu nı̄ŋ udöm, ñı̄g pakla.

⁹ Ñın ap sı̄bön yaŋ Pol naböŋ nı̄ŋa, Bı̄ Kub nı̄p haga, “Ne pı̄ñı̄ŋ gagmön. Ne gası̄ halö mı̄dmön, klö gı̄mön, manö aij yad u nı̄bi bı̄ gau kalı̄p hałöwałö hag ñö araŋ.

¹⁰ Yad nöp aip mı̄dpin. Daun kub i nı̄bi bı̄ yad iru yabı̄ nöp mı̄dpal; nı̄bi bı̄ rı̄mnap nöp gı̄ naij göl rö lagöp,” a ga. *

¹¹ Bı̄ Kub anı̄g hagö, Pol Korid nöp mı̄döm, mı̄ añı̄ ap rakın unbö kagoł jı̄ŋ u, nı̄bi bı̄ gau kalı̄p God Manö u hag ñı̄ mı̄dmı̄döp.

¹² Pen Rom bı̄ kub gau Galio nı̄p hag lı̄lö, nı̄pe amöm Akaia Propins abad mı̄deia ñın

u, Juda nı̄bi bı̄ gau, Pol nı̄p nı̄ŋlö mulu lugö, manö hag adö añı̄ löm, nı̄p ud sı̄sı̄ lı̄ dam manö kub hagnı̄g arla.

¹³ Pol nı̄p manö kub hagöm hagla, “Bı̄ i nı̄bi bı̄ gai i kalı̄p hagöm, ‘Kale God nı̄p sabe gı̄nı̄g gı̄mim, anı̄g anı̄g gı̄pe,’ a göp. Pen manö hagab u udöm geinaböl u, kale lo hon rı̄b junaböl,” a gı̄la.

¹⁴ Anı̄g hageila, Pol pen hagnı̄g gabin a gı̄ nı̄ŋa u pen, Galio pen uraköm, Juda nı̄bi bı̄ gau kalı̄p haga, “Kale Juda nı̄bi bı̄. Bı̄ i nan naij ap gaiböp, manö kub hagnı̄g gabim u nı̄ŋbnep.

¹⁵ Pen kale yı̄harı̄ŋ manö magö gau nı̄bö gau nı̄bö udmim pen pen hagnı̄m, bı̄ hib kale ñı̄la gau u rö nöp udmim, manö pen pen hagnı̄m, u manö kub wasö; manö yı̄harı̄ŋ anı̄bu yad nı̄ŋagnabin. U manö yad wasö. Manö anı̄bu kale ke hagnı̄m!” a ga.

¹⁶ Anı̄g hagöm, bı̄ polisman nı̄pe gau hagö, manö kub hagep mı̄gan u kalı̄p ju dam höŋ yaŋ yula.

¹⁷ Kale höŋ amöl gı̄, bı̄ Juda magum gep ram abad mı̄dmı̄döp u, Sosdenes, polisman gau nı̄p ur udöm pak gus gı̄la. Gapman bı̄ kub Galio nı̄ŋöm, manö ap hagaga.

Pol kauyaŋ daun kub Adiok, Siria Propins au ara

¹⁸ Pen Pol Korid rapın mı̄döm, nı̄bi bı̄ Jı̄sas manö nı̄ŋ udla gau kalı̄p, “Kölarö au mı̄daiim,” a göm, Akwila Prisila ber mı̄hau aip ram mı̄nönŋ Siria arun, a göm, Senkria daun, ñı̄g solwara got au arla. Senkria gau am mı̄döm, Pol manö klö nı̄ŋö nı̄ŋö nöp God nı̄p hagabin a göm, umagö nı̄pe rı̄ka. *

¹⁹⁻²¹ Ñı̄g magı̄b udöm, Senkria arö göm, am am daun kub Epesas amjakla. Pol nı̄pe Juda magum gep ram raul mı̄gan u amöm, Juda nı̄bi bı̄ gau aip manö hag amı̄l apıl geia. Anı̄g gö, nı̄bi bı̄ gau nı̄p hagla, “Ñın rı̄mnap halö hon aip au mı̄daimön,” a gı̄la. Pen manö kalı̄p u udagöm haga, “Kale au mı̄daiim. God yı̄p, yau, a geinab u, hainö ado gı̄ kalöp aunabin,” a ga. Anı̄g hagöm, Akwila Prisila ber mı̄hau kalı̄p nı̄bi bı̄ anı̄b gau aip Epesas gau hag löm, nı̄pe ñı̄g magı̄b udöm hada.

²² Ñı̄g magı̄b anı̄bu am am Sisaria amjakö, Pol ñı̄g magı̄b anı̄bu arö göm, ı̄l aramöm Jerusalem ara. Jerusalem amjaköm, nı̄bi bı̄ Jı̄sas nı̄p nı̄ŋ udla gau, “Kale mı̄dpim?” a göm, kalı̄p aip manö rı̄mnap haga. Pol anı̄g göm, Jerusalem arö göm, ñı̄g magı̄b kauyaŋ udöm, daun kub Adiok, Siria Propins au ara.

²³ Pol Adiok amöm, yöp rapın ñın bad ap mı̄d arö göm, am Galesia Propins gau abe,

* 18:2: Ro 16:3 * 18:3: Ap 20:34 * 18:5: Ap 17:14-15

* 18:18: Nab 6:18; Ap 21:24

* 18:6: Ap 13:46,51; 20:26 * 18:10: Jos 1:9; Ais 41:10

ram m+nön Prijia gau abe g+ ajöl göm, n+bi b+ Jisas n+p nöd n+ij udla gau, kale Jisas manö aij u n+ij ud p+idön göl, a göm, kal+p magöñhalö hag n+ aij ga.

B+ ne Apolos manö u

²⁴ Pen b+ Juda daun kub Aleksadria n+bö ap, apöm Epesas m+deia. Hib n+pe u Apolos. N+pe b+ gas+ aij n+ijöm manö hag aij gep b+. N+pe God Manö ad+ij nöd kal+ k+in r+kla u n+ij aij ga.

²⁵ B+ r+mnap n+p B+ Kub Adan Arep manö r+mnap nöp hag n+la. An+bu u me, n+pe klö yab+ göm, Jisas n+pe gai n+bö apöm b+ aigale b+ rö m+deia u n+bi b+ gau kal+p kabö göl nöp hag n+im+döp. Pen manö hag n+im+döp an+bu, Jon b+ n+ig pak ñeb hag n+im+döp rö nöp n+ijöm hag n+im+döp. Manö r+mnap halö n+ijaga.

²⁶ Pen Apolos p+ñ+ij gagöm, Juda magum gep ram u amöm, manö an+bu halöwalö yab+ hag n+im+döp. Pen n+n ap manö hag n+ m+deia n+ijöm Prisila Akwila ber m+ihau n+ijmil, n+p ut g+ dam ram kale u amöm, God Adan Arep manö n+ijaga magö r+mnap hag n+ aij yab+ g+ilö.

²⁷⁻²⁸ Hainö Apolos n+pe Akaia Propins arn+ig gö, Epesas n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau, Apolos n+pe am kal+p manö aij u hag n+ nab u aij, a göm, Akaia n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau kal+p köp ap kal+ k+in r+köm hagla, “B+ God wög gep Apolos amjakö, n+p udmim,” a g+la. An+ig g+ilö me, Apolos Akaia Propins amjaköm, köp an+bu yamö, Akaia n+bi b+ God kal+p mög n+ijöm gas+ aij n+ö, Jisas n+p n+ij udla gau Apolos n+p udla. N+p udlö, n+pe pen ka kal+p udöm, manö hagep kuö au Juda n+bi b+ gau aip manö hag am+il ap+il göm, God Manö adö u hag n+ aij göl g+, “Mesaia, a g+mim, abad m+dpim u Jisas nöp,” a ga. An+ig göm, hag n+ aij gö, n+p manö ap pen hagöl rö laga. An+ig gö, n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau kal+p g+ n+ aij gö, m+id aij g+la. *

19

Pol Epesas am m+idöm Kraiss manö aij u hag n+la

¹ Apolos Korid m+deia n+n an+bu au, Pol n+pe am Galesia Propins gau abe, ram m+nön Prijia gau abe, an+ au g+ ajöl göm, daun kub Epesas amjaka. Amjaköm n+ija, n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla r+mnap m+deila. *

² Pol kal+p hag n+ija, “Kale Jisas n+p n+ij udpe n+n u, Ana U+ halö udpe aka wasö?” ga.

Hageia, hagla, “Wasö. Ana U+ ap m+idöp, a gun, hon n+ijagpun,” a g+la. *

* 18:27-28: Ap 9:22 * 19:1: 1Ko 3:6 * 19:2: Ap 8:16

Ap 14:3 * 19:12: Ap 5:15

³ An+ig hageila, Pol kal+p haga, “Pen kale n+ig pakpe u, il u n+hön, a g+ gas+ n+ijbim?” ö ga.

Hageia, hagla, “Hon Jon hagm+döp manö u udun me, n+ig pakno,” a g+la.

⁴ An+ig hageila, Pol haga, “Jon Isrel n+bi b+ gau hagö, n+ig pakm+dal u, nan si nan naij g+ipun u, n+hön g+n+ig an+ig g+ipun, a göm, n+ijlö me, kal+p n+ig pak n+im+döp. Pen Jon kal+p hagm+döp, ‘B+ Kub hainö aunab u auö, n+p n+ij udmim,’ a g+m+döp. B+ hainö aunab a ga an+bu, Jisas nöp,” a ga. *

⁵ Pol an+ig hageia, B+ Kub Jisas n+p n+ij udun, n+bi b+ n+pe yab+ m+idaun, a göm, n+ig pakla.

⁶ Kale n+ig paklö n+ijöl g+, Pol n+magö n+pe kal+p adö au lö, Ana U+ kal+p auö, ad+ij manö yab+ unbö ke ke hagöm, God manö aij u hag n+la. *

⁷ B+ unbö m+igan lan rö an+ig g+la.

⁸ Pol rak+n m+ihau n+igan, Juda n+bi b+ magum gep ram aula gau aip, God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö u n+ij udöl, a göm, klö göm, waiö nöp manö hag am+il ap+il g+ m+dm+döp.

⁹ Pen n+bi b+ r+mnap gas+ m+dmagö kale u gas+ m+dmagö kale an+ gau nöp m+deia n+ijöm Pol manö haga u udagnabun, a göm, n+bi b+ magöñhalö m+deila an+ au amöm, B+ Kub Adan Arep u manö naij hagla. An+ig haglö, Pol n+bi b+ Jisas n+p n+ij udla gau kal+p nöp ut g+ dam, Diranas skul ram kub u amöm, kal+p manö hag n+ m+dm+döp.

¹⁰ Pol an+ig göl hag n+ midö, m+ m+höp inö me, Juda n+bi b+ gau löm, Grik n+bi b+ gau löm, Esia Propins m+deila gau magöñhalö Jisas manö aij u n+ija.

Sipa n+ n+pe gau

¹¹ God n+pe Pol aip m+deia n+ijöm n+pe nan gagep rö ke yab+ r+mnap g+m+döp. *

¹² N+bi b+ r+mnap kale Pol agsi wal+ij bad n+pe gau dam, n+bi b+ m+ña ga gau hañ roman kal+p l+lö, urak arm+dal; k+ijaki aiön pi n+bi b+ aban alm+döp gau kale u rö nöp höj arm+dal. *

¹³ Juda n+bi b+ r+mnap kuj nan gau göm, k+ijaki aiön pi nan gau hag höj yu ajm+dal. Pen hainö, Pol gaia rö n+ijöm, hon u rö nöp B+ Kub Jisas hib hagno, k+ijaki aiön pi höj arlan, a göm, k+ijaki aiön pi n+bi b+ aban alla gau kal+p hagla, “Jisas, Pol manö n+pe hagm+döp b+ u, hib n+pe hagabun u n+ijmön, höj aru!” a g+la.

¹⁴ Pen b+ God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ ap Sipa, n+ n+pe unbö mudun j+ij an+ig g+ m+deila.

¹⁵ Pen mañ ap kale, k+ijaki aiön pi hag yuun, a göm, an+ig haglö n+ijöl g+, k+ijaki b+

* 19:4: Mad 3:11 * 19:6: Ap 8:17; 10:44,46 * 19:11:

aban ala u manö kale u nɨjöm kalɨp pen haga, “Yad Jisas nɨnɨbin, Pol nɨp nɨnɨbin u pen kale bɨ an?” ö ga.

¹⁶ Anɨg hagöm, bɨ kɨjaki aban ala u klö ke yabɨ kalɨp rala göm, mɨnu magö pak ado malo göm, waij kalɨp gau ud bɨɨɨɨ gɨ yuö, kale magö nöp me ram anɨbu arö göm, hagape halö pɨnɨnɨ gɨ arla.

¹⁷ Pen manö anɨbu, Juda nɨbi bɨ abe, Grik nɨbi bɨ abe, Epesas mɨdeila gau magöɨhalö nɨjöm, anɨnɨn gö pɨnɨnɨ göm, Bɨ Kub Jisas hib nɨpe u nöp haglö adö ara. *

¹⁸ Anɨg gö, nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨnɨ udla gau iru nöp ap magum göm, nan nɨhön nɨhön gɨ naj gɨla gau hag waiö lɨla.

¹⁹ Kuj nan gau göm, buk kalɨ kliɨn rɨk lɨmɨdal gau, nɨbi bɨ rɨmnap daulö, nɨbi bɨ rɨmnap gau nɨnɨ mɨdlö nɨjöl gɨ, kale mab pak laulö ina. Buk nan anɨb gau, mani kabö magö silpa rauup wö rala, pipdi dausan (50,000) rö ara.

²⁰ Pen daun kub Epesas anɨbu anɨg geila me, Bɨ Kub manö aij u gau gau aramöm pɨdöɨ yabɨ ga.

Epesas nɨbi bɨ manö hauɨ gɨla

²¹ Pen hainö, God Ana nɨpe Pol nɨp gasɨ ñö, Pol haga, “Yad Masedonia amem, Akaia amem, Jerusalem arnabin. Pen hainö Rom u rö nöp arnam,” a ga. *

²² Anɨg hagöm, bɨ mɨhau nɨpe aip wög gɨmɨdil, Dimodi aip Erasdas aip kalɨp hag yuö, Masedonia Propins arlö. Nɨpe pen Esia Propins rapɨn ñɨn bad ap mɨdeila.

²³ Pol Epesas mɨdeila ñɨn anɨb au, Epesas nɨbi bɨ rɨmnap uraköm, Bɨ Kub Adan Arep manö aij anɨbu nɨnɨ udla nɨbi bɨ gau kalɨp nɨjöl, mulu lugö, pen pen gɨnɨg rö geila. *

²⁴ Pen bɨ ap, hib nɨpe Demidrias u, bɨ nɨpe rɨmnap aip kabö silpa udöm, god piral sabe gɨmɨdal, hib Ademís, a gɨmɨdal u, ram pro kliɨn aij rɨmnap gɨ lɨlö, nɨbi bɨ rɨmnap apöm, rau dam löm, nɨbi kub hon Ademís nɨp sabe gep ram u, a göm, sabe gɨmɨdal. Bɨ anɨb gau wög anɨbu göm, mani kub yabɨ udmɨdal.

²⁵ Demidrias nɨpe, bɨ nɨp wög gɨmɨdal gau abe, bɨ wög kale gɨmɨdal anɨbu rö gɨmɨdal bɨ gau abe hagö, ap magum geila, haga, “Kale nɨnɨbin, hon wög aɨnɨ anɨbu gun me, mani kub yabɨ udpun.

²⁶ Pen uri bɨ anɨb Pol apöm, nɨbi bɨ gau kalɨp manö piral hagöm hagöp, ‘Nɨmagö udöm nan gɨpal gau nan sabe gep wasö,’ göp. Anɨg hagajɨp, Epesas aui abe, Esia Propins gau abe, nɨbi bɨ iru yabɨ nöp manö nɨpe udmɨdal.

²⁷ Pol manö piral u hagö, nɨnɨ udöm, nan gɨ lɨno raumɨdal u, hainö rauagnaböl. Pen adö anɨbu nöp hagagabin. Hon ke abe, nɨbi bɨ Esia Propins gau magöɨhalö abe, nɨbi bɨ ram mɨnɨj ke gau gau magöɨhalö abe, god kub Ademís nɨp sabe gɨpun. Pen nɨp arö göm, ram kub nɨp sabe gɨpal u u rö nöp arö göl rö löp, a gem, hagabin,” a ga.

²⁸ Demidrias anɨg hagö, bɨ anɨb gau nɨjöl, mulu kal yabɨ lugö, meg mɨgan dap ranöm hagla, “Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ! Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ!” a gɨla.

²⁹ Anɨg göl manö kub haglö arö nɨjöl gɨ, nɨbi bɨ daun kub anɨbu magöɨhalö apöm, Pol bɨ nɨpe mɨhau ud sisɨ lɨ tɨp gɨ dam manö hagep ka u ud arla. Pol bɨ nɨpe anɨb mɨhau nɨpe aip Masedonia Propins nɨbö ap mɨdailö. Hib kalpe mɨhɨj u, Gaias aip Arisdakas aip. *

³⁰ Pol pen, nɨbi bɨ ap magum göm, manö hageila anɨ au arnam, a ga u pen nɨbi bɨ Jisas nɨp nɨnɨ udla gau nɨp wasö gɨla.

³¹ Pen Esia Propins gapman bɨ kub rɨmnap, Pol nɨp bɨ nɨnɨb nɨpe u me, nɨp manö yuöm hagla, “Nɨbi bɨ manö hagep ka au ap magum göm, manö hagaböl au aragnöm wasö,” gɨla.

³² Pen nɨbi bɨ iru nöp ap magum göm, manö kub hagöm, manö ke ke yabɨ nöp hagla. Nɨbi bɨ iru nöp kale manö iɨ mɨdöp nɨnɨnɨn hagabun u, a göm, nɨnɨagla; haɨwataö nöp hagla.

³³ Pen bɨ Juda rɨmnap, bɨ hon Aleksada kalɨp hag aij gɨnab, a göm, nɨp nɨbi bɨ amgö ilö au yuöm, nɨbi bɨ rɨmnap manö adö rɨmnap anɨg anɨg hagnɨm, a göm, wɨn al hagaila pen nɨpe manö hagnɨg göm, kale manö hagagnim a göm, ñɨmagö ud mɨɨc gɨ ña.

³⁴ Aleksada ñɨmagö ud mɨɨc gɨ ñö nɨjöl gɨ, nɨbi bɨ gau nɨnɨla, nɨpe Juda nɨbö bɨ ap, nɨjöm maj mɨgan dap ranöm, manö adö aɨnɨ nöp wɨn kub al hagöm hagla, “Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ! Ademís Epesas nɨbö nɨpe kub yabɨ!” a göm, manö adö aɨnɨ anɨbu nöp seg wɨn mɨlö padö yabɨ al hag mɨdeila.

³⁵ Kale du aua nöp anɨg wɨn al hag mɨdö mɨdö, hainö bɨ daun gapman wög göm, kalɨ kliɨn rɨkep bɨ kub kale u uraköm, kalɨp haga, “Agamɨj mɨdaiim!” a ga. Anɨg hagö hagö, agamɨj mɨdlö nɨjöl gɨ, nɨpe haga, “Epesas nɨbi bɨ. Ram mɨnɨj hon i, god kub Ademís kabö ana nɨpe kumi kabö larɨ nɨbö ju aua u udun, ram gɨ lɨ aij gun, sabe gɨpun u, bɨ an nɨnɨagöp, a gɨmim, manö hauɨ gabim?”

³⁶ Manö anɨbu, nɨbi bɨ gau magöɨhalö hadö nɨnɨbal. Anɨb u, kale agamɨj mɨdmim

dui gagmin.

³⁷ Pen bî daubim mîhai i, god hon Ademîs nîp hag jumil, ram sabe gîpun gau nan rîmnap si udagpil u pen kalîp aui daubim.

³⁸ Anîb u, Demidrias aka bî nîpe rîmnap bî ap nîp manô kub hagnîg gî nabôl u, bî kub manô ud asîkep bî gau mîdpal gau amôm manô haglô, kale manô kub anîbu nîh nabôl.

³⁹ Pen manô mînjôr rîmnap mîdai nîm u, gapman bî manô ud asîkep nîh mîdeinabôl amgô ilô kale au hagpe nînjôl.

⁴⁰ Hon mîfîi aui ap magum gun, manô pîg gabun u, manô îl ap mîdô hagagabun. Gapman bî kub yabîl ap, 'Nîhôn gî nîg ap magum gîmîm anîg gabim,' a gô, pen manô ap hagun rô lagôp,' a ga.

⁴¹ Nîpe anîg hagôm, nîbi bî gau kalîp hag yuô, ke ke arla.

20

Pol Masedonia Propins amôm, Akaia Propins ara

¹ Pen nîbi bî gau manô pi pîg hag mîd arô gôm, am ram kale ke ke gau arla. Pol nîbi bî Jîsas nîp nîh udla gau kalîp wî nî alô, aueila, kale gasî halô mîdôm Jîsas nîp nîh ud pîdônj gôl gî mîdeilan a gôm, nîpe manô rîmnap hag nî aij gî gôm, "Kale au mîdaiim," a gôm, kalîp arô gôm Masedonia Propins ara.

² Amôm, anîb gau gî ajôl gôm, nîbi bî Jîsas nîp nîh udla anîb gau, kale gasî halô mîdôm Jîsas nîp nîh ud pîdônj gôl gî mîdeilan a gôm, nîpe manô rîmnap hag nî aij gî damôm, Akaia Propins amjaka.

³ Akaia amjakôm, rakî nî mîhau nîgan anîb gau mîdôm, nîg magîb udem Siria Propins arnam a ga u pen nîpe manô ap nîh, Juda kai nîp al pak lî nîg geila. Manô anîbu nîjôm me haga, "Îl adô nöp ado gî Masedonia arî nî," a ga.

⁴ Pen Pol nîpe aip ajeila bî gau me: Piras nî nîpe Sopada daun kub Beria nîbô u; Arisdakas aip Sekadas aip daun kub Desalonaika nîbô mîhau u; Gaïas daun kub Debi nîbô u; Dijikas aip Dîropîmas aip Esia Propins nîbô mîhau u; Dimodi u.

⁵ Bî anîb gau kale nöd amôm, daun kub Droas amôm, hanîp abad mîdeila.

⁶ Pen nî nî kub Bred Yîs Halô Nîhagep nî nî u mîdno, ap arô nînjôl gî, nîg magîb udun, nî nî unbô mamîd u anî hanun, Droas amun, bî nöd arla gau aip am seg mîdun nî nî unbô mudun jîh anîb gau mîdaiino.

Pol nî uma ap nîp gô, kauyañ uraka

⁷⁻⁸ Wik añî ap Droas mîdaiino anîbu, wañîgnîbô yañ nî nî u, bred ud jô gî nîhîng gun, ram raul mîgan adô lanî am magum gun, Pol, rol arnabin a gôm manô hagô

nînjôl gun, nîh mîdaiino. Anîg gôl nîh mîdno mîdno, sîbôn gô, hapô mîtanî iro nöp lau ado au lanî lun, Pol manô hageia u nîh mîdaiino.

⁹ Pen bî praj ap wido adô u asîkôm, Pol manô hageia u nîh mîdeia. Hib nîpe u Yudikas. Nîpe anîg gî nîh mîd mîdô, hon kal yabîl auô me, amgô juju gî gî bôn nöp ram adô yabîl lanî nîbô gî dam mînônj au yañ paka. Anîg gô, kale am au yañ ud nîh, bôn nöp hadô umôl mîdeia.

¹⁰ Pol nîpe pen au yañ amôm, nî anîbu nîp nab nab lî udôm, haga, "Gasî iro nîhîngîmîm; nîpe kamîh mîdôp," a ga.

¹¹ Anîg hagôm, kauyañ ram raul adô lanî amôm, bred rîmnap ud jô gôm, jîm nîl nîhîm, Pol kauyañ manô hag mîdô mîdô, ram ru mailô la u ara.

¹² Pen bî praj ap lug pakôm uma u nîp kamîh ram damôm mî nî mî nî yabîl gîla.

Pol Droas arô gôm, Midilini ara

¹³ Pol hanîp haga, "Kale nîg magîb udmîm, daun kub Asos am mîdaiimîm; pen yad îl adô apem, daun kub anîbu nîg magîb seg udun ram mînônj Midilini arun," a ga. Anîg hagô, hon nîg magîb udun, Asos arno.

¹⁴ Asos amun, Pol nîp udun, ram mînônj Midilini arno.

¹⁵⁻¹⁶ Ruô Midilini arô gun, ram mînônj nîg rîb gus ga airan Kaios sôl au amjakno. Ruô u, ram mînônj nîg rîb gus ga airan Semos amjakun, Pol nîpe gasî ap nîh, Epesas amun, hain nöp gî ajôl gun, Pedîkos nî nî u Jerusalem nîhîgun rô löp, a gî gasî nîh. Anîb u me, hon Epesas lau hil gun, bôn nöp daun kub Mailidas arno.

Pol Epesas nîbi bî kalîp haga, "Yad bôn nöp arabî nî," a ga

¹⁷ Daun kub Mailidas amjakun, Pol manô yuô, Epesas arô, nîbi bî Jîsas nîh udla gau kalîp abad mîdmîdal bî gau kalîp haga, "Yad mîdpî nî auim," a ga.*

¹⁸ Anîg hagô, bî anîb gau aueila, kalîp haga, "Nöd Esia Propins kale au apem, kale aip mîdem, mîd damem, nîhôn nîhôn gî mîdî nî u nîhîmîm.

¹⁹ Hib yad udnô adô araga. Bî Kub nîp wög u gî nî nînjôl gî, Juda nîbi bî yîp gî naij gun a gîlô nînjôl gî, mîtônj gôl gî manô hag nî nî ara.

²⁰ Kale nîhîmîm, yad Jîsas manô aij nîpe ap arô gagnô, pen magum gîpîm ka gau abe, ram kale gau abe amem, nîhôn manô kalôp gî nî nab u magôhîhalô haîowaîlô hag nî nî ara.

²¹ Kale Juda nîbi bî gau lôm, Grik nîbi bî gau lôm, manô klô hagem, hag nî aij gem, hagnô, 'Nan si nan naij gîpîm u, nîhôn gî nîg anîg gîpun, a gîmîm, arô gîmîm, God

* 20:17: Ap 18:21

hagöp manö u udmim, Bî Kub hon Jisas nîp nîj udmim,* a gîno.

22 “Pen mîñi nîjîm! God Ana yîp nagî rô lôm, dam Jerusalem ud arab u, yîp nîhôn rô gînab u nîjagpin.

23 Pen yad nîjbin, daun kub gau gau amjaknô, Ana U† nîpe yîp pör hagöp, ‘Ne Jerusalem arnabôn, nöp nagî lîlô, u†ham mîdeinabôn,’ a göp.*

24 Pen u manö mîdagöp. Yad ke nöp mîd aij gînam, a gem, gasî u nîjagpin. Yîp paknaböl, a gem, pîñîj gagpin, wasö. Bî Kub Jisas, wög yîp haga u nöp gasî nîjem, God hanîp móg nîjôm udöp manö aij u, hag nîl gî nöp mîdeinabin. Yad gasî añî anîbu nöp nîjem, amem, adan anîbu bôn nöp arnabin.*

25 “Pen yad nîjbin, kale nîbi bî gau gai magöñhalö, God nîbi bî udöm abad mîdeinab manö anîbu hagnö nîjbin gau, yîp kauyan nîjagnabim, wasö.

26 Mîñi arnîg gem me, kalöp waiö hagabin, nîbi bî an an God manö aij u nîj udagöm, ilôn kub udnaböl u, u nan kale ke; yad wasö.

27 Yad God nan nîhôn nîhôn gînîg gab manö u ap arö gagpin, wasö; magöñhalö yabîl kalöp hag nîbin.

28 Kale ke nîj aij gîmim, nîbi bî Ana U† nîpe hagö abad mîdpim gau abe nîj aij gîmim mîdaimim. Bî kaj sipsip mukep gau kaj sipsip kale gau abad mîd aij gîpal rô, kale u rô nöp, God nîbi bî nîpe, hagape nîpe ke rau adog uda nîbi bî anîb gau me, kalîp abad mîd aij gîmim midaimim.*

29 Yad nîjbin, yad arnö, kain haul gau apöm, kaj sipsip kale mukpim gau rîmnap hau nîjnaböl.*

30 Pen nîbi bî an kale au mîdpal rîmnap u rô nöp, nîbi bî Jisas nîp nîj udpal gau kalîp îip gî ud arno, kale hon aip arun, a göm, kalîp manö piral hagnaböl.

31 Pen yad mî mîhau nîgan, ram mînön kale Epesas mîdem, sîdö an, sîbön yan, kalöp móg gö, mîtön göl gem, kalöp magöñhalö añî añî hag nî aij gîno. Manö hag nîno anîbu haul gagmim; nîj aij gî mîdaimim.*

32 “Yad kalöp God nîmagö adö u lem, manö aij nîpe u, nîpe nîbi bî móg nîjôb manö aij anîbu adö u lem, arabin. God kalöp aip mîdeinab. God manö aij nîpe u nîj udeinabim u, nîpe gö, kale Jisas nîp nîj ud pîdön gîmim nîbi bî nîpe ke mîdmim, nan aij aij nîbi bî nîpe nînîg gab u udnabim.

33 Yad kale aip mîdainö nîn u, nîbi bî rîmnap mani gol, mani silpa, wa†j nan kale gau asîb hagagnö.*

34 Kale nîjbin, nîmagö yad u ke nöp wög gem, bî yad aip ajmîdun gau aip nan magö nîjun wa†j rau yîmun mîdmîdun.*

35 Pen yad gîpin anîbu rô, kale u rô nöp gîmim, nîbi bî móg gep rô gau kalîp ud aij gîmim gî nîmim. Bî Kub hon Jisas nîpe ke manö haga u nîj mîdaimim. Nîpe haga, ‘Bî rîmnap kalöp nan nînaböl u, kalöp aij gînab; pen kale nîbi bî rîmnap kalîp nan nînabim u, kalöp aij yabîl gînab,’ a ga,” a ga.

36 Pol manö anîbu hag pîs göm, Epesas nîbi bî Jisas nîj udla gau kalîp abad mîdmîdal bî gau aip kugom yîmöm, God nîp sabe ga.

37 Pol sabe gö nîjöl gî, kale mîtön göm, nîp am ud wabi göm, mulu rô nîjôm bom halula.

38 Hainö mulu adîj yad u nîjagnabim, a ga, manö u nöp nîjôm, kale móg yabîl nîjôm, mîtön gîla. Anîg göl göm, Pol nîp an an lî dam nîg magîb mîgan u yula.

21

Pol nîg magîb udöm Jerusalem arnîg ara

1 Pen hon Epesas nîbi bî gau kalîp, au mîdaiim, a gun, nîg magîb udun, hadno. Yîgön u ap aij gö, yîjîg göl nöp am am, ram mînön nîg rîb gus ga airan Kos arno. Pen ruö u, Kos arö gun, ram mînön nîg rîb gus ga airan Rodos arno. Pen ruö u, Rodos arö gun, daun kub Padara arno.

2 Daun kub Padara amun nîjno, nîg magîb ap ram mînön Pönisia arnîg geia. Anîb u, hon nîg magîb anîbu udun hadno.

3 Am am, ram mînön nîg rîb gus ga airan Saipras nîmagö sîdagö lau adö mîdö nîjöl gî, am am, ram mînön Siria söl apun me, nan kago gau ud yunîg am daun kub Daia pîdön gîno.

4 Daia am pîdön gun, am nîbi bî Jisas nîp nîj udla gau kalîp uhai nîjun, kalîp aip wîk añî ap mîdaino. Pen God Ana nîpe kalîp gasî nö, kale Pol nîp hagla, “Jerusalem arnîg gabön u, aragmön,” a gîla.*

5 Pen arnîg gîno magö u, nîbi bî Jisas nîp nîj udla anîb gau, nîbi bî, nî pai kale gau magöñhalö hanîp dam daun kub anîb hön adö nîg go† au amun, kalîp aip kugom yîmun, God nîp sabe gîno.

6 Pen hon, “Kale au mîdaiim,” a gîno, kale pen, “Kale gau arim,” a gîlö, hon am nîg magîb u raul mîgan u arno nîjöl gî, kale ado gî ram kale arla.

* 20:23: Ap 9:16; 21:11 * 20:24: Ap 21:13; 2Di 4:7 * 20:28: 1Di 4:16; 1Pi 5:2-4 * 20:29: Mad 7:15; Jon 10:12

* 20:31: 1De 2:11 * 20:33: 1Ko 9:11-12 * 20:34: Ap 18:3; 1De 2:9 * 21:4: Ap 20:23

Agabas, Pol n̄ip an̄ig an̄ig ḡinaböl, a ga

⁷ Pen hon n̄ig maḡib udun, daun kub Daia arö gun, am daun kub Dolemais p̄idön̄ ḡino. P̄idön̄ gun, n̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄ij udla gau kal̄ip, “Kale m̄idpim?” a gun, n̄in bad ap kal̄ip aip an̄ an̄ib au m̄idaino.

⁸ Ruö u kal̄ip arö gun, am Sisaria amjakun, Pilip ram u am hanno. N̄ipe Jisas manö aij hag n̄i ajep b̄i ap. N̄ipe me, nöd Jerusalem m̄idöm, b̄i unbö kagol̄ j̄ij u aip nan magö n̄ime l̄m̄idöp. *

⁹ Pen b̄i Pilip an̄ibu, pai n̄ipe m̄ihau m̄ihau, Jisas manö aij u hag n̄im̄idal. Pai an̄ib gau kale b̄i udagla.

¹⁰ Hon Pilip aip m̄idaino n̄in an̄ an̄ib au, b̄i God manö hagep Agabas ram m̄inön̄ Judia n̄ibö aua. *

¹¹ Agabas apöm, Pol dip naḡi n̄ipe u udöm, n̄imagö ma n̄ipe ke naḡi löm haga, “Ana U† hagöp, ‘B̄i dip naḡi nap n̄ibö an̄ibi, Juda kai Jerusalem au n̄ip naḡi löm, dam Juda n̄ibi b̄i wasö gau kal̄ip n̄inaböl,’ a göp,” a ga. *

¹² Hon magöñhalö manö an̄ibu n̄ijun, Pol n̄ip neb neb gun hagno, “Jerusalem aragmön,” a ḡino.

¹³ Hagaino, Pol pen pe haga, “Ȳip n̄ihön̄ ḡin̄ig mög gö m̄i†ön̄ ḡipe, m̄idmagö yad ilön̄ göp. Yad Jerusalem amem, ‘B̄i Kub yad Jisas,’ a ḡinabin. Kale manö u n̄ijlö, mulu lugö, ȳip naḡi l̄n̄iḡ geinaböl aka böñ nöp al pak l̄n̄iḡ geinaböl u, p̄i†ij̄ gagnabin. Halöwalö am hagnabin,” a ga. *

¹⁴ Pen hon Pol n̄ip an̄ig ḡi hag wasö n̄ijun, arö gun, hagno, “B̄i Kub n̄ipe ke n̄ijöb rö ḡinab,” a ḡino.

Jerusalem n̄ibi b̄i Pol n̄ip hag jula

¹⁵ Pen hon an̄ig göl Sisaria m̄idun, Jerusalem arnabun, a gun, nan hon gau ḡi j̄in ḡi lun, hadno.

¹⁶ N̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄ij udla Sisaria n̄ibö r̄imnap aip Jerusalem arno. Kale han̄ip dam Neson ram u l̄lö, aip hanno. B̄i Neson an̄ibu Saipras n̄ibö. N̄ipe Jisas n̄ip nöd nöp n̄ij uda.

¹⁷ Jerusalem amjakno, n̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄ij udla gau magöñhalö han̄ip n̄ijlö aij ga.

¹⁸ Rol Pol hon aip Jems n̄ip manö hagn̄ig arno. Jerusalem n̄ibi b̄i Jisas n̄ip n̄ij udla gau kal̄ip abad m̄idm̄idal b̄i gau magöñhalö ap magum göm m̄ideila.

¹⁹ Pen hon amjakun, Pol kal̄ip, “Kale m̄idpim?” a göm, God n̄ip abad m̄idö n̄ijöl̄ ḡi, ram m̄inön̄ gau gau ajöm, Juda n̄ibi b̄i wasö gau nan n̄ihön̄ n̄ihön̄ ga u magöñhalö, b̄i an̄ib gau kal̄ip aiud an̄ibu haga. *

²⁰ Pol an̄ig göl aiud an̄ibu hageia n̄ijöm, God n̄ip aij a göm, Pol n̄ip hagla, “Mam. Ne n̄ijban, Juda n̄ibi b̄i iru n̄ibanö Jisas n̄ip n̄ij udpal u pen klö yab̄i göm hagpal, ‘Hon Juda n̄ibi b̄i m̄idpun. An̄ib u, Juda lo adö u nöp gun,’ a ḡipal. *

²¹ Pen Juda n̄ibi b̄i gau r̄imnap Jerusalem i apöm hagpal, ‘Pol n̄ipe, Mos̄is hadame nöp lo manö kal̄i kl̄i† r̄ika u arö göm, hon Juda kai ḡipun adö u arö göm, Juda n̄ibi b̄i ju am Juda n̄ibi b̄i wasö ram m̄inön̄ an̄ gau m̄idpal kal̄ip hagöp, “N̄i kale gau hañ r̄ib̄ ḡi dō gaggim, Juda kai ḡipal rö gaggim,” a göp,’ a ḡipal.

²² Ne uri Jerusalem i auban, manö an̄ibu gau gau arö n̄ijñaböl. An̄ib u, hon aige gun a gun, manö an̄ibu hag am̄il ap̄il ḡino.

²³ Manö hag am̄il ap̄il gun, manö adö an̄i hag l̄no u uri nöp hageinabun, ne n̄ijmön, hain̄ ḡimön. B̄i hon i b̄i m̄ihau m̄ihau, manö klö n̄ijö n̄ijö God n̄ip hagabun, a ḡipal.

²⁴ An̄ig ḡipal rö, God n̄ip nan pak sabe ḡi n̄in̄ig gaböl. An̄ib u, ne am n̄in̄ r̄imnap kal̄ip aip m̄idmön, nan n̄ihön̄ n̄ihön̄ göm God amgö ilö u† m̄ideinaböl u, ḡi aij ḡimön, nan God n̄ip sabe ḡi n̄inaböl gau ne rau n̄imön, kal̄ip ḡi n̄imön me, hainö nab̄ic umagö kale u r̄iknaböl. An̄ig geinabön u me, n̄ibi b̄i gau magöñhalö n̄ijñaböl, nöp manö hagla an̄ibu piral nöp hagla. Kale n̄ijñaböl, ne Juda n̄ibö u me, hon Juda kai ḡim̄idun rö nöp ḡim̄idan. *

²⁵ Pen Juda n̄ibi b̄i wasö Jisas n̄ip n̄ij udla gau kal̄ip köp kal̄i kl̄i† r̄ik n̄in̄ hagno, ‘N̄ibi b̄i r̄imnap nan ȳihar̄ij̄ piral gau sabe göm, wal kaj pakaiöl, kale n̄ijagmim. Wal kaj nan gau hagape n̄ijagmim. Wal kaj nan gau rugu bu ḡilö umain̄m u, n̄ijagmim. N̄ibi si b̄i si gaggim,’ a gun, köp kal̄i kl̄i† r̄ikpun,” a ḡila. *

²⁶ An̄ig hageila, Pol manö kal̄ip u udöm, ruö b̄i m̄ihau m̄ihau nan sabe ḡi n̄in̄ig ḡila b̄i an̄ib gau aip, kale nan n̄ihön̄ n̄ihön̄ göm God amgö ilö u† m̄ideinaböl u, ḡi aij göm, God sabe gep ram u arla. Amöm, Pol b̄i abad m̄ideila gau kal̄ip haga, “Hon n̄in̄ unbö kagol̄ j̄ij u m̄idun, n̄in̄ mudun j̄ij u God n̄ip nan r̄imnap ke ke dapun, n̄ip sabe ḡi n̄inabun,” a ga. *

Juda n̄ibi b̄i Pol n̄ip ud sis̄i l̄ila

²⁷ Pol an̄ig hagöm, kale nan n̄ihön̄ n̄ihön̄ göm, God amgö ilö u† m̄ideinaböl u, ḡi damöm, mudun j̄ij n̄in̄ u söl gö n̄ijöl̄ ḡi, Juda n̄ibi b̄i Esia Propins m̄idöm aula r̄imnap n̄ijla, Pol God sabe gep ram raul u m̄ideila. N̄ipe m̄ideia au n̄ijöm, n̄ibi b̄i

* 21:8: Ap 6:5; 8:40

* 21:10: Ap 11:28

* 21:11: Ap 20:23; 21:33

* 21:13: Ap 20:24

* 21:19: Ap 15:12

* 21:20: Ap 15:1,5

* 21:24: Nab 6:1-20; Ap 18:18

* 21:25: Ap 15:29

* 21:26: 1Ko 9:20

mideila gau manö haglö, kale kal juöm Pol nöp ud sisi lila.

²⁸ Pol nöp ud sisi löm, wññ kub alöm hagla, “Nibi bi Isrel gai. Bi anibi nipe ram mññonj ke gau gau magöñhalö ajöm, nibi bi gau kalip manö piral hagöm, hon Isrel nibi bi abe, lo hon abe, God sabe gep ram i abe manö najj hagab. Pen adö anibu nöp, uri nipe Juda nibi bi wasö gau God sabe gep ram raul migan au aragep gau, kalip hañowañö uñ gñ dauub. Anib u, nipe ram uñ anibi gñ najj göp,” a gñla.

²⁹ Kale manö hagla anibu, gasi kale ke nöp nññom piral hagla. Pol yñharñj Dñropimas aip God sabe gep ram söl gau ajailö nññöl göm, gasi kale ke nññom hagla, “Pol bi ne Dñropimas Epesas nñbö u aip God sabe gep ram raul migan u arbil,” a gñla. *

³⁰ Pen kale anig haglö, manö anibu nibi bi gau magöñhalö nññom, ke nñbö ke nñbö apöm Pol nöp ud ðip gñ dam God sabe gep ram honj yanj yulö nññöl gñ, adññ ajönj gñ ññla.

³¹⁻³² Nibi bi iru yabññ hauñ kub hagöl göm, kal ju Pol nöp böñ nöp al pak linig geila. Pen geila manö anibu Rom ami bi kub yabññ mideila au arö, nipe ami bi abad midmidal bi kub nipe rñmnap udöm, ami bi rñmnap udöm, lel am nibi bi magum gñ mideila au amjakla nññom Pol nöp pak ado malo geila u arö gñla.

³³ Ami bi kub anibu apöm, Pol nöp ud sisi löm, bi nipe gau kalip haga, “Kale nip sen mññöp lñmim,” a ga. Hagö, haga rö gñla. Pen nipe bi nöð mideila gau kalip hag nñña, “Nipe nan nññon gajñp nip anig gabim?” ö ga.

³⁴ Hageia, kale manö ke ke hagöm, manö pig kub yabññ gñla. Anig gñlö, ami bi kub u manö it ap nññagöm, bi nipe gau kalip haga, “Nip dam ram kub pñdönj kale ud arim,” a ga.

³⁵ Hagö, ami bi kale Pol nöp dam ajönj it goñ au amjaklö nññöl göm, nibi bi iru yabññ nöp se göl amöl göm Pol nöp sññköm, ud pakun, a göm, pen pen gñ yueila nññom bi ami bi rñmnap Pol nöp ud ka göm, ram raul kale ud arla.

³⁶ Pen nibi bi gau kale kal hagöm hagöm, hagla, “Nip böñ nöp al pak lim!” a gñla. *

³⁷ Pen ami bi gau Pol nöp dam ram raul migan yanj arnig gñlö nññöl gñ, Pol ami bi kub yabññ u nip haga, “Manö yad nöp ap hagnam aka?” ga.

Hageia, ami bi kub yabññ u haga, “Yad nññbin ne Grik manö nññban.

³⁸ Yad gasi nññbin e, ne me, bi au lñip nñbö bi pen pen gñpal po dausan (4,000) nöp udöm, dam ram mññonj kabö nöp middöp anj gau pi göl mideila, bi u nöp, a gñ nññbin.

Pen ne Grik manö nññban u me, ne bi anibu wasö,” ga. *

³⁹ Hageia, Pol haga, “Wasö, yad bi Juda ap. Yip yag daula daun kub Dasas, Silisia Propins gau. Daun kub yad u hib middöp. Pen yip yau, a gñmön, yad nibi bi gai i kalip manö ap hag ññnam,” a ga.

⁴⁰ Hageia, ami bi kub u yau, a gö, Pol kabö ubññ ran arep adö u abö gñ middöm, ñññ mññic gö, nibi bi gau manö arö gñlö nññöl gñ, Juda nibi bi hagnmidal manö u löm, kalip manö haga.

22

¹ Pol nipe Juda nibi bi hagnmidal manö u löm, haga, “Bapi mam bi. Manö kalöp hagnig gabin u nññ midaiim,” a ga.

² Anig hageia, nipe Juda nibi bi hagnmidal manö yöl haga rö nññom, manö manö gagöm, agamij yabññ nöp mideila.

³ Kale agamij midlö nññöl gñ, Pol kalip haga, “Yad Juda nñbö u pen yip yag daula daun kub Dasas, Silisia Propins gau. Pen yad ap Jerusalem i, manö hag ñeb bi Gameliel aip midem, kub gñnö u me, apis bac bi lo manö nññon nññon hagla u magöñhalö yip hag ñö, nññbin. Anib u, kale God nöp ud aij gun, a gñmim, kñññ aij nöp gñpim rö, yad u rö nöp gñmidin. *

⁴ Nibi bi Jisas Adan anibu arla gau kalip gñ najj yabññ gñmidin. Kalip al pak lin, a gem, nibi abe bi abe kalip hañowañö nagñ lem, dam nagñ linmidin. Pen rñmnap gñ najj gñ dam pak linö, böñ nöp ummidal. *

⁵ Gñmidin anibu, God nöp nan sabe gep bi kub yabññ u abe, bi manö ud asikep Kansol midpal bi kub gau abe, kalip hag nññbe, piral hagöp, a göm, hagagnaböl; nññö hagöp, a gñnaböl. Ñññ ap yad Damaskas arnig gainö, bi kub anib gau yip köp rñmnap nñmam bi kale Damaskas mideila gau kal kñññ rik ññla. Köp anibu kal kñññ riköm hagla, ‘Pol nöp abad midaimim. Damaskas nibi bi Jisas nip nññ udpal gau kalip nagñ löm, dam Jerusalem i daunñm,’ a gñla. Yad köp anibu udem, kalip nagñ li Jerusalem daunö, ilön udnaböl, a gem, Damaskas arnö.

Pol nöð Jisas nip nññ uða, aiud u haga

⁶ “Pen yad köp anib gau udem, bi rñmnap aip am am sñdö anj aulñk magö u, Damaskas sösöl gñno nññöl gñ, adññ mailö kub unbö ke kumi kabö adö lanj nñbö ap lugöm yip nñña.

⁷ Anig gö, yad ap lug mññonj yanj paknö nññöl göm, manö ap yip haga, ‘Sol, Sol, yip nññon gññig gñmön pör gñ najj gabön?’ ö ga.

⁸ “Hageia, yad hagnö, ‘Bi Kub! Ne ban?’ ö gñnö.

“Hagainö, haga, ‘Yad bî Jisas Nasared nîbô; yîp pôr gî najî gabôn u nôp hagabin,’ a ga.

⁹Bî yad aip araino gau, mailö kub u nînjla u pen manö magö yîp haga u apdi nînjagla.

¹⁰“Yad pen hagnö, ‘Bî Kub. Nîhôn gînam?’ ö gînö.

“Hagainö, yîp haga, ‘Ne urakmön, Damaskas ammön, bî ap apöm, nîhôn nîhôn gînabön u nôp hagnab,’ a ga.

¹¹Mailö anîbu mailö kub yabîl göm, amgö yîp u böj nôp we ga. Anîg gö, bî yad aip araino gau, yîp nîmagö kîd u udöm, u† gî Damaskas arno.

¹²“Pen daun kub anîbu bî ap mîdeia. Hib nîpe u Ananias. Nîpe lo hon u nîj aij göm, hagöp hagöp rö nôp gîmîdöp. Bî anîbu nôp, Juda nîbi bî Damaskas mîdeila gau magöjhalö hagla, ‘U bî aij yabîl,’ a gîla.

¹³Pen nîpe yad mîdainö söl au apöm yîp haga, ‘Mam Sol. Amgö magö ne kauyan nîl nôj,’ a ga. Anîg hagö nîjöl gî, adîj amgö yad we ga u böj nôp kamîj lö, nîl nîjem nôp nîjnö.

¹⁴“Anîg gö, Ananias yîp haga, ‘God apîs bac bî hon sabe gîmîdal God u nôp, nôp uda. Udöm, nîpe nan nîhôn nîhôn gînîg gabin a gînab u nôp yamö nîjnabön. Nîpe gasî nîjôb, ne Bî Kamîj Aij nîpe u waiö nîjmön, manö maj mîgan nîpe ke hagainîm manö u ne ke waiö nîjnabön.

¹⁵God wög gî ñeb bî mîdmön, nôp nîhôn nîhôn gajîp amgö nîjban u, manö nîhôn nîhôn hagajîp apdi nîjban u, nîbi bî gau magöjhalö kalîp hag nînabön.

¹⁶Anîb u, abad mîdagaimön. Urakmön, God nîp sabe gîmön, nîg pakeinabön, nîpe nan si nan najî gîpan gac u lîk gî ke yunab,’ a ga.

“Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij yad u hag nîjmön,” a ga

¹⁷“Anîg hagö, haga rö nôp gînö. Hainö Jerusalem i apem, God sabe gep ram u amem, God nîp sabe gî mîdem, naböj nîjnö.

¹⁸Naböj nîjem, yad Bî Kub nîjnö nîjöl göm, nîpe yîp haga, ‘Yîjîd Jerusalem arö gîmön, ram mînöj ke gau armön. Nîbi bî gai i manö aij yad hageinabön u nînjagnaböl,’ a ga. *

¹⁹“Anîg hageia, yad hagnö, ‘Bî Kub. Kale ke yîp nîjbal, yad nöd Juda magum gep ram gau ajem, nîbi bî nôp nîj udla gau kalîp nagî lem, mînu magö nôp pakmîdin. *

²⁰Pen nîn ap bî manö aij ne hagep Sîdipen nîp kabö ju pak lîlö nîjöl gem, yad

bî nîp pak leila gau walîj kale ud ju lîla gau abad mîdem, paj hagnö,’ a gînö. *

²¹“Anîg hagainö, Bî Kub yîp haga, ‘Yad nôp hag yunö ammön Juda nîbi bî wasö mîlö gau mîdpal gau arnabön,’ a ga,” a ga. *

Ami bî kub u Pol nîp abad mîdeia

²²Juda nîbi bî Pol manö hageia u nîj mîd damöm, Juda nîbi bî wasö manö u nôp hagajîp u nîjöm, kale meg magö dap ranöm manö kub yabîl hagöm hagla, “Nîp ud al pak lim! Bî unbö rö kamîj mîdagnîm,” a gîla.

²³Manö kub anîg hagöl gî, walîj kale rîmnap ud ju löm, halpîl gau lîhu udlö, lîhu udlö, halpîl ap rana.

²⁴Anîg geila, ami bî kub yabîl u, bî nîpe rîmnap kalîp haga, “Nîp dam ram raul mîgan dammîm, pakaimîm, nîbi bî gai i nîhôn gînîg nîp manö kub hagaböl îl u kalöp hag nînîm,” a ga.

²⁵Anîg hagö, nîp paknîg damöm, nagî adîk lîla. Pen Pol nîpe ami bî kub söl anîb au urak mîdeia u nîp haga, “Hon Rom nîbi bî lo ap anîg göl mîdagöp. Bî Rom nîbö kabö göl gau yîharîj pakagnaböl. Kale nöd manö kub hagöm, manö ud asîköm, gînaböl,” a ga. *

²⁶Pol anîg hagö, ami bî kub anîbu am bî kub yabîl u nîp haga, “Ne nîhôn gînîg gabön? Bî anîbu nîpe bî Rom nîbö rö,” a ga.

²⁷Anîg hageia, ami bî kub yabîl u apöm, Pol nîp haga, “Ne nîjö bî Rom nîbö rö aka? Yîp hagö, nîjîm,” a ga.

Hageia, Pol haga, “Yau. Nîjö, yad bî Rom nîbö rö,” a ga.

²⁸Hageia, ami bî kub yabîl u haga, “Yad mani kub yabîl u yuem me, Rom bî mîdpin,” a ga.

Hageia, Pol pen haga, “Yîp Rom nîbö rö yag daula u me, yad bî Rom nîbö rö mîdpin,” a ga.

²⁹Pol anîg hageia, bî nîp nagî lîla gau pîñîj gîla. Ami bî kub yabîl u, “Bî i Rom nîbö rö u pen nîp nagî lîbin,” a göm, u rö nôp pîñîj ga. *

³⁰Ruö pen ami bî kub yabîl u, Juda kai Pol nîp manö nîhôn hagaböl u nîj aij gîn, a göm, God nan sabe gep bî kub gau abe, Juda kansol bî gau magöjhalö abe, auim a gö, ap magum gîlö nîjöl gî, Pol nîp am hubîk gî dapöm, mîdeila an au la.

23

Pol Juda Kansol kub bî gau kalîp manö haga

* 22:18: Ap 9:29-30 * 22:19: Ap 8:3; 26:9-11 * 22:20: Ap 8:1 * 22:21: Ap 9:15 * 22:25: Ap 16:37 * 22:29: Ap 16:38

1 Pol nıpe Juda Kansol kub bı anıbu gau kalıp nıj ij halö löm haga, “Mam bı. Yad God hagöp rö pör gıpin u me, gası mlö nıjöl gem mıdagpin,” a ga.

2 Pol anıg hageia, Ananaias, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıt u, bı söle au mıdeila gau kalıp haga, “Maj hañ nıp pakmim,” a ga. *

3 Anıg hageia, Pol Ananaias nıp haga, “Ne mulu sıgi lauöl mıdpan. Nıbi bı gau nöp nıjöl, bı aij rö mıdpan u pen gası magö ne nıjban u naj yabıt göp. Anıg hagpan anıbu, God nöp pen pe paknab. Hon Juda gıpun rö nıjömön, yıp manö kub hagpan u pen Juda gıpun adö u arö gımön, ‘Nıp halöwölö pakim,’ a gıpan,” a ga. *

4 Pol anıg hageia, bı söle au mıdeila anıbu gau hagla, “God nıp nan sabe gep bı kub yabıt u nıp hag juabön aka?” gıla.

5 Hageila, Pol pen pe haga, “Mam bı. Nıpe God nıp nan sabe gep bı kub yabıt hagöp a gem nıjagpin. God Manö u kalı klıñ rıköm hagla, ‘Bı kub kale gau kalıp hag juagmim, wasö,’ gıla,” a ga. *

6-8 Pen Pol nıpe nıja, bı Kansol kub mıdeila anıbu gau rımnap Sadyusi nıbi bı nıjla rö nıjla, rımnap Perisi nıbi bı nıjla rö nıjla. Bı Sadyusi gau gası kale u nıjöm hagmıdal, “Ejol gau mıdagpal. Ana mıdagöp. Nıbi bı gau umöm, böj nöp umöm, urakagnaböl,” a gımıdal. Pen bı Perisi gau unbö gası nıjagmıdal. Gası kale u nıjöm hagmıdal, “Ejol gau mıdgal. Ana mıdöp. Nıbi bı gau umöm, böj nöp umöm wasö, uraknaböl,” a gımıdal. Pol nıpe yam ke ke mıdeila anıbu nıjöm, manö kub hagöm, haga, “Mam bı. Bac bı yad gau magöñhalö Perisi nıbö; yad u rö nöp Perisi nıbö nöp. Yad nıbi bı umöm uraknaböl manö hagnö u me, yıp pen manö kub hagaböl,” a ga. Anıg hageia, bı Sadyusi Kansol kub gau asık ke ke löm, bı Perisi Kansol kub gau asık ke ke löm, manö pen pen hagla. *

9 Manö pen pen hagöm, manö bıalö göm, manö hauı gıla. Hageila, Perisi kai bı lo hag ñeb bı kale rımnap uraköm, manö pen pen hagöm, hagla, “Bı i nan naj ap göp, a gun, hagagabun. Nıpe Damaskas areia ñın u, ana ap aka ejol ap nıp hagö nıja rö löp; hon nıjagpun,” a gıla.

10 Anıg hagöm, pen pen hag ud areila nıjöm, ami bı kub yabıt u nıjöm, mıdö mıdö anıg hag damöm Pol nıp ud gı dö gı adıñ adıñ löl rö löp, a göm, ami bı nıpe gau kalıp hagö, Pol nıp ut gı dam ram kub raul kale dap lıla.

11 Pen ñın anıbu sıb anı yaj Bı Kub apöm Pol mıdeia söle au urak mıdöm haga, “Gası halö mıdaimön. Manö aij yad u Jerusalem i hagpan rö, daun kub Rom ammön, u rö nöp hagnabön,” a ga. *

Pol nıp al pak lınabun, a gıla

12-13 Ruö pen Juda bı ñınjuöl mıñöp rö ap magum göm, manö hag adö añı löm hagla, “Hon Pol nıp böj nöp al pak lınabun. Nıp al pak lagpun magö i, nan ñınagun, ñıg ñınagnabun!” a gıla.

14 Anıg hagöm, am God nıp nan sabe gep bı kub gau abe, bı manö ud asıkep gau abe, kalıp hagla, “Hon manö klö manö nıjö nıjö God nıp hagpun. Nan magö ñınagnabun; Pol nıp böj nöp al pak lun me, hainö nan ñınagnabun.

15 Anıbu u, kale abe Juda Kansol kub bı gau abe, Rom ami bı kub yabıt u nıp manö yumim, pıral hagmim, ‘Pol nıp ut gı i daube, nıp manö rımnap halö hag nıj aij gun!’ a gımim. Kale pıral anıg hageinabim, hon uñın lı mıdun, i auö nıjöl gun, nıp böj nöp al pak lınabun,” a gıla. *

16 Pen Pol pi yıñ nıpe u, Pol nıp paknıg gıla manö anıbu nıjöm, nıhap Pol nıp dam lıla ram u amöm, nıp hag ña.

17 Hag ñö, Pol nıjöm, ami bı kalıp abad mıdeia bı ap wıñ alö, aueia, nıp haga, “Bı praj i manö nıpe ap mıdöp. Nıp ut gı ami bı kub yabıt mıdöp u arö, manö anıbu hagan,” a ga.

18 Pol hagö, ami bı anıbu pi yıñ nıpe anıbu nıp ut gı ami bı kub yabıt mıdeia u ammil, haga, “Bı nagıman Pol u hagöp, ‘Bı praj i manö ap mıdöp nıjöm nıp ut gı dam ami bı kub yabıt mıdöp u arö, manö anıbu hagan,’ a gajıp, nıp ut gı dauabin i,” a ga.

19 Anıg hagö, ami bı kub yabıt u, nıbi bı rımnap nıjgaböl, a göm, ñı anıbu nıp ñımagö kıd u udöm, ut gı ke ke got gau amöm, haga, “Yıp manö hagnıg gabön u hag,” a ga.

20 Hageia, ñı praj anıbu haga, “Juda bı gau rol nöp manö yuöm, pıral hagnaböl, ‘Pol nıp dam Juda Kansol kub mıdgal u auaimön, manö rımnap halö hag nıj aij gun,’ a gıgaböl.

21 Anıbu u, manö kale hagaiöl u nıjagmön, wasö. Bı kale ñınjuöl mıñöp rö Pol nıp al pak lun nöp me, kauyay nan magö ñınjun ñıg ñınjun gıñabun, a göm, manö hag lıbal. Kale manö nöp u nıjgun, anıg gun, a göm, abad mıdgal,” a ga.

22 Nı praj anıg hageia, ami bı kub yabıt u nıjöm, nıp hag yuöl gı haga, “Nıbi bı rımnap kalıp nıjömön, ‘Ami bı kub yabıt u

* 23:2: Jon 18:22-23 * 23:3: Mad 23:27 * 23:5: Eks 22:28 * 23:6-8: Mad 22:23; Ap 26:5 * 23:11: Ap 27:24;

28:16,23 * 23:15: Ap 25:3

nþp anig anig gþ hagem auabin, a gimön, hagagmön, wasö yabþ, a göm kabö la.

kub gþ la u limim, abad mid aij gimim, a ga.

Pol gapman bþ kub Piliks mþdeia ara

²³ Ami bþ kub yabþ u anig hagöm, ami bþ abad middep nþpe mþhau kalþp wþñ alö, aulö, haga, "Ami bþ gau ññjuöl unbö sþduñ laj (200) udmil, ami bþ kaj hos adö asþk göl pen pen gþpal gau ññjuöl mþhau nþganj ado gþ da unbö sþduñ laj (70) udmil, ami bþ wim gasal pen pen gþpal gau ññjuöl unbö sþduñ laj (200) udmil, mþñi sþb anj yanj nöp Sisaria armil.

²⁴ Pol nþp kaj hos rþmnap halö ññmön, nþp uþ gþ dam aij gimil, gapman bþ kub Piliks midöp u yumil, aumil," a ga.

²⁵ Anig hagöm, nþpe bþ kub Piliks nþp köp ap kalþ klññ rþka:

²⁶ Yad Klodias Lisias. Nöp gapman bþ kub Piliks köp i kalþ klññ rþkabin.

Ne midpan?

²⁷ Bþ nöp yuabin i, Juda nþbi bþ nþp ud sisþ löm, pak lññig geila, pen yad nþñnö nþpe bþ Rom nþbö rö u nþñem me, ami bþ yad rþmnap aip am nþp uþ gþ daunö. *

²⁸ Dapem, nþp al pak lññig gþla manö il anþbu nþñnam, a gem, nþp dam Juda Kansol kub manö hagep kale au amem nþñnö, *

²⁹ Juda nþbi bþ kale gþpal rö lo manö adö rþmnap nöp mþdeia. Pen nþpe nan rþmnap gö. nþp böñ nöp al pak lep aka nagþ lep manö il ap mþdageia.

³⁰ Pen manö ap hagla, 'Bþ anþbu nþp ulñññ lun, alnabun,' a gþla nþñem, ne midpan u yuabin. Bþ nþp manö hagal anþb gau rþmnap hag yunö, amöm, nöp manö il anþbu hagnaböl.

Manö hagin me u. *

³¹ Ami bþ kub yabþ u anig hagöm, köp anþbu gþ ñö, ami bþ gau Pol nþp sþböñ yanj nöp uþ gþ damöm, daun kub Adipadris amjakla.

³² Ruö ami bþ il ajmþdal gau magöñhalö ado gþ Jerusalem arla. Ami bþ kaj hos adö asþk göm pen pen gþmþdal gau nöp Pol nþp dam daun kub Sisaria arla.

³³ Sisaria amjaköm, am köp dauajal u, gapna ram mþñöñ anþbu abad midmþdöp u nþp köp anþbu ñöm, Pol ññmagö adö nþpe u lþla.

³⁴ Gapna nþpe köp anþbu amgö lþ nþñöm, Pol nþp haga, "Ram mþñöñ ne gai nþbö?" ö ga. Hageia, Pol haga, "Yad Silisia Propins nþbö," a ga.

³⁵ Pol Silisia Propins nþbö bþ mþdeia manö u nþñöm, bþ kub nþp haga, "Bþ nöp manö hagnaböl gau aueinaböl, manö kub ne hagnabun," a ga. Anig hagöm, bþ nþpe rþmnap kalþp haga, "Nþp dam Herod ram

24

Juda bþ kub gau Pol nþp manö kub hagla

¹ Pol nþp dam Herod ram gþ la u lþlö, ñññ unbö yþgwo mlö u mþdeia. Ruö mamþd ñññ u, God nþp nan sabe gep bþ kub yabþ Ananaias, daun kub Sisaria u arnþg, bþ manö ud asþkep rþmnap uþ gþ, bþ manö hagep kale Dedalas aip Sisaria arla. Manö kub hagep ram u amöm, kale gapman bþ kub Gapna Piliks u nþp, Pol anig göl anig göl ga u manö kub hagnig gabun, a gþla.

² Pol ram raul u daulö nþñöl gþ, bþ manö hagep Dedalas Gapna Piliks nþp haga, "Ne me mlö padö hanþp abad mþdajan, pen pen gun gþ gagun, mid aij gþpun. Ne gasþ nþñ aij gþmön gajan u me, ram mþñöñ hon i nan aij nan hain nþbö waiö löp u, hon mid aij gþpun.

³ Ram mþñöñ hon i rþgonj rþgonj gau magöñhalö pör nöp gþ aij gabön anþbu nþñun hon nöp aij yabþ a gabun.

⁴ Pen nöp manö mlö kub hagagnabin. Manö uþep magö ap hagnig gabin u, rþmid pak nþñöm.

⁵ "Bþ aui midöp i, hon nþñbun nþpe pör nöp gþ aij göp. Nþbi bþ gau kalþp manö piral hagö, kale manö piral anþbu nþñ udöm, nþpe gþ najj göp rö anig unbö rö nöp gþ najj gþpal. Ram mþñöñ ke gau gau magöñhalö ajom manö piral hagöm, Juda kai kalþp ud asþk ke ke lö nþñöl göm, kale gapman manö hag juöm, pen pen gþpal. Nþbi bþ Jisas bþ Nasared nþbö u nþp nþñ udþal gau, bþ kub kale ap me anþbu. *

⁶⁻⁷ Nþpe God sabe gep ram gþ najj gþñig geia, hon nþñun nþp ud sisþ lun nan hanþp gþ najj ga anþbu lo hon ke manö kub hagnig gaino, ami bþ kub yabþ Lisias kal ju apöm, *

⁸ nþp damöm haga, 'Bþ u nþp manö kub hagnig gþpal gau, bþ kub Piliks midöp au amöm, manö kub hagöl,' a ga. Anig hagö me, hon mþñi aubun. Manö anþbu Pol nþp hag nþñajmön, nþpe ke, nþp manö kub haggun manö il u hagö, nþñgabön," a ga.

⁹ Dedalas anig hagaiö, bþ Juda ap mþdeila gau, manö nþpe haga adö u nöp hagöm, hagla, "Nþñö yabþ hagöp," a gþla.

Pol gapna Piliks nþp manö haga

¹⁰ Gapna Piliks nþpe ññmagö dap ranöl göm, Pol nþp, manö hag, a gö, Pol haga, "Ne mþ iru nöp ram mþñöñ i abad mþdmön, nþñ aij gimön, manö ud asþk aij gþpan rö, yþñg göl nöp hagnabön. Anþb u nþñem yþp aij gö nþñöl gem nöp manö hagin.

* 23:27: Ap 21:30-33; 22:25-27

* 23:28: Ap 22:30

* 23:30: Ap 24:5-8

* 24:5: Ap 17:6

* 24:6-7: Ap 21:28-30

11 Ne bi gau kalip hag nɨɨaimön, hagnaböl ñin unbö mɨgan lanj araga nöp, yad Jerusalem aramem, God sabe gep ram u sabe gɨnabin, a gem, arnö.

12 Yad nɨbi bi rɨmnap udem, God sabe gep ram u aka Juda magum gep ram gau aka Jerusalem anj u, hibur najj gep rö manö rɨmnap hagagnö, wasö.

13 Yɨp mɨñi manö kub hagaböl u, ne nɨɨnabön manö il ap mɨdageinab, wasö.

14 Pen nöp manö ap waiö hagnɨg gabin. Yɨp hagat, 'Pol hon Juda gɨpun u rö rɨmnap gagöp; nɨpe pir alöm, Adan gɨsön nɨbö u arab,' a gɨpal. Yɨp Adan gɨsön nɨbö ajab, a gɨpal u, nɨɨö hagpal. Yad Adan gɨsön nɨbö ajem, bac bi sabe gɨmɨdal God añi anɨbu nöp sabe gɨmɨdin. Mosɨs Lo manö kalɨ kɨñ rɨka u abe, bi God manö hagep gau manö kalɨ kɨñ rɨkla u abe, magöɨhalö nɨɨ udöl gɨ mɨdpin.

15 Bi Juda aui mɨdpal, nɨbi bi aij gau abe, nɨbi bi najj gau abe, magöɨhalö umöm uraknaböl, a göm nɨɨɨbal rö u, yad u rö nöp nɨɨɨbin. *

16 God aip am mɨdeinabin, a gem, yad haöwawö gagɨn, wasö. God nɨɨɨöm aka nɨbi bi gau nɨɨɨöm, Pol kabö rö gagöp, a gɨnaböl u nɨɨem, pör nɨɨ aij gem, mɨd aij gɨpin.

17 "Pen yad mɨ rɨmnap Jerusalem aragnö. Pen nɨbi bi yad nan mɨdagöp gau kalip mani rɨmnap ñem, God nɨp nan sabe gɨ ñin, a gem, Jerusalem arnö.

18 Jerusalem amem, hon Juda bi God amgö ilö mɨd aij gun, a gun, nɨhön nɨhön gɨmɨdun u, gɨnö. Anɨg gɨ pɨs gem, God nɨp nan sabe gɨ ñin, a gem, God sabe gep ram u am mɨdainö. Anɨg göl gɨ mɨdainö u, bi aui kale apöm yɨp nɨɨɨla. Pen nɨbi bi iru nöp yad aip ap mɨdageila. Pen pen hagep manö rɨmnap hagagnö. *

19 Pen Juda nɨbi bi Esia Propins nɨbö gau Jerusalem apöm, God sabe gep ram au mɨdeila. Manö kale mɨdaiböp u, kale aui apöm, manö anɨbu hagblap.

20 Auagpal u, bi Juda Kansol kub gai i yɨp Jerusalem manö kub hagöm, yad nan najj gɨnö manö il nɨɨɨla u haglö, ne nöp!

21 Pen yɨp manö kub hagla ñin u, yad manö añi ap nöp hagnö. Meg mɨgan dap ranem hagnö, 'Yad nɨbi bi umöm uraknaböl, a gem, gasɨ u nöp nɨɨɨbin u me, yɨp manö kub hagabim i,' a gɨnö," a ga. *

22 Pol anɨg hagö nɨɨöl göm, Gapna Piliks, Adan u a gɨmɨdal manö u nɨɨ aij ga u me, Juda bi gau manö hageila u udagöm, haga, "Hainö ami bi kub yabɨl u Lisias auö, manö nɨpe u nɨɨem, manö anɨbu hagnabin," a ga. *

23 Anɨg hagöm, bi nagɨman kai kalip abad mɨdeia u nɨp haga, "Pol nɨp abad mɨd aij gɨmön; nɨp böɨ nöp nagɨ pɨdöp lagmön. Nɨpe nan rɨmnap mɨdagainɨm, nɨbi bi nɨpe gau kalip hag nɨɨö, nɨp ñöl," a ga.

Pol mɨ mɨhöp nagɨ mɨdeia

24 Ñin pro bad ap arö, ñin ap Piliks nɨbin nɨpe Drusila aip aulö. Nɨbi Drusila anɨbu nɨpe Juda nɨbö nɨbi. Pen kale ber apil, nugmul nɨpe Pol nɨp wɨñ alö, apöm, Kraiss Jisas nɨp aigöl göm nɨɨ udpal manö u hagö, Piliks nɨɨ mɨdeia.

25 Pol nɨpe manö hag damöl gɨ, hon aigöl gun gɨ aij gɨnabun manö u abe, hon aigöl gun hibur gasɨ mɨdmagö hon gasɨ göp rö nöp gagnabun manö u abe, God hainö hanɨp manö kub hagnab manö u abe Piliks nɨp haga. Pen Pol anɨg hagö, Gapna Piliks manö anɨbu nɨɨöm, pɨñɨɨ göm, Pol nɨp haga, "Ne mɨñi am mɨdaimön. Hainö yad ñin ap nöp wɨñ alnö, aumön," a ga.

26 Pen gapman bi kub anɨbu, gasɨ nɨpe ke gau nöp nɨɨa, "Yad Pol nɨp pör pör wɨñ alnabin u, nɨpe pen gasɨ nɨɨnab, 'Yad bi i nɨp agamɨj mani rɨmnap ñinö, hagö, arnam,' a göm, yɨp mani rɨmnap ñinab," a gɨ gasɨ u nɨɨa. Pen gasɨ anɨbu nöp nɨɨ mɨdöm, Pol nɨp dugo ruö wɨñ alö, apöm, manö hagnɨdɨl.

27 Mɨ mɨhöp pɨs ga nɨɨöm bi ne Posias Pesdas, Piliks kuö nɨp udöm, ram mɨnöp anɨbu gapna mɨdeia. Pen Piliks, Juda kai yɨp bi aij a gɨnaböl u aij a göm, Pol nagɨ mɨdeia u hubɨkaga.

25

Pesdas Pol nɨp manö kub nɨɨa

1 Pen Pesdas daun kub Sisaria u am gapna wög anɨbu udöm, ñin mɨhau nɨgan nöp mɨdöm, Jerusalem ara.

2-3 Pesdas Jerusalem arö nɨɨöl göm, God nɨp nan sabe gep bi kub gau abe, Juda bi kub rɨmnap abe nɨp am nɨɨöm, Pol anɨg göl anɨg göl gɨ najj ga manö anɨbu nɨp hagla. Juda bi gau kale ke agamɨj manö adö añi hagöm, Pol nɨp adan anj au ulɨɨɨn lun, al pak lɨnabun, a göm, hagla, "Hanɨp mög nɨɨmön, bi ne rɨmnap hagaimön, Pol nɨp yɨɨɨd ut gɨ Jerusalem dauöl," a gɨla. *

4 Anɨg hageila, Pesdas haga, "Pol nagɨ mɨdöp Sisaria. Anɨb u, yad Sisaria arnɨg gabin rö,

5 nɨp manö rɨmnap mɨdainɨm, bi kub kale rɨmnap hagep, yad aip Sisaria amöm, nɨp manö kub hagöl," a ga.

6 Pesdas anɨg hagöm, ñin raleb jɨɨ aka sɨduɨ lanj halö Jerusalem mɨdöm, ado gɨ Sisaria ara. Ruö, Pesdas nɨpe manö kub

* 24:15: Jon 5:28-29

* 24:18: Ap 21:12-28

* 24:21: Ap 23:6

* 24:22: Ap 23:26

* 25:2-3: Ap 23:15; 24:1

hagep ram raul migan u amöm, Pol nup dauim, a ga.

⁷ Pol nup daueila, Juda bi Jerusalem nubi aula gau apöm nup binig gıgabö göm, manö adö ke ke iru nöp hagla. Pen manö hagla adö anıbu gau manö il mıdö, hagagla. *

⁸ Kale manö hageila, Pol uraköm pen haga, “Yad Juda nıbi bi lo manö kale u rib rikagin; yad God sabe gep ram u nan najj ap gagin; yad Rom Empra Sisa nup manö najj ap hagagin,” a ga.

⁹ Hageia, bi kub Pesdas, Juda nıbi bi gau yip bi aij a gınaböl u aij, a göm, Pol nup hag nıjöm, haga, “Manö kub hagabun anıbi, Jerusalem amun hagun aka?” a ga.

¹⁰ Hageia, Pol haga, “Mıni Sisa manö kub adö nıpe u hadö mıdpin. Yad Juda nıbi bi kalıp nan najj ap gaggın u, ne u rö nöp hadö nıjban.

¹¹ Pen nan najj ap gınö, yip manö kub hagöm, al pak lun, a gıblap u, pıniñ gagnep; anıbu u yip al pakblap. Pen manö kub hagöm, manö il ap mıdagöp u, bi ap yip Juda nıbi bi kalıp nıinım rö lagöp. Anıbu u, ne yip Sisa mıdöp u yuö, nıpe ke manö anıbi nıjnab,” a ga.

¹² Pol anıg hagö, bi kub Pesdas am bi nıpe gau aip manö anıbu hag amil apil göm, ado gi apöm, haga, “‘Sisa manö kub yad u nıjnab,’ a gan u me, nöp Sisa mıdöp u hag yunabin,” a ga.

Kin Agripa aip nıin nıpe Benis aip

¹³ Pen yöp nın mıhöp lugö nıjöl gi, Kin Agripa aip nıin nıpe Benis aip, Pesdas gısön nöp gapna aua rö nıp am nıjul a gımil, Sisaria ammil, Pesdas aip nın bad rapın ap mıdailö.

¹⁴ Kale nın iru rö au mıdnıg gılö nıjöl gi, Pesdas nıpe Kin Agripa nıp haga, “Nöd Piliks gapna mıdeia nın u, nıpe bi ap nagı la. Pen gapna wög nıpe u arö göm, bi anıbu nagı lep ka u arık ara. *

¹⁵ Yad Jerusalem arainö, bi Juda God nıp nan sabe gep bi kub gau abe, Juda nıbi bi manö ud asıkep bi kub gau abe, bi anıbu nıp yip manö kub hagöm, hagla, ‘Ne hagnöm, Pol nıp al pak lılan,’ a gıla.

¹⁶ Pen manö il ap hageila nıjöm yad kalıp hagnö, ‘Hon Rom nıbi bi lo ap anıg göl mıdagöp. Nıbi bi yıharın al pakagun. Manö kub hagun nıjöm bi manö mıdainım gau amöm, bi kalıp gi najj ga amgö ilö nıpe au manö waiö hageinaböl; nıpe manö pen hageinab; manö il ap mıdeinab u, nıp al pak löl a gınabun,’ a gınö.

¹⁷ Anıg hagem, Juda bi gau yad aip Sisaria i apem, ruö me, am manö kub hagep ram raul migan u asıkem, Pol nıp am dauim a gınö, dauila.

¹⁸ Yad gası nıjnö e, manö kub yabıl mıdöp, a gınö u pen manö kub hagla gau manö haglö nıjöl gem nıjnö manö kub mıdageia, wasö.

¹⁹ Kale yıharın hagla, ‘God manö u, hon hag aij gıpun rö hagagöp. Pen bi Jisas u hadö uma u pen Pol hagöp nıpe kamın mıdöp a göp,’ a gıla.

²⁰ Manö hageila u yad nıj aij gaggın rö, Pol nıp hag nıjnö, ‘Ne Jerusalem areinabön, nöp manö kub hagnaböl aka?’ gınö.

²¹ Hagainö, nıpe wasö ga. Nıpe haga, ‘Yad nagı mıdeinabin. Hainö Empra Sisa nıpe ke manö anıbu hagnab,’ a ga. Anıg hagö, yad nıp Sisa mıdöp gau yunabin, a gem, nagı lıbin rö mıdöp,” a ga.

²² Pesdas anıg hageia, Kin Agripa haga, “Pesda. Bi anıbu manö nıpe ke hagö, yad nıjnabin,” a ga. Hageia haga, “Anıbu u, rol nıjnabön,” a ga.

²³ Anıg hagö, ruö, Agripa nıin Benis aip, waiñ aij aij nöp yımmil, ami bi kub rımnab abe, bi kub yabıl rımnab abe ul göm, nıbi bi kub auabun, a göm, nıin löl gi manö kub nıjeb ram raul migan u arla. Ap mıdlö nıjöl göm, Pesdas bi nıpe rımnab kalıp haga, “Pol nıp am dauim,” a ga.

²⁴ Hagö, daueila, Pesdas haga, “Kin Agripa abe, nıbi bi ap mıdpim gai i abe, bi i nıp nıjim. Juda nıbi bi nıp manö kub hagöm, bi anıbi böj nöp al pak lep, a gıpal. Yad Jerusalem mıdainö, yip anıg unbö nöp hagla. Aui auajın, unbö nöp hagla.

²⁵ Yad nıjbin, nıbi bi gau nan najj yabıl gılö, nın rımnab al pak lıbal u pen bi i nıp manö kub hagem nıjnö, nan anıbu rö ap gaga, wasö. Pen nıpe ke haga, ‘Empra nıpe ke manö yip hagnab,’ a ga. Anıbu u me, yad nıp Sisa nıp yunıg gabin.

²⁶ Bi anıbi Empra nıp hag yunabin u pen nıpe nan nıhön nıhön göp manö il u, köp halö kalı kılın rık nınam rö lagöp. Anıbu u, ne Kin Agripa abe, nıbi bi rımnab gai i abe, bi anıbi nan nıhön nıhön göp manö il u nıjnabin. Kale manö nıpe u nıjımim, manö il magö u yip hagnabım yad kalı kılın rıkem, Sisa mıdöp au yunam.

²⁷ Pen gası yad nıjbin u, bi nagıman Sisa mıdöp au yıharın yuem, lo nıhön nıhön rıb rıka u hagnabin u, aij gagöp, wasö,” a ga.

26

Pol Kin Agripa nıp manö haga

¹ Pen Kin Agripa Pol nıp haga, “Yad nöp apdi nıjöl mıdpin, manö hag!” a ga.

Anıg hagö, Pol nımagö dap ranöl göm haga,

² “Kin Agripa. Ne nöp apön yip manö hag, a gajan, Juda nıbi bi manö yip hagaböl u, nöp hagnıg gabin u, yip aij göp.

* 25:7: Ap 24:5-6

* 25:14: Ap 24:27

³ Hon Juda n̄bi b̄i ḡipun ḡipun adō u abe, manō pen pen hagpun hagpun adō u abe, ne magōḡhalō hadō n̄n̄ban u me, nōp hagn̄g gab̄in i, ȳip aij gōp. An̄b u, yad manō hagnō, ȳip iru n̄n̄agmōn.

⁴ “Yad n̄i pro ram m̄nōn̄ yad ke gau m̄d̄ainō n̄n̄n u abe, hainō am Jerusalem m̄d̄ainō n̄n̄n u abe, yad b̄i aigale b̄i rō m̄d̄pin u, Juda n̄bi b̄i gau magōḡhalō hadō n̄n̄bal.

⁵ Kale ȳip m̄lō padō n̄n̄midal. Yad b̄i Perisi, Juda lo manō n̄n̄jem, klō gem, asi mas̄i ḡi aij yab̄i ḡipin. Kale nōp manō an̄bu waiō hageinabōl u, yad manō n̄n̄ḡ hagebin u a ḡimōn n̄n̄nabōn. *

⁶ Pen God hadame nōp ap̄is bac b̄i kal̄ip manō aij hagō, gas̄i halō abad m̄d̄m̄dal manō an̄bu nōp n̄n̄j udpin u me, kale ȳip manō kub hagabōl.

⁷ Hon Juda īl ke ke unbō m̄gan laj magōḡhalō, God ap̄is bac b̄i kal̄ip haga manō aij u abad m̄dpun. God n̄ipe nan aij n̄n̄abin a ga nan aij an̄bu udun a gun, s̄idō aij s̄ibōn yaḡ n̄ip sabe gōl ḡi m̄dpun. Pen K̄in̄ Agripa, ne nō?! Manō haga an̄bu manō n̄n̄jō nōp hagōp a gem n̄n̄j udōl ḡi m̄dpin u me, ȳip manō kub hagabōl. *

⁸ Pen kale n̄hōn ḡin̄g n̄bi b̄i umbal gau, God gō uraknabōl, a ḡimim, n̄n̄jbm̄?

⁹ “Pen nōd yad ke, Jisas Nasared n̄bō manō hageila gau kal̄ip ḡi naji ḡinam, a gem, ḡi n̄n̄jmidin. *

¹⁰ Pen Jerusalem m̄dem, yad u rō nōp gainō. God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau ȳip haglō, n̄bi b̄i Jisas n̄ip n̄n̄j udla gau iru nōp am daunō, naḡi l̄im̄dal. Yad ke b̄i manō ud as̄ikep gau aip yau a ḡinō, r̄imnap bōḡ nōp al pak l̄lō umla, kal̄ip paj hagm̄din.

¹¹ Juda magum gep ram gau ajem, n̄bi b̄i Jisas n̄ip n̄n̄j udla gau kal̄ip mulu kal n̄n̄jem, kale Jisas manō n̄ipe u arō ḡilaḡ, a gem, kal̄ip ḡi naji ḡim̄din. Yad gas̄i adō ān̄i ap nōp n̄n̄jem, n̄n̄n r̄imnap n̄bi b̄i an̄b gau kal̄ip ulhai n̄n̄jin, a gem, ram m̄nōn̄ m̄lō kub gau ajm̄din.

Jisas Krai Pol n̄ip uda u, Pol aiud an̄bu haga

¹² “Pen n̄n̄ ap Damaskas n̄bi b̄i Jisas n̄ip n̄n̄j udla gau kal̄ip naḡi l̄i daunam, a ḡinō, God n̄ip nan sabe gep b̄i kub gau, yau, a gōm, kōp kal̄i k̄iñ r̄+k̄ n̄lō, udem hadnō.

¹³ Pen b̄i kub aij nōn̄! Yad s̄idō aḡ aul̄k̄i aua magō u, adan aḡ amōl ḡi n̄n̄jō, mailō kub unbō ke kumi kabō adō laj n̄bō yad b̄i r̄imnap aip araino gau pak n̄a. Mailō pak n̄a an̄bu, s̄idō mailō rō wasō; mailō an̄bu ke yab̄i ga.

¹⁴ An̄g gō, hon magōḡhalō m̄nōn̄ yaḡ ap lug pakun, yad n̄n̄jō, manō ap, manō yab̄i hon Arameik manō hagōm, ȳip haga, ‘Sol! Sol! Ȳip n̄hōn ḡin̄g pōr ḡi naji gabōn? Nōp pōr adan aij yamnam, a ḡipin u pen ne yad aip pen pen gabōn u, nōp ke ilōn ga,’ a ga.

¹⁵ “Hageia, yad hagnō, ‘B̄i Kub, ne ban?’ ō ḡinō.

“Haginō, B̄i Kub haga, ‘Yad Jisas, ȳip pōr ḡi naji gabōn u nōp hagebin,’ a ga.

¹⁶ An̄g hagōm ȳip haga, ‘Pen uri ne urak! Yad nōp manō hagn̄g aubin. Ne wōg ḡi n̄eb b̄i yad m̄dmōn, ȳip m̄n̄i amgō n̄n̄ban u abe, yad nōp hainō yamnabin u abe, n̄bi b̄i r̄imnap gau kal̄ip hag n̄n̄abōn.

¹⁷ Yad nōp hag yunō, ne ammōn̄ Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe hag n̄ō, nōp ḡi naji ḡilō n̄n̄jōl gem, nōp abad m̄dem ud as̄ik̄ yunabin.

¹⁸ Ne manō aij yad kal̄ip hag n̄ō, amgō we m̄dpal u amgō n̄i n̄n̄nabōl. Ne manō aij yad kal̄ip hag n̄ō, s̄ib gau m̄dpal u arō gōm mailō aunabōl. Ne manō aij yad kal̄ip hag n̄ō, Seden p̄idōḡ magō n̄ipe mo gau m̄dpal u arō gōm God n̄ip aunabōl. An̄g geinabōl, nan si nan naji ḡipal gau, Bapi n̄n̄jōm arō gō, n̄bi b̄i nōd ȳip n̄n̄j udpal gau aip seg kam̄n̄ m̄deinabōl,’ a ga. *

Pol God n̄ip wōg ḡim̄dōp manō u haga

¹⁹ “Pen K̄in̄ Agripa. Yad nabōḡ ram m̄nōn̄ kumi kabō adō laj u n̄bō apōm manō haga n̄n̄jō an̄bu arō gagnō.

²⁰ Damaskas amem, n̄bi b̄i an̄b gau kal̄ip manō aij an̄bu hag n̄n̄ō. Hainō am Jerusalem n̄bi b̄i kal̄ip hag n̄em, ram m̄nōn̄ Juda n̄bi b̄i m̄dpal gau magōḡhalō kal̄ip hag n̄em, Juda n̄bi b̄i wasō gau hag n̄em, ḡinō. Kal̄ip hag n̄em hagnō, ‘Nan si nan naji ḡipim u, n̄hōn ḡin̄g an̄g ḡipun, a ḡimim, arō ḡimim, God n̄ip ān̄i n̄n̄j udmim, nan naji gau hadō arō ḡipun u n̄n̄jōl a ḡimim, hagōp rō nōp ḡimim,’ a ḡinō.

²¹ Yad an̄g ḡinō u me, n̄n̄n ap God sabe gep ram au arainō, Juda b̄i aui kale ȳip ud s̄is̄i lōm, al pak l̄n̄g ḡila.

²² Pen God ȳip pōr nōp abad m̄dōp rō, yad uri magō i nōp aui urak m̄dem, manō aij n̄ipe u, n̄bi b̄i hib m̄dōp gau abe, n̄bi b̄i hib m̄dagōp gau abe hag n̄lō ḡi m̄dpin. Manō hag n̄abin an̄bu, adō ap ke wasō; b̄i God manō hagep b̄i gau abe, b̄i ne Mos̄is abe, hainō ḡinab a gōm kal̄i k̄iñ r̄+k̄la manō u nōp hag n̄abin.

²³ God manō hagep b̄i Aisaia God Manō kal̄i k̄iñ r̄+kōm haga, ‘Krais apōm, ilōn udōm umnab, pen n̄ipe b̄i nōd nōp kauyaḡ uraknab u me, Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe n̄n̄nabōl, God kal̄ip u rō nōp ud kam̄n̄ yun̄m rō lōp. An̄g ḡinab

* 26:5: Plp 3:5-6 * 26:7: Ap 23:6; 28:20 * 26:9: Ap 8:3 * 26:18: Ais 42:16; Ep 2:2; Kol 1:13 * 26:23: Luk 24:44-47; 1Ko 15:20

u nipe kalip mailö rö pak ñ+nab, ' a ga," a ga.*

²⁴ Pol manö anibu hagö nñjöl gı, Gapna Pesdas manö kub hagöm haga, "Pol, ne bi manö adö ke ke nñjban rö, nab+c jin mo ne mñlep göp hauñ almön hagabön," a ga.

²⁵ Hageia, Pol pen haga, "Bı kub aij yad Pesdas. Yad hauñ alö hagagabin. Gası nñjöl nñj aij gem, manö nñjö yabı u hagabin.

²⁶ Yad nñhön manö hagabin i, Kın Agripa nñpe ke hadö nñjöb. Jisas nñp nñhön nñhön göm manö nñhön nñhön göm gıla u pi göm gagla. Waiö nöp gıla u me, yad nñjbin, Kın Agripa nñpe magöñhalö hadö nñjöb. Anıg gö nñjem yad nñp pññj gem hagagabin, wasö," ga.

²⁷ Pol anıg hagöm Kın Agripa nñp nñjöm haga, "Kın Agripa. Ne bı God manö hagep gau manö hagla u, nñjö hagla, a gımön, gası nñjban aka? Yad nñjbin, manö anibu nñjö hagla, a gımön, nñjban," a ga.

²⁸ Pol anıg hagö, Kın Agripa pen haga, "Pol. Ne yıp, manö pro ap hagnö, Jisas bı nñpe ap mñdeianj, a gımön, yıp manö anibu hagabön aka?" ga.

²⁹ Hageia, Pol haga, "Manö utep hagnam aka manö mñlö hagnam, yad gası añı ap nöp nñjem, God nñp sabe gem hagabin, ne abe, nñbi bı manö hagabin nñjabol gai i magöñhalö abe, yad mñdpin rö mñdaim, a gem, sabe gabin. Pen yıp ren adıkpal rö kalöp löl, a gem, sabe gabin," a ga.

³⁰⁻³¹ Pol anıg hagö, Kın Agripa u, Gapna Pesdas u, Agripa nññn Benis u, nñbi bı mñdeila gau magöñhalö uraköm, höñ amöm, hagla, "Nñbi bı rımnag gı naij gılö me, manö kub hagöm, rımnag nagı löm, rımnag böñ nöp al pak lınaböl. Pen bı i nan naij ap gagöp, wasö," gıla.

³² Anıg hagöm, Kın Agripa nñpe Pesdas nñp haga, "Mññı nagı lep ram arö göm höñ arböp u pen nñpe, 'Sisa manö kub yad nñjñab,' a göp u me, nagı mñdöm, bı kub Sisa mñdöp u arnab," a ga.

27

Pol Rom arıg göm ñıg magıb uda

¹ Gapna Pesdas Pol Rom uri arñm a göm hagö, ami bı gau abad mñdep bı kub Julias u, Pol abe nagıman bı rımnag halö abe udöm abad mñdeia. Ami bı anıb gau kalıp "Empıra Ami Bı Nıpe" a gımıdal.

² Pen ññn anıbu, ñıg magıb ram mñnöh Adramıdım nıbö u, Esia Propins arıg göm, Sisaria am pıdöh ga. Anıb u, ñıg magıb anıbu udun ñıg anj yan arno. Bı daun kub Desalonaika, Masedonia Propins au nıbö bı ap aip arno. Hib nıpe u Arisdakas.*

³ Ruö daun kub Saidon amjak am pıdöh gıno. Julias Pol nñp ud aij göm haga, "Am mñdeımam bı kalıp nñjñmön, nöp nan nñhön mñdagainım gau nöp ñöl," a ga.

⁴ Pen hon Saidon arık arnıg gun nñjno, yıgön kub yabı u apöm, ñıg solwara u abe ral auia. Anıg gö, ram mñnöh ñıg rıb gus ga airan Saıpras böñ lau arno.

⁵ Anıg gun, am am Silisia Propins hil gun, am ram mñnöh Pampilia hil gun, am Lisia Propins amun, daun kub Maira amjak pıdöh gıno.

⁶ Amjak pıdöh gun, ami bı kub bı nagıman gau kalıp abad mñdeia u nñja, ñıg magıb Aleksadria nıbö ap ram mñnöh İdali arnıg geia. Anıb u, nıpe hanıp hagö, ñıg magıb anıbu arno.

⁷ ñıg magıb anıbu amun, ñıg anj kub yan amun, hain hain nöp uñham am am daun kub Kınidos amjakno. Pen yıgön kub auageia nñjöm yıjıg göl arep rö laga. Anıb u me, böñ lau nöp am am ram mñnöh Salmoni hil gun, ram mñnöh ñıg rıb gus ga airan Krır ba lau nöp amun,

⁸ uñham am am ram mñnöh pro ñıg goñ au ap, "Ñıg Magıb Mıd Aij Gep Kuö," a gımıdal, amjak pıdöh gıno. Ram mñnöh anıbu Lasia daun söl au.

⁹ Hon anıg gun, hain hain nöp gı ajno nñjöl göm me, Juda nñbi bı nan nñjagla ññn u ap arö, ñıg solwara kub ral auiep ññn u hadö au.

¹⁰ Pen Pol nıpe kalıp haga, "Bı gai i. Arep rö lagöp rö, areınabun u, nan wım wañıb nan gau magöñhalö naij göm, ñıg magıb abe naij gö, hon magöñhalö ñıg nñjnun rö löp," a ga.

¹¹ Pol anıg haga u pen, ñıg magıb bı wög gımıdal abad mñdmıdöp bı kub u abe, bı ñıg magıb nap nıbö u abe, manö ke hagailö nñjöm, ami bı kub Julias, Pol manö arö göm, manö kalıp u uda.

¹² Bı iru nöp hagla, "Ram mñnöh i ram mñnöh naij. Yıgön kub udöp ññn i, ram mñnöh naij anıbi mñdagaiun; Piniks söl mñdöp au am mñdaiun. Yıgön kub auab ññn u, ñıg magıb dam ram mñnöh anıbu lıno, naij gagnım," a gıla. Piniks daun anıbu, ram mñnöh ñıg rıb gus ga airan Krır mñdöp. ñıg magıb Piniks aumıdöp u, yıgön kub sıdö auab lau adö auainab u, ñıg magıb agamıj sıdö wad arab lau adö arnab; pen yıgön kub sıdö wad arab lau adö auainab u, ñıg magıb agamıj sıdö auab lau adö arnab.

Yıgön kub apöm, ñıg solwara rala

¹³ Pen kale anıg haglö, au mñdaino nñjöl gı, yıgön pro pro auia u nñjöm, "Mññı amun arnabun," a göm, bı ñıg magıb wög gımıdal gau, aga yula u fıp gı udöm, ram

* 27:2: Ap 19:29

m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan Krir ñig goł adö u arno.

14 Anig gun arno n+ŋöl gı, ad+ŋ hadal majö yab+ı, airan Krir böŋ lap n+bö, ñig magıb arnıg g+no lau adö apöm, ñig magıb ud j+inomno ga.

15 Anig gö, bı ñig magıb wög gim+ıdal gau n+ŋöm, dam y+jig göl arun, a göm, gı wasö n+ŋöm, arö gılo, han+p halö dam ñig solwara anj kub gau ud ara.

16 Hadal anig göm ud arö, am am ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan pro Kauda a gim+ıdal u, böŋ lap araino n+ŋöm hadal kub auaiu u hain ga. Anig gö n+ŋöl gun, hagno, "Yigön pro auab rö, ñig magıb pro bad u udun, ñig magıb kub m+gan u ud lun," a gun, u+ham yab+ı ud l+no.

17 Ñig magıb pro bad u ud lı aij göm, ñig magıb kub u pa jö g+ıab rö löp, a göm, ñig magıb gau n+bö gau n+bö nagı ad+ıköm, +ıp gı lı p+döŋ gıla. Pen, "Yigön kub auab i, ñig magıb hon u dam kabö kulup Södis a gim+ıdal gau amöm, kabö kulup naij u b+n+ŋ gö, naij g+ıab," a göm, sel ad+ıkla u hub+ık yulö, an+n+ın gö p+n+ŋ göl gı arno.

18 Yigön kub u apöl gı m+ıdeia u me, ruö ñig magıb u p+ıa gaŋ, a göm, wım wañ+ıb nan gau ud ñig yula.

19 Ruö u, u rö nöp, y+gön ud nöp m+ıdeia u me, nan n+ıhön n+ıhön ñig magıb m+ıd aij gaŋ a göm raul m+ıgan lılo m+ıdeia u, magöŋhalö n+ŋebir ud ñig yan yula.

20 Pen hon pör pör sıdö gapı gau n+ŋm+ıdagun, wasö. Yigön u anig göl udöl nöp m+ıdeia u me, gası ap n+ŋun, hagno, "Ram m+nöŋ ap aragnabun; um hagnabun," a gun, gası n+ŋno.

21 Pen m+ılo padö kale nan magö ñ+ŋm+ıdagal. Hainö Pol m+ıdeila anj au uraköm haga, "Bı gai i, manö yad hagnö u n+ŋbep rö, hon airan Krir nöp m+ıdun, wım wañ+ıb nan gau ud ñig yan yuagbnop.

22 Pen yad kalöp hagabin, uri gası iru n+ŋagmim; gası halö m+ıdaimim. Hon ap umagnabun. Ñig magıb u nöp böŋ nöp naij g+ıab.

23 Yad God n+p wög gı ñeb bı n+ıpe m+ıdpin u me, m+ıñi sıb yan God ejol n+ıpe ap yuö, apöm yad m+ıdaj+n söl au apöm y+p hagöp,

24 'Pol, ne p+n+ŋ g+ımön! M+ıdmön, bı kub Sisa m+ıdöp au ammön, manö kub n+ŋnabön. Pen n+ıbi bı ñig magıb raul m+ıgan m+ıdpal gau, God kal+p u rö nöp abad m+ıdö umagnaböl. God n+ıpe nöp mög n+ŋöm, kam+ıŋ m+ıdep magö kale u nape ñöb,' a göp. *

25 An+ıb u, bı gai i, kale p+n+ŋ g+ıgmim; gası halö m+ıdaimim. Yad n+ŋbin, God n+p n+ŋ udpin u, n+ıpe hagöp rö nöp g+ıab.

26 Pen hon am am, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan ap arno, ñig magıb kabö kulup b+n+ŋ gı p+döŋ g+ıab," a ga. *

Ñig magıb böŋ nöp naij ga

27 Pen y+gön u han+p anig göl ud dam dam ñ+n unbö sıduŋ böŋ danj ara n+ŋöm sıbön yan me, ñig solwara Edriadik, a gal u, anj au amöl gun, bı ñig magıb wög g+ım+ıdal gau, gası ap n+ŋöm, söl ram m+nöŋ ap apjagnabun rö löp, a gıla.

28 Kale gası an+ıbu n+ŋöm, kabö kulup söl söl m+ıdöp aka göm, nan ñig lı n+ŋbal ap löm n+ŋla m+ılo kub kub 40 mida m+ıdeia. Yöp pro pro magö ap amöm, nan an+ıbu kuöyan löm n+ŋla 30 mida m+ıdeia.

29 Anig gö, hon kabö kub haıai adö au arun rö löp, a göm, p+n+ŋ göm, aga m+ıhau m+ıhau yula n+ŋöm, ñig magıb p+döŋ ga. P+döŋ gö n+ŋöl gı, God n+p sabe göm hagla, "Ram y+ŋ+d ruöm sıdö lanj," a gıla.

30 Pen bı ñig magıb wög gim+ıdal gau, ram m+nöŋ ñig r+ib gus ga airan an+ıbu yöp söl an+ıb au arn+ıg, n+ıbi bı gau n+ŋ m+ıdeila rö, pıral wai ñöm, hagla, "Ñig magıb pro u dam ñig magıb nab+ıc lau adö yuun, aga r+ımnap halö yuun," a gıla.

31 Kale pıral anig gılo n+ŋöl gı, Pol n+ŋöm, Julias ami bı n+ıpe gau aip kal+p haga, "Bı ñig magıb wög gaböl i, kale ñig magıb pro u udöm p+n+ŋ gı areınaböl u, kale magöŋhalö um hagnabim," a ga.

32 Pol anig hagö, ami bı gau, ñig magıb ñig yan yun+ıg geila nagı u, böŋ nöp r+ıb gı dö gı yulö, ñig anj yanj luga.

33 Pen ram run+ıg ga magö u, Pol kal+p haga, "Ñ+n unbö sıduŋ böŋ danj u gası iru n+ŋmim, nan magö ñ+ŋagmim, y+ıhar+ıŋ nöp m+ıdpim.

34 An+ıb u, uri nan r+ımnap ñ+ŋmim. Wasö u, aige göl g+ımim m+ıdeınabim. N+ıbi bı an+ı ap nab+ıc unj an+ı ap lugagnab," a ga.

35 Pol anig hagöm, bred r+ımnap udöm, kale m+ıdeila anj au God n+p aij a göm, ud jö göm, nan r+ımnap ñ+ŋa.

36 Pol n+ıpe ñ+ŋö n+ŋöl göm, kale u rö nöp hıbur aij gö, nan r+ımnap ud ñ+ŋla.

37 Hon söl ñ+n juöl unbö sıduŋ böŋ danj (276) n+ıbi bı ñig magıb m+ıgan an+ıbu m+ıdaino.

38 Pen nan ñ+n p+ıs gun, ñig magıb p+ıa gaŋ, a gun, wid m+ıdeia gau ud ñig yan yuno.

39 Ram ruö n+ŋöl gun, ram m+nöŋ an+ıbu n+ŋno. Pen bı ñig magıb wög gim+ıdal gau ram m+nöŋ an+ıbu n+ıhön, a göm, n+ŋagla. Pen kale n+ŋla, ñig solwara laj+ıŋ waj hak ara u, kabö kulup aij nöp m+ıdeia lau u me, hagla, "Ñig magıb adö an+ıbu kabö rö arnabun," a gıla.

* 27:24: Ap 23:11 * 27:26: Ap 28:1

⁴⁰ Anib u, ñig magib aga yula nagı gau bõn nõp rıb gi dö göm, ñig magib bõn bõn lıla sıdia mıhau hubık paliõm, sel kub u hubık lıla u, kauyan dap ran adıkõm, hadla.

⁴¹ Am am me, ñig magib mulu adıñ u, kabõ kulup adõ u bınıñ göm, pakõl gi pıdõñ ga. Anıg gõl pakõl gi pıdõñ gõ, ñig solwara u ral apõm, ñig magib himgan adıñ bõn nõp pa jõ ma jõ gi ud ara.

⁴² Anıg gõ, ami bı rımnap apõm, bı kub kale Julias nıp hagla, “Ñig magib i naij gab. Bı nagıman gau pıñıñ gi arlõ, hanıp hag gınabõl. Anıb u, kalıp al pak lun,” a gıla.

⁴³ Anıg hagla u pen Julias, Pol nıp gası nıñõm, kalıp wasõ göm, haga, “Bı ñig uıañ pırık nıñbal gau nõd ñig uıañ pırık arõl.

⁴⁴ Hainõ bı ñig uıañ pırık nıñagpal gau, mab po nabõn nabõn gau udõm, ud sısı lõm arõl,” a ga. Hagõ, haga rõ nõp gıno. Bı ap ñig ñıñagno; magõñhalõ kamıñ arno.

28

Pol ram mınõñ Molda am mıdeia

¹ Pen hon ram mınõñ ñig rıb gus ga anıbu arno, nıbi bı anıb gau mıdeila gau hanıp hagla, “Ram mınõñ i Molda,” a gıla.

² Anıg hagõm, hanıp udõm gi aij gıla. Hanıp mõñ al kıla ga rõ, hanıp ud aij göm, mab dap laulõ, mali aij gıno. *

³ Pol pen am mab lõ lõ rımnap fıhu dapõm lauõ nıñõl gi, hauat ap mab lõ lõ daueia anıñ au mıdeia u me, pıbõñ gõ, ap ranõm Pol nıp ñımagõ kıd u hau ij halõ la.

⁴ Anıg gõ, nıbi bı ram mınõñ anıbu mıdeila gau nıñõm, kale ke hagla, “Bı nagıman i gi naij gõp rõ kamıñ arnım rõ lagõp. Ñig solwara anı au mıdõm, ñig magib u naij gõ umagõp u pen mıñı umnab,” a gıla.

⁵ Anıg hagla u pen Pol ñımagõ nıpe u pıpal pakõ, hauat anıbu lugõm, fıõl ina. Pen Pol nıp nan ap gaga. *

⁶ Anıg gõ, nıbi bı anıb gau kale ke hagla, “Bı i nıp hauat hauõp u hu gıñım aka hu gagõ yıñıd umnım,” a göm, rapın nõp nıñ mıdeila. Pen anıg gi nıñ mıdõlõ, nıp nan ap gaga, wasõ. Kale nıñõm, hagla, “Bı anıbu bı yabıñ ap wasõ; nıpe god ap,” a gıla. *

⁷ Pen bı kub ram mınõñ anıbu abad mıdeia u hib nıpe u Pablias. Ram mınõñ nıpe u sõl anıb au mıdeia u me, hanıp dam ram nıpe u amun, fıñ mıhau nıganıñ abad mıd aij yabıñ ga.

⁸ Bı kub anıbu nap nıpe u hañ romanıñ nıpe u mab rõ inõm, hib yuõ göm, um mıdeia. Pen Pol nıpe Pablias nap nıp

nıñõm, God nıp sabe göm, nıp ñımagõ lõ nıñõl gi, nan ga anıbu bõn nõp kamıñ la.

⁹ Anıg gõ me, nıbi bı ram mınõñ anıbu nan ga gau aulõ nıñõl gi, Pol nıpe God nıp sabe gõ, kalıp kamıñ la.

¹⁰ Pol anıg gõ me, hanıp abad mıd aij yabıñ göm, ñig magib udun arnıg gaino fıñ u, nan nıñõn nıñõn mıdageia gau hanıp hañõwañõ fıla.

Pol daun kub Rom amjaka

¹¹ Pen ram mınõñ anıbu, ñig magib Aleksadria nıbõ ap, u rõ nõp ap mıdeia. Ñig magib anıbu hib nıpe u “Ñı Ramõ” a gıla. Fıñ anıbu yıgõn kub udep fıñ u aua u me, arep rõ lagõ, anıb au mıdeia. Hon abe ram mınõñ anıbu mıdno, rakın mıhau nıganı luga.

¹² Pen yıgõn kub auagep fıñ u, ñig magib Fı Ramõ anıbu amun, daun kub Sairakius amjak pıdõñ gıno. Amjak pıdõñ gau, fıñ mıhau nıganıñ anıbu am mıdaino.

¹³ Fıñ magib anıbu nõp udun, Sairakius arõ gun, daun kub Regium arno. Ruõ yıgõn kub ap jõl adõ apõm, ñig magib u udõm, yıñıd arõ me, fıñ mıhõp nõp fıñ anı au mıdun, Pudiolai daun amjak pıdõñ gıno.

¹⁴ Ram mınõñ anıbu nıbi bı Jısas nıp nıñ udla rımnap mıdeila u me, hanıp hagla, “Hon aıp mıdmim, armim,” a gıla. Hageila, kalıp aıp fıñ unbõ mudun jıñ mıdun, “Rom arun,” a gun, hadno.

¹⁵ Pen Rom nıbi bı Jısas nıp nıñ udla gau, “Pol bı gau aunabõl,” a gılo, nıñõm, rımnap ap hanıp Apıas Maker anı u nable pakla rõ, rımnap ap hanıp Ram Haneb Mıhau Nıganıñ mıdeia ram mınõñ u nable pakla. Pol kalıp nıñõl, hibur nıpe aij gõ, God nıp aij a ga.

¹⁶ Pen hon am Rom mıdaino, gapman bı kub u Pol nıp haga, “Ram ne ap ke hanmõn,” a ga. Anıg hagõ, Pol nıpe ram ap ulhai nıñõm han mıdõ nıñõl gi, ami bı ap nıp abad mıdeia.

Pol Jısas manõ aij u daun kub Rom au hag fıa

¹⁷ Pol fıñ mıhau nıganıñ mıdõm, Juda bı kub ram mınõñ anıbu mıdeila gau kalıp wıñ alõ, ap magum geila, haga, “Mam bı. Yad nıbi bı hon gau nan naij ap gagem, apıs bac bı manõ hagla u rıb juagın u pen Juda bı kub Jerusalem nıbõ gau yıp ud sısı lõm, dam Rom gapman bı kub anıb gau kalıp fıla.

¹⁸⁻¹⁹ Rom gapman bı gau yıp manõ kub hagõm nıñla manõ fı ap mıdageia. Yıp al pak lõl rõ laga. Anıb u, yıp, hubık yuun, a göm, nıñla u pen Juda kai mıdeila gau klõ yabıñ göm, yıp kauyanıñ manõ kub hagla. Anıg gailõ me, yad hagnõ, ‘Sısa nıpe ke

* 28:2: 2Ko 11:27 * 28:5: Mak 16:18 * 28:6: Ap 14:11

manö yad u n+ηnab,' a g+inö. Pen yad n+ibi b+ yad Juda gau kal+p manö ap hagn+g auagin.*

²⁰ Pen hon Juda kai B+ Kub n+p gas+ halö abad m+dpun manö aij n+pe u nöp hag n+inö, y+p nagi l+bal i. Manö an+bu hagn+g me kalöp wi+n alnö aubim," a ga.*

²¹ Pol an+g hageia, n+p pen hagla, "B+ ram m+inöη Judia n+ibö an+ib gau, i apöm aka köp n+lö auö, manö naj r+mnap nöp haglö, n+ηagpun.

²² Pen hon n+ηbun, Juda n+ibi b+ gau gau magöηhalö haggpal, 'N+ibi b+ gas+ ne n+ηban rö n+ηbal gau, n+ibi b+ aij wasö,' a g+pal. An+ib u, ne manö ne ke hagö, hon ke n+ηun," a g+ila.*

²³ Pen kale an+g hagöm, n+n ap manö hagnabun, a göm, hag la. N+n hag la an+bu nöp, n+ibi b+ nöd aula rö wasö, n+ibi b+ iru yab+ nöp Pol m+deia ram u s+ib halö nöp ap magum g+ila. An+g göm, ap magum g+lö n+ηöl g+, Pol n+pe, God n+ibi b+ udn+g göm, N+ n+pe hag yuö, Kiη rö aua manö u hag n+n+g, Mos+s abe, b+ God manö hagep b+ gau abe, hadame nöp Jisas an+g an+g göm g+inab, a göm, kal+ kli+n r+ikla manö u kal+p hag n+a. Jisas manö u hagnö n+ηl+η, a göm, Pol manö an+bu hag m+idö n+ηöl göm, sidö wad ara.

²⁴ Pen manö haga an+bu, r+mnap haga rö n+η udla pen r+mnap n+η udagla.

²⁵ Pol n+ibi b+ n+η udagla gau kal+p haga, "Hadame nöp Ana U+ n+pe Aisaia n+p go? lö, ap+s bac kale gau kal+p manö n+ηö yab+ haga.

²⁶ Manö an+bu Aisaia n+pe God Manö ad+η ap kal+ kli+n r+iköm haga, 'Juda n+ibi b+ gau kal+p ammön hagnmön, "Manö hagnaböl n+ηnabim u pen manö hagöp u, a g+mim, n+ηagnabim.

Amgö n+ηnabim u pen nan ap n+ηagnabim.

²⁷ N+ibi b+ gai i manö yad haggpin u kal+p iru gö n+ηagpal.

God Manö n+ηno, han+p gö, n+ibi b+ n+pe m+idaiun rö löp a göm, r+m+d p+ göm, amgö ju göm nöp m+dpal," a g+mön,' a ga.

²⁸ "An+ib u, Juda n+ibi b+ gai i n+ηim! Kale Juda kai, God manö aij u arö g+pim rö, n+pe hagö, manö aij an+bu Juda n+ibi b+ wasö m+gan r+mnap arnab n+ηöm kale manö an+bu udnaböl," a ga.

²⁹ Pol kal+p manö an+bu hag p+s gö n+ηöl göm, Juda n+ibi b+ gau kale ke amöl g+, pen hagö pen hagö göl g+ arla.

³⁰ Pen Pol daun kub Rom han m+dm+döp ram u rauöl g+ han m+deia, m+ m+höp

ina. N+ibi b+ n+p n+ηn+g aueila gau kal+p magöηhalö hag w+hai udöm, ud aij ga.

³¹ N+ibi b+ n+p aula gau, God n+ibi b+ udn+g göm, N+ n+pe hag yuö, Kiη rö aua manö u kal+p hag nöm, B+ Kub Jisas Krajs manö aij u hag nöm, g+m+döp. N+pe an+g geia, Rom gapman b+ kub gau n+p hag gagla u me, n+ibi b+ gau kal+p manö klö g+ hagöm, kabö göl nöp hag n+m+döp.

Rom Pol Rom n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

Pol Rom n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

¹ Yad Pol. Kraiſ Jisas wög ḡi ñeb b̄i n̄ipe m̄idpin. God ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö aij ud arep b̄i ap m̄idpin. God n̄ipe ȳip udö, God manö aij u ud ajm̄idin. *

² Pen manö aij an̄ibu, God hadame nöp b̄i manö hagep n̄ipe gau kal̄ip hagö, kale God Manö u Manö U† u kal̄i kliñ r̄iköm hagla rö nöp ga. *

³ Manö U† kal̄i kliñ r̄iköm hagla an̄ibu, kale God Ñ† n̄ipe manö u nöp hagla. Ram m̄inöñ ð i i lau u, b̄i ne Depid r̄ikö, r̄ik dam dap̄il göm, n̄ip yag daula.

⁴ Pen n̄ipe ke God, n̄ipe ke u† yab̄i u, n̄ipe umöm uraka u me, klö ke yab̄i an̄ibu n̄ijun n̄ijun, n̄ipe God Ñ† n̄ipe yab̄i, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ.

⁵ Jisas Kraiſ ȳip mög n̄ijöm ud aij ga. Jisas Kraiſ hib n̄ipe adö aran̄, a göm, God b̄i gau abe ȳip abe hag löm haga, kale m̄inöñ naböñ gau r̄igoñ r̄igoñ n̄ibi b̄i magöñhalö yab̄i kal̄ip Jisas manö aij hag ñibe, kale manö aij an̄ibu n̄ij udöm, hagöp rö nöp göl, a ga. *

⁶ Pen kale Rom n̄ibi b̄i m̄idpin au, God kalöp u rö nöp Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe ke hag la.

⁷ An̄ib u, kalöp Rom kai, God, n̄ibi b̄i yad m̄ideilan̄, a göm ud m̄idmagö yab̄i löp gau, kalöp k̄öp i kal̄i kliñ r̄ikabin. Bapi God, B̄i Kub Jisas Kraiſ, kalöp ud aij ḡimil, abad m̄id aij ḡilö me, kale agam̄ij m̄id aij ḡimim. *

Pol daun kub Rom arnam, a göm, gasi u n̄ija

⁸ Manö nöd hagn̄ig gabin u, kale Jisas Kraiſ n̄ij udpim u, n̄ibi b̄i ram m̄inöñ go† adsagö gau magöñhalö aiud an̄ibu n̄ijöm haglö arab. An̄ib u, yad Jisas Kraiſ n̄ip sabe gem, God n̄ip aij a gabin.

⁹⁻¹⁰ Yad God Ñ† n̄ipe manö aij u, gasi añi u nöp n̄ijem klö gem, hag ñi ajem, God n̄ip wög ḡim̄idin. God n̄ipe n̄ijöb, yad n̄ip sabe gem, pör nöp hib kale hagabin. God n̄ipe adan hi†kö, kale m̄idpin au am n̄ijabin, a gem, n̄ip sabe gabin. *

¹¹ Jisas manö aij n̄ipe r̄imnap kalöp hag ñinö, God Ana n̄ipe ana kalöp nan aij ap ñö, ana kalöp an̄ dan p̄idöñ m̄idaimim, a

gem, kale m̄idpin au am n̄ijnam a gem gasi u pör n̄ijabin.

¹² Pen adö an̄ibu nöp wasö. Yad aunabin u, yad Jisas Kraiſ n̄ij udpin rö n̄ijmim, kale ana kalöp an̄ dan p̄idöñ udmim, Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij ud p̄idöñ yab̄i ḡinabin. Pen an̄ig unbö rö, kale Jisas Kraiſ n̄ij udpim rö n̄ijem, yad u rö nöp ana yad an̄ dan p̄idöñ udem, Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij ud p̄idöñ yab̄i ḡinabin.

¹³ Añ mam b̄i. Yad kalöp am n̄ijnam, a gem, gasi u pör n̄ijm̄idin u pen adan m̄idageia. Amem, Jisas Kraiſ manö aij u hag ñinö, kale manö aij u n̄ijmim, hagöp rö nöp n̄ij udmim, Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij udpe, n̄ipe kalöp ud asik yun̄im, a ḡi gasi n̄ijbin. M̄inöñ naböñ ke ke gau, n̄ibi b̄i r̄imnap an̄ kal̄ip gau ḡinö rö, am an̄ kalöp au u rö nöp ḡibnep. *

¹⁴ Pen Jisas Kraiſ ȳip ud kam̄ij yua u me, yad gasi n̄ijbin yad nan naböñ m̄idöp. Yad n̄ibi b̄i gau manö aij n̄ipe u hag ñinam. Grik n̄ibi b̄i gau abe, Grik n̄ibi b̄i wasö gau abe, n̄ibi b̄i kal̄i kliñ n̄ijbal gau abe, n̄ibi b̄i kal̄i kliñ n̄ijagpal gau abe, kal̄ip magöñhalö manö aij n̄ipe u hag ñinam, a gem, gasi u n̄ijbin.

¹⁵ An̄ib u me, yad kale daun kub Rom m̄idpin gau u rö nöp, am Jisas manö aij u kalöp hag ñinam, a gem, gasi añi u nöp n̄ijabin.

¹⁶ Jisas Kraiſ manö aij n̄ipe u God p̄idöñ halö hagab u me, n̄ibi b̄i manö an̄ibu n̄ij udeinabol u, manö aij an̄ibu kal̄ip ud asik yunab; Juda n̄ibi b̄i gau abe, Juda n̄ibi b̄i wasö gau abe, kal̄ip magöñhalö ud asik yunab. An̄ib u, yad Jisas manö aij n̄ipe u gasi n̄ijem, gasi halö nöp m̄idpin. *

¹⁷ Jisas manö aij u n̄ijun n̄ijun, God n̄ipe aigöl göm n̄ibi b̄i nan si nan naij ḡipal gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij, a ḡinab. N̄ibi b̄i gau kale ḡi aij ḡipal u n̄ijöm, God kale n̄ibi b̄i kam̄ij aij, a gagnab; kale Jisas manö aij u n̄ij udpal u n̄ijöm, kale n̄ibi b̄i kam̄ij aij, a ḡinab. Adö an̄ibu nöp, God Manö kal̄i kliñ r̄iköm hagla, “N̄ibi b̄i God Manö hagöp rö n̄ij udnabol gau, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij, a gö, kale kam̄ij yöl m̄ideinabol,” a ga. *

N̄ibi b̄i Jisas Kraiſ n̄ip n̄ij udagnabol gau manö kub n̄ijnabol

¹⁸ N̄ibi b̄i God Manö n̄ijö n̄ijblap u pen n̄ibi b̄i r̄imnap God n̄ip gasi n̄ijagöm, ḡi naij göm, God Manö n̄ijö u pa†u ḡipal. An̄ib u me, God n̄ipe kal göm, kal̄ip manö kub hagn̄ig gab.

¹⁹ God n̄ipe aigale B̄i rö m̄idöp, n̄ipe ke waiö lö n̄ijbal. *

* 1:1: Ap 9:15 * 1:2: Ro 16:25-26 * 1:5: Ap 26:16-18; Gal 2:7-9 * 1:7: Nab 6:25-26 * 1:9-10: Ap 19:21; Ro 15:23 * 1:13: Ap 19:21 * 1:16: Mak 8:38; 1Ko 1:18-24; Ap 13:46 * 1:17: Ro 3:21-22; Hab 2:4 * 1:19: Ap 14:15-17; 17:24-28

20 Nípe hadame dagol gau mínöŋ naböŋ gí la ñin u ríkó, nípe God kló haló yabí pör pör mídöp u waió mídó nñbal. God nípe nan nñhön nñhön gí la gau nöp nñjöm, nípe aigale Bí rō mídöp u nñblap. Nñjageinaböl u, nan kale. *

21 Aníb u, God níp nñbal u pen níp aij, a góm, hib nípe u hagló adó aragöp. Gasí hañowañ nñjöm, hauñ alóm, síbön göp gau rō mídpal. *

22 Hon níbi bí gasí aij nñjmídun, a gípal u pen kale níbi bí hauñ rō mídpal. *

23 God pör mídöp u níp hauñ góm, nan yíharñj rímnap udóm, níbi bí rō gí lóm, wal yaur rō gí lóm, haiñjo sara rō gí lóm, nan aníb gau, god hon, a góm, sabe gípal. *

24 Aníg gíló, God kalíp aró gö, kale gasí naj yabí nñjöm, níbi sí bí sí góm, nagí naj adó aníbu amóm, hañ romanj kale ke gí naj gípal.

25 God Manó nñjō u aró góm, manó piral nñj udpal. God nan gí la gau nöp sabe góm, nípe nan gí la gau nöp hib hagló adó aröp. Pen God nan magóñhaló gí la u, hib nípe hagló adó arböp. Hib nípe nöp pör pör nöp hagno adó aran. Aníb unbó rō aij.

26 Kale aníg göl gí naj yabí geila u me, God kalíp aró gö, nan nable yabí göp adó u nöp gímdal. Níbi gau, bí kabö göl ud mídöl rō aró góm, níbi rímnap aip nagí naj adó rímnap gípal.

27 Bí gau u rō nöp, níbi kabö göl ud mídöl rō aró góm, bí ap bí ap níp nñjō mab rō inó, bí gau kale ke nöp gí naj yabí gípal. Aníg góm pen ilón udpal. *

28 Hainó God manó nñjagnabun, a góm, gasí nñjla u me, God kalíp aró gö, nan naj nan gagep kalíp mídmagó pñu göp gau nöp gípal.

29 Pen kalíp nan naj gep adó u gasí añí u nöp lö, kale naj yabí nöp göl góm, nan gau hon nöp mídán, a góm, gasí u nñjöl góm, hañowañ gí naj göl góm, gípal. Níbi bí nan aij kale gau yad rō lagöp a góm, gasí naj nñjöm, wip alóm, pen pen góm, piral hagóm, gasí naj nöp nñbal. Pen, nöp hagöp yip hagöp, a góm,

30 níbi bí hag juóm, God níp mulu kal nñjöm, níbi bí hag pro góm, haníp nöp níbi bí kub, a gí nñjlanj, a góm, hib kale u ke dap ranbal. Gasí hain níbö adó rímnap nñjun gí naj gun, a góm, gasí kale aníbu nöp nñbal. Níme nap manó hagpal u rí jupal.

31 Kale gasí rímd lagöp. Manó ke hag líbal adó u hain gagpal. Ní pai amílp

apílp kale ke gau mídmagó lagpal. Níbi bí rímnap nñjöl, mög gagöp.

32 Gípal aníbu, God wasó gö ilón kub udep u nñbal u pen kale ke góm aka níbi bí rímnap aip góm, u gí aij gabun, a gípal.

2

God manó kub hagóm, manó kabö göl nöp ud asíknab

1 Pen kale níbi bí rímnap kalíp hag jummim hagnabim, “Níbi bí gau nñhön gíníg nan sí nan naj gípal,” a gínabim u pen kale ke u rō nöp gípim u me, God nñjöm kalöp manó kub hageinab u, kale abe manó pen hagnim rō lagnab. *

2 Hon nñjbun, God nípe manó nñjō nöp hagöp. Aníb u, níbi bí aníg unbó rō gínaböl gau, kalíp manó kub hagnab u, manó kabö göl nöp hagnab.

3 Níbi bí nan sí nan naj gípal gau, a gímim, hag junabim u pen kale ke u rō nöp gípim. Aníb u, kale gasí nñhön nñjbim? God haníp manó kub hagnab a gímim nñjbim aka?

4 God bí aij, kalöp níbi bí pör mög yabí nñjöm, agamíj hain rík damóm, yñíd kal gagöp u nñbe, nípe bí yíharñj ap rō lóp ar? Pen nñjim! Nípe agamíj hain rík mídöp u, yad yñíd kal juageinabin, kale nan sí nan naj gípal gau, nñhön gíníg aníg gípun a góm, aró göl, a góm, agamíj hain rík mídöp. *

5 Pen God agamíj hain rík mídóm yñíd kal gagöp u, kale nan sí nan naj gípim u, nñhön gíníg aníg gípun, a gímim, aró gagpim. Kale manó nípe jñ nñjmim, nan sí nan naj gípim gau nöp göl gí mídpmim. Aníb u, God níbi bí gínaböl gínaböl rō nñjöm, manó kub hagnab ñin u, kale manó kub yabí nñjgnabim. Nñ aníbu, nípe manó kub hagóm, kabö rō nöp hagnab u, waió nñjgnaböl. Nan sí nan naj gípim u, nípe nñjöm kal góm kalöp ilón pen ñinab.

6 “Níbi bí añí añí gínaböl gínaböl rō nñjöm, God kalíp u rō nöp añí añí pen ñinab.” *

7 Nñ aníbu níbi bí an, God haníp mailó aij nípe ñóm, manó aij hagóm, kamñj pör míddep magó u ñinab, a góm, níbi bí rímnap kalíp pör pör gí aij gípal gau, God kalíp kamñj pör míddep magó u ñinab.

8 Pen níbi bí an an, nan hañ romanj kale ke nöp gasí nñjöm, nagí aij adó aníbu jñ nñjöm, nagí naj adó u arnaböl gau, God kalíp nñjō mulu yabí lugó, kal juóm, ilón kub yabí ñinab. *

* 1:20: Job 12:7-9; Sam 19:1 * 1:21: Ep 4:17-18 * 1:22: Jer 10:14 1Ko 1:20 * 1:23: Dud 4:15-19; Sam 106:20 * 1:27: Lep 18:22; 20:13; 1Ko 6:9 * 2:1: Mad 7:1-2; Jon 8:7 * 2:4: Ep 1:7; 2Pi 3:15 * 2:6: Sam 62:12; Pro 24:12; Mad 16:27; 2Ko 5:10 * 2:8: 2De 1:8

9 Pen Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe, naḡi naj̄ adō u geinabōl u, God kal̄p hagō, kale magōḡhalō uḡham m̄idōl gōm, gas̄i m̄lō yab̄iḡ lōl gōm, ḡi m̄ideinabōl.

10 Pen Juda n̄bi b̄i gau abe, Juda n̄bi b̄i wasō gau abe, ḡi aij geinabōl u, God kal̄p magōḡhalō mailō aij n̄pe n̄ōm, manō aij hagōm, ud aij gō, m̄id aij ḡinabōl.

11 N̄ihōn ḡin̄ig: God n̄pe bōḡ lap aka bōḡ lap aragnab. Kabō gōl nōp n̄ḡōm, n̄bi b̄i gau kal̄p ud as̄ik ke ke linab.

12 Juda n̄bi b̄i wasō gau, lo Mosis haga n̄ḡagal gau, nan si nan naj̄ geinabōl u, lo manō n̄ḡagal u pen kale ram m̄inōḡ naj̄ arnabōl. Pen n̄bi b̄i lo Mosis haga n̄ḡbal gau, nan si nan naj̄ geinabōl u, God lo manō an̄bu udōm, kal̄p manō kub hagnab.

13 N̄bi b̄i lo manō n̄ḡm̄idal gau, God kal̄p, n̄bi b̄i aij yad, a gōm hagagnab. N̄bi b̄i lo manō hagōp rō nōp ḡinabōl gau nōp, God kal̄p, n̄bi b̄i aij yad, a ḡinab.

14 Juda n̄bi b̄i wasō gau lo Mosis haga n̄ḡagal. Pen kale gas̄i kale ke n̄ḡōm, lo manō hagōp rō geinabōl u, gas̄i magō kale ke lo rō m̄idōp.*

15 Kale an̄ig gōl gas̄i n̄ḡōm ḡipal u me, hon n̄ḡun n̄ḡbun, lo manō u an̄ kale dan̄ m̄idōp. N̄in r̄imnap ḡi damōm, an̄ kale yan̄, "Ḡi naj̄ gabun," a gōm n̄ḡbal. Pen n̄in r̄imnap ḡi damōm, an̄ kale yan̄, "Ḡi aij gabun," a gōm n̄ḡbal.

16 Jisas Krai manō aij hag n̄i ajm̄idin u hagab, manō kub hagep n̄in u, God Jisas Krai n̄p hagō, n̄bi b̄i nan si nan naj̄ pi gōl ḡipal gau hag hīk waiō lō, n̄pe gas̄i magō kale ke m̄idmagō an̄ kale dan̄ n̄ḡōn n̄ḡōn hagōp u n̄ḡōm, kal̄p manō kub hagnab.

God n̄pe lo manō han̄p n̄a u me, hon Juda kai n̄bi b̄i n̄pe ke yab̄iḡ m̄idpun, a ḡila

17 Pen kale Juda n̄bi b̄i gau, hib kale ke dap ranōl ḡi hagnab, "God n̄pe lo manō han̄p n̄a u me, n̄bi b̄i n̄pe ke yab̄iḡ m̄idpun.

18 Hon lo manō n̄ḡbun u me, naḡi adō an̄bu aij, naḡi adō an̄bu naj̄, a ḡi gas̄i n̄ḡun, God n̄p aij gōp adō u nōp ḡipun," a ḡipim.

19 Pen manō adō ap hagnab, "N̄bi b̄i n̄ḡagal gau kal̄p hag n̄i aij gun, n̄bi b̄i amgō we gō s̄ibōn gōp rō m̄idpal gau kal̄p hag n̄i aij gun,

20 n̄bi b̄i lo manō n̄ḡagal gau kal̄p hag n̄i aij gun, n̄i pai pro gau kal̄p hag n̄i aij gun ḡipun," a ḡipim. Hagnab an̄bu hagnab, "God n̄pe lo manō han̄p n̄a u

me, gas̄i aij magōḡhalō abe, gas̄i n̄ḡō magōḡhalō abe hadō n̄ḡbun," a ḡipim.*

21 Kale lo manō u n̄ḡmim, n̄bi b̄i gau kal̄p hag n̄bim u pen manō n̄bi b̄i gau hag n̄bim rō kale ke gagnab. N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p hagnab, "Nan si udagnab," a ḡipim u pen kale ke nan si udagnab aka?*

22 N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p hagnab, "N̄bi si b̄i si gagnab," a ḡipim u pen kale ke an̄ig ḡipim aka? N̄bi b̄i r̄imnap kal̄p hagnab, "Nan haḡwōlō gau God rō sabe gagnab," a ḡipim u pen ram sabe ḡipal m̄igan an̄b gau ammim, nan dap l̄bal gau r̄imnap si udagnab aka?

23 Hib kale u ke dap ran̄ l̄mim hagnab, "God lo u han̄p Juda n̄bi b̄i n̄a," a ḡipim u pen manō n̄pe u r̄ib jubim rō, hib n̄pe u rō nōp hag jubim aka?

24 Ḡi naj̄ ḡipim an̄bu, b̄i ap nōd God Manō kal̄i k̄iḡ r̄ikōm haga rō nōp ḡipim. N̄pe haga,

"Kale Juda n̄bi b̄i, God lo manō n̄ḡbun a ḡipim u

pen kale ke m̄id aij gagnab rō,

Juda n̄bi b̄i wasō gau,

God n̄p hag jubal," a ga.*

25 Kale Juda kai, God n̄bi b̄i n̄pe m̄idaiun, a ḡimim, n̄i gau yag dapim, p̄or p̄or wan̄ hañ r̄ib ḡi dō ḡipim. Pen lo manō n̄pe u r̄ib jumim, ke n̄ḡnabim rō ḡinabim u, n̄bi b̄i ȳihar̄iḡ n̄i wan̄ hañ r̄ib ḡi dō gagal rō u m̄idnabim.

26 An̄b unbō rō, n̄bi b̄i au Juda wasō, n̄i hañ r̄ib ḡi dō gagal gau, lo manō hagōp rō geinabōl u, God kal̄p n̄bi b̄i n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal u rō n̄ḡnab.*

27 Juda n̄bi b̄i wasō, n̄i hañ r̄ib ḡi dō gagal gau, lo manō hagōp rō ḡipal. Pen kale Juda kai, Mosis lo kal̄i k̄iḡ r̄ika u udmim, n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipim u pen lo manō r̄ib jubim u me, kal̄p manō kub m̄ideinab.

28 Hon n̄bi b̄i r̄imnap hagnab, n̄bi b̄i n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau nōp Juda n̄bi b̄i kabō gōl, a ḡipun u pen u manō n̄ḡō hagnab. N̄bi b̄i an̄ kale Juda n̄bi b̄i kabō gōl m̄idpal? Hañ roman̄ nōp n̄ḡun, Juda n̄bi b̄i aka Juda n̄bi b̄i wasō, gun, hagnabun.

29 Juda n̄bi b̄i kabō gōl gau, an̄ kale dan̄ n̄ḡun hagnabun, b̄i an̄bi n̄pe Juda n̄bō kabō gōl, a ḡinabun. M̄idmagō n̄pe u hañ r̄ib ḡi dō ḡi m̄idōp n̄ḡnabun u, b̄i u b̄i Juda kabō gōl, n̄bi u n̄bi Juda kabō gōl, a ḡinabun. Lo Mosis kal̄i k̄iḡ r̄ika u gō, m̄idmagō kale au hañ r̄ib ḡi dō gagep; God Ana n̄pe nōp m̄idmagō kale au hañ r̄ib ḡi dō ḡinab. N̄bi b̄i m̄idmagō kale unbō

* 2:14: Ap 10:35 * 2:20: 2Di 3:5 * 2:21: Mad 23:3-4

* 2:24: Ais 52:5 * 2:26: Gal 5:6 * 2:29: Dud 30:6;

rö mîdöp gau, nîbi bî gau kalîp nîñlô hib mîdagöp, pen God nîñö hib mîdöp. *

3

God hagab rö nöp gab

¹ Anîg hagabin u, bî ap hagnab, "Juda nîbi bî wasö, hañ rîb gî dô gagal rö mîdaibnop aij gîböp," a gî nab u pen adö anîbu hagagî n.

² Juda nîbi bî mîdpun u aij yabî mîdpun. Manö yad ke nîbi bî rîmnap kalîp hag ñöl, a göm, God hanîp Juda nîbi bî nöp manö aij nîpe ña.

³ Pen Juda nîbi bî rîmnap nîhi bî manö klô hagla rö gagla. Anîg gîla u, God manö klô kalîp haga u arö gî nab aka?

⁴ Wasö yabî, arö gagnab. Nîbi bî gau magöñhalö ñî n rîmnap pîral hagnaböl, pen God nîpe bî nîñö yabî hagöm, hagab rö nöp gî nab. Manö anîbu rö God Manö u kalî kîñ rîkôm hagla,

"God, ne manö kabö göl nöp hagpan u, nöp manö rîmnap pen hagöl rö lagöp. Nöp manö kub hageinaböl u,

manö îl ap mîdageinab," a ga. *

⁵ "Hon pör pör gî naj gî nabun u, nîbi bî rîmnap nîñöm, God pör pör gî aij göp u waiö nîñaböl. Anîb u, God hanîp kal göm manö kub hagnîg gab u aij gagöp," a gî nabun aka? (Pen manö anîbu, nîbi bî nîñöm hagpal rö nöp hagabin.)

⁶ Wasö yabî! God nîbi bî magöñhalö manö kub hagnab u, böh lap aka böh lap aragnab; kabö göl adö u nöp hagnab.

⁷ Pen kale rîmnap hagnabim, "Hon pör pör pîral adö rîmnap gî nabun u, nîbi bî rîmnap nîñöm, God pör pör nîñö nöp hagöp u waiö nîñöm, Bî mailö halö yabî mîdöp, a göm, hib nîpe haglö adö arnab. Anîb u, nîhön gî nîg God hanîp nîbi bî nan si nan naj gep, a göm, manö kub hagöm, ilön kub ñî nab?" ö gî nabim.

⁸ Manö pîral anîbu rö hagnabim, "Nan si nan naj u nöp gî no gî no, God hanîp mög yabî nîñöm, nan si nan naj ke ke iru yabî gî nabun anîbu nîñöm arö gî nab u, nîbi bî gau nîñöm, nîpe bî aij unbö ke a göm hib nîpe haglö adö arnab," a gî nabim. Pen nîbi bî rîmnap yîp ke hag juöl gî, Pol manö anîbu rö hagöp, a gî pal. Manö anîbu rö yad hagagî n! Pîral hagpal rö, God nîñö, kalîp manö kub hagöm, pen ilön kub ñî nab.

Nîbi bî aij ap mîdagpun

⁹ Anîb u, nîhön hagun? God nîñö, hon Juda nîbi bî gau mîd aij gî pun; Juda nîbi bî wasö gau mîd aij gagpal, a gun aka?

Wasö! Mîdö nöp me hagpin rö, hon nîbi bî magöñhalö, Juda nîbi bî gau abe, Juda nîbi bî wasö gau abe, nan si nan naj nagî adö anîbu hanîp klô gî ðîp gî ud arnîg gab. *

¹⁰ Manö anîbu rö, God Manö u kalî kîñ rîkôm hagla,

"Nîbi bî pör gî aij gî naböl rö rîmnap mîdagpal. *

¹¹ Nîbi bî, nagî adö anîbu aij, nagî adö anîbu naj, a göm nîñbal gau rîmnap mîdagpal.

Nîbi bî, 'God lau adö arun, nîp aip mîdaiun,' a gî nîñbal gau rîmnap mîdagpal.

¹² Nîbi bî gau magöñhalö God nîp arö göm, nîbi bî naj rö mîdöm, nan si nan naj nöp gî pal.

Kale magöñhalö unbö rö nöp gî pal.

¹³⁻¹⁴ Aîab kale u ado malo göm,

pör pîral yabî nöp hagpal.

Rugu mîgan kale u, wîp umö paü gî aij gaglö,

hañî naj auöp u rö mîdöp.

Nîbi bî rîmnap kalîp nîñlô mulu lugö, hag juöm,

manö naj hagpal u, re naj hauat rö mîdpal. *

¹⁵ Kal naj yabî juöm, nîbi bî gau kalîp ilön ñun, al pak lun, a göm,

gasi u nöp nîñöm, *

¹⁶ nîbi bî gau kalîp pör gî naj gî lö, gasi iru yabî nöp nîñbal.

¹⁷ Nîbi bî gau aip mîdöm, agamî mîd aij göl rö lagöp.

¹⁸ God bî kub nîñ mîdöp, a göm, pîñîñ gagpal," a gî la. *

¹⁹ God lo manö anîbu hanîp Juda nîbi bî nöp ña u me, manö anîbu magöñhalö hanîp Juda nîbi bî hagab. Anîb u, God manö kub hagnab ñî n u, nîbi bî ram mîñöñ gau gau magöñhalö manö pen ap hagöl rö lagnab; kale magöñhalö manö mîdeinab.

²⁰ Anîb u, bî ap lo manö hagöp rö geinab u, God bî anîbu nîp, bî aij yad, a gagnab. Pen God lo hagöp rö nîñun, hon nan si nan naj gî pun, a gun nîñnabun. *

Nîbi bî Kraîs nîp nîñ udpal gau nöp, kalîp nîbi bî asîñ mîdagöp aij yad, a gî nab

²¹⁻²² Anîbu, pen mîñî, Mosis abe, bî God manö hagep bî gau abe, gî nab a göm, kalî kîñ rîkôm hagla rö, Jisas Kraîs hanîp a göm uma u me, nîp nîñ u dno, God hanîp hagnab, "Kale nîbi bî aij yad," a gî nab. Pen hon Juda nîbi bî gau abe, Juda nîbi bî wasö gau abe, lo adö u nöp nîñun gî no, anîg hagagnab. *

* 3:4: Sam 51:4 * 3:9: Ro 1:18-2:24; 3:23 * 3:10: Sam 14:1-3; 53:1-3 * 3:13-14: Sam 5:9; 10:7; 140:3 * 3:15:

Ais 59:7-8 * 3:18: Sam 36:1 * 3:20: Sam 143:2; Ro 7:7; Gal 2:16 * 3:21-22: Gal 2:16

²³ Hon n̄ibi b̄i magōḡhalō nan si nan najj ḡipun rō, God mailō magō aij n̄ipe ñōb udun rō lagōp u pen

²⁴ God han̄ip mög n̄n̄ōm, Kraiſ Jis̄as yuō apōm han̄ip rau adog uda u me, God han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab. *

²⁵ Yad aigōl gem, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad, a ḡinabin u n̄n̄ōl, a gōm, God n̄ipe Kraiſ Jis̄as n̄ip nan sabe gep rō m̄n̄ōḡ nabōḡ iſ i hag yua. God n̄ipe n̄ibi b̄i nan si nan najj nōd ḡila gau, manō kub hagōm, kal juōm, ilōn pen ñōm, bōḡ nōp al pak l̄ibōp u pen n̄ipe agam̄ij hain r̄ik m̄idōm, an̄ig gaga. Pen uri Kraiſ Jis̄as n̄ipe apōm, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau magōḡhalō hañ roman̄ n̄ipe ke udōm ilōn kub udōm uma. An̄ib u me, n̄ibi b̄i an an, hagape n̄ipe nan si nan najj yad ħk ḡi yuōp, a gōm, Jis̄as n̄n̄j udeinabōl gau, God kal̄ip n̄n̄jōm kal juōm ilōn pen ap ñagrab.

²⁶ Yad aigōl gem, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad, a ḡinabin u n̄n̄ōl, a gōm, God n̄ipe an̄ig ga. Manō kub hagem, nan si nan najj ḡipal rō pen ilōn u rō nōp ñ̄n̄abin, a ga u me, n̄ipe haga rō nōp gōm. Kraiſ Jis̄as n̄ip nan sabe gep rō hag yuō, n̄ibi b̄i n̄ip n̄n̄j udnabōl gau kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

²⁷ An̄ib u, lo adō u ḡino, God han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a gōm udō, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun, a gun, hib hon ke hagno adō arn̄m rō lagōp. Jis̄as han̄ip a gōm uma manō aij u n̄n̄j udun me, God n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpun.

²⁸ An̄ib u, n̄ibi b̄i gau lo manō hagōp rō ḡipal, a gōm, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a gagnab. N̄ibi b̄i Kraiſ Jis̄as ga manō aij u n̄n̄j udpal, a gōm me, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

²⁹ God n̄ipe hon Juda n̄ibi b̄i, God hon nōp wasō; n̄ipe Juda n̄ibi b̄i wasō gau God kale abe m̄idōp. *

³⁰ N̄ihōn ḡin̄ig: God n̄ipe añ̄i u me, n̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau abe, n̄ibi b̄i r̄ib ḡi dō gagpal gau abe, kale adan añ̄i u nōp arlō, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab. An̄ib u, kale magōḡhalō Kraiſ Jis̄as ga manō aij an̄ibu nōp n̄n̄j udōl. *

³¹ Pen hon Jis̄as manō aij u n̄n̄j udnō, God han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab, a ḡipin u, lo manō gau arō ḡinabun a gem hagagabin, wasō. N̄ibi b̄i Jis̄as manō aij u n̄n̄j udnabōl gau, kale manō aij an̄ibu hagōp rō nōp ḡilō, lo manō u am p̄idōḡ ḡinab. *

4

God Ebrahim n̄ip b̄i aij yad a ga

* 3:24: Ro 5:1 * 3:29: Ro 10:12 * 3:30: Dud 6:4; Gal 3:20 * 3:31: Mad 5:17 * 4:3: Jen 15:6; Gal 3:6 * 4:8: Sam 32:1-2 * 4:11: Jen 17:10-11

¹ Hon Juda n̄ibi b̄i, bac iſan̄ hon iſ gōm r̄ikō, r̄ik am̄il ap̄il gōm, r̄iklō m̄idpun gau me, b̄i ne Ebrahim. Pen God Ebrahim n̄ip uda u, aige gōm Ebrahim udn̄j

² Ebrahim n̄ipe ke nan aij ap gō, God ne b̄i aij yad, a ḡibōp, Ebrahim b̄i gau hagōm “Yad b̄i aij,” a ḡibōp. Pen God n̄n̄jōb Ebrahim hib n̄ipe ke dap raneb iſ ap m̄idageia.

³ Pen ai ḡin̄ig Ebrahim hib n̄ipe ke dap ranagbōp? God Manō hagab, “Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄n̄j uda u me, God n̄ip ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga.” *

⁴ B̄i ap wōg gōm pe udōm, mani an̄ibi ȳihar̄ij udn̄j a gagnab; wōg gainō pen u mani i udn̄j a ḡinab.

⁵ Pen n̄ibi b̄i, hon God n̄ip klō hon ke wōg geinabun, n̄ipe han̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab, a ḡi gas̄i n̄n̄jōbōl gau, God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a gagnab. Pen n̄ibi b̄i, nan si nan najj ḡipun u pen God nan si nan najj ḡipun an̄ibu ȳihar̄ij arō gōm, han̄ip n̄ibi b̄i kam̄ij aij yad a ḡinab n̄n̄jōbōl gau, kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

⁶ Manō hagabin i rō, Depid u rō nōp hadame nōp God Manō u kal̄i kl̄iñ r̄ikōm, n̄ibi b̄i nan aij ap gagnabōl pen God kal̄ip n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab gau ñ̄n̄i l̄inabōl, a ga. N̄ipe haga,

⁷ “N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau,

God nan si nan najj kale n̄n̄jōm arō ḡinab rō,

aij gō n̄n̄jōl ḡi m̄ideinabōl.

N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau,

God nan si nan najj kale manō kub hagagnab rō,

m̄iñ m̄iñ gōl ḡi m̄ideinabōl.

⁸ N̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gau,

B̄i Kub nan si nan najj kale ħk ḡi yunab rō,

ñ̄n̄i lōl ḡi m̄ideinabōl,” a ga. *

⁹ Depid ñ̄n̄i lep magō haga u, n̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal gau nōp manō u udnabōl? Wasō yab̄i! N̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō gagpal gau abe udnabōl. God Manō kal̄i kl̄iñ r̄ikōm hagla ad̄n̄j an̄ibu uri nōp hagajin: “Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄n̄j uda u me, God n̄ip, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga.”

¹⁰ Bac iſan̄ hon Ebrahim, hañ r̄ib ḡi dō gaga ñ̄n̄j u, God manō haga u n̄n̄j udō, God n̄ip, “Ne b̄i aij yad,” a ga.

¹¹ “Ebrahim manō yad n̄n̄j uda u me, yad, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ḡipin u, n̄ibi b̄i gau n̄n̄jōl, a gōm, hainō God hagō, Ebrahim hañ r̄ib ḡi dō ga. God an̄ig ga u n̄n̄jōbun. An̄ib u, n̄ibi b̄i ñ̄i hañ r̄ib ḡi dō gagōm, God Manō n̄n̄j udn̄j, kal̄ip, “N̄ibi b̄i aij yad,” a ḡinab n̄ibi b̄i gau, Ebrahim bac iſan̄ kale m̄idōp. *

12 Pen n̄ibi b̄i n̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal pen, Ebrahim hañ r̄ib ḡi dō gaga n̄in u, God manō n̄ipe n̄iη udm̄+dōp rō, u rō nōp n̄iη udnabōl n̄ibi b̄i gau abe, Ebrahim bac iṭaη kale u rō nōp m̄+dōp.

13 Pen Ebrahim lo adō gau n̄iηōm gō, God n̄ip, “Ne b̄i aij yad,” a gōm udaya. Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄iη udaya u me, God n̄ip, “Ne b̄i aij yad,” a gōm, manō klō n̄iηō hagōm Ebrahim abe n̄i pai n̄ipe an̄b gau abe kalip haga, “Kale ram m̄+nōη iṭ i gau gau magōηhalō udnabim,” a ga. *

14-15 God manō klō n̄iηō haga u, n̄ibi b̄i lo adō u n̄iηōm ḡinabōl gau hagnōp, God manō klō n̄iηō haga an̄b nan ȳhar̄iη rō l̄ibōp. N̄ihōn ḡin̄g: n̄ibi b̄i lo adō u hain gōm, God n̄ibi b̄i n̄ipe m̄+deinabun a gōm n̄iηbal gau, kale magōηhalō lo manō u r̄ib junabōl n̄iηōm God kal juōm, manō kub hagōm, pen ilōn n̄inab. God manō klō n̄iηō haga u, n̄ibi b̄i lo adō u n̄iηōm ḡinabōl gau hagnōp, God manō haga n̄iη udpal u nan ȳhar̄iη rō l̄ibōp. Ai ḡin̄g: n̄ibi b̄i God manō haga n̄iη udnabōl gau n̄iη aij gagōm, dui ḡinabōl. God manō klō n̄iηō Ebrahim n̄ip haga u udagnabōl. *

16 An̄b u, hon n̄iηbun, God ḡinabin a gōm, manō klō n̄iηō haḡ la an̄bu, n̄ibi b̄i God manō haga n̄iη udnabōl gau nōp kalip haga. An̄b u, God gas̄i n̄ipe ke n̄ibi b̄i mōg n̄iηōm, ȳhar̄iη ud aij ḡinab u me, Ebrahim n̄i pai n̄ipe gau magōηhalō God manō klō n̄iηō haga u rō udnabōl. N̄ibi b̄i kalip lo manō n̄a gau abe, n̄ibi b̄i Ebrahim rō hañ r̄ib ḡi dō gagōm God manō n̄iη udaya rō, n̄iη udpal gau abe, kale magōηhalō manō klō n̄iηō haga u nōp udnabōl. Ebrahim n̄ipe bac iṭaη hon magōηhalō m̄+dōp me u. *

17 God Manō u kal̄i kl̄iñ r̄ikōm hagla, “God Ebrahim n̄ip haga, ‘Yad ḡinōp, n̄ibi b̄i iṭ ke ke iru nōp m̄+dpal gau, nōp bac iṭaη hon, a ḡinabōl,’ a ga,” a ḡila. An̄b u, God amgō ilō adō n̄ipe u, hon n̄ibi b̄i iṭ ke ke gau n̄ibō n̄ip n̄iη udpun gau magōηhalō bac iṭaη Ebrahim n̄i pai n̄ipe yab̄i m̄+dpun. God n̄ipe n̄ibi b̄i umbal gau gō, kale urakpal. God n̄ipe nōp gō, nan nōd m̄+dagm̄+dōp u m̄+n̄i waielōp. *

Ebrahim God n̄ip n̄iη udaya rō nōp gun

18 Pen Ebrahim m̄+lep yab̄i lōm, n̄i pai r̄ikn̄im rō lagō, God n̄ip haga, “Ne, iṭ ḡimōn, n̄ibi b̄i n̄i pai ne hainō m̄+deinabōl gau, iṭ ke ke iru yab̄i m̄+deinabim,” a ga. An̄g hagō Ebrahim, God manō n̄iηō hagōp, a gōm, gas̄i halō m̄+dōm me, haga rō nōp me, n̄ibi b̄i n̄i pai n̄ipe iṭ ke ke iru yab̄i nōp m̄+dpal. *

19 Pen Ebrahim n̄iηa, hañ roman̄ kalpe ber m̄+hau bir bir ḡi m̄+hau luga. Ebrahim m̄i n̄ipe sōl n̄in juōl unbō mam̄+d lan̄ (100) ara u me, n̄i pai r̄ikep rō laga. N̄ibin n̄ipe Sera u rō nōp m̄+lep yab̄i la, n̄i pai r̄ikep rō laga. Pen n̄ipe God manō n̄ip haga u n̄iη ud p̄idōη ḡi damōm, gas̄i halō m̄+deia. *

20-21 God n̄ipe Ebrahim n̄ip manō klō n̄iηō haga u, Ebrahim gas̄i m̄+hōp n̄iηaga; n̄ipe bōη nōp n̄iη udaya. God B̄i p̄idōη halō, manō klō n̄iηō haga rō nōp ḡinab, a gōm, God manō haga u n̄iη udōl ḡi m̄+deia rō, gas̄i magō n̄ipe u p̄idōη r̄imnap halō udōm, n̄ipe God manō haga u ud p̄idōη yab̄i gōm, God hib n̄ipe u hagō adō ara.

22 Ebrahim ga an̄bu, God Manō u kal̄i kl̄iñ r̄ikōm hagla, “Ebrahim n̄ipe God manō haga u n̄iη udaya u me, God n̄ip, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga,” a ḡila. *

23 “God n̄ip, ‘Ne b̄i aij yad,’ a ga,” manō kal̄i kl̄iñ r̄ikla an̄bu, Ebrahim n̄ip nōp kal̄i kl̄iñ r̄ikagla.

24 Han̄ip abe, n̄iηōl a gōm, kal̄i kl̄iñ r̄ikla. God n̄ipe gō, B̄i Kub hon J̄isas uraka an̄bu n̄iη udpun u me, n̄ipe han̄ip abe n̄ibi b̄i aij yad a ḡinab.

25 Pen nan si nan naij gun as̄iη m̄+daino rō, God han̄ip mōg n̄iηōm, N̄i n̄ipe J̄isas Krai n̄ip yuō apōm, “Kale nan si nan naij ḡipal an̄bu God n̄iηōm arō ḡin̄im,” a gōm, uma. Pen J̄isas umō, God gō, kauyan̄ uraka rō, as̄iη kub gaḡ han̄ip uṭ ga an̄bu kam̄iη l̄in̄im rō lōp. *

5

God n̄ip n̄iη udeinabun u, han̄ip n̄ibi b̄i as̄i mas̄i m̄+dagōp a ḡinab

1-2 Pen God han̄ip mōg n̄iηōm ga an̄bu n̄iη udno u me, han̄ip n̄ibi b̄i as̄i mas̄i m̄+dagōp a gōm, udaya. An̄b u, B̄i Kub hon J̄isas Krai n̄ipe gō, hon God aip j̄im n̄iōl m̄+dpun, agam̄iη m̄+d aij ḡipun. Pen ram m̄+nōη hon haḡ lōp u amun, God mailō aij n̄ipe u n̄iηun, n̄ip aip m̄+deinabun a gun, aij gō n̄iηōl ḡi m̄+dpun.

3 M̄iηōr auō, uṭham m̄+dpun u, m̄+n̄i m̄+n̄i gōl ḡi m̄+dpun. N̄ihōn ḡin̄g: m̄iηōr auō, uṭham m̄+deinabun u, hon klō gun, J̄isas Krai c̄ig aij gun, arō gagnabun. *

4 Hon klō gun, J̄isas Krai c̄ig aij gun, ḡi dam dam, hon n̄ibi b̄i gas̄i magō p̄idōη halō m̄+deinabun. Pen gas̄i magō p̄idōη halō m̄+deinabun u, hon gas̄i halō m̄+deinabun.

5 Pen an̄g gōl gas̄i halō m̄+deinabun u, ȳhar̄iη m̄+dageinabun. N̄ihōn ḡin̄g: God n̄ipe Ana Uṭ u han̄ip n̄iōm han̄ip m̄+dmagō yab̄i l̄ibil.

* 4:13: Jen 17:4-6; 22:17-18; Gal 3:29 * 4:14-15: Ro 3:20; 5:13; Gal 3:18 * 4:16: Gal 3:7 * 4:17: Jen 17:5
* 4:18: Jen 15:5 * 4:19: Jen 17:17 * 4:22: Jen 15:6 * 4:25: Ais 53:4-5 * 5:3: Jem 1:2-3; 1Pi 1:5-7

⁶ Pen hon n̄bi b̄ m̄n̄n̄j nab̄öj adö il i m̄dpun gau, nan si nan najj ḡ damun gac halö m̄daino, God aip j̄m n̄l m̄dep rö laga. Hon adan arun ap m̄dageia. Pen God n̄pe hag la n̄n u n̄p, Kraiſ han̄p n̄bi b̄ najj nan a göm uma.

⁷ Pör n̄bi b̄ r̄mnap, b̄ aij ap n̄p n̄jöm, “Yad n̄p nan a gem umnö, n̄pe kam̄n̄ aran̄,” a göm umagnaböl. Pen n̄n añi añi r̄mnap b̄ ap b̄ aij yab̄l ap rö n̄jöm, “Yad n̄p nan a gem umnö, n̄pe kam̄n̄ aran̄,” a göm umnab aka n̄jagpun.

⁸ Pen hon nan si nan najj ḡ m̄daiun n̄n an̄bu n̄p, Kraiſ han̄p nan a göm uma. An̄b u, hon n̄jibun, God han̄p m̄dmagö yab̄l löp. *

⁹ Kraiſ n̄pe han̄p a ḡ umöm, hagape n̄pe lugö, God han̄p n̄bi b̄ aij yad a ga. An̄b u me, hon n̄jibun, God kal ju manö kub hagnab n̄n u, Kraiſ n̄pe han̄p ud kam̄n̄ yunab. *

¹⁰ God kolmaſ n̄pe m̄daino n̄n u me, N̄i n̄pe umöm, han̄p Nap aip j̄m n̄a. Uri Nap aip j̄m n̄l m̄dpun u me, N̄i n̄pe uraköm kam̄n̄ m̄döp u, han̄p n̄jöp n̄p ud kam̄n̄ yunab!

¹¹ Pen an̄bu n̄p wasö. Hon God aip j̄m n̄l m̄dpun rö, B̄ Kub hon Jisais Kraiſ n̄pe n̄p gö, God aip j̄m n̄l m̄dpun, a gun, hib kale apil m̄hau dap ranöl gun, aij a gö n̄jöl ḡ m̄dpun.

Adam yam n̄pe umbal pen Jisais yam n̄pe kam̄n̄ pör m̄dep udpal

¹² Pen nan si nan najj göl umeb il u, Adam n̄p il göm gö me, as̄n̄ n̄pe an̄bu n̄bi b̄ r̄k lep n̄pe gau magöjhalö umbal. N̄hön ḡn̄g: God n̄jöp, Adam ga an̄bu, hon n̄bi b̄ r̄k lep n̄pe gau magöjhalö an̄g ḡno. N̄n an̄bu han̄p yag dauagla u pen hon aip ḡno. *

¹³ God Moſis n̄p lo manö n̄a adö u, nan si nan najj gep gas̄ u m̄n̄j nab̄öj adö il i nöd m̄deia. Pen lo m̄dageia n̄n u, God nan si nan najj ḡla u n̄jöm, hainö pen n̄naböl, a göm, gas̄ n̄j m̄dageia. *

¹⁴ Pen Adam il göm ḡ najj gö, as̄n̄ n̄pe an̄bu n̄bi b̄ gau kal̄p u gö, magöjhalö um dap dap, Moſis lo manö hag n̄a n̄n u aua. Adam God manö n̄p haga u r̄b jua rö, r̄mnap r̄b juagla u pen Adam ga rö, magöjhalö umla. Adam n̄pe B̄ hainö aunab B̄ u rö.

¹⁵ Adam ḡ najj ga u ke; Jisais Kraiſ nan aij n̄a u ke. Adam nan si nan najj gö, n̄bi b̄ magöjhalö umbal. Pen Jisais Kraiſ n̄bi b̄ mög n̄jöm uma rö, God n̄bi b̄ gau magöjhalö mög yab̄l n̄jöm, ud aij göm, nan aij yab̄l n̄a.

¹⁶ B̄ añi an̄bu nan si nan najj ga u ke; God nan aij n̄a u ke. Adam nan si nan najj añi an̄bu ga u, God n̄jöm manö kub hagöm, ne umnabön a ga. Pen Adam n̄i pai n̄pe nan si nan najj ḡ dam dam, Jisais Kraiſ nan aij ȳhar̄n̄ n̄ö, God, “N̄bi b̄ gau magöjhalö pör pör kam̄n̄ m̄daiöl rö löp,” a ga.

¹⁷ Nöd b̄ añi ap nan si nan najj gö, as̄n̄ klö najj yab̄l an̄bu han̄p magöjhalö uſ ga. Pen hainö, an̄g adö an̄b unbö rö wasö, God n̄bi b̄ mög yab̄l n̄jöm ud aij yab̄l gö, n̄bi b̄ as̄n̄ yadagö a ḡnab gau, b̄ añi Jisais Kraiſ gö, kale kam̄n̄ m̄döm n̄pe aip aij gö n̄jöl ḡ m̄deinaböl.

¹⁸ Adam nan si nan najj magö añi ap n̄p gö, as̄n̄ an̄bu n̄bi b̄ magöjhalö uſ gö, God manö kub hagöm, “N̄bi b̄ magöjhalö umnaböl,” a ga. Pen Jisais Kraiſ n̄n añi ap n̄p nan aij yab̄l gö, God n̄bi b̄ magöjhalö kal̄p n̄bi b̄ aij yad a göm, kam̄n̄ m̄dep magö u n̄n̄m rö löp. *

¹⁹ B̄ añi ap God manö haga u r̄b jua rö, God n̄jöp, hon n̄bi b̄ magöjhalö nan si nan najj ḡno. N̄n an̄bu han̄p yag dauagla u pen hon aip ḡno. An̄b unbö rö n̄p, b̄ añi ap God manö haga rö n̄jöm umö, God n̄bi b̄ magöjhalö kal̄p n̄bi b̄ yad a ḡn̄m rö löp. *

²⁰ N̄bi b̄ nöd nan si nan najj ḡ m̄dm̄dal; God n̄pe lo manö hainö n̄a. God lo manö n̄a u, n̄bi b̄, lo manö r̄b juun nan si nan najj ḡpun u n̄jöl, a göm, lo manö n̄a. An̄b u, nan si nan najj ḡla gau iru yab̄l n̄p ḡlö ara. Pen God n̄bi b̄ nan si nan najj ḡla gau kal̄p mög yab̄l n̄jöm, ud aij yab̄l ga.

²¹ An̄b u, nan si nan najj as̄n̄ an̄bu klö yab̄l göm, n̄bi b̄ magöjhalö uſ gö, wip umbal rö m̄deila. Pen God an̄g göl n̄bi b̄ gau kal̄p mög yab̄l n̄jöm, ud aij yab̄l göm, n̄bi b̄ aij yad a göm, kam̄n̄ pör m̄dep an̄bu n̄nab. B̄ Kub hon Jisais Kraiſ n̄pe ḡ aij ga u me, God an̄g ḡnab. *

6

Jisais aip umun um hauſ ḡno a gun, nan si nan najj gep gas̄ adö u n̄jagun

¹ God han̄p mög n̄jöp an̄bu, n̄bi b̄ r̄mnap hagnaböl, “Nan si nan najj haſöwalö göl ḡ m̄dno m̄dno, God han̄p nöd n̄jöm ud aij göp rö wasö, hainö han̄p mög yab̄l n̄jöm ud aij yab̄l ḡnab,” a ḡnaböl.

² Pen manö piral an̄g rö hagagun! Hon nan si nan najj gep naḡ adö u, hon hadö umno. An̄b u, m̄dmagö hon p̄lu gö, nan si nan najj gun rö lagöp.

* 5:8: Jon 3:16; 1Jn 4:10 * 5:9: Ro 1:18; 2:5 * 5:12: Jen 3:6; Ro 6:23 * 5:13: Ro 4:15 * 5:18: 1Ko 15:22

* 5:19: Ais 53:11 * 5:21: Ro 6:23

³ Kale nɨɓim, hon nɨbi bɨ Kraiſ Jisas aip jɨm ɨl mɨdaiun a gun ɨɨg pakno gau, “Nɨpe uma rō jɨm ɨl umbun,” a gun, ɨɨg pakno. *

⁴ Hon ɨɨg pakno u, Kraiſ Jisas aip wip riɨgōl mɨgan lugun umno rō la. Nɨhōn gɨnɨg: Kraiſ nɨpe umō, kabō mɨgan u riɨgōl gɨla pen Nap klō ke yabɨl nɨpe u gō, urakōm kamɨɨ mɨdōp rō, hon unbō rō wip riɨgōl mɨgan rō mɨdpun u urakun, kamɨɨ hain nɨbō adō u mɨdeinabun. *

⁵ Kraiſ aip jɨm ɨl umno u me, nɨpe kauyaɨ urakōm kamɨɨ mɨdōp rō, hainō hon u rō nōp urakun kamɨɨ mɨdeinabun.

⁶ God nɨpe gasɨ nɨɨa, nan si nan naij gep nagɨ u bōɨ nōp rɨb gɨ dō gō, hainō nɨbi bɨ gau kalɨp nagɨ wōg gep bɨ rō, adan naij u ud ɨɨp gɨ dam aragnɨm, a gɨ gasɨ nɨɨa. Anɨb u me, nagɨ adō naij gɨmɨdun u, Kraiſ aip mab ba laɨ aɨ pak lɨlō uma. *

⁷ Pen nɨhōn, nɨbi bɨ um hauɨ gɨpal gau, nan si nan naij gep magō u mɨdmagō kale pɨlu gō gōl rō lagōp.

⁸ Hon nɨɨbun, Kraiſ aip umno u me, nɨpe aip kamɨɨ mɨdeinabun.

⁹ Hon nɨɨbun, Nap nɨpe gō Kraiſ uraka rō, nɨpe kauyaɨ umagnab. Uri umeb magō u Kraiſ nɨp nan ap gɨnɨm rō lagōp.

¹⁰ Kraiſ nɨpe ɨɨn aɨɨ ap nōp uma u pen nan si nan naij gep pɨdōɨ u bōɨ nōp hir gōp. Kraiſ kauyaɨ urakōm, am God aip mɨdpil.

¹¹ Anɨb u me, Kraiſ Jisas aip uɨ gun, nan si nan naij gep adō u um hauɨ gun, urak God aip kamɨɨ mɨdpun, a gɨmɨm nɨɨmim. *

¹² Nan si nan naij gep magō u, kalōp adɨk ɨɨp gɨ dam, bɨ nagɨ wōg gep rō mo gau mɨdmim, nan si nan naij gɨnabim, a gɨnab. Pen kale wɨhō gɨmim. *

¹³ Pen gasɨ naij kale u, haɨ romanɨ ɨɨn ma kalōp adɨɨ ap, nan si nan naij gɨnɨm, a gōm, ɨɨp gɨ gainɨm rō, kale haɨ romanɨ kale adɨɨ adɨɨ gau magōɨhalō bōɨ nōp wɨhō gɨmim. Jisas aip umun urakpun u me, gasɨ mɨdmagō rɨmɨd hon God nɨp ɨɨn, haɨ romanɨ adɨɨ gau God nɨp ɨɨn, nɨpe hagōp rō nōp gun, a gɨmim nɨɨmim. *

¹⁴ Nōd lo manō adō u nɨɨun gun, a gɨ gasɨ u nɨɨbe, nan si nan naij gep gasɨ u nōp lō, anɨg gɨmɨdim. Pen mɨɨni adō anɨbu rō mɨdagpim. God kalōp mōg nɨɨōm udō, Kraiſ nɨbi bɨ nɨpe mɨdpim u, nɨp ɨɨg gɨmim, nan si nan naij gau arō gɨnabim. *

uma rō, udnab. Anɨb u, nan si nan naij nōp gɨ mɨdaiun aka? Wasō yabɨ! Anɨg gagun.

¹⁶ Kale nɨɨbim, kale bɨ kub ap nɨp, hon bɨ nagɨ wōg gep ne mɨdun, wōg nɨhōn hagnabōn gɨnabun, a geinabim u, kale bɨ kub anɨbu mo nɨpe gau mɨdpim. Kale nan si nan naij gep nɨp nagɨ wōg gep bɨ rō mɨdeinabim u, nan si nan naij gep mo gau mɨdmim umnabim. Pen kale God manō hagōp nagɨ wōg gep bɨ rō mɨdeinabim u, God manō hagōp mo gau mɨdpe, nɨpe kalōp nɨbi bɨ aij yad a gɨnab. *

¹⁷ Nōd kalōp nan si nan naij gep gasɨ u nōp lō, bɨ nagɨ wōg gep rō mɨdmim, adō anɨbu nōp gɨmɨdim. Pen hainō, Jisas manō aij u nɨɨmim, bōɨ nōp uɨpim. Anɨg gɨpim u, yad God nɨp aij a gabin.

¹⁸ God nɨpe gō, kale nan si nan naij mo gau mɨdmim, yōɨ uɨdmim, God nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmim, nɨpe hagōp rō gɨ aij gɨpim.

¹⁹ Pen kale ke klō mɨdagpim rō, manō hagnɨg gabin i, yad waiō nōp hagnō nɨɨ aij gōl, a gem, waiō nōp hagnabin.

Nōd kale gasɨ naij yabɨl nɨɨmim, nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmim, haɨ romanɨ ɨɨn ma kale gau nan si nan naij yabɨl gɨ dammim, gɨ naij yabɨl nōp gɨmɨdim. Pen mɨɨni gasɨ aij yabɨl nɨɨmim, nagɨ wōg gep bɨ rō mɨdmim, haɨ romanɨ ɨɨn ma kale gau God manō hagōp rō nōp gɨ dammim, kamɨɨ aij nōp mɨdeinabim.

²⁰ Nōd nan si nan naij gep nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmɨdim u, God manō hagōp adō u kalōp abadō, mo nɨpe gau mɨdagmɨdim.

²¹ Pen nōd gɨ naij gɨmɨdim anɨbu, mɨɨni nɨɨmim hagnabim, “Pōr anɨg gɨ naij gɨmɨdun u, nable gōp. Anɨg gun nan aij ap udagpun,” a gɨnabim. Nɨbi bɨ anɨg gɨpal gau umnɨg gɨnabōl.

²² Pen mɨɨni God nɨpe gō, kale nan si nan naij mo gau mɨdmim, yōɨ uɨdmim, God nagɨ wōg gep nɨbi bɨ rō mɨdmim, God nɨɨō aij gɨnab adō u nōp gɨmim, kamɨɨ pōr pōr mɨdpe u udnabim.

²³ Nan si nan naij gep adō u gɨ damun, pe udun umnabun; pen Bɨ Kub hon Jisas Kraiſ aip jɨm ɨl mɨdeinabun u, God hanɨp kamɨɨ pōr pōr mɨdpe magō u yɨharɨɨ ɨɨnab. *

7

Kraiſ haɨ romanɨ nɨpe mɨdpim rō, nɨpe aip umbe

¹ Kale aɨ mam lo manō nɨɨbim gau. Kale nɨɨbim, nɨbi bɨ kamɨɨ mɨdpal gau nōp lo

Nagɨ asɨɨ mɨdagōp aij adō u nōp arun

¹⁵ Pen God lo manō adō u gɨno, God nɨɨōm hanɨp udagnab; nɨpe ke hanɨp mōg nɨɨōm, Kraiſ nɨp yuō apōm, hanɨp a gōm

* 6:3: Gal 3:27 * 6:4: Kol 2:12 * 6:6: Gal 5:24 * 6:11: 2Ko 5:15; Gal 2:19 * 6:12: Jen 4:7 * 6:13: Ro 12:1
* 6:14: 1Jn 3:6 * 6:16: Jon 8:34; 2Pi 2:19 * 6:23: Ro 5:12,15

manö hain g+naböl; umeinaböl, marö kalip r+mnap m+dagrab.

² Manö ap ba gau rö ap m+idöp. Lo manö ap haga, b+ n+pe m+deinab, n+bin n+pe nugmul aip m+dain+; pen nugmul umnab u, lo an+bu p+s g+nab.

³ N+bi u nugmul m+idö n+ñöl g+, am b+ hain n+bö ap n+ñöm udeinab u, n+p hagnaböl, "Lo manö r+ib jumön, ne b+ si udep n+bi," a g+naböl. Pen nugmul umö, am b+ hain n+bö n+ñöm udeinab u, manö m+dagöp; "Lo manö r+ib jumön, ne b+ si udep n+bi," a göm, hagagnaböl.

⁴ Pen añ mam b+. An+ib unbö rö nöp, kale Kraisi hañ roman n+pe m+dpim gau, n+pe aip umbe rö, lo manö ud s+s+ l+m+dim u arö g+pe n+ñöm B+ ap kalöp udnab. B+ au umöm uraka B+ u kalöp udö, kale God n+p aij g+n+ adö u nöp g+nabim. *

⁵ Nöd pen Kraisi hon udaga n+n u, nan si nan najj gep magö u han+p ud s+s+ l+m+idöp. Lo manö adö u nöp hain gun a g+ m+dm+dun u pen gas+ najj an hon danj p+ral hi+kö, mab as+ n+ñ umeb magö u waiö lö, m+id aij g+m+dagun. God aip m+dep rö laga.

⁶ Pen m+n+i Kraisi aip umbun rö, lo manö han+p nag+ rö löm ud s+s+ l+m+idöp u pak gulu g+ lun me, Juda lo manö kal+ k+iñ r+ikla adö u n+ñun gagpun; God Ana gas+ n+öb adö u nöp n+ñun g+pun. *

Lo m+idöp rö, nan si nan najj g+pun u waiö n+ñun

⁷ An+ib u, hon n+hön hagun? God lo manö hagö hagla u, manö najj hagöp, a gun aka? Wasö yab+i! U an+g hagapun.

Lo m+dagböp, yad nan si nan najj aigeg rö m+idöp u n+ñagbep. Lo manö adö ap kal+ k+iñ r+köm hagla, "N+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp, a g+mim, gas+ u n+ñagmim," a g+la. An+ib u me, yad n+ñbin, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ n+ñeinabin u, nan si nan najj g+nabin. *

⁸ An+ib u, yad gas+ n+ñbin, hainö yad nan si nan najj gem, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp, a g+ gas+ u n+ñagnabin. Yad an+göl gas+ n+ñm+din u pen ad+ñ nan si nan najj gep magö u am gas+ r+m+id yad t+p g+ dam arö, n+bi b+ r+mnap nan kale gau iru yab+i nöp nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ u nöp n+ñnö. Pen lo manö m+dagböp, nan si nan najj gep magö klö m+dagböp, b+ hadö umöb rö m+dböp.

⁹ Lo manö, u g+mön, u g+gmön, a gab u, yad nöd n+ñagm+din. Yad an+g gem kam+ñ m+dainö. Pen lo manö u auö, nan si nan najj gep magö u, b+ kam+ñ m+idöp rö löm, klö udöm y+p t+p g+ ud arö, umnö.

¹⁰ God lo manö n+a u, han+p adan pör m+dep u yamböp, pen y+p umeb magö nöp n+a.

¹¹ An+ib u, yad gas+ n+ñbin, hainö yad nan si nan najj gem, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ u n+ñagnabin. Yad an+göl gas+ n+ñm+din u pen, ad+ñ nan si nan najj gep magö u am gas+ r+m+id yad t+p g+ dam arö, n+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ n+ñnö. Nan si nan najj gep magö u, God lo manö haga u nöp udöm, y+p al pak la. *

¹² An+ib u, hon n+ñbun, God lo manö u u+ m+idöp. Hon n+ñbun, "N+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+daiböp a g+ gas+ u n+ñagmim," lo manö an+bu, God n+pe ke manö klö haga u, u+ nöp, kabö rö nöp, aij nöp m+idöp. *

¹³ God lo aij an+bu y+p al pak la umnö aka n+hön? U wasö! God lo manö aij u hagö n+ñbun rö, marö kub an+bu udagnabun. Nan si nan najj g+pun rö, marö kub an+bu udnabun. Pen n+pe han+p lo manö haga an+bu, gas+ ap ke n+ñöm hagaga; nan si nan najj gep magö u gac kub yab+i m+idöp u n+ñöl, a göm, lo manö haga. An+ib u, God lo manö u haglö n+ñbin rö, umagnö; nan si nan najj gep magö u, lo manö aij an+bu udöm, y+p al pak lö umnö.

Nan gagun a gun gas+ n+ñbun gau nöp gabun

¹⁴ Hon n+ñbun, lo manö u, God gas+ n+ö kal+ k+iñ r+ikla. An+bu pen yad b+ nöp m+dpin; yad nag+ wög gep b+ rö m+dem, hibur gas+ r+m+id yad u pör arab nan si nan najj gep adö u.

¹⁵ An+ib u me, nan aij g+n+am, a g+ gas+ n+ñbin adö u gagpin; yad nan si nan najj gep adö u, yad magö an+bu mulu kal n+ñbin u, yad an+g g+nam, a g+pin adö u nöp g+pin. Pen n+hön g+n+g an+g g+pin u n+ñagpin. *

¹⁶ Yad g+ najj g+nam, a g+ gas+ n+ñbin adö u nöp g+pin rö, yad n+ñbin, gas+ magö yad abe God lo manö u abe ad+p ad+p rö m+idöp.

¹⁷ Uri yad ke nan najj gagpin me. Yad ke najj g+n+am, a gem, gagpin; nan si nan najj gep magö u gas+ hibur m+dmagö yad an danj m+idöp u nöp göp.

¹⁸ Yad n+ñbin, yad b+ nöp m+dpin rö, m+dmagö p+r+ an yad danj m+id aij gagöp. Gas+ hibur m+dmagö yad gas+ aij n+ö, nan aij ap g+nam. Gas+ magö yad u, g+ aij g+n+am a gem n+ñbin u pen yad g+n+am rö lagöp.

¹⁹ An+g gö me, g+ aij g+n+am, a g+ n+ñbin adö u gagabin; g+ najj g+nam, a g+ n+ñbin adö u nöp pör g+nö arab.

* 7:4: Ro 6:2,11 * 7:6: Ro 8:2; 6:4 * 7:7: Eks 20:17; Dud 5:21 * 7:11: Jen 3:13 * 7:12: 1Di 1:8 * 7:15:

²⁰ Anîb u, yad gî najj gagnar, a gî nîjbin adö u nöp gabin rô, yad ke nan najj gagabin. Nan si nan najj gep magö u gasî hibur mîdmagö yad an dan mîdöp u nöp gö gö gab nîjem gabin.

²¹ Anîb u, yad nîjbin, yad gî aij gînam a gî nîjbin u pen pör gî najj gînam rô löp.

²²⁻²³ Gasî yad u God lo ña u ñîñî yabî lîbin u pen gasî hibur mîdmagö yad an dan unbö ke göm, gasî magö yad u aip pen pen gö, nan si nan najj gep magö u hañ roman yad an gau mîdöm, yîp ud sisî lö, yad bî nagîman rô mîdpin. *

²⁴ Yad ñîñî lagpin; bî mög gep rô mîdpin. Gasî hibur mîdmagö yad u yîp al pak lîñîg gab; bî an yîp ud kamîj yunab?

²⁵ Bî Kub hon Jisas Kraiis nöp! God nîp aij a gabin!

Pen manö hagpin i, anîg göl mîdöp: gasî yad u God nîp nagî wög gep bî rô mîdpin u pen mîdmagö prî an yad dan au, nan si nan najj gep magö u nagî wög gep bî rô mîdpin. *

8

God Ana hon aip mîdeinab u, hon aigale nîbi bî rô mîdeinabun

¹⁻² Pen hon Kraiis Jisas aip jim ñöl mîdpun u, Kraiis Jisas nîpe umö, God Ana kamîj magö ñeb u nîpe hanîp ud kamîj yuö, hon urî nan si nan najj gep magö u abe, umeb magö u abe, kalîp nagî wög gep nîbi bî rô mîdagpun. Anîb u, God hanîp manö kub hagagnab.

³ Pen nîbi bî aij mîdagpun rô, God lo adö u gî damun, mîd aij gun rô lagö, God Ñî nîpe ke u yuö, bî yabî hañ roman hibur mîdmagö hon unbö rô löm, aua. Nîpe umöm nan si nan najj gep magö u bön nöp gî ke yuan, a göm, God nîpe Ñî nîpe ke nan sabe gep rô yuöm, nan si nan najj gep magö u nîbi bî mîdmagö prî an kale dan mîdöp u, manö kub hagöm, pîs göp a ga.

⁴ God anîg ga u, kale gasî najj mîdmagö prî an hon yan nîbö auöp adö u arö göm, God Ana gasî ñab adö u gî damöm, lo manö yad hagab rô gî aij gî naböl, a göm ga. *

⁵ Nîbi bî gasî najj mîdmagö prî an kale yan nîbö auö, adö anîbu nöp gîlö aröp gau, hibur mîdmagö kale nîhön gasî göp adö u nöp gasî nîjbal. Pen nîbi bî God Ana kalîp gasî ñö gîlö aröp gau, God Ana nîhön gasî göp adö u nöp gasî nîjbal.

⁶ Nîbi bî hibur mîdmagö kale nîhön gasî göp adö u nöp gasî nîjbal gau, adö anîbu nöp nan si nan najj göm umnaböl. Pen nîbi bî God Ana nîp aij gî nab u nöp gasî nîjbal

gau, adö anîbu nöp gî aij göm, God aip jim ñöl kamîj mîdöm, mîd aij gî naböl.

⁷ Nîbi bî hibur mîdmagö kale nîhön gasî göp adö u nöp gasî nîjbal gau, gasî magö kale God nîp kaua maua rô mîdöp. Gasî magö kale God lo nîpe nîjagöp; God lo nîpe nîjñîm rô lagöp.

⁸ Nîbi bî gasî najj mîdmagö prî an kalîp yan nîbö auö, adö anîbu gîlö aröp gau, God nîp aij gîñîm adö u göl rô lagöp.

⁹ Pen kale nîbi bî God Ana kalöp an dan mîdöp gau, gasî najj mîdmagö prî an kale yan nîbö auö, adö anîbu gagabim; God Ana kalöp gasî ñab adö u nöp gabim. Nîbi bî Kraiis Ana nîpe kalîp an dan mîdagöp gau, Kraiis nîbi bî nîpe mîdagpal. *

¹⁰ Kraiis nîpe an kalöp dan mîdeinab u, nan si nan najj gep magö u gö, hañ roman kale umnîg gab; pen Jisas umö God kalöp nîjö, nîbi bî aij rô mîdpim u rô, Ana nîpe gö, ana kale kamîj mîdeinab. *

¹¹ God gö Jisas uraka u, Ana nîpe an kalöp dan mîdöp u me, God anî anîbu nöp kalöp u rô nöp gö, Ana nîpe kalöp an dan mîdöp u nîpe hañ roman kale kamîj mîdep magö ñî nab.

¹² Anîb u, anî mam bî, hon naböj mîdöp. Gasî najj mîdmagö prî an hon dan pîlu gî ñö adö anîbu gun, naböj anîbu ñagnabun.

¹³ Adö anîbu gîpe arö, umnîg gabim. Pen God Ana u kalöp gî ñö nîjöl gî, kale nan si nan najj gîpim anîbu böj nöp arö gî nabim u, God aip kamîj mîdeinabim. *

¹⁴ God Ana gasî ñö nîjöl gî ajaböl nîbi bî gau, God ñî pai nîpe mîdpal.

¹⁵⁻¹⁶ Ana kale udpim u, kalöp tîp gî dam arö, kale nöd pîñîj gîmîdim rô kauyan pîñîj gîmîm, nagî wög gep nîbi bî rô mîdagnabim. Ana kale udpim u, nîpe gö, God ñî pai nîpe mîdpim. Anîg nîjöm hon nîp "Aba! Bapi!" a gabun. *

¹⁷ Ñî pai nîpe mîdpun u me, nan aij nîhön nîhön ñî pai nîpe ñî nab u, hon udnabun. Pen Kraiis nîp hag juöm gî najj gîla rô, hanîp u rô nöp gî najj gîlö, pîñîj gagnabun u, God Kraiis nîp ud aij ga rô, hanîp u rô nöp ud aij gî nab. *

Hainö mîd aij gî nabun

¹⁸ Gasî yad nîjbin, Kraiis nîp cîg mîdun, marö rîmnap gö, uñham mîdeinabun u, u nan pro. Hainö God nîpe nan aij yabî hanîp ñö, nîpe aip mîd aij gî nabun u, u nan kub.

¹⁹ God nan nîhön nîhön gî la gau magöñhalö mîñî mîd aij gîñîm rô lagöp. Nan gau magöñhalö abad mîdö, God nîpe

* 7:22-23: Gal 5:17; 1Pi 2:11 * 7:25: 1Ko 15:57 * 8:4: Gal 5:16,25 * 8:9: 1Ko 3:16; 12:3 * 8:10: Gal 2:20

* 8:13: Gal 6:8; Kol 3:5 * 8:15-16: 2Di 1:7; Mak 14:36; 2Ko 1:22 * 8:17: Gal 4:5-7; Rep 21:7

ñi pai nipe waiö udnab ñin u nöp, nipe gö, nan anib gau kauyanj mid aij ginab.

20-21 Göp anibu, God hadame nöp nñebir ginab a ga rö nöp göp. Pen God hadame gau nñja, ñi pai yad waiö udnabin ñin u, yad ginö, ñi pai yad ñinñi löm mid aij yabiñ ginaböl rö, nan magöñhalö gñ lino gau u rö nöp, hij gñ lugagöm, ñinñi löm mid aij yabiñ ginab.

Pen nan gñ la anib gau, nöd mid aij gagnab. Pen hanip gö, ñi pai nipe ke yabiñ midun nipe aip mid aij ginabun ñin u nöp me, kauyanj gö nan anib gau mid aij ginab.

22 Hon nñjibun, nan God gñ la anib gau magöñhalö mid aij ginag gab u pen hadame nöp marö gö, nñbi ñi pai rñknig gñlö ilön göp rö u gñmidöp.

23 Pen hon abe marö anibu midöp. Hainö kalip böñ nöp udnig gabin, a göm, God nipe Ana u nöd nöp yuö apöm hanip añ danj midöp u, pen ñin mai rö hanip ñi pai nipe ke kabö rö yabiñ waiö udö, hañ romanj gñsön nñbö halu lu, a gun, midmagö hon añ danj marö anibu gö nñjöl gñ, mñnöh naböñ adö il i abad midpun.

24 God nan hainö waiö lñab a ga manö u nñj udno, hanip uda. Pen nan nñhön nñhön hainö waiö lñab u magöñhalö hadö nñjbnop, mññi gasñ halö midun ñin hain u abad midagaiñnop. Nan hadö nñjbal u abadagnaböl.

25 Pen, nan hainö waiö lñab, a gñ gasñ u nñjun me, iru gö nñjöl gñ abad midagpun; gasñ halö abad midpun.

26 Nñbi bñ pñdön midagpun rö, Ana hanip gñ ñöl gñ midöp. Hon God nñp sabe gun a gñpun u pen aige gun God nñp sabe ginabun u nñjagun. Pen Ana hanip ab hak löm, God nñp sabe ginig gab. Manö nñbi bñ nñjeb rö wasö; kadjad manö löm hagnig gab.

27 God pen gasñ hon magöñhalö nñjüb; nipe Ana gasñ nipe u abe nñjüb. Ana nipe hon Krajs Jisas nñbi bñ nipe marö udöm, God nñp hagö, hagab rö ginab. Ana nipe God nñp hagab u, God gñnam a göm nñjüb adö u nöp hagab.

28 Hon nñjibun, God nñp midmagö lñibun nñbi bñ gau, God nipe hanip abad midö nñjöl gñ, nan rñmnap ke gagnab; mid aij ginabun adö u nöp hanip ginab. God nipe hadame gau gasñ nñjöm haga rö, hanip yñp aumim a ga.

29 Pen adö anibu nöp, God nñbi bñ nöd nñja gau, "Yad gñnö, kale Ñi yad midöp rö löm, nññin nñmam hain nipe iru yabiñ middeinaböl," a ga.

30 Anib u, nñbi bñ Ñi yad rö middeinaböl a ga nñbi bñ gau, kalip yñp aumim a ga. Nñbi bñ yñp aumim a ga nñbi bñ gau, kalip nñbi bñ asñj middagöp a ga. Nñbi bñ kalip asñj middagöp a ga gau, Ñi yad mailö aij halö midöp rö, kale u rö nöp middeinaböl a ga.

Hanip midmagö löm abad mid aij göp
31 Pen hanip anig göm ud aij göp u, an hanip gñ najj ginab? Bñ ap hanip gñ najj gñinm rö lagöp, wasö yabiñ!

32 God nipe pñññj gagöm, Ñi nipe ke u hanip nan a göm yuö apöm uma u nan kub yabiñ. Pen God hanip anig ga u me, nipe hanip ud aij göm, nan aij aij nöp hanip u rö nöp ñinab.

33 Pen God nipe hanip hag löp rö, an hanip manö kub hagnab? God nipe ke gö asñj middagöp rö midpun u, manö middagöp, a ga.

34 Anib u, bñ an hanip manö kub hagnab? Bñ ap anig hagnim rö lagöp. Krajs Jisas hanip nan a göm umöm, uraköm, am God nñmagö yñjig kid nipe lau adö midöm, hanip a göm, Nap nñp sabe göl gñ midöp.

35 Krajs hanip midmagö yabiñ löp u me, an nñp wasö göm hanip ud asñk ke lñab? Nan ap ke waiö löm, hanip ud asñk ke lñinm rö lagöp.

Hanip marö rñmnap ginab aka,
uñham middeinabun aka,
kiyö kub leinab aka,
wahñj midageinab aka,
gasñ mlö lö nñjnabun aka

bñ rñmnap hanip, Krajs pñg midpal, a göm,
hanip gñ najj ginaböl aka,
al pak lñaböl aka,
nan nñhön ginab,

Krajs aip jñm ñöl nöp middeinabun.

36 Manö anibu rö God Manö kalñ kññ rñköm hagla,

"Nöp pñg midpun rö, pör hanip nñjöm,
kaj sipsip rö al pak lun a göm nñjbal,"
a gñla.

37 Anib u, umeb rö añ u midpun u pen Krajs, bñ hanip midmagö löm uma u aip midun, aij gö nñjöl gñ nöp midun, nan anib gau pñññj gagnabun.

38 Adö anibu yad nñjbin, umnabun aka middeinabun, God hanip midmagö li nöp middeinab nñjöm nan ap hanip ud asñk ke lñinm rö lagöp. God ejol nipe gau, nan pñdön halö kumi kabö adö lanj midöp gau, nan kal najj gau, nan mññi midöp gau, nan hainö middeinab gau,

39 nan adö galik midöp gau, nan mo gayik midöp gau, nan nñhön nñhön midöp gau magöñhalö, nan ap hanip ud asñk ke lñinm

* 8:20-21: Jen 3:17-19 * 8:23: 2Ko 5:2-4 * 8:27: Sam 139:1 * 8:28: Ep 1:11 * 8:29: Kol 1:18; Hib 1:6
* 8:31: Sam 118:6 * 8:33: Ais 50:8-9 * 8:36: Sam 44:22

rö lagöp. Bî Kub hon Krajs Jisas mîdöp rö, God hanîp mîdmagö lî nöp mîdeinab.

9

God gasî nîpe ke nîñöm Isrel kai kalîp udnîg ga

¹ Manö hagabin anîbi, yad Krajs bî nîpe mîdpin rö, piral hagagabin. Ana Uî u gasî magö yad hagab, manö hagabön anîbu manö nîñö hagabön, a gab.

²⁻³ Pen aîñî mam bî. Isrel nîbi bî rîmnap Krajs nîp udagpal gau hainö manö kub nîñöm, ilön kub udnaböl u, yîp mög yabîl göp. Anîb u, yad gasî iru yabîl nîñbin. Mîdmagö yad pör ilön kub göp. Yad nîñö nöp hagabin, adan mîdböp, yad aîñî mam yad gau kalîp nan a gem ilön udnö, kale pen kamîñ arblap. *

⁴ Pen nîhön: God Isrel kai nöp kale nî pai yad mîdeilan a göm, mailö aij nîpe kalîp nöp yamöm, yad kalöp unbö gînabin a göm manö klö nîñö kalîp nöp hag nîöm, lo manö nîpe u kalîp nöp hag nîöm, kale aigöl göm God sabe gep ram u kabö rö sabe göl manö u kalîp nöp hag nîöm, yad aigöl gem nîbi bî kalîp ud aij gînam manö aij u kalîp nöp hag nîa. *

⁵ Isrel nîbi bî nîhi îlan kale Ebrahim, Aisak, Jekop bî gau me. Ebrahim, Aisak, Jekop nî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm, Isrel nîbi bî kalîp rîk daula. Kîgîn aîñî u nöp rîk dam dapîl gî damöm, Krajs nîp bî yabîl rîk daula. Krajs nîpe ke God mîdöm, nîbi bî magöñhalö abadab. Kale magöñhalö hib nîpe u pör haglö adö aran.

⁶ God Manö haga u, haga rö nöp ga. Isrel nî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm, rîk daula gau rîmnap Isrel nîbi bî kabö rö mîdagpal.

⁷ Ebrahim nî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm rîk daula gau rîmnap Ebrahim nî pai nîpe kabö rö mîdagpal. God Ebrahim nîp haga, "Aisak nî pai rîknab gau nöp nî pai adö nape rö mîdeinaböl," a ga. *

⁸ Anîb u, Ebrahim nî pai rîklö, rîk dam dapîl gî damöm, rîk daula gau rîmnap God nî pai nîpe mîdagpal. God manö klö nîñö hagö, Ebrahim nî pai yag daunaböl nî pai gau nöp, kale God nî pai nîpe mîdnaböl. *

⁹ God Ebrahim nîp manö klö nîñö anîbu hagöm haga, "Nîñ yad hag lîñö nîñ u nöp yad ado gî aunö, nabin ne Sera nî ap yag daunab," a ga. *

¹⁰ Pen apis hon Rebeka nî nîpe mîhau bî aîñî nöp rîka. Bî anîbu bac hon u Aisak.

¹¹⁻¹² Pen God gasî nîpe ke nîñöb rö gînab. Nîbi bî an hag lînabin a gîñîg gab u, hag

lînab. Kale nan aij rîmnap gînaböl u nîñöm hag lagnab. God gasî nîpe ke nîñöb rö gînab. Anîb unbö rö nöp me, apis bac hon Aisak Rebeka ber mîhau nî ramö rîkaglö magö u, God nîpe Rebeka nîp haga, "Nî ne naîñî rîknabön u, bî kub rö mîdageinab; nîpe nî ne hain u nîp wög gî nînab," a ga. Nî mudun anî gau nöp mîdailö nîme yag dauaga adö u nöp, nan aij nan naij ap gîlö nîñöm wasö, God gasî nîpe ke nîñöm anîg haga. *

¹³ God Manö adîñ ap kalî klîñ rîkla u, God manö hagöm haga, "Yad Jekop nîp mîdmagö lîbin pen Iso nîp mîdmagö lagpin," a ga. *

God nîpe gab u, kabö rö nöp gab

¹⁴ Anîb u, God kabö rö gagab, a gun? Wasö! Nîpe kabö rö nöp gab.

¹⁵ God nîpe Mosîs nîp haga, "Nîbi bî mög nîñabin gau kalîp mög nîñabin.

Nîbi bî mîdmagö lem ud aij gînabin gau

kalîp mîdmagö lem ud aij gînabin," a ga. *

¹⁶ Anîb u nîñbun, hane ke klö gun gîpun u nîñöm hanîp udagnab; hane ke klö gun gasî halö mîdpun u nîñöm hanîp udagnab. Nîpe ke mög nîñnab nîbi bî gau nöp udnab. *

¹⁷ God Manö adîñ ap kalî klîñ rîkla u, God manö hagöm Pero nîp haga, "Yad gasî nîñnö, nîbi bî ram mîñöñ gau mîdpal gau magöñhalö nîñnaböl, ne kîñ lîp nîbö u bî kub bî klö yabîl pen yad God gîñö ne bî yîharîñ rö mîdnabön. Anîg gînab, kale nîñöm, manö anîbu hag amîl apîl göm hib yad u haglö ram mîñöñ gau gau magöñhalö arnab. Adö anîbu nöp yad ke gainö, ne lîp kîñ mîdpan," a ga. *

¹⁸ Anîb u nîñbun, God gasî nîpe ke nîñöb rö, nîbi bî rîmnap mög nîñnab pen nîbi bî rîmnap kalîp nîñebir gö, gasî naij kale nîñbal u kîdîl arnab.

¹⁹ Kale rîmnap God göp anîbu rö nîñmim hagnabim, "God nîpe nöp gö, gasî kale u kîdîl aröp u, nîhön gîñîg pen, mîd aij gagpim, a göm, hanîp manö kub hagnab? God nîpe ke, 'Nan anîb gau gînab,' a gînab u, bî an nîpe pe, 'Nan gau gagnab,' a gînab?" ö gînabim.

²⁰ Anîg hagnabim u pen kale bî kub an rö mîdmim, manö nîpe u naböñ udnabim?

Adö anîbu rö, God Manö u bî ne Aisaia kalî klîñ rîkôm haga, "Bî ap mîñöñ udöm, rin cög ap gö, 'Yîp nîhön gîñîg anîg göl

* 9:2-3: Eks 32:32

* 9:4: Eks 9:4

* 9:7: Jen 21:12

* 9:13: Mal 1:2-3

* 9:15: Eks 33:19

* 9:16: Ep 2:8

* 9:8: Gal 4:23

* 9:9: Jen 18:14

* 9:11-12: Jen 25:23

* 9:17: Eks 9:16

* 9:20: Ais 29:16; 45:9

gipan, ' a göm pen ado göm hagagnab. Wasö yabahl! " a ga. *

²¹ Bî rin cög gîng gab bî u, nîpe gasî nîpe ke nîñöb rô gî nab. Mîñöñ bad añî ap ud gî dô gî dapöm, rin aij aij ñîñ añî añî lauep ap lôm, rin yîharîñ pör pör lauep ap lôm, gî nab. U manö mîdagöp; gasî nîpe. *

²²⁻²³ Anîb unbö rô me, God göp. Nîpe nîbi bî gî najî gî mîdpal gau nîñö, iru yabîñ gö, kalîp al pak lîñîm rô lõp u pen, nîpe mulu halö mîdöp u nîñöm klö nîpe mîdöp u nîñlan, a göm, kalîp yîñîd anîg gagöp. God hadame dagol gau gasî nîpe ke nîñöm haga, nîbi bî mög nîñem ud aij gî nabîñ nîbi bî gau mailö aij yad u nîñöl, a ga. Anîb u, nîbi bî anîb gau mailö aij yad u nîñöl a göm, nîpe nîbi bî gî najî gî mîdpal gau gö, gasî hibur najî kale u kîdî aröp.

²⁴ Nîbi bî mög nîñem ud aij gî nabîñ a ga u, hanîp Juda nîbi bî abe, Juda nîbi bî wasö gau abe, haga.

²⁵ Manö adö anîbu rô, God manö haga rîmnap bî ne Hosea God Manö adîñ ap kalî kîñî rîkôm haga,

"Nîbi bî yad mîdagmîdal gau, kalîp 'nîbi bî yad' a gî nabîñ. Pen nîbi bî mîdmagö lagmîdin gau, kalîp 'nîbi bî mîdmagö yad' a gî nabîñ. Pen Hosea God Manö adîñ ap halö kalî kîñî rîkôm haga, *

²⁶ Nöd 'Nîbi bî yad mîdagpîm,' a gî nõ u, ram mîñöñ añî anîbu nõp kalîp, 'God pör kamîñ mîdöp ñî pai nîpe,' a gî nabîñ," a ga. *

²⁷ Pen God Manö adîñ ap, bî God manö hagep Aisaia manö bläö göm hagab, "Isrel kai kabö kuñup ñîg got gau mîdöp rô iru nõp mîdeinabol u pen Bî Kub nîpe yöp pro bad ap nõp ud kamîñ yunab. *

²⁸ Nîñön gîng: Bî Kub nîpe dip nõp nîbi bî mîñöñ naböñ îl i mîdpal gau magöñhalö manö kub hagöm böñ nõp pen ñî nab," a ga.

²⁹ Gî nab anîbu, Aisaia nîpe nõd God Manö adîñ ap kalî kîñî rîkôm haga, "Bî Kub ke pîdöñ halö mîdöp u, hanîp ñî pai yöp bad ap nõp arö gagböp, Sodom Gomora nîbi bî kalîp ga rô u, hanîp gîböp," a ga. *

Isrel kai abe jisas manö aij u nîñ udlan

³⁰ Anîb u, nîñîm! Juda nîbi bî wasö gau, nõd, mîd aij gun God aip jîm ñöl mîdaiun a göm gasî u nîñagla u, pen mîñî Jisas manö aij u nîñ udlö, God kalîp asîñ mîdagöp a gö, nîpe aip jîm ñöl mîdpal.

³¹ Pen Isrel nîbi bî nõd God lo manö u udöm, hagöp hagöp rô gun a gî la u pen mîñî nîpe aip jîm ñöl mîdagpal.

³² Pen nîñön, God nîp nîñ udöm wasö, hon ke adö rîmnap gun, nîpe aip jîm ñöl mîdeinabun, a göm, God nîpe kabö aij la adö u arun a gîlö nîñöl gî, ma kale u lî yuö ap lug pakpal. *

³³ Manö anîbu rô, Aisaia nîpe God manö haga rô kalî kîñî rîkôm haga,

"Nîñîm! Yad daun kub Saion kabö ap lîñö, nîbi bî ma adö anîbu lî yuö ap lug paknabol;

pen nîbi bî nîp nîñ udnabol gau, God nîp nîñöm ana udagnabol," a ga. *

10

God nîpe ke gö, kale nîbi bî nîpe asîñ mîdagöp rô mîdeinabol u, Isrel nîbi bî kale nîñagal

¹ Mîdeimam yad gau. Gasî klö yîp auöp u, God nîbi bî yad Isrel kai kalîp ud kamîñ yunîm, a gem, nîp pör nõp sabe göl gî mîdpîñ.

² Yad kale gîpal rô nîñem hagabîñ, hon God nîbi bî nîpe mîdaiun, a göm, klö yabîñ gîpal u pen gasî nîñ aij göm gagpal.

³ "Krais uma rô, God hanîp, 'Nîbi bî asîñ mîdagöp yad,' a gî nab," a göm gasî u nîñblap u pen adö anîbu nîñ aij gagöm, gasî kale ke adö u nõp nîñöm hagla, "Lo adö u gîno areinab u, nîbi bî aij nîpe mîdeinabun," a gî la. Anîb u, lo manö adö anîbu hain gun a göm gî damöm, hainö ap lug pakla.

⁴ Krais ga anîbu, uri lo u pîs göp. Anîb u me, nîbi bî an an Jisas manö aij u nîñ udnabol gau, God kalîp magöñhalö nîbi bî asîñ mîdagöp yad a gî nab.

Nîbi bî ram mîñöñ gau gau magöñhalö kamîñ aröl rô lõp

⁵ God Manö u, Mosis manö rîmnap kalî kîñî rîkôm, lo manö udöm asîñ mîdagöp rô mîdeinabol manö adö u hagöm, Isrel kai kalîp haga, "Lo manö u udmîm, hagöp rô nõp gîmîm me, kamîñ arnabîm," a ga. *

⁶ God Manö u, Mosis manö rîmnap kalî kîñî rîkôm, Krais nîp nîñ udöm asîñ mîdagöp rô mîdeinabol manö adö u hagöm, Isrel kai kalîp haga, "Kale, 'Bî an adö lan arnab?' ö gaggîm," a ga. (Manö haga u îl u me, kale am kumi kabö adö lan au nîbö Krais nîp ut gî dauagnabol.) *

⁷ Anîb unbö rô nõp, "Kale, 'Bî an wîp ana ram mîdöp mo gayîk arnab?' ö gaggîm," a ga. (Manö haga u îl u me, kale am wîp ana

* 9:21: Jer 18:6 * 9:25: Hos 2:23 * 9:26: Hos 1:10 * 9:27: Ais 10:22-23 * 9:29: Ais 1:9 * 9:32: Ais 8:14
* 9:33: Ais 28:16; 1Pi 2:6 * 10:5: Lep 18:5 * 10:6: Dud 30:12-14

ram m+idöp mo gay+k n+ibö Kraiis n+ip u+ gi dauagnaböl.)

8 Pen God Manö ad+ij an+ibu, Mos+is manö adö r+imnap n+ihön n+ihön kal+ k+liñ r+iköm Isrel kai kal+ip haga. N+ipe haga, "Manö magö an+ibu m+lö gau m+idagöp. Manö magö an+ibu m+idmagö an+ kale dan m+idöp pör h+agpim adö u nöp," a ga. Mos+is n+ipe J+isas manö a+ij, manö n+ij udep an+ibu nöp haga. Manö a+ij n+ij udep an+ibu nöp hon pör nöp hag ñabun u me.

9 An+ib u, God gö J+isas uraköp a g+mim, gas+ u n+ij m+idmim, "J+isas n+ipe B+ kub yad," waiö hagnabim u, God kalöp n+ibi b+ as+ij m+idagöp yad a göm, kalöp ud kam+ij yunab.

10 Pen n+ihön, kale gas+ m+idmagö an+ kale dan manö n+ipe n+ij udnabim u, God kalöp n+ibi b+ as+ij m+idagöp yad a g+inab. Meg m+igan kale manö h+agmim, n+ibi b+ gau waiö hag ñ+inabim u, God kalöp ud kam+ij yunab.

11 Adö an+ibu rö, A+isaia n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga, "N+ibi b+ n+ip n+ij udnaböl gau, God n+ip n+ijöm ana udnaböl," a ga. *

12 Juda n+ibi b+ gau, Juda n+ibi b+ wasö gau, ke ke m+idagpal. B+ Kub n+ipe n+ibi b+ gau n+ibö gau n+ibö magöñhalö B+ Kub an+ nöp m+idöp. N+ibi b+ gau n+ibö gau n+ibö an an n+ip sabe g+inaböl gau, kal+ip ud a+ij yab+ g+inab. *

13 Adö an+ibu nöp, b+ ne Joel, God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga, "N+ibi b+ an an B+ Kub n+ip, y+ip ud kam+ij yu, a göm hag n+ijlö, kal+ip ud kam+ij yunab," a ga. *

14 Pen kale B+ Kub n+ip n+ij udnaböl u, kale n+ip a+igöl göm sabe g+inaböl? Pen kale J+isas manö a+ij u apdi n+ijagnaböl u, kale a+igöl göm manö a+ij an+ibu n+ij udnaböl? Pen n+ibi b+ r+imnap apöm J+isas manö a+ij adö u hag ñagnaböl u, kale a+igöl göm manö an+ibu apdi n+ijagnaböl?

15 Pen n+ibi b+ Kraiis J+isas n+ij udpal gau kal+ip hag yagnaböl u, kale a+igöl göm arn-aböl? Adö an+ibu nöp, A+isaia n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga, "N+ibi b+ manö a+ij dauanaböl gau, g+ a+ij yab+ g+inaböl," a ga. *

16 Pen Isrel n+ibi b+ Kraiis J+isas manö a+ij u n+ijla gau r+imnap n+ij udagla. Manö adö an+ibu nöp, A+isaia n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga, "Yad manö a+ij ne u hagnö j+ b+ an n+ij udöp?" ö ga. *

17 An+ib u, n+ibi b+ r+imnap God manö hag ñ+ilö, n+ibi b+ n+ijöm manö an+ibu n+ij udnaböl. Pen God manö hag ñ+ilö, n+ij udnaböl u, Kraiis manö a+ij u me.

18 Pen Isrel kai manö an+ibu n+ijagla aka n+ihön? Wasö yab+! N+ijla. Kale nöd n+ijla u me, Depid n+ipe God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga,

"Kale ram m+nöñ gau gau magöñhalö amöm, manö an+ibu hag ñ+ibal; kale manö hag ñ+ilö, m+nöñ naböñ gau r+igon r+igon magöñhalö yab+ aröp," a ga. *

19 Pen yad hag n+ijeb ap halö m+idöp: Isrel kai manö an+ibu n+ijöm i+ u n+ijagla aka n+ihön? Wasö yab+! I+ u n+ijla. Mos+is n+ipe God manö haga u udöm, God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga,

"Yad n+ibi b+ hau+ halö m+igan r+imnap kal+ip udem, ud a+ij g+inö, kale Isrel n+ibi b+ kal+ip mulu kal n+ijmim, God han+ip rö an+ig gagöp, a g+mim n+ij+nabim," a ga. *

20 A+isaia n+ipe God manö haga u udöm God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm waiö yab+ hagöm haga,

"N+ibi b+ y+ip n+ijun a göm u+hai n+ijagal gau y+ip u+hai n+ijbal; kale y+ip n+ijun a göm hag n+ijagal pen yad ke kal+ip waiö la+in y+ip n+ijbal," a ga. *

21 Pen Isrel g+ipal rö, A+isaia n+ipe God manö haga u udöm, God Manö ad+ij ap kal+ k+liñ r+iköm haga,

"Yad pör b+ n+ijeb kale rö m+idem, 'Yad auim!' a g+ipin pen y+ip auagal. Kale a+eb a+eb ñöm, gas+ kale ke n+ijbal rö nöp g+ipal," a ga. *

11

God Isrel kal+ip böñ nöp arö gagöp

1 An+ib u, yad hag n+ijeb ap m+idöp: God Isrel n+ibi b+ gau kal+ip böñ nöp arö göp aka? Wasö yab+! Kal+ip böñ nöp arö gagöp. Yad Pol u rö nöp Isrel n+ibö b+. Ebraham r+ikö, r+ik damöm, Benjamin n+ip r+iklö; Benjamin pen r+ik dam dap+il ga i+ u, yad m+idpin. *

2 Pen God n+ibi b+ hadame nöp n+ijöm, n+ibi b+ yad m+idaiöl, a g+ gas+ n+ij+a gau kal+ip arö gagöp. Kale b+ I+aija n+ip aiud udöm God Manö kal+ k+liñ r+ikla u hadö n+ijbim. I+aija God n+ip sabe göm haga,

3 "Isrel n+ibi b+ gau magöñhalö nöp arö göm, b+ manö ne h+agep gau kal+ip al pak löm, kabö k+n+an göm nan pak nöp sabe gep kabö gau, pa jö ma jö g+ yubal. Yad an+ nöp m+idpin u pen y+ip u rö nöp, al pak lun, a göm, r+id+ik g+ ud ajaböl," a ga. *

* 10:11: Ais 28:16 * 10:12: Ap 15:9 * 10:13: Joe 2:32 * 10:15: Ais 52:7 * 10:16: Ais 53:1 * 10:18: Sam 19:4 * 10:19: Dud 32:21 * 10:20: Ais 65:1 * 10:21: Ais 65:2 * 11:1: 1Sa 12:22; Sam 94:14; Plp 3:5 * 11:3: 2Ki 19:10,14

4 Hagö, God nîp pen haga, “Bî yad iru yabîl nôp sepen dausan rô (7,000) mîdpal gau, Bal god piral u nîp, ‘Bî kub hon,’ a göm, nîp sabe gagpal,” a ga. *

5 Anîb u rô, God nîbi bî mög yabîl göp u me, nîpe hanîp nîbi bî Isrel yöp bad ap mög nînjöm hag lö mîdpun.

6 Hanîp mög nînjöm udöp anîbu, lo adö u gaino aka nan rîmnap ke gaino nînjöm udagöp. Hanîp yîharîj mög nînjöm udöp a gî gasî nîjbun u, pen hon nan ap ke gaino hanîp udaiböp, hon anîg gasî nîjagbnop. *

7 Nîbi bî Isrel klö yabîl göm, ulhai nîj damöm, udagla. Nîbi bî God udnabin a göm hag la gau nôp udla. God nîpe ke gö, nîbi bî rîmnap manö nîpe u nînjöm nîjagla.

8 Adö anîbu nôp, Mosîs God Manö adîj ap kalî kîiñ rîkôm haga,
“God nîpe gö, kale hon hanöm,
amgö ju ju gî mîdeila;
nîpe gö, kalîp amgö we gö,
amgö nîjageila;
nîpe gö, kalîp hau alö,
manö apdi nîjageila;
anîbu nôp mîd damöm,
uri unbö rô nôp mîdpal,” a ga. *

9 Pen Depid God Manö adîj ap kalî kîiñ rîkôm haga,
“Kale pör nan kub ñîjbal u,
kalîp wanañ hel rô ud sîsî lînim.
Arun a gî gasî nîjnaböl adan anîbu pîl gî nab.
Anîb u, kale gî najî gîpal u, kale pen udnaböl. *

10 Amgö kale we gö amgö nîjagöl.
Mînjör kub auö pör utham wabi gî ud ajaiöl,” a ga.

God Juda nîbi bî wasö gau udab

11 Pen Isrel kai ap lug pakpal u, böj nôp ap lug pakagpal. Kale nan sî nan najî gîla rô, God kalîp arö göm, Juda nîbi bî wasö gau kalîp udöp. Udöp anîbu, “Isrel kai, ‘Hanîp rô anîg göm udagöp,’ a göm nîjlan,” a göm göp. *

12 Pen Isrel kai nan sî nan najî geila rô, nîbi bî ram mînjöj gau nan aij yabîl udpal. God Isrel kai arö ga rô, Juda nîbi bî wasö gau nan aij yabîl udpal. Anîb u, God nîbi bî Isrel ud kamîj yunab ñîn u, nîbi bî nîpe gau magöñhalö nan aij aij yabîl udnaböl.

13 Yad uri kalöp Juda nîbi bî wasö gau hagabin. Krais Jîsas yîp, “Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij yad hag ñîmön,” a ga u me, kalöp Juda nîbi bî wasö gau Jîsas manö aij u hag ñî mîdnö yîp aij göp.

14 Pen yad kalöp Jîsas manö aij u hag ñînö nîjbe, nîbi bî yad ke Isrel rîmnap nînjöm,

“God kalîp udöp rô hanîp udagöp,” a göm nîp auaiöl u, yîp aij yabîl gî nab.

15 God Isrel kai kalîp arö ga rô, Juda nîbi bî wasö gau kalîp, nîbi bî yad, a göm udöp. Anîb u, hainö Isrel kai kalîp udöp, wip umöm kauyañ uraknaböl u rô gî nab.

16 Kale bred adîj ap God nîp sabe gî ñî naböl u, bred magö magöñhalö God nan nîpe. Kale hagnaböl, “Mab olip ît u God mab ît nîpe,” a gî naböl u, ramö löm lö pa gau gau arnab u abe God nan nîpe.

17 Pen God nîpe mab olip lö kîd nöd nîbö gau hak yuöm, kalöp olip lö be gau nîbö rô dapöm dîm ñö, dîm ñöl mîdpim. Anîb u me, mab olip nöd nîbö u kamîj mîdöm mînjöj yanî nîbö ñîg u udö, lö hain nîbö u mîd aij göp. *

18 Kale mab lö nöd nîbö u, lö yîharîj, a gîmim gasî u nîjagmim. Kale nîjmmim, kale mab lö hain nîbö u ñîg udmim mab ît u ñîgpmim; mab ît yanî ñîg udöm kalöp mab lö anjâ ñöb.

19 Kale hagnabim, “God nîpe, ‘Olip lö be gau nîbö dapem ud dîm ñînam,’ a göm, olip lö nöd nîbö gau hak yuö, ka anîbu udun mîdpun,” a gî nabim.

20 Manö anîbu nîjög hagnabim u pen nîj aij gîmim. Isrel kai Krais nîp nîj udaglö, kalîp arö ga; kale pen Krais nîp nîj udpe, kalöp uda. Pen kale ana udmim, hib kale ke hagpe adö aragnîm.

21 Nîhön gînîg: God mab olip lö nöd nîbö gau hak yua rô, kale u rô nôp gînîm rô löp.

22 God nîpe bî hain aij yabîl u pen nîpe bî klö yabîl rô mîdöp. Nîbi bî nîp arö gîla gau kalîp bî klö rô löm arö ga. Pen kalöp agamîj hain rîkôm, mîdmagö löm, uda. Kale anîg göl Krais nîp nîj udöl gî mîdeinabim u, kalöp agamîj hain rîkôm, mîdmagö löl gî mîdeinab. Pen Isrel kai kalîp ga rô, hanîp u rô nôp gînîm rô löp, a gîmim, nîj aij gîmim. *

23 Isrel nîbi bî anîb gau hainö Krais nîp nîj udnaböl u. God kalîp ud pa dîm ñî nab. God kalîp ud pa dîm ñînîm rô löp.

24 Pen nîhön, kalöp mab olip lö be gau nîbö dapöm, mab olip yabîl pa dîm ñö mîdpim u, olip lö kabö göl gau kauyañ pa dîm ñînîg, pa dîm ñî nab.

Hainö Isrel nîbi bî magöñhalö kalîp udnab

25 Pen añ mam bî. Hib kale ke hagpe adö arnîm rô löp. Anîb u, manö nöd nîjagmîdun ap kalöp hagnîg gabin. Isrel nîbi bî iru nôp mîñî amgö we rô mîdpal u pen pör anîg gagnab. God Juda nîbi bî wasö gau kalîp udnabin a göm gasî nîjga gau magöñhalö udnab.

* 11:4: 1Ki 19:18 * 11:6: Gal 3:18 * 11:8: Dud 29:4; Ais 29:10 * 11:9: Sam 69:22-23 * 11:11: Ap 13:46
* 11:17: Ep 2:11-19 * 11:22: Jon 15:2,4

26 Nibi bi anib gau ud pis gom, haino Isrel nibi bi kalip magonhalo ud kamij yunab. Mano ado anibu ro, God mano haga u udom God Mano adij ap kal i klii rikom hagla,

“God haga,

‘Jekop kigin yip arö gila gau kalip ud kamij yunab bi u,

daun kub Saion nibö aunab. *

27 Yad kalip aip mano klo nijnö hagnö rö, nan si nan naj gipal gac u hik gi yunabin,’ a ga,” a gila. *

28 Isrel kai Krai nijn udagla rö, kale God kauaf mauaf nipe midpal. Pen kale Krai nijn udmim, mii mii göl gi midpim. Pen God hadame nöp Isrel kai nhi itaj kale Ebrahim Aisak Jekop bi gau kalip mano klo nijnö haga u nijnöm, God Isrel kai midmagö löl gi nöp midöp.

29 God nipe nan aij ap nom, haino gasi hain nibö nijnöm, nan aij anibu adog udagnab. Anib unbö rö nöp, God nipe, ginabin a gom, mano klo nijnö hageinab, hainö gasi hain nibö nijnöm, ke gagnab. Manö hagnab u arö gagnab. Hagnab rö nöp ginab.

30 Kale nöd God mano haga u ud yumidim pen hainö Isrel nibi bi God mano nipe arö gilö, kalöp pen mög nijnöm ud aij gö, nipe aip mid aij gipim.

31 God kalöp mög nijnöm uda u, Isrel nibi bi nijnlö, mulu lugö, Krai mano aij u ud yula, pen hainö God kalip u rö nöp mög nijnöm udnab.

32 Anib u nijnbun, Isrel nibi bi gau abe, Juda nibi bi wasö gau abe, God mano haga u ud yula rö, God kalip magonhalö nijnibir arö gö, kale bi nagiman rö midöm, nan si nan naj gi dam dam ud arlö, hainö kalip mög nijnöm udnab.

God hib nipe por hagno adö aran

33 Anib u, yad nijnbin, God nan magonhalö nijnöb;

gas i nipe gas i aij yabi.

God nipe gas i nijn kid yabi nijn hiiköm, adö anibu ke yabi göp.

God nipe gas i nijnöm, nan anig anig ginabin a gom, gas i aij nijnöb rö,

bi ap gas i aij unbö rö midagöp.

Hon God gas i rimid nipe nijnun,

nipe ke göp rö gun a gun, gagnabun! *

34 God Mano u kal i klii rikom hagla,

“Nibi bi an, Bi Kub gas i aij nijnöb rö u nijnöb?

Nibi bi an, Bi Kub nip, ‘Ne anig gi, anig gi,’ a ginab? *

35 Pen nibi bi an, nan aij ap God nip nö, pen nijnim?

Wasö yabi! Nibi bi ap nip anig göl rö lagöp,” a gila. *

36 Nijnön ginig: God nipe nan gau magonhalö gi la;

klo nipe nöp nan anib gau magonhalö midöp;

nan anib gau magonhalö God nip nijn löl gi midöl.

Anib u, hib nipe u por por nöp hagno adö arnim!

Anib unbö rö aij. *

12

God lau adö midpun, a gimim, nip aij ginim adö u gipe arnim

1 Anib u, an mam bi. Kalöp mög nijnöm udöp rö, kale pe nan God nip sabe gi nibal rö, hañ roman gas i rimid kale u, nan kamij halö rö, nan ut rö, God nip nijnim. Nan damöm, God nip sabe gi nibal gau, nan naj naj gau ñagpal. Nan aij aij nan ap gagöp gau nöp nilö me, nipe nijn löm udöp. Anig unbö rö me, God hanip nan nip sabe gi nibal rö udnim, a gimim, nip nijn udöl gi midmim, hagöp hagöp rö nöp gimim. *

2 Pen nibi bi minöj adö il i gas i nijnöm gipal nag i adö u rö gagemim. Pen God nip hag nijnbe, nipe kalöp gas i aij nö, gas i rimid midmagö kale an dan hain nibö lmim, nibi bi ke hain nibö rö lmim. Anib u, kale nijnabim, hon aigöl gino, God nip aij ginim. Kale nijnabim adan nijnön adan aij yabi; kabö göl nöp ginab adö u nijnabim. Pen kale anig göl nijn aij gimim, anig unbö rö nöp ginabim.

3 God yip mög nijnöm udö, wög nipe gipin. Anib u, kalöp magonhalö hagabin, hon nibi bi kub a gi gas i nijnagemim. God nipe nijn udep magö u kalöp ke an i an i nöb. Anib u me, kale ana udmim, hon aigale nibi bi rö midpun a gimim nijnim. *

4 Hon nijnbun, hon magonhalö hañ roman an i midöp u pen adij adij ke ke iru nöp midöp. Adij gau wög ke ke midöp; ma u wög nipe u ke göp, ñimagö u wög nipe u ke göp, amgö u wög nipe u ke göp. Anib u, il ke ke midöp rö, il ke ke nöp gipal. *

5 Anib u rö, hon Krai lau adö midpun gau u rö nöp wög ke ke gipun u pen nibi bi kigin nipe jim nil an i u nöp midpun.

6 God hanip an i an i mög nijnöm ud aij göm, nan aij hanip ke ke nöb rö, adö anibu nöp nijnun ginabun. God nibi bi rimnap nan aij nom, mano yad nibi bi gau hag

* 11:26: Ais 59:20-21 * 11:27: Jer 31:33-34 * 11:33: Ais 55:8-9 * 11:34: Ais 40:13; 1Ko 2:16 * 11:35: Job 41:11 * 11:36: 1Ko 8:6 * 12:1: Ro 6:11,13; 1Pi 2:5 * 12:3: 1Ko 12:11; Ep 4:7 * 12:4: 1Ko 12:12,27 * 12:6: 1Ko 12:4-11; 1Pi 4:10-11

ñimön, a geinab u, nipe God nñj udep magö ñob rö hag ñ+nab. *

⁷ God nñbi bñ rñmnap nan aij ñöm hagnab, nñbi bñ gau wög rñmnap gñ ñimön a gñab u, nñbi bñ gau wög rñmnap gñ ñ+nñm. God nñbi bñ rñmnap nan aij ñöm hagnab, nñbi bñ ññ pai bñ gau manö aij rñmnap hag ñimön, a gñab u, nñbi bñ ññ pai manö hag ñ+nñm.

⁸ God nñbi bñ rñmnap nan aij ñöm hagnab, añ mam ne ap iru gainñm u, nñp manö hag ññ aij gñimön, nñpe gasñ aij nññöm ññññ lññm, a gñab u, nñpe unbö rö gññm. God nñbi bñ rñmnap nan aij ñöm hagnab, nñbi bñ gau mani nan gau ulep göp u, kalñp mani nan rñmnap ñimön a gñab u, mani nan rñmnap abönamö ñ+nñm. Nñbi bñ rñmnap nan aij ñöm hagnab, nñbi bñ rñmnap kalñp abad mñdmön a gñab u, nñpe gasñ nññ aij göm kalñp abad mñdnñm. Nñbi bñ rñmnap nan aij ñöm hagnab, nñbi bñ rñmnap kalñp mög nññmön ud aij gñimön a gñab u, nñpe ññññ löl gñ mög nññöm ud aij gññm.

Nñbi bñ gau kalñp mñdmagö lñmim

⁹ "Nñbi bñ gau kalñp mñdmagö labun," a gñimim, pñral hagagñim; kalñp mñdmagö yabññ lñmim, ud aij yabññ gñimim. Nan si nan najj gep magö u nñp koñmañ kale rö mulu kal nññmim. Pen klö gñimim nagñ aij adö u nöp udmim.

¹⁰ Nñbi bñ añ mam bñ pen pen mñdmagö lñbal rö, kale Kraiss lau adö mñdpim u rö nöp añ mam bñ pen pen mñdmagö lñmim. Añ mam bñ kale gau hib kale hagpe adö arññm; pen hib kale ke gñpe adö aragnñm. *

¹¹ Wög iru maru gagñim; klö gñimim gñimim. Bñ Kub hon u nñp wög gabun a gñimim, aij gö nññöl gñ gñimim.

¹² Bñ Kub hanñp udnab, a gñimim, aij a gö nññöl gñ, nñp abad mñdaimim. Kalñp marö rñmnap auainñm, agamñj mñdaimim. God nñp sabe gep u arö gagñim, pör nöp sabe göl gñ mñdaimim. *

¹³ Nñbi bñ God lau adö mñdöm, mani nan kale ulep göp gau, kalñp mani nan rñmnap nñme lñ ññmim. Nñbi bñ mñlö gau nñbö auaiöl, uñ gñ dam ram kale ud armim. *

¹⁴ Nñbi bñ rñmnap kalñp gñ najj gaiöl u, pen pe, "God nñp sabe gñno kalñp gñ najj ganj," a gñimim sabe gagñim; "God nñp sabe gñno kalñp gñ aij ganj," a gñimim sabe gñimim. *

¹⁵ Nñbi bñ rñmnap kale ññññ löl gñ mñdaiöl, kale kalñp aip ññññ löl gñ mñdaimim; pen rñmnap mög gep rö mñdaiöl, kale kalñp aip mög gö nññöl gñ mñdaimim.

¹⁶ Nñbi bñ hib mñdöp gau kalñp ud aij gun, nñbi bñ hib mñdagöp gau kalñp ud aij

gagun a gñimim, gasñ u nññagñim. Kalñp magöñhalö adñp adñp rö ud aij gñimim. Hon nñbi bñ hib mñdöp, a gñimim, gasñ u nññagñimim. Nñbi bñ hib mñdagöp gau aip anj hakñimim mñdaimim. Hon nöp nññ aij gñpun, a gñimim gasñ u nññagñim. *

¹⁷ Pen nñbi bñ rñmnap kalñp nññöl mulu lugö, gñ najj gaiöl u, kalñp pen u rö nöp gñ najj gagñim. Nñbi bñ gau nññöl, aij gññm adö u nöp gñimim. *

¹⁸ Nñbi bñ rñmnap aip pen pen gun, a gñimim gasñ u nññagñimim. Nñbi bñ gau magöñhalö agamñj jñm ññl mñdaiun, a gñimim gasñ u nöp nññmim.

¹⁹ Pen nñbi bñ aij yad gau. Nñbi bñ rñmnap kalñp gñ najj gaiöl u, kalñp pen gñ najj gun, a gñimim, gasñ u nññagñimim. U God nan nñpe, a gñimim nññmim. Yad kalñp pen abe gñ najj gññ, a göm, ke gasñ nññöb rö gñab. Mosñ nñpe God manö haga u udöm, God Manö adññ ap kalñ kñññ rñköm haga, "God hagöp, 'Kalñp gñ najj gaiöl u, yad kalñp pen abe gñ najj gññabin; u gasñ yad,' a göp," a ga. *

²⁰ Anñb u, bñ ne Solomon God Manö adññ ap kalñ kñññ rñköm haga,

"Nñbi bñ kalñp nöd gñ najj gñla gau kale kñyö lññm u, nan magö ññmim; kale ññg nan gññm u, ññg ññmim. Anñg gññabim u, bñ kalñp nöd gñ najj gñla gau nabñc kale adö lanj mab ineb ineb rö yunabim innab nññnaböl," a ga. *

²¹ Anñb u me, kalñp gñ najj gaiöl, kalñp pen gñ najj gagñim; kalñp gñ aij gñpe, ke hain gö arññm.

13

Gapman kai hagöl rö gñimim

¹ Pen hon magöñhalö gapman hagöl rö nññun. Ke gasñ nññöm, gapman mñdagöp; God hagö, gapman mñdöp. *

² Anñb u, nñbi bñ an gapman manö rñb jueinab, God haga gapman mñdöp manö nñpe u abe rñb junab. Bñ anñbu God nñp manö kub hagnab.

³ Nñbi bñ gñ aij gññaböl gau, bñ gapman bñ kub gau anññn gö pññññ gagnaböl; nñbi bñ gñ najj gññaböl gau nöp, bñ gapman bñ kub gau anññn gö pññññ gññaböl. Anñb u, bñ gapman bñ kub gau pññññ gagun, a gñ nñññabim u, mñd aij gñimim nññöm bñ gapman gau, "Kale gñ aij gñpim," a gññaböl. *

⁴ Pen nññön: God hagö, gapman bñ gau, wög gep bñ nñpe rö mñdöm, kalñp abad mñdlö me, kale mñd aij gññabim. Pen kale nññ aij gñimim, gñ najj gagñim; gapman

* 12:10: 1Pi 1:22 * 12:12: 1De 5:16-18 * 12:13: Hib 13:2 * 12:14: Mad 5:44; 1Ko 4:12 * 12:16: Pro 3:7
* 12:17: 1De 5:15 * 12:19: Dud 32:35; Mad 5:39 * 12:20: Pro 25:21-22; Mad 5:44 * 13:1: Dai 3:1; Pro 8:15
* 13:3: 1Pi 2:13-14

bɪ ru mɪlō kɪd ud ajaböl u, yɪharɪŋ ud ajagaböl. God hagö, gapman bɪ gau, wög gep bɪ nɪpe rö mɪdöm, nɪbi bɪ gau gɪ najj geinaböl u, kalɪp dam manö kub hagöm, pen ilön ñɪnaböl.

⁵ Anɪb u, pen ilön udun rö löp a gun, gapman manö u hain gagun; God gapman nɪɳebir hag lö, hanɪp abad mɪdpal u me, nɪhön gɪnɳg gapman manö rɪb juun a gun, manö kale hain gun agamɪj mɪd aij gun.

⁶ Adö anɪbu nöp me, dakɪs u rö nöp ñun. God gapman bɪ gau kalɪp nɪɳebir hagö, gapman wög kale anɪbu göm, pe udpal. *

⁷ Nan naböŋ kale nan nɪhön nɪhön rö mɪdainɪm u, naböŋ magöŋhalö ral pɪs gɪmim. Gapman dakɪs ñeb u, kalɪp dakɪs ñmim. Nɪbi bɪ rɪmnap dakɪs adö ke rɪmnap ñeb u, kalɪp u rö nöp dakɪs ñmim. Nɪbi bɪ manö kale nɪŋ udep gau, manö kale nɪŋ udmim. Nɪbi bɪ hib dap raneb gau, hib kale dap ranmim.

Pen pen mɪdmagö lɪmim

⁸ Nan naböŋ kale rɪmnap mɪdainɪm, böŋ nöp naböŋ ral pɪs gɪmim. Pen hon nan naböŋ aɪt ap mɪdöp hon naböŋ ral pɪs gɪpun, a gun hagagnabun; nɪbi bɪ pen pen mɪdmagö lep naböŋ anɪbu hagabin. Nɪbi bɪ gau kalɪp mɪdmagö lɪnabun u, God lo manö haga haga rö nöp gɪnabun. *

⁹ God nɪpe ke manö klö haga u, Mosɪs nɪpe God Manö adɪŋ rɪmnap kalɪ kliɪñ rɪköm haga, “Nɪbi si bɪ si gagmim; wɪp al pakagmim; nan si udagmim; nɪbi bɪ rɪmnap nan kale gau nan yad rö mɪdaiböp, a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim,” a ga. God manö klö rɪmnap halö haga. Pen God manö klö nɪhön nɪhön haga u manö il aɪt u nöp mɪdöp: “Kale ke mɪdmagö lɪbim rö, nɪbi bɪ gau kalɪp u rö nöp mɪdmagö lɪmim.” *

¹⁰ Kale nɪbi bɪ rɪmnap mɪdmagö lɪnabim u, kalɪp gɪ najj gagnabim. Adö anɪbu nöp, kale nɪbi bɪ mɪdmagö lɪnabim u, God lo manö haga haga u magöŋhalö hain gɪnabim. *

¹¹ Ñɪn mɪdpun aŋ anɪbi nɪŋ aij gɪmim. Jisas nɪp hadame nöp nɪŋ udun, hainö God nɪpe nɪbi bɪ yad ke, a göm, hanɪp böŋ nöp dam ram nɪpe adö laŋ au ud arnab, a gɪ gasɪ nɪŋmɪdun. Pen mɪ rɪmnap ap ara, ñɪn anɪbu uri söl mɪdöp. Anɪb u me, nɪhön gɪnɳg hon han hauɳ gɪ mɪdpim? Urakmim, gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdaimim. *

¹² Rapɪn sɪbön aŋ mɪdpun rö, ram runɳg gab. Anɪb u me, kale nan nɪhön nɪhön sɪb aŋ yan rö ajöm gɪ najj gɪmɪdal adö u arö gun, Seden aip pen pen gep sior klö usajɪl

bad klö nan mailö halö God ñöb gau ud yɪmun. *

¹³ Anɪb u, hon Jisas mailö aij nɪpe adö u mɪdpun, a gun, gɪ aij göl gɪ mɪdeinabun. Pen nan iru yabɪl ñɪŋöm, ñɳg klö ñɪŋ hauɳ löm, nɪbi si bɪ si göm, halöwalö göm, pen pen göm, nan kale nan yad rö mɪdaiböp a göm gɪpal gau gagun. *

¹⁴ Pen kale Bɪ Kub Jisas Kraiss ud walɪj rö yɪmim, mɪdmagö prɪ aŋ hon dan gasɪ göp adö u aigöl gun gɪnabun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. *

14

Asɪ masɪ gɪpal gau kalɪp hag gagmim

¹ Nɪbi bɪ rɪmnap Kraiss Jisas nɪp nɪŋ udpal u pen nɪŋ ud mɪdöp gagöm, gasɪ mɪhögöl nɪŋbal gau, “Kalɪp udun hag amɪl apɪl gɪno, gasɪ nɪŋ aij göl,” a gɪmim, hag gagmim; kale Jisas Kraiss nɪp nɪŋ udpal u, nɪbi bɪ hon, a gɪmim, ud aij gɪmim. *

² Hon nɪŋbun, nɪbi bɪ rɪmnap Kraiss Jisas nɪp nɪŋ ud mɪdöm, nan gau abönamö ñɪŋbal; pen nɪbi bɪ rɪmnap, Kraiss Jisas nɪp gasɪ adö adö nöp nɪŋ udöm, nɪp aij gagnab, a göm, kaj wal wayöŋ nan gau hil göm, yɪharɪŋ nan magö haɪt nöp ñɪŋbal. *

³ Pen nɪbi bɪ nan halöwalö ñɪŋbal gau, nɪbi bɪ nan hil gɪpal gau kalɪp hag juagöl. Nɪbi bɪ nan hil gɪpal gau, nɪbi bɪ nan abönamö ñɪŋbal gau, God nɪŋö nan si nan najj gaböl, a göm, kalɪp hag gagöl. Nɪhön gɪnɳg: God nɪbi bɪ anɪb gau kalɪp udö, nɪbi bɪ nɪpe mɪdpal. *

⁴ Bɪ wög gep ap bɪ kub nɪpe nɪp wög rɪmnap geinab, ne nɪŋmön, gɪ aij gɪpan aka gɪ aij gagpan, a gɪmön hagagnabön. Bɪ kub nɪpe ke nɪŋöm, gɪ aij gɪpan aka gɪ aij gagpan, a gɪnab. Pen nɪpe gɪ aij gɪnab me; Bɪ Kub nɪpe ke nɪp gɪ ñö, nɪpe aij gɪnɪm rö löp. *

⁵ Pen nɪbi bɪ rɪmnap nɪŋlö, ñɪn ap God ñɪn kub nɪpe rö löp, ñɪn ap ñɪn yɪharɪŋ rö löp. Pen nɪbi bɪ rɪmnap nɪŋlö, ñɪn ap God ñɪn kub nɪpe rö lagöp, ñɪn magöŋhalö ñɪn ke ke rö mɪdagöp. Anɪb u, kale ke ke mɪdpim rö, gasɪ kale aij nɪŋbim adö anɪbu nɪŋmim gɪpe arnɪm. *

⁶ Ñɪn ap God ñɪn kub nɪpe rö löp, a göm nɪŋbal gau, Bɪ Kub nɪp gasɪ nɪŋöm me anɳg göl gasɪ nɪŋbal. Pen nɪbi bɪ kaj wal wayöŋ nan gau ñɪŋbal gau, God nɪp aij a göp a göm ñɪŋbal. Nɪbi bɪ asɪ masɪ gɪ aij göm, nan rɪmnap nöp ñɪŋbal gau u rö nöp, God nɪp aij a göp a göm ñɪŋbal.

* 13:6: Mad 22:21 * 13:8: Mad 22:39-40; Jem 2:8 * 13:9: Eks 20:13-15,17; Dud 5:17-19,21 * 13:10: 1Ko 13:4-7

* 13:11: Ep 5:14; 1De 5:6-7 * 13:12: 1Jn 2:8 * 13:13: Luk 21:34; Ep 5:18 * 13:14: Ep 5:11 * 14:1: Ro 15:7

* 14:2: Jen 9:3-4 * 14:3: Kol 2:16 * 14:4: Mad 7:1; Jem 4:11-12 * 14:5: Gal 4:10-11

7 Hon kamɨŋ mɨɔɔun, hon ke halō mɨɔɔpun, a gun gasɨ u nɨŋaɔun. Umnɨg gɨnabun u, hon ke halō mudun umnabun, a gun gasɨ u nɨŋaɔun.

8 Nɨhōn gɨnɨg: hon kamɨŋ mɨɔɔun, nɨbi bɨ Bɨ Kub hib haglō adō araŋ a gun, gasɨ u nōp nɨŋun mɨɔɔnabun. Umnɨg gɨnabun u, nɨbi bɨ Bɨ Kub hib haglō adō araŋ a gun, gasɨ u nōp nɨŋun umnabun. Anɨb u, mɨɔɔeinabun aka umnabun, hon Bɨ Kub nɨbi bɨ wōg gep nɨpe mɨɔɔpun. *

9 Adō anɨbu nōp, Kraiss nɨpe umōm uraka. Anɨb u me, hon kamɨŋ mɨɔɔpun gau abe, hadō umla gau abe, hon magōŋhalō Bɨ Kub nɨbi bɨ nɨpe mɨɔɔpun.

10 Anɨb u, kale nɨhōn gɨnɨg aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp, anɨg gɨpim, anɨg gɨpim, a gɨmim manō hag gabim? Pen kale nɨhōn gɨnɨg aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp nɨŋbe, kale nɨbi bɨ yɨharɨŋ rō lōp. Nɨŋ aij gɨmim: hon magōŋhalō God amgō ilō adō nɨpe u mɨɔɔno, hanɨp manō kub hagnab. *

11 Aisaia God Manō adɨŋ ap kalɨ kliŋ rɨkōm haga,

“Bɨ Kub hagōp, ‘Yad nɨŋō yabɨl hagabin, hainō nɨbi bɨ gau magōŋhalō yɨp nɨŋōm,

nabile udōm, kugom yɨmōm,
“God nɨpe aŋ Bɨ Kub mɨɔɔdōp,” a gɨnabōl,’ a gōp,” a ga. *

12 Anɨb u, nɨŋim. Hon aŋɨ aŋɨ mɨɔɔpun rō, God hon magōŋhalō hag nɨŋō, hon kamɨŋ mɨɔɔun nan nɨhōn nɨhōn gɨpɨn gau hag ŋun, ai gɨnɨg anɨg gɨpɨn a gun hagnabun.

Aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp gasɨ nɨŋmim

13 Anɨb u, aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔpal rɨmnab kalɨp, anɨg gɨpim, anɨg gɨpim, a gɨmim manō hag gabim u arō gɨmim. Kale gasɨ nɨŋmim, yad gɨnō aŋ mam Kraiss lau adō mɨɔɔdōp ap dui gōm, adan uŋham ajep rō u aramōm, lug pakōm gɨ najj gɨnab, a gɨmim, agamɨŋ mɨɔɔmim, adō anɨbu nōp gɨpe arnɨm.

14 Bɨ Kub Jisas bɨ nɨpe mɨɔɔpin rō, gasɨ yad u nɨŋ aij gɨpin, nan hil gep rɨmnab mɨɔɔdagōp. Nɨbi bɨ rɨmnab gasɨ kale ke nɨŋōm, nan hil gɨpal. Pen nan anɨbu nɨŋno, God nɨŋō aij gagnab a gōm hil gɨnabōl u, nan anɨbu nɨŋagōl. *

15 Pen kale, aŋ mam Jisas kalɨp a gōm uma anɨb gau kalɨp mɨɔɔmagō lagmim, nan kale asɨ masɨ gɨpal gau haŋōwalō nɨŋbe, kale gasɨ ɨru nɨŋōm ap lug pakōl rō lōp. Adō anɨbu gɨ najj gɨnabim. *

16 Kale ke nɨŋmim, adō rɨmnab gɨmim rō lɨnab u pen nɨbi bɨ rɨmnab anɨg gɨnabim u nɨŋōm hagnabōl, “Kraiss lau adō mɨɔɔpun a gɨpal u pen kale nɨŋebir nan si nan najj gabōl u me, hon nɨŋbun, Jisas manō aij nɨpe manō nɨŋ udepa a gɨpal u piral hagpal,” a gɨnabōl.

17 Nɨhōn gɨnɨg: God nɨpe kinɨ hon mɨɔɔdōp manō adō anɨbu hageinabun u, nan nɨŋeb nɨŋ nɨŋeb manō anɨbu hagnabun; gɨ aij gep manō adō u nōp hagnabun; agamɨŋ hain rɨk mɨɔɔdep manō adō u nōp hagnabun; mɨŋ mɨŋ gōl gɨ mɨɔɔdep manō adō u nōp hagnabun. Nan aij anɨb gau Ana Uŋ nɨpe nō udnabun me.

18 Hon Kraiss nɨp nɨŋ udun anɨg gōl geinabun u, God nɨŋō aij gɨnab; nɨbi bɨ gau nɨŋōm, gɨ aij gɨpal, a gɨnabōl.

19 Hon aigōl gun aŋ mam aip agamɨŋ jɨm nōl mɨɔɔun, hon magōŋhalō Kraiss manō aij nɨpe u nɨŋ ud pɨdōŋ gun, a gɨmim, adan anɨbu nōp klō gɨmim hain gɨmim. *

20 Nan magō rɨmnab hil gagep. Pen bɨ ap gasɨ gasɨ lōm, nan gau haŋōwalō nɨŋaio, Kraiss nɨp nɨŋ udōp nɨbi bɨ ap nɨŋōm, dui gōm, Kraiss nɨŋ udōp u arō gōm ap lug paknab u, bɨ haŋōwalō nɨŋnab bɨ anɨbu nɨpe gɨ najj gɨnab. Nan magō nɨŋōm, God wōg nɨpe gɨ najj gɨnab. Kale anɨg unbō rō gagmim. *

21 Anɨb u, hon nɨŋno aŋ mam ap lug paknɨm rō lōp, a gɨ nɨŋnabim u, kaj yuō gau arō gɨmim, nɨŋ wain gau arō gɨmim, nan gau arō gɨmim gɨnabim u aij. Nɨhōn gɨno aŋ mam ap lug paknɨm rō lōp, a gɨ nɨŋnabim u, aŋ mam a gɨmim, anɨg gagmim.

22 Yad nan nɨŋeb nɨŋagep manō haggin u, kale nɨhōn gasɨ nɨŋbim u, kale ke God aip. God hanɨp gasɨ aij nōb rō nɨŋun gun, aŋ mam rɨmnab rau nɨagnabun u, nɨŋɨ lōl gɨ mɨɔɔeinabun.

23 Pen nan rɨmnab gasɨ mɨlō lun nɨŋnabun u, manō mɨɔɔeinab. Nɨhōn gɨnɨg: anɨg geinabun, God nɨp aij gɨnɨm a gɨ gasɨ u nɨŋun nɨŋagabun; nɨp aij gɨnɨm aka aij gagnɨm a gɨ gasɨ u nɨŋun nɨŋnabun. Hon anɨg gōl rō haŋōwalō geinabun u, nan si nan najj gɨnabun.

15

Nɨbi bɨ rɨmnab mɨɔɔd aij gōl rō adō u nōp nɨŋun a gɨmim

1 Hon nɨbi bɨ Kraiss nɨp nɨŋ ud pɨdōŋ gɨ mɨɔɔpun gau, hanɨp ke aij gɨnab adō u nɨŋun gagun.

2 Nɨbi bɨ nɨp nɨŋ ud pɨdōŋ gagpal gau, nɨp nɨŋ ud pɨdōŋ gōl a gun, gasɨ u nɨŋun gun.

* 14:8: Gal 2:20 * 14:10: 2Ko 5:10 * 14:11: Ais 45:23; Plp 2:10-11 * 14:14: Ap 10:15; Dai 1:15 * 14:15: 1Ko 8:11-13 * 14:19: Ro 12:18; 15:2 * 14:20: 1Ko 8:13 * 15:2: 1Ko 10:24,33

Hon ke aij gɛnab u nan kub waso; pen nɛbi bɛ rɛmnap, Krai s nɛp nɛɲ ud pɛdɔŋ gɛnabɔl aka nɛp nɛɲ ud pɛdɔŋ gagnabɔl u nan kub.

³ Krai s u rɔ nɔp, ke aij ga adɔ u gaga. Krai s nɛpe Nap nɛp manɔ haga rɛmnap, Depid nɛpe God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Nɔp hag jubal u uri yɛp u rɔ nɔp hag juabɔl," a ga. *

⁴ Kale nɛɲ aij gɔl a gɔm, God nɛpe geia nɛɲɔm bɛ nɔd nɛbɔ gau God Manɔ u kalɛ klɛɲ rɛkla. God Manɔ anɛbu amgɔ lɛ nɛɲun, manɔ aij anɛbu nɛɲ udun, Jisas Krai s nɛɲ ud pɛdɔŋ gun, klɔ gun gɛ aij gun, agamɛɲ nɛnɛ lɔl gɛ gasɛ halɔ mɛdeinabun. Adɔ anɛbu nɔp God nɛpe geia, God Manɔ anɛbu kalɛ klɛɲ rɛkla. *

⁵ God nɛpe gɔ, kale Jisas Krai s nɛɲ ud pɛdɔŋ gɛmim, klɔ gɛmim gɛ aij gɛmim, agamɛɲ nɛnɛ lɔl gɛ gasɛ halɔ mɛdeinabim. Pen Krai s Jisas ga rɔ nɛɲun anɛg rɔ gun a gɛmim, nɛp anɛg gɔl hain gɛmim, God nɛpe gɔ, kale gasɛ adɔ anɛ nɛɲmim, jɛm nɔl mɛdmim, gɛmim.

⁶ Kale anɛg gɛmim, gasɛ anɛ nɔp, maj mɛgan anɛ adɛp adɛp u nɔp, Bɛ Kub hon Jisas Krai s Nap hib nɛpe u hagpe adɔ arnɛm.

God Isrel nɛbi bɛ waso gau kalɛp u rɔ nɔp mɔg nɛɲɔb

⁷ Gasɛ nɛɲ aij gagpe nɛn u, Krai s kalɔp mɔg nɛɲɔm ud aij gɔ, nɛbi bɛ nɛpe mɛdpim u, kale ke agamɛɲ pen pen mɔg nɛɲmim, ud aij gɛmim, mɛdmagɔ lɛ mɛdpe, nɛbi bɛ rɛmnap nɛɲɔm God hib nɛpe haglɔ adɔ arnab. *

⁸ God hadame nɔp Juda kai nɛhi lɔɲ kale gau kalɛp manɔ klɔ nɛɲɔ haga u, haga rɔ nɔp gɛnab u, nɛɲɔl a gɔm, Krai s nɛpe Juda kai kalɛp nan a gɔm aua. *

⁹ Anɛb u, Juda nɛbi bɛ waso gau, God nɛpe hanɛp mɔg yabɛɲ nɛɲɔb, a gɔm hib nɛpe haglɔ adɔ arnɛm, a gɔm aua. Krai s nɔd Nap God nɛp manɔ haga rɔ, Depid God Manɔ adɛɲ rɛmnap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Anɛb u, yad Juda nɛbi bɛ waso anɛ gau mɛdem,

kiɲap hagem, hib ne u hagnɔ adɔ arnab,' a gɔp," a ga. *

¹⁰ Manɔ ap Mosɛs God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Kale Juda nɛbi bɛ waso gau, God nɛbi bɛ nɛpe aip pa jɛm nɛmim, mɛn mɛn gɛmim," a ga. *

¹¹ Pen manɔ ap Depid God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Kale Juda nɛbi bɛ waso gau magɔŋhalɔ

Bɛ Kub hib nɛpe hagpe adɔ aran. Kale nɛbi bɛ ram mɛnɔŋ ke gau gau magɔŋhalɔ kiɲap hagɔl gɛ, hib nɛpe hagpe adɔ i gɛlan aran," a ga. *

¹² Pen Aisaia u rɔ nɔp God Manɔ adɛɲ ap kalɛ klɛɲ rɛkɔm haga, "Bɛ Jesi rɛkɔ rɛk damɔm rɛk daunabɔl ap apɔm, nɛbi bɛ ram mɛnɔŋ ke ke mɛdpal gau magɔŋhalɔ abad mɛdeinab.

Juda nɛbi bɛ waso gau, Bɛ anɛbu nɔp gasɛ nɛɲɔm, gasɛ halɔ mɛdeinabɔl," a ga. *

¹³ God nɛpe ga u nɛɲun, gasɛ halɔ mɛdpun. God gɔ, kale nɛp nɛɲ ud pɛdɔŋ gɛmim, mɛn mɛn gɔl gɛ, agamɛɲ hibur hain hain gɔl gɛ mɛdmim. Anɛg gɔl gɛ mɛdaibe, Ana Uɲ nɛpe pɛdɔŋ halɔ gasɛ rɛmɛd mɛdmagɔ anɛ kalɔp dan apɔm God gɔ, kale gasɛ halɔ nɔp mɛdeinabim.

Pol nɛhɔn gɛnɛg manɔ klɔ hagɔm kɔp kalɛ klɛɲ rɛkan

¹⁴ Pen anɛ mam bɛ. Gasɛ yad nɛɲbin kale nɛbi bɛ aij yɔl; nagɛ adɔ nɛhɔn gɛmim God nɛp aij gɛnab u nɛɲ aij gɛpim; kale anɛ mam kale gau God Manɔ aij u pen pen hag nɛ aij gɛmim rɔ lɔp.

¹⁵ Pen kalɔp kɔp kalɛ klɛɲ rɛkabin anɛbi, manɔ klɔ rɔ rɛmnap haggpin. God yɛp mɔg nɛɲɔm, ud aij gɔm, wɔg gep bɛ nɛpe hag la u me, yad kalɔp manɔ klɔ anɛbu, kauyan hagnɔ nɛɲ aij gɛm a gem haggpin.

¹⁶ God yɛp hag lɔ, yad Krai s Jisas wɔg gep bɛ nɛpe mɛdem, Juda nɛbi bɛ waso gau gɛ nɛm, God manɔ aij u kalɔp hag nɛbin. Yad God manɔ aij hag nɛbin u, yad God nɛp nan sabe gep bɛ rɔ mɛdem, manɔ aij nɛpe hag nɛbin. Anɛg gɛnɔ, Juda nɛbi bɛ waso gau, God nɛp nan sabe gɛ nɛɲbal nan aij yabɛɲ nan gagɔp rɔ lɔl, God nɛp aij gɛnab. Ana Uɲ nɛpe gɔ, kale nɛbi bɛ ke kamɛɲ aij rɔ lɔl, God kalɛp nɛnɛ lɔm udnab. *

¹⁷ Krai s Jisas aip jɛm nɔl mɛdpin u me, yɛp aij gɔ nɛɲɔl gɛ, God nɛp wɔg gɛ mɛdpin.

¹⁸⁻¹⁹ Krai s geia yad nɛp wɔg gem, yad wɔg nɛhɔn nɛhɔn gɛpin u nɔp hagnabin. Yad Juda nɛbi bɛ waso gau kalɛp Krai s manɔ aij u hag nɛ ajainɔ nɛɲɔl gɛ, Ana nan gagep rɔ rɛmnap gɔ nɛɲɔl gɛ, Juda nɛbi bɛ waso gau nɛɲɔm, God manɔ u udpal. Yad ram mɛnɔŋ Jerusalem urakem, Krai s manɔ aij u magɔŋhalɔ kabɔ gɔl nɔp adan mɛlɔ yabɛɲ hag nɛ aij gɛ dam dam ram mɛnɔŋ Ilirikam amem, ado gɛ aunɔ.

²⁰ Gasɛ yad pɔr nɛɲbin u, nɛbi bɛ Krai s manɔ nɛpe nɔd nɛɲagla ram mɛnɔŋ gau nɔp amem, hag nɛnam a gem nɛɲbin. Bɛ

* 15:3: Sam 69:9 * 15:4: 2Di 3:16 * 15:7: Ro 14:1 * 15:8: Mad 15:24 * 15:9: Ap 3:25; Sam 18:49 * 15:10: Dud 32:43 * 15:11: Sam 117:1 * 15:12: Ais 11:10 Rep 5:5 * 15:16: Ro 1:5; 11:13

16

Krais manö hag ñeb r+mnap nöd amöm padö b+n+ñj g+la adö u ram g+nam a gem n+ñjagpin. *

21 Aisaia n+pe God Manö ad+ñj ap kal+ klññ r+köm haga,

“Kal+ip manö aij n+pe hag ñagal; pen kale n+ñj naböl.” a ga. *

N+bi b+ manö aij n+pe apdi n+ñjagal gau, kale n+ñjöm n+ñj aij g+inaböl,” a ga. *

Pol daun kub Rom arnam, a ga

22-23 An+ib u, m+ i ru yab+ñ nöp, ram m+nöñj gai i hag ñ+ aj aj, daun kub kale Rom arnam a g+m+d+in u pen n+nam rö laga. Pen m+ñi ram m+nöñj r+gonj gai i wög g+nam rö lagöp n+ñjem yad kalöp n+ñj+g n+nabin. *

24 Yöp söl m+idöp, ram m+nöñj Spen arn+g gabin. Gas+ yad n+ñbin u, am kale aip pro magö ap m+idnö aij gö n+ñöl g+, hainö y+p dam Spen adan ramö u yumim, a g+ gas+ n+ñbin.

25-26 Pen Masedonia Propins n+bi b+ abe, Akaia Propins n+bi b+ abe, Jerusalem n+bi b+ Krais lau adö m+idöm mani nan kale m+dagöp gau, kal+ip mani nan kale gau abönamö ñ+la u, m+ñi kal+ip ñ+n+am a gem n+nabin. *

27 Gas+ kale ke n+ñjöm g+pal an+bu, g+ aij g+pal. Juda n+bi b+ Krais manö aij u dam, Juda n+bi b+ wasö gau kal+ip hag ñ+bal rö, God mani nan kal+ip ñöb gau r+mnap Juda n+bi b+ kal+ip pen ñ+naböl u aij. *

28 Pen mani y+p ñ+bal an+bu magöñhalö dam Jerusalem b+ gau ñem, Spen adan u amem, kale m+dpim u n+nabin.

29 Ñ+n an+bu apem kalöp n+ñj, Krais gas+ aij n+pe ñö, kale n+ip n+ñj ud sis+ l+imim ñ+ñ+ yab+ñ l+nabin. *

30 An+ mam yad gau. B+ Kub Jisas Krais lau adö m+dpim u, God Ana anj kalöp dan m+idöm kalöp m+dmagö lep magö u ñab rö, yad a g+mim, God n+ip sabe göl g+ nöp m+daimim. *

31 God n+ip sabe g+ m+daimim, yad Jerusalem arn+g gem, ram m+nöñj Judia areinam, Judia n+bi b+ Krais n+ip n+ñj udagpal gau y+p g+ naij gaiöl, y+p ud kam+ñj yun+im. Pen God n+ip sabe g+ m+daimim, yad Jerusalem amjakem, Krais n+bi b+ n+pe gau kal+ip nan n+ñhön n+ñhön g+ ñ+n+g gabin u g+inö, kal+ip aij gö n+ñjöl g+, aip j+im ñöl m+daiun.

32 An+ib u, God y+p yau a gain+im, kale m+dpim u amem, magö ap m+idnö aij gö n+ñjöl g+, kalöp aip m+deinabun.

33 God kalöp magöñhalö abad m+idö n+ñjöl g+, agam+ñ j+im ñöl m+dmim m+d aij g+mim. An+ib unbö rö aij.

Pol, “Kale m+dpim?” a ga

1 Pen añ hon Pibi, Senkria daun au cöc wög gab n+bi u, nab. N+pe n+bi aij yab+ñ. Kale m+dpim u amjakö, n+ip ud aij g+mim.

2 Y+p aij g+inab u, kale m+dpim u amjakö, kale B+ Kub n+ñj udpim rö, B+ Kub n+bi b+ n+pe pen pen ud aij g+pal u rö, n+ip ud aij g+mim. Nan r+mnap m+dagain+im, haöwatoö ñ+mim. N+pe n+bi b+ gau iru nöp kal+ip ud aij göm, y+p abe ud aij göm göp.

3 Pen n+bi Prisila abe, nugmul Akwila abe, Krais n+ip wög j+im ñun g+m+idun ber m+thau kal+ip hagmim, “Pol kalöp ber m+thöñ, ‘M+dpil?’ a göp,” a g+mim. *

4 Nöd y+p al pak l+n+g geila, ber aij yad m+thau m+dmil, y+p amdam g+ilö. Pen halpe ke al pak löl a g+imil gas+ u n+ñjagmil an+g g+ilö, y+p aij göm, Juda n+bi b+ wasö ram m+nöñj ke m+lö gau hag ñ+nö Krais Jisas n+ñj udpal gau kal+ip abe aij göm göp.

5 Pen n+bi b+ Krais Jisas n+ñj udpal ram kal+ip ber u magum g+pal gau kal+ip u rö nöp hagmim, “Pol kalöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim.

Mam m+dmagö yad Epinidas n+ip hagmim, “Pol nöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim. Esia Propins au, Krais n+ip nöd uda b+ me an+bu.

6 N+bi Maria kalöp klö yab+ñ wög g+ ñ+m+idöp u n+ip hagmim, “Pol nöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim.

7 Pen b+ r+id+ik yad n+ñjeb rö, Adronaikas abe, Junias abe, kal+ip m+thöñ hagmim, “Pol kalöp m+thöñ, ‘M+dpil?’ a göp,” a g+mim. Kalpe m+thöñ Krais n+ip nöd n+ñj udlö, yad hainö n+ñj udnö. Y+p nag+ l+la rö, kal+ip m+thöñ u rö nöp nag+ l+lö, j+im ñun m+dm+dun. Pen b+ Jisas manö ud arep gau, b+ an+ib m+thau kal+ip n+ñj aij yab+ñ g+pal.

8 Mam m+dmagö yad Ampliedas, Krais n+ip c+g aij göp u, n+ip hagmim, “Pol nöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim.

9 Mam Urban+is n+ip hagmim, “Pol nöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim. Mam an+bu yad aip Krais n+ip wög j+im ñöl g+m+dul. Mam aij S+idakis n+ip u rö nöp hagmim, “Pol nöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim.

10 Apeles, marö auö, Krais n+ip n+ñj ud p+idöñ göm m+d aij göp b+ u, n+ip hagmim, “Pol nöp, ‘M+dpim?’ a göp,” a g+mim.

* 15:20: 2Ko 10:15-16 * 15:21: Ais 52:15 * 15:22-23: Ro 1:13 * 15:25-26: 1Ko 16:1-4; 2Ko 8:1; 9:2,12; Ap 24:17 * 15:27: 1Ko 9:11 * 15:29: Ro 1:11 * 15:30: 2Ko 1:11; Kol 4:3; 2De 3:1 * 16:3: Ap 18:2

Nɪbi bɪ Arisdobiulas ram mɪdɪpal gau kalɪp hagmim, "Pol kalɔp, 'Mɪdɪpim?' a gɔp," a gɪmim.

11 Bɪ rɪdɪk yad nɪɲeb Herodion nɪp hagmim, "Pol nɔp, 'Mɪdɪpan?' a gɔp," a gɪmim.

Nɪbi bɪ Nasisas ram u mɪdɔm, Bɪ Kub nɪɲ udɪal gau kalɪp hagmim, "Pol kalɔp, 'Mɪdɪpim?' a gɔp," a gɪmim.

12 Nɪbi Draipina abe Draiposa abe, Bɪ Kub nɪp nɪɲ udɔl gɪ, nɪp wɔg gɪpɪl nɪbi anɪb mɪhau kalɪp hagmim, "Pol kalɔp mɪhɔɲ, 'Mɪdɪpil?' a gɔp," a gɪmim.

Aɲ aɲ yad Persis, Bɪ Kub nɪp nɪɲ udɔl gɪ, nɪp wɔg klɔ gɔp nɪbi anɪbu nɪp u rɔ nɔp, "Pol nɔp, 'Mɪdɪpan?' a gɔp," a gɪmim.

13 Bɪ Rupas, Krai nɪp wɔg klɔ gɔm gɔp u, nɪp hagmim, "Pol nɔp, 'Mɪdɪpan?' a gɔp," a gɪmim. Nɪme nɪpe u, anɪ yad rɔ lɔp u, nɪp u rɔ nɔp hagmim, "Pol nɔp, 'Mɪdɪpan?' a gɔp," a gɪmim. *

14 Asinkridas, Pligon, Hermes, Padrobas, Hermas, nɪmam kale aɪp mɪdɪpal gau abe magɔɲhalɔ kalɪp, "Pol kalɔp, 'Mɪdɪpim?' a gɔp," a gɪmim.

15 Pilologas, Julia, Nereus, Nereus nɪnɪn nɪpe Olimp as, Krai nɪbi bɪ nɪpe kale aɪp mɪdɪpal gau magɔɲhalɔ, "Pol kalɔp, 'Mɪdɪpim?' a gɔp," a gɪmim.

16 Kale Bɪ Kub nɪp nɪɲ udɪm rɔ, pen pen hag wɪhai udɔl gɪ, alaun bom halumim.

Krai nɪbi bɪ nɪpe gai i God nɪp sabe gɪnɪg cɔc ke ke magum gɪpal gau, "Kale mɪdɪpim?" a gɪpal. *

Manɔ piral hagpal gau udagmim

17 Aɲ mam aɲ yad gau, nɪɲ aɲ gɪmim. Nɪbi bɪ rɪmnap manɔ gau nɪbɔ gau nɪbɔ dapɔm, nɪbi bɪ Krai lau adɔ mɪdɪpal gau kalɪp hag nɪlɔ nɪlɔ, gasɪ aɲ nɔd nɪɲla adɔ u arɔ gɔm, manɔ piral hagpal anɪbu udɔm, asɪk ke ke lɪbal. Kalɔp anɪb unbɔ rɔ nɔp gɪnɪm rɔ lɔp u, manɔ piral hagaiɔl u udagmim. *

18 Nɪbi bɪ anɪg gɪpal gau, Bɪ Kub hon Krai nɪp wɔg u gun, a gɔm gasɪ u nɪɲɔm gagpal; kalɪp ke aɲ gɔp adɔ u nɔp gasɪ nɪɲɔm gɪpal. Kale manɔ hain hain rɔ, nɪbi bɪ hib dap raneb manɔ u nɔp hag hag gɪ mɪdlɔ nɪɲɔl gɪ, nɪbi bɪ nɪɲ aɲ gagpal gau manɔ piral kale nɪɲ udɔm dui gɪpal. *

19 Kale pen God manɔ aɲ u ud aɲ gɪmim, hagɔp rɔ gɪmɪdim, nɪbi bɪ gau magɔɲhalɔ

nɪɲbal u, yɪp aɲ yabɪ gɔp. Nan nɪhɔn God amgɔ ilɔ nɪpe aɲ gɪnɪm u, kale nɪbi bɪ gasɪ nɪɲeb rɔ mɪdmim, nan nɪhɔn God amgɔ ilɔ nɪpe nan si nan naij rɔ mɪdnɪm u, kale nɪbi bɪ gasɪ hau rɔ mɪdmim u, yɪp aɲ gɪnab. *

20 Sɔl mɪdɔp, God nɪbi bɪ abad mɪd aɲ gɔp u, nɪpe Seden nɪp ud raɪa mo kale gau lɔ, klɔ nɪpe mɪdageinab.

Yad God nɪp sabe gabin, Bɪ Kub hon Jisas kalɔp mɔg nɪɲɔm ud aɲ gɔ nɪɲɔl gɪ, kale mɪd aɲ gɪmim. *

21 Bɪ yad aɲ wɔg jɪm nɔl gɪpul, Dimodi, kalɔp hagab, "Mɪdɪpim?" a gab. Bɪ rɪdɪk nɪɲeb yad gau Lusias, Jeson, Sosipada u rɔ nɔp kalɔp, "Mɪdɪpim?" a gabɔl. *

22 Pen yad bɪ Dedias, Pol hagɔ kɔp kalɪ klɪɲ rɪkabin i, u rɔ nɔp kale Rom kai Krai lau adɔ mɪdɪpim gau kalɔp, "Mɪdɪpim?" a gabin.

23 Bɪ Gaias, yɪp Pol dam ram nɪpe u lɔm, abad mɪd aɲ gɔp u, kalɔp, "Mɪdɪpim?" a gab. Bɪ anɪbu nɔp Krai lau adɔ mɪdɪpal nɪbi bɪ gau hagɔ, ram nɪpe u amɔm magum gɪpal, kalɪp ud aɲ gɪ mɪdɔp.

Pen bɪ kuskus pe nɪeb Erasdas abe, mam hon Kwodas abe, u rɔ nɔp kalɔp, "Mɪdɪpim?" a gabil. *

24 Yad God nɪp sabe gabin, Bɪ Kub hon Jisas Krai kalɔp magɔɲhalɔ mɔg nɪɲɔm ud aɲ gɔ nɪɲɔl gɪ, kale mɪd aɲ gɪmim. Anɪb unbɔ rɔ aɲ!

25-26 Pen God hib nɪpe hagno adɔ arnɪm. Nɪpe nɔp me kalɔp abad mɪdɔ nɪɲɔl gɪ, nɪp cɪg aɲ gɪmim mɪdmim rɔ lɔp. Jisas manɔ aɲ anɪbu nɔd pi gɔl mɪdmɪdɔp u pen mɪnɪ, bɪ God manɔ hagep gau, manɔ nɪpe God Manɔ kalɪ klɪɲ rɪkla u waiɔ lɔ, manɔ aɲ anɪbu nɪbi bɪ gau kalɪp pɔr hag nɪbin. God nɔp hagɔ me, nɪbi bɪ ram mɪnɔɲ ke gau gau magɔɲhalɔ hag nɪno, nɪp nɪɲ udɔm hagɔp rɔ gɔl. *

27 God aɲ gasɪ aɲ gasɪ klɔ gɔm nɪɲɔb u, Jisas Krai nɪp hanɪp nan a gɔm yuɔ aua rɔ, hib nɪpe pɔr nɔp pɔr nɔp hagno adɔ aranɲ. Anɪb unbɔ rɔ aɲ me.

* 16:13: Mak 15:21 * 16:16: 1Ko 16:20; 1Pi 5:14 * 16:17: Mad 7:15; Dai 3:10 * 16:18: Plp 3:19; 2Pi 2:3
 * 16:19: Ro 1:8; 1Ko 14:20 * 16:20: Jen 3:15 * 16:21: Ap 16:1-2; 19:22; 20:4 * 16:23: Ap 19:9; 1Ko 1:14
 * 16:25-26: Ep 1:9; 3:5,9; Kol 1:26; Ro 1:5

1 Korid Pol köp nöd u Korid n̄bi b̄i kal̄p kal̄i kliñ r̄ika

1-2 Yad Pol. God n̄pe ke ȳip hag la r̄ö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i n̄pe ap m̄idpin. Mam hon Sosdenes aip au m̄idul, köp an̄bi, kalöp daun kub Korid au God n̄bi b̄i n̄pe m̄idpim gau kal̄i kliñ i r̄ikabin. Kale Kraiſ Jisas n̄p n̄ñ udpe u, God hagö, kale n̄bi b̄i ke kam̄ñ aij n̄pe m̄idpim. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ n̄p sabe ḡipal n̄bi b̄i ram m̄inöñ gau gau magöñhalö, God kal̄p n̄bi b̄i ūi n̄pe m̄idaiöl a göm hag la. Kraiſ Jisas n̄pe B̄i Kub hon m̄idöp; n̄pe u r̄ö nöp B̄i Kub kale m̄idöp.

3 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kalöp mög n̄ñm̄il ud aij ḡilö, kale m̄id aij ḡimim.

Pol God n̄p aij a ga

4 Kraiſ Jisas n̄p c̄ig m̄idpe, God n̄pe kalöp ud aij göm nan aij ña u n̄ñem, yad pör God n̄p aij a gabin.

5 N̄ñön ḡin̄g: kale Kraiſ n̄p c̄ig m̄idpe, Kraiſ kalöp ud aij yab̄i gö, kale gas̄i n̄ñ aij ḡimim, manö hag ñi aij ḡipim.

6 God n̄pe gö, Kraiſ manö aij u an̄ kale dan auö, kale n̄ñ udmim, hagöp r̄ö gabim.

7 An̄b u, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ aunab a ḡimim abad m̄idpim ññ i, God Ana nan aij ñab gau hadö magöñhalö udpim.

8 B̄i Kub hon Jisas Kraiſ kalöp abad m̄idöm ḡi ñi aij gö, kale ram m̄inöñ iñ i m̄idmim, manö aij n̄pe u n̄ñ udöl ḡi m̄idmim, n̄p arö gagnabim. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ aunab ññ u, kale manö r̄imnap n̄ñagnabim. *

9 God hagab r̄ö nöp gab. N̄pe kalöp hag lö, kale ññ n̄pe B̄i Kub hon Jisas Kraiſ aip j̄im ñöl m̄idpim. *

Kraiſ n̄bi b̄i gau gas̄i ud adö aññ n̄ñöm, j̄im ñöl m̄idaiöl

10 Añ mam b̄i. B̄i Kub hon Jisas Kraiſ lau adö m̄idpun u me, manö ke ke adö r̄imnap lagmim. Gas̄i adö aññ n̄ñmim, manö adö aññ hagmim, j̄im ñöl yab̄i m̄idaimim. *

11 Pen n̄bi Klowi n̄bi b̄i n̄pe r̄imnap apöm ȳip hagö n̄ñbin, kale añ mam yad r̄imnap kale ke pen pen hagabim.

12 An̄b u, r̄imnap hagpim, “Hon Pol n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim. R̄imnap hagpim, “Hon Apolos n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim. R̄imnap hagpim, “Hon Sipas n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim.

R̄imnap hagpim, “Hon Kraiſ n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim. *

13 Hagpim an̄bu Kraiſ n̄p ud asik ke ke l̄ibim r̄ö löp. Yad mab ba lan̄ al pak l̄ilö kalöp nan a gem umnö r̄ö, hib yad hagmim Pol n̄bi b̄i n̄pe m̄idpun a ḡipim akan̄ Pol hib hagmim ññg pakpe akan̄ An̄b u, “Hon Pol n̄bi b̄i n̄pe,” “Hon Apolos n̄bi b̄i n̄pe,” a ḡipim u pir albim.

14 Pen am kale aip m̄idainö ññ u, n̄bi b̄i iru ññg pak ñagnö. B̄i m̄ihöp nöp Krispas Gaias nöp ññg pak ññö. An̄b u, God n̄p aij a gabin. *

15 Wasö u, ȳhar̄ñ piral hagbep, “Pol hib n̄pe hagun ññg pakno,” a ḡibep.

16 Pen haū ḡipin. Yad Siðepanas n̄bi b̄i n̄pe gau kal̄p abe ññg pak ññö. Pen n̄bi b̄i r̄imnap halö ññg pak ññö aka n̄ñaggpin. *

17 Kraiſ ȳip, “N̄bi b̄i gau kal̄p ññg pak ññmön,” a göm hagaga. “Kal̄p manö aij yad u hag ññmön,” a ga. An̄b u, manö aij n̄pe u hag ññm̄idin. Pen n̄bi b̄i r̄imnap gas̄i k̄id hiik n̄ñöm hagpal r̄ö hag ñagn̄idin. Manö an̄g göl hagnö, Kraiſ mab ba lan̄ al pak l̄ila manö u manö ȳhar̄ñ ap r̄ö lö, n̄bi b̄i gau n̄ñ udagöl, a gem, manö aij n̄pe u kabö göl nöp hag ññm̄idin.

18 N̄bi b̄i mab ke inab adan an̄bu araböl gau, Kraiſ mab ba lan̄ han̄p nan a göm uma manö u n̄ñlö, manö haū r̄ö l̄inab. Pen God han̄p ud kam̄ñ yuab n̄bi b̄i gau, Kraiſ mab ba lan̄ han̄p nan a göm uma manö an̄bu n̄ñjun, God p̄idöñ halö, n̄pe ke han̄p ud kam̄ñ yuöp, a gun n̄ñbun. *

19 Adö an̄bu God Manö u, Aisaia n̄pe God manö haga u kal̄i kliñ r̄iköm haga, “N̄bi b̄i gas̄i k̄id hiik n̄ñbun a ḡipal gau, gas̄i kale u ke n̄ñöm, gas̄i aij n̄ñbal. Pen yad ḡinö, gas̄i n̄ñöm hagpal r̄ö lagnab, manö hałöwałö hagpal r̄ö l̄inab,” a ga. *

20 An̄b u, n̄bi b̄i gas̄i n̄ñeb gau, n̄bi b̄i koles kub arbal gau, n̄bi b̄i manö n̄ñön n̄ñön hag am̄il ap̄il ḡipal gau, manö kub aij aij kale n̄ñbal u, God n̄ñö, manö haū r̄ö lö, böñ nöp ap lug pakñg gaböl. *

21 God n̄pe ke n̄ñ aij göp r̄ö, n̄bi b̄i gas̄i hon u ke n̄ñjun a göm, ke uñhai n̄ññaböl gau, n̄pe aigale b̄i r̄ö m̄idöp u n̄ñagnaböl. N̄bi b̄i an̄b gau Kraiſ manö aij hag ñabun u n̄ñlö, kal̄p manö haū r̄ö l̄inab. Pen God n̄pe ke ḡinabin a göm hag la r̄ö, n̄bi b̄i manö haū hag ñabun an̄bu n̄ñ udeinaböl gau, God kal̄p ud asik yuab. *

22 Juda n̄bi b̄i gau hagpal, “Nan gagep r̄ö r̄imnap ḡipe n̄ñjun, n̄ñö hagabim a gun

* 1:8: 1De 3:13; 5:23 * 1:9: 1Jn 1:3; 1De 5:24 * 1:10: Plp 2:2 * 1:12: 1Ko 3:4; Ap 18:24-28 * 1:14: Ap 18:8; Ro 16:23 * 1:16: 1Ko 16:15 * 1:18: Ro 1:16 * 1:19: Ais 29:14 * 1:20: Ais 19:12; 33:18; 44:25; Job 12:17
* 1:21: Mad 11:25

nɨŋnabun,” a gɨpal. Pen Grik nɨbi bɨ gau gasɨ aij aij hain nɨbō adō rɨmnap nɨjun, a gōm pōr nōp ulhai nɨŋbal.

²³ Anɨb u me, Kraiŋ hanɨp nan a gōm uma manō u hagaino, Juda nɨbi bɨ gau nɨjōm hagnabōl, “Manō iru gōp u nɨhōn gɨnɨg hagabim,” a gɨnabōl. Pen Juda nɨbi bɨ wasō gau hagnabōl, “Manō hain nɨbō ulhai nɨŋnabun u hagagabim. U manō nɨnɨhōn lɨmim hagabim,” a gɨnabōl. *

²⁴ Pen God hanɨp Juda nɨbi bɨ rɨmnap abe, Grik nɨbi bɨ rɨmnap abe, udnabin a gōm hag la nɨjōm hon Kraiŋ nɨp nɨjun nɨŋbun, God pɨdōŋ halō mɨdōp rō, Kraiŋ abe unbō rō nōp pɨdōŋ halō mɨdōp; God gasɨ kɨd hiɨk nɨjōb rō, Kraiŋ abe unbō rō nōp gasɨ kɨd hiɨk nɨjōb. *

²⁵ Nɨbi bɨ gau Kraiŋ apōm uma u nɨjōm, God nɨpe klō mɨdagōp a gɨnabōl; pen God nɨpe klō nɨpe ke ga gasɨ u nɨjagnabōl. Nɨbi bɨ gau Kraiŋ apōm uma u nɨjōm, God nɨpe gasɨ aij mɨdagōp a gɨnabōl; pen God nɨpe gasɨ aij nɨpe ke gasɨ nɨŋa iɨ u rɨk nɨjagnabōl. *

²⁶ Añ mam bɨ. Kale ke nɨŋim! God kalōp wɨñ ala nɨn u, kale aigale nɨbi bɨ rō mɨdaibe kalōp wɨñ alañ Nɨbi bɨ gasɨ nɨjeb a gɨpal gau, nɨbi bɨ kub gau, nɨbi bɨ hib mɨdōp gau, kalōp iru wɨñ alaga. *

²⁷ Nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨjebun a gɨpal gau nable gaŋ, a gōm, God nɨbi bɨ gasɨ aij nɨjagpal gau uda. Nɨbi bɨ klō mɨdpun a gɨpal gau nable gaŋ, a gōm, God nɨbi bɨ klō mɨdagōp gau uda.

²⁸ Nɨbi bɨ hib halō mɨdpun a gɨpal gau nɨbi bɨ yɨharɨŋ rō mɨdeilaŋ a gōm, God kalɨp arō gōm, nɨbi bɨ ramō gau hib mɨdagōp a gɨpal gau kalɨp uda.

²⁹ God nɨpe anɨg ga u, nɨbi bɨ rɨmnap God amgō ilō adō u, hib kale ke haglō adō arnɨm rō lagnab, a gōm ga. *

³⁰ God gō, Kraiŋ Jisas aip jɨm nōl mɨdpim. Anɨb u, God gō, Kraiŋ Jisas nɨp nɨŋ udun, nɨp aip jɨm nōl mɨdun, nɨp gasɨ nɨjōl gɨ mɨdpun u me, hon gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb nɨbi bɨ rō mɨdpun. Kraiŋ aip jɨm nōl mɨdpun u me, God hanɨp nɨjōm nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad a gab. Kraiŋ aip jɨm nōl mɨdpun u me, God hanɨp nɨjōm nɨbi bɨ asɨŋ mɨdagōp yad ke a gab. Kraiŋ aip jɨm nōl mɨdpun u me, God hanɨp nɨjōm nan si nan naij gɨpal gac u Nɨ yad hadō hɨk gɨ yua a gab. *

³¹ Manō adō anɨbu God Manō u kalɨ klɨñ rɨkōm hagla, “Nɨbi bɨ mɨñ mɨñ gun a gōl u, kale Bɨ Kub hanɨp nan nɨhōn nɨhōn nōb u gasɨ nɨjōm, mɨñ mɨñ gōl,” a gɨla. *

2

Pol Kraiŋ hanɨp mab kros ba laŋ uma manō u hag nɨmɨdōp

¹ Pen añ mam bɨ. Am kale aip mɨdainō nɨn u, God Manō nɨjō yabɨ u hag nɨnam a gem, manō klɨñ aij auub gau rō aka gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō gau rō hag nɨagnō.

² Am kalɨp aip mɨdem, gasɨ rɨmnap ke nɨjem kalɨp manō hag nɨagnabin; Jisas Kraiŋ nɨp mab ba laŋ al pak lɨlō hanɨp nan a gōm uma gasɨ adō añ anɨbu nōp nɨjem, kalɨp hag nɨnabin, a gem, gasɨ u nōp nɨjō.

³ Anɨb u, kalōp aip mɨdainō u, hañ romanŋ yad klō mɨdageia; yad anɨnɨn gō pɨñɨŋ gem, gɨl gɨl gōl gɨ mɨdainō. *

⁴ Nɨbi bɨ rɨmnap manō ke ulhai nɨjōm, manō dō kal adɨp adɨp adō anɨbu nōp rō hagun a gōm gɨpal rō gagnō. God Ana u yɨp pɨdōŋ nɨpe u nō nɨjōl gɨ, Jisas manō aij u pɨdōŋ halō hag nɨnō u waiō nɨjbe. *

⁵ God anɨg ga u, bɨ rɨmnap manō klɨñ aij u haglō, yɨp nɨŋ udagōl; pen yad klō yad ke gɨnō, kale yɨp nɨŋ udōl, a gōm, God anɨg ga.

God Ana gasɨ aij nɨab

⁶ Pen yad am nɨbi bɨ Kraiŋ nɨp kabō rō nɨŋ ud pɨdōŋ gɨpal gau aip am mɨdem, kalɨp gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō rɨmnap hag nɨmɨdin. Pen ram mɨnōŋ adō iɨ i gasɨ kɨd hiɨk nɨjbal rō hag nɨagnɨdin. Kiŋ gau bɨ kub gau, kale gasɨ kɨd hiɨk nɨjbal rō hag nɨagnɨdin. Kiŋ gau bɨ kub gau kale hir gɨnabōl.

⁷ Pen yad kalɨp manō hag nɨmɨdin anɨbu, God gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō pi gōl mɨdmɨdōp u hag nɨmɨdin. Gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō anɨbu hadame dagol gau ram mɨnōŋ gɨ laga nɨn u nōp pi gōl mɨdmɨdōp. God nɨpe hadame dagol gau ram mɨnōŋ gɨ laga nɨn u nōp, Kraiŋ Jisas aip mailō halō mɨdeinabōl a gōm, gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō aij anɨbu hag lō, mɨlō padō yabɨ pi gōl mɨdmɨdōp. Yad gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō anɨbu nōp kalɨp hag nɨmɨdin.

⁸ Mɨnōŋ nabōŋ adō iɨ i kiŋ gau abe, bɨ kub gau abe, gasɨ kɨd hiɨk nɨjeb manō anɨbu rɨk nɨŋagla. Nɨŋblap rō hagep, Bɨ Kub mailō halō kumi kabō adō laŋ nɨbō aua u nɨp al pak lagblap.

⁹ Pen God Manō u kalɨ klɨñ rɨkōm hagla, “Nɨbi bɨ God nɨp mɨdmagō lɨbal gau, God kalɨp ud aij yabɨ gōm, nan aij aij nɨnab.

Amgō nɨŋagla; hag nɨlō apdi nɨŋagla; gasɨ ke nōp nɨjōm, anɨg gɨnab, a gōm nɨŋagla;

God kalɨp nan aij aij ke nōp nɨnɨg gab,” a gɨla. *

* 1:23: Ro 9:32; 1Ko 2:14 * 1:24: Kol 2:3 * 1:25: 2Ko 13:4 * 1:26: Mad 11:25; Jem 2:5 * 1:29: Ep 2:9

* 1:30: Jer 23:5-6 * 1:31: Jer 9:24 * 2:3: Ap 18:9; 2Ko 10:1 * 2:4: 1De 1:5 * 2:9: Ais 64:4

10 Pen manö n+ñagm+dal an+bu, God n+pe Ana n+pe han+p ñö n+ñbun.

God Ana nan gau magöñhalö uñhai n+ñab. God n+pe nan pi ga gau abe uñhai n+ñab.

11 Hon gasi n+hön n+hön n+ñbun u, n+bi b+ r+mnap n+ñagpal, pen ana hon ke an dan m+ädöp u nöp n+ñöb. An+b unbö rö nöp, God n+pe gasi n+hön n+hön n+ñöb u, God Ana n+pe nöp n+ñöb.

12 Pen hon n+bi b+ m+nöñ naböñ adö il i gasi n+ñbal rö gasi n+ñagpun. God n+pe Ana n+pe ke han+p yuö aua n+ñöm God nan aij han+p abönamö ñöb u r+ik n+ñbun.

13 God han+p nan aij abönamö ñöb manö adö an+bu nöp hag ñabun. B+ gasi k+id hi+k n+ñbal r+mnap han+p manö an+bu haglö n+ñagun; God Ana gasi ñöb rö manö an+bu n+ñun me, n+bi b+ gau kal+p hag ñabun. God Ana han+p manö hagö n+ñun, n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädöp n+bi b+ gau kal+p hag ñabun.

14 Pen n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädagöp n+bi b+ gau, God Ana nan aij abönamö ñöb nan gau udagnaböl. Manö aij an+bu n+ñöl, manö hau+ rö lö, r+ik n+ñagnaböl. God Ana n+bi b+ an kale dan m+ädeinab u, God Ana nan aij ñöb gau r+ik n+ñagnaböl.

15 Pen n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädöp gau, kale nan gau magöñhalö n+ñöm r+ik n+ñ aij g+ñaböl. Pen n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädagöp gau, kale n+bi b+ God Ana aip m+ädöp n+bi b+ gau kal+p r+ik n+ñagnaböl.

16 God Manö u, Aisaia ad+ñ ap kal+ kñiñ r+iköm haga, "N+bi b+ an, B+ Kub n+hön gasi n+ñöb u r+ik n+ñöm,

n+p, 'An+g g+mön, an+g g+mön,' a g+ñab?" ö ga.

Pen Krai n+bi b+ n+pe m+ädpun gau, han+p gasi n+pe n+ñöb rö ñö n+ñöl g+, hon n+ñ aij g+pun. *

3

J+m ñöl m+ädmim, as+ik ke ke lagmim

1 Añ mam b+. Nöd kale aip m+ädainö ñ+n u, n+bi b+ God Ana an kale dan m+ädöp gau kal+p hag ñ+m+ädin rö, kalöp u rö nöp hag ñ+bnep, pen kale Krai n+p n+ñ udmim, ñ+ painan rö nöp m+ädm+dim. An+b u, kalöp n+bi b+ ram m+nöñ il i rö hag ñ+m+ädin.

2 Ñ+ painan ci ñ+ñeb rö u m+ädm+dim u me, yad kalöp ci nöp ñ+m+ädin; kale nan magö yab+ñ ud ñ+ñ yumim rö lagm+ädöp u me, yad nan magö yab+ñ kalöp ñagm+ädin. M+ädpim ñ+n i u rö nöp, kale nan magö yab+ñ ud ñ+ñ yumim rö lagöp; kale ñ+ painan rö nöp m+ädpim. *

3 M+ädpim ñ+n i u rö nöp, kale n+bi b+ ram m+nöñ il i gasi n+ñbal rö nöp gasi n+ñbim. N+bi b+ r+mnap nan kale gau nan yad rö m+ädaiböp a g+mim n+ñbim. Mulu lugö, pen pen hag m+ädpim. An+g g+mim, n+bi b+ y+har+ñ m+nöñ naböñ il i g+pal rö nöp g+ m+ädpim. *

4 R+mnap hagpim, "Hon Apolos n+bi b+ n+pe m+ädpun," a g+ipim. R+mnap hagpim, "Hon Pol n+bi b+ n+pe m+ädpun," a g+ipim. An+b u, kale y+har+ñ n+bi b+ m+nöñ naböñ il i gasi n+ñöm hagpal rö g+ipim. *

5 Apolos hol m+höñ b+ kub n+hön rö m+ädpul n+ñmim manö an+bu hagpim? Hol y+har+ñ b+ wög gep m+hau nöp m+ädpul. B+ Kub wög n+hön ke ke hag la u g+ m+ädul, Jisas Krai manö aij u hag ñailo kale n+ñmim n+ñ udpe.

Pen B+ Kub hal+p m+höñ wög ke ke haga rö nöp g+ipul. *

6 God y+p hagaj+p, ram m+nöñ kale u nöd amem nan y+ñ u y+mnö. God Apolos n+p hagaj+p, hainö amöm, ñ+g am m+il dapöm, nan y+mnö an+bu hon ga. Pen God n+pe nöp geia rana.

7 An+g gö, hol b+ y+har+ñ nan y+ñ y+mul, ñ+g hon gul g+ipul u, hib hol u hagpe adö aragn+m. God geia rana rö, hib n+pe u nöp hagpe adö arn+m.

8 N+bi b+ nan y+ñ y+mbal gau, n+bi b+ ñ+g dap hon g+pal gau, wög adö añ+ yab+ñ g+pal u me, God wög g+pal g+pal rö n+ñöm, kal+p pen ñ+nab.

9 Hol m+höñ God wög u j+m ñöl gajul, wög naböñ n+pe u kale m+ädpim. *

Kale God ram n+pe m+ädpim

Pen manö ap: kale God ram n+pe m+ädpim.

10 God y+p mög n+ñöm ud aij göm nan aij ña u udem, b+ ram gep n+pe yab+ñ u m+ädem, ram padö kub an yan u b+n+ñ g+ aij g+nö; pen hainö b+ ap apöm ram ad+ñ ad+ñ m+ädeinab gau gab. Pen n+bi b+ r+mnap apöm, ram an+bu gun a gaiöl u, n+ñ aij göm göl.

11 God ram n+pe u Jisas Krai n+p padö kub an yan hadö böñ nöp b+n+ñ göp u, n+bi b+ r+mnap padö ke hain n+bö ap b+n+ñ göl rö lagöp. *

12 Jisas Krai padö kub b+n+ñ göl m+ädöp u, n+bi b+ r+mnap, ram ad+ñ ad+ñ gun a göm, gol, silpa, kabö aij aij dapöm g+ñaböl; pen n+bi b+ r+mnap mab lö, wid lö ad+ñ ad+ñ, nan uñan uñan gau dapöm g+ñaböl.

13 Pen Krai apöm n+bi b+ manö kub hagnab ñ+n u, wög g+ aij g+la adö u ke waiö m+ädö n+ñaböl, halöwaö g+la adö u

* 2:16: Ais 40:13 * 3:2: Hib 5:12-13; 1Pi 2:2 * 3:3: 1Ko 1:10-11 * 3:4: 1Ko 1:12 * 3:5: Ap 18:4,11 * 3:9: Mad 13:3-9; Ep 2:20-22 * 3:11: Ais 28:16; 1Pi 2:4-6

ke waiö midö nɨɨnaböl. Mab mɨtɨɨ apöm wög aij gɨnaböl u mɨdeinab; pen wög adö adö gɨnaböl u böɨ nöp in habɨk arnab me.
*

¹⁴ Padö kub bɨnɨɨ göl midöp adö u, nɨbi bɨ wög gɨ aij göm ram adɨɨ ap gɨlö, mab mɨtɨɨ apöm ram adɨɨ anɨbu in habɨk aragnab u, kale pen udnaböl.

¹⁵ Pen nɨbi bɨ rɨmnnap wög adö adö nöp göm ram adɨɨ ap gɨlö, mab mɨtɨɨ apöm ram adɨɨ anɨbu in habɨk arnab u, God kalɨp ke ud kamɨɨ yunab pen nɨbi bɨ mög gep rö, ram inö, ɨɨp gɨ höɨ yulö, nan mɨdagöp rö u mɨdeinaböl ram nɨpe adö laɨ au.

¹⁶ God sabe gep ram nɨpe u kale mɨdpim; God Ana aɨ kale daɨ midöp. *

¹⁷ Nɨbi bɨ rɨmnnap apöm God sabe gep ram u gɨ naij geinaböl u, kalɨp pen abe gɨ naij gɨnab. God sabe gep ram anɨbu ram nɨpe ke nöp. Pen sabe gep ram nɨpe u kale nɨbi bɨ mɨdpim.

¹⁸ Nɨɨ aij gɨmim. Kale rɨmnnap gasɨ kub nɨbi bɨ mɨɨɨɨ naböɨ il i gasɨ nɨɨɨɨ hagpal rö nɨɨmim, yɨharɨɨ gau ulhai nɨɨbal rö nöp nɨɨɨɨ, nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨɨeb mɨdpun a gɨnabim u pen hauɨ alö anɨg hagnabim. Hon nɨbi bɨ hauɨ halö mɨdpun a gɨmim me, gasɨ aij yöl u ulhai nɨɨnabim.

¹⁹ Nɨhön gɨnɨg: mɨnɨɨ naböɨ il i manö kub kub rö hagöm hagpal adö u, God nɨɨɨ, manö hauɨ nɨɨagep rö löp. God Manö u kalɨ kliɨɨ rɨköm hagla,

“Nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨɨɨɨ,
nɨɨ aij gɨpun a gɨpal gau,
nɨpe gö, gasɨ kɨd hiɨk nɨɨeb magö anɨbu,
hel ap rö löm,
gasɨ rɨmɨd mɨdmagö kalɨp ud sisɨ lö,

bɨ nagɨman rö mɨdeinaböl,” a gɨla. *

²⁰ God Manö adɨɨ ap halö, Depid kalɨ kliɨɨ rɨköm haga,

“Nɨbi bɨ gasɨ kɨd hiɨk nɨɨɨɨ a gɨpal gau,
manö rɨmnnap haglö,
Bɨ Kub nɨpe nɨɨɨ,

manö il ap mɨdagöp,” a ga. *

²¹ Anɨb u, nɨbi bɨ rɨmnnap, nɨbi bɨ kub mɨdpal a gɨmim, hib hagpe adö aragnɨm. Pen nɨbi bɨ aka nan nɨhön nɨhön mɨdöp gau, God kalöp nɨɨɨm gɨ la mɨdöp.

²² Yad Pol, Apolos, Sɨpas, hon wög gep bɨ kale nöp mɨdpun. Mɨnɨɨ naböɨ il i nɨhön nɨhön mɨdöp gau, God kalöp gɨ nɨɨɨɨ, a göm, kalöp nɨɨb. Kamɨɨ mɨdep magö u abe, umeb magö u abe, God kalöp nɨɨb. Mɨnɨɨ mɨdpim rö, hainö mɨdeinabim rö, God kalöp gɨ nɨɨɨ a göm magöɨɨalö kalöp nɨɨb.

²³ Pen Bɨ Kub kale Krai; Krai nɨpe God Nɨ nɨpe.

4

Jisas manö ud arep bɨ gau

¹ Anɨb u, God manö aij pi göl mɨdmɨdöp u, Krai nɨpe Apolos Pol kalɨp bɨ mɨhön hag lö, kale wög gep bɨ nɨpe mɨdpil, a gɨmim gasɨ u nɨɨmim.

² Bɨ kub ap, bɨ wög gɨ nɨeb rɨmnnap aip manö hag löm, wög ap kalɨp hageinab u, bɨ wög gep bɨ gau nap kale hagnab rö nöp göl.
*

³ Pen kale yɨp manö kub hageinabim u, yad gasɨ iru nɨɨagnabin. Nɨbi bɨ rɨmnnap gau yɨp manö kub hageinaböl u, yad u rö nöp gasɨ iru nɨɨagnabin. U yɨp nan yɨharɨɨ ap rö löp. Yad u rö nöp yad ke manö kub hagagabin.

⁴ Yad ke nɨbi bɨ rɨmnnap gɨ naij gagpin a gem nɨɨɨɨ u pen yad anɨg hagnö, Bɨ Kub yɨp bɨ asɨɨ mɨdagöp a göm hagagnab. Bɨ Kub nɨpe ke nöp yɨp manö kub hagnab.

⁵ Anɨb u, mɨnɨ nɨn i manö kub hagagnim. Bɨ Kub nɨpe ke apöm manö kub hagnab. Bɨ Kub nɨpe gö, nan nɨhön nɨhön pi göl gɨpal gau magöɨɨalö waiö lɨnab; gasɨ mɨdmagö rɨmɨd aɨ kale daɨ gasɨ nɨhön nɨhön nɨɨbal u, u rö nöp waiö lɨnab. Nɨn anɨbu, God nɨpe nɨbi bɨ magöɨɨalö ke ke anɨ anɨ gɨ aij gɨpal gɨpal rö kalɨp manö aij hagnab. *

⁶ Pen anɨ mam yad gau. Apolos hol mɨhön manö kalöp hagpin anɨbi, kale manö magö ap il u nɨɨ aij gɨmim, a gem, kalöp hagpin. Manö magö anɨbu hagab: “Gasɨ kale ke wasö; nan nɨhön kali kliɨɨ rɨkla u nöp nɨɨmim hain gɨmim.” Hagab rö geinabim u, bɨ ap hib dap ranmim, bɨ ap hib dap lugmim, gagagnabim. *

⁷ Hon nɨbi bɨ kub, nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ pro, a gɨmim nɨɨɨɨ u aij wasö. Kalöp nɨhön aij mɨdöp u, God nɨpe nöp kalöp nɨɨb. Anɨb u, kale ai gɨnɨg, hon ke gɨ aij gɨpun a gɨmim, hib kale ke hagpe adö arab? *

⁸ Gasɨ kale ke nɨɨɨɨ u, hon ke nan magöɨɨalö hadö udpun; nan pro ap ulep gagöp, a gɨmim gasɨ nɨɨɨɨ. Gasɨ kale ke nɨɨɨɨ u, hon ke nɨbi bɨ gep rö hadö mɨdpun; bɨ ap hanɨp gasɨ rɨmnnap hag nɨagnab, a gɨmim gasɨ nɨɨɨɨ. Gasɨ kale ke nɨɨɨɨ u, hon ke kiɨ rö hadö mɨdpun, a gɨmim nɨɨɨɨ. Pen gasɨ kale nɨɨɨɨ u, Jisas manö aij ud arep bɨ gau kiɨ rö mɨdagal, a gɨmim gasɨ nɨɨɨɨ. Pen kale nɨɨɨ yabɨ kiɨ mɨdaibep, hon mɨnɨ mɨnɨ gun, kalöp aip kiɨ mɨdbnop.

⁹ Gasɨ yad nɨɨɨɨ u, God nɨpe hanɨp Jisas manö aij ud arep bɨ gau dam, nɨbi bɨ gau mɨdpal aɨ au, bɨ naij al pak lep rö dam löp. Bɨ rɨmnnap gɨ naij geinaböl u, bɨ kub manö kub hagöm, nɨbi bɨ nɨɨ mɨdlö nɨɨɨ

* 3:13: 1Ko 4:5 * 3:16: 1Ko 6:19; 2Ko 6:16 * 3:19: Job 5:13 * 3:20: Sam 94:11 * 4:2: Luk 12:42 * 4:5:

1Ko 3:8 * 4:6: Ro 12:3 * 4:7: Ro 12:6

gi, kalıp al pak löl, a gınaböl. Gası yad nıñbin u, God nıpe gö, hon anıñ unbó rö nöp mıdpun. Nıbi bı mınöñ naböñ it i abe, ejol kumi kabó adó lan abe, nıñ mıdló nıñöl gi, hanıp bı najı rö al pak lınıg gaböl.

¹⁰ Krais nıp nıñ udun wög nıp gıno, hanıp bı hauı a göm nıñbal u, pen kalöp nıñöm, Krais nıbi bı nıpe gası kló nıñeb gau, a göm nıñbal. Hon bı yıharıñ hain u, pen kale nıbi bı kal yabıt. Hon bı hib mıdöp bı u rö wasö, pen kale nıbi bı hib mıdöp u rö mıdpim.

¹¹ Hadame nöp dagol gau rıköl, mıd damöm, mıñi mıdpun ñın i kıyö lö, rugu mılep gö, wañj mıdagö, ram mıdagö, umeb rö lö, hon pör pak gılö gılö uñham yabıt mıdpun. *

¹² Ke nöp ilön mab udun, nan ñıñbun. Hanıp hag juöm gılö, kalıp pen God kalıp abad mıdeıan a gun, nıp sabe gıpun. Hanıp gi najı gılö, añagıpun. *

¹³ Hanıp manó najı haggal, pen manó hain haggun. Anıñ u, hon nan yıharıñ nan hañıt adıñ adıñ ap rö mıdno ñın i auöp.

¹⁴ Manó kalı klıñ rıkabin i, kale nable udmim a gem hagagabin; kale ñı pai mıdmagö yad gau a gem rımıd ukem hagabin.

¹⁵ Bı Krais lau adó mıdpal gau, iru yabıt apöm kalöp ud aij göm manó hag ñınaböl. Pen bı Krais lau adó mıdpal gau, kalöp nap añı nöp mıdöp. Yad nöd Krais Jisas manó aij nıpe u kalöp hag ñınó, kale Krais Jisas nıñ udpe u me, yad nap kale mıdpin. *

¹⁶ Anıñ u, kalöp hagabin, yad gıpin gıpin rö nıñmim, adó anıñ nöp gımim. *

¹⁷ Adó anıñ nöp, ñı mıdmagö yad Dimodi, Krais Jisas manó hag ñınó nıñ aij göm, Bı Kub wög gi aij göp u yunó nıñab. Amjaköm, yad Krais Jisas nıp nıñ udem, Krais Jisas aip jım ñöl mıdem, aige gö rö gem gıpin u kalöp yıswem kauyan hagö nıñnabim. Yad Krais nıbi bı nıpe gau kalıp magöñhalö pör hag ñıbin manó u rö nöp hain gem Krais Jisas aip jım ñöl mıdpin. *

¹⁸ Pen kale rımnap, Pol auagnab, a gımim, azeb azeb ñöl gi mıdpim.

¹⁹⁻²⁰ Pen Bı Kub u yıp yau a gö, yıñıd nıñabin. Yıharıñ unbó nöp haggöm, God nıbi bı nıpe mıdagal; kló nıpe u udöm me, nıbi bı nıpe yabıt mıdpal. Anıñ u, amjakem nıbi bı azeb azeb ñıbal gau manó nöp hagaböl aka God kló nıpe udöm mıdpal a gem nıñnabin. *

²¹ Anıñ u, yad apem kalöp nıñön gınam? Ur ap daunam aka kalöp mıdmagö lem,

manó hain hain hagnam? Yad nıñön gıñö, kalöp aij gıñab?

5

Bı ap nap nıbin nıpe u nıp si uda

¹ Manó ap halö hagle auö yıp haggal, “Kale God pıg mıdpim gau bı kale ap uraköm nap nıbin nıpe u nıp si udöp,” a gıpal. Pen nıbi bı God nıp nıñagpal gau nan si nan najı anıñ rö haggal me. *

² Pen gası kale nıñbım u, hon nıbi bı aij, a gıpim. Pen namam kale ap unbó göp u, kale mög gıñöp; bı anıñ hag höñ yubep; nıbi bı Bı Kub lau adó mıdpim gau ap magum gıñabim ñın u, bı anıñ kale aip magum gıñabim. Pen namam kale u anıñ gö kalöp nable göm mög gagöp ar?

³ Yad mılö ke gai i mıdpin u pen kalöp gası nıñöl gi nöp mıdpin. Bı nan si nan najı göp anıñ, nıp nıñön nıñön gıñabun u yad hadö nıñ lıbin. *

⁴ Kale nıbi bı Bı Kub hon Jisas lau adó mıdpim gau ap magum gıñabim ñın u, Pol hanıp gası nıñab a gımim, Bı Kub hon Jisas kló nıpe kalöp ñö udmim,

⁵ bı anıñ nıp hag gıpe, kale aip magum gıñabim. Seden aip nöp ajöm me, hañ roman nıpe najı gö, gası hain nıñö nıñöm, Bı Kub manó kub hagnab ñın u, ana nıpe kamıñ mıdainım rö löp. *

⁶ Pen kale bı nan najı göp u aip jım ñöl mıdmim, mıd aij gıpun a gımim gası u nıñbım u aij gagöp. Bred gun a gaiöl, nan yıs pro marap nöp ud plaua rin yan halö lılö, yıs pro u geinab plaua anıñ magöñhalö kub yabıt rannab. *

⁷ Kale mıñi bred yıs halö mıdagöp rö mıdpim u, nan yıs nöd nıñö u magöñhalö ud ke gau yumim, bred yıs mıdagöp rö, nıbi bı asıñ mıdagöp nöp mıdaimim. Kale nıbi bı asıñ mıdagöp hadö mıdpim me. Nıñön gıñıg: Pasopa ñın u Juda kai sipsip pi pak God nıp sabe gi ñöm, God nıpe kalıp ud asıñ yua u aij gö nıñöl gi mıdeila. Pen Krais nıp Pasopa sipsip pi hon rö hadö pak sabe gıla u me, God amgö ilö nıpe u hon nıbi bı asıñ mıdagöp hadö mıdpun. *

⁸ Anıñ u, Krais nıp nan sabe gep rö al pak lılö, God hanıp ud kamıñ yua u, gası nıñun, Pasopa hon u aij göp a gun ñıñun. Pen Pasopa hon ñıñeinabun u, yıs halö, nan si nan najı gau halö, ñıñagnab; gası aij magö u nöp nıñun, manó nıñö u nöp nıñun, bred yıs mıdagöp gau nöp udun ñıñnabun. *

* 4:11: 2Ko 11:23-27 * 4:12: Ap 18:3; 2De 3:8; Mad 5:44 * 4:15: Gal 4:19 * 4:16: Plp 3:17 * 4:17: Ap 19:22
* 4:19-20: 1Ko 2:4 * 5:1: Lep 18:7-8; Dud 22:30 * 5:3: Kol 2:5 * 5:5: 1Di 1:20 * 5:6: Gal 5:9 * 5:7: Ais 53:7; 1Pi 1:19 * 5:8: Dud 16:3

9 Kalöp köp ap kalî kliñ rikem hagnö, “Nîbi si udep bi gau, bi si udep nîbi gau, kalîp aip jîm ñöl mîdagaimim,” a gîñö.

10 Pen kale hagnabim, “Pol hagöp, ‘Nîbi bi Kraiss nîp nîj udpal gau kale nîbi bi Kraiss nîp nîj udagpal gau kale nîbi bi Kraiss nîp nîj udagpal gau, nîbi si bi si göm, pör nöp nan aij rîmnap halö udun a göm, nîbi bi rîmnap nan kale pîlî gî udöm, nan yîharîj gau god hon a göm sabe göm gîmîdal nîbi bi gau, mîñöj naböj il i pro mîdagpal. Ram mîñöj gau magöñhalö mîdpal u, kalîp arö gun rö lagöp.

11 Pen köp nöd nîbö kalî kliñ rik yunö manö anîbu mîñî hag aij gînabin. Bi Kub Jisas nîj udupun a gîpim nîbi bi gau bi ap aka nîbi ap urak, nîbi si bi si göm, pör nöp nan aij rîmnap halö udun a göm, nan yîharîj gau god hon a göm sabe göm, nîbi bi gau manö najj hagöm, nîbi bi rîmnap nan kale rîmnap pîlî gî udöm, ñîg wain ñîg klö iru nîjlö hauñ alö, gîmîdal nîbi bi gau kalîp aip ajagmim, jîm ñöl nan ñîjagmim.

12-13 Nîbi bi Kraiss nîp nîj udagpal gau, nan si nan najj gaiöl u, nîhön gîñîg anîg gîpim, a gem, kalîp manö kub hagagnam. God nîpe nöp manö anîbu kalîp hagnab. Pen Bi Kub Jisas nîj udupun a gîpim nîbi bi gau, nan si nan najj gaiöl u, nîhön gîñîg anîg gîpim, a gîmim, kalîp manö kub haggim. God Manö u Mosîs adîj ap kalî kliñ riköm haga, “Nîbi bi nan si nan najj gîmîdal gau hag höj yube aröl,” a ga. *

6

Kraiss nîbi bi rîmnap manö mîdeinab u, kale ke ud asîkmim

1 Pen namam kale Kraiss nîp nîj udöp ap manö mîdö, bi Kraiss nîp nîj udpal gau nöp manö kub anîbu nîjñaböl. Pen ai gîñîg bi Kraiss nîp nîj udagpal gau manö kub anîbu nîjñöl?

2 Hon Kraiss nîbi bi nîpe, hainö nîbi bi ram mîñöj il i gau gau magöñhalö kalîp manö kub hagnun ud asîknabun. Pen kale nîbi bi ram mîñöj il i magöñhalö manö kub haggim ud asîknabim u, kale nîbi bi kale ke rîmnap manö mîdnîg gab u nîjnim hag ud asîknabim. *

3 Hon hainö ejol gau kalîp abe manö kub hagnun ud asîknabun. Anîb u, mîñöj naböj il i manö mîdnab u, ke hagnun.

4 Kraiss nîbi bi nîpe gau, kale manö kub ud asîkep bi kub rîmnap nîjñöm, Kraiss manö nîj udagal a göm, kalîp gasî

mîjör nîjbal. Anîb u, manö kub rîmnap mîdainîm, kale ai gîñîg bi kub anîb gau arbim?

5 Manö hagabin anîbi, kalöp nable gîñîm a gem hagabin. Kale ke bi gasî aij nîjñöb bi ap, Kraiss nîbi bi anî hon aui manö kub hagno nîjñîm bi ap mîdagöp a gîpim akan

6 Anîb unbö rö nöp gîbep u aij. Pen kale unbö rö gagpim. Kraiss nîj udöp nîmam ap urak, Kraiss nîj udöp nîmam nîpe ke dam Kraiss nîj udagpal nîbi bi gau mîdpal anî au manö kub hagal.

7 Pen kale Bi Kub Jisas nîj udupim rîmnap urakmim, nañîñ namam kale ke rîmnap dam manö kub haggim u nîjem nîjbin, kale Bi Kub Jisas nîj udpal nîbi bi gîpal rö gagabim. Bi Kub Jisas nîj udupim nañîñ namam rîmnap kalöp gî najj gaiöl u, arö gîñabim u aij; urakmim kalîp dam manö kub hagnabim u aij wasö. Bi Kub Jisas nîj udupim nañîñ namam rîmnap nan kalöp ðîp gî u daiöl u, arö gîñabim u aij; urakmim kalîp dam manö kub hagnabim u aij wasö.

8 Pen kale ado gîmim, urakmim, Bi Kub Jisas nîj udupim nañîñ namam kale ke rîmnap nan kalöp ðîp gî udupim. Kale urakmim Bi Kub Jisas nîj udpal nañîñ namam kale ke rîmnap kalîp gî najj gîpim.

9 Pen kale nîj aij gîmim. Nîbi bi gî najj gîmîdal gau, God kalîp dam ram aij nîpe laj ud aragnab. Nîj aij gîmim, ðui gagmim. Nan yîharîj gau god hon a göm sabe göm gîmîdal nîbi bi gau; nîbi si bi si göm gîmîdal nîbi bi gau; bi nîbi aip wasö bi ap nöp aip gî ajöm gîmîdal bi gau; God kalîp dam ram aij nîpe laj au ud aragnab. *

10 Nîj aij gîmim. Nan si udmîdal nîbi bi gau; pör nöp nan aij rîmnap halö udun a gî gasî nîjñîdal nîbi bi gau; nîbi bi ñîg wain ñîg klö iru ñîjñöm hauñ alö gîmîdal nîbi bi gau; nîbi bi rîmnap kalîp manö najj manö pîral haggîdal nîbi bi gau; nîbi bi rîmnap nan kale pîlî gî udmîdal nîbi bi gau; God kalîp magöñhalö dam ram aij nîpe laj ud aragnab. U nîj aij gîmim, ðui gagmim.

11 Kale rîmnap nöd anîg rö gî mîdmîdim. Pen Bi Kub Jisas Kraiss nîp nîj a göm uma u me, God hon Ana nîpe u apöm, nan si nan najj gac kale u ðk gî yuöm, kalöp God nîp wög gep nîbi bi ke löm, nîbi bi asîj mîdagöp mîdpim a ga. *

12 Kale rîmnap haggim, “Yad nan nîhön gînam a gîñabin u gîñabin; u manö mîdagöp,” a gîpim. Anîg haggim u pen adö rîmnap geinabin yîp nan aij ap gî ñagnab. Kale haggim, “Yad nan nîhön gînam a gîñabin u gîñabin; u manö mîdagöp,” a gîpim. Anîg haggim u pen yad adö

* 5:11: 2De 3:6; Dai 3:10 * 5:12-13: Dud 13:5; 17:7 * 6:11: Dai 3:3-7

* 6:2: Rep 3:21 * 6:9: Gal 5:19-21; Ep 5:5; Rep 22:15

rɨmnap gem, gɨ dam dam mɨdö mɨdö yad bɨ nagɨman rö mɨdem, adö anɨbu nöp gasɨ nɨnem gɨnabin; yɨharɨŋ mɨdeinam rö lagnab. Anɨb u nɨnem, yad anɨg göl gagnabin. *

¹³ Kale rɨmnap pen haggim, “Hanɨp mudun mɨdöp u me, nan nɨnjöl gɨ nöp mɨdeinabun,” a gɨpim. Anɨg haggim u pen God gö mudun u abe, nan anɨb gau abe pɨs gɨnab. God nɨbi bɨ hañ romanɨ kale gɨ la u, nɨbi si bɨ si göl a göm gɨ laga. Hañ romanɨ klö kale u, Bɨ Kub nɨp wög göl gɨ mɨdmim a göm ga. Bɨ Kub nɨpe nöp hañ romanɨ kalöp nan nɨmɨdöp. *

¹⁴ God klö nɨpe u nöp gö me, Bɨ Kub uraka. Klö nɨpe u nöp gö me, hon u rö nöp uraknabun. *

¹⁵ Nɨŋ aij gɨmim. Kale Kraiss aip jɨm nöl mɨdpim u, nɨn kɨd ma kɨd nɨpe ke u mɨdpim. Kraiss hañ romanɨ nɨpe u, bɨ si udep nɨbi aip jɨm nɨgnɨm, wasö yabɨ! *

¹⁶ God Manö u, Mosis adɨŋ ap kalɨ klɨñ rɨköm haga, “Bɨ nɨbi udöm aip jɨm nöl mɨdeinabil u, kale mɨhörŋ hañ romanɨ añɨ ap nöp mɨdeinabil,” a ga. Anɨb u rö, bɨ an nɨpe bɨ si udep nɨbi ap ud aip jɨm nöl mɨdeinab u, kale mɨhau hañ romanɨ añɨ ap nöp mɨdeinabil. *

¹⁷ Pen nɨbi bɨ an Bɨ Kub aip jɨm nöl mɨdeinab u, ana nɨpe Bɨ Kub Ana nɨpe aip jɨm nöl mɨdeinabil. *

¹⁸ Nɨbi si bɨ si gagmim. Nɨbi bɨ nan si nan naj rɨmnap gɨnaböl gau, hañ romanɨ hön adö gɨnaböl, pen nɨbi si bɨ si gɨnaböl gau hañ romanɨ kale ke gɨ naj gɨnaböl.

¹⁹ Nɨŋ aij gɨmim. God nɨpe Ana Uɨ u yuö apöm, aŋ kalöp danɨ mɨdöp. Hañ romanɨ kale u Ana Uɨ ram raul nɨpe mɨdep u. Anɨb u, ke gasɨ nɨŋbun rö gun a gun gasɨ u nɨŋagun. Hañ romanɨ gasɨ rɨmɨd mɨdmagö kale nan kale wasö. God nɨpe kalöp rau adog uda.

²⁰ Kraiss nɨpe nan aij yabɨl yuöm kalöp rau adog uda. Anɨb u me, hañ romanɨ kale gau gɨ aij göl gɨ mɨdpe nɨnjöl gɨ, God nɨŋö, nɨp aij gɨnɨm; nɨbi bɨ gau nɨŋöm God nɨp aij a göl. *

7

Ber mɨhau hañ romanɨ kale añɨ ap mɨdöp

¹ Yɨp köp kalɨ klɨñ rɨkmim manö hagpe u, kalöp pen hagnɨg gabin. Bɨ gau nɨbi udagnaböl u aij.

² Pen nɨbi si bɨ si gɨpal u naj göp rö, bɨ gau nɨbi kale ke udöm mɨdeinaböl u aij; nɨbi gau bɨ kale ke udöm mɨdeinaböl u aij.

³ Pen anɨg gɨ mɨdöl gɨ, nɨbi gɨnɨg a gainɨm u, nugmul yau a gɨnɨm. Nugmul nɨpe gɨnɨg a gainɨm u, nɨbi nɨpe u rö nöp yau a gɨnɨm.

⁴ Nɨbin hañ romanɨ u nan nɨpe ke wasö; nugmul aip nan kale jɨm nöl. Nugmul hañ romanɨ u rö nöp nan nɨpe ke wasö; nɨbin aip nan kale jɨm nöl.

⁵ Anɨb u, nugmul hagö, nɨbin wasö gagnab. Nɨbin hagö, nugmul wasö gagnab. Yau nöp gɨmil gɨmil. Pen God nɨp gasɨ añɨ nɨŋul, sabe göl gɨ nöp mɨdaiul a gɨmil, manö hag adö añɨ ap lɨmil, nɨn rɨmnap yɨharɨŋ mɨdmil, God nɨp sabe göl gɨ mɨdeinabil. Hainö kauyanɨ gɨnabil. Wasö u, yɨharɨŋ mɨdeinabil rö, gasɨ rɨmnap nɨŋmil göl arö, Seden kalöp ap udö, ap lug pakmul rö löp.

⁶ Pen kale ber nɨn rɨmnap yɨharɨŋ mɨdmil, God nɨp sabe gɨ mɨdmil, u ha-gagabin. Pen kale ke ber mɨhau manö hag adö añɨ ap lɨmil, nɨn rɨmnap yɨharɨŋ mɨdul, God nɨp sabe gɨ mɨdaiul, a geinabil u, u manö mɨdagöp, a gem hagabin.

⁷ Gasɨ yad nɨŋbin u, nɨbi bɨ magöŋhalö yad yɨharɨŋ mɨdpin rö mɨdaimim u aij. Anɨg göl gasɨ nɨŋbin u pen God gasɨ nɨpe ke nɨŋöb rö, hanɨp nan aij ke ke nöb. Nɨbi bɨ rɨmnap nan aij ap nö, adö rɨmnap ke gɨpal; pen nɨbi bɨ rɨmnap nan aij ap ke nö, adö rɨmnap ke gɨpal. Anɨg rö, kale magöŋhalö yad yɨharɨŋ mɨdpin rö mɨdaimim a gem hagagabin.

⁸ Pen nɨbi praj bɨ praj mɨdpim gau abe, nɨbi palpal gau abe, yad yɨharɨŋ mɨdpin rö mɨdeinabim u aij.

⁹ Pen nɨbi bɨ rɨmnap yɨharɨŋ mɨdöm, si gun a göm gasɨ u nöp auö, mɨd aij gagnaböl. Anɨg gainɨm u, bɨ gau nɨbi kale ke ke udöl, nɨbi gau bɨ kale ke ke udöl. Wasö u, aŋ kale yanɨ man rö inö, mɨd aij gagnaböl. *

¹⁰ Bɨ ber bɨ gau, kalɨp manö ap hagnɨg gabin. Pen yad nöp wasö; Bɨ Kub u manö nɨpe. Nɨbi gau nugmul bɨ kale arɨk arag-mim. *

¹¹ Pen rɨmnap arɨk araiöl u, bɨ hain nɨbö udagöl; yɨharɨŋ nöp mɨdaiöl. Bɨ udnɨg, am nugmul kale nöd nɨbö u nɨp kauyanɨ udöl. Kale bɨ gau u rö nöp, nabin bɨ kale u rö nöp hag yuagmim.

¹² Pen kalöp nɨbi bɨ rɨmnap gau manö ap hagnɨg gabin. Pen Bɨ Kub manö nɨpe u udem, kalöp hagagabin; gasɨ yad ke nɨŋbin rö u kalöp hagabin. Pen bɨ ap, nɨpe nɨbi Kraiss nɨp nɨŋ udagöp nɨbi ap udöl gɨ mɨdeinabil u, nɨbi anɨbu, nugmul aip mɨdaiul, a geinab u, nugmul nɨpe, nɨbi Kraiss nɨp nɨŋ udagöp a göm, asɨ masɨ göm hag yuagnab.

* 6:12: 1Ko 10:23 * 6:13: 1De 4:3-5 * 6:14: Ro 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14 * 6:15: Ep 5:30 * 6:16: Mad 19:5

* 6:17: Jon 17:21-23; Ro 8:9-11 * 6:20: 1Ko 7:23; 1Pi 1:18-19 * 7:9: 1Di 5:14 * 7:10: Mad 5:32; 19:9

13 Pen n̄ibi ap, n̄ipe b̄i Kraiſ n̄ip n̄iŋ udagöp b̄i ap udöl ḡi m̄ideinabil u, b̄i an̄ibu, n̄ibin aip m̄idaiul, a geinab u, n̄ibin n̄ipe, nugmul Kraiſ n̄ip n̄iŋ udagöp a göm, aſi maſi göm ar̄ik aragnab.

14 N̄ibi Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöp u me, b̄i Kraiſ n̄iŋ udagöp b̄i n̄ipe u n̄ibin aip j̄im ñöl m̄idlö. God n̄iŋö, n̄ibin u abe nugmul u abe n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄ihöŋ m̄idp̄il. Pen b̄i Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöp u me, n̄ibin Kraiſ n̄iŋ udagöp n̄ibin n̄ipe u nugmul aip j̄im ñöl m̄idlö, God n̄iŋö, nugmul u abe n̄ibin n̄ipe u abe n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄ihöŋ m̄idp̄il. Waſö u, ñi pai kale gau n̄ibi b̄i Kraiſ n̄iŋ udagal ñi pai rö l̄blap. Pen nap kale aka n̄ime kale Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpal rö, God u rö nöp n̄iŋö, ñi ñi pai n̄ipe ke rö m̄idpal.

15 B̄i ber b̄i udöl m̄idpal gau, nugmul nöp Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idö, n̄ibin n̄ipe Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idageinab u n̄ipe klö göm nugmul n̄ipe n̄ip ar̄ik ar̄n̄ig gain̄im u, nugmul n̄ipe, n̄ibi yad a göm, ud r̄ib̄ikagn̄im; yau a gö, ar̄n̄im. Waſö u, pen pen ḡimil m̄id aij gagnabil. Pen n̄ibi u Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idö, nugmul n̄ipe Kraiſ n̄ip n̄iŋ udöm m̄idageinab u n̄ipe klö göm n̄ibin n̄ipe n̄ip ar̄ik ar̄n̄ig gain̄im u, n̄ibin n̄ipe, b̄i yad a göm, ud r̄ib̄ikagn̄im; yau a gö, ar̄n̄im. U manö m̄idagöp. Waſö u, pen pen ḡimil m̄id aij gagnabil me. God agam̄ij m̄id aij ḡilaŋ a göm han̄ip udöp. *

16 Pen kale n̄ibi gau, Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpim u, nagamul Kraiſ n̄iŋagöp u aip m̄idmil, n̄ipe Kraiſ n̄iŋ udn̄im rö löp. Pen kale nugmul b̄i gau, Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpim u, nabin Kraiſ n̄iŋagöp u aip m̄idmil, n̄ipe Kraiſ n̄iŋ udn̄im rö löp. *

17 N̄ibi b̄i Kraiſ lau adö m̄idpal ram gau magöŋhalö kalip pör hagn̄idin, “Kale ke n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄idaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄ibu nöp m̄idaimim,” a ḡim̄idin.

18 B̄i hañ hadö r̄ib̄ ḡi dö ḡila ap, hainö God n̄ip wiñ alöm udnab u, n̄ipe an̄ig göl m̄idpin a göm gas̄i iru n̄iŋagn̄im. Pen b̄i hañ r̄ib̄ ḡi dö gagla ap, hainö God n̄ip wiñ alöm udnab u, yip hañ r̄ib̄ ḡi dö gagal a göm gas̄i u n̄iŋagnab; n̄ip hañ r̄ib̄ ḡi dö gagöl.

19 God n̄ipe n̄iŋö, b̄i hañ r̄ib̄ ḡi dö ḡipal aka r̄ib̄ ḡi dö gagal u, u nan yihar̄iŋ yab̄i; God hagö n̄iŋun ḡinabun u, u nan kub yab̄i. *

20 Kale ke n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄idaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄ibu nöp m̄idaimim.

21 Kalöp r̄imnap b̄i r̄imnap rauöm dam wög kale u hag l̄ilö, pe u udagmim, haggal hagpal rö ḡimim, naḡi wög rö ḡipim. Pen God kalöp wiñ alöm udö n̄ibi b̄i n̄ipe

m̄idpim u, naḡi wög rö ḡipim u ar̄ik arun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim. Pen hainö arö ḡimim yihar̄iŋ m̄idmim rö lain̄im u, arö ḡimim yihar̄iŋ m̄idaimim.

22 N̄ibi b̄i an an, b̄i r̄imnap rauöm dam wög kale u hag l̄ilö, pe udagmim, haggal hagpal rö nöp naḡi wög rö ḡimim ḡi m̄idpe, hainö B̄i Kub kalöp wiñ alöm, nan aij yab̄i yuöm, kalöp rau adog udö, n̄ibi b̄i n̄ipe ke m̄idpim. Pen n̄ibi b̄i an an, b̄i r̄imnap hagpal hagpal rö nöp naḡi wög rö ḡimim ḡi m̄idagpe, hainö B̄i Kub kalöp wiñ alöm, nan aij yab̄i yuöm, kalöp rau adog udö, n̄ibi b̄i naḡi wög gep n̄ipe ke m̄idpim. *

23 Kraiſ n̄ipe nan aij yab̄i yuöm kalöp rau adog udö, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim. An̄b̄ u, n̄ibi b̄i r̄imnap naḡi wög gep n̄ibi b̄i kale m̄idaiun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim.

24 An̄b̄ u, añ mam b̄i. Kale ke nan n̄ihön n̄ihön ḡimim rö m̄idaibe, God kalöp wiñ alöm uda u, adö an̄ibu nöp m̄idaimim.

25 Pen n̄ibi udmim aka n̄ibi udagmim, manö hag n̄iŋbe u hagn̄ig gabin. Manö an̄ibi B̄i Kub u hagö n̄iŋem kalöp haggabin. Pen n̄ipe yip mög n̄iŋöm udöm wög ke hag la rö, gas̄i n̄iŋ aij gem kalöp manö hagn̄ig gabin an̄ibi, manö n̄iŋö a ḡimim n̄iŋmim.

26 N̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip n̄iŋ udpun uri m̄iŋör udun uŋham m̄idnabun u, m̄idpim rö nöp m̄idaimim u aij.

27 Kale b̄i n̄ibi halö m̄idpim gau, n̄ibi hon gau arö gun yihar̄iŋ m̄idaiun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim. Pen kale b̄i n̄ibi halö m̄idagpim gau, n̄ibi udun a ḡimim gas̄i u n̄iŋagmim.

28 Pen kale b̄i gau, n̄ibi udnabim u, nan si nan najj gagnabim. Kale n̄ibi praj gau, b̄i udnabim u, nan si nan najj gagnabim. Udmim uŋham m̄idaimim a gem gas̄i u n̄iŋem kalöp haggabin.

29 Añ mam b̄i. M̄idpun ñin i m̄ilö padö m̄idagnab. Kale n̄ibi halö m̄idpim b̄i gau, n̄ibi halö b̄i m̄idagpim rö m̄idaimim.

30 M̄iŋöŋ ḡipim n̄ibi b̄i gau, m̄iŋöŋ gagep n̄ibi b̄i rö m̄idaimim. Miñ m̄iñ ḡipim n̄ibi b̄i gau, m̄iñ m̄iñ gagep n̄ibi b̄i rö m̄idaimim. Nan raubim n̄ibi b̄i gau, nan m̄idagöp n̄ibi b̄i rö m̄idaimim.

31 M̄iŋöŋ naböŋ il i nan gau udmim ḡipim n̄ibi b̄i gau, gas̄i adö añ an̄ibu nöp n̄iŋmim gagep. M̄iŋöŋ naböŋ il i ke hain n̄ibö l̄nab ñin u söl m̄idöp. *

32 Yip aij göp u, kalöp marö kub gagn̄im. B̄i n̄ibi udagpal gau, B̄i Kub n̄ip gas̄i n̄iŋöm, nan n̄ihön ḡinö, B̄i Kub n̄ip aij ḡinab a göm, gas̄i u n̄iŋnaböl.

* 7:15: Ro 14:19

* 7:16: 1Pi 3:1

* 7:19: Ro 2:25; Gal 5:6; 6:15

* 7:22: Plm 16; 1Pi 2:16

* 7:31: 1Jn 2:17

³³ Pen bi n̄bi udpal gau, n̄hōn ḡnō, n̄bi yad u n̄p aij ḡn̄m a ḡm, nan m̄nōn nabōn̄ il i gas̄ kub n̄jōm gō arnab.

³⁴ An̄ig gō, n̄ipe gas̄ m̄hōp n̄j̄nab. Pen n̄bi bi udagōp u, B̄i Kub n̄p nōp gas̄ ān̄ nōp n̄j̄nab. Hañ roman̄ gas̄ r̄m̄d m̄dmagō yad magōn̄halō B̄i Kub n̄p nōp ñem, n̄p m̄dmagō lem, wōg ḡnam a ḡm, gas̄ u nōp n̄j̄nab. Pen n̄bi bi udpal gau, n̄hōn ḡnō, bi yad u n̄p aij ḡn̄m a ḡm, nan m̄nōn nabōn̄ il i gas̄ kub n̄jōm gō arnab.

³⁵ Manō hagabin an̄bi, kalōp w̄hō gem hagabin; kalōp gas̄ n̄jem, B̄i Kub n̄p ān̄ nōp gas̄ n̄j̄l ḡ, m̄dmagō lōl ḡ m̄daimim a gem hagabin.

³⁶ Pen bi ap ȳhar̄n̄ m̄dō, n̄p n̄bi dap ñlō, yad bi wasōke m̄deinabin a ḡm, m̄d damōm, hainō n̄bi an̄bu n̄p n̄jōm, n̄pe m̄d aij gagōp, a ḡm, n̄p mōg n̄jōm udnabin a ḡnab u, udn̄m. Manō m̄dagōp. N̄pe nan si nan naj̄ ap gagnab. N̄bi udnab u aij.

³⁷ Pen bi ap ȳhar̄n̄ m̄dō, n̄p n̄bi dap ñlō, yad bi wasōke m̄dem m̄d aij ḡn̄m a ḡm, gas̄ adō an̄bu nōp klō ḡ n̄j̄ damōm, n̄bi udagnabin a ḡnab u, udagn̄m. Manō m̄dagōp. N̄pe u rō nōp ḡ aij ḡnab. N̄bi udagnab u aij.

³⁸ An̄b u, n̄bi dap ñlō, udn̄m u, ḡ aij ḡnab. Pen n̄bi dap ñlō, udagn̄m u, ḡ aij yab̄ ḡnab.

³⁹ N̄bi gau, nugmul kam̄n̄ m̄deinab u, aip m̄deinabil. Umnab u me, am bi hainō udnabin a ḡnab u, udnab; gas̄ n̄pe. Pen udn̄g ḡnab u, B̄i Kub lau adō m̄dōp bi ap nōp udnab. *

⁴⁰ Pen gas̄ yad n̄j̄bin u, nugmul umō, n̄bi ȳhar̄n̄ adu m̄dpal rō m̄d̄n̄m u aij. N̄pe ñ̄ñ̄ lōl ḡ m̄dōm, m̄d aij ḡnab. Yad gas̄ n̄j̄bin, God Ana n̄pe ȳp gas̄ ñō n̄j̄l ḡ kalōp manō an̄bi hagabin.

8

“Nan pak god piral wip haj nan gau sabe ḡpal u ñ̄j̄n aka wasō?” ḡla

¹ Pen n̄bi bi nan piral wip haj nan gau sabe ḡpal gau, nan ap dap pak nan piral an̄b gau kal̄p sabe ḡ ñ̄inabōl u, ñ̄j̄n aka ñ̄j̄n aka ḡm̄im ȳp hag n̄j̄bim u, kalōp pen hagn̄g gabin. “Hon n̄bi bi magōn̄halō gas̄ ke ke m̄dōp,” a ḡpim u, n̄jō nōp hagpim. Pen gas̄ r̄m̄d hon ke n̄j̄n, n̄j̄ aij ḡp̄un a ḡnabun u, hib hon ke hagno adō arn̄m rō lōp. Pen n̄bi bi gau kal̄p m̄dmagō l̄nabun u, klō r̄m̄nap halō udun, Krai haga rō nōp ḡ aij ḡno arnab. *

² Pen hon gas̄ n̄j̄eb m̄dpun a ḡpal n̄bi bi gau, ȳhar̄n̄ adō adō nōp n̄jōm an̄ig hagpal. *

³ N̄bi bi God n̄p m̄dmagō l̄bal gau, God n̄pe kal̄p n̄j̄b.

⁴ Pen n̄bi bi nan ap dap pak nan piral an̄b gau n̄p sabe ḡ ñ̄inabōl u, ñ̄j̄n aka ñ̄j̄n̄agun? Pen hon n̄j̄bun, nan piral sabe ḡpal an̄b gau nan n̄jō w̄hō, u nan ȳhar̄n̄. Hon n̄j̄bun, God ān̄ nōp m̄dōp. *

⁵ N̄bi bi r̄m̄nap, god iru nōp, bi kub iru nōp kumi kabō adō lan̄ abe m̄nōn nabōn̄ il i abe m̄dpal, a ḡm gas̄ u n̄j̄bal.

⁶ Pen God hon u ān̄ yabī m̄dōp. N̄pe Bapi hon nan gau magōn̄halō ḡ lō m̄dōp. N̄pe m̄dō n̄j̄l ḡ me, hon m̄dpun. B̄i Kub J̄is Krai u, u rō nōp ān̄ nōp m̄dōp. N̄pe m̄dō me, God nan gau magōn̄halō ḡ lō m̄dōp. N̄pe m̄dō n̄j̄l ḡ me, hon m̄dpun. *

⁷ Pen n̄bi bi r̄m̄nap manō an̄bu n̄j̄n̄agpal. Naḡ adō u aij, naḡ adō u naj̄, a ḡm n̄j̄ aij ḡgal. An̄b u, god piral gau n̄p nan pak sabe ḡ ñ̄bal nan u ñ̄j̄n, n̄hōn ḡn̄ig god piral ñ̄bal nan ñ̄j̄bun a ḡm gas̄ iru n̄j̄n̄abōl.

⁸ Pen nan as̄ mas̄ ḡnabun aka hālōwatō ñ̄j̄n̄abun u, God n̄jō, manō m̄dagōp.

⁹ Pen kale n̄bi bi n̄j̄ aij ḡpim gau, nan ap ñ̄j̄no, ān̄ mam hon n̄j̄ aij ḡgal gau n̄jōm ap lug pakōl rō lōp a ḡm̄im gas̄ u n̄j̄l ḡm̄im nan ñ̄j̄mim. *

¹⁰ N̄hōn ḡn̄ig; kale n̄bi bi n̄j̄ aij ḡpim gau, am god piral sabe ḡpal ram raul m̄gan u am̄mim, nan ñ̄j̄be, nañ̄n̄ namam n̄j̄ aij ḡgal gau, ap kalōp n̄jōm, kale u rō nōp ñ̄j̄l rō lōp.

¹¹ An̄b u, kale n̄j̄ aij ḡp̄un a ḡm̄im ḡpe, nañ̄n̄ namam Krai udnabin a ḡm̄ uma ap gas̄ m̄lō lōl gōm u rō nōp nan an̄bu ñ̄jōm, ap lug paknab. *

¹² Kale an̄ig geinabim u, adō an̄bu nōp nañ̄n̄ namam kale gau n̄jōm, adan aij mai, adan naj̄ mai, n̄j̄ aij gagnabōl. An̄b u, kale nañ̄n̄ namam gau kal̄p nan si nan naj̄ ḡm̄im, Krai n̄p nan si nan naj̄ ḡnabim.

¹³ An̄b u, nan ñ̄j̄eb r̄m̄nap ñ̄j̄nō, ān̄ mam ap n̄jōm ap lug pakeinab u, yad nan yuō r̄m̄nap ñ̄j̄n̄agnabin; ȳhar̄n̄ hāt̄ maj nan ñ̄jem umnabin. *

9

Pol pe udagm̄dōp u n̄p aij ga

¹ Yad J̄is manō ud arep bi ap m̄dp̄in. Yad B̄i Kub hon J̄is n̄p amgō yad ke

* 7:39: Ro 7:2-3 * 8:1: Ap 15:29 * 8:2: Gal 6:3 * 8:4: Gal 4:8; Dud 4:39; 6:4 * 8:6: Ep 4:5,6 * 8:9: Ro 14:13-15; Gal 5:13 * 8:11: Ro 14:15,20 * 8:13: Ro 14:21

n+ɨnɔ. Kale B+ Kub n+bi b+ n+pe m+ɔpim u, yad B+ Kub n+ɔ wɔg gem, manɔ aij n+pe u hag n+ainɔ, n+ɨ udmim me, n+bi b+ n+pe m+ɔpim. An+ɔ u, nan ap y+ɔ adan wamagɔp. *

2 Yad Jisas manɔ ud arep b+ ap m+ɔpim u, pen n+bi b+ r+ɨmnap y+ɔ n+ɨɔm, Pol Jisas manɔ ud arep b+ ap m+ɔɔp, a gɔm n+ɨagnabɔl. Pen gas+ yad n+ɨbin, kale n+bi b+ gau, n+ɨɔ nɔp Pol Jisas manɔ ud arep b+ ap m+ɔɔp a g+ɨmim n+ɨbim. N+bi b+ gau pen, kale B+ Kub n+bi b+ n+pe m+ɔpim u n+ɨeinabɔl u, n+ɨɔ nɔp B+ Kub n+pe ke Pol manɔ n+pe ud arep b+ ap hag lɔ m+ɔɔp, a g+ɨnabɔl. *

3 N+bi b+ r+ɨmnap y+ɔ manɔ kub hagpal gau kal+ɔ, pen an+ɨ hagabin.

4 Kalɔp wɔg g+ɨ n+ɨbin u rɔ, pen nan magɔ udnam rɔ lagɔp akan. *

5 Wɔg kalɔp g+ɔpin rɔ, yad pen n+bi Jisas n+ɔ n+ɨ udɔp ap udem, dam Jisas manɔ aij hag n+ɨ ajɔl g+ɨ, nan n+ɨɨul rɔ lagɔp akan B+ Jisas manɔ ud arep b+ r+ɨmnap abe, B+ Kub n+ɨmam hain n+pe gau abe, Pida abe, pɔr n+bi kale gau halɔ dam, Jisas manɔ aij hag n+ɨ ajm+ɔdal.

6 Aka Banabas hol m+ɨɔɨ nɔp mani wɔg gul nan n+ɨnabul?

7 B+ ami gau wɔg g+ɔpal rɔ, nan kale ke ulhai n+ɨagpal. Kal+ɔ nan n+ɨlɔ n+ɨɨbal. B+ wain wɔg g+ɨ y+ɨmbal gau, y+ɨmbal rɔ, wain magɔ r+ɨmnap ral dapɔm n+ɨɨbal. B+ kaj sipsip mukpal gau, mukpal rɔ, ci r+ɨmnap udɔm n+ɨɨbal.

8 Manɔ hagabin an+ɔbu n+ɨbe, n+bi b+ gau gas+ n+ɨɨbal rɔ nɔp hagab a g+ɨnabim rɔ lɔp. Pen lo manɔ adɔ an+ɔbu nɔp hagab me.

9 God Manɔ u, Mos+ɨ ad+ɨ ap kal+ɨ kliɨ r+ɨkɔm haga,

“Kale kaj kau gau paɨ+ɔ dapim, wid hon abh+ɨb jaklɔ, magɔ u ke lɔm, cɔg u ke lɔm gaɨ a g+ɨmim dap l+ɨbe wɔg g+ɨlɔ n+ɨɔl g+ɨ, maj m+ɨgan kale u nag+ɨ l+ɨ r+ɨb+ɨk gagmim.

Wɔg g+ɨnabɔl rɔ r+ɨmnap n+ɨɨnabɔl,” a ga.

Pen God n+pe kaj kau gau gas+ n+ɨɔm manɔ an+ɔbu hagaga. *

10 Han+ɔ n+bi b+ gas+ n+ɨɔm haga. N+bi b+ wɔg klɔ yab+ɨ gɔm wɔg y+ɨmbal gau, n+bi b+ wɔg klɔ gɔm nan ral daubal gau, wɔg g+ɔpal rɔ kal+ɔ r+ɨmnap n+ɨlɔ n+ɨɔl g+ɨ, aij a gɔ n+ɨɔl g+ɨ wɔg gɔl a ga. *

11 God manɔ hagɔp nan aij u m+ɔmagɔ aɨ kalɔp daɨ y+ɨmbun u rɔ, kale pen nan m+ɨnɔɨ nabɔɨ il i m+ɔɔp r+ɨmnap han+ɔ ral dap n+ɨnabim u aij. *

12 Pen b+ r+ɨmnap kalɔp manɔ aij u hag n+ɨlɔ, mani nan gau n+ɨbim rɔ, Banabas hol b+ m+ɨhau kalɔp pɔr hag n+ɨm+ɔdul u, hal+ɔ b+ n+agnabim akan

Pen kalɔp hag n+ɨɨblop, mani nan gau udblop, pen n+bi b+ r+ɨmnap n+ɨɔm hagblap, “Mani nan a g+ɨ as+ɨ gɔl g+ɨ ajabil u, pen piral l+ɨmil, ‘Krais manɔ aij u hag n+ɨ ajabal,’ a g+ɨɔil,” a g+ɨblap. An+ɨ rɔ an+ɔbu n+ɨɨul, Krais manɔ aij u n+ɨagnabɔl rɔ lɔp, a gul, mani nan kale gau udagul. Mani hol ke wɔg gul, nan rau n+ɨɔl gul, Krais manɔ aij u hag n+ɨ ajpul. *

13 Pen kale n+ɨɨbim: b+ God sabe gep ram raul m+ɨgan wɔg g+ɔpal gau, nan God n+ɔ dap n+ɨɨbal gau r+ɨmnap udɔm n+ɨɨbal. B+ God wɔg gɔl g+ɨ, yaur wal b+ɔ adɔ pak sabe g+ɔpal gau r+ɨmnap udɔm n+ɨɨbal. *

14 An+ɔ ubɔ rɔ nɔp, B+ Kub hagɔ, manɔ aij n+pe hag n+ɨnabɔl n+bi b+ gau, kal+ɔ pen nan kale B+ Kub n+ɔ n+ɨb r+ɨmnap n+ɨnabɔl, dam nan n+ɨɨeb nan kale gau rauɔm, m+ɔ aij gɔl g+ɨ wɔg an+ɔbu geinabɔl. *

15 Pen kalɔp Krais manɔ aij u hag n+ɨ ajnɔ uɔpim rɔ, mani nan n+ɨɨeb kale r+ɨmnap udagpin u y+ɔ aij yab+ɨ gɔp. M+ɨn+ɨ kɔp kal+ɨ kliɨ r+ɨkabin i, nan kale r+ɨmnap udnam a gem hagagabin. Wasɔ yab+ɨ! Mani yad ke wɔg gem, nan rau n+ɨɨnabin; wasɔ umnabin. Yad nan kale r+ɨmnap udagnabin.

16 Pen manɔ hag n+ɨ ajm+ɔdin an+ɔbu, gas+ yad ke hag n+ɨ ajagm+ɔdin. Wɔg B+ Kub n+ɔ g+ɨm+ɔdin an+ɔbu, n+pe ke g+ɨmɔn a ga rɔ nɔp g+ɨm+ɔdin; gas+ yad ke n+ɨɨem gagm+ɔdin. An+ɔbu u, yad Jisas manɔ aij u arɔ g+ɨnam rɔ lagɔp; hag nɔl g+ɨ nɔp m+ɔdeinabin. *

17 Gas+ yad ke n+ɨɨem Jisas manɔ aij u hag n+ɨbnep, yad nan aij r+ɨmnap udbnep. Pen gas+ yad ke wasɔ, B+ Kub hagɔ, manɔ aij n+pe hag n+ɨabin u rɔ, yad y+ɨhar+ɨɨ wɔg y+ɔ hag la u gabin.

18 An+ɔbu u, yad nan aij udagem, kalɔp y+ɨhar+ɨɨ hag n+ɨm+ɔdin u, yad nan n+ɨhɔn n+ɨhɔn pen udnam? Pen udm+ɔdin u, mani nan r+ɨmnap udagem, Jisas manɔ aij u hag n+ɨnɔ, n+bi b+ gau kale nan r+ɨmnap n+ɨagɔm, y+ɨhar+ɨɨ manɔ aij an+ɔbu n+ɨɔm, Jisas n+ɔ n+ɨ udnabɔl, a g+ɨ gas+ u nɔp n+ɨɨm+ɔdin; pen yad udm+ɔdin me u.

19 Yad, b+ rau dap l+ɨlɔ, nag+ɨ wɔg g+ɔpal rɔ b+ ap m+ɔdagpin u pen n+bi b+ iru nɔp God lau adɔ m+ɔdeilan+ɨ a gem, n+bi b+ ram m+ɨnɔɨ ke ke gau m+ɔdpal magɔɨhalɔ kal+ɔ nag+ɨ wɔg gep b+ ap rɔ m+ɔpim.

20 Juda kai m+ɔdpal aɨ u amem, Krais manɔ aij u hag n+ɨnɔ n+ɨɨ udlan+ɨ a gem, kale g+ɨm+ɔdal adɔ u nɔp g+ɨm+ɔdin. Yad lo

* 9:1: Ap 22:17-18; 26:16; 1Ko 15:8-9 * 9:2: 2Ko 3:2-3 2Di 2:6 * 9:11: Ro 15:27 * 9:12: Ap 20:34; 2Ko 11:9 6:6 * 9:16: Jer 20:9

* 9:4: Luk 10:8 * 9:9: Dud 25:4; 1Di 5:18 * 9:10: * 9:13: Dud 18:1-3 * 9:14: Mad 10:10; Luk 10:7; Gal

Mosis kalı klıñ rıköm haga anıbu nıñem hain gagabin u pen Mosis kalı klıñ rıka lo anıbu hain gıpal nıbi bı gau mıdpal arı u amem, Kraıs manö aij u hag ñıñö nıñ udlar a gem, yad lo manö anıbu u rö nöp hain gımıdin. *

²¹ Pen nıbi bı lo manö u nıñagpal arı u amem, Kraıs manö aij u hag ñıñö nıñ udlar a gem, nıbi bı lo manö nıñagpal gau gıpal rö gımıdin. Pen anıg gem, halöwatö göl gı God lo manö u arö gagpin; Kraıs lo manö u hain gımıdin.

²² Nıbi bı Kraıs nıñ ud pıdörğ gagal arı u amem, Kraıs manö u hag ñıñö nıñ udlar a gem, manö kal manö klö wasö, manö hain nöp hag ñımıdin. Anıb u, nıbi bı ke ke mıdpal rö, rımnar Kraıs nıp nıñ udlö, kalıp ud kamıñ yunım a gem, kalıp aip mıdem, kale gımıdal rö nöp gımıdin. *

²³ Gımıdin anıbu, Kraıs manö aij u hag ñı aij gıñö, nıbi bı nıp nıñ udlö, nıpe kale aip yad aip ud kamıñ yunab, a gem, anıg gımıdin.

Klöt yabı gıno areınab me, mıd aij yabı gıınabun

²⁴ Kale nıñbım: nıbi bı resıs gıpal gau iru nöp resıs gıpal, pen bı añı ap nöd amjaknab u nöp nan aij udnab. Anıb unbö rö, kale u rö nöp klö gımım, adan dip am aij gımım, nan aij udnabım.

²⁵ Nıbi bı resıs göm, nöd amjakun a göm gası u nıñbal gau, ası ması gı aij göm, pör klö göm eksais gı dam dam, hainö resıs gıınaböl. Usajıl bad pör mıdep wasö u, nan pro nöp udun a göm, anıg gıpal. Pen hon usajıl bad pör mıdep udun a gun, anıg gıpun. *

²⁶ Anıb u me, yad resıs gımıdin u, ke gau nıñagpin; adan arnıg gıpin mıgan u nöp nıñem, dip nöp gem armıdin. Pen bı yıharıñ halı ñöm pen pen pakpal gau, halöwatö pakagpal, nıñ aij göm pakpal rö u gıpin.

²⁷ Pen yad hañ romanı gası rımıd yad ke klö kal gem eksais gı aij gımıdin. Anıg gem, nıbi bı gau kalıp Jısas manö aij u hag ñıñö, Jısas nıñ udöm nan aij udlö, yad u rö nöp abe nan aij udnam, a gem, anıg gıñö armıdöp. *

10

Apıs bac bı gau gıla u hauł gagun

¹ Pen añ mam bı. Apıs bac ıñar hon gau aiud u hauł gagmım. God kumi bad rö löm, kalıp rarö rauöm abad mıdö, magöñhalö kamıñ arla. Kale ñıg solwara Añı a gal aula

u, God nıpe gö, ñıg anıbu klıñ gı lap lap arö, magöñhalö böñ lai kamıñ aula. *

² Kale magöñhalö Mosis aip jım ñöl mıdöm, kumi bad au abe, ñıg solwara au abe, ñıg pakla.

³ Nıbi bı anıb gau magöñhalö, God ñımıdöp nan u ñıñmıdal. *

⁴ Nıbi bı anıb gau magöñhalö, God ñıg ñımıdöp u ñıñmıdal. God kabö ap ña, kalöp aip areıa nıñöm ñıg anıbu kabö arı au nıbö ööl ñıñmıdal. Kabö anıbu me Kraıs nöp. *

⁵ Pen God nıpe nıbi bı anıb gau ñıñı laga. Nıpe kal juöm kalıp al pak lö, wıp mılö iru nöp ram mıñöñ kabö nöp arı gau hij gı lug ara. *

⁶ Pen apıs bac ıñar bı gau anıg ga u, God hanıp nıbi bı hainö yag daula gau, bı nöd nıbö pör mıdmagö gası rımıd kale nan si nan naij gau nıñeıla rö gagöl a göm ga. *

⁷ Apıs bac ıñar bı gau rımnar nan pıral gau sabe gı mıdmıdal; kale u rö anıg gagmım. God Manö u, Mosis adıñ ap kalı klıñ rıka manö anıbu hadö nıñbım: "Asıköm nan ñıñöl gı, ñıg ñıñöl gı, urak kugom ral halı ñöm gılö aröp," a gıla. *

⁸ Pen rımnar nıbi si bı si göl gı mıdmıdal; u rö hon anıg gagun. Nıbi bı anıb gau anıg göl gö gılö arö nıñöl gı, ñıñ añı ap dweđı dri dausan (23,000) nıbi bı um hakla. *

⁹ Kale rımnar Bı Kub nıp aleb aleb ñımıdal; hon unbö rö gagun. Nıbi bı anıb gau anıg geıla u, God nıpe gö re hauł gau kalıp haua hadö umla. *

¹⁰ Kale rımnar God nıp hag jumıdal; kale u rö anıg gagmım. Nıbi bı anıb gau anıg geıla u, God ejol nıbi bı al pak lep u yuö apöm kalıp al pak la umla. *

¹¹ Pen God nıpe apıs bac ıñar bı gau anıg ga u, nıbi bı rımnar gau nıñöm, gası nıñ aij göm, anıg unbö rö gagöl a göm ga. Pen ga anıbu, God Manö u kalı klıñ rıköm hagla u, God hanıp nıbi bı hainö yag daula gau, Kraıs kauyarı adö gı aunab a gun abad mıdpun ñını, gası nıñ aij göm, apıs bac ıñar bı gau gı naij gıla rö gagöl a göm, bı manö hapeñ nıpe gau kalıp gası ñö, God Manö adıñ ap kalı klıñ rıkla. Hon God Manö adıñ anıbu amgö lı nıñun hadö nıñbun.

¹² Pen nıbi bı ke nıñ aij gıpun a gıpım gau, ap lug pakun rö löp, a gımım, nıñ aij gımım.

¹³ Nan si nan naij gun a gun gası adö ke ke auöp u kalöp nöp gagöp; nıbi bı gau iru nöp kalıp u rö nöp anıg göp. Pen God nıpe nan nıñön nıñön hagnab u, hagnab

* 9:20: Ap 21:20-26 * 9:22: 2Ko 11:29 * 9:25: Plp 3:14; 2Di 4:7-8; 2:4-5 * 9:27: Ro 8:13; 13:14 * 10:1: Eks 13:21-22; 14:22-29 * 10:3: Eks 16:35 * 10:4: Eks 17:6; Nab 20:11 * 10:5: Nab 14:29-30 * 10:6: 1Ko 10:11; Nab 11:4,34 * 10:7: Eks 32:6 * 10:8: Nab 25:1-9 * 10:9: Nab 21:5-6 * 10:10: Nab 16:41-49

rö nöp gɨnab. Anɨb u, kalöp abad mɨd aij gö, Seden apöm, nan si nan naij göl a göm, kalöp gasɨ naij rɨmnap ñeinob u, God nɨpe gö, rapɨn gɨnɨm rö lagnab. Seden kalöp gasɨ naij rɨmnap ñɨnab u, God nɨpe adan ap yameinab, adan anɨbu arnabim ap lug pakagnabim.

Bred magö adɨj aɨñ ñɨɨmɨdun u me, hañ romanɨ aɨñ nöp mɨdpun

14 Anɨb u, nɨbi bɨ nɨɨeb aij yad gau. Nan piral gau, nan yɨharɨɨ gau, sabe gagmim.

15 Kale nɨbi bɨ gasɨ rɨmɨd halö mɨdpim u me, manö hagnɨg gabin i, manö nɨɨö aka gɨmim, kale ke nɨɨmim.

16 Hon magum gun, ñɨg kap u udun, God nɨp aij a gun ñɨɨmɨdun u, Krais hagape nɨpe ñɨɨmɨdun. Pen bred magö ud jö gɨ ñɨɨmɨdun u, Krais hañ romanɨ nɨpe ñɨɨmɨdun. *

17 Hon nɨbi bɨ iru nöp mɨdpun u pen jɨm ñöl mɨdun bred magö adɨj aɨñ ñɨɨmɨdun u me, hañ romanɨ aɨñ nöp mɨdpun. *

18 Pen Juda kai gɨpal u nɨɨbim. Meme sipsip nan gau damöm, pak God nɨp sabe gɨ ñɨmɨdal. Pen kale nöd gasɨ adö aɨñ ap gasɨ nɨɨöm, aip jɨm ñöl meme sipsip nan anɨbu pak sabe gɨ ñɨmɨdal; hainö nɨbi bɨ anɨb gau aip jɨm ñöl adɨj rɨmnap ñɨɨmɨdal. *

19 Pen yaur wal nan gau god piral nɨp sabe gɨ ñɨbal u, god piral anɨbu nan yabɨl hagagabin; u nan yɨharɨɨ. Mɨnönɨ ap, mab ap, kabö gol ap udöm, kaj kau kaj kau pi ana ap gɨ löm, sabe gɨmɨdal nan piral anɨb gau, nan yabɨl a gem hagagabin; nan piral anɨb gau yɨharɨɨ mɨnönɨ, mab adɨj, kabö gol adɨj nöp. *

20 Pen kalöp hagabin. nɨbi bɨ God nɨp nɨɨagpal gau, nan piral anɨb gau sabe gun, yaur wal nan dap pak kabö bɨd adö u lun, a geinaböl u, kale kɨjaki wip haj wip ana kabö adɨj mab adɨj yuau nan gau sabe göm pakmɨdal; God nɨp sabe gɨ pakagmɨdal. Anɨb u nɨɨem, kale yaur wal nan kɨjaki nɨp sabe gɨ pak ñɨbal yaur wal nan gau nɨbi bɨ gau aip jɨm ñöl ñɨɨmim, kɨjaki kai aip jɨm ñöl mɨdeinabim a gem, kalöp manö anɨbi hagabin. *

21 Krais nɨbi bɨ nɨpe aip magum gɨmim, Bɨ Kub ñɨg nɨpe aip ñɨɨmim, ammim kɨjaki ñɨg nɨpe aip ñɨɨmim rö lagnab; Bɨ Kub nan nɨpe aip ñɨɨmim, ammim kɨjaki nan nɨpe aip ñɨɨmim rö lagnab. *

22 Anɨg geinabim, Bɨ Kub nɨp aleb aleb ñɨmim gɨnabim. Kale nɨbi bɨ klö mɨdagöp, Bɨ Kub bɨ klö yabɨl nɨp anɨg geinabim u, hanɨp pen ilön ñagnɨm, a gɨpim akan *

23 Kale rɨmnap haggim, “Hon nɨhön nɨhön gun a gɨnabun u, gɨnabun; u manö mɨdagöp,” a gɨpim. Me pen adö rɨmnap geinabun u, pen hanɨp gɨ naij gɨnab. Kale haggim, “Hon nɨhön nɨhön gun a gɨnabun u, gɨnabun; u manö mɨdagöp,” a gɨpim. Pen adö rɨmnap geinabun u, nɨbi bɨ Krais lau adö mɨdpal gau kalɨp nan aij ap gɨ ñagnab. *

24 Hon ke mɨd aij gɨnabun a gun adö u nöp nɨɨun gagun; nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp gasɨ nɨɨun, kale mɨd aij göl a gun adö u nöp nɨɨun gun. *

25 Kale yaur wal nan pak dam maker laiöl u, kɨjaki wip haj nan gau pak sabe gɨ dap maker lɨbal aka gɨmim, gasɨ iru nɨɨmim, kalɨp hag nɨɨagmim. Halöwalö rau ñɨɨmim.

26 Nɨhön gɨnɨg: God Manö u Depid nɨpe adɨj ap kalɨ kliñ rɨköm haga, “Ram mɨnönɨ ñɨ i abe, nan mɨnönɨ nabön ñɨ i mɨdöp nan gau abe, magöɨhalö Bɨ Kub nan nɨpe mɨdöp,” a ga. *

27 Pen nɨbi bɨ Krais lau adö mɨdagpal rɨmnap kalöp, “Aube nan nɨɨun,” a gaiöl, ram kalɨp arun a gaibe u, gasɨ iru nɨɨmim aragmim. Am kalɨp aip asɨkmim, kale yaur wal nan gau dam adɨj kalöp ñɨnaböl gau, kɨjaki wip haj nan gau pak sabe gɨ dap ñaböl aka gɨmim, gasɨ iru nɨɨmim, kalɨp hag nɨɨagmim. Nan ñɨɨeb kalöp ñɨnaböl rö halöwalö ud ñɨɨmim.

28 Pen nɨbi bɨ rɨmnap apöm kalöp ha-gaiöl, “Nan anɨbu kɨjaki wip haj nan gau pak sabe gɨ dap lɨbal,” a gaiöl u, rɨk nɨɨmim, hon ñɨɨno, nɨbi bɨ hanɨp hag ñajal gau gasɨ iru nɨɨnaböl, a gɨmim, arö gɨmim. Wasö u, gasɨ magö kale anɨ dan, u aij u naij hagab gasɨ magö anɨbu, dui gɨnab. *

29 Pen gasɨ magö kalpe hagagabin; nɨbi bɨ rɨmnap kalöp hag ñɨnaböl gau, gasɨ magö kale anɨ dan mɨdöp anɨbu naij gɨnab a gem, hagabin.

Pen gasɨ magö yad ke nɨɨem, nan nɨhön nɨhön gɨnam a gɨnabin u, gɨnabin; nɨbi bɨ ke gasɨ magö kale nɨɨem, anɨg gagnam, a gagnabin.

30 Nan ñɨɨeb anɨb gau, God nɨp aij a gem ñɨɨnabin u, nɨhön gɨnɨg nɨbi bɨ rɨmnap yɨp manö hag gɨnaböl? *

31 Anɨb u, nan ñɨɨnɨg gɨnabim aka ñɨg ñɨɨnɨg gɨnabim aka nan nɨhön nɨhön gɨnɨg gɨnabim, God hib nɨpe adö arnɨm a gɨmim gasɨ u nöp nɨɨmim gɨmim. *

32 Pen Juda nɨbi bɨ gau aka Grik nɨbi bɨ gau aka Krais lau adö mɨdpal nɨbi bɨ gau nɨɨlö, aij gagnɨm adö u gaggim. *

* 10:16: Mad 26:26-28 * 10:17: Ro 12:5 * 10:18: Lep 7:6 * 10:19: 1Ko 8:4 * 10:20: Dud 32:17; Rep 9:20 * 10:21: 2Ko 6:15-16 * 10:22: Dud 32:21 * 10:23: 1Ko 6:12 * 10:24: Ro 15:1-2 * 10:26: Sam 24:1 * 10:28: 1Ko 8:7 * 10:30: 1Di 4:4 * 10:31: Kol 3:17 * 10:32: Ro 14:13

³³ Yad gîmîdin adô u, yîp ke aij gînim adô u gîmîdin; nîbi bî gau iru yabîl nôp Jisas manô aij u nîj udlô, kalîp ud kamîj yunîm, a gem, adô u nôp gîmîdin. *

11

¹ Anîb u, yad Kraîs göp adô u nîjem gîpin rô, kale u rô nôp yad gîpin adô u nôp nîjmîm gîmîm. *

Nîbi bî God nîp sabe gîng magum geinabôl u, kale nîhôn rô mîdôl

² Yad nan nîhôn nîhôn gîmîdin u nîj dammîm, Jisas manô aij u dapem kalôp hag nînô u, nîj dammîm, nîjöl gî nôp mîdmîm gîpîm u, kalôp nîbi bî aij yabîl a gîbin.

³ Pen mîñî hagnîg gîbin i, nîjmîm. Bî gau nabîc kale Kraîs; nîbi gau nabîc kale nugmul bî; Kraîs nabîc nîpe God. *

⁴ Pen bî gau nabîc kale paçu göm, God nîp sabe göl gî, aka nîbi bî gau kalîp God Manô hag nîl gî geinabôl u, nabîc kale dap lugnabôl.

⁵ Pen nîbi gau nabîc kale u waiô mîdô nîjöl gî, God nîp sabe göl gî, aka nîbi bî gau kalîp God Manô hag nîl gî geinabôl u, nabîc kale dap lugnabôl. Nîbi ap anîg geinab u, nîbi nan naij gî nab nable ganj a göm umagô bôn nôp rîklô nable gî nab u, u rô nôp lî nab.

⁶ Pen nîbi ap umagô paçu gagnab u, umagô nîpe u rîk sôsôl lep; wasô u rîk yuô lep. Pen anîg göl nable göp a gainîm u, umagô nîpe paçu gînim.

⁷ Bî gau, God kalîp nîpe ke rô gî lô mîdpal u rô, nabîc kale u paçu gagôl. Pen nîbi gau, God kalîp bî rô gî lô mîdpal. *

⁸ God nîbi rîglôm kîd u udôm, bî gî laga; bî rîglôm kîd u udôm, nîbi gî la. *

⁹ Pen nîbi ke halô mîdöp u naij göp a göm, nugmul nîp gî laga; bî ke halô mîdöp u naij göp a göm, nîbin nîp gî la.

¹⁰ Adô anîbu, nîbi nabîc paçu göl gî mîdeinab. Anîg gî nab u, nîbi bî nîjôm, nîbi anîbu manô nîjab, a gî nabôl. Anîg gî nab u, ejol gau nîjöl nable gagnab.

¹¹ Pen nîj aij gîmîm. Bî Kub amgô îlô u, nîbi ke halô mîdagöp; bî ke halô mîdagöp. God nîpe nîbi abe bî abe mîhôngöl gî la.

¹² God bî rîglôm kîd u udôm, nîbi gî la u pen mîñî nîbi gau nî yag daulô nîjöl gî, majô gî kub göm, bî lî nabôl. Pen magôñhalô God nîpe îl aîñ anîbu nôp mîdöp.

¹³ Pen nîbi gau nabîc kale waiô mîdô nîjöl gî, God nîp sabe gî nabôl u, aij gî nab aka, kale ke nîjmî.

¹⁴ God nîpe aige göm bî gî lôm, nîbi gî lôm, gî la u nîjmîm rîk nîjnabîm u, bî gau umagô mîlô mîdeinab u naij gî nab,

¹⁵ pen nîbi gau umagô mîlô mîdeinab u aij gî nab u, a gîmîm nîjnabîm. Umagô mîlô nabîc paçu ganj a göm, God umagô mîlô nîbi gau nîa.

¹⁶ Pen nîbi bî rîmnap manô hagabin adô anîbi nîjôm, manô mîdainîm u, yad manô anîbi nôp hagnîg gîbin. Yad pôr anîg unbô rô nôp gîpin. Nîbi bî Kraîs lau adô mîdpal ram mînôñ gau magôñhalô anîg unbô rô nôp gîpal. Adô ap ke gappal.

¹⁷ Pen manô kub kalôp hagnîg gîbin i, kalôp manô aij rîmnap hagnam rô lagöp. Nîhôn gîng; kale Kraîs lau adô mîdpîm nîbi bî gau aip magum gîmîdim u, aîñ mam kale gau gasî nîjmîm, gî aij gîmîdim.

¹⁸ Pen nîbi bî rîmnap yîp hagla nîjnô, kale Kraîs lau adô mîdpîm nîbi bî ammîm magum gîmîdim nîn u, kale asîk ke ke lîmîdim. Anîg hagpal u, kale rîmnap anîg gîmîdim a gem nîjnîb. *

¹⁹ Pen gasî adô ke ke nîjmîm gîpe arab anîbu, nîbi bî gau Kraîs nîj ud pîdôñ gîpal, pen nîbi bî gau Kraîs nîj ud pîdôñ gappal, a gun, waiô nîjnabun.

²⁰ Kraîs nîbi bî nîpe aip magum gîmîm nan nîjmîdim anîbu, Bî Kub nîg nan jîm nîl nîjmîm a ga rô nîjagmîdim; pîral adô u gîmîdim.

²¹ Kale nan nîjnîg aumîdim u, kale nôd apîm aîñ mam auagnabôl gau gasî nîjmîm abadagmîdim. Nôd auaiôl u, nîg wain nan gau iru nôp abônâmô nîjôm nîj hakmîdal. Anîg göl, nîbi bî rîmnap hainô aulô kîyô lîmîdöp; nîbi bî rîmnap nôd apôm nîg wain iru nîjöl hauî almîdöp.

²² Pen ram kale mîdagô, magum gep ram u ammîm, nan nîjöl gî, nîg nîjöl gî gîpîm akanj Aka, kale God nîbi bî nîpe mîdpîm u, nan yîharîj rô löp akanj Kale anîg gîmîm, nîbi bî nan mîdagöp gau hag jumîdim. Anîg gîmîdim u, kalôp nîhôn hagnam? Kalôp nîbi bî aij a gî nab? Wasô yabîl! Kalôp anîg hagagnabîm.

²³ Bî Kub yîp manô hag nîa u, yad kalôp hag nînô: Bî Kub Jisas, bî nîp kain ga nîn u, ram duga magô u, bred magô ap uda.

²⁴ Bred magô ap udôm, God nîp aij a göm, adîñ adîñ ud jô göm adîñ bî nîpe gau kalîp nîl gî haga, "Hañ romanj yad kalôp nîabin î, Anîg gîmîm, yîp gasî nîjöl gî mîdaimîm," a ga.

²⁵ Pen nan nîj hakeîla, nîg wain kap u u rô nôp ud God nîp aij a göm, kalîp nîl gî haga, "Nîg wain kap anîbi, yad umem hagape yad lugô, nîbi bî gau God aip jîm nîl rô lî nab, a gem, kalôp nîabin me u. Nîg

* 10:33: 1Ko 9:20-22 * 11:1: 1Ko 4:16 * 11:3: Jen 3:16; Ep 5:23 * 11:7: Jen 1:26-27 * 11:8: Jen 2:18-23
* 11:18: 1Ko 1:10-12 * 11:25: Eks 24:6-8; Hib 8:8-13

wain kap anibi hainö niñmim, anig unbö rö nöp gimim, yip gasi niñöl gi m+daimim,” a ga.*

26 Anib u, Jisas ado gi auagöp niñ i, bred magö u abe niñg wain kap u abe niñöl gi nöp m+deinabim u, Jisas hanip a göm uma manö aij anib u, nibi bi gau kalip waiö hagnabim. Anig gimim, pör niñ m+dppe m+dppe, nipe ado gi aunab arö ginabim.

27 Pen nibi bi r+mnap gasi aij niñöm wasö, Bi Kub bred adinj niñg wain kap hañöwañö ud niñjeinabol u, Bi kub hanip a göm umöb hañ romanj hagape nipe u, nan yiharinj rö lö, anig ginabol. God niñö, kale Kraish hañ romanj hagape nipe u nan si nan naj ginabol; manö kub niñnabol.*

28 Anib u, aigeg rö m+dpim u, nöd hibur gasi m+dmagö an kale danj ke niñmim asik aij gimim, hainö bred wain u ud niñmim.

29 Niñön ginig: nibi bi an bred niñg wain u Jisas hañ romanj nipe u a gi gasi niñöm wasö, hañöwañö bred wain a göm ud niñjeinabol gau, nan si nan naj göm manö kub niñnabol.

30 Adö anibu nöp, nibi bi kale r+mnap masös göm, nan göm göp; r+mnap böñ nöp umbal.

31 Anib u, aigeg rö m+dpun u, nöd hibur gasi m+dmagö anj hon danj ke niñjun asik aij gun, hainö bred niñg wain ud niñjeinabun u, nan si nan naj gun manö kub niñagnabun.

32 Pen hon nan si nan naj geinabun u, nibi bi nipe m+dpun rö, Bi Kub hanip r+mid uknab. R+mid ukö me, gasi niñjun, nibi bi m+nöñ naböñ il i hañöwañö nan si nan naj g+pal gau aip mab ke inab ka m+gan yanj aragnabun.*

33 Anib u, añ mam bi yad, kale nan niñniñg aunabim u, kale nöd apim añ mam auagnabol gau gasi niñmim abadmim, jim niñöl niñmim.

34 Pen kalöp r+mnap kiyo l+ nab u, ram kale gau nan niñmim aumim. Wasö u, hañöwañö ginabim u, manö kub udnabim.

Manö adinj r+mnap, hainö m+dpim u amem, hag niñ aij ginabin.

12

God Ana nan aij nab

1 Pen añ mam bi. God Ana nipe nan aij hanip añi añi ke ke niñö u, m+ni manö anibu kalöp hag niñ aij g+nig gabin.

2 Kale niñbim: nöd Kraish nip niñ udagmim m+dm+dim niñ u, m+nöñ, mab adinj, kabö gol, nan gau ud gi libal nan gasi m+dagöp anib gau, gasi kalöp t+ip gö, nan piral anib gau sabe göl gi m+dm+dim.*

* 11:27: Hib 10:29 * 11:32: Hib 12:5-6 * 12:2: Hab 2:18-19 * 12:3: 1Jn 4:2-3 * 12:4: Ro 12:6 * 12:11:

1Ko 7:7 * 12:12: 1Ko 10:17 * 12:13: Gal 3:28

3 Anib u, yad kalöp hagabin, God Ana nibi bi kalip aip anj danj m+deinab u, Jisas nip manö naj hagöm hag juep rö lagnab. Pen nibi bi an, Jisas Bi Kub yad a ginab u, Ana Uñ nip aip anj danj m+dö niñöl gi anig hagnab.*

4 God Ana nipe nan aij aij añi añi ke ke niñö u pen Ana nan aij nab anibu nipe Ana añi yabñ m+döp.*

5 Wög adö añi añi ke ke gipun u pen Bi Kub nip wög gipun u nipe Bi Kub añi yabñ m+döp.

6 Nan aij ke ke udun wög adö añi añi ke ke gipun u pen God añi yabñ u nipe ke gö, hon añi añi wög adö ke ke gino arab.

7 God Ana hanip nan aij ke ke niñö, wög adö ke ke gipun anibu, Kraish lau adö m+dpal nibi bi gau ud aij gun gi aij gino, nibi bi nipe magöñhalö m+d aij gilanj a göm göp.

8 God Ana nipe hanip nibi bi r+mnap gasi aij niñ, gasi niñ aij gun Kraish manö aij u nibi bi gau hag niñbun. Pen Ana añi anibu nipe hanip nibi bi r+mnap gasi aij niñ. Kraish manö aij u il u gasi niñ k+id hi+kun nibi bi gau hag niñ aij gipun.

9 Ana añi anibu hanip r+mnap gasi aij niñ, Kraish nip niñ ud p+dön yabñ gipun; Ana añi anibu hanip r+mnap gasi aij niñ, nibi bi r+mnap nan göp gau gino kamñ löp.

10 Ana hanip r+mnap nan gagep rö gilanj a göm p+dön u niñö. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, God manö nipe ke hagab manö anibu niñjun nibi bi gau waiö hag niñbun. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, God Ana aka ana ke niñbö ap kalip abanj alö hagabol u niñjun. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, manö yabñ ke ke gau niñbö nöd niñagn+idun y+ñ+id magö anibu nöp niñjun hagnun. Ana hanip r+mnap gasi aij niñ, manö yabñ ke ke haglö niñjun, ado gun nibi bi gau kalip hag niñbun.

11 Pen God Ana añi yabñ m+döp u, gasi nipe ke niñjöb rö, hanip nibi bi añi añi nan aij ke ke niñö niñöl gi, wög adö ke ke gino arab.*

Kraish hañ romanj nipe añi nöp m+dpun

12 Hañ romanj hon añi yabñ m+döp u pen adinj adinj ke ke iru nöp m+döp. Adinj adinj ke ke anib gau magöñhalö aip jim niñöl hañ romanj añi nöp m+döp. Kraish abe anig unbö rö m+döp.*

13 Anig unbö rö nöp, hon Juda nibi bi gau abe, Juda nibi bi wasö gau abe, nibi bi nibi bi r+mnap kalip nag+ wög g+pal gau abe, nibi bi gasi kale ke niñöm g+pal gau abe, God Ana añi anibu nöp hanip magöñhalö pak niñ, Kraish hañ romanj nipe añi nöp

mîdpun. God nîpe Ana aňî anîbu nöp hanîp ñöb mîdmagö an hon dan mîdöp. *

¹⁴ Hañ roman an aňî yabî mîdöp u pen adî anî adî ke ke iru nöp mîdöp.

¹⁵ Ma kîd u, ñî nî kîd u nîñöm, yad ñî nî kîd mîdbnep u aij, pen ma kîd mîdpin u rō, hañ roman adî anî ap mîdagpin, a geinab u, hon ma kîd anîbu hañ roman adî anî ap mîdagöp, a gun hagagnabun.

¹⁶ Rîmîd u, u rō nöp, amgö u nîñöm, yad amgö mîdbnep u aij, pen rîmîd mîdpin u rō, hañ roman adî anî ap mîdagpin, a geinab u, hon rîmîd anîbu hañ roman adî anî ap mîdagöp, a gun hagagnabun.

¹⁷ Pen hanîp gî la ñî nî u, amgö gau magöñhalö gaiböp u, aige gun manö haglö rîmîd pak nîñbnop? Pen rîmîd magöñhalö nöp gaiböp u, aige gun hañ nîñbnop?

¹⁸ Pen God gasî nîpe ke nîñöm, hañ roman adî anî adî ke ke magöñhalö gî lî aij ga.

¹⁹ Adî anî adî ke ke mîdagböp u, hañ roman u rō nöp mîdagböp.

²⁰ Anîb u me, adî anî adî ke ke iru nöp mîdöp pen magöñhalö aip jîm ñöl hañ roman aňî nöp mîdöp.

²¹ Pen amgö u, ñî nî kîd u nîp, “Nîhön gîñîg yad aip mîdpan? Wög ne ap mîdagöp,” a göm, asîk am ke nöp mîdöm, mîd aij gagnab. Nabîc cög magö u, u rō nöp, ma kîd u nîp, “Nîhön gîñîg yad aip mîdpan? Wög ne ap mîdagöp,” a göm, asîk am ke nöp mîdöm, mîd aij gagnab.

²² Pen hañ roman adî anî rîmnap klö mîdagöp, a gun gau, wög kale abe mîdöp. Asîk ke ke lö, hañ roman mîd aij gîñîm rō lagöp.

²³ Pen adî anîbu adî anî yîharî anî a gîpun adî anî gau, gasî nîñ aij gun, wañî rîb adîk gî aij gîpun. Pen adî anîbu adî anî nîñgape a gîpun adî anî gau, gasî nîñ aij gun, wañî rîb adîk gî aij gun.

²⁴ Pen adî anîbu adî anî aij a gîpun adî anî gau, gasî nîñ aij gun, ke gagpun. Pen God nîpe ke hañ roman adî anî adî anî gau udöm, adî anîbu adî anî yîharî anî a gîpun adî anî gau, ud aij yabî göm, adî anî magöñhalö gî jîm ñö, hañ roman aňî nöp mîdöp.

²⁵ Anîb u, hañ roman aňî nöp mîdöm, asîk ke ke lagöm, nîbi bî nîpe rîmnap aip adîp adîp rō mîdöm, pen pen mîdmagö löl.

²⁶ Pen adî anî ap marö gainîm, adî anî rîmnap magöñhalö abe marö gîñîm; pen adî anî ap nîp hib haglö adö arainîm u, adî anî rîmnap magöñhalö abe mañî mañî gîñîm.

²⁷ Pen kale magöñhalö Kraîs hañ roman nîpe mîdpim. Hañ roman nîpe u gö kale aňî aňî adî anî adî anî mîdpim. *

²⁸ Nîbi bî iñ nîpe mîdpun anî u, nîpe hanîp hag löp rō wög ke ke gîpun. Nöd u, rîmnap Jîsas manö ud arep bî gau mîdpun; yîgwö anî nîbö u, Jîsas manö aij u hag ñeb bî gau mîdpun; yîgwö nîgan nîbö u, Jîsas manö aij u nîbi bî ñî pai kalîp hag ñeb nîbi bî gau mîdpun; pen hon rîmnap nan gagep rō gau gîpun; rîmnap nîbi bî nan göp gau kalîp gîno kamîñ löp; rîmnap nîbi bî mög nîñun ud aij gîpun; rîmnap nîbi bî gau kalîp abad mîdno nîñöl gî, mîd aij gîpal; rîmnap manö yabî ke ke gau hagpun. *

²⁹ Pen hon magöñhalö Jîsas manö ud arep bî mîdagpun. Hon magöñhalö Jîsas manö aij u hag ñeb bî mîdagpun. Hon magöñhalö Jîsas manö aij u nîbi bî ñî pai kalîp hag ñeb nîbi bî gau mîdagpun. Hon magöñhalö nan gagep rō gau gagpun.

³⁰ Hon magöñhalö nîbi bî nan göp gau kalîp gîno kamîñ lagöp. Hon magöñhalö manö yabî rîmnap ke ke hagaggun. Hon magöñhalö manö yabî ke ke haglö nîñun, ado gun nîbi bî gau kalîp hag ñagpun.

³¹ God Ana nan aij ñab anîb gau, gasî rîmîd mîdmagö anî kale dan gasî nîñmîm, nan aij aij ñab anîb gau udnabun a gîmîm gasî u nîñmîm.

Pen uri yad kalöp adan aij yabî u hagnîg gabin. *

13

Nîbi bî ke nîbö gau kalîp mîdmagö lî nab u, u nan kub yabî

¹ Manö yabî ke ke hagnabun aka ejol manö hagpal rō hagnabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, manö hon nîñöl belo paklö paklö hagab u rō lî nab.

² God manö nîpe ke hagab manö anîbu nîñun, nîbi bî gau waiö hag ñî nabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rō lî nabun. Kraîs manö aij u nîñ aij gî nabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rō lî nabun. Kraîs manö aij u manö iñ u gasî nîñ kîd hiîknabun u pen nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rō lî nabun. Hon nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagun, Kraîs nîp nîñ ud pîdön yabî gun, ilö magö rîmnap hagno ke gau arnab u pen hon nîbi bî rîmnap kalîp mîdmagö lagnabun u, hon nîbi bî yîharî anî rō lî nabun. *

³ Pen nan hon magöñhalö mîdöp rō, nîme lun nîbi bî nan mîdagöp gau kalîp ñî nabun aka God wög u gîno nîñöl gî, nîbi bî rîmnap hanîp nîñöl, mulu lugö, hanîp mab inab anî u ud yulö umnabun u, God nîp aij gî nab a

* 12:27: Ro 12:5

* 12:28: Ep 4:11-12

* 12:31: 1Ko 14:1

* 13:2: Mad 17:20

gɨnabun u pen mɨdmagö lagnabun u, nan yɨharɨŋ rö lɨnab.

⁴ Hon mɨdmagö leinabun u, kalɨp manö hain hain hagun, ud aij gun, gɨ aij gɨnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nan aij kale gau hon rö lagöp, a gun gasɨ u nɨŋagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, hib hon ke hagno adö aragnab. Hon mɨdmagö leinabun u, hon nöp nɨbi bɨ kub nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ pro, a gun gasɨ u nɨŋagnabun.

⁵ Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ kalɨp manö naj hagun, halöwalö gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör nan nɨhön nɨhön hane ke aij gɨnɨm adö u gasɨ nɨŋun gagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, yɨŋɨd kal juun manö pen pen hagagnabun. Hon mɨdmagö leinabun u, nɨbi bɨ rɨmnar hanɨp gɨ naj gɨnaböl u, manö anɨbu gasɨ nɨŋöl gɨ mɨdagnabun.

⁶ Hon mɨdmagö leinabun u, nagɨ naj adö anɨbu nɨŋun nɨnɨ lagnabun; nan nɨhön nɨŋö nöp mɨdöp u nöp nɨŋun mɨn mɨn gɨnabun.*

⁷ Hon mɨdmagö leinabun u, marö nɨhön nɨhön rɨmnar hanɨp aunɨm, gasɨ halö mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör Bɨ Kub nɨp nɨŋ ud pɨdöŋ göl gɨ nöp mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör Bɨ Kub nɨp nɨŋ udöl gun gasɨ halö mɨdeinabun. Hon mɨdmagö leinabun u, pör klö gun Bɨ Kub hagöp rö göl gɨ mɨdeinabun.*

⁸ Hon mɨdmagö leinabun u, rol ruö pör pör nöp anɨg gɨ damun, am Bɨ Kub aip kumi kabö adö larɨ u mɨdeinabun nɨn u, mɨdmagö löl gɨ nöp mɨdeinabun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, God manö nɨpe ke hagab manö anɨbu nɨŋun, nɨbi bɨ gau waiö hag nɨbun u, hainö anɨg gagnabun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, manö yabɨ ke ke aka ejöl manö hagpal rö haggun u, hainö anɨg gagnabun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, Krai manö aij u manö ɨl u nɨŋ kɨd hiɨkpun u, hainö anɨg gagnabun.

⁹ Nɨhön gɨnɨg: God Ana hanɨp nan aij nɨö, Krai manö aij u manö ɨl u nɨŋ kɨd hiɨkpun a gɨ gasɨ nɨŋbun u pen uri rɨmnar nöp nɨŋbun. God Ana hanɨp nan aij nɨö, God manö nɨpe ke hagab manö anɨbu nɨŋun nɨbi bɨ gau waiö hag nɨbun a gɨ gasɨ nɨŋbun u pen God Manö nɨpe rɨmnar nöp nɨŋun, nɨbi bɨ gau hag nɨbun.

¹⁰ Pen Krai Bɨ aij unbö ke aunab u, hon nan gau rɨmnar nöp nɨŋagnabun; hon nɨbi bɨ magöŋhalö nan gau magöŋhalö waiö nɨŋ haknabun.

¹¹ Nɨ painarɨ mɨdmɨdun nɨn u, nɨ painarɨ gasɨ nɨŋbal rö gasɨ nɨŋun, nɨ painarɨ hagpal rö hagun mɨdmɨdun. Pen hainö majö gun,

nɨbi bɨ kub lun, nɨ painarɨ gasɨ nɨŋöm gɨpal rö u böŋ nöp arö gɨpun.

¹² Uri nɨn anɨbi, nɨg ana rö ral nɨŋbal rö u nɨŋun, nan gau magöŋhalö nɨŋ aij gaggun. Rɨmnar nɨŋbun; rɨmnar nɨŋaggun. Pen nɨn hain anɨbu, nan gau rɨmnar nöp nɨŋagnabun; hon nɨbi bɨ magöŋhalö nan gau magöŋhalö amgö magö hon ke waiö nɨŋun, nɨŋ haknabun. Uri nɨn anɨbi, God nɨpe aigale Bɨ rö mɨdöp u rɨmnar nɨŋbun, rɨmnar nɨŋaggun. Pen nɨn hain anɨbu, God hanɨp nɨŋ aij yabɨ göp rö u, nɨp u rö nöp nɨŋ aij yabɨ gɨnabun.

¹³ Anɨb u, manö kub mɨhau nɨgarɨ pör mɨdöp: Krai nɨp nɨŋ udep u; Krai nɨp gasɨ halö abad mɨdep u; mɨdmagö lep u. Pen manö kub yabɨ u me, mɨdmagö lep u.*

14

God Ana nɨbi bɨ nɨpe kalɨp nan aij nɨab

¹ Nɨbi bɨ gau kalɨp mɨdmagö lɨnabun u, u nan kub yabɨ; kale gasɨ anɨgöl nɨŋmim gɨmim. God Ana nan aij nɨab anɨb gau, gasɨ rɨmɨd mɨdmagö anɨ kale danɨ gasɨ nɨŋmim, nan aij nɨab anɨb gau udnabun a gɨmim gasɨ u nɨŋmim. Pen nan aij aij yabɨ u, Krai manö aij u nɨbi bɨ kalɨp hag nɨnabun, a gɨmim gasɨ u nɨŋmim.*

² Pen nɨbi bɨ manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hageinaböl u, kale nɨbi bɨ rɨmnar kalɨp hagagaböl; kale God nɨp nöp hagaböl. Nɨbi bɨ rɨmnar manö anɨbu nɨŋöm nɨŋagnaböl. God Ana pɨdöŋ nɨö manö nɨŋö pi göl mɨdöp gau hagaböl.

³ Pen nɨbi bɨ Krai manö aij u waiö hag nɨinaböl u, nɨbi bɨ rɨmnar manö kale u rö nöp nɨŋöm nɨŋ aij gɨnaböl. Manö anɨbu nɨŋöm Krai manö aij u nɨŋ aij göm pɨdöŋ rɨmnar halö udöm, gasɨ halö mɨdöl gɨ, nan nɨhön gɨnab u gasɨ iru nɨŋagnaböl.

⁴ Nɨbi bɨ manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hageinaböl u, kale ke nöp manö anɨbu rɨk nɨŋöm, kale ke nöp pɨdöŋ rɨmnar halö udnaböl. Pen nɨbi bɨ Krai manö aij u waiö hag nɨinaböl u, nɨbi bɨ Krai lau adö mɨdpal gau magöŋhalö u rö nöp nɨŋöm, pɨdöŋ rɨmnar halö udnaböl.

⁵ Kale magöŋhalö manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hageinabim u, yɨp aij gɨnab u pen yɨp aij yabɨ gɨnab u, Krai manö aij u waiö hag nɨnabim. Bɨ ap manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hagöm, hainö nɨpe ke ɨl haggin u anɨg anɨg göl mɨdöp a gɨnab u, nɨbi bɨ apɨ nɨŋbal gau pɨdöŋ rɨmnar halö udnaböl. Anɨg gɨnab u aij. Wasö, manö ke nɨbö manö nɨŋagep rö hagep u nan pro; Krai manö aij u waiö hagep u nan kub.

* 13:6: Ro 12:9 * 13:7: 1Pi 4:8 * 13:13: 1De 1:3 * 14:1: 1Ko 12:31; 14:39

6 Pen mɨɖpim u amem, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem God Manö hageinabin u, kale aigöl gɨmim nɨɳmim, Kraiɨ nɨp nɨɳ ud pɨɖöɳ gɨnabim? Pen God Ana yɨp manö rɨmnap hagö, kalöp hag nɨnabin u aij gɨnab. Aka God Ana gö, gasɨ rɨmɨɖ yɨp auöp rö kalöp hag nɨnabin u aij gɨnab. Aka God Ana yɨp gasɨ nɨö, Kraiɨ manö aij rɨmnap kalöp hag nɨnabin u aij gɨnab. Yad kalöp hag nɨnö, kale Kraiɨ Jisas manö aij nɨɳ aij gɨmim, hagöp rö gɨnabim u, aij. Kraiɨ manö iɨ u rɨmnap hag nɨnabin u, Kraiɨ nɨp nɨɳ ud pɨɖöɳ gɨmim rö lɨnab.

7 Nan gau rɨmnap gasɨ mɨɖagöp pen manö hagab. Gabu gida nan gau manö hagab. Pen gabu gida manö hag aij gageinab u, nɨbi bɨ gau nɨɳöɳ manö nɨhön nɨhön hagöp a göm dui göm kɨmap ha-gagnaböl.

8 Pen aɨɳ magö u, u rö nöɖ, hag aij gageinab u, bɨ an uraköm pen pen gɨnɨg gabun a göm, abad mɨɖeinab?

9 Anɨb u rö me, kale nɨbi bɨ gau kalɨp manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem, God Manö hageinabim u, kale aigöl göm manö hagaböl me u a göm, nɨɳöl? Kale ke nöɖ hag hag ju lɨnabim.

10 Mɨnön naboɳ iɨ i manö yabiɨ ke ke iru nöɖ mɨɖöp rö, manö iɨ u mɨɖö nɨɳöl gɨ hagpal; yɨharɨɳ hagagpal.

11 Nɨbi bɨ rɨmnap manö haglö nɨɳagnabun u, hanɨp nɨɳöl, nɨbi bɨ mɨlö gau rö lɨnab. Hon pen kalɨp nɨɳɳo, unbö rö gɨnab.

12 Kalöp anɨb unbö rö nöɖ gɨnab u, nɨɳ aij gɨmim. Gasɨ rɨmɨɖ mɨɖmagö aɳ kale dan gasɨ nɨɳmim. God Ana nan aij nɨb anɨb gau udnabun a gɨmim gasɨ u nɨɳbim u aij. Pen nɨbi bɨ Kraiɨ lau adö mɨɖpal gau magöɳhalö Kraiɨ nɨp nɨɳ ud pɨɖöɳ göl a gɨmim, nan aij God Ana nɨb gau udmim, klö gɨmim gɨ mɨɖeinabim u aij yabiɨ.

13 Anɨb u rö me, kale nɨbi bɨ gau kalɨp manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem, God Manö hageinabim u, God nɨp hag nɨɳbe, kalöp gasɨ nɨö nɨɳöl gɨ, manö hagnabim anɨbu ud ado gɨmim, anɨg anɨg hagajun a gɨmim, kalɨp u rö nöɖ hag nɨmim.

14 Nɨhön gɨnɨg: manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagem, God nɨp sabe gɨnabin u, ana yad sabe gɨnab pen manö iɨ anɨg göl hagabin u a gem nɨɳagnabin.

15 Anɨb u, yad ana yad u God nɨp sabe gɨnabin; pen yad u rö nöɖ gasɨ rɨmɨɖ yad u nɨɳöl gɨ nöɖ mɨɖem God nɨp sabe gɨnabin. Yad ana yad u God nɨp kɨmap hagnabin; pen yad u rö nöɖ gasɨ rɨmɨɖ yad u nɨɳöl gɨ nöɖ mɨɖem God nɨp kɨmap hagnabin.

16 Kale ana kale u nöɖ God nɨp aij a gɨmim sabe geinabim u, nɨbi bɨ gau manö hagnabim u nɨɳöɳ rɨk nɨɳagnaböl. Anɨb u, kale God nɨp sabe gɨmim aij a gɨnabim manö anɨbu iɨ u rɨk nɨɳöɳ, aij a göp a göm "Nɨɳö" a göl rö lagnab.

17 God nɨp aij a göl gɨ mɨɖeinabim u pen nɨbi bɨ anɨb gau manö hagnabim u nɨɳöɳ, gasɨ rɨmnap halö udöm pɨɖöɳ rɨmnap halö udagnaböl.

18 Pen God Ana nan aij nɨö, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö haggun u, kalöp nöɖ nɨagöp. Yɨp u rö nöɖ nɨɳɨp, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö iru nöɖ pör hagemɨɖin u, God nɨp aij a gɨpɨn.

19 Pen Kraiɨ lau adö mɨɖpun nɨbi bɨ gau aip magum gun, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagnö nɨbi bɨ rɨmnap nɨɳöɳ rɨk nɨɳagnaböl u, u yɨp aij gagnab. Manö nɨɳbe mɨhöp nöɖ hagnö, nɨbi bɨ rɨmnap nɨɳöɳ gasɨ rɨmnap halö udnaböl u, u yɨp aij gɨnab.

20 Pen aɨɳ mam bɨ. Nɨɳ painɳɳ gasɨ nɨɳbal rö gasɨ u rö nɨɳagmim; nɨbi bɨ kub gasɨ nɨɳbal rö gasɨ u rö nɨɳmim. Nan si nan naij gagep adö u nöɖ nɨɳ painɳɳ rö mɨɖmim. *

21 God manö haga rɨmnap hagöɳ, Aisaia God Manö adɨɳ ap kalɨ klɨɨ rɨköm haga, "Bɨ Kub hagöp,

Yad nɨbi bɨ gai i rɨmɨɖ uknö,
nɨbi bɨ mɨlö gau nɨbö hagnö apöm,
manö yabiɨ kale ke hagnaböl,

pen nɨbi bɨ gai i manö yad hagnabin
anɨbu nɨɳagnaböl,' a göp," a ga. *

22 Anɨb u nɨɳbun, God Ana nan aij nɨö, manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagpal u, nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udpal gau nɨɳöl a göm nɨagöp; nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau nɨɳöl a göm nɨöb. Pen God Ana nan aij nɨö, nɨbi bɨ Kraiɨ manö aij u waiö hag nɨɳbal u, nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udpal gau, nɨp nɨɳ ud aij göl a göm nɨöb; nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau, nɨp nɨɳ udöl a göm nɨagöp.

23 Pen kale nɨbi bɨ Kraiɨ lau adö mɨɖpim gau ap magum gɨmim, magöɳhalö manö ke nɨbö manö nɨɳagep rö hagep nɨɳöl gɨ, nɨbi bɨ manö anɨbu nɨɳagpal gau rɨmnap aka nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau rɨmnap raul mɨgan anɨbu aueinaböl u, manö kale anɨbu nɨɳöɳ, nɨbi bɨ gau hauɨ alö hagaböl, a gɨnaböl. *

24 Pen Kraiɨ manö aij u waiö hag nɨöl gɨ mɨɖpe nɨɳöl gɨ, nɨbi bɨ Kraiɨ nɨp nɨɳ udagpal gau rɨmnap aka nɨbi bɨ manö anɨbu nɨɳagpal gau rɨmnap raul mɨgan anɨbu aueinaböl u, manö kale anɨbu nɨɳöɳ, kale nan si naij naij gɨpal u nɨɳöɳ, gasɨ kub nɨɳnaböl. *

25 Gasɨ kub nɨɳöl nɨɳöl gɨ, nan nɨhön nɨhön gasɨ rɨmɨɖ mɨɖmagö kale pi göl

mıdöp gau waiö lö nıñnaböl. Kale anıg göl gası nıñöm, God nıp nıñlö anıñn gö, kugom yımöm, God hib nıpe haglö adö arö nıñöl gı hagnaböl, “Nıñö! God kalöp aip mıdöp,” a gınaböl.

God nıp sabe gıñig am magum gımim u, kabö rö nöp gımim

²⁶ Anıb u, añ mam bı, manö hagnıg gabin i nıñmim. Kale ap magum gınabım ñın u, bı ap kımıap ap hagnab; bı ap Kraıs manö aij u adıñ ap manö hag ñınab; bı ap God Ana gası ñınab rö manö u hag ñınab; bı ap manö ke nıbö manö nıñagep rö hagnab; bı ap manö hagnab anıbu, ado göm anıg anıg hagajıp a gınab. Anıb u me, nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal gau Kraıs nıp nıñ ud pıdön göl a gımim gası u nöp nıñmim gımim. *

²⁷ Pen bı rımnıap manö ke nıbö manö nıñagep rö hageınaböl u, bı mıñhöp aka mıñhau nıganj nöp manö hagöl. Iru nöp hagagöl. Pen bı añı ap nöp uraköm manö hagnab; bı seg hagagöl. Bı añı ap anıg göl uraköm manö hageınab, bı ke nıbö ap pen uraköm, manö haga u ud ado göm, anıg anıg hagajıp, a gınab.

²⁸ Pen manö ado göm, anıg anıg hagajıp a göm hag ñeb bı ap mıdagainım u, manö ke nıbö manö nıñagep rö hagnıg gaböl bı gau manö anıbu hagagöl; kale ke agamıj kalıp ke abe God nıp abe hagöl.

²⁹ Bı mıñhöp aka mıñhau nıganj Kraıs manö aij u hag ñılö nıñöl gı, bı rımnıap kabö rö hagaböl aka göm, nıñ mıdaiöl. *

³⁰⁻³¹ Pen bı asık nıñ mıdeınaböl anıb gau, bı ap God Ana gö, gası aij pıral hııkö, bı nöd uraköm hagainım u gası anıbu nıñöm asıkö, bı hain uraköm hagnım. Pen pen ab ralöm hagagöl. Añı añı uraköm hagöl. Anıb u, kale magöñhalö Jısas Kraıs manö aij u hag dapım apım gımim me, Jısas Kraıs gası rımnıap halö udmım, gası halö mıdeınabım.

³² Nıbi bı God kalöp nan aij ñö, Kraıs manö aij u hag ñımıdım gau, gası kale ke nıñ aij gımim, manö hag ñımım. Pen kale u rö nöp gası nıñ aij gımim, manö hagpin me u a gımim arö gımim.

³³ Nıñön gıñıg: God gö nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal gau hañowañö gagpal; gası nıñöl gı gılö arö, agamıj mıd aij gıpal.

Pen kale ap magum gımim, Kraıs lau adö mıdpal nıbi bı ram mıñnöñ gau gau magöñhalö gımıdal rö gımim.

³⁴ Kale ap magum gımim, God nıp sabe gımıdım ñın u, nıbi gau manö hagagöl. Bı gau nöp haglö, nıbi gau yıharıñ apdı nıñöl. Juda lo manö anıb umbö rö nöp hagöp. *

³⁵ Nıbi gau manö rımnıap halö nıñun a geınaböl u, kale ram kale ke gau amöm, nugmul bı kalıp hag nıñlö, hag ñılö. Pen nıbi bı Kraıs lau adö God Manö nıñun a göm magum geınaböl anı au, nıbi ap uraköm manö hag ñınab u, gı naij yabı gınab.

³⁶ Kale nıbi bı Korid nöd api Jısas manö aij u udmım nıbi bı gau dammım hag ñagpe. Pen hon Jısas manö aij ud arep bı gau, manö aij anıbu damun, kalöp nıbi bı Korid nöp hag ñagno.

³⁷ Kale bı an an, God Ana hanıp nan aij ñö, Jısas manö aij u nıbi bı gau hag ñımıdun a gımim gası nıñbım gau, yad Bı Kub hagöp rö hagabin me u a gımim nıñmım. *

³⁸ Pen bı an manö hagabin anıbi nıñagnab u, manö nıpe u rö nöp nıñagnım.

³⁹ Anıb u, añ mam bı. Gası kub kale u Jısas manö aij u hag ñun a gımim gası u nıñmım. Pen nıbi bı manö ke nıbö manö nıñagep rö hagaiöl u, arö gim a gımim hagagım.

⁴⁰ Pen kale nıbi bı Kraıs lau adö mıdım gau apım God Manö nıñnabım ñın u, nan nıñön nıñön geınabım, magöñhalö gası nıñ aij göl gı gıpe arım.

15

Kraıs umöm kauyañ uraka

¹ Añ mam bı. Kraıs manö aij u nöd hag ñainö udmım, manö nıñö yabı a gımim nıñ ud pıdön gıpım u, kauyañ hag ñı aij gıñıg gabin.

² Manö aij anıbu kalöp hagnö nıñmım udpe u, nıñ ud pıdön göl gı mıdeınabım u, God kalöp ud kamıñ yunab. Pen nıñ ud pıdön göl gı mıdageınabım u, kale manö nıñö anıbu yıharıñ nıñ udpım rö lınab.

³ Manö yad nöd nıñnö anıbu, manö kub manö aij yabı a gem kalöp hag ñınö. Hon nan si nan naij gıpun rö, Kraıs hanıp a göm uma u, God Manö kalı klıñ rıköm, gınab a gıla rö nöp ga. *

⁴ Kraıs umö rıgöl gılö, ñın mıñhöp mıdöm, ñın mıñhau nıganj u kauyañ uraka u, u rö nöp God Manö kalı klıñ rıköm, gınab a gıla rö nöp ga. *

⁵ Pen Jısas kauyañ uraköm, Pıda mıdeıa au waiö lö, nıp nöd nıñga. Hainö waiö lö, bı manö nıpe ud arep unbö mıgan lanj u nıñla. *

⁶ Hainö ñın ap, Kraıs kauyañ waiö lö, ñın añı anıbu nöp añ mam paip hadred (500) rö nıñla. Añ mam anıb gau rımnıap umla pen magöñhalö rö mıdpal.

* 14:26: 1Ko 12:8-10 * 14:29: 1De 5:21 * 14:34: 1Ko 11:3; 1Di 2:12 * 14:37: 1Jn 4:6 * 15:3: Ais 53:5-12
* 15:4: Mad 12:40; Ap 2:24-32 * 15:5: Luk 24:34; Mad 28:16-17 * 15:7: Luk 24:50

7 Hainö ñin ap, Krais kauyan waiö lö, Jems nija. Ñin ap pen, bi manö nipe ud arep gau magöñhalö nija. *

8 Pen nibi bi rimnap nip nija ñin u ap arö, hainö Jisas yad ke waiö la niñnö. Anib u, yad ñi le pi yag daubal rö ap midainö yip uda. *

9 Yad nibi bi Krais lau adö mideila gau kalip gi naji yabih gi midmidin u, Jisas manö aij ud arep bi midnam rö laga. *

10 Pen God yip mög niñöm ud aij gö, bi nipe midem, ke yabih gipin. Jisas manö aij ud arep bi rimnap wög gipal rö gagpin; yip mög niñöm ud aij yabih gö, wög kub yabih u gipin. *

11 Yad nöp God nip wög gipin a gem hagagabin; kale nöp gipal a gem hagagabin. Hon magöñhalö Krais manö aij u, adö añi hag ñino arö, kale niñmim udpim.

Nibi bi umla gau kauyan uraknaböl

12 Pen Krais umöm uraka a gun manö pör hagpun u, kale rimnap niñöm ginig niñmim, wip gau umöm kauyan uraknaböl a gimim niñbim?

13 Pen wip gau umöm kauyan uraknaböl a ginabim u, Krais nipe ke kauyan urakgöp a ginabim.

14 Pen Krais kauyan urakgöp u, Krais manö aij hag ñimidun manö u, manö yiharini rö liböp. Krais kauyan urakgöp rö hagep, Krais manö aij niñ udpim u manö yiharini rö liböp.

15 Wip umöm uraköl rö lagaiböp u, God Krais nip gö urakgöp. Anib u, God gö Krais uraka manö aij pör hag ñimidun u, manö piral rö liböp.

16 Niñöm ginig: wip gau umöm kauyan uraknaböl a ginabim u, Krais nipe ke u rö nöp kauyan urakgöp a ginabim.

17 Pen Krais kauyan urakgöp, Krais manö aij niñ udpim u manö yiharini rö liböp. Krais kauyan urakgöp, nan si nan naji gipim gac u lik gi yuagböp.

18 Pen Krais kauyan urakgöp, nibi bi Krais nip niñ udöm umla gau, hadö böñ nöp um lug li arblap.

19 Hon Krais nip udun me, gasi halö midpun. Pen mñöñ naböñ il i midun, böñ nöp umalnop, nibi bi mög gep rö yabih midainop.

20 Pen Krais uraköm kamini midöp u me, nibi bi Krais nip niñ udöm umbal gau, u rö nöp uraköm kamini mideinaböl.

21 Bi ap gö, nibi bi umnaböl; bi ap gö, nibi bi uraknaböl. *

22 Manö hagabin anibu, Adam nibi bi yam nipe midpun u magöñhalö umnabun,

pen Krais nibi bi yam nipe midpun u magöñhalö uraknabun.

23 Pen God Krais nip nöd gö uraköm, am nipe aip midöp u me, hainö apöm nibi bi nip lau adö midpun gau gö, magöñhalö uraknabun. *

24 Seden kijaki ana naji nipe gau nibi bi gau gi naji ginaböl u pen Krais nipe kalip pa jö gi yuöm, nibi bi nipe abad mideinab gau Bapi God nip ñinab; anibu ñin hain anibu aunab.

25 Niñöm ginig: Krais nibi bi nan gau abad mid damöm, Nap gö, kolmal nipe magöñhalö gau Krais ma mo gau mideinaböl. *

26 Kolmal añi ap nöp mideinab: umeb magö u nöp. Pen ñin hain anibu, u abe gi pis ginab. *

27 Pen nipe gö, nibi bi nan gau magöñhalö ma mo nipe gau midöp a göm kalii kila u, God Krais mo nipe gau midöp hagagla. God nipe nöp gö, magöñhalö Krais mo nipe gau midöp. *

28 Nibi bi nan gau magöñhalö, Ñi nipe Krais mo nipe gau midlö niñöl gi, nipe hagnab, "Bapi mñi ne nibi bi nan gau magöñhalö abad midpan. Mñi yad mo nöp gau mideinabin," a ginab. Anib u me, God añi nöp nan niñöm niñöm midöp gau magöñhalö yabih abad mideinab.

29 Nibi bi umbal gau, uraknaböl a gipin u niñbim. Uraknaböl u, nibi bi ai ginig niñdamam umbal gau kalip nan a göm ñig pakpal? Kale uraknaböl a göm nöp anig gipal.

30 Pen hon u rö nöp, hon niñöm ginig manö aij anibu hagnab, bi hanip gi naji ginig gaböl gau gasi iru niñagpun? *

31 Yad pör niñagpin, ñin i bi ap yip al pak linab aka wasö u niñagpin. Yad kalöp nibi bi gasi niñem, Bi Kub hon Krais Jisas nip ñiñi lem aij a göp a gabin.

32 Pen yad daun kub Epesas i apem, kain hapeb gau rö aip pen pen gipin. Ummön böñ nöp umnabön a gipim u, yad niñöm ginig anig gipin? "Mñi midpun ñin i, nan aij aij niñöl gi, ñig aij aij niñöl gi, gi midaiun; umun böñ nöp umnabun," a gibnep. Manö aij hag ñi ajpin u arik arbnep. *

33 Pen nibi bi gasi anibu rö niñbal gau, aip midagaimim. Nibi bi mid aij gipal gau, nibi bi gi naji gipal gau aip magum gaiöl, adö anibu nöp ginaböl.

34 Pen gasi adö ke niñmim nan si nan naji gipim u arö gimim, mid aij gimim.

* 15:8: Ap 9:3-6 * 15:9: Ep 3:8; 1Di 1:15 * 15:10: 2Ko 11:23 * 15:21: Ro 5:12 * 15:23: 1De 4:16; Rep 20:5
* 15:25: Mad 22:44 * 15:26: Rep 20:14 * 15:27: Sam 8:6 * 15:30: Ro 8:36 * 15:32: Ais 22:13

Kale rímnap God níp gasí nîhagpim u, kale nable gîböp.

Kauyan uraköm hañ romanj kale u aige rô mîdeinab?

³⁵ Pen kale rímnap hagnabim, “Nîbi bî umbal gau aigöl göm uraknaböl? Uraköm, hañ romanj kale u aige rô mîdeinab?” ö ginabim.

³⁶ Pen manö haggal u manö hauí rô. Nan yîh magö gau yube, halö mîdöm kamîh lagnab; umöm nöp kamîh lî nab. *

³⁷ Wid magö aka nan nîhön magö yubim u, ran kub göp rô ju yîmagpim; magö pro gau nöp yubim.

³⁸ Pen magö ke ke yubim anîb gau, God rannîm a göm nîh la rô ranöb.

³⁹ Hañ romanj gau u rô nöp ke ke mîdöp. Nîbi bî gau ke la; kaj wal gau ke la; yaur gau ke la; kabsal gau ke la.

⁴⁰ Hañ romanj kumi kabö adö laj gau ke mîdöp; hañ romanj mînöh naböj adö î i gau ke mîdöp. Hañ romanj kumi kabö adö laj aij u ke mîdöp; hañ romanj mînöh naböj adö î i aij u ke mîdöp.

⁴¹ Pen sídö mailö u aij u ke la; rakîn mailö u aij u ke la; gapî mailö u aij u ke la. Pen gapî gau u rô nöp ke ke mîdöp rô mailö u aij ke ke la.

⁴² Nîbi bî umöm uraknaböl u anîbu rô. Wip rîgöl gî naböl hañ romanj u hij gî lugnab; uraknaböl hañ romanj u hij gî lugagnab.

⁴³ Nan mög gep rô ulöm lîbal; uraköm mailö halö mîdnab. Nan klö mîdagöp ulöm lîbal; uraköm pí dörj halö mîdnab. *

⁴⁴ Hañ romanj ulöm lîbal u hañ romanj mînöh naböj adö î i ajpal rô mîdöp; uraköm ana kumi kabö adö laj ajpal rô mîdnab.

⁴⁵ Adö anîbu nöp, God Manö adîh ap Mosis kalî klîh rîköm haga, “Adam nöd nîbö u nîpe ke bî kamîh halö la,” a ga. Adam hain nîbö u pen Ana mîdöp; nîpe nîbi bî gau kamîh mîdep magö u ñab. *

⁴⁶ Anîb u me, nöd hañ romanj mînöh naböj adö î i ajep; hainö hañ romanj ana ajep.

⁴⁷ Bî nöd nîbö u mînöh nöp aua; Bî hain nîbö u kumi kabö adö laj au nîbö aua.

⁴⁸ Nîbi bî mînöh naböj adö î i mîdpal gau, bî nöd nîbö mîdmîdöp u rô nöp mîdpal. Nîbi bî kumi kabö adö laj mîdpal gau, Bî kumi kabö adö laj mîdöp rô mîdpal.

⁴⁹ Mîñi hon bî mînöh aua rô mîdpun; hainö Bî kumi kabö adö laj au nîbö aua rô mîdeinabun.

⁵⁰ Añ mam bî, yad kalöp hagabin, hañ romanj yîharîh u God ram mînöh aij u arep rô lagöp. Nan um hij gî lugnab u pör pör mîdainîm rô lagöp.

⁵¹ Pen manö nöd nîhagmîdal ap kalöp hagnîg gabin. Hon Krais nîbi bî nîpe mîdpun gau magöjhalö umagnabun. Pen hon magöjhalö ke hain nîbö rô lî nabun. *

⁵² Añh magö hagö, añîm añîm yîhîd nöp mailö göp rô, nîbi bî umbal gau urak hañ romanj hij gî lugagep mîdeinaböl; pen hon magöjhalö ke hain nîbö rô lî nabun. *

⁵³ Hañ romanj hij gî lugnab u, hij gî lugagep lînîm; hañ romanj umeb u, pör pör mîdep lînîm. *

⁵⁴ Hañ romanj hij gî lugnab u, hij gî lugagep lî nab; hañ romanj umeb u, pör pör mîdep lî nab ñîn anîbu, manö kalî klîh rîköm hagla rô gî nab. Bî God manö hagep Aisaia God Manö kalî klîh hagöm haga, “Bî Kub umeb magö u al pak lö hadö böj nöp pí s göp,” a ga. *

⁵⁵ Pen bî God manö hagep Hosea God Manö kalî klîh rîköm haga,

“Umeb magö, uri klö ne mîdöp gai?
Umeb magö, uri ilön ne mîdöp gai?” ö ga *

⁵⁶ Umeb magö ilön u nan si nan naij gep nîbö; nan si nan naij gep klö u lo manö nîbö. *

⁵⁷ Pen God nîpe Bî Kub hon Jisas Krais nîp yuö apöm hanîp ud asîk yuö kamîh arabun. Anîbu nîhun, God nîp aij a gun.

⁵⁸ Anîb u, añ mam aij yad gau, kale pí dörj gî mim, ke gau aragmim. Bî Kub nîp wög gî pun u yîharîh gagun a gî mim, pör nöp klö gî mim, Bî Kub nîp wög göl gî mîdaimim.

16

Nan God nîp ñeb

¹ Mani ud magum gî mim, God nîbi bî kalîp ñî nabim manö u hagnîg gabin. Krais Jisas nîbi bî Galesia Propins mîdpal gau kalîp hagnö rô, kale u rô nöp gî mim. *

² Kale nîbi bî ke ke magöjhalö wik añî añî ñîn nöd u mani udpim rô u nîhmim rímnap ud ke gau lî mim ud magum gî mim. Anîg gî nabim u, yad apjakem mani nan a gem hag ajageinam.

³ Pen yad nî nabim u, bî kale nîhmim bî aij mîdpal gau rímnap hagepe, yad kalîp köp kalî klîh rîkî nînö, kale pen köp u abe mani ñî nabim u abe dam Jerusalem ud aröl.

⁴ Pen yîp arep rô leinab yad ke kalîp ut gî ud arnabin.

* 15:36: Jon 12:24 * 15:43: Plp 3:20-21 * 15:45: Jen 2:7 * 15:51: 1De 4:15-17 * 15:52: Mad 24:31 * 15:53: 2Ko 5:4 * 15:54: Ais 25:8 * 15:55: Hos 13:14 * 15:56: Ro 7:13 * 16:1: Ro 15:25-26; 2Ko 8:1-9 * 16:5: Ap 19:21

⁵ Pen yad Masedonia Propins u amem, m+dpim u n+nabin. *

⁶ Amjakem, kale aip pro magö ap m+deinam rö löp. Y+baud i kalöp aip m+dem, ram m+nöj r+mnap arn+g g+nö, y+ip dam adan a+u u yube arnabin. *

⁷ Kalöp y+har+u mailö s+dö a+u n+uöl arep u y+ip aij gagöp. B+ kub yau a geinab, am kale aip rap+n m+dem hainö arnabin.

⁸ Yad daun kub Epesas i m+dem, Pedikos n+n kub u ap padiö n+u+em hainö n+nabin.

⁹ Daun kub Epesas i, B+ Kub wög kub gabin, pen n+bi b+ i ru nöp y+ip j+ n+u+bal. *

¹⁰ Pen Dimodi m+dpim u auain+m, n+ip ud aij g+mim, n+pe p+n+u+u gagnab. N+pe yad B+ kub u n+ip wög g+pin rö nöp göp u n+u+mim, *

¹¹ n+ip arö gagmim. Kale magö+halö n+ip ud aij g+mim. Hainö arn+g gain+m u, n+ip dam adan a+u u yuaimim, yad m+dpin i adö g+ aun+m. Mam r+mnap halö aip aunaböl a gem abad m+dpin. *

¹² Pen mam hon Apolos n+ip manö klö hagem hagpin, mam r+mnap arajal rö, aip armön a g+pin u, pen n+pe m+n+u+u nagnab. Hainö neb rö lain+m n+nab. *

Manö naböj r+mnap abe haga

¹³ Kale n+bi b+ n+u+öl g+ m+daimim. God n+ip n+u+ ud p+döj g+mim g+ m+daimim. Nan ap p+n+u+u gagmim. Klö yab+u g+mim g+ m+daimim.

¹⁴ Pen nan n+hön n+hön g+nabim, n+bi b+ gau kal+ip m+dmagö l+mim g+mim.

¹⁵ Añ mam b+. Kale n+u+bim, Grik kai Kraiss n+ip n+u+ udla gau, S+depanas n+bi b+ yam n+pe gau nöd n+u+ udla. N+u+ udöm me, n+bi b+ Kraiss lau adö m+dpal gau kal+ip m+dmagö löm wög g+ nöl g+ nöp m+dpal. An+u+ u, añ mam yad kalöp hagabin, *

¹⁶ n+bi b+ aij an+u+ gau rö abe, añ mam kale aip wög g+pal gau abe n+u+mim, hagöl rö nöp g+mim.

¹⁷ Pen kale ap y+ip n+u+mim rö lagö, S+depanas, Podyunedas, Akaikas apöm y+ip n+u+bal u y+ip aij yab+u göp.

¹⁸ An+g g+pal an+u+ y+ip aij göm kalöp aij göm göp. B+ aij an+u+ gau manö hagnaböl u n+u+ aij g+mim.

¹⁹ Pen n+bi b+ God lau adö m+dpal Esia Propins i, kalöp Korid n+bi b+ gau, "Añ mam b+, kale m+dpim?" a g+pal. Akwila n+bi n+pe Prisila aip kalöp Korid n+bi b+, "B+ Kub kalöp abad m+deia+u," a g+pal. N+bi b+ apöm ram kale ber m+u+au magum göm God n+ip sabe g+pal gau u rö nöp hagpal. *

²⁰ Pen añ mam Kraiss lau adö m+dpal gai i magö+halö, "Kale m+dpim?" a g+pal. Kale

B+ Kub n+ip n+u+ udpm rö, pen pen hag w+u+hai udöl g+, alaun bom halumim.

²¹ Yad Pol, manö naböj magö i n+u+magö yad u ke kal+ kl+n rikem "Kale m+dpim?" a gabin.

²² N+bi b+ an, B+ Kub n+ip m+dmagö lagnab u, pen ilön udn+m. An+u+ u, B+ Kub hon, ne aumön! *

²³ B+ Kub hon Jisas kalöp mög n+u+öm ud aij g+n+m.

²⁴ Añ mam yad Kraiss Jisas lau adö m+dpim gau, yad kalöp magö+halö m+dmagö l+bin. An+u+ unbö rö aij.

* 16:6: Ro 15:24

* 16:9: Ap 19:8-10; 2Ko 2:12

* 16:10: 1Ko 4:17

* 16:11: 1Di 4:12

* 16:12: 1Ko 3:6

* 16:15: 1Ko 1:16

* 16:19: Ap 18:2,18,26

* 16:22: Gal 1:8-9

2 Korid Pol köp hain u Korid n̄ibi b̄i kal̄ip kal̄i kl̄iñ r̄ika

¹ Yad Pol. God ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idem, mam hon Di-modi aip aui m̄idul, kalöp God n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Korid m̄idpim gau abe, Akaia Propins aſ aſ gau gau magöſhalö m̄idpim gau abe, köp an̄ibi kal̄i kl̄iñ r̄ikabin.

² Kalöp hagabin, ȳip aij göp u, Bapi God abe B̄i Kub Jisas Kraiſ abe kalöp mög n̄iſmil ud aij ḡilö, agam̄y m̄id aij ḡimim.

Pol God n̄ip aij a ga

³ B̄i Kub hon Jisas Kraiſ Nap n̄ipe God n̄ip aij a gun. Bapi God ñ̄i pai n̄ipe mög mög n̄iſm, ud aij göm, pör pör abad m̄id aij yabiñ *.

⁴ Marö r̄imnap han̄ip auaj̄ip, n̄ipe han̄ip abad m̄id aij göp u me, hon pen ado gun, n̄ibi b̄i r̄imnap marö auaj̄ip, kal̄ip u rö nöp ud aij gun abad m̄id aij ḡinabun.

⁵ Kraiſ p̄ig m̄idpun u me, n̄ipe ilön uda rö hon u rö nöp ilön r̄imnap udpun. Pen Kraiſ p̄ig m̄idpun u me, n̄ipe han̄ip pör pör abad m̄id aij göp n̄iſm hon gas̄i halö m̄idpun. *

⁶ Kale m̄id aij ḡimim gas̄i halö m̄idmim, am n̄ipe aip pör pör m̄ideinabim a göm, Kraiſ Jisas n̄ipe marö r̄imnap han̄ip ñ̄im̄idöp. Pen Kraiſ n̄ipe han̄ip abad m̄id aij göp rö, hon gas̄i halö m̄idpun u n̄iſm u me, marö r̄imnap kalöp aueinab u, Kraiſ han̄ip u rö nöp abad m̄id aij ḡinab n̄iſm m̄id aij gun a ḡimim, gas̄i halö m̄ideinabim.

⁷ Gas̄i hon n̄iſm u, kale Kraiſ n̄ip arö gagnabim. Hol b̄i m̄ihau ilön udpul rö, kale u rö nöp ilön udnabim; pen God hal̄ip m̄ihöſ ud aij göp rö, kalöp u rö nöp ud aij göm abad m̄id aij gö, gas̄i halö m̄ideinabim.

⁸ Pen añ̄i mam b̄i n̄iſm. Hol b̄i m̄ihau Esia Propins m̄idul, marö kub udul uſham yabiñ m̄idailo. Kam̄iſ m̄idaiul rö lagöp, hadö umnabul a ḡilo. *

⁹ Hadö umn̄ig gabul a ḡilo. Pen ga adö an̄ibu, hol gas̄i kub yabiñ n̄iſm̄idul u me, hol ke klö m̄idpul a gul hagagpul; God n̄ibi b̄i umbal gau gö urakpal u nöp hal̄ip abad m̄idö n̄iſm ḡi m̄idpul, a ḡipul.

¹⁰⁻¹¹ Hal̄ip böſ nöp al pak löl rö la u pen n̄ipe hal̄ip ud kam̄iſ yua u me, uri n̄ipe hal̄ip kauyaſ ud kam̄iſ yun̄ig gab. Kale God n̄ip sabe göl ḡi m̄idpe, hainö gau abe n̄ipe u rö nöp hal̄ip ud kam̄iſ yunab a gul gas̄i halö m̄idpul. An̄ib u, n̄ibi b̄i iru nöp God n̄ip sabe göl ḡi m̄idlö, God n̄ipe n̄iſm

hal̄ip b̄i m̄ihau ud kam̄iſ yua me, n̄ibi b̄i iru nöp hal̄ip ḡinab u n̄iſm hib n̄ipe haglö adö arnab. *

Pol kal̄ip am n̄iſmaga, manö u haga

¹² M̄idmagö hol aſ daſ n̄iſm, n̄ibi b̄i gau aip m̄idul nan n̄ihön n̄ihön ḡipul gau, God hal̄ip aip m̄idö n̄iſm ḡi, n̄ip gas̄i n̄iſm ḡi ḡipul. Hol manö n̄iſm nöp hagul ḡi aij nöp ḡipul. Yad waiö hagabin, kalöp pör pör an̄ib unbö rö nöp ḡipul. Pen n̄ibi b̄i gau gas̄i n̄iſm rö gas̄i n̄iſm an̄ig gagul. God hal̄ip mög n̄iſm ud aij göm gas̄i ñö an̄ig ḡipul.

¹³⁻¹⁴ Köp kalöp kal̄i kl̄iñ r̄ikm̄idin gau, manö ba gau rö hagem r̄ikagm̄idin; amgö l̄i n̄iſmim, il u ȳiſid n̄iſmim a gem, waiö nöp r̄ikpin. M̄iñi ke ke rö m̄idpun u me, kale ȳip n̄iſmim pen ȳip n̄iſm aij gagpim; pen ȳip aij göp u, ȳip n̄iſm aij ḡipe me, hainö B̄i Kub hon Jisas ado ḡi aunab ñ̄in u, ap magum gun, yad kalöp n̄iſm m̄iñ m̄iñ ḡinabin; kale pen u rö nöp ȳip n̄iſmim m̄iñ m̄iñ ḡinabim. *

¹⁵⁻¹⁶ Adö an̄ibu nöp me, nöd Masedonia Propins aragnö ñ̄in u, yad gas̄i ap n̄iſmim köl am n̄iſmim ḡinabin a ḡinö. Yad Masedonia n̄ibi b̄i kal̄ip n̄iſmim arnabin, pen nöd am kalöp n̄iſmim arnam, a ḡinö. Pen ado ḡi apem, Judia arn̄ig, adan m̄ilö añ̄i an̄ibu nöp apem, kalöp kauyaſ n̄iſmim ḡi ap padinam, a ḡinö. An̄ig ḡinö me, kale m̄iñ m̄iñ ḡimim ȳip pen ḡi ñ̄imim nan magö r̄imnap ñ̄ibe ñ̄iſmim ḡi, Judia arnam, a ḡinö. *

¹⁷ Gas̄i an̄ibu rö n̄iſmim me, kalöp nöd manö b̄ig yunö u pen hainö nagnö. An̄ig ḡinö u, ȳip pen hagnabim, “B̄i m̄ilö u n̄ip ke aij göp adö u hain göm, ‘Ḡinabin ḡinabin,’ a göm, manö nöp hagöm, hainö gagöp. N̄ipe ȳiſhar̄iſ b̄i manö ñ̄ig pak ajöp m̄ilö u,” a ḡinabim rö löp u pen,

¹⁸ God b̄i n̄iſm yabiñ nöp hagöp u p̄ig m̄idpin rö u, yad gas̄i m̄ihöp n̄iſmim kalöp hagagpin.

¹⁹ Yad, Sailas, Dimodi, hon kalöp God ñ̄i n̄ipe Jisas Kraiſ manö hag ñ̄ino. Jisas Kraiſ gas̄i m̄ihöp m̄idagöp. N̄ipe yau a göm, hainö wasö gagnab. Manö n̄ihön n̄ihön hagöp u, hagöp rö nöp ḡinab. *

²⁰ God manö adö n̄ihön n̄ihön haga u, Jisas Kraiſ apöm, an̄ib unbö rö nöp magöſhalö göp. Hon n̄ipe an̄ig göp an̄ibu n̄iſmim u me, God n̄ip sabe gun u, Jisas Kraiſ hib n̄ipe hagun, “N̄iſm” a ḡipun. An̄ig ḡipun u, God hib n̄ipe u adö laſ arañ̄i a gun an̄ig ḡipun. *

* 1:3: Ro 15:5 * 1:5: Sam 34:19 * 1:8: Ap 19:23; 1Ko 15:32 * 1:10-11: 2Di 4:18 * 1:13-14: 2Ko 5:12; Plp 2:16 * 1:15-16: 1Ko 16:5-6 * 1:19: Ap 18:5 * 1:20: Rep 3:14

21 God nɪpe nöp gö me, hon abe, kale abe Kraiſ nɪp ɕɪg aij gun mɪdpun. Nɪpe nöp me hanɪp “Nɪbi bɪ yad ke,” a göm, hag lõm,

22 Ana nɪpe u hanɪp n̄o, apòm mɪdmagö aŋ hon daŋ goŋ lɪ mɪdöp. Anɪb u hon nɪŋbun, hon God nɪbi bɪ nɪpe ke mɪdpun nɪŋöm nɪpe haga haga rö nöp magöŋhalö hanɪp n̄nab. *

23 Pen yad kale Korid kai mɪdpim gau nɪŋŋg gainö u pen amem manö kub hagnö, kale ilön udmim rö lõp nɪŋem me, kalöp mög nɪŋem me nagnö. God nɪpe mɪdmagö yad aŋ daŋ nɪŋöb yad piral hagagabin.

24 Pen manö yad u nöp hain göl a gem gasɪ u nɪŋaŋpin. Kale ke Kraiſ nɪp gasɪ nɪŋbim u me, yad am kalöp hagnö, kale klö gɪmim Kraiſ nɪp nɪŋ aij gɪmim ɕɪg pɪdöŋ gɪmim mɪŋ mɪŋ göl gɪ mɪdeinabim, a gem hagabin. *

2

1 Pen yad gasɪ ap nɪŋem hagnö, “Kalɪp kauyaŋ am nɪŋem manö klö hagnö, kalɪp kauyaŋ ilön udöl rö lõp u, am nɪŋaŋnam,” a gɪnö. *

2 Pen yad gɪnö kale ilön udeinabim u, an pen mɪdöm yɪp geinab mɪŋ mɪŋ gɪnabin? Nɪbi bɪ anɪbu rö rɪmnap mɪdageinabol.

3 Anɪbu nɪŋem me, kalöp köp kalɪ klɪŋ rɪknö. Yad gasɪ nɪŋnö, “Amjakem nɪbi bɪ gau nɪŋem mɪŋ mɪŋ yabɪ gɪbneŋ pen wasö, amjakem kalɪp nɪŋnö, yɪp mɪŋjör yabɪ gɪnɪm rö lõp u me, yad aragnabin,” a gɪnö. Yad gasɪ nɪŋnö, “Yad ke mɪŋ mɪŋ gɪnabin u, kale abe mɪŋ mɪŋ gɪnabim,” a gɪnö.

4 Köp kalɪ klɪŋ rɪknö anɪbu, mɪdmagö yad u ilön gö, gasɪ mɪlö löf gɪ, amgö ñɪg ud gɪ dö gɪ yuöl gɪ kalɪ klɪŋ rɪknö. Kalöp marö kub gɪnɪm a gem rɪkagnö; kalöp mɪdmagö yabɪ lɪbin rö nɪŋmim, a gem rɪknö. *

Bɪ nan naij ga u, urɪ nan naij ga anɪbu arö gɪmim nɪp mɪdmagö lɪmim udmim

5 Pen yad gasɪ nɪŋbin bɪ ap gö marö ga u, yɪp gaga, kalöp nɪbi bɪ gau mɪdpim kalöp magöŋhalö ga.

6 Pen kale magöŋhalö rö nɪp arö gɪpe u, nɪpe ilön udöm, gɪ naij ga u hadö nɪŋöb. Anɪb u, mɪŋi anɪg gagmim; arö gɪmim.

7 Mɪŋi gɪ naij ga anɪbu arö gɪmim, nɪp manö hain hain hagmim. Nɪhön gɪŋɪg: nɪp anɪg gagpe, mög kub yabɪ gö, böŋ nöp ap lug paknɪm rö lõp.

8 Anɪb u, yad kalöp hagabin, nɪp mam hon a gɪmim mɪdmagö lɪbim u, nɪp hagpe nɪŋ aij gɪnɪm.

9 Yad kalöp köp kalɪ klɪŋ rɪknö u, manö yad u udmim, manö nɪhön nɪhön hagnabin magöŋhalö hain gɪmim gɪnabim aka gem köp kalɪ klɪŋ rɪknö.

10 Pen nɪbi bɪ kale gau rɪmnap gɪ naij gɪnabol kale arö gɪnabim u, yad u rö nöp gɪ naij gɪnabol anɪbu arö gɪnabin. Pen yad gɪ naij gɪnabol arö gɪnabin u, Kraiſ yɪp nɪŋ mɪdöp, a gem, kalöp nan a gem arö gɪnabin.

11 Pen wasö u, Seden hanɪp Kraiſ nɪbi bɪ nɪpe rɪmnap gö, ap lug pakun rö lõp. Seden pör, gɪnö ap lug paköl a göm nɪŋöb u, nɪŋbun. *

12 Pen Kraiſ manö aij u Droas nɪbi bɪ kalɪp hag n̄nam a gem, Droas arainö, Bɪ Kub yɪp adan hiɪkö, wög nɪpe u ram mɪnönŋ anɪbu gɪnam rö la u pen, *

13 mam yad Daidas Droas au ulhai nɪŋagnö u me, yad gasɪ kub nɪŋem, Droas nɪbi bɪ kalɪp, “Aui mɪdaiim” a gem, Daidas nɪp nɪŋŋg Masedonia Propins aui aunö. *

14 Anɪb u, God göp rö nɪŋem, nɪp aij yabɪ a gɪpin. N̄i nɪpe Kraiſ nɪp yuö, apòm Seden nɪp ud raɪa mɪgan nɪpe gau lõm, hanɪp uda. Nɪpe hanɪp udöm, ami bɪ kub rö hanɪp uɪ gɪ arö nɪŋöl gɪ, nɪbi bɪ ke ke gau hanɪp nɪŋöm Kraiſ manö aij nɪpe haɪŋ aij yabɪ rö nɪŋbal.

15-16 Kraiſ mab haɪŋ aij auep ud God nɪp lau sabe gɪ ñöb u rö, hon mɪdpun. Nɪbi bɪ Kraiſ kalɪp ud kamɪŋ yuab gau haɪŋ anɪbu nɪŋöm haɪŋ aij unbö ke nɪŋlö, kalɪp kamɪŋ mɪdep magö u ñöb. Pen nɪbi bɪ Kraiſ nɪp arö gɪpal gau, haɪŋ aɪŋ anɪbu nöp nɪŋöm wɪp haɪŋ naij u a gɪlö, kalɪp umeb magö u ñöb. Pen nɪbi bɪ an wög anɪbu gɪnɪm rö lõp? *

17 Nɪbi bɪ iru nöp mani nan gau iru nöp udun a göm, God Manö aij nɪpe u hag aŋpal. Pen hon unbö rö gagpun. God nɪpe hanɪp hag lɪ yuöm nɪŋ mɪdö nɪŋöl gɪ, hon Kraiſ nɪbi bɪ nɪpe mɪdun manö nɪŋö yabɪ nöp hagun a gun, God Manö aij nɪpe u kabö göl nöp hag n̄bun.

3

1 Pen manö kalɪ klɪŋ rɪkabin anɪbi, “Yad köp kalɪ klɪŋ rɪknö, hanɪp ud aij göl,” a gem, rɪkagabin. Hon nɪbi bɪ yɪharɪŋ rö mɪdun, hanɪp udmim, a gun, nɪbi bɪ kale nɪŋbim rɪmnap kalɪp hagno, köp rɪmnap kalɪ klɪŋ rɪk ñɪlö, hon dap kalöp ñino nɪŋmim, hanɪp udagnabim. Pen kale, “Bɪ gai i kalɪp udmim,” a gɪmim, köp rɪmnap kalɪ klɪŋ rɪk ñɪbe, hon dam nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp ñagnabun. *

* 1:22: Ep 1:13-14; 2Ko 5:5 * 1:24: 1Pi 5:3 * 2:1: 1Ko 4:21 * 2:4: Ap 20:31 * 2:11: Luk 22:31 * 2:12: Ap 14:27; 1Ko 16:9 * 2:13: Ap 20:1 * 2:15-16: Luk 2:34; 2Ko 3:5-6 * 3:1: 2Ko 5:12; Ap 18:27

² Pen köp mîdmagö aŋ hon danj kalî klîñ rîk mîdöp rö me, kale nîbi bî mîdpim. Gasî hon nîŋbun u, kalöp manö hag ñîno nîŋmim udpim u me, nîbi bî gau kalöp nîŋöm, hon bî aigale bî rö mîdpun u nîŋnaböl. *

³ Pen hon Kraîs nîp wög gîno, Kraîs nîpe ke köp anîbi kalî klîñ rîkôm hanîp ña. Yîg nan kalî klîñ rîkep udôm rîkpal rö wasö; kabö adö u kalî klîñ rîkpal rö wasö. God pör kamîŋ mîdöp Ana nîpe u Kraîs manö aij nîpe u nîbi bî mîdmagö aŋ kale danj rîköp. *

⁴ Yad manö hagabin anîbi, God nîhôn nîhôn hagöp u Kraîs magöŋhalö anîb unbö rö nöp gînab, a gem hagabin.

⁵ Hon nîŋbun, hon klö hon ke gîno wög aij arnîm rö lagöp; God nöp me hanîp gî ñö nîŋöl gî, gîno wög aij arnab.

⁶ God nîpe nöp gö, hon wög gî ñeb bî nîpe mîdun, God Manö hain nîbö hag löp u, damun nîbi bî gau kalîp hag ñîbun. God Manö hain nîbö hag löp anîbu, lo manö u rö wasö; manö hain nîbö hag löp u, God Ana ñöb. Lo manö gö, nîbi bî umnaböl; pen God Ana gö, nîbi bî kamîŋ mîdeinaböl. *

⁷ Lo manö anîbu, God kabö haŋai bad adö u kalî klîñ rîkö, Mosîs dauö nîŋöl gî, mailö kub yabî ga. Mailö kub anîbu Mosîs mulu maj mîgan nîpe mailö gîmîdöp. Mîdö mîdö mailö kub anîbu hadö ur gaia pen Isrel nîbi bî Mosîs mulu maj mîgan nîpe nîŋöl rö laga. Lo manö umeb magö daua u pen mailö kub yabî halö aua. *

⁸ Pen God Ana wög nîpe gab u mailö aij unbö ke halö mîdöp.

⁹ Manö kub hegep lo manö u mailö halö aua rö, hon God amgö ilö adö nîpe u nîbi bî kamîŋ aij rö lep manö aij anîbu mailö halö unbö ke yabî aua. *

¹⁰ Mailö aij unbö ke uri hadö auub u me, lo manö nöd mailö halö aua u uri mailö gagöp.

¹¹ Lo manö u pör mîdagöm ur gînîg gaia pen mailö halö aua; anîb u me, manö aij u pör pör mîdöm ur gagnab u mailö aij unbö ke halö mîdöp.

¹² Anîb u, hon gasî halö mîdun, ana udagun, klö gun Kraîs manö aij u waiö hag ñîbun.

¹³ Mosîs ga rö gagun. Nîpe lo manö u damöm, mulu majmaj nîpe u mailö kub yabî ga, pen mîdö mîdö mailö kub ga anîbu pro gö auö nîŋöl gî, Mosîs nîpe nîbi bî gau pro gajîp anîbu nîŋagöl a göm, usajîl bad ap udöm, mulu majmaj nîpe u paŋu ga. *

¹⁴⁻¹⁵ Pen gasî kale nîŋ aij gagla. Nîhôn gînîg: usajîl bad rö gasî kale wam wam göm mîdeia u me, God nöd hadame nöp manö nîŋö hag lep haga manö u amgö lî nîŋla u pen manö il u nîŋagla. Mîñi u rö nöp kale lo manö anîbu amgö lî nîŋbal pen nan usajîl bad rö gasî kale wam wam gö, manö il nîŋagpal. Nan usajîl bad rö gasî kale wam wam göp u, Kraîs nîpe nöp ud ke gau yunîm rö löp.

¹⁶ Pen nîbi bî Bî Kub u nîp aunaböl u, nîpe usajîl bad gasî kale paŋu göm mîdöp u, ud wal gî yuöm, gasî kale pîral hiikö, nîŋnaböl.

¹⁷ Bî Kub hagabin u, Ana u me. Ana nîpe hon aip mîdeinab u, nan nîhôn nîhôn göm hanîp bî nagîman rö lînîm u, nîpe pa jö gî ke gau yuöm hanîp ud asîk yunab. *

¹⁸ Pen mulu majmaj hon u paŋu gî pi gun mîdagpun rö, hon magöŋhalö Bî Kub mailö aij nîpe u waiö nîŋbun. Nîpe gö, hon magöŋhalö nîpe ke mailö aij halö mîdöp rö lînabun. Magö aîñ nöp nîpe mîdöp rö lagnabun; pen ñîn aîñ aîñ nîpe pör nöp hanîp gî gî gö, hon mailö aij nîpe mîdöp rö lînabun. Bî Kub anîg gab u Ana u me.

4

Mînöŋ ud rin cög gîpal rö u, hon nîbi bî mîdpun

¹ God hanîp mög nîŋöm udöm, wög anîbi hag lö gîpun u me, hon gasî iru nîŋagpun.

² Pi göm gîpal adö u abe, nable gö nîŋöl gî gîpal adö u abe hon gagpun. Nîbi bî gau kalîp manö pîral hagagpun. Hon God Manö hag ñînîg gabun u, manö hon rîmnap halö hagun hag ñagpun. Nan nîhôn nîhôn gîpun gau pîral adö u gagpun. God Manö aij nîpe u kabö göl nöp waiö hag ñîbun. Anîg gîno, nîbi bî gau hanîp nîŋöm, mîdmagö aŋ kale danj nîŋnaböl, hon God amgö ilö adö nîpe u bî aigale bî rö mîdpun. *

³ Nîbi bî umaböl gau nöp, manö aij waiö hag ñîbun u nîŋöm, usajîl bad rö manö aij adö mîdöp nîŋöm nîŋagun a gîpal.

⁴ Kale nîŋagpal u, Seden ram mînöŋ il i god rö mîdöp u, gasî kale wam wam gö, Kraîs manö aij mailö halö mîdöp manö u nîŋagpal. God nîpe mîdöp rö, Kraîs u rö nöp mîdöp u nîŋagpal. *

⁵ Pen manö hag ñîbun u, hon bî aigale bî rö mîdpun manö u hag ñagpun; Jîsas Kraîs nîpe nöp Bî Kub mîdöp nîŋöm Jîsas wög nîp gun, wög gî ñeb bî kale mîdpun a gun, manö aij kalöp hag ñîbun.

⁶ God nöd "Sîbôn aŋ yaŋ mailö gaŋ," a ga. God aîñ anîbu nöp mailö nîpe mîdmagö aŋ

* 3:2: 1Ko 9:2 * 3:3: Eks 24:12; Jer 31:33; Esi 36:26-27

* 3:9: Dud 27:26; Ro 1:17 * 3:13: Eks 34:33 * 3:16: Eks 34:34 * 3:17: Jon 8:36; Ro 8:2 * 3:7: Eks 34:29

1De 2:5 * 4:4: Ep 2:2; Kol 1:15; Hib 1:3

hon danj ñi lab. Anþb u, God mailö aij nþpe u Kraiss mulu majmanj mailö gab u hadö nþjbun. *

⁷ Mþnõj ud rin cõg gþ lþbal rö u, hon nþbi bþ mþdpun. Pen God nþpe nan aij unbö ke anþbi hanþp anj danj lõp. Anþb u nþjbun, klö hon ke wasö; God klö nþpe ke ñö udun anþg göl mþdpun u nþjbun. *

⁸ Hanþp böj böj rþdik gþpal u pen hon pak gulu gþ arbun. Gasþ iru nþjbun u pen gasþ halö mþdpun. *

⁹ Hanþp yu gþ yubal u pen mam hon pör aip mþdöp. Hanþp yþharþj gabi pakpal umagpun.

¹⁰ Jisas nþp paköm al pak la rö, hanþp u rö nõp paköm al paknþg gþlö bþslam mþdpun. Pen anþg gö, nþbi bþ gau hañ romanj hon nþjõm, Jisas kamþj mþdöp u waiö nþjnaböl. *

¹¹ Hon kamþj mþdpun u, Jisas nþp nþj udpal, a göm, hanþp pör pör nõp al paklþnþg gaböl. Pen gaböl anþbu, nþbi bþ gau hañ romanj hon nþjõm Jisas kamþj mþdep magö nþpe u nþjöl a göm, God kalþp arö gö anþg gaböl. *

¹² Hon pör pör umun rö lõp u pen hon anþg gþno, kale kamþj mþdmim rö lõp.

¹³ God Manö u bþ ap kalþ kliñ rþkõm haga, “God nþp nþj udpin u me, anþg hagpin,” a ga. Anþb u rö, hon u rö nõp God nþp nþj udpin u me, manö hagpun. *

¹⁴ Hon nþjbun, God gö Bþ Kub Jisas kauyanj uraka rö, hanþp u rö nõp gö urakno, hanþp abe kalöp abe dam Jisas mþdöp au lþnab. *

¹⁵ Nan hagabin anþb i magõjhalö kalöp nan a gem hagabin. Anþg gþno, ñn añþ añþ God nþpe nþbi bþ gau gau iru nõp ud aij göm abad mþdö, kale God nþp aij a göl gþ gþlö nþjöl gþ, hib nþpe u i adö lanj ap rannab.

God nþp nþj udun gasþ halö mþdpun

¹⁶ Anþb u, hon gasþ halö mþdpun. Hañ romanj ñin ma hon hainö gþ lugnþm rö lõp u pen God hanþp pör pör ana anj hon danj klö ñö nþjöl gþ kamþj mþdpun. *

¹⁷ Marö pro udpun anþb gau nan kub wasö; yþharþj magö utep ap nõp udpun. Pen marö anþb gau udun, am Kraiss aip mþdun pör nõp pör nõp mailö aij kub yabþþ gau mþd aij gþnabun. *

¹⁸ Mþnõj nabõj adö il i mþdun, nan amgö magö nþjeb gau gasþ iru nþjagpun; nan adö lanj au amgö magö nþjagep gasþ nþjbun. Nan amgö magö nþjeb gau magö utep nõp

mþdeinab; nan amgö magö nþjagep gau pör nõp pör nõp mþdeinab. *

5

¹ Hañ romanj hon mþñi mþdöp ñin anj i, ram bada bad rö mþdöp. Pen ram bada anþbu ud waf gþlö aka asöl gö, God nþpe hanþp ram hain nþbö ap ram mþnõj nþpe kumi kabö adö lanj au gþ lö mþdeinabun. Ram anþbu bþ ram gþpal rö wasö; God nþpe ke gþ lö, pör nõp pör nõp mþdeinab. *

² Ram hain nþbö anþbu yþjþd udun waij rö rol gun, a gþ gasþ nþjöl gun abad mþdpun. *

³ Nþhõn gþnþg: God nþpe hanþp waij rö rol gþ ñeinab u, magö nõp mþdageinabun.

⁴ Mþñi ram bada anþbi mþdun, marö gö nþjöl gþ ake gabun. Pen arö gun, magö nõp mþdaiun a gþ gasþ u nþjagpun; kumi kabö adö lanj mþdep hañ romanj u udun a gþ gasþ u nþjbun. Hañ romanj kamþj mþdep u apõm, hañ romanj umeb nõd nþbö u böj nõp ñþj haknab, a gþ gasþ u nþjbun.

⁵ God gasþ nþpe ke nþjõm, hañ romanj hain nþbö ñþnam a göm, Ana nþpe u nõp yuö apõm hanþp aip mþdöp u me, God nþpe haga rö nõp gþnab u nþj aij gþpun.

⁶ Anþb u me, hon pör pör gasþ halö mþdpun. Pen hañ romanj anþb i halö mþdpun ñin anj i, Bþ Kub ram nþpe kumi kabö adö lanj au mþdagpun. *

⁷ Bþ Kub nþp gasþ nþjöl gþ aipun u pen amgö nþjagpun.

⁸ Hon gasþ halö mþdpun. Hañ romanj hon i arö gun, am Bþ Kub aip ram mþnõj nþpe kumi kabö adö lanj au mþdaiun, a gþ gasþ u nþjbun. *

⁹ Anþb u, ram mþnõj hon au hañ romanj mþdeinabun aka arö gun Bþ Kub ram nþpe am mþdeinabun u, nþp aij gþnab adö u nõp gun, a gþ gasþ u nþjbun. *

¹⁰ Nþhõn gþnþg: hon magõjhalö am Kraiss amgö ilö adö nþpe au mþdno, mþñi hañ romanj halö mþdun nþhõn nþhõn gþpun, aij gþpun aka aigöl gþ rö gþpun u nþjõm, pen anþbu rö ñnab. *

¹¹ Bþ Kub nþpe Bþ piñþj gep mþdöp u nþjun, klö gun, nþbi bþ gau nþp nþj udöl a gun, kalþp manö aij nþpe hag ñþbun. Hon bþ aigale bþ rö mþdpun u, God nþj aij gõp; kale u rö nõp, hon bþ aigale bþ rö mþdpun u abe nþjmim rö lõp.

¹² Manö kalþ kliñ rþkabin anþbi, hon bþ aij hanþp udmim manö u rö, kalöp hagabin. Manö kalþ kliñ rþkabin anþbi nþjmim, hanþp nan a gþmim gasþ nþjmim

* 4:6: Jen 1:3; Ais 9:2; 2Ko 3:18 * 4:7: 2Ko 5:1 * 4:8: 2Ko 1:8; 7:5 * 4:10: 1Ko 15:31 * 4:11: Ro 8:36
* 4:13: Sam 116:10 * 4:14: 1Ko 6:14 * 4:16: Ep 3:16 * 4:17: Ro 8:17-18 * 4:18: Kol 1:16 * 5:1: 2Ko 4:7
* 5:2: Ro 8:23 * 5:6: Hib 11:13-16 * 5:8: Plp 1:23 * 5:9: Kol 1:10; 1De 4:1 * 5:10: Ekl 12:14

m+iñ m+iñ g+mim, a gem kal+ kliñ r+kabin. An+g g+nö, n+bi b+ m+dmagö añ dan wasö, hañ roman+ höñ adö u nöp n+hön rö m+ðöp u gas+ n+ñbal gau, kal+p manö pen hagnim a gem manö an+bu kal+ kliñ r+kabin.

13 Pen manö hagabun i, kale r+mnap hagnabim, hau! alö manö an+bu hagab, a g+inabim. Pen kale an+g rö hageinabim u, Pol b+ gau God hib n+pe haglö adö arañ a göm an+g hagaböl, a g+mim gas+ u n+n+mim. Pen b+ hau! wasö, b+ gas+ m+ðöp rö hagaböl u, a geinabim u, Pol b+ gau manö hagaböl u han+p nan a göm hagaböl a g+mim, manö hon n+ñ udmim.

14 Krai n+pe b+ añ+ yab+! u n+bi b+ magöñhalö nan a göm uma rö, hon n+bi b+ magöñhalö aip umno, a gun n+ñbun. Krai han+p n+bi b+ magöñhalö m+dmagö löp u n+ñun, gas+ hon adö u ke n+ñun gagpun.

15 Krai n+bi b+ magöñhalö nan a göm uma. An+b u, m+iñ r+köl hainö, han+p ke aij g+inab adö u n+ñun gagun; B+ Kub han+p nan a göm umöm kauyan uraka u n+p aij g+inab adö u nöp gun. *

16 N+bi b+ m+nöñ naböñ il i n+bö gau n+ñbal rö nöp n+ñun, "N+bi b+ gau aij, n+bi b+ gau naj," a gun n+ñagpun. Krai n+p nöd gas+ piral adö an+bu rö nöp n+ñno u pen uri n+p adö an+bu rö n+ñagpun.

17 N+bi b+ Krai n+p c+g g+pai gau, God gö kam+ñ g+sön n+bö adö u m+ðpal. Nan nöd n+bö u p+s gö, nöd m+dm+dal rö m+dagpal; nan g+sön n+bö hadö auub. *

18 Hon kam+ñ g+sön n+bö m+ðpun an+bu, God n+pe nöp gö m+ðpun. Nöd n+bi b+ al n+ñeb n+pe m+daino u pen hainö Krai n+p yuö apöm, han+p ud God aip j+m ñöl löm, n+bi b+ r+mnap halö God aip j+m ñöl m+ðaiöl, a göm, han+p wög an+bu hag la. *

19 Krai kal+p nan a göm uma u me, God n+bi b+ gau magöñhalö nan si nan naj g+pai gau n+ñem arö g+nö, yad aip j+m ñöl m+ðaiöl, a göm ga. Pen God n+pe han+p manö aij an+bu ñöm, n+bi b+ gau magöñhalö hag n+mim a göm, han+p n+bi b+ wög gep n+pe hag löp. *

20 Hon me, Krai b+ an+ n+bö n+pe m+ðun, God manö aij hagöp u udun n+bi b+ gau kal+p hag n+m+ðun. Krai b+ n+pe m+ðpun u me, kalöp hagabun, Krai manö aij u n+ñ udmim, yau a g+pe, God kalöp ud aij göm n+p aip ud j+m n+nab.

21 Krai nan si nan naj ap gaga pen God nan si nan naj hon magöñhalö Krai n+p ña. God ga an+bu, hon Krai aip m+ðun, God kam+ñ aij m+ðep magö n+pe u halö udnabun a göm ga. *

6

1 Hon God aip j+m ñöl wög g+pun rö, kalöp manö klö g+ hagun hagabun, God kalöp mög n+ñöm ud aij göp u, arö gagnim.

2 God n+pe hagöp, "Manö ne n+ñnam a gem m+ðainö n+n u, y+p hag n+ñaina n+ñnö.

Nöp ud kam+ñ yunam a gainö n+n u, nöp g+ ñ+nö," a ga.

Pen n+ñim! M+iñ n+n i nöp God n+bi b+ gau manö n+ñnam a göm m+ðöp. M+iñ n+n i nöp God n+bi b+ gau kal+p ud as+k yuö, kam+ñ arnaböl. *

3 God n+p wög g+pun u ar aij g+n+m, a gun, n+ñ aij gun g+pun. N+bi b+ r+mnap han+p n+ñöm, gas+ r+mnap auö, ap lug paknaböl adö u gagpun.

4 Pen n+hön n+hön g+pun u, God n+p wög gabun u n+ñöl, a gun, nag+ aij adö u nöp g+pun. An+b u, God n+p wög gun b+stam m+ðun arö gagpun. M+ñör n+hön n+hön gö, u+ham m+ðpun a gun gas+ an+bu n+ñagpun.

5 Han+p n+n r+mnap m+iñ magö pakpal; n+n r+mnap nag+ l+bal; n+n r+mnap ram m+nöñ ap b+ uraköm polisman aip aka ami b+ aip pen pen göm sö! han+p an+ au abe al pak l+bal; n+n r+mnap wög g+ dam dam ake lagpun; n+n r+mnap han aij gagpun; n+n r+mnap kiyö hanbun. *

6 Pen gas+ aij nöp n+ñun, n+ñ aij gun, n+bi b+ kal+p n+ñno, hon mulu lugö wasö, kal+p ud aij g+pun. Hon aige gö! gun an+g g+pun? Ana U+ han+p an+ dan m+ðöp u me, n+bi b+ m+dmagö yab+! l+ibun; *

7 God han+p klö n+pe ñö, Krai manö aij u kabö gö! nöp hagpun; g+ aij gep u ha!aun gasa! hon rö n+magö y+jg abe n+magö s+dagö abe m+ðöp.

8 N+bi b+ r+mnap hib hon haglö adö aröp; n+bi b+ r+mnap hib hon udlö yagol lugöp. R+mnap han+p manö aij hagpal; r+mnap han+p manö naj hagpal. Hon b+ piral hagep a g+ gas+ n+ñbal u pen hon manö n+ñö nöp hagpun;

9 hon n+bi b+ hib m+ðagöp yab+! a g+ gas+ n+ñbal u pen hib hon n+ñbal; hadö umbun rö löp u pen kam+ñ m+ðpun. Han+p m+iñ magö pakpal u pen umagpun; *

10 m+ñör kub göp u pen m+iñ m+iñ gö! g+ m+ðpun; b+ mög gep rö m+ðpun u pen wög hon g+pun adö u n+bi b+ iru nöp n+bi b+ gep rö m+ðpal; nan m+ðagöp rö m+ðpun u pen magöñhalö udpun.

11 Korid n+bi b+ gau, kalöp manö pi gun hagagabun, waiö yab+! hagabun; kalöp m+dmagö l+ibun.

12 Hon kalöp m+dmagö l+m+ðun u, uri u rö nöp an+g gö! nöp g+pun pen kale han+p

* 5:15: Ro 14:7-8 * 5:17: Ro 8:1; Gal 6:15 * 5:18: Ro 5:10 * 5:19: Ro 3:23-25 * 5:21: Hib 4:15 * 6:2: Ais 49:8 * 6:5: 2Ko 11:23-27 * 6:6: 1Di 4:12 * 6:9: 2Ko 4:10

mɪdɪmagō lɪmɪdim nagɪ adō u pen dam gai yubim.

¹³ Kalōp nɪ pai yad rō lō me hagabin: hon kalōp mɪdɪmagō lɪbun rō, kale u rō nōp hon mɪdɪmagō lɪmim. *

Nɪbi bɪ Kraɪs nɪp nɪŋ udagpal gau aip jɪm nɪagmim

¹⁴ Kale nɪbi bɪ Kraɪs nɪp nɪŋ udagpal gau aip jɪm nɪagmim. Nɪbi bɪ gɪ aij gɪpal gau, aige gōl gōm nɪbi bɪ gɪ aij gagpal gau aip jɪm nōl gɪlō arō aij gɪnab? Nɪbi bɪ mailō mɪdpal gau, aige gōl gōm nɪbi bɪ sɪbōn yaŋ mɪdpal gau aip jɪm nōl gɪlō arō aij gɪnab? *

¹⁵ Kraɪs aip kɪjaki aip manō hag adō aɪnɪ lagnabil. Nɪbi bɪ Kraɪs nɪp nɪŋ udpal gau, nɪbi bɪ Kraɪs nɪp nɪŋ udagpal gau aip u rō nōp gasɪ adō aɪnɪ nɪŋagnabōl.

¹⁶ God kamɪŋ u, hon sabe gep ram nɪpe mɪdpun. God nɪpe haga,

“Yad aŋ kalɪp gau mɪdem,
God kale u mɪdnō,
kale pen nɪbi bɪ yad
mɪdeinabōl,” a ga.

Pen God sabe gep ram aip, nan yɪharɪŋ sabe gɪpal nan piral gau aip, manō ap hag adō aɪnɪ lōm gɪlō arnɪm rō lagōp. *

¹⁷ Anɪb u, Bɪ Kub nɪpe haga,
“Kalɪp arō gɪmim,
kale ke mɪdaimim.

Nan yɪp asɪŋ la gau uɪ maɪɪ gageinabim u, kalōp udnabin. *

¹⁸ Nap kale mɪdnō,
kale nɪ pai yad mɪdeinabim.

Yad Bɪ Kub unbō ke, bɪ gep yabɪl u, anɪg hagabin,” a ga.

7

¹ Mɪdaimam aij yad gau. God hanɪp manō aij manō nɪŋō anɪbu hagōp rō, nan si nan naj gɪpun gau haɪ romanɪ hon abe gasɪ rɪmɪd hon abe gɪ naj gōp u, nan asɪŋ bōŋ nōp arō gun, God nɪp pɪŋɪŋ gun, pōr pōr nōp gɪ aij nōp gɪ mɪdaiun.

Pol mɪn mɪn ga

² Kale hanɪp ud mɪdɪmagō lɪmim. Hon nɪbi bɪ kalōp ap manō piral hagun, gɪ naj gun, haɪōwatō gun gagno.

³ Yad kalōp hag pro gɪnɪg hagagabin. Nōd kalōp hagnō rō, hon kalōp mɪdɪmagō yabɪl lɪbun; kalōp aip kamɪŋ mɪdeinabun aka umnabun u, kalōp mɪdɪmagō lun jɪm nōl nōp mɪdeinabun.

⁴ Kalōp gasɪ ke nɪbō rɪmnap nɪŋagpin, aij gōp nōp nɪŋōl gɪ mɪdpin. Yad kalōp gasɪ nɪŋem, nɪnɪ lem gasɪ halō mɪdpin. Hanɪp marō yabɪl gab u pen yad mɪn mɪn gōl gɪ mɪdpin.

⁵ Pen hon Masedonia Propɪns apjakno nɪn u, magō ap ake lun yɪharɪŋ mɪdagaino. Mɪŋōr ke ke iru yabɪl mɪdō, hanɪp pen pen gɪlō, gasɪ iru yabɪl nɪŋno. *

⁶ Pen God nɪbi bɪ mōg nɪŋbal gau ud aij gōp u, Daidas nɪp yuō auō, hanɪp ud aij ga.

⁷ Daidas nɪpe aui apōm, kale nɪhōn nɪhōn gɪmim nɪp ud aij gɪpe manō adō u hagōm; yɪp gasɪ nɪŋ aij gaibe manō adō u hagōm; kale yad aip gasɪ adō aɪnɪ nōp nɪŋagaino u kale mōg gaia manō adō u hagōm; kale yad aip kauyan jɪm nōl mɪdaiun, a gasɪ nɪŋaibe manō adō u hagōm; yɪp manō anɪbu haga nɪŋem yad aij yabɪl ga.

⁸ Kōp kalɪ kliɪn rɪknō u nɪŋbe, kalōp mōg yabɪl ga u yad magō ap gasɪ kub nɪŋnō; pen uri yad gasɪ kub nɪŋagpin. Manō klō hagem kōp kalɪ kliɪn rɪk yunō anɪbu, kale nɪŋbe, mōg ga u pen u yɪharɪŋ magō uɪep magō ap nōp ga. *

⁹ Hainō me, aŋ hon i nagɪ naj adō u gagun, a gɪmim mōg nɪŋmim arō gɪpe u, yad mɪn mɪn gɪpin. Kalōp mōg ga anɪbu, God gɪnam a gōm nɪŋa rō nōp kalōp gɪ aij ga u me, kōp kalɪ kliɪn rɪknō anɪbu, aij nōp rɪknō.

¹⁰ Nɪbi bɪ God nɪp gasɪ nɪŋōm, nan si nan naj gɪpal u nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpun a gōm, nagɪ naj gɪpal adō u arō gɪlō, God kalɪp ud kamɪŋ yunab u aij gōp. Pen nɪbi bɪ God nɪp gasɪ nɪŋagōm, yɪharɪŋ nōp nan dui gɪpin u nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpin a gɪnabōl u, umōm God nɪp aragnabōl. *

¹¹ Pen kale nan si nan naj gɪpim u nɪhōn gɪnɪg anɪg gɪpun a gɪpe anɪbu, God gaia, gasɪ nɪŋ aij gɪmim gɪpe. Kale klō gɪmim, aŋ hon i gɪ naj gagpun nɪŋlaŋ a gɪpe. Kale pɪŋɪŋ gɪmim, kal gɪmim, bɪ aŋ kale au gɪ naj ga bɪ anɪbu nɪp gasɪ nɪn a gɪpe. Klō gɪmim, mɪdɪmagō yabɪl lɪbe u, hon nɪŋbun kale nan anɪbu gɪ naj gagpin.

¹² Kalōp kōp nōd kalɪ kliɪn rɪk yunō u, bɪ nan si nan naj ga u aka bɪ nɪp gɪ naj ga u gasɪ nɪŋem kalɪ kliɪn rɪkagnō. Kalōp nɪbi bɪ nōp gasɪ nɪŋem, God nɪŋ mɪdō nɪŋōl gɪ, kale hanɪp mɪdɪmagō lɪbim u kale ke nɪŋ aij gɪnabim, a gem, kōp kalɪ kliɪn rɪknō.

¹³ Pen kale kōp anɪbu nɪŋmim, hanɪp ud aij yabɪl gɪpim u me, hon mɪn mɪn gun gasɪ halō mɪdpun.

Pen Daidas kalōp am nɪŋōm apōm aiud udōm mɪn mɪn gaia u nɪŋun, hon u rō nōp mɪn mɪn gɪpun. Daidas nɪp ud aij gɪpe u, mɪn nɪpe nɪnɪ lōm mɪd aij gōp.

¹⁴ Daidas nɪp nōd, aŋ mam Korid gau nōp ud aij gɪnabōl a gɪnō rō nōp gɪpe u me, yad nable gagōp. Manō kalōp hagpin gau pōr nɪŋō nōp hagpin rō, manō Daidas nɪp

* 6:13: 1Ko 4:14 * 6:14: Ep 5:11; 2Sa 7:14; Jer 31:9 * 6:16: 1Ko 3:16; Lep 26:12 * 6:17: Ais 52:11; Rep 18:4
* 7:5: 2Ko 2:13 * 7:8: 2Ko 2:4 * 7:10: Mad 27:3-5; Hib 12:16-17

hagnö u, rap+n hagnö u pen u rö nöþ n+ñjö yab+ñ nöþ hagnö.

15 Pen Daidas apjaköm kalöp manö hagö, kale pa g+ñ g+ñ göl g+ñ, manö n+pe u udmim, n+þ ud aij g+pe u gas+ n+ñjöm, n+pe kalöp m+dmagö yab+ñ löp.

16 Pen yad m+ñi n+ñj aij g+pin, kale adö ap ke gagnabim; g+ñ aij nöþ g+ñabim u me, yad m+ñ m+ñ yab+ñ g+pin.

8

Masedonia n+bi b+ñ mani kub ñ+la

1 Pen añ mam b+. N+bi b+ñ Kraiss p+g m+dpal Masedonia Propins r+gönj gau, God n+pe kalöp mög n+ñjöm ud aij yab+ñ göp. *

2 Mani kale m+dmagö, u+tham m+deila u pen kale m+ñ m+ñ göl g+ñ mani kale God n+þ ñeb hañöwañö ñ+la.

3 Yad ke n+ñbin, mani kale iru m+ðageia u pen mani kale ñeb anj u nöþ ñagla; kale kub yab+ñ rö ñ+la. Gas+ kale ke n+ñjöm,

4 han+þ manö klö hagöm hagla, n+bi b+ñ Kraiss lau adö m+dpal gau k+yo kub lö y+har+ñ m+dpal gau kalöp mani ñun a g+la.

5 Pen göl a g+no rö gagla. Kale gas+ n+ñjla, "B+ñ Kub n+bi b+ñ n+pe m+dpun u me, han+þ wög n+ñhön ñ+ñab u g+ñabun," a g+la. An+g hagöm, B+ñ Kub n+þ wög göl g+ñ, God n+þ aij ga u rö han+þ wög r+mnap g+ñ ñ+mim a g+no u, kale an+þ unbö rö nöþ g+la.

6 Pen Daidas n+pe nöð am kalöp hagö, wög aij an+bu il g+mim g+n+g gaibe rö, n+þ hagpin, "Am Korid n+bi b+ñ gau aip m+ðaimön, kale n+bi b+ñ gau m+dmagö lep wög aij g+n+g g+pal an+bu, ne g+ñ ñ+mön böñ nöþ g+ñan," a g+pin.

7 Kale me, Kraiss n+þ n+ñj ud p+ðöñ g+pin; manö aij n+pe u n+ñj aij g+pin; manö il u n+ñj aij g+pin; klö yab+ñ g+pin; han+þ m+dmagö l+ibim. An+þ u me, m+ñi mani n+bi b+ñ gau ñ+n+g gabim u, wög an+bu u rö nöþ g+ñ aij yab+ñ g+mim. *

8 Pen yad manö klö hagem an+g g+mim hagagabin. Yad y+har+ñ manö hain hain hagabin. An+þ u, n+bi b+ñ r+mnap han+þ m+dmagö l+bal u, kale u rö nöþ han+þ m+dmagö l+bal aka wasö u n+ñj aij g+ñabin.

9 B+ñ Kub hon Jisas Kraiss han+þ mög n+ñjöm ud aij ga rö n+ñbim; n+pe ram n+pe au m+ðöm, nan ap ulep gaga me. M+ð aij yab+ñ gaia u pen kalöp nan a göm, magöñhalö m+deia au arö göm, il i apöm, b+ñ mög gep rö yab+ñ u m+deia. N+pe an+g ga u, kale n+bi b+ñ gep rö, n+bi b+ñ nan ap ulep gagöp rö m+ðaimim a göm, an+g ga. *

10 M+ñ nöð n+bo u, kale nöð nöþ gas+ n+ñj aij g+mim, an+g g+ñabun a g+pe. Pen an+g göl gas+ n+ñjmim, kale u rö nöþ nöð nöþ

mani ñ+be. An+þ u, gas+ yad n+ñbin u kalöp hagabin.

11 M+ñ nöð n+bo u kale gas+ klö n+ñjmim g+ñabun a g+pe u gas+ n+ñjöl g+ñ m+ðaimim, pen uri u rö nöþ gas+ klö an+bu nöþ n+ñjmim, n+ñhön g+ñabun a g+pe u hadö g+ñ p+g g+mim. Mani kale uri m+ðain+ñm gau n+me l+mim, kalöp ñeb rö u m+ñi böñ nöþ ñ+mim.

12 God n+þ aij göp u, mani God n+þ ñeb u hañöwañö ñun. Pen hañöwañö ñun, a g+no, pro nöþ ñeb rö lö, u abe God n+þ aij göp. God mani nan hon m+ðöp gau nöþ wö ralöb; mani nan hon m+ðagöp gau halö wö ralgöp. *

13 N+bi b+ñ mani ñ+ñabim gau kale m+ð aij g+ñlö, kale pen u+tham m+ðaimim, a gem hagagabin.

14 Pen mani nan kale uri iru m+ðöp rö, kalöp r+mnap n+me l+ñ+be me, hainö kalöp m+ðagain+ñm ñ+n u, kale pen kalöp r+mnap n+me l+ñöl. An+g g+mim, kalöp aip ad+þ ad+þ rö m+ðeinabim.

15 God Manö u kal+ñ k+ñöm hagla, "N+bi b+ñ nan mana a g+pal u iru nöþ l+hu udla gau n+ñjla kub rö gaga; kale ñ+n+þ rö u nöþ m+deia. Pen n+bi b+ñ pro l+hu udla gau kalöp u rö nöþ r+k daga; kale u rö nöþ ñ+n+þ rö u nöþ m+deia," a g+la. *

Pol n+pe Daidas n+þ Korid yua

16 God Daidas n+þ gas+ ñö, yad ke klö gem kalöp ud aij g+ñam, a gem n+ñbin rö nöþ Daidas gas+ n+ñjöv u, God n+þ aij a gabin.

17 Daidas am kalöp n+ñjmön au a g+ñö, n+þ ke aij göp rö, ñ+n+ñ löm kalöp au n+ñab.

18 Pen b+ñ aij hon ap halö Daidas aip yunabun. B+ñ an+bu n+pe Kraiss n+bi b+ñ ram m+ñöñj pro ke ke gau kalöp manö aij u hag ñ+ñ ajö n+ñjöl g+ñ, n+þ aij yab+ñ a g+pal.

19 Hon n+bi b+ñ gau g+ñ ñ+no, kale B+ñ Kub h+ñ n+pe haglö adö aran a g+ñ gas+ n+ñbun u me, hon mani an+bu ud arnabun. Pen Kraiss n+bi b+ñ ke ke gau m+dpal Daidas n+þ hag löm, n+pe han+þ aip aramöm wög aij an+bu g+n+ñm, a g+la.

20 Pen Kraiss n+bi b+ñ n+pe mani kub ñ+bal u udun abad aij gun, dam b+ñ gau kalöp ñ+no, kale pen udöm n+me l+ñ+bi b+ñ nan m+ðagöp gau n+me l+ñ+ñaböl. Magöñhalö gas+ n+ñj aij gun, g+ñ aij nöþ g+ñabun u, han+þ manö ap hagöl rö lagnab.

21 B+ñ Kub abe n+bi b+ñ gau abe hon g+ñ aij nöþ g+pin u n+ñjöl a g+ñ gas+ u n+ñbun.

22 Pen mam hon ap halö yunabun. Mam an+bu n+pe pör klö göm m+ñ m+ñ göm wög göp. Pen uri n+pe kale n+bi b+ñ aigale b+ñ rö m+dpim u n+ñjöm, n+pe m+ñ m+ñ göl g+ñ au n+ñab.

23 M+ðmam Daidas n+þ yuabun u, n+pe me yad aip wög j+ñm ñöl gul, kalöp manö aij

* 8:1: Ro 15:26; 2Ko 9:1-2 * 8:7: 1Ko 16:1-2 * 8:9: Mad 8:20; Plp 2:6-7 * 8:12: Mak 12:43-44 * 8:15: Eks 16:18

hag ñibul. Pen bî nîpe aip nabil mîhau, Krais nîbi bî nîpe gau kalîp mîhôn wôg anîbu hag lîlô, Krais hib nîpe haglo adô arnîm a gî gasî nînjmil nabil.

²⁴ Pen kale yagol u amjaklô, kalîp mîdmagô yabîl lîmim, ud aij gîmim. Anîg gîpe me, manô anîbu kub arô, Krais nîbi bî nîpe mîdpal ram mînônj ke ke gau nînjôm hagnabôl, "Pol nîpe Krais nîbi bî Korid au mîdpal gau hib kale haglo adô ara u, nînjô nöp hagöp," a gînabôl. *

9

Pol, "Nîbi bî Krais lau adô mîdpal gau ud aij gîmim," a ga

¹ Pen Krais nîbi bî nîpe Jerusalem mîdpal gau mani ñîmim, a gabin manô u, yîharînj haggin; kale ke nînj aij gîpim. *

² Kale Akaia Propins mîdpim gau, mî nôd u, mani kale ñînjîg gaibe u, yad nîbi bî Masedonia Propins mîdpal gau kalîp rapîn hagem hagnîdin. Kale Akaia nîbi bî ñînjîg gaibe u, Masedonia kai kalîp manô hagnô, uri nîbi bî iru nöp gasî nînj aij gôm mani kale ñabôl.

³ Pen mam hon uri hagajîn gau kalöp hag yuabin u, kale mani kale God nîp ñeb u ud lî aij gîmim gî jînj gî mîdpe, Masedonia nîbi bî gau, Pol manô nöp hagöp a gôm hagagôl, a gem kalîp yuabin.

⁴ Kale mani lî magum gî aij gagnabim u, Masedonia nîbi bî rîmnap uî gî Korid amjakno, hanîp nable gînab. Pen kalöp nable yabîl gînjîm rô löp.

⁵ Anîb u, mam hon gau kalîp nôd hag yuabin. Kale am kalöp aip mîdlô, mani ñînabun a gîpe u, lî magum gîpe mîdainîm. Hainô yad amjaknabin u, kale ñînjî löl gî mani ñînabim anîbu gî jînj gî mîdeinab.

⁶ Kale nînjîbim, nîbi bî nan yînj iru yîmagnabôl gau, nan iru udagnabôl; nîbi bî nan yînj iru yîmnabôl gau nöp, nan iru nöp udnabôl. *

⁷ Anîb u, kale nîbi bî anî anî mîdpim rô, gasî kale ke nînjîmim mani ñîmim. Iru gô nînjöl gî ñagmim. Nîbi bî rîmnap kalöp neb neb gîlô nînjîmim, ñagmim. Bî mîñ mîñ gôm mani ñînab u, God bî anîbu nîp mîdmagô löp.

⁸ God nîpe nan aij kalöp ñînjîg gab u, nan pro ñagnab; rapîn nô ñînab rô löp. Anîb u, pôr nöp kale ke nan iru mîdeinab nînjôm nîbi bî mani ulep löp gau nan iru ñîmim rô lînab.

⁹ Adô anîbu rô, God Manô u kalî kîñî rîkôm hagla,

"Nîpe nîbi bî mög gep gau kalîp nan aij abônâmô ñînab.

Nîpe pôr nöp kalîp ud aij gôm gî aij gînab," a gîla. *

¹⁰ God hanîp pôr nan yînj ñôm, nan magô ñôm göp u, kalöp nan yînj iru yabîl ñînab. Pen nîpe gô ran aij geinab nînjôm kale udmim rîmnap nîbi bî nan ulep löp gau nîme lî ñîbe me, aij yabîl gînjîm rô löp. Mani nan kale ñînabim u, God nîpe gô nan magô iru yabîl nöp pîlnab. *

¹¹ Kalöp pôr gö, nan kale iru nöp mîdô, haîwawô ñeb rô lînab u me, nan ñöl gî mîdpe, hon damun Krais nîbi bî Jerusalem mîdpal gau dam ñîno, nîbi bî iru nöp God hib nîpe haglô adô arnab. *

¹² Anîg gîpe, nîbi bî gau kale God nîp gasî nînjôm hagnabôl, "Krais nîbi bî nîpe Korid mîdpal gau, kale Krais manô aij u udôm, hagöp rô nöp gôm, hanîp mani abônâmô ñôm, nîbi bî gau kalîp abônâmô ñôm gîpal u, nöp aij yabîl a gabun," a gînabôl.

¹³ Anîg gîpe, nîbi bî gau kale God nîp gasî nînjôm hagnabôl, "Krais nîbi bî nîpe Korid mîdpal gau, kale Krais manô aij u udôm, hagöp rô nöp gôm, hanîp mani abônâmô ñôm, nîbi bî gau kalîp abônâmô ñôm gîpal u, nöp aij yabîl a gabun," a gînabôl.

¹⁴ God kalöp mög nînjôm ud aij yabîl göp rô nînjôm, gasî kale am kalöp wam wam gö aij gö nînjöl gî, kalöp nan a gôm God nîp sabe gînabôl.

¹⁵ God nîpe nan aij unbô ke hanîp ñöb u rô, nîp aij göp a gun me!

10

Pol, "Kale yîp manô pîral hagabôl," a ga

¹⁻² Nîbi bî rîmnap yîp haggal, "Pol nîpe hon aip mîdôm, bî hain manô hagagep bî u mîdöp u pen am mîlô gau mîdôm, köp kalî kîñî rîkôm, manô klô gôm hagöp," a gîpal. Pen kale manô adô ap hagôm haggal, "Pol nîpe nîbi bî mînônj nabônj îl i nîbô gau nîjbal rô nöp nînjôm hagöp," a gîpal. Krais nîpe Bî hain aij agamîj mîdöp rô, hib nîpe hagem yad ke Pol kalöp manô klô gem hagabin, kale gasî nînj aij gîmim gî aij gîmim. Yad amem nîbi bî yîp manô naj hagabôl gau kalîp manô kub hagnabin. Pen kale gî aij gîpe, kalöp anîg unbô rô gagnabin u yîp aij gînab. *

³ Hon mînônj nabônj îl i mîdpun u pen nîbi bî mînônj nabônj îl i pen pen gîpal rô gagpun.

⁴ Wim po hon udun pen pen gîpun u, mînônj nabônj îl i ud pen pen gîpal rô wasô. Wim po hon udun pen pen gîpun u, God klô halô mîdöp u me, hon wim po anîbu

* 8:24: 2Ko 7:13-14 * 9:1: 2Ko 8:1-7 * 9:6: Pro 11:24-25 * 9:9: Sam 112:9 * 9:10: Ais 55:10 * 9:11: 2Ko 1:11; 4:15 * 10:1-2: 1Ko 2:3; 4:21 * 10:4: Ep 6:13-17

damun, kɨjaki aban klō gɨ lōp gau am gɨ naij gɨno, nɨbi bɨ pen hagöl rö lagöp. *

5 Nɨbi bɨ gau kale God gasɨ nɨjeb u arō göm, gasɨ kale ke u nɨjōm, hib kale ke haglö adō aröp u pen hon God klō nɨpe udun manō aij nɨpe hagno, nɨbi bɨ anɨb gau manō aij anɨbu pen hagöl rö lagöp; hon gasɨ kale ud nagɨ lino, kale Kraiss manō aij nɨj udōm hagöp rö nöp gɨlö arab.

6 Pen kale Kraiss hagöp rö göl gɨ mɨdaibe nɨjun me, hainō nɨbi bɨ Kraiss nɨp aɨb aɨb fɨbal gau gasɨ nɨno nɨjöl.

7 Kale rɨmnap amgō nöp nɨjbe. Nɨj aij gɨmim. Bɨ ap Kraiss bɨ nɨpe mɨdpin a gɨ gasɨ nɨjōb u, Pol u rö nöp Kraiss bɨ nɨpe mɨdöp u nɨjnɨm.

8 Bɨ Kub u nöp yɨp wög hag lö, kalöp nɨbi bɨ abad mɨdpin a gɨpin u, rapɨn hagpin u pen, yɨp nable gagöp. Pen Kraiss nɨpe yɨp wög hag la anɨbu, kalöp hagnō ap lug pakmim a göm hag laga; kalöp hagnō Kraiss manō aij u nɨj ud aij gɨmim nɨp cɨg aij gɨmim a göm yɨp hag la. *

9 Pen kalöp köp kalɨ klɨn rɨk yubin u, nɨjmim pɨnɨj gɨmim a gem yuagpin.

10 Nɨbi bɨ rɨmnap yɨp hagpal, "Nɨpe mɨlö gau mɨdōm, köp nöp kalɨ klɨn rɨk yuōm, manō klō yabɨl hagöp u pen aui auub nɨjbun u bɨ kub manō hagpal rö hagagöp," a gɨpal.

11 Pen nɨbi bɨ anɨg hagpal anɨb gau nɨj mɨdaïöl. Yad amjakem, adō ap ke gagnabin; mɨlö gai i mɨdem, köp kalɨ klɨn rɨkem hagpin rö nöp gɨnabin.

12 Pen nɨbi bɨ hib kale ke haglö adō arab gau, kale kub aka yad kub aka gem, gasɨ u ulhai nɨjagɨn. Kale gasɨ laga rö hagpal, "Hon nöp me aij. Nɨbi bɨ hon gɨpun rö gɨpal gau, gɨ aij gɨpal; nɨbi bɨ hon gɨpun rö gagpal gau, gɨ aij gagpal," a gɨpal.

13 Pen yad God wög u gɨ aij gɨpin aka manō anɨbu rö hagnɨg gabin u, God nɨbi bɨ ke nɨbö gau kalɨp wög ke hag la u, yad manō hagagnabin; God nɨpe yɨp ke wög hag la u nöp hagnabin. Pen Kraiss manō aij kalöp hag ñeb wög anɨbu, God nɨpe yɨp ñöb. *

14 Yad kale mɨdpim au amjakgɨnep, manō anɨbi hagagɨnep. Pen kale mɨdpim gau yad ke nöd nöp amem, kalöp Kraiss manō aij u nöd hag nɨnō.

15 God nɨpe wög yɨp hag la. Ram mɨnōj ke nɨbö gau nɨpe nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp hag la. Kale ram mɨnōj anɨb gau amōm wög gɨpal u, yad aiud ap udagnabin. Pen yɨp aij gɨnab u, kale Kraiss manō aij u nɨj ud klō yabɨl gɨ mɨdaibe, yad kalöp anɨ gau wög klō

gɨnō, wög adɨj kub rö lö, nan magō pɨl aij gɨnab.

16 Hainō me kalöp dauba gɨ apem, am ram mɨnōj nöd hag ñagla dagol gau amem, Kraiss manō aij u nɨbi bɨ anɨb gau kalɨp hag nɨnabin. Ram mɨnōj ke nɨbö gau nɨpe wög anɨbu nɨbi bɨ rɨmnap kalɨp hag la. Kale ram mɨnōj anɨb gau amōm wög gɨpal u, yad aiud ap udagnabin.

17 "Nɨbi bɨ hib haglö adō arnɨg gɨnab gau, Bɨ Kub u hib nɨpe haglö adō arnɨm." *

18 Hib hon ke hagno adō arnab u, God nɨjō udep rö lagnab; pen Bɨ Kub u hib hon hagö adō arnab u me, God nɨjō udep rö lɨnab. *

11

Jisas manō hagabun, a göm, piral hagpal gau

1 Yad manō hauɨ rö hagnabin u pen manō iɨ mɨdō nɨjöl gɨ hagnɨg gabin.

2 God kalöp mɨdmagö löp rö, yad kalöp u rö nöp mɨdmagö lɨbin. Kalöp me nɨbi praj mɨd aij göp u dam bɨ aɨt ap nɨp nɨnō. Bɨ anɨbu me Kraiss. *

3 Pen yad pɨnɨj gɨpin u, hadame nöp haijō u pir alō, Ip nɨj uda rö, nɨbi bɨ rɨmnap kalöp u rö nöp manō piral gau hag ud arlö, gasɨ kale nɨjbal rö nɨjmim, Kraiss nɨp gasɨ aɨt nɨjmim ud aij gɨpim u, arō gɨmim rö löp. *

4 Manō hagabin u, yad nɨjbin, kale nɨbi bɨ gau nɨbö rɨmnap kalɨp ka ñibe, Jisas yad manō hag nɨbin u rö hag ñagpal; Jisas ap ke rö manō u hag nɨlö, abōnamō udabim. Pen kale Ana u abe, manō aij u abe u rö nöp nöd udep u wasō; ke hain nɨbö ap rö u udabim. *

5 Pen gasɨ yad nɨjbin, Kraiss manō aij ud arep bɨ aij aij kale anɨb gau bɨ kub, yad bɨ ramō gau rö ap mɨdagpin. *

6 Manō kale u, dö kal yabɨl hagpal u pen, yad hagpin rö manō iɨ nɨj aij göm hagagpal. Kale nɨjbim, yad pör nöp manō iɨ nɨj aij gem kalöp manō hag nɨbin. *

7 Pen kalöp God manō aij hag nɨnō u pen mani nan rɨmnap nɨmim a gem hagagnō. Yad kalöp anɨ au mɨdem anɨg gɨnō u, yad bɨ pro rö mɨdnō kale nɨbi bɨ kub rö lɨ mɨdaimim a gem, anɨg gɨnō. Gɨnō anɨbu, yɨp bɨ ramō gau rö ap a gɨmim nɨjbim aka nɨhōn? *

8 Yad kalöp aip mɨdem Kraiss manō aij u hag nɨmɨdin u, Kraiss nɨbi bɨ ram mɨnōj ke nɨbö rɨmnap yɨp mani nan nɨla. Mani kale si udem, Kraiss manō aij kalöp hag nɨnō. *

* 10:8: 2Ko 13:10 * 10:13: Ro 12:3 * 10:17: 1Ko 1:31 3:4,13 * 11:4: Gal 1:8-9 * 11:5: 1Ko 15:10; 2Ko 12:11 4:15-16; 2Ko 12:13

* 10:18: 1Ko 4:4 * 11:2: Ep 5:26-27 * 11:3: Jen * 11:6: 1Ko 2:1,13 * 11:7: 1Ko 9:18 * 11:8: Plp

⁹ Kale aip m̄idainō ñin u, nan kale ap udagnō. Añ mam Masedonia n̄ibō aula gau nōp, nan yip n̄ihōn ulep ga gau yip dap ñila. Pen hainō u rō nōp, nan kale r̄imnap hag n̄iḡagnabin.

¹⁰ Manō hagabin an̄ibi, hagöl ḡi nōp m̄ideinabin. Yad Akaia Propins r̄igoḡ r̄igoḡ gau am̄il ap̄il ḡi ajeinabin u, mani nan kale r̄imnap udagnabin. Krais bi n̄ipe m̄idpin rō, n̄iḡō yab̄il hagabin.

¹¹ Pen manō hagabin an̄ibi, kalöp m̄idmagō lagpin aka n̄ihōn? Wasō yab̄il. God n̄iḡōb yad kalöp m̄idmagō l̄ibin.

¹² Pen mani nan kale gau udagm̄idin u hainō u rō nōp ḡinō, n̄ibi bi manō piral hag ajpal gau, hon Pol n̄ip rō ad̄ip ad̄ip m̄idpun a gōm hagöl rō lagnab.

¹³ Kale hōḡ adō u Krais manō ud arep bi rō lōm, Krais wōḡ gabun a ḡipal u pen Krais manō ud arep bi m̄idagpal. Manō piral ud arep bi m̄idpal.

¹⁴ Pen ñin r̄imnap Seden n̄ipe ke, God ejol mailō aij n̄ipe ap rō halu lōm auōp.

¹⁵ Seden an̄ig gōp u, bi n̄ip wōḡ ḡipal gau, bi wōḡ aij gōm ḡi aij ḡipal rō halu lōm auaiōl, hon gas̄i kub n̄iḡagun. Pen hainō gau n̄ihōn n̄ihōn ḡinabōl gau pen udnabōl.

Pol God wōḡ gōl ḡi marō uda

¹⁶ Yad kauyan hagabin, kale r̄imnap yip bi haūt a ḡimim gas̄i u n̄iḡagmim. Pen yip bi haūt a ḡimim n̄iḡeinabim u, yip arō ḡipe, bi haūt gau hib kale ke haglö adō arōp rō yad u rō nōp manō r̄imnap hagnabin.

¹⁷ Hib yad ke hagn̄ig gabun u, B̄i Kub gō an̄ig gagnabin; bi haūt alō hib kale ke haglö adō arōp rō ḡin̄ig gabun.

¹⁸ Pen n̄ibi bi iru nōp r̄imnap gas̄i ke n̄iḡōm, hib kale ke haglö adō arōp rō u, yad u rō nōp ḡinabin.

¹⁹ Kale gas̄i n̄iḡ aij yab̄il ḡipim rō, bi haūt gau manō am haglö, kalöp iru gagōp.

²⁰ N̄ibi bi gau kalöp wōḡ ḡi ñieb bi kale rō mo kale gau lōm, kalöp t̄ip ḡi damōm, haḡōwaḡō gōl ḡi, mulu maj m̄igan kalöp paklō, kale manō m̄idagōp.

²¹ Pen yad bi hain bi yihar̄iḡ rō m̄idem, an̄ig gagpin u, yad nable gōp.

Pen yad manō haūt rō hagabin u, hib kale ke haglö adō arōp rō, unbō rō hagabin. *

²² Kale Hibru n̄ibi bi? Yad u rō nōp Hibru bi ap. Kale Isrel n̄ibi bi? Yad u rō nōp Isrel bi ap. Kale Ebraham il ap? Yad u rō nōp Ebraham il u m̄idpin.

²³ Kale Krais n̄ip wōḡ ḡipal? Yad bi haūt yab̄il rō, hib yad ke hagnō adō arab u pen yad wōḡ klō ḡi ḡi, marō adō ke ke udpin rō, n̄ibi bi piral ḡipal gau gagpal. Yip ñin iru nōp naḡi l̄ila. Yip ñin iru nōp m̄ñu magō

pakla. Yad ñin iru nōp um dam an̄ lem aunō. N̄ibi bi gau an̄ig unbō rō gagpal. *

²⁴ Juda kai ñin ke ke unbō mam̄id u, naḡi udōm, yip ij iru yab̄il nōp pak gus gōm ñin juöl ado ḡi da mam̄id bōḡ dan̄ pakla (39). *

²⁵ Rom kai u rō nōp ñin ke ke ñin m̄ihau n̄igan yip ur udōm pakla. ñin ap n̄ibi bi iru nōp yip kabō ju pakla. ñig maḡib kub ajainō, ñin ke ke m̄ihau n̄igan ñig maḡib u bōḡ nōp p̄iral paka. ñig maḡib naji ga ñin an̄ib gau, mañ ap nan ad̄iḡ bad ap ud sis̄i lem, ñig solwara uḡ adō lan̄ ap ran ap lug sis̄ib ḡi m̄idnō m̄idnō, sidō wad amōm, sibōn gōm ḡi damōm, ram rua. *

²⁶ Yad p̄or nōp am̄il ap̄il ḡi ajm̄idin. P̄or ajpin gau, uḡham yab̄il ajpin. ñig at̄i au jubin; nan si udep bi m̄idpal an̄ au ajpin; n̄ibi bi yad ke aka Juda n̄ibi bi wasō an̄ gau ḡi ajem, uḡham yab̄il ajpin; daun kub gau aka be gau aka ñig solwara an̄ gau ḡi aramem, uḡham yab̄il arbin; n̄ibi bi añ mam a ḡipal u pen Krais n̄ibi bi n̄ipe m̄idagpal an̄ gau ḡi ajem, uḡham yab̄il ajpin. *

²⁷ Yad wōḡ goslam gem, uhōn hanem wasō, ñin iru nōp nan magō m̄idagō, k̄iyō lö, ñig nan gō, waḡij m̄idagō, yigōn gōm gōp.

²⁸ Pen marō adō ap me, n̄ibi bi Krais lau adō m̄idpal ram m̄inōḡ ke ke gau, m̄id aij ḡipal aka gem, gas̄i iru n̄iḡabin.

²⁹ Krais n̄ibi bi r̄imnap lug pakn̄ig ḡilō, klō yad ke u rō nōp lugnab rō u n̄iḡbin. Pen n̄ibi bi r̄imnap kalip t̄ip ḡilō nan si nan naji ḡilō, m̄idmagō yad an̄ dan̄ ilōn gōp.

³⁰ Hib yad ke adō r̄imnap hagnam u, yad bi klō m̄idagōp u n̄iḡmim a gem manō an̄ibu hagnabin.

³¹ B̄i Kub Jisas Nap God, p̄or nōp hib dap raneb God u, yad piral hagagabin u n̄iḡōb.

³² Yad Damaskas m̄idainō, ki? Aredas bi n̄ipe Damaskas abad m̄idm̄idōp u, yip naḡi l̄in a gōm, polisman gau hagō, Damaskas adan ramō gau magōḡhalō b̄inōm r̄ik hakla.

³³ An̄ig ḡila u pen mam hon r̄imnap yip ud wad̄i kub m̄igan u lōm, naḡi ad̄ikōm, dam kabō waryō ḡigabō ḡila ajōḡ pro m̄igan u t̄ip ḡi yulō, am am m̄inōḡ yan̄ amem, p̄ir̄ikem ke gau arnō. *

12

Pol nabōḡ n̄iḡa manō u hag ña

¹ Hib yad ke hagnō adō arnab u aij gagnab u pen B̄i Kub u bi ap n̄ip gō nabōḡ n̄iḡa manō u hagn̄ig gabun.

² M̄i unbō siduḡ bōḡ dan̄ luga u, Krais bi n̄ipe ap n̄iḡbin u, God n̄ip dam ram m̄inōḡ

* 11:21: Plp 3:5 * 11:23: Ap 16:23 * 11:24: Dud 25:3 * 11:25: Ap 16:22; 14:19 * 11:26: Ap 9:23; 14:5

* 11:33: Ap 9:23-25

aij kumi kabö adö laŋ au ud ara. Pen bî anîbu hañ romanŋ halö anîg adö laŋ ara aka, hañ romanŋ arö göm ana nöp ara aka, nîŋagpin; God nöp nîŋöb.

³ Pen yad nîŋbin, bî anîbu — hañ romanŋ halö aka ana nöp aka, nîŋagpin; God nöp nîŋöb —

⁴ God nîp dam ram mînöh aij kumi kabö adö laŋ au ud ara. Pen anîb laŋ amöm, manö ke yabîl nîŋa. Manö nîŋa anîbu, manö hagagep, nîbi bî hag ñeb rö wasö; manö ke yabîl u nîŋa.

⁵ Bî ga anîbu yad klö gem hib nîpe nöp hagnö adö arnab u pen hib yad ke gînö adö aragnab. Hib yad ke manö rîmnap hagnîg gabin u, yad bî klö mîdagöp rö nöp mîdpin manö anîbu nöp hagnabin.

⁶ Pen hib yad ke dap raneb manö rîmnap hagbnep yad bî hauî rö hagagbnep; nîŋö nöp hagbnep. Pen anîg hagnö, nîbi bî rîmnap yîp nîŋöm, “Bî u bî aij ke mîdöp,” a gîblap u yîp aij gagböp. Yîp aij göp u, gîpin gîpin rö nîŋöm aka manö hagnîg gabin rö nîŋöm me, yad bî aigale bî rö mîdpin u ke nîŋöl.

⁷ God yîp ud arö, nîbi bî rîmnap nîŋagla rö nîŋnö anîbu, hib yad ke hagnö adö arnîm rö löp a göm, God yîp nan ilön ñeb ap ñöb. Nan anîbu Seden bî nîpe rö ap apöm, yîp kalî rö bînîg ij bö mîdöp. *

⁸ Bî Kub u nîp ñîn mîhau nîgan hagnö, yîp anîg gab rö gagnîm a gînö u pen

⁹ yîp haga, “Ne ke nöp mîd aij gîmön rö lagöp u pen yad nîbi bî klö mîdagöp gau kalîp mög nîŋem klö yad ñîn nîŋöl gî kale aij nöp mîdeinaböl,” a ga. Anîg haga u me, hib yad ke hagnö adö arnab u aij gagöp; yîp aij göp u, yad klö mîdagöp bî ap rö mîdpin u hag mîdnö nîŋöl gî, Kraiŋ yîp ud aij göl gî mîdainîm. *

¹⁰ Yad klö mîdagöp; yîp hag jubal; yad nan rîk dö; yîp gî naij gîpal; yad uŋham mîdpin. Pen Kraiŋ lau adö mîdpin rö, yîp aigöl aigöl gînaböl u, mîñ mîñ nöp yîpabin. Pen yad ke klö mîdagöp u nîŋ mîdeinabin u, God nîpe gö, klö nîpe udem klö göl gî mîdeinabin.

Pol Korid nîbi bî gau kalîp mîdagö la

¹¹ Yad bî hauî rö hagajî. Pen kale nöp gajîm yad anîg gîpin. Yîp ud aij gîmîm, manö aij rîmnap hagbep u pen yîp arö gîmîm, bî rîmnap kalîp udpîm. Yad bî mîgan nîbö bî ap rö mîdpin u pen Kraiŋ manö aij ud arep bî aij aij kale anîb gau bî kub yad bî pro gasî u nîŋagpin. *

¹² Yad kale aip mîdem, hon Kraiŋ manö aij ud arep bî gau gîpun rö nöp gî mîdainö. Kale nan gagep nan nîŋagep gainö u

nîŋmîm, yad Kraiŋ manö aij ud arep bî nîpe mîdpin u hadö nîŋbîm. *

¹³ Anîb u, Kraiŋ nîbi bî nîpe mîdpal mîgan rîmnap kalîp gînö gînö rö nöp kalöp u rö nöp gînö u pen adö aîl ap nöp ke gînö. Adö anîbu me, nan yîp ram bî da gau, yîp ñîm a gem hagnö. Pen kalöp gî naij rö gînö u nîŋmîm arö gîmîm. *

¹⁴ Kalöp nöd ñîn mîhöp am nîŋnö; mîñî kauyanŋ u nînîg gabin. Nan kalöp ap udnam a gem nagnabin; kalöp nîŋnam a gem nînabin. Nîme nap bî naij ud lî aij göm, ñî pai bî kale gau kalîp ñîmîdal. Pen ñî pai bî gau, nîme nap bî kalîp anîg gagmîdal.

¹⁵ Anîb u, gasî yad nîŋbin u, kalöp nan a gem, manî nan yad gau magöŋhalö yu haknabin aka wög gî dam dam Kraiŋ manö aij u hag ñî dam dam umnabin u, manö mîdagöp. Pen yad kalöp mîdagö yabîl lîbin u nîŋnabîm u, yîp pen mîdagö lagnabîm akanŋ

¹⁶ Pen kale hagnabîm, “Manî nan hon udagpan pen ne manö pîral hagö hon dui gîpun,” a gînabîm.

¹⁷ Yad kalöp mam rîmnap yunö u, manî nan kalöp gau amgö amgö lî udnaböl a gem yunö akanŋ

¹⁸ Yad kalöp nan a gem Daidas nîp yuîn a gem, nîp hag nîŋnö yau a ga nîŋem mam hon ap halö nîpe aip yunö. Pen yad nîŋbin Daidas nan kalöp rîmnap tîp gaga. Daidas yad gîpin adö u nöp gö; nîpe adö ap ke gagöp. *

¹⁹ Pen yad nîhön gînîg manö anîbi kalî klîñ rîkajî? Kale gasî nîhön nîŋbîm? Pol manö hagab u, hib nîpe ap lugagnîm a göm hagab a gîpîm ar? Pen adö anîbu hagajîn wasö. God nîpe nîŋ mîdö nîŋöl gî, hon Kraiŋ nîbi bî nîpe mîdun manö hagajun. Aî mam aij yad kale klö gîmîm Kraiŋ nîp çîg aij gîmîm, a gun gasî nîŋun hagajun.

²⁰ Yad pîñîŋ gîpin u, yad am kalöp nîŋnabin ñîn u, kale gîpîm rö nîŋnö, yîp aij gagnab. Anîbu rö, kale yîp nîŋnabîm u, yad gîpin rö nîŋbe, kalöp aij gagnab. Kale pen pen hagmîm asîk ke ke lîmîm, nan kale gau hon nöp udun a gîmîm, aî mam rîmnap nîŋbe mulu lugö, kalöp ke nöp aij gînîm adö u nöp gasî nîŋmîm, nîbi bî rîmnap kalîp manö naij hagmîm, kalîp manö udmîm, hib kale ke dap ranmîm, haŋöwalö gîmîm, gîmîm rö lînîm u yad pîñîŋ gîpin.

²¹ Pen yad pîñîŋ gîpin u, yagol au kauyanŋ amem nîŋnabin, kale rîmnap gasî naij adö u nîŋmîm, nîbi si bî si gîpîm u, nîhön gînîg anîg gîpun a gîmîm arö gagmîm, nîbi si bî si gî dammîm, gasî naij nîŋmîm gî dammîm, haŋöwalö göl gî nöp mîdeinabîm.

* 12:7: Job 2:6

* 12:9: Plp 4:11-13

* 12:11: 2Ko 11:5

* 12:12: Ro 15:19

* 12:13: 2Ko 11:9

* 12:18:

Gɛnabim anɛbu God nɛnɔb a gem, yad bɛ mɛgan nɛbɔ gau ap rɔ mɛdem, nable gɔ nɛnɔl gɛ, kalɔp nan a gem mɛtɔrɔj gɔl gɛ mɛdeinabin. *

13

¹ Yad nɔd kalɔp ɛɛn mɛhɔp am nɛnɔ. Mɛɛni pen kauyar nɛnɔnɛg gabin. God Manɔ u kalɛ klɛɛ rɛkɔm hagla, "Nɛbi bɛ rɛmnap kalɛp manɔ kub hagnɛg gabɔl u, nɛbi bɛ mɛhɔp aka mɛhau nɛgan rɔ amgɔ kale ke nɛn mɛdlɔ nɛnɔl gɛ, gɛ naj gɛla u apɔm waiɔ hagaiɔl, nɛnɔ rɔ lɛnab," a gɛla. *

² Ruɔ ɛɛn yɛgwɔ an nɛbɔ u kalɔp am nɛnɛm, nɛbi bɛ nan si nan naj gɛ mɛdeila gau hainɔ apem kalɛp hag gɛnabin a gem kalɛp hag aunɔ. Mɛɛni kalɔp aip mɛdagpin pen kauyar manɔ nɔd hagnɔ rɔ u nɔp hagabin, yad am jakem, nɛbi bɛ nɔd nan si nan naj gɛ mɛdeila gau abe, nɛbi bɛ mɛɛni nan si nan naj gabim gau abe, kalɔp mɔg nɛnɔagnabin.

³ Pen kale Pol Krai aip mɛdɔp aka wasɔ gɛ gasɛ nɛnɔbim u, nɛnɔ aij gɛmim. Krai nan rɛmnap ram mɛnɔnɔ an kale gau gɔ nɛnɔnabim, nɛpe bɛ yɛharɛnɔ wasɔ; nɛpe Bɛ klɔ ke nɛbɔ.

⁴ Nɛpe bɛ yɛharɛnɔ rɔ lɔ, nɛp mab ba lan al pak lɛlɔ uma u pen God klɔ nɛpe u gɔ, kauyar urakɔm kamɛnɔ mɛdɔp. Anɛb u rɔ, hon Krai aip mɛdun bɛ yɛharɛnɔ rɔ mɛdpun, pen Krai kamɛnɔ u hanɛp God klɔ nɛpe u ɛɛnɔ, kalɔp nan a gun wɔg gɛnabun. *

⁵ Pen kale Krai nɛp nɛnɔ udun nɛp cɛg gɛpun aka wasɔ gɛmim gasɛ amɛl apɛl gɛmim, Krai kalɔp aip mɛdɔp u ke nɛnɔnabim. Aka pen gasɛ nɛnɔ dammim Krai kalɔp aip mɛdagɔp a gɛmim u ke nɛnɔnabim. *

⁶ Pen yad gasɛ nɛnɔbin, hanɛp bɛ gasɛ nɛnɔ dammim me, Krai hon aip mɛdɔp u ke nɛnɔnabim.

⁷ Hon kalɔp nan a gun, God nɛp sabe gun hagabun, "Kalɛp abad mɛdaimɔn, naj adɔ u gagɔl," a gabun. Pen God nɛp sabe gabun anɛbu, kale mɛd aij gɛpe hib hon ap rannɛm a gun, sabe gagabun. Hib hon lugnab u nan yɛharɛnɔ; kale gɛ aij nɔp gɛnabim u nan kub.

⁸ Pen Krai manɔ aij u kub gɛnɛm adɔ u nɔp gun; Krai manɔ aij u pro gɛnɛm adɔ u gagun.

⁹ Hanɛp aij gɔp u, hon nɛbi bɛ klɔ mɛdagɔp rɔ lun, kale pen nɛbi bɛ klɔ lɛmim. Anɛb u, God nɛp sabe gɛpun, "Kalɛp abad mɛdaimɔn, nagɛ adɔ aij nɔp gɔl," a gɛpun.

¹⁰ Bɛ Kub nɛpe yɛp wɔg hag la anɛbu, kalɔp hagnɔ ap lug pakmim a gɔm hag laga; kalɔp hagnɔ Krai manɔ aij u nɛnɔ ud aij gɛmim nɛp cɛg aij gɛmim a gɔm yɛp

hag la. Adɔ anɛbu nɔp yad mɛlɔ kub gai i mɛdem, kalɔp nɔd nɔp kɔp anɛbi kalɛ klɛɛ rɛk yuabin. Kale manɔ yad anɛbi nɛnɔmim, hagabin rɔ gɛ mɛdeinabim me, yad amjakem manɔ klɔ hagnɛg gasɛ nɛnɔbin u arɔ gɛnabin. *

¹¹ Aɛ mam bɛ. Mɛɛni manɔ hag junɛg gem, "Kale mɛdaiim" a gabin. Kɔp kalɛ klɛɛ rɛkabin anɛbi aunab u nɛnɔmim, hon nan aij adɔ u nɔp gun a gɛmim klɔ nɔp anɛg gɔl gɛ mɛdaimim, manɔ kalɛ klɛɛ rɛkabin i udmim, manɔ hag adɔ aɛn lɛmim, agamɛj mɛd aij gɛmim. Anɛg gɛpe me, God nɛbi bɛ mɛdmagɔ lɔm ud aij gɔp u, kale aip nɔp mɛdeinab.

¹² Kale Bɛ Kub nɛp nɛnɔ udpim rɔ, pen pen hag wɛhai udɔl gɛ, alaun bom halumim.

¹³ Krai nɛbi bɛ aui mɛdpal magɔnhalɔ, kalɔp aɛn mam gau "Mɛdpim?" a gɛpal.

¹⁴ Bɛ Kub Jisas Krai kalɔp magɔnhalɔ mɔg nɛnɔm ud aij gɔl gɛ mɛdainɛm; God nɛpe kalɔp magɔnhalɔ mɛdmagɔ lɔl gɛ mɛdainɛm; Ana Uɛ nɛpe kalɔp magɔnhalɔ aɛ ba gɔl gɛ mɛdainɛm.

* 12:21: 2Ko 13:2

* 13:1: Mad 18:16; 1Di 5:19

* 13:4: Plp 2:7-8

* 13:5: 1Ko 11:28

* 13:10: 2Ko 10:8

Galesia Pol Galesia n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

1 Yad Pol, b̄i Jisas man̄o ud arep ap m̄idpin. Pen w̄ög ḡipin an̄ibu, n̄ibi b̄i r̄imnap hagl̄o aka gas̄i yad ke n̄iñem gagpin; Jisas Kraiſ abe, Nap n̄ip ḡo uraka u abe, kale apil m̄ihau n̄öp hagl̄o ḡipin.

2 Hon añ mam Kraiſ piſ m̄idpun gai i, kal̄öp añ mam Kraiſ lau ad̄o Galesia Propins m̄idpim gau, “Kale m̄idpim?” a gabun.

3 Bap God abe, B̄i Kub hon Jisas Kraiſ abe, kal̄öp mög n̄iñmil abad m̄idl̄o m̄id aij ḡimim.

4 Hon nan si nan najj göl ḡi m̄idaino pen B̄i Kub hon Jisas Kraiſ, Bap hon God haga man̄o u udöm, nan si nan najj ḡipun gau pri u lik ḡi yunam, a göm, han̄ip nan a göm il̄on udöm uma. Uma u, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡim̄idal an̄ gau m̄idaino, han̄ip ud kam̄iñ yun̄ig uma.

5 An̄ib u, God Bap hon hib n̄ipe u p̄ör p̄ör n̄öp hagno ad̄o ar̄n̄im. An̄ib unb̄o rö aij.

Jisas han̄ip nan a göm uma man̄o aij an̄ibu n̄öp n̄iñ udun

6 Yad gas̄i iru yabiñ n̄iñbin. God kal̄öp mög n̄iñöm, Jisas n̄ip haḡo, kal̄öp a göm uma u pen ȳiñid n̄öp God n̄ip ar̄o ḡimim, man̄o aij n̄ipe u ar̄o ḡimim, man̄o hain n̄ib̄o ke daubal r̄imnap, man̄o i man̄o aij, a ḡimim, n̄iñ udn̄ig gabim.

7 Man̄o an̄ibu, Kraiſ man̄o aij u was̄o; ȳihar̄iñ n̄ibi b̄i r̄imnap ap̄öm, man̄o p̄iral ke n̄ib̄o r̄imnap kal̄öp hagl̄o, kale dui ḡimim, “Man̄o an̄ibu n̄iñun aka?” ḡimim gas̄i u n̄iñabim. *

8 Kraiſ man̄o aij kal̄öp n̄öd hag ñ̄no u, man̄o n̄iñj yabiñ u hag ñ̄no. Pen hon ke aka ejol kumi kab̄o ad̄o lan̄ n̄ib̄o ap ap̄öm, man̄o ke n̄ib̄o man̄o p̄iral r̄imnap kal̄öp hag ñ̄nab u, God b̄i an̄ibu haḡo mab ke p̄ör inab u aram p̄ör p̄ör n̄öp au m̄idnab u aij. *

9 Man̄o an̄ibu kal̄öp kauyar̄iñ hagabin. B̄i ap ap̄öm, man̄o aij n̄öd n̄iñ udpe u ba gau löm, man̄o ke n̄ib̄o man̄o p̄iral r̄imnap kal̄öp hag ñ̄nab u, God b̄i an̄ibu haḡo mab ke p̄ör inab u aram p̄ör p̄ör n̄öp au m̄idnab u aij.

10 Man̄o hagabin an̄ibi, n̄ibi b̄i gau hib yad u hagl̄o ad̄o arañ, a gem, hagagabin. God ȳip n̄iñöm ñ̄ñ̄iñ l̄n̄im a gem hagabin. Yad n̄ibi b̄i gau kal̄ip wañ wañ göl ḡi hagagabin. Ai ḡin̄ig: yad an̄ig gem wañ

wañ göl ḡi hagbnep u, Kraiſ w̄ög ḡi ñeb b̄i n̄ipe ap m̄idagbnep. *

God n̄öp haḡo Pol w̄ög n̄ipe ḡim̄idöp

11 Añ mam b̄i. Yad kal̄öp n̄iñj hagabin. Man̄o aij kal̄öp n̄öd hag ñ̄no u, n̄ibi b̄i man̄o hagpal rö was̄o. *

12 Man̄o an̄ibu, b̄i ap haḡo n̄iñagn̄o; man̄o an̄ibu b̄i ap ȳip hag ñ̄o udagn̄o. Jisas Kraiſ n̄ipe ke n̄öp ȳip waīo hag ñ̄o n̄iñj.

13 Pen n̄öd yad Juda n̄ibi b̄i gas̄i n̄iñm̄idal rö gas̄i n̄iñm̄idin u, kale n̄iñbim. God n̄ibi b̄i n̄ipe gau böñ n̄öp umlan̄, a gem, kal̄ip ḡi najj yabiñ ḡim̄idin. *

14 Bac b̄i man̄o u n̄iñ udem, kl̄o yabiñ ḡim̄idin; b̄i Juda yad aip ad̄ip ad̄ip kub ḡino gau, kale ḡim̄idal rö was̄o, yad añ̄i Juda lo man̄o n̄iñ aij yabiñ gem, bac b̄i hagam̄idal rö kl̄o gem ḡim̄idin. *

15 Pen ami ȳip yag dauaga ñ̄in u, God ȳip mög n̄iñöm ud w̄ög ḡi ñeb b̄i n̄ipe ap hag la. Hain̄o kub ḡin̄o, God n̄ipe ke aij ga ñ̄in u n̄öp, *

16 Ñ̄i yad Jisas Pol n̄ip yamn̄o, n̄iñ aij göm, Juda n̄ibi b̄i was̄o gau kal̄ip man̄o aij yad u hag ñ̄i aij ḡinab, a göm, Ñ̄i n̄ipe ȳip yam̄o, n̄iñ aij ḡin̄o. An̄ig gö, Jisas man̄o u aigege rö m̄idöp, a gem, n̄ibi b̄i r̄imnap hag n̄iñagn̄o.

17 Pen Jisas n̄öd hag lö man̄o aij ud arep b̄i n̄ipe m̄ideila gau kal̄ip n̄iñnam, a gem, Jerusalem aragn̄o. Ȳihar̄iñ ram m̄in̄öñ m̄il̄o kub Arebia am m̄idem, ado ḡi apem, daun kub Damaskas m̄idm̄idin.

18 M̄i m̄ihau n̄igan in̄o, Pida Jerusalem m̄ideia u n̄iñig amem, n̄ipe aip ñ̄in iru m̄idagain̄o; ȳihar̄iñ ñ̄in unb̄o aip̄ böñ dan̄ m̄idain̄o. *

19 Pen yad b̄i Jisas man̄o ud arep r̄imnap hal̄o n̄iñagn̄o; Pida aip Jisas n̄imam Jems aip kal̄ip n̄öp n̄iñj.

20 Man̄o kal̄i kliñ r̄ikabin an̄ibi, God n̄iñ m̄idöp u, kal̄öp n̄iñj yabiñ hagabin.

21 Pen yad hain̄o Siria Propins amem, Silisia Propins amem, ḡin̄o. *

22 N̄öd ñ̄in an̄ibu, n̄ibi b̄i Kraiſ lau ad̄o Judia ram m̄in̄öñ pro ke ke m̄ideila gau amḡo maḡo kale u ȳip n̄iñagla u

23 pen n̄ibi b̄i r̄imnap man̄o yad u yag dam̄öm hagla, “B̄i Jisas man̄o aij n̄ipe u hag juöm, han̄ip ḡi najj göm ḡim̄idöp b̄i u, m̄ñi Jisas man̄o aij u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄i ajab,” a ḡil̄o

24 n̄iñöm God hib n̄ipe u hagl̄o ad̄o arm̄idöp.

* 1:4: Gal 2:20 * 1:7: Ap 15:1,24 * 1:8: 1Ko 16:22 * 1:10: 1De 2:4 * 1:11: Mad 16:17 * 1:13: Ap 8:3
* 1:14: Ap 22:3 * 1:15: Ais 49:1; Gal 2:7 * 1:18: Ap 9:26 * 1:21: Ap 9:30

2

Pol Kraiss manö aij ud arep bî rîmnap aip magum göm, manö hag jîm ñîla

¹ Pen mîd damem, mî in unbö sîdun böñ danj lugö, mam Banabas hol bî mîhau, Daidas nîp uî gî Jerusalem arno. *

² God yîp waiö hagö Jerusalem arno. Amun, nîbi bî Jisas nîp nîñ udla bî kub rö mîdmîdal gau aip am mîgan ap bîs gun, kale nîhön rö hagöl, a gem, Juda nîbi bî wasö gau kalîp manö aij nîhön rö hagnîdin manö anîbu kalîp hag yamnö. Wög nöd gîno u abe wög hainö gînam u abe lug pakagnîm a gem, manö anîbu kalîp hag aij gîno.

³ Bî yad Daidas nîpe Grik nîbö u pen nîp hañ rîb gî dö gî nab a göm hagagla.

⁴ Pen bî rîmnap pir alöm, Kraiss Jisas bî nîpe rö löm, agamîj apöm hon aip uî gî mîdeila. Pen hon Kraiss Jisas nîp çîg mîdun, Juda lo manö ke ke adö u gagun, mîd aij gîmîdun rö, kale nîñlö, hibur kale najj ga. Juda lo manö ke ke adö u gîlanj, a göm, apöm manö pîral anîbu hagla. *

⁵ Pen Kraiss manö aij u manö nîñö nöp mîdnîm, nîñöm kale manö nîñö anîbu nöp nîñ udmim, a gun, manö pîral hagla anîbu udagno.

⁶ Pen nîbi bî Jisas nîp nîñ udla bî kub rö mîdmîdal gau kale yîp manö rîmnap hagagla. Bî kub rö hagabin pen kale bî kub aka bî pro u yîp nan yîharîñ rö löp. God nîpe bî kub ud aij gînam bî pro ud aij gagnam a göm gasî anîbu rö nîñagöp.

⁷ Pen kale nîñla, God nîpe Pida abe yîp abe manö aij nîpe hag ñî ajeñ wög anîbu hag la. God Pida nîp hag lö, hañ rîb gî dö gîpal nîbi bî gau kalîp hag ñî ajmîdöp rö u, yîp u rö nöp hag lö, hañ rîb gî dö gagpal nîbi bî gau kalîp hag ñî ajmîdin. *

⁸ Anîb u nîñöm me hagla, “God Pida nîp klö nîpe ñöm abad mîdö nîñöl gî, nîpe am hañ rîb gî dö gîpal nîbi bî gau kalîp Kraiss manö aij ud arep bî mîdöp rö, Pol nîp u rö nöp klö nîpe ñöm abad mîdö nîñöl gî, nîpe am hañ rîb gî dö gagpal nîbi bî gau kalîp Kraiss manö aij ud arep bî mîdöp,” a gîla.

⁹ Jems, Pida, Jon kalîp bî kub a gîpal bî gau, God yîp wög anîbu ñî nîñla u me, wög hon adö aîñ gîpun, a göm, Banabas halîp bî mîhau ñîmagö pakla. Anîg göl hon manö hag adö aîñ lîno nîñöm kale hagla, “Banabas Pol bî mîhau ammîl Juda nîbi bî wasö gau kalîp Kraiss manö aij u hag ñîmil, hon am hañ rîb gî dö gîpal nîbi bî gau kalîp Kraiss manö aij u hag ñîun,” a gîla.

¹⁰ Pen kale manö aîñ ap hagöm hagla, “Ammîl ram mîdnöñ anîb gau ajmîl, nîbi

bî Jisas nîp nîñ udpal gau kalîp hagaimîl, nîbi bî mög gep rö Jerusalem i mîdpal gau kalîp hauî gagöl; kalîp mani rîmnap yuöl,” a gîla. Manö hagla anîbu, yîp aij ga adö u nöp hagla. *

Pol Pida nîp hag ga

¹¹ Pen hainö Pida daun kub Adiok apöm, adö unbö ke gö, gî aij gagöp, a gem, nîp waiö hagabön.

¹² Nîhön gînîg: nîpe nöd Juda nîbi bî wasö anj gau mîdöm, nîbi bî Jisas nîp nîñ udla gau aip nan jîm ñöl ñîñmîdöp. Pen hainö Jems bî nîpe rîmnap Jerusalem nîbö aula. Jems bî gau yîp hagnaböl, “Bî hañ rîb gî dö gagpal gau aip nîhön gînîg nan ñîñabön,” a gî naböl, a göm, pîñîñ göm, hainö Juda nîbi bî wasö gau aip nan ñîñaga. *

¹³ Anîg gö, Juda nîbi bî nöd ju am ram mîdnöñ anîb gau mîdeila gau, pîral ga anîbu nîñöm, u rö nöp gîla. Pen mam Banabas u rö nöp nîñöm, kale gîla adö anîbu hain ga.

¹⁴ Pen Jisas manö aij u anîg arö geila u nîñem, nîbi bî gau magöñhalö nîñmîdlö nîñöl gî, yad Pida nîp hagnö, “Ne bî Juda nîbö u pen Juda nîbi bî wasö gau rö mîdmîdan. Pen mîñî nîhön gînîg ke asîk lîmön, Juda nîbi bî wasö gau kalîp, hon Juda nîbi bî gîpun gîpun rö gîmim, a gîmön, hagabön?” ö gîno.

¹⁵ Ami bapi hanîp yag daula u, Juda nîbi bî yag daula. Hanîp Juda nîbi bî wasö gau rö yag dauagla.

¹⁶ Pen hon Juda nîbi bî nîñbun, nîbi bî lo manö adö u gîlö arö, God nîñöm, nîbi bî kamîñ aij yad a göm hagagnab. Nîbi bî gau Jisas Kraiss hanîp a göm uma, a göm, nîp nîñ udpal nîbi bî gau nöp me, God nîñöm, nîbi bî kamîñ aij yad, a gî nab. Hon u rö nöp lo manö adö u gîno arö, God nîñö nîbi bî kamîñ aij nîpe mîdagpun. Kraiss Jisas hanîp a göm uma, a gun, nîp nîñ udno nîñöl gî, God nîñö nîbi bî kamîñ aij nîpe gau mîdpun. *

¹⁷ Gasî hon nîñbun u, Kraiss manö aij u nîñ udno, Kraiss hanîp ud nîpe ke aip ud jîm ñî lî nab u me, God nîpe hanîp nîbi bî kamîñ aij yad a gî nab. Pen Kraiss manö aij u nîñbun, hon nîbi bî magöñhalö nan si nan najj gîpun u waiö nîñbun. Hon Juda nîbi bî nîñbun, Juda nîbi bî wasö gau nîbi bî nan si nan najj gep mîdpal rö, hon ke u rö nöp mîdpun. Anîg göp u, nîbi bî rîmnap hagnaböl, Kraiss nan si nan najj gep nagî u gî pîdnöñ lî nab a gî naböl. Pen wasö yabî.

¹⁸ Hon uri nîñbun, Juda lo manö ke ke hagöp rö gîno, God wö ralöm hanîp nîbi bî kamîñ aij nîpe mîdpim a gagnab. Hon uri

* 2:1: Ap 15:2 * 2:4: Gal 1:7; 5:1,13 * 2:7: Ap 22:21

* 2:10: Ap 11:29-30 * 2:12: Ap 11:3 * 2:16: Ap

nɨŋbun manö anɨbu manö pir alep. Pen yad manö piral manö nöd nɨbō anɨbu kauyan nɨbi bɨ gau manö nɨŋö rö hag nɨnabin u, yad nan si nan naj gɨnabin.

¹⁹ Lo manö yɨp al pak la nɨŋöm uri yad wɨp he rö mɨdem lo manö u nɨŋagpin. Pen uri yad God nɨp aij gɨnɨm adö u nöp gɨnam. Kraiss mab ba laŋ al pak lɨla u, yɨp Kraiss aip al pak lɨlö umnö.

²⁰ God Nɨ nɨpe yɨp mög nɨŋöm uma u, yad nɨp cɨg gem me, nɨpe uma u, yad aip umlo. Anɨb u, nɨp cɨg gem, nöd mɨdmɨdin rö mɨdagpin. Kraiss yad aŋ daŋ kamɨŋ mɨdöp. Mɨñi kamɨŋ yabɨ mɨdem, nɨp gasɨ nɨŋöl gɨ, yɨp gasɨ nɨb adö u nöp gɨpin.*

²¹ God nɨpe nɨbi bɨ gau kalɨp mög nɨŋöm rau adog uda manö aij u hag juagnabin. Nɨbi bɨ gau lo manö ke ke adö u gɨlö arö, God nɨŋöm, nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad, a gɨböp u, Kraiss hanɨp uma u yɨharɨŋ umböp.

3

Nan klɨŋ aij gɨmɨdal rö wasö; Jisas nɨp cɨg gun me, God aip jɨm nöl mɨdeinabun

¹ Galesia nɨbi bɨ, kale gasɨ aij mɨdagöp. Bɨ an gö kalöp hauɨ halö löp. Hon Jisas Kraiss nɨp mab ba laŋ al rɨbɨk lɨla manö aij u hag nɨ aij gɨno nɨŋbe.

² Pen yad kalöp manö aɨŋ ap hag nɨŋabin. Kale nöd nɨhön nɨhön gaibe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp nɨŋ Kale lo manö hagöp rö gɨpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp yua aka kale manö aij hag nɨno u nɨŋ udpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp yuaŋ

³ God Ana u nɨp udmim me, nɨbi bɨ kamɨŋ aij nɨpe mɨdpim u pen mɨñi hauɨ alö, klö hon ke gun, mɨd aij gɨnabun, a gɨmim, nɨŋbim aka?

⁴ Nöd Kraiss nɨp nɨŋ udpe, kalöp gɨ naj yabɨ gɨla nɨn u, nɨp arö gagpe. Pen mɨñi nɨhön gɨnɨg, lo manö ap haglö, manö kale anɨbu udmim, Kraiss nɨp arö gɨnɨg gabim?

⁵ Yɨp hagpe nɨŋɨn. Kale lo manö hagöp rö gɨpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp yuöm nan gagep rö aŋ kale gau göp aka kale Kraiss manö aij nɨŋmim nɨŋ udpe, God nɨpe Ana nɨpe u kalöp nɨm nan gagep rö aŋ kale gau göp?

⁶ Pen Ebraham nɨp gasɨ nɨŋmim. God Manö u kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Ebraham God manö haga u nɨŋ uda nɨŋöm God nɨp, bɨ kamɨŋ aij yad, a ga,” a gɨla.*

⁷ Anɨb u, nɨŋim. Nɨbi bɨ God Manö hagöp u nɨŋöm, “Nɨŋö hagöp,” a göm nɨŋ udpal gau, Ebraham rɨdɨk nɨpe mɨdpal.

⁸ God Manö hadame gau haga, Juda nɨbi bɨ wasö gau, God manö hagöp u nɨŋ udlö, God kalɨp nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad a gɨnab,

a ga. Adö anɨbu nöp, God Manö hadame nöp Kraiss manö aij u Ebraham nɨp haga, “Ne mɨdpan u me, God nɨpe nɨbi bɨ gau magöŋhalö nan aij nɨnab,” a ga.

⁹ Ebraham God manö haga u nɨŋ udö, God nɨp ud aij ga rö, nɨbi bɨ God Manö hagöp u nɨŋöm, nɨŋö hagöp a göm nɨŋ udpal gau, kalɨp u rö nöp ud aij gɨnab.

¹⁰ Pen nɨbi bɨ lo manö adö u nöp nɨŋun gɨno, God hanɨp udnab, a gɨpal nɨbi bɨ gau, ilön kub yabɨ udnaböl. Nɨhön gɨnɨg: God Manö u kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Nɨbi bɨ an, God lo manö kalɨ klɨŋ rɨkla rɨkla rö magöŋhalö hain gagnab u, ilön kub udnab,” a gɨla.*

¹¹ Pen manö ap God Manö kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Nɨbi bɨ yɨp nɨŋ udpal gau nöp me, nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad mɨdöm, kamɨŋ mɨdeinaböl,” a gɨla. Anɨb u nɨŋbun, nɨbi bɨ lo manö adö u nöp nɨŋöm gɨlö arnab gau, God nɨbi bɨ kamɨŋ aij yad, a göm, kalɨp udagnab.*

¹² Pen lo manö hagöp rö gep u ke, Kraiss manö aij u nɨŋ udep u ke. Nɨbi bɨ lo manö hagöp rö klö hon ke gɨnabun a gɨnaböl u, dui gɨnaböl. God Manö kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Bɨ lo manö ke ke magöŋhalö hain gɨnab bɨ anɨbu me kamɨŋ arnab,” a gɨla.

¹³ Hon God lo manö adö u gɨ wasö nɨŋun, ilön kub udnɨg gɨno u pen Kraiss ilön kub anɨbu udöm hanɨp rau adog uda. God Manö kalɨ klɨŋ rɨköm hagla, “Mab ba laŋ al pak lɨlö umnaböl bɨ gau, God nɨpe ke pen nɨ, ilön udnaböl,” a gɨla.*

¹⁴ Pen Kraiss hanɨp rau adog uda u, God Ebraham nɨp manö aij haga u, Kraiss Jisas gö Juda nɨbi bɨ wasö gau nan aij anɨbu udöl a göm, anɨg ga. Juda nɨbi bɨ wasö gau manö aij anɨbu nɨŋ udlö, God nɨpe Ana nɨpe hanɨp Kraiss nɨbi bɨ nɨpe nɨŋɨg ga.

Lo manö u ke; God gɨnabin a göm hag la manö u ke

¹⁵ Aɨŋ mam bɨ. Yad kalöp manö ap hagnam. Bɨ rɨmnap manö hag adö aɨŋ löm, hagnaböl rö nöp gɨnaböl. Bɨ ap apöm manö rɨb rɨköm halöwaö gagnab.

¹⁶ God nɨpe Ebraham aip nɨ nɨpe aip manö nɨŋö hag lep hagöm haga u, God Manö anɨbu kalɨ klɨŋ rɨköm, “Nɨ gau aip,” kalɨ klɨŋ rɨkagla; “Nɨ ne u aip,” kalɨ klɨŋ rɨkla. Nɨ aɨŋ hagla anɨbu, Kraiss nɨp nöp hagla.*

¹⁷ Pen yad hagabin u, God Ebraham nɨp gɨnabin a göm hag la manö u, mɨ iru nöp (430) mɨd damöm, hainö God lo manö u nɨ. Lo manö hainö nɨ anɨbu, aige göl göm

* 2:20: Gal 1:4 * 3:6: Jen 12:3; Ro 4:3,16 * 3:10: Dud 27:26 * 3:11: Gal 2:16 * 3:13: Ro 8:3; Dud 21:23
* 3:16: Jen 12:9 * 3:17: Eks 12:40

manö nıñö hag lep nöđ haga u nan yıharıñ rö lık gı yu ke gau yunab? Anıg gagnab. *

18 Pen nıbi bı lo manö hain gılö God nan aij ñıböp u, God nöđ anıg gınabin a ga manö u gası nıñöl gı mıđöm nan aij ñagböp. Pen God nıpe Ebrahim nıp nöđ haga manö anıbu nöđ gası nıñöl gı mıđöm, nıpe ke Ebrahim nıp haga rö nöđ ga. *

19 Pen kale hagnabım, “God Ebrahim nıp nan aij haga u yıharıñ ñöb u rö, God nıpe nıhön gınıg lo manö ña?” ö gınabım. Pen God nöđ yabı Ebrahim nıp manö haga; hainö yabı ñı haga u aua. Pen ñın anı au nıbi bı nan si nan naij ke ke gımıdal rö, kale naij gımıdal u nıñöl a göm, God kalıp lo manö ña. Pen lo manö u, God ejol gau nöđ dap bı ap nıp ñeıla, nıpe pen dam nıbi bı gau kalıp hag ña. *

20 Pen Ebrahim ñı nıpe gınab manö haga anıbu manö kub yabı u me, God nıpe ke apöm Ebrahim nıp haga.

Lo manö u hanıp gası rımıd ukab

21 Kale gası ap nıñmım hagnabım, “God hanıp manö mıhöp haga. Pen lo manö haga anıbu, yad gınabin a göm manö nıñö hag la manö anıbu aıp adıp adıp mıdagöp,” a gınabım. “Manö anıb mıhau ke ke mıđöp,” a gınabım. Pen manö ke ke wasö. God nıbi bı kamıñ mıdep lo manö ap ha-gaıböp, hon lo adö anıbu nöđ nıñun gıno, God nıpe nıñöm hanıp nıbi bı kamıñ aij nıpe a gıböp. Pen lo anıbu rö ap hagaga. *

22 God Manö kalı kılın rıkla rö nöđ mıđöp. Nıbi bı ram mınönı gau magöñhalö nan si nan naij adö u gılö gılö, gac anıbu kalıp wam wam gö, ke kamıñ aröl rö lagöp. Pen nıbi bı Jısas Krais nıp nıñ udnaböl gau, God gınabin a göm hag la rö, nan aij haga anıbu kalıp ñınab.

23 Pen Krais auaga ñın u, nıp nıñ udagno u me, lo manö hanıp bı nagıman waryö raul anı yan mıdpal rö u, gı gıgabö ga. *

24 Hanıp gıgabö göm, gası rımıd uk damöm, gası ñö nıñöl gı mıđno, Krais auö, manö aij nıpe u nıñ udno, God hanıp nıbi bı kamıñ aij nıpe a göp. *

25 Krais manö aij u nıñ uđpun u me, uri lo manö hanıp gası rımıd uk dam gagöp.

26 Kale Krais Jısas nıp nıñ uđpım u me, kale magöñhalö God ñı pai nıpe mıdpım. *

27 Kale ñıg pakmım Krais nıp cıg gıpım u me, ke hain nıbö Krais nıpe ke rö halu libım. *

28 Anıb u, Juda ıt u ke, Grik ıt u ke mıdagpım; nıbi bı nagı wög gıpım gau ke, nıbi bı gası kale ke nıñmım gıpım gau ke mıdagpım; nıbi ıt u ke, bı ıt u ke mıdagpım; kale Krais Jısas nıbi bı nıpe mıdpım rö, ıt anı yabı mıdpım. *

29 Kale nıbi bı Krais lau adö mıdpım u, kale Ebrahim nıbi bı ıt nıpe mıdpım nıñöm God Ebrahim nıp gınabin a göm haga u, kalöp u rö nöđ gınab. *

4

Krais nöđ gö God ñı pai nıpe mıdpun

1 Manö yad hagabin u anıg göl mıđöp: nıbi bı gau umlö, nan kale gau ñı pai kale gau kalıp hag libal. Anıb u, ñı pai anıb gau nan iru mıđöp u pen kale ñı pai pro mıdpal rö, kale nıbi bı nagı wög gıpal rö nöđ mıdpal.

2 Pen nıbi bı ñı pai anıb gau kalıp abad mıdpal gau, anıg anıg gımım, a göm, hag damöm, manı nan kale gau abad mıdlö mıdlö, nap hag la ñın u nöđ, nan kale anıb gau uđpal.

3 Pen anıb unbö rö nöđ, hon ñı pai pro rö mıđun gası nıñ aij gagun, kıjaki, wıp haji, nan nıhön nıhön gau manö nıhön hagla u udun, kalıp nıbi bı nagı wög gep rö mıdmıđun. *

4 Pen God hag la ñın u hadö aua u me, God ñı nıpe u nıp yuö, Juda nıbi ap ñı anıbu nıp yag daua. Yag dauö, nıpe Juda lo manö adö u nıñöm, mıđ damöm, *

5 Juda nıbi bı lo manö nıñbal gau rau adog uda. Kalıp rau adog uda u, hon God ñı pai nıpe yabı rö mıdeınabun a göm ga.

6 Kale ñı pai nıpe yabı mıdpım rö, God nıpe ñı nıpe Ana nıpe u yuö, Ana u apöm hanıp at ba göp u me, God nıp “Aba,” Bapı,” a gıpun. *

7 Anıb u, kale nıbi bı, Seden nıp nıbi bı nagı wög gep rö mıdmıđım gau, mıñı God ñı pai nıpe mıdpım u me, God ñı pai nıpe kalıp manö nıñö hag lep hagöm, “Kalöp nan aij gau ñınabin,” a ga manö u, manö kale yabı.

Pol Galesia nıbi bı, “Kalöp gası iru nıñabin,” a ga

8 Pen nöđ God nıp nıñ udagmıđım ñın u, kale nıbi bı nagı wög gep rö mıdmım, nan pıral gau sabe göl gı, pıñıñ göl gı, gı mıđ dammım, mıđ aij gagmıđım.

9 Pen mıñı God nıp nıñ uđpım. Pen kale nıp nıñmım udagpe; nıpe nöđ kalöp nıñöm uda. Pen nıhön gınıg kale ado gı

* 3:18: Ro 4:14 * 3:19: Ro 5:20; Ap 7:38 * 3:21: Ro 8:2-4 * 3:23: Gal 4:3 * 3:24: Ro 10:4 * 3:26: Jon 1:12 * 3:27: Ro 6:3 * 3:28: Ro 10:12 * 3:29: Ro 4:13 * 4:3: Kol 2:20 * 4:4: Jon 1:14; Ro 1:3 * 4:6: Jısas Arameık manö hagmıđöp. “Aba” a ga manö magö anıbu ıt u “Bapı.” * 4:6: Ro 8:15-17

ammim, nöd gı najj gımıdim rö kauyan gınıg gabim? Gabim anıbu, kauyan nıbi bı nagı wög gep gau rö uıtham mıdun, a gımim, gabim aka?

¹⁰ Pör nın kub a gıpal u nöp nıñmim, rakın kub a gıpal u nöp nıñmim, sıdö kub a gıpal u nöp nıñmim, mı kub a gıpal u nöp nıñmim gıpim. Anıg gımim, gı najj gıpim. *

¹¹ Anıb u, yad manö aij kalöp hag nınö nıñbe u, mıñı arö gınıg gabim rö löp a gem, kalöp gası iru nıñabin.

¹² Añ mam bı. Yad kalöp mög nıñem hagabin! Yad nöd Juda lo manö nıñmıdın rö arö gem, kale yıharın gımıdım rö mıdpin u, kale u rö nöp lo manö anıbu arö gımim, yad mıdpin rö mıdmim. Nöd kale yıp gı najj gagpe.

¹³ Kale nıñbım, nöd yıp nan ga u me, am ram mınöñ kale u mıdem, kalöp manö aij u hag nınö.

¹⁴ Yad nan gaia u, kale uıtham mıdaıbe pen yıp iru nıñmim, arö gagpe; God ejol ap aka Kraıs Jısas nıp ke ud aij gıbepe rö u, yıp unbö rö nöp ud aij gıpe me.

¹⁵ Kale nöd mıñ mıñ yabı gımim yıp ud aij gımim, mög nıñmim, angö magö kale gau ud ju yıp ñeb rö lıböp, halöwalö ud ju nıñbepe.

¹⁶ Pen mıñı yıp nıñon gınıg arö gıpim? Manö nıñö hagnö adö u nıñmim mulu lugö yıp iru nıñbım aka?

¹⁷ Nıbi bı kalöp rımıd ukpal gau, kale gası najj nıñöm anıg gıpal. Pol bı gau arö gımim, manö hon hagnun u nöp hain gımim a göm anıg gıpal.

¹⁸ Nıbi bı klö göm kalöp gı aij gınaböl u aij. Pen kale pör nöp anıg göl. Yad kale aip mıdeınabın nın u abe, mılö gau mıdeınabın nın u abe kalöp gası nıñöm gı aij gınaböl u aij. Pen yad mılö gau mıdeınabın nın u kalöp pıral gıpal u, aij gagöp.

¹⁹ Pen nı pai mıdmagö yad gau. Nöd, “Kraıs manö aij u hag nınö, nıñ udlö, Kraıs kalıp anı danı mıdeıan,” a gem, kalöp hag nı aij gımıdın u, nıbi gau nı pai yag daunıg gılö, ilön kub göp rö u, yıp ga. Pen mıñı kauyanı Kraıs kalöp anı danı mıdeıan a gem, kalöp hag nı aij gıabin u, nıbi nı pai yag daunıg gılö, ilön göp rö u, yıp kauyanı gab.

²⁰ Yad kale aip mıdaıbnep u, manö maı udem hagnam, a gem, nıñbnep u pen mılö gai i mıdpin u me, yad kalöp gası iru nıñnö, gası yad rıkö auub.

²¹ Pen kale lo manö nöp nıñjun, a gıpim gau, lo manö rımnap nıñagmım rö löp.

²² Manö anıbu kalı klıñ rıköm hagla, “Ebrahim nı mıñöp yag daua. Nı nıpe ap,

nıbi praj ap Ebrahim nıbin u nıñ nagı wög gımıdöp nıbi u nıñ udöm yag daua; nı nıpe ap, nıbin nıpe yabı u aip yag daua,” a gıla. *

²³ Nıbin nagı wög gımıdöp nıñ yag daua u, nı pai yag daubal rö nöp yag daua; pen nıbin nöd u, nı pai wem mıdöm, God Ebrahim nıñ ap yag daunabön a göm manö hag la rö, nı ap yag daua. *

²⁴ Aiud adö anıbu rö, manö rımnap ba gau mıdöp. Nıbi mıñöp, manö nıñö hag lep mıñöp. Manö nıñö hag lep ap Sainai Dum nıbö apöm, nı pai yag dauö kale nagı wög göl gı nöp mıdeınaböl; Hega me u.

²⁵ Nıbi Hega nıpe Sainai Dum ram mınöñ Arebia au rö me. Nıpe daun kub Jerusalem mıñı mıdöp u rö mıdöp. Nıñon gınıg: Jerusalem abe nı pai nıpe abe nagı wög gıpal.

²⁶ Pen Jerusalem kumi kabö adö lanı mıdöp au, nıbi bı wög göm aragnaböl. Ram mınöñ anıbu ami hon. *

²⁷ Hadame nöp kımıap ap God Manö kalı klıñ rıköm hagla,

“Nıbi nı pai wem nı pai yag dauagöp u, mıñ mıñ yabı gıñab.

Nıbi nı pai daunıg göm nıñagöp u, aij gö nıñöl gı, nıñı lınab.

Nıbi nı pai wem u,

ıñ nıpe kub mıdnıg gaböl;

pen nıbi nugmul aip ajmıdil u,

ıñ nıpe kub mıdagnaböl,” a gıla. *

²⁸ Añ mam bı. God nıpe manö klö nıñö hag lö, Sera Aısak yag daua. Pen anıb unbö rö nöp, God manö klö nıñö hag lö, kale nı pai nıpe mıdpin. Anıb u, kale Aısak rö mıdpin. *

²⁹ Nın anıbu, Ebrahim nı nıpe nıbi bı nı pai yag daubal rö nöp yag daua nı u, uraköm, nımam ado God Ana gö yag daua u nıñ nıñö, mulu lugö, gı najj ga. Anıb u rö, mıñı Juda nıbi bı lo manö nıñbal gau, hanıñ nıbi bı Jısas nıñ nıñı udnun gau u rö nöp gıpal. *

³⁰ God Manö u kalı klıñ rıköm hagla, “Nıbi wög gı ñeb amıñ mıñau kalıp hag yumön. Nıbi nagı wög gı ñeb nı nıpe u, nıbi kabö göl udmön nıñ yag daua u, nan nıpe rımnıap udagnab,” a gıla.

³¹ Anıb u, añ mam bı nıñim! Hon nıbi nagı wög gımıdöp nı pai nıpe rö mıdagpun; hon nıbi kabö göl nagı wög gagmıdöp nı pai nıpe rö mıdpin.

5

Nagı mıdaino, Kraıs hanıñ rau adog uda u me, Juda lo manö gau lo hon wasö

* 4:10: Ro 14:5; Kol 2:16 * 4:22: Jen 16:15; 21:2 * 4:23: Ro 9:7-9 * 4:26: Hib 12:22; Rep 21:2,10 * 4:27:

Aıs 54:1 * 4:28: Ro 9:7 * 4:29: Jen 21:9-10; Jon 8:35

¹ Krais hanip böñ nöp rau adog uda u, hainö Juda lo manö ap hanip manö kub hagagnim, a göm, hanip rau adog uda. Krais anig gau u gasi n+njöl gi nöp m+idaimim; nöd Juda lo manö u bi kub kale rö lö, n+p n+bi b+ nag+ wög gep rö m+dm+dim u, kauyan ado gi aragmim.

² Yad Pol kalöp manö hagabin i n+nj aij g+mim! Juda kai manö hon udmim a g+pal gau kal+p yau a gi+pe, hañ kalöp r+ib gi dö geinaböl u, hainö Krais kalöp gi n+n+nim rö lagnab.

³ Yad kalöp kauyan hag aij g+n+g gabin! Bi gau manö hon udmim a g+pal gau kal+p yau a gi+pe, hañ kalöp r+ib gi dö geinaböl u, hainö kale Juda lo manö u magöñhalö udmim hain g+mim.

⁴ Kale, "Juda lo manö hain g+no arö, God hanip n+njöm, 'N+bi b+ kam+nj aij yad,' a g+nab," a gi gasi n+njbim n+bi b+ gau, Krais n+p arö g+pim; n+bi b+ n+pe m+dagpim. Kale anig g+mim n+njbim rö, Krais kalöp mög n+njöm udnim rö lagöp.

⁵ Pen God Ana hanip anj danj midöp n+bi b+ gau, God hanip n+njöm, "N+bi b+ kam+nj aij yad," a g+nab n+nj u abad m+idun aij gö n+njöl gi, gasi halö m+dpun.

⁶ N+bi b+ Krais Jisas n+p c+g midpal gau, hañ r+ib gi dö göp aka r+ib gi dö gagöp u nan y+har+nj. Nan kub añ nöp midöp: Krais n+p n+nj udun, n+bi b+ gau kal+p m+dmagö lun.

⁷ Kale nöd aj aij g+m+dim u pen m+ni b+ an kalöp adan b+nöm r+kaj+p n+njöm manö n+njö u arö g+pim?

⁸ God kalöp adan b+nöm r+kaj+p n+njöm manö n+njö u arö gagpim. N+pe nöp me kalöp w+ñ alab.

⁹ N+bi b+ gau nan y+is a gal u manö ap hagöm hagpal, "Y+is pro marap plaua rin kub yan halö l+lö, y+is an+bu ke aram aram plaua an+bu kub yab+ñ rannab," a g+pal.

¹⁰ Krais aip j+m nöl m+dpun u me, yad n+njbim manö yad hagaj+n an+bi kale ke an+ib unbö rö nöp n+njnabim. Pen b+ an n+pe apöm manö piral hagö, kale gasi ap ap n+njnabim u, b+ an+bu manö kub n+njöm pen ilön udnab.

¹¹ Pen añ mam b+ n+njm! Krais n+bi b+ n+nj udpal gau kal+p hañ r+ib gi dö g+mim a g+bnep, b+ gau y+p gi najj gagblap. Yad hañ r+ib gi dö g+mim a g+bnep, Krais n+pe n+bi b+ gau a göm, mab ba lanj uma manö aij an+bu n+njlö mulu lugagböp.

¹² Pen gasi yad, b+ manö piral haglö dui g+pim b+ an+ib gau kal+p ke böñ nöp r+ib gi dö g+naböl u aij!

¹³ Pen añ mam bi. Krais hanip böñ nöp rau adog uda u, hainö Juda lo manö ap hanip manö kub hagagnim, a göm, hanip rau adog uda. Pen gasi an+bu n+njmim, gasi kale ke n+njmim, hañöwalö gagmim; n+bi b+ gau kal+p mög n+njmim, ud aij g+mim.

¹⁴ God lo manö u magöñhalö ud jim nöl, manö magö añ ap nöp m+idöp: "Kale ke m+dmagö l+ibim rö, n+bi b+ r+mnab kal+p u rö nöp m+dmagö l+mim." *

¹⁵ An+ib u, kale ke n+nj aij g+mim. Kaj kain gau g+pal rö mulu lugö, pen pen g+nabim u, magöñhalö ap lug paknabim.

Gas+ ke n+njbim adö u arö g+mim, God Ana u gasi n+n+nim rö g+mim

¹⁶ An+ib u, kalöp hagabin, God Ana gasi n+öb adö u nöp g+mim. Anig geinabim me, gasi kale ke n+njmim, nan si nan najj g+m+dim adö u arö g+nabim.

¹⁷ Gasi an+ib m+ihau, ap böñ lap t+p gi ud arnab, ap böñ lap t+p gi ud arnab u me, gun a g+nabim adö u g+mim rö lagnab.

¹⁸ Pen God Ana kalöp gasi n+ n+njöl gi gi+pe arö, Juda lo manö gau lo kale wasö.

¹⁹ Pen n+bi b+ gasi kale ke n+njöm g+m+idal adö u, n+bi si b+ si göm, hañöwalö gi ajöm, gi najj yab+ñ göm; *

²⁰ nan y+har+nj gau sabe göm, kuj göm, aiön paköm; n+bi b+ gau kal+p mulu kal n+njöm, pen pen göm, nan kale gau yad rö m+dagöp a göm, hibur najj gö, yad ke b+ kub m+dnam a göm, pen pen hagöm, am ke ke asik m+idöm,

²¹ nan kale gau yad rö m+daiböp, a göm; n+ig klö n+njöm hauñ alöm, nan magö iru nöp n+njöm, nan n+njeb n+njagep göm, gi najj yab+ñ g+pal. Yad kalöp nöd hagnö manö u m+ni kauyan kalöp hagabin: n+bi b+ an+bu rö gi m+dpal gau, God kal+p udöm abad m+dagainab.

²² Pen n+bi b+ God Ana kalöp gasi n+ n+njöl gi g+lö arab gau, n+bi b+ gau m+dmagö löm, m+ñ m+ñ göm, hibur hain hain m+idöm, n+bi b+ r+mnab gau mög n+njöm, gi aij göm, manö kale ke hagnaböl u an+ib unbö rö nöp göm,

²³ n+bi b+ r+mnab aip manö hain hagöm ud aij göm, n+bi b+ r+mnab kal+p gi najj g+lö, pen kal juagnaböl. Anig g+naböl u, lo manö ap kal+p manö kub hagagnab.

²⁴ Krais Jisas n+bi b+ n+pe gau, gasi ke n+njöm hañöwalö g+m+idal nag+ adö an+bu arö g+pal. Nag+ adö g+m+idun an+bu, mab kros ba lanj Krais Jisas aip umöb. *

²⁵ An+ib u, God Ana u nöp hanip kam+nj hain n+öb nöl, kam+nj m+dpun u me, God

* 5:6: 1Ko 7:19; Gal 6:15 * 5:9: 1Ko 5:6 * 5:10: Gal 1:7; 2Ko 11:15 * 5:13: 1Pi 2:16 * 5:14: Ro 13:9

* 5:17: Ro 7:15-23 * 5:19: 1Ko 6:9-10 * 5:24: Ro 6:6; Kol 3:5

Ana nan n̄hōn han̄p hagn̄m u, an̄b unbō rō nōp gun.

²⁶ Pen hon ke hib kub m̄dan̄, a gun, pen pen hagn̄, nan kale gau nan yad rō m̄daibōp, a gun, gas̄ n̄n̄agun. *

6

N̄bi b̄i gau m̄dmagō l̄mim, ḡi aij ḡimim

¹ Añ mam b̄i. N̄bi b̄i hon r̄imnap nan si nan naij adō r̄imnap gaiōl u, kale n̄bi b̄i God Ana kalōp an̄ dan m̄dōp n̄bi b̄i gau, kal̄p manō hain hain hagn̄m, hag aij ḡipe, kauyan̄ m̄d aij göl. “N̄n̄ r̄imnap hon u rō nōp ḡinabun rō lōp,” a ḡimim, n̄n̄ aij ḡimim. *

² N̄bi b̄i hon r̄imnap m̄n̄jōr gain̄m, kal̄p mōg n̄n̄mim abad m̄dpe, m̄d aij göl. An̄g ḡinabim u, Krais lo n̄ipe haga rō ḡinabim. *

³ Hon ke nan aij ap m̄dagōp. N̄bi b̄i r̄imnap, hon ke n̄bi b̄i aij a ḡinabōl u, pir alnabōl.

⁴ B̄i an̄bu b̄i aij aka yad b̄i aij, a ḡimim, gas̄ u n̄n̄agmim; yad ke ḡi aij ḡipin aka ḡi aij gagpin a ḡimim, gas̄ u nōp n̄n̄mim.

⁵ N̄hōn ḡin̄g: hon añ̄ añ̄ marō ke ke m̄dōp rō n̄n̄jun, n̄hōn n̄hōn gun m̄d aij ḡinabun u, ke n̄n̄ aij gun. *

⁶ Pen n̄bi b̄i Krais manō aij hag n̄bal gau, n̄bi b̄i manō an̄bu n̄n̄bal gau, manō hag n̄eb n̄bi b̄i an̄b gau kal̄p haū gagōl; nan aij kale m̄dōp gau kal̄p r̄imnap n̄ime l̄ n̄l. *

⁷ Pen, God b̄i haū, yad nan si nan naij ḡinabin n̄ipe n̄n̄agnab, a ḡimim, n̄n̄agmim. Ḡinabun rō, han̄p pen u rō nōp ḡinab. Hon n̄n̄bun, nan ȳimnabun rō nōp halnabun; nan ke r̄imnap hal dauagnabun. *

⁸ An̄b u, gas̄ hon ke n̄n̄bun rō nan ȳimun a ḡinabun u, adan naij amōl ḡi, bōn nōp lug pakun, mab pōr inab u halnabun. Pen God Ana gas̄ n̄b rō nan ȳimun a ḡinabun u, God Ana u han̄p gö, kam̄n̄ pōr m̄dep magō u nōp halnabun.

⁹ An̄b u, iru n̄n̄jun, ḡi aij ḡipun u arō gagun, klō ḡi nan ȳimun, n̄n̄ hain u nan magō aij halnabun.

¹⁰ Pen nan n̄n̄eb an̄bu p̄dōn gagōp n̄n̄ i, n̄bi b̄i Krais lau adō m̄dpal gau kal̄p ud aij gun rō leinab u, ud aij gun. Pen n̄bi b̄i ȳhar̄n̄ gau kal̄p magōn̄halō u rō nōp gun.

Krais han̄p a gōm mab kros ba lan̄ uma u nōp nan kub yab̄i

¹¹ Yad hagnō, mam ap köp an̄bi kal̄i kl̄iñ r̄ikōp. Pen m̄ñ̄ n̄magō yad ke kal̄i kl̄iñ

r̄ikabin u me, manō magō kub kub rō kal̄i kl̄iñ r̄ikabin.

¹² B̄i hañ roman̄ nōp n̄n̄jōm, u aij, u naij, a ḡim̄dal b̄i gau, kale klō gōm hañ r̄ib ḡi dō ḡimim a ḡipal. Krais uma manō u nōp hagnō, b̄i Juda r̄imnap kal̄ juōm, han̄p ḡi naij ḡinabōl, a gōm me, an̄g hagabōl.

¹³ Hañ kale ke r̄ib ḡi dō ḡipal u pen Juda lo manō gau magōn̄halō hain gagpal. Kalōp hañ r̄ib ḡi dō ḡimim a ḡipal u, hainō kale n̄ñ̄i lōm, Juda b̄i gau r̄imnap kal̄p hagnabōl, “Hon hagnō manō hon udōm hañ roman̄ kale an̄g an̄g ḡipal,” a ḡinabōl.

¹⁴ Pen yad nan añ̄ ap nōp gas̄ n̄n̄em m̄ñ̄ m̄ñ̄ gabin: Jisas ȳip, a gōm, mab kros ba lan̄ umō, yad aip umnō rō lōp u n̄n̄em me, m̄ñ̄ m̄ñ̄ gabin. N̄ipe aip umnō an̄bu, b̄i bōn nōp umōb rō u m̄dnō, n̄bi b̄i m̄n̄n̄ nabōn̄ i n̄bō nan kale m̄ñ̄ m̄ñ̄ ḡipal gau, yad aij gagōp. Pen n̄bi b̄i an̄b gau u rō nōp ȳip n̄n̄lō, yad nan ȳhar̄n̄ ap rō lō, b̄i bōn nōp umōb b̄i ap rō m̄dpin.

¹⁵ Hañ r̄ib ḡi dō gōp aka r̄ib ḡi dō gagōp u nan ȳhar̄n̄. Pen God gö, n̄bi b̄i hain n̄bō lun, n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpun u nan yab̄i. *

¹⁶ Manō hagaj̄n̄ hain ḡipim n̄bi b̄i gau abe, God n̄bi b̄i n̄ipe gau magōn̄halō abe, God kalōp mōg n̄n̄jōm ud aij gö n̄n̄öl ḡi kale agam̄j̄ m̄d aij ḡi m̄dmim.

¹⁷ Yad manō magō añ̄ ap m̄dōp u, kalōp hagn̄g gabin. Jisas manō aij u hagnō, ȳip pakpal ad̄ai gau m̄dōp u me, b̄i r̄imnap apōm ȳip m̄n̄jōr r̄imnap n̄agōl. *

¹⁸ Añ mam yad gau. B̄i Kub hon Jisas Krais kalōp mōg n̄n̄jōm, abad m̄dain̄m. An̄b unbō rō aij.

* 5:26: Plp 2:3 * 6:1: Mad 18:15 * 6:2: Ro 15:1 * 6:5: Ro 14:12 * 6:6: 1Ko 9:11,14 * 6:7: Ro 8:13
* 6:15: Gal 5:6; 2Ko 5:17 * 6:17: 2Ko 4:10

Epesas

Pol Epesas n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kl̄iñ r̄ika

1 Yad Pol. God ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idem, kalöp God n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Epesas m̄idpim gau, k̄öp an̄ibi kal̄i kl̄iñ r̄ikabin. *

2 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kalöp mög n̄iñmil ud aij ḡilö, kale m̄id aij ḡimim.

Kraiſ p̄ig m̄idpun u, n̄ipe ana hon nan aij ñab

3 B̄i Kub hon Jisas Kraiſ Nap n̄ipe God n̄ip aij a gun. Ñ̄i n̄ipe n̄ip yuö apöm han̄ip udö me, n̄ip çig ḡino, kumi kabö adö lañ nan aij aij m̄idöp gau magöñhalö ana han̄ip ñöb. *

4 Ram m̄inöñ hadame dagol gau ḡi laga ñ̄in u God haga, “Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄ideinabol̄ gau, kale n̄ibi b̄i uñ, n̄ibi b̄i as̄iñ m̄idagöp yad gau m̄ideinabol̄,” a ga.

An̄ib u, hadame dagol gau God n̄ibi b̄i m̄idmagö löm, *

5 ñ̄in an̄ibu nöp, gas̄i n̄ipe nöp n̄iñöm haga, “Ñ̄i yad Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i kal̄ip udnab gau, ñ̄i pai yad ke rö l̄ilö, yad ke kal̄ip udem kabö launabin,” a ga. *

6 An̄ig hagöm, Ñ̄i m̄idmagö n̄ipe u hañöwañ yuö apöm, han̄ip ud Nap ñ̄imagö adö n̄ipe la u me, aij ḡö n̄iñöl ḡi hib n̄ipe u hagno adö arab.

7 Jisas Kraiſ hagape n̄ipe lugö umöm han̄ip rau adog udö, God, B̄i aij yab̄i u, han̄ip mög yab̄i ḡöm, nan si nan naij ḡipun gau n̄iñöm arö göp. An̄ib u, hon n̄iñbun God n̄ipe n̄ibi b̄i gau mög yab̄i göp. *

8 God n̄ipe gas̄i n̄iñ k̄id hiiköm nan magöñhalö gau n̄iñöb u, han̄ip nan aij aij an̄ib gau hañöwañ ñöb.

9 Pen God n̄ipe Kraiſ aip n̄ihön ḡin̄ig ga u, nan pi göl m̄idm̄idöp an̄ibu han̄ip waiö hagö n̄iñbun. *

10 God ñ̄in hain hag la ñ̄in u, nan kumi kabö adö lañ au abe, nan m̄inöñ naböñ iñ i abe, Kraiſ n̄ipe añ̄i nöp magöñhalö abad m̄ideinab. *

11 God n̄ipe ke gas̄i n̄iñöm hag la u, magöñhalö ḡin̄ig gab. God n̄ipe ke gas̄i n̄iñöm hag la, hon Kraiſ çig ḡipun n̄ibi b̄i gau, n̄ibi b̄i n̄ipe ke l̄nabun. God n̄ipe hadame dagol gau an̄ig gas̄i n̄iñja. *

12 N̄ipe ga an̄ibu, hon n̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip nöd n̄iñ udno gau, God hib n̄ipe hagno adö arn̄im, a göm ga.

13 Pen kale u rö nöp, Kraiſ manö aij n̄ibi b̄i ud kam̄iñ yuep manö n̄iñö an̄ibu n̄iñ udpe, God kalöp udöm, Ana Uñ kalöp an̄iñ dan löm, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i hag löp.

14 God Ana han̄ip an̄iñ dan m̄idöp u me, hon n̄iñbun, God nan aij aij n̄ibi b̄i yad hainö ñ̄inabin a ga nan gau, hainö udun m̄id aij yab̄i ḡinabun. An̄ib u, God hib n̄ipe hagno adö aran̄. *

Pol God n̄ip sabe ga

15 An̄ib u, yad nöd n̄iñnö, kale B̄i Kub Jisas n̄ip n̄iñ udmim, n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip m̄idmagö l̄ibim u,

16 yad hauñ gagem, pör nöp kalöp a gem God n̄ip aij a göp a gem, sabe göl ḡi m̄idpin.

17 B̄i Kub hon Jisas Kraiſ God n̄ipe u, Bap aij unbö ke u, n̄ip pör hag n̄iñem hagabin, n̄ipe Ana kalöp ñ̄inab n̄iñöm n̄ipe kalöp gas̄i aij ñöm, God n̄ipe aigale b̄i rö m̄idöp u kalöp yamö, kale God n̄ip n̄iñ aij ḡinabim. *

18 God n̄ip sabe gem hagabin, n̄ipe m̄idmagö kale an̄iñ dan mailö n̄ipe ñ̄i lö, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe nan aij unbö ke ñ̄in̄ig gab u n̄iñnabim. Nan aij an̄ibu ñ̄inabin a göm, God kalöp wiñ ala me.

19 God n̄ip sabe gem hagabin, n̄ipe m̄idmagö kale an̄iñ dan mailö n̄ipe ñ̄i lö, n̄ipe B̄i klö unbö ke yab̄i m̄idö, hon n̄ibi b̄i Kraiſ manö aij n̄iñ udpun gau klö an̄ibu udpun u n̄iñnabim. Klö an̄ibu God ñ̄imagö n̄ipe nöp m̄idöp. *

20 Kraiſ böñ nöp umö, God klö an̄ibu nöp Kraiſ urak ñöm, kumi kabö adö lañ au dam ñ̄imagö yijig böñ n̄ipe lau la. *

21 Kraiſ God aip am b̄is göp u, ana kumi kabö lañ nöd abad m̄idm̄idal gau abe, ana kumi kabö lañ hainö abad m̄ideinabol̄ gau abe, hib kale magöñhalö yagol m̄idö, Kraiſ hib n̄ipe u i adö lañ m̄idö n̄iñöl ḡi, magöñhalö mo n̄ipe gau m̄idöp.

22 God n̄ipe n̄ibi b̄i nan gau magöñhalö Kraiſ mo n̄ipe gau la. Pen hon Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe gau magöñhalö, God Kraiſ n̄ip b̄i nab̄ic u hag la. *

23 Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe gau, hon hañ roman̄ n̄ipe m̄idpun. Kraiſ nab̄ic abe hañ roman̄ abe m̄idöp me u. *

2

Kraiſ nöp gö, hon kam̄iñ m̄idpun

* 1:1: Ap 18:19-21; 19:1 * 1:3: Ep 2:6 * 1:4: Jon 15:16 * 1:5: Jon 1:12 * 1:7: Ep 2:7; Kol 1:14 * 1:9: Ro 16:25 * 1:10: Kol 1:16,20 * 1:11: Ro 8:28-29 * 1:14: 2Ko 1:22 * 1:17: Kol 1:9 * 1:19: Kol 1:11 * 1:20: Sam 110:1; 2Ko 13:4; Kol 2:12; 1:16; 2:10 * 1:22: Sam 8:6 * 1:23: Ep 4:10,15; Ro 12:5; Kol 1:18 * 2:1: Kol 1:21; 2:13

1 Kale nan si nan najj g̃m̃+dim u, kale ñbi b̃i b̃õj nõp umla ñbõ r̃õ m̃+dm̃+dim. *

2 Ñbi b̃i ram m̃+ñõj ìl i nan si nan najj g̃pal r̃õ, kale ke nõd u r̃õ nõp g̃m̃+dim. Ñ+ñ añ+bu ana kumi au laj m̃+dpal b̃i kub kale g̃õp r̃õ, kale nõd u r̃õ nõp g̃m̃+dim. Ana añ+bu ñpe ñbi b̃i God Manõ udagpal gau kal̃p añ dañ m̃+dõp. *

3 Pen nõd hon magõjhalõ añ+bu r̃õ nõp g̃m̃+dim. Gas̃ hon ke ñ+ñm̃+dim r̃õ g̃õl g̃i, gas̃i r̃imnap ke ñ+ñeb r̃õ lagõ, nan si nan najj nõp g̃m̃+dim. Añ+b̃ u, ñbi b̃i gau g̃i najj g̃lõ God kal̃p pen ìlon kub ñ+ñig gab r̃õ u, hon u r̃õ nõp g̃m̃+dim. *

4-5 Añ+b̃ u, hon ñbi b̃i b̃õj nõp umla ñbõ r̃õ m̃+daino, God aip m̃+dep r̃õ lagõ, God ñbi b̃i p̃õr nõp m̃õg ñ+ñõb u, hañ+p m̃+dmagõ yab̃i l̃õm, Krai aip ud kam̃+ñ lõp. God ñpe kalõp m̃õg ñ+ñõb u me, kalõp ud kam̃+ñ yuõp. *

6 God hañ+p Krai aip urak ñõm, kumi kabõ adõ laj au dam Krai Jis̃as aip as̃+k ña. *

7 Pen God ga añ+bu, ñbi b̃i hainõ yag daunabõl gau, kale God ñpe hañ+p a g̃õm, Krai Jis̃as ñp yuõm hañ+p g̃i aij yab̃i ga u ñ+ñõm, God ñpe b̃i aij ke yab̃i, ñbi b̃i m̃õg yab̃i ñ+ñõb u ñ+ñõl a g̃õm ga.

8 God kalõp m̃õg ñ+ñõm ud kam̃+ñ yuõp. Krai manõ aij u ñ+ñ udpe u me, ñpe añ+g ga. Pen kale Krai ñ+ñ udpe kalõp udõp u, klõ hon ke g̃ino hañ+p udõp a g̃imim hagagmim. God ñpe nõp kalõp nan aij u ỹi+har̃+ñ ñõb.

9 Kale Krai ñ+ñ udpe kalõp udõp u, kale nan aij ap gagpe. Añ+b̃ u, hib kale ke hagpe adõ ar̃+ñm r̃õ lagõp. *

10 Pen God hañ+p udõm Krai Jis̃as ñbi b̃i ñpe g̃i la u, God hadame gau ñbi b̃i gau kal̃p g̃i aij g̃õl a g̃õm, hañ+p añ+g ga. *

Krai Juda ñbi b̃i gau aip, Juda ñbi b̃i wasõ gau aip ud j̃m ña

11 Kale ñ+ñbim, name nap kale Juda ñbi b̃i wasõ ñ+ñõm kalõp yag daula u, kale u r̃õ nõp Juda ñbi b̃i wasõ. Juda ñbi b̃i gau hib kale ke hagõm, “hañ r̃i+kõp” a g̃m̃+dal. B̃i gau kale hañ romañ añ+g g̃ipal. Pen kalõp Juda ñbi b̃i wasõ gau hib hagõm, “hañ r̃i+kagõp” a g̃m̃+dal.

12 Pen haũl gagmim. Kale nõd Krai lau adõ m̃+dagai+be; kale Isrel ìl u hõ? adõ m̃+daibe; God manõ ñ+ñõ hag la u ñ+ñagpe; kale ram m̃+ñõj ìl i m̃+dm̃+dim pen God ñp ñ+ñagm̃+dim. *

13 Kale nõd God m̃+dõp m̃lõ au m̃+dm̃+dim pen m̃+ñi Krai hagape ñpe luga u me, Krai Jis̃as aip God m̃+dõp au s̃õl aubim. *

14 Añ+b̃ u, Krai ñpe uma r̃õ, hon Juda ñbi b̃i gau, Juda ñbi b̃i wasõ gau mulu kal ñ+ñun pen pen g̃m̃+dim waryõ añ u r̃ib ju yuõm, ìl m̃+hõp ud j̃m ñõl lõ, hon ìl añ+ ap nõp m̃+dpun. *

15 Jis̃as hañ romañ lõm uma r̃õ, Juda lo manõ ke ke gau magõjhalõ b̃õj nõp p̃is ga. Jis̃as uma u, hainõ Juda ñbi b̃i gau ìl u ke, Juda ñbi b̃i wasõ gau ìl u ke m̃+dõm pen pen gagnabõl; ñbi b̃i magõjhalõ gau ìl añ+ ap nõp m̃+dõm agam̃+j m̃+deinabõl a g̃õm uma. *

16 Jis̃as hañ romañ ñpe mab kros ba laj uma u, ìl m̃+hõp añ+b̃ gau ud God aip j̃m ña; pen pen gep nag̃i u abe al pak la. *

17 Nõd ke ke yab̃i m̃+dm̃+dim u pen Krai manõ aij God aip j̃m ñõl m̃+dep u damõm, kalõp ñbi b̃i m̃lõ kub gau r̃õ m̃+dm̃+dim gau hag ñõm, hon Juda ñbi b̃i s̃õl gau m̃+dm̃+dim gau hag ñõm ga. *

18 Krai ajõj hañ+p adõ añ+ hi+ka añ+bu, God Ana ñpe añ+ m̃+dõp u nõp g̃õ, hon ìl m̃+hõngõl Bapi m̃+dõp arun r̃õ lõp.

Hon Krai lau adõ m̃+dpun gau, God ram ñpe r̃õ m̃+dpun

19 Añ+b̃ u, m̃+ñi ñbi b̃i ram m̃+ñõj ke gau ñbõ ju apõm m̃+dpal r̃õ u m̃+dagpim. Ñbi b̃i adõ gau ajpal r̃õ m̃+dagpim. God ñbi b̃i ñpe nõd ñbõ gau aip magum g̃imim, ñbi b̃i ñpe ỹ+jig g̃õl m̃+dpim. *

20 Añ+b̃ u, hon God sabe gep ram u r̃õ m̃+dpun. Krai Jis̃as ram padõ ud m̃+dep kub añ yañ m̃+dõp. B̃i Jis̃as manõ ud arep gau abe, b̃i God manõ hagep gau abe, ram padõ pro pro auan gau b̃+ñ+ñ g̃ipal r̃õ u m̃+dpal; ram bagõ b̃ig g̃+gabõ g̃ipal r̃õ u kale m̃+dpim. *

21 Krai Jis̃as ram padõ kub añ yañ m̃+dõ, ram añ+bu magõjhalõ j̃m ñõl kub g̃õm, B̃i Kub sabe gep ram u+ñ ñpe l̃nab. *

22 Añ+b̃ u, kale Epesas ñbi b̃i Krai lau adõ m̃+dpim gau, God ñpe kalõp u r̃õ nõp ud ram añ+bu aip ud j̃m ñõl lõ, ram raul m̃+gan aij ñpe u God Ana amõm m̃+dnab. *

3

Pol Krai manõ aij u Juda ñbi b̃i wasõ gau kal̃p hag ñ+ñm̃+dõp

1 Yad Pol, Krai ñp wõg g̃i ñõl g̃i, kalõp Juda ñbi b̃i wasõ gau hag ñ+ ajnõ, ñbi

* 2:2: Kol 3:7; Dai 3:3 * 2:3: Kol 3:6 * 2:4-5: Ro 6:13 * 2:6: Kol 2:12 * 2:9: 1Ko 1:29-31; 2Di 1:9 * 2:10: Dai 2:14 * 2:12: Kol 1:21; Ro 9:4 * 2:13: Kol 1:20 * 2:14: 1Ko 12:13 * 2:15: Kol 2:14 * 2:16: Sek 9:10; Kol 1:20,22 * 2:17: Ais 57:19 * 2:19: Ep 3:6 * 2:20: 1Ko 3:11 * 2:21: 1Ko 3:16 * 2:22: 1Pi 2:5 * 3:1: Plp 1:7,13

bɪ rɪmnap yɪp nɪŋlō mulu lugō nagɪ lɪlō mɪdɪpɪn. *

² Pen kale hadō nɪŋbɪm, God yɪp mōg nɪŋōm manō aɪj nɪpe yɪp hag nō, yad manō aɪj anɪbu kalōp hag nɪ aɪpɪn. *

³ God yɪp mōg nɪŋōm, manō nɪpe nōd pɪ gōl mɪdmɪdōp rɪmnap yɪp yamō nɪŋnō u, kalōp nōd kōp kalɪ klɪn rɪkɪpɪn. *

⁴ Kale manō kalɪ klɪn rɪkabin i nɪŋ aɪj gɪmɪm me, God hadame dagol gau Kraɪs hainō gɪnab hag la manō u nɪŋmɪm, yad manō nōd pɪ gōl mɪdmɪdōp anɪbu nɪŋ aɪj gɪpɪn u, nɪŋnabɪm.

⁵ God Ana nɪpe hanɪp bɪ Jɪsas manō aɪj ud arep bɪ nɪpe ke gau abe, bɪ God manō hager bɪ nɪpe ke gau abe waiō hagōm gasɪ nō, manō nɪbɪ bɪ nōd nɪŋaɪmɪdal u nɪŋbun.

⁶ Manō pɪ gōl mɪdmɪdōp anɪbu anɪg gōl mɪdōp: Juda nɪbɪ bɪ gau abe, Juda nɪbɪ bɪ wasō gau abe, God nan aɪj nɪbɪ bɪ nɪnabɪn a ga u udnabōl. Kale mɪhōngōl hañ roman aɪn nōp mɪdō, God nɪpe Kraɪs Jɪsas hag yuōm nɪbɪ bɪ kalɪp gɪ aɪj gɪnabɪn a ga manō aɪj anɪbu manō kale magōŋhalō. Kraɪs Jɪsas manō aɪj u me u. *

⁷ God Bɪ klō yabɪɪ u yɪp mōg nɪŋōm ud aɪj gōm, nan aɪj ke nōm, yɪp Kraɪs manō aɪj u wōg gɪ nɪeb bɪ ap hag lō mɪdɪpɪn. *

⁸ God nɪbɪ bɪ nɪpe rɪmnap nɪbɪ bɪ kub, rɪmnap nɪbɪ bɪ pro. Yad bɪ pro yabɪɪ u pen God yɪp mōg nɪŋōm gɪ aɪj gō, Juda nɪbɪ bɪ wasō gau kalɪp Kraɪs hanɪp gɪ aɪj yabɪɪ gōm ud aɪj yabɪɪ gōp manō aɪj u hag nɪbɪn. Pen manō anɪbu adɪŋ juagōp. *

⁹ Pen God nɪpe ram mɪnōŋ ɪl i mɪdōp nan gau, nan kumi kabō adō laŋ mɪdōp nan gau magōŋhalō gɪ la u, nɪpe ke nōp gō manō anɪbu pɪ gōl mɪdmɪdōp. Pen uri God yɪp hag lō, yad manō pɪ gōl mɪdmɪdōp anɪbu nɪbɪ bɪ magōŋhalō gau kalɪp waiō hag nɪabɪn.

¹⁰ God ga anɪbu, uri Kraɪs nɪbɪ bɪ nɪpe ram mɪnōŋ ɪl i mɪdɪpal gau gɪlō nɪŋōl gɪ, ejol kumi kabō adō laŋ abad mɪdɪpal gau, God bɪ gasɪ nɪŋ kɪd hɪkōm nɪŋōb u nɪŋōl, a gōm ga.

¹¹ God ga anɪbu, nɪpe hadame dagol gau gasɪ nɪŋa rō nōp, Bɪ Kub hon Kraɪs Jɪsas nɪp hag yuōm, nan anɪbu ga.

¹² Kraɪs Jɪsas nɪp nɪŋ udun cɪg gɪpun u me, God nɪp pɪnɪŋ gagun, gasɪ halō nōp nɪpe mɪdōp sōl u arun. *

¹³ Anɪb u, kalōp hag nɪ aɪnō, yɪp gɪ naj gɪlō, uɪham mɪdɪpɪn u, gasɪ iru nɪŋaɪmɪm; yad uɪham mɪdɪpɪn pen God kalōp nan aɪj nɪnab.

Kraɪs nɪbɪ bɪ mɪdmagō yabɪɪ lōp

¹⁴ Adō anɪbu nōp yad Bapɪ nɪp kugom yɪmem sabe gɪpɪn.

¹⁵ Bapɪ nɪpe ke gɪ lō, yam mɪnōŋ nabōŋ ɪl i mɪdɪpal gau abe, yam kumi kabō adō laŋ au mɪdɪpal gau abe, hon magōŋhalō yam nɪpe mɪdɪpun.

¹⁶ Bapɪ God nɪp sabe gabin, nɪpe Bɪ mailō aɪj ke halō, nɪmagō nɪpe nan aɪj yabɪɪ mɪdōp nɪŋōm nɪpe Ana nɪpe kalōp nō, hibur gasɪ mɪdmagō aŋ kale daŋ pɪdōŋ mɪdeinabɪm.

¹⁷ Bapɪ God nɪp sabe gabin, kale Kraɪs nɪp nɪŋ udpe, Kraɪs mɪdmagō aŋ kale daŋ mɪdeinab. Yad sabe gabin, kale nan nɪhōn gɪnɪg gabɪm u, God abe nɪbɪ bɪ gau abe mɪdmagō lɪmɪm gɪnabɪm. *

¹⁸ Yad sabe gabin, kale abe Kraɪs nɪbɪ bɪ magōŋhalō gau abe, Kraɪs nɪpe pōr nōp nɪbɪ bɪ mɪdmagō yabɪɪ lōp u nɪŋnabɪm.

¹⁹ Kraɪs nɪbɪ bɪ gau mɪdmagō yabɪɪ lōp u nɪŋnabɪm. Pen anɪbu nōp wasō. Yad God nɪp sabe gabin u, nɪpe kalōp mɪdmagō yabɪɪ lōp u, hibur gasɪ mɪdmagō aŋ kale ke daŋ nɪŋnabɪm. Anɪb u, God nɪpe ke aŋ kale daŋ aɪmaŋ raunab.

²⁰ Hon God nɪp hag nɪŋabun, pen nɪpe hag nɪŋabun rō nōp gagnab; hon gasɪ nɪŋbun rō nōp gagnab. Klō nɪpe ke u hanɪp aŋ daŋ wōg gōm, nɪpe gɪ mapɪɪ gɪnab.

²¹ Anɪb u, hon Kraɪs Jɪsas nɪbɪ bɪ nɪpe mɪdun nɪp cɪg mɪdɪpun gau, hib nɪpe pōr nōp pōr nōp ud arno adō araŋ! Anɪb unbō rō aɪj.

4

Kraɪs hañ roman nɪpe jɪm nōl mɪdmɪm

¹ Yad Bɪ Kub wōg gɪnō yɪp nagɪ lɪlō mɪdɪpɪn u, manō hagabin i nɪŋmɪm. God kalōp nɪbɪ bɪ aɪj yad mɪdaimɪm a gōm uda u, kale anɪb unbō rō nōp gɪ mɪdaimɪm. *

² Nɪbɪ bɪ kub mɪdɪpun a gɪmɪm kal juag-mɪm; nɪbɪ bɪ hain aɪj gau mɪdaimɪm. Kale pen pen manō hain hain hagmɪm mɪdmagō lɪmɪm. *

³ God Ana kalōp ud jɪm nōl lō, jɪm nōl mɪdɪpɪn rō, anɪg gun nōp agamɪj mɪdaiun a gɪmɪm gɪpe arnɪm. *

⁴ Hon Kraɪs nɪbɪ bɪ nɪpe hañ roman aɪn ap nōp mɪdōp. Ana u aɪn ap nōp mɪdōp. Kale magōŋhalō nan aɪj aɪn ap nōp hainō udnabun a gɪmɪm gasɪ halō mɪdɪpɪn. God nan aɪj anɪbu nɪnabɪn a gōm kalōp wɪn ala.

⁵ Bɪ Kub hon u aɪn ap nōp mɪdōp. Kraɪs nɪp nɪŋ udep adan u aɪn ap nōp mɪdōp. Nɪg pakep u aɪn ap nōp mɪdōp.

⁶ Nɪbɪ bɪ magōŋhalō mɪdɪpal gau kale God aɪn ap nōp, Bapɪ aɪn ap nōp mɪdōp. Nɪpe

* 3:2: Kol 1:25 * 3:3: Ep 1:9-10; Kol 1:26 * 3:6: Ep 2:13,16-19 * 3:7: Kol 1:25 * 3:8: 1Ko 15:9-10 * 3:12: Jon 14:6; Ro 5:2 * 3:17: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 * 4:1: Kol 1:10 * 4:2: Kol 3:12-13 * 4:3: Kol 3:14-15

n̄bi b̄i magōḡhalō gau B̄i Kub m̄iḡdōp. N̄ipe n̄bi b̄i hag lō, kale magōḡhalō wōg n̄ipe ḡipal. N̄ipe n̄bi b̄i magōḡhalō gau aḡ kale dan̄ m̄iḡdōp. *

7 Pen Kraiḡ han̄ip aḡi aḡi ke ke nan aij ke ap n̄ime lō udpun. *

8 An̄ib u, God Manō u kal̄i kliḡ r̄ikōm hagla,

“Ram m̄inōḡ adō laḡ ara ḡin u, kaul̄ mauaḡ n̄ipe gau naḡi lōm, kal̄ip dam ḡip ḡi ud aramōm, n̄bi b̄i gau kal̄ip nan aij aij ḡa,” a ḡila. *

9 N̄ipe ram m̄inōḡ adō laḡ ara a ḡila iḡ u, aige gōl gōm rō m̄iḡdōp? Me n̄ipe nōḡ m̄inōḡ nabōḡ aḡ yaḡ aramōm, hainō ram m̄inōḡ adō laḡ ara. *

10 An̄ib u hon n̄iḡbun, b̄i m̄inōḡ nabōḡ aḡ yaḡ ara u, b̄i an̄ibu nōp adō laḡ aramōm kumi kabō adō laḡ au ara. An̄ig ga u, ram m̄inōḡ au ḡiyaḡ abe, ram m̄inōḡ adō laḡ au abe, ram m̄inōḡ magōḡhalō yab̄i arnabin a gōm, an̄ig ga.

11 B̄i an̄ibu nōp n̄bi b̄i n̄ipe nan aij aij ḡōm, r̄imnap hag lō, Jiḡas manō aij ud arep wōg u ḡipal; r̄imnap God manō hagep wōg u ḡipal; r̄imnap n̄bi b̄i Kraiḡ n̄ip n̄iḡḡpal gau kal̄ip Kraiḡ manō aij u hag ḡibal; r̄imnap n̄bi b̄i Kraiḡ n̄ip n̄iḡ udpal gau kal̄ip abad m̄iḡdōm hag ḡi aij ḡipal; r̄imnap n̄bi b̄i ḡi pai gau kal̄ip Kraiḡ manō aij u hag ḡibal. *

12 God n̄bi b̄i n̄ipe n̄ip wōg ḡilō, Kraiḡ haḡ roman̄ n̄ipe kub gōm p̄iḡōḡ l̄in̄im a gōm, n̄bi b̄i n̄ipe gau kal̄ip nan aij aij an̄ib gau ḡa.

13 Kraiḡ haḡ roman̄ p̄iḡōḡ lō, hon magōḡhalō haḡ roman̄ aḡi ap rō manō aij n̄ipe n̄iḡ udun, God N̄i n̄ipe aigale B̄i rō m̄iḡdōp u n̄iḡ aij gun, hon ḡi pai pro rō wasō, n̄bi b̄i majō Kraiḡ n̄ipe ke m̄iḡdōp rō l̄inabun. *

14 An̄ig geinab u, hainō hon ḡi pai pro rō m̄idageinabun. N̄in hain an̄ibu, B̄i God Manō hagabun a gōm, manō ke ke gau n̄ibō gau n̄ibō ud ud piral piral hagpal gau, han̄ip ȳgōn udōm ḡiḡ solwara ud ado malo gōp rō u gagnabōl.

15 N̄in hain an̄ibu, hon n̄bi b̄i gau kal̄ip m̄idmagō lun manō n̄iḡō nōp hagnun, nan n̄ihōn n̄ihōn ḡinabun u, Nab̄ic n̄ihōn ḡiḡōp u n̄iḡun, an̄ib unbō rō nōp gun. Nab̄ic u Kraiḡ me. *

16 Kraiḡ nab̄ic m̄iḡdō, haḡ roman̄ kid ke r̄imnap kid ke ke r̄imnap pen pen

m̄idmagō lōm, wōg ke ke ḡilō, kid̄i aram haḡ roman̄ kid ke ke ud j̄im ḡō, haḡ roman̄ magōḡhalō kub gōm, p̄iḡōḡ l̄inab.

Kraiḡ n̄bi b̄i n̄ipe m̄idpun rō, naḡi ḡisōn n̄ibō adō u gun

17 An̄ib u, B̄i Kub manō n̄ipe u udem kal̄ōp manō klō hagem hagabin: n̄bi b̄i God n̄iḡ udagpal gau ḡim̄idal rō naḡi adō u rō gagmim. N̄bi b̄i an̄ib gau gas̄i kale m̄idagōp. *

18 Kale s̄ibōn bōḡ au m̄idpal. Kale gas̄i ap m̄idagōp yab̄i. Gas̄i r̄im̄id m̄idmagō kale ke pr̄i gōm manō n̄iḡḡgal. An̄ib u, God kam̄iḡ n̄ipe kal̄ip aḡ dan̄ m̄idagōp.

19 Nan si nan naj̄ n̄ihōn n̄ihōn ḡipal gau kale nable gagōp. An̄ib u, kale nan si nan naj̄ abōnamō ḡi dam dam, uri nan si nan naj̄ hain n̄ibō r̄imnap gun a gōm rap̄in haḡōwalō ḡilō arab.

20 Pen nōḡ Kraiḡ manō aij u hag ḡin̄o n̄iḡ udpe u, Kraiḡ kale naḡi adō an̄ibu ḡim̄im a gōp kal̄ōp hag ḡin̄o n̄iḡḡpim.

21 Kal̄ōp Jiḡas manō n̄iḡō u nōp hag ḡin̄o n̄iḡbim me.

22 Nan si nan naj̄ nōḡ ḡim̄idim u, gas̄i r̄im̄id m̄idmagō kale gac ḡinab. An̄ib u, nan si nan naj̄ ḡim̄idim u bōḡ nōp arō ḡim̄im. *

23 Gas̄i aij ḡisōn n̄ibō adō u nōp n̄iḡmim. *

24 Pen God gō n̄bi b̄i ḡisōn n̄ibō m̄idaimim rō lōp. An̄ib u, naḡi ḡisōn n̄ibō adō u ud halu l̄imim, God kam̄iḡ aij m̄iḡdōp rō u, God n̄ipe uḡ ke m̄iḡdōp rō u m̄idaimim. *

25 An̄ib u, hon magōḡhalō Kraiḡ haḡ roman̄ n̄ipe aḡi nōp m̄idpun u me, kale magōḡhalō n̄bi b̄i gau kal̄ip piral hagm̄idim u arō ḡim̄im, manō n̄iḡō nōp hagmim. *

26 N̄in r̄imnap n̄bi b̄i kal̄ōp ḡi naj̄ ḡilō kale mulu lugnab. Pen mulu lugō, nan si nan naj̄ gagmim. An̄ig gōl mulu n̄iḡōl ḡi m̄idpe n̄iḡōl ḡi, s̄idō wad aragn̄im. *

27 Wasō u, Seden kal̄ōp gas̄i naj̄ ḡō, nan si nan naj̄ ḡimim rō lōp.

28 N̄bi b̄i nan si udm̄idal gau hainō nan si udagōl; klō ke wōg gōm nan m̄iḡdō n̄iḡōl ḡi, r̄imnap n̄bi b̄i mōg gep rō gau kal̄ip ḡōl.

29 Manō hagn̄ig gabim u, manō naj̄ r̄imnap hagagmim. Manō aij n̄bi b̄i n̄iḡōm, God n̄ip c̄ig aij gōl rō l̄in̄im gau nōp hagmim. *

30 God ḡin̄ hain u han̄ip bōḡ nōp udnabin a gōm n̄iḡ lōm, Ana Uḡ n̄ipe u nōḡ yuō apōm

* 4:6: 1Ko 12:6 * 4:7: Ro 12:3,6 * 4:8: Sam 68:18 * 4:9: Jon 3:13 * 4:11: 1Ko 12:28 * 4:13: Kol 1:28 * 4:15: Kol 1:18; 2:19 * 4:17: 1Pi 1:14; Ro 1:21 * 4:22: Ro 8:13; Kol 3:9 * 4:23: Ro 12:2 * 4:24: Jen 1:26; Kol 3:10 * 4:25: Kol 3:8-9; Sek 8:16 * 4:26: Sam 4:4; Jem 1:19-20 * 4:29: Kol 4:6 * 4:30: Ais 63:10; 1De 5:19; Ep 1:13-14

kalöp anj danj m+ðöp u me, najj g+mim God Ana U† n†p marö ñagmim. *

³¹ Hibur najj gö, n†bi b† r+mnap n†nje mulu lugö, kal jumim, manö pen pen hagmim, n†bi b† hag jumim, g† najj g+mim g+pim u magöñhalö arö g+mim. *

³² Pen pen mög n†ñmim, m+ðmagö l†mim. Kale Kraiss lau adö m+ðpe, God kalöp nan si nan najj g+pim u n†ñöm arö göp rö u, kale u rö nöp pen n†ñmim arö g+mim pen n†ñmim arö g+mim g+mim. *

5

Mailö adö u ajaiu

¹ Kale God ñ† pai m+ðmagö aij n†pe m+ðpim u, n†pe göp rö g+mim. *

² Kraiss han†p n†bi b† m+ðmagö löm, God n†p nan dap sabe g†lö hal†? aij auöp rö u, han†p nan a göm mab ba lanj uma. Kraiss ga an†bu n†ñmim, kale ke an†b unbö rö nöp n†bi b† gau kal†p m+ðmagö löl g† m+ðaimim. *

³ Pen God n†bi b† n†pe ke yab† m+ðpim u, n†bi si b† si g+mim, gau ajmim halöwalö g+mim, nan aij kale gau yad udnam a g+mim, nag† adö an†bu rö magöñhalö böñ nöp arö g+mim.

⁴ Urañañ haggmim, ñ†loñ l†mim, manö najj haggmim gaggmim. Manö an†bu rö hagagep yab†. Kale pen God n†p aij a göp a g+mim.

⁵ N†? aij g+mim: n†bi si b† si g†pal n†bi b† gau abe, gau ajöm halöwalö g†pal n†bi b† gau abe, nan aij kale gau yad udnam a g†pal n†bi b† gau abe kale God Kraiss apil m†hau ram m†ñöñ kumi kabö adö lanj abad m+ðpil au aragnaböl yab†. Kale nan si nan najj an†b gau gas† n†ñbal u, nan an†b gau god kale rö löp. *

⁶ Nag† najj hagaj†n an†b gau, n†bi b† r+mnap kalöp piral hagöm hagnaböl, “Nan an†b gau nan si nan najj wasö,” a g†naböl. Kalöp piral haglö n†ñmim rö löp u, n†ñ aij g+mim manö kale udaggmim. Nan si nan najj hagaj†n an†b gau g†pe, God kal juöm kalöp g† najj yab† g†nab. *

⁷ Manö kal†p n†ñmim kal†p aip ajaggmim.

⁸ Nöd s†bön anj gau m+ðm+ðim u pen m†ñi B† Kub n†bi b† n†pe l†mim mailö n†pe adö u m+ðpim. M†ñi mailö n†pe adö u m+ðpim rö, n†bi b† mailö adö u ajpal rö ajmim. Mailö ñ† pai rö m+ðaimim. *

⁹ Mailö magö u nan aij aij iru nöp p†lnab: g† aij gep magö ke ke iru yab† p†lnab; nan n†hön n†hön God n†ñö aij g†nab nan gau

magöñhalö p†lnab; nan n†hön n†hön n†ñö nöp m+ðöp pör nöp p†lnab.

¹⁰ God n†p aij g†ñ†m adö u nöp n†ñ aij g+mim g†pe arn†m.

¹¹ S†bön yanj ajöm nan si nan najj g†pal u kale aip gaggmim. Nan si nan najj g†pal u mailö adö u hagpe n†ñöl.

¹² Kale nan si nan najj pi göl g†pal u, hon nan an†b gau manö nöp hagnabun u, nable g†nab.

¹³ Ram ruö magöñhalö waiö n†ñbun. An†b u rö, God mailö n†pe auö, nan n†hön pi göm g†pal u waiö n†ñnaböl. *

¹⁴ Mailö auö, magöñhalö n†ñbun. Adö an†bu nöp, n†bi b† r+mnap haggal, “Ne umöl m+ðpan u, m†ñi urakö,

Kraiss mailö n†pe u nöp mailö pak ñ†nab,” a g†pal. *

¹⁵ An†b u, n†bi b† r+mnap manö n†ñagöm halöwalö g†pal rö gaggmim. N†? aij g+mim g† m+ðaimim. *

¹⁶ N†bi b† nan si nan najj nöp g†pal ñ†n an†bi, kale pör nöp n†ñ aij g+mim g† aij g+mim.

¹⁷ An†b u, b† hau† rö gaggmim; B† Kub n†p aij g†nab adö u nöp n†ñmim g+mim.

¹⁸ ñ†g wain ñ†nje, hau† alagn†m; adan an†bu arnabim lug paknabim. Pen, God Ana apöm han†p anj danj ajman†n†m, a g+mim God n†p sabe geinabim u aij. *

¹⁹ God Manö ad†ñ Sam a g†pal gau r+mnap pen pen hagöl g†, Kraiss manö aij u k†map ap pen pen hagöl g†, B† Kub hib n†pe dap raneb k†map ap pen pen hagöl g† g+mim. Aij a gö n†ñöl g†, m+ðmagö kale anj danj k†map r+mnap B† Kub n†p haggmim. *

²⁰ B† Kub hon Jissas Kraiss n†bi b† n†pe m+ðpim u me, nan n†hön n†hön g†ñ†m, kale pör nöp nan magöñhalö gau Bapi God n†p aij a göl g† m+ðaimim. *

²¹ Kraiss B† Kub hon m+ðöp a g†pim u me, añ mam Kraiss n†bi b† n†pe m+ðpim gau pen pen ud aij g+mim. Añ mam ap manö r+mnap hagain†m u, manö n†pe udmim. *

Ber b† gau

²² Kale n†bi gau, B† Kub manö n†ñmim hain g†pim rö, nagamul b† hagöl rö n†ñmim hain g+mim. *

²³ Adö an†bu an†g göl m+ðöp: Kraiss n†bi b† n†pe gau hañ roman† n†pe ke m+ðöp; n†pe ke nab†c m+ðöp. Kraiss n†bi b† n†pe ud kam†ñ yuöp. Kraiss n†bi b† udöm nab†c m+ðöp rö, b† gau n†bi kale udöm nab†c m+ðpal. *

* 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mad 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13

1Ko 6:9-10; Kol 3:5 * 5:6: Kol 2:4,8; Ro 1:18 * 5:8: Ep 2:13; Kol 1:13; 1Pi 2:9; Jon 12:36 * 5:13: Jon 3:20-21

* 5:14: Ais 26:19; Ro 13:11 * 5:15: Kol 4:5 * 5:18: Luk 21:34 * 5:19: Kol 3:16 * 5:20: Kol 3:17 * 5:21:

1Pi 5:5 * 5:22: Kol 3:18; 1Pi 3:1 * 5:23: 1Ko 11:3; Ep 1:22

* 5:1: Mad 5:48 * 5:2: Hib 10:10; Eks 29:18 * 5:5:

²⁴ Krais n̄bi b̄ n̄pe gau kal̄p hagō manō n̄pe hain ḡpal rō, n̄bi gau, b̄ kale gau hagōl rō magōḡhalō hain gōl.

²⁵ Pen kale b̄ gau, Krais n̄bi b̄ n̄pe gau m̄dmagō lōm uma rō n̄ḡmim, n̄bi kale gau u rō nōp m̄dmagō yab̄ḡ l̄mim. *

²⁶⁻²⁷ Krais n̄bi b̄ n̄pe gau m̄dmagō lōm uma u, cōc n̄pe u n̄p manō n̄pe hagōm, n̄ḡ lōm, uḡ maḡḡ ḡ aij gōm, cōc mailō halō, gac pro ap, nan naij pro ap, manō pro ap wasō yab̄ḡ, uḡ nōp m̄dō, n̄pe udōm n̄p ke n̄nab. *

²⁸ An̄b unbō rō nōp, kale b̄ gau n̄bi kale gau kal̄p m̄dmagō l̄mim. Hañ romanḡ kale ke ḡ aij ḡpim rō, n̄bi kale gau u rō nōp ḡmim. B̄ n̄bi n̄pe m̄dmagō lōp u, n̄pe ke m̄dmagō lōp.

²⁹ Hañ romanḡ hon u mulu kal n̄ḡagpun; ke n̄ḡno aij gō, nan magō n̄l ḡ n̄l ḡ abad m̄d aij nōp ḡpun. An̄b unbō rō nōp, Krais n̄bi b̄ n̄pe abad m̄dōp.

³⁰ N̄ḡhōn ḡn̄ḡ: hon Krais hañ romanḡ n̄n kid ma kid n̄pe gau rō m̄dpun.

³¹ Pen God Manō u kal̄ k̄l̄n̄ r̄kōm hagla, “B̄ ap n̄bi udn̄ḡ, n̄me nap kal̄p arō gōm, n̄bi udōm j̄m n̄l m̄dmil, hañ romanḡ añ̄ rō lō m̄dpil,” a ḡla. *

³² Manō an̄bu ḡ ap m̄dōp pen kale nōd n̄ḡagm̄dal. Yad gas̄ n̄ḡbin manō an̄bu Krais abe n̄bi b̄ n̄pe gau abe hagab. *

³³ Pen kale b̄ gau magōḡhalō, hañ romanḡ kale u ke m̄dmagō l̄bim rō, n̄bi kale gau u rō nōp m̄dmagō l̄mim. Kale n̄bi gau magōḡhalō, nagamul b̄ manō kale udmim.

6

N̄i pai gau; n̄me nap gau

¹ Kale n̄i pai gau, B̄ Kub hain ḡpim rō, name nap manō hagōl rō udmim. Naḡ aij me adō an̄bu. *

² God manō unbō s̄idu? laḡ haga u hagōm haga, “Name nap b̄ kal̄p ud aij ḡmim, hagmil rō ḡmim,” a ga. Pen God manō an̄bu nōp hagōm manō ap halō hagōm haga, “Kale unbō geinabim, yad kalōp nan aij ap n̄nabin,” a ga. *

³ God haga, “An̄ḡ ḡnabim u, ȳḡḡd umagnabim; m̄nōḡ nabōḡ adō ḡ ḡ m̄lō padō m̄dmim, m̄d aij ḡnabim,” a ga.

⁴ Pen nap b̄, n̄i pai kale gau m̄d aij ḡlanḡ a ḡmim, kal̄p pa j̄ n̄ḡeb rō manō u rō hagagmim. An̄ḡ ḡpe, n̄i pai kale gau pa j̄ n̄ḡōm, manō hagnabim rō n̄ḡagnabōl. Pen n̄i pai kale gau kub ḡlō n̄ḡōl ḡ, kale

nap b̄ God Manō hag n̄i aij ḡmim, naḡ aij adō an̄bu hag n̄l ḡ m̄dmim. *

B̄ naḡ wōg ḡpal gau; b̄ kub kal̄p abad m̄dpal gau

⁵ Pen kale n̄bi b̄, b̄ kub kalōp mani rau dap l̄lō kal̄p naḡ wōg ḡ n̄m̄ḡdim gau, Krais manō hagō, p̄n̄ḡ ḡmim ud aij ḡpim rō, b̄ kub kale m̄nōḡ nabōḡ adō ḡ i gau manō haglō, kale u rō nōp p̄n̄ḡ ḡmim ud aij ḡmim. *

⁶ B̄ kub gau n̄ḡm̄dlō n̄ḡōl ḡ, wōg ḡ aij ḡno, kal̄p aij ganḡ a ḡmim gas̄ an̄bu nōp n̄ḡagmim; Krais n̄p naḡ wōg ḡbep rō, God n̄p aij ganḡ a ḡmim, p̄r wōg ḡ aij ḡmim.

⁷ N̄bi b̄ m̄nōḡ nabōḡ ḡ i kal̄p nōp wōg gabun a ḡmim n̄ḡagmim; B̄ Kub u n̄p wōg gabun a ḡmim, aij gō n̄ḡōl ḡ wōg ḡmim.

⁸ Kale n̄ḡbim, n̄bi b̄ naḡ wōg ḡpal gau abe n̄bi b̄ gas̄ kale ke n̄ḡōm wōg ḡpal gau abe, B̄ Kub wōg kale n̄ḡōm, wōg ḡ aij geinabōl u kal̄p u rō nōp pen n̄nab. *

⁹ Pen kale b̄ kub n̄bi b̄ han̄p naḡ wōg ḡlanḡ a ḡmim mani rau dap l̄bim gau kal̄p ḡ aij ḡmim. Manō klō hagpe p̄n̄ḡ gōl ḡ wōg gagōl. B̄ Kub kumi kabō adō laḡ m̄dōp u, n̄pe n̄bi b̄ naḡ wōg ḡpal B̄ Kub kale abe, n̄bi b̄ kal̄p abad m̄dpal B̄ Kub kale abe m̄dōp. B̄ Kub n̄pe n̄bi b̄ gau kub, n̄bi b̄ gau pro, a gōm n̄ḡagōp; amgō ḡlō n̄pe u ad̄p ad̄p m̄dpal n̄ḡōm n̄pe goḡ ap aka goḡ ap aragnab. *

Wim po God n̄b u t̄hu magum ḡ aij gun m̄daium

¹⁰ Manō hag nabōḡ jun̄ḡ gabin i n̄ḡ aij ḡmim. B̄ Kub n̄p c̄ḡ ḡpe, n̄pe klō n̄pe kalōp n̄n̄m.

¹¹ Seden han̄p p̄r ḡ naij ḡn̄ḡ gōp u, wim po nan God han̄p n̄b gau magōḡhalō ud rol ḡmim, adan ramō au ul̄ḡn̄ l̄ m̄d aij gaimim. *

¹² N̄bi b̄ hañ romanḡ hagate m̄dōp gau aip pen pen gagabun. K̄jaki aiōn pi nan naij gau b̄ kub kale ḡ ke ke kumi kabō laḡ abad m̄dōm, s̄b̄ōn yanḡ ajpal gau aip pen pen gabun. *

¹³ An̄b u, wim po nan God han̄p n̄b gau magōḡhalō ud rol ḡ aij ḡmim m̄dpe me, n̄n̄ b̄s̄lam m̄dpe u auō, klō ḡmim nōp m̄dpe, nan r̄m̄nap kalōp gōl rō lagnab.

¹⁴ An̄b u, God Manō n̄ḡō u, dip naḡ rō p̄ḡ ḡ aij ḡmim. Abad alnabōl a ḡmim, p̄r nōp kabō rō gep magō u, sior p̄dōḡ l̄bal rō, ud pab̄ḡ ba kale u l̄mim. *

* 5:25: Kol 3:19; 1Pi 3:7 * 5:26-27: 2Ko 11:2; Kol 1:22; Dai 3:5 * 5:31: Mad 19:5 * 5:32: Rep 19:7 * 6:1: Kol 3:20 * 6:2: Eks 20:12 * 6:4: Kol 3:21; Sam 7:4; Pro 22:6 * 6:5: Kol 3:22-23; Dai 2:9-10; 1Pi 2:18 * 6:8: 2Ko 5:10; Kol 3:24-25 * 6:9: Kol 4:1; Ro 2:11 * 6:11: Ro 13:12; 2Ko 10:4 * 6:12: 1Pi 5:8-9 * 6:14: Ais 11:5; 59:17; 1De 5:8

¹⁵ Ma r̄rup l̄bal r̄o, God aip j̄im ñ̄ol m̄idep man̄o aij u ud armim. N̄ibi b̄ r̄imnap kal̄ip man̄o aij an̄ibu hagn̄ig p̄or ḡi j̄in ḡi m̄idmim, gas̄i an̄ibu n̄op n̄ijmim ma r̄rup r̄o l̄mim.*

¹⁶ Hātaun r̄ij albal r̄o, God han̄ip abad m̄ideinab a ḡimim n̄ip gas̄i n̄ij ud̄ol ḡi m̄idpe me, n̄ipe ḡo B̄i Naij Gep po n̄ipe mab r̄o in̄o n̄ij̄ol ḡi alnab gau b̄oñ n̄op hon ḡinab. Gas̄i an̄ibu n̄op n̄ijmim, hātaun r̄o r̄ij ḡimim.

¹⁷ Usaj̄il p̄id̄oñ bad l̄bal r̄o, God kal̄op m̄og n̄ij̄om ud kam̄ij̄ yūop gas̄i u, ud nab̄ic ad̄o lañ usaj̄il bad r̄o l̄mim. Ru m̄il̄o k̄id ud arbal r̄o, God Ana ru m̄il̄o k̄id kal̄op ñ̄ob u ru m̄il̄o k̄id r̄o ud armim. God Ana ru m̄il̄o k̄id u God Man̄o n̄ipe me.*

¹⁸ Ana n̄ipe gas̄i ñ̄o n̄ij̄ol ḡi, God n̄ip man̄o ad̄o ke ke hag n̄ij̄ol ḡi m̄idaimim. Gas̄i hal̄o m̄idmim, n̄ibi b̄i Krai lau ad̄o m̄idpal gau maḡoñhal̄o God n̄ip p̄or n̄op sabe ḡol ḡi m̄idaimim.*

¹⁹ Ȳip u r̄o n̄op God n̄ip sabe ḡipe, ȳip abad m̄id̄om man̄o maḡo n̄ipe ke ȳip ñ̄o n̄ij̄ol ḡi, p̄iñ̄ij̄ gagem, Krai man̄o aij n̄od n̄ij̄agm̄idal u, n̄ibi b̄i gau kal̄ip hāl̄owal̄o hag ñ̄inam.*

²⁰ Yad Krai b̄i n̄ipe m̄idem, man̄o aij n̄ipe u n̄op hag ajain̄o ȳip naḡi l̄l̄o m̄idpin u, pen God n̄ip sabe ḡipe yad p̄iñ̄ij̄ gagem hāl̄owal̄o hag ñ̄inam. Yad u r̄o n̄op ḡinam aij.*

Man̄o nab̄oñ maḡo r̄imnap

²¹ Pen yad aiḡol r̄o gem m̄idpin u, w̄og n̄ih̄on n̄ih̄on ḡipin u, mam aij hon Dijikas, b̄i God n̄ip p̄or n̄op w̄og ḡi aij ḡop u, am jak̄om kal̄op maḡoñhal̄o hag ñ̄inab.*

²² Hon aige r̄o m̄idpun u, Dijikas am̄om haḡo n̄ij̄mim, gas̄i hal̄o m̄idaimim, a gem, n̄ip m̄idpim au yuabin.

²³ Bap̄i God B̄i Kub Jisas Krai apil m̄ihau kal̄op abad m̄id̄l̄o n̄ij̄ol ḡi, God Man̄o n̄ij̄ ud p̄id̄oñ ḡol ḡi m̄idmim, añ mam gau aip agam̄ij̄ m̄idmim, pen pen m̄idmaḡo l̄i m̄idaimim.

²⁴ B̄i Kub hon Jisas Krai n̄ip m̄idmaḡo l̄ol ḡi n̄op m̄idpim gau, God kal̄op maḡoñhal̄o m̄og n̄ij̄om ud aij yab̄iñ ḡin̄im.

* 6:15: Ro 10:15

* 6:17: Hib 4:12

* 6:18: Luk 18:1; Kol 4:2; 1De 5:17

* 6:19: Kol 4:3-4; 2De 3:1

* 6:20:

2Ko 5:20; Plm 9

* 6:21: Ap 20:4; Kol 4:7-8; 2Di 4:12

Pilipai Pol Pilipai n̄ibi b̄i kal̄ip k̄op kal̄i kliñ r̄ika

¹Yad Pol. Dimodi hol m̄ihōj Kraiſ Jisas n̄ip w̄og ḡipul r̄o, n̄ipe ap̄om m̄id̄o n̄iñōl ḡi, kal̄op k̄op i kal̄i kliñ r̄ikabin. Kraiſ Jisas n̄ip c̄ig ḡimim n̄ibi b̄i n̄ipe daun kub Pilipai gau m̄id̄pim kal̄op maḡōñhal̄o k̄op i kal̄i kliñ r̄ikabin. Kal̄op maḡōñhal̄o, Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄id̄pim gau; Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe abad m̄id̄pim b̄i kub gau; b̄i abad m̄id̄ep gau kal̄op w̄og ḡi ñ̄ibim n̄ibi b̄i gau; kal̄op maḡōñhal̄o man̄o an̄ibi hagabin. *

²God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kal̄op m̄og n̄iñmil ud aij ḡil̄o, m̄id̄ aij ḡimim.

Pol Kraiſ n̄ibi b̄i Pilipai gau sabe ḡom, God n̄ip aij a ga

³Yad kal̄op gas̄i n̄iñem God yad n̄ip aij a gabin.

⁴⁻⁵God n̄ip n̄iñ udpe ñ̄in u r̄ikō, yad Kraiſ man̄o aij u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄im̄idin u, kale p̄or ȳip ḡi ñ̄im̄idim. An̄ib u, kal̄op maḡōñhal̄o God n̄ip sabe gem, yad p̄or n̄op m̄iñ m̄iñ gem sabe ḡipin.

⁶Yad n̄iñbin, God kal̄op n̄od n̄ibi b̄i n̄ipe uda u, kal̄op ar̄o gagnab me; n̄ipe w̄og aij an̄ibu ḡi dam dam kal̄op abad m̄id̄ dam dam, Kraiſ Jisas ado ḡi aunab. *

⁷Yad n̄od gau gau aramem, Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ainō, n̄ibi b̄i r̄imnap man̄o pen pen hagl̄o n̄iñōl ḡi, yad kal̄ip aip man̄o hag am̄i ap̄il gem, Kraiſ man̄o aij u man̄o n̄iñō yab̄iñ m̄id̄op u hag ñ̄i ajm̄idin abe, m̄iñi aui naḡi m̄id̄pin u abe, God ȳip hag l̄o w̄og n̄ip ḡim̄idin u, kale maḡōñhal̄o p̄or n̄op ȳip ḡi ñ̄im̄idim. An̄ib u, yad kal̄op m̄id̄maḡo lem, gas̄i n̄iñōl ḡi n̄op m̄id̄pin me.

⁸God n̄iñōb Kraiſ Jisas kal̄op m̄id̄maḡo l̄op r̄o u, yad kal̄op an̄ib unb̄o r̄o n̄op m̄id̄maḡo l̄bin.

⁹Yad God n̄ip sabe gem haggin, kale pen pen m̄id̄maḡo l̄i m̄id̄pe, m̄id̄maḡo lep maḡo u kub ḡo n̄iñōl ḡi, kale man̄o n̄iñō u gas̄i n̄iñ aij ḡimim, man̄o ud as̄ik ḡi aij yab̄iñ ḡinabin.

¹⁰An̄ib u, adan mai adan aij yab̄iñ u n̄iñ aij ḡimim, adan aij yab̄iñ ad̄o an̄ibu n̄op arammim, aij yab̄iñ ḡop ad̄o u n̄op ḡi m̄id̄pe me, kal̄op man̄o ap̄ m̄id̄ageinab n̄iñōl ḡi Kraiſ ado ḡi aunab. *

¹¹An̄ib u, Jisas Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄ip ḡi ñ̄o, kale ḡi aij ḡipal r̄o u, n̄ipe kal̄op u r̄o n̄op ḡo, kale ḡi aij ḡol ḡi n̄op m̄id̄pe, n̄ibi b̄i gau n̄iñom God h̄ib n̄ipe hagl̄o ad̄o arn̄im.

Pol naḡi l̄ila au m̄ideia pen Jisas man̄o aij u kub ara

¹²Pen añ mam b̄i n̄iñim! Kraiſ man̄o aij u n̄iñaglan̄ a ḡom, ȳip naḡi l̄ila u pen naḡi m̄id̄pin r̄o, Kraiſ man̄o aij u am̄om kub ar̄op.

¹³N̄ibi b̄i gapman b̄i kub Sisa n̄ip w̄og ḡi ñ̄ibal gau maḡōñhal̄o abe, n̄ibi b̄i ȳihar̄iñ gau iru n̄op abe, yad Kraiſ man̄o u n̄op hag ñ̄in̄o, ȳip naḡi l̄ibal u n̄iñbal. *

¹⁴Pen yad naḡi m̄id̄pin u me, añ mam iru yab̄iñ n̄op B̄i Kub n̄iñ ud p̄id̄ōñ ḡom, p̄iñiñ gaḡom, kl̄o ḡom God Man̄o u waīo hag ñ̄ibal.

¹⁵N̄iñō n̄op, r̄imnap ȳip mulu luḡo, hon u r̄o n̄op ḡino, hon h̄ib kub m̄ideian̄ a ḡom, Kraiſ man̄o hag ñ̄ibal. Pen r̄imnap, ȳip gas̄i n̄iñ aij ḡom, Kraiſ man̄o hag ñ̄ibal.

¹⁶God ȳip hag l̄o, Kraiſ man̄o aij u man̄o n̄iñō yab̄iñ m̄id̄op u hag ñ̄ibin u n̄iñom, ȳip m̄id̄maḡo l̄om, kale u r̄o n̄op Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal.

¹⁷Pen n̄ibi b̄i ȳip mulu luḡo Kraiſ man̄o hag ñ̄ibal gau, gas̄i m̄ih̄op m̄id̄o, ȳip ḡil̄o u tham m̄ideinabin, kale pen h̄ib kub udnab̄ol a ḡom, an̄ig ḡipal.

¹⁸Pen u man̄o m̄id̄aḡop! Kale ȳip gas̄i aij n̄iñom Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal aka ȳip gas̄i naij n̄iñom Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal u, nan kub u kale Kraiſ man̄o aij u hag ñ̄ibal. An̄ib u, yad m̄iñ m̄iñ ḡipin.

Pol, Kraiſ ȳip abad m̄ideinab, a ga

Yad m̄iñ m̄iñ ḡipin u, hain̄o u r̄o n̄op m̄iñ m̄iñ ḡinabin.

¹⁹Yad n̄iñbin, kale God n̄ip sabe ḡol ḡi m̄id̄pe, Jisas Kraiſ Ana n̄ipe ȳip abad m̄id̄o, yad naḡi m̄id̄pin i h̄ōñ arnabin. *

²⁰Pen ȳip aij ḡinab u, yad nan n̄ih̄on n̄ih̄on ḡinabin, kam̄iñ m̄ideinabin aka umnabin, yad gas̄i hal̄o m̄idem hañ roman̄ yad kl̄o gem Kraiſ man̄o aij n̄ipe u hag ñem, h̄ib n̄ipe u hagn̄o ad̄o ar̄o n̄iñōl ḡi yad nable gagn̄im. N̄od an̄ig ga u, hain̄o an̄ib unb̄o r̄o n̄op ḡin̄im u aij.

²¹Kam̄iñ yad u Kraiſ me; umnabin u, m̄iñi m̄id̄pin r̄o was̄o, m̄id̄ aij yab̄iñ ḡinabin. *

²²Hañ roman̄ an̄ibi kam̄iñ m̄ideinabin u, w̄og ḡin̄o nan maḡo r̄imnap p̄iñab. An̄ib u, yad umnabin aka m̄ideinabin u n̄iñagpin.

²³An̄ib u, yad gas̄i m̄ih̄op m̄id̄op, pen umem am Kraiſ aip m̄ideinam a ḡi gas̄i n̄iñbin. An̄ig ḡib̄op, ȳip aij yab̄iñ ḡib̄op. *

²⁴Pen gas̄i yad ap̄ m̄id̄op u, hañ roman̄ an̄ibi m̄idem, kal̄op ḡi ñ̄o, m̄id̄ aij ḡimim u nan kub.

²⁵An̄ib u, yad ke gas̄i kl̄o n̄iñbin u, umagnabin; kal̄op ḡi ñ̄in̄o, Kraiſ man̄o aij

* 1:1: Ap 16:12-40 * 1:6: 1Ko 1:8 * 1:10: 1De 5:23 * 1:23: 2Ko 5:8

* 1:13: Ap 28:30 * 1:19: 2Ko 1:11 * 1:21: Gal 2:20

nɪpe u nɪŋ ud aij göl gɪ, nɪp cɪg pɪdöŋ göl gɪ, gɪ dammim, mɪñ mɪñ göl gɪ mɪdeinabim.
26 Anɪb u, kale mɪdpim u kauyarŋ am- jakem seg mɪdeinabun u, kalöp aij gö, Jisas Kraiss mɪñ mɪñ yabɪl göl gɪ mɪdeinabim.

Kale pɪñɪŋ gagmim

27 Pen nan kub u, Kraiss manö aij u hagöp rö nöp nɪŋmim gɪ aij gɪmim. Anɪg geinabim u, yad mɪdpim u nɪnabin aka gai i mɪdnö manö auö, kale gasɪ aɪñ nöp nɪŋmim, klö yabɪl wög jɪm ñöl gɪmim, Kraiss manö aij u nɪŋ ud pɪdöŋ gɪmim, nɪbi bɪ gau hag ñɪnabim.*

28 Pen nɪbi bɪ kalöp gɪ najj gɪpal gau nɪŋmim, pɪñɪŋ gagmim. Jɪm ñöl mɪdmim pɪñɪŋ gagpe, kale nɪŋnaböl, God kalɪp al pak löm, kalöp pen ud kamɪŋ yunab.

29 God nan aij ap kalöp ñöb u, kale Kraiss nɪp nɪŋ udpim. Pen God nan aij ap kalöp ñöb u, kale Kraiss nɪbi bɪ nɪpe mɪdmim, nɪbi bɪ rɪmnap kalöp mulu lugajɪp kale ilön udpim.*

30 Yad bɪ nɪpe mɪdnö yɪp gɪ najj gɪpal rö, mɪñ kalöp u rö nöp gɪpal. Kale aip mɪdnö yɪp gɪ najj geila uŋham mɪdmɪdin u amgö kale ke nɪŋbim. Mɪñi u rö nöp, yɪp gɪ najj gɪpal u, nɪbi bɪ rɪmnap kalöp manö hag ñɪlö, nɪŋbim.

2

Añ mam gau kalɪp mɪdmagö lun

1 Kraiss kalöp mög nɪŋöm udöp u me, kale pɪdöŋ lɪmim gasɪ iru nɪŋagpim. Kraiss kalöp mɪdmagö löp u me, kale gasɪ halö mɪdpim. Ana nɪpe kalöp aŋ dan mɪdöp u me, kale nɪp jɪm ñöl mɪdmim, añ mam gau pen pen mög nɪŋmim ud aij gɪpim.

2 Anɪb u, gasɪ adö aɪñ nɪŋmim, pen pen mɪdmagö lɪmim, gasɪ kale jɪm ñöl mɪdaimim. Anɪg geinabim me, yɪp aij yabɪl gɪnab.

3 Hon nɪbi bɪ kub mɪdno, nɪbi bɪ rɪmnap hanɪp nɪŋöm hib hon haglö adö aran, a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. Hon nöp nɪbi bɪ kub, nɪbi bɪ rɪmnap gau nɪbi bɪ pro a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim. Nɪbi bɪ gau magöŋhalö ud aij gep nɪbi bɪ mɪdpal a gɪ gasɪ u nɪŋmim.*

4 Hon nöp mɪd aij gun a gɪmim gasɪ u nɪŋagmim; nɪbi bɪ rɪmnap u rö nöp mɪd aij gɪlan a gɪmim gasɪ u nɪŋmim.*

Kraiss Jisas gasɪ nɪŋöm ga rö u gɪmim

5 Kraiss Jisas gasɪ nɪŋöm ga rö u gɪmim:
6 Kraiss Jisas hadame dagol gau pör nöp God mɪdöp rö nöp mɪdöp u pen God klö mɪdöp rö u,

adɪp adɪp mɪdaiul a gɪ gasɪ u nɪŋaga.*

7 Gasɪ nɪpe ke nɪŋöm, nan nɪpe magöŋhalö gau arö gem, bɪ nagɪ wög gep rö mɪdeinam a gö, nɪme nɪp yag dauö ñɪŋarŋ ap nöp löm, nɪbi bɪ mɪdpal rö nöp mɪdeia.*

8 Pen gasɪ yad ke nɪŋem gɪnam a göm gaga; God haga rö nöp gɪ dam arö nɪŋöl gɪ, bɪ najj yabɪl kalɪp pen ilön ñɪbal rö u, nɪp mab kros ba lan al pak lɪlö uma.*

9 Kraiss ga anɪbu, God nɪp dam ram mɪnöŋ kumi kabö adö lan au löm, nɪp hib ke yabɪl hib adö lan mɪdöp ap ñö, hib magöŋhalö hib nɪpe mo gau mɪdpal.*

10 Anɪg ga u, Jisas hib nɪpe dap rannɪg, kale magöŋhalö, kumi kabö adö lan au mɪdpal gau abe, mɪnöŋ naböŋ adö il i mɪdpal gau abe; mɪnöŋ naböŋ mo gau mɪdpal gau abe; kugom yɪmöm,*

11 kale magöŋhalö waiö hagöm, Jisas Kraiss nɪpe Bɪ Kub mɪdöp a gɪnaböl.

Manö anɪbu hageinaböl u, Bapi God mailö aij nɪpe u nɪŋnaböl.*

Hapö mailö paköp u rö, mailö göl gɪ mɪdaiun

12 Anɪb u, nɪbi bɪ mɪdmagö yad gau. Kale aip mɪdainö ñɪn u, manö hagnö nɪŋmim gɪmɪdim. Pen mɪñi gai i mɪdpin u, manö kalöp hagabin anɪbi, anɪb unbö rö nöp nɪŋmim gɪmim. God nɪbi bɪ nɪpe ram mɪnöŋ kumi kabö adö lan au ud arnab a ga manö aij u manö hon a gɪmim, pör nöp God nɪp gasɪ aij nɪŋmim, nɪpe hagöp rö nöp nɪŋmim, klö yabɪl gɪ mɪdaimim.

13 God nɪpe nöp klö göm mɪdmagö kale aŋ dan gasɪ ñö, nɪp aij gɪnab adö u gun a gɪmim anɪg gɪpim.

14 Mulu lugö, pen pen hagagmim.

15-16 Kale anɪg gɪmim, ram mɪnöŋ il i mɪdmim, nɪbi bɪ najj yabɪl nan si nan najj gɪmɪdal gau aip mɪdpim u pen kale God ñɪ pai nɪpe aij yabɪl asɪŋ mɪdagöp mɪdeinabim. Kamɪŋ ñeb manö u ud nɪbi bɪ nan si nan najj gɪmɪdal gau kalɪp ñɪmim, gapɪ magö kumi kabö lan ñɪ lab rö u, kale mailö ñɪ lɪmim. Anɪb u, Kraiss ado gɪ aunab ñɪn u, Kraiss manö aij kalöp pör hag ñɪbin u, hagnö pak lɪ aragöp, nɪŋöm adö anɪbu nöp gɪpal a gem, mɪñ mɪñ yabɪl gɪnabin.*

17 Kale God nɪp nɪŋ udpim u, nɪp nan pak sabe gɪ ñɪlö nɪp aij göp rö u göp. Pen Kraiss manö aij u pör hag ñɪnö yɪp al pak lɪlö hagape yad lugnab u, manö mɪdagöp.

* 1:27: Ep 4:1; 1De 2:12 * 1:29: Ap 16:19-40 * 2:3: Gal 5:26 * 2:4: 1Ko 10:24 * 2:6: Jon 1:1-2; 17:5 * 2:7: 2Ko 8:9; Jon 1:14 * 2:8: Hib 5:8; 12:2 * 2:9: Ap 2:33; Ep 1:20-21; Hib 1:3-4 * 2:10: Ro 14:11 * 2:11: Ro 10:9 * 2:15-16: Dan 12:3; Plp 1:10; 1De 2:19

3

U y^har^hij ñig wain ud nan pak sabe gⁱpal adö u honj gⁱpal rö u mⁱdöp. Kale God nⁱp nⁱij udpim u nan pak sabe gep; hagape yad lugnab u ñig wain adö u honj gep. Anⁱg gö, hon se göl God nⁱp nan sabe gⁱ ñⁱno, nⁱp aij gⁱnab u nⁱjem, ñⁱñⁱ lem kalöp aip mⁱñ mⁱñ gⁱnabin.

¹⁸ Anⁱb u, kale u rö nöp mⁱñ mⁱñ gⁱmim aij gö nⁱñöl gⁱ mⁱdaimim. *

Dimodi nⁱnab

¹⁹ Kale mⁱd aij gⁱpim aka aigöl gⁱ rö mⁱdpim u nⁱñagpin. Bⁱ Kub Jisas yau a gö, söi mⁱdöp Dimodi nⁱp yunö am kalöp nⁱñöm apöm manö anⁱbu hagö, yⁱp aij gⁱnⁱm.

²⁰ Dimodi bⁱ aij, yad kalöp mög nⁱjem mⁱdmagö lⁱbin rö nⁱpe kalöp u rö nöp mög nⁱñöm mⁱdmagö löp. Bⁱ ap unbö gagöp.

²¹ Bⁱ rⁱmnap anⁱg gagpal; kalⁱp ke aij gⁱnⁱm rö gasⁱ nⁱñöm gⁱpal; Jisas Krai nⁱp aij gⁱnⁱm rö gasⁱ nⁱñöm gagpal. *

²² Dimodi nⁱpe bⁱ aij yabⁱ mⁱdöp u amgö kale ke hadö nⁱñbin. Nⁱpe ñⁱ yad rö mⁱdö, bⁱ apil mⁱhau rö Jisas manö aij u hag ñⁱ ajpul.

²³ Yad gasⁱ nⁱñbin u, söi mⁱdöp nagⁱ mⁱdpin u manö haglö nⁱjem, yⁱp nan nⁱñön gⁱnaböl manö u Dimodi nⁱp hagnö, nⁱpe amöm kalöp hag ñⁱnab.

²⁴ Gasⁱ yad u, Bⁱ Kub yau a gö, söi mⁱdöp yad ke u rö nöp mⁱdpim u nⁱnabin.

Eaprodaidas nⁱnab

²⁵ Pen kale mam hon Eaprodaidas nⁱp hag yube apöm, yⁱp abad mⁱdö nⁱñöl gⁱ, hol ami bⁱ gⁱpal rö klö gul God wög nⁱpe u jⁱm ñöl gⁱpul. Pen mⁱñⁱ nⁱp hag yunö kauyan au adö gⁱ nⁱnab. *

²⁶ Nⁱpe kalöp mⁱdmagö löm am nⁱñnam a göp. Nⁱpe nan göp a gⁱla u nⁱñmim mög nⁱñabe u nⁱpe nⁱñöm gasⁱ iru nⁱñab.

²⁷ Eaprodaidas nⁱp nan kub gö, mel uma u, God nⁱp mög nⁱñöm gö, urak ara. Pen nⁱp nöp wasö; God yⁱp u rö nöp mög nⁱña. Mam anⁱbu umböp, yⁱp mög yabⁱ gⁱböp.

²⁸ Anⁱb u, Eaprodaidas nⁱp yⁱñid yunö amjakö, kalöp aij gö nⁱñöl gⁱ, yad gasⁱ iru nⁱñbin rö nⁱñagnam.

²⁹⁻³⁰ Kale nöd mⁱlö kub gau mⁱdaibe, bⁱ yⁱp abadep ap mⁱdagö, bⁱ kale anⁱbu hagpe, Krai wög u gⁱnam a göm, apöm yⁱp abad mⁱdöm, mel öma. Bⁱ rⁱmnap unbö rö gⁱpal gau ud aij gⁱmim. Anⁱb u, nⁱpe amjakö, Bⁱ Kub nⁱp wög göp mam hon u auab a gⁱmim, nⁱp hag wⁱhai udmim mⁱñ mⁱñ yabⁱ gⁱmim.

Krai nⁱp nⁱij udpin u me, God yⁱp nⁱñöm bⁱ kamⁱij aij yad hagöp

¹ Añ mam bⁱ. Yad manö söi hag junⁱg gem, kalöp manö ap halö hagnⁱg gabin. Bⁱ Kub nⁱbi bⁱ nⁱpe mⁱdpim rö, mⁱñ mⁱñ gⁱmim. Manö kalöp nöd hagnö u, kauyan hagnam a gⁱnö, yⁱp marö gagöp. Kauyan hagnö mⁱd aij geinabim u aij.

² Kain hauⁱ gau nⁱij aij göl gⁱ mⁱdaimim. Kale nan naj yabⁱ gⁱpal. Kale hañ romanj rⁱb gⁱ dö gⁱpal.

³ Hon me God nⁱbi bⁱ nⁱpe yⁱñg göl mⁱdpun. Nⁱñön gⁱnⁱg: God Ana nⁱpe u hanⁱp aip mⁱdö, God nⁱp sabe gun. Krai Jisas nⁱp cⁱg gun aij a gö nⁱñöl gⁱ mⁱdpun u me, God nⁱbi bⁱ nⁱpe yⁱñg göl mⁱdpun. Hon hañ romanj nan gau gⁱpal gasⁱ nⁱñun God nⁱbi bⁱ nⁱpe mⁱdageinabun, a gⁱ gasⁱ nⁱñun u me, God nⁱbi bⁱ nⁱpe kabö göl mⁱdpun. *

⁴ Pen hañ romanj nan gau gⁱpal manö u hagöm, hon bⁱ kub mⁱdpun a gⁱnaböl u, yad hagnabin, kale hañ romanj nan anⁱb gau bⁱ kub wasö, yad ke nöp bⁱ kub mⁱdpin. *

⁵ Yⁱp yag dapöm ñⁱn unbö raleb u mⁱdöm, waj hañ u rⁱb gⁱ dö gⁱla. Bac itan hon Isrel, ñⁱ nⁱpe hain Benjamin il u me, yad bⁱ Hⁱbru yⁱñg göl mⁱdpin. Pen Juda lo manö hagpal u, yad bⁱ Perisi mⁱdainö rö, manö anⁱbu hagöp rö magöñhalö nⁱij aij gem gⁱ mⁱdmidin. *

⁶ Juda manö anⁱbu nⁱij damem klö yabⁱ juem, Krai nⁱbi bⁱ kalⁱp nⁱjem, gⁱ naj yabⁱ gⁱmⁱdin. Hon Juda nⁱbi bⁱ lo manö pro pro ke ke gau gⁱmⁱdin rö, bⁱ kub gau yⁱp manö ap hagöl rö laga. *

⁷ Pen hainö gasⁱ nⁱij aij gem, nöd gⁱmⁱdin adö anⁱbu nⁱij aij gem gagⁱdin u nⁱjem, Krai yⁱp göp u nöp nan aij a gⁱ gasⁱ añⁱ u nöp nⁱñöl gem, nöd gⁱmⁱdin nan gau magöñhalö nan yⁱhar^hij rö böñ nöp arö gⁱnö. *

⁸ Pen nöd gⁱmⁱdin nan gau nöp wasö. Gasⁱ yad nⁱñbin u, Krai Jisas Bⁱ Kub yad nⁱñbin u nan kub yabⁱ. Nan rⁱmnap gau magöñhalö nan yⁱhar^hij yabⁱ. Krai Jisas nⁱp wög gⁱnam a gem, nan gau magöñhalö arö gⁱnö. Krai bⁱ nⁱpe mⁱdem, nⁱp nⁱij aij gⁱnam a gem, nan gau magöñhalö acⁱp acⁱp rö nⁱñbin.

⁹ Yad Krai aip jⁱm ñöl nöp mⁱdeinam. Yad Juda lo manö adö u geinabin u, God yⁱp nⁱñöm bⁱ kamⁱij aij yad hagnab. Pen Krai nⁱp nⁱij udpin u me, God yⁱp nⁱñöm bⁱ kamⁱij aij yad hagöp. *

* 2:18: Plp 3:1; 4:4 * 2:21: 2Di 4:10 * 2:25: Plp 4:18

2Ko 11:22; Ap 23:6 * 3:6: Ap 8:3 * 3:7: Mad 13:44,46

* 3:3: Ro 2:29 * 3:4: 2Ko 11:18 * 3:5: Luk 1:59;

* 3:9: Ro 3:21-22

4

¹⁰ Anib u, Krai nɪp nɪŋ aij gem, nɪpe uraka u klō anɪbu nɪŋem, nɪpe marō kub uda u rō marō udem, nɪpe uma u rō umem,
*

¹¹ nɪpe uraka u rō God gō yad u rō nōp uraknabin.

Pol klō gōm ga

¹² Yad nan hagajɪn anɪbi magōŋhalō udem bɪ asɪŋ mɪdagōp mɪdpɪn u hagagabin. Pen Krai Jisas yɪp udō bɪ aigeg bɪ rō mɪdeinabin a gōm ga u rō udnam a gem, klō gem dip arabin. *

¹³ Añ mam bɪ. Nan aij anɪbu hadō udpin a gem hagagabin. Pen yad gasɪ añɪ ap mɪdōp. Nōd gɪmɪdin u hauɪ gem, le lōm nan aij adan au nɪŋem dip arabin.

¹⁴ God nan aij yɪp ñɪnab u udnam a gɪ gasɪ añɪ u nōp nɪŋōl gem, adan au kabō rō nōp gɪ dō gɪ amem, res pɪs gɪnab nagɪ anɪbu dip arabin. God yɪp wɪñ alōm nan aij ñɪnab u, Krai Jisas yɪp gō ram mɪnōŋ kumi kabō adō laŋ au pōr mɪdeinabin. *

¹⁵ Hon nɪbi bɪ God nɪp cɪg aij gɪ mɪdpun gau magōŋhalō, gasɪ anɪbu rō nōp nɪŋun. Pen manō adō rɪmnap gasɪ ke nɪŋeinabim u, God kalōp gasɪ yɪjɪg gōl nɪŋeb u yamnab.
*

¹⁶ Pen Krai manō aij nɪŋ udpun u arō gagun; manō anɪbu nɪŋ aij gōl gɪ gɪno arnɪm.

¹⁷ Añ mam bɪ. Yad gɪpin rō gɪ dammim, nɪbi bɪ anɪb rō gɪlō arōp gau nɪŋmim, kalɪp udmim. *

¹⁸ Nɪhōn gɪnɪg: kalōp pōr hagmɪdin rō mɪtōŋ gem kauyaŋ hagabin, nɪbi bɪ iru nōp gau nan si nan naij gōm, Krai mab kros ba laŋ uma u kauaɪ mauaɪ rō mɪdpal.

¹⁹ Kale ram mɪnōŋ naij yaŋ u arnabōl. Hañ romaŋ kale gasɪ gōp adō u nōp gasɪ nɪŋbal. Nan si nan naij gɪlō nable gɪbōp pen kale bɪ gau kalɪp waiō hagpal. Nan mɪnōŋ nabōŋ adō iɪ i mɪdōp nōp gasɪ nɪŋbal. *

²⁰ Pen ram mɪnōŋ hon u ram mɪnōŋ kumi kabō adō laŋ au mɪdōp. Kumi kabō adō laŋ au nɪbō, Bɪ nɪbi bɪ kalɪp kamɪŋ yunab u, Bɪ Kub Jisas Krai, abad mɪdpun. *

²¹ Nɪpe Bɪ klō yabɪ hagō, nan gau magōŋhalō manō nɪpe nɪŋōm hain gɪnab. Bɪ Kub Jisas Krai klō anɪbu gō, hañ romaŋ ña hon hij gɪ lugōp gau gō, hañ romaŋ aij yabɪɪ, hañ romaŋ nɪpe ke rō lō mɪdeinabun. *

Mid aij gɪmim

¹ Anib u, nɪbi bɪ aij yad gau. Mɪlō kub gai i mɪdem, kalōp mɪdmagō lem, am nɪŋnam a gem, gasɪ u nɪŋōl gɪ mɪdpɪn. Kalōp nɪŋem, ñɪñɪ lem gasɪ halō mɪdpɪn. Manō kalɪ klɪñ rɪkpin anɪbi nɪŋmim, anɪg gɪmim, Bɪ Kub nɪŋ ud pɪdōŋ gōl gɪ mɪdaimim. *

² Yuodia aip Sidiki aip, yad kalōp nɪbi mɪhau hagabin, kale Bɪ Kub u nɪp gasɪ nɪŋbil rō, pen pen hagagmil, jɪm ñōl mɪdaimil.

³ Pen bɪ yad aip jɪm ñōl wōg gɪpul, nōp hagabin, nɪbi anɪb mɪhau kalɪp gɪ ñɪmōn, mɪd aij gɪmil. Nōd nɪbi anɪb mɪhau, yad u, Klemen u, nɪbi bɪ rɪmnap gau aip jɪm ñun, Krai manō aij nɪpe u nɪbi bɪ gau hag ñɪmɪdun. God hib kale buk pōr mɪdep yaŋ rɪkō mɪdōp. *

⁴ Bɪ Kub nɪp cɪg gɪmim, mɪñ mɪñ gōl gɪ mɪdaimim. Kauyaŋ u kalōp hagabin, mɪñ mɪñ gōl gɪ mɪdaimim!

⁵ Nɪbi bɪ hain aij yabɪɪ mɪdaimim, nɪbi bɪ gau magōŋhalō nɪŋōl. Bɪ Kub sōl aunab. *

⁶ Gasɪ kub nɪŋagmim. God nɪp hag nɪŋōl gɪ, aij a gōl gɪ, nan magōŋhalō nɪp sabe gōl gɪ gɪmim. *

⁷ Anɪg gɪpe, Krai Jisas nɪp cɪg aij gɪ mɪdpim u me, God hibur hain hain gasɪ mɪdmagō kale aŋ daŋ lō, kale pɪñɪŋ gɪmim gasɪ iru nɪŋagnabim. Nɪbi bɪ nōp mɪdpun rō, God aigegō gōm anɪg gōp u nɪŋagpun. *

⁸ Añ mam bɪ. Yad manō sōl hag junɪg gem, kalōp manō ap halō hagnɪg gabin.

Nan nɪhōn u nɪŋō;

nan nɪhōn u yɪjɪg gōl;

nan nɪhōn u kabō rō;

nan nɪhōn u asɪŋ mɪdagōp;

nan nɪhōn u mɪdmagō lep;

nan nɪhōn u nɪbi bɪ nɪŋōm ñɪñɪ lɪbal;

nan nɪhōn u aij yōl;

nan nɪhōn u nɪbi bɪ nɪŋōm aij a gɪpal;

nan anɪb gau nōp gasɪ nɪŋōl gɪ mɪdaimim.

⁹ Kalōp aip mɪdem, nan nɪhōn gɪnō nɪŋbe u, manō nɪhōn hagnō nɪŋbe u, nɪŋbe rō nōp gɪmim. Anɪg geinabim, God kalōp aip mɪdōm, gasɪ mɪdmagō kale abad mɪdō, gasɪ iru nɪŋagnabim. *

Pilipai nɪbi bɪ Pol nɪp nan ñeila, mɪñ mɪñ ga

¹⁰ Yad hagnō e, yɪp hauɪ gɪpal a gɪ gasɪ nɪŋnō u pen wasō; yɪp gasɪ nɪŋōl gɪ mɪdaibe pen adan mɪdageia nɪŋōm kale yɪp nan ap yuagpe. Pen mɪñi yubim rō, yɪp gasɪ

* 3:10: Ro 6:3-5; 8:17 * 3:12: 1Di 6:12,19 * 3:14: 1Ko 9:24 * 3:15: 1Ko 2:6 * 3:17: 1Ko 4:16 * 3:19: Ro 16:18 * 3:20: Ep 2:6,19 * 3:21: 1Ko 15:28,43-53 * 4:1: 1De 2:19-20 * 4:3: Luk 10:20 * 4:5: Hib 10:25; Jem 5:8-9 * 4:6: Mad 6:25-34; Kol 4:2 * 4:7: Ais 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 * 4:9: Ro 16:20

nɪŋöl gɪ mɪdpim u nɪŋem, Bɪ Kub hon u nɪp mɪñ mɪñ yabɪɪ gabin.

¹¹ Ñɪn rɪmnap yɪharɪŋ mɪdpin gasɪ u nɪŋem hagagabin; Bɪ Kub yɪp gasɪ ñö uri nɪŋbin, yɪp nɪhön nɪhön gɪnab u, manö mɪdagöp.

¹² Ñɪn rɪmnap nan iru mɪdöp; ñɪn rɪmnap mɪdagöp. Mɪdöp ñɪn gau ñɪŋbin; mɪdagöp ñɪn gau yɪharɪŋ mɪdpin. Göp anɪbu, nan iru mɪdö aka mɪdagö, gasɪ kub nɪŋagpin.

¹³ Bɪ Kub yɪp abad mɪdöm klö ñöb u me, yɪp nɪhön nɪhön gö a gɪnab u gɪnabin. *

¹⁴ Pen yɪp mɪŋör gaia, kale yɪp gasɪ nɪŋmim nan ñɪbim u, aij yabɪɪ gɪpim.

¹⁵ Kale Pilipai nɪbi bɪ nɪŋbim, kale Jisas manö aij nɪpe u nöd api nɪŋbe ñɪn u, yad Masedonia Propins arö gem, God Manö hag ñɪ ajmɪdin, God nɪbi bɪ nɪpe mɪdeila gau rɪmnap yɪp nan ñagla. Kale Pilipai nɪbi bɪ nöp yɪp mani nan gau ñɪmɪdim. *

¹⁶ Pen amem daun kub Desalonaika mɪdainö ñɪn u, yad nan ap mɪdageia pen kale yɪp mani nan gau pör ñɪmɪdim.

¹⁷ Pen mani nan gau a gem hagagabin; gasɪ kale ke nɪŋmim, nan halöwalö ñɪbe, God kalpe mɪñ mɪñ yabɪɪ göm, kale gɪpe u hauɪ gagnab, a gem hagabin.

¹⁸ Nan yube magöŋhalö udpin. Bɪ kale Epaprodaidas nɪp mani nan gau ñɪbe, dapöm yɪp ñö, mɪñi nan iru yabɪɪ mɪdö mɪd aij gɪpin. Yɪp yube anɪbu, God nɪp nan lauöm ñɪlö, halɪŋ aij auö nɪp aij gɪmɪdöp rö u gɪpin.

¹⁹ Kale Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdmim, yɪp nan yubim u, God yad bɪ gep yabɪɪ u kalöp abad mɪdöm, nan nɪhön mɪdagainɪm gau kalöp ñɪnɪm.

²⁰ Anɪb u, God Bapi hon hib nɪpe pör nöp pör nöp hagno adö arnɪm. Anɪb unbö rö aij.

Manö naböŋ magö rɪmnap

²¹⁻²² Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe bɪ kub Sisa aip mɪdpal gau, kalöp Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim gau, “Kale mɪdpim?” a gɪpal. Anɪb u me, God nɪbi bɪ nɪpe aui mɪdpun magöŋhalö, kalöp Krais Jisas nɪbi bɪ nɪpe mɪdpim gau magöŋhalö, “Kale mɪdpim?” a gabun.

²³ Bɪ Kub Jisas Krais kalöp magöŋhalö mög nɪŋöm abad mɪdainɪm.

Kolosi Pol Kolosi n̄ibi b̄i kal̄ip k̄öp kal̄i kliñ r̄ika

1-2 Yad Pol. God n̄ipe ke ȳip hag lö, Kraiſ Jisas manö ud arep b̄i ap m̄idpin. Pen m̄iñi mam hon Dimodi yad aip m̄idö n̄iñöl ḡi, kalöp Kraiſ Jisas n̄ip n̄iñ udmim c̄ig aij ḡimim añ mam daun kub Kolosi m̄idpim gau, k̄öp an̄ibi kal̄i kliñ r̄ikabin.

God Bapi hon kalöp mög n̄iñöm ud aij gö, m̄id aij ḡimim.

Pol Kraiſ n̄ibi b̄i Kolosi gau sabe göm, God n̄ip aij a ga

3-4 Haglö n̄iñbun, kale Kraiſ Jisas n̄iñ udmim c̄ig aij ḡimim, n̄ibi b̄i n̄ip n̄iñ udpal gau kal̄ip magöñhalö m̄idmagö l̄ibim. An̄ib u, sabe gun, kalöp gas̄i n̄iñun, p̄ör n̄öp God B̄i Kub hon Jisas Kraiſ Nap n̄ipe u n̄ip aij a ḡipun. *

5 Ram m̄inöñ kumi kabö adö lañ au aramun nan aij udnabun a ḡi gas̄i n̄iñbim u me, kale Kraiſ Jisas n̄ip c̄ig aij ḡimim, n̄ibi b̄i n̄ipe gau m̄idmagö l̄ibim. Manö n̄iñö, Kraiſ manö aij u, nöd auö, nan aij kalöp kumi kabö adö lañ au m̄idöp u hadö n̄iñbe. *

6 Nöd api Kraiſ manö aij u n̄iñmim, God n̄ibi b̄i gau mög n̄iñöm ud aij göp manö yuö yab̄i u n̄iñmim, kale ke halö n̄iñ udpim ñin u r̄ikö, Kraiſ manö aij u kalöp an̄iñ dan magö p̄ilöm kub ranöm arab rö u, an̄ib unbö rö n̄öp me, ram m̄inöñ gau gau k̄id k̄id magöñhalö gau, Kraiſ manö aij u aramöm n̄ibi b̄i an̄iñ kale dan magö p̄ilöm kub ranöm arab.

7 Epapras, hon aip naḡi wög göm, Kraiſ n̄ip wög p̄ör ḡi aij göp u, kalöp nöd api Kraiſ manö aij u hag ña. An̄ig ga u, han̄ip ḡi ña.

8 Epapras aui apöm, Ana kalöp an̄iñ dan m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ibi b̄i gau m̄idmagö l̄ibim u, han̄ip hag ña. *

9 An̄ib u, Epapras n̄ipe nöd api han̄ip manö hag ñö n̄iñno ñin u r̄ikö, kalöp nan a gun God n̄ip p̄ör n̄öp sabe ḡipun. God n̄ip sabe gun hagabun, n̄ip aij ḡin̄im adö u n̄öp. Ana n̄ipe kalöp gas̄i ñö kale gas̄i n̄iñ k̄id hiikmim nan n̄ihön God n̄ip aij ḡinab u n̄iñ aij ḡimim, a gabun. *

10 An̄ib u, B̄i Kub n̄ibi b̄i n̄ipe yab̄i rö ḡi m̄idmim, n̄ip aij ḡinab adö u n̄öp ḡipe arn̄im. An̄ig ḡimim, nan aij ke ke iru n̄öp ḡi dammim, God n̄ipe aigale b̄i rö m̄idöp u

n̄iñ aij yab̄i ḡinabim. An̄ig ḡipe, nan magö iru n̄öp p̄lnab.

11 God n̄ipe B̄i klö unbö ke yab̄i mailö halö m̄idöp u, n̄ipe klö n̄ipe magöñhalö kalöp ñö, kale p̄idöñ n̄ipe udmim, marö r̄imnap auö gas̄i an̄ibu n̄iñagmim, gas̄i halö m̄idmim, m̄iñ m̄iñ göl ḡi, *

12 Bapi n̄ip aij a göl ḡi m̄idaimim. Kraiſ n̄ibi b̄i n̄ipe ram m̄inöñ p̄ör mailö ḡim̄idöp au nan aij udnaböl u, Bapi n̄ipe kalöp gö, kale u rö n̄öp nan aij an̄ibu udnabim. *

13 Seden, b̄i sibön böñ gau abad m̄idöp u, han̄ip naḡi ad̄ik p̄idöñ l̄im̄idöp u pen God n̄ipe han̄ip hub̄ik yuö, m̄iñi Ñ̄i m̄idmagö n̄ipe han̄ip ud aij göm abad m̄idöp. *

14 Ñ̄i n̄ipe n̄öp han̄ip nan a göm umöm, naḡi m̄idaino u hub̄ik yua; n̄ipe nan si nan naij ḡipun gau n̄iñöm arö ga. *

Kraiſ nan gau magöñhalö abad m̄idöp

15 Nap God n̄ip waiö n̄iñun rö lagöp u pen Ñ̄i n̄ipe me Nap rö m̄idöp. N̄ibi b̄i nan gau ḡi laga ñin u, Ñ̄i Nap aip m̄ideia. N̄ibi b̄i nan gau magöñhalö yagol rö m̄idöp; Kraiſ n̄ipe adö lañol m̄idöp. *

16 Nan kumi kabö adö lañ gau abe, nan m̄inöñ naböñ iñ i abe, nan amgö n̄iñbun gau abe, nan amgö n̄iñagpun gau abe, ana nan gau abad m̄idpal gau abe, magöñhalö n̄ipe n̄öp ḡi la. Ḡi la u, Kraiſ hib n̄ipe haglö adö arn̄im a göm ḡi la.

17 Ram m̄inöñ hadame dagol gau ḡi laga ñin u, Kraiſ m̄ideia. N̄ipe m̄idöp u me, nan gau magöñhalö ka ke u m̄idöm j̄im ñöl m̄idöp. *

18 Kraiſ n̄ipe nab̄ic magö rö m̄idöp; n̄ibi b̄i n̄ipe gau, c̄öc u, hañ roman̄iñ n̄ipe m̄idöp. N̄ipe gö c̄öc hañ roman̄iñ kam̄iñ m̄idöp. N̄ipe iñ göm umöm kauyan̄iñ uraka u me, nan n̄ihön n̄ihön m̄idöp gau yagol rö m̄idöp; n̄ipe n̄öp adö lañol m̄idöp. *

19 God gas̄i n̄ipe ke n̄iñöm gö, God n̄ipe m̄idöp rö n̄öp, Kraiſ an̄ib unbö rö n̄öp m̄idöp. *

20 An̄ib u, nan n̄ihön n̄ihön m̄inöñ naböñ iñ i m̄idöp abe, ram m̄inöñ kumi kabö adö lañ au m̄idöp abe, nan gau magöñhalö God aip j̄im ñin̄im rö löp. Nöd nan gau God n̄ip kuañ mauñ rö m̄idm̄idöp. Pen Ñ̄i n̄ipe, Nap n̄ipe ke m̄idöp rö n̄öp m̄idöm, mab kros ba lañ hagape lugö umö, uri nan gau magöñhalö God aip j̄im ñin̄im rö löp. *

21 Kale nöd nan si nan naij gas̄i n̄iñöl ḡi, an̄ib unbö rö n̄öp göl ḡi m̄idmim, God

* 1:3-4: Ep 1:15,16 * 1:5: Ep 1:13; 1P̄i 1:4 * 1:8: Kol 4:12; Plm 23 * 1:9: Ep 1:16,17 * 1:11: Ep 1:19; 3:16
* 1:12: Ep 1:11,18 * 1:13: Luk 22:53; Ep 2:2 * 1:14: Ep 1:7 * 1:15: 2Ko 4:4; Jon 1:18 * 1:17: Jon 1:1; 8:58
* 1:18: Ep 1:22-23; Ap 26:23; Rep 1:5 * 1:19: Kol 2:9 * 1:20: Ep 1:10; 2:16 * 1:21: Ro 5:10; Ep 2:12

n̄ibi b̄i al n̄iḡeb n̄ipe m̄idmim, m̄ilō gau rō m̄idm̄idim. *

²² M̄iñi pen ñi n̄ipe hañ romanḡ lōm uma rō, kalōp ud n̄ipe ke aip j̄im ñōl lō, ram m̄inōḡ n̄ipe kumi kabō adō laḡ au aramim, God amgō ilō n̄ipe au n̄ibi b̄i ut, n̄ibi b̄i as̄iḡ m̄idagōp, n̄ibi b̄i manō ap m̄idagōp, m̄ideinabim. *

²³ Pen kale Kraiḡ manō aij n̄iḡ udpim u, ram padō rō n̄iḡ udōl ḡi m̄idmim, God nan aij kalōp ñinab u gas̄i m̄idmagō kale aḡ daḡ p̄idōḡ l̄imim gas̄i n̄iḡōl ḡi m̄idaimim. Manō aij kalōp haglō n̄iḡbim an̄ibu, kalōp nōp wasō, n̄ibi b̄i ram m̄inōḡ gau k̄id k̄id magōḡhalō hag ñilō ara. Yad Pol u rō nōp wōg adō an̄ibu nōp ḡipin.

Pol Kraiḡ n̄ip wōg geia

²⁴ Kalōp nan a gem Kraiḡ manō aij hag ñinō ȳp ḡi naji ḡilō marō udnō u, m̄iñi yad m̄iñ m̄iñ ḡipin. Kraiḡ n̄ipe ke marō kub yab̄iḡ uda u rō, Kraiḡ n̄ibi b̄i marō kub yab̄iḡ udōl a gem, Kraiḡ hañ romanḡ n̄ipe u, cōc n̄ipe u, ḡi ñinam a gem, hañ romanḡ yad marō r̄imnap udpin.

²⁵ God ȳp hag lō, kalōp God Manō u magōḡhalō hag ñi aij ḡim̄idin u me, cōc n̄ipe u n̄ip wōg ḡi ñeb b̄i ap m̄idpin. *

²⁶ Manō aij an̄ibu hadame gau m̄i iru yab̄iḡ pi ḡōl m̄idm̄idōp pen m̄iñi God n̄ipe Kraiḡ n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄p manō an̄ibu waiō la. *

²⁷ God gas̄i n̄iḡōm manō hag la u, manō aij yab̄iḡ, manō mailō halō pi ḡōl m̄idm̄idōp u, n̄ibi b̄i gau magōḡhalō n̄iḡōl a ḡōm, n̄ibi b̄i n̄ipe kal̄p waiō yamnab. Manō aij an̄ibu iḡ u an̄iḡ ḡōl m̄idōp: Kraiḡ m̄idmagō kale aḡ daḡ m̄idōp; an̄ib u kale ram m̄inōḡ kumi kabō adō laḡ au arammim, God mailō ke halō au m̄idōp aip p̄ōr m̄ideinabim.

²⁸ An̄ib u, hon Kraiḡ nōp hag ñibun. Kale magōḡhalō Kraiḡ n̄ip c̄iḡ aij ḡōl ḡi, manō n̄ipe n̄iḡ aij ḡōm, hagōp rō nōp ḡōl ḡi m̄ideinabōl a gun, gas̄i n̄iḡ aij gun n̄ibi b̄i gau kal̄p magōḡhalō r̄im̄id ukun, Kraiḡ manō aij u hag ñim̄idun.

²⁹ Adō an̄ibu nōp, Kraiḡ klō naji n̄ipe ke magōḡhalō ȳp ñōb u udem, klō gem wōg n̄ipe ḡōl ḡi m̄idpin. *

2

Kalōp manō piral hagōl u, udagmim

¹ Pen n̄iḡim! Kale Kolosi n̄ibi b̄i gau abe, Leodisia n̄ibi b̄i gau abe, n̄ibi b̄i r̄imnap halō mulu ad̄iḡ yad n̄iḡagpal gau abe, m̄id aij ḡimim a gem, wōg klō yab̄iḡ gabin.

² Kale gas̄i halō m̄idōm, gas̄i añi ap nōp n̄iḡōm, pen pen m̄idmagō lōm, gas̄i n̄iḡ k̄id hiikōm, God Manō pi ḡōl m̄idm̄idōp u magōḡhalō n̄iḡ aij ḡōl, a ḡi gas̄i n̄iḡbin. God Manō pi ḡōl m̄idm̄idōp u Kraiḡ.

³ Kraiḡ n̄ip aḡ daḡ nōp God gas̄i aij aij magōḡhalō pi ḡōl m̄idōp u me, n̄ipe ke nōp God gas̄i aij an̄ibu waiō l̄in̄im rō lōp. *

⁴ N̄ibi b̄i r̄imnap pir alōm, manō kl̄iñ aij r̄imnap haglō n̄iḡōl ḡi, manō piral kale an̄ibu n̄iḡ udmim rō lōp a gem, kalōp manō an̄ibi hag ñi aij gabin. *

⁵ Yad ram m̄inōḡ m̄ilō aui m̄idpin u pen gas̄i yad u kalōp lau adō m̄idō n̄iḡōl ḡi, kalōp gas̄i n̄iḡōl ḡi m̄idpin. Pen kale Kraiḡ n̄ip n̄iḡ ud p̄idōḡ ḡimim, agam̄iḡ m̄idmim, j̄im ñōl m̄idpin u, ȳp aij yab̄iḡ ḡōp. *

Kraiḡ aip m̄idun n̄ipe hagōp rō nōp gun

⁶ Kale Jisas Kraiḡ n̄ip n̄iḡ udmim, B̄i Kub hon a ḡimim udpim u me, adō an̄ibu nōp n̄iḡmim ḡipe ar̄n̄im.

⁷ Kraiḡ n̄ip c̄iḡ aij ḡimim, manō n̄iḡō n̄ipe hag ñilō n̄iḡbe u n̄iḡ ud p̄idōḡ ḡimim, hagōp rō nōp ḡimim, God n̄ip aij a ḡōl ḡi nōp m̄idaimim. *

⁸ Pen n̄iḡ aij ḡimim. N̄ibi b̄i r̄imnap kalōp manō ȳihar̄iḡ manō piral haglō, kale manō piral an̄ibu udmim k̄id kale gau ammim rō lōp. Manō ȳihar̄iḡ manō piral hagpal u, bac b̄i aiud kale abe, ana naji nan gau m̄inōḡ nabōḡ iḡ i abad m̄idpal gau aiud abe udōm hagpal. Kraiḡ manō aij u udōm hagagal.

⁹ N̄ihōn ḡin̄iḡ: Kraiḡ hañ romanḡ halō m̄idōp u pen God m̄idōp rō u, Kraiḡ n̄ipe an̄ib unbō rō nōp m̄idōp. *

¹⁰ God n̄ipe ḡō, kale Kraiḡ n̄ip c̄iḡ ḡimim, n̄ip aip j̄im ñōl m̄idmim, kam̄iḡ yab̄iḡ m̄idpin. N̄ipe nōp me, ana naji nan gau m̄inōḡ nabōḡ iḡ i abad m̄idpal gau magōḡhalō adō lagod m̄idōp. *

¹¹ Kale Kraiḡ aip j̄im ñōl m̄idpin u me, kale hadō Juda n̄ibi b̄i hañ r̄ib ḡi dō ḡipal rō u m̄idpin. Juda n̄ibi b̄i gau ru pi ñim̄idmagō udōm hañ r̄ib ḡi dō ḡipal, pen Kraiḡ aip j̄im ñōl m̄idpin u me, n̄ipe nan si nan naji ḡim̄idim naḡi u r̄ib ḡi dō ḡōp. *

¹² Kalōp ñiḡ pakla u, kalōp Kraiḡ aip r̄iḡōl ḡila; kale God klō n̄ipe Jisas ud urak ñi u n̄iḡ udpe u me, God kalōp Kraiḡ aip ud urak ñō, n̄ibi b̄i kam̄iḡ ḡisōn n̄ibō n̄ipe m̄idpin. *

¹³ Kale nōd nan si nan naji adō u nōp ḡim̄idim, Kraiḡ n̄ipe nan si nan naji ḡim̄idim naḡi u r̄ib ḡi dō gaga ñin u, kale n̄ibi b̄i hadō umbal rō m̄idaibe. Pen God n̄ipe ke ḡō, uri kale Kraiḡ aip kam̄iḡ

* 1:22: Ep 2:14-16; 5:27 * 1:25: Ep 3:2,7-8 * 1:26: Ro 16:25-26; Ep 3:5,9 * 1:29: Ep 3:7,20; Plp 4:13 * 2:3: 1Ko 1:24,30 * 2:4: Ro 16:18 * 2:5: 1Ko 5:3 * 2:7: Ep 3:17 * 2:9: Jon 1:14,16 * 2:10: Ep 1:21-22 * 2:11: Ro 2:29 * 2:12: Ro 6:4 * 2:13: Ep 2:1,4-5

m+ɔpim. God nan si nan naj g+no u magoŋhalo n+ŋom aro ga. *

14 Nan si nan naj g+no u, kop an yan kal+ kln r+kom, lo mano ke ke pen neb mano u halo kal+ kln r+kla u, God kop an+bu ud mab kros ba lan c+p+ pak lo, boŋ noŋ p+ ga. *

15 Mab kros ba lan Krai n+pe ana naj nan gau m+noro nabon il i abad m+ɔpal gau mo n+pe gau lom, n+bi b+ gau n+ŋ midlo n+ŋol g+, kal+p nag+ ad+kom ud t+p g+ ud ara.

16 An+g ga ro, kale nan mago r+mnau gau n+g r+mnau gau n+ŋbe, n+bi b+ r+mnau kalop hag pro gaiol, gas+ iru n+ŋagmim. M+ni God n+p sabe gep n+n kub a gom as+ mas+ g+inabol u hain gagpe, kalop hag pro gaiol, gas+ iru n+ŋagmim. M+ni rak+n g+s-on auop n+n kub a gom as+ mas+ g+inabol u hain gagpe, kalop hag pro gaiol, gas+ iru n+ŋagmim. M+ni Juda God n+p sabe gep n+n kub a gom as+ mas+ g+inabol u hain gagpe, kalop hag pro gaiol, gas+ iru n+ŋagmim. *

17 Krai auaga n+n u, nan an+b gau ana ro n+ŋom g+m+dal; pen nan yab+ u Krai. *

18 An+b u, n+bi b+ r+mnau apom, mano m+lo hagom, nabon n+ŋbun ro, kale an+g an+g g+mim, aka n+bi b+ ramo ro m+ɔmim, aka ejol gau sabe g+mim, a gaiol u, mano kale udmim, God nan aij kalop n+nab nan u ar+o gagmim. N+bi b+ an+b gau, Krai man+o aij u n+ŋagpal; gas+ kale ke noŋ n+ŋom, gas+ piral gau n+bo gau n+bo udom, hon n+bi b+ kub a gom, aiud y+har+ŋ m+lo yab+ udabol.

19 N+bi b+ an+b gau, Krai n+p ar+o gom ad+o an+bu arbal. Pen Krai n+pe nab+c mago m+ɔom, haŋ roman n+pe u, magoŋhalo k+d+ŋ got ro j+m nol lom, nan aij nom, abad m+ɔ aij go n+ŋol g+. God n+p aij g+n+m ro u, haŋ roman kub go go arab. *

20 Krai c+g g+pim u me, n+p aip umbe, ana naj nan gau m+noro nabon il i abad m+ɔpal gau mo kale gau m+ɔdagpim; kalop nan ap g+n+g klo ap m+ɔdagop. An+b u, n+hon g+n+g n+bi b+ gau gas+ n+ŋbal ro gas+ n+ŋbim?

21 "Nan u n+mag+o udagmim! Nan u n+ŋagmim! Nan u ud n+ŋagmim," a g+p+al, *

22 pen nan mago n+g nan hagpal nan gau magoŋhalo n+ŋlo p+s g+inab. Man+o kln aij hag n+bal gau magoŋhalo n+bi b+ gas+ ke n+ŋom hagpal ad+o u noŋ n+ŋom hag n+bal. *

23 N+bi b+ an+b gau, ejol abe sabe gun a gom, n+bi b+ mog gep ro m+ɔdno aij g+inab a gom, nan as+ mas+ gom, b+slam m+ɔpal.

An+g g+lo, n+bi b+ r+mnau n+ŋlo, man+o n+ŋo ro l+nab u pen nan si nan naj gep gas+ u au+o, nan piral gau noŋ gas+ n+ŋom, Krai n+p c+g m+ɔdagpal ro, nan ap klo no, haŋ roman ke gas+ goŋ u ar+o gol ro lagop.

3

God han+p go, Krai aip urakno

1-2 Pen kale Krai aip urakmim kam+ŋ g+s-on n+bo m+ɔpim u, m+noro nabon ad+o il i nan gau gas+ u n+ŋagmim. Gas+ kub kale u ar+n nan ram m+noro kumi kab+o ad+o lan m+ɔdop gau. Krai n+pe urakom ad+o lan au aramom, God n+mag+o y+j+g boŋ lau as+k m+ɔdop. *

3 Kale Krai aip umbe u me, kam+ŋ m+ɔdep mag+o kale u God Krai kal+p apil m+hau aip pi gol m+ɔdop.

4 Kam+ŋ m+ɔdep mag+o kale il u Krai. Hain+o n+pe aunab n+n u, amun n+pe aip mail+o umbe ke hal+o m+ɔ aij g+nabun.

Nod m+ɔm+ɔdim u ke, uri m+ɔpim u ke

5 An+b u, nan n+hon haŋ roman gas+ goŋ u al pak l+mim. N+bi si b+ si g+mim, gas+ naj n+ŋmim, hal+owal+o g+mim, nan si nan naj noŋ gun a g+mim, u+p+o k+lno k+ɔap gol mani nan gau iru noŋ udun a g+mim g+pe aragn+m. U+p+o k+lno k+ɔap gol mani nan gau iru noŋ udun a g+ gas+ n+ŋbal n+bi b+ gau, kale n+bi b+ nan piral sabe g+p+al ro noŋ m+ɔpal. *

6 Ad+o an+b gau noŋ g+lo, God kal+p kal ju+o, ilon kub yab+ udnabol.

7 Kale ke nod nag+ naj ad+o an+bu noŋ gas+ n+ŋmim, an+b unbo ro noŋ g+m+ɔdim.

8 Pen m+ni nag+ naj ad+o u boŋ noŋ ar+o g+mim. Nod mulu kal n+ŋmim, kal yab+ jumim, gas+ naj n+ŋmim, n+bi b+ gau kal+p hag pro g+mim, uran+ŋ hagmim g+m+ɔdim ro, m+ni gagmim. *

9 Man+o piral hagmim, pen hag+o pen hag+o g+m+ɔdim u, u ro noŋ hagagmim. Krai aip umbe u me, g+ naj g+m+ɔdim nag+ u kalop wah+j ro wam wam ga u, hibur gas+ m+ɔmag+o nod n+bo kale u, ud as+k ke gau yubim. *

10 Hibur gas+ m+ɔmag+o nod n+bo kale u ud as+k yumim, hibur gas+ m+ɔmag+o hain n+bo kale u, wah+j ro rol l+bim. N+bi b+ g+s-on n+bo m+ɔmim, God kalop g+ la u por noŋ go, kale n+pe ke m+ɔdop ro noŋ l+mim, n+p n+ŋ aij yab+ g+nabim. *

11 God an+g ga u me, Griki n+bi b+ gau ke, Juda n+bi b+ gau ke m+ɔdagpal. N+bi b+ haŋ r+b g+ do g+p+al gau ke, n+bi b+ haŋ r+b g+ do g+p+al gau ke m+ɔdagpal. N+bi b+ kop

* 2:14: Ep 2:14-16; 1Pi 2:24 * 2:16: Ro 14:1-12 * 2:17: Hib 8:5 * 2:19: Ep 2:21; 4:16 * 2:21: Gal 4:3,9; 1Di 4:3 * 2:22: Mad 15:9 * 3:1-2: Mad 6:33; Mak 12:36; 16:19; Ep 1:20 * 3:5: Ro 6:6,11; Ep 4:19; 5:3-6 * 3:8: Ep 4:25-29; 5:4 * 3:9: Ep 4:22,25 * 3:10: Ep 4:24

kalɩ kɩɩn amgö lɩ nɩŋbal gau ke, nɩbi bɩ köp kalɩ kɩɩn amgö lɩ nɩŋagpal gau ke mɩdagpal. Nɩbi bɩ wɩyap gau ke, nɩbi bɩ uböl gau ke mɩdagpal. Nɩbi bɩ rau dam lɩlö nagɩ wög gɩpal gau ke, nɩbi bɩ gasɩ kale ke nɩŋöm wög gɩpal gau ke mɩdagpal. Nɩbi bɩ gɩsön nɩbö mɩdpun u me, Kraiŋ nɩpe ke nöp hanɩp magöŋhalö mɩdmagö raul aŋ dan mɩdö, nan rɩmnap magöŋhalö nan yɩharɩŋ rö löp.

12 God nɩbi bɩ nɩpe mɩdpim. Nɩpe kalöp mɩdmagö löm, nɩbi bɩ nɩpe ke hag la. Anɩb u, wahɩj rol lɩbal rö, gɩ aij gep nagɩ u rol lɩmim. Nɩbi bɩ gau kalɩp mög nɩŋmim, ud aij gɩmim; hib kale ke hagpe adö aragnɩm; nɩbi bɩ hain aij mɩdmim; nɩbi bɩ gau manö hain hagnim kal juagmim. *

13 Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe rɩmnap kalöp gɩ naij gaiöl, kalɩp pen gɩ naij gɩmim. Manö rɩmnap mɩdainɩm, Bɩ Kub kale nan si nan naij gɩpe nɩŋöm arö göp rö u, nɩbi bɩ gau kalöp gɩ naij gaiöl u, u rö nöp nɩŋmim arö gɩmim. *

14 Pen kale nagɩ aij anɩbu rol gɩmim, höŋ adö lagod au mɩdmagö lep magö u rol gɩmim. Nɩbi bɩ mɩdmagö lep magö u, nan aij gau magöŋhalö wam wam ud jɩm ñöm lö, nan aij ap ulep gagnɩm. *

15 God kalöp udöm haɩ roman aɩn nöp jɩm ñöl la u, kale agamɩj mɩdmim pen pen ud aij gɩmim a göm ga. Anɩb u, Kraiŋ hibur hain hain ñöb u nɩp hag nɩŋmim, mɩdmagö kalöp aŋ dan hibur hain hain magö anɩbu lö, agamɩj mɩdmim, nan nɩhön nɩp aij gɩnab u nɩŋnabim. Anɩb u, nɩp aij a göl gɩ nöp mɩdaimim. *

16 Kraiŋ manö aij u aŋ kalöp dan ajman rauöm rö mɩdainɩm nɩŋöl gɩ, manö nɩpe u nɩŋ aij yabɩl gɩmim me, pen pen hag ñɩ aij göl gɩ, God Manö adɩŋ Sam a gɩpal rɩmnap, God hib nɩpe dap raneb kɩmap rɩmnap hagöl gɩ, God nɩp aij a göl gɩ mɩdaimim. *

17 Pen manö hagnɩg aka nɩhön nɩhön gɩnɩg, Bɩ Kub Jiŋas nɩbi bɩ nɩpe mɩdpun a gɩmim, God Jiŋas kalɩp apil mɩhau aij a göl gɩ nöp gɩpe arnɩm. *

Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe gau mɩd aij göl

18 Kale nɩbi gau, kale Kraiŋ nɩŋ udpim rö, nagamul bɩ manö hagöl u hain gɩmim. *

19 Pen kale bɩ gau, nɩbi kale gau kalɩp manö klö gɩmim hagagmim; kalɩp mɩdmagö lɩmim. *

20 Kale ñɩ pai gau, kale Kraiŋ nɩŋ udpim rö, name nap hagöl rö magöŋhalö hain

* 3:11: Gal 3:28 * 3:12: 1Pi 2:9 * 3:13: Ep 4:2,32
 * 3:16: Ep 5:19 * 3:17: 1Ko 10:31; Ep 5:20 * 3:18: Ep 5:22
 * 3:22: Ep 6:5-8 * 3:25: Ro 2:11 * 4:1: Ep 6:9
 Ep 5:15-16 * 4:6: Ep 4:29; 1Pi 3:15

gɩmim. Anɩg geinabim God nɩp aij gɩnab. *

21 Pen kale nap bɩ, ñɩ pai kale gau kalɩp manö klö gɩmim hagpe hagpe, gasɩ naij nɩŋöm, mɩd aij gagöl rö löp u, nɩŋ aij gɩmim. *

Nɩbi bɩ nagɩ wög gɩpal gau; bɩ kub kale gau

22 Kalöp nɩbi bɩ, bɩ rɩmnap nagɩ adɩk lɩ daulö, kalɩp nagɩ wög gɩ ñɩmɩdim gau, manö rɩmnap hagnɩg gabin. Bɩ kub nɩŋmɩdal magö u nöp nɩŋmɩdlö nɩŋöl gɩ wög gɩno, kalɩp aij gaŋ a gɩmim gɩmim. Gasɩ mɩhöp nɩŋagmim, Bɩ Kub hon kumi kabö adö laŋ u nɩŋ mɩdöp rö, gɩ aij gun a gɩmim, aij gö nɩŋöl gɩ gɩmim. *

23 Kale nan nɩhön nɩhön geinabim, nɩbi bɩ mɩnönŋ naböŋ lɩ i rɩmnap kalɩp wög gabun a gɩmim gɩmim; Bɩ Kub kumi kabö adö laŋ u nɩp wög gabun a gɩmim, klö gɩmim gasɩ aij nɩŋöl gɩ gɩmim. *

24 Wög gɩ ñɩbim u, Bɩ Kub Kraiŋ nɩp wög gɩ ñɩbim. Kale nɩŋbim Bɩ Kub nɩpe pen ñöm kalöp nan aij ñɩnab. *

25 Pen God nɩpe nɩbi bɩ gɩ naij gɩnaböl gau manö kub hagnɩg, nɩbi bɩ kub gau, nɩbi bɩ pro gau a göm, manö kub gagnab; adö aɩn u nöp hagöm, ilön ñɩnab. *

4

1 Anɩb u, kale bɩ kub rö mɩdpim gau, Bɩ Kub kale kumi kabö adö laŋ mɩdöp u gasɩ nɩŋöl gɩmim, nɩbi bɩ kalöp nagɩ wög gɩ ñɩbal gau kalɩp abad mɩd aij gɩmim, nan kalɩp ñeb rö u haŋowaŋ ñɩmim. *

God nɩp sabe göl gɩ mɩdaimim

2 Kale gasɩ nɩŋ aij göl gɩ, aij a göl gɩ, God nɩp sabe göl gɩ mɩdaimim. *

3 Hanɩp u rö nöp God nɩp sabe göl gɩ mɩdpe, God nɩpe adan hiɩkö, Kraiŋ manö aij pi göl mɩdmɩdöp u nɩbi bɩ gau kalɩp waiö hag ñɩnabun. Kraiŋ manö aij u nöp hagnö, yɩp nagɩ leila mɩdpin. *

4 Pen God nɩp sabe gɩpe, yɩp abad mɩdö nɩŋöl gɩ, manö anɩbu hag ñɩ aij gɩnö, nɩbi bɩ nɩŋ aij göl. Yad unbö rö nöp gɩnam u aij.

5 Kale pör nöp gasɩ nɩŋöl gɩ mɩdpe, adan hiɩknɩm, nɩbi bɩ Kraiŋ nɩp nɩŋ udagpal gau, gasɩ nɩŋ aij göl gɩ, kalɩp ud aij gɩmim, Kraiŋ manö aij u hag ñɩmim. *

6 Maj mɩgan kale u dö sol dö kal rö lainɩm. Anɩg gö, nɩbi bɩ manö kale nɩŋlö, dö gö, nɩŋ aij gɩnaböl. Kalöp manö nɩhön rö hag nɩŋnaböl, kalɩp pen hag ñɩ aij gɩmim. *

* 3:14: Ro 13:8-10 * 3:15: Plp 4:7; 1Ko 12:27; Ep 4:4
 * 3:19: Ep 5:25 * 3:20: Ep 6:1 * 3:21: Ep 6:4
 * 4:2: Ep 6:18; Plp 4:6 * 4:3: Ro 15:30; Ep 6:19 * 4:5:

Pol Dijikas Onesimas b+m#hau kalip yua

⁷⁻⁸ Mam m+dmagö hon Dijikas, yad B+ Kub n+ip wög klö g+pin rö göp u, n+ip yunö n+nab. N+pe m+dpim u amöm, yad aigegö rö m+dpin u kalöp hag ñö n+ñmim m+ñ m+ñ g+mim a gem yunabin. *

⁹ Pen mam m+dmagö hon Onesimas, b+ kalpe ke u, Dijikas aip n+nabil. Onesimas n+pe u rö nöp, yad B+ Kub n+ip wög klö g+pin rö, u rö nöp göp. Ammil, nan n+hön n+hön gai i gab u magöñhalö kalöp hag ñ+ aij g+nabil. *

Pol manö hag naböñ jua

¹⁰ B+ Arisdakas, yad aip nag+ m+dpul u abe, b+ hon Mak abe kalöp, "M+dpim?" a g+pil. Mak me, b+ hon Banabas n+mdan n+pe u. B+ an+bu nöp nöd manö yuem hagnö, "N+ip yagol u amjakö ud aij gim," a g+inö. *

¹¹ B+ hon Jisas, hib n+pe ap Jasdä a g+pal u, u rö nöp kalöp, "M+dpim?" a göp. B+ Juda m+hau n+gan an+b gau me yad aip wög g+pun. Juda r+mnay y+ip gas+ ap ap n+ñöm j+m ñöl wög gagpun; kale yam nöp yad aip God n+bi b+ udöm abad m+deinab manö aij u hag ñ+bun.

¹² B+ kale Epapras, Krais Jisas n+ip wög göp u, kalöp, "M+dpim?" a göp. N+pe pör pör klö göm kalöp God n+ip sabe göm hagöp, "Kale gas+ r+mnay n+ñagöm, Krais manö aij u n+ñ ud p+idöñ göm, n+ip c+g aij göm, hagnabön rö nöp gilö arn+m," a göp. *

¹³ Amgö yad ke n+ñem kalöp hagabin, n+pe klö göm kalöp wög göm, Leodisia n+bi b+ kalip wög göm, Hirapolis n+bi b+ kalip wög göm göp.

¹⁴ Pen b+ aij hon, wös wameb b+ Luk abe, Demas abe kalöp, "M+dpim?" a g+pil.

¹⁵ Añ mam daun kub Leodisia gau, n+bi b+ apöm n+bi Nimpa ram God n+ip sabe g+pal gau magöñhalö, "Pol kalöp, 'M+dpim?' a göp," a g+mim.

¹⁶ Kalöp köp yuabin i n+ñmim, ñ+be arö, Krais n+bi b+ Leodisia m+dpal gau u rö nöp n+ñöl. Pen Leodisia n+bi b+ kalip köp yubin u, kale u rö nöp udmim n+ñmim.

¹⁷ Pen Akipas n+ip haggim, "B+ Kub wög nöp hag la u g+ udmön," a g+mim. *

¹⁸ Yad Pol, m+ñi ñ+magö yad u ke, manö ad+ñ magö i kal+ kl+ñ r+kabin. Y+ip sen udöm nag+ p+idöñ l+bal u, y+ip hau+ gagmim. God kalöp mög n+ñöm ud aij gö, m+d aij g+mim. *

* 4:7-8: Ep 6:21-22 * 4:9: Plm 10-12 * 4:10: Ap 12:12; 15:37-39; 13:13 * 4:12: Kol 1:7; 2Di 4:10-11; Plm 23-24
* 4:17: Plm 2 * 4:18: 1Ko 16:21

1 Desalonaika Pol köp nöd u Desalonaika nibi bi kalip kali kliñ rika

¹ Hon Pol, Sailas, Dimodi, kalöp Bapi God B+ Kub Jisas Krais apil m+hau nibi bi kale daun kub Desalonaika m+dpim gau, köp anibi kal+ kliñ r+kabun.

God kalöp mög n+ñöm ud aij gö, mid aij g+mim. *

Desalonaika nibi bi Krais nip n+ñ udöm cig aij g+la

² Sabe gun, kalöp magöñhalö pör nöp God nip aij a g+pun.

³ Bapi God nip sabe gun, pör nöp kalöp gasi n+ñun, kale aige göl rö g+pim u gasi n+ñun, God nip aij a g+pun. Kale B+ Kub hon Jisas Krais nip n+ñ udmim cig aij g+mim, nip wög g+ aij g+pim; kale B+ Kub hon Jisas Krais nip m+dmagö limim, klö g+mim nip wög göl g+ m+dpim; kale B+ Kub hon Jisas Krais aip ram m+nöñ kumi kabö adö lañ au arammim nan aij udnabim a g+mim, marö auö gasi iru n+ñaggim. *

⁴ Añ mam aij. Hon n+ñbun kale me, God m+dmagö löm nibi bi n+ñpe ke uda nibi bi gau m+dpim.

⁵ Krais manö aij n+ñpe u dam ram kale gau amun, kalöp manö magö nöp hag ñagno. Ana U+ n+ñpe han+ñp an dan m+dpim, klö n+ñpe han+ñp nö n+ñöl g+, Krais manö aij u manö n+ñö yab+ m+dpim a gun, kalöp manö y+ñig göl yab+ u hag ñ+no n+ñ udpe. Kalöp aip hanm+dpim u, kalöp nan a gun an+g göl g+ m+dm+dpim u, kale ke hadö n+ñbim. *

⁶ B+ Kub g+m+dpim u n+ñmim, hon ke g+m+dpim u n+ñmim, an+ñ unbö rö nöp g+ m+daibe. Kale b+slam yab+ m+dm+dpim pen Ana U+ n+ñpe gö, kale Krais manö aij u n+ñmim, m+ñ m+ñ göl g+ n+ñ ud m+daibe. *

⁷ An+g göl g+ aij g+pe an+ñu, Krais nibi bi n+ñpe Masedonia Propins m+deila gau abe, Akaia Propins m+deila gau abe n+ñöm, an+ñ unbö rö nöp g+ aij g+ m+deila.

⁸ Kale God nip n+ñ udpe u, manö an+ñu aram aram, Masedonia Propins, Akaia Propins gau nöp wasö, ram m+nöñ gau gau magöñhalö ara n+ñöm nibi bi gau magöñhalö hadö n+ñbal.

⁹ An+ñ u, hon ram m+nöñ r+mnap amjano, nibi bi an+ñ gau ke aiud udöm haggal, "Desalonaika nibi bi kalip manö aij u hag ñaibe, kalöp ud aij göm, nan piral sabe g+m+dpim gau arö göm, God n+ñö pör kam+ñ m+dpim u nip n+ñ udöm, n+ñpe hagöp rö nöp göm,

* 1:1: Ap 17:1-9 * 1:3: 1Ko 13:13; Kol 1:4-6 * 1:5: 1Ko 2:4-5 * 1:6: Ap 17:5-9 * 2:2: Ap 16:19-24; 17:1-9
* 2:4: Gal 1:10 * 2:9: Ap 20:34 * 2:11: Ap 20:31

¹⁰ Ñ+ n+ñpe Jisas umö, God gö uraka u, kumi kabö adö lañ au n+ñö ado g+ aun+m a göm, abad m+dpal," a g+pal. Jisas han+ñp nan a göm uma u me, God kal juöm pen ilön kub ñ+ñab u udagnabun.

2

Pol Desalonaika midöm B+ Kub nip wög ga

¹ Añ mam bi, kale ke n+ñbim, nöd ram kale auno u, y+har+ñ auagno.

² Daun kub Pilipai nöd amun hag ñ+no, nibi bi r+mnap han+ñp manö naj hagöm g+ naj g+la u pen God han+ñp abad m+dpim g+ nö, g+la an+ñu gasi iru n+ñagun, Desalonaika amun Krais manö aij u hag ñ+no, han+ñp u rö nöp g+ naj g+la u pen haöwöwö hag ñ+ m+daino. *

³ Manö kalöp hagpun u dui gun, gasi naj n+ñun, piral hagun, hag ñaggun.

⁴ Krais manö aij ud arö a göm, God n+ñpe ke han+ñp hag lö, manö aij an+ñu hag ñ+ñun. Krais manö hag ñ+no, nibi bi gau n+ñöl, kalip aij gan a gun gagun; God n+ñpe n+ñö, nip aij gan a gun gabun. God n+ñpe nöp gasi m+dmagö hon an dan aigöl rö g+ m+dpim u n+ñöb. *

⁵ Kale ke n+ñbim, kalöp aij g+m+dpim a gun manö kliñ aij r+mnap kalöp hag ñagno; mani nan gau udun a gun manö hag ñagno. God n+ñpe u rö nöp n+ñöb.

⁶ Kale Desalonaika nibi bi hib hon hagpe adö arn+ñ a gun manö hag ñagno. Nibi bi r+mnap gau hib hon haglö adö arn+ñ a gun manö hag ñagno.

⁷ B+ Jisas manö ud arep m+dpim rö, kalöp manö y+ñ+dpim hag ñeb rö, pen hane hagagno. Nibi gau ñ+ painan kale ud aij g+pal rö u, kalöp hain aij gun ud aij g+no.

⁸ Kalöp m+dmagö yab+ l+ m+dm+dpim. God Manö aij n+ñpe u kalöp hag ñaino, han+ñp al pak l+n+g g+blap arö gagbnop. Kale añ mam m+dmagö hon me.

⁹ Añ mam bi, kale n+ñbim, kalöp aip m+dpim wög klö gun u+ham m+dm+dpim. Kalöp aip m+dpim, God manö aij n+ñpe u kalöp hag ñ+ñ ajun, u+ham nan magö han+ñp ral dapöm ñ+ñaböl a gun, sidö an s+bön yan mani wög rö gun nan ñ+ñm+dpim. *

¹⁰ Kale n+ñbim, hon kalöp nibi bi Krais nip n+ñp udmim gau aip m+dpim gun, kalöp g+ aij nöp gun, bi as+ñ m+dagöp, bi manö ap m+dagöp rö nöp m+daino. God n+ñpe ke u rö nöp n+ñöb.

¹¹ Kale n+ñbim, nap bi ñ+ pai kale ke hag ñ+ñ aij g+pal rö kalöp g+no. *

¹² God kalöp udö, nibi bi n+ñpe nöp mailö halö m+deinabim. An+ñ u, kale God göp

anibu nɨɨmim, gasɨ nɨɨ aij gɨmim, nagɨ aij adö u nöp gɨ mɨdaimim a gun, kalöp manö hain hag ñno. Kale gasɨ halö mɨdmim, kalöp gɨ naj gɨla u gasɨ iru nɨɨgɨmim, klö gɨmim, nagɨ aij adö u arö gagmim, a gun, manö anibu rö kalöp hag ñmɨdun.

¹³ Kalöp God manö aij nɨɨpe hag ñno nɨɨmim, manö kale ke nöp hagagaböl, God manö nɨɨpe ke hagaböl, a gɨmim nɨɨ udpe. Nɨɨö me, manö hag ñbun u, God manö kamɨɨ gasɨ mɨdmagö kale aɨɨ daɨ wög gö, magö pɨlöp. Anɨb u, hon pör nöp God nɨɨ aij a göl gɨ mɨdpun. *

¹⁴ Pen añ mam bɨ. Krai nɨɨbi bɨ nɨɨpe ram mɨnönɨ Judia gau cöc ke ke gau ap magum göm God nɨɨ sabe gɨlö, Juda nɨɨbi bɨ gau kalɨp gɨ naj gɨla rö nöp, nɨɨbi bɨ kale ke Desalonaika gau mɨdpal kalöp u rö nöp gɨla. *

¹⁵ Juda nɨɨbi bɨ gau kale God manö hagep bɨ gau kalɨp al pak löm, Bɨ Kub Jisas nɨɨp al pak löm, hanɨp yu gɨ yula. God kalɨp nɨɨöm ñññ lagöp. Kale nɨɨbi bɨ gau magöɨhalö nɨɨlö mulu lugöp. *

¹⁶ Krai nɨɨp nɨɨ udlö kalɨp kamɨɨ gɨsön ññnab a gun, Krai manö aij nɨɨpe u Juda nɨɨbi bɨ wasö gau kalɨp hag ñno, Juda nɨɨbi bɨ gau kal juöm, hanɨp adan urön gɨpal. Gɨpal anibu, kale pör nöp nan si nan naj gɨmɨdal rö nöp gɨ dam dam dam arö, nan si nan naj kale asmen kub yabɨ rö mɨdöp. Pen mɨñi God kalɨp kal juöm gö marö kub yabɨ kalɨp auöp.

Pol kalöp kauyaɨ am nɨɨnam, a ga

¹⁷ Añ mam bɨ. Kale aip mɨdno, Juda nɨɨbi bɨ hanɨp yu gɨ yula u, mög gö nɨɨöl gɨ mɨdpun. Hañ romanɨ hon au mɨdpun pen gasɨ hon kalöp aip mɨdöp. Anɨb u, kalöp kauyaɨ am nɨɨɨun a gun, gasɨ u nöp nɨɨ mɨdpun.

¹⁸ Kalöp am nɨɨɨun a gɨ gasɨ nɨɨɨun, yad Pol, ññn mɨhöp aka mɨhaɨ nɨɨgar amnabin a gɨnö, pen Seden hanɨp adan wamöb.

¹⁹ Krai nɨɨbi bɨ rɨmnap halö gɨpal rö, kale abe gɨpe me, hon gasɨ halö mɨdpun; kale gɨpe, mɨñ mɨñ göl gɨ mɨdpun; kale gɨpe, Bɨ Kub hon Jisas aunab ññn u, manö aij ne hag ñno magö pɨlöp i, a gɨnabun. *

²⁰ Kale nöp gasɨ nɨɨɨun, mɨñ mɨñ göl gɨ, aij a göl gɨ nöp mɨdpun.

3

¹ Pen kalöp mög nɨɨɨun am nɨɨɨun a gun, yɨɨöɨ am nɨɨɨeb rö lagö, yad Pol, Sailas, hol mɨhönɨ daun kub Adens mɨdul, *

²⁻³ mam hon Dimodi, hol aip God nɨɨp wög göm, Krai manö aij nɨɨpe u hag ñññ ajöp

u, nɨɨp hag yulo na. Kalöp gɨ naj gɨlö, nɨɨbi bɨ rɨmnap Krai nɨɨp arö gɨnaböl rö löp, Dimodi amöm, kalöp aip mɨdöm Krai manö aij u hag ñññ aij gö, kale Krai nɨɨp nɨɨp ud pɨdönɨ gɨmim, gasɨ halö mɨdeinabim a gul, nɨɨp hag yulo na. Pen kale nɨɨɨm, Krai nɨɨbi bɨ nɨɨpe mɨdpun rö, hanɨp gɨ naj gɨlö marö udnabun. *

⁴ Kale aip mɨdun, hanɨp gɨ naj gɨnaböl a gɨno u, kale anɨb unbö rö nöp gɨla u hadö nɨɨɨim.

⁵ Anɨg geila, kalöp mög yabɨ nɨɨɨem, gasɨ iru nɨɨɨem, aige göl gɨmim mɨdpim u nɨɨɨim a gem, Dimodi nɨɨp hag yunö. Gasɨ yad nɨɨnön u, Seden nɨɨpe kalöp ñp gö manö uɨham hag ñno nɨɨɨbe u arö gɨmim rö löp, a gɨ gasɨ nɨɨnön.

Dimodi ado gɨ apöm, mɨd aij gɨpim, a ga

⁶ Pen Dimodi kalöp am nɨɨöm apöm hagöp, Krai nɨɨp nɨɨp udmim cɨg aij gɨmim, nɨɨbi bɨ gau kalɨp mɨdmagö lɨmim, halɨp mɨhönɨ gasɨ nɨɨöl gɨ ñññ lɨbim. Hol mɨhönɨ mɨlö gai i mɨdul, kalöp mög nɨɨɨul rö, kale pen u rö nöp ram mɨnönɨ kale gau mɨdmim, halɨp mɨhönɨ mög nɨɨɨim, a göp. *

⁷ Pen hanɨp gɨ naj gɨlö mɨd aij gagno ññn u, Dimodi apöm, kale Krai nɨɨp nɨɨp ud pɨdönɨ gɨpim manö u hagö, hanɨp mɨdmagö pɨlu göp. *

⁸ Kale Bɨ Kub cɨg aij gɨmim nɨɨp aip jɨm ñöl mɨdpim u nɨɨɨun, hon kamɨɨ yabɨ mɨdpun.

⁹ Mɨd aij gɨpim u nɨɨɨun, God nɨɨp aij a gun. God nɨɨpe gö, kalöp gasɨ nɨɨɨun, mɨñ mɨñ yabɨ gɨpun. Anɨb u, nɨɨp aij a göl gɨ mɨdpun.

¹⁰ Kauyaɨ am kalöp nɨɨɨun, Krai manö aij u hag ñno, Krai nɨɨp nɨɨp ud pɨdönɨ gɨmim a gun, klö gun God nɨɨp sɨdö aɨ sɨböɨn yaɨ sabe göl gɨ mɨdpun.

¹¹ Anɨb u, Bapi God nɨɨpe ke abe, Bɨ Kub hon Jisas abe hanɨp adan hiɨklö, mɨdpim u nɨɨnabun. *

¹² Hon kalöp mɨdmagö yabɨ lɨbun rö, Bɨ Kub kalöp gɨ ñö, kale ke u rö nöp pen pen mɨdmagö lɨmim, nɨɨbi bɨ gau kalɨp magöɨhalö mɨdmagö lɨmim gɨmim.

¹³ Bɨ Kub Jisas kalöp klö nɨɨpe ñöɨm abad mɨd damöm, nɨɨbi bɨ uɨ nɨɨpe gau magöɨhalö udöm ado gɨ aunab ññn u, nɨɨpe apöm kalöp udö, God Bapi hon amgö ilö adö nɨɨpe u, kalöp manö ap mɨdagö nɨɨbi bɨ uɨ nɨɨpe mɨdeinabim.

4

God nɨɨp aij gɨnɨm adö u nöp gɨmim

¹ Añ mam bɨ. Kale aip mɨdainsö ññn u, kale aige göl gɨmim God nɨɨp aij gɨnab adö

* 2:13: 2De 2:13 * 2:14: Ap 17:5 * 2:15: Ap 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 * 2:19: Plp 2:15-16; 4:1; 2De 1:4

* 3:1: Ap 17:15 * 3:2-3: Ap 16:1-3; 2Di 3:12 * 3:6: Ap 18:5 * 3:7: 2De 1:4 * 3:11: 2De 2:16

u nöp gïnabim u kalöp hag ñino. Manö hag ñino u kale udmim anib unbö rö nöp göl gï mïdpim. Pen uri hon Bï Kub Jisas nïbi bï nïpe mïdpun rö, yad kalöp hagabin kale gï aij gïmïdim u, uri adö anïbu nöp klö gïmim rapïn nöp gïpe arnïm.

² Bï Kub Jisas hanïp hagö kalöp manö nïhön nïhön hag ñino u kale hadö nïnbim.

³ God nïp aij gïnab u, kale nïbi bï ke kamïnj aij mïdmim, nïbi si bï si gagnabim. *

⁴ Kale magöñhalö, God nïp aij gïnab adö u nöp hañ romanj kale abad mïd aij gïpe, nïbi bï gau nïnjlö kalöp manö ap mïdagnab. *

⁵ Nïbi bï God nïp nïnjagal gau, gasï najj nïnjöm nïbi si bï si udun a göm, gï ajpal rö gagmim.

⁶ Pen kale Kraïis nïbi bï añ mam gau nan sïkim gïmim nan kale pïhï gï udagmim. Nïbi bï rïmnap anïg geinabol u, God kalïp magöñhalö pen ilön ñinab. Manö anïbu kalöp nöd hag ñï aij gïno.

⁷ Nan si nan najj gïmim a göm, God hanïp manö aij nïpe hagöñ udag; gï aij göl gï nöp mïdmim, nïbi bï uï mïdaimim a göm hanïp uda. *

⁸ Anïb u, nïbi bï manö hagabun anïb i jï nïnjabol gau, hanïp jï nïnjagnabol; God nïp jï nïnjabol. Pen God nïpe Ana Uï nïpe kalöp ñab. *

⁹ Kraïis nïbi bï añ mam gau kalïp mïdmagö lïmim a gun manö u kalï kliñ rïkagun. God kalöp gasï aij ñö, kale ke nïnjmim hadö pen pen mïdmagö lïbim. *

¹⁰ Kraïis nïbi bï nïpe Masedonia Propins mïdpal gau magöñhalö u rö nöp hadö mïdmagö lïbim. Pen kalöp manö klö hagnu hagabun, klö gïmim pör nöp adö anïbu nöp gïpe kub arnïm.

¹¹⁻¹² Pen kalöp nöd hagno rö, nïbi bï gau aip agamïj mïd aij gun a gïmim gïpe arnïm. Wög waryö kale gau ke gïmim nan ñïnjmim. Anïb u, nan magö, mani nan kale gau ke mïdö nïnjöl gï, nan asïb hag nïnjagnabim me, nïbi bï Kraïis nïp nïnjagal gau, kalöp nïnjöl aij gïnab. *

Bï Kub ado gï aunab

¹³ Pen añ mam bï. Kalöp manö ap hag ñï aij gïnabun. Nïbi bï kale rïmnap umaiöl, böñ nöp umbal a gïmim, nïbi bï rïmnap mög gö mïtöñ gïpal rö gagmim.

¹⁴ Jisas uma u, God gö uraköm kamïnj mïdöp a gun nïnjbun rö, nïbi bï Jisas nïp nïnj udöm umla gau, Jisas ado gï aunab ñin u, God gö, Jisas nïbi bï nïpe umla anïb gau dap halö aunab a gun, nïnjbun. *

¹⁵ Pen Bï Kub nïpe ke manö hag ñïmïdöp rö nïnjbun, hon nïbi bï kamïnj mïdno nïnjöl gï Bï Kub ado gï aunab gau, nïbi bï nöd umla gau kalïp arïk aragnabun. *

¹⁶ Manö kub ap kumi kabö adö laj nïbö hagöm, ejol magöñhalö gau abad mïdöp ejol kub u wïñ gaul gö nïnjöl gï, God alïnj magö u hagö nïnjöl gï, Bï Kub nïpe ke kumi kabö adö laj au nïbö aunab. Bï Kub auö, nïbi bï Kraïis nïp nïnj udöm umla gau, nöd uraknabol.

¹⁷ Kale uraknabol nïnjöm God nïpe hanïp nïbi bï nïpe kamïnj mïdeinabun gau kalïp aip uï gö, kumi kabö laj ap ran jak am Bï Kub aip magum gïnabun. Anïb u, hon Bï Kub aip pör nöp pör nöp mïdeinabun.

¹⁸ Anïb u, manö hagabun anïb i pen pen hag amïl apïl gïmim, gasï halö mïdaimim.

5

Bï Kub hon ado gï aunab u nïnjun mïd aij gun abad mïdaiun

¹ Pen añ mam bï. Bï Kub nïpe ñïn mai aunab, nïbi bï nan nïhön gïlö nïnjöl gï aunab u, kalöp hagagun.

² Kale ke nïnjbim, Bï Kub aunab u, nïp abad mïdeinabol ñïn u auagnab. Bï nan si udep gau nïbi bï han arbal magö u aubal rö u aunab. *

³ Mïñi agamïj mïd aij gïpun, hanïp mïñi nan ap gagnab a gïnabol ñïn u nöp yïnjïd auö, gasï kub yabïl nïnjabol. Nïbi ñï painanj yag daunïg gïlö ilön göp rö u gïnab; yïnjïd nöp ilön najj udlö pïñïnj gï aröl rö lagnab. *

⁴ Pen añ mam bï. Bï nan si udep gau apöm ram nap bï udlö, mïdmagö kale pïhu gïnab. Pen kale sïböñ böñ au mïdagpim rö, ñïn kub anïbu auö, mïdmagö kale pïhu gagnïm.

⁵ Kale magöñhalö mailö ñï pai mïdpim; kale magöñhalö sïdö anj ñï pai mïdpim. Hon sïböñ ñï pai wasö. *

⁶ Nïbi bï rïmnap uhön hanbal rö mïdagaiun; gasï nïnj aij gun mïdaiun.

⁷ Nïbi bï uhön hanbal gau, sïböñ yanj nöp hanbal. Nïbi bï ñïg klö ñïnjöm haut lïbal gau, sïböñ yanj nöp gïpal.

⁸ Pen hon nïbi bï sïdö anj ajpun gau, gasï nïnjöl gï mïdaiun. God Manö nïnj udun, God nïp mïdmagö lï mïdaiun; anïg gïno, sior pïdöñ ami bï rol lïbal rö, pabïl mïgan hon u mïdeinab. Bï Kub hon Jisas Kraïis aip ram mïnörj kumi kabö adö laj au aramun nan aij udnabun a gïpun u, gasï nïnjöl gï

* 4:3: 1De 5:23; 1Pi 1:16 * 4:4: 1Ko 6:13 * 4:7: 1Pi 1:15-16 * 4:8: Luk 10:16; 2Ko 1:22 * 4:9: Jon 13:34

* 4:11-12: Ep 4:28 * 4:14: Ro 14:9; 1Ko 15:3-4,12 * 4:15: 1Ko 15:51-52 * 5:2: Mad 24:42-43; 2Pi 3:10; Rep 3:3

* 5:3: Mad 24:39; Luk 21:34-35 * 5:5: Ro 13:12 * 5:8: Ais 59:17; Ep 6:14,17

mıdaiun; anıg gıno, usajıl pıdörj bad libal rö, nabıc cög hon u mıdeinab. *

⁹ Nihön gınıg: God hanıp ga u, ilön kub udlanı a göm gaga; Bı Kub hon Jisas Kraıs gö, nıp aıp ram mınörj kumi kabö adö lanı au aramun nan aij udnabun a göm ga.

¹⁰ Kraıs hanıp a göm uma u, kamını mıdno aunab aka umöl mıdno aunab u manö mıdagöp; amun pör pör nöp nıpe aıp kamını mıdeinabun. *

¹¹ Anıb u, Kraıs nıbi bı nıpe pen pen Kraıs manö aij u hag nımim, nını ud pıdörj gımim, gası halö mıdmim. Pen hagajın i kale anıb unbö rö nöp hadö gıpim.

Manö hag naböj juöm, kale mıdpım, a ga

¹² Añ mam bı. Bı kub kalöp uıham wög gı ñöl gı, manö ud asıköl gı, manö hag ñöl gı mıdpal gau, kalıp ud aij gımim.

¹³ God ke hagö wög anıg gıpal u, kalıp mıdmagö lımim ud aij gımim. Pen kale magöñhalö agamıj jım ñöl mıdaimim.

¹⁴ Añ mam bı nınım. Nıbi bı wög gagöm mıd aij gagpal gau kalıp manö klö hıgmim. Nıbi bı mög gö gası mlö lı mıdpal gau kalıp manö hain hıgmim hag nını aij gımim. Nıbi bı hain gau kalıp gı nımim. Nıbi bı gau magöñhalö kalıp pör nöp manö hain hıgmim agamıj mıdaimim. *

¹⁵ Nıbi bı rımnap kalöp gı najı gaiöl, pen najı gıgmim. Pen pen ud aij gımim, pen pen gı aij gımim. Pen nıbi bı ke nıbö gau abe, anıb unbö rö nöp gımim. *

¹⁶ Pör nöp mın mın göl gı mıdmim; *

¹⁷ pör nöp God nıp sabe göl gı mıdmim;

¹⁸ pör nöp God nıp aij a göl gı mıdmim. Kraıs Jisas nıbi bı nıpe mıdmim anıg göl gı mıdaıbe me, God nıp aij gınab. *

¹⁹ God Ana hanıp gası nınım a gımim nınıöl gı mıdaimim. *

²⁰ Nıbi bı God manö hıgep gau manö hagaiöl arö gıgmim.

²¹⁻²² Pen nıbi bı rımnap pıral hagöl rö löp u, nını aij yabıt gımim. God Manö yıjıg göl u hagaiöl nınım udmim; pıral hagaiöl nınım udıgmim. Najı adö rımnap gıgmim. *

²³ God hanıp nıbi bı ud aij göp agamıj mıd aij gıpun u, nıpe ke kalöp abad mıdöm gö, kale nıbi bı ke kamını aij nıpe mıdeinabım. God nıpe ke gö, Bı Kub hon Jisas Kraıs aunab nını u, ana kale gau, gası rımıd mıdmagö kale gau, hañ romanı kale gau magöñhalö, asını ap mıdagnım. *

²⁴ God kalöp manö aij nıpe haga u, manö nıpe hagöp rö, anıb unbö rö nöp göp. Anıb u nınıun, auı hagajın rö kalöp gınab.

²⁵ Añ mam bı. Hanıp gası nınımim, God nıp sabe gımim.

²⁶ Kale Bı Kub nıp nını uđpım rö, Kraıs nıbi bı añ mam magöñhalö pen pen hag wıhai udöl gı, alaun bom halumim.

²⁷ Bı Kub hon u nını mıdöp rö kalöp hagabın, manö kalı klın rıkabın anıbı, añ mam gau kalıp magöñhalö amgö lı hagpe nınıöl.

²⁸ Bı Kub hon Jisas Kraıs kalöp mög nınıöm, ud aij göl gı mıdainım.

* 5:10: Ro 14:8-9; 1De 4:14 * 5:14: 2De 3:6,11 * 5:15: Ro 12:17; 1Pı 3:9 * 5:16: Plp 4:4 * 5:18: Ep 5:20

* 5:19: Ep 4:30 * 5:21-22: 1Jn 4:1 * 5:23: 2De 3:3

2 Desalonaika Pol köp hain n̄bō u Desalonaika n̄bi b̄ kal̄p kal̄i kliñ r̄ika

1 Hon Pol, Sailas, Dimodi, kal̄öp Bapi hon God B̄ Kub Jisas Kraiss apil m̄thau n̄bi b̄ kale daun kub Desalonaika m̄dpim gau, köp an̄bi kal̄i kliñ r̄ikabun.

2 God Bapi hon abe, B̄ Kub Jisas Kraiss abe, kal̄öp mög n̄ñmil ud aij ḡilō, kale m̄dmagō aṅ kale daṅ agam̄j m̄d aij ḡimim. *

Kraiss auō, God n̄ipe n̄bi b̄ gau kal̄ip manō kub hagnab

3 Pen añ mam b̄i. Nöd Kraiss n̄ñ udm̄dim rō wasō; nöd kale pen pen m̄dmagō l̄m̄dim rō wasō; uri kale klō ḡimim Kraiss n̄ñ n̄ñ ud p̄dōṅ ḡimim, kale magōñhalō Kraiss n̄bi b̄i añ mam gau pen pen m̄dmagō l̄bim u n̄ñjun, p̄r n̄öp God n̄ñ aij a gun.

4 Kraiss n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpe, n̄bi b̄i r̄imnap kal̄öp ḡi naij ḡilō, m̄ñör auō uṅham m̄dpim u pen gas̄i iru n̄ñagmim, Kraiss n̄ñ n̄ñ ud p̄dōṅ ḡimim c̄ig aij yab̄t̄ ḡipim. An̄b u, God c̄oc n̄ipe ram m̄nōṅ ke ke gau aramun, Kraiss manō aij hag ñ̄t̄ ajun, p̄r n̄öp kale an̄g ḡipim u kal̄ip hagpun. *

5 An̄b u hon n̄ñbun, God n̄ipe manō ud as̄ik aij göp n̄ñöṅ n̄ipe hagō kale God ram m̄nōṅ kumi kabō adō laṅ au am m̄deinabim. Uri pen manō aij an̄bu hagpe kal̄öp ḡi naij ḡilō marō udōl ḡi m̄dpim.

6 God n̄ipe manō ud as̄ik aij göp rō, n̄bi b̄i kal̄öp marō ñ̄bal gau kal̄ip pen u rō n̄öp marō ñ̄nab. *

7 Pen kale n̄bi b̄i marō udōl ḡi m̄dpim gau, God kal̄öp abe han̄p abe ud aij ḡinab. B̄ Kub Jisas kumi kabō adō laṅ n̄bō ejol klō n̄ipe gau uṅ ḡi, mab m̄t̄aṅ rō inō n̄ñöl ḡi waiō aunab ñ̄n an̄bu n̄öp God n̄ipe an̄g ḡinab. *

8 N̄bi b̄i God n̄ñ gas̄i n̄ñagōm, B̄ Kub hon Jisas manō aij n̄ipe u n̄ñ udōm, hagōp rō gagpal n̄bi b̄i gau kal̄ip pen ilōn ñ̄nab. *

9 N̄bi b̄i an̄b gau, B̄ Kub ram m̄nōṅ aij n̄ipe klō halō mailō halō m̄deinab kumi kabō adō laṅ au arōl rō lagnab; p̄r hōṅ adō m̄dōm ilōn kub udōl ḡi m̄deinaböl. *

10 B̄ Kub auō, n̄bi b̄i uṅ n̄ipe hib n̄ipe haglō adō arnab; n̄bi b̄i n̄ñ n̄ñ udpal gau, n̄ñ n̄ñöṅ aiō waiō ḡinaböl. Pen Kraiss

manō aij kal̄öp hag ñ̄no n̄ñ udpe rō, kale ke abe an̄b unbō rō n̄öp ḡinabim. *

11 Adō an̄bu n̄öp, kal̄öp gas̄i n̄ñjun God n̄ñ p̄r sabe ḡipun hagpun, “Desalonaika n̄bi b̄i gau n̄bi b̄i ne ke udna rō, klō ne ḡimōn kale n̄bi b̄i ne ke ḡipal rō göl; klō ne ḡimōn kale ḡi aij gun a ḡi gas̄i n̄ñbal u, an̄b unbō rō n̄öp göl; Kraiss n̄bi b̄i n̄ipe m̄dun n̄ipe hagōp rō n̄öp gun a ḡipal u, klō ne ḡimōn an̄g unbō rō n̄öp göl,” a ḡipun. *

12 God B̄ Kub Jisas Kraiss kale apil m̄thau kal̄öp mög n̄ñmil ud aij ḡipil rō, kale ḡi aij n̄öp göl ḡi m̄dpe n̄ñöl ḡi, n̄bi b̄i gau n̄ñöṅ B̄ Kub hon Jisas Kraiss b̄i mailō aij ke halō m̄dōp u n̄ñnaböl. Pen kale Jisas Kraiss n̄bi b̄i n̄ipe m̄dpim rō, mailō aij ke n̄ipe an̄bu kal̄öp abe pak ñ̄nab. An̄g ḡin̄m a gun, God n̄ñ sabe ḡipun.

2

B̄i naij u

1 Añ mam b̄i. B̄ Kub hon Jisas Kraiss ado ḡi apōm han̄p l̄hu udō n̄ipe aip m̄deinabun manō u hagnabin.

2 Pen n̄bi b̄i r̄imnap hagpal, B̄ Kub ado ḡi aunab ñ̄n u b̄ön n̄öp auōp a ḡipal. Pen Pol b̄i gau God Ana gas̄i ñ̄o manō hagla u n̄ñjun kal̄öp hagabun a gaiöl, aka Pol b̄i gau an̄g haglō b̄i r̄imnap n̄ñöṅ manō daubal u n̄ñjun kal̄öp hagabun a gaiöl, aka Pol b̄i gau köp kal̄i kliñ r̄ikōm yulō auōp i a gaiöl u, m̄dmagō kale p̄tu gö, Pol b̄i gau kale ke manō an̄bi hag yula a ḡimim gas̄i iru n̄ñagmim.

3 Pen n̄ñ aij ḡimim. N̄bi b̄i r̄imnap kal̄öp manō piral hagaiöl, manō kale u udagmim. B̄ Kub ado ḡi aunab ñ̄n u hainō aunab. Pen nöd u, n̄bi b̄i iru n̄öp God n̄ñ arō göm, gas̄i kale ke hain göm haṅōwāḷō ḡinaböl. An̄g ḡilō n̄ñöl ḡi, God n̄ñ kauaṅ mauaṅ m̄dōp b̄i u waiō lö n̄bi b̄i n̄ñ n̄ñnaböl. Pen hainō B̄ Naij yab̄t̄ an̄bu mab ke yaṅ arnab me. *

4 B̄ Naij an̄bu nan n̄ñhōn n̄ñhōn hib god a ḡipal gau abe, nan n̄ñhōn n̄ñhōn sabe ḡipal gau abe hag pro göm, hib n̄ipe ke n̄öp hagō adō arnab. N̄ipe am God sabe gep ram u am as̄ikōm, yad me God a ḡinab. *

5 Kale aip m̄dem, an̄g ḡinab a gem hagnō u pen hauṅ ḡipim rō löp.

6 Kale n̄ñbim, nan ap B̄ Naij adan wamōb u me, m̄ñi an̄g ḡin̄m rō lagōp. God n̄ipe ke hag la ñ̄n u n̄öp an̄g ḡinab.

7 Pen m̄ñi ñ̄n i, God n̄ñ kauaṅ mauaṅ m̄dōp b̄i u auō, ḡinaböl adō u hadō gaböl u pen pro n̄öp gaböl; kub ḡiblap pen b̄i adan wamōb b̄i an̄bu m̄dō n̄ñöl ḡi, God n̄ñ

* 1:2: Ro 1:7 * 1:4: 2Ko 7:4; 1De 2:19 * 1:6: Ro 12:19 * 1:7: 1De 3:13 * 1:8: Ais 66:15 * 1:9: Ais 2:10
* 1:10: Kol 3:4 * 1:11: Kol 1:9; 1De 1:2-3 * 2:3: 1Di 4:1; 1Jn 2:18; 4:3 * 2:4: Dan 11:36; Esi 28:2

3

kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ u, nɨbi bɨ gau rapɨn tɨp gɨ kɨd nɨpe gau dam arnɨm rɔ lagɔp. Anɨb u, nan si nan najj pro rɔ gɨ dam dapɨl gɨlɔ nɨŋɔl gɨ, God gɔ bɨ adan wamɔb u ke gau arnab.

8 God gɔ bɨ adan wamɔb u ke gau arnab u, God nɨp kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ u waiɔ lɨnab. Peŋ Bɨ Kub Jisas aunab ņɨn anɨbu, nɨpe rɨb adɨk gɔm apɔm manɔ nɔp hagɔ, Bɨ Najj u bɔrɨ nɔp ap lug paknab. *

9 God nɨp kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ aunab u, nɨpe Seden klɔ nɨpe magɔŋhalɔ udɔm, pir alɔm, nan gagep ke ke iru yabɨl nɔp, nan nɨŋeb nɨŋagep ke ke iru yabɨl nɔp gɨ dam mɨdɔ nɨŋɔl gɨ, nɨbi bɨ aiɔ waiɔ gɨnabɔl. *

10 God nɨp kauaŋ mauaŋ mɨdɔp bɨ u, nɨbi bɨ gau kalɨp pir alɔm, neb neb hagɔm, tɨp tɨp gɔm gɨ dam mɨdɔ nɨŋɔl gɨ, mab ke yaŋ arnɨg gɨnabɔl nɨbi bɨ gau manɔ nɨpe u udnabɔl. Kale Kraiss manɔ aij u nɨŋɔm manɔ nɨŋɔ a gɔm nɨŋ udɔm mɨdmagɔ an kale dan lɨblap u, God kalɨp nɨbi bɨ nɨpe ke rɔ udbɔp. Peŋ kale anɨg gagla; kale manɔ aij u jɨ nɨŋla.

11-12 Nɨhɔn gɨnɨg: Kraiss manɔ nɨŋɔ u udagɔm, nan si nan najj gɔm ņɨŋ lɨbal. Anɨb u, God gɔ kale magɔŋhalɔ manɔ piral anɨbu rapɨn nɨŋ udnabɔl nɨŋɔm nɨpe kalɨp manɔ kub hagɔm mab ke yaŋ hag yunab.

13 Pen kalɔp aŋ mam Bɨ Kub mɨdmagɔ lɔp gau gasɨ nɨŋun, pɔr nɔp God nɨp aij gun. Nɨhɔn gɨnɨg: hadame dagol gau God gasɨ nɨpe ke nɨŋɔm haga, nɨbi bɨ gau manɔ aij yad u nɨŋ udlɔ, Ana yad ana kale an dan mɨdɔm gasɨ aij ņɔ kale nɨbi bɨ ut mɨdlɔ nɨŋɔl gɨ, yad kalɨp nɨbi bɨ yad ke udnabin a ga. God nɨpe anɨg haga u, kalɔp nɔp nɨŋɔm hag la. *

14 Hon Kraiss manɔ aij kalɔp hag ņaino nɨŋɔl gɨ, nan aij hagabin anɨbi God nɨpe ke kalɔp ņɨnabin a ga. God ga anɨbu, Bɨ Kub hon Jisas Kraiss mailɔ aij unbɔ ke halɔ mɨdɔp u, kale nɨpe aip mɨdmim mailɔ aij nɨpe anɨbu rɨmnap udmim mɨŋ mɨŋ gɔl gɨ mɨdeinabim, a gɔm ga.

15 Anɨb u me, aŋ mam bɨ, Bɨ Kub Jisas Kraiss aip mɨd aij gɨnabun a gɨmim, klɔ gɨmim, manɔ kalɔp hag ņɨno nɨŋbe u abe, manɔ kalɨ klɨŋ rɨkun hagno nɨŋbe u abe nɨŋ ud pɨdɔrɨ gɨmim mɨdaimim.

16 Bapi God hanɨp mɨdmagɔ lɔm ud aij yabɨl gɔ nan aij udnabun a gun gasɨ halɔ mɨdpun. Bapi God abe, Bɨ Kub hon Jisas Kraiss nɨpe ke abe,

17 apil mɨhau kalɔp abad mɨdlɔ, gasɨ halɔ mɨdmim, wɔg kale apil mɨhau u arɔ gɨgmim, manɔ aij kale u hag ņɨmim, gɨ aij gɔl gɨ nɔp mɨdaimim.

Hanɨp gasɨ nɨŋmim, God nɨp sabe gɨmim

1 Pen aŋ mam bɨ, manɔ aŋ ap mɨdɔp. Hanɨp God nɨp sabe gɔl gɨ mɨdaimim. Kalɔp Bɨ Kub manɔ aij hag ņɨno nɨŋ udpe, nɨbi bɨ kale rɨmnap kalɔp nɨŋɔm Bɨ Kub manɔ aij u rɔ nɔp nɨŋ udlɔ, nɨbi bɨ rɨmnap iru nɔp kɨd kɨd gau manɔ aij u nɨŋɔm, Bɨ Kub manɔ aij nɨpe ke nɔp mɨdɔp u a gɔm nɨŋ udla. Anɨb u, God nɨp hag nɨŋmim, Bɨ Kub manɔ aij u nɨbi bɨ ram mɨnɔŋ an aui mɨdpal kalɨp hag ņɨno, nɔd kalɔp an au ga rɔ, anɨb unbɔ rɔ nɔp gɨnɨm.

2 Pen God nɨp sabe gɨmim nan ap nɨp hag nɨŋbe: God nɨpe gɔ bɨ najj nan si nan najj nɔp gɨmɨdal gau, hanɨp nan ap gɔl rɔ lagnɨm. Nɨhɔn gɨnɨg: nɨbi bɨ rɨmnap Kraiss manɔ aij u nɨŋ udagpal.

3 Pen Bɨ Kub hagɔp rɔ, pɔr nɔp anɨb unbɔ rɔ nɔp gɔp. Nɨpe kalɔp gɔ kale manɔ nɨpe nɨŋ ud pɨdɔrɨ gɨmim nɨp cɨg pɨdɔrɨ gɨmim gɨ mɨdpe Seden kalɔp tɨp gɔm najj gɨnɨm rɔ lagnab.

4 Pen Bɨ Kub hanɨp gasɨ ņɔ gasɨ halɔ mɨdun nɨŋbun, manɔ kalɔp hag ņɨno u, kale udmim anɨb unbɔ rɔ nɔp gɔl gɨ mɨdeinabim. *

5 Bɨ Kub nɨp sabe gɨpun haggun, nɨpe kalɔp gasɨ aij ņɔ, God nɨbi bɨ mɨdmagɔ lɔp rɔ nɨŋmim, Kraiss ilɔn kub uda pen klɔ gɔm nan nɨhɔn gɨnɨg ga u arɔ gaga u nɨŋmim, anɨg unbɔ rɔ nɔp gɨnabim.

Wɔg gɨmim nɔp nan ņɨŋnabim

6 Aŋ mam bɨ. Bɨ Kub Jisas Kraiss manɔ yad nɨbi bɨ gau hag ņɨmim a ga rɔ kalɔp hagabun. Mam rɨmnap wɔg gɔgɔm yɨharɨŋ nɔp gɨ ajɔm, haggun rɔ gagaiɔl, kalɨp aip manɔ manɔ hagggmim. *

7 Kale ke nɨŋbim, hon kale aip mɨdun gɨmɨdun adɔ u geinabim, Bɨ Kub nɨp aij gɨnab. Hon yɨharɨŋ mɨdagmɨdun. *

8 Nɨbi bɨ rɨmnap nan magɔ kale yɨharɨŋ ņɨŋagun a gun, sɨdɔ an sɨbɔn yaŋ klɔ ilɔn gun nɔp nan ņɨŋmɨdun. *

9 God wɔg gɨpun rɔ, kalɔp hag nɨŋun nan haɔwɔlɔ udun ņɨŋbnop u pen kalɔp nagɨ aij adɔ u yamno nɨŋmim anɨg unbɔ rɔ nɔp gɨmim a gun, ke klɔ ilɔn gun nan ņɨŋmɨdun. *

10 Pen kale aip mɨdun haggmɨdun, “Nɨbi bɨ wɔg gagɔl nan ņɨŋagɔl,” a gɨmɨdun u nɨŋbim.

11 Manɔ ap nɨŋbun u, nɨbi bɨ kale rɨmnap wɔg gɔgɔm, yɨharɨŋ nɔp mɨdɔm, gau gau ajɔm, manɔ pi pɨg hagɔm, nɨbi bɨ gau anɨg gɨpal anɨg gɨpal a gɨpal. *

* 2:8: Ais 11:4; Rep 19:15 * 2:9: Rep 13:11-13 * 2:13: 2De 1:3; Ep 1:4 * 3:4: 2Ko 7:16; Gal 5:10 * 3:6: Ro 16:17 * 3:7: Plp 3:17 * 3:8: 1De 2:9 * 3:9: 1Ko 9:4; 1De 1:6 * 3:11: 1Di 5:13

¹² Bı Kub Jisas Krais nıþ wög gıpun rö, nıbi bı anıb gau kalıþ manö klö gun hagabun, agamıj mıd aij gımim, wög ke gımim nan ñıjımim. *

¹³ Pen añ mam bı. Kale nagı aij adö u nöþ gı dammim, iru maru gainım, nan aij nıhön u nöþ nıjımim göl gı mıdaimim. *

¹⁴ Manö köþ kalı kliñ rıkun hagabun i, nıbi bı rımnap nıjagadıöl, nıbi bı an an anıg gıpal u nıj aij gımim, kalıþ manö manö hagagmim; yıharıj mıdpe kalıþ nable gınım.

¹⁵ Pen kalıþ kauaı mauaı rö nıjagmim; mam hon a gımim hag ñı aij gımim. *

Pol, "Kale mıdpım?" a göþ

¹⁶ Bı Kub hanıþ gö gası iru nıjagun u, nıpe ke kalöp magöñhalö aip mıdö, kale pör nöþ nan nıhön nıhön gınabım u, mıd aij gımim gası iru nıjagnabım.

¹⁷ Yad Pol. Manö naböj i ñımagö yad ke kalı kliñ rıkem, "Kale mıdpım?" a gabin. Ñımagö yad ke manö kalı kliñ rıkpın u, pör anıb i rö nöþ kalı kliñ rıkpın u me, nıjgnabım.

¹⁸ Bı Kub hon Jisas Krais kalöp magöñhalö mög nıjöm, ud aij göl gı mıdainım.

1 Dimodi Pol köp nöd u Dimodi n̄p kal+ kliñ r̄ka

¹ Dimodi. Yad Pol. God Ud Kam̄n̄j Yuep B̄i Kub hon u abe, Kraiſ Jis̄as hon n̄n̄j udun gas̄i halö m̄idpun B̄i Kub u abe, apil m̄ihau ȳp hag l̄l̄ö, Kraiſ Jis̄as manö aij ud arep b̄i n̄pe ap m̄idpin.

² Dimodi. Kraiſ manö aij u n̄p hag ñainö, Kraiſ Jis̄as n̄n̄j udpan u me, n̄p ñi aij yad, a gabin. Bap̄i God, B̄i Kub hon Kraiſ Jis̄as, n̄p mög n̄n̄jmil, ud aij ḡimil, abad m̄id aij ḡilö me, ne agam̄ij m̄id aij ḡimön. *

Manö p̄iral n̄n̄j udöl rö löp u, kal̄ip hag ñi aij ḡimön, a ga

³ Yad nöd Masedonia Propins ar̄n̄ig gem, n̄p daun kub Epesas ud lem manö hag ñ̄n̄ö u, m̄ñi u rö n̄p kauyan̄ hagn̄ig gabin. Ne Epesas au m̄idmön, n̄bi b̄i God Manö hagabun, a göm, manö p̄iral p̄iral hagpal gau kal̄ip wasö ḡimön, hag aij ḡimön.

⁴ Manö aiud p̄iral udöm hagpal u, “Ap̄is bac hon an̄ig göl an̄ig göl r̄iklö auöp,” a ḡipal u, hagmön arö göl. Manö adö an̄bu hagöm, pen pen n̄p hagpal. Manö p̄iral adö an̄bu n̄bi b̄i gau kal̄ip haglö, God n̄pe n̄bi b̄i ud kam̄n̄j yun̄ig gab manö aij u n̄n̄jagnaböl. An̄b u, kale Kraiſ manö aij u n̄n̄j udöl rö lagnab. *

⁵ N̄bi b̄i Jis̄as n̄n̄j udpal gau kale pen pen m̄idmagö löl, a gem, n̄p manö an̄bi hagabin. M̄idmagö kale an̄ dan̄, naḡi ub̄n̄j adö u aij, naḡi ub̄n̄j adö u naij, n̄n̄j aij göm, naḡi ub̄n̄j aij adö an̄bu areinaböl u, kale n̄n̄j n̄p añ mam gau m̄idmagö l̄n̄aböl. Kale an̄igöl añ mam gau pen pen m̄idmagö leinaböl u, kale n̄n̄j n̄p Kraiſ manö aij u n̄n̄j udöm, hagöp rö n̄p ḡipal, a ḡinabun.

⁶ Pen n̄bi b̄i r̄imnap Kraiſ manö aij u hagöp rö arö göm, b̄i haūl rö manö ȳhar̄n̄j gau hag am̄il ap̄il ḡipal.

⁷ Hon God lo hag ñeb b̄i m̄idno, a göm, ana udagöm n̄bi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄n̄ab u pen kale klö göm manö hagabun il an̄bu m̄idöp me u, a göm, il an̄bu n̄n̄jagal.

⁸ Hon n̄n̄jgun, God lo manö n̄pe haga u, manö kabö göl, manö aij yöl m̄idöp. Pen hon God lo manö aij an̄bu udun, gas̄i hon ke n̄n̄jun hainö gun, abönamö geinabun u, aij wasö. N̄pe haga rö n̄p hag ñeinabun u, aij ḡinab; wasö wasö. *

⁹ Pen hon n̄n̄jgun, God lo manö n̄bi b̄i ḡi aij ḡipal gau kal̄ip hagagab; n̄bi b̄i lo manö r̄ib̄ jubal gau kal̄ip hagab. N̄bi b̄i God n̄p n̄n̄jagal gau abe, n̄bi b̄i nan si nan naij

ḡipal gau abe, kal̄ip hagab. N̄bi b̄i God n̄p sabe gagal gau abe, n̄bi b̄i God n̄p manö naij hagpal gau abe, kal̄ip hagab. N̄bi b̄i n̄ime nap kale ke al pak l̄ibal gau abe, n̄bi b̄i wip albal gau abe, kal̄ip hagab.

¹⁰ N̄bi si b̄i si ḡipal gau abe, b̄i kale n̄bi ap aip wasö b̄i ap aip göm ḡipal gau abe, kal̄ip hagab. N̄bi b̄i kale n̄bi b̄i ñ̄i pai r̄imnap si ud daulö, wög kal̄ip ḡipal, b̄i gau abe, n̄bi b̄i manö p̄iral hagpal gau abe, n̄bi b̄i “God amgö ilö n̄n̄jö hagn̄in,” a göm, p̄iral hagpal gau abe, kal̄ip hagab. N̄bi b̄i Kraiſ manö aij n̄pe u r̄ib̄ jubal gau kal̄ip hagab.

¹¹ Manö aij an̄bu Kraiſ manö aij n̄pe u n̄p. Manö aij an̄bu God mailö halö u ȳp manö hag ñi aje b̄i n̄pe hag la.

B̄i Kub Pol n̄p mög n̄n̄ja

¹² Yad Kraiſ Jis̄as B̄i Kub hon u n̄p aij a gabin. Ȳp, b̄i aij yad, a göm, udöm, klö n̄pe u ȳp ñö, b̄i wög gep n̄pe m̄idpin. *

¹³ Pen nöd yad m̄id aij gagn̄idin. Yad God n̄p hag juem, Kraiſ Jis̄as n̄bi b̄i n̄pe gau kal̄ip ḡi naij gem, b̄i naij, b̄i kal yab̄il m̄idm̄idin. Pen God n̄p n̄n̄jagem, manö haga il u n̄n̄jagem ḡinö u me, ȳp mög n̄n̄jöm uda. *

¹⁴ B̄i Kub ȳp mög yab̄il n̄n̄jöm, ud aij göm, Kraiſ Jis̄as n̄n̄j udep magö u abe, n̄bi b̄i gau m̄idmagö lep magö u abe, m̄idmagö yad an̄ dan̄ ȳm la.

¹⁵ Manö böñ n̄p n̄n̄j udep ap hagn̄ig gabin: Kraiſ Jis̄as ram m̄inöñ il i aua u, n̄bi b̄i nan si nan naij ḡipal gau kal̄ip ud kam̄n̄j yun̄ig aua. B̄i nan si nan naij kub yab̄il ḡim̄idöp u yad n̄p. *

¹⁶ Pen Kraiſ Jis̄as ȳp mög n̄n̄jöm, ud kam̄n̄j yunab, a göm, haga, “B̄i nan si nan naij yab̄il ḡim̄idöp an̄bu n̄p ud kam̄n̄j yunö, n̄bi b̄i gau magöñhalö n̄n̄jöm hagnaböl, ‘Kraiſ Jis̄as n̄pe b̄i naij an̄bu n̄p ud kam̄n̄j yua rö, ȳp u rö n̄p ud kam̄n̄j yunab,’ a ḡinaböl,” a ga. An̄b u, kale Jis̄as n̄p n̄n̄j udlö, n̄pe kal̄ip pör m̄idep magö u ñ̄n̄ab. Adö an̄bu n̄p, ȳp mög n̄n̄jöm ud kam̄n̄j yua.

¹⁷ K̄in̄ kub n̄pe hadame dagol m̄idm̄idöp, uri m̄idöp, hainö pör pör n̄p m̄ideinab. N̄pe kam̄n̄j m̄idep magö u n̄p m̄idöp; umeb magö u m̄idagöp. N̄bi b̄i n̄p amgö n̄n̄jagal. N̄pe n̄p God añ n̄p m̄idöp. B̄i Kub mailö unbö ke halö an̄bu, hib n̄pe pör pör n̄p hagno adö aran̄. An̄b unbö rö aij.

Pol Dimodi n̄p manö ap haga

¹⁸⁻¹⁹ Ñ̄i yad Dimodi. N̄p manö ap hagn̄ig gabin. Manö hagnabin an̄bu, God nöd n̄bi b̄i r̄imnap gas̄i ñö, ne hainö n̄n̄hön

* 1:2: Ap 16:1-3; Dai 1:4

* 1:4: 1Di 4:7; Dai 1:14

* 1:8: Ro 7:12,16

* 1:12: Ap 9:15; Gal 1:15-16; 1Ko 15:9-10

* 1:13: Ap 8:3; 9:1-5

* 1:15: Luk 19:10

gɪnabɔn u hagla rɔ nɔp hagnabin. Manɔ anɪbu udmɔn, Kraiſ Jisas manɔ aij u klɔ gɪ nɪŋ udmɔn, nan nɪhɔn aij, nan nɪhɔn naij, a gɪ nɪŋ aij gɪmɔn, nagɪ ubɪŋ aij adɔ u nɔp ammɔn, kɪjaki yam nɪpe gau aip klɔ gɪmɔn pen pen gɪmɔn. Nɪbi bɪ rɪmnap anɪg gagɔm, God kalɪp gasɪ aij nɔb u arɔ gɔm, ap lug pakpal.

²⁰ Bɪ ne Haimenias aip Aleksada aip anɪg gɪlɔ hagnɔ, “Anɪg gɪpil u, hon aip jɪm nɔl God nɪp sabe gagun. Kalɪp bɪ mɪhɔŋ arɔ gɪno, Seden bɔŋ u mɪdmil, marɔ yabɪ gɔ, God nɪp hag jubil u arɔ gɪmil rɔ lɔp,” a gɪnɔ. *

2

God nɪp sabe gep

¹ Manɔ hagnɪg gabin u anɪg gɔl mɪdɔp: hon nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ gasɪ nɪŋun, kalɪp God nɪp sabe gun; nɪbi bɪ gau kalɪp nan nɪhɔn mɪdagainɪm, God nɪp hag nɪŋun; nɪbi bɪ gau God kalɪp gɪ nɔm abad mɪd aij gɪnɪm, a gun, sabe gun; nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ God nɪpe gɪ aij gɔp u gasɪ nɪŋun, God nɪp aij a gun.

² God nɪp hag nɪŋno, kɪŋ gau abe, gapman bɪ kub gau abe, kalɪp magɔŋhalɔ abad mɪd aij gɪnɪm. Anɪg gɔ me, hon agamɪj mɪd aij gun, God nɪp gasɪ nɪŋɔl gɪ, gɪ aij gɔl gɪ mɪdeinabun.

³ Anɪb unbɔ rɔ gɪnabun aij. God, Ud Kamɪŋ Yuep Bɪ hon u, nɪp u rɔ nɔp aij gɪnab.

⁴ “Yad nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ ud kamɪŋ yunɪg gabin u, kale magɔŋhalɔ manɔ aij yad u nɪŋ udɔm, manɔ aij manɔ ɪl u nɪŋ aij gɔl,” a gɪ gasɪ u nɪŋɔb.

⁵ Nɪhɔn gɪnɪg:

God aɪŋ ap nɔp mɪdɔp.

Pen Bɪ aŋ nɪbɔ u, u rɔ nɔp aɪŋ ap nɔp mɪdɔp.

God bɔŋ lap mɪdɔp;

hon nɪbi bɪ bɔŋ lap mɪdpun.

Pen Bɪ aɪŋ ap nɔp nɪbi bɪ ud God aip jɪm nɪnɪm rɔ lɔp.

Bɪ anɪbu Kraiſ Jisas, nɪpe ke bɪ yabɪ ap.

⁶ Nan si nan naij nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ gɪpal gau,

Kraiſ Jisas nɪpe mab ba laŋ haɪ roman nɪpe ke udɔm,

ilɔn kub udɔm, umɔm, pen kub hon anɪbu bɔŋ nɔp raua.

Anɪb u, God hag la nɪn u,

Kraiſ Jisas ga anɪbu nɪbi bɪ nɪŋɔm nɪŋ udnabɔl gau,

nɪpe kalɪp magɔŋhalɔ ud kamɪŋ yunab. *

⁷ Adɔ anɪbu nɔp, Kraiſ Jisas yɪp hag lɔ, yad Jisas manɔ aij ud arep bɪ ap mɪdem, manɔ aij anɪbu nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ hag nɪŋ aij gem, Juda nɪbi bɪ wasɔ gau kalɪp Kraiſ Jisas manɔ nɪŋɔ u hag nɪŋ ajpin. Yɪp wɔg hag la anɪbu, nɪŋɔ yabɪ hagabin. *

⁸ Bɪ gau, ram mɪnɔŋ magɔŋhalɔ gau, bɪ rɪmnap kalɪp mulu lugagɔ, pen pen hagagɔm, agamɪj jɪm nɔl nɔp mɪdɔm, pɔr nɔp God hagɔp rɔ nɔp gɔm, nɪp nɪmagɔ gɪlan gɔl gɪ sabe gaiɔl u, yɪp aij gɪnab.

⁹ Pen nɪbi gau u rɔ nɔp agamɪj mɪd aij gɔl. Umagɔ kale malɪkagnabɔl. Nan gol udɔm kɪɪŋ aij gɪpal gau, aka bis kɪbap rɔ mani kub rauep gau, aka wakɪj mani kub rauep gau yɪmagnabɔl. Nɪbi nan aij aij haɪ roman yɪmbal gau, nɪbi bɪ rɪmnap hanɪp nɪŋlɔ aij gaŋ, a gɔm, gɪpal u, God nɪp aij gagɔp. *

¹⁰ Pen nɪbi God nɪp nɪŋ udun sabe gɪpun, a gɪpal gau, kale nɪbi bɪ rɪmnap gau kalɪp ud aij gɔm, wɔg rɪmnap gɪ nɔm, kalɪp gɪ aij gɔm, gɔl. Anɪg gɪnabɔl u, God nɪp aij gɪnab. *

¹¹ Bɪ gau God Manɔ hag nɪaiɔl u, nɪbi gau agamɪj mɪdɔm, nɪŋ aij gɔl.

¹² Yad nɪbi gau kalɪp hagɪn, kale God Manɔ bɪ gau kalɪp hag nɪagnabɔl; kale bɪ gau kalɪp abad mɪdageinabɔl. Bɪ gau God Manɔ hag nɪaiɔl u, nɪbi gau kale manɔ rɪmnap hagagɔl. *

¹³ God Adam nɪp nɔd gɪ lɔm, hainɔ nɪbi nɪpe Ip nɪp gɪ la. *

¹⁴ God magɔ wasɔ ga u, kɪjaki manɔ pɪral hageia Adam nɪŋaga. Nɪbin Ip kɪjaki manɔ pɪral u nɪŋɔm gɪ naij ga. *

¹⁵ Pen nɪbi gau nɪŋ pai yag dapɔm, ana udɔm, Kraiſ Jisas nɪp nɪŋ udɔl gɪ, nɪbi bɪ gau kalɪp mɪdmagɔ lɔl gɪ, Kraiſ Jisas manɔ aij nɪpe hagɔp rɔ nɔp gɔl gɪ, gɪ mɪdeinabɔl u, God kalɪp ud kamɪŋ yunab.

3

Nɪbi bɪ Kraiſ Jisas nɪŋ uɔpal gau kalɪp abad mɪdep bɪ gau

¹ Manɔ nɪŋɔ yabɪ hagnɪg gabin. Bɪ rɪmnap, Kraiſ Jisas nɪp wɔg gun, nɪbi bɪ nɪp nɪŋ uɔpal gau kalɪp abad mɪdaiun, a gɔm, gasɪ u nɪŋbal gau, gasɪ aij yabɪ nɪŋbal. *

² Pen kale nɪbi bɪ Jisas nɪŋ uɔpal gau kalɪp abad mɪdep bɪ rɪmnap udun, a gɪnabim u, bɪ gɪ aij gɪpal gau nɔp nɪŋmim udmim. Nɪbi kale aɪŋ ap nɔp udɔm, bɪ hain aij, gasɪ nɪŋ aij gɔm, nan naij gagɔm, nɪbi bɪ mɪlɔ gau nɪbɔ hag wɪhai dam ram kale aip

* 1:20: 2Di 4:14-15; 1Ko 5:5

* 2:6: Ro 3:29-30; Gal 1:4

* 2:7: Ap 9:15; Gal 2:7-8; 2Di 1:11

* 2:9: 1Pi 3:3-5

* 2:10: 1Di 5:10

* 2:12: 1Ko 14:34

* 2:13: Jen 2:7,21-22; 1Ko 11:8-9

* 2:14: 2Ko 11:3; Gal 3:1-6

* 3:1: Ap

an dan udöm, n̄bi b̄ Kraiſ Jisas n̄n̄ udpal gau kal̄p hag n̄i aij göm, ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim. *

³ Pen b̄ n̄ig wain iru n̄n̄bal gau, b̄ kal yab̄h jubal gau, b̄ manö pen pen hagpal gau, b̄ utpö k̄lno kibap mani m̄idmagö libal gau, kal̄p n̄n̄mim udagmim. B̄ agam̄j hain r̄iköm, m̄id aij göl u nöp n̄n̄mim udmim.

⁴ B̄ n̄bi n̄i pai am̄lap kale gau kal̄p abad m̄id aij ḡlō, n̄i pai kale gau pen, bapi n̄n̄ö hagöp, a göm, n̄n̄bal b̄ gau n̄n̄mim udmim.

⁵ Pen b̄ n̄bi n̄i pai n̄pe ke gau abad m̄id aij gagnab u, n̄pe aigöl göm God n̄bi b̄ n̄pe gau kal̄p abad m̄id aij ḡn̄m?

⁶ B̄ Kraiſ Jisas n̄p ḡsön nöp n̄n̄ udpal gau n̄n̄mim udagmim. B̄ Kraiſ Jisas n̄p ḡsön nöp n̄n̄ udöp u, b̄ kub m̄dpin, a göm, lug pakö, God n̄p manö kub hagöm, hag ke gau yun̄m rö löp. K̄jaki hadame nöp, yad b̄ kub m̄dpin, a göm, God n̄p arö gö, God pen n̄p hag yua rö u, n̄p u rö nöp ḡn̄ab.

⁷ B̄ udnabim an̄b u, n̄bi b̄ Kraiſ manö aij u n̄n̄ udagpal gau n̄n̄öm, b̄ u b̄ aij, a göm gas̄ n̄n̄bal, b̄ an̄b rö nöp n̄n̄mim udmim. Wasö u, n̄bi b̄ Kraiſ Jisas n̄p n̄n̄ udagpal gau b̄ an̄bu n̄p hag julö, k̄jaki hel n̄p udn̄m rö löp. *

⁸ Pen kale b̄ abad m̄dep kal̄p wög ḡ n̄eb b̄ r̄imnap udun, a ḡnabim u, n̄n̄ aij ḡmim udmim. N̄bi b̄ gau, b̄ u b̄ aij, a göm gas̄ n̄n̄bal, b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim. Kale manö n̄n̄ö nöp hagöm, manö piral hagagöm, n̄ig wain iru n̄n̄agöm, utpö k̄lno mani nan t̄p ḡ udagöm, ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim.

⁹ God Manö u magöñhalö manö n̄n̄ö nöp, a göm, klö ḡ n̄n̄ udöm, m̄id aij ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim.

¹⁰ An̄b u, nöd wög pro r̄imnap kal̄p hagpe, kale ḡ aij geinaböl u, hagpe, b̄ abadep b̄ gau wög ḡ n̄eb b̄ m̄daiöl.

¹¹ Pen b̄ abadep kal̄p wög ḡ n̄eb n̄bi r̄imnap udun, a ḡnabim u, u rö nöp n̄n̄ aij ḡmim udmim. N̄bi an̄b gau u rö nöp n̄bi aij nöp m̄daiöl. N̄bi b̄ gau, n̄bi u n̄bi aij, a göm gas̄ n̄n̄bal, n̄bi an̄b rö nöp n̄n̄mim udmim. N̄bi b̄ r̄imnap kal̄p hag juagöm, n̄bi agam̄j hain r̄iköm, n̄ig wain iru n̄n̄agöm, manö piral hagagöm, nan r̄imnap si udagöm, pör gas̄ n̄n̄ aij ḡ m̄deinaböl, n̄bi an̄b rö nöp n̄n̄mim udmim. *

¹² Pen b̄ abadep kal̄p wög ḡ n̄eb b̄ gau, n̄bi kale añt̄ ap nöp udöm, n̄bin n̄i pai am̄l̄p kale gau kal̄p abad m̄id aij ḡpal b̄ gau nöp n̄n̄mim udmim.

¹³ Wög ḡ n̄eb n̄bi b̄ gau wög kale ḡ aij geinaböl u, n̄bi b̄ Jisas n̄n̄ udpal an̄ u hib aij udöm, Kraiſ Jisas n̄p n̄n̄ ud p̄döñ ḡ m̄deinaböl.

¹⁴ Kad nöp ȳn̄+d n̄nabin, a gem, nöp köp i kal̄ k̄l̄n̄ r̄ikabin.

¹⁵ Pen ȳn̄+d nagnabin u, ne köp i ud n̄n̄mön, hon God n̄bi b̄ n̄pe, n̄bi b̄ God pör kam̄n̄ m̄döp u n̄p n̄n̄ udun cöc n̄pe m̄dpun gau, hon aigöl gun ḡ aij ḡnabun u, n̄n̄nabön. Hon God n̄bi b̄ n̄pe gau, j̄m̄ n̄l̄ ram padö klö yab̄h rö m̄idno me, manö n̄n̄ö n̄pe u ur ḡn̄m rö lagöp.

¹⁶ N̄n̄ö nöp, God manö n̄pe hagöp u manö n̄n̄ö yab̄h hagöp: Kraiſ Jisas b̄ hañ roman̄ lö, n̄bi b̄ n̄p waiö n̄n̄la.

God Ana, Jisas ḡ aij yab̄h nöp göp, a ga. Ejol kumi kabö adö lan̄ au n̄p n̄n̄la.

N̄bi b̄ ram m̄n̄n̄ gau gau aijöm, manö aij n̄pe n̄bi b̄ gau kal̄p hag ñeila.

N̄bi b̄ ram m̄n̄n̄ gau n̄p n̄n̄ udla. Nap n̄pe n̄p ud mailö aij unbö ke halö kumi kabö adö lan̄ au ud ara. *

4

God manö aij hag ñabun, a ḡnaböl u pen manö piral hagnaböl

¹ God Ana waiö hagöm hagab, “N̄n̄ hain n̄bi b̄ r̄imnap Kraiſ Jisas manö aij n̄n̄ udla u arö göm, k̄jaki manö piral an̄bu n̄n̄öm, k̄jaki aiön pi yam n̄pe gau manö piral hag ñ̄bal u n̄n̄ udöm adö an̄bu nöp hain ḡnaböl,” a gab.

² N̄bi b̄ k̄jaki manö piral hag ñ̄bal gau, kale naḡ adö u aij, naḡ adö u naij, a ḡ gas̄ n̄n̄agpal. Gas̄ r̄m̄id magö kale u, u aij, u naij, a ḡböp, pen gas̄ r̄m̄id magö kale u ain m̄tan̄ rö lau inö böñ nöp hir ga. Kale manö piral nöp hag ñ̄bal.

³ N̄bi b̄ an̄b gau manö piral hagöm hagpal, b̄ gau n̄bi udagöl, n̄bi gau b̄ udagöl, a ḡpal. Kale hagpal, nan magö an̄b gau nan n̄n̄agap asi mas̄ göl, a ḡpal. Pen God n̄pe nan magö ḡ löm, n̄bi b̄ ȳp n̄n̄ udöm manö n̄n̄ö yad n̄n̄bal gau, kale nan magö gau magöñhalö aij, a göm, n̄n̄naböl, a göm, ḡ la. *

⁴ God nan ḡ la gau magöñhalö aij u nöp ḡ la. God nan magöñhalö aij ḡ la m̄döp gau me, hon n̄bi b̄ nan ap asi mas̄ gagnabun. Nan aij ḡ la m̄döp gau, magöñhalö aij, a gun, ud n̄n̄nabun.

⁵ N̄hön ḡn̄ig: God n̄p sabe gun, aij a göp, a geinabun u, God manö n̄pe hagöp rö, nan magö an̄b gau magöñhalö ke kam̄n̄ aij rö nöp m̄dnab.

Nibi bi gau kalip hag ni aij gimön

⁶ Manö hagabin i, nañin namam rimmnap gau kalip hag ni aij geinabön u, ne Krai Jisas wög gi ñeb bi aij mideinabön. Ne nöd ni pro mädmon, Krai Jisas manö aij nipe nöp hag ni la u ni aij gimön, hagöp rö nöp hain gimön, gi dammön, uri u rö nöp manö aij u ni nymön hain gabön.

⁷ Pen aiud yi harinj gau hag amil apil gipal gau ni nymön. Ne klö gimön, God ni p aij ginab adö u nöp gi mädaimön. *

⁸ Nibi bi rimmnap klö göm eksais gipal gau, hañ romañ kale klö ginab. Pen ne klö gimön, God Manö hagöp rö nöp geinabön u, klö ke udnabön. God ni p aij ginab adö u nöp geinabön u, ram m+nönj il i mideinabön ni i abe, ram m+nönj adö lañ au mideinabön ni i abe, mid aij ginabön.

⁹ Manö hagnig gabin anib i, manö ni njö yabñ, a gimön, böñ nöp ni njö udmön.

¹⁰ God pör kaminj midöp u ni njö udpun u me, gasi halö midpun. Krai Jisas nipe nibi bi gau magöñhalö ud kaminj yunabin, a göm, uma. Nibi bi Krai Jisas anig ga u ni njö udeinaböl gau, God pör kaminj midöp u kalip magöñhalö böñ nöp ud kaminj yunab. Hon gasi adö anñ anibu nöp ni njö, wög klö gi midpun. *

¹¹ Manö hagabin i, ne nibi bi gau kalip hag ni aimön ni njöl.

¹² Nibi bi rimmnap, nöp bi praj, a göm, manö hagnabön u ni nagnaböl rö löp u, ne ni njö aij gimön. Pen ne gi aij gimön nöp gö arö, nibi bi Krai Jisas ni p ni njö udpal gau, ne manö aij hagnan rö, ne gi aij gipan rö, ne nibi bi midmagö lhan rö, ne Krai Jisas ni p ni njö ud pidön gipan rö, ne nagñ ubinj aij adö u nöp arabön rö ni njö, kale ke u rö nöp ginaböl. *

¹³ Yad ni nabin u pen yip abad midpan ni i, nibi bi gau kalip God Manö u amgö li hagöl gi, manö il u hag niöl gi, gi mädaimön.

¹⁴ Pen nöd gau ni bi Krai Jisas ni njö udpal kalip bi abadep bi gau, ni magö kale ud nabic adö ne u löm, God kalip gasi ni, ne hainö niñön niñön rö ginabön manö u haglö, God nöp nan aij ke ni u hauñ gagmön. *

¹⁵ Nan hagajin i, ne gasi adö anñ nöp ni njö, klö yabñ gimön. Anig geinabön u, ne Krai Jisas adan aij nipe u klö gimön, gi dö gi arabön u, nibi bi gau magöñhalö ni njö aböl.

¹⁶ Ne ni njö aij gimön, God Manö hagöp rö nöp göl gi mädaimön. Ni njö aij gimön, God Manö hagöp rö nöp gasi ni njö gi mädaimön. Anig göl klö gi dam dam gi mideinabön u, ne ke abe, nibi bi manö ne ni njö aböl gau abe, kalip ud kaminj yunabön.

5

Krais nibi bi nipe gau kalip abad mid aij gimön

¹ Bi nap bi rimmnap kalip hag gagmön; nap ne ke hag ni aij gipan rö u, kalip u rö nöp hag ni mön. Bi praj gau, namam ne ke gi aij gipan rö u, kalip u rö nöp gimön.

² Nibi majö gau, name bi ne ke gi aij gipan rö u, kalip u rö nöp gimön. Nibi praj gau, nañin ne ke gi aij gipan rö u, kalip u rö nöp gimön. Ne gasi aij adö u nöp ni njö, gasi naij rimmnap ni njö agmön.

Nibi yadu

³ Nibi yadu ni pai kale midagöp gau kalip abad mid aij gimön.

⁴ Pen nibi yadu ni pai kale rimmnap midaiöl, kalip hagaimön, Krai Jisas ni p ni njö udpal rö, ni p ni nime bi nöd kalip nan magö ni midal rö, uri kalip pen nan magö ni mön abad aij göl. Anig geinaböl u me, God ni p aij ginab.

⁵ Nibi yadu ke halö yabñ midöp u, nipe God anñ yip abad mideinab, a göm, sidö anñ sib anñ God ni p sabe göl gi nöp midöp.

⁶ Pen nibi yadu mñ mñ gi ajpal gau, kaminj midpun a göm ni njö bal u pen umeb rö midpal.

⁷ Manö hagabin anibi, nibi bi gau kalip hag ni aij gimön ni njö nibi yadu abe ni pai bi kale gau abe manö anibi ni njö hain giöl, kalip manö ap midagnab.

⁸ Pen nibi bi an, nibi bi nipe ke yabñ gau, ni p ni nime bi nipe ke gau, ud aij göm nan ni njö ni mön gagnab u, nipe Krai manö aij nipe u arö göm anig ginab. Nibi bi Krai ni p ni njö udagpal gau, naij yabñ göp anibu rö gagpal.

⁹ Pen nibi yadu rimmnap hagöm, "Hib hon u nibi yadu gau aip kalñ kñ rimmim hanip abe nan ni njö nan gau ni mim," a gaiöl, ni njö aij gimim hib kale udmim. Nibi ni njö mñ unbö ni njö juöl ni njö ni njö (60) ina, bi anñ ap nöp udö uma, nibi yadu gau nöp udmim.

¹⁰ Nibi yadu nibi bi rimmnap ni njö aij ginab nibi yadu u nöp udmim. Nibi nagñ aij adö u nöp göm, ni pai pro abad mid aij göm rimmid ukö mid aij gipal gau, nibi bi gau ni bö aulö ud aij göm nan magö ni mön, nibi bi Krai ni p ni njö udpal gau kalip wög rimmnap gi ni mön, nibi bi ni njö midöm gasi ni mön li midpal gau kalip ud aij göp, nibi yadu u nöp udmim.

¹¹ Nibi yadu ni njö lagpal rimmnap, hib kale udagmim. Krai ni p ni njö ginabun a ginaböl u pen mid damöm, midmagö kale ni njö gö, bi hain ni bö udun ni p ni njö cig gun, a göm, Krai ni p arö göm bi hain ni bö udnaböl.

* 4:7: 1Di 1:4 * 4:10: 1Di 2:3-4 * 4:12: Dai 2:15 * 4:14: 2Di 1:6

¹² Manö kale ke nöd hagla u rîb junaböl u, God nîñö naij gö, manö mîdeinab.

¹³ Pen nîbi yadu mîlep lagpal gau, wög yabîl gagöm, yîharîj ram ram gî ajöl göm, nîbi bî rîmnap hag juöl gî, manö pîral hagagep gau hagöl gî, anîg gîpal anîg gîpal, a göl gî, gî mîdeinaböl. *

¹⁴ Nîbi yadu kale bî hain nîbö udöm, nî pai rîkôm, ram kale ke wög göm, mîd aij gî naböl u aij. Mîd aij gî naböl u, nîbi bî God nîp mulu lugö nîjbal gau, hanîp hag juöl rô lagnab. *

¹⁵ Pen nîbi yadu rîmnap Krais Jisas nîp arö göm hadö Seden nîp hain gîpal.

¹⁶ Manö ap, nîbi Krais Jisas nîp nîj udpal gau, nîbi yadu yam kale ke ap mîdainîm, kale ke abad mîdaiöl. Anîg gîlö me, nîbi bî Krais nîp nîj udpal gau jîm nîöl, nîbi yadu ke halö yabîl mîdpal gau nöp abad mîdeinaböl. Wasö u, nîbi yadu iru mîdlö, uîham yabîl abad mîdeinaböl.

Nîbi bî Krais nîj udpal gau kalîp bî abad mîdep bî gau

¹⁷ Bî kale nîbi bî Krais Jisas nîj udpal gau kalîp abad mîd aij gîpal gau, nîbi bî Krais nîj udpal gau, bî anîb gau rô kalîp ud aij göm pe aij nîöl. Bî klö göm Krais manö aij u hag nî ajaböl gau abe, bî klö göm Krais manö aij u nîbi bî nîpe kalîp hag nîaböl gau abe, bî anîb gau rô kalîp ud aij göm pe aij nîöl.

¹⁸ God Manö kalî klîñ rîkôm hagla, “Nan wid magö abhib jaklö, magö gau ke löm, cög gau ke löm gan, a gîmim, kaj kau pañîd dammim, wid magö rîmnap nîj naböl, a gîmim, meg magö kale nagî lî rîbîk gagmim; wög gîpal rô u, rîmnap nîj nîjöl,” a gîla. Pen manö ap hagla, “Bî wög gîpal gau, pe nîeb,” a gîla. *

¹⁹ Bî añî ap nöp apöm hagnab, “Nîbi bî Krais nîj udpal kalîp bî abad mîdep bî u, anîg göl anîg göl gî naij göp,” a gainîm u, nîjagmön. Nîbi bî mîhöp aka nîbi bî mîthau nîgan rô nîjöm, apöm hagaiöl u, nîjög hagpal rô löp, a gîmön, nîjömön. *

²⁰ Nîbi bî Krais nîj udpal kalîp bî abad mîdep bî u, nan si nan naij göp u arö gagnab u, Krais nîbi bî am magum gî naböl nîñ u, magöñhalö nîj mîdlö nîjöl gî, nîp hag gîmön. Anîg geinabön u, nîbi bî rîmnap nîjöm, ana udöm, hainö anîg gagnaböl. *

²¹ Bî yad gau gî naij gagpal, bî kale gau nöp gî naij gîpal, a gîmön, gasî u nîjagmön. Manö îl mîdainîm u, nîj aij gîmön nöp,

hagmön. Nöp manö anîbi yîharîj hagabin; God, Krais Jisas, ejol nîpe hag la gau nîj mîdlö nîjöl gî hagabin.

²² Pen Jisas nîbi bî kalîp abadep bî gau, yîñîd nîmagö ne nabîc kalîp adö u lîmön, wög anîbu hag lagmön. Nîbi bî rîmnap nan si nan naij gaiöl u, ne aip gagmön. Ne bî asîj mîdagöp rô nöp mîdaimön.

²³ Pen nöp nan pör pör göm, yuö hauub u, ne uri nîg nöp nîjagmön, nîg wain pro pro rîmnap halö nîjömön.

²⁴ Nîbi bî nan si nan naij gîpal u, rîmnap waiö gîlö, yîñîd nöp nîjün manö hag gîpün. Pen nîbi bî rîmnap nan si naij agamîj pi göl gîlö, yîñîd nîjagnabun. Hainö nîjagnabun. Wasö u, God manö kub hagnab nîñ u nöp waiö lî nab.

²⁵ Pen anîb unbö rô nöp, nîbi bî kale nîbi bî rîmnap kalîp gî aij geinaböl u, rîmnap waiö mîdö, yîñîd nöp nîjagnabun. Pen yîñîd nîjagnabun u, pi göl mîdainîm rô lagöp.

6

Nîbi bî nagî wög gep gau

¹ Krais nîbi bî nîpe rîmnap kale nagî wög gep nîbi bî mîdpal gau, bî kub kalîp rau daula gau ud aij göl. Anîg geinaböl, nîbi bî rîmnap nîjöm, God nîp hag juöm, Krais Jisas manö aij hag nîbun u hag juöm, gagnaböl. *

² Pen nîbi bî Krais nîp nîj udpal gau, bî Krais nîp nîj udpal rîmnap kalîp nagî wög gî nîöl gî, gasî naij nîjöm, Krais nîbi bî mam hon ke gau nîhön gîñîg kalîp nagî wög gabun, a göm, hagagöl. Mam aij hon Krais nîp nîj udpal gau kalîp wög gî nabun, a göm, wög kalîp u gî aij yabîl göl. Manö kalî klîñ rîkabî i nîbi bî gau kalîp hag nî aij gö nîjöl. *

Nan iru udun, a göm, gasî u nîjbal

³ Nîbi bî rîmnap, Bî Kub hon Jisas Krais nîpe manö aij haga u abe, manö aij nîpe pör hag nîbun u abe arö göm, manö ke rîmnap hag nî naböl gau. *

⁴ hon nöp nîbi bî kub mîdpun, a göm, hauî alöm gasî mîdagö, anîg gîpal. Anîb u, nîbi bî rîmnap kalîp gasî naij nîjöm, manö magö adö u nöp pen pen hag amîl apîl göm, nîbi bî rîmnap nîjöl mulu lugö, kal juöm, manö naij hagöm, gasî naij nîjbal.

⁵ Kale Jisas manö nîjög nîpe u arö göm, God adan arnabun uîpö kîno manî nan gau udnabun, a göm, gasî naij nöp nîjöm, pör pör nöp manö pen pen hagpal. *

* 5:13: 2De 3:11 * 5:14: 1Ko 7:9 * 5:18: 1Ko 9:9; Mad 10:10 * 5:19: 2Ko 13:1 * 5:20: Ep 5:11 * 6:1:

Ep 6:5 * 6:2: Plm 16 * 6:3: Gal 1:6-9 * 6:5: 2Di 3:8; 4:4; Dai 1:14 * 6:6: 1Di 4:8; Plp 4:11-12; Hib 13:5

* 6:7: Job 1:21

⁶ Pen hon Krajs Jisas n-ɲ udun, nan hon hadö m-ɲdöp u ñ-ñ l-ɲnabun u, hon nan aij yabɲ ap udun, m-ɲd aij yabɲ g-ɲnabun. *

⁷ Ami bɲ hanɲp yag daula ñ-ɲn u, nan r-ɲmnap halö udun dauagno. Pen umnabun ñ-ɲn u, u rö nöp nan r-ɲmnap halö udun aragnabun. *

⁸ Anɲb u, nan ñ-ɲɲeb r-ɲmnap, waɲɲ hon r-ɲmnap m-ɲdainɲm, nan hon rö pro me u, a gun.

⁹ Pen nɲbi bɲ nan iru udun a göm gasɲ n-ɲɲbal gau, hauɲ alö, gasɲ aɲɲ anɲbu kalɲp ɲɲp gɲ ud arö, wal nan ñ-ɲɲnɲg aulö, hel udö, adɲɲ ilön kub uɲpal u rö kalɲp g-ɲnab. Kalɲp böɲ nöp najɲ g-ɲnab.

¹⁰ Nɲbi bɲ uɲpö kɲɲno kɲɲbap mani nan gau m-ɲdmagö lɲbal gau, nan si nan najɲ adö ke ke iru nöp gɲpal. R-ɲmnap gasɲ anɲbu n-ɲɲöm, God nɲp gasɲ u arö göm, m-ɲd aij gagöm, kalɲp ke mög najɲ yabɲ göp. *

God nan ñ-ɲmagö adö nöp lɲ ña u, ud aij gɲmön

¹¹ Dimodi. Ne God bɲ nɲpe m-ɲdpan u me, nan najɲ nan piral hagajɲn i magöɲhalö hil gɲmön, gɲ aij gɲmön, God hagöp rö nöp gɲmön, Krajs Jisas n-ɲɲ udmön, nɲbi bɲ gau m-ɲdmagö lɲmön, klö gɲmön gɲ dammön, bɲ agamɲ hain r-ɲkmön, gɲ m-ɲdmön. *

¹² Ne Jisas n-ɲɲ uɲpan rö, ñ-ɲn r-ɲmnap m-ɲɲör auö, uɲham m-ɲdeinabön, pen ne klö gɲmön, Krajs manö aij u hain gɲmön. Nɲbi bɲ iru n-ɲɲmɲdlö n-ɲɲöl gɲ, yad Krajs Jisas nɲp n-ɲɲ uɲpin, a gɲna ñ-ɲn anɲbu, nɲpe pör m-ɲdeɲ magö u nöp ñöb. Pör m-ɲdeɲ magö anɲbu ud p-ɲdöɲ gɲmön. *

¹³ God nan gau magöɲhalö kamɲɲ magö ñöb u abe, Krajs Jisas Podias Pailod nɲp manö kabö göl haga u abe, kale n-ɲɲ m-ɲdlö n-ɲɲöl gɲ, nöp klö gem hagabin, *

¹⁴ manö nöp hagabin i magöɲhalö n-ɲɲ aij gɲmön, hain gɲmön, gɲ aij gɲmön gö arö, Bɲ Kub hon Jisas Krajs ado gɲ aunab. Ne anɲg geinabön, nɲbi bɲ r-ɲmnap n-ɲɲöm nöp hag juöl rö lagnab.

¹⁵ Jisas ado gɲ aunab ñ-ɲn anɲbu, God nɲpe ke hag la. ñ-ɲn hag la ñ-ɲn anɲbu nöp Jisas nɲpe kauyarɲ ado gɲ aunab. God Bɲ aij ke yabɲ. Nɲpe aɲɲ nöp nan gau magöɲhalö abad m-ɲdöp. Nɲpe kɲɲ gau magöɲhalö Kɲɲ kale m-ɲdöp. Nɲpe bɲ kub gau magöɲhalö Bɲ Kub kale m-ɲdöp. *

¹⁶ Pen nɲpe aɲɲ nöp umnɲm rö lagöp; pör yabɲ nöp m-ɲdeinab. Mailö aij nɲpe u ke yabɲ m-ɲdöp. Nɲbi bɲ r-ɲmnap nɲp amgö n-ɲɲagpal yabɲ; nɲp amgö magö n-ɲɲeb rö lagöp. Nɲbi bɲ ap nɲpe m-ɲdöp söl au aröl rö lagöp. Nɲpe God Bɲ klö yabɲ unbö ke u,

nɲbi bɲ magöɲhalö n-ɲɲöm, hib nɲpe u pör pör nöp haglö adö araj. Anɲb unbö rö aij.

¹⁷ Nɲbi bɲ uɲpö kɲɲno kɲɲbap mani nan iru m-ɲdöp gau kalɲp hagaimön, hon nöp nɲbi bɲ ke yabɲ m-ɲdpan, a göm, nan y-ɲɲd hir g-ɲnab gau gasɲ n-ɲɲagöl; God hanɲp nɲbi bɲ abad m-ɲdöm, m-ɲd aij g-ɲnaböl, a göm, nan aij aij iru nöp hanɲp pör ñab u nöp n-ɲɲ udöm, gasɲ halö m-ɲdaiöl. *

¹⁸ Anɲb u, kalɲp hagaimön, nan iru m-ɲdöp rö, nɲbi bɲ gau ud aij göm, kalɲp mög n-ɲɲöm, nan kale r-ɲmnap kalɲp halöwalö ñöl. Kale nɲbi bɲ r-ɲmnap kalɲp gɲ aij göm, gɲ ud arlö ud arlö, kalɲp iru gagnɲm.

¹⁹ Anɲb unbö rö geinaböl u, kale nan aij yabɲ kale ap m-ɲdeinab God ram m-ɲnörɲ nɲpe kumi kabö adö larɲ au, n-ɲɲöm kale amöm kamɲɲ pör m-ɲdeɲ magö u böɲ nöp udöm, pör nöp pör nöp kamɲɲ m-ɲdeinaböl. Kamɲɲ m-ɲdeɲ anɲbu, kamɲɲ n-ɲɲö yabɲ. *

²⁰ Dimodi. God nan ñ-ɲmagö adö nöp ñɲ la u, ud aij gɲmön. God nɲp gasɲ n-ɲɲagöm manö piral manö yɲharɲɲ pör pör hag amɲ apɲ gɲpal gau abe, manö hauɲ alö pen pen hagaböl gau abe, udagmön.

²¹ Nɲbi bɲ r-ɲmnap, manö piral kale anɲbu udöm, uri God Manö kabö rö n-ɲɲbun, a göm, ke padö u aramöm, Jisas manö aij nɲpe n-ɲɲ udla u böɲ nöp arö gɲpal.

God nöp mög n-ɲɲöm, abad m-ɲdainɲm. *

* 6:10: Ep 5:5

* 6:11: 2Di 2:22

* 6:12: 1Ko 9:25-26; 2Di 4:7

* 6:13: Jon 18:36-37

* 6:15: Rep 17:14

* 6:17: Luk 12:20

* 6:19: Mad 6:20

* 6:21: 1Di 1:6; 2Di 2:18

2 Dimodi Pol köp hain nîbö u Dimodi nîp kali kliñ rîka

¹ Yad Pol. God geia nîñöm yad Krai Jisas nîp cîg gem, kamîñ gîsôn nîbö kamîñ pör mîdep hag la u u dîpin. Anîg nîñöm, God nîpe ke hagö, Krai Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdîpin.

² Nî mîdmagö yad Dimodi, nöp köp anîbi kali kliñ rîkabin. Bapi God, Bî Kub hon Krai Jisas, nöp mög nîñmil, ud aij gîmil, abad mîd aij gîlö me, ne agamîj mîd aij gîmön. *

God manö hagun u, nable gagnîm

³ Apîs bac bî God nîp wög gî mîdmîdal rō u, yad u rō nöp gasî mîhöp nîñagem God nîp nöp gasî nîñem, wög nîpe gîmîdîm. Yad sîdō aîj sîb aîj yaj God nîp sabe gîmîdîm u, yad pör nöp hib ne hagem, God nîp aij a gabin. *

⁴ Mîtōñ gîna u nîñöl gî mîdîpin. Anîb u, nöp am nîñem, yad mîñ mîñ yabî gîñabin.

⁵ Ne gasî aîñ adō nöp nîñmön Krai Jisas nîp nîñ ud pîdōñ gîpan u, nîñöl gî mîdîpin. Napîs Lois aip, name Yunis aip, Krai Jisas nîp nîñ ud pîdōñ gîmil mîdmîdîl rō, ne u rō nöp nîp nîñ ud pîdōñ gîpan, a gî gasî nîñbin. *

⁶ Ne Krai Jisas nîp nîñ ud pîdōñ gîpan rō, yad nöp hagabin, nîmagö yad ud nabîc adō ne u lîñö, God nöp nan aij nîa u, gasî nîñöl gî mîdmön. Nan nöp aîj daj mîdöp anîbu, pu gaimön Mîtōñ gîñîm. *

⁷ God nîpe Ana nîpe hanîp nîö, pîñîñ gagun; God Ana nîpe gö, pîdōñ halö mîdun, nîbi bî gau kalîp mîdmagö lun, gasî hañ roman aîj hon ke gasî göp adō u gagun, gîñabun. *

⁸ Anîb u, ne Bî Kub hon manö aij nîpe hagnön, nable gagnîm. Nîbi bî gau kalîp hafōwatö hag nîmön. Yad Bî Kub manö aij nîpe hag nîainö, yîp nagî lîla u, nöp u rō nöp nable gagnîm. Pen God nîpe pîdōñ nîpe nöp nîb rō, Jisas manö aij u hag nî aîjmön. Anîg gaimön, nöp gî naj gîaiöl, gasî iru nîñagmön.

⁹ God hanîp ud asîk yuöm, nîbi bî uî yad ke mîdeinabîm, a ga. Hon nagî aij adō u arno nîñöm God hanîp udaga; nîpe ke nöd anîg gîñabin, a ga rō, hanîp nîbi bî mög yabî nîñöm uda. Ram mîñnōñ hadame dagol gau gî laga nîñ u, God nîbi bî mög yabî nîñöm, Krai Jisas nîbi bî gau kalîp ud asîk yunab, a gôm gasî u nîña. *

¹⁰ Pen mîñî, God nîbi bî mög yabî nîñöm u, waiö nîñbun. Krai Jisas apöm, hanîp nîbi bî nan a gôm uma u me, God hanîp nîbi bî magöñhalö mög yabî nîñöm u, waiö nîñbun. Krai Jisas hanîp nîbi bî nan a gôm ilön udöm uma u me, urî umeb magö u klö ap mîdagöp. Jisas anîg geia u me, kamîñ mîdep magö u abe, pör pör mîdep magö u abe, hanîp nîbi bî waiö yamöb. *

¹¹ Manö aij anîbu nîbi bî gau magöñhalö nîñlan, a gôm, Krai Jisas nîpe ke yîp hagajîp, yad Jisas manö aij ud arep bî nîpe ap mîdem, manö aij anîbu nîbi bî gau magöñhalö hag nî aij gem, manö yuö u hag nî aij gem, gîpin. *

¹² Jisas manö aij nîpe u hag nî aîjainö u me, yîp gî naj gîlö, uîham mîdîpin. Pen yad ana arö nîñöl gî mîdagîp; yad gasî halö mîdîpin. Bî nîñ udîpin u, Bî anîbu hadö nîñbin. Yad nîp nan nîñbin u, nîpe nan anîbu ud abad mîd aij gôm, gî dam dam, nîñ hain u aunab.

¹³ Manö hagnö nîñban u, kabö göl nöp mîdöp, a gîmön, nîbi bî gau kalîp hag nîmön. Anîg gîmön, Krai Jisas nîp nîñ udöl gî, nîbi bî gau kalîp mîdmagö löl gî, gî mîdaimön. Krai Jisas nîp cîg aij gîpan u me, ne anîg gîmön rō löp.

¹⁴ God nan aij nîmagö adö ne la u, ud aij gîmön. Ana Uî hanîp aîj daj mîdöp u, klö nîpe nöp gî nîö, ud aij gîmön. *

¹⁵ Ne nîñban, nîbi bî Esia Propîns nîbö gau magöñhalö yîp arö gîla. Pîgelas abe, Hemogenis abe, anîg unbö rō nöp gîlö.

¹⁶⁻¹⁷ Bî Kub nîpe Onesîporas nîbi bî ram nîpe gau mög nîñöm ud aij gîñîm. Nîñhön gîñîg; nîpe daun kub Rom ap mîdeia nîñ u, nable udnabîm, a gôm, yîp arö gaga. Yad aui nagî mîdîpin, nîpe uîham uîhai nîñöm, apöm yîp nîña. Nîñ iru nöp apöm nîñaia, yîp aij yabî ga.

¹⁸ Anîb u, nîñ kub hain u, Bî Kub nîpe Onesîporas nîp mög nîñöm ud aij gîñîm. Epesas mîdîainö, nîp ud aij gôm nan ke ke nîñhön nîñhön iru nöp gî nîmîdöp u, ne ke nîñ aij gîpan.

2

Jisas nîp cîg gun, ami bî nîpe rō mîdaiun

¹ Pen nî yad Dimodi. Ne Krai Jisas nîp hain geinabön u, nîpe nöp mög nîñöm ud aij gîñab. Anîb u, ne gasî aîñ nöp nîñmön, klö gî mîdaimön.

² Manö aij nîbi bî gau kalîp pör hag nîmîdîm nîñban u, nîbi bî Krai Jisas manö aij hain gîpal rîmnap uîhai nîñmön, hag nî aij gîmön; kale pen nîbi bî nî pai rîmnap kalîp hag nî aij gîñaböl.

* 1:2: Ap 16:11; 1Di 1:2 * 1:3: Ap 23:1 * 1:5: Ap 16:1 * 1:6: 1Di 4:14 * 1:7: Ro 8:15 * 1:9: Ep 2:8-9;
Dai 3:5 * 1:10: Hib 2:14 * 1:11: 1Di 2:7 * 1:14: 1Di 6:20

³ Krais Jisas n̄p wög ḡpun rō, n̄bi b̄i r̄mnap han̄p ḡi naij ḡlō, ūtham m̄dpun. Ne u rō n̄p, Jisas Krais ami b̄i aij n̄pe m̄dpan u me, ȳp u rō n̄p ḡinabōl, a ḡimōn, p̄ñ̄n̄ ḡimōn, n̄p arō ḡagmōn; wög n̄pe u halōwalō ḡimōn. *

⁴ Ami b̄i gau, b̄i kub kale u n̄p aij gan, a gōm, gas̄i añi u n̄p n̄n̄bal. Nan hōn adō gau, a gōm, gas̄i u n̄n̄agpal.

⁵ N̄bi b̄i resis̄ ḡipal gau, b̄i resis̄ abad m̄dpal gau h̄agpal h̄agpal rō n̄p gōm, nan aij udpal. *

⁶ Pen n̄bi b̄i maj wög ḡipal gau, le ilōn ḡipal rō, kale ke nōd ral ñ̄ñ̄jōl. Hainō n̄bi b̄i r̄mnap ral ñ̄ñ̄nabōl. *

⁷ Manō hagabin i, ne n̄ñ̄jōl ḡi m̄idō, B̄i Kub n̄p gas̄i ñ̄o, n̄ñ̄ aij ḡinabōn.

⁸ Jisas Krais n̄p gas̄i n̄ñ̄jōl ḡi m̄idaimōn. Depid ñ̄i r̄ikō, r̄ik dam dap̄il gōm, Jisas n̄p yag daula. N̄pe umōm uraka. Jisas Krais manō aij hagabin u, manō an̄bu me u. *

⁹ Yad manō aij an̄bu hag ñ̄ainō, ȳp b̄i naij gep rō naḡi l̄lō m̄idpin. Pen God Manō u naḡi m̄idagōp. *

¹⁰ An̄b u, God n̄bi b̄i udn̄ḡ gabin, a gōm, n̄ñ̄ la gau, Krais Jisas kal̄p ud as̄ik̄ yuō, kale God aip mailō aij n̄pe halō p̄r p̄r n̄p kam̄ñ̄ m̄idaiōl, a gem, n̄bi b̄i gau ȳp mulu lugō ḡi naij gaiōl, yad p̄ñ̄ñ̄ gem arō ḡagnabin.

¹¹ Manō b̄ñ̄ n̄p n̄ñ̄ udep ap hagn̄ḡ gabin:

Hon Jisas aip umno u me,
n̄pe aip p̄r p̄r n̄p kam̄ñ̄
m̄ideinabun. *

¹² Krais Jisas n̄p wög gaino,
n̄bi b̄i gau han̄p mulu lugō ḡi naij
gaiōl,

p̄ñ̄ñ̄ gun arō ḡagnabun u,
n̄pe Kij m̄idōm n̄bi b̄i gau abad
m̄ideinab ñ̄ñ̄ u,
hon n̄pe aip m̄idun, u rō n̄p n̄bi b̄i
gau abad m̄ideinabun.

Krais Jisas n̄p n̄n̄agpun, a ḡinabun u,
han̄p u rō n̄p, kal̄p n̄n̄agpin, a
ḡinab. *

¹³ Pen Krais Jisas manō aij hagōp rō
ḡagnabun u,
n̄pe manō aij n̄pe hagōp rō n̄p ḡinab.
N̄ñ̄ñ̄ ḡin̄ḡ: Krais p̄r n̄p manō n̄ñ̄jō n̄p
hagōp;
manō n̄ñ̄jō an̄bu arō ḡin̄m rō lagōp.
*

God wög hag la u, klō ḡimōn ḡi aij ḡimōn

* 2:3: 2Di 1:8 * 2:5: 2Di 4:8 * 2:6: 1Ko 9:7 * 2:8: 1Ko 15:4; Ro 1:3 * 2:9: Ep 3:1,13; Plp 1:12-14 * 2:11:
2Ko 4:11 * 2:12: Mad 10:33 * 2:13: Ro 3:3-4; Dai 1:2 * 2:14: 1Di 6:4; Dai 3:9 * 2:15: 1Di 4:6 * 2:16:
1Di 4:7 * 2:17: 1Di 1:20 * 2:19: Jon 10:14; 1Ko 8:3; Ais 52:11 * 2:22: 1Di 6:11 * 2:23: 1Di 4:7

¹⁴ Manō kal̄i kl̄ñ̄ r̄ikabin an̄bi, n̄bi b̄i gau kal̄p p̄r p̄r hag ñ̄i aij ḡimōn h̄au gagōl. God n̄ñ̄ m̄idō n̄ñ̄jōl ḡi, n̄bi b̄i gau kal̄p hag aij ḡimōn, kale manō magō adō u n̄p pen pen hag am̄il ap̄il gagōl; manō magō pen pen hagnabōl u, nan aij ap ḡagnab; n̄bi b̄i manō an̄bu n̄ñ̄nabōl gau kal̄p ḡi naij yab̄il ḡinab. *

¹⁵ Yad God n̄p wög ḡi aij gem, manō n̄ñ̄jō n̄pe u kabō rō n̄p hag ñ̄i aij ḡinabin u, God ȳp aij a ḡinab, a ḡimōn, gas̄i adō añi an̄bu n̄p n̄ñ̄mōn, klō ḡimōn ḡi m̄idaimōn. *

¹⁶ God n̄p gas̄i n̄ñ̄agōm manō ȳhar̄ñ̄ p̄r p̄r hag am̄il ap̄il ḡinabōl u, ne aip h̄agagmōn. Hag dam dap̄il gōm, kale God Manō n̄ñ̄jō u arō gōm, m̄lō gau arnabōl. *

¹⁷ Manō piral hag ñ̄inabōl an̄bu, wōs pro ap lōm, m̄id damōm, hainō wōs ḡisa kub yab̄il lōp rō u ḡinab. B̄i hag ñ̄eb b̄i Haimenias aip, Pailidas aip, kale adō an̄bu ḡipil. *

¹⁸ B̄i gau God Manō n̄ñ̄jō u arō gōm h̄agpal, “Hon hadō urakno; umun kauyan̄ urakagnabun,” a ḡipal. Pen kale manō piral an̄bu haglō, n̄bi b̄i r̄mnap Jisas manō aij u hadō arō ḡipal.

¹⁹ Pen God ram padō b̄ñ̄ñ̄ ḡi aij ga u p̄idōñ̄ m̄idōp. Padō an̄ au kal̄i kl̄ñ̄ r̄mnap m̄idōp: “B̄i Kub n̄pe n̄bi b̄i n̄pe ke n̄ñ̄jōb.” Manō ap abe m̄idōp: “N̄bi b̄i kale B̄i Kub n̄bi b̄i n̄pe m̄dpun, a ḡipal gau, naḡi naij adō u aragōl.” *

²⁰ Pen ram kub yab̄il gau, k̄inan̄ ke ke m̄idōp. K̄inan̄ r̄mnap, gol aka silpa udōm ḡipal. R̄mnap pen mab aka m̄ñ̄ñ̄ n̄p udōm ḡipal. R̄mnap udōm, nan p̄ri wasō, nan aij aij gau n̄p l̄bal; pen r̄mnap nan ȳhar̄ñ̄ halōwalō gau l̄bal.

²¹ N̄bi b̄i Krais Jisas n̄ñ̄ udpal gau magōñ̄halō unbō rō n̄p. N̄bi b̄i an an nan p̄ri nan halōwalō gau as̄i mas̄i ḡinabōl gau, kale n̄bi b̄i ūl n̄pe ke m̄idōm, wög aij n̄ñ̄ñ̄ n̄ñ̄ñ̄ m̄ideinab gau kale m̄ñ̄ m̄ñ̄ gōl ḡi ḡinabōl. An̄b u, B̄i Kub n̄bi b̄i ūl n̄pe ke an̄b gau n̄ñ̄ñ̄, kal̄p wög aij r̄mnap hag l̄nab.

²² Pen n̄bi praj b̄i praj r̄mnap gas̄i naij n̄ñ̄bal rō u n̄ñ̄agmōn. Ne pen ḡi aij ḡimōn, God hagōp rō n̄p ḡimōn, Krais Jisas manō aij n̄pe n̄ñ̄ udmōn, n̄bi b̄i gau m̄idmagō l̄mōn, klō ḡimōn ḡi dammōn, b̄i agam̄ij hain r̄ikmōn, ḡi m̄idaimōn. N̄bi b̄i m̄idmagō as̄iñ̄ m̄idagōp rō m̄idōm B̄i Kub n̄p sabe ḡipal gau aip j̄m ñ̄il m̄idmōn, h̄agaj̄n adō an̄bu n̄p ḡi m̄idaimōn. *

²³ Pen manö yiharıñ hag amıl apıl göm, pen pen hagpal gau, ne aip hagagmön. Nıñhön gıñg: anıg geınaböl u, hainö mulu lugö, kal juöm, manö naij hagöm, pen pen gası naij nıñgaböl. *

²⁴ Nıbi bı Bı Kub nıp wög geınaböl gau, pen pen hagagöm, agamıj mıdöm, nıbi bı ud aij göm, hag ñı aij gıñaböl. Kalıp gı naij gılö, pen gı naij gagöl.

²⁵ Pen nıbi bı rımnap manö kale udagaiöl, kale pen agamıj hag ñı aij göl gı mıdlö, God nıbi bı anıb gau kalıp gası aij ñö, nan si nan naij gıpal u nıñhön gıñg anıg gıpun, a göm, ado gı nıp lau adö apöm, manö nıñö yuö yabıñ u nıñ udöl rö löp.

²⁶ Anıg göl agamıj hag ñı aij göl gı mıdlö, gası aij auö, Seden kalıp pir pir alöm udö, kıd nıpe u mıdöm, manö pıral nıpe nıñmıdal u arö göm, mıd aij gıñaböl.

3

Ñın hain anıbi nıbi bı gı naij yabıñ gıñaböl

¹ Pen ne nıñban, ñın hain anıbi nıbi bı uñham mıdeınaböl. *

² Kale hañ roman kale nöp gası nıñöm, uñpö kıñno kıñap mani nöp mıdmagö löm, hon nöp bı kub mıdpun, a göm, hıb kale ke dap ranöm, nıbi bı gau kalıp hag juöm, nıme nap bı kalıp manö rıñ juöm, nıbi bı kalıp gı aij gıpal gau kalıp aij a göp hagagöm, God nıp gası nıñagnaböl.

³ Kale nıbi bı rımnap mıdmagö lagöm, nıbi bı kalıp gı naij gıñaböl u nıñöm arö gagöm, nıbi bı rımnap kalıp manö naij manö pıral hagöm, agamıj hain rıkagöm, kal naij yabıñ göm, nan nıñhön nıñhön aij mıdöp u nıñlö, kalıp mulu lıgnab.

⁴ Kale mumug nıñöm, hañöwalö gı naij göm, hon nöp nıbi bı kub mıdpun a göm, hañ roman hon ke aij gıñm adö u nöp gun, mıñ mıñ gun, a göm, God nıp mıdmagö lıgnaböl.

⁵ Hon nıbi bı anıb gau nıñban, nıbi bı God nıp nıñ udpal rö nöp gıpal, a gıñabun u pen God Ana nıpe gö, pıdön halö mıdun, God hagöp rö nöp gun, a göm, gası u nıñagnaböl. Nıbi bı anıb unbö rö gıpal gau arö gıñmön, aip magum gagmön. *

⁶ Bı anıb gau rö rımnap, agamıj ram ram uñhai am nıñ arlö nıñöl gı, nıbi gası aij mıdagöp gau, kalıp hag wıñhai ram raul kale ud arlö, kale manö pıral kalıp hag ñailö, nıbi anıb gau böñ anıb lau adö arnaböl. Nıbi anıb gau, nan si nan naij gıpun gau prı u, aıgöl gun hık gı yuun, mıd aij gun, a göm, mıñör kub yabıñ nıñöm, gası kub nıñöl gı mıdpal. Pen mıdmagö kale pıñu gö, gası

naij ke ke iru nöp am kalıp ud danı i göm, adan naij anıb gau ud tıp gıñg gab.

⁷ Nıbi anıb gau rö, manö gau nıbö gau nıbö nıñgaböl u pen Kraıs Jısas manö aij u nıñeinaböl u, u manö nıñö me u, a göm, nıñagnaböl.

⁸ Pen bı Janıs Jabrı bı mıñau Mosıs manö haga u jı nıñlö u rö, bı pıral hagpal gau u rö nöp Kraıs Jısas manö nıñö u jı nıñbal. Kale gası naij yabıñ nöp nıñöm, Kraıs Jısas manö aij u jı nıñbal rö, God kalıp u rö nöp jı nıñöb. *

⁹ Pen gıpal adö anıbu rapın gılö arnım rö lagöp. Janıs Jabrı bı mıñau gı naij gılö, nıbi bı waiö nıñla rö u, nıbi bı mıñı anıb unbö rö nöp manö pıral hag ñıbal gau u rö nöp waiö nıñgaböl.

Jısas Kraıs manö aij u nıñ ud aij gıñmön

¹⁰ Pen yad aip mıdul, gası adö anıñ nöp nıñul, Jısas Kraıs manö aij u hag ñıbin u abe, nagı aij adö yad gıpin u abe, ne hadö nıñ aij gıñmön anıg unbö rö nöp gıpan. Kraıs nıp nıñ ud pıdön gem, wög nıpe klö yabıñ nöp göl gem, nıbi bı gau kalıp mıdmagö lem, mıñör auö uñham mıdem arö gagpin u, ne nıñban.

¹¹ Kraıs manö aij hag ñainö yıp gı naij gılö uñham mıdainö u, ne hadö nıñban. Nıbi bı daun kub Adiok, Aikonıam, Lısdra gau yıp gı naij gılö gılö, uñham yabıñ mıdainö u pen Bı Kub yıp ud kamıñ yua u, ne nıñban. *

¹² Nıbi bı Kraıs Jısas nıp cig göm, hagöp rö nöp gıñg gaböl gau, kalıp magönhalö mıñör ñılö, uñham mıdeınaböl. *

¹³ Pen nıbi bı naij manö pıral adö u nöp hag ñıbal gau, naij yabıñ gılö gılö arö, kale nöd nıbi bı naij mıdmıdal rö wasö, hainö nıbi bı naij unbö ke mıdeınaböl. Kale ke God adan aij u nıñagöm, nıbi bı rımnap kalıp manö pıral anıbu hag ñılö, kale u rö nöp God adan aij u nıñagnaböl.

¹⁴ Pen ne ñı pro nöp mıdmön, nöp Kraıs Jısas manö nıñö u hag ñılö, nıñmön böñ nöp nıñ udpan manö aij u klö gıñmön, nıñ udöl gı, hagöp rö nöp göl gı, gı mıdaimön. Hon nıbi bı nöp manö aij u hag ñıno nıñna u, ne hadö nıñban.

¹⁵ Ne nıñban, ñı pro yabıñ mıdaina ñın u, ne God Manö Uñ u hadö nıñna. Hon God Manö Uñ u amgö lı nıñeinabun u, God Manö Uñ u hanıp gası kıd hık nıñeb magö anıbu ñö, Kraıs Jısas nıp nıñ udno hanıp ud asıknab manö it u nıñ aij gıñabun.

¹⁶ God Manö u magönhalö, God nıpe ke ake löm Ana nıpe u pu ga. Anıb u, God Manö u magönhalö udun, nıbi bı gau kalıp hag ñun, nıbi bı manö nıñö arö gıpal gau kalıp rımıd ukun, nıbi bı gı naij gıpal gau

* 3:1: 1Di 4:1 * 3:5: Mad 7:15,21; Dai 1:16 * 3:8: Eks 7:11 * 3:11: Ap 13:14-52; 14:5,8-20 * 3:12: Mad

kalip hag gun, nibi bi kale, aigol gun God Manö hagöp rö gun, a gi gasi nijnbal gau, kalip hag ni aij ginabun.*

17 Anig geinabun u, God nip wög gi ñeb nibi bi nipe gau, God Manö u niñ aij yabiñ göm, God kalip wög aij niñon niñon hag linab u, kale gasi niñ aij yabiñ göm, gi aij yabiñ ginaböl.

4

God Manö kabö göl u hag niñmön

1 Nöp manö anibi yiñariñ hagagabin. Krajs Jisas nibi bi gau magöñhalö Kin kale abad mideinabin, a göm, ado gi aueinab niñ u, nipe nibi bi kamij mideinaböl gau abe, nibi bi umla gau abe, nime ke ke lniñg gab. Anib u, God abe, Krajs Jisas abe niñmidlö niñöl gi, nöp manö anibi hagnig gabin.

2 God Manö aij u hag niñmön. Nibi bi gau niñi lñab aka niñi lagnab, a gimön, ji niñagmön; mñi udnaböl aka udagnaböl, gasi u niñagmön; klö gimön nöp God Manö aij u hag niñmön. Nibi bi gi naij gipal gau hag gimön, nibi bi manö niñö arö gipal gau rimiñd ukmön, nibi bi kale, aigol gun God Manö hagöp rö gun, a gi gasi nijnbal gau, kalip agamij hain rikmön hag ni aij gimön, gimön.

3 Niñon ginig: niñ hain u, God Manö kabö göl u niñöm, udagnaböl; hag ñeb nibi bi iru nöp ut gi daulö, kale manö piral manö yiñariñ yiñariñ gasi kale ke aröp adö u nöp hag niñö, kale niñöm mñi mñi göl gi udnaböl.*

4 God Manö niñö u arö göm, aiud yiñariñ gau hagle, yiñid niñnaböl.

5 Pen ne ke, nan niñon niñon ginab u, gasi niñ aij göl gi midaimön. Miñör auainim, gasi iru niñagmön. Ne klö gimön, Krajs Jisas manö aij u nibi bi gau hag niñ ajmön. Ne God wög gi ñeb bi midpan u me, God nöp wög niñon niñon hag la u, magöñhalö gi dam dam arö, böñ nöp gi hagnab.

Yad söl umniñg gabin, a ga

6 Yad Krajs wög nipe ginö, yip nagi lñö midnö midnö, mñi pak lno hagape nip lugnim, a göm, yip gaböl. Anib u, niñon naböñ adö il i midpin i, arik arep niñ u söl auub.*

7 Yad klö gem, Seden aip pen pen gi damen, adan söl au hadö aubin. Yad klö gem, Krajs Jisas manö aij u nibi bi gau hag niñ dam dam arö, Krajs Jisas nip niñ udöl gi midem, wög yip haga u arö gagpin; haga rö nöp magöñhalö ginpin.*

8 Nipe Bi Kub, nipe manö ud asik aij göm hagöp u me, niñon niñon ginpin u niñ midöm, niñ kub nipe u auö, yip bi kamij aij yad, a ginab. Pen yad nöp wasö; nibi bi, Bi Kub aunab, a göm, aij gö niñöl gi abad midpal gau, kalip magöñhalö u rö nöp ginab.*

9 Dimodi. Adan midainim u, yad midpin i yiñid aumön.

10 Bi yad aip midmidun gau, mñi yad aip au midagpal. Bi ne Demas, nan niñon naböñ adö il i midmagö löm, yip böñ nöp arö göm, hadö daun kub Desalonaika ara. Bi yad Kresej Galesia Propins ara. Daidas Dalnesia Propins ara.*

11 Bi añi Luk nöp yad aip midpul. Krajs Jisas nip wög gabin au, Mak nipe gi niñ aij ginab. Anib u, ne Mak nip ammön ut gi dauö, yad aip midul, wög anibu gul.

12 Dijikas nip hag yunö Epesas ara.

13 Aunabön niñ u, daun kub Droas apön, kolsior mlö yad u, bi ne Kapas ram ud lñö u udmön daumön; adan midainim u, köp yad wam wam gi midöp gau magöñhalö udmön daumön; wasö u, köp kaj meme sipsip hañ hib halö kal klñ rikla gau nöp magöñhalö udmön daumön.*

14 Bi kapa wög göp Aleksada yip gi naij yabiñ ga. Yip gau anibu, God nip pen u rö nöp ginab.*

15 Krajs Jisas manö aij haggun u, Aleksada nipe ji naij yabiñ ga u me, yip gi naij ga rö, nöp u rö nöp ginim rö löp u, niñ aij gimön.

16 Yip nöd manö kub hagla niñ u, nibi bi ap yip jöl gau niñ midö manö kub hagnö; kale magöñhalö yip arö gila. Pen God kalip gasi anibu niñöl gi midagainim.

17 Yip manö kub hagla anibu, Bi Kub yip abad midö niñöl gi, manö aij nipe u nibi bi gau niñö iru nöp apöm mideila gau, kalip hatöwatö hagainö niñla. Bi Kub gö, kaj laiön yip hau niñöl rö laga.

18 Yad niñbin, Bi Kub yip abad midö, nan naij ap yip ginim rö lagnab; yip ud kamij yuöm, dam ram niñon aij nipe kumi kabö adö lañ au ud arnab. Bi Kub anibu, hib nipe u pör pör nöp hagle adö aran. Anib unbö rö aij.

Pol hagöp, "Kale midpin?" a göp

19 Nibi ne Prisila abe, nugmul nipe Akwila abe, bi ne Onesiporas nibi bi ram nipe midpal gau abe kalip hagnön, Pol "Kale midpin?" a göp, a gimön.*

20 Bi ne Erasdas au auaga; midöp daun kub Korid u. Bi ne Dropimas nip nan gö, arik aunö daun kub Mailidas.*

* 4:3: 1Di 4:1 * 4:6: Plp 2:17 * 4:7: 1Di 6:12 * 4:8: 1Ko 9:24-25 * 4:10: 2Ko 8:23; Ap 15:37-39; Kol 4:14 * 4:13: Ap 20:6 * 4:14: 1Di 1:20; Sam 62:12; Ro 2:6 * 4:19: Ap 18:2; 2Di 1:16-17 * 4:20: Ap 19:22; 20:4; Ro 16:23

²¹ Yigön kub auöp ñin u söl midöp rö, adan midainim u, yigön auagnab adö u yijid aumön.

Pen Yubulas, Pudens, Lainas, Klodia, Krais Jisas nibi bi nipe daun kub Rom i midpal gau magõhhalö nöp, “Ne midpan?” a gaböl.

²² Dimodi, Bi Kub nöp aip midainim.

God kalöp magõhhalö mög nijöm ud aij ginim.

Daidas Pol Daidas n̄p kōp kal̄ kl̄iñ r̄ika

1 Yad Pol. God ȳip hag lō wōg ḡi ñeb b̄i n̄ipe ap m̄idem, J̄isas Kraiṣ manō aij n̄ipe ud ajeṗ b̄i n̄ipe ap m̄iḍpin.

God ȳip hag la u, n̄ibi b̄i n̄ipe udn̄ig gab gau kal̄ip God Manō u hag ñ̄nō kale manō an̄ibu n̄iṅ ud p̄iḍōṅ gōm, manō n̄iṅō yuō u n̄iṅ aij gōm, hagōṗ rō nōṗ gōl, a gōm, God ȳip wōg an̄ibu hag la.

2 God n̄ipe manō p̄iral ap hagagōṗ. N̄ipe hadame dagol gau ram m̄inōṅ ḡi laga ñ̄in u manō n̄iṅō hagōm haga rō, n̄ibi b̄i an an manō n̄iṅō n̄ipe an̄ibu n̄iṅ udōm, manō n̄iṅō yuō u n̄iṅ aij gōm, u rō nōṗ ḡinabōl gau, n̄ipe kal̄ip p̄or m̄iḍep magō u ñ̄inab. *

3 Ñ̄in n̄ipe ke hag la ñ̄in u nōṗ, God manō n̄ipe waiō la. God, Ud Kam̄iṅ Yueṗ B̄i hon u, ȳip hag lō, manō aij n̄ipe waiō hag ñ̄i ajpin.

4 Daidas, nōṗ kōp an̄ibi kal̄i kl̄iñ r̄ikabin. God Manō u nōṗ hag ñ̄ainō, Kraiṣ J̄isas n̄iṅ udmōn, manō aij adō añ̄i n̄iṅbul u me, nōṗ ñ̄i aij yad, a gabin. Bapi God abe, Ud Kam̄iṅ Yueṗ B̄i hon Kraiṣ J̄isas abe, nōṗ mōg n̄iṅmil, ud aij ḡimil, abad m̄iḍ aij ḡilō, ne agam̄ij m̄iḍ aij ḡimōn. *

5 Yad nōṗ ram m̄inōṅ ñ̄ig r̄ib gus ga airan Krir hag lem, hagnō, “N̄ibi b̄i kal̄ip Kraiṣ manō aij u hag ñ̄ilo gau kauyan̄ am n̄iṅmōn, wōg r̄imnap gaglo u gōl ḡi, b̄i kub kal̄ip abad m̄iḍep ram m̄inōṅ ke ke m̄iḍpal gau hag l̄imōn,” a ḡinō. *

6 Pen n̄ibi b̄i Kraiṣ n̄iṅ udpal gau b̄i kub kal̄ip abad m̄iḍep r̄imnap udn̄ig, b̄i ȳiḥar̄iṅ udagmōn. B̄i ḡi aij ḡiṗal gau nōṗ n̄iṅmōn udmōn. N̄ibi kale añ̄i ap nōṗ udōm, ñ̄i pai kale gau kal̄ip abad m̄iḍ aij ḡilō. Kraiṣ n̄ip n̄iṅ udōm, ami bapi manō udōm hain gōm haḷōwaḷō gagpal, b̄i gau nōṗ n̄iṅmōn udmōn. *

7 Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe abad m̄iḍep b̄i gau kale God wōg n̄ipe ke abad m̄iḍpal. An̄ib u, b̄i abad m̄iḍep b̄i gau kale ḡi aij nōṗ ḡilō, n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip manō hag juōl rō lagn̄im. Pen b̄i manō pen pen hagpal gau, b̄i ȳiṅiḍ kal̄i jubal gau, b̄i ñ̄ig klō ñ̄iṅōm hauḷ l̄ibal gau, b̄i urak pen pen pakpal gau, b̄i ut̄pō k̄iṅo mani si udn̄ig ḡiṗal gau, kal̄ip n̄iṅmōn udagmōn.

8 Pen n̄ibi b̄i Kraiṣ n̄iṅ udpal gau b̄i kal̄ip abad m̄iḍep gau, n̄ibi b̄i m̄ilō gau n̄ibō hag w̄iḥai dam ram kale aip aṅ daṅ udōm, nan n̄ihōn n̄ihōn aij m̄iḍōṗ gau m̄iḍmagō lōm, gas̄i hañ roman̄ kale ke gas̄i gōṗ rō

gagōm, n̄ibi b̄i gep abe n̄ibi b̄i ramō gau abe magōṅḥalō ud aij gōm, b̄i ut̄ m̄idun a gōm, p̄or nōṗ God Manō hagōṗ rō nōṗ gas̄i n̄iṅōm, klō gōm hagōṗ rō nōṗ gōm, gaiōl.

9 Kraiṣ manō n̄iṅō nōḍ hag ñ̄ilō n̄iṅla u nōṗ n̄iṅ ud p̄iḍōṅ gōl ḡi, Kraiṣ n̄ibi b̄i gau kal̄ip Kraiṣ manō ȳidun gōl u nōṗ hag ñ̄i aij ḡilō, kale n̄iṅ udōm gas̄i halō m̄iḍeinabōl. Pen n̄ibi b̄i manō ȳidun gōl an̄ibu r̄ib jubal gau, kal̄ip manō ȳidun gōl adō u hag ñ̄i aij geinabōl, manō pen hagōl rō lagnab.

10 N̄ihōn ḡin̄ig: n̄ibi b̄i Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄iḍpun a ḡiṗal gau iru nōṗ God Manō u r̄ib juōm, manō p̄iral gau n̄ibō udōm n̄ibi b̄i r̄imnap kal̄ip hag ñ̄ōm, adan naij u ḷip ḡi ud arbal. B̄i an̄ib gau iru nōṗ b̄i Juda n̄ibō. Kale Kraiṣ n̄ip n̄iṅ udpal u pen Juda n̄ibi b̄i wasō gau kale Kraiṣ n̄ip n̄iṅ udōm, hañ r̄ib ḡi dō gōm me, Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄iḍnabōl a ḡiṗal. *

11 Ne ḡimōn manō p̄iral u arō ḡilaṅ. Mani nan gau udun a gōm kale manō p̄iral an̄ibu nōṗ hag ñ̄ilō, b̄i r̄imnap n̄ibi b̄i ñ̄i pai ram kale aip hanbal gau magōṅḥalō manō p̄iral an̄ibu udpal. *

12 Pen b̄i manō hageṗ kale ke Krir n̄ibō b̄i ap haga, “N̄ibi b̄i Krir n̄ibō gau p̄or nōṗ manō p̄ir alōm, nan naij nōṗ gōm, kale iru gō wōg gagōm, nan aij iru nōṗ udun a gōm, kain hapeb rō m̄iḍpal,” a ga.

13 B̄i Krir n̄ibō manō haga an̄ibu n̄iṅō yab̄iḥ haga. An̄ig ḡiṗal an̄ibu ne kal̄ip manō klō yab̄iḥ hagmōn, manō p̄iral hagpal u arō gōm, Kraiṣ manō aij u ȳidun gōl nōṗ n̄iṅ udōl. *

14 Kal̄ip manō klō hagmōn, Juda n̄ibi b̄i aiud ȳiḥar̄iṅ hadame gau hagm̄iḍal gau arō gōl; n̄ibi b̄i Kraiṣ manō n̄iṅō j̄i n̄iṅbal gau an̄ig an̄ig ḡimim a ḡiṗal gau, manō kale udagōl. *

15 God n̄ibi b̄i aij n̄ipe gau nan r̄imnap hil gagpal; nan aij a gōm haḷōwaḷō udpal. Pen n̄ibi b̄i nan si nan naij nōṗ ḡim̄iḍal gau abe, n̄ibi b̄i Kraiṣ n̄ip n̄iṅ udagpal gau abe, nan iru nōṗ hil ḡiṗal.

N̄ibi b̄i an̄ib gau rō, gas̄i r̄im̄iḍ kale bōṅ nōṗ naij gō, gas̄i n̄iṅ aij gagpal.

16 God Manō n̄iṅ udun, n̄ibi b̄i n̄ipe m̄iḍpun a ḡiṗal u pen kale ḡiṗal rō n̄iṅun n̄iṅbun, kale God n̄ibi b̄i n̄ipe wasō. Kale God Manō aij hagōṗ rō j̄i n̄iṅbal u me, kale nan aij ap gōl rō lagōṗ. Ḡiṗal an̄ibu God n̄iṅō mulu lugōṗ. *

2

Kraiṣ n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip abad m̄iḍ aij ḡimōn

* 1:2: Kol 1:27 * 1:4: 2Ko 8:23; Gal 2:3; 2Di 4:10; Ro 1:7
1Pi 5:2; 2Di 3:5-6 * 1:13: 2Di 4:2 * 1:14: 1Di 4:7 *

* 1:6: 1Di 3:2-7; 2Di 2:24-26 * 1:10: 1Di 4:7 * 1:11:
1:16: 1Jn 1:6; 2:4

1 Pen ne n̄ibi b̄i gau kal̄ip God Manö kabö göl adö u nöp hag n̄imön.

2 B̄i majö rö gau kal̄ip hag n̄i aij ḡimön, n̄ig wain iru n̄iηagöl; gas̄i n̄iη aij ḡöm, nan najj gagöl; hañ roman̄ kale ke gas̄i göp rö nöp gagöl; nan n̄ihön gain̄im, kale klö göm Kraisis manö aij n̄ipe u n̄iη ud p̄idöη ḡöm, Kraisis n̄ip c̄ig p̄idöη ḡöm, n̄ibi b̄i gau m̄idmagö yab̄iñ löm, klö göm ḡi damöm, b̄i agam̄ij hain r̄iköm, ḡi m̄idaiöl.

3 N̄ibi majö rö gau kal̄ip u rö nöp hag n̄i aij ḡimön, kale n̄ibi God Manö hagöp rö nöp göm ḡi aij ḡipal rö nöp göl; kale n̄ibi b̄i r̄imnap hib hag juöm haglö lugagn̄im; n̄ig wain iru n̄iηagöl; kale n̄ibi n̄i pai b̄i gau kal̄ip naḡi aij adö u nöp hag n̄i aij göl. *

4-5 An̄ig göl m̄id aij ḡöm, kale n̄ibi ma il ḡisön l̄ibal gau kal̄ip hag n̄i aij ḡilö, kale pen nugmul b̄i kal̄ip m̄idmagö löm, n̄i pai kale gau kal̄ip m̄idmagö löm, hañ roman̄ kale ke gas̄i göp rö nöp gagöm, as̄iη m̄idagöp rö nöp m̄idöm, wög ram kale gau ḡi aij ḡöm, n̄ibi b̄i r̄imnap gau ud aij ḡöm, nugmul b̄i manö hagöl mo gau m̄idöl. An̄ig ḡilö, n̄ibi b̄i r̄imnap n̄iηöm, God Manö u hag juagnaböl. *

6 Pen b̄i praj gau kal̄ip manö klö hagnöm, kale hañ roman̄ kale ke gas̄i göp rö nöp gagöl.

7 Pen ne manö n̄ihön n̄ihön kal̄ip hag n̄inabön u, ne ke pör nöp nan magöñhalö an̄ig unbö rö nöp ḡimön, b̄i praj gau nöp n̄iηöm, kale an̄ig unbö rö nöp göl. Pen ne n̄ibi b̄i gau manö hag n̄inabön u, m̄ihol m̄ihol göl ḡi hagagnöm; gas̄i n̄iη aij ḡimön God Manö kabö göl nöp hag n̄i aij ḡimön. *

8 Manö magö hagn̄ig gabön u n̄iη aij ḡimön hagnöm, n̄ibi b̄i han̄ip n̄iηlö mulu lugöp gau manö r̄imnap uñhai wasö n̄iηöm kal̄ip nable ḡin̄im. *

9 Pen Kraisis n̄ibi b̄i n̄ipe, n̄ibi b̄i r̄imnap rau daulö, naḡi wög rö ḡipal gau kal̄ip hagnöm, b̄i kub yad aij ḡin̄im adö u nöp ḡinam a ḡöm, manö r̄imnap pen hagagöm, b̄i nap kale gau hagöl rö nöp göl. *

10 Nap kale gau nan si udagöm, pör nöp nap nan kale gau magöñhalö abad aij ḡöm, wög magöñhalö ḡi aij ḡöm göl. An̄ig göl ḡi aij geinaböl u, n̄ibi b̄i gau n̄iηöm, God Ud Kam̄iη Yuep B̄i hon u manö n̄ipe n̄iηöm hagnaböl, manö an̄ibu manö n̄iηö manö n̄iη udep a ḡinaböl.

11 Pen God n̄ibi b̄i gau magöñhalö mög yab̄iñ n̄iηöb rö, Kraisis J̄isas ram m̄gn̄iñ il i waiö apöm umö, n̄ibi b̄i gau magöñhalö ram n̄ipe kumi kabö adö lan̄ au pör nöp Kam̄iη m̄idaiöl rö löp.

12 God n̄ipe han̄ip mög yab̄iñ n̄iηöb u n̄iηun n̄iηbun, nan si nan najj ḡipun gau abe, hañ roman̄ hon ke gas̄i göp rö gun a ḡipun u abe, arö gun, ram m̄inöη il i m̄idpun i, gas̄i n̄iη aij gun, n̄ibi b̄i r̄imnap nan najj ap̄gun, klö gun God Manö hagöp rö nöp gun. *

13 An̄ib u, God hon J̄isas Kraisis han̄ip ud Kam̄iη yuöp u, mailö halö ado ḡi aunab a gun, gas̄i halö m̄idun aij gö n̄iηöl ḡi m̄idpun.

14 J̄isas han̄ip a ḡöm uma u, "Nan si nan najj ḡipal gau magöñhalö pen n̄inö, kale n̄ibi b̄i as̄iη m̄idagöp yad ke m̄idöm, ḡi aij nöp gun a ḡi gas̄i n̄iη m̄idaiöl," a ḡöm, han̄ip a ḡöm uma. *

15 Manö hagaj̄in an̄ibi n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag n̄i aij ḡimön. Pen n̄ibi b̄i hañwailö ḡipal gau kal̄ip klö ḡimön hag n̄imön, maj m̄igan ne u s̄ips̄ip n̄iηagöl. *

3

Kraisis n̄ibi b̄i kale aige göl ḡinaböl

1 Kraisis n̄ibi b̄i gau kal̄ip hagnöm, kin̄ gau abe, gapman b̄i kub gau abe manö hagöl rö nöp göl. Pör nöp n̄ibi b̄i r̄imnap gau kal̄ip ḡi aij göl rö l̄in̄im u, kal̄ip ḡi aij göl. *

2 Pen n̄ibi b̄i r̄imnap gau kal̄ip manö piral haglö hib kale lugagn̄im; pen pen hagagöm, n̄ibi b̄i r̄imnap gau hag ud aij ḡöm, n̄ibi b̄i gau magöñhalö aip n̄ibi b̄i hain m̄id aij ḡöm, göl.

3 Pen n̄ihön: hon ke nöd u rö nöp gas̄i n̄iη aij gagun, God Manö hagöp rö j̄i n̄iηun, hañ roman̄ hon ke gas̄i göp rö nöp gun a gun, b̄i naḡiman rö m̄idm̄idun. Hon nan si nan najj nöp göl ḡi m̄idm̄idun; n̄ibi b̄i gau kal̄ip gas̄i najj n̄iηun, nan kale gau nan hon rö m̄idaiöb, a gun, kal̄ip pen n̄iηno mulu lugö pen n̄iηlö mulu lugö ḡim̄idun. Pen j̄i n̄iηlö pen j̄i n̄iηun ḡim̄idun. *

4 Nöd an̄ig ḡim̄idun u pen hainö God, Ud Kam̄iη Yuep B̄i hon u, God n̄ibi b̄i mög n̄iηöm m̄idmagö löp u han̄ip n̄ibi b̄i waiö la.

5 God n̄ipe han̄ip ud Kam̄iη yua. Han̄ip ud Kam̄iη yua u, hon ke nan aij r̄imnap ḡino han̄ip ud Kam̄iη yuaga. N̄ipe han̄ip mög yab̄iñ n̄iηöb u me, han̄ip ud Kam̄iη yua. Ga an̄ibu, Ana U† u han̄ip yuö apöm, gac hon u l̄ik ḡi yuö, n̄ibi b̄i hain n̄ibö yab̄iñ l̄ibun. *

6 God n̄ipe Ana U† han̄ip böη nöp yuö apöm han̄ip an̄ dan̄ m̄idöp u, J̄isas Kraisis han̄ip nan a ḡöm umöm ud Kam̄iη yua u me, an̄ig ga. *

* 2:3: 1Di 3:11 * 2:4-5: Ep 5:22 * 2:7: 1Di 4:12 * 2:8: 1Pi 2:15 * 2:9: 1Di 6:1 * 2:12: 1Jn 2:16 * 2:14: Gal 1:4; Eks 19:5; Dud 4:20; 7:6; Esi 37:23; 1Pi 2:9 * 2:15: 1Di 4:12 * 3:1: Ro 13:1-7; 1Pi 2:13-14 * 3:3: 1Ko 6:11; Ep 2:2; 5:8 * 3:5: 2Di 1:9; Ep 5:26 * 3:6: Ap 2:17-18

⁷ God ga anıbu, hanıþ mög niñöm niþi bi Kamıñ aij niþe rö udöm, Kamıñ pör mıdep u udun a gıpun u, hanıþ niñabin, a göm ga.

⁸ Manö niñö yabıñ me anıbu.

Manö hagajın anıbu niñ aij gımön klö gımön hag niñmön, God niþ niñ udpal niþi bi gau gası añı anıbu nöp niñöm, niþi bi rımnap kalıþ gı aij göl gı mıdaiöl. Anıg gıñaböl u gı aij yabıñ gıñaböl. Manö anıbi manö aij yabıñ; ram mınöñ gau gau ud arlö, hagöp rö nöp geinaböl u, niþi bi magöñhalö agamıj mıd aij gıñaböl.

⁹ Pen niþi bi rımnap manö halöwalö hag amıl apıl göm, apis bac hon gau anıg anıg göl rıklö auöp, a göm, Juda lo manö u anıg anıg göl mıdöp, a göm, pen pen hagaiöl u, ne aip hagagmön. Manö anıb gau il ap mıdagöp; niþi bi manö yıharıñ anıbu niñöm agamıj mıd aij göl rö lagöp. *

¹⁰ Anıb u, niþi bi rımnap God Manö kabö göl u arö göm, manö rımnap ke hagaiöl, mañ añı ap hagmön. Pen niñagaiöl, mañu u rö nöp hagmön. Mañu u rö nöp niñagaiöl, kalıþ böñ nöp arö gımön. *

¹¹ Ne niñban, niþi bi anıg gıpal gau kale gası naij nöp niñöm, nan si nan naij nöp göl gı mıdlö, gası mıdmagö anı kale danı gac mıdöp u waiö lö niñbun.

¹² Yad hainö Ademas aka Dijikas hag yunö, nöp am hagö, ne yıñıd auep rö lainım yıñıd Nikopolis daun aumön. Yıbaud göm yıgön gıñab niñ u yad am mıdeinabin ram mınöñ anıbu. *

¹³ Bi ne Sinas lo manö niñöb u aip, bi ne Apolos aip, kalıþ ud aij gımön, adan arnıg gaimil u, nan kale rımnap mıdagainım niñmön ud armil. *

¹⁴ Kraıs niþi bi niþe Krir mıdpal gau, kale wög göl gı mıdlö nan niñeb pılnım. Kale klö göm pör nöp gı aij göl gı mıdöm, wög göl gı mıdöm, nan magö niñöm, niþi bi nan mıdagöp gau kalıþ rımnap niñaböl. *

¹⁵ Daidas. Niþi bi yad aip mıdpun aui nöp, “Mıdpan?” a gıpal. Pen hon Kraıs manö aij niñ udpun rö niñ udöm, hanıþ mıdmagö lıbal gau kalıþ, “Mıdpim?” a gımön.

God kalöp magöñhalö mög niñöm abad mıdainım.

* 3:9: 2Di 2:14,16

* 3:10: Mad 18:15-17

* 3:12: Ep 6:21-22; Kol 4:7-8

* 3:13: Ap 18:24; 1Ko 3:5-6; 16:12

* 3:14: Ep 4:28

Pilimon Pol Pilimon n̄p k̄op kal̄i k̄liñ r̄ika

1 Yad Pol. Kraiſ Jisas n̄p w̄og gainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄iḍpin. Yad mam hon Dimodi aip m̄iḍul, kal̄ōp k̄ōp an̄ibi kal̄i k̄liñ r̄ikabul.

Mam aij hon Pilimon, hon w̄og j̄im ñ̄ol ḡipun.

2 Ne u, añ hon Apia u, b̄i hon aip God w̄og kl̄ō ḡōm ḡōp Akipas u, Kraiſ Jisas n̄ibi b̄i n̄ipe ram ne apim God n̄ip sabe ḡipim gau magōñhalō, kal̄ōp k̄ōp i kal̄i k̄liñ r̄ikabul. *

3 God Bapi hon abe, B̄i Kub Jisas Kraiſ abe, kal̄ōp m̄ōg n̄iñmil ud aij ḡimil abad m̄iḍlō, kale agam̄ij m̄iḍ aij ḡi m̄iḍaimim.

N̄ibi b̄i God n̄ip n̄iñ udpal gau kal̄ip m̄iḍmagō l̄iban, a ga

4-5 Ne B̄i Kub Jisas n̄ip n̄iñ udōl ḡi, God n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip magōñhalō m̄iḍmagō l̄iban u ȳip haglō n̄iñem, yad God yad n̄ip sabe ḡōl ḡi, n̄ōp gas̄i n̄iñem p̄ōr n̄ōp aij a ḡipin.

6 N̄ip hagpin, “Bapi. Hon Pilimon aip Kraiſ manō aij u hag am̄i ap̄i gun me, han̄ip n̄ibi b̄i Kraiſ n̄ip n̄iñ udun c̄ig ḡōl ḡi m̄iḍpun gau nan aij n̄iñōn n̄iñōn ñ̄iban u, Pilimon n̄ipe magōñhalō n̄iñ aij ḡiñim,” a ḡipin.

7 Pen mam aij yad Pilimon n̄ōñ! Ne God n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip m̄iḍmagō yab̄i l̄iban u, kale m̄iḍmagō añ kale dan̄ m̄iñ m̄iñ ḡipal. Yad u r̄ō n̄ōp n̄iñem m̄iñ m̄iñ ḡōl ḡi gas̄i halō m̄iḍpin. *

Onesimas n̄ip mulu n̄iñagm̄ōn, a ga

8 Ne God n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip m̄iḍmagō yab̄i l̄iban u n̄iñem, ne yad Kraiſ b̄i n̄ipe mamil m̄ihau m̄iḍpul r̄ō, yad n̄ōp manō kl̄ō hagem ne an̄ig ḡimōn a ḡiñnep.

9 Yad Pol uri b̄i m̄iḍep l̄ibin. Kraiſ Jisas manō aij u hag ñ̄i ajainō, ȳip naḡi l̄ilō m̄iḍpin r̄ō, n̄ōp manō kl̄ō hagn̄ig hagb̄nep u pen n̄ōp an̄ig hagagnabin. Ne b̄i m̄iḍmagō yad m̄iḍpan r̄ō, yad hagnam r̄ō ḡimōn.

10 Pen manō yad u, Onesimas n̄ipe ñ̄i yad ke r̄ō l̄ōp. N̄ōp w̄og ḡōm ar̄ik ara u, aui yad aip naḡi m̄iḍul, Kraiſ manō aij u hag ñ̄iñō n̄iñ udōp u me, yad nap n̄ipe r̄ō m̄iḍpin; n̄ipe ñ̄i yad ke r̄ō m̄iḍōp. *

11 N̄ōd n̄ipe n̄ōp w̄og ḡi ñ̄i aij gagm̄iḍōp; pen uri n̄ipe n̄ōp w̄og ḡi ñ̄i aij ḡōm, ȳip w̄og ḡi ñ̄i aij ḡōm ḡiñab.

12 Pen ñ̄i m̄iḍmagō yad r̄ō u n̄ōp yuabin.

13 N̄ōd hag n̄iñem manō ne u udem r̄ō, n̄ip yuagb̄nep. Kraiſ manō aij hagainō,

ȳip naḡi l̄ilō m̄iḍpin i, ne ap̄ōn ȳip abad m̄iḍaimōn r̄ō laḡōp u, Onesimas ȳip abad m̄iḍaib̄ōp.

14 Pen yad ke Onesimas n̄ip ud m̄iḍeinabin u kab̄ō r̄ō gagnab a gem, n̄ip n̄ōd yuem, n̄ōp hainō hag n̄iñabin. Ȳip lau adō kauyan yun̄ig yumōn.

15 Yad gas̄i n̄iñbin e, God n̄ipe ke ḡō, Onesimas n̄ōp maḡō pro marap ar̄ō ḡōm ar̄ōp u me, uri n̄ōp ado ḡi ap̄ōm ne aip p̄ōr p̄ōr m̄iḍainim.

16 Pen m̄iñi n̄ip ȳihariñ naḡi w̄og gep b̄i ne ap n̄iñagnabōn; m̄iñi n̄ip mam m̄iḍmagō hol m̄ihōñ ȳijig ḡōl r̄ō n̄iñnabōn. N̄ipe mam m̄iḍmagō yad yab̄i, pen n̄ipe b̄i naḡi w̄og ḡi ñ̄eb ne m̄iḍōp u me, ne m̄iñ m̄iñ ḡimōn b̄i naḡi w̄og ḡi ñ̄eb aij ap abe, B̄i Kub b̄i n̄ipe mam aij ap abe udnabōn. *

17 An̄ib u, ȳip b̄i n̄iñeb ne yab̄i r̄ō, B̄i Kub w̄og aip ḡipul, a ḡimōn n̄iñban u, ñ̄i Onesimas n̄ip hag ḡiñam a ḡimōn gas̄i u n̄iñagm̄ōn. Yad am̄jkn̄ō ȳip ud aij ḡiñnap r̄ō u, n̄ip u r̄ō n̄ōp ud aij ḡimōn.

18 Pen n̄ipe n̄ōp ḡi naij ga aka nan r̄imnap pen ñ̄aga, a ḡimōn, manō r̄imnap m̄iḍainim, n̄ip hagagm̄ōn, n̄ip manō an̄ibu ȳip hagm̄ōn. Hagō, yad n̄ōp pen ñ̄iñabin.

19 N̄iñō hagpin r̄ō, hib yad ke k̄ōp halō kal̄i k̄liñ r̄ikem labin. Pen yad Kraiſ manō aij u n̄ōp hag ñ̄iñō ne n̄iñ udm̄ōn, Kraiſ Jisas b̄i n̄ipe m̄iḍpan u, n̄ōp hagagnabin; ne ke n̄iñban.

20 Mam yad. B̄i Kub n̄ip w̄og aip ḡipul r̄ō, hagabin r̄ō n̄ōp ḡimōn. Kraiſ hal̄ip m̄ihōñ ud aij ḡō mamil m̄ihau m̄iḍpul r̄ō, ne an̄ig ḡimōn n̄iñōm yad m̄iñ m̄iñ ḡiñabin.

21 Yad hagpin r̄ō n̄ōp was̄ō, ne n̄iñban adō u n̄ōp n̄iñm̄ōn, Onesimas n̄ip abe adō an̄ibu n̄ōp ḡiñabōn, a gem, aij a ḡō n̄iñōl ḡi n̄ōp k̄ōp an̄ibi kal̄i k̄liñ r̄ikabin.

22 Manō añ̄i ap m̄iḍōp u hagagpin. Ȳip ram maḡō raul m̄igan ap n̄iñm̄ōn ud l̄i aij ḡimōn. Kale magōñhalō God n̄ip sabe ḡipim r̄ō, s̄ōl m̄iḍōp naḡi ar̄ō gem n̄inam r̄ō l̄ōp a gem gas̄i halō m̄iḍpin. *

Manō hag jua

23 B̄i ne Epapras u r̄ō n̄ōp Kraiſ Jisas manō hag ñ̄eia, n̄ip naḡi leila, yad aip m̄iḍpul i. N̄ipe n̄ōp “M̄iḍpan?” a ḡōp. *

24 B̄i w̄og j̄im ñ̄ōl ḡipun Mak u, Arisdakas u, Demas u, Luk u n̄ōp “M̄iḍpan?” a ḡipal. *

25 B̄i Kub Jisas Kraiſ kal̄ōp n̄ibi b̄i gau m̄ōg n̄iñōm abad m̄iḍainim.

* 1:2: Kol 4:17; 2Di 2:3 * 1:7: 2Ko 7:4 * 1:10: Kol 4:9; 1Ko 4:15 * 1:16: 1Di 6:2 * 1:22: Plp 1:25; 2:24
* 1:23: Kol 1:7 * 1:24: Kol 4:10-12,14; 1Di 4:10-11

Hibru Hibru n̄ibi b̄i Kraiſ lau adō m̄ideila gau kal̄ip kōp kal̄i kliñ r̄ika

God N̄i n̄ipe han̄ip manō aij ña

¹ Nöd God n̄ipe ap̄is bac hon Juda n̄ibi b̄i gau kal̄ip manō hagn̄ig, b̄i manō hagep n̄ipe gau adan ke ke gas̄i ñö, kale n̄iñom hag ñ̄im̄idal.

² Pen ñ̄in hain m̄idpun i, N̄i n̄ipe ke yuö ap̄öm han̄ip manō hag ña. God hagö, N̄i n̄ipe ram m̄inöñ nan gau magöñhalö hadame dagol gau ḡi la. God hagö, N̄i n̄ipe ram m̄inöñ nan gau magöñhalö abad m̄ideinab. *

³ Nap mailö kub halö yab̄i m̄idöp rö u, N̄i u rö nöp mailö kub halö yab̄i m̄idöp. Nap b̄i aigege b̄i rö m̄idöp u, N̄i n̄ipe u rö nöp unbö rö nöp m̄idöp. N̄i manö klö yab̄i n̄ipe hagö, ram m̄inöñ nan gau magöñhalö m̄idep nöp m̄idöp. N̄i n̄ipe ap̄öm, han̄ip n̄ibi b̄i magöñhalö a göm umöm, n̄ibi b̄i magöñhalö gau nan si nan naij ḡipal gau magöñhalö ðk ḡi ke gau yuöm, kauyañ urak ap jak Nap klö ke halö m̄idöp u ñ̄imagö yijig böñ lau adö as̄iköm aip m̄idpil. *

Ejol gau yagol rö m̄idpal; God N̄i me B̄i Kub yab̄i m̄idöp

⁴ God n̄ipe gö, Kraiſ n̄ipe ejol gau rö wasö; n̄ipe B̄i Kub m̄idöp. God Kraiſ n̄ip N̄i yad a ga u, hib n̄ipe ejol hib rö wasö; hib n̄ipe i adö lañol au m̄idöp. *

⁵ God Manö ad̄iñ ap God manö hagöm haga,

“Yad m̄iñi nöp hagabin, ne N̄i yad m̄idpan, yad Nap ne m̄idpin,” a ga.

Pen manö an̄ibu God n̄ipe ejol ap hagaga. *

⁶ Pen N̄i n̄ipe nöd u m̄inöñ naböñ i yun̄ig ga ñ̄in u, God n̄ipe ejol n̄ipe kal̄ip haga,

“God ejol gau magöñhalö hib n̄ipe haglö adö arañ,” a ga. *

⁷ Pen ejol gau manö hagöm God haga,

“God ejol n̄ipe gau gö, ñ̄in ap ȳigön rö udöm aubal.

Wög ḡi ñeb b̄i n̄ipe gau gö, ñ̄in ap mab m̄iñañ rö udöm aubal,” a ga. *

⁸ Pen God n̄ipe N̄i n̄ipe n̄ip manö hagöm haga,

“Ne God. Ne Kiñ pör nöp pör nöp m̄idmön,

n̄ibi b̄i ne gau pör nöp abad m̄ideinabön.

N̄ibi b̄i ne abad m̄idmön, ḡi aij ḡimön, kabö rö nöp ḡimön, abad m̄ideinabön. *

⁹ N̄ibi b̄i ḡi aij ḡilö, ne ñ̄iñ̄i l̄iban, pen n̄ibi b̄i nan si nan naij ḡilö, ne mulu kal n̄iñban.

An̄ib u, yad, God ne, ḡinö, ne nöp B̄i Kub ke yab̄i m̄idpan; b̄i n̄iñeb ne gau mo ne gau m̄idpal,” a ga.

¹⁰ God manö r̄imnap halö hagöm haga, “B̄i Kub, ne ke hadame dagol gau nöp m̄idmön, m̄inöñ naböñ il i ḡi löm, kumi kabö au ñ̄imagö ne ḡi l̄ina. *

¹¹⁻¹² Nan an̄ib gau magö ap m̄idöm, ur ḡin̄ig gab, pen ne m̄idep nöp m̄ideinabön.

Nan an̄ib gau, wañj pap̄il l̄i lugö, ud as̄ik ke au löm, ḡisön n̄ibö rol ḡipal rö ḡinabön.

Pen ne B̄i Kub, nöd m̄idm̄idan rö, uri an̄ib unbö rö nöp m̄idpan; ke ap lagnabön; uri m̄idpan rö hainö an̄ib unbö rö nöp pör nöp m̄ideinabön,” a ga.

¹³ God Manö ad̄iñ ap God manö hagöm haga,

“Ne ñ̄imagö yijig böñ yad aui as̄ik m̄idö, nan n̄ihön n̄ihön nöp kauaſ mauaſ rö m̄idöp gau magöñhalö, rala m̄igan ne gau l̄nabin,” a ga.

Pen manö an̄ibu God n̄ipe ejol ap hagaga. *

¹⁴ An̄ib u, ejol gau n̄ihön rö m̄idpal? God kal̄ip hag yuö, n̄ip wög ḡi ñöl ḡi, n̄ibi b̄i Kraiſ ud kam̄iñ yuö kumi kabö adö lañ au God aip pör nöp kam̄iñ m̄ideinaböl gau kal̄ip ḡi ñ̄ibal. *

2

God han̄ip uda u nan kub yab̄i

¹ An̄ib u, manö hag ñ̄ilö n̄iñbun u, n̄iñ ud p̄idöñ gun, gas̄i n̄iñöl ḡi nöp m̄idaiun. Pen n̄iñ ud aij gagnabun u, gas̄i piral r̄imnap n̄iñun, manö piral böñ gau arun rö löp.

² Ejol gau nöp lo manö u damöm, Moſis n̄ip ñ̄ila u pen manö an̄ibu manö n̄iñö nöp m̄idö n̄iñöl ḡi, n̄ibi b̄i manö an̄ibu magö ap hagöp rö gagla gau abe, n̄ibi b̄i magö ap r̄ib r̄ikla gau abe, ilön pen udla. *

³ An̄ib u, hon God N̄i n̄ipe manö aij dauöp u arö ḡinabun u, hon kam̄iñ arun rö lagnab. B̄i Kub n̄ipe ke manö an̄ibu

* 1:2: Jon 1:3 * 1:3: Ap 2:33-34; Kol 1:20; Hib 8:1 * 1:4: Plp 2:9 * 1:5: Ap 13:33; 2Sa 7:14; 1Kr 17:13 * 1:6: Ro 8:29 * 1:7: Sam 104:4 * 1:8: Sam 45:6-7 * 1:10: Sam 102:25-27 * 1:13: Sam 110:1 * 1:14: Sam 34:7; 91:11 * 2:2: Gal 3:19

dap auö, n+bi b+ manö n+pe an+bu n+ñla gau, han+pan manö n+ñö yab+ñ an+bu n+ñmim a göm, hag ñ+ aij g+la. *

⁴ Pen gas+ kale u nöp n+ñöm hagagla; God kal+ip aip m+idö n+ñöl g+, nan n+ñeb n+ñagep rö r+mnap göl g+, nan gagep rö r+mnap göl g+, han+ip hag ñ+la. God gas+ n+pe ke n+ñöm, Ana U+ n+pe u n+bi b+ r+mnap nan aij ñö ke yab+ñ geila u, u rö nöp n+ñno. An+bu u me, Krais manö aij u n+ñö yab+ñ hagaböl a gun n+ñbun. *

Jisas han+ip rau adog udöm han+ip añ mam yad a göp

⁵ Pen God han+ip ud n+pe aip kumi kabö ado lañ au pör nöp m+ideinabun manö hag-pin adö u, ejol gau b+ kub adö lañol rö, hon yagol rö m+idageinabun.

⁶ Manö adö an+bu, God Manö u kal+ kñiñ r+köm hagla,

“God. Ne n+bi b+ gau kal+ip gas+ n+ñmön udpan.

Pen kale ne ke rö m+idagpal; kale n+bi b+ y+har+ñ rö u, ne n+ñhön g+ñ+g kal+ip abad m+id aij g+pan? *

⁷ Ne gaina, magö ulep ap ejol gau b+ kub rö m+ideila,

n+bi b+ gau yagod au rö m+ideila u pen m+ñi n+bi b+ gau kal+ip gö, kale hib m+idö,

⁸ nan magöñhalö gau abad m+ideinaböl,” a g+la.

God gö n+bi b+ nan magöñhalö gau abad m+ideinaböl a g+la u, hon n+ñbun nan magöñhalö n+bi b+ mo kale au m+idnab. Pen m+ñi hon n+ñbun nan magöñhalö n+bi b+ mo kale au m+idagöp.

⁹ Pen Jisas ga u n+ñbun. God Jisas n+ip yuö m+ñönö naböñ adö il i apöm m+ideia ñ+n u, ejol gau n+bi b+ kub rö m+ideila; Jisas n+pe b+ y+har+ñ pro rö m+ideia. Pen God n+pe n+bi b+ mög n+ñöb rö, Jisas n+bi b+ magöñhalö gau ud kam+ñ yunam a göm ilön kub udöm umö, God gö m+ñi B+ Kub mailö halö m+idö n+ñöl g+, hib n+pe haglö adö arab. *

¹⁰ God n+pe nan gau magöñhalö g+ löm abad m+idöp u, n+bi b+ iru nöp ud ram m+ñönö aij yab+ñ n+pe u ud l+ñ+g. Jisas yuö apöm ilön ke yab+ñ udö, God n+ip ka aij ke yab+ñ n+pe ke u ña. N+ñhön g+ñ+g: Jisas n+pe ke ga manö aij u n+ñ udöm, n+bi b+ iru nöp ka aij ke yab+ñ an+bu Jisas aip am m+ideinaböl.

¹¹ Pen n+bi b+ nan si nan naij gac u ñk g+ yuab B+ an+bu abe, n+bi b+ uri gac halö m+idagpal gau abe, Nap kale añ+. An+bu u,

Jisas n+bi b+ an+bu gau kal+ip añ mam yad b+ gau a göm hagö nable gagöp. *

¹² Jisas n+pe God n+ip haga, “Añ mam b+ yad gau kal+ip aiud nöp u ud ñ+nabin;

nöp sage g+ñ+g magum gun, k+map hagöl g+,

hib ne hagnö adö arnab,” a ga. *

¹³ Pen manö ap haga, “God n+pe y+ip abad aij g+ñab a g+ gas+ u n+ñem

gas+ halö m+ideinabin,” a ga. Pen manö ap haga,

“God ñ+ pai y+ip ña gau aip m+idpin i,” a ga. *

Krais n+bi b+ udnam a göm, b+ rö löm, aua

¹⁴ Ñ+ pai haga an+bu gau kale n+bi b+ u me, n+pe b+ yab+ñ ap löm apöm, Seden n+bi b+ ñ+ip g+ udö umbal b+ u n+ip al pak l+ñ+g uma. *

¹⁵ An+g gö me, n+bi b+ umnabun a göm pör nöp gas+ m+ilö löm b+ nag+man rö m+ideila gau, kal+ip hub+ik yuö pör pör nöp kam+ñ m+idaiöl rö löp.

¹⁶ Pen Krais an+g ga u, ejol gau ud aij g+ñam a göm gaga; Ebrahim ñ+ pai ud aij g+ñam a göm an+g ga.

¹⁷ Adö an+bu nöp, Krais apöm hon añ mam n+pe m+idpun rö b+ yab+ñ löm, b+ God n+ip nan sabe gep aij yab+ñ u m+idöm, n+bi b+ m+id aij gagpal gau kal+ip mög n+ñöm ud aij göm, pör nöp God n+ip wög g+ ñ+ aij göl g+ m+idö, God n+pe n+bi b+ nan si nan naij g+pal gau gac an+bu n+ñöm arö g+ñab.

¹⁸ Pen apöm m+ñönö naböñ adö il i m+idöm, han+ip marö n+ñhön n+ñhön göp u, n+ip u rö nöp gö me, n+pe ke n+ñ aij göp rö, han+ip mög n+ñöm abad m+id aij g+ñab.

3

Jisas b+ kub; Mos+is b+ pro

¹ Añ mam b+ yad. God kalöp u rö nöp manö aij n+pe hagö, hon God n+bi b+ n+pe ke m+idpun. Jisas n+pe b+ God manö aij dam ñeb b+ u. Jisas n+pe b+ God n+ip nan sabe gep b+ kub yab+ñ u. Jisas manö aij n+ñ udu, God Manö hagöp rö nöp g+ñ+g gun u, n+pe pör nöp han+ip g+ ñöb. An+bu u, kale pör nöp Jisas n+ip nöp gas+ n+ñöl g+ m+idaimim. *

² Mos+is God manö haga u n+ñöm God n+bi b+ n+pe udöm abad m+id aij g+im+idöp. An+g unbö rö nöp Jisas God manö haga u n+ñöm magöñhalö g+ aij ga. God Jisas n+ip wög an+bu hagla.

³ B+ ap ram g+ l+ñab u, ram hib haglö adö aragnab; b+ ram g+ l+ñab b+ an+bu nöp

* 2:3: Hib 10:29; 12:25 * 2:4: Mak 16:20; 1Ko 12:4,11 * 2:6: Sam 8:4-6 * 2:9: Plp 2:8-9 * 2:11: Mad 25:40
* 2:12: Sam 22:22 * 2:13: Ais 8:17,18 * 2:14: 1Jn 3:8; Rep 12:10 * 3:1: Hib 4:14; 7:26; Nab 12:7

hib nıpe haglö adö arnab. Adö anıbu rö nöp, God Mosıs nıp ud aij göm gö, nıbi bı Mosıs bı kub a gıpal; pen Jısas hib kub yabıf mıdöp rö, nıbi bı hib nıpe haglö adö lanol au aranj.

⁴ Ram haneb ap ke waiö lagöp; bı geia mıdöp. Adö anıbu rö nöp, nan nıhön nıhön mıdöp gau magöñhalö God nıpe geia mıdöp.

⁵ Mosıs God nıbi bı nıpe anı au wög gı fı aij göl gı, God hanıp hainö manö nıhön hagnab u, manö aij rımnab hag fıa. *

⁶ Pen Kraıs God Nı nıpe yijig göl mıdöp u me, hanıp God fı nıpe mıdpun gau, bı ram nap nıbö rö mıdöm abad mıd aij göp. Nan aij hainö udnabun u nıñ udun gası halö mıdeınabun u, nıbi bı nıpe nöp mıdeınabun.

God manö aij u nıñ udöl gı gımım, arö gıgımım

⁷ Anıb u, Ana Uf haga rö nıñun. Nıpe haga,

“Nıñ i God manö apdı nıñeınabım u, manö nıpe u nıñ udmım. *

⁸⁻⁹ Napıs nahai bı hadame nöp, mı fıñ juöl mıñau ram mınöñ kabö nöp mıdöp anı gau mıdlö, kalıp nan gagep rö gau göl gı, abad mıd aij gainö u pen

God nıpe hanıp nıhön gıñab a göm, manö yad u nıñagöm,

gası kale ke nöp nıñöm gılö armıdöp. Napıs nahai bı gıla rö u, kale God manö hag juagmım. *

¹⁰ Anıg gılö, yad napıs nahai bı gau nıñnö mulu lugö hagnö,

‘Kale pör nöp yıp jı nıñöm, manö yad hain gagpal,’ a gıñö.

¹¹ Anıg gıla u, yad kalıp nıñnö mulu lugö, ‘Ram mınöñ aij aramöm, yad aip mıdöm,

ake löm mıd aij göl a gıñö u, aragnaböl,’ a gıñö.

Manö klö hagem böñ nöp wasö gıñö!” a ga. *

¹² Anıb u, anı mam bı. Nan sı nan naij gımım, God kamıñ mıdöp u manö nıpe u arö gımım, gası kale ke nıñmım rö löp u, nıñ aij gımım.

¹³ God Manö adıñ hagajın u, “Nıñ i God manö apdı nıñeınabım u, manö nıpe u nıñ udmım,” a göp. Anıb u, urı hon “Nıñ i” mıdpun u, pör pör fıñ anı anı nañın namam gau aip Kraıs manö aij u hag amıl apıl göl gı, pen pen hag fıñmım, gası halö mıdımım. Wasö u, Seden kalöp nan sı nan

naij gep manö pıral rımnab hagöm kalöp fıp gı ud arö Kraıs manö aij u arö gıñabım.

¹⁴ Nöd Kraıs manö aij nıpe u nıñun, manö nıpe nıñ ud pıdöñ gun, nıp cıg aij gıno u rö, hainö pör nöp klö gun anıb unbö rö nöp Kraıs manö aij nıpe u nıñ ud pıdöñ gun, nıp cıg aij gun gası halö mıdeınabun u, Kraıs nıbi bı nıpe mıdun nıp aip jım fıñ wög gıpun.

¹⁵ God Manö adıñ hagajın u hagöp, “Nıñ i God manö apdı nıñeınabım u, manö nıpe u nıñ udmım.

Napıs nahai bı hadame nöp, God nıpe hanıp nıhön gıñab a göm, manö yad u nıñagöm,

gası kale ke nöp nıñöm gılö armıdöp. Napıs nahai bı gıla rö u, kale God manö hag juagmım,” a ga. *

¹⁶ Mosıs nıpe Isrel nıbi bı nöp udöm İjip nıbö daua nıbi bı anıb gau magöñhalö God manö nıñöm jı nıñla. *

¹⁷ Mı fıñ juöl mıñau Isrel nıbi bı nöp nan sı nan naij gı mıdlö, God kalıp mulu lugöl gı mıdö nıñöl gı, ram mınöñ kabö nöp mıdöp anı gau mıdöm iru nöp um hakla. *

¹⁸ Pen Isrel nıbi bı nöp pör nöp God nıp jı nıñöm, manö nıpe hagöp rö gagla u me, God nıpe manö klö hagöm, “Yad kalöp nıñnö mulu lugö, ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdımım ake lımım mıd aij gımım a gıñö u, aragnabım,” a göm, böñ nöp wasö ga.

¹⁹ Anıb u nıñbun, manö nıpe nıñ udagla u me, am ram mınöñ aij ake löm mıd aij gıblap au aröl rö laga.

4

¹ “Kale ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdımım ake lımım mıd aij gıñabım,” a ga manö u Isrel napıs nahai bı nıñ udagla. Pen urı God hanıp nöp manö nıñö anıbu hagöp. Anıb u, kale magöñhalö nıñ aij gımım, hon magöñhalö ram mınöñ aij arammım, God aip mıdun ake lun mıd aij gun, a gı gası nıñmım. Nıñ aij gıpe, God kalöp nıbi bı anı ap, nan aij nöp fıñnabın a gıñö u udagnabön, a gıgnım.

² God gö Kraıs manö aij u Isrel nıbi bı kalıp hag fıñlö nıñla rö, hanıp u rö nöp Kraıs manö aij u hag fıñlö nıñno. Pen Isrel nıbi bı Kraıs manö aij u nıñöm, nıñö hagöp a göm, nıñ udagla. Anıb u, Kraıs manö aij u kalıp gı fıaga.

³ Pen hon nıbi bı Kraıs manö aij u nıñun, nıñö hagöp a gun nıñ udpun gau, “Kale ram mınöñ aij arammım, yad aip mıdımım ake lımım mıd aij gıñabım,” a ga u, manö nıñö anıbu haga rö gıñabun. God haga,

* 3:5: Nab 12:7 * 3:7: Sam 95:7-11 * 3:8-9: Eks 17:7; Nab 20:2-5 * 3:11: Nab 14:21-23 * 3:15: Hib 3:7-8

* 3:16: Nab 14:1-35 * 3:17: 1Ko 10:10

“Anig gila u, yad kalip nijnö mulu lugö,
‘Ram mñnönj aij aramöm, yad aip
mïdöm,
ake löm mïd aij göl a gïnö u, aragnaböl,’ a
gïnö.

Manö klö hagem böñ nöp wasö gïnö!”
a ga.

God anig haga u pen nïpe hadame dagol
gau ram mñnönj i gï laga ññn u, nan
magöñhalö gïnab gau magöñhalö hadö gasi
nijnöm gïnabim a ga. *

4 God Manö u adin ap amgö li nijnmön,
ññn mudun u manö rimmnap nijnabön.
Manö anïbu kalï klïñ riköm hagla, “God
ññn unbö kagoñ jññ ram mñnönj nan gau
magöñhalö gï li haköm, ññn mudun jññ u
ake linam a göm, yïharin mïdeia,” a gila.
*

5 Pen God Manö adin mïdö nöp hagajin
anïbu, God haga, “Ram mñnönj aij aramöm,
yad aip mïdöm, ake löm mïd aij göl a gïnö
u, aragnaböl,” a ga. *

6 God gö Kraiss manö aij u Isrel nïbi bï
kalip hag ñïla pen nijnöm, nijnö hagöp a
göm, nin udagla. Anïb u me, ram mñnönj
aij aramöm, God aip mïdöm ake löm mïd
aij gïblap u, aragla. Pen nïbi bï ke nïbö
rimnap arnaböl.

7 Anïb u, nïbi bï manö nïpe nijnöm arö
gila gau umlö, mï iru nöp inö, bac itan
Depid God Manö kalï klïñ riköm, manö
magö uri nöp hagajin u hagöm haga,
“Ññn i God manö apdi nijnëinabim u,
manö nïpe u nijn udmim.

God manö nïpe nijnmim
iru göp a gïmim jï nijnagmim,” a ga.

Pen God kauyan u, “Ññn i” a ga u me,
hon nijnbun, ññn nïpe nïbi bï udnab ññn u
auagöp; mïdep nöp mïdöp. *

8 Pen kale hagnabim, “God hadame nöp,
‘Ram mñnönj aij arammim, yad aip mïdmim
ake lïmim mïd aij gïnabim,’ a ga u, bï kub
Josua apis bac bï kalip dam ram mñnönj
Kenan arö, mïd aij gila adö u haga,” a
gïnabim. Pen ññn anïbu nöp hagaga; kale
amöm ram mñnönj Kenan mïdlö nijnöl gï,
manö anïbu kauyan haga. *

9 Anïb u, God nïpe ññn mudun u ake löm
mïd aij ga rö, nïbi bï nïpe u rö nöp ake löm
mïd aij gïnaböl.

10 God ññn kagoñ jññ wög göm, ññn mudun
jññ u ake löm yïharin mïdeia rö, nïbi bï an
an God ram mñnönj aij au arnaböl gau, kale
anïb unbö rö nöp wög geila u arö göm, ake
löm, yïharin am nïpe aip mïd aij gïnaböl. *

11 Anïb u, ram mñnönj aij anïbu aramun,
God aip mïdun ake lun mïd aij gïnabun a

ga manö u, klö gun, nin ud pïdönj gun, God
Manö hagöp rö nöp göl gï mïdaiun. Anig
unbö rö gïnabun u, Isrel nïbi bï nöd God
manö haga u nijn udagöm ram mñnönj aij
aragöm, ap lug pakla rö u, hon nïbi bï aññ
ap unbö gagnab.

12 Nihön gïnig: God Manö u kamïn nöp
mïdöp. God Manö u, nan nihön gïnig
gïnab. Ru mïlö kid gau magöñhalö kau
göp; God Manö u kid yabi. An hanip yan
amöm, gasi rïmïd mïdmagö ke löm ana ke
löm gïnab; an hanip yan amöm, le got ke
löm le cil ke löm gïnab; an hanip yan amöm,
gasï aij nijnbun aka gasï naij nijnbun u, ud
höñ lö nin aij gïnabun. *

13 Nihön nihön gïnabun gau, God nin
mïdö nijnöl gï gïnabun; agamij pi göl gun rö
lagöp. Pen nïpe nöp hanip manö kub göm,
nihön nihön gïpun manö u hag nijnö nijnöl
gï nïp hag ññnabun.

*Jisas God nïp nan sabe gep Bï Kub yabi
mïdöp*

14 Anïb u, God Nïp Nan Sabe Gep Bï Kub
Yabi hon u, God Nï nïpe Jisas u, amöm Nap
aip mïdöp rö, Kraiss manö aij nijn uapun u,
nin ud pïdönj göl gï mïdaiun. *

15 God Nïp Nan Sabe Gep Bï Kub Yabi
hon u apöm mñnönj il i mïdmïdöp rö, nan si
nan naij hanip tïp gï ud arnïm rö löp gau
abe, marö hanip nihön nihön göp gau abe,
nïp u rö nöp ga u pen nïpe gï naij gaga.
Anïb u, marö nihön nihön hanip gïnab u,
God Nïp Nan Sabe Gep Bï Kub Yabi hon u
nin aij göp rö, hanip mög yabi nijnöm,

16 bï an nïbö hon aij yabi u mïdöp. Anïb
u, hon gac halö mïdpun u, God anññn göp
Bï u nïp pññn gun, arö gagun. God hanip
mög nijnöm, Nï nïpe nïp yuö apöm uma rö,
God sea Kij asik mïdöp söl au areinabun
u, nïpe hanip mög nijnöm ud aij göm abad
mïd aij gö agamij mïd aij gïnabun. *

5

1 Bï God nïp nan sabe gep bï kub gau
magöñhalö, bï yïharin nïbi bï an gau nïbö
u pen God kalip hag lö, bï an nïbö mïdöm
wög nïpe u gïpal. Nïbi bï nan si nan naij
gïpal u nijnöm, kaj meme aka kaj sipsip dap
bï God nïp nan sabe gep bï kub ñïlö, kale
pen bïd adö u pak lauöm, God nïp sabe gï
ñïbal. Wög kale ap pen, nïbi bï God nïp
gasï nijnöl aij gö, nan rïmmnap dap bï God
nïp nan sabe gep bï kub ñïlö kale nan anïb
gau God nïp sabe gï ñïbal.

2-3 Pen bï God nïp nan sabe gep bï kub
anïb gau, bï yabi gau me, kale ke u rö
nöp nan si nan naij gïpal. Anïb u, nïbi bï

* 4:3: Sam 95:11; Hib 3:11 * 4:4: Jen 2:2 * 4:5: Sam 95:11 * 4:7: Sam 95:7-8 * 4:8: Dud 31:7; Jos 22:4
* 4:10: Hib 4:4 * 4:12: Ep 6:17; Rep 1:16; 19:13-15 * 4:14: Hib 3:1; 10:23 * 4:16: Hib 10:19

rɪmnap gau nan si nan naj kale gɪpal u abe, kale ke nan si nan naj gɪpal u abe gasɪ nɪŋɔm God nɪp nan sabe gɪ nɪbal. Anɪb u, nɪbi bɪ nɪŋ aij gɪppal gau ap lug paknɪg rɔ geinabɔl u, God nɪp nan sabe gep bɪ kub u kalɪp mɔg nɪŋɔm, manɔ hain hagpal. *

⁴ Kale ke, bɪ kub mɪdno a gɔm, wɔg anɪbu udagpal; God Eron nɪp hag lɔ wɔg anɪbu gɪmɪdɔp rɔ, kalɪp anɪg unbɔ rɔ nɔp hag lɔ gɪpal. *

⁵ Adɔ anɪbu nɔp, Krai nɪpe ke, yad bɪ God nɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪ mɪdeinam a gɔm hagaga; God nɔp nɪp haga, "Ne Nɪ yad; mɪnɪ yad Nap ne," a ga.

⁶ Pen God Manɔ u adɪŋ ap amgɔ lɪ nɪŋun, God manɔ ap halɔ haga u nɪŋbun. Nɪ nɪpe nɪp haga,

"Melkisedek nɪpe yɪp nan sabe gep bɪ mɪdmɪdɔp rɔ u, ne yɪp nan sabe gep bɪ pɔr pɔr nɔp mɪdeinabɔn," a ga. *

⁷ Pen Jisas mɪnɔŋ nabɔŋ adɔ il i mɪdɔm, nɪp alnɪ geila, Nap nɪp mɪtɔŋ gɔl gɪ, meg mɪgan dap ranɔm sabe gɔl gɪ mɪdeia. Nap nɪp hag nɪŋɔm haga, "Yɪp abad mɪdaimɔn. Pen anɪg anɪg gɪmɔn hagagabin; ne ke nɪŋban rɔ yɪp gɪmɔn," a ga. Jisas anɪg hagɔ, God manɔ nɪpe nɪŋɔm, hag nɪŋa rɔ nɔp ga. *

⁸ Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe yabɪ u pen nɪpe mɪŋɔr udɔm uɪham mɪdmɪdɔp u, yad aige gɔ Nap manɔ hagnab rɔ gɪnabin a gɪ gasɪ nɪŋɔm, anɪg unbɔ rɔ nɔp geia.

⁹ Pen Nap manɔ nɪhɔn haga, magɔŋhalɔ ga u me, nɪpe nɪbi bɪ manɔ nɪpe nɪŋ udɔm hain gɪpal gau ud asɪk yuɔ, kale ram mɪnɔŋ aij kumi kabɔ adɔ laŋ au aramɔm pɔr pɔr nɔp kamɪŋ nɔp mɪd aij gɪnabɔl.

¹⁰ Pen adɔ anɪbu nɔp, God Jisas nɪp haga, "Melkisedek nɪpe yɪp nan sabe gep bɪ mɪdmɪdɔp rɔ u, ne yɪp nan sabe gep bɪ kub yabɪ mɪdeinabɔn," a ga.

God manɔ yuɔ yabɪ u nɪŋ aij gɪmim, nɪŋ ud pɪdɔŋ gɪmim

¹¹ Manɔ kalɪ klɪn rɪkabin anɪb i rɔ iru mɪdɔp u pen yɪŋɪd nɪŋagpim u rɔ, uɪham hagnɔ nɪŋnabim.

¹² Kalɔp God Manɔ pɔr hag nɪbun u nɪŋ aij gɪmim nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp hag nɪbep u pen yɪŋɪd nɪŋagpim rɔ, manɔ nɔd nɪŋeb gau kalɔp kauyaŋ hag nɪun rɔ lɔp. Mɪnɪ nan klɔ nɪŋbep rɔ u pen ci nɪŋ nɔp mɪdpim. *

¹³ Nɪ pajaŋ ci nɪŋ nɔp mɪdpal gau, nagɪ adɔ u aij, nagɪ adɔ u naj a gɔm nɪŋagpal.

¹⁴ Pen nɪbi bɪ gasɪ halɔ gau gɪ damɔm, adɔ u gep, adɔ u gagep a gɔm nɪŋ aij gɪpal. Kale nan magɔ yabɪ nɪŋbal.

6

God manɔ yuɔ u nɪŋ udun

¹ Krai manɔ aij kalɔp pɔr hag nɪbal gau, kauyaŋ hagem kauyaŋ hagem hagagnabin. Ram gɪnɪg, padɔ bɪnɪŋ gɔm kauyaŋ ud juɔm, kauyaŋ u bɪnɪŋ gɔm, kauyaŋ u bɪnɪŋ gɔm gɪppal. Anɪb u, hon ke nɔp klɪn aij gun me, God nɪbi bɪ nɪpe mɪdeinabun a gun gasɪ nɪŋmɪdun u bɔŋ nɔp arɔ gun, God Nɪ nɪpe nɪp yuɔ hanɪp a gɔm uma manɔ aij u bɔŋ nɔp nɪŋ udun. Padɔ u ud juɔl, rol gɔl, ud juɔl, rol gɔl, unbɔ gagun.

² Nɪg pakpal manɔ u; God kalɪp ud aij gɪnɪm a gɔm nɪmagɔ nabɪc adɔ lɪbal manɔ u; nɪbi bɪ umɔm urakpal manɔ u; God nɪbi bɪ magɔŋhalɔ manɔ kub hagɔm kalɪp nɪme lɔ rɪmnap ilɔn pɔr udnabɔl manɔ u; manɔ anɪbu kauyaŋ hagagnabin. Krai manɔ aij nɔd nɪŋbe anɪb gau, gasɪ nɪŋ nɔp mɪdɔl gɪ, Krai manɔ aij rɪmnap halɔ nɪŋnabim u aij.

³ Anɪb u, God hanɪp abad mɪdɔ nɪŋɔl gɪ, Krai manɔ aij rɪmnap halɔ hag nɪno nɪŋnabim.

⁴ Nɪbi bɪ Krai manɔ aij nɪpe nɪŋ udɔm, hainɔ arɔ gɪnabɔl gau, kale kauyaŋ nan si nan naj gɪpal u mɔg nɪŋɔm, Krai manɔ aij nɪpe u nɪŋ udagnabɔl. Kale God mailɔ aij nɪpe u hadɔ nɪŋla; God nan aij kumi kabɔ adɔ laŋ nɪbɔ nɔb u hadɔ nɪŋla; Ana Uɪ nɪpe kalɪp aŋ daŋ hadɔ aua.

⁵ God Manɔ aij u dɔ yabɪ gɔp u hadɔ nɪŋla; God nɪpe nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ il i abad mɪdnɪg gab u, klɔ nɪpe u hadɔ nɪŋla.

⁶ Nan anɪb gau magɔŋhalɔ hadɔ nɪŋla u pen Krai manɔ aij u arɔ gɪla. Anɪb u, kale kauyaŋ nan si nan naj gɪpal u mɔg nɪŋɔm, Krai manɔ aij nɪpe u nɪŋ udagnabɔl. Nɪhɔn gɪnɪg: God Nɪ nɪpe u kauyaŋ mab kros ba laŋ al pak lɪlɔ nɪbi bɪ gau nɪp hag junabɔl. *

⁷ Mɪnɔŋ au yɪŋ yɪmlɔ, mɔŋ pakɔl gɪ pakɔl gɪ, yɪŋ ran aij gɔm nan magɔ pɪl aij gɔ, nɪbi bɪ nɪ pai wɔg anɪbu nɪŋnɪg gabɔl gau nɪŋɔl. Anɪg gɔ God mɪnɔŋ anɪbu nɪnɪ lɔm nan aij nɪnab.

⁸ Pen mɪnɔŋ au yɪŋ yɪmlɔ, mɔŋ pakɔl gɪ pakɔl gɪ, kɪpɪ kalɪ kalɪ halɔ gau nɔp ranɔ, nan magɔ pɪlagnab u, mɪnɔŋ anɪbu mɪnɔŋ naj yabɪ. God mɪnɔŋ anɪbu manɔ klɔ hagɔ mab ke yaŋ innɪm rɔ lɔp. *

⁹ Pen bɪ nɪŋeb aij yad gau. Manɔ kub rɔ hagabun u pen kale ke Krai manɔ aij u arɔ gɪpim a gun hagagabin; nɪŋ aij gɪmim a gun hagabun. Nɪhɔn gɪnɪg: Krai nɪbi

* 5:2-3: Lep 9:7; 16:6 * 5:4: Eks 28:1 * 5:6: Sam 110:4; Hib 6:20; 7:1 * 5:7: Mad 26:36-46; Plp 2:6-8 * 5:12: 1Ko 3:1-3 * 6:6: Mad 12:31; Hib 10:26-27; 1Jn 5:16 * 6:8: Jen 3:17-18

7

bî nîpe mîdmim, nîbi bî nîpe gau gîpal rō gîpim u nînbun.

¹⁰ God halōwaō gagnab; hagōp rō nōp gîgab. Kale nōd God nîp wōg gîmim, mîdmagō lîmim, nîbi bî nîpe kalîp ud aij gîmim gî nîbe u abe, mîñi u rō nōp ud aij gîmim gî nîbim u abe, nîpe haut gagnab. *

¹¹ Pen hanîp aij gîgab u, kale magōñhalō adō anîbu nōp pōr nōp gōl gî mîd dammim mîd dammim, amun God aip pōr nōp mîd aij gun a gîmim gasî nînbim rō, gîgab.

¹² Kalōp iru maru gînîm rō lōp u, nîñ aij gîmim. Krais manō aij nîpe u nîñ ud pîdōñ gōm, marō auō klō gōm gasî halō mîdpal nîbi bî gau, God nan aij nînabin a ga u udnabōl. Kale anîb unbō rō nōp gōl gî mîdpe, kalōp nan aij anîbu nîgab.

¹³ God bac îlañ Ebrahim nîp manō nîñō u hagnîg, bî kub God rō ap halō mîdageia nîñōm, nîbi bî rîmnap hib kale hagaga; hib nîpe ke hagōm haga.

¹⁴ “Yad mîdpin rō, nōp manō nîñō yabîl hagabin, nōp abad mîdnō nîñōl gî, nîbi bî ne iru yabîl mîdeinabōl,” a ga. *

¹⁵ Ebrahim manō nîpe anîbu nîñōm, agamîj abad mîdō mîdō, God nan aij haga u uda.

¹⁶ Hon nîbi bî, manō klō nîñō yabîl hagnîg, bî kub ap hib nîpe hagnîg, nîñō yabîl hagabun a gîpun. Anîg gîno, nîbi bî gau nîñōm, u rō nōp u nîñō yabîl hagabōl a gal.

¹⁷ Anîbu rō, God hib nîpe ke hagōm, “Yad mîdpin rō, nōp manō nîñō yabîl hagabin,” a ga u, nîbi bî gau nî pai yag daunabōl gau, yad gasî hain nîñem adō ke gagnabin u, nîñ aij gōl a gōm, manō anîbu rō haga.

¹⁸ Anîb u, hon nîbi bî nan si nan naij gun, pîñîg God nîp lau adō aubun gau, nîñō nōp nan aij kalîp nînabin a ga u udnîg gabun a gun, gasî halō mîdaiun. God hib nîpe ke hagōm, yad mîdpin rō, a ga; nōp manō nîñō yabîl hagabin, a ga. Manō mîhōp haga u, God manō piral hagnîm rō lagōp. Ke gagnab. *

¹⁹ God Ram Magō Raul Mîgan Uî Ke Yabîl u wañj bad yuō yuō gō, nîp amgō nîñagpun u pen manō nîñō yabîl u hagō, gasî añî anîbu nōp nîñun, gasî halō nîp abad mîdpun. Manō nîñō yabîl anîbu, God ram magō raul mîgan nîpe u arōp u me, kabō klō rō mîdōp; anî anî gagnab. *

²⁰ Melkisedek nîpe bî God nîp nan sabe gep bî mîdmîdōp rō u, Jisas nîpe God Nîp Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl hon u lōm, God Ram Magō Raul Mîgan Uî Ke Yabîl u nōd amōm, hanîp a gōm Nap nîp sabe gōl gî mîdōp. Nîpe God Nîp Nan Sabe Gep Bî Kub Yabîl pōr pōr nōp mîdeinab.

Kîñ ap bî God nîp nan sabe gep bî mîdmîdōp

¹ Melkisedek anîbu nîpe Kîñ mîdōm, nîbi bî ram mînōñ Salem abad mîdōl gî, bî God klō halō yabîl u nîp nan sabe gep bî u u rō nōp mîdmîdōp. Pen Kîñ rîmnap apōm, bac îlañ Ebrahim nîp gî naij geila, kalîp yu gî yuōm, nan aij aij kale gau dap auō nîñōl gî, Melkisedek apōm nîp adan anî au nîñōm, God nîp sabe gōm, Ebrahim nîp abad mîdaimōn a ga. *

² Melkisedek anîg ga nîñōm Ebrahim nan pîñî gî daua gau, magōñhalō nîme lî Melkisedek nîp magō añî ap nōm, nîpe ke magō unbō aijîp lañ uda. Pen Melkisedek hib nîpe u îl mîhōp mîdōp. Hib nîpe Melkisedek u ud ado gōm, “Kîñ Aij Yabîl Nōp Gōp” a gîpal. Pen nîpe ram mînōñ Salem Kîñ mîdmîdōp u, hib anîbu ud ado gōm, “Kîñ Agamîj Mîdep Magō Nōb” a gîpal.

³ Melkisedek nîpe bî God nîp nan sabe gep bî u pen nîme îl u anîg gōl mîdōp, nap nîhi îl u anîg gōl mîdōp a gōm haglō nîñagpun. Pen nîp kalî kîñî rîkla nîn u, nîme yag daua nîn u a gōm haglō nîñagpun; uma nîn u a gōm u rō nōp haglō nîñagpun. Nîpe pōr nōp bî God nîp nan sabe gep bî mîdōp rō, nîpe God Nî nîpe rō mîdōp.

⁴ God bac îlañ Ebrahim nîp nîñō aij gō, bî kub mîdeinabōn a ga u nînbun nîpe bî kub mîdeia. Pen Ebrahim Melkisedek nîp bî kub yabîl mîdeia u nîñōm, nan pîñî gî daueia gau, nîme lî nîp magō añî ap nōm, nîpe ke magō unbō aijîp lañ uda.

⁵ U nōd yabîl anîg ga. Hainō Mosîs nîp yag daueila kub gōm, God Manō u adîñ ap kalî kîñî rîkōm haga, “Ebrahim rîkō rîk damōm, nîbi bî Lipai îl mîdpal gau God nîp nan sabe gep wōg gî mîdlō nîñōl gî, kale Isrel nîbi bî gau magōñhalō, mani nan nîhōn nîhōn udnabim gau, kalîp nîme lî magō añî añî dap nîmîm, kale ke unbō aijîp lañ u udmim,” a ga. Anîb u, hon Mosîs lo adō u nîñun nînbun, kale magōñhalō Ebrahim îl nîpe mîdmîdal u, pen namam Lipai îl mîdmîdal gau kalîp pōr magō añî ap nîme lî nîmîdal. *

⁶ Pen God bac Ebrahim nîp haga, “Nîbi bî ne gau ud aij gîgabun,” a ga. God manō haga nîn u, Ebrahim nîpe bî rîmnap kalîp nan nîagmîdōp; pen Melkisedek apōm Ebrahim nîp nîñōm, God nîp sabe gōm, Ebrahim nîp abad mîdaimōn a gō, Ebrahim nan daua gau magō añî ap nîme lî Melkisedek nîp nî. Pen Melkisedek Lipai îl bî ap mîdagmîdōp.

* 6:10: Hib 10:32-34 * 6:14: Jen 22:16-17 * 6:18: Nab 23:19 * 6:19: Lep 16:2-3 * 7:1: Jen 14:17-20 * 7:5: Nab 18:21

⁷ Hon nɨɨbun, bɨ ap apöm bɨ ap God nɨp sabe göm, bɨ anɨbi nɨp abad mɨdaimön a geinab u, bɨ God nɨp sabe gɨnab u bɨ kub, bɨ ap bɨ pro. Anɨb u, hon nɨɨbun Melkisedek bɨ kub, bac Ebrahim bɨ pro.

⁸ Bɨ Lipai il Isrel nɨbi bɨ magö añɨ nɨme lɨ nɨmɨdal u udöm, mɨd damöm mɨlep löm umla. Pen Melkisedek nɨpe Ebrahim magö añɨ ap nɨme lɨ nɨa uda u, God Manö u kalɨ kliɨn rɨköm, Melkisedek umöm wög nɨpe arö ga a göm, hagagla.

⁹⁻¹⁰ Ebrahim Melkisedek nɨp nan nɨme lɨ nɨa anɨbu, nɨɨ pai rɨk dauaga nɨn u nɨa. Hainö me, Aisak nɨp rɨkō, Aisak pen Jekop nɨp rɨkō, Jekop Lipai nɨp rɨkō, rɨk amil apɨl gɨlö, Lipai bɨ anɨb gau God nɨp nan sabe gep bɨ wög gɨlö nɨɨöl gɨ, Isrel nɨbi bɨ gau mani nan kale gau kalɨp nɨme lɨ nɨmɨdal. Pen Ebrahim Melkisedek nɨp nan nɨme lɨ nɨa u, kalɨp rɨk dauagla magö u nɨa u me, Ebrahim abe, bac nɨpe Lipai il abe, Melkisedek nɨp nɨme lɨ nɨeb rö nöp mɨdeila u nɨɨbun.

Bɨ God nɨp nan sabe gep gɨsön nɨbö u, bɨ nöd nɨbö gau ka kalɨp u uda

¹¹ Mosɨs God Manö kalɨ kliɨn rɨköm, anɨg anɨg gɨmim a ga nɨɨöm, Juda nɨbi bɨ kaj meme kaj sipsip nan gau damöm, Lipai il God nɨp nan sabe gep bɨ gau kalɨp nɨlö, kale pak lauöm God nɨp sabe gɨ nɨmɨdal. Kale anɨg göl God nɨbi bɨ nɨpe mɨdaiblap, God Bɨ hain nɨbö Melkisedek rö ke ap yuagbö; Lipai bɨ gau, God nɨp nan sabe gɨ nöl gɨ nöp mɨdaiblap. Pen God Bɨ hain nɨbö Melkisedek rö ap yua.

¹² Bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö anɨbu apöm, bɨ God nɨp nan sabe gep nöd nɨbö gau ka kalɨp udeinab u, lo hain nɨbö u rö nöp apöm, lo nöd nɨbö u ka u udnɨm.

¹³ Pen God Manö adɨɨ hagajɨn i, bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö u, Bɨ Kub hon u nöp. Lipai nɨbi bɨ il u rɨk damöm nɨp rɨk dauagla; Bɨ Kub hon il nɨpe u bɨ añɨ ap God nɨp nan sabe gep wög u gaga.

¹⁴ Juda nɨbi bɨ il u nöp rɨk damöm Bɨ Kub hon nɨp rɨk daua. Pen Mosɨs bɨ Juda il rɨmnap God nɨp nan sabe gep wög göl a göm manö rɨmnap hagaga. *

¹⁵ Pen Bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö anɨbu, Melkisedek bɨ God nɨp nan sabe gep mɨdmɨdöp rö mɨdöp u me, nan hagabin anɨbi waiö yabɨɨ mɨdöp.

¹⁶ Bɨ Kub hon u, bɨ il nɨhön mɨdöp lo ap hagö, God nɨp nan sabe gep bɨ ap mɨdagöp. Pen nɨpe bɨ kɨ ke halö mɨdöp, nan ap nɨp al pak lɨnɨm rö lagöp u me, God nɨp nan sabe gep bɨ ap mɨdöp.

¹⁷ Nɨhön gɨnɨg: God Manö adɨɨ ap kalɨ kliɨn rɨköm, God manö rɨmnap Kraiss nɨp haga u kalɨ kliɨn rɨköm hagla,

“Bɨ yɨp sabe gep Melkisedek rö pör nöp mɨdeinabön,” a ga.

¹⁸ Lo God Mosɨs nɨp hagö Mosɨs nɨbi bɨ kalɨp hag nɨa lo u, nan naij gau ap ud gö aij rö laga. Pen God nɨpe nan aij hanɨp nɨöb; nan nöd nɨbö u wasö. Anɨb u, gasɨ halö mɨdpun. Nan aij hain nɨbö u nɨɨ udun, God mɨdöp au söl aunabun. *

¹⁹ Lo God Mosɨs nɨp hagö Mosɨs nɨbi bɨ kalɨp hag nɨa lo u, nan naij gau ap ud gö aij rö laga. Pen God nɨpe nan aij hanɨp nɨöb; nan nöd nɨbö u wasö. Anɨb u, gasɨ halö mɨdpun. Nan aij hain nɨbö u nɨɨ udun, God mɨdöp au söl aunabun. *

²⁰ Bɨ God nɨp nan sabe gep nöd nɨbö gau wög kale nöd udla nɨn u, God manö kɨ rɨmnap hagaga. Pen Bɨ Kub hon God nɨp nan sabe gep bɨ la nɨn u, God manö kɨ ke hagöm haga.

²¹ Bɨ Kub hon God nɨp nan sabe gep bɨ lɨnɨg, God manö kɨ ke hagöm haga, “Yad Bɨ Kub, yad manö nɨɨ yabɨɨ hagabin; hainö manö ap ke hagagnabin.

Ne pör nöp yɨp nan sabe gep bɨ mɨdeinabön,” a ga. *

²² God manö kɨ hagöm manö nɨɨ yabɨɨ haga u me, hon nɨɨbun Jisas uma u me, God manö hain nɨbö aij yabɨɨ u ud ke gau lagnab. *

²³ Bɨ God nɨp nan sabe gep nöd nɨbö gau, iru nöp rö wög anɨbu udla. Ap umö, bɨ God nɨp nan sabe gep hain nɨbö ap haglö, wög anɨbu gɨ mɨdmɨdöp; u umö hain nɨbö u mɨdmɨdöp; u umö hain nɨbö u mɨdmɨdöp. Anɨbu me, ap pör mɨdagmɨdal.

²⁴ Pen Jisas anɨbu rö gagöp; nɨpe pör kamɨɨ mɨdöp u rö, wög anɨbu arö gagöp. God nɨp nan sabe gep bɨ pör nöp mɨdeinab.

²⁵ Jisas pör nöp kamɨɨ mɨdeia, uri kamɨɨ mɨdöp, hainö pör nöp kamɨɨ mɨdeinab u me, nɨbi bɨ God nɨbi bɨ nɨpe mɨdnɨg, Jisas kalɨp a göm uma manö aij u nɨɨ udeinaböl u, nɨpe pör nöp kalɨp ud asɨk yunɨm rö löp. *

²⁶ Jisas nɨpe bɨ ut yabɨɨ; nɨpe nan si nan naij pro pro rɨmnap gagöp; nɨpe asɨɨ mɨdagöp. Jisas ram mɨnönɨ il i nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpal gau aip mɨdeia u pen God nɨp ud ke dam ram mɨnönɨ aij kumi kabö adö lagod au la. God Nɨp Nan Sabe Gep Bɨ Kub Yabɨɨ hon me u. Hanɨp gɨ nɨ aij gɨnɨm rö löp.

²⁷ Bɨ God nɨp nan sabe gep bɨ kub yabɨɨ yɨharɨɨ gau, nɨn añɨ añɨ pör nöp nan si nan naij kale ke gɨpal rö, nan pak God nɨp sabe gɨ nöm, hainö nɨbi bɨ ke nɨbö gau nan si nan naij gɨpal rö, nan pak sabe gɨ nɨbal.

* 7:14: Ais 11:1; Mad 2:6; Rep 5:5

* 7:19: Hib 9:9

* 7:21: Hib 5:6

* 7:22: Hib 8:6; 12:24

* 7:25: Ro 8:34

* 7:27: Hib 5:3

Pen Jisas hanıp nıbi bı gau magöñhalö, nan si nan naij gıpun u nıñöm, mañ añı yabıtı mab ba lañ nıp ke sabe gı ña. Me aij! *

²⁸ Lo God Mosıs nıp hagö Mosıs nıbi bı kalıp hag ña lo u hagöp rö göm, bı nan si nan naij gıpal gau kalıp hag lılö, kale bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı mıdpal. Pen hainö u, God manö ke klö hagöm manö nıñö yabıtı haga u, God Ñı nıpe ke hag la. God nan nıñön nıñön Ñı nıpe gınıg gab a göm gası nıñıa u, Ñı nıpe nan magöñhalö gınım rö löp.

8

Jisas nıpe God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon

¹ Pen manö hagabun il u anıg göl mıdöp: God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon u amöm God kumi kabö adö lañ au mailö halö mıdöp u ñımagö yıjıg böñ lau adö asık mıdöp.

² God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon anıbu, nıpe God sabe gep ram au wög göp. God sabe gep ram au wög göp u, nıbi bı gı lagla; God sabe gep ram nıñö u, God Bı Kub nıpe ke gı la.

³ Bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı mınön adö il i gau magöñhalö, nıbi bı nan si nan naij gıpal gau kaj meme aka kaj sipsip nan gau dap nan sabe gep bı kub yabıtı ñılö, kale pen rımnıp pak God nıp aij a göm sabe gı ñımıdal; rımnıp pen pak nan si nan naij göm gac halö mıdpal u God nıñmön arö gınım, a göm, bıd adö u pak lauöm God nıp sabe gı ñımıdal. Anıb unbö rö nöp, God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon nan rımnıp God nıp ñıng ga.

⁴ Jisas ram mınön kumi kabö adö lañ mıdöp u me, nıpe God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı mıdöp. Pen nıpe ram mınön il i mıdböp, God nıp nan sabe gep bı ap mıdagaıböp. Nıñön gınıg: God haga rö, bı Lipai il yag daubal gau nöp, God nıp nan sabe gep wög göl gı, Mosıs lo manö kalı klıñ rıka rö nıñöm, nan pak God nıp sabe gı ñıbal.

⁵ Pen mınön nabön adö il i God nıp nan sabe gep wög gıpal u, ana ral nıñöm gıpal rö nöp gıpal; nan yabıtı u ram mınön kumi kabö adö lañ au mıdöp. Adö anıbu nöp, Mosıs God sabe gep sel ram u gınıg ga u, God nıp haga, “Nö ilö gau mıdmön, yad nöp yamnö nıñıa rö nöp magöñhalö anıb unbö rö nöp gımön,” a ga. *

⁶ God Nıp Nan Sabe Gep Bı Kub Yabıtı hon Jisas, bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı nöd nıbö gau gımıdal rö gagab; nıpe wög kub yabıtı gab. God Nıp Nan Sabe Gep Bı

Kub Yabıtı hon Jisas gö God nıbi bı nıpe udnab manö u, Mosıs kalı klıñ rıka manö u rö mıdagöp. God nıbi bı nıpe udnab manö u hagnıg, nıpe manö klö hagöm haga, “Yad kalöp manö nıñö hagabin, nıbi bı yad kalıp nan aij yabıtı ñınabin,” a ga. *

⁷ Pen God manö nöd hag la u aij gaıböp, manö gısön nıbö u dauagböp.

⁸ Nıbi bı gau mıd aij gagla rö, God kalıp hag gınıg, bı manö hagep nıpe ap gası ñö, God Manö kalı klıñ rıköm haga, “Yad Bı Kub kalöp hagabin,

hainö yad Isrel nıbi bı gau abe
Juda nıbi bı gau abe

kalıp manö aij gısön nıbö hagnabin. *
⁹ Nıpıs nıhi ilıñ gau kalıp ñımagö adö lem ud Ijip nıbö daunö u

pen manö hag adö añı lem hagnö u nıñageıla u me,
yad kalıp arö gınö.

Anıb u, manö anıbu rö,
kalıp kauyañ hagagnabin.

¹⁰ Yad Bı Kub kalöp hagabin,
hainö yad Isrel nıbi bı gau
kalıp manö hain nıbö hagem manö hag adö añı lem,

lo yad u gası mıdmagö anı kale dañ lı ñınö,
nıñ aij göm gası nıñöl gı mıdeınaböl.

Anıb u, yad God kale mıdeınabin;
kale nıbi bı yad mıdeınaböl.

¹¹ Ñın anıbu, nıbi bı yad gau,
nımdamam nıbi bı rımnıp kalıp,
‘Bı Kub nıpe God u nıñ udmım,’ a göm,
hagagnaböl.

Nıñön gınıg: nıbi bı pro abe, nıbi bı kub abe,

kale magöñhalö yıp nıñnaböl.

¹² Nan si nan naij gıpal gau,
kalıp mög nıñem arö gınabin.

Nan si nan naij gıpal gau
gası nıñöl gı mıdem kalıp manö kub
hagagnabin,” a ga.

¹³ God nıpe manö aij hain nıbö anıbi hag löm, “manö aij gısön nıbö” haga u me, hon nıñıbnı manö nöd nıbö u mıñı ram luñö göp rö wög mıdagöp a ga; nan luñö göp u söl böñ nöp ur gınıg gab.

9

God nıp nan sabe gep bı nöd nıbö gau, meme sipsip hagape u udöm, God nıp sabe gı ñıla

¹ God manö aij nöd haga adö u hain göm, God nıp sabe gınıg geıla u, yıharıñ sabe göl rö laga; klıñ aij göl gı nöp sabe gımıdal. God nıpe hagö, sel ram ap gı löm am nıp sabe gıla. *

* 8:5: Kol 2:17; Hib 9:23; Eks 25:40

* 8:6: Hib 7:22

* 8:8: Jer 31:31-34

* 9:1: Eks 26:1-30; 25:23-40

² Sel ram anibu, ram raul migan mihop geila. Ram mago raul migan ap gi lom, Ram Raul Migan Ut u a gila. Raul migan anibu hapo mitan lauep nan ap lom, aban bad ap lom, God nup sabe gi neb bred u por por dam aban ado anibu limidal.

³ Pen ram mago raul migan ap, waltj kub yabih u pit gila. Raul migan anibu, Ram Raul Migan Ut Ke Yabih u a gila. *

⁴ Raul migan anibu, mab aban bad ap gi lom, kabö gol ud pak gol bad lom magohalo hari göl, nan hatij aij auop u adö anibu laumidal. Kes kabö gol udöm gila kub ap, God Manö Aij Kes Magö a gimidal u, u rö nöp mideia. Kes migan anib yan, God lo manö kal klif rika kabö mihau u abe, Eron ilöh adij ud ajep marep ga u abe, nan mana rin kabö gol udöm gila migan u rim leila mideia u abe lilo midmidöp. *

⁵ God midöp i a göm, Kes Magö mideia adö adö au gilan, ejol rö mihau auan bad halö böj böj geila. Nan si nan najj gipun gac u, God nijöm arö gan a göm, hagape pro pro dap sabe gi nimidal an anibu. Nan anib gau manö u, mitil hag milöbö lem kal klif riknam rö lagö. *

⁶ Pen nan anib gau magohalo gilö midö nijöl gi, bi God nup nan sabe gep gau por por, sel ram raul migan höj adö u amöm, God nup wög u gimidal. *

⁷ Pen bi God nup nan sabe gep yiharij anib gau, ram raul mago an yan aröl rö laga. Mi an an, God nup nan sabe gep bi kub yabih u nöp, sipsip hagape dam nöp, raul migan anibu armidöp. Nan si nan najj nipe ke ga gau gac u abe, nibi bi nij aij gagöm nan si nan najj gila gau gac u abe God nijöm arö ginim a göm, hagape u dam raul migan anibu amöm, God nup sabe gi nimidöp. *

⁸ Ga anibu, Ana Ut u hanip yamö nijbun, sel ram anibu ram raul migan mihop halö midmidöp rö, Ram Raul Migan Kamij Aij Ut Ke Yabih anibu aröl rö laga.

⁹ Pen gimidal anibu, God hanip nibi bi mitil midpun nin i gasi nijun a göm haga. Pen nan nimidal u abe, kaj meme kaj sipsip nan gau damöm, pak God nup sabe gimidal u abe, nan si nan najj gilö gac midmagö an kale dan mideia u lik gi yuö, God nibi bi asij midagöp nipe midaiöl rö laga. *

¹⁰ Anig gimidal u, kale yiharij nan ninjeb, nig ninjeb, nig pakep, nan adö adö gau nöp nijöm gimidal. Lo manö nöd nibö anib gau nijöm nan klif aij gimidal anibu, yiharij God manö aij gison nibö hagnig ga

manö anibu abad midöl gi, ana rö nijöm gipal rö u gimidal.

God nup nan sabe gep bi hain nibö u, hagape nipe u ke dam God nup sabe gi na

¹¹ Pen Krajs geia nan aij hadö aua gau, nipe ke nan aij gau God Nup Nan Sabe Gep Bi Kub Yabih midöp. Pen ram nipe au bi an nibö hon midöm hanip gi nab ram anibu, nibi bi gi lilo sel ram nöd nibö midmidöp rö midagöp; God minöh naböh i gi lom, Krajs wög gab ram u gi laga. Krajs wög gab ram u ram aij unbö ke.

¹² Krajs kaj meme kaj kau pi paköm, hagape dam God nup sabe gimidal rö gaga; hagape nipe u ke yua u nöp God nup sabe gi na. Pen bi God nup nan sabe gep nöd nibö gau por por nöp hagape hon göm sabe gi nimidal rö gaga; hanip ud God aip jim ninig, hagape nipe ke man an yabih dam Ram Raul Migan Ut Ke Yabih lan ara u me, hon por por nöp kamij midaiun rö löp.

¹³ Nibi bi lo nöd nibö nijöm nan klif aij gipal rö gagöm asij midmidöl nibi bi gau aulö, bi God nup nan sabe gep gau, nin rimnap kaj meme ap pak hagape u udöm, nibi bi anib gau yuö pismas gi paköm kamij limidöp; nin rimnap kaj kau nibar ap pak hagape u udöm, anig gimidal; nin rimnap kaj kau neb pi ap mab laulö böj nöp in bic rika bad rimnap udöm, nig halö ut mat gi göm udöm u rö nöp nibi bi kalip gau yuö pismas gi paköm kamij limidöp. *

¹⁴ Hagape yiharij pismas gi yuö kamij limidöp anibu nijun nijbun, Ana por por nöp midöp u Krajs Bi Ut Ke Yabih u aip midöm, hanip a göm umö, hagape yua u hanip gö, nan si nan najj gipun gac u midmagö an hon dan midöp u lik gi yuö, nag ubij ap lug paköm umnaböl adö u arö gun, God por kamij midöp u nip nöp wög gi nun. *

Krajs hagape nipe yua rö, hanip God aip ud jim nö lla

¹⁵ Krajs God manö aij gison nibö dapöm bi an nibö midöp u, God nibi bi yad udnam a göm hag la gau, kalp nan aij ninabin a ga nan gau udnaböl a göm göp. Krajs uma u me, nibi bi Mosi lo manö na u rib juöm, nan si nan najj gipal gau gac anibu lik gi yunim rö löp.

¹⁶⁻¹⁷ Nibi bi rimnap manö klö hagöm hagal, "Yad umnö, nan yad gau hagin rö nime limim," a gilö, manö anibu nijöm, yiharij nöp midlö midlö, böj nöp umlö nöp, hagal rö nime libal. Kale kamij midlö nijöl gi, nan kale nime lagpal.

* 9:3: Eks 26:31-33 * 9:4: Eks 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nab 17:8-11; Dud 10:3-5 * 9:5: Eks 25:18-22 * 9:6: Nab 18:2-6 * 9:7: Lep 16:2-34 * 9:9: Hib 10:1-2 * 9:13: Lep 16:15-16; Hib 10:4; Nab 19:9,17-19 * 9:14: 1Pi 1:18-19

18 Anib u rö, God manö aij nöd nibö Isrel nibi bi kalip haga u, nan ap dap paklo hagape lugö uma me, manö anibu pidöng ga.

19 God Mosıs nıp hagö Mosıs lo manö köp kalı klın rıka. God manö anibu hagö, Mosıs nıñöm manö anibu magöñhalö nibi bi gau magöñhalö kalıp hag nı naböñ juöm, kaj kau pi pak hagape udöm, kaj meme pak hagape udöm, ñig rımnap halö hon göm, nan hisop a gal lö kíd u udöm, sip-sip uñ u ud adıñ lañ adıköm, ñig hagape anıbu rauöm, lo manö köp anıbu abe, nibi bi apöm mıdeila gau magöñhalö abe yuö pısmas gı pakö haga, *

20 "Hagape yunö köp abe kalöp abe pısmas gı pakab anıb i, God manö aij u klö hagöm hagöp u, kale anıb unbö rö nöp gımım a ga u, hadö nıñbun a gem yuabin," a ga.

21 Pen hagape rımnap udöm, God sabe gep sel ram u yuö pısmas gı paköm, nan nıñön God nıp nan sabe gıñig lıla ram anıbu mıdeila gau magöñhalö yuö pısmas gı paköm ga. *

22 Lo manö Mosıs kalı klın rıka anıbu amgö lı nıñun nıñbun, nan nıñön God nıp nan sabe gıñig lıla ram anıbu mıdeila gau magöñhalö rö, ke ut aij mıdageia; hagape ud yulö pısmas gı pakö nöp, ut aij mıdmıdöp. Lo manö Mosıs kalı klın rıka anıbu amgö lı nıñun nıñbun, nibi bi nan si nan naij gılö, nan ap dap paklö hagape lugö me, gac anıbu hık gı yumıdöp. *

Krais hanıp a göm umöm, gac hanıp hık gı yuöp

23 Nan anıb gau, nan ram mınöñ kumi kabö adö lañ au mıdöp gau ana rö nıñöm gıpal rö nöp mıdmıdöp. Pen nan ana rö mıdmıdöp gau, sipsip ap hagape lugö me, gac anıbu hık gı yua u me, nan yabił u ram mınöñ kumi kabö adö lañ au mıdöp u, nan yıharıñ anıb rö wasö, nan aij ke yabił sabe gı ñeb. *

24 Sel ram nöd nibö Isrel nibi bi gı löm God nıp sabe gı ñıñıdal u, nan ram mınöñ kumi kabö adö lañ au mıdöp gau ana rö nıñöm gıpal rö nöp mıdeila. Pen Krais ram mıgan raul anıbu rö araga. Nıpe ram mınöñ kumi kabö adö lañ au aramöm, uri hanıp bi anıbö rö mıdöm God mıdöp aip mıdöp.

25 Isrel God nıp nan sabe gep bi kub yabił gau, mı añı añı, hagape kale ke wasö, sipsip nan gau paköm hagape udöm, God nıp sabe gı ñıñıg, Ram Raul Mıgan Uı Ke Yabił raul mıgan u armıdal. Pen Krais adö anıbu rö,

ñın iru nöp nıp ke sabe gı ñıñıg ram mınöñ kumi kabö adö lañ au araga.

26 Kale gıñıdal rö, Krais abe unbö rö gıböp u, God hadame dagol gau mınöñ naböñ i gı la ñın u rıköm, mıd damöm mıdpun ñın i, Krais pör pör mı añı añı hanıp a göm, ilön kub udöm umböp. Pen uri ñın hain nibö mıdpun i, nan si nan naij gac u, nibi bi nöd mıdmıdal gau gıla, nibi bi uri mıdpun gau gıpun, nibi bi hainö mıdeinabol gau gıñıdal, nan si nan naij gac u magöñhalö, mañ añı yabił nibi bi magöñhalö a göm ram mınöñ ilı i apöm uma. *

27 Nibi bi gau magöñhalö mañ añı yabił umöm, hainö manö kub u nıñnabol rö,

28 Krais nıpe mañ añı nöp nibi bi nan si nan naij gac kale magöñhalö hık gı yunıg uma. Nıpe bi añı nöp; kale nibi bi iru yabił. Krais kauyanı aunab. Pen kauyanı ado gı aunab ñın u, nibi bi nan si nan naij gıpal gau kalıp kauyanı nan sabe gı ñıñınam a göm auagnab; nıpe anıg hadö böñ nöp ga. Pen nibi bi nıp aij gö nıñöl gı abad mıdpal gau kalıp böñ nöp udöm nan aij ñınabin a ga u ñıñıg aunab.

10

Sabe gep nöd nibö u, nan si nan naij gac u hık gı yuagnab

1 Mosıs lo manö kalı klın rıka rö nıñöm, sipsip nan gau pak sabe gıpal u, yıharıñ hainö gau gıñıg gab u ana ral nıñöm gıpal rö gıpal. Gıpal anıbu, mı añı añı pör gıpal. Anıb u, nibi bi God nıp aunıg gaböl gau, nan sabe gep lo gau hain göm, God nibi bi asıñ mıdagöp nıpe mıdöl rö lagöp.

2 Sipsip nan gau pak God nıp sabe gı ñılö, God nan si nan naij gac kale u böñ nöp hık gı yuböp u, gası iru nıñöm, kauyanı gun kauyanı gun a göm gagblap; mañ añı ap nöp göm arö gıblap.

3-4 Kaj kau nıbar hagape u abe, kaj meme hagape u abe, nan si nan naij gıpal gac u hık gı yunıñm rö lagöp u me, mı añı añı pör nöp nan gau pak God nıp sabe gıpal u, kale nibi bi nan si nan naij gac halö mıdpal u hauł göl rö lagöp. *

5 Anıb u, Krais mınöñ naböñ adö ilı i aunıg göm, nıpe God nıp haga, "Nibi bi kale sipsip nan gau pak nöp sabe gıpal u nöp aij gagöp.

Nibi bi nan nöp ñeb ap dam nöp ñıbal u nöp aij gagöp.

Pen ne yıp bi hañ romanı ap gı lıban. *

6 Pen kaj kau kaj sipsip nan anıb gau halö laulö böñ nöp in bıç rıköp u abe,

* 9:19: Eks 24:6-8 * 9:21: Lep 8:15,19 * 9:22: Lep 17:11 * 9:23: Hib 8:5; 10:1 * 9:26: Hib 10:10 * 10:3-4: Hib 9:13 * 10:5: Sam 40:6-8

n̄bi b̄i nan si nan najj ḡipal gac u gasi n̄ñjöm
sipsip nan gau pak sabe ḡipal u abe,
u r̄ö n̄öp ne n̄ñj̄ö aij gagöp.

7 Pen manö r̄imnap halö hagem hagnö,
'God, yad m̄idpin.

Hadame n̄öp köp u kali k̄liñ r̄iköm hagla r̄ö
u,
yad aubin u, gasi ne n̄öp n̄ñjmön
hagnabön r̄ö ḡinabin,' " a ga.

8 Krai manö an̄ib m̄ihau haga. Manö ap
u God n̄ip hagöm haga, "N̄ibi b̄i kale sipsip
nan gau pak n̄öp sabe ḡipal u ne n̄ñj̄ö aij
gagöp; n̄ibi b̄i nan ñeb ap dam n̄öp ñ̄ibal
u abe ne n̄ñj̄ö aij gagöp; kaj kau kaj sipsip
nan an̄ib gau halö laulö böñ n̄öp in hab̄k
lugöp u abe ne n̄ñj̄ö aij gagöp; n̄ibi b̄i nan si
nan najj ḡipal gac u gasi n̄ñj̄öm sipsip nan
gau pak sabe ḡipal u, u r̄ö n̄öp ne n̄ñj̄ö aij
gagöp," a ga. Mos̄s lo manö kali k̄liñ r̄ikö
m̄idöp r̄ö n̄öp sabe ḡi ñ̄im̄idal u pen Krai
n̄ñj̄öm, "God n̄ip aij gagöp," a ga.

9 Pen Krai manö ap God n̄ip hagöm haga,
'God, yad m̄idpin. Yad aubin u, gasi ne
n̄öp n̄ñjmön hagnabön r̄ö ḡinabin," a ga.
An̄ib u, n̄ibi b̄i nan pak God n̄ip sabe ḡi ñ̄i
m̄ideila manö nöd n̄ibö u, God n̄ipe wasö
göm, manö aij hain n̄ibö u ḡö p̄idöñ ḡö ara.

10 An̄ib u, Jisas Krai Nap manö u n̄ñj̄öm,
nan si nan najj ḡipun gac u ñik ḡi yun̄ig,
mañ añi yabiñ hañ roman̄ n̄ipe ke böñ n̄öp
sabe ḡi ña u me, hon n̄ibi b̄i magöñhalö nan
si nan najj gac u ñik ḡi ke gau yuö n̄ibi b̄i ut
n̄ipe m̄idpun. *

11 B̄i God n̄ip nan sabe gep gau ñ̄in añi
añi wög kale ḡipal. Ñ̄in añi añi kale pör
pör nan gau pak God n̄ip sabe ḡipal. Pen
an̄ig ḡilö, n̄ibi b̄i nan si nan najj ḡipal gac
u ñik ḡi yun̄im r̄ö lagöp. *

12 Pen Krai n̄ibi b̄i nan si nan najj gac u
ñik ḡi yunam a göm n̄ip ke mañ añi ap n̄öp
sabe ḡi ñöm, wög an̄ibu ḡi udpin a göm, am
God ñ̄imagö yijig adö böñ lau as̄ika.

13 Krai God ñ̄imagö yijig adö böñ lau
as̄ik m̄idö n̄ñj̄öl ḡi, God n̄ipe Krai n̄ip
kauañ mauañ m̄idpal gau ma ara n̄ipe mo
gau ñ̄inab. *

14 Krai n̄ipe mañ añi n̄öp uma u, n̄ibi b̄i
nan si nan najj gac kale ñik ḡi yuöp gau, kale
n̄ibi b̄i ut n̄ipe hadö m̄idpal. Pen kale n̄ibi
b̄i ut n̄ipe pör n̄öp mideinaböl.

15 Ana U† u r̄ö n̄öp han̄ip manö an̄ibu r̄ö
hag ñöb. N̄ipe manö hagep b̄i n̄ipe ap n̄ip
gas̄i ñö, God Manö u ad̄in ap kali k̄liñ r̄iköm
haga,

16 "Yad B̄i Kub hagabin,

hainö yad manö hain n̄ibö kalip
hagem manö hag adö añi lem,
lo yad u gasi m̄idmagö an̄ kale dan̄ li ñ̄inö,
n̄ñj̄ aij göm gasi n̄ñj̄öl ḡi m̄ideinaböl,"
a ga. *

17 Pen manö ap haga,
"Nan si nan najj ḡipal u n̄ñjem arö gem,
hainö gasi n̄ñj̄öl ḡi m̄idageinabin," a
ga. *

18 An̄ib u hon n̄ñjbun, God n̄ipe n̄ibi b̄i
magöñhalö nan si nan najj ḡipal gac u hadö
n̄ñj̄öm arö göp r̄ö, God n̄ip nan sabe gep b̄i
gau wög ap m̄idagöp yabiñ.

God m̄idöp söl auun

19-20 Añ mam b̄i. Jisas hañ roman̄ n̄ipe
ke hagape n̄ipe ke n̄öp sabe ḡi ñöm ilön
udöm uma u me, wañj kub Ram Raul M̄igan
U† Ke Yabiñ p̄iñ ḡila u pak ḡi dö gö, adan
ḡisön n̄ibö adan kam̄in arep ap hon böñ
n̄öp hiika. *

21 Krai n̄ipe hon God iñ n̄ipe m̄idpun gau,
b̄i ram nap n̄ibö r̄ö m̄idöm, God N̄ip Nan
Sabe Gep B̄i Kub Yabiñ hon u m̄idöp.

22 An̄ib u me, Krai nan si nan najj ḡipun
gac u hadö ñik ḡi yuö, gasi magö hon m̄id
aij göp n̄ñj̄öm hon ñ̄ig pak aij ḡipun r̄ö ut
n̄öp m̄idun, God manö aij u n̄ñj̄ ud p̄idöñ
gun, gasi añi n̄öp n̄ñjun, God m̄idöp au söl
arun. *

23 God pör n̄öp hagöp r̄ö n̄öp ḡinab u me,
God han̄ip dam ram m̄inöñ kumi kabö adö
lan̄ au ud arnab a göp manö n̄ñj̄ö an̄ibu n̄ñj̄
ud p̄idöñ gun gasi halö abad m̄idaiun. God
hainö an̄ig ḡinab manö u n̄ibi b̄i gau hag
ñ̄ibun r̄ö, hon ke gasi añi an̄ibu n̄öp n̄ñj̄ ud
p̄idöñ göl ḡi m̄idaiun.

24 Pen añ mam b̄i r̄imnap kalip m̄idmagö
lun ḡi aij ḡino, kale pen n̄ibi b̄i r̄imnap
kalip m̄idmagö löm ḡi aij ḡilö, añ mam
gau pen pen ud aij gun, ḡi ñun, pen pen
m̄idmagö lun, ḡi aij gun. Gasi u n̄öp n̄ñj̄öl
ḡi m̄idaiun.

25 N̄ibi b̄i r̄imnap God Manö n̄ñjun a
göm apöm magum ḡim̄idal u pen hainö arö
ḡipal r̄ö, gagun. B̄i Kub ado ḡi apöm manö
kub hagnab ñ̄in u söl m̄idöp a gun, ap
magum gun, manö aij n̄ñjbun u, pen pen
hag ñöl gun, j̄im ñöl m̄idaiun. *

*Krai n̄ip arö ḡinabun u, böñ n̄öp ap lug
pakun r̄ö löp*

26 Krai manö aij manö yuö u haglö n̄ñj̄
aij gun, pen ado ḡi nan si nan najj adö
u kauyan̄ göl ḡi m̄idnabun u, nan ap God
n̄ip sabe ḡi ñ̄ino gac hon u ñik ḡi yun̄im r̄ö
lagöp. *

* 10:10: Hib 9:12 * 10:11: Eks 29:38 * 10:13: Sam 110:1 * 10:16: Jer 31:33; Hib 8:10 * 10:17: Jer 31:34
* 10:19-20: Mad 27:51; Hib 4:16 * 10:22: Lep 8:30; Esi 36:25; Ep 5:26 * 10:25: Hib 3:13 * 10:26: Hib 6:4-8
* 10:27: Ais 26:11

27 Adö anıbu, adan hon ap midageinab. God nıp pıñın gun, manö kub u abe, mab mıtıan kub God kołmał nıpe gau kalıp in hij gı lugnıg gab u abe abad mıdeinabun. *

28 Mosıs lo manö kalı klıñ rıka u, nıbi bı nıñlö, nan yıharın rö lö, rıb rıkeila u, nıbi bı mıtıau aka mıtıau nıganı amgö nıñlö, manö kub gımidal nın u, kalıp mög nıñnım rö lagö, bı manö ud asıkep gau manö anıbu nıñ aij göm haglö böñ nöp al pak lımıdal. *

29 Anıb u, nıbi bı God Nı nıpe u nöp azeb azeb nınaböl u, God nıbi bı manö kub hagnab nın u kalıp manö kub hagöm, kalıp pen ilön najı nınıg gab. God Nı nıpe nıp azeb azeb nınaböl anıbu, Krais hagape nıpe ke hanıp God aip ud jım nıl lınam a göm yua u, kalıp nan yıharın rö lö, anıg gınaböl. Pen God Ana kalıp mög nıñjüb u, nıp u rö nöp azeb azeb nınaböl. *

30 Hon nıñjun God Bı Kub nıpe haga, "Nıbi bı nan sı nan najı gıpal gau, yad añı kalıp pen gı najı gınabın," a ga. Pen manö ap haga, "Bı Kub nıpe ke nıbi bı nıpe gau kalıp manö kub hagnab," a ga. *

31 Pen God Bı Kub pör pör mıdöp u, nıbi bı gau kalıp manö kub hagnab u nıñlö anının gö pıñın gınaböl.

God Manö hagöp rö nöp gıno arnım

32 Pen nöd gımidım u hauł gagmım. Krais mailö aij kalöp pak nı manö aij nıpe u nıñ udpe, nıbi bı rımnıap kalöp marö kub nıla u pen nıp arö gıge.

33 Nın rımnıap kalöp manö najı hagöm, gı najı gımidal u pen gası anıbu nıñagmım, Krais nıbi bı mıtıgan rımnıap kalıp gı najı geila anıb gau adö armıdım.

34 Nıbi bı Krais manö aij u nıñ udlö, nagı lıla gau, mög nıñmıdım. Bı kub ram mınön kale abadpal gau apöm nan kale magöñhalö ud gau nıbö gau nıbö pıñı gı ud arlö, gası ıru nıñagmım, aij gö nıñöl gı, kale nan pıñı gı ud aragep, nan aij yabıñ pör pör nöp mıdnab u gası nıñöl gı nöp mıdmıdım. *

35 Anıb u, hain hain gagmım; kłö gımım gası halö mıdeinabım u, God kalöp pen nan aij yabıñ nınab.

36 Krais manö aij nıñ udpım u arö gagmım. God Manö hagöp rö nöp gıpe arö me, God Manö hagöp rö nöp kalöp nan aij anıbu nınab.

37 God Manö u nıñjun nıñjun, manö ap kalı klıñ rıköm hagla,

"Magö ulep nöp ap mıdöp

Bı aunıg gab u aunab. *

38 Pen nıbi bı kamın aij yad gau, yıp nıñ udöm kamın mıdeinaböl.

Pen nıbi bı rımnıap yıp arö gınaböl u, yıp aij gıgnab," a gıla.

39 Pen hon nıbi bı God nıp arö göm ap lug paknaböl rımnıap mıdagpun; nıbi bı nıp nıñ udöm, pör pör nöp kamın mıdeinaböl gau mıdpun.

11

Nıñ udep magö u

1 Nıbi bı God Manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, God nıp nıñ udpal gau, God Manö hainö kalöp gı aij gınabın a göp u, kale gası mıtıöp wasö, God Manö hagöp rö nöp nıñ ud pıdön gıpal. Nıbi bı God Manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, God nıp nıñ udpal gau, God Manö nan anıb gau anıg göl anıg göl mıdöp a göp u, kale nan anıb gau amgö nıñagpal u pen kale gası mıtıöp wasö, God Manö hagöp rö nöp nıñ ud pıdön gıpal. *

2 Nıbi bı rımnıap hadame nöp gau, mıtıñ nöp kalı klıñ rıkajın rö gıla rö, God nıp aij ga.

3 God nıp nıñ udun, God Manö hagöp u manö nıñö hagöp a gıpun u me, nan kumi kabö adö lanı abe, nan mıtıñnön nabön ııı abe, God nan ap udöm gı laga, God manö u nöp hagö la u, nıñjun. *

Ebol, Inok, Noa God nıp nıñ udlı

4 Hadame nöp bı ne Ebol God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a ga u me, nan dapöm God nıp pak sabe gı nıö, God nıñö aij ga. Pen nımam Ken nan dapöm sabe gı nıa u, God nıñö aij gaga.

Ebol nıpe God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a ga u me, God nıp pen bı kamın aij yad a göm, nan sabe gı nıa u nıñöm, yıp aij göp a ga. Ebol umöm arö, mıtıñ aip mıdagpun u pen, nıpe God nıp nıñ uda aiud anıbu, hanıp nıbi bı rımnıap gası nıl gı nöp mıdöp. *

5 Pen Inok nıpe u rö nöp God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, God nıp nıñ ud mıd damöm umaga. God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a ga u me, God nıp pen bı kamın aij yad a göm, kamın nöp ud ara. Nıbi bı nıp ulhai ulhai nıñ wasö gıla; God nıpe ke nıp dam ram mıtıñnön kumi kabö adö lanı au ud ara. *

6 Nıbi bı God nıp nıñ udöm, God Manö hagöp u manö nıñö hagöp a gınaböl gau nöp, God nıñö aij gınab. Nıñön gınıg; nıpe kamın mıdöp rö, nıp sabe gıno, hanıp manö hagöp rö gınab a gıpal nıbi bı gau nöp ud aij gınab.

* 10:28: Dud 17:6; 19:15 * 10:29: Eks 24:8 * 10:30: Dud 32:25-36 * 10:34: Mad 6:20; 19:29 * 10:37: Hab 2:3-4 * 11:1: 2Ko 5:7 * 11:3: Jen 1:1; Sam 33:6; Jon 1:3 * 11:4: Jen 4:3-10 * 11:5: Jen 5:21-24

7 Pen Noa nɪpe u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, God hagōp rō nōp gɪnab a gōm, haga rō nōp ga. God Noa nɪp mōŋ kub paknab a gō, Noa amgō nɪŋaga u pen God nɪp nɪŋ uda rō, manō nɪŋō hagōp a gōm, ñɪg magɪb kub u gɪ la. Ñɪg magɪb kub anɪbu gɪ lōm, nɪbi nɪpe ñɪ pai nɪpe gau magōŋhalō raul mɪgan anɪbu arlō, mōŋ kub yabɪɪ u ala pen kamɪŋ mɪdeila. Pen God mōŋ kub paknab a gō, amgō nɪŋaga ñɪn u, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm gō arō ñɪg magɪb gɪ la u me, God nɪp bɪ kamɪŋ aij yad a ga. Nɪpe kamɪŋ arō nɪŋōl gɪ, nɪbi bɪ manō nɪpe rɪb jula gau nɪbi bɪ nan si nan najɪ nōp gōl gɪ mɪdeila u waiō mɪdōp. *

8 Bac itaŋ Ebrahim u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, haga rō nōp ga. Nap ram mɪnōŋ u mɪdō nɪŋōl gɪ God haga, “Ñɪ pai ne yag daunabōn yag daulō arnab gau, kalōp ram mɪnōŋ kub ap bōŋ nōp hagnabin u me, ammōn anɪb gau mɪdaimōn,” a ga. God anɪg hagō, Ebrahim ram mɪnōŋ anɪbu mɪdōp gau a gōm nɪŋaga; God yɪp abad mɪdeinab a gōm, haŋwaŋō ara. *

9 Pen God ram mɪnōŋ nɪp hag la am mɪdeila ram mɪnōŋ anɪbu ram mɪnōŋ nɪpe wasō, nɪbi bɪ rɪmnap ram mɪnōŋ kale. Nɪpe bɪ mɪlō gau nɪbō rō mɪdeila. Nɪpe anɪg gōl mɪdōm, sel ram nōp gōm han ajōm, ñɪ nɪpe Aisak nɪp yag daua. Yag dauō kub gōm, nap ga rō nōp sel ram nōp han ajeia. Aisak ñɪ nɪpe Jekop nɪp yag dauō kub gōm, u rō nōp sel ram nōp han ajeia. Pen God ram mɪnōŋ nɪp hag lōm Ebrahim nɪp haga u, ñɪ nɪpe Aisak Jekop kalɪp u rō nōp hag la. *

10 Pen Ebrahim God ram mɪnōŋ kō aij pōr mɪdeinab a gōm gɪ la u, am mɪdeinabin a gɪ gasɪ nɪŋōl gɪ mɪdeila.

11 Ebrahim bɪ mɪɥep lōm, nɪbin Sara nɪbi wasōke mɪɥep yabɪɪ lōm, mɪdailō. Pen Ebrahim God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp halɪp gɪnab a gōm, ñɪ Aisak nɪp yag daulō. *

12 Ebrahim bɪ hadō umōb rō mɪdeila u pen ñɪ nɪpe anɪbu rɪkō, rɪk dam dapɪl gɪlō, hon nɪbi bɪ iru nɪbanō yabɪɪ, gapɪ kumi kabō laŋ au iru nɪbanō yabɪɪ mɪdōp rō, kabō kuŋup airan ñɪg gōɪ au iru nɪbanō yabɪɪ mɪdōp rō, wō ral nɪŋagpal rō u, mɪdpun. *

13 Bɪ hadame nōp hagabin anɪb gau, God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp hanɪp

gɪnab a gōm, umla. God kalɪp nɪhōn nɪhōn hagō, hagōp rō nōp hanɪp gɪnab a gōm, nɪp nɪŋ ud mɪdeila u pen God haga anɪbu gō nɪŋōm umagla. God kalɪp nɪhōn nɪhōn haga u, amgō nɪŋagōm, mɪlō gau nɪbō rō gasɪ kale nōp nɪŋōm, hainō God nan aij hanɪp ñɪnab a ga u hanɪp ñɪnab, a gōm, aij gō nɪŋōl gɪ mɪdōm umla. Mɪnōŋ nabōŋ adō it i mɪdōm hagmɪdal, “Hon nɪbi bɪ ke gau nɪbō yɪharɪŋ apun mɪnōŋ nabōŋ adō it i mɪdpun,” a gɪmɪdal. *

14 Nɪbi bɪ manō anɪbu rō hagpal gau, ram mɪnōŋ hon yɪjɪg gōl ap mɪdōp u a gɪ gasɪ u nɪŋōm, anɪg hagpal.

15 Ram mɪnōŋ kale arō gōm aula u gasɪ arō, ado gɪ arɪlap pen ado gɪ aragla.

16 Pen gasɪ kub kale ara God ram mɪnōŋ aij kumi kabō adō laŋ au. God nɪpe pen kalɪp ram mɪnōŋ ap gɪ lɪ aij ga u me, kale God nɪp God hon a gɪpal u, nɪpe nɪŋō nable gagōp.

17-19 Pen God, Ebrahim hagnabin rō gɪnab aka gōm, nɪp haga, “Ñɪ ne Aisak, ‘Rɪkō rɪklō rɪk dam dapɪl gɪlō iru mɪdeinabōl,’ a gɪnō ñɪ u nōp, nɪp dam al pak lɪmōn, yɪp sabe gɪ ñɪmōn,” a ga. Hagō, Ebrahim God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, yɪp hagōp rō nōp gɪnab a gōm haga, “Ñɪ yad anɪbu rɪkō rɪklō rɪk dam dapɪl gɪlō iru mɪdeinabōl a ga manō u arō gagnab; ñɪ yad anɪ yabɪɪ u al pak lɪnō, nɪpe gō kauyaŋ uraknab,” a gōm, ñɪ nɪpe Aisak nɪp dam bɪd adō u nagɪ adɪk lōm, ru udōm bɪg lɪnɪg gō, God haga, anɪg gagmōn a ga. Anɪb u, ñɪ nɪpe Aisak nɪp hadō bōŋ nōp uma rō la u pen nɪp kamɪŋ udōm dam ado gɪ ara. *

20 Aisak pen kub gōm ñɪ mɪhau yag daua. Ñɪ ap hib nɪpe u Jekop; ñɪ ap hib nɪpe u Iso. Pen nap Aisak u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, bɪ mɪɥep yabɪɪ lōm, God hagōp rō nōp gɪnab a gōm, ñɪ nɪpe mɪhau kalɪp nan aij hainō gɪnab manō u rɪmnap nōd hag ña. Umō, hainō haga rō nōp ga. *

21 Pen ñɪ nɪpe Jekop u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm, bɪ mɪɥep yabɪɪ lōm sōl umnɪg ga ñɪn u, ilōŋ adɪŋ ud ajep nɪpe u udōm, God hib nɪpe hagō adō arō nɪŋōl gɪ, ñɪ nɪpe Josep ñɪ rɪka mɪhau u kalɪp hagōm, God kalɪp mɪhau ud aij gōm abad mɪd aij gɪnɪm, a ga. *

22 Pen ñɪ nɪpe Josep u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm, bɪ mɪɥep yabɪɪ lōm sōl umnɪg ga ñɪn u, Isrel

* 11:7: Jen 6:13-22; 7:1 * 11:8: Jen 12:1-5 * 11:9: Jen 35:12 * 11:11: Jen 18:11-14; 21:2; Ro 4:19 * 11:12: Jen 15:5; 22:17 * 11:13: Jen 23:4; 1Kr 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11 * 11:17-19: Jen 21:12; 22:1-14; Ro 4:17 * 11:20: Jen 27:27-29,39-40 * 11:21: Jen 47:31-48:20

nɪbi bɪ nɪpe gau kalɪp haga, "Hainō ram mɪnōŋ Ijip i arō gɪmim, ado gɪ ram mɪnōŋ Kenan arnabim. Nɪn anɪbu, le yad gau halō dammim anɪg anɪg gɪmim," a ga. Hagōm umō, hainō kalɪp haga rō nōp gɪla. *

Mosis nɪp yag dapil pi gɪlō

23 Mosis nɪme nap ber u rō nōp God nɪp nɪŋ udmil, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gɪmil, hagōp rō nōp gɪnab a gɪmil, nɪ Mosis nɪp yag daumil, kɪn aij mɪdeia u nɪŋmil, rakɪn mɪhau nɪgan pi gɪlō mɪdeia. Ijip Kɪŋ Pero nɪp pɪnɪŋ gaglō. *

24 Mosis kub gōm, nɪpe u rō nōp God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm haga, "Yɪp Pero pai nɪpe nɪ nɪpe hagagōl.

25-26 Mɪnōŋ nabōŋ adō il i nan si nan naj gōl gɪ mɪdnō, yɪp aij gagnab; pōr pōr mɪdeinam a gem, Mesaia nɪp nɪŋ udnō, yɪp hag junabōl u aij; pen Ijip nɪbi bɪ arep auelp nan aij aij kale gau yɪp aij gagōp a ga. Yad nɪbi bɪ God lau adō mɪdlō, kalɪp gɪ naj gɪpal gau aip magum gem mɪdeinam," a ga.

27 Pen Mosis nɪpe God amgō nɪŋagep u nɪp nɪŋ udōm, waiō nɪŋnɪm rō lō, Kɪŋ Pero nɪp mulu kal nɪŋa u pɪnɪŋ gaga. God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp yɪp abad mɪdeinab a gōm, God haga rō nōp gōm, Isrel nɪbi bɪ kalɪp uɫ gɪ Ijip arō gōm aua.

28 Pen Mosis nɪpe God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp hanɪp gɪnab a gōm, hagō, Isrel nɪbi bɪ Pasopa sipsip pi gau pakōm, hagaep udōm ajōŋ il bōŋ bōŋ yulō pɪsmas gɪ pakō, nabōŋ adō lanj abe yulō pɪsmas gɪ pakō, ejol apōm Ijip nɪbi bɪ nɪ nōd yag dauila gau magōŋhalō al pak lōl gɪ, Isrel nɪbi bɪ ram kale u amōm nɪ nōd kale gau al pak laga. *

29 Isrel nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp hanɪp gɪnab a gɪlō, Ijip kai kalɪp rɪdɪk gɪlō, amōm nɪg solwara Hagape u rɪkɪnɪg gɪlō nɪŋōl gɪ, God gō nɪg anɪbu hɪ gɪ bōŋ bōŋ arō, mɪnōŋ mɪlep adō u rō amōm, bōŋ lōdanj arla. Pen Ijip kai kalɪp yu gɪ dam anj anɪbu aueila, nɪg apōm kalɪp pakū gō magōŋhalō nɪg nɪŋōm um hakla me. *

30 Pen hainō Isrel nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, hagōp rō nōp gɪnab a gōm, amōm daun kub Jeriko kabō waryō kō u nɪn unbō

udun u gɪgabō gɪlō gɪlō, kabō waryō u bōŋ nōp lug paka. *

31 Bɪ si udep nɪbi Rehap u, God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, nɪbi bɪ nɪpe God manō nɪpe arō gɪla gau aip umaga. Nɪhōn gɪnɪg: bɪ Isrel mɪhau daun kub Jeriko arlō, kalɪp mɪhōŋ al pak lɪnɪg gɪlō. God Rehap hagō, ram mɪnōŋ hon nɪŋ lɪnɪg aubil a gōm, ud amdam gō, kamɪŋ mɪdmil ado gɪ arlō. *

32 Pen nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gɪlō, kalɪp ke yabɪl ga aiud gau aige gōl gem mɪlōbō hagnam. Bɪ ne Gidion, Barak, Samson, Jepda, Depid, Samyuel bɪ gau abe, bɪ God manō hagep gau abe gɪla gɪla rō hagnō, manō mɪlō kub arnab. *

33 Nɪbi bɪ anɪb gau God nɪp nɪŋ udōm, God manō hagōp u manō nɪŋō hagōp a gōm, rɪmnap nɪbi bɪ ram mɪnōŋ ke rɪmnap kalɪp yu gɪ yula. Kale gɪ aij gɪla rō, God gɪnabin a ga rō nōp kalɪp ga. Rɪmnap kalɪp kain hapeb laiōn mɪdeila anj u ud yula, God kalɪp abad mɪdō hauagla. *

34 Pen rɪmnap mab kub ineia anj u ud yula inaga. Rɪmnap ru mɪlō kɪd udōm kalɪp bɪnɪg lun a gɪla u pen pɪnɪŋ gɪ arla. Nɪbi bɪ rɪmnap nɪbi bɪ hain u pen God kalɪp abad mɪdeia kal kō yabɪl mɪdeila. Pen pen gōl gɪ, amōm ami bɪ ram mɪnōŋ ke nɪbō gau kalɪp yu gɪ yula. *

35 Nɪbi rɪmnap nugmul bɪ nɪ pai kale gau umeila, God nɪp nɪŋ udōm sabe gɪlō, nɪpe gō kauyanj urakla.

Nɪbi bɪ rɪmnap God nɪp nɪŋ udeila rō, kalɪp ilōn nɪla. God nɪp arō gɪblap, kalɪp hubɪk yulō kamɪŋ arblap u pen, umno God hanɪp gō urakun ram mɪnōŋ aij nɪpe au pōr pōr mɪd aij gun a gōm, God nɪp cɪg gōl gɪ nōp mɪdōm nɪp arō gaglō, kalɪp rapɪn gɪ naj gōm ilōn mab nɪlō nɪlō umla. *

36 Rɪmnap kalɪp hag juōm, ilōŋ ud rapɪn pakla. Rɪmnap adɪkōm nagɪ yula. *

37 Rɪmnap kabō ju pak lɪlō umla. Rɪmnap kalɪp so udōm rɪb gɪ dō gɪ adɪŋ adɪŋ lɪla. Rɪmnap ru mɪlō kɪd udōm, kalɪp bōŋ nōp bɪnɪg lɪla. Rɪmnap kalɪp pōr nōp gɪ naj gōm, yuk gɪlō gɪlō uɫham yabɪl mɪdōm, nɪbi bɪ mōg gep rō mɪdōm, kaj meme sipsip haŋ udōm walɪŋ rō yɪmōm gɪ ajmɪdal. *

38 Pen anɪbi bɪ gau nɪbi bɪ aij yabɪl; nɪbi bɪ naj gau anj kale au mɪdagaɪblap. Hon aip mɪdep rō lagōp a gōm, kalɪp gɪ naj gɪlō gɪlō, pɪnɪg gɪ am ram mɪnōŋ kabō nōp mɪdōp an

* 11:22: Jen 50:24-25; Eks 13:19 * 11:23: Eks 1:22; 2:2 Jos 6:12-21 * 11:31: Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25 * 16:1-1K1 2:11; 1Sa 1:1-25:1 * 11:33: Dan 6:1-2 * 11:36: 1K1 22:26-27; 2Kr 18:25-26; Jer 20:2; 37:15; 38:6

* 11:28: Eks 12:21-30 * 11:29: Eks 14:21-31 * 11:30: * 11:32: Jaj 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sa * 11:34: Dan 3:23-27 * 11:35: 1K1 17:17-24; 2K1 4:25-37 * 11:37: 2Kr 24:21

gau m+idöm, kabö m+igan m+nöj m+igan gau han ajm+dal.

³⁹ N+ibi b+ hagabin an+ib gau, God n+ip n+ij udöm, God manö hagöp u manö n+ijö hagöp a göm, hagöp rö nöp g+inab a g+lö, God kal+ip magöjhalö, g+ aij yab+ g+mim n+ibi b+ kam+ij aij yad m+dpim, a ga. Pen God kal+ip nan aij n+inabin a ga u, nan aij u n+in an+bu udagla.

⁴⁰ N+hön g+ing: God han+ip nan aij yab+ n+ing gabin a göm gas+ n+ija rö, n+in hain an+ an+bu nöp, kale n+ibi b+ gau abe, hon n+ibi b+ abe han+ip magöjhalö udö, seg am jim nöl n+ibi b+ ut n+ipe m+deinabun.

12

¹ Pen n+ibi b+ iru nöp hagaj+in an+ib gau han+ip b+ig g+igabö göl g+ m+dpal rö, nan gas+ kub n+ijbun gau arö gun, nan si nan najj han+ip y+ij+d c+ig g+in+m rö löp u arö gun, klö gun adan han+ip hag la u g+ dö g+ arun. *

² Jisas haga rö, hon God n+ip n+ij udun, God manö hagöp u manö n+ijö hagöp a gun, hainö God manö hagöp u magöjhalö waiö nöp n+ij aij g+inabun. Jisas n+ip mab kros ba lanj al pak l+in+ig g+lö, y+ip b+ najj rö al pak l+lö nable udnabin a göm hagaga. Hainö ram m+nöj kumi kabö adö lagod au m+n m+n yab+ g+inabin a göm, han+ip n+ibi b+ a göm umöm, urak am God n+ima gö y+ij+g adö böj lau as+ka. An+ib u, pör pör nöp Jisas n+ip nöp gas+ n+ijöl g+ m+idaiun.

³ N+ibi b+ iru nöp Jisas n+ip mulu kal n+ijöm g+ najj göm g+lö arö, n+ipe p+n+ij gaga u n+ijmim. Jisas ga adö an+bu n+ijmim, an+ig umbö rö nöp g+mim, gas+ halö m+dmim, God hagöp rö nöp göl g+ m+idaimim.

⁴ Jisas n+ipe Seden aip pen pen ga u, b+ gau n+ip mab ba lanj al pak l+lö uma. Kale pen, Seden kalöp nan si nan najj g+in+g +ip gö, an+ig gagun a g+mim, n+ip aip pen pen g+ipim u, kalöp al pak laggal.

⁵ God kalöp n+ pai yad a göm manö aij hagö God Manö u kal+ kliñ rikla u haut g+ipim akan N+ipe haga,

“N+ pai yad gai i!

B+ Kub u kalöp r+im+d ukn+ig marö n+inab u, gas+ kub n+ijagmim.

B+ Kub kalöp hag g+inab u, han+ip böj nöp arö göp a g+mim, gas+ iru n+ijagmim.

⁶ B+ Kub n+ibi b+ m+idmagö löp gau kal+ip r+im+d uknab.

N+ pai n+ipe gau me, kal+ip magöjhalö marö n+inab,” a ga. *

⁷ An+ib u, u+ham m+deinabim u, gas+ iru n+ijagmim; God han+ip r+im+d ukab a g+mim

gas+ halö m+idaimim. Kale n+ijbim, nap b+ gau n+ pai kale gau magöjhalö r+im+d ukpal.

⁸ God n+ipe n+ pai n+ipe magöjhalö r+im+d uknab. God kalöp r+im+d ukagnab u, kale n+ pai n+ipe wasö, n+ pai nap halö m+idagpim u me, kalöp r+im+d ukagnab.

⁹ Bapi hon m+nöj naböj adö i+ i gau, han+ip r+im+d uklö, aij ukpal u a gun n+ijbun. An+ib u rö, Bapi hon kumi kabö adö lanj m+idöp u han+ip r+im+d ukö, aij yab+ an+ig göp a gun n+ijun kam+ij m+idaiun.

¹⁰ Bapi hon m+nöj naböj adö i+ i r+im+d ukpal gau, n+ pai m+idaino pro magö u nöp, gas+ kale ke n+ijöm han+ip r+im+d ukpal. Pen God han+ip a göm, ut m+idpin rö nöp m+deilanj a göm, han+ip r+im+d uköp.

¹¹ God han+ip r+im+d uköp magö u aij gagöp u pen r+im+d ukö, nag+ aij adö an+bu n+ijun, agam+ij m+idun g+ aij göl g+ nöp m+deinabun. *

God nan n+ipe gau nöp gas+ n+ijöl g+ m+idaimim

¹² An+ib u me, n+in ma kala gö auöp u, y+ihar+ij göp a g+mim, urak am+il ap+il g+ipe klö g+in+m. *

¹³ Adan y+ij+g göl aij aij adö u arbe, r+imnap ma p+ig juain+m, klö g+mim ammim g+ipe g+ipe, kam+ij l+inab. *

¹⁴ N+ibi b+ gau aip magöjhalö jim nöl m+idaiun a g+mim m+idaimim u pen God n+ibi b+ ut n+ipe m+idaimim. God n+ibi b+ ut n+ipe gau nöp B+ Kub u n+ip n+ijnaböl.

¹⁵ Kale n+ij aij g+mim, God han+ip mög n+ijöm ud aij göp u arö gagmim. N+ij aij g+mim, anj kale gau n+ibi ap b+ ap gas+ najj n+ijöm, n+ibi b+ r+imnap gas+ najj an+bu hageinab u, kale pen u rö nöp g+lö g+lö, n+ibi b+ iru nöp kal+ip as+ij ut g+in+m rö löp.

¹⁶ N+ij aij g+mim, anj kale gau n+ibi b+ ap n+ibi si b+ si gagn+m. Kale magöjhalö God nan n+ipe gau nöp gas+ n+ijöl g+ m+idaimim. Iso hadame nöp ga rö gagmim. Iso n+ipe God nan n+ipe gau gas+ n+ijagöm, k+iyö lö, nan n+in+in a göm, God nap Aisak nan aij n+ia u, Aisak n+ n+ipe nöd u Iso n+ip n+in+ig ga u, Iso n+ nöd m+idöm udböp u, pen nan aij an+bu nan y+ihar+ij rö lö arö göm, nan magö u nöp uda. *

¹⁷ Pen kale n+ijbim, nap Aisak nan aij n+ nöd Iso n+ip n+in+ig ga nan aij an+bu, Iso udaga u me, hainö mög gö m+itöj göl g+, kauyay udnam a göm, adan udn+m ap m+idagö, mög yab+ gö m+itöj g+ m+ideia. *

God pör kam+ij m+idöp u ram m+nöj n+ipe u aubim

* 12:1: 1Ko 9:24-25 * 12:6: Job 5:17; Pro 3:11-12; Rep 3:19 * 12:7: Dud 8:5 * 12:11: Jem 3:17-18 * 12:12: Ais 35:3 * 12:13: Pro 4:26 * 12:16: Jen 25:29-34 * 12:17: Jen 27:30-40

18 Isrel n̄ibi b̄i ram m̄in̄ōj Sainai Dum m̄id̄ōp u am̄ōm dum an̄ibu il au aulō, mab kub yab̄i in̄ōm, sib̄ōn yab̄i ap̄ōm, ȳḡōn kub ud̄ōm ḡō, amḡō kale ke n̄iŋla. Pen kale ram m̄in̄ōj an̄ibu rō auagpim. *

19 Aŋi magō manō kub u hagōm, manō kumi kabō adō laŋ n̄ibō ap hagō, n̄ibi b̄i gau p̄iŋiŋ ḡōm Mos̄is n̄ip hagla, “Ake! Manō hagab an̄ibu rō, manō r̄imnap hagō n̄iŋagun,” a ḡila. *

20 N̄ih̄ōn ḡin̄ig: God manō n̄ōd hag la u Isrel n̄ibi b̄i gau hag n̄in̄ig ḡōm Mos̄is n̄ip haga, “N̄ibi b̄i, kaj meme, kaj sipsip nan gau dum an̄ibi auaiōl, kabō ju b̄ōj n̄ōp pak lep,” a ga. Manō an̄ibu n̄iŋlō m̄idmagō arōp. *

21 Nan ga an̄ibu n̄iŋōm p̄iŋiŋ ḡila u, Mos̄is u rō n̄ōp n̄iŋōm haga, “Yad ḡil ḡil gem p̄iŋiŋ gabin,” a ga. *

22 Kale pen Sainai Dum an̄ibu auagpim; kale Saion Dum aubim. Saion Dum aubim u, God p̄ōr kam̄iŋ m̄id̄ōp u ram m̄in̄ōj n̄ipe u aubim, ram m̄in̄ōj Jerusalem kumi kabō adō laŋ, ejol iru n̄ibanō yab̄i n̄iŋi lōl ḡi m̄idpal au, ram m̄in̄ōj an̄ibu aubim.

23 N̄ibi b̄i Krai manō aij u n̄iŋ udlō, God kal̄ip n̄i n̄ōd rō ud̄ōm, n̄i pai yad a ḡōm, hib kale ram m̄in̄ōj n̄ipe kumi kabō adō laŋ au kal̄i kliiŋ r̄ikōp; kale magum ḡōm m̄iŋ m̄iŋ ḡōl ḡi m̄idpal au, ram m̄in̄ōj an̄ibu ammim, Krai n̄ip n̄iŋ udpal kal̄ip aip j̄im n̄ōl m̄idpim. Krai n̄ip n̄iŋ udpim u me, God n̄ibi b̄i gau magōŋhalō manō kub hagnab God u aip j̄im n̄ōl m̄idpim. N̄ibi b̄i ram m̄in̄ōj il i m̄id̄ōm, God n̄ip n̄iŋ ud̄ōm, God Manō hagōp rō ḡōm, n̄ibi b̄i kam̄iŋ aij n̄ipe m̄id̄ōm, umōm ana kale am God aip n̄ibi b̄i uŋ n̄ipe m̄idpal gau, kal̄ip aip j̄im n̄ōl m̄idpim.

24 J̄isas n̄ipe God manō aij ḡis̄ōn n̄ibō dap̄ōm b̄i an̄ n̄ibō m̄id̄ōp u, n̄ip n̄ōp aubim. Ken n̄imam Ebol n̄ip al pak lō hagape yua u, manō kub yab̄i uda; pen J̄isas hagape n̄ipe u han̄ip a ḡōm yua rō, God aip j̄im n̄ōl m̄idaiun rō lōp. *

N̄iŋ aij ḡimim

25 An̄ib u, n̄iŋ aij ḡimim. N̄ibi b̄i Sainai Dum il au m̄id̄ōm, God manō haga u udagla gau, kam̄iŋ arōl rō laga rō u, God ram m̄in̄ōj kumi kabō adō laŋ au n̄ibō manō aij ḡis̄ōn n̄ibō u haga u arō ḡinabun u, han̄ip u rō n̄ōp kam̄iŋ arun rō lagnab yab̄i. *

26 N̄iŋ n̄ōd an̄ibu God kal̄ip manō hagō n̄iŋōl ḡi, munnon rō uda. Pen han̄ip haga, “Hainō unbō rō kauyan̄ ḡinō, m̄in̄ōj nabōj

il i abe, kumi kabō adō laŋ abe magōŋhalō an̄ an̄a ḡinab,” a ga. *

27 “Kauyan̄” a ga an̄ibu n̄iŋbun, nan p̄ōr m̄idageinab a ḡōm ḡi la gau magōŋhalō ur ḡinab; nan p̄ōr p̄ōr m̄ideinab a ga nan gau n̄ōp m̄ideinab.

28 An̄ib u, hon ram m̄in̄ōj an̄a gagep, ram m̄in̄ōj p̄ōr p̄ōr n̄ōp p̄id̄ōj m̄idep, ram m̄in̄ōj aij yab̄i arnabun rō, aij a ḡōl ḡi m̄idun, God n̄ip n̄iŋ ud̄ōm p̄id̄ōj gun, b̄i kub klō halō m̄id̄ōp u gas̄i n̄iŋōl gun, hib n̄ipe hagno adō arn̄im.

29 God hon mab ke inab rō m̄id̄ōp. *

13

Añ mam r̄imnap kal̄ip m̄idmagō yab̄i lun

1 Krai n̄ibi b̄i gau aip añ mam rō pen pen m̄idmagō lōl ḡi n̄ōp m̄idaimim.

2 Krai n̄ibi b̄i gau n̄ibō kalōp lau adō auaiōl, kal̄ip ud̄ōm aij ḡimim. N̄ibi b̄i r̄imnap, n̄ibi b̄i gau n̄ibō aulō, n̄ibi b̄i ȳihar̄iŋ gau n̄ibō auabōl a ḡōm, hag w̄ihai ud̄ōm, n̄ibi b̄i wasō, ejol r̄imnap kal̄ip hag w̄ihai udla. *

3 Krai n̄ibi b̄i r̄imnap naḡi m̄idaiōl, hon aip naḡi m̄idpun a ḡi gas̄i n̄iŋmim kal̄ip ḡi aij ḡimim. Krai n̄ibi b̄i r̄imnap uŋham m̄idaiōl, hon aip uŋham m̄idpun a ḡi gas̄i n̄iŋmim kal̄ip ḡi aij ḡimim.

4 Ber m̄ihau udmil, ḡi aij ḡipil. Kal̄ip ber m̄ihau ḡi naij gagōl. Pen ber m̄ihau udmil, hainō n̄ibi si b̄i si ḡinabil gau abe, b̄i praj n̄ibi praj n̄ibi si b̄i si ḡinabōl gau abe, God kal̄ip manō kub yab̄i hagnab. *

5 Nan hon udpun gau pro ḡōp a ḡimim, uŋpō k̄iŋno k̄ibap gol man̄i nan gau gas̄i kub u n̄iŋagimim. Nan pro hon m̄id̄ōp u mel m̄id̄ōp a ḡimim gas̄i u n̄iŋmim. God haga, “Kalōp arō gagnabin; kale aip p̄ōr p̄ōr n̄ōp m̄ideinabin,” a ga. *

6 An̄ib u, gas̄i halō m̄idun hagun, “B̄i Kub ȳip abad m̄id̄ōp rō, p̄iŋiŋ gagnabin.

N̄ibi b̄i r̄imnap ȳip ḡi naij ḡōl rō lagōp,” a gun. *

7 B̄i kub kalōp God Manō aij haglō n̄iŋbe u gas̄i n̄iŋōl ḡi m̄idaimim. Kale God n̄ip n̄iŋ ud̄ōm, manō n̄ipe hagōp rō ḡilō arō umla u gas̄i n̄iŋōl ḡi m̄idmim, an̄ig unbō rō n̄ōp ḡōl ḡi m̄idaimim. *

8 J̄isas Krai n̄ōd m̄idm̄id̄ōp rō, uri an̄ib unbō rō n̄ōp m̄id̄ōp; pen uri m̄id̄ōp rō,

* 12:18: Eks 19:16-20; Dud 4:11-12 * 12:19: Eks 20:18-21; Dud 5:22-27 * 12:20: Eks 19:12-13 * 12:21: Dud 9:19
 * 12:24: Hib 8:6; Jen 4:10 * 12:25: Hib 2:1-3; 10:26-29 * 12:26: Hag 2:6 * 12:29: Dud 4:24; 9:3 * 13:2: Ro 12:13; Jen 18:1-8; 19:1-3 * 13:4: Ep 5:5 * 13:5: Dud 31:6,8; Jos 1:5 * 13:6: Sam 118:6 * 13:7: 1Ko 4:16

hainö pör pör nöp anib unbö rö nöp m+ideinab.

9 N+ibi bi r+imnap kalöp manö piral ke ke hagaiöl u, udagmim. God kalöp mög n+ijöm, ud aij göm, abad m+id aij göp u nöp gasi n+ijmim, m+idmagö aij kale dan p+döj udmim, gasi halö m+idaimim. Pen nan n+ijeb lo gau gasi ap n+ijagmim. N+ibi bi nan n+ijeb lo gau hain göm m+id aij gagnaböl. *

10 God n+ip nan sabe gep bi gau, God sabe gep ram u m+idöm, nan pak b+id adö au God n+ip sabe g+ipal gau, nan b+id hon adö m+idöp u n+ijöl rö lagöp.

11 God n+ip nan sabe gep bi gau kaj kau kaj meme paköm hagape u dam God n+ip nan sabe gep bi kub yab+il u n+ip n+ilö, n+ipe pen n+ibi bi nan si nan naj g+m+idal a göm, God n+ip sabe g+in+ig, dam Ram Raul M+igan U+ Ke Yab+il u hon göp. N+ime u pen dam, m+idpal höj adö au laulö böj nöp in hab+k lugöp. *

12 An+ib u rö, Jisas n+ibi bi nan si nan naj g+ipal gac an+ibu hagape yad ke lik gi yunam a göm, daun kub Jerusalem a+jöj höj adö au amöm, ilön kub udöm, hagape lugö uma. *

13 An+ib u, n+ip hain gun, n+ibi bi y+ihar+ij gau g+ilö aröp adö u arö gun, höj adö u arno, n+ip hag jula rö han+ip u rö nöp hag juöl. *

14 N+hön g+in+ig: m+inöj naböj adö il i pör pör m+idaiun ka ap m+idagöp u pen hainö ram m+inöj kumi kabö adö laj au amun pör pör m+idaiun a gun abad m+idpun. *

15 An+ib u, hon pör pör nöp Jisas Bi Kub hon a gun hib n+ipe hagno adö arn+m. An+ig g+ino, God amgö ilö n+ipe nan sabe gep aij rö linab. *

16 N+ibi bi r+imnap gau kal+ip ud aij gun gi aij gun, nan hon r+imnap kal+ip n+ime li ün. An+ig g+ino, God n+ijöm nan sabe gep aij rö lö, n+in+il linab. *

17 Bi kub kalöp abad m+idpal gau, manö kale udmim, hagnaböl rö g+mim. God wög g+ipun u, God n+ijö aij g+n+m a göm gasi u n+ijöl gi kalöp pör nöp n+ij aij göm abad m+id aij g+ipal. An+ib u, kale nan n+hön g+mim a g+inaböl u, u rö nöp g+mim. An+ig geinabim u, aij gö n+ijöl gi wög kale g+inaböl. Pen hagnaböl rö gagnabim u, wög g+in+ig g+inaböl u g+inaböl u pen aij gö n+ijöl gi gagnaböl. An+ig g+ilö, kalöp abad m+id aij göl rö lagnab. *

God n+ip sabe g+ipe, n+ipe han+ip abad m+idain+m

18 Pen God n+ip sabe g+ipe, n+ipe han+ip abad m+idain+m. Hon gasi m+höp wasö, gasi a+n nöp n+ijun, nan n+hön g+inabun,

God Manö hagöp rö nöp göl gi m+idaiun a gi gasi u nöp n+ijbun. *

19 Yad nan kub ap klö gem kalöp hag n+ijabin: God n+ip sabe g+ipe, n+ipe gö, m+idpim u y+ij+id n+inam.

20-21 God manö aij pör pör m+idep u, Bi Kub Hon Jisas hagape n+ipe lugö uma manö aij an+ibu m+idep nöp m+idöp. Hagape n+ipe lugö umö God gö n+ipe urak Sipsip Mukep Bi Kub Yab+il m+idöp. God n+ibi bi ud aij gö agam+ij m+id aij g+inaböl u, kalöp u rö nöp nan aij n+ö, nan n+hön n+hön God g+mim a g+inab u, g+inabim. Pen Jisas Krais m+idmagö aij hon dan m+idöm, God n+ipe han+ip n+ibi bi aigale n+ibi bi rö m+ideinabun a g+inab u, Jisas Krais han+ip gö an+ib unbö rö nöp l+inabun. An+ib u, Jisas Krais hib n+ipe pör pör nöp hagno adö arn+m. An+ib unbö rö aij. *

Manö naböj r+imnap

22 Pen a+n mam bi. Köp utep kal+i kl+in r+ikpin an+ibi, manö hagabin u n+ij aij g+mim udmim.

23 Mam hon Dimodi n+ip nag+i l+ila u, m+in+il höj auöp. Söl aueinab u, aip n+inabul.

24 Bi kub kale gau abe, God n+ibi bi n+ipe gau abe, kalöp magöjhalö "M+idpim?" a gabun. Krais n+ibi bi n+ipe ram m+inöj Idali n+ibö gau kalöp "M+idpim?" a gaböl.

25 God kalöp magöjhalö mög n+ijöm ud aij göm abad m+idan.

* 13:9: Ro 14:17 * 13:11: Lep 16:27 * 13:12: Jon 19:17 * 13:13: Hib 12:2 * 13:14: Hib 11:10,16; 12:22 * 13:15: Sam 50:14,23 * 13:16: Plp 4:18 * 13:17: 1De 5:12 * 13:18: Ap 24:16; 2Ko 1:12 * 13:20-21: Jer 32:40; Esi 37:26; 1Pi 2:25

Jems Jems köp kali kliš rika

¹Yad Jems. God, Bî Kub Jisas Krais, kalîp apil mîhau wög gî ñabin. Kalöp nîbi bî Jisas Krais manö aij nîpe u nîj udmim, ju am ram mîñöh ke gau gau mîdpim gau, köp anîbi kali kliš rîkem, “Kale mîdpim?” a gabin. *

Marö nîhön nîhön aunab, kale gasî iru nîjagmim

²Añ mam bî. Marö nîhön nîhön aunab, gasî iru nîjagmim; mîñ mîñ göl gî nöp mîdaimim. *

³Kale nîjbm, marö auö bîslam mîdeinabim u, kale Jisas Krais nîp cig aij gî nabim. Anîb u, hainö marö nîhön nîhön kalöp aunab, kale pîñîj gagmim, Jisas Krais nîp nîj ud pîdöh gîmim, nîp cig aij gîmim. *

⁴Utham mîdmim, Jisas Krais nîp cig aij göl gî nöp mîdmim, gî dammim me, kale nîbi bî klö, nîbi bî aij, nîbi bî asîj mîdagöp, mîdeinabim.

⁵Pen kale nîbi bî rîmnap, hon nîhön nîhön gîno aij arnab, a gî nabim u, God bî hanîp ud aij yabî göp u nîp hag nîjbe, nîpe kalöp gasî aij kabö göl u ñ nab. God nîp hag nîjeinabim u, yîp nîhön gîñg anîg hag nîjbm, a göm, hagagnab. *

⁶Pen God nîp hag nîjñg, gasî añ nöp nîjmim hag nîjmim. Pen hanîp nîjnab aka nîjagnab, a gîmim, gasî mîhöp nîjmim hag nîjagmim. Pen kale gasî mîhöp nîjmim hag nîjnabim u, yîgön apöm, ñîg solwara ralöm ud dan i göp rö u gî nabim.

⁷⁻⁸Nîbi bî anîb gau rö, gasî ap ap nîjöl gî gîlö aröp u me, Bî Kub nîp hag nîjnaböl u, nan ap kalîp ñagnab.

Nîbi bî nan mîdagöp gau; nîbi bî nan iru mîdöp gau

⁹Krais nîbi bî añ mam mög gep rö gau, God amgö ilö nîpe yad hib mîdöp, yad ñî pai nîpe mîdpin, a göm, mîñ mîñ gî nab;

¹⁰pen añ mam nan iru mîdöp gau, God amgö ilö nîpe yad añ mam nan mîdagöp gau rö adîp adîp mîdpin, a göm, mîñ mîñ gî nab. Nîhön gîñg: nan aij nîpe u mab pîpîl rö yîjîd hir gî nab. *

¹¹Sîdö u lîm göm, mab pîpîl aij aij anîbu kal nîjö, mîlep göm lugöp. Nîbi bî nan iru mîdöp gau, wög kale gî dam arlö nîjöl gî, kalîp unbö rö nöp gî nab. Kale unbö rö nöp ur gî naböl.

Nîbi bî marö auö, God nîp arö gagpal

¹²Pen nîbi bî marö auö, God nîp arö gagöm, cig aij göl gî nöp mîdeinaböl gau, usajîl bad pör pör mîdep u udnabun a göm, mîñ mîñ gî naböl. Nîbi bî God nîp mîdmagö lîbal gau, God kalîp usajîl bad pör pör mîdep u rol ñ nab. Nîpe manö klö hagöm anîg haga.

¹³Nîbi bî, gî najj gun, a göm gasî u auö, God gasî ñö anîg gun a gî gasî nîjbun, hagagöl. God, nan si nan najj gî nam, a gî gasî nîjagnab rö, nîbi bî rîmnap kalîp gasî anîbu rö ñagnab.

¹⁴Pen gasî najj kale ke nîjbal adö u, kalîp îp gî ud arö, nan si nan najj gun a gî gasî nîjnaböl.

¹⁵Gasî nîjnaböl anîbu, nan yîj rö yîmlö, ranöm kîdî am pîdöh gî nab rö u, nan si nan najj gî naböl. Pen nan si nan najj gî naböl anîbu, böj nöp mîd pîdöh gö, umnaböl.

¹⁶Pen añ mam aij yad gau. Manö piral hagaiöl u, nîjagmim.

¹⁷Nan aij nîhön nîhön kabö rö udpun gau, ke gau nîbö auö udagpun. Bapi sîdö, rakîñ, gapî mailö ñîmîdöp gau gî la u nöp, hanîp adö gîlan nîbö ñöb. Nîpe nagî adö ap gî damöm, nan ana rö ado göm, nagî adö ap ke gagnab.

¹⁸Gasî nîpe ke nîjöm gö, hon manö nîjö nîpe u nîj udun, kamîj gîsön nîbö udun, ñî pai nîpe ke lun, nan magö nöd nîbö mîñ mîñ göl gî ralmîdal rö mîdpun. *

God Manö u nîj aij gîmim, hagab rö nöp gîmim

¹⁹Añ mam aij yad gau nîjm! Nîbi bî kalöp manö hagaiöl u, yîjîd nîjmim; pen manö yîjîd hagagmim; nîbi bî gau kalîp yîjîd mulu kal nîjagmim.

²⁰Nîbi bî mulu kal nîjnaböl u, God kale gî aij göm, mîd aij gîlan, a gî gasî nîjöh rö gagnaböl. *

²¹Anîb u, gasî najj nîjmim, nan si nan najj gîpim u, nîhön gîñg anîg gîpun, a gîmim, nan gac göp anîbu böj nöp arö gîmim, God mîdmagö an kale dan manö nîpe yîmög u, ud aij gîmim. Manö anîbu kalöp ud asîk yunab. *

²²God Manö anîbu rîmîd u nöp apdi nîjmim, hadö nîjbun, a gîmim hagagmim. Anîg geinabim u, kalöp ke manö pîr alnabim. God Manö nîjmim, hagöp rö gîmim me, nîjbun, a gîmim. *

²³Pen nîbi bî God Manö nîjöm, hagöp rö gagpal gau, añañ mulu adîj lî nîjbal u rö gîpal.

* 1:1: Mad 13:55; Gal 1:19; Ap 15:23; 1Pi 1:1 * 1:2: Ro 5:3-5 * 1:3: 1Pi 1:7 * 1:5: Pro 2:3-6 * 1:10: Ais 40:6-7 * 1:18: Jon 1:13 * 1:20: Ekl 7:9 * 1:21: Kol 3:8; 1Pi 2:1 * 1:22: Mad 7:26; Ro 2:13

24 Añañ li nñjöm, mulu adñj kale nñhön rö mïdöp, a göm, nñj aij gïpal u pen arö göm amöm, yñjd nöp hauñ göm, aige gö rö mïdajip nñjbun, a göm, nñjagpal.

25 Pen God Manö aij nñbi bñ ud kamñj yuöp manö aij u nñj aij göm, hauñ gagöm, nñjöl gñ nöp gñlö arnab nñbi bñ gau, God kalip abad mïdö, nñhön nñhön gñnaböl u ar aij gñnab. Nñbi bñ anñb gau kale God Manö aij u nñj aij göm, hagöp rö nöp gñ mïdpal. *

26 Pen nñbi bñ, God nñp wög gñ aij gun, a göm, añab kale ke nñj aij gagnaböl gau, kale dui göm, kalip ke manö pir albal. Kale wög nñhön gñpal u, magöñhalö nan yñharñj rö löp. *

27 Ññ pai, nñme nap umla uñham mïdpal gau abe, nñbi kanñ mög gep rö gau abe, kalip ud aij gñmim. Pen nñbi bñ mñnön naböñ il i gasñ najj nñjbal gau aip magum gñmim, asñj kale anñbu uñ gaggum. Anñg geinabim, God nñpe nñjöm, kale nñbi bñ asñj mïdagöp yad wög gñ aij yabñ gñpim a gñnab.

2

Nñbi bñ gau nñbi bñ aij, nñbi bñ gau nñbi bñ najj, a gñmim hagagmim

1 Añ mam bñ. Kale Bñ Kub hon Jisas Kraiss, Bñ aij yabñ unbö ke nñp nñj udpim rö, nñbi bñ gau nñjmim, nñme ke ke lñmim, bñ u bñ kub, bñ u bñ mñgan gau, a gñmim, hagagmim. *

2-4 Kale God nñp sabe gññg ap magum gñnabim. Pen bñ nan iru mïdöp bñ ap, wañj aij aij löm, riñ gol ññmagö nñpe löm aueinab u, kale bñ anñbu nñjmim hagnabim, “Ne am pom adö aij aij gau asñk,” a gñnabim. Pen bñ mög gep rö ap, wañj najj löm aueinab u, kale bñ anñbu nñjmim hagnabim, “Ne goñ gau urak mïd,” aka “Ne mñnön ma il yad aui asñk mïd,” a gñnabim. Pen anñg geinabim u, kabö rö gagnab. Kale ke gasñ najj nñjmim, nñpe bñ kub, nñpe bñ mñgan gau, a gñmim, anñg gñnabim.

5 Pen añ mam aij yad gau nñjm! Nñbi bñ mñnön naböñ il i, nñbi bñ mög gep rñmnap nñjöm, nñbi bñ au kale nñbi bñ mñgan gau, a gñmïdal. Pen God nñpe nñbi bñ mög gep gau kalip anñg gagöp. God nñpe kalip ud aij göm, gasñ aij ñö, kale God nñp nñj udöm cñg aij göm, ana kale anñ danñ nñbi bñ gep yabñ nñpe gau mïdlö nñjöl gñ, nñpe pör pör nöp Kiñ kale mñdeinab. Nñpe manö klö hagöm, nñbi bñ yñp mïdmagö lñbal gau kalip anñg gñnabin, a ga. *

6-7 Kale pen nñbi bñ mög gep rö gau kalip hagpe, “Ne goñ gau urak mïd,” aka “Ne

mñnön ma il yad aui asñk mïd,” a geinabim u, nñpe nable gö nñjöl gñ asñknab. Nñbi bñ nan iru mïdöp gau nöp, Bñ Kub aij kalöp udöp u nñp hag juöm, kalöp hag pro göm, dam manö kub hagpal.

8 Pen God Manö u kalñ kliñ rñköm hagla, “Ne ke mïdmagö lñban rö, nñbi bñ gau kalip unbö rö nöp mïdmagö lñmön,” a gñla. God lo manö kub yabñ haga u rö geinabim u, kale gñ aij yabñ gñnabim. *

9 Pen wañj nan gau rol gñpal rö nñjmim, nñbi bñ nñme lñnabim u, God lo manö anñbu rñb jumim, nan si nan najj gñnabim. *

10 Nñhön gññg: God lo manö nñpe gau magöñhalö nñj dammim, pen lo manö aññ ap nöp rñb junabim u, God lo manö magöñhalö rñb junabim rö lñnab. *

11 God nñpe lo manö hagöm, “Nñbi si bñ si gaggmim,” a göm, “Wip al pakaggmim,” a göm, haga. Anñb u, kale nñbi si bñ si gagnabim, pen wip al paknabim u, kale God lo manö u rñb junabim. *

12 Anñb u, manö hagnñg aka nñhön nñhön gññg, gasñ ap nñjmim haggmim, “God Manö nñbi bñ ud kamñj yuöp manö aij anñbu nöp nñjöm, hanñp manö kub hagnab,” a gñmim gasñ u nñjmim. *

13 Nñbi bñ kale nñbi bñ rñmnap gau mög nñjagnaböl gau, God kalip manö kub hagöm, kalip u rö nöp mög nñjagnab. Pen nñbi bñ, nñbi bñ gau mög nñjnaböl gau, God kalip u rö nöp mög nñjöm, manö kub hagagnab. *

Manö nöp hagagmim; God manö hagöp rö gñmim

14 Añ mam bñ. Nñbi bñ rñmnap, God nñp nñj udpun, a gñpal u pen God hagöp rö gagpal. Manö nöp hagöm, God hagöp rö gagnaböl u, God kalip pen ud kamñj yuagnab.

15-16 Añ mam rñmnap wañj mïdagöm, nan magö mïdagöm gñnab gau nñjmim, pen wañj nan magö rñmnap dam ñöl gñ wasö, yñharñj, “Amñm mïd aij gñmim,” a gñnabim u, gñ aij gagnabim. *

17 Anñb u, kale God nñp nñj udnabim pen God Manö nñpe hagöp rö gagnabim u, nñj udep kale u nan yñharñj rö lñnab.

18 Kale rñmnap hagnabim, “Nñbi bñ rñmnap God nñp nñj udpal; pen nñbi bñ rñmnap God Manö hagöp rö göm, nñbi bñ gau gñ aij gñpal. Anñb u, manö mïdagöp,” a gñnabim. Pen manö hagnabim anñbu, kalöp pen hag nñjnabin, “Nñbi bñ God nñp nñj nöp nñj udeinaböl u, kale aigöl göm nñbi bñ gau kalip gñ aij gagnaböl? Yad God

* 1:25: Ro 8:2; Jem 2:12 * 1:26: Sam 141:3 * 2:1: Ap 10:34; Jem 2:9 * 2:5: 1Ko 1:26-28 * 2:8: Mad 19:19; Gal 5:14 * 2:9: Dud 1:17 * 2:10: Mad 5:19 * 2:11: Eks 20:13-14; Ro 13:9 * 2:12: Gal 6:2; Jem 1:25; 1Pi 2:16 * 2:13: Mad 5:7; 18:32-35 * 2:15-16: 1Jn 3:17

nɪp nɪŋ uɔpin u me, nɪpe hagɔp rɔ nɪŋ aij gem, nɪbi bɪ gau kalɪp gɪ nɪbɪn,” a gɪnabɪn.

¹⁹ Kale God aɪnɪ nɔp mɪdɔp, a gɪmɪm, gasɪ nɪŋbɪm u aij gɪpɪm. Pen kɪjaki gau u rɔ nɔp, gasɪ adɔ anɪbu nɔp nɪŋɔm, pɪnɪŋ gɔm gɪl gɪl gɪpɪl.

²⁰ Kale nɪbi bɪ hauɪ rɔ! Kale, “God nɪp nɪŋ uɔpun,” a gɪpɪm u pen nɪpe hagɔp rɔ gagpɪm. Anɪg gɪpɪm u, God nɪp nɪŋ uɔpun, a gɪpɪm u nan yɪharɪŋ rɔ lɔp. Manɔ hagabɪn anɪbɪ hadɔ nɪŋbɪm aka yad manɔ rɪmnap halɔ kalɔp hagnam nɪŋmɪm?

²¹ Kale nɪŋbɪm, bac hon Ebraham nɪ nɪpe Aɪsak nɪp God nɪp pak sabe gɪ nɪnɪg geɪa, God nɪŋɔm, Ebraham nɪpe bɪ aij, a ga. *

²² Anɪb u, Ebraham God nɪp nɪŋ uɔda u me, God nɪp bɪ aij hagaga; Ebraham nɪpe God nɪp nɪŋ uɔda u abe, God haga rɔ nɔp ga u abe, God nan anɪb mɪhau nɪŋɔm haga, Ebraham nɪpe bɪ aij, a ga. *

²³ Nɪn nɔd anɪbu me, God Manɔ adɪŋ ap kalɪ klɪn rɪkɔm kale hadɔ nɪŋla, manɔ kalɪ klɪn rɪkla anɪbu, manɔ nɪŋɔ kalɪ klɪn rɪkla: “Ebraham God manɔ nɪpe nɪŋ uɔda u me, God Ebraham nɪpe bɪ kamɪŋ aij, a ga.” Ebraham ga anɪbu, God Ebraham nɪp, bɪ nɪŋeb yad, a ga. *

²⁴ Anɪb u kale nɪŋbɪm, kale God nɪp nɪŋ uɔdnabɪm u nɔp, God kalɔp, nɪbi bɪ aij yad, a gagnab. Kale God nɪp nɪŋ uɔdmɪm, nɪpe hagɔp rɔ gɪnabɪm u me, God kalɔp nɪbi bɪ aij yad, a gɪnab.

²⁵ Anɪb u rɔ nɔp, nɪbi Rehap ga. Nɪpe bɪ sɪ uɔdep nɪbi mɪdmɪdɔp u pen bɪ Isrel mɪhɔp ram mɪnɔŋ nɪpe u agamɪ sɪ nɪŋnɪg aueɪlɔ, Rehap kalɪp mɪhɔŋ ram nɪpe uɔdɔm gau pɪ gɔm, hainɔ adan ke nɪbɔ ap hag yuɔ, kale pɪnɪŋ gɪ ammil, ram kale adɔ gɪ arlɔ. Rehap ga rɔ nɪŋɔm, God Rehap nɪp nɪbi kamɪŋ aij a ga. *

²⁶ Pen nɪbi bɪ haɪ romanɪ nɔp mɪdɔm, ana halɔ mɪdagpal u, kale kamɪŋ mɪdep magɔ u mɪdagɔp. Anɪb u rɔ, nɪbi bɪ God nɪp nɪŋ uɔpun, a gɪpɪl u pen God Manɔ hagɔp adɔ u gappal gau, kale u rɔ nɔp kamɪŋ mɪdep magɔ u mɪdagɔp.

3

Aɪab hon nɪŋ aij gun

¹ Aɪn mam aij yad. Kale iru nɔp manɔ hag nɪeb bɪ mɪdaiun, a gɪmɪm, nɪŋagmɪm. Nɪhɔn gɪnɪg: hon manɔ hag nɪeb bɪ gau, manɔ kub klɔ rɔ nɪŋnabun.

² Hon magɔŋhalɔ kabɔ rɔ gagɔp adɔ u ke ke iru nɔp gɪpun. Pen nɪbi bɪ aɪab kale abad mɪd aij gɔm, manɔ kabɔ rɔ gɪnab.

adɔ u nɔp hagnabɔl gau, haɪ romanɪ kale magɔŋhalɔ nɪŋ aij gɔl rɔ lɪnab.

³ Kaj hos u kaj kub yabɪt u pen nan ain pro ap nagɪ u halɔ adɪkɔm, uɔ meg mɪgan u lɔm, arnɪg gɪpɪl lau adɔ tɪp gɪlɔ arbal.

⁴ Nɪg magɪb kub gau u rɔ nɔp, yɪgɔn apɔm nan kub anɪbu dam yɪharɪŋ gau arɔp u pen, bɪ kapden gau sɪdɪa pro u uɔdɔm, arnɪg gɪpɪl lau adɔ uɔd kabɔ rɔ gajɔl arɔp.

⁵ Aɪab hon u rɔ nɔp nan pro yabɪt u pen manɔ hagno iru nɔp lɔp. Kale nɪŋbɪm, be kub yabɪt aŋ u, pro bad ap hapɔ nɪlɔ, in damɔm magɔŋhalɔ innɪm rɔ lɔp.

⁶ Aɪab mab mɪtɪŋ rɔ mɪdɔp. Haɪ romanɪ nabɔŋ hon u, naj anɪbu rɔ ap halɔ mɪdagɔp; aɪab u nɔp gɔ, haɪ romanɪ hon magɔŋhalɔ gac gɪnab. Aɪab u nɔp gɔ, arep auep hanɪp u magɔŋhalɔ gɪ naj gɪnab. Pen mab mɪtɪŋ anɪbu, ram mɪnɔŋ Hel u nɪbɔ apɔm me, aɪab u anɪg gɔp. *

⁷ Wal yaur, hainɔ sara, nan be gau mɪdɔp gau abe, nan nɪg solwara gau mɪdɔp gau abe, damɔm muklɔ, gasɪ nɪŋɔm, nap kale hagnab rɔ gɪnabɔl. Kale wal yaur nan gau damɔm mukɔm anɪg gɪpɪl u pen

⁸ Aɪab hon u hagno, gasɪ nɪŋnɪm rɔ lagɔp. Aɪab pɔr pɔr nan sɪ nan naj nɪhɔn gɪnam, a gɪ gasɪ nɪŋɔm, nɪg asɪ nɪbi bɪ al pak lep u ajmanɪ rau mɪdɔp. *

⁹ Aɪab hon u, Bɪ Kub Bapɪ hon u hib nɪpe hagno adɔ arnab, pen nɪbi bɪ God nɪpe ke rɔ gɪ la gau, nan naj apɔm kalɪp paknɪm, a gɪnabun.

¹⁰ Anɪg gɔl, aɪab aɪn anɪbu nɔp, manɔ aij abe hagun, manɔ naj abe hagun, gɪpun. Aɪn mam bɪ. Nɪhɔn gɪnɪg anɪg gɪpun? U aij gagɔp.

¹¹ Nɪg ilam aɪn ap juɔm, nɪg aij rɪmnap, nɪg naj rɪmnap auagɔp.

¹² Aɪn mam bɪ. Mab u, nagɪ magɔ pɪlagɪnab. Pen dɔ ajɔŋ u, nɪg kamɪŋ aij lagnab.

Mulu lugɔ, asɪk ke ke lagmɪm

¹³ Kale gasɪ nɪŋ aij gɪpɪm akan Gasɪ nɪŋ aij gɪpɪn, a gɪnabɔn u, ne nɪŋ aij gɪmɔn, hib ne ke hagɔ adɔ aragnɪm. God nɪp aij gɪnɪm adɔ u nɔp gɪmɔn. Ne anɪg gɪnabɔn u me, gasɪ nɪŋ aij gɪpɪn, a gɪmɔn, hagnabɔn.

¹⁴ Pen gasɪ aŋ ne yan, nan aij kale yad ke uɔdam, a gasɪ nɪŋnabɔn u, aka yad nɔp bɪ kub mɪdeɪnam, a gasɪ nɪŋnabɔn u, yad gasɪ nɪŋ aij gɪpɪn, a gɪmɔn, hagagmɔn. Anɪg hagnabɔn u, manɔ pɪral hagnabɔn; manɔ nɪŋɔ u palu gɪnabɔn.

¹⁵ Nɪbi bɪ gasɪ nɪŋ aij gɪpun a gɪpal pen nan naj anɪb rɔ gɪpal gau, God gasɪ aij nɪb adɔ u nɪŋagpal; nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ ɪl

* 2:18: Gal 5:6 * 2:21: Jen 22:9-12 * 2:22: Hib 11:17-18 * 2:23: Jen 15:6; 2Kr 20:7; Ais 41:8 * 2:25: Jos 2:1-21; Hib 11:31 * 3:6: Mad 12:36-37; 15:11,18-19 * 3:8: Ro 3:13

i nɨŋbal rō nōp nɨŋbal. Gasɨ kale u God Ana nɨpe ɨŋagōp; Seden nɨpe nōp ɨñōb.

¹⁶ Pen nɨbi bɨ, nan aij gau yad ke udnam, a gasɨ nɨŋnabōl gau, aka yad nōp bɨ kub mɨdeinam, a gasɨ nɨŋnabōl gau, kale pōr pōr pen pen gōl gɨ, nan si nan naij adō u nōp gɨlō arnab.

¹⁷ Pen nɨbi bɨ God gasɨ aij ɨñōb rō nɨŋbal gau, mɨdmagō aŋ kale dan nan si nan naij gac anɨbu mɨdagōp. Nɨbi bɨ kauaɨ mauaɨ rō mɨdpal gau aip manō hagōm, kale jɨm ɨɨmim mɨd aij gɨmim, a gɨpal. Kale nɨbi bɨ gau kalɨp hag wɨhai udōm, ud aij gɨpal. Kale nɨbi bɨ gau mɨdmagō yabɨ lōm, mōg nɨŋōm, ud aij gōm, kalɨp aij adō u nōp gɨpal. Kale bɨ aij u aip hagnabin, bɨ naij u aip hagagnabin, a gōm, gasɨ u nɨŋagpal. Manō piral hagagpal.

¹⁸ Nɨbi bɨ kauaɨ mauaɨ rō mɨdpal gau aip manō hagōm, kale jɨm ɨɨmim mɨd aij gɨmim, a gɨlō, kale manō anɨbu nɨŋōm jɨm ɨñōl mɨdeinabōl u, nan yɨŋ yɨmbal anɨbu nan aij pɨlnab. *

4

God nɨp cɨg aij gɨmim

¹ Pōr pōr mulu lugō pen pen gɨpim u, gasɨ naij aŋ kale dan pen pen gōm, haɨ roman kale ud ɨɨp gɨnɨg gab u me, anɨg gɨpim. *

² Nan aij udnɨg nɨŋbim gau udagim, kal yabɨɨ jumim, nɨbi bɨ al pak lun a gɨmim gɨpim. Nan aij gau udagmim rō lō, pen pen hagnim, pen pen gun a gɨmim nɨŋbim. God nɨp hag nɨŋbep, udbep. Pen nɨp hag nɨŋagpim.

³ Pen God nɨp hag nɨŋbim ɨɨn u, gasɨ nɨŋ aij gɨmim hag nɨŋagpim. Hanɨp ke aij gan, a gɨmim, haɨ roman hon ke aij gan, a gɨmim, hag nɨŋbim u me, hag nɨŋbim rō gagōp.

⁴ Kale bɨ si udep nɨbi rō mɨdpim! Nɨŋim! Nɨbi bɨ gasɨ kale nan mɨnōŋ nabōŋ ɨɨ i lau adō nōp arōp gau, God nɨp mulu lugō, nan anɨb gau nōp gasɨ nɨŋbal. Anɨb u, kale nan mɨnōŋ nabōŋ ɨɨ i mɨdōp nan gau mɨdmagō ɨnabim u, kale God kauaɨ mauaɨ nɨpe mɨdeinabim. *

⁵ Adō anɨbu God Manō kalɨ klɨɨ rɨkōm hagla, “God Ana hanɨp aŋ dan la u, hon nan mɨnōŋ nabōŋ ɨɨ i mɨdōp nan gau mɨdmagō lagnabun, a gōm, gasɨ nɨŋōl gɨ mɨdōp,” a gɨla. Pen God Manō adɨŋ anɨbu nɨŋbe, yɨharɨŋ rō lōp ar?

⁶ Pen nɨpe hanɨp mōg nɨŋōm, ud aij gōm, abad mɨd aij yabɨɨ gōp. Adō anɨbu nōp, God Manō u kalɨ klɨɨ rɨkōm hagla, “Nɨbi bɨ ke nōp mɨdun, mɨd aij gɨpun, a gɨpal gau,

God kalɨp manō klō rō hagōp; pen nɨbi bɨ hib kale ke haglō adō aragnab gau, nɨpe mōg nɨŋōm, ud aij gōm, abad mɨd aij gōp,” a gɨla. *

⁷ Anɨb u, God nɨp bōŋ lau mɨdmim, nɨpe hagōp rō nōp gɨmim. Seden nɨp wasō gɨnabim me, kalōp arɨk arnab. *

⁸ God nɨp cɨg aij gɨpe, nɨpe kalōp cɨg aij gɨnab. Kale nɨbi bɨ nan si nan naij gɨpim gau, nɨbi bɨ aij mɨdaiun, a gɨmim, ɨɨmagō kale gac gōp u ɨŋg lɨ yu aij gɨmim. Pen kale God nɨp hain gɨpun, a gɨmim, piral hagnim gau, gasɨ mɨhōp nɨŋbim u arō gɨmim, gasɨ aij aɨɨ nōp nɨŋmim, God nɨp nōp cɨg aij gōl gɨ mɨdaimim. *

⁹ Mɨhōl gɨpim u arō gɨmim, mōg gō nɨŋōl gɨ mɨtōŋ gōl gɨ mɨdaimim.

¹⁰ Bɨ Kub nɨŋ mɨdōp rō, hon nɨbi bɨ hib mɨdagōp, a gɨmim, nɨp sabe gɨnabim me, nɨpe hib kale gō adō lan arnab. *

¹¹ Aɨ mam bɨ. Aɨ mam rɨmnap, kale nɨhōn gɨnɨg anɨg gɨpal, a gɨmim, kalɨp hag dap lugagmim. Nɨbi bɨ aɨ mam hag dap lugpal gau, God lo manō nɨpe u abe hag dap lugpal. Anɨg gɨmim, nɨbi bɨ God lo manō hain gɨpal rō mɨdageinabim; nɨbi bɨ God lo manō aij mɨdōp aka nɨhōn rō mɨdōp, a gōm, gasɨ ulhai nɨŋbal gau rō mɨdeinabim.

¹² Pen God nɨpe nōp lo manō hag la. Nɨpe nōp lo manō nɨŋōm, nɨbi bɨ manō kub nɨŋnab. Nɨpe nōp hanɨp ud kamɨŋ yunab aka al pak ɨnab. Anɨb u, kale nɨhōn gɨnɨg, “Nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ aij, nɨbi bɨ gau nɨbi bɨ naij,” a gɨmim hagabim? Kale anɨg gagmim. *

Hib kale ke hagpe adō aragnɨm

¹³ Pen nɨŋim! Kale rɨmnap hagnim, mɨɨi aka rol rō, daun kub ap amun, anɨb gau mɨ aɨɨ ap wōg bisnis gun, mani kub udun, ado gɨ auun, a gɨpim. Pen nɨŋ aij gɨmim. *

¹⁴ Hainō nɨhōn nɨhōn gɨnab u nɨŋmim hagagpim. Mɨɨi kamɨŋ mɨdpun u pen kamɨŋ mɨdpun anɨbu, kumi yuō yuōp rō nōp gōp. Magō u mɨdōp, magō u agamɨŋ ur gō arōp. *

¹⁵ Gōp anɨbu rō, manō hagnim anɨbu arō gɨmim hagnim, “Bɨ Kub nɨp aij geinab u, hon kamɨŋ mɨdun, anɨg anɨg gɨnabun,” a gɨmim.

¹⁶ Pen bɨ kub nɨbi kub mɨdpun, a gɨmim, hib kale ke gɨpe adō arōp u, naij yabɨɨ gōp.

¹⁷ Unbō rō gep u aij, a gɨ gasɨ nɨŋbun u pen anɨg gagnabun u, nan si nan naij gɨnabun. *

* 3:18: Mad 5:9; Hib 12:11 * 4:1: Ro 7:23 * 4:4: Ro 8:7; 1Jn 2:15 * 4:6: Pro 3:34; 1Pi 5:5 * 4:7: Ep 6:12

* 4:8: Sek 1:3; Mal 3:7; Ais 1:16 * 4:10: Job 5:11; 1Pi 5:6 * 4:12: Ro 2:1; 14:4 * 4:13: Luk 12:18-20 * 4:14:

Pro 27:1; Sam 39:5,11 * 4:17: Luk 12:47

5

Nibi bi nan iru midöp gau

1 Kale nibi bi gep yabıt gau, manö hagnig gabın i nıjım! Marö kub udnıt gabım rö, mög gö mıtöj göl gi mıdaimım.

2 Uıpö kılno kibap mani nan aij kale iru mıdmıdöp gau hadö papıt gi hij gi lugöp. Waıtj aij iru nöp kale mıdmıdöp gau, gıse pro nıj nıj mıgan mıgan juöp. *

3 Gol silpa kale hij gi lugöp rö, kale nan si nan naij gıpım u nıj aij gınabım. Hañ romanj kale abe mab mıtıanj rö inöm hij gi lugnab. Nın hain u söł auab magö i, kale uıpö kılno kibap mani nan gau iru nöp ud gau pi gıpım.

4 Nıjım! Nibi bi wög naböj kale gıpal gau, kalıp pe ñagpe, kale uıtham mıdöm mıtöj gılö, Bı Kub klö ke yabıt u nıjöv. *

5 Kale mıtöj naböj adö il i mıdmım, wög waryö gagım yıharıj mıdmım, mıtı mıtı yabıt gi ajpım. Anıb u, kaj gau muk aij göm, mol gö pak nıjbal rö mıdpım u, magö mılö mıdageınabım. *

6 Nibi bi aij kalöp nan naij ap gagpal gau, kalıp pıral hagnım al pak lıbım.

Marö auainım, iru maru ji nıjagun, Bı Kub auab a gun nıp abad mıdaiun

7 Anıb u, aın mam bı. Marö auainım, iru maru ji nıjagun; Bı Kub auab, a gun, nıp abad mıdaiun. Nibi bi nan wög gi yımöm abad mıdlö nıjöl gi, möj lugö, yıj apranöm, magö aij pılnab. Kale u rö nöp Bı Kub nıp abad mıdaimım. *

8 Bı Kub aunab nın u yöp söł mıdöp, a gımım, gası halö abad mıdaimım. *

9 Pen aın mam bı. Aın mam rımnap kalıp hag juagmım. Kale aın mam hag jueınabım u, Bı Kub kalöp pen manö kub hagnab. Bı manö kub hagnab u söł au mıdöp; ılep magö u nöp aunab.

10 Aın mam bı. Bı God manö hagep hadame nöp mıdmıdal gau, Bı Kub manö nıpe haglö, kalıp gi naij gılö nıjöl gi, bıslam yabıt mıdmıdal u pen kale iru maru ji nıjagla. Kale agamıj mıd aij gıla. Kale u rö nöp adö anıbu nöp gımım.

11 Kale nıjbım, nıbi bı gi aij göm, iru maru gö ji nıjagla gau, kale urı mıtı mıtı göl gi mıd aij gıpal, a gıpun. Bı ne Job hadame nöp mıdmıdöp, aıud u nıjbım. Nıp marö kub auö, bıslam mıdeıa nın u, Bı Kub nıp gası nıjöl gi mıdöm, mıd dap arö nıjöl gi, Bı Kub Job nıp gi aij gö, hainö mıd aij ga. Nıhön gınıg: Bı Kub nıpe pör pör

nıbi bı mög yabıt nıjöm, ud aij yabıt göp. *

12 Pen aın mam bı. Nan kub yabıt u, God hib nıpe u yıharıj hagagmım. “God nıj mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. “Kumi kabö adö laj mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. “Mıtöj il i mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. “Nan gau nan rımnap mıdöp rö, nıjög hagabun,” a gımım, hagagmım. Yau, a gınabım u, “Yau” nöp, a gımım. Wasö, gınabım u, “Wasö” nöp gımım. Wasö u, manö kub udnabım. *

Sabe gımım

13 Kalöp nıbi bı rımnap marö gainım, kale Bı Kub nıp sabe gımım. Kale nıbi bı rımnap mıtı mıtı gınabım u, kımıp rımnap hagnım, Bı Kub hib nıpe hagpe adö aranj.

14 Kalöp nıbi bı rımnap nan gainım, Kraıs nıbi bı nıpe gau abad mıdpal bı kub gau hagpe apöm, sabe göm, Bı Kub hib hagöm, wel rımnap lı ñöl. *

15 Pen Bı Kub nıp nıj udöm sabe gınaböl u, Bı Kub nıpe gö, nan gınab anıbu kamıj lınab; nan si nan naij gıpal u, Bı Kub nıpe nıjöm arö gınab. *

16 Anıb u, nan si nan naij gıpım u, pen pen hag hıkmım, ne ke abe, aın mam gau abe, Bı Kub nıp sabe gıpe, nıpe gö kalöp kamıj lınım. Nıbi bı Bı Kub hagöp rö gıpal gau, nıp sabe gılö, Bı Kub nıpe klö nıpe göm, ke yabıt gınab.

17 Bı God manö hagep İlaija, bı yıharıj hon rö u pen möj alagnım, a göm, God nıp klö göm hag nıjög, mı mıhau nıganj rakın unbö kagoı jıj möj alaga. *

18 Hainö pen nıpe kauyanj God nıp hag nıjög, kumi kabö adö laj nıbö möj lugö, mıtöj naböj il i nan wög gau apranöm, nan magö pıla. *

19-20 Aın mam bı. Nıbi bı kale rımnap Kraıs manö nıjög u arö gılö, kalıp hag nı aij gıpe, kauyanj Kraıs nıp nıj udnaböl u aij. Anıg gımım me, nan si nan naij nıhön nıhön gıpal gau, God nıjöm arö gö, hainö umöm böj nöp umagnaböl. *

* 5:2: Mad 6:19 * 5:4: Dud 24:14-15 * 5:5: Luk 16:25 * 5:7: Dud 11:14; Jer 5:24 * 5:8: Ro 13:11-12; 1Pi 4:7 * 5:11: Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 * 5:12: Mad 5:34-37 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18 * 5:17: 1Ki 17:1; 18:1 * 5:18: 1Ki 18:42-45 * 5:19-20: Pro 10:12; Gal 6:1; 1Pi 4:8

1 Pida Pida köp nöd u kalı kliš rıka

¹ Yad Pida, bı Jisas Kraıs manö ud arep ap. Yad kalöp nıbi bı God hadame dagol gau nıbi bı nıpe ke hag la gau, köp i kalı kliš rıkabın.

Kale rımnap Podas mıdpım, rımnap Galesia mıdpım, rımnap Kapadosia mıdpım, rımnap Esia mıdpım, rımnap Bidinia mıdpım. Kale nıbi bı ram Mınöñ mılö gau nıbö rö mıdpım. Manö anıñ i kalı kliš rık yunö, ram Mınöñ ke ke mıdpım gau arö nıñnabım.

² Bapi Nöd hadame dagol gau kalöp gası nıñöm, nıbi bı yad mıdeınaböl, a ga. Anıñ u, God Ana nıpe u gö, kale nıbi bı nıpe mıdmım, Jisas Kraıs hagöp rö gıñabım nıñöm hagape nıpe nan sı nan naij gıpım gac u ĩk gı yunab.

Anıñ u, God apıl mıñhau kalöp mög nıñmıl, ud ajı gıñmıl, abad mıdlö, kale pör nöp agamıj mıdaimım. *

Mıd ajı gep hon u mıdöp God ram Mınöñ adö lañ au

³ Bı Kub hon Jisas Kraıs God nıpe nıñ ajı a gun! Jisas Kraıs Nap nıpe nıñ ajı a gun! Nıpe nöp hanıñ mög yabıñ nıñöm, Nıñ nıpe Jisas Kraıs nıñ yuö apöm umöm, kauyan uraka u me, nıñ pai nıpe yabıñ mıdun, nıpe aıp pör pör mıdeınabun, a gun, gası halö mıdpun.

⁴ God nıñ pai nıpe mıdpun rö, hanıñ ram Mınöñ ajı nıpe kumi kabö adö lañ au ud ajı gıñab. Mınöñ naböñ adö il i nan gau papıñ lı hıj gı lıgnab u pen God ram Mınöñ kumi kabö adö lañ au unbö gagnab. God nan ajı gau kalöp hag la nıñöm pör pör nöp mıd ajı yabıñ gıñab. Hanıñ hagöp rö, amun nıpe aıp pör pör nöp mıd ajı gıñabun. *

⁵ God nıpe kış yabıñ. Kale God nıñ nıñ udmım cıg ajı gıpe, nıpe kalöp abad mıd ajı göm, mıd damöm, nıñ hain u, kalöp dam ram Mınöñ ajı nıpe u ud arnab. *

⁶ Anıñ u, mıñ mıñ göl gı mıdaimım. Pen mıñı magö pro marap kalöp, nıbi bı Kraıs lau adö mıdpal, a göm, gı naij gılö uñham mıdnabım rö löp. *

⁷ Nıbi bı gol raubal gau laulö inö, magöñhalö gol nöp mıdöp aka nan naböñ naböñ halö mıdöp, a göm, nıñbal. Gol nan yıñarıñ rö u pen anıg gıpal. Pen God nıñ cıg gıpım aka cıg gıgım u nan kub yabıñ u me, marö auö uñham mıdeınabım anıbu, nıñ cıg ajı gıpım aka cıg ajı gıgım

u nıñnab. Pen marö auö, nıñ cıg ajı göl gı nöp mıdeınabım u, Jisas Kraıs ado gı aunab nıñ u, God nıpe kalöp, gı ajı yabıñ gıpım, a göm, ĩb kale gö adö lañ arö, kalöp wıñhai damöm, ram Mınöñ ajı nıpe ud arnab. *

⁸⁻⁹ Kale nöd Jisas Kraıs nıñ amgö nıñagpe u pen nıñ mıdmagö lıñbım. Kale urı u rö nöp nıñ amgö nıñagpım u pen nıñ nıñ udmım, mıñ mıñ yabıñ gıpım. Jisas Kraıs nıñ nıñ udpe, God nıpe ana kale pör nöp kamıñ mıdeınaböl, a göm, kalöp abadöl mıdöp. Anıñ u me, kale mıñ mıñ yabıñ gı mıdpım. Hon mıñ mıñ gep magö anıbu hagun, a gun, manö ulep gıñab. *

¹⁰⁻¹¹ Hadame nöp Kraıs Ana nıpe bı God manö hagep gau kalıp anıñ danı mıdöm gası ñö, kale Kraıs ilön nıñön nıñön udöm, hainö nan ajı yöl nıñön nıñön gıñab manö u hagöm kalı kliš rıka. Pen Kraıs ilön udöm umö, God kalöp mög nıñöm ud ajı gö, mıd ajı gıñabım manö hagla anıbu, kale ke nıñ ajı gagöm, hanıñ urı mıdpun hagöp aka nıbi bı hainö gau ke hagöp, a göm, kış göm ulñhai nıñöl gı mıdmıdal. *

¹² Pen Kraıs Ana nıpe gası ñö, God manö hagep bı gau nıñöm manö hageıla anıbu, God kalıp, a göm hagaga; kalöp mıñı mıdpım nıñ i nöp haga. Manö ajı hageıla anıbu me, God nıpe Ana Uñ kumi kabö adö lañ nıbö yuö apöm nıbi bı rımnap kalıp gası ñö, kale pen kalöp Jisas Kraıs manö ajı u haglö nıñbım. God gö kale urı nan ajı ajı nıñön nıñön nıñbım u, ejöl gau, hon abe nıñbnop, a göm, nıñagpal.

God hanıñ, "Nıbi bı uñ mıdaimım," a göp

¹³ Anıñ u, gası yıñarıñ adö rımnap nıñagmım; gası magö kale ke, hañ romanı kale ke gası göp rö nöp gıgmım; Jisas Kraıs ado gı apöm kalöp udöm nan ajı nıñab, gası u nöp nıñmım, ajı gö nıñöl gı, gası halö mıdaimım.

¹⁴ Kale nöd Jisas Kraıs manö ajı u nıñagmım, gası naij kale ke nıñmım gıñmıñ rö gagmım; kale God nıñ pai nıpe mıdpım u me, manö nıpe hagöp rö u nöp gıgmım. *

¹⁵ Nıñön nıñön gıñıg gıgmım u, God kalöp wıñ alöp u nıpe uñ mıdöp rö, kale u rö nöp uñ nöp mıdaimım.

¹⁶ God haga rö God Manö yanı kalı kliš rıköm hagla, "Yad nan sı nan naij gep ke gau nıbö mıdem uñ mıdpın rö, kale u rö nöp nan sı nan naij gep ke gau nıbö mıdmım uñ mıdmım," a gıla. *

* 1:2: Ro 8:29; 2De 2:13 * 1:4: Kol 1:12 * 1:5: Jon 10:28; 17:11 * 1:6: 1Pi 5:10; Jem 1:2 * 1:7: Pro 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 * 1:8-9: Jon 20:29; 2Ko 5:7 * 1:10-11: Sam 22; Aıs 53; Mad 13:16-17; Luk 24:26-27 * 1:14: Ro 12:2; Ep 2:3; 4:17-18 * 1:16: Lep 11:44-45; Mad 5:48

God nan aij yöl yuöm, hanip rau adog uda

¹⁷ God nipe nibi bi gau kalip nime löm, halöwado gagöp; gipal gipal rö nöp ninyöm nime löp. God anig göp anibu, Bapi hon, a gipim u, ram nipe kumi kabö adö lan ragpim nin i, nipe Bi kub unbö ke, a g+mim, hagöp hagöp rö nöp g+mim. *

¹⁸⁻¹⁹ Kale apis bac bi gimidal adö u gi damun kaminy arnabun, a g+mim, gi wasö ninybe, God kalöp uda u, gol silpa utpö kitho nan hij göp nan yhariny gau rö rauöm udaga. Pen sipsip pi adai midagöp gac gagöp damöm pak God nip sabe gi nimidal rö u, Krais damöm al pak lilo hagape nipe gol silpa utpö kitho rauagep u lugö uma u me, God kalöp rau adog uda. *

²⁰ God Minöy naböy it i gi laga nin u, Krais nip adö anibu ginab a göm hag la u pen uri nin hain i nöp, kalöp gi aij ginig waiö aua. *

²¹ God gö, Krais urakö, God Krais nip ud adö i gilan yabih uda. Anib u, God nip niny udmim, cig aij g+mim, hanip arö gagnab, a g+mim, gasi halö midpim. *

Añ mam gau kalip midmagö lımim

²² Kale God Manö ninyö yabih u ninyim, hagöp rö gipe, kalöp nan si nan naj gac u midagöp. Anig g+mim, kale añ mam God lau adö midpal gau kalip midmagö yabih libim. Anib u, kale klo g+mim pen pen midmagö yabih lol gi midaimim. *

²³ God Manö nöp gö, kale kauyan ni painan hagape bi rö libim. Pen kaminy gison nibö udpim u, nime nap gau ñagpal; nime nap ni pai yag daulö umbal. Pen God Manö u, manö pör pör nöp mideinab manö kaminy anibu nöp gö, God ni pai nipe midmim pör pör mideinabim.

²⁴ God Manö u kalı kılın rıköm hagla, "Nibi bi gau magöghalö nan utan utan rö nöp midpal;

hib kub udpal u mab pipih pipih rö nöp midöp.

Nan anib gau yiny midhep göm lugöp. *

²⁵ Pen God Manö u pör pör nöp mideinab," a gila.

God Manö anibu, manö aij kalöp hag nihö ninybim u nöp.

2

Bi Kub nipe Kabö Kaminy rö pör mideinab

¹ Anib u, gi naj gipim adö u magöghalö böy nöp arö g+mim, manö piral hagpim u böy nöp arö g+mim, manö nöp hagpim u

böy nöp arö g+mim, nan aij kale gau hon udnop, a gi gasi ninybim u böy nöp arö g+mim, nibi bi rimnap hag jubim u böy nöp arö g+mim, g+mim. *

²⁻³ Ni painan gison yag daubal gau ci ninun, a göm, gasi añ ninybal. Anib u rö, kale Bi Kub bi aij yabih kalöp ud aij göp u hadö ninybim rö, manö aij nipe ci rö ninun, a g+mim, gasi añ u nöp ninyim. Ci anibu ninynabim u, kale kub g+mim, kaminy middep magö anibu it u niny aij ginabim. *

⁴ Jisas Krais nipe kabö ap rö. Nipe kabö yhariny ap wasö; nipe Kabö kaminy. Kabö kaminy anibu nibi bi rimnap ji ninyöm arö gipal u pen God nipe udöm, kabö anibu kabö aij unbö ke, a ga. Kale Kabö kaminy anibu aumim,

⁵ kale ke kabö kaminy rö lıbe, God nipe kabö anib gau udöm ram nipe ginab. Ram anibu, Jisas Krais nipe ram nabıc mideinab ninyöm kale God nip sabe gep nibi bi ut midmim, nan nihön nihön God nip aij göp u, nan sabe gep rö God nip ninabim. Nan sabe gi ñeb anibu sipsip nan gau wasö; nan ana sabe gi ñeb nöp ninabim. *

⁶ God Manö u kalı kılın rıköm hagla, "Ninyim! Yad kabö ap daun kub Saion lınö, kabö anibu Saion ram padö rö mideinab.

Kabö anibu yad ke hag lınö; kabö anibu kabö aij unbö ke.

Nibi bi an an nip niny udöm cig ginaböl gau, hainö kale, hon nihön ginig nip niny udpun, a göm, hagagnaböl yabih," a gila. *

⁷ God anig hagö, nibi bi nip niny udpim gau, kabö anibu kabö aij unbö ke rö lınab; pen nibi bi nip niny udagpal gau, God Manö u kalı kılın rıköm hagla,

"Kabö ji ninyöm arö gila kabö u nöp miñi ram padö klo yabih an lan u midöp," a gila. *

⁸ Pen manö ap hagla,

"Kabö anibu nöp, nibi bi aramöm ma bininy ginaböl;

kabö anibu nöp, nibi bi apöm, lug paknaböl," a gila.

Krais manö aij u niny udagla u me, ap lug pakla. Pen kale ap lug pakla u, God ginab a ga rö nöp ga. *

⁹ Pen God nipe ke kalöp udöm, yam nipe ke hag la. Kale Kin nan sabe gep nibi bi nipe midpim. Kale nibi bi ut nipe midpim. Kale God yam nipe ke midpim. Anig göp u, kale nibi bi gau nibö gau nibö, God nipe nan aij unbö ke göp u hag waiö gimim, nöd

* 1:17: Ro 2:11; Rep 2:23 * 1:18-19: Ap 20:28; Hib 9:12-14 * 1:20: Ep 1:4 * 1:21: Jon 14:6; Ro 5:1-2 * 1:22: Jon 13:34; Ro 12:10 * 1:24: Ais 40:6-8 * 2:1: Ep 4:22; Jem 1:21 * 2:2-3: Sam 34:8 * 2:5: Ep 2:21-22; Rep 1:6 * 2:6: Ais 28:16; Ep 2:20 * 2:7: Sam 118:22 * 2:8: Ais 8:14-15

sibön anj gau mïdmim, bïslam gï ajmïdim u pen God nïpe gö, uri mailö aij nïpe nïjmim aij aij gabim, manö anïbu waiö hagnabim. Anïg hagnim, hib nïpe hagpe adö arnab. *

10 Nöd God nïbi bï nïpe mïdagmïdim, pen uri nïbi bï nïpe ke mïdpim. Nöd God kalöp mög nïjöm udagmïdöp, pen uri kalöp mög nïjöm udöp. *

God nïbi bï nïpe mïdpim rö, mïd aij gïmim

11 Anïb u, nïbi bï nïjeb aij yad gau. Mïnön naböñ il i ram Mïnön kale kabö rö wasö, yïharïñ apim mïdpim. Anïb u, nan si nan naj Mïnön naböñ il i hañ roman gasï göp nan gau, mïdmagö lïmim gïpe aragnïm. Nan anïb gau gasï nïjmim gïpe arö, ana kale aip pen pen gö, ap lug pakmim rö löp. *

12 Nïbi bï God nïbi bï nïpe mïdagpal gau aip mïdpim u, gï aij yabïl gï mïdaimim. Anïg gïpe, ñin rïmnap, kalöp, gï naj gïpim, a göm, hag junabol u pen kale gï aij gïpim u nïjöm, hainö Jisas Kraiss aunab ñin u, gï aij gïpim rö hag hiïkeinabol, God hib nïpe u ap rannab. *

13-14 Bï Kub nïbi bï nïpe mïdpim rö, bï kub kalöp Mïnön naböñ il i abad mïdpal gau hagöl rö gïmim. Kij kale bï kub yabïl mïdöp u manö nïpe u nïjmim, bï nïpe yuö apöm kalöp abad mïdpal gau manö kale magöñhalö nïjmim gïmim. Bï kub anïb gau, nïbi bï gï aij gïnabol gau kalip ud aij gïnabol; pen nïbi bï gï naj gïnabol gau kalip manö kub hagöm, ilön pen ñinabol. Nïhön gïnïg: God bï anïb gau wög anïbu göl, a göm, hag la. *

15 Pen God nïp aij gïnab u, kale gï aij göl gï nöp mïdaibe, nïbi bï gasï mïdagöp gau kalöp manö piral hagöm hag juöl rö lagnab. *

16 Nïbi bï rïmnap, ke nïjbim rö gïmim, a gïpal. U aij pen gasï anïbu nïjmim, nan si nan naj ap gagnim. God nïbi bï wög gep nïpe mïdpim rö, nïhön nïhön gïnïg gïnabim u, nïpe hagöp hagöp rö nöp gïnabun, a gïmim, gïmim.

17 Nïbi bï gep gau abe nïbi bï yïharïñ gau abe manö kale nïjmim. Añ mam Kraiss lau adö mïdpal gau kalip mïdmagö lïmim. God nïpe Bï klö unbö ke, a gïmim, ana udmim nïjmim. Kij kale bï kub a gïmim manö nïpe nïjmim. *

Kraiss nïp hain gun, marö auainïm, pïñïñ gagun

18 Kale Kraiss nïbi bï nïpe mïdmim, bï rïmnap kalip nagï wög rö gïpim u, bï kub kale gau ud aij gïmim, hagnabol rö nöp gïmim. Kalöp gï aij göm agamïj mïd aij gïpal bï gau nöp wasö, klö yabïl jubal bï gau u rö nöp, ud aij gïmim, hagnabol rö nöp gïmim. *

19 Pen kalöp gï naj gaiöl, God nïp gasï nïjbim rö, kalip gasï naj nïjageinabim u, God kalöp ud aij gïnab.

20 Pen kale gï naj gïpe, kalöp pakaiöl, kalip gasï naj nïjageinabim u hagagabin; anïg gïnabim u, God kalöp ud aij gagnab. Pen kale mïd aij gïpe, kalöp gï naj gaiöl, kalip gasï naj nïjageinabim u hagabin; anïg gïnabim u me, God kalöp ud aij gïnab. *

21 Kalöp marö ñïlö agamïj nöp mïdaimim, a göm, God kalöp uda. Anïb u, Kraiss hanïp, a göm, ilön uda gasï u nöp nïjmim. Kalöp marö ñaiöl, gasï kub nïjagmim. Nïpe göp rö gïmim, gïpe arnïm. *

22 "Nïpe nan si nan naj ap gaga; manö piral ap hagaga." *

23 Kraiss nïp hag jueila, nïpe pen hag juaga. Nïp gï naj geila, nïpe ilön udöm kalip manö pen pen hagaga. Nap nïpe manö kub kabö göl nöp hagöp u, yïp abadnab, a göm, gasï u nöp nïj mïdeia. *

24 Kraiss nïp mab ba lanj al pak leila, nïpe nan si nan naj hon magöñhalö gïnabun gau, hañ roman nïpe ke udöm uma. "Yad nan si nan naj kalip udem umnö, nan si nan naj gep gasï magö kale u umöm, kale kamïñ aramöm, gï aij göl gï mïdaiöl," a göm, nan si nan naj hon gau, hañ roman nïpe ke udöm uma. Kraiss nïpe ilön kub uda u me, kalöp nan ga u kamïñ la. *

25 Kale kaj sipsip hauñ gau amöm rul arbal rö mïdmïdim u pen mïñi Bï Kaj Sipsip Mukep, Bï ana kalöp abad mïd aij göp u, nïp ado gï aubim. *

3

Nugmul abe nïbin abe

1-2 Pen kale bï halö nïbi mïdpim gau, kalöp u rö nöp manö hagnïg gabin. Naganmul bï hagöl rö nïjmim, gï aij gïmim. Nagamul bï Jisas Kraiss manö aij u udagaiöl, nïhön gïnïg manö aij u udagpan, a gïmim, hagagnim. Pen kale ke gï aij gïmim, kalip ud aij gïpe me, nïbi yad u Jisas Kraiss nïp cïg göm gï aij yabïl göp, a göm, nïp nïj udnabol. *

* 2:9: Dud 7:6; 14:2; Ais 9:2; Dai 2:14; Ap 26:18; Ep 5:8 * 2:10: Hos 2:23 * 2:11: Gal 5:17,24 * 2:12: Mad 5:16
* 2:13-14: Dai 3:1 * 2:15: 1Pi 3:16 * 2:17: Ro 12:10 * 2:18: Ep 6:5 * 2:20: 1Pi 3:14,17 * 2:21: Mad 16:24; Jon 13:15 * 2:22: Ais 53:9 * 2:23: Ais 53:7; 1Pi 3:9 * 2:24: Ro 6:11; Ais 53:5-6 * 2:25: Esi 34:5-6; Mad 9:36; Jon 10:14; Hib 13:20-21 * 3:1-2: Ep 5:22

3 Pen n̄bi kliñ aij m̄daiun, a ḡmim, nan r̄ib ad̄tk yñ̄id n̄p naj ḡnab gau lun, a ḡmim, n̄ñaḡmim. Umaḡo mal̄tkmim, wal̄tj aij aij ȳmmim, nan aij aij kab̄o gol ud̄om ḡpal gau ud hañ romañ ad̄tkmim, gaḡmim.

4 N̄bi hain m̄dmim, gas̄t n̄ñ aij ḡmim, kal juaḡmim, n̄bi b̄t gau aip agam̄j m̄d aij ḡmim. An̄ig ḡt aij ḡnabim u, nan aij an̄ib gau m̄dmaḡo añ kale dan̄ m̄d̄öp r̄o, n̄bi b̄t am̄ḡo n̄ñagnab̄ol pen God am̄ḡo n̄pe u, nan kliñ aij unb̄o ke r̄o l̄nab. Nan kliñ aij aij an̄ib gau hij gagnab; p̄or p̄or n̄p m̄deinab.

5 Nan kliñ aij an̄ib gau m̄dmaḡo añ dan̄ kab̄o gol r̄o m̄d̄öp u, ap̄s hon God n̄p n̄ñ udm̄dal gau ud̄om kale ke r̄ib ad̄tkm̄dal; kale nugmul b̄t kal̄p man̄o u n̄ñm̄dal.

6 N̄bi Sara nugmul Ebrahim n̄p, b̄t kub yad, a ḡm, haḡm̄d̄öp r̄o n̄p ḡm̄d̄öp. Kale p̄ññ ḡgmim, Sara ḡm̄d̄öp u r̄o ḡt aij geinabim u, Sara pai n̄pe yab̄t̄ r̄o m̄deinabim. *

7 Pen kale n̄bi hal̄o b̄t m̄dpim gau, kal̄öp u r̄o n̄p man̄o hagn̄g gabin. N̄bi gau b̄t r̄o kl̄o m̄dagpal r̄o, n̄bi kale gau ud aij ḡmim. God kal̄öp b̄t gau n̄p ud̄om, n̄bi gau kal̄p ar̄o gaḡop; kal̄öp b̄t gau m̄g n̄ñom̄ ud̄öp r̄o, n̄bi gau kal̄p u r̄o n̄p m̄g n̄ñom̄ ud̄öp. N̄bi kale gau kal̄p abad m̄d aij ḡmim me, God n̄p sabe ḡpe, man̄o kal̄öp u n̄ñnab. *

J̄m ñol m̄daimim

8 Man̄o haḡ jun̄g gabin. Kale añ mam Krai lau ad̄o m̄dpim gau maḡon̄hal̄o gas̄t ad̄o añ̄ n̄p n̄ñm̄im; añ mam r̄imnap il̄on u daīol, kal̄p m̄g n̄ñm̄im; añ mam r̄imnap m̄ñ m̄ñ gaīol, kale u r̄o n̄p m̄ñ m̄ñ ḡmim; añ mam pen pen m̄dmaḡo l̄mim, pen pen m̄g n̄ñm̄im ud aij ḡmim; yad n̄bi kub, yad b̄t kub, a ḡmim, gas̄t u n̄ñaḡmim.

9 N̄bi b̄t r̄imnap kal̄öp ḡt najj gaīol, kal̄p pen ḡt najj gaḡmim. Kal̄öp haḡ juaīol, kal̄p pen haḡ juaḡmim. Kal̄öp n̄ñon̄ n̄ñon̄ gaīol, God n̄p sabe ḡmim haḡmim, kal̄p ḡt aij ḡm̄on̄ abad m̄daim̄on̄, a ḡmim. N̄ñon̄ ḡn̄ig: God kal̄öp uda u, kale n̄bi b̄t gau kal̄p ḡt aij ḡnabim, a ḡm, uda. An̄ig ḡnabim u, God kal̄öp u r̄o n̄p ḡt aij ḡnab.

10 God Man̄o u kal̄t kliñ r̄ik̄om hagla, "N̄bi b̄t m̄d aij gun, m̄lep yab̄t̄ lun umun, a ḡm n̄ñbal gau,

man̄o piral, man̄o najj hagaḡol. *

11 Pen nan si nan najj ḡpal ad̄o u ar̄o ḡm, ḡt aij n̄p ḡm, gas̄t kl̄o n̄ñom̄, j̄m ñol m̄daiun, a ḡm, agam̄j n̄p m̄daīol.

12 N̄ñon̄ ḡn̄ig: n̄bi b̄t God Man̄o haḡop r̄o n̄p ḡpal gau, B̄t Kub kal̄p abad m̄d aij ḡm, n̄p sabe ḡnab̄ol man̄o kale u n̄ñnab; pen n̄bi b̄t ḡt najj ḡpal gau n̄ño, mulu lud̄nab," a ḡla.

M̄d aij ḡpe, kal̄öp ḡt najj gaīol, p̄ññ ḡgmim

13 Ḡt aij gun, a ḡmim, kl̄o ḡpe ar̄o, n̄bi b̄t r̄imnap kal̄öp il̄on̄ ñagnab̄ol.

14 Pen kale ḡt aij ḡpe kal̄öp ḡt najj gaīol u, m̄ñ m̄ñ ḡmim. N̄bi b̄t kal̄öp ḡt najj ḡpal gau kal̄p p̄ññ ḡgmim, gas̄t kub n̄ñaḡmim. *

15 Pen m̄dmaḡo añ kale dan̄ u, Krai n̄pe n̄p B̄t Kub, a ḡmim, hib̄ n̄pe hagpe ad̄o aran̄. Pen kale p̄or n̄p gas̄t n̄ñol ḡt m̄daimim, n̄bi b̄t r̄imnap, n̄ñon̄ ḡn̄ig gas̄t hal̄o m̄dpim, a ḡm, haḡ n̄ñaīol, kal̄p ud aij ḡmim, man̄o hain haḡmim, Krai man̄o aij u kal̄p haḡ ñ̄t aij ḡmim.

16 Pen haḡ ñ̄nabim u, hon man̄o n̄ñon̄ hagno God n̄p aij ḡn̄im, a ḡmim, haḡ ñ̄mim. Krai n̄p ciḡ ḡmim, ḡt aij ḡnabim u, b̄t gau kal̄öp haḡ jun̄g gab̄ol gau, kal̄p nable ḡo ar̄o ḡnab̄ol. *

17 Kale ḡt aij ḡpe n̄ñol ḡt, God kal̄p n̄ñebir ar̄o ḡo, kal̄öp ḡt najj geinab̄ol u, man̄o m̄daḡop. Pen kale ḡt najj ḡpe, kal̄öp ḡt najj ḡnab̄ol u, God n̄p aij gagnab.

Krai um̄om gac hon l̄ik ḡt yua

18 Kale ḡt aij ḡpe, kal̄öp ḡt najj geinab̄ol u, man̄o m̄daḡop, a ḡpin u, Krai n̄pe B̄t aij pen n̄p ḡt najj geila, uma. N̄pe aij n̄p ḡm̄d̄öp u pen kale n̄bi b̄t nan si nan najj ḡpim gau God aip j̄m ñ̄nabin, a ḡm, uma. Mañ añ̄ yab̄t̄ uma; hain̄o kauyan̄ umagnab. Krai hañ romañ al pak l̄l̄o uma u pen Ana n̄pe umaga. Ana n̄pe kam̄ñ m̄d̄om, n̄pe kauyan̄ uraka.

19 Ana n̄pe an̄ig geila n̄pe am̄om, n̄bi b̄t n̄od um̄om am naḡt m̄deila gau kal̄p man̄o aij n̄pe u haḡ ñ̄a.

20 N̄bi b̄t naḡt m̄deila gau, Noa m̄deila ñ̄n u, God n̄p man̄o u n̄ñageila u pen God kal̄p man̄o kub hagaga; man̄o ȳp n̄ñnab̄ol aka ḡm, abad m̄deia. Abad m̄d̄o n̄ñol ḡt, Noa n̄p ñ̄g maḡib̄ ḡm̄on̄, a ga u ḡt dam̄om, n̄bi b̄t iru was̄o, Noa ap̄lap unb̄o raleb u n̄p ñ̄g maḡib̄ raul m̄gan̄ am̄om, ñ̄g añ dan̄ aram̄ m̄d̄om m̄d dam̄om, God ḡo kam̄ñ arla. *

21 Pen ñ̄g maḡib̄ raul m̄gan̄ am̄ m̄dl̄o, ñ̄g u kal̄p dap ran̄o, kam̄ñ arla an̄bu r̄o, uri hon J̄sas Krai um̄om uraka man̄o u n̄ñ udun, ñ̄g pakun, u r̄o n̄p kam̄ñ arnabun. Pen ñ̄g pakpun an̄bu, hañ romañ gac l̄k ḡt yuun, a gun, pakagpun. Krai han̄p,

* 3:3: 1Di 2:9 * 3:6: Jen 18:12 * 3:7: Ep 5:25 * 3:10: Sam 34:12-16 * 3:14: Ais 8:12-13; Mad 5:10; 1Pi 2:20; 4:14 * 3:16: 1Pi 2:12 * 3:20: Jen 6:1-7:24

a göm, umöm kauyan uraka rö, God gasi midmagö an hon niñöm gac ap middagöp. Gasi anibu nöp niñun, ñtg pakpun. God nipe manö klö niñö anig hag la me u.

²² Krais nipe pen umöm uraköm, am ram Mñöhön kumi kabö adö lan au aramöm, God ñimagö yijig böñ lau adö midöp niñöm ejol gau abe, kijaki nan klö midöp gau abe, magöñhalö mo nipe gau midpal.

4

Marö udöl gun, nag+naij nöd nñbö adö u arö gun

¹ Krais hañ roman nipe ilön kub uda rö, hon u rö nöp ilön udnabun, a gñmim, gasi anibu nöp niñöl gi midaimim. Nñhön gñtg: nñbi bi hañ roman kale ilön kub udpal gau, nan si nan naij gun, a göm, gasi u niñagpal.*

² Nñn anibu riköm, ññn aigeg Mñöhön naböñ il i hañ roman midainabun u, God nñp aij gññm adö u nöp gun, a göm, midmagö kale ke uraknab adö u gagnaböl.

³ Kale nöd nñbi bi God Manö udagmidal gau rö gi midmidim. Gasi naij niñmim, nñbi si bi si gñmim, ññg klö ñññ haul limim, nan iru yabñ ñññmim, hañwawö gñmim, nan piral God sabe gagnim a göp nan gau sabe göl gi midmidim.*

⁴ Mññi pen, nñbi bi God Manö udagpal gau, kale mid aij gñpim u niñöm, niñhön gñtg hon aip magum gñmim hañwawö gagpim, a göm, kalöp hag kubal.

⁵ Pen söl midöp, Bi Kub nñbi bi kamñ midainaböl gau abe, nñbi bi hadö umla gau abe, niñhön niñhön gñla gau, niñhön gñtg anig gñpim, a göm, manö kub hagö, kale niñhön niñhön gñpal gau magöñhalö nñp hag waiö linaböl.*

⁶ Nñbi bi magöñhalö umbal rö umöm, hañ roman u böñ nöp hij gi luga u pen ana gau amöm, God kamñ midöp rö u kamñ midainaböl, a göm, Krais manö aij nipe u nñbi bi hadö umla gau kalöp hag ña.

God wög hanip adö ke ke hagöp rö, gi aij gun

⁷ Söl midöp, nan niñhön midöp gau magöñhalö pis gñtg gab. Anñb u, gasi niñ aij gñmim, agamñ mid aij gñmim, God nñp sabe gñmim.*

⁸ Pen manö kub yabñ u, kale Krais nñbi bi pör nöp pen pen midmagö yabñ li midaimim. Kale pen pen midmagö löl gi midainabim u, Krais nñbi bi rñnnap nan si nan naij göm kalöp ññn iru nöp gi naij gaiöl u, kale yññid niñmim arö gñnabim.*

⁹ Krais niñ udpal nñbi bi rñnnap ram kalöp auaiöl, gai am ram ade aubim, a gñmim, hagagmim; kalöp hag wñhai udmim.*

¹⁰ God nñbi bi mög niñöm ud aij göm, kalöp gasi aij ke ke ñöb. God gasi aij kalöp ñöb anibu, kalöp nöp wasö, añ mam Krais nñbi bi nipe midpal gau kalöp magöñhalö u rö nöp gasi niñöm ñöb. Anñb u, God kalöp gasi aij ñöb anibu niñmim, añ mam gau kalöp gi aij gñmim.*

¹¹ God kalöp gasi aij nö, kale nñbi bi gau kalöp hag ññnabim u, gasi niñ aij gñmim, God Manö aij u kabö göl nöp hag ññmim. God kalöp gasi aij nö, kale nñbi bi rñnnap wög gi ññnabim u, God kalöp klö nipe ñöb u udmim, nñbi bi gau kalöp wög gi ññmim. Anig geinabim u, Jisas Krais nñbi bi nipe midpim u niñöm, kale God hib nipe u haglö adö arnab. Jisas Krais, Bi klö yabñ u nöp, nñp aij a göl gi, hib nipe pör pör hagno adö aran. Anñb umbö rö aij.

Krais nñbi bi nipe midpim rö, kalöp marö ññnaböl

¹² Midamam aij yad gau. Krais nñp cñg pñdöñ gñnaböl aka arö gñnaböl a göm, nñbi bi rñnnap hanñp ilön kub mab mñññ rö ññbal u, hanñp niñhön gñtg anig gab, a gñmim, gasi u niñagmim.

¹³ Krais nñbi bi nipe midpun u me, nñp gñla rö hanñp gaböl, a gñmim, mññ mññ göl gi midpe me, nipe mailö aij yabñ nipe halö aunab ññn u, kale mññ mññ göl gi midainabim.*

¹⁴ Kale Krais nñbi bi nipe, a göm, kalöp hag juaiöl, mññ mññ göl gi midaimim. God Ana mailö aij yabñ halö u hanñp aip midöp u niñöm me, anig gaböl, a gñmim, mññ mññ göl gi midaimim.*

¹⁵ Kale wip alagmim; nan si udagmim; nñbi bi rñnnap kalöp gi naij gagnim; nan kale rö gñmim gagnim. Kale anig gñmim, ilön udnabim u, nable gñnab. Pen gi aij gñmim ilön udnabim u, nable gagnig gab.

¹⁶ Pen kale Krais nñp niñ udmim nipe hagöp rö gñpim rö, kalöp marö ññaiöl, nable gagnab. Krais nñbi bi nipe midpun rö, hanñp anig gaböl, a gñmim, aij gö niñöl gi, God hib nipe hagpe adö aran.

¹⁷ Söl midöp, God nñbi bi manö kub hagnab. Nipe il göm nñbi bi nipe ke manö kub hagnab. Pen hon nñbi bi nipe ke uñham midainabun u, nñbi bi manö aij nipe udagpal gau kale aigöl göm midnaböl?

¹⁸ God Manö u kalñ kññ riköm hagla, "Nñbi bi God hagöp rö gñpal gau uñham yabñ kamññ arnaböl;

* 4:1: Ro 6:2,7 * 4:3: Ep 2:2-3 * 4:5: Ap 10:42

* 4:10: Ro 12:6-8 * 4:13: Ap 5:41; Jem 1:2; 1Pi 1:6-7

* 4:7: Ro 13:11-12 * 4:8: 1Pi 1:22 * 4:9: Hib 13:2

* 4:14: 1Pi 2:20 * 4:18: Pro 11:31

anib u, nibi bî God Manö udagöm,
 nan si nan naij gî mîdpal gau, kale
 aigöl göm kamînj arnaböl?" ö gîla. *
 19 Anib u, God marö hanîp hag la rö nöp
 udnabun u, gasî iru nînjagun. Bî Kub hanîp
 gî la u, halöwalö gagnab, pen nîpe nöd haga
 rö nöp hanîp ud aij gî nab, a gun, gasî u
 nînjun, gî aij nöp göl gî gîno arnîm.

5

*Nibi bî Kraiss nînj udpal gau bî abadep
 mîdmim, kalîp abad aij gîmim*

1 Nibi bî Kraiss nînj udpal gau kalîp bî
 abadep mîdpim gau, kalöp manö hagnîg
 gabin. Wög kale gîpim anîbu rö, yad u rö
 nöp nîbi bî Kraiss nînj udpal gau kalîp abad
 mîdpin. Kraiss ilön kub udeia u, yad nînj
 mîdainö. God nîpe Kraiss mailö aij yabî
 nîpe nîbi bî gau magöñhalö kalîp yamnab
 ñî n u, yad amem nînj mîdeinabin. Anîb u,
 yad kalöp manö anîbi hagnîg gabin.

2 Bî kaj sipsip mukep gau kaj sipsip kale
 muk aij gîpal rö, God nîbi bî nîpe ke
 ñîmagö adö kale la gau, kalîp abad mîd aij
 gîmim. Nîbi bî rîmnap kalöp neb neb göm
 haglö, God wög u gagmim. Mani nan gau
 udun a gîmim God wög u gagmim. Mîñ
 mîñ göl gî, aij göl gî nöp God wög u gîmim.
 Anîg geinabim u, God nîp aij gî nab. *

3 Hon bî kub mîdpun, a gîmim, God
 sipsip nîpe gau kalîp hag gagmim. Kale ke
 gî aij gîpe, kalöp nînjöm u rö nöp göl. *

4 Adö anîbu gîpe, Bî Sipsip Mukep Nap
 kabö göl u apöm, usajî bad klö pör pör nöp
 mîmailö gî mîdeinab u kalöp ñî nab.

*Hib hon ke dap ranagun; gasî kabö rö
 nöp nînjun*

5 Pen kale bî praj gau, bî majö kalöp
 abad mîdpal gau hagöl rö nînjmim. Kale
 magöñhalö, Kraiss nîbi bî anî mam gau
 nînjmim, kale nîbi bî pro, hon nîbi bî kub, a
 gîmim, gasî u nînjagmim. God Manö u kalî
 kliñ rîkôm hagla,
 "God nîbi bî hib kub udnabun a gîpal gau
 kalîp jî nînjöm,
 nîbi bî pro pro udpal gau, kalîp mög
 nînjöm, ud aij yabî göp," a gîla. *

6 Anîb u, God Bî klö unbö ke u nîp nînjmim
 ana udmim, hagöp rö gîmim. Anîg gî nabim
 u, ñî n hain hag la u, nîpe gö, kale bî kub rö
 mîdeinabim. *

7 God nîpe ke kalöp abad mîd aij göp rö,
 marö mîdainîm, magöñhalö ud ñîmagö
 adö nîpe u lîmim. *

8 Pen pör pör gî jî n göl gî mîdmim, nînj
 aij göl gî mîdaimim. Kauaî mauaî bî kale

u kîjaki, kain kub laiön manö kub hagöp rö
 gau gau amöm, nîbi bî ap hau ñînjî n, a göm,
 uñhai nînjöl gî ap ran ap lug arab. *

9 Kîjaki anîg gab u, hanîp nöp gagab;
 Kraiss nîbi bî anî mam hon ram Mînjön gau
 gau magöñhalö kalîp u rö nöp gab, a gîmim,
 kîjaki nîp wasö gîmim, Kraiss manö aij u
 nînj ud pîdön göl gî mîdaimim. *

10 God nîbi bî mög nînjöm, ud aij yabî
 göp rö, pör pör Kraiss nîbi bî nîpe mîdaim,
 a göm, ram Mînjön aij yabî kalöp hag la u
 me, magö i kalöp gî naij gîlö ilön udpim u
 pen magö pro marap God nîpe ke apöm klö
 nîpe kalöp ñö, kale Kraiss nîp nînj ud pîdön
 gîmim, nîp çig aij yabî gîmim, nîbi bî klö
 nîpe mîdmim, mîd aij yabî gî nabim.

11 God Bî klö yabî u nîbi bî gau
 magöñhalö pör nöp pör nöp abad mîdeinaj!
 Anîb unbö rö aij.

Manö adînj magö rîmnap

12 Mam aij yad Sailas aip mîdpul. Manö
 kalöp hagabin i nîpe kalî kliñ rîkab nînjöm
 yad köp ulep i kalöp yunabin. Mam anîbu,
 gasî hon nînjun rö nînjöb. Kalöp manö klö
 hagem, manö pro kalî kliñ rîkpin anîb i,
 God nîbi bî mög nînjeb magö yuö yabî u
 nöp rîkpin. Manö anîbi, manö nînjö yabî,
 a gîmim, nînjöl gî nöp mîdaimim. *

13 Pen Kraiss nîbi bî nîpe mîdpal daun
 kub Babilon aui kalöp, "Mîdpim?" a gîpal.
 God kalöp hag la rö, nîbi bî anîb gau u rö
 nöp hag la. Nî yad Mak kalöp u rö nöp,
 "Mîdpim?" a göp. *

14 Kraiss nîbi bî anî mam mîdmagö lîbun,
 a gîmim, pen pen hag wîhai udöl gî, alaun
 bom halumim. Kraiss nîbi bî nîpe mîdpim
 gau, Kraiss kalöp magöñhalö ud aij gö, kale
 agamîj mîd aij göl gî mîdaimim.

* 5:2: Jon 21:15-17; Ap 20:28 * 5:3: 2Ko 1:24; Plp 3:17; Dai 2:7 * 5:5: Ep 5:21; Jem 4:6 * 5:6: Mad 23:12;
 Luk 14:11; Jem 4:10 * 5:7: Mad 6:25-30 * 5:8: 1De 5:6 * 5:9: Ep 6:11-13; Jem 4:7 * 5:12: Ap 15:22,37-40;
 12:2,5; 13:13 * 5:13: 2Di 4:11

2 Pida Pida kōp hain n̄bō u kal̄ kliñ r̄ika

¹ Yad Saimon Pida, Jisas Kraiss manō ud arep b̄ ap. Yad wōg gep b̄ n̄pe ap m̄dpin.

God hon Jisas Kraiss han̄p ud kam̄n̄ yua u, n̄pe B̄ aij unbō ke. Jisas Kraiss han̄p mōg n̄n̄ōm gas̄ aij n̄ō, hon n̄p n̄n̄ udpun. Kale n̄bi b̄ gau, Jisas Kraiss kalōp gas̄ aij n̄ō, kale u rō nōp n̄p n̄n̄ udpin gau, kalōp kōp an̄bi kal̄ kliñ r̄ikabin.

² Kale God abe, B̄ Kub hon Jisas abe, kal̄p gas̄ n̄n̄ m̄dpe, kale apil m̄hau kalōp mōg n̄n̄mil, ud aij ḡmil, abad m̄dlō, kale pōr pōr agam̄j m̄d aij ḡmim.

God han̄p uda a gun, n̄p c̄ig aij gun

³ Hon n̄bi b̄ Jisas Kraiss lau adō m̄dpun gau, nan si nan naij arō gun, n̄pe hagōp rō nōp ḡ m̄daiun rō lōp. Hon Jisas Kraiss n̄p n̄n̄ udpun u me, Kraiss n̄pe u rō nōp God m̄dōm, klō n̄pe nōp han̄p n̄ō, hon God Manō hagōp rō nōp ḡ m̄daiun rō lōp. N̄pe B̄ aij unbō ke, B̄ mailō aij yab̄h̄ halō pen n̄pe han̄p gas̄ n̄n̄ōm, n̄bi b̄ yad ke m̄daiōl, a gōm, han̄p hag la.

⁴ An̄b u, Jisas Kraiss nan aij yab̄h̄ an̄b gau han̄p n̄ōb. Nan aij aij n̄ōb u udun, gas̄ naij m̄n̄ōn̄ nabōn̄ i n̄n̄ōm lug pakōl rō lōp gau arō gun, God n̄pe ke m̄dōp rō m̄daiun rō lōp.

⁵ An̄bu, Kraiss kalōp gas̄ aij n̄ō, n̄p n̄n̄ udpin. Pen kale Jisas Kraiss n̄n̄ udōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, n̄bi b̄ gau kal̄p ḡ aij ḡmim. Pen kale n̄bi b̄ gau kal̄p ḡ aij nōp gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, Jisas Kraiss n̄pe B̄ aigale B̄ rō m̄dōp manō yuō yab̄h̄ u n̄n̄ aij ḡmim.

⁶ Pen kale Jisas Kraiss n̄pe B̄ aigale B̄ rō m̄dōp manō yuō yab̄h̄ u n̄n̄ aij nōp gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, hañ roman̄ kale gas̄ gōp rō ḡgmim. Pen kale hañ roman̄ kale gas̄ gōp rō ḡgmim, kale klō ḡmim, Jisas Kraiss n̄p n̄n̄ ud p̄dōn̄ ḡmim, c̄ig aij ḡ m̄dmim, n̄pe hagōp hagōp rō nōp gōl ḡ m̄daimim. *

⁷ Pen Jisas Kraiss n̄p nōp gas̄ n̄n̄mim c̄ig aij ḡmim, n̄pe hagōp hagōp rō nōp gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, añ mam gau pen pen ud aij ḡpal rō, kale Kraiss n̄bi b̄ añ mam kale gau pen pen ud aij ḡmim. Pen kale Kraiss n̄bi b̄ añ mam kale gau pen pen ud aij gōl ḡ m̄dmim, kale klō ḡmim, Kraiss n̄bi b̄ añ mam kale gau pen pen m̄dmagō l̄imim.

⁸ Pen yad aui manō n̄hōn n̄hōn kal̄ kliñ r̄ikaj̄n u, kale nan an̄bu nōp gas̄ n̄n̄ aij

ḡmim, klō ḡmim ḡ m̄deinabim u, kale B̄ Kub hon Jisas Kraiss n̄pe B̄ aigale B̄ rō m̄dōp, a ḡ gas̄ n̄n̄mim, wōg n̄p ḡ aij ḡpe, n̄p nan magō aij r̄mnap p̄lnab.

⁹ Pen yad aui manō n̄hōn n̄hōn kal̄ kliñ r̄ikaj̄n u, kale r̄mnap nan an̄bu n̄n̄agnabim u, kale n̄bi b̄ amgō we rō. Nan si nan naij ḡpim u, God n̄pe gac an̄bu īk ḡ yua u haūl ḡpim.

¹⁰ An̄b u, añ mam yad gau. God gas̄ n̄pe ke n̄n̄ōm, ȳp hain gōm n̄bi b̄ yad m̄daiōl, a gōm, kalōp udōp u, klō ḡmim n̄p hain ḡmim, n̄bi b̄ n̄pe m̄daimim. An̄g ḡmim me, Kraiss manō aij n̄pe u pōr nōp n̄n̄ ud p̄dōn̄ ḡmim, ḡ dammim, arō ḡgnabim.

¹¹ Pen B̄ Kub hon Jisas Kraiss han̄p ud as̄ik yuōp u apōm, kalōp hag w̄hai udōl ḡ, n̄bi b̄ n̄pe pōr pōr abad m̄deinab ram raul m̄gan an̄bu da lōm abad m̄deinab.

God manō hagep b̄ gau, Ana Ūt kal̄p gas̄ n̄ō n̄n̄ōl ḡ God manō hagla

¹²⁻¹⁵ Kale manō hagaj̄n an̄bu n̄n̄mim, hadō ud aij ḡpim, pen yad pōr nōp kalōp manō an̄bu hagōl ḡ nōp m̄deinabin. B̄ Kub hon Jisas Kraiss ȳp, umnabōn, a gōm, n̄n̄ hag la u sōl auōp u me, hañ roman̄ halō m̄dpin n̄n̄ i, yad klō gem, kalōp manō an̄bu hagōl ḡ nōp m̄deinabin u aij. An̄g ḡnabin u, kale haūl ḡgnabim; yad umnabin pen kale manō an̄bu n̄n̄ōl ḡ m̄deinabim. *

¹⁶ Kalōp nōd hagem, B̄ Kub hon Jisas Kraiss ke yab̄h̄ lōm klō halō aua, a ḡno u, aiud kliñ aij udpal rō hagagno. Nōd B̄ Kub an̄bu ke yab̄h̄ klō halō lō, amgō hon ke n̄n̄jun, hainō kalōp hagno. *

¹⁷⁻¹⁸ N̄n̄ an̄bu, hon Jisas Kraiss aip am dum ūt au m̄daino n̄n̄ōl ḡ, Bap̄i God mailō aij yōl n̄pe u apōm, Jisas Kraiss hib n̄pe dap ranōm haga, “B̄ i N̄ m̄dmagō aij yad; n̄p n̄n̄ō ȳp aij yab̄h̄ gōp,” a ga. God n̄pe an̄g hagō, hon ke manō n̄pe u apdi n̄n̄no. *

¹⁹ Hon ke God manō apdi n̄n̄no u me, hon n̄n̄bun, b̄ God manō hagep gau kale manō hagla u, God manō n̄pe nōp hagla; manō bōn nōp udep u nōp hagla. Manō hagla an̄bu, hapō m̄h̄an̄ s̄bōn yan̄ lauōm l̄lō, han̄p mailō yamōb rō u gōp. Mailō an̄bu, n̄i lōl ḡ damōm, ram m̄n̄ōn̄ r̄ikn̄g gō n̄n̄ōl ḡ, gap̄i pagl̄n̄ hañ aunab m̄dmagō an̄ kale dan̄ n̄n̄nabim. Hañ aunab u, ram bōn nōp r̄ikōp u rō ḡnab.

²⁰ Manō hagabin i n̄n̄ aij ḡmim: God manō hagep b̄ gau God Manō n̄pe kal̄ kliñ r̄ikōm hagla u, gas̄ kale ke nōp n̄n̄ōm, manō īt u hagōl rō lagōp.

* 1:6: Gal 5:22-23

* 1:12-15: 2Ko 5:1; Jon 21:18-19

* 1:16: Mad 17:1-5

* 1:17-18: Mad 17:5

²¹ Nihön g+n+g: God manö hagep b+ gau, God manö u hagn+g, ke n+nla rö hagagla; Ana U+ n+pe kal+p gas+ nō n+njöl g+, God manö hagla. *

2

B+ God Manö hagabun, a göm, manö piral hag n+bal gau

¹ Hadame nöp b+ r+mnap, God manö hagabun, a göm, n+bi b+ Isrel kal+p manö piral hag n+m+dal. G+la an+bu rö, n+bi b+ r+mnap an kale u m+dmöm, u rö nöp manö piral haglö, n+bi b+ r+mnap manö piral kale u n+n+nabim rö löp. B+ Kub kal+p rau adog uda u n+pe B+ Kub wasö göm, hag junaböl. Pen kale manö piral hagöm an+g g+naböl u, God gö, ad+n pen ilön kub yab+ udnaböl. *

² Kale g+ naj yab+ g+pal. Krai n+bi b+ n+pe m+dpal n+bi b+ iru nöp manö piral kale u udöm, u rö nöp g+naböl. An+g g+naböl rö, n+bi b+ gau n+njöm, adan kam+n arep u rau ac+p ac+p g+naböl.

³ Mani nan gau udun, a göm, kalöp manö piral yab+ hagnaböl. An+g g+naböl u pen God n+pe hadame nöp n+n nöp m+dm+dmöp. N+pe kal+p manö kub hagöm al pak l+n+g gab.

⁴ God ejol nan si nan naj g+la gau kal+p ulöm m+gan naj yan yuö, nag+ klö s+bon auöp u m+dmöm, God manö kub hagnab n+n u abad m+dpal. *

⁵ Pen hadame dagol gau n+bi b+ n+p arö g+la gau, God kal+p mög n+naga. N+pe gö, mön kub alöm n+g ul ap ranö, n+bi b+ g+ naj g+la gau magönhalö n+g n+njöm um hakla. Pen b+ ne Noa n+bi b+ gau kal+p, God hagöp rö nöp g+mim, a g+m+dmöp. An+bu u, God n+pe Noa abe, n+bi b+ n+pe unbö mudun j+n abe, kal+p nöp abad m+dmöm ud kam+n yua. *

⁶ Pen n+bi b+ God Manö hagöp rö gagnaböl gau, kal+p g+nabin u n+bi b+ gau magönhalö n+n a+j g+lan, a göm, mab m+lan u kumi kabö adö lan n+bö yuö, apöm Sodom Gomara n+bi b+ kal+p böj nöp in hab+k ara. *

⁷ Lod n+pe, n+bi b+ si göm, nan naj yab+ g+m+dal u n+njöm, gas+ kub n+n+m+dmöp u, God nöp ud kam+n yua. *

⁸ Lod b+ a+j, an kale gau m+dmöm, n+n añ+ añ+ pör pör God lo manö n+pe u r+ib juöm, nan si nan naj g+m+dal gau amgö n+njöm, manö naj hagn+dal gau apdi n+njöm, iru yab+ gau.

⁹ N+pe nöd an+g ga rö, hon n+njbun, marö n+n+hön n+n+hön aunab, B+ Kub n+pe n+bi b+ God Manö hagöp rö g+pal gau kal+p abad

m+dmöm, ud kam+n yun+m rö löp. Pen n+bi b+ God Manö hagöp rö g+pal gau nag+ rö lö, marö udöl g+, manö kub hagep n+n u abad m+deinaböl.

¹⁰ Pen n+bi b+ si g+m+dal gau, manö kub ke yab+ udnaböl. N+bi b+ kub kal+p abad m+dpal gau, manö kale n+nagöm, gas+ kale ke auöp rö g+pal n+bi b+ gau abe, manö kub ke yab+ udnaböl.

God Manö hagabun, a göm, manö piral hagpal b+ an+bu gau, p+n+n göm ana udagöm, b+ mailö a+j ke halö kumi kabö adö lan au m+dpal gau kal+p haöwawö hag jubal. *

¹¹ Ejol gau an+bu rö g+pal. Ejol kale b+ klö yab+ m+dpal u pen kale B+ Kub amgö ilö n+pe au b+ an+bu gau kal+p hag juagpal. *

¹² Pen b+ God Manö hagabun, a göm, manö piral hagpal b+ an+bu gau, wal wayön gau gas+ m+dagöp haöwawö g+pal rö u g+pal. Kale gas+ m+dagöp pen kale manö naj yab+ hagpal. G+pal an+bu, wal wayön hel l+bal udöp u rö, kal+p g+nab. Umnaböl me. *

¹³ Kale n+bi b+ gau ilön n+bal u pen kale ke ilön udnaböl. Kale g+ naj göl g+, s+do an nan kub n+njöl g+, n+g klö n+njöl g+, haöwawö g+ damöm, nable udagpal. N+bi b+ an+bu gau kale apöm, kalöp a+j magum göm nan n+njbal u, kale m+dmagö uraknab rö haöwawö g+ damöm, nan gac göp ap rö aka wös hapeb ap rö l+bal.

¹⁴ Kale pör pör nöp n+bi b+ si udun, b+ si udun, a göm, amgö l+ nöp ajpal. N+bi b+ Krai n+p c+g a+j gagpal gau kal+p neb neb g+ dap k+id kale u amöm, nan si nan naj g+pal. Nan gau nan hon nöp m+deian, a göm, gas+ u nöp n+njbal. God n+pe g+ naj yab+ g+pal gau n+njöm, kal+p pen ilön kub yab+ n+n+g gab.

¹⁵ Kale adan kabö göl adö u arö göm, nan si nan naj gun, a göm, gas+ u nöp n+njbal. B+ Beo n+ n+pe Belam ga rö nöp g+pal. Belam mani nan gau udnam, a göm, g+ naj ga. *

¹⁶ Kaj donki gau manö hagagpal u pen donki n+pe u, b+ hagpal rö Belam n+p hag gö, piral hagn+g geia an+bu arö ga. An+bu u, Belam g+ naj ga an+bu, God Belam n+p hag ga. *

¹⁷ Pen mañ r+mnap, n+g m+ln+g amun n+njbun, n+g ilam juöp gau m+lep göp. Mañ r+mnap mön aln+g gö, y+gön kub apöm l+gö, alagöp. An+bu u rö me, b+ manö pir alep b+ gau, God Manö hag n+abun, a g+pal. An+g g+pal u, God kal+p s+bon kub auöp an gau hag yunab. *

¹⁸ B+ an+bu gau, hib kale ke dap ranöm hagpal, "Han+p hain g+mim, m+dmagö uraknab rö haöwawö g+mim," a g+pal. N+bi

* 1:21: 2Di 3:16; 1Pi 1:11-12 * 2:1: Mad 24:11; Jud 4 19:24; Jud 7 * 2:7: Jen 19:1-16 * 2:10: Jud 7-8,16 * Rep 2:14 * 2:16: Nab 22:28-35 * 2:17: Jud 12-13

* 2:4: Jud 6 * 2:5: Jen 6:1-7:24; 2Pi 3:6 * 2:6: Jen 2:11; Jud 9 * 2:12: Jud 10 * 2:15: Nab 22:7; Jud 11;

bɪ rɪmnap nɔd bɪ nɪjeb kale gau aip ajɔm, gɪ najj gɔm haɔwatoɔ geila, pen hainɔ gasɪ aij nɪjɔm nagɪ adɔ anɪbu arɔ gɔm, sɔl mɪd aij gɪnɪg gabɔl. Pen bɪ najj anɪb gau amɔm, nɪbi bɪ uri sɔl mɪd aij gɪnɪg gabɔl gau gasɪ najj nɪhɔ, kale adan aij u arɔ gɔm, ado gɔm, kauyaŋ nan si nan najj u gɪpal.

¹⁹ Bɪ najj anɪb gau haggal, “Kale mɪdmagɔ uraknab rɔ haɔwatoɔ gɪnabim,” a gɪpal u pen bɪ najj gau kale ke nan si nan najj gep magɔ u nagɪ wɔg gep nɪbi bɪ rɔ mɪdpal. Bɪ rɪmnap apɔm, bɪ rɪmnap aip pen pen gɔm, nagɪ lɪnabɔl u, kale nagɪ wɔg gep bɪ kale mɪdpal. Nan si nan najj gep magɔ u, nɪbi bɪ rɪmnap aip pen pen gɔm nagɪ lɪnab u, kale nan si nan najj anɪb gau nagɪ wɔg gep nɪbi bɪ rɔ mɪdpal. Nagɪ wɔg anɪbu gɪ damɔm, yiharɪŋ mɪdaiɔl rɔ lagɔp.

²⁰ Nɔd Bɪ Kub hon Jisas Kraiss hanɪp ud kamɪŋ yuɔp u nɪp nɪj udɔm, nɪbi bɪ aip ajɔm nan najj mɪnɔŋ nabɔŋ il i gasɪ nɪjɔm haɔwatoɔ gɪmɪdal gau arɔ gɔm, mɪd aij gɪla. Pen hainɔ u, kale ado gɪ amɔm, nan si nan najj nɔd gɪmɪdal adan anɪbu kauyaŋ arnabɔl u, nɔd najj mɪdmɪdal rɔ wasɔ, uri najj yabɪl mɪdeinabɔl.*

²¹ Kamɪŋ mɪdep nagɪ u nɪjagblap u, aij rɔ gɪbɔp. Pen God kalɪp haga manɔ aij u nɪjɔm, hainɔ arɔ gɪnabɔl u, gɪ najj yabɪl gɪnabɔl.*

²² Bɪ God Manɔ arɔ gɪpal gau, kale manɔ mɪhɔp hadame nɔp haggɪdal u rɔ gɪpal. Manɔ mɪhɔp anɪbu ap hagla, “Kain gau tɪhakɔm ado gɪ apɔm, nan tɪhak lɪbal u kauyaŋ nɪjɪnabɔl,” a gɪla. Manɔ ap pen hagla, “Kaj gau nɪg pakɔm, adɪŋ waleb karkol gɪnabɔl,” a gɪla.*

3

Jisas hainɔ ado gɪ aunab, a gɪmim, gasɪ halɔ mɪdaimim

¹ Nɪbi bɪ mɪdmagɔ yad gau. Kalɔp kɔp ap nɔd kalɪ kliɪ rɪk yunɔ. Mɪnɪ kɔp hain nɪbɔ kalɔp kalɪ kliɪ rɪkabin. Kɔp mɪhɔp pen il aɪn nɔp. Yad kalɔp kɔp mɪhɔp kalɪ kliɪ rɪknɔ, kale manɔ nɔd nɪjbe u nɪj aij gɪmim, gasɪ nɪjɔl gɪ nɔp mɪdeinabim, a gem, kalɔp kɔp mɪhɔp kalɪ kliɪ rɪkpin.

² God nɪpe ke bɪ manɔ hagep uɔ nɪpe gau hag lɔ, kale hadame nɔp manɔ nɪpe hagla. Ud Kamɪŋ Yuesp Bɪ hon, Bɪ Kub hon u, nɪpe ke bɪ manɔ ud arep nɪpe hag lɔ, manɔ klɔ hagɔm anɪg gɪmim, a ga, manɔ u hag nɪmɪdun. Manɔ anɪbu nɔp, kale hadame hagla abe, hon uri hagabun abe, nɪj mɪdaimim, a gem, kalɔp kɔp anɪbi kalɪ kliɪ rɪkabin.*

³ Pen nan kub hagabin i nɪjɪm. Nɪn hain mɪdpun i rɔ, nɪbi bɪ gasɪ najj kale ke nɪjbal rɔ gɪpal gau, rɪmnap apɔm Jisas Kraiss manɔ aij nɪpe u hag juɔm hagnabɔl,*

⁴ “Bɪ aunabin, a gɔm, manɔ hag la u, aunab mɪgan gai nɪbɔŋ Nɪbi bɪ nɔd nɪbɔ gau mɪdlɔ nɪjɔl gɪ, aunabin a ga u pen kale umhakla u auagɔp. Nan magɔŋhalɔ hadame dagol gɪ la nɪn u mɪdeia rɔ nɔp mɪdɔp,” a gɪnabɔl.*

⁵ Bɪ anɪb gau, God hadame dagol gau manɔ nɔp hagɔ, kumi kabɔ adɔ laŋ lɔm, nɪg u gɪgabɔ gɔm, mɪnɔŋ nabɔŋ u an yaŋ lɔm ga. God ga anɪbu, kale nɪj aij gɪpal u pen kale nɪjebir arɔ gɪpal.*

⁶ Hainɔ, God manɔ nɔp hagɔ, nɪg anɪb gau apɔm, mɪnɔŋ nabɔŋ nan gau nɔd mɪdmɪdɔp u yuɔ yuɔ gɔ, bɔŋ nɔp najj ga.*

⁷ God manɔ anɪbu nɔp hagɔ, kumi kabɔ adɔ laŋ abe mɪnɔŋ nabɔŋ il i abe uri mɪd aij gɔp u pen nɪbi bɪ God Manɔ hagɔp rɔ gaggal gau kalɪp manɔ kub hagɔm ilɔn kub nɪnab nɪn u, kumi kabɔ lɔŋ abe mɪnɔŋ nabɔŋ il i abe mab lauɔ bɔŋ nɔp innab.

⁸ Pen nɪbi bɪ mɪdmagɔ yad gau. Manɔ ap hauɔ gɪmim rɔ lɔp. Hon nɪn aɪn ap nɪjɪbun u pen Bɪ Kub nɪjɔ mɪ iru yabɪl rɔ lɔp. Hon mɪ iru yabɪl nɔp wɔ ral nɪjɪbun u pen Bɪ Kub nɪjɔ nɪn aɪn ap nɔp rɔ lɔp.*

⁹ Anɪb u, Bɪ Kub nɪpe, aunabin, a gɔm, yɪnɪd auagɔp u, nɪbi bɪ rɪmnap manɔ nɔp hagɔm arɔ gɪpal rɔ gagɔp; nɪbi bɪ nan si nan najj gɔm, mab ke yaŋ arɪg gabɔl gau, rɪmnap ur gagɔl, kale magɔŋhalɔ yɪp lau adɔ aulɔ kalɪp udnam, a gɔm, abad mɪdɔp.*

¹⁰ Pen Bɪ Kub aunab u, bɪ nan si udep gau kalɪp nɪj mɪdlɔ auaggal rɔ u aunab. Nɪn anɪbu, gu mɪlɔbɔ hagɔ nɪjɔl gɪ, kumi kabɔ mu adɔ laŋ ke ke arnab. Gapɪ nan nɪhɔn nɪhɔn kumi kabɔ adɔ laŋ mɪdɔp gau inɔm, mɪnɔŋ nabɔŋ il i nan nɪhɔn nɪhɔn mɪdɔp gau magɔŋhalɔ innab.*

¹¹ Hainɔ nan gau magɔŋhalɔ anɪg gɔl innab a gɪmim, kale uri gɪ aij gɪnabim aka haɔwatoɔ gɪnabim? Nɪn kub aunɪg gab anɪbu gasɪ nɪjɪmim, God Manɔ hagɔp rɔ nɔp gɪmim nɪbi bɪ uɔ nɪpe mɪdaimim.

¹² Pen God nɪn kub nɪpe u yɪnɪd aunɪm a gɪmim, manɔ aij nɪpe u nɪbi bɪ gau kalɪp hag nɔl gɪ mɪdmim. Nɪn anɪbu, rakɪn, gapɪ, nan kumi kabɔ adɔ laŋ gau, in nɪg bad lɪnab u pen

¹³ God kumi kabɔ adɔ laŋ abe, mɪnɔŋ nabɔŋ il i abe, hain nɪbɔ gɪnabin, a gɔm,

* 2:20: Mad 12:45 * 2:21: Luk 12:47-48 * 2:22: Pro 26:11 * 3:2: Jud 17 * 3:3: 1Di 4:1; Jud 18 * 3:4: Mad 24:48 * 3:5: Jen 1:6-9 * 3:6: Jen 7:11; 2Pi 2:5 * 3:8: Sam 90:4 * 3:9: Hab 2:3; 1Di 2:4 * 3:10: Luk 12:39; 1De 5:2; Mad 24:29,35

manö hag la u abad m+dpun. Ram hain n+bö an+bu, n+bi b+ God aip m+dom n+pe hagöp rö nöp g+lö arnab. *

¹⁴ An+bu u, n+bi b+ m+dmagö yad gau. N+pe aunab, a g+mim, abad m+dpim n+n i, gas+ klö n+nmim, God amgö ilö n+pe n+bi b+ as+ m+dagöp, n+bi b+ manö m+dagöp rö m+dun, n+p aip j+m nöl m+daiun, a g+mim, g+pe arö me, n+pe apöm kalöp n+jö, aij yab+ g+n+m.

¹⁵ Pen n+pe y+jid auagöp u, kale gas+ n+nmim, kalöp n+bi b+ r+mnap halö y+p lau adö aulö, yad ud kam+ n yunam, a göm, abad m+döp. God n+pe mam m+dmagö hon Pol n+p gas+ aij nö n+jö g+, kalöp köp kal+ kliñ r+köm, manö añ+ an+bu rö haga. *

¹⁶ Pol manö n+pe kal+ kliñ r+ka u, köp n+pe r+ka gau magöñhalö manö añ+ an+bu nöp m+döp. Pol köp n+pe gau manö u+ham n+heb rö r+mnap halö hagö me, n+bi b+ God Manö n+agöm, Krais n+p c+g aij gagpal gau, Pol manö u+ham n+heb an+bu n+jöm, ado göm manö piral adö u hagpal. God Manö b+ r+mnap kal+ kliñ r+kla gau, kale u rö nöp manö an+bu n+jöm, ado göm manö piral adö u hagpal. An+g g+lö, God manö kub hagnab n+n u adan kale kam+ arep ap m+dagnab.

¹⁷ Pen n+bi b+ aij yad gau. Kale manö an+bi hadö n+nbim u me, n+ n+ aij g+mim. Kale uri Krais n+p c+g aij g+mim m+dpim. Pen n+bi b+ r+mnap apöm, manö piral haglö, kale u rö nöp gas+ naj n+nmim, kale g+ naj g+pal rö g+mim, ap lug paknim rö löp. *

¹⁸ Pen B+ Kub hon Jisas Krais han+p ud kam+ yuöp u, n+pe n+bi b+ mög n+jöm ud aij göp u n+nbim rö, Jisas Krais n+p n+ aij yab+ gun, a g+mim, gas+ an+bu n+jö g+ m+dpe ar+n+m. B+ Kub hon hib n+pe u pör nöp pör nöp hagno adö ar+n+m! An+bu unbö rö aij.

* 3:13: Ais 65:17; 66:22; Rep 21:1,27

* 3:15: Ro 2:4

* 3:17: Mak 13:33; 1Ko 10:12

Manö aij nıpe u mıdmagö aņ hon daņ mıdagöp.

1 Jon Jon köp nöd u kalı klıñ rıka

God Manö Kamıņ u

¹ Ram mınöņ hadame dagol gı laga ñın u, Manö Kamıņ u mıdmıdöp. Pen nıpe ke hainö ñın i nöp apöm manö hagö, hon apdı nıņun, nıpe ke amgö nıņun, ñımagö lı nıņbun. Yad Manö Kamıņ anıbu nöp hagnıg gabin me. *

² Nıpe pör pör nöp kamıņ mıdmıdöp u, hañ roman löm waiö aua u, hon amgö nıņno. Kamıņ pör mıdep Bı u, Bapi aip mıdöm ram mınöņ il i apöm waiö la u, nıpe amgö hon ke nıņun, manö nıņö anıbu kalöp hagabun. *

³ Nan nıhön nıhön amgö nıņbun u, manö nıhön nıhön apdı nıņbun u, kalöp abe hagabun. Hon Bapi God Ñı nıpe Jisas Kraıs apıl mıhau aip jım ñöl mıdpun. Pen kalöp manö anıbu hagno, nıņmım nıņ udpe me, hon magöñhalö God apıl mıhau aip jım ñöl mıdeınabun.

⁴ Anıg gınabım u, hon mıñ mıñ gınabun. Gası u nıņun, kalöp manö anıbi kalı klıñ rıkabun. *

God nıpe Mailö

⁵ Jisas Kraıs hanıp hagö nıņbun manö u kalöp hagnıg gabin. God nıpe mailö; nıpe sıbön halö mıdagöp. *

⁶ God aip jım ñöl mıdpun, a gınabun u, pen nan sı nan naij gı damun, sıb au ajeınabun u, manö pıral hagnı, nan naij gıpun u abe pıral gun gınabun. *

⁷ Pen God mailö aij pör pör mıdmıdöp rö, hon mailö aij nıpe lau adö mıdeınabun u, hon añ mam Jisas nıpe nıņ udpal gau aip jım ñöl mıdno, Ñı nıpe Jisas hagape nıpe u nan sı nan naij gıpun gac u magöñhalö lık gı yunab.

⁸ Pen nan sı nan naij rımnıp gagpun, a gınabun u, manö pıral hagnı; God Manö nıņö nöp u mıdmıdöp aņ hon daņ mıdagöp. *

⁹ Pen hon nan sı nan naij gıpun u, God nıpe hag payık pe gınabun u, nıpe pör pör hagöp rö nöp göm, pör pör kabö göl nöp göm gab rö, nan sı nan naij gıpun gau nıņöm arö göm, gac anıbu magöñhalö lık gı yu haknab.

¹⁰ Pen nan sı nan naij gagpun, a gınabun u, God manö pıral hagab, a gınabun; God

2

Kraıs hanıp a göm, nıpe ke Nap nıpe sibe gı ña

¹ Ñı pai yad gau. Kale nan sı nan naij gagmım, a gem, kalöp manö anıbi kalı klıñ rıkabın. Pen nan sı nan naij geınabım u, Jisas Kraıs pör pör kabö rö nöp gımdöp u, nıpe hanıp gı ñöm Nap nıpe hagöm, nan sı nan naij gıpal u nıņmön arö gımön, a gımdöp. *

² God nıpe nan sı nan naij gıpun gau nıņöm, hanıp mılö ke gau yuböp. Pen Jisas Kraıs nıpe ke nan sı nan naij gıpun gau mab ba laņ au hañ roman adö nıpe ke udöm umöm, nan sı nan naij gıpun gac u magöñhalö lık gı yua. Pen nan sı nan naij hon nöp wasö; nıbi bı ram mınöņ gau gau magöñhalö nan sı nan naij gıpal gac u lık gı yua. *

³ God Manö hagöp rö geınabun u, hon nıņö nöp God nıpe nıņbun u, nıņnabun.

⁴ Bı ap, God nıpe nıņbın, a gınab pen God hagöp rö gagnab u, nıpe manö pıral hagnı; manö nıņö u mıdmıdöp aņ nıpe daņ mıdagöp.

⁵⁻⁶ Pen nıbi bı God Manö hagöp rö gıpal gau, kale God nıpe mıdmıdög yabıt lıbal. God aip jım ñöl mıdpun, a gıpal, nıbi bı gau, Jisas gımdöp rö nöp gınaböl. Nıpe gımdöp rö gınabun u me, hon nıņnabun, God aņ daņ mıdpun. *

Pen pen mıdmıdög lımım

⁷ Nıbi bı mıdmıdög yad gau. Manö kalı klıñ rıkabın anıbi, manö gısön nıbö wasö; manö hadame dagol hagla mıdmıdöp; manö nöd nıbö anıbu nöp yad uri kalöp hagabın. *

⁸ Pen manö kalöp kalı klıñ rıkabın anıbi manö gısön nıbö mıdöp. Jisas Kraıs gımdöp u nıņöm, manö gısön nıbö anıbu manö nıņö nöp, a gıpal. Pen kale nıbi bı gau gabım u abe nıņöm, kale u rö nöp, manö gısön nıbö anıbu manö nıņö nöp, a gıpal. Sıbön u uri hadö ur gab; mailö magö nıņö u hadö mailö gab. *

⁹ Nıbi bı, mailö mıdpun, a göm, añ mam kale rımnıp mulu kal nıņbal gau, kale sıb au mıdpal. *

¹⁰ Pen nıbi bı añ mam kale gau kalıpe mıdmıdög lıbal gau, mailö mıdpal. Mailö gau ajom, ap lug pakagnaböl. *

* 1:1: Jon 1:1 * 1:2: Jon 1:14 * 1:4: Jon 16:24 * 1:5: 1Di 6:16; Jem 1:17 * 1:6: 1Jn 2:4 * 1:8: Sam 32:5; Pro 28:13 * 2:1: Hib 9:24 * 2:2: Jon 1:29; Kol 1:20; 1Jn 4:10 * 2:5-6: Jon 14:21,23 * 2:7: Jon 13:34; 2Jn 5-6
* 2:8: Ro 13:12; Jon 1:9 * 2:9: 1Jn 4:20 * 2:10: Ro 14:13 * 2:11: Jon 12:35

11 Nibi bi añ mam kale rímnap mulu kal nñbál gau, kale sñb au mídpal. Kale sñb gau mídlo, amgö kale hadö we göp nñjöm sñb gau ajöm, gai araböl u nñjagpal. *

12 Jisas Kraiss nñpe uma u me, God nan si nan najj gípim u nñjöm arö göp.

Anñbu, yad kalöp ñi pai mídmagö yad gau manö anñbi kalñ kññ ríkabin.

13 Kale bi majö gau, Jisas Kraiss hadame dagol gau mídöm uri mídöp u,

nñp hadö nñjbim u me, yad kalöp bi majö manö anñbi kalñ kññ ríkabin.

Kale bi praj gau, Seden, Bi Najj Yabñ u, nñp ma kale mo gau hadö lñbim u me, yad kalöp bi praj manö anñbi kalñ kññ ríkabin.

Kale ñi pai mídmagö yad gau Bapi nñp hadö nñjbim u me, yad kalöp ñi pai mídmagö yad manö anñbi kalñ kññ ríkabin.

14 Kale bi majö gau, Jisas Kraiss hadame dagol gau mídöm uri mídöp u,

nñp hadö nñjbim u me, yad kalöp bi majö manö anñbi kalñ kññ ríkabin.

Kale bi praj gau, God Manö kamñj u mídmagö añ kale danñ kamñj mídö, kale klö gñmim,

Seden, Bi Najj Yabñ u, nñp ma kale mo gau hadö lñbim u me, yad kalöp bi praj manö anñbi kalñ kññ ríkabin.

Nan mñnönj naböñj il i mídmagö lagmim

15 Kraiss nñbi bi nñpe mídagpal gau, nagñ gñpal adö u gun, a gñmim, gasñ u nñjagmim. Gasñ kale nan mñnönj naböñj il i gau amöm wam wam gö, nan gau mídmagö lñnabim u, kale Bapi nñp gasñ u arö gñmim, nñp mídmagö lagnabim. *

16 Nibi bi nan mñnönj naböñj il i gasñ nñbál gau, hañ romanñ hon nan si nan najj gasñ göp rö gun, a göm, nan nñhön nñhön amgö nñjnaböl gau, si udun a göm, nan gau iru nöp udun, hib kub udun, a göm, nñjbál rö gñlo aröp. Bapi kalñp gasñ ñö anñg gaggal; mñnönj naböñj il i nan gau gasñ nñjöm, anñg gñpal. *

17 Ram mñnönj il i abe, nan nñhön nñhön ram mñnönj il i gasñ ðp göp gau abe, ur gññg gab; pen nñbi bi God hagöp rö gñpal gau pör pör mñdeinaböl. *

Kraiss nñp mulu kal nñjeb bi u

18 Ñi pai mídmagö yad gau. Ñin hain u söl mídöp. Bi Kraiss nñp mulu kal nñjeb bi u aunab, a gñla, u nñjbim. Mññi nñbi bi Kraiss nñp mulu kal nñjbál gau iru mídpal rö, ñin hain u söl mídöp u, nñjbun. *

19 Nibi bi Kraiss nñp mulu lugö nñjbál anñb gau, hon aip magum göm, hainö arö göm höñ adö arla; hon aip magum gaila pen hon aip jñm ñöl mídagmídál. Hon aip jñm ñöl mídaiblap u, hanñp arö göm ke ke aragblap. Pen höñ adö arla u, nñbi bi yad waiö nöp nñjnaböl, bi gau kalñp aip jñm ñöl mídagpal, a göm, God nñpe ke gö, kale höñ adö arla. *

20 Pen Kraiss, Ana Uñ yuö kalöp adö apöm aip mídöp rö, kale magöñhalö God Manö nñjö u nñjbim. *

21 Kale Jisas Kraiss manö nñjö u nñjagpim, a gem, kalöp manö i kalñ kññ ríkagabin; kale hadö nñjbim. Pen Jisas Kraiss manö nñjö u, manö piral ap auagöp.

22 "Jisas nñpe Mesaia wasö," gñnab bi anñbu nöp nñpe bi pir alep bi. Anñg gñnab u, nñpe Bapi abe, Ñi abe wasö gñnab. Bi anñbu nñpe Kraiss Nñp Mulu Kal Nñjeb Bi anñbu. *

23 Nibi bi Jisas nñpe God Ñi wasö gñpal gau, kale Nap nñp nñjagpal. Pen nñbi bi Jisas nñpe God Ñi nñpe mídöp hag waiö gñpal gau, kale Nap nñp abe nñjbál. *

Ana Uñ kalöp Kraiss manö nñjö u hag ññnab

24 Manö nöð nñjbe u, mídmagö añ kale danñ ud aij göl gñ mídmmim. Manö nöð nñjbe u, mídmagö añ kale danñ ud aij göl gñ mñdeinabim u, God Ñi aip jñm ñöl mídmmim, Nap aip jñm ñöl mídmmim mñdeinabim.

25 Hanñp manö nñjö hag löm haga, "Kale pör pör nöp kamñj mñdeinabim," a ga.

26 Manö uri nöp hagajñ i, nñbi bi manö piral hagöm gasñ kalöp ðp gñ ud arñg gaböl gau gasñ nñjem hagajñ.

27 Nibi bi gau kalöp hag ñagöl. Kraiss nñpe Ana Uñ yuö kalöp adö apöm aip mídöp rö, nñpe ke kalöp hag ñab; pen nñpe manö piral wasö, manö nñjö nöp magöñhalö kalöp hag ññnab. Anñb u, God Ana gasñ ñöb rö, Kraiss nñp cñg gñmim nöp mñdaimim. *

28 Ñi pai mídmagö yad gau. Kraiss nñp cñg gñmim nöp mñdpe me, nñpe ado gñ aunab ññn u, nñp nñjno nable gagnab; hubñköl u nöp gun mñdeinabun.

29 Kraiss nñpe nagñ yñjñg göl adö u nöp gñ aij göp nñjbim u, kale u rö nöp nñjbim, nñbi bi nagñ yñjñg göl adö u nöp gñpal gau, kale God ñi pai nñpe mídöm me, anñg gñpal. *

* 2:15: Ro 8:7 * 2:16: Ro 13:14 * 2:17: Mad 7:21 * 2:18: Mad 24:5,24; 2Jn 7 * 2:19: Ap 20:30 * 2:20: 1Ko 2:15 * 2:22: 1Jn 4:3; 2Jn 7 * 2:23: Jon 5:23; 1Jn 4:15; 5:1 * 2:27: Jon 16:13 * 2:29: 1Jn 3:10

3

God ñi pai nipe midpun u nijnun, mid aij gun

¹ Bapi God hanip midmagö yabñ löm, hanip ñi pai yad ke, a göp u, yad aiö gabin. Hon God ñi pai nipe nöp midpun. Anñb u, nñbi bñ ram mñnönj il i nöp gasñ nññbal gau hanip nñjagpal. Bapi nñ nñjagpal u me, hanip u rö nöp nñjagpal.*

² Nñbi bñ nññeb aij yad gau. Mññi hon God ñi pai nipe midpun pen hainö nñbi bñ aigale bñ rö mñdeinabun u nñjagpun. Pen hon nññbun, Jisas Kraisis nñpe waiö lñnab ññn u, nñpe ke midöp rö u amgö nññun, nñpe midöp rö lun mñdeinabun.*

³ God hanip Kraisis rö lñnab a göm gasñ nññaböl nñbi bñ gau, Kraisis ut midöp rö, hon u rö nöp ut midaiun, a gñ gasñ nññaböl.

⁴ Nñbi bñ nan si nan najj gñnaböl gau, kale magöñhalö God lo manö rñb junaböl. Nan si nan najj göm me, God lo manö rñb junaböl.

⁵ Pen kale nññbim, Jisas Kraisis nñpe aua u, hon nñbi bñ mñnönj nabönj il i nan si nan najj gñpun gac u ñk gñ yunñg aua. Nñpe ke nan si nan najj ap gagöp.*

⁶ Anñb u, nñbi bñ nñp aip jñm ñöl midpal gau, nan si nan najj gñpal. Nñbi bñ nan si nan najj gñpal gau, Jisas Kraisis nñp nñjagpal; nñpe bñ aigale bñ rö midöp u nñjagpal.

⁷ Nñi pai midmagö aij yad gau. Nññ aij gñmim! Nñbi bñ rñmnap manö piral hagöm gasñ kalöp ññp gñ ud arñg gaböl gau, manö piral kale u nññ udagmim. Nñbi bñ gñ aij gñpal gau nöp kale nñbi bñ kamññ aij; Kraisis nñpe ke kamññ aij midöp rö, kale u rö nöp nñbi bñ kamññ aij midpal.

⁸ Pen nñbi bñ nan si nan najj gñpal gau, Seden ñi pai nñpe midpal; Seden hadame dagol gau il göm, gñ damöm, nan si nan najj gñmidöp rö gñpal. God Nñi nñpe ram mñnönj il i aua u, Seden nan najj gñmidöp nagñ u rñb gñ dö gññg aua.*

⁹ Nñbi bñ God ñi pai nñpe midpal gau, God yññ kalñp añ ñññ la u midöp u me, nan si nan najj gñagnaböl. God Nap kale midöp, kale God ñi pai nñpe midpal u me, kale nan si nan najj göl rö lagöp.*

¹⁰ Anñb u hon nññbun, nñbi bñ an an kale God ñi pai nñpe midpal, nñbi bñ an an kale Seden ñi pai nñpe midpal; nñbi bñ gñ aij gñpal gau kale God ñi pai nñpe middagpal; nñbi bñ añ mam gau kalñp midmagö lagpal gau kale u rö nöp God ñi pai nñpe middagpal.

God ñi pai nñpe gau pen pen midmagö limim

¹¹ Hon pen pen midmagö lun. Manö i hadame dagol gau nöp hagla nññbe.*

¹² Adam ñi nñpe Ken ga rö gagmim. Nñpe Seden, Bñ Najj Yabñ u, ñi nñpe midöm, nñmam hain nñp al pak la. Nñpe nñmam nñp al pak la u, nññön gññg al pak lañ Nñpe ke gñ najj gaia pen nñmam Ebol nñpe gñ aij gaia u nññöm nñp al pak la.*

¹³ Anñb u, añ mam yad gau. Nñbi bñ mñnönj nabönj il i kalöp mulu kal nññnaböl u, aiö gagmim.*

¹⁴ Hon Kraisis nñbi bñ añ mam gau kalñp midmagö lñbun u me, hon nññbun, hon nñbi bñ hadö umbal rö midaino adö u arö gun, kamññ gññön nñbö u hadö udpun. Nñbi bñ midmagö lagpal gau, kale nñbi bñ hadö umbal rö midpal.*

¹⁵ Nñbi bñ an an nñbi bñ rñmnap mulu kal nññbal gau, kale kalñp wip albal rö löp. Pen kale nññbim, nñbi bñ wip albal gau, kale kamññ pör middep magö u udagpal.*

¹⁶ Kraisis hanip mög nññöm uma u me, hon aige gun añ mam hon midmagö lun, nññbun. Hon u rö nöp, añ mam hon gau kalñp nññö yöl midmagö lun, klö gun, kalñp gñ aij gun; anñg gun umnabun u, manö midagöp.*

¹⁷ Nñbi bñ nan iru midö nññöl gñ, añ mam nan midagöp gau kalñp nññöm mög nññagnaböl u, kale God nñp midmagö lagpal.*

¹⁸ Anñb u, ñi pai midmagö yad gau. Añ mam gau midmagö lñbun, a gñnabun u, manö nöp hagagun; kalñp nññö nöp midmagö lun, klö gun, kalñp ud aij gun, gñ aij gun. Anñg gñnabun u, hagnabun, hon añ mam gau midmagö lñbun, a gñnabun.*

Nñbi bñ God nñp cig gñpal gau hañ hubñköl u nöp midpal

¹⁹⁻²⁰ Añ mam kalñp midmagö lun, gñ aij gñnabun u me, hon nññnabun, Kraisis manö nññö nñpe u nññ udpun. Anñb u, gasñ magö hon ke añ ñññ hanip manö nob hagnab u pen God amgö ilö adö nñpe u hon mññ mññ göl gñ agamññ mñdeinabun. Gasñ magö hon añ ñññ u hain, pen God nñpe klö yabñ. Nñpe gasñ magö hon magöñhalö nññ aij göp.

²¹ Anñb u, nñbi bñ nññeb aij yad gau. Gasñ magö hon ke añ ñññ hanip manö kub hagnagnab u, gasñ halö midun, God midöp au sól aramun, amgö ilö adö nñpe u ana udagnabun.*

²² God manö klö hagöp rö gun, nan nññön nññön nñp aij gñnab u göl gñ damun, nñp hag nññeinabun u, hagnabun rö gñnab.

* 3:1: Jon 1:12-13; 16:3 * 3:2: 2Ko 3:18 * 3:5: Jon 1:29; 1Pi 2:22-24; 1Jn 2:2 * 3:8: Jon 8:44 * 3:9: 1Jn 5:18
* 3:11: Jon 13:34 * 3:12: Jen 4:8 * 3:13: Jon 5:18-19 * 3:14: Jon 5:24 * 3:15: Rep 21:8 * 3:16: Jon 13:1; Gal 1:4 * 3:17: Dud 15:7 * 3:18: Jem 2:15-16 * 3:21: Hib 4:16

23 God manö klö hagöm anig hagab: hon Ñi nipe Jisas Krais níp nñj udun, añ mam gau pen pen midmagö lun. God hanip manö klö hagöm, anig gímim, a ga. *

24 Nibi bi God manö klö hagöm haga rö nöp gípal gau, kale God anj danj midpal; nipe kalíp anj danj midöp. God nipe Ana hanip ñöb u me, hon nñjbun, God nipe hanip anj danj midöp. *

4

God Ana aka nan ke ap kalíp gasi ñöb

1 Midamam aij yad gau. Nibi bi God Manö piral hag ajaböl gau iru midpal u me, nibi bi rímnap God Ana aip jim ñöl midpun, a gaiöl u, nñj aij gímim, manö kalíp u udmim. God Ana aka nan rímnap ke kalíp gasi ñö hagaböl, a gímim, nñjmim. *

2 God Ana ana kale aip jim ñöl midöp midagöp u, ai göl gímim nñjnabim? Jisas Krais nipe bi hañ romanj lóm, ram mñnöhj ij i aua, a ginaböl u, God Ana kale aip midöp u, a gi nñjnabim. *

3 Pen Jisas Krais nipe bi yabi laga, a ginaböl u, God Ana kale aip midagöp, a gi nñjnabim. Jisas Krais Níp Mulu Kal Nñjeb Bi anibu, ana nipe kalíp anj danj midöp rö, manö anibu rö hagnaböl. Ana anibu aunab, a gílo, nñjbe. Pen mñni ñin i nöp ram mñnöhj ij i hadö auub. *

4 Ñi pai midmagö yad gau. God nipe kalöp anj danj midöp; nipe Bi klö yabi. Pen Seden nipe nibi bi ram mñnöhj ij i midpal gau kalíp anj danj midöp; nipe bi klö yabi wasö. God Bi klö yabi u, nipe kalöp anj danj midöp u me, nibi bi manö piral hagpal gau gasi kalöp tip gi ud aröl rö lagöp. *

5 Nibi bi manö piral hagpal gau, kale ram mñnöhj ij i nñbö u me, manö hagpal u u rö nöp ram mñnöhj ij i nñbö. Manö hagpal u ram mñnöhj ij i nñbö u me, nibi bi ram mñnöhj ij i nñbö gau manö piral kale nñj udpal. *

6 Pen hon God ñi pai nipe midpun. Nibi bi God níp nñj udpal gau, manö hon nñj udpal. Pen nibi bi God níp nñj udagpal gau, manö hon nñj udagpal. Adö anibu, Ana nñj nöp kalíp gasi ñö hagpal aka ana piral u gasi ñö hagpal u, nñjbun.

God hanip midmagö yabi löp

7 Nibi bi midmagö yad gau. Añ mam gau pen pen midmagö lun. God nipe gö me, nibi bi midmagö libal. Nibi bi an, nibi bi gau kalíp midmagö libal gau, kale God ñi

pai nipe midöm, God níp nñjbun u me, nibi bi gau midmagö libal.

8 God nipe nibi bi kalíp midmagö löp u me, nibi bi an, nibi bi gau kalíp midmagö lagpal gau, kale God níp nñjagpal.

9 God Ñi nipe añi yabi u yuö apöm gö, hon nibi bi ram mñnöhj ij i midpun pör pör nöp kamñj midaiun rö löp. Anib u, God hanip midmagö yabi löp u, waiö nñjbun. *

10 Hon God níp midmagö lagno; God nipe nöd hanip midmagö la. God nipe nan si nan naij gípun gau nñjöm, hanip mñlo ke gau yuböp. Pen nipe hanip midmagö lóm, Ñi nipe Jisas Krais hag yuö apöm, nan si nan naij gípun gau, mab ba laj au hañ romanj adö nipe ke udöm umöm, nan si nan naij gípun gac u hik gi yua. *

11 Midamam aij yad gau. God nipe anig göm, hanip midmagö yabi löp rö, hon u rö nöp añ mam gau pen pen midmagö lun.

12 Nibi bi añi ap God níp amgö nñjagöp; pen hon añ mam gau pen pen midmagö linabun u, God nipe hanip anj danj midainab. Nipe hanip anj danj midainab u me, nipe nibi bi gau midmagö yabi löp rö, hon u rö nöp nibi bi gau midmagö yabi linabun. *

13 Hanip Ana nipe ke yuö apöm hanip anj danj midöp u me, hon God anj danj midpun, nipe hanip anj danj midöp u, nñj aij gípun. *

14 Bapi God Ñi nipe nibi bi kalíp ud kamñj yunim, a göm, yua u, hon amgö hon ke nñjun, nibi bi gau kalíp hag ñabun.

15 Nibi bi, Jisas nipe God Ñi nipe yabi midöp, a göm waiö hagpal gau, God kalíp anj danj midöp; kale God anj danj midpal.

16 Anibu, God nipe hanip midmagö yabi löp u nñj udun, gasi anibu nñjöl gi nöp midpun.

God Bi midmagö lep. Nibi bi midmagö libal gau, God anj danj midpal; God kalíp anj danj midöp.

17 Hon God aip jim ñöl midainabun u, nipe nibi bi midmagö yabi löp u rö, hon u rö nöp nibi bi midmagö yabi linabun. Anib u me, God manö kub hagnab ñin u, anñn gö pñññj gagnabun; hubiköl u nöp gun midainabun.

18 God hanip midmagö yabi löp u me, hon pñññj gun rö lagöp. Hanip ilön ñinaböl, a ginabun u me, anñn gö pñññj ginabun. Anibu, nibi bi pñññj gípal gau, God hanip midmagö yabi löp, a göm, nñjagpal.

* 3:23: Jon 6:29; 13:34 * 3:24: 1Jn 4:13 * 4:1: Mad 7:15; 1Jn 2:18; 2Jn 7; 1De 5:21 * 4:2: 1Ko 12:3 * 4:3: 1Jn 2:18 * 4:4: Mad 12:29; 1Jn 5:4-5 * 4:5: Jon 8:47; 15:19 * 4:9: Jon 3:16 * 4:10: Ro 5:8-10; 1Jn 2:2 * 4:12: Jon 1:18 * 4:13: 2Ko 1:22; 1Jn 3:24

19 God nɪpe ke nɔd hanɪp mɪdmagɔ la u me, hainɔ hon nɪp mɪdmagɔ lɪbun.

20 Nɪbi bɪ God nɪp mɪdmagɔ lɪbun, a gɪnabɔl u, pen aɪ mam gau kalɪp mulu kal nɪnɪnabɔl u, piral nɔp hagnabɔl. Nɪbi bɪ waiɔ nɪnɪbal gau kalɪp mɪdmagɔ lagnabɔl u, kale aigɔl gɔm, God Bɪ waiɔ nɪnɪgɪpal u, nɪp mɪdmagɔ lɪnabɔl?

21 God manɔ klɔ hagɔm haga, "Nɪbi bɪ yɪp mɪdmagɔ lɪbal gau, aɪ mam gau kalɪp u rɔ nɔp mɪdmagɔ lɔl," a ga. *

5

God Nɪ nɪpe nɪp nɪnɪ udep magɔ u

1 Nɪbi bɪ, Jisas nɪpe Krai, a gɔm nɪnɪ udɪpal gau, kale magɔnɪhalɔ God nɪ pai nɪpe mɪdpal. Pen nɪbi bɪ nap mɪdmagɔ lɪbal gau, nɪ nɪpe u rɔ nɔp mɪdmagɔ lɪbal.

2 God nɪp mɪdmagɔ lun, nɪpe manɔ klɔ hagɔm, anɪg gɪmim, a gɔp rɔ gɪnabun u, hon nɪnɪnabun, God nɪ pai nɪpe gau kalɪp mɪdmagɔ lɪbun. *

3 God manɔ klɔ hagɔm, anɪg gɪmim, a gɔp rɔ nɔp gɪnabun u me, hon God nɪp mɪdmagɔ lɪnabun. God manɔ klɔ nɪpe hagɔp anɪb gau, marɔ gagɔp. *

4 Nɪhɔn gɪnɪg: God hanɪp udɔ, nɪ pai nɪpe mɪdpun u me, nɪbi bɪ yɪharɪnɪ gau nagɪ gɪpal adɔ u, gasɪ hanɪp tɪp gɪ ud arɔl rɔ lagɔp. Jisas nɪpe Krai a gun nɪnɪ udno me, nɪbi bɪ yɪharɪnɪ gau nagɪ gɪpal adɔ u, gasɪ hanɪp tɪp gɪ ud arɔl rɔ lagɔp.

5 Nɪbi bɪ, Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe yabɪ, a gɔm, nɪnɪ udɪpal gau nɔp, nɪbi bɪ God Manɔ nɪnɪgɪpal gau nagɪ gɪpal adɔ u, gasɪ kalɪp tɪp gɪ ud arɔl rɔ lagɔp.

Jisas God Nɪ nɪpe yabɪ

6 Jisas Krai aua u, bɪ yɪharɪnɪ auaga. Nɪpe nɪg paka; hainɔ hagape nɪpe lugɔ uma. Nɪg nɔp pakɔ, God Nɪ nɪpe u, a gun, hagagpun; nɪg pakɔm hainɔ hagape nɪpe lugɔ uma u me, God Nɪ nɪpe mɪdɔp u nɪnɪbun. God Ana nɪpe u u rɔ nɔp hanɪp gasɪ nɔ nɪnɪbun, Jisas God Nɪ nɪpe yabɪ u mɪdɔp. Nɪhɔn gɪnɪg: God Ana pɔr pɔr manɔ nɪnɔ nɔp hagɔp. *

7 Anɪb u, manɔ adɔ mɪhau nɪganɪ mɪdɔp:

8 Ana u; nɪg u; hagape u. Manɔ mɪhau nɪganɪ anɪbu, jɪm nɔl adɔ anɪ hagɔp rɔ, Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe mɪdɔp u, nɪnɪ aij gɪpun. *

9 Nɪbi bɪ gau manɔ hagnabɔl u, manɔ kale nɪnɪ udnabun; pen God manɔ hagɔp anɪbu, manɔ anɪbu manɔ nɪnɔ yabɪ, a gun, yɪnɪd nɔp nɪnɪ udun. Nɪhɔn gɪnɪg: God nɪpe ke Nɪ nɪpe u manɔ anɪbu hagɔp. *

10 Nɪbi bɪ Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe yabɪ, a gɔm, nɪnɪ udɪpal gau, God manɔ nɪnɔ nɪpe u kalɪp anɪ danɪ mɪdɔ, kale God Nɪ nɪpe nɪnɪ udɪpal. Pen nɪbi bɪ Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe wasɔ gɪpal gau, God nɪpe bɪ pir alep bɪ, a gɪpal. Nɪhɔn gɪnɪg: God nɪpe ke Nɪ nɪpe manɔ nɪnɔ hagɔp u nɪnɪ udagɪpal. *

11 Manɔ nɪnɔ u anɪg gɔl mɪdɔp: God nɪpe kamɪnɪ pɔr mɪdep magɔ u hanɪp nɔb; kamɪnɪ pɔr mɪdep magɔ u Nɪ nɪpe aip mɪdɔp.

12 God Nɪ kale aip mɪdɔp nɪbi bɪ gau, pɔr pɔr kamɪnɪ mɪdep magɔ u hadɔ udɪpal; pen God Nɪ kale aip mɪdagɔp nɪbi bɪ gau, pɔr pɔr kamɪnɪ mɪdep magɔ u udagɪpal. *

Jisas Krai nɪp nɪnɪ udɪpim rɔ, God nɪ pai nɪpe mɪdpim

13 Kale Jisas nɪpe God Nɪ nɪpe u, a gɪ gasɪ nɪnɪbim nɪbi bɪ gau, pɔr pɔr mɪdeinabim u nɪnɪ aij gɪmim, a gem, manɔ anɪbi kalɔp kalɪ klɪn rɪkabin. *

14 Hon nɪnɪbun, God nɪp amun, nɪp aij gɪnab adɔ u nɔp hag nɪnɪnabun u, nɪpe nɪnɪnab. *

15 Anɪbu, hon nɪnɪbun, nan nɪhɔn nɪhɔn hag nɪnɪnabun, hagnabun rɔ nɔp gɪnab.

16 Pen aɪ mam ap, nan si nan naij mab ke yan aragep rɔ u geinab u, kale God nɪp sabe gɪpe, God nɪpe aɪ mam anɪbu kamɪnɪ mɪdep magɔ u kauyan nɪnab. Pen nan si nan naij mab ke yan arep rɔ u gaiɔl, God nɪp sabe gɪmim, a gem, hagagabin. *

17 God nan nɪhɔn nɪhɔn wasɔ gɔp gau gɪnabɔl u, nan si nan naij gɪnabɔl, pen nan si nan naij adɔ rɪmnɪp gɪnabɔl, God nɪnɔm arɔ gɪnab.

18 Hon nɪnɪbun, nɪbi bɪ God nɪ pai nɪpe mɪdpal gau, nan si nan naij gagnabɔl; God Nɪ nɪpe kalɪp abad mɪdɔ, Seden kalɪp gɪ naij gɪnɪm rɔ lagɔp. *

19 Hon nɪnɪbun, hon God nɪ pai nɪpe mɪdpun; pen nɪbi bɪ ram mɪnɔnɪ ɪ i gasɪ nɪnɪbal gau magɔnɪhalɔ Seden nɪmagɔ adɔ nɪpe mɪdpal.

20 Hon nɪnɪbun, God Nɪ nɪpe apɔm gasɪ aij hanɪp nɔ, God pɔr kabɔ gɔl hagab u nɪp nɪnɪnabun. Nɪ nɪpe Jisas Krai aip jɪm nɔl mɪdpun u me, Nap God Bɪ kabɔ gɔl u aip jɪm nɔl mɪdpun. Jisas Krai nɪpe God kabɔ gɔl me. Nɪpe kamɪnɪ pɔr mɪdep Bɪ u.

21 Nɪ pai mɪdmagɔ yad gau. God hon, a gɔm, nan piral sabe gɪpal gau, kale asɪ masɪ gɪmim.

* 4:21: Mak 12:29-31 * 5:2: 1Jn 4:15 * 5:3: Jon 14:15,23-24 * 5:6: Jon 1:29-34 * 5:8: Jon 15:26 * 5:9: Jon 5:32-37 * 5:10: Gal 4:6 * 5:12: Jon 3:36 * 5:13: Jon 20:31 * 5:14: Jon 14:13; 1Jn 3:21-22 * 5:16: Mad 12:31 * 5:18: 1Jn 3:9

2 Jon

Jon köp an u kalı klıñ rıka

¹Yad nıbi bı Jısas Kraıs nıp nıñ uđpal gau kalıp abad mıđpin.

Kalöp, nıbi God hadame nöp uđnabin a ga u abe, ñı pai nıpe abe, kalöp köp i kalı klıñ rıkabin. Yad kalöp mıđmagö yabıñ lıbin. Pen yad nöp wasö, nıbi bı Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđpal gau magöñhalö kalöp mıđmagö lıbal.

²Kalöp mıđmagö lıbun u, Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđno, hanıp mıđmagö an dañ kamıñ mıđöm, pör pör nöp mıdeınab.

³Nap God abe, Ñı nıpe Jısas Kraıs abe, hanıp mög nıñmil ud aıj gımil, abad mıđ aıj gılö nıñöl gı, hon Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđöl gı mıđun, pen pen mıđmagö lö l gı mıdeınabun.

Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđöl gı, pen pen mıđmagö lö l gı mıdaimim

⁴Ñı pai kale rımnap Jısas Kraıs manö nıñö nıñ uđöl gı, hagöp rö gaböl u nıñem, yad mıñ mıñ yabıñ gıpin; Bapi hanıp anıg gımim, a ga. *

⁵Pen nıbi aıj. Yad nöp manö kalı klıñ rıkem hagabin, hon mıđmagö pen pen lı mıđaiun. Manö anıbi manö gıson nıbö ap wasö; God nıpe hadame dagol gau il göm, manö klö hagöm, manö anıbi haga. *

⁶God manö klö hagöm, anıg gımim, a ga rö nöp geınabun u, God nıp mıđmagö lun, nıbi bı gau abe kalıp mıđmagö lınabun. God nıpe hadame dagol gau il göm, manö klö hagöm, manö anıbi hagö nıñbım: kale magöñhalö pen pen mıđmagö lımim.

Nıbi bı rımnap manö pıral hag ñıbal

⁷Nıbi bı God Manö hagabun, a göm, manö pıral hag ajaböl gau, kale iru mıđpal. Kale hagpal, “Jısas Kraıs nıpe hañ romanğ löm, ram mınöñ il i auaga,” a gıpal. Nıbi bı anıg gıpal gau, kale bı pıral hagep bı, bı Jısas Kraıs Nıp Mulu Kal Nıñeb Bı. *

⁸Pen kale nıñ aıj gımim. Wasö u, wög nıp gıpin u hir gınım rö löp. Nıñ aıj gımim, God kalöp nan aıj ñınabin a ga u magöñhalö uđmim.

⁹Nıbi bı Kraıs manö hag ña u arö göm, manö pıral rımnap uđnaböl gau, God nıp aıp jım ñöl mıđagpal; nıbi bı Kraıs manö hag ña u nıñ uđöl gı nöp mıđpal gau, Bapi Ñı apıl mıhau aıp jım ñöl mıđpal.

¹⁰Anıb u, nıbi bı rımnap kalöp God Manö hag ñınıg auaiöl, nıñ aıj gımim, kalıp uđmim. Manö kabö göl anıbu arö göm, manö

pıral rımnap hagaiöl, kalıp hag wıhai dam ram kale raul dañ ud aragmim.

¹¹Nıñön gıñıg: nıbi bı anıb gau kalıp hag wıhai uł gı dam ram kale ud arbe, manö pıral kale hagpal anıbu, kale ke abe hagpım rö lınab.

Manö magö adıñ rımnap

¹²Yad kalöp manö iru mıđöp gau kalı klıñ rıkbnep u pen köp ñıg ig nöp rıkagnabin; yad ke amem, kalöp amgö nıñem, aıp asık mıđun manö haguñ, mıñ mıñ yabıñ gıñabun.

¹³Nıbi aıj. Nañın mıđmagö ne aui mıđöp ñı pai nıpe nöp, “Mıđpan?” a gıpal.

3 Jon Jon köp hain n̄bō u kalı klīñ r̄ıka

¹Yad n̄bi b̄ Jisas Kraıs n̄p n̄ñ udpal gau kalıp abad m̄dpin.

Nöp b̄ n̄ñeb aij yad Gaias köp i kalı klīñ r̄ıkabın. Yad nöp m̄dmagö yabıñ l̄bin. *

²M̄damam aij yad. Yad God n̄p sabe gem haggın, “Gaias n̄p abad m̄daimön, n̄p m̄ñā nan ap gagn̄m, m̄d aij ḡn̄m,” a ḡpin. Yad n̄ñbin, ne ana ne añ dan̄ m̄d aij ḡpan.

³Krais n̄bi b̄ añ mam r̄ımn̄ap auı apöm, ne Jisas Kraıs manö n̄ñö n̄ñ ud p̄döñ ḡimön, hagöp rö nöp göl ḡı m̄dpan, a geıla u, yad m̄ñ m̄ñ yabıñ ḡpin. *

⁴Ñı pai yad gau, Jisas Kraıs manö n̄ñö hagöp rö nöp ḡıpal, a ḡınaböl u, yad m̄ñ m̄ñ yabıñ ḡınabın.

Gaias ḡı aij ga u n̄ñöm, Jon m̄ñ m̄ñ yabıñ ga

⁵M̄damam aij yad. Yad n̄ñbin, Jisas Kraıs hagöp rö nöp ḡimön, Kraıs n̄bi b̄ añ mam r̄ımn̄ap kalıp pör ud aij yabıñ ḡpan. Añ mam ram m̄nön̄g m̄lō kub gau n̄bō n̄ñagpan gau, kalıp hañöwañö udmön, abad m̄d aij ḡpan.

⁶Krais n̄bi b̄ kalıp anıg ḡıpan gau r̄ımn̄ap apöm, Kraıs n̄bi b̄ cöc auı m̄dpal kalıp hagla, “Gaias Kraıs n̄bi b̄ n̄ıpe gau kalıp m̄dmagö yabıñ löp,” a ḡıla. N̄bi b̄ God wög ḡı ajpal an̄b gau ud aij ḡı dammön, kale ram m̄nön̄g ke n̄bō ap arn̄ıg ḡınaböl u, nan ḡı ñeb r̄ımn̄ap kalıp ñımön. Nan kalıp ñınabön u kale udöm, gau ajöm, God n̄p wög göm, nan magö rauöm ñıñnaböl. *

⁷Kale Jisas Kraıs manö aij u hag ñı ajöl ḡı, n̄bi b̄ Kraıs n̄p n̄ñ udagpal gau kalıp hag n̄ñöm, nan magö nan gau udagpal. *

⁸An̄b u, n̄bi b̄ aij an̄bu rö kalıp ud aij gun, nan r̄ımn̄ap ñun, aip j̄ım ñun, Jisas Kraıs manö n̄ñö wög u ḡıno, ar aij ḡınab.

Daiodrepis ḡı naj ga

⁹Yad Kraıs n̄bi b̄ m̄dpim gau kalöp köp ap kalı klīñ r̄ıknö u pen b̄ Daiodrepis, b̄ kub m̄deınam, a göm, manö yad hagabın hag hain göm n̄ñagab.

¹⁰An̄b u, yad m̄dpim u amem, n̄ıpe manö naj hagöm, han̄p hag juöp manö u hagnabın. Pen an̄bu nöp wasö; n̄ıpe Kraıs n̄bi b̄ añ mam God Manö hag ñı ajpal gau kalıp udagöm, n̄bi b̄ r̄ımn̄ap añ mam

gau kalıp udn̄ıg ḡılö, n̄ıpe wasö göm, an̄ıg ḡımim cöc i hainö auagmim, a göp.

Demidrias ḡı aij ga

¹¹M̄damam aij yad. N̄bi b̄ r̄ımn̄ap nagı ubıñ naj adö u hain gaiöl, ne unbö rö ḡıgmön. Pen n̄bi b̄ r̄ımn̄ap nagı ubıñ aij adö u hain gaiöl, ne unbö rö ḡımön. N̄bi b̄ nagı ubıñ aij adö u hain ḡıpal gau, God ñı pai n̄ıpe m̄dpal. N̄bi b̄ nagı ubıñ naj adö u hain ḡıpal gau, kale God n̄p n̄ñagpal. *

¹²N̄bi b̄ magöñhalö Demidrias n̄p n̄ñöm, b̄ aij, a ḡıpal. Demidrias n̄ıpe Jisas Kraıs manö n̄ñö u hagöp rö gab u me, n̄ıpe b̄ aij u waiö lö n̄ñbun. Yad u rö nöp Demidrias n̄ıpe b̄ aij, a gabın. Ne n̄ñban, yad manö n̄ñön hagnabın manö n̄ñö nöp hagnabın.

Manö magö adıñ r̄ımn̄ap

¹³Yad nöp manö iru nöp kalı klīñ r̄ıknep u pen köp ñıg ig nöp r̄ıkagnabın; *

¹⁴⁻¹⁵söl m̄döp, yad ke amem, nöp mulu adıñ n̄ñem, aip asik m̄dul manö hagnabul.

God nöp abad m̄dö, agamıj m̄daimön. M̄damam gai i m̄dpal nöp, “M̄dpan?” a gaböl. M̄damam ne aip m̄dpim gau kalıp magöñhalö, “Jon kalöp hagöp, ‘M̄dpim?’ a göp,” a ḡımön.

* 1:1: Ap 19:29; Ro 16:23

* 1:3: 2Jn 4

* 1:6: Dai 3:13

* 1:7: 1Ko 9:12

* 1:11: 1Jn 3:6-10

* 1:13: 2Jn 12

Jud Jud köp kali kliš rika

¹Yad Jud, Jems nımam nıpe u. Jisas Kraiss wög gı ñeb bı nıpe ap mıdpin.

Manö kali kliš rıkabin anıbi, kalöp nıbi bı Bapi God, kalöp udnabin a göm udöm mıdmagö löp nıbi bı gau, kali kliš rıkabin. Jisas Kraiss nıpe kalöp abad mıdöp.

²God apil mıhau kalöp mög nıñmil, ud aij gımil, mıdmagö lımil, gılö aran.

Bı God Manö piral hagep gau

³Nıbi bı nıñeb aij yad. Kalöp köp kali kliš rıkem, Jisas Kraiss hanıp ud kamıñ yua manö aij u rımnap hagnabin, a gem, gası u nıñnó. Pen yad uri gası nıñbin, kale klö yabıñ gımim, Jisas Kraiss manö aij hanıp nıbi bı nıpe hag ña u, nıñ ud pıdön göl gı mıdaimim, manö anıbu uri nöp köp kali kliš rıkem, kalöp yunabin, a gıpin.

⁴Bı naij God nıñagal rımnap agamıj apöm, kalöp aip magum gıpal. God nıpe nıbi bı mög nıñöm, Ñı nıpe hag yuö apöm, uma u me, nıbi bı nan si nan naij geinaböl u, God nıñ hag nıñlö, nıpe nan si nan naij gınaböl u nıñöm arö gınab. Pen bı naij anıb gau, manö aij anıbu ud ado göm haggal, “Hon nan si nan naij hałowalö gıno, God hanıp pen nan ap gagnab,” a gıpal. Anıg gıpal anıbu, Bı Kub hon Jisas Kraiss nıñ arö göm, gı naij yabıñ gıpal. Hadame dagol gau God Manö kali kliš rıköm, nıbi bı anıg gınaböl gau ilön kub yabıñ udnaböl, a gıla.

⁵Hadame nöp ga u nıñbin u pen hau gımim rö löp rö, kalöp kauyan hagnıg gabin. God nıbi bı nıpe Isrel kai, ram mınönñ Ijip nıbö ud asık daua, pen hainö nıñ gası nıñagla gau kalıp al pak lö umla.

⁶Ejol rımnap, ram mınönñ aij kale mıd aij gıla gau arö gılö, God kalıp sıbön göp mıgan u nagı lö, manö kub hagep ñın kub u abad mıdpal.

⁷Anıb unbö rö, Sodom Gomara abe, daun rımnap ram mınönñ yöp söl anıb gau abe, kale nıbi si bı si gı damöm, gı naij yabıñ geila. Nıbi bı mab ke pör pör innab au amöm, ilön kub udnaböl u, nıbi bı gau magönhalö nıñlan, a göm, Sodom Gomara nıbi bı gau kalıp mab mıñan kumi kabö lan nıbö u yuö, apöm kalıp in habık ara.

⁸Bı nabön nıñöm manö piral haggal, hagnabin anıb gau, kale u rö nöp hañ roman kale ke gı naij göm, Bı Kub manö nıpe hag juöm, ejol gau kalıp manö naij haggöm, gıpal.

⁹Pen Mosis umö, ejol kub yabıñ Maikel aip, Seden aip, Mosis wıp he u udnıg pen pen hagleö u, Maikel Seden nıñ hag juaga. Nıpe yıharıñ haga, “God nıpe ke nöp gası ñınım!” a ga.

¹⁰Maikel gası nıñ aij göm anıg haga u pen bı hagnabin gau, nan nıñön nıñagpal gau, manö naij naij nöp haggöm hałowalö hag jubal. Pen kale, gası nıñ aij haggöm, kaj kain gıpal rö gıpal u me, God pen kalıp ilön kub yabıñ ñınab.

¹¹Bı anıb gau kalıp mög nıñbin. Adam ñı nıpe Ken gı naij ga rö gıpal. Mumug mani nan gau nöp gası nıñöm, bı ne Belam hadame nöp ga rö gıpal. Anıb u, kale bı ne Kora, God Manö rıñ juöm uma rö umnıg gaböl.

¹²Pen kale God nıñ mıdmagö löl gı, anı mam pen pen mıdmagö löl gı, nan jım ñöl nıñnıg apım, magum gıpin ñın u, kale God nıñ gası nıñöm wasö, yıharıñ apöm nan unıam ud ñeb gı nıñlö, gac kale kalöp u rö nöp cıg göp. Anıb u, kumi apöm möñ alagöm yıharıñ pak gı dö gı aröp rö u mıdpal. Mab nıñeb magö pılagö it halö ud julö hadö böñ nöp mılep ga rö mıdpal.

¹³Nan naij ke yabıñ gı damöm, ñıg solwara pa jö ma jö göm, kıñu habkob lı ap lugöp rö gıpal. Nıbi bı anıb gau, God nıpe gö, kale gapı ju sıbön anıñ gau am ado gı auagep rö adö u arnaböl.

¹⁴Adam il nıpe rıka u, rık damöm, Inok nıñ me kagol jıñ u* yag daua. Inok nıpe hadame nöp God manö nıpe haggöm, bı kalöp piral haggal anıb gau rö nıñöm haga, “Nıñim! Bı Kub ejol uı nıpe ñın juöl iru yabıñ nöp damöm,”

¹⁵nıbi bı magönhalö manö kub hagnab. Nıñ gası nıñagöm, manö nıpe haggöp rö haggöm, nan si nan naij adö ke ke göm, nıñ manö klö naij adö ke ke haggöm gıpal rö, kalıp ilön kub yabıñ ñınab,” a ga.

¹⁶Bı manö piral haggal, kalıp hagnabin gau, kale pör hag har har göl gı, manö udöl gı, gı mıdpal. Hanıp ke aij gınab adö u gun, a göm, hałowalö gı naij gılö arab. Yad nöp bı kub mıdpin, a göm, gası u nıñöm, haggal. Pen nıbi bı rımnap hanıp aij gınım adö u gılan, a göm, kalıp hib dap raneb manö piral nöp hag hag gılö aröp.

* 1:1: Mad 13:55 * 1:4: Gal 2:4; 2Pi 2:1 * 1:5: Eks 12:51; Nab 14:29-30 * 1:6: 2Pi 2:4 * 1:7: Jen 19:1-25; 2Pi 2:6,10 * 1:9: Dan 10:13,21; 12:1; 2Pi 2:11; Rep 12:7; Sek 3:2 * 1:10: 2Pi 2:12 * 1:11: Jen 4:7-8; 1Jn 3:12; 2Pi 2:15; Nab 16:1-35 * 1:12: 2Pi 2:13,17 * 1:14: Adam abe wö ralnabön u, Inok nıñ mudun jıñ u yag daua * 1:14: Jen 5:18,21-24

¹⁷ Pen bî nîḡeb aij yad gau. Bî Kub hon Jisas Krais bî manö nîpe ud arep gau nöd hagla manö u gasî nîḡöl gî mîdaimim.

¹⁸ Kalöp hagla, “Nîn hain u, nîbi bî God nîp gasî nîḡagal gau, gasî naj kale ke nîḡbal rö göl gî, kalöp hag hain gî naböl,” a gîla. *

¹⁹ Bî hagabin bî anîb gau, God Ana kalîp aip mîdagöp. Gasî ke auöp rö nîḡöm gîpal u me, kalöp nîbi bî ud asîk ke ke lîbal.

²⁰ Pen nîbi bî nîḡeb aij yad gau. Jisas Krais manö aij u nîḡ udpim u, nîḡ udep magö u† yabî anîbu nîḡ ud pîdöḡ gîmim, manö aij anîbu yuö u pör nöp rîmnap halö nîḡ aij gîmim, gî dammim, gîpe arnîm. Ana U† u kalöp gasî nî nîḡöl gî, klö nîpe ud nîp sabe göl gî mîdaimim. *

²¹ Bî Kub hon Jisas Krais kalöp möḡ nîḡöb u me, nîpe kalöp dam ram mînöh kumi kabö adö lan au lö, pör pör nöp kamîḡ mîdeinabim. Pen am nîpe aip pör pör mîdaiun, a gîmim, abad mîdpim nî i, God hanîp mîdmagö löl gî nöp mîdöp, a gîmim, gasî u nîḡ mîdaimim.

²² Nîbi bî gasî mîhöp nîḡöm, gasî iru nîḡbal gau, kalîp möḡ nîḡmim, manö hain hagnim.

²³ Nîbi bî rîmnap mab mî†an adö u aröl rö löp gau, kalîp ud kamîḡ yumim, kamîḡ aröl. Nîbi bî rîmnap kalîp u rö nöp möḡ nîḡmim udmim, pen mîdmagö kale ke auöp rö gîpal rö, hane u rö nöp gî naj gun rö löp, a gîmim, nîḡ aij gîmim mîdaimim. Nan si nan naj kale gîpal gau pî†îḡ gîmim, asî masî gîmim. Nan si nan naj gî mîdlö waîḡ kale abe gac göp a gîmim, udagnim. *

Bî Kub hib dap raneb manö ap

²⁴ Mîñi kalöp God nî†magö adö u labin.

Nîpe kalöp abad mîdö nîḡöl gî, ap lug pakagnabim.

Hainö kalöp udöm, nîpe ke mailö aij ke halö mîdöp au lö,

nîbi bî asîḡ mîdagöp nîpe mîdmim, mîñ mîñ yabî gî nabim. *

²⁵ God nîpe añî. Nîpe hanîp ud kamîḡ yuöp.

Bî Kub hon Jisas Krais hanîp, a göm, umöm uraka u,

hadame dagol gau rîköm, mîd damöm, uri, hainö, pör pör nöp nîpe mîdep nöp mîdöm,

nîpe Bî mailö aij halö, Bî aij unbö ke,

Bî klö naj yabî, Bî magöḡhalö abadep mîdöp.

Anîbu, hib nîpe pör nöp hagno adö aranḡ.

Anîb unbö rö aij.

Repelesin

Jon naböy nîjöm kalî klîñ rîka

¹ Yad Jon, God wög gi ñeb bi nîpe ap mîdpin. Manö kalî klîñ rîkabin anîb i, nõd waiö nîjagla. Nîbi bi God nîp wög gi ñîbal gau, nan nîhön nîhön söl ginîm u nîjlanj, a göm, God nîpe Jisas Kraiis nîp hagö, nîpe pen ejol nîpe u yuö apöm gö, yad naböy nîjñö. *

² Naböy nîjñö anîbu, God manö nîpe haga u abe, Jisas Kraiis manö nîpe haga u abe nîjñö u, köp anîbi kalî klîñ rîkabin.

³ Söl mîdöp, nan nîhön nîhön naböy nîjñö u magöñhalö il göm gi dam arnab. Anîbu, nîbi bi manö kalî klîñ rîkabin anîb i kale ke amgö li nîjñaböl gau abe, nîbi bi rîmnap amgö li nîj haglö apdi nîjñaböl gau abe, God Manö anîbi nîj udöm hain gaiöl u, God gö, mîñ mîñ ginaböl. *

Jon nîbi bi cöc unbö mudun jîj mîdeila gau kalîp manö hag ña

⁴ Yad Jon kalöp nîbi bi Esia Propins ram mîñöñ pro ke ke unbö mudun jîj Kraiis cöc nîpe mîdpim gau, köp i kalî klîñ rîkabin.

God nîpe mîñi mîdöp, nîpe hadame dagol gau mîdmîdöp, nîpe hainö pör pör nöp mîdeinab u kalöp mög nîjöm, ud aij göm, abad mîdö, kale agamîj mîd aij gi mîdaimim. God anîbu abe, ana mudun jîj sea kinj asîkep nîpe adö au mîdpal gau abe, kalöp mög nîjöm, ud aij göm, abad mîdö, kale agamîj mîd aij gi mîdaimim. *

⁵ Jisas Kraiis, manö aij u damöm, God haga rö nöp göm umöm, il gi uraköm, ram mîñöñ gau kinj mîdpal gau kalîp magöñhalö abad mîdöp u, nîpe u rö nöp kalöp mög nîjöm, ud aij göm, abad mîdö, kale agamîj mîd aij gi mîdaimim.

Nîpe hanîp mîdmagö löm, hagape nîpe lugö umöm,

nan si nan najj gi pun gac u ñik gi yuöp.

*

⁶ Hon Kinj kub Jisas Kraiis ram nîpe mîdun, Nap God nîp sabe gep nîbi bi nîpe mîdpun.

Anîb u, Jisas Kraiis, Bî mailö aij halö u, Bî klö yabî u,

hib nîpe u pör nöp pör nöp hagno adö arnîm!

Anîb unbö rö aij. *

⁷ Pen nîjim! Nîpe kumi halö auö,

nîbi bi ram mîñöñ gau nîbö gau nîbö magöñhalö nîp waiö nîjñaböl.

Bî nîp watab ud bîñîj gîla gau abe magöñhalö nîp waiö nîjñaböl.

Nîp nîjöm, nîbi bi ram mîñöñ gau nîbö gau nîbö magöñhalö,

nîhön ginîg anîg gi pun, a göm, mög gö mîñöñ kub ginaböl.

Nîjö, anîg ginab me u!

Anîb unbö rö aij. *

⁸ God Bî Kub klö ke halö nan gau magöñhalö ginîm rö nöp mîdöp u, nîpe mîñi mîdöp, hadame dagol gau mîdmîdöp, hainö pör nöp pör nöp mîdeinab. Nîpe hagöp, “Yad nöp ginö, nan gau magöñhalö il göm mîdöp. Yad nöp ginö, nan gau magöñhalö ur ginîg ginab,” a göp. *

Jon naböy nîjöm Jisas nîp nîja

⁹ Yad namam Jon, Kinj hon Jisas ram nîpe mîdun, nîp wög gi ñîno, nîbi bi gau hanîp gi najj gîlö, gasî iru nîjagun, gasî halö mîdun, nîp arö gagun, klö yabî gun ginö arab. Yad God Manö u hag ñem, Jisas apöm manö aij hanîp hag waiö la manö nîjö anîbu hag ñîno, yîp nagî löm, dam ñîg solwara rîb gus ga airan Padmos u lîla.

¹⁰ Airan Padmos gau mîdnö, Bî Kub ñîñ nîpe ap, God Ana u yîp ba lö nîjöl gi, jöl yad gau adö manö kub ap, alîj magö rö hagöm haga,

¹¹ “Ne nan nîhön nîhön nîjñabön gau, köp kalî klîñ rîkmön, nîbi bi daun kub ke ke unbö mudun jîj Kraiis cöc nîpe mîdpal gau, kalîp köp anîbu yuö arnîm. Epes ap, Smöna ap, Pegamam ap, Daiadaira ap, Sadis ap, Piladelpia ap, Leodisia ap yuö arnîm,” a ga.

¹² Manö anîg hagö nîjöl gi, yad bi manö hagab anîbu nîjîñ, a gem, ado gem nîjñö, lam kabö gol udöm gîla unbö mudun jîj u mîdeila.

¹³ Pen lam anj anîb au, yad nîjñö, Bî ap ñî nîpe rö bi ap mîdeila. Nîpe wabîj mîlö kub yabî ap yîmö ma goî nîpe palu ga; kabö gol udöm gîla dip nagî kub ap ud pabî anj au gîlanj pîg la. *

¹⁴ Nabîc cög umagö nîpe u, kaj sipsip unj rud mîdöp rö, aka kumi rud mîdöp rö, la. Amgö nîpe u, mab mîñan rö mîdeila. *

¹⁵ Ma kîd nîpe u, nan kapa klö “bras” a gîpal u laulö, in kîñd udöp rö u ga. Pen manö nîpe u, ñîg hij kub bîg gu hagöp rö u haga.

¹⁶ Nîmagö yîjîg kîd nîpe u, gapî unbö mudun jîj u udöl mîdeila. Pen ru mîlö kîd goî goî ga ap meg mîgan adö lanj ajmanj

* 1:1: Rep 22:6 * 1:3: Rep 22:7,10 * 1:4: Eks 3:14-15; Rep 3:1; 4:5 * 1:5: Kol 1:18; Sam 89:27 * 1:6: 1Pî 2:9; Rep 5:10; 20:6 * 1:7: Dan 7:13; Sek 12:10; Mad 24:30; Jon 19:34-37; 1De 4:17 * 1:8: Rep 21:6; 22:13 * 1:13: Dan 7:13; 10:5 * 1:14: Esi 43:2; Dan 7:9; 10:6; Rep 2:18; 19:12; 14:2 * 1:16: Hib 4:12; Rep 2:12; 19:15

raua. Mulu majman nɩpe u, sɩdö an aulɩk apöm, mailö kɩd yabɩ hagöm göp rö u ga. *

¹⁷ Yad nɩp nɩjem, ma ɩ nɩpe au ap lug maben yɩmem, nɩbi bɩ umbal kɩla göp u rö mɩdainö. Anɩg gɩnö, ñɩn yɩjɩg böŋ nɩpe u yɩp ud nɩŋöm haga, "Pɩñɩŋ gagmön! Yad ke gɩnö, nan gau magöŋhalö ɩ göm mɩdöp. Yad ke gɩnö, nan gau magöŋhalö ur gɩnɩg gɩnab. *

¹⁸ Yad me Bɩ Pör Kamɩŋ Mɩdöp u. Nöd umnö u pen nön! Mɩñɩ kamɩŋ mɩdem, pör nöp pör nöp kamɩŋ mɩdeinabin. Yad 'Umeh Magö' u abad mɩdpin. Nɩbi bɩ umöm, am 'Wɩp Ana Ram' mɩdpal gau, yad ki rib u udöl mɩdem, 'Wɩp Ana Ram' ka u abe, nɩbi bɩ 'Wɩp Ana Ram' au mɩdpal abe abad mɩdpin. Yad aŋöŋ hiɩkeinabin kale u rö nöp kamɩŋ arnaböl.

¹⁹ "Anɩb u, nan nɩhön nɩŋban u köp kalɩ kliñ rɩkmön. Mɩñɩ gab rö nɩŋmön, hainö gɩnab rö nɩŋmön, magöŋhalö köp yan kalɩ kliñ rɩkmön.

²⁰ Pen nan nɩŋabön gau, manö ɩ u anɩg göl mɩdöp: lam gol udöm gɩla unbö mudun jɩŋ nɩŋabön gau, nɩbi bɩ ram mɩnönŋ ke ke unbö mudun jɩŋ Kraiŋ cöc nɩpe mɩdpal gau nɩŋabön. Pen gapɩ unbö mudun jɩŋ ñɩmagö yɩjɩg böŋ yad adö u nɩŋabön gau, ejol cöc unbö mudun jɩŋ abad mɩdpal gau nɩŋabön," a ga.

2

Krais nɩbi bɩ nɩpe Epesas mɩdmɩdal manö hag ñeb

¹ "Pen daun kub Epesas Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal gau, ejol kalɩp abad mɩdöp u nɩp manö kalɩ kliñ rɩkmön hagmön:

'Bɩ gapɩ unbö mudun jɩŋ ñɩmagö yɩjɩg böŋ lau nɩpe adö u udöl gɩ, lam gol udöm gɩla unbö mudun jɩŋ an au aŋöp u, Epesas nɩbi bɩ abad mɩdpan gau kalɩp manö anɩbi hag yuöp. *

² Nɩpe hagöp,

"Kal wög ktö gɩmim gɩ dammim bɩslam mɩdmim, jɩ nɩŋagpim u, nɩŋbin. Nɩbi bɩ gɩ naij gɩpal gau kalɩp nɩŋbe, kalöp aij gagöp. Bɩ Jiŋas manö ud arep mɩdpun, a göm, manö piral hagalp gau kalɩp nɩŋ aij gɩmim, asɩ masɩ gɩpim. *

³ Yɩp nɩŋ udmim manö yad hagepe kalöp marö ñɩlö, jɩ nɩŋagmim, yad aip cɩg göl gɩ nöp mɩdpim u, yɩp aij göp.

⁴ "Pen yad manö ap mɩdöp. Yad aip nöd cɩg gɩmim mɩdmagö yabɩ lɩ mɩdaiŋbe nagɩ adö u dam yubim gai?

⁵ Nöd yɩp mɩdmagö lɩ mɩdmim gɩ aij gɩpe nagɩ aij anɩbu, nɩhön gɩnɩg arö

gɩpun a gɩmim kuöyan udmim, nöd mɩd aij gɩmɩdim rö mɩdaimim. Wasö u, yad apem lam kale u pɩñ gɩ udnabin. *

⁶ "Pen adö ap gɩpim u, yɩp aij göp. Nɩbi bɩ kale bɩ Nikolas manö piral nɩpe u udöm, nagɩ naij adö u gɩlö yɩp aij gagöp rö, kalöp u rö nöp aij gagöp.

⁷ "Kale nɩbi bɩ gasɩ rɩmɩd mɩdainɩm gau, God Ana nɩpe Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal ram mɩnönŋ ke ke gau kalɩp manö hagöp u nɩŋ aij gɩmim.

Nɩbi bɩ marö auö, gasɩ iru nɩŋagöm, yɩp cɩg göl gɩ nöp mɩdeinaböl gau, ñɩn hain aunab u kalɩp hagnö, man magö ur pör mɩdep God wög naböŋ aij nɩpe adö lan ranab u udöm ñɩŋnaböl," a göp,' a gɩmön. *

Krais nɩbi bɩ nɩpe Smöna mɩdmɩdal manö hag ñeb

⁸ "Pen daun kub Smöna Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal gau, ejol kalɩp abad mɩdöp u nɩp manö kalɩ kliñ rɩkmön hagmön:

'Bɩ nɩpe gö, nan gau magöŋhalö ɩ göm mɩdöp u; Bɩ nɩpe gö, nan gau magöŋhalö ur gɩnɩg gɩnab u; Bɩ umöm kauyan uraka u, Smöna nɩbi bɩ abad mɩdpan gau kalɩp manö anɩbi hag yuöp.

⁹ Nɩpe hagöp,

"Yad nɩŋbin, nɩbi bɩ rɩmnap, hon God nɩbi bɩ yɩjɩg göl mɩdpun a gɩpal u pen Seden sabe gep ram nɩpe mɩdöm, kalöp manö udöl gɩ mɩdpal. Marö kalöp nɩhön nɩhön mɩdöp gau, yad u rö nöp nɩŋbin. Kale nɩbi bɩ mög gep rö mɩdpim u pen yad nɩŋbin God amgö ilö adö nɩpe u kale nɩbi bɩ gep yabɩ mɩdpim. *

¹⁰ Kalöp marö gɩnɩg gab u, gasɩ kub nɩŋagmim. Nɩŋam! Söl mɩdöp, Kraiŋ nɩp cɩg aij gɩpal aka ap lug paknaböl, a göm, Seden gö, kalöp rɩmnap ud nagɩ lɩnaböl. Kalöp ñɩn unbö sɩduŋ lan u rö gɩ naij göl gɩ mɩdeinaböl. Pen kalöp nɩhön nɩhön göm, böŋ nöp al pak lɩnɩg geinaböl u, gasɩ kub anɩbu nɩŋagmim. Yɩp cɩg göl gɩ nöp mɩdpe al pak leinaböl u, kalöp usajɩ bad pör kamɩŋ mɩdep u ñɩnabin. *

¹¹ Kale nɩbi bɩ gasɩ rɩmɩd mɩdainɩm gau, God Ana nɩpe Kraiŋ nɩbi bɩ nɩpe mɩdpal ram mɩnönŋ ke ke gau kalɩp manö hagöp u nɩŋ aij gɩmim.

Seden kalöp neb neb gɩnab u pen nɩbi bɩ yɩp cɩg göl gɩ nöp mɩdeinaböl gau, ilön kub udöm umla rö u kuöyan umagnaböl," a göp,' a gɩmön. *

Krais nɩbi bɩ nɩpe Pegamam mɩdmɩdal manö hag ñeb

* 1:17: Ais 44:6; 48:12; Rep 2:8; 22:13 * 2:1: Rep 1:16 * 2:2: 1Jn 4:1 * 2:5: Rep 3:3 * 2:7: Jen 2:9; Rep 22:2,19 * 2:9: 2Ko 11:14-15; Rep 3:9 * 2:10: 2Di 4:8; Jem 1:12 * 2:11: Rep 20:14; 21:8

12 "Pen daun kub Pegamam Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄öp u n̄ip manō kal̄i kl̄iñ r̄ikm̄ön hagm̄ön:

'B̄i ru m̄ilō k̄id n̄ipe goł goł k̄id m̄id̄öp u, Pegamam n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manō an̄ibi hag yuöp.

13 N̄ipe hagöp,

"Yad n̄iñbin, kale b̄istam yab̄i m̄idpim. N̄ibi b̄i ram m̄in̄öñ kale m̄idpim añ au, Seden kiñ rö abad m̄id̄öp. Pen kale manō yad n̄iñ ud aij ḡimim, ȳip c̄ig aij göl ḡi m̄idpim. Ram m̄in̄öñ Seden abad m̄id̄öp an̄ibu, namam Adipas manō aij yad u n̄ibi b̄i gau kal̄ip hag ñ̄i m̄id̄ö, n̄ip al pak l̄ila u pen ȳip arō gagpe.

14 Pen manō r̄imnap m̄id̄öp. N̄ibi b̄i kale r̄imnap, Belam manō hag ñ̄im̄id̄öp rö hag ñ̄ibal. B̄i Belam an̄ibu, Belak n̄ip r̄im̄id ukō me, Belak n̄ipe am Isrel n̄ibi b̄i gau kal̄ip t̄ip ḡi ud arō, kale ȳip arō göm, nan ñ̄iñeb nan ȳihar̄iñ god piral gau n̄ip pak sabe ḡi ñ̄eila u ñ̄iñla. Belak Isrel n̄ibi b̄i kal̄ip hagō, kale n̄ibi si b̄i si ḡila. *

15 Isrel n̄ibi b̄i hadame gau ḡila rö, kale r̄imnap b̄i Nikolas manō piral n̄ipe u udmim, naḡi naj̄i adō n̄ipe u hain ḡimim ḡipe aröp.

16 An̄ib u, nan si nan naj̄i ḡipim u, n̄ih̄ön ḡin̄ig an̄ig ḡipun a ḡimim, arō ḡimim. Pen an̄ig gagnabim u, yad söl ȳiñid apem, ru m̄ilō k̄id meg m̄igan yad yan̄ n̄ibō amjaköp u udem, n̄ibi b̄i an̄ig ḡipal gau aip pen pen ḡinabin. *

17 Kale n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄im gau, God Ana n̄ipe Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal ram m̄in̄öñ ke ke gau kal̄ip manō hagöp u n̄iñ aij ḡimim.

Seden kalöp neb neb ḡinab u pen n̄ibi b̄i ȳip c̄ig göl ḡi nöp m̄ideinaböl gau, yad nan ñ̄iñeb mana pi ḡila u r̄imnap ñ̄in̄ö ñ̄iñnaböl. Pen kal̄ip kabō rud ke ke ñ̄inabin. Kabō ñ̄inabin adō an̄ib gau, hib ḡis̄ön n̄ibō u r̄ik ke ke añ̄i añ̄i ñ̄einabin, n̄ibi b̄i udnaböl gau nöp n̄iñnaböl," a göp, 'a ḡimön. *

Krais n̄ibi b̄i n̄ipe Daiadaira m̄idm̄idal manō hag ñ̄eb

18 "Pen daun kub Daiadaira Krais n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄öp u n̄ip manō kal̄i kl̄iñ r̄ikm̄ön hagm̄ön:

'God Ñ̄i n̄ipe, amgō mab m̄iñan̄ rö m̄id̄ö n̄iñöl ḡi, ma k̄id n̄ipe u, kapa bras a ḡipal u laulō in k̄iñid udöp rö m̄id̄öp u, Daiadaira n̄ibi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip manō an̄ibi hag yuöp. *

19 N̄ipe hagöp,

"Kale ḡipim naḡi adō u, yad n̄iñbin. Ȳip abe, n̄ibi b̄i gau kal̄ip abe m̄idmagō l̄imim, kl̄ö ḡimim ȳip wög göl ḡi nöp m̄idpim u, yad n̄iñbin. Añ mam gau pen pen ud aij ḡimim, ḡi ñ̄imim, marō auō b̄istam m̄idmim gas̄i iru n̄iñagpim u, yad n̄iñbin. Ḡipim an̄ibu, nöd pro pro ḡim̄idim u pen m̄iñi rap̄in ḡipim u, yad n̄iñbin.

20 Pen manō ap m̄id̄öp. N̄ibi Jesebel u hag yuagpim. Manō piral hagöm, yad n̄ibi God manō hagep m̄idpim a göp. N̄ibi b̄i ȳip n̄iñ uđpal gau kal̄ip manō piral hag ñ̄öm, t̄ip ḡi ud arō, kale ȳip arō göm, n̄ibi si b̄i si ḡipal. N̄ipe kal̄ip hagō, nan ñ̄iñeb nan ȳihar̄iñ god piral gau n̄ip pak sabe ḡi ñ̄im̄idal u ñ̄iñbal. *

21 N̄ipe naḡi naj̄i adō an̄ibu arō göm m̄id aij ḡin̄im aka gem, n̄iñ m̄id wasō n̄iñem arō ḡipin.

22 An̄ig göp rö yad n̄ip abañ adō au yunō, n̄ip m̄iña kub gö, ilön kub yab̄i udnab. N̄ibi b̄i n̄ipe aip n̄ibi si b̄i si ḡipal an̄ib gau, nan si nan naj̄i ḡipun u n̄ih̄ön ḡin̄ig an̄ig ḡipun a göm arō gagnaböl u, kal̄ip u rö nöp ḡin̄ö, m̄iña kub gö, ilön kub yab̄i udnaböl.

23 N̄ibi b̄i n̄ip hain ḡipal gau kal̄ip böñ nöp al pak leinabin me, n̄ibi b̄i yad ram m̄in̄öñ ke ke c̄oc ke ke m̄idpal gau, ȳip n̄iñ aij göm n̄iñnaböl, yad n̄ibi b̄i gas̄i r̄im̄id an̄ kale yan̄ n̄iñ aij gem, magōñhalō ḡipim rö n̄iñem, kalöp añ̄i añ̄i pen an̄ibu rö ñ̄inabin. *

24 Pen kale Daiadaira n̄ibi b̄i r̄imnap, n̄ibi an̄ibu manō naj̄i hag ñ̄öb manō u udagmim, Seden manō naj̄i yuō a ḡipal manō u udagpim rö, manō marō kalöp r̄imnap hagagnabin.

25 Pen ȳip n̄iñ udmim c̄ig aij ḡipim naḡi u ud sis̄i göl ḡi m̄idpe m̄idpe, hainō yad n̄inam! *

26 N̄ibi b̄i ȳip c̄ig aij göl ḡi nöp m̄id damöm, m̄iñör auō ȳip arō gagnaböl gau, yad kal̄ip hagnō, n̄ibi b̄i ram m̄in̄öñ ke ke gau kal̄ip abad m̄ideinaböl. *

27 N̄ih̄ön ḡin̄ig: Bapi manō ap ȳip hagöm haga,

'Yad hagnō, ain ilöñ ap udöm, rin cög gau pa jö ma jö ḡipal rö, n̄ibi b̄i ram m̄in̄öñ ke ke gau

kl̄ö naj̄i yab̄i göm kal̄ip abad m̄ideinab, 'a ga.

28 Pen n̄ibi b̄i ȳip n̄iñ udöm c̄ig aij göm naḡi u ud sis̄i göl ḡi m̄ideinaböl gau, kal̄ip gap̄i paḡin aij ram m̄in̄öñ j̄in par̄ikō n̄iñöl ḡi n̄iñbal rö u ñ̄inabin. *

* 2:14: Nab 22:1-25:2; 31:16; 2Pi 2:15 * 2:16: Rep 3:11 * 2:17: Eks 16:4,14-15,33-34; Jon 6:48-50; Ais 62:2
* 2:18: Rep 1:14-15 * 2:20: 1Ki 16:31; 2Ki 9:22 * 2:23: Sam 7:9; Jer 17:10; Rep 20:12-13 * 2:25: Rep 3:11
* 2:26: Sam 2:8-9 * 2:28: Rep 22:16

29 Kale n̄bi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄m gau, God Ana n̄pe Kraiṣ n̄bi b̄i n̄pe m̄idpal ram m̄in̄oṅ ke ke gau kal̄ip man̄o haḡoṗ u n̄iṅ aij ḡimim,” a ḡoṗ, ’a ḡim̄oṅ,” a ga.

3

Krais n̄bi b̄i n̄pe Sadis m̄idm̄idal man̄o haḡ n̄eb

1 “Pen daun kub Sadis Kraiṣ n̄bi b̄i n̄pe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄oṗ u n̄iṅ man̄o kal̄i k̄liṅ r̄ikm̄oṅ hagm̄oṅ:

‘B̄i God Ana ram̄o pak unb̄o mudun j̄iṅ l̄oṗ u abe, gap̄i unb̄o mudun j̄iṅ u abe ud m̄id̄oṗ u, Sadis n̄bi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip man̄o an̄bi haḡ yūoṗ.

N̄ipe haḡoṗ,

“Naḡi kale n̄h̄oṅ n̄h̄oṅ ḡipim u had̄o n̄iṅbin. N̄bi b̄i gau n̄iṅl̄o, kam̄iṅ m̄idmim ȳip hain ḡipim r̄o l̄oṗ u pen b̄oṅ n̄oṗ ummim ȳip hain gagpim.*

2 God yad man̄o haḡoṗ r̄o ḡi dammim, an̄u ar̄o ḡipe u, God n̄ip aij gaḡoṗ. An̄ibu, amḡo kale n̄aṅi m̄id̄oṗ u r̄o, urakmim, kam̄iṅ maḡo kale hir̄ ḡin̄g gab u n̄iṅ aij ḡipe, kl̄o ḡin̄m.

3 An̄ib u, Kraiṣ man̄o aij u haḡ n̄eila n̄iṅbin u, n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡimim, nan si nan naij ḡipim u, n̄h̄oṅ ḡin̄g an̄ig ḡipun a ḡimim, ar̄o ḡimim, Kraiṣ man̄o aij u haḡoṗ r̄o ḡimim. Pen uh̄oṅ haul hanmim urakagnabim u, yad b̄i nan si udep gau n̄iṅ m̄id̄l̄o auagpal r̄o u aun̄o, n̄iṅmim pa ḡiṅ ginabin.*

4 Pen Sadis n̄bi b̄i r̄imnap ne gau waṅiṅ kale ḡipe pr̄i gaḡoṗ; man̄o aij yad n̄iṅ ud̄oṗ, haḡoṗ r̄o n̄oṗ ḡol ḡi m̄idpal r̄o, kale waṅiṅ rud l̄oṗ, yad aip ajeinabun.*

5 N̄bi b̄i mar̄o aūo, kl̄o ḡoṗ, ȳip n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡoṗ, c̄ig ḡol ḡi n̄oṗ m̄id̄l̄o arnab gau, yad kal̄ip u r̄o n̄oṗ waṅiṅ rud aij an̄ibu l̄i n̄inabin. Pen hib kale p̄oṗ m̄iddep buk yaṅ kal̄i k̄liṅ r̄ik l̄in̄o m̄id̄oṗ u, ḥ̄ik ḡi yuagnabin yab̄iṅ. Bapi abe, ejol n̄ipe gau abe n̄iṅm̄id̄l̄o n̄iṅj̄oṗ ḡo, n̄bi b̄i yad m̄idpal, a gem, waīo hagnabin.*

6 Kale n̄bi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄m gau, God Ana n̄pe Kraiṣ n̄bi b̄i n̄pe m̄idpal ram m̄in̄oṅ ke ke gau kal̄ip man̄o haḡoṗ u n̄iṅ aij ḡimim,” a ḡoṗ, ’a ḡim̄oṅ.

Krais n̄bi b̄i n̄pe Piladelpia m̄idm̄idal man̄o haḡ n̄eb

7 “Pen daun kub Piladelpia Kraiṣ n̄bi b̄i n̄pe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄oṗ u n̄iṅ man̄o kal̄i k̄liṅ r̄ikm̄oṅ hagm̄oṅ:

‘B̄i Uṅ u; B̄i man̄o n̄iṅj̄o yab̄iṅ haḡoṗ u; kiṅ Depid ki rib n̄ipe n̄oṗ abad m̄idm̄id̄oṗ u, B̄i ki rib an̄ibu uri ud̄ol m̄id̄oṗ u, adan ḥ̄iṅk̄o, n̄bi b̄i r̄imnap ḡi n̄oṗ r̄o laḡoṗ; pen adan ḡi n̄o, n̄bi b̄i r̄imnap ḥ̄iṅk̄ol r̄o laḡoṗ. B̄i an̄ibu n̄oṗ, Piladelpia n̄bi b̄i abad m̄idpan gau kal̄ip man̄o an̄bi haḡ yūoṗ.*

8 N̄ipe haḡoṗ,

“Kale ḡipim r̄o n̄iṅbin. Kale n̄bi b̄i iru m̄idagpim u pen man̄o ȳip n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡimim, kale n̄bi b̄i yad m̄idpim man̄o u waīo haḡ n̄ibim. An̄ibu, kal̄oṗ adan ḥ̄iṅkn̄o, n̄bi b̄i r̄imnap ḡi n̄oṗ r̄o laḡoṗ.*

9 N̄bi b̄i r̄imnap, hon God n̄bi b̄i ȳij̄ig ḡol m̄idpun a ḡipal u pen Seden sabe gep ram n̄ipe m̄idpal. Pen yad kal̄ip ḡin̄o, kale maḡoṅhal̄o am ma ḥ̄iṅ kal̄oṗ au kugom ȳim̄oṗ, ub̄oṗ ȳiḥ̄oṅ ḡoṗ, yad kal̄oṗ m̄idmaḡo l̄ibin u n̄iṅj̄oṗ.*

10 Kal̄oṗ ḡi naij ḡipal u pen yad hagpin r̄o n̄oṗ ḡimim, gas̄i iru n̄iṅagmim, kl̄o ḡimim, w̄oṅ yad ḡol ḡi m̄idaibe r̄o, n̄bi b̄i m̄in̄oṅ nab̄oṅ ḥ̄iṅ i ke ke gau, ȳip c̄ig ḡi m̄idpal aka ȳip ar̄o ḡinab̄ol a gem, kal̄ip maḡoṅhal̄o mar̄o n̄inabin n̄in u, kal̄oṗ abe n̄agnabin.*

11 S̄ol m̄id̄oṗ n̄inabin. Man̄o aij yad n̄iṅ udpim u, n̄iṅ ud p̄id̄oṅ ḡimim, ȳip c̄ig ḡol ḡi n̄oṗ m̄idpe, kal̄oṗ usaj̄il bad p̄oṗ kam̄iṅ m̄iddep kal̄oṗ n̄inabin a ḡipin u, n̄bi b̄i r̄imnap p̄iṅ ḡi ud ar̄ol r̄o lagn̄im.

12 N̄bi b̄i an̄ God Man̄o haḡoṗ r̄o ḡo, n̄ip ḡi naij ḡil̄o, gas̄i iru n̄iṅaḡoṗ, God Man̄o haḡoṗ r̄o n̄oṗ ḡi dam̄oṗ, ȳip c̄ig ḡol ḡi n̄oṗ m̄ideinab u, yad n̄ip ḡin̄o, God yad sabe gep ram u pad̄o kub ap r̄o m̄ideinab. God sabe gep ram an̄ibu n̄ipe p̄oṗ p̄oṗ n̄oṗ raul an̄iṅ dan̄ m̄id̄oṗ ḥ̄oṅ ad̄o aragnab. Yad ḥ̄aṅ ad̄o n̄ipe, God yad hib n̄ipe u abe kal̄i k̄liṅ r̄ikem, God yad daun kub n̄ipe Jerusalem ḡis̄oṅ n̄ib̄o kumi kab̄o ad̄o lan̄iṅ au n̄ib̄o aunab u, daun kub an̄ibu hib u abe kal̄i k̄liṅ r̄ikem, hib yad ḡis̄oṅ n̄ib̄o u abe kal̄i k̄liṅ r̄ikem ḡinabin.*

13 Kale n̄bi b̄i gas̄i r̄im̄id m̄idain̄m gau, God Ana n̄pe Kraiṣ n̄bi b̄i n̄pe m̄idpal ram m̄in̄oṅ ke ke gau kal̄ip man̄o haḡoṗ u n̄iṅ aij ḡimim,” a ḡoṗ, ’a ḡim̄oṅ.

Krais n̄bi b̄i n̄ipe Leodisia m̄idm̄idal man̄o haḡ n̄eb

14 “Pen daun kub Leodisia Kraiṣ n̄bi b̄i n̄ipe m̄idpal gau, ejol kal̄ip abad m̄id̄oṗ u n̄iṅ man̄o kal̄i k̄liṅ r̄ikm̄oṅ hagm̄oṅ:

‘B̄i hib n̄ipe “An̄ib Unb̄o R̄o Ḡin̄im” u; B̄i, God n̄ipe haḡo, nan gau maḡoṅhal̄o

* 3:1: Rep 1:4,16 * 3:3: Mad 24:43-44; Rep 2:5; 16:15; 1De 5:2 * 3:4: Jud 23 * 3:5: Eks 32:32-33; Mad 10:32; Luk 10:2; 12:8 * 3:7: Ais 22:22 * 3:8: 1Ko 16:9 * 3:9: Rep 2:9; Ais 45:14; 49:23; 60:14 * 3:10: Luk 21:19; 2Di 2:12 * 3:12: Ais 62:2; 65:15; Rep 14:1; 21:2

gɪ la u; Bɪ nɪpe God hagöp rö nöp göm, manö aij u dam kabö göl nöp hag ñöb u, Leodisia nɪbi bɪ abad mɪdpan gau kalɪp manö anɪbi hag yuöp.

¹⁵⁻¹⁶ Nɪpe hagöp,

“Nagɪ adö kale gɪpim u yad nɪnɪbin. Yɪp böñ nöp cɪg gagpim; yɪp böñ nöp arö gagpim. Manö aij yad u böñ nöp nɪnɪ udmim, hagöp rö gɪmim aka böñ nöp arö gɪmim u aij! Yɪp gasɪ adö adö nöp nɪnɪbim rö, kalöp ɪɪhak yunɪg gabin. *

¹⁷ Kale hagpim, ‘Hon nɪbi bɪ gep mɪd aij gɪpun; nan hon iru mɪdöp; nan ap ɪlep lagöp,’ a gɪpim u pen manö nɪnɪgagpim u, kale nɪbi bɪ ramö gau rö mɪdpim; kale nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpim; kale nɪbi bɪ nan mɪdagöp rö mɪdpim; kale nɪbi bɪ amgö we mɪdpim; kale magö nöp mɪdpim. *

¹⁸ Anɪb u me, kalöp manö hagnɪg gabin i nɪnɪ aij gɪmim, anɪb unbö rö nöp gɪmim. Nɪbi bɪ mög gep rö mɪdpim rö, yɪp aumim kabö gol yad launö inöm adɪn adɪn halö mɪdagöp u raumim me, nɪbi bɪ gep mɪdeinabim. Magö nöp mɪdpim u, nɪbi bɪ nɪnɪlö nable gɪnɪm rö löp rö, yɪp aumim waɪj rud ap raumim lɪmim. Amgö nɪnɪgagpim rö, yɪp aumim amgö marasin ap raumim lɪmim, amgö we göp u ñɪl nɪnɪnabim. *

¹⁹ Nɪbi bɪ kalɪp mɪdmagö lɪbin gau gɪ najj geinaböl u, kalɪp arö gagnabin; mɪd aij gɪlan, a gem, marö ñöl gɪ rɪmɪd ukpin. Anɪb u, gasɪ klö nɪnɪmim, nan si nan najj gɪpim u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun a gɪmim, böñ nöp arö gɪmim, mɪd aij gɪmim. *

²⁰ Nɪnɪm! Yad apem, höñ anɪ yanɪ mɪdöl gɪ, ajön pa gu gu göl gɪ abad mɪdpin. Nɪbi bɪ an manö yad u nɪnɪm ajön hɪkɪnab u, yad ram raul mɪgan nɪpe u amem, aip nan ñɪnɪl jɪm ñöl mɪdeinabul. *

²¹ Seden yɪp marö kub ña ñɪn u, Bapi yad manö nɪpe u arö gagnö; haga rö nöp gɪ damem me, Bapi aip sea kinɪ nɪpe adö u asɪknö. Anɪb u rö, nɪbi bɪ Seden kalɪp marö ñö, manö aij yad u arö gagöm, yɪp cɪg göl gɪ nöp mɪdeinaböl gau, kalɪp hag dam yad aip sea kinɪ yad adö u asɪknabun.

²² Kale nɪbi bɪ gasɪ rɪmɪd mɪdainɪm gau, God Ana nɪpe Kraisi nɪbi bɪ nɪpe mɪdpal ram mɪnön ke ke gau kalɪp manö hagöp u nɪnɪ aij gɪmim,” a göp, ‘a gɪmön,” a ga.

4

¹ Pen manö kalɪ klɪñ rɪkpin anɪbu nabön nɪnɪ damem, kauyanɪ u nabön nɪnɪm nɪnɪnö,

God ram mɪnön kumi kabö adö lanɪ au ajön hɪköl mɪdeia. Nöd aɪnɪ magö rö hagö nɪnɪnö u, kauyanɪ u hagöm yɪp haga, “Adö i aumön, nan hain gɪnab gau nöp yamnam,” a ga. *

² Anɪ hagö nɪnɪl gɪ, God Ana u apöm yɪp ba la nɪnɪm yad nɪnɪnö, kumi kabö adö lanɪ au bɪ ap sea kinɪ adö au asɪk mɪdeia. *

³ Bɪ au asɪk mɪdeia u mailö halö mɪdeia; kabö jaspaa abe kabö kanilian abe rud mailö göp rö mailö halö mɪdeia. Pen kinɪ sea asɪk mɪdeia u, sɪböñ nɪp gɪgabö göm, kabö emral rö in rɪkɪñ rɪkɪñ göm, in lak lugöl gɪ mɪdeia. *

⁴ Sea kinɪ nɪpe u anɪ yanɪ mɪdö nɪnɪl gɪ, bɪ kub bɪs gɪpal sea kinɪ unbö ñɪn juöl ado gɪ da mɪhau mɪhau (24) gau löm gɪgabö gɪla. Bɪ kub manö ud asɪkep gau waɪj rud yɪmöm, kabö gol udöm gɪla usajɪl bad gau ke ke löm, asɪk mɪdeia. *

⁵ Bɪ sea kinɪ anɪ yanɪ asɪk mɪdeia au nɪbö, aɪnɪm aɪnɪm udöl gɪ, rɪmu hagöl gɪ, gɪgabö göl gɪ aram mɪlö bö ara. Sea kinɪ ɪl anɪb au hapö mailö unbö mudun jɪnɪ u inöm mailö gɪ mɪdeia. Hapö mailö anɪb gau me, God Ana unbö mudun jɪnɪ nɪpe u. *

⁶ Bɪ sea kinɪ anɪ yanɪ asɪk mɪdeia ɪl au, kabö gɪmɪsɪ u glas rö kɪd yabɪ göl mɪdeia. Sea kinɪ ba au, nan kamɪnɪ mɪdöp ke ke mɪhau mɪhau mɪd gɪgabö gɪla. Nan anɪb gau amgö iru nöp jöl gau mɪdöm, pabɪ gau mɪdöm ga. *

⁷ Nan kamɪnɪ anɪb gau, ap laion rö la, ap kaj kau nɪbar rö la, ap bɪ mulu adɪn rö la, ap yaur ud auan mɪlö löp u rö la.

⁸ Pen nan kamɪnɪ mɪhau mɪhau anɪb gau magöñhalö auan unbö kagöl jɪnɪ la. Amgö iru nöp, adö gau löm, pabɪ gau löm magöñhalö ɪl haka. Amgö auan mo gau abe mɪdeia. Pen sɪdö anɪ sɪböñ yanɪ, kɪmap hag mɪdöl gɪ hagaböl,

“NIPE Bɪ UL! “NIPE Bɪ UL!
GOD Bɪ KUB KLÖ UNBÖ KE YABɪ! NIPE
NAN GAGEP AP MɪDAGÖP! NIHÖN NIHÖN
GINɪG, GɪNAB! NIPE HADAME DAGOL
GAU MɪDMɪDÖP, NIPE MɪNI MɪDÖP, NIPE
HAINÖ PÖR NÖP MɪDEINAB!” a
gaböl. *

⁹ Pen nan kamɪnɪ ke ke mɪhau mɪhau anɪb gau, bɪ pör nöp pör nöp kamɪnɪ mɪdeinab sea kinɪ adö asɪk mɪdöp u, nɪpe bɪ aij unbö ke mɪdöp a göm, nɪp aij a göl gɪ, hib mailö halö nɪpe haglö adö arö nɪnɪl gɪ,

¹⁰ bɪ kub manö ud asɪkep ñɪn juöl ado gɪ da mɪhau mɪhau (24), bɪ sea kinɪ asɪk mɪdöp ɪl au kugom yɪmöm, bɪ pör nöp pör nöp

* 3:15-16: Ro 12:11 * 3:17: 1Ko 4:8; Luk 12:21 * 3:18: Ais 55:1; Rep 4:4 * 3:19: 1Ko 11:32; Hib 12:6; Rep 2:5
* 3:20: Jon 14:23 * 4:1: Rep 1:1,10 * 4:2: Ais 6:1 * 4:3: Esi 1:28 * 4:4: Rep 3:18 * 4:5: Esi 1:13; Sek
4:2; Rep 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 * 4:6: Esi 1:5-10,22; 10:14 * 4:8: Ais 6:2,3; Esi 1:18; 10:12

kam+ŋ m+deinab u, n+ŋ aij a göl g+ŋ, hib n+ŋpe
haglō adō arab. Usajil bad kale gau ud ju
n+ŋpe m+idöp au löm, hagaböl, *

11 "God B+ Kub hon!

N+ŋbi b+ magōŋhalō gau,
ne B+ kub ke yab+ŋ, a göm,
hib ne haglō adō arañ.

N+ŋbi b+ magōŋhalō gau,
ne B+ aij ke yab+ŋ, a göm,
hib ne haglō adō arañ.

N+ŋbi b+ magōŋhalō gau,
ne B+ klō ke yab+ŋ, a göm,
hib ne haglō adō arañ.

Ne nan gau magōŋhalō g+ŋ l+na.

Ne nöp hagō,
n+ŋbi b+ m+idöm,
nan gau magōŋhalō m+idöp," a gaböl.

5

Jon köp nag+ŋ la ap n+ŋa

1 Pen nabōŋ n+ŋ damem n+ŋŋnō, b+ŋ sea kin
adō u as+ŋk m+deia u, köp m+lō kub nabōŋ
nabōŋ wamla ap n+ŋmagō y+ŋg n+ŋpe lau adō
udōl m+deia. Köp an+ŋbu, hōŋ adō gau kal+ŋ
kliñ r+ŋkōm, raul yaŋ kal+ŋ kliñ r+ŋkōm g+ŋla.
Pen nabōŋ nabōŋ wamōm, nag+ŋ ke ke unbō
mudun j+ŋ u ad+ŋk aij yab+ŋ g+ŋla. *

2 Pen yad n+ŋŋnō, God ejol klō yab+ŋ ap w+ŋ
kub alōm haga, "N+ŋbi b+ an rō nag+ŋ l+la i
hub+ŋkōm, köp an+ŋ i p+lai g+ŋn+ŋm rō löp?" ö
ga.

3 An+ŋg haga u pen kumi kabō adō laŋ au
abe, m+ŋnōŋ nabōŋ i+ŋ i abe, m+ŋnōŋ yuō yaŋ
abe, n+ŋbi b+ köp an+ŋbu nag+ŋ ud ju p+lain+ŋm
rō ap m+idageia.

4 Kumi kabō adō laŋ au abe, m+ŋnōŋ nabōŋ
i+ŋ i abe, m+ŋnōŋ yuō yaŋ abe, n+ŋbi b+ köp
an+ŋbu nag+ŋ ud ju p+lai g+ŋn+ŋm rō la ap u+hai
n+ŋagla rō, yad mög yab+ŋ gö m+ŋtōŋ göl g+ŋ
m+idainō.

5 Pen b+ kub manō ud as+ŋkep m+deila
gau ap y+ŋp haga, "Ne m+ŋtōŋ gagmōn. Nōŋ!
Laiōn Juda n+ŋbō u kin Depid r+ŋkō r+ŋk dam
dap+ŋ g+lō, n+ŋp yag daula. N+ŋpe kaua+ŋ maua+ŋ
n+ŋpe u r+ŋd+ŋk g+ŋ yua u me, köp an+ŋbu nag+ŋ ud
ju p+lai g+ŋn+ŋm rō löp," a ga. *

Jon Sipsip Pi u n+ŋa

6 An+ŋg hagō n+ŋŋöl g+ŋ n+ŋŋnō, Sipsip Pi al
pak l+lō umōm uraka rō ap, sea kin aŋ au
m+deia. Nan kam+ŋ m+idöp ke ke m+ŋhau
m+ŋhau abe, b+ŋ kub manō ud as+ŋkep gau abe,
m+ŋd g+ŋgabō g+ŋla. Sipsip Pi an+ŋbu kom unbō
mudun j+ŋ u, amgō unbō mudun j+ŋ u la.
Amgō unbō mudun j+ŋ la manō i+ŋ u, God
n+ŋpe Ana n+ŋpe unbō mudun j+ŋ u yuō, ram
m+ŋnōŋ gau magōŋhalō k+ŋd k+ŋd aröp. *

7 Pen Sipsip Pi u B+ŋ sea kin as+ŋk m+deia i+ŋ
au amōm, köp n+ŋn y+ŋg n+ŋpe lau adō udōl
m+deia u uda.

8 Udō n+ŋŋöl g+ŋ, nan kam+ŋ m+ŋhau m+ŋhau
abe, b+ŋ kub manō ud as+ŋkep unbō n+ŋn juöl
ado g+ŋ da m+ŋhau m+ŋhau (24) abe apōm,
m+deia au kugom y+m+la. B+ŋ kub manō ud
as+ŋkep an+ŋb gau kale nan gida rō gau ke ke
udōm, k+ŋnaŋ kabō gol udōm g+ŋla gau ke ke
ud m+deila. K+ŋnaŋ ud m+deila m+ŋgan an+ŋb
gau, nan laulō in hadu göm ha+ŋŋ aij auöp u,
ajmaŋ rauōm m+deia. Nan God n+ŋp laulō in
ha+ŋŋ aij auöp an+ŋbu, God n+ŋbi b+ n+ŋpe gau
n+ŋp sabe g+ŋpal u. *

9 Pen kale k+ŋmap g+ŋsōn n+ŋbō ap hagōm
hagla,

"Nöp al pak l+lō,
hagape ne lugō,
n+ŋbi b+ ram m+ŋnōŋ ke ke m+ŋdpal rō,
i+ŋ ke ke m+ŋdpal rō,
manō yab+ŋ ke ke hagpal rō,
hañ ke ke löp rō,
ne rauna n+ŋŋōm

kale God n+ŋbi b+ n+ŋpe m+ŋdpal.
An+ŋb u me, ne nöp köp wam ad+ŋk aij ga
an+ŋbu,
hub+ŋk p+lai g+ŋ n+ŋŋmōn rō m+ŋdöp. *

10 Pen ne g+ŋna u, kale kin ram rō löm,
God n+ŋp sabe gep n+ŋbi b+ löm, God hon
n+ŋp wög g+ŋ n+ŋbal.

Kale hainō ne aip n+ŋbi b+ m+ŋnōŋ nabōŋ i+ŋ i
gau,
kal+ŋp magōŋhalō abad m+deinaböl," a
g+ŋla. *

Sipsip Pi u hib n+ŋpe haglō adō ara

11 Pen nabōŋ n+ŋ damem kauyaŋ n+ŋŋem
n+ŋŋnō, ejol n+ŋn juöl n+ŋn juöl, dausan dau-
san iru yab+ŋ nöp manō hageila. Sea kin
an+ŋbu abe, nan kam+ŋ m+ŋhau m+ŋhau gau
abe, b+ŋ kub manō ud as+ŋkep gau abe, kal+ŋp
b+ŋg g+ŋgabō g+ŋ m+deila. *

12 Pen meg m+ŋgan dap ranōm k+ŋmap
hagöl g+ŋ hagla,

"Sipsip Pi al pak l+la u, n+ŋpe aij yab+ŋ.

N+ŋpe nan gau magōŋhalō g+ŋ la, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe nan ap utep lagöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe gas+ŋ aij ke yab+ŋ m+ŋdöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe klō ke yab+ŋ m+ŋdöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe aij ke yab+ŋ m+ŋdöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe mailō aij ke halō m+ŋdöp, a gun,

hib n+ŋpe hagno adō arañ.

N+ŋpe hib ke halō m+ŋdöp, a gun,

* 4:10: Rep 7:10,15; 19:4 * 5:1: Ais 29:11; Esi 2:9-10

Jon 1:36; Rep 13:8 * 5:8: Rep 8:3-4; Sam 141:2

1:6; 20:6 * 5:11: Dan 7:10; Hib 12:22

* 5:5: Jen 49:9; Ais 11:1,10; Rep 22:16

* 5:6: Sek 4:10;

* 5:9: Sam 33:3; 40:3; 96:1; 98:1 * 5:10: Eks 19:6; Ais 61:6; Rep

hib nɪpe hagno adō aran,” a gɪla.

13 Pen yad nɪɲnō, nan nɪhōn nɪhōn God gɪ lō ake lab kumi kabō adō lanɲ, mɪnōɲ nabōɲ il i, mɪnōɲ yuō yan, nɪg solwara an gau magōɲhalō, kɪmap hagōm hagla, “Bɪ sea kɪɲ bɪs gōp u abe,

Sipsip Pi u abe,

kale hib ke halō mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran.

Kale aij ke yabɪl mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran.

Kale mailō aij ke halō mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran.

Kale klō ke yabɪl mɪdpil, a gun,

hib kalpe mɪhau hagno adō aran,” a gɪla.

14 Anɪg hageila, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau hagla, “Anɪb unbō rō aij,” a gɪla. Anɪg hageila, bɪ kub manō ud asɪkep gau kugom yɪmōm, God Sipsip Pi kalpe mɪhau hib haglō adō ara.

6

Sipsip Pi u nagɪ unbō mudun jɪɲ u hubɪka

1 Pen nɪɲ mɪdnō nɪɲōl gɪ, Sipsip Pi u, kōp wam nagɪ adɪk pɪdōɲ la ud mɪdeia u, nagɪ adɪɲ waɪɪgnɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, aɪɪ ap manō kub rɪmu hagōp rō hagōm haga, “Aue!” ga. *

2 Hageia nɪɲnō, kaj hos rud ap apjaka. Hos adō anɪbu bɪ ap wim udōl gɪ asɪk mɪdeia. God gō win gɪnɪm rō nōp lōp rō, God nɪp usajɪl bad win gōm uɪpal u lɪ nō, ram mɪnōɲ kumi kabō adō lanɲ arō gōm, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ il yan aip pen pen gōm, al rɪdɪk yunɪg ara. *

3 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ yɪgwō an nɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, yɪgwō an nɪbō u haga, “Aue!” ga.

4 Hageia nɪɲnō, kaj hos aɪɪ yabɪl ap apjaka. Bɪ ap hos adō anɪbu asɪk mɪdeia. God gō bɪ anɪbu klō nɪpe udōm, ram mɪnōɲ il yan aramōm gō, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ gau gau magōɲhalō agamɪ mɪdeila u arō gōm, pen pen al pakōl gōm gɪlō arnab. Anɪbu God nɪp ru mɪlō kɪd kub ap nɪa.

5 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ yɪgwō nɪgan nɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, yɪgwō nɪgan nɪbō u pen haga, “Aue!” ga. Hageia nɪɲnō, kaj hos pɪr ap apjaka. Bɪ kaj hos adō anɪbu asɪk mɪdeia u, nan magō nan skel lɪbal rō skel ap udōl mɪdeia.

6 Manō ap, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau mɪdeila an au nɪbō hagōm, bɪ kaj hos pɪr adō asɪk mɪdeia u nɪp haga, “Kɪyō kub

aunab rō, mani kɪd aɪɪ damōm, nan iru raumɪdal rō rauagnabōl. Wid magō cōg* aɪɪ ap raunɪg, mani pe nɪn aɪɪ ap uɪpal rō nōp rauōl; pen bali magō cōg mɪhau nɪgan raunɪg, u rō nōp mani pe nɪn aɪɪ ap uɪpal rō nōp rauōl. Pen olip wel u abe, nɪg wain u abe pōr raubal rō rauōl!” a ga.

7 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ yɪgwō mɪlō nɪbō u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nan kamɪɲ mɪhau mɪhau, yɪgwō mɪlō nɪbō u pen haga, “Aue!” ga.

8 Hageia nɪɲnō, kaj hos he pakōp ap apjaka. Bɪ kaj hos adō anɪbu asɪk mɪdeia u, hib nɪpe Umeb; pen bɪ nɪpe aip hain aueia u, hib nɪpe Wip Ana Ram. God gō me, bɪ anɪb mɪhau adō ke ke gɪlō, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ gau iru nōp umōl rō la. Rɪmnap pen pen alōm umnabōl, rɪmnap kɪyō kub auō umnabōl, rɪmnap mɪɪa nan gau gō umnabōl, rɪmnap kain hapeb nan hauɪ gau hau lɪlō umnabōl. Anɪg gōl um damōm me, nɪbi bɪ mɪnōɲ nabōɲ il i mɪdpal iru nōp rō umnabōl, pen iru nōp yabɪl mɪdeinabōl. *

9 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ mamɪd u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nɪɲnō, God nɪp nan sabe gep bɪd mo u, nɪbi bɪ God Manō nɪɲ udōm, pɪɪnɪɲ gagōm, nɪbi bɪ gau kalɪp hag nōm, Krais nɪbi bɪ nɪpe mɪdpun waiō haglō, kalɪp al pak lɪla ana kale gau mɪdeila.

10 Kale wɪɪ kub alōm hagla, “God Bɪ Kub klō yabɪl. Ne Bɪ Uɪ. Ne nɪɲō yabɪl adō u nōp gɪpan! Pen nɪn aigegō rō mɪdmōn, nɪbi bɪ ram mɪnōɲ il yan, hanɪp al pak lɪla gau kalɪp manō kub gɪmōn, ilōn nɪnabōn?” ō gɪla.

11 Anɪg haglō nɪɲōl gɪ, ejol gau kalɪp waiɪɲ rud mɪlō ke ke nōl gɪ hagla, “Sōl mɪdōp; abad mɪdaimim. Namam naɪɪn kalōp aip God nɪp wōg gɪ nɪbal gau, rɪmnap halō al pak lōl me, God wō ral la naba u arō, hagabim rō gɪnab,” a gɪla. *

12 Pen Sipsip Pi u, nagɪ adɪɲ kagoɪ jɪɲ u ud ju hubɪkō nɪɲōl gɪ, nɪɲnō, munmon kub yabɪl u udō nɪɲōl gɪ, sɪdō u, wadɪ asōl mab inōm pɪr gōp rō u gō, rakɪn u bōɲ nōp hagape mɪdōp rō aɪɪ yabɪl la. *

13 Gapɪ gau, pɪnōm klō udōm kia magō po gagōp gau gu lugōp rō u ju luga. *

14 Pen kumi kabō adō lanɲ, hanai ral lɪbal u rō ga. Ram mɪnōɲ ilō gau abe, ram mɪnōɲ nɪg rɪb gɪgabō ga gau abe, mɪdmɪdal ka u arō gōm, lɪɪ gɪ ke ke arla. *

15 Anɪg gō nɪɲōl gɪ, kɪɲ ram mɪnōɲ ke ke gau, kɪɲ nɪ pro kale gau, bɪ kub ami bɪ abad mɪdeila gau, nɪbi bɪ gep yabɪl gau, nɪbi bɪ hib mɪdeia gau, nɪbi bɪ rau dam lɪlō nagɪ wōg geila gau, nɪbi bɪ gasɪ ke nɪɲōm wōg

* 6:1: Rep 4:6; 5:1 * 6:2: Sek 1:8; 6:1-6 * 6:6: Grik manō koiniks a gōp u, lida aɪɪ ap nōp rō. * 6:8: Jer 15:1-3; Esi 5:12,17; 14:21 * 6:11: Rep 7:9,13; 19:14 * 6:12: Mad 24:29; Ap 2:20; Rep 8:12; 11:13; 16:18 * 6:13: Ais 34:4
* 6:14: Rep 16:20 * 6:15: Ais 2:10,19,21

geila gau, magōŋhalō, pīñiŋ gī amōm kabō mīgan, mīnōŋ mīgan gau pi gī mīdeila. *

¹⁶⁻¹⁷ Pi gī mīdōm hagla, “Bī sea kiŋ adō asīk mīdōp u abe, Sipsip Pi u abe hanīp ilōn kub ñīnabil ñīn hain pōr hagnun u hadō auōp u me, hon mīdagaiun. Kabō juōm aka ram mīnōŋ ilō kub gai i pa jō gī apōm, hanīp bōŋ nōp pasa gō, Bī sea kiŋ asīk mīdōp u hanīp nīŋagnīm; Sipsip Pi hanīp manō kub hagōm pen ilōn kub ñīgnīm,” a gīla. *

7

Isrel nībi bī iru nōp God kīñ nīpe udla

¹ Pen kuōyaŋ u nīŋnō, ejol mīhau mīhau ram mīnōŋ goł mīhau mīhau ke ke urak mīdōm, pīnōm mīhau mīhau udōl mīdōm, mīnōŋ nabōŋ, ñīg solwara, mab gau, naij gagnīm, a gōm, nabōŋ kale ke aīñ aīñ udōl gī mīdeila. *

² Pen yad nīŋnō, ejol ap sīdō līm gōp gau nībō, God Bī Pōr Kamīŋ Mīdōp nan kīñ rīk lep nīpe u damōn, ejol mīhau mīhau God hagō sōl ram mīnōŋ ñīg solwara gī naij gīnīg gaila anīb gau kalīp haga,

³ “Pīdōŋ gim! Nībi bī God hon nīp wōg gī ñībal gau kīñ nīpe u nable kale laŋ rīkaiun; hainō pīnōm yube, amōm ram mīnōŋ, ñīg solwara, mab nan gau gī naij gīnīm,” a ga. *

⁴ Pen manō ap hagla nīŋnō, nībi bī God kīñ nīpe nable laŋ rīkda anīb gau, Isrel nībi bī ił ke ke gau jīm ñīla u wan hadred podi po dausan (144,000). *

⁵ Nībi bī anīb gau, Juda ił u kale 12,000; Ruben ił u kale 12,000;

Gad ił u kale 12,000;

⁶ Asa ił u kale 12,000;

Napdalai ił u kale 12,000;

Manasa ił u kale 12,000;

⁷ Simion ił u kale 12,000;

Līpai ił u kale 12,000;

Isaka ił u kale 12,000;

⁸ Sebyulan ił u kale 12,000;

Josep ił u kale 12,000;

Benjamin ił u kale 12,000,

u me, jīm ñīla u wan hadred podi po dausan me u.

⁹ Pen manō kalī kīñ rīkpin anību nabōŋ nīŋ damem, kauyaŋ u nabōŋ nīŋem nīŋnō, Bī sea kiŋ asīka u abe, Sipsip Pi u abe mīdlō nīŋōl gī, nībi bī iru nōp amgō ilō adō kale au urak mīdeila. Nībi bī anīb gau, ram mīnōŋ ke ke la rō, ił ke ke la rō, hañ ke ke la rō, manō yabīl ke ke la rō, gau nībō gau nībō apōm mīdeila. Nībi bī wō ralep

rō mīdageia anīb gau, magōŋhalō wałj rud nōp yīmōm, galon ułan ud mīdōl gī,

¹⁰ God hib nīpe haglō adō arō nīŋōl gī, wīñ kub hagōm hagla,

“God hon sea kiŋ bīs gōp u abe,

Sipsip Pi u abe hanīp nan a gīmil gī aij gīlō u me,

kamīŋ arnabun,” a gīla. *

¹¹ Ejol gau magōŋhalō Bī sea kiŋ asīk mīdeia u abe, bī manō ud asīkep gau abe, nan kamīŋ mīhau mīhau gau abe, kalīp bīg gīgabō gī mīdeila. Kale ap lug kugom yīmōm, ubōr yīhōŋ gōm, God hib nīpe u dap ranōm,

¹² hagla,

“Nīŋō yabīl!

God hon hib ke halō mīdōp, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

Nīpe mailō aij ke halō mīdōp, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

Nīpe gasī aij ke yabīl mīdōp, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

Nīpe ga u, nīp aij yabīl, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

Nīpe aij ke yabīl mīdōp, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

Nīpe nan nīhōn gīnam a gīnab u, u nōp gīnab, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

Nīpe klō ke yabīl mīdōp, a gun,

hib nīpe hagno adō araŋ.

God hon hib nīpe u pōr pōr nōp hagno adō araŋ.

Nīŋō yabīl!” a gīla. *

Kuōyaŋ ilōn udagnabōl

¹³ Pen bī kub manō ud asīkep anīb gau bī ap, yīp hag nīŋōm haga, “Nībi bī wałj rud lībal anīb gau an? Pen kale gai nībō aubal?” ō ga.

¹⁴ Hageia hagnō, “Bī kub. Yad nīŋagnīn; pen ne nīŋban,” a gīnō. Anīg hagnō, yīp haga, “Nībi bī gai i kalīp marō ñīlō, bīslam yabīl mīdōm kamīŋ aubal. Pen kale Sipsip Pi hagape nīpe u udōm, wałj kale gau uł małī gīlō, rud gōp. *

¹⁵ Anīb u me,

“Kale God sea kiŋ ił an u mīdōl gī, sīdō an,

sībōn yaŋ,

sabe gep ram raul mīgan nīpe u wōg nīpe gōl gī, gīpal.

Bī sea kiŋ bīs gī mīdōp u

kalīp abad mīd aij yabīl gīnab. *

¹⁶ Kalīp kīyō kuōyaŋ gagnab, ñīg nan kuōyaŋ gagnab,

sīdō kal kuōyaŋ nīŋōm ilōn gagnab. *

¹⁷ Nīhōn gīnīg; Sipsip Pi sea kiŋ an u mīdōp u,

* 6:16-17: Joe 2:11; Mal 3:2; Luk 23:30

* 7:1: Jer 49:36; Dan 7:2

* 7:3: Esi 9:4,6; Rep 9:4

* 7:4: Rep 14:1,3

* 7:10: Rep 4:10

* 7:12: Rep 5:12

* 7:14: Dan 12:1; Mad 24:21

* 7:15: Ais 49:10

* 7:16: Sam 23:2; Ais

25:8; Rep 21:4

sipsip abadep bi kale midöm, kalip ul gi nig ilam junab gau arö, nig kaminj magö ñeb u ñinj naböl. Pen God nipe mitöñ nig kale u magöñhalö wik gi yunab," a ga.

8

Sipsip Pi u nagı mudun jıñ u hubıka

¹ Pen Sipsip Pi u nagı mudun jıñ u hubıka nıñöm kumi kabö adö lanj au manö ap hagagöm, yöp magö ap magöñhalö agamıñ yıharıñ mıdeia.

² Pen mıdem, ejol unbö mudun jıñ God amgö ilö adö au urak mıdpal gau nıñnö. Ejol anıbu gau aıñj magö ke ke udla.

³⁻⁴ Pen ejol ap rin aij kabö gol udöm gıla ap udöl mıdeia. Nıpe pen amöm, God nıp sabe gıpal bıd adö goł au gılanj urak mıdeia. Nıp nan laulö in hañj aij auöp u iru nöp ñıla. God nıp nan sabe gep bıd kabö gol udöm gıla u sea kınj adö au mıdeia nıñöm ejol anıbu, nan hañj aij anıbu ud God nıbi bı nıpe nıp sabe gıla manö u aip ul mañ göm, bıd adö au ud magum gi dap lauö nıñöl gi, hadu anıbu in ap ran ara. *

⁵ Pen rin aij anıbu udöm, mab mıñanj God nıp nan sabe gep bıd adö lanj ineia gau ud rin mıgan yanj löm, ud mınönj naböñ il yanj yua nıñöm rımu hagöl gi, gıgabö göl gi aram mılö bö arö nıñöl gi, añım añım udöl gi, munmon uda. *

Ejol añj magö gau pu gıñig geila

⁶ Magö anıbu, ejol unbö mudun jıñ añj magö ud mıdeila gau, ud dap ranöm pu gıñig geila.

⁷ Ejol nöd u, añj magö nıpe u pu gö, möñ gapı magö u abe, mab mıñanj u abe, hagape ul mañi göl gi, mınönj naböñ il yanj hoñ yua. Anıg gö, mınönj naböñ il i naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap, mab, nan ulanj kamıñ kamıñ urak mıdeia gau, magöñhalö in habık ñıñj ara. *

⁸ Pen ejol yıgwö anj nıbö u, añj magö nıpe u pu gö, ram mınönj ilö kub yabıl mab rö ineia ap, ñıg solwara anj au ud yua. Anıg gö, ñıg solwara au naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap ñıg solwara magöñhalö hagape la.

⁹ Pen kabsal nan ñıg solwara mıdeila gau, naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap magöñhalö um hakla. Nıg magıb ñıg solwara au mıdeila gau naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap böñ nöp pa jö ma jö göm pıral ara.

¹⁰ Pen ejol yıgwö nıganj nıbö u, añj magö nıpe u pu gö, gapı pagın kub mab mıtöñ rö apöm, kumi kabö adö lanj nıbö bıg jua. Anıg gö, ñıg rıbö gau abe, ñıg ilam gau abe naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap gi naij ga.

¹¹ Gapı anıbu hib nıpe, "Marasın Ası". Nıbi bı iru yabıl nöp, ñıg gi naij ga anıb gau ñıñöm umla. *

¹² Pen ejol yıgwö mılö u, añj magö nıpe u pu gö, sıdö, rakın, gapı gau hadu rö patu göm, mailö aij pör göp rö gaga. Sıdö u, naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap gi naij ga. Rakın u, naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap gi naij ga. Gapı gau, naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap sıdö mailö gaga. Sıb anj yanj magö u, naböñ mıhau nıganj rö hagöm, naböñ mıñöp mıdailö, naböñ añj ap rakın mailö gaga. *

¹³ Pen yad anıg göl nıñ mıd nıñöl gem nıñnö, yaur du ap kumi kabö anj aulık u gi ajöl göm, manö kub rö hagöm haga, "Ake! Ake! Naij yabıl gıñig gab. Ejol rımnap halö añj magö kale pu gıñig gaböl. Ejol mıhau nıganj anıb gau añj magö kale gau pu gıñöl, nıbi bı mınönj naböñ adö il i mıdpal gau kalıp naij yabıl gıñab!" a ga. *

9

Ejol mamıd u añj magö nıpe u pu ga

¹ Ejol mamıd u, añj magö nıpe u pu ga nıñöm, yad nıñnö, gapı kumi kabö adö lanj nıbö bıg ju mınönj naböñ il yanj ap lug gi mıdeia. Pen gapı anıbu nıp ki rib ulöm mıgan mauñ juaga u ñeila. *

² Gapı anıbu ki rib u udöm, ulöm mıgan mauñ juaga ajön u hiıkö, hadu kub yabıl ap ranöm, sıdö u gö patu göm, sıbön aua. *

³ Anıg gö, jon habladıñj gau, hadu anj anıb gau nıbö gi dam mınönj naböñ adö yanj löm, God nıpe gö, rırabö gau nıbi bı bıg ilön ñınab rö gıñig geila.

⁴ God nıpe jon habladıñj anıb gau kalıp haga, "Nan ulanj, mab ulanj, nan nıñön nıñön mınönj naböñ il yanj rannım gau, gi naij gıgmim; nıbi bı kılñ yad u nable kale lanj mıdagöp gau nöp gi naij gıgmim," a ga. *

⁵ God haga anıbu, jon habladıñj gau nıbi bı kalıp böñ nöp al pak lö umöl rö laga; yıharıñ rakın unbö mamıd u ilön naij unbö

* **8:3-4:** Rep 5:8; Eks 30:1-3 * **8:5:** Lep 16:12; Eks 19:16-19; Rep 11:19; 16:18 * **8:7:** Eks 9:23-26; Esi 38:22; Joe 2:30

* **8:11:** Jer 9:15 * **8:12:** Esi 32:7; Rep 6:12-13 * **8:13:** Rep 9:12; 11:14 * **9:1:** Rep 20:1 * **9:2:** Jen 19:28; Joe

2:2,10; Eks 10:12-15 * **9:4:** Rep 7:3

ke kalip ñöl rö la. Kalip ilön ñinaböl anibu, rirabö gau nibi bi big ilön ñinab rö ñinab.

⁶ Ñin aq anibu, nibi bi anib gau umnabun, a göm, niñjaböl u pen umeb adan ramö ap midageinab. *

⁷ Jon habladinj anib gau, bi kaj hos dam pen pen alnig, nan klö libal rö gau li mdeila. Nab+c cög kale adö lan usajil bad kabö gol udöm gila gau rö rol gila. Mulu majman kale gau nibi bi rö la. *

⁸ Nab+c umagö kale gau, nibi nab+c umagö rö la. Pen meg kale gau, kain hapeb, laiön a gipal u, meg rö la. *

⁹ Pabñ gau, ain sior rö u lila. Pen iru nöp auan pakeila u me, kaj hos iru nöp gadal badal gau iru nöp tip gi dam pen pen alnig amöm, gi gu göp rö u haga. *

¹⁰ Himgan adinj mñj, rirabö amñ nibi bi hauö ilön göp rö u la. God gö, rakñ unbö mamid u, nibi bi gau kalip ilön ke naj yabñ ñöl gi mdeinaböl.

¹¹ Jon habladinj anib gau kin kale, ejol udöm migan mauñ juaga abad midöp ejol anibu me. Hibru manö hagöm, hib nipe Abadon a gimidal pen Grik manö hagöm, Apolyon a gimidal. *

¹² Anib u, mñjör kub nöd u hadö pis göp pen mñjör kub mihöp midöp.

Ejol kagol jñj u alñj magö nipe u pu ga

¹³ Pen ejol kagol jñj u, alñj magö nipe pu ga niñjöm yad niñjöö, manö ap auaiabid kabö gol udöm gila adö au, kom mihau mihau midmidöp anib au nibö. Bid anibu God amgö ilö au gilañ mdeila.

¹⁴ Manö anibu ejol kagol jñj alñj magö ud mdeila u nip haga, "Ejol mihau mihau nagñ adik lilo, ñig kub yabñ Yupredis gol au midpal gau, hubik yumön," a ga.

¹⁵ God ejol mihau mihau anib gau kalip nöd hag lö, mi anibu nöp, rakñ anib nöp, ñin anibu nöp, magö anibu nöp abad midmidal u me, ñin anibu hadö aua rö, nibi bi mñjör naböñ il i iru nöp al pak lö, a göm, hubik yua. Nibi bi mñjör naböñ adö il i midpal gau magöñhalö naböñ mihau nigan rö hagöm, naböñ mihöp midailö, naböñ añi ap al pak lñig arla. *

¹⁶ Pen yip hagla niñjöö, ami bi kaj hos adö asiköm nibi bi pen pen al pak lñig arla gau du hadred mñjön (200,000,000) mdeila.

¹⁷ Pen yad niñjöö, kaj hos kale gau abe, bi hos adö asikla gau abe kapa sior ymla gau, rimnap mab mñtan añ rö ga, rimnap kabö mu "sapaia" a gipal u rö ga, rimnap kabö uhañ "salpa" a gipal u rö ga. Kaj hos nab+c gau, laiön nab+c rö la. Meg migan

kale lan nibö mab mñtan abe, hadu abe, nan salpa hañj naj asñ yabñ u abe aua.

¹⁸ Meg migan kale lan nibö mab mñtan abe, hadu abe, nan salpa hañj naj asñ yabñ u abe apöm gö, nibi bi iru nöp um hakla. Nibi bi mñjör naböñ adö il i midpal gau magöñhalö naböñ mihau nigan rö hagöm, naböñ mihöp midailö, naböñ añi ap umla.

¹⁹ Kaj hos anib gau klö kale u mdeia maj migan kale abe, amñ adinj mñj kale abe. Amñ kale gau, hainjo nab+c rö la u me, nibi bi gau kalip gi naj göl rö la.

²⁰ Pen nan naj anib gau gö, nibi bi iru nöp um hakla u, nibi bi mdeila gau ga anibu niñjöm, niñjöm gñig kabö mab nan gau udun ñimago hon ke nöp nan piral gi libun a göm, arö gagla. Niñjöm gñig nan si nan naj gipun a göm, arö gagla. Pen nan yharinj gau, nan amgö niñjagmidöp gau, nan manö niñjagmidöp gau, nan adan ajagmidöp gau, nan kabö gol, silpa, bras, kabö, mab udöm gila gau nöp sabe gun a göm, kijaki aiön pi nan naj gau kalip nöp sabe gun a göm, gi mdeila. *

²¹ Pen wip alöm, kuj göm, nibi bi si si göm, nan si udöm, gilo arö niñjöl gi, niñjöm gñig anig gabun, a göm, arö gagla.

10

Ejol ap Jon nip köp ñö ñinja

¹ Pen naböñ niñj damem niñjöö, ejol klö yabñ unbö ke ap kumi kabö adö lan nibö auajip. Ejol anibu nip kumi rud ap wam wam gö niñjöl gi, siböñ nab+c nipe pñal gñgabö göm, mulu adinj nipe u sidö rö mailö göm, ma kid nipe u mab inöm mñtan göp rö u ga.

² Nipe kumi kabö adö lan nibö apöm, ma yñjig kid u ñig solwara adö u rauöm, ma sidagö kid u mñjör adö u raua. Köp pro bad ap pñai udöl gi mdeila.

³ Pen nipe kaj laiön manö kub hagöp rö u hagö, rñmu unbö mudun jñj u manö kub hagöm manö rimnap pen haga.

⁴ Manö haga anibu kalñ klñ riknam, a gñöö, manö ap kumi kabö adö lan nibö haga, "Manö anibu halö kalñ klñ rikagmön; manö anibu pi göl midan," a ga. *

⁵ Pen ejol ma böñ lap u ñig solwara adö u rauöm, böñ lap u mñjör adö u rauöm mdeila niñjöö, ñin yñjig kid nipe u dap ranöm, God ram mñjör adö lan au yama. *

⁶ Anig göm, God pör nöp pör nöp kamñj midöp u, kumi kabö adö lan nan gau magöñhalö gi la u, mñjör naböñ nan gau

* 9:6: Job 3:21; Jer 8:3 * 9:7: Joe 2:4 * 9:8: Joe 1:6 * 9:9: Joe 2:5 * 9:11: Hibru manö Abadon abe, Grik manö Apolyon abe, manö il u "Bi nibi bi al pak lep." * 9:15: Rep 8:7-12 * 9:20: Rep 16:9,11; Sam 115:4-7; 135:15-17; Dan 5:23 * 10:4: Dan 12:4,9 * 10:5: Dud 32:40; Dan 12:7

magöñhalö gı la u, ñıg solwara nan gau magöñhalö gı la u, God nıñjō anıbu mıdöp rö nıñjō yabıñ hagabin a göm haga, “God mıñi rapın mıdagnab!

7 Pen ejol mudun jıñ u añıñ magö nıpe pu gıñıg gıñab ñın anıbu nöp, God nıpe manö hagep bı nıp wög gıla gau kalıp haga rö nöp, manö nıpe pi göl mıdöp u uri gıñab,” a ga. *

8 Pen manö kumi kabö adö lanj nıbö nöd nıñjō u, yıp kauyan hagöm haga, “Ejol ma böñ lap u ñıg solwara adö rauöm, böñ lap u mınöñ adö rauöm mıdöp u nıp ammön hagö, köp pro pıñai ud mıdöp u, nöp ñınım,” a ga.

9 Anıg hageia, ejol mıdeia u amem, yıp köp pro yagol u ñı, a gıñö, yıp ñöl gı haga, “Ud ñöñ. Nıñjō, meg mıgan ne u bom ñıg dö kal göp rö gıñab u pen mudun anı yan amöm, ası gıñab,” a ga. *

10 Hageia, köp pro anıbu udem ñıñjō, bom ñıg dö kal rö ga u pen ñıñ pa bo yunö, mudun anı yan amöm ası ga.

11 Pen yıp haga, “Nıbi bı ram mınöñ ke ke gau iru nöp, hañ ke ke gau iru nöp, manö yabıñ ke ke gau iru nöp, kın ram mınöñ gau abad mıdpal ke ke gau iru nöp, hainö kalıp nıñhön nıñhön gıñab u, God manö u kauyan hag ñımön,” a ga.

11

Bı God manö hag ñeb mıñau

1 Pen yıp ur mılö nan lı nıñbal ap ñöl gı hagla, “Am God sabe gep ram u lı nıñmön, God nıp nan sabe gıpal bıd adö u lı nıñmön, gımön. Nıbi bı God sabe gep ram raul mıgan apöm nıp sabe gıñaböl gau u rö nöp, wö ral nıñmön. *

2 Pen Juda nıbi bı wasö gau, pör apöm waryö höñ anı yan mıdpal rö, ka anıbu halö lı nıñagmön. Nıñhön gıñıg: kale nöp daun kub uñ Jerusalem naij göl gı mıdlö mıdlö, rakın unbö ñın juöl mıñöp ado gı da yıgwö anıñbö (42) arnab. *

3 Yad pen, bı manö yad hag ñeb mıñöp hag yunö, yıñarıñ wadı asöl rö gau yımöm, manö yad hag ñı ajlö, ñın wan dausan du hadred sikisdi (1260) arnab,” a ga.

4 Bı God manö hagep anıb mıñau, Bı Kub mınöñ naböñ ıñ abad mıdöp u, amgö ilö nıpe au mıdpil. Kale mab olıp ur mıñau, lam mıñau me. *

5 Pen nıbi bı rımnap kalıp mıñöñ gı naij gıñıg gılö, mab mıñan meg mıgan kale u nıñbö apöm, kalıp in haknab. Kalıp mıñöñ

gı naij geinaböl nıbi bı gau, kalıp anıg unbö rö nöp gıñab. *

6 God kalıp mıñöñ klö nıpe ñö, manö hagep wög nıpe gı damöl gı, möñ alaganı, a gılö, alagnab; ñıg gau hagape lanı, a gılö, hagape lınab; nıbi bı gau kalıp marö nıñhön nıñhön gau ganı, a gılö, gıñab. Nıñ aıgeg anıg gıñım a gıñabil u, anıg unbö rö nöp gıñab. *

7 Pen God manö u hag ñı dammil, naböñ hag haklö, nan hapeb ulöm mıgan mauñ juaga yan nıñbö aunab u, kalıp mıñöñ aıp pen pen gı damöm, böñ nöp al pak lö umnabil. *

8 Wıp he mılö anıb mıñau mıdeinabil daun kub yabıñ u lor anı au. Daun kub yabıñ anıbu me, Bı Kub u nıp mab kros ba lanı al pak lıla. Pen daun kub yabıñ anıbu hib ap Sodom, hib ap lıjı, a gıpal. *

9 Pen nıbi bı ram mınöñ gau ke ke mıdpal gau, ıñ ke ke mıdpal gau, manö ke ke hagpal gau, hañ ke ke la gau, kalıp mıñöñ nıñöl gı nöp mıdöm, wıp he mılö anıb mıñau dam rıgöl gagmım, a gılö, umnabil ñın adıñ u rıköm, ñın mıñau nıganı halö kuö au nöp mıdlö nıñöl gı, nıbi bı anıb gau wıp he mılö anıb mıñau nıñ sısı gıñaböl.

10 Bı God manö hagep anıb mıñau, nıbi bı mınöñ naböñ adö ıñ mıdpal kalıp mıñör kub ñı mıdmıdıl rö, pen paj hagöm, nan kub nıñöl gı, nan aıp pen ñö pen ñö gıñaböl.

11 Pen ñın adıñ u abe, ñın mıñau nıganı abe, wıp he mılö anıb mıñau gau mıdailö pen God nıpe ake bad ap yuö anı kalıp yan arö uraknıl nanöl mıdailö. Anıg a nıñöm, nıbi bı nıñeila gau kalıp anıñın yabıñ ga. *

12 Pen bı God manö hagep anıb mıñau nıñlö, manö kub ap kumi kabö adö lanı nıñbö, “Kale auıñ!” a ga. Nıbi bı kauañ mauañ kale mıñöñ gau nıñ mıdlö nıñöl gı, kumi rud ap kalıp wam wam gı udö, God ram mınöñ kumi kabö adö lanı au arlö. *

13 Pen magö anıbu nöp, munmon kub yabıñ udöm, daun kub anıbu naböñ unbö sıduñ lanı rö hagöm, naböñ unbö aıp u mıdeila nıñöm naböñ añı ap pa jö ma jö gö, nıbi bı sepen dausan um hakla. Pen nıbi bı mıdeila gau, nan ga anıbu nıñöm pıñıñ göm, God ram mınöñ kumi kabö adö lanı au mıdöp u nıp hib haglö adö ara. *

14 Pen nıñım! Mıñör kub yıgwö anıñbö u hadö pıs göp, pen mıñı mıñör kub yıgwö nıganı nıñbö u söñ gıñıg gab. *

Ejol mudun jıñ u añıñ magö nıpe pu ga

* 10:7: Emo 3:7 * 10:9: Esi 2:8; 3:1-3 * 11:1: Esi 40:3; Sek 2:1-2 * 11:2: Luk 21:24; Rep 13:5 * 11:4: Sek 4:3,11-14 * 11:5: 2Sa 22:9; Sam 97:3 * 11:6: 1Ki 17:1; Eks 7:17-20; 1Sa 4:8 * 11:7: Dan 7:21; Rep 12:17; 13:7; 17:8 * 11:8: Luk 13:34 * 11:11: Esi 37:5,10 * 11:12: 2Ki 2:11 * 11:13: Rep 6:12; 16:18 * 11:14: Rep 9:12

15 Magö an'bu nöp ejol mudun j'ij u, a'ij magö n'pe u pu gö n'ijöl g'i, manö ap kumi kabö adö laj n'ibö hagöm haga,
 "Uri B'i Kub hon u, Kraiss n'pe u aip,
 ram m'inöj gau magöjhalö pör nöp pör nöp abad m'idnab," a ga. *

16 Pen b'i kub manö ud as'ikep n'in juöl a'ij ap ado g'i da y'igwö m'ilo u (24), sea kinj adö kale u God amgö ilö n'pe as'ik m'ideila gau, kugom y'imöm ubör y'ihöj göm, God n'ip sabe göl g'i hagla,

17 "God, ne B'i Kub klö ke yab'ij u!
 Nöd m'idm'idan, m'ini m'idep nöp m'idpan!

B'i klö unbö ke yab'ij pör m'idpan rö,
 m'ini n'ibi b'i ram m'inöj gau magöjhalö Kinj kale m'idpan u rö,
 nöp aij yab'ij gabun!

18 N'ibi b'i ram m'inöj gau n'ibö nöp n'ijöm, kal yab'ij jula.

Pen m'ini ne kal juep n'in u hadö auöp.
 M'ini n'ibi b'i umla gau kal'ip manö kub hagep n'in u hadö auöp.

M'ini n'ibi b'i nöp wög göm,
 manö ne hag n'ibal gau abe,
 n'ibi b'i manö aij ne n'ij udöm,
 hib ne n'ijöm ana udpal gau abe,
 n'ibi b'i hib halö m'idpal aka ramö gau m'idpal gau magöjhalö,
 nan aij kal'ip pen n'nabön,
 n'in u hadö auöp.

Pen n'ibi b'i halöwalö göm,
 n'ibi b'i r'mnap kal'ip al pak l'ibal gau,
 kal'ip pen u rö nöp al pak l'ibabön,
 n'in u hadö auöp," a g'ila. *

19 An'ig haglö n'ijöl g'i, God sabe gep ram kumi kabö adö laj au m'idöp u m'igan hi'köm, God Manö m'ideia kes magö u waiö la n'ijö. Magö an'bu nöp a'ijm a'ijm udöm, r'imu hagöm, gu kub yab'ij u hagöm, munmon udöm, möj gap' magö kub yab'ij paköm, ga. *

12

N'ibi u abe re ub'ij kub u abe

1 Pen naböj n'ij damem n'ijö, nan ke hain n'ibö kub ap kumi kabö a'ij aul'ik ga. N'ibi ap s'idö wa'ij rö löm, ma n'pe rak'in adö au löm, gap' unbö m'igan laj u, kwin rol g'ipal rö usaj'ij bad n'pe nab'ic adö laj lö m'ideia.

2 Pen n'pe n'ij painaj r'ikn'ig, n'ij painaj n'ijö n'ijöl g'i, wög paköm gaia. *

3 Nan ke hain n'ibö ap halö, kumi kabö a'ij aul'ik waiö la n'ijö. Re ub'ij hagape halö kub yab'ij unbö ke ap m'ideia. Nab'ic cög

n'pe unbö mudun j'ij löm, kom n'pe unbö s'idun laj löm, kinj rol g'ipal usaj'ij bad gau, nab'ic cög adö n'pe ke ke löm m'ideia. *

4 Re ub'ij kub an'bu, am'in n'pe u gap' kumi kabö adö laj gau pakö, iru nöp b'ig ju m'inöj naböj il i ju luga. An'ib u, gap' magöjhalö m'ideila gau naböj m'ihu n'igan rö hagöm, naböj m'ihöp m'idailö, naböj a'ij ap b'ig ju yua. Pen n'pe n'ibi n'ij painaj yag daun'ig geia u, yag dauö n'ij'in, a göm, apöm abad m'ideia. *

5 Pen n'ibi an'bu n'ij ap yag daua. N'ij an'bu n'pe ain ur m'ilo udöm, n'ibi b'i ram m'inöj gau magöjhalö abad m'ideinab. Pen n'ibi u n'ij an'bu n'ij yag dauö, ejol ap n'ij an'bu p'ij g'ij udöm, dam God n'pe sea kinj n'pe kumi kabö adö laj m'idöp au ud ara. *

6 God n'ibi an'bu n'ij ka ap g'ij lö, p'ij'ij g'ij an'ib gau amöm, an'ib gau nöp m'idö n'ijöl g'ij, God n'ij nan magö n'öl g'ij abad m'ideinab n'in wan dausan du hadred sikisdi (1260) arnab.

7 Pen kumi kabö adö laj au, ejol kub Maikel ejol n'pe gau udöm amöm, re ub'ij kub an'bu yam n'pe gau aip pen pen göm g'ij damöm me, *

8-9 re ub'ij kub u yam n'pe gau halö, kumi kabö adö laj n'ibö al r'id'ik yuöm böj nöp m'inöj naböj il i yula. Re hadame dagol gau m'ideia, re an'bu k'ijaki aka Seden a g'ipal u, n'pe nöp n'ibi b'i ram m'inöj gau gau magöjhalö kal'ip manö pir alö, manö piral n'pe u n'ijla. *

10 Pen manö kub ap kumi kabö adö laj au n'ibö hagöm haga,
 "M'ini God n'pe n'ibi b'i gau ud kam'ij yunab.

M'ini God n'pe klö n'pe udöm, n'ibi b'i ram m'inöj gau gau magöjhalö Kinj kub ke yab'ij m'ideinab.

M'ini God Kraiss n'pe u nöp,
 B'i Kub klö ke yab'ij m'idöm,
 n'ibi b'i ram m'inöj gau gau magöjhalö abad m'ideinab.

N'ihön g'in'ig: Seden n'pe God amgö ilö n'pe au m'idöm,

s'idö a'ij, s'ibön yan,
 a'ij mam hon gau nan si nan naj n'ihön n'ihön geila gau hagn'idöp u,
 n'ij m'inöj naböj il yan ud yula. *

11 Pen a'ij mam hon gau,
 Sipsip Pi hagape n'pe u abe,
 Kraiss manö n'ijö hag n'ijm'idal u abe gö,
 Seden n'ij mo kale gau l'ila.
 N'ibi b'i n'pe nöp m'idpun, a göm, p'ij'ij gagöm,

* 11:15: Eks 15:18; Sam 10:16; Dan 2:44; 7:14 * 11:18: Sam 110:5; Ro 2:5; Rep 20:11-13; Sam 115:13 * 11:19: Hib 9:4; Rep 8:5; 15:5; 16:21 * 12:2: Mai 4:10 * 12:3: Dan 7:7 * 12:4: Dan 8:10 * 12:5: Ais 7:14; 66:7; Sam 2:9; Rep 19:15 * 12:7: Jud 9 * 12:8-9: Jen 3:1,14; Luk 10:18; 22:31; Rep 20:2 * 12:10: Job 1:11; Sek 3:1

hanɪp al pak lɪnɪg al pak lɔl, a gɪ gasɪ nɪŋla.

12 Anɪb u, kale kumi kabɔ adɔ lan au mɪɔpɪm gau, mɪŋ mɪŋ gɔl gɪ mɪɔaimim.

Pen kale mɪnɔŋ nabɔŋ abe, ŋɪg solwara u abe mɪɔpɪm gau, kalɔp mɔg nɪŋbin.

Nɪhɔn gɪnɪg: Seden nɪp kale mɪɔpɪm anɪb yan ud yulɔ, ŋɪn nɪpe iru mɪɔɔɔp rɔ, kal yabɪɪ juɔp,” a ga. *

13 Pen re ubɪɪ kub anɪbu, yɪp mɪnɔŋ nabɔŋ adɔ ɪ ɪ ud yubal, a gɔm, gasɪ u nɪŋɔm, nɪbi ŋɪ yag daua anɪbu nɪp rɪɔɔk gɪ yuaia pen,

14 God nɪbi anɪbu nɪp yaur du kub auan kub mɪhau lɪ ŋɔ, nɪpe u gɔm ram mɪnɔŋ kabɔ nɔp mɪɔɔp an au God ka nɪpe gɪ la anɪbu ara. Am anɪb gau mɪɔɔ nɪŋɔl gɪ, God nɪpe nɪp nan magɔ ŋɔl gɪ abad mɪɔɔ, mɪ mɪhau nɪgan rakɪn unbɔ kagol jɪŋ arnab. Re ubɪɪ u nɪbi u nɪp nan najɪ ap gɪnɪm rɔ lagnab. *

15 Pen re ubɪɪ u, ŋɪg ut rɔ fɪhak yunɔ nɪbi anɪbu nɪp ugal aran, a gɔm, fɪhaka u,

16 pen mɪnɔŋ u nɪbi anɪbu nɪp gɪ ŋɔ, ŋɪg re ubɪɪ ut rɔ fɪhak yua anɪbu mɪnɔŋ nabɔŋ mɪgan gau pa jɔ gɪ amɔm, ur ur gɔ ara.

17 Anɪg gɔ, re ubɪɪ u nɪbi anɪbu mulu kal yabɪɪ lugɔ, nɪbi u ŋɪ painan nɪpe gau, God Manɔ hagɔp rɔ gɔm, Jisas manɔ nɪŋɔ nɪpe nɪŋ udɔm hain gɔm nɪbi bɪ rɪmnap kalɪp hag ŋɪbal gau aip pen pen gɪnɪg ara. *

18 Pen re ubɪɪ u amɔm ŋɪg solwara gɔl au urak mɪɔɔa.

13

Nan hapeb ap ŋɪg solwara an gau nɪbɔ apjaka

1 Mɪɔdem nɪŋnɔ, nan hapeb rɔ ap, ŋɪg solwara an gau nɪbɔ aueia. Nabɪc cɔg nɪpe unbɔ mudun jɪŋ lɔm, kom unbɔ sɪɔun lan lɔm, kɪŋ rol gɪpal usajɪ bad gau, kom adɪŋ ke ke lɔm mɪɔɔa. Pen nabɪc nɪpe unbɔ mudun jɪŋ u, God nɪp hag juɔp hib najɪ rɪmnap aŋ aŋ kalɪ kɪɪŋ rɪk lɪlɔ mɪɔɔa. *

2 Nan hapeb anɪbu, kain hapeb leped rɔ la u pen ma nɪpe gau kain hapeb bea ma rɔ la. Meg mɪgan nɪpe u, kain hapeb laɪɔn meg mɪgan rɔ la. Pen re ubɪɪ u, kɔ nɪpe ke abe, kɪŋ kub ke yabɪɪ mɪɔɔa klɔ u abe, nan hapeb anɪbu nɪp ŋa. *

3 Pen nan hapeb anɪbu nabɪc cɔg nɪpe ap, nɔɔ bɔŋ nɔp al pak lɪlɔ kɪha ga rɔ la u pen kuɔyan mɪlep ga. Anɪg gɔ, nɪbi bɪ mɪnɔŋ

nabɔŋ adɔ ɪ ɪ gau gau magɔŋhalɔ gasɪ gasɪ lɔm, nan hapeb anɪbu nɪp hain gɪla. *

4 Pen re ubɪɪ anɪbu kɪŋ kub ke yabɪɪ mɪɔɔa klɔ u nan hapeb anɪbu nɪp ŋa u me, nɪbi bɪ gau re ubɪɪ anɪbu nɪp hib haglɔ adɔ ara. Pen nan hapeb anɪbu abe kɪŋ kub ke yabɪɪ rɔ mɪɔɔp u, nɪbi bɪ rɪmnap nɪp aip pen pen gɔl rɔ lagɔp, a gɔm, nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ nan hapeb u, u rɔ nɔp hib nɪpe haglɔ adɔ ara.

5 Pen God nan hapeb anɪbu nɪp nɪɔɔɔɔ arɔ gɔ, hib nɪpe ke hagɔ adɔ arɔ, God hib nɪpe manɔ najɪ hagɔm dap lugɔ, rakɪn unbɔ ŋɪn juɔl mɪhɔp adɔ gɪ da unbɔ yɪgwɔ an nɪbɔ u (42) ara. *

6 Nɪpe anɪg gɔm, God nɪp hag juɔm, hib nɪpe manɔ najɪ hagɔm, ram mɪnɔŋ nɪpe kumi kabɔ adɔ lan au hag juɔm, adɔ lan au nɪpe aip mɪɔpal gau kalɪp hag juɔm, ga.

7 Pen God nan hapeb anɪbu nɪp nɪɔɔɔɔ arɔ gɔ, Krai nɪbi bɪ nɪpe gau aip pen pen gɔm, al juɔm, nɪbi bɪ gau magɔŋhalɔ, ɪ ke ke mɪɔpal rɔ, ram mɪnɔŋ ke ke mɪɔpal rɔ, manɔ yabɪɪ ke ke hagpal rɔ, haŋ ke ke lɔp rɔ, kalɪp magɔŋhalɔ abadɔl mɪɔɔa. *

8 Nɪbi bɪ mɪnɔŋ nabɔŋ adɔ ɪ ɪ gau gau magɔŋhalɔ rɔ, nan hapeb anɪbu hib nɪpe haglɔ adɔ arnab. Pen nɪbi bɪ au, ram mɪnɔŋ hadame dagol gau gɪ laga ŋɪn u, God nɪbi bɪ pɔr kamɪŋ nɔp mɪɔɔɔɔnɔl buk anɪb yan hib kale kalɪ kɪɪŋ rɪka gau nɔp, nan hapeb anɪbu hib nɪpe haglɔ adɔ aragnab. Buk anɪbu, Sɪpsɪp Pɪ al pak lɪlɔ uma u buk nɪpe me u. *

9 Kale nɪbi bɪ gasɪ rɪmɪɔ mɪɔɔɔɔnɔm gau manɔ anɪb ɪ nɪŋɪm!

10 Nɪbi bɪ God nagɪ arɔl, a gɔm, nɪŋɔb gau, nagɪ arnabɔl.

Nɪbi bɪ ru mɪlɔ kɪɔ udɔm bɪnɪŋ gɪlɔ umɔl, a gɔm, nɪŋɔb gau,

ru mɪlɔ kɪɔ udɔm bɪnɪŋ gɪlɔ umnabɔl. Anɪg gɪnab rɔ, Krai nɪbi bɪ nɪpe gau ap lug pakagan, a gɔm, Krai manɔ aɪj u nɪŋ ud pɪɔɔŋ gɔm, hagɔp rɔ gɔm, Krai nɪp cɪg aɪj gɔl gɪ nɔp mɪɔɔaɪl. *

Nan hapeb ap halɔ mɪnɔŋ nabɔŋ an gɪyan nɪbɔ apjaka

11 Pen kauyan nɪŋem nɪŋnɔ, nan hapeb rɔ ap halɔ mɪnɔŋ nabɔŋ an gɪyan nɪbɔ apjaka. Kom nɪpe mɪhau u, sɪpsɪp pɪ kom rɔ la u pen manɔ nɪpe u, re ubɪɪ rɔ haga.

12 Nɪpe nan hapeb nɔɔ nɪbɔ u nɪp wɔg gɪ ŋɔl gɪ, nɪbi bɪ ram mɪnɔŋ gau magɔŋhalɔ manɔ klɔ hagɔm gɔ, nan hapeb nɔɔ nɪbɔ nɔɔ bɔŋ nɔp al pak lɪlɔ kɪha ga rɔ la u pen

* 12:12: Ais 44:23; 49:13 * 12:14: Dan 7:25; 12:7 * 12:17: Rep 11:7 * 13:1: Rep 12:3; 17:3,7-12 * 13:2: Dan 7:4-6 * 13:3: Rep 17:8 * 13:5: Dan 7:8,25; 11:36; Rep 11:2 * 13:7: Rep 11:7 * 13:8: Sam 69:28; Rep 17:8; 20:12,15; 21:27 * 13:10: Jer 15:2; 43:11; Rep 14:12

kuóyanj m̄lep ga an̄bu n̄p hib haglö adó ara.

¹³ Nan hapeb hain n̄bö u nan gagep rö göm, nan n̄heb n̄hagep rö göm, ga. N̄bi b̄ n̄h̄m̄dlö n̄h̄öl ḡ, n̄pe gö, mab m̄+an̄ kumi kabó adó lan̄ n̄bö ap m̄+n̄öy naböy iñ yanj luga. *

¹⁴ Pen God n̄pe nan hapeb hain n̄bö an̄bu n̄hebir aró gö, nan hapeb nöd n̄bö amgö ilö n̄pe au nan gagep rö gaia u me, n̄bi b̄ m̄+n̄öy naböy gau gau magöñhalö manö piral n̄pe u n̄h̄ udla. Nan hapeb hain n̄bö u n̄bi b̄ gau kal̄p hagö, kale nan hapeb ru m̄lö k̄id ud böy n̄p al pak l̄la u pen kauyanj m̄döp u hib n̄pe dap rann̄g, nan n̄p rö ap ḡ l̄la.

¹⁵ Pen God nan hapeb hain n̄bö u n̄p n̄hebir aró gö, nan ana nan hapeb nöd n̄bö rö ḡ l̄la an̄bu n̄p ake bad u pu gö aró, kam̄h̄ löm, manö hagöm haga, “Yad b̄ kub. Hib yad n̄p hagmim adó aran̄,” a ga. An̄g hageia, n̄bi b̄ hib n̄pe haglö adó araga gau magöñhalö hagö al pak l̄la.

¹⁶ N̄pe hagö, n̄bi b̄ hib m̄+deia gau, n̄bi b̄ hib m̄+dageia gau; n̄bi b̄ mani iru m̄+deia gau, n̄bi b̄ mani m̄+dageia gau; n̄bi b̄ naḡ wög geila gau; n̄bi b̄ gas̄ kale ke wög geila gau; kale magöñhalö k̄iñ ap ñmagö ȳj̄g k̄id u aka nable lan̄ udla. *

¹⁷ Pen n̄bi b̄ k̄iñ an̄bu udagla gau, nan rauöl rö aka nan s̄kim göl rö laga. K̄iñ an̄bu me, nan hapeb u hib n̄pe aka naba n̄pe me u.

¹⁸ N̄bi b̄ gas̄ n̄h̄ aij ḡpal gau manö iñ an̄bu ulhai n̄h̄öl rö löp. N̄h̄ aij göm me, nan hapeb an̄bu naba n̄pe iñ u n̄h̄n̄böl. Naba an̄bu, b̄ ap hib n̄pe u m̄döp. Naba an̄bu me kagoñ kagoñ kagoñ (666).

14

N̄bi b̄ iru n̄p k̄imap ḡsön n̄bö ap hagla

¹ Pen kauyanj n̄h̄em n̄h̄n̄ö, Sipsip Pi u Saion Dum ilö lan̄ ranöl m̄+dö n̄h̄öl ḡ, n̄bi b̄ wan hadred podi po dausan (144,000) gau n̄pe aip m̄+deila. N̄bi b̄ n̄pe aip m̄+deila an̄b gau, nable kale lan̄ hib n̄pe u abe, Nap hib u abe kal̄ k̄iñ r̄k̄ l̄lö m̄+deia.

² Pen manö ap kumi kabó adó lan̄ au n̄bö ñ̄g hij kub b̄g gu hagöp rö aka r̄mu gu m̄lóbö hagöp rö u hagö n̄h̄n̄ö. Manö an̄bu, nan gida rö pakpal hagöp rö u haga. *

³ Pen n̄bi b̄ wan hadred podi po dausan (144,000) an̄b gau kale sea kinj adó au ḡ+dan̄ m̄döm, nan kam̄h̄ m̄+hau m̄+hau abe, b̄ manö ud as̄kep gau abe n̄h̄ m̄+dlö

n̄h̄öl ḡ, kale k̄imap ḡsön n̄bö ap hagla. K̄imap ḡsön n̄bö an̄bu, n̄bi b̄ m̄+n̄öy adó iñ u n̄bö r̄m̄nap n̄h̄öl rö laga; n̄bi b̄ wan hadred podi po dausan (144,000) God rau adog uda an̄b gau n̄p k̄imap an̄bu n̄h̄öl rö la. *

⁴ B̄ an̄b gau kale n̄bi aip ḡ ajagpal; b̄ praj rö m̄dpal. Sipsip Pi n̄pe gai arab n̄h̄öm, n̄p hain ḡpal. Krai kal̄p n̄bi b̄ an̄ gau n̄bö rau adog udöm, God n̄p abe, Sipsip Pi n̄p abe kal̄p nan magö nöd ral daum̄dal rö n̄p ñ̄a.

⁵ Manö piral r̄m̄nap hagagla; nan si nan naj r̄m̄nap gagla.

Ejol m̄+hau n̄gan̄ manö hag ñ̄ha

⁶ Pen kauyanj u n̄h̄em n̄h̄n̄ö, ejol ap kumi kabó an̄ aul̄k u ḡ ajöl ḡ, n̄bi b̄ m̄+n̄öy naböy adó iñ, hañ ke ke löp rö, iñ ke ke m̄dpal rö, manö yab̄i ke ke hagpal rö, ram m̄+n̄öy ke ke m̄dpal rö, Krai manö aij pör m̄+deinab u kal̄p hag ñ̄+n̄g ga.

⁷ Wiñ kub alöm haga, “God n̄pe manö kub hagnab ñ̄+n̄ u hadö auöp rö, God n̄p an̄+n̄ gö p̄ñ̄h̄ ḡm̄im. B̄ Kub kumi kabó adó lan̄, m̄+n̄öy naböy iñ i, ñ̄g solwara, ñ̄g ilam gau magöñhalö ḡ la u, hib n̄pe u hagpe adó aran̄,” a ga.

⁸ Ejol ap, ejol nöd u n̄p hain göl ḡ haga, “God gö daun kub Babilon böy n̄p ap lug paköp o! N̄bi b̄ Babilon gau kale n̄bi si b̄ si göm, ḡ naj unbö ke ḡlö ḡlö, n̄bi b̄ ram m̄+n̄öy gau gau magöñhalö n̄h̄öm an̄b unbö rö n̄p ḡla. Babilon n̄pe ñ̄g wain klö n̄pe ke ñ̄h̄öm, n̄bi b̄ ram m̄+n̄öy ke r̄m̄nap gau kal̄p ñö ñ̄h̄öl, n̄pe göp rö, kale u rö n̄p hauñ alö ḡ naj n̄p ḡla,” a ga. *

⁹ Ejol ap pen, ejol nöd m̄+hau u kal̄p hain göm, wiñ kub alöm haga, “N̄bi b̄ nan hapeb u hib n̄pe dap ranöl ḡ, nan n̄p rö n̄h̄öm ḡ l̄la u hib n̄pe dap ranöl ḡ, k̄iñ n̄pe u nable lan̄ aka ñ̄magö adó au udeinaböl gau. *

¹⁰ God n̄p mulu yab̄i lugö, ñ̄g wain as̄ yab̄i u, kap kale yan̄ ralö ajman̄ rauö, ñö ñ̄h̄n̄böl. Ejol ut̄ gau abe, Sipsip Pi u abe n̄h̄m̄dlö n̄h̄öl ḡ, kal̄p hag mab ke yan̄ u yuö, mab m̄+an̄ salpa halö u kal̄p inö n̄h̄öl ḡ, wög pak m̄+deinaböl. *

¹¹ Mab m̄+an̄ u kal̄p inö n̄h̄öl ḡ, mab hadu an̄bu ranöm, ḡ damöm, pör pör n̄p ap ranöl ḡ m̄+deinab. An̄b u, nan hapeb an̄bu hib haglö adó arnab n̄bi b̄ gau, nan ana n̄p rö ḡla an̄bu hib haglö adó arnab n̄bi b̄ gau, hib n̄pe k̄iñ an̄bu udnaböl n̄bi b̄ gau, God kal̄p pen ilön kub yab̄i

* 13:13: Mad 24:24; 1Ki 18:24-39; Rep 19:20 * 13:16: Rep 14:9-11; 16:2; 20:4 * 14:2: Rep 1:15; 19:6 * 14:3:

Ais 42:10; Rep 5:9; 7:4 * 14:8: Ais 21:9; Jer 51:7,8; Rep 17:2; 18:2,3 * 14:9: Rep 13:12-17 * 14:10: Jen 19:24;

Sam 75:8; Ais 51:17,22; Jer 25:15-16; Esi 38:22; Rep 16:19; 20:10; 21:8 * 14:11: Ais 34:10

u siđö an, siđön yan, pör pör nöp ñ+nab,” a ga. *

¹² Anig ginab rö, Kraiss nabi bi nipe gau ap lug pakagun, a göm, God Manö hagöp rö niny ud piđön göm, hagöp rö göm, Jisas nyp cig aij göl gi nöp midaeiol. *

¹³ Pen manö ap kumi kabö adö lanj nibo yip haga, “Manö hagnig gabin i kalı kfiñ rikmön. Mifni marö göp ñn i, nabi bi Bı Kub nyp niny udöm umnaböl gau, mifn mifn ginaböl,” a ga. Hageia, God Ana nipe haga, “Niny yabı. Kale marö udöl gi wög uıham gi mıdpal rö, kale ake löm, mifn mifn göl gi mıdeinaböl,” a ga.

Nan wög minöñ adö il i piđön göp

¹⁴ Pen yad ninyö, Bı ap Nı nipe rö bi ap, kumi kabö rud bad adö au asik mıdeia. Nabıc cög nipe lanj, kabö gol udöm usajıl bad gıla ap rol göm, ru agon gıłapi rö gi gabe göp ru kıd yabı wid magö rik daubal rö ap ud mıdeia. *

¹⁵ Pen ejol ap, God sabe gep ram raul mıgan yan nibo apöm, bi kumi kabö rud bad adö au asik mıdeia u nyp wifn kub alöm haga, “Mınöñ naböñ adö yan wid magö gau po göp. Wid rik dauerp ñn u auöp rö, ru agon gıłapi rö ne anıbu udmön, rik dap magum gımön,” a ga.

¹⁶ Hageia, bi kumi kabö rud bad adö au asik mıdeia u, ru agon gıłapi rö nipe u ud rıb gi dö madö göm, wid magö mınöñ naböñ adö gau rana gau magöñhalö rıb gi dö madö gi dap magum ga.

¹⁷ Ejol ap pen God sabe gep ram raul mıgan kumi kabö adö lanj au nibo höñ aua. Nipe u rö nöp ru agon gıłapi rö ap udöl mıdeia.

¹⁸ Magö anıbu nöp, ejol mab mıtanj abad mıdmıđöp u, God nyp nan sabe gep bıd au nibo apöm, ejol ru agon gıłapi rö udöl mıdeia u nyp wifn kub alöm haga, “Wain magö mınöñ naböñ adö yan nibo gau po göp rö, ru agon gıłapi rö ne u ud wain magö magöñhalö rik dap magum gımön,” a ga. *

¹⁹ Anig hageia, ejol anıbu, ru agon gıłapi rö nipe u ud rıb gi dö madö göm, wain magö gau rik dam, God nyp mulu lugö wain magö abhib jakep ka mıgan u yua. Ka anıbu God nabi bi gi naij gımıdal gau kalıp pen ilön ñnım rö mıđöp.

²⁰ Wain magö abhib jakep ka mıgan anıbu daun kub höñ adö mıdeia. Wain magö mıgan anıbu yuö, abhib jaklö ninyöl gi, hagape u ran ajmanj rauöm, ñig ul kub ap lugöp rö, hag ap lugöl gi, kilomida unbö ñn juöl ajıp böñ danj (300)* rö ara. Hagape

ul kub anıbu kaj hos nabıc adö lagod mıđöp rö u nöp adö lagod areia. *

15

Ejol gau geinaböl, marö kub ke ke unbö mudun jiny u ginab

¹ Pen nan ke hain nibo ninyöm aiö hagep rö ap halö, kumi kabö anj aulık ga ninyö. Marö unbö mudun jiny gau gö, God nyp mulu yabı lugöp u böñ nöp naböñ junab, a göm, ejol nipe unbö mudun jiny gau kalıp hagö, marö kub anıbu gau dap mınöñ naböñ it i aunig geila.

² Pen il anıbu au ninyö, ñig wanjö glas rö ap mab mıtanj halö ul mıtanj göm au mıdeia. Nıbi bi nan hapeb hib naba mıđöp nan u abe, nan ana nyp rö gıla u abe aip pen pen göm win gıla gau, goł anıbu au urak mıdeila. God kalıp nan gıda rö ke ke rö,

³ bi Mosis God nyp wög gi ñmıđöp manö u abe, Sipsip Pi manö u abe hagöl gi, kımap hagöm hagla,

“God, ne Bı Kub klö unbö ke halö.

nan nıhön ginabin a gınabön, gınabön. Ne kın bi kub ram mınöñ gau magöñhalö,

Kın kale mıdpan u, pör pör yijig gımön,

kabö rö nöp gıpan. *

⁴ Nıbi bi magöñhalö nöp ninyöm, ana udnaböl.

Ne añı nöp ul mıdpan.

Nöp Bı Kub, a göm,

hib ne haglö adö arnab.

Ne nagı yijig göl adö u nöp

gi aij gıpan u ninyöm,

nıbi bi ram mınöñ gau nibo gau nibo magöñhalö apöm

nöp sabe gınaböl,” a gıla. *

⁵ Pen yad kauyan ninyem ninyö, God nyp sabe gep sel ram au Ram Raul Mıgan Kamınj Aij Ke Yabı u hiıköl mıdeia. *

⁶ Pen ejol unbö mudun jiny u, nıbi bi mınöñ naböñ adö il i gau kalıp marö kub unbö mudun jiny ñnıg, God sabe gep ram raul mıgan yan nibo höñ aula. Ejol anıbu gau, wıñj rud aij mımailö ga gau nöp löm, dip nagı kabö gol udöm gıla gau pabı anj au pig löm aula.

⁷ Nan kamınj mıhau mıhau anıbu gau añı ap apöm ejol unbö mudun jiny gau kalıp kınanj kabö gol udöm gıla ke ke ña. Kınanj mıgan anıbu gau, Bı Kub pör pör mıdeinab u, nıbi bi gi naij gılö God kalıp mulu kal ninyöm mıñör ñnab u ajmanj rauöm mıdeia.

⁸ God mailö aij ke nipe u abe, klö naij nipe u abe gö, hadu kub yabı God sabe gep ram anıbu ajmanj rau mıdeia. Nıbi bi

* 14:12: Rep 13:10 * 14:14: Dan 7:13 * 14:18: Joe 3:13 * 14:20: Grik manö hagöm 1,600 siđadia * 14:20: Ais 63:3; Rep 19:15 * 15:3: Eks 15:1; Sam 139:14; 145:17 * 15:4: Jer 10:6-7; Sam 86:9 * 15:5: Eks 38:21

ap sabe gep ram anɪbu raul mɪgan aröl rö laga. Ejol unbö mudun jɪŋ u, marö kub unbö mudun jɪŋ nɪbi bɪ ñɪnɪg geila gau ñɪ haknaböl u nöp, hainö ram raul mɪgan anɪbu aröl rö lɪnab. *

16

Ejol marö kub unbö mudun jɪŋ gau ud daula

1 Pen yad nɪŋnö, manö ap God sabe gep ram raul mɪgan yanj nɪbö ejol unbö mudun jɪŋ gau kalɪp wɪñ kub alöm haga, “Nɪbi bɪ gɪ najj gɪlö God kalɪp mulu kal nɪŋöm mɪŋör ñɪnab u, kɪnanj unbö mudun jɪŋ ajöŋ laŋ ajmanj rauöm mɪdöp gau, dam mɪnönj adö yanj hoŋ gɪpe aran,” a ga.

2 Anɪg hageia, ejol nöd u kɪnanj nɪpe dam mɪnönj adö yanj hoŋ gö, nɪbi bɪ nan hapeb klɪñ u udöm, nan ana nɪp rö gɪla sabe geila gau, kalɪp wös hapeb ilön kub udep gau la. *

3 Ejol yɪgwö anj nɪbö u, kɪnanj nɪpe dam ñɪg solwara adö u hoŋ gö, ñɪg solwara u, bɪ uma hagape u rö löm, nan ñɪg solwara anj anɪb gau mɪdeila gau, magöŋhalö um hakla. *

4 Ejol yɪgwö nɪganj nɪbö u, kɪnanj nɪpe dam, ñɪg ilam juöp gau abe ñɪg yɪharɪŋ ap lugöp adö gau abe hoŋ gö, ñɪg gau magöŋhalö hagape la.

5 Pen ejol ñɪg magöŋhalö abad mɪdöp u haga, “Ne Bɪ Uɪ.

Ne hadame dagol mɪdmɪdan; ne uri u rö nöp mɪdpan.

Ne manö ud asɪk aij yabɪɪ gɪmön,

kalɪp nɪŋjö yabɪɪ anɪg gɪpan.

6 Nɪbi bɪ anɪb gau nöp me, nɪbi bɪ ne gau kalɪp al pak löm, bɪ manö ne hagep gau kalɪp al pak löm gɪlö,

hagape kale luga u me,

ne kalɪp pen u rö nöp hagape ñö ñɪnaböl u,

kale ke göm udaböl me u,” a ga.

7 Anɪg hageia, manö ap God nɪp nan sabe gep bɪd adö au nɪbö haga,

“God Bɪ Kub klö najj ke yabɪɪ.

Ne manö ud asɪk aij yabɪɪ gɪmön

kalɪp nɪŋjö yabɪɪ anɪg gɪpan,” a ga. *

8 Ejol yɪgwo mɪlö u, kɪnanj nɪpe u dam sɪdö u nɪp hoŋ gö, nɪbi bɪ gau kalɪp kal yabɪɪ nɪŋnɪm rö la.

9 Kal yabɪɪ nɪŋjöm, kalɪp rapɪn ina u pen nan si nan najj gɪla u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö göm, mɪd aij göm, God

hib nɪpe haglö adö araga. God hanɪp marö ñöb u, a göm, nɪp hag jula. *

10-11 Ejol mamɪd u, kɪnanj nɪpe u dam nan hapeb sea kinj nɪpe adö au hoŋ gö, nɪbi bɪ nɪpe abad mɪdmɪdöp anj au adɪŋ sɪb ga. Wös hapeb löm, ilön kub gö, aɪab hau gɪ dö gɪla u pen nan si nan najj gɪla u, nɪhön gɪnɪg anɪg gɪpun, a göm, arö gagla; göl gɪ nöp mɪdöm, God kumi kabö adö laŋ au mɪdöp u nɪp hag jula. *

12 Ejol kagoɪ jɪŋ u, bɪ kinj ram mɪnönj sɪdö auab gau nɪbö aunaböl a göm, kɪnanj nɪpe u dam ñɪg kub yabɪɪ Yupredis hoŋ gö, ñɪg anɪbu böŋ nöp mɪhep ga. *

13 Anɪg gö nɪŋjöl gɪ, aiön pi mɪhau nɪganj banj mɪhau nɪganj rö leia nɪŋnö. Ap re ubɪ meg mɪgan u nɪbö apjaka; ap nan hapeb meg mɪgan u nɪbö apjaka; ap bɪ God manö hagabin a göm manö piral nöp hagnab u meg mɪgan u nɪbö apjaka.

14 Aiön pi anɪb gau nan gagep rö göl rö la. Kale amöm kinj ram mɪnönj ke ke gau gau mɪdpal gau magöŋhalö uɪ gɪ dap magum göm, God Bɪ klö ke halö ñɪn kub nɪpe hag la anɪbu, pen pen gɪnaböl. *

15 “Nɪŋ aij gɪmim! Yad aunɪg gabin u, bɪ nan si udep gau nɪŋ mɪdagpal magö u nöp aubal rö u aunabin! Anɪb u me, nɪbi bɪ uhön hanagöm waɪj lɪ aij göm mɪdeinaböl gau mɪñ mɪñ gɪnaböl; magö nöp gau ajlö, kalɪp nable gagnab!” *

16 Pen aiön pi anɪb gau, bɪ kinj ram mɪnönj ke ke gau nɪbö kalɪp uɪ gɪ dap magum gɪla; ram mɪnönj dap magum gɪla anɪbu Hibru manö hagöm Amagedon a gɪpal. *

17 Ejol mudun jɪŋ u, kɪnanj nɪpe u hoŋ ga anj nöp adö laŋ gau. Hoŋ gö, manö ap sea kinj God sabe gep ram raul mɪgan yanj nɪbö wɪñ kub alöm haga, “Nabön juöp,” a ga.

18 Anɪg hagö nɪŋjöl gɪ, rɪmu hagöm gu gö arö nɪŋjöl gɪ, aɪñm aɪñm udöl gɪ amdam magö bol gau ap lug paköm, munmon kub yabɪɪ nɪbi bɪ mɪnönj naböŋ iɪ i nöd nɪŋagmɪdal rö ap aua. *

19 Munmon kub yabɪɪ anɪbu udöm, daun kub yabɪɪ Babilon u pabu göm, asɪk naböŋ mɪhau nɪganj löm, daun kub ram mɪnönj ke ke gau ram nan gau big ju pa jö ma jö gabin, a göm, ulɪs malɪs ga. Ga anɪbu, God nɪpe mulu kal nɪŋjöm, Babilon nɪbi bɪ gɪla u hauɪ gagöm, kalɪp ñɪg asɪ kap ajöŋ laŋ ajmanj raua u ñö ñɪŋla. *

20 Pen ram mɪnönj pro ñɪg rɪb gɪgabö ga gau abe, ram mɪnönj ilö gau abe, böŋ nöp ur ga. *

* 15:8: 1Ki 8:10-11; 2Kr 5:13-14; Ais 6:4 * 16:2: Eks 9:10; Rep 13:12-17 * 16:3: Eks 7:17-21 * 16:7: Sam 19:9;

Rep 15:3 * 16:9: Rep 9:20-21 * 16:10-11: Eks 10:22; Ais 8:21-22 * 16:12: Ais 11:15 * 16:14: Rep 19:19

* 16:15: Mad 24:43-44; Rep 3:3 * 16:16: Sek 12:11 * 16:18: Rep 4:5; 8:5 * 16:19: Rep 14:10 * 16:20: Rep

²¹ Marö kub yabił u me, möñ gapı magö kub yabił gau, magö añı añı ñın juól mıhöp ado gı da unbö sıduñ lañ (50) kilo rö, kumi kabö adö lañ nıbö lugöm, nıbi bı gau kalıp kal halö paka. Kalıp kal halö pakö God nıp böñ nöp hag jula. *

17

Bı si udep nıbi u ilön kub udnab

¹ Ejol unbö mudun jıñ marö ke ke daula gau, ap apöm yıp haga, “İl i auö, nöp nan ap yamnö nöñ! God geinab bı si udep nıbi naij yabił u pen ilön kub udnıg gab. Daun kub yabił ñıg iru nöp söł au mıdöp u nöp hagabin. *

² Bı kiñ ram mınöñ ke ke mıdpal gau, bı si udep nıbi anıbu aip gı ajöl göm, nıbi bı mınöñ adö il i yıharıñ gau u rö nöp, nan si nan nıpe gı mıdöp u kalıp ñıg wain nıpe ñö ñıñlö, kalıp hauł alöp,” a ga. *

³ Pen God Ana u yıp ba lö nıñöl gı, ejol u yıp dam ram mınöñ kabö nöp mıdöp an ga arö nıñnö, nıbi ap, nan hapeb hagape ap adö lañ asık mıdeia. Nan hapeb anıbu, hañ roman nıpe gau, hib God nıp hag juep iru yabił nöp kalı kñıñ rık lılıö mıdeia. Nabıc cög nıpe unbö mudun jıñ u löm, kom unbö sıduñ lañ löm ga. *

⁴ Pen nıbi nıñnö anıbu, walıj hagape nıbi kub lıbal rö löm, kabö gol iru nöp, kabö aij aij mani kub rauerp iru nöp, magö pro kıbap mıñep rö rud gab “pöl” a gıpal u iru nöp, hañ roman nıpe gau magöñhalö lö, mailö mailö göl gı mıdeia. Kap kabö gol udöm gıla ap ud mıdeia. Kap mıgan anıb yan, bı aip sı göm nan si prı naij yabił geia gau ajman rau mıdeia. *

⁵ Nable cög nıpe lañ manö pi göl mıdmıdöp ap kalı kñıñ rıkla:

DAUN KUB YABİL BABILON U, NİBI SI Bİ SI Gİ AJPAL GAU ABE, NİBI Bİ NAGİ NAIJ YABİL GİPAL GAU ABE, NİME KALE ME U.

⁶ Pen yad nıñnö, nıbi anıbu, nıbi bı Jısan nıñ udöm manö aij nıpe waiö hag ñeila gau kalıp al pak löm hagape kale ñıg wain rö ñıñöm hauł al mıdeia.

Ga anıbu nıñem, ju damem gası mılö li mıdainö. *

⁷ Pen ejol anıbu yıp haga, “Nıhön gı nıg ju dammön gası mılö lıbanñ Nan hapeb nabıc unbö mudun jıñ löm, kom unbö sıduñ lañ löm göp u abe, bı si udep nıbi nan hapeb adö lañ asık ajab u abe, manö il u nöp hag ñı nıg gabin. *

⁸ Nan hapeb nıñabön anıbu, nöd mıdmıdöp, mıñi mıdagöp, pen söł mıdöp,

nıpe ulöm mıgan mauñı juaga yan nıbö auö, God gö böñ nöp ur gı nab. God ram mınöñ hadame dagol gau gı laga ñın u, nıbi bı mınöñ naböñ adö il i udnabin a göm nıña gau, hib kale kalı kñıñ rıka buk nıpe yan. Pen nıbi bı hib kale kalı kñıñ rıkaga gau, nan hapeb anıbu kauyan mıdnab u nıñöm, aiö yabił gı naböl. Nıhön gı nıg: nıpe nöd mıdmıdöp, mıñi mıdagöp, pen hainö kuöyan mıdeinab. *

⁹ “Manö anıb gau nıñ aij göm nöp me, nıñbal. Nan hapeb nabıc nıpe unbö mudun jıñ mıdöp nıñajan u, manö il adö mıhöp mıdöp. Nabıc unbö mudun jıñ anıb gau, dum unbö mudun jıñ nıbi anıbu asık mıdöp gau me.

¹⁰ Pen nabıc unbö mudun jıñ anıb gau, kiñ unbö mudun jıñ gau me. Kiñ anıb gau, unbö mamıd u kiñ mıdöm hadö umla, mıñi kagot jıñ u nıpe kiñ mıdöp. Kiñ mudun jıñ u hainö aunıg gab. Pen aueinab u, pro magö ap nöp mıdeinab.

¹¹ Pen nan hapeb nöd mıdmıdöp, mıñi mıdagöp u, nıpe ke kiñ raleb jıñ u aunab. Nıpe me, kiñ unbö mudun jıñ gau nıbö bı ap. God gö nıpe böñ nöp ap lug paknab.

¹² Pen kom unbö sıduñ lañ nıñajan gau, kiñ unbö sıduñ lañ. Kale mıñi kiñ mıdagpal pen hainö God gö kale magö añı ap nöp kiñ mıdöm, nan hapeb u aip wög göl gı, nıbi bı gau abad mıdeinabol. *

¹³ Kale gası adö añı nıñöm, nan hapeb u nıp haglö, nıpe kuö kalıp u udöm, nıbi bı gau kalıp abad mıdeinab.

¹⁴ Kiñ anıb gau, Sıpsip Pi u aip pen pen gı naböl u pen nıpe bı kub gau magöñhalö Bı Kub kale mıdöm, kiñ gau magöñhalö Kiñ kale mıdöm göp rö, nıp al pak löl rö lagöp. Nıbi bı nıpe ke wıñ alöm udöp gau, nıp cıg göl gı nöp mıdeinabol rö, nıpe aip kiñ anıb gau gılö böñ nöp ap lug paknabol,” a ga.

¹⁵ Pen ejol anıbu yıp haga, “Ñıg gau bı si udep nıbi asık mıdajıp nıñajan gau, nıbi bı hañ ke ke löm, manö yabił ke ke hagöm, ram mınöñ ke ke mıdpal gau me.

¹⁶ Kom unbö sıduñ lañ nıñajan gau abe, nan hapeb u abe, bı si udep nıbi u nıp mulu kal yabił nıñöm, nan nıpe gau magöñhalö pıñ gı udeinabol me, magö nöp mıdeinab. Pen hañ roman nıpe u nıñöm, naböñ naböñ mıdeinab gau laulö in habık arnab. *

¹⁷ Nıhön gı nıg: God kalıp gası ñö, gası adö añı nıñöm, nan hapeb u nıp hagö, kuö kale u udöm gö arö me, God gı nab a göm hag la rö nöp gı nab.

¹⁸ Pen bı si udep nıbi nıñajan anıbu, nıpe me daun kub yabił kiñ ram mınöñ ke

* **16:21:** Eks 9:23-24; Rep 11:19 * **17:1:** Jer 51:12-13
* **17:4:** Jer 51:7; Rep 18:16 * **17:6:** Rep 18:24; 19:2 * **17:7:** Rep 13:1 * **17:8:** Dan 12:1; Rep 11:7; 13:7 * **17:12:** Dan 7:7,24 * **17:16:** Rep 18:38

ke gau magōḥhalō abad mīdōp daun kub anību,” a ga.

18

Babilon ap lug paknig gab

¹ Pen nabōḥ nīḡem nīḡnō, ejol ap halō kumi kabō adō laḥ nībō auajīp. Ejol anību, God hag lō bī kub yabīl mīdeia. Kumi kabō adō laḥ nībō apōm, mailō aij nīpe u gō, mīnōḥ nabōḥ il ī magōḥhalō mailō ga.

² Ejol anību apōm wīñ kub alōm haga, “God gō daun kub yabīl Babilon bōḥ nōp ap lug pakōp o!

Bōḥ nōp ap lug pakōp o!

God gō daun kub anību, nībi bī ap mīdagōp yabīl;

kījaki aiōn pi yaur naij gau nōp mīdōp e. *

³ Nīhōn ḡīnig: nībi bī Babilon gau kale nībi si bī si gōm,

ḡī naij unbō ke ḡilō ḡilō,

nībi bī ram mīnōḥ ke ke gau magōḥhalō nīḡōm

anīb unbō rō nōp ḡīpal.

Babilon nīpe nīḡ wain klō nīpe ke nīḡōm, nībi bī ram mīnōḥ ke rīmnap gau kalīp nō nīḡlō,

nīpe ḡōp rō, kale u rō nōp

haul alōm ḡī naij nōp ḡīpal.

Kīḥ mīnōḥ nabōḥ adō il ī gau,

nīpe aip ḡī ajōm, ḡī naij nōp ḡīpal.

Pen nīpe nan aij aij gau udnam a gōm pōr gasī nīḡōb rō,

bī mīnōḥ nabōḥ adō il ī nan sīkim ḡīpal gau mani kub udpal,” a ga.

⁴ Pen yad nīḡnō, manō ap halō kumi kabō adō laḥ nībō haga,

“Nībi bī yad Babilon mīdpim gau, daun anību hōḡ adō amīm,

Babilon kai aip uḡ gagmim.

Nan si nan naij kale ḡīpal gau, kale aip gagmim.

Ilōn kub kale udnīḡ gabōl u, kale u rō nōp udagmim. *

⁵ Nan si nan naij ḡīpal gac u, nan asmen kub rō aram aram

kub yabīl ap ran ara kumi kabō adō laḥ.

God nīḡōm kale nan si nan naij ḡīpal u

gasī nīḡōl ḡī mīdōp. *

⁶ Babilon nīpe nībi bī rīmnap kalīp ḡī naij ga rō u,

ne pen nīp u rō nōp ḡī naij ḡīmōn.

Pen Babilon nīpe nībi bī rīmnap kalīp ḡī naij ga rō nōp wasō;

nīp pen ḡī naij ke yabīl ḡīmōn.

Babilon nīpe nībi bī rīmnap kalīp nīḡ asi nōb rō wasō;

nīp pen nīḡ asi ke yabīl kap nīpe hōḡ ḡīmōn nīp nō nīḡnīm. *

⁷ Nan iru nōp udnam, a gōm, hīb nīpe ke dap ranōb rō u,

nīp pen ilōn mab unbō ke yabīl nō, mōḡ yabīl ḡīnīm.

Gasī nīpe ke nīḡōm hagōp,

‘Yad nībi kwīn auī asīk mīdpin.

Yad nībi adu mīdagpin;

mīḡōr rīmnap yīp udnīm rō lagōp,’ a ḡōp. *

⁸ Anīḡ hagōp u

pen God Bī Kub

nīp manō kub hagōm ilōn nīnab u,

bī klō unbō ke yabīl mīdōp.

God Bī Kub nīpe gō, nīn aīñ ap nōp mīñā kub ḡīnab;

mīḡōḥ kub ḡīnab; nan magō pīlagnab, kīyō kub ḡīnab.

Pen God Bī Kub nīpe gō,

Babilon mab mīḡōḥ lug īn habīk nīḡ arnab. *

⁹ “Babilon mab īnōm hadu ap ranō nīḡōm, kīḡ ram mīnōḥ ke gau nībō nībi anību aip ḡī ajmīdal gau mōḡ gō mīḡōḥ ḡīnabōl. *

¹⁰ Nībi u nīp ilōn mab ke yabīl ḡīnab anību, hanīp u rō nōp ḡīnīm rō lōp, a gōm, ke ke au daḡ mīdōm mīḡōḥ gōm hagnabōl, ‘Wasō e! Wasō e! Daun kub ke yabīl e!

Babilon daun kub klō ke yabīl e!

Ne wan aua nōp manō kub nīḡmōn,

pen ilōn kub udmōn bōḥ nōp ap lug pakpan,’ a ḡīnabōl.

¹¹ “Pen daun kub anību ap lug paknab rō, bī nan sīkim ḡīmīdal gau, mīñī nībi bī gau nan hanīp rauagnabōl, a gōm, mōḡ gō mīḡōḥ ḡīnabōl. *

¹² Nan kale anīb gau me, kabō gol, kabō silpa, kabō pro aij aij ke ke mani kub rauēp, magō pro kībap mīḡep rō rud gab ‘pōl’ a ḡīpal u; laplap aij yabīl nan ‘līnīn’ a ḡīpal u rīk dam pak al dōr ḡīmīdal u, laplap mu, laplap aḡī, laplap ganwan hīb nagī rō ud al dōr gōm ‘silk’ a ḡīpal u; mab haḡḡ aij auēp ke ke gau; kaj elpad meg kub udōm nan ke ke iru nōp ḡīmīdal gau; mab po aij aij mani kub rauēp nan ke ke iru nōp ḡīmīdal gau; nan aīn rō ‘brons’ a ḡīpal u, aīn u, kabō ‘mabīl’ a ḡīpal u udōm nan ke ke iru nōp ḡīmīdal gau; *

¹³ nan haḡḡ aij auēp nīḡ ke ke gau, pauda ke ke gau ‘sīnamīn’ u, ‘spais’ u, ‘īnsens’ u, ‘mō’ u, ‘pīḡīnsens’ u; nīḡ wain abe, olīp wel abe; wīd magō abe, plaua abe; kaj kau abe

* 18:2: Rep 14:8; Ais 13:21; 34:11-14; Jer 50:39 * 18:4: Ais 48:20; Jer 50:8; 51:6,45; 2Ko 6:17 * 18:5: Jen 18:20-21; Jer 51:9 * 18:6: Sam 137:8; Jer 50:15,29; 2De 1:6 * 18:7: Ais 47:7-9 * 18:8: Rep 17:16 * 18:9: Esi 26:17; 27:30-35 * 18:11: Esi 27:36 * 18:12: Esi 27:12,13,22

sipsip abe; kaj hos abe, nan kaj hos adiklō t̄ip ḡi ud ajpal gau abe; n̄ibi b̄i kal̄ip rau daulō naḡi wōg ḡim̄idal gau abe, n̄ibi b̄i aip pen pen gōm kal̄ip naḡi l̄i daulō naḡi wōg ḡim̄idal gau abe. Nan kale s̄ikim ḡim̄idal an̄ib gau me u.

¹⁴ “Pen b̄i nan s̄ikim ḡim̄idal gau Babilon n̄ip hagnabōl, ‘Hañ roman̄e ne gas̄i gōp nan aij aij ne gau magōḡhalō ad̄iḡ hir gōp. Kabō gol silpa mani nan aij ke ke iru nōp ne u magōḡhalō hadō ur gōp. Hainō kuōyaḡ udagnabōn,’ a ḡinabōl.

¹⁵ “B̄i Babilon au nan gau s̄ikim gōm, mani kub udm̄idal b̄i gau, Babilon u n̄ip ilōn mab ke yab̄iḡ ḡinab an̄ibu, han̄ip u rō nōp ḡin̄m rō lōp, a gōm, ke ke au dan m̄idōm m̄iḡōḡ gōl ḡi *

¹⁶ hagnabōl,

‘Wasō e! Wasō e!

Daun kub ke yab̄iḡ e!

Daun kub k̄liñ aij an̄ibi, waḡij aij aij,

laplap aij yab̄iḡ lin̄in r̄ik dam pak al dōr ḡim̄idal u,

laplap mu, laplap aḡi udōm r̄ib ad̄ik l̄i m̄idm̄idōp;

kabō gol, kabō pro aij aij ke ke mani kub rauap,

magō pro k̄ibap m̄iḡep rō rud gab “pōl” a ḡipal u udōm

r̄ib ad̄ik l̄i m̄idm̄idōp. *

¹⁷ Pen m̄iñi wan aua nōp nan aij aij n̄ipe an̄ib gau

magōḡhalō hadō bōḡ nōp ur gōp,’ a ḡinabōl.

“Ñiḡ maḡib kapden gau abe, b̄i wōg gep kale gau abe, n̄ibi b̄i ñiḡ maḡib adō ajpal gau abe, n̄ibi b̄i ñiḡ maḡib nan kago ud s̄ikim ḡipal gau abe, magōḡhalō ke ke au dan m̄ideinabōl. *

¹⁸ Ke ke au dan m̄idōm, daun kub an̄ibu mab inōm hadu kub up̄i areinau u n̄iḡōm hagnabōl, ‘Daun klō ke yab̄iḡ i rō ap nōd m̄idagm̄idōp e!’ ḡinabōl. *

¹⁹ Kale haḡp̄iḡ udōm, nab̄ic adō kale laḡ ud yuōl ḡi yuōl ḡi hagnabōl,

‘Wasō e! Wasō e! Babilon daun kub klō ke yab̄iḡ e!

Babilon n̄ipe m̄idō n̄iḡōl ḡi, kabō gol, kabō silpa, mani,

nan aij aij mani kub rauap nan gau ke ke iru nōp m̄idō,

ñiḡ maḡib ajōl gun, mani iru nōp udm̄idun u,

pen m̄iñi wan aua nōp nan aij n̄ipe an̄ib gau

magōḡhalō hadō bōḡ nōp ur gōp,’ a ḡinabōl.

²⁰ “Pen God n̄ipe gō Babilon bōḡ nōp pa jō ma jō ḡi m̄idōp u, kale kumi kabō adō laḡ m̄idpim gau paj hagnim obi ale ale ḡimim m̄iñ m̄iñ ḡimim!

God gō, b̄i si udep n̄ibi an̄ibu bōḡ nōp ap lug pakōp u,

kale Kraiḡ n̄ibi b̄i n̄ipe m̄idpim gau abe,

Kraiḡ manō aij n̄ipe ud arep b̄i gau abe,

God manō hagep b̄i gau abe, kale obi ale ale ḡimim

m̄iñ m̄iñ ḡimim!

N̄ipe kalōp ḡi naj ga u n̄iḡōm

God n̄ipe n̄ip manō kub hagōm,

n̄ip pen ilōn kub yab̄iḡ ñōb me u,” a ga.

²¹ Pen magō an̄ibu, ejol klō ke yab̄iḡ ap, kabō kub yab̄iḡ wid magō pak hib jakōm plaua ḡipal kabō u rō ap ud ñiḡ solwara aḡ au ud yuōm haga,

“An̄iḡ unbō rō nōp daun kub ke yab̄iḡ Babilon

ud waḡ ḡi yulō hainō n̄ibi b̄i kuōyaḡ n̄iḡagnabōl. *

²² Babilon n̄ibi b̄i m̄iñ m̄iñ gōl ḡi, nan gida rō pakōl ḡi,

gabū pakōl ḡi, aḡiḡ magō pu gōl ḡi, m̄idageinabōl.

Wōg adō ke ke ḡipal rō u, gagnabōl.

Wid magō pak hib jakōm plaua ḡipal rō u, gagnabōl. *

²³ N̄ibi b̄i lam mailō daun kub aḡ an̄ibu kuōyaḡ n̄iḡagnabōl.

N̄ibi b̄i ñiḡō udōm, m̄iñ m̄iñ gōm, gagnabōl.

N̄ibi b̄i ne s̄ikim ḡim̄idal gau,

ram m̄inōḡ ke ke gau b̄i kub yab̄iḡ m̄idm̄idal.

Pen n̄ibi b̄i ne kuj gōm, manō piral hagōm ḡilō,

n̄ibi b̄i ram m̄inōḡ ke ke gau

n̄iḡōm magōḡhalō hain gōm

an̄iḡ unbō rō nōp ḡi naj ḡim̄idal. *

²⁴ “Babilon n̄ibi b̄i gau nōp,

God manō hagep b̄i n̄ipe gau kal̄ip al pak lōm,

n̄ibi b̄i n̄ipe gau kal̄ip al pak lōm, ḡim̄idal.

N̄ibi b̄i m̄inōḡ nabōḡ iḡ i al pak l̄im̄idal gau magōḡhalō iḡ u me Babilon nōp.

An̄iḡ gōp rō, God n̄ip pen ilōn kub yab̄iḡ u ñōb,” a ga. *

19

¹ Ejol klō ke yab̄iḡ u manō an̄ibu hag p̄is ga n̄iḡōm yad gu kub yab̄iḡ apdi n̄iḡnō. Gu an̄ibu, n̄ibi b̄i iru nōp kumi kabō adō

* **18:15:** Esi 27:31,36 * **18:16:** Rep 17:4 * **18:17:** Ais 23:14; Esi 27:27-29 * **18:18:** Esi 27:32 * **18:20:** Ais 44:23; Dud 32:43; Jer 51:48 * **18:21:** Jer 51:63-64; Esi 26:21 * **18:22:** Ais 24:8; Esi 26:13 * **18:23:** Jer 7:34; 16:9; 25:10 * **18:24:** Jer 51:49; Rep 17:6

lanj mññ göl gi, meg mangan dap ranöm hagla,

“God hib nipe hagno adö arañ!

God hon nöp nibi bi ud kamñj yuab.

God hon nöp mailö aij ke halö mïdöp.

God hon nöp bi klö ke yabiñ mïdöp.

² God hon manö kub hagöm, manö ud asik aij göm,

nibi bi gau kalip pen nñjö nöp ñöb.

Bi si udep nibi najj yabiñ anibu,

bi si udöm aip gi ajöm gö,

nibi bi ram mññj ke ke gau nïbö apöm, nipe geia u nñjöm, anig unbö rö nöp gi najj geila.

Nibi anibu nipe God nibi bi nip wög gïmïdal gau al pak la u me,

God nipe nip manö kub hagöm pen ilön kub ñöb,” a gïla. *

³ Anig hagöm, kauyanj meg mangan dap ranöm hagla,

“God hib nipe hagno adö arañ!

Daun kub ke yabiñ Babilon in hadu göm,

hadu u pör pör nöp ap rannab,” a gïla.

⁴ Anig hageila, bi manö ud asikep ñññ juöl aññ ap ado gi da mihau mihau (24) gau abe, nan kamñj mihau mihau gau abe, God sea kinj adö asik mïdeia il au kugom yïmöm he göm hagla,

“Nñjö yabiñ!

God hib nipe hagno adö arañ!” a gïla.

⁵ Anig hageila, manö ap sea kinj mïdeia au gïlanj nïbö hagöm haga,

“Kale nibi bi ramö gau abe, nibi bi gep gau abe,

God hon nip wög gïmim nip pñññj gïpim gau

magöñhalö hib nipe hagpe adö arañ,” a ga.

Krais nibi bi nipe gau kalip ud ram mññj nipe arö, mññ mññ gïnaböl

⁶ Pen magö u yad gu kub yabiñ ap, ñññ hij biñg hagöp rö aka rïmu hagö mïlöbö arab u rö, apdi nññj. Gu anibu, nibi bi iru yabiñ nöp meg dap ranöm hagla,

“God hib nipe u hagno adö arañ!

God Bi Kub hon u Bi klö ke yabiñ.

Nipe Kinj mïdöm nibi bi gau

kalip magöñhalö abad mïdöp. *

⁷ Anib u, aij gö nñjöl gi mññ mññ gun;

Gor nipe Bi klö ke yabiñ mïdöp u nññun, hib nipe hagno adö arañ.

Nñññ gññg: Sipsip Pi u nbin nipe udnab ñññ u auöp rö,

nibi u ram nipe arnig, nan gi jññ göl gi mïdöp. *

⁸ Linññ ud waiñj uñ rud mïmailö göl gi mïdöp ap,

God nbin nipe nip ñö yïmöb,” a gïla.

Linññ waiñj aij anibu il u, God nibi bi nipe gi aij gïla anib gau me u.

⁹ Pen ejol anibu yip haga, “God manö nñjö yabiñ hagöp u, manö nipe rïmnab hagnö kalñ kñññ rïkmön. Nipe hagöp, ‘Nibi bi Sipsip Pi u wññ alö amöm nipe aip nan kub ññññaböl gau, mññ mññ yabiñ gñññaböl,’ a göp” a ga. *

¹⁰ Pen ejol anibu anig hagö, yad ma il nipe au kugom yïmem, nip sabe gññam, a gññö u pen yip haga, “Ne anig gagnön! God aññ nöp nip sabe gïmön. Kale abe, añ mam kale gau abe, Jisas manö aij nipe u nññ udmim hagöp rö gïpim rö u, yad u rö nöp bi God nip wög gi ñññ bi ap mïdpin. Jisas manö nñjö hag waiö la manö aij u nöp udöm, God manö hagep bi nipe gau manö hagnal,” a ga. *

Krais kaj hos rud adö lanj asiköm ajeia

¹¹ Pen magö u nññj, kumi kabö adö lanj mangan hiika nñjöm bi ap kaj hos rud ap adö asik mïdeia. Bi kaj hos adö asik mïdeia bi anibu, hib nipe mññjöp: hib ap Cig Göp, hib ap Kabö Rö. Nipe nibi bi gau kalip manö kub hagöm, manö ud asik aij göm, pen ilön ñöb u, hañwadol ñagöp, gïpal rö nöp nñjöm ñöb. Anig unbö rö nöp u, nibi bi gau aip pen pen göm al rïdñk yuöp u, gasñ nññ aij göm, manö ud asik aij göm, pen pen göm al rïdñk yuöp. *

¹² Amgö nipe u mab mññññ rö. Kinj rol gïpal usajil bad iru nöp nabñc adö nipe lanj lö mïdeia. Hañ romanj nipe au hib ap mïdeia. Pen hib anibu, nibi bi rïmnab nññagnal; nipe ke nöp nñjöb. *

¹³ Waiñj li mïdeia u, hagape rïm lö hagape halö mïdeia. Pen hib nipe u, “God Manö.” *

¹⁴ Ami Bi kumi kabö adö lanj au nïbö gau, waiñj rud uñ yabiñ ke ke löm, kaj hos rud adö gau ke ke asiköm, nip hain gïla.

¹⁵ Meg mangan nipe yan, ru mïlö kid yabiñ ap apjaka. Ru mïlö kid anibu udöm, nibi bi ram mññj ke ke gau aip pen pen göm al pak löm, ain ur mïlö ap udöm, kalip abad mïdeinab. Pen God hag la ñññ anibu, God Bi Kub, Bi klö ke yabiñ u, nibi bi gi najj göm nip jñññññaböl gau kalip mulu kal yabiñ nñjöm, wain magö rö udöm, God wain magö abhib jakep ka mangan u yuöm, Bi kaj hos rud adö asik mïdöp anibu kalip pak hib jaknab. *

* 19:2: Dud 32:43; Rep 6:10 * 19:6: Rep 14:2 * 19:7: Ais 61:10; Rep 21:2 * 19:9: Mad 22:2-3 * 19:10: Ap 10:25,26; Rep 22:8-9 * 19:11: Rep 1:5; 6:2; Sam 96:13; Ais 11:4 * 19:12: Dan 10:6; Rep 1:14; 2:17 * 19:13: Ais 63:1-3; Jon 1:1,14 * 19:15: Sam 2:9; Rep 1:16; 14:20 * 19:16: Rep 17:14

16 Pen waij mīlō nīpe u abe, ma kuwi† nīpe u abe, hib ap kalī kliñ rikla mīdeia: KIN̄ GAU KIN̄ KALE U BĪ KUB GAU BĪ KUB KALE U *

17 Pen yad nīñnō, ejol ap sīdō aŋ au gīlan urak mīdō nīñjōl gī, yaur u gōm ajeila gau kalīp wīñ kub alōm haga, “God kalōp nan magō kub ñ+nīg gab u, magōñhalō apim magum gīmim!” *

18 Aumim, kin̄ gau hañ roman̄ kale ññmim, ami bī abad mīdep bī kub gau hañ roman̄ kale ññmim, ami bī kō gau hañ roman̄ kale ññmim, kaj hos gau hañ roman̄ ññmim, bī kaj hos ud aǰpal gau hañ roman̄ ññmim gīmim. Pen nībi bī nagī wōg gīpal gau, nībi bī gasī kale ke wōg gīpal gau, nībi bī hib kub mīdōp gau, nībi bī hib mīdagōp gau magōñhalō, hañ roman̄ kale ññnabim,” a ga.

19 Pen magō u nīñnō, nan hapeb u abe, kin̄ mīnōñ nabōñ i† i ke gau nībō gau nībō abe, Bī kaj hos rud ud aǰōp u aip, ami bī nīpe gau aip pen pen gīnīg, ami bī kale gau dap magum gīla.

20 Anīg geila u pen Bī hos rud ud ajeia u, nan hapeb u abe, bī nīpe nībi bī gau kalīp manō pīral hagōm nan gagep rō ga u abe, kalīp ud sīsī gōm, mab mī†aŋ salpa halō inmīdōp ñīg wañō yaŋ yua. Pen nan hapeb bī nīpe u nīpe nōd nībi bī iru nōp manō pīral, nan hapeb kliñ u udōm, nan ana nīpe rō gīla u, sabe gīla. *

21 Pen Bī kaj hos rud ud ajeia u, ru mīlō kīd meg mīgan nīpe yaŋ nībō apjaka anību ami bī gau kalīp magōñhalō al pak lō, yaur gau apōm hañ roman̄ kale gau ñññ ñññ wasō nīñjōm arō gīla.

20

Seden nagī mīdō mī unbō wan dausan innab

1 Pen magō u nīñnō, ejol ap utōm mīgan mauññ juaga ki rib u abe, sen kō yabī† bol u abe, ññmagō nīpe u udōl gōm, kumi kabō adō laŋ nībō auajīp. *

2-3 Dapōm, re ubī† u, re hadame dagol nībō u, nīp ud sīsī gōm, nībi bī ram mīnōñ ke ke gau kalīp kuōyaŋ pīral gagnīm, a gōm, nagī adīk dam utōm mīgan mauññ juaga anīb yaŋ yuōm, aǰōñ gī ñōm, pīdōñ gī aij yabī† ga. Geia u me, nīpe anīb gau nagī mīdō mīdō, mī unbō wan dausan arō, kuōyaŋ u hubīk yuō apōm, pro magō ap yīharīñ gī ajeinab. Re hadame pīral gep anību me, kījaki u, Seden nōp. *

4 Pen nīñnō, nībi bī rīmnap ana kale kin̄ sea asīkep adō ke ke gau asīk mīdeila. Nībi

bī anīb gau, God hagō kale nībi bī gau kalīp manō kub hagōm manō ud asīknīg geila. Pen nībi bī anīb gau, nan hapeb u nīp ke abe, ana nīpe rō gīla nan u abe sabe gagōm, kliñ nīpe nabīc kale laŋ aka ññmagō kale u udagōm, Jisau manō aij nīpe nībi bī gau kalīp waiō hag ñōm, God Manō hagōp rō nōp gōm geila nīñjōm, kalīp nabīc cōg rīb gī† dō gīla. Yad nīñjōl gī mīdainō nīñjōl gī, ana anīb gau kamīñ lōm, Krai aip nībi bī gau kalīp kin̄ rō abad mīdlō mīdlō, mī wan dausan u ina. *

5 (Pen nībi bī rīmnap umla gau, ññ anību urakgla. Mī wan dausan u ina, hainō urakla.) Manō hagabin i, God nīpe nōd gō nībi bī anīb gau urakla u nōp hagabin.

6 Nībi bī nōd uraknabōl gau, God nībi bī nīpe ke nōp mīdōm aij gō nīñjōl gī mīñ mīñ yabī† gōl gī mīdeinabōl. Kauyaŋ umagnabōl. Kale God Krai kalīp apil mīhau sabe gep nībi bī rō wōg gī ñōl gī mīdōm, Krai aip nībi bī gau kalīp kin̄ rō abad mīdlō mīdlō, mī wan dausan u innab. *

Seden ilōn kub udnab

7 Mī wan dausan anību ap arnab nīñjōl gī, God ejol nīpe gau kalīp hageinab, Seden nīp nagī hubīk yulō.

8 amōm nībi bī ram mīnōñ i† i ke ke gau magōñhalō mīdpal gau kalīp manō pīral hagnab. Nībi bī anīb gau me, Gog aip Megog aip. Seden kalīp magōñhalō ††p gī dauō, kale pen pen gīnīg aunabōl. Nībi bī pen pen gīnabōl anīb gau, kabō kulup ñīg solwara go† gau iru nōp mīdōp rō nōp mīdeinabōl. *

9 Kale mīgan gau mīgan gau nībō apōm, daun kub God nībi bī nīpe han mīdeila, daun kub God nīpe mīdmagō lōp anību nōp, bīg gīgabō geila. Daun bīg gīgabō gīla u pen adīñ mab mī†aŋ kumi kabō adō laŋ nībō apōm, kalīp in habīk ara. *

10 Pen God ejol nīpe gau, kījaki nībi bī gau kalīp manō pīral hagōm ††p gī daua u, nīp dam ñīg wañō mab mī†aŋ salpa halō inab yaŋ ud yula. Nan hapeb u aip, bī nīpe nībi bī gau kalīp manō pīral haga u aip, nōd ñīg wañō anīb yaŋ yulō mīdailō. Mailō abe, sīb abe, pōr pōr nōp ilōn mab udōl gī mīdeinabōl. *

Manō kub hainō yabī† u

11 Pen sea kin̄ rud kub yabī† ap abe, Bī adō anību asīkōl mīdajīp u abe nīñnō. Bī Kub nīpe au mīdō nīñjōl gōm, mīnōñ nabōñ

* 19:17: Esi 39:17-20 * 19:20: Rep 13:12-17; 20:10 * 20:1: Rep 9:1 * 20:2-3: Jen 3:1; Rep 12:9 * 20:4: Dan 7:9,22,27; 1Ko 6:2; Rep 13:17 * 20:6: Rep 1:6 * 20:8: Esi 38:2,9,15-16 * 20:9: 2Ki 1:10 * 20:10: Sam 11:6; Rep 19:20; 21:8

it i abe, kumi kabö adö lanj abe, adinj bönj nöp piñinj gi ke gau arö, kuöyan ninyagin.

12 Pen yad ninyö, nibi bi kub midöm umla gau abe, nibi bi ramö gau midöm umla gau abe, magöjhalö apöm sea kinj it anib au urak midlö ninyöl gi, köp rimnap ud pitaila. Köp ap, nibi bi kale kaminj midöl gi, gila gila rö ninyöm, kali klinj rikla. Köp anibu ud pitaiöm, köp ap ud pitaila. Köp hain nibö ud pitaila u, nibi bi pör pör kaminj mideinabol hib kale kali klinj rikla. Ud pitaila ninyöm God nipe nibi bi umla gau nihön nihön gila u ninyöm, manö ud asiköm, kalip nime la. *

13 Pen nibi bi ñig solwara anj gau umla gau arlö ninyöl gi, God nipe kalip manö kub haga. Umeb Magö u abe Wip Ana Ram u abe nibi bi umöm am abad mideila gau kalip magöjhalö dam ñilö ninyöl gi, kale ke ke nihön nihön gila u ninyöm, God kalip manö kub haga. *

14 God nipe anig ga ninyöm, Umeb Magö u abe Wip Ana Ram u abe, God hagö kalip mihöj dam mab mitanj inab wanjö yan ud yula. Mab mitanj inab wanjö arbal u, Kuöyan Umnabol, a gipal.

15 Pen nibi bi pör pör kaminj mideinabol gau hib kale kali klinj rikla köp anibu, nibi bi an an hib kale köp anibu midageia, God hagö, kalip magöjhalö u rö nöp dam mab mitanj inab wanjö yan ud yula.

21

Minöj naböj it i abe, kumi kabö adö lanj abe ke hain nibö la

1 Midem ninyö, minöj naböj gisön nibö abe, kumi kabö gisön nibö abe mideia. Minöj naböj nöd nibö u abe, kumi kabö nöd nibö u abe hadö ur göm midageia. Ñig solwara nöd midmidöp u, u rö nöp hadö ur göm midageia. *

2 Pen yad ninyem ninyö, God gö Daun Kub U† u, Jerusalem gisön nibö u, kumi kabö adö lanj au nibö auajip. Daun Kub U† anibu, nibi gau bi udnig, waij klinj aij löm abad midpal rö u mideia. *

3 Pen yad apdi ninyö, sea kinj mideia anj au nibö, manö kub wñ al hagöm haga, "Mñi riköm, God nipe ke nibi bi gau aip ram gi löm mideinab. Nipe nibi bi gau aip han mideinab ninyöm kale nibi bi nipe mideinabol. God nipe ke kalip aip midöm, God kale mideinab. *

4 Nipe amgö ñig kale midöp u magöjhalö ñk gi yunab. Nibi bi

umagnabol; mihör udö, mög gö mitöj gagnabol; ilön udagnabol. Nihön ginig: minöj naböj nöd nibö u had ur göm uri midagöp," a ga. *

5 Pen Bi kinj sea adö asika u yip haga, "Yad nan magöjhalö gisön nibö gi labin," a ga. Anig hagöm yip haga, "Manö hagabin i kali klinj rikmön. Manö anibi, manö ninyö yabñ, nibi bi gau böj nöp niny udöl," a ga. *

6 Anig hagöm yip haga, "Nan uri hagajin gau magöjhalö hadö gipin. Yad hadame dagol gau midmidin, hainö pör nöp pör nöp mideinabin. Yad nöp ginö, nan gau magöjhalö il göm midöp. Yad nöp ginö, nan gau magöjhalö ur ginig ginab. Nibi bi an ñig nan gainim, kalip hagnö, ñig ilam nibö ñig kaminj magö ñeb u ñinjabol; rauagnabol, yiharinj nöp ñinjabol. *

7 Nibi bi marö auö, gasi iru ninyagöm, yip cig göl gi nöp mideinabol gau, kalip nan hagajin i magöjhalö ñinabin. Yad Nap kale midnö, kale ñi pai yad mideinabol. *

8 Pen nibi bi God nip cig gino, hanip marö aunab a göm piñinj gipal gau; nibi bi yip niny udöm arö gipal gau; nibi bi nan naj yabñ nan gac yabñ gipal gau; nibi bi wip albal gau; nibi si bi si gipal gau; nibi bi kuj gipal gau; nibi bi god piral nan yiharinj gau sabe gipal gau; nibi bi manö piral hagpal gau; kale magöjhalö am mideinabol ñig wanjö mab mitanj salpa halö inab u. Nibi bi migan anibu arnabol u, Kuöyan Umnabol, a gipun," a ga. *

Jerusalem gisön nibö

9 Ejol unbö mudun jin nöd kinañ kale dauajal gau, ejol añ ap apöm yip haga, "Auö, Sipsip Pi u, nibi nipe udnig gab u, nibi anibu nöp yamnö ninyabön," a ga.

10 Anig hageia, God Ana u yip ba lö ninyöl gi, ejol u yip udöm, dam ram minöj no ilö kub yabñ i adö gilan ap amöm, yip yamö ninyö, Daun Kub U† u, Jerusalem u, God kumi kabö adö lanj midöp au nibö auajip. *

11 God Jerusalem gisön nibö u yuö auö ninyöl gi ninyö, God nipe mailö aij ke halö mmailö gab rö u, daun anibu u rö nö mailö aij ke halö mmailö gajip. Daun klinj aij anibu kabö aij aij mani iru rauep rö, kabö jasp mmailö göp rö u, mmailö göm mideia. *

12 Kabö waryö mñlö yabñ Jerusalem gisön nibö u gigabö göm, adan ramö unbö

* 20:12: Dan 7:9-10; Mad 25:31-46; Ap 17:31; 2Ko 5:10; Rep 13:8 * 20:13: Ro 2:6; 1Pi 1:17; Rep 2:23; 22:12 * 21:1: Ais 65:17; 2Pi 3:13 * 21:2: Ais 52:1; 61:10; Hib 11:16; 12:22; Rep 3:12 * 21:3: Lep 26:11,12; Esi 37:27; Sek 2:10; 2Ko 6:16 * 21:4: Ais 35:10; 65:19; Rep 7:17 * 21:5: 2Ko 5:17 * 21:6: Ais 55:1; Jer 2:13; Jon 7:37; Rep 1:8,17; 22:17 * 21:7: 2Sa 7:14; Sam 89:26-27 * 21:8: Mad 25:41; Hib 10:38-39; Rep 20:15; 22:15 * 21:10: Esi 40:2 * 21:11: Ais 60:1-2,19

mɨgan laŋ gau mɨdeia. Adan ramō unbō mɨgan laŋ gau aʒōŋ ke ke mɨdeia. Pen ejol unbō mɨgan laŋ adan ramō aʒōŋ anɨb gau ke ke abad mɨdeila. Adan ramō aʒōŋ anɨb gau, nabōŋ adō laŋ Juda iɨ ke ke unbō mɨgan laŋ mɨdɨpal rō, aʒōŋ unbō mɨgan laŋ gau ke ke kalɨ klɨɨ rɨkla. *

¹³ Adan ramō aʒōŋ anɨb gau: ain adō mɨŋ mɨhau nɨgan; usɨŋ adō jɨŋ mɨhau nɨgan; goɨ lōdaŋ mɨhau nɨgan; goɨ lōdaŋ mɨhau nɨgan.

¹⁴ Pen waryō anɨbu nōd iɨ gōm, kabō mɨlō kub unbō mɨgan laŋ mɨlōbō lɨ lɨ udōm, hainō waryō gɨla adō anɨbu. Kabō mɨlō kub anɨb gau, Sipsip Pi manō ud arep bɨ unbō mɨgan laŋ gau, hib kale gau kalɨ klɨɨ rɨkla.

¹⁵ Ejol yɨp manō hagajɨp anɨbu ilōŋ kabō gol udōm gɨla ap udōl mɨdeia. Ilōŋ anɨbu rō udōm, nan ap ilōŋ adɨp adɨp lōm, nan anɨbu mɨlō aige gō rō mɨdōp u wō ral nɨŋbal. Pen ejol ilōŋ anɨbu udōm daun kub anɨbu lɨ nɨŋnɨg geia; adan ramō aʒōŋ abe, kabō waryō abe, daun kub magōŋhalō lɨ nɨŋnɨg geia. *

¹⁶ Pen ejol nɨpe ilōŋ anɨbu udōm, daun nɨme u ilōŋ u ud adɨp adɨp lōm, daun kub anɨbu mɨlō aige gō rō mɨdajɨp u wō ral nɨŋō, yad nɨŋnō, mɨŋ nɨbō jɨŋ dwelp dausan sɨdadia ara; lōdaŋ nɨbō lōdaŋ dwelp dausan sɨdadia ara. Pen gɨlan gɨ ke mɨdageia, adɨp adɨp anɨbu nōp dwelp dausan sɨdadia ara. *

¹⁷ Pen ejol anɨbu nɨpe ilōŋ anɨbu udōm, daun kub waryō gɨgabō ga u, nɨbi bɨ ilōŋ lōm wō ral nɨŋbal rō wō ralōm, mɨnōŋ yaŋ nɨbō nabōŋ adō laŋ wō ral nɨŋō, yad nɨŋnō, kiubid unbō ñɨn juōl mudun jɨŋ ado gɨ da mɨhau mɨhau (144) ara.†

¹⁸ Waryō anɨbu, kabō jaspas a gɨpal u udōm gɨ lō mɨdeia. Daun kub u, kabō gol aij aij glas rō kɨd yabɨ gōl mɨdōp u nōp udōm gɨ lō mɨdeia u me, kɨd yabɨ gōl mɨdeia. *

¹⁹ Kabō mɨlō kub, kabō waryō iɨ yaŋ mɨdeia gau, kabō aij aij mani kub rauep ke ke iru nōp udōm, kabō mɨlō kub unbō mɨgan laŋ anɨb gau gɨ lō mɨdeia. Nabōŋ waŋɨg nɨbō yaŋ kabō jaspas u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ yɨgwō anɨ nɨbō u kabō mu, sapaia u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ yɨgwō nɨgan nɨbō u kabō kamɨŋ kamɨŋ bō, aged u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ yɨgwō mɨlō u kabō kɨkamɨŋ bō, emral u gɨ lō mɨdeia;

²⁰ nabōŋ mamɨd u kabō aɨ abe rud abe uɨ maɨ gɨ mɨdōp, sadoniks u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ kagoɨ jɨŋ u kabō aɨ, kanilian u gɨ

lō mɨdeia; nabōŋ mudun u kabō uhaɨn, krisolaid u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ raleb u kabō kɨkamɨŋ bō, berɨl u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ aʒɨp u kabō uhaɨn ke yabɨ, dopas u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ sɨduŋ laŋ u kabō kɨkamɨŋ bō abe uhaɨn abe uɨ maɨ gɨ mɨdōp, krisopres u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ agɨp laŋ u kabō aɨ, haiaɨsin u gɨ lō mɨdeia; nabōŋ mɨgan laŋ u kabō mu, amedis u gɨ lō mɨdeia.

²¹ Adan ramō aʒōŋ unbō mɨgan laŋ gau, magō kaɨum kɨbap mɨɨep rō rud gab, pōl a gɨpal kub ke yabɨ unbō mɨgan laŋ udōm gɨ lō mɨdeia. Daun kub anɨbu, lor gau kabō gol aij aij glas rō kɨd gōl mɨdōp u nōp udōm gɨ lō mɨdeia u me, kɨd yabɨ gōm mɨdeia.

²² Pen daun kub anɨbu yad God sabe gep ram ap nɨŋagnō. God Bɨ Kub, Bɨ klō ke yabɨ u abe, Sipsip Pi u abe mɨdɨpil rō, God sabe gep ram ap mɨdagōp; kale apil mɨhau God sabe gep ram mɨdɨpil.

²³ Pen God mailō aij ke yabɨ nɨpe mɨmailō gōm, Sipsip Pi lam mailō gab rō u mɨmailō gōm gɨpil rō, daun anɨb au sɨdō rakɨn wōg ap mɨdagōp. *

²⁴ Nɨbi bɨ ram mɨnōŋ ke ke gau nɨbō apōm daun anɨbu am mɨdeinabōl gau, mailō aij anɨbu nɨŋōl gɨ ajeinabōl. Kɨŋ mɨnōŋ nabōŋ iɨ i ke ke gau nɨbō daun anɨbu am mɨdeinabōl gau, nan nɨhōn nɨhōn aij, nan nɨhōn nɨhōn mailō halō ram kale gɨla gau, halō dam daun kub raul mɨgan anɨbu am mɨdeinabōl. *

²⁵ Pen daun anɨbu, aʒōŋ gau gɨŋagnabōl; sɨbōn auagnab nɨŋōm aʒōŋ pōr pōr hiɨkōl nōp mɨdeinab. *

²⁶ Nɨbi bɨ ram mɨnōŋ ke ke gau nɨbō apōm daun anɨbu am mɨdeinabōl gau, nan nɨhōn nɨhōn aij, nan nɨhōn nɨhōn mailō halō ram kale gɨla gau, halō dam daun kub raul mɨgan anɨbu am mɨdeinabōl.

²⁷ God nɨp asɨ masɨ gōp nan u, daun raul mɨgan anɨbu arōl rō lagnab. Nɨbi bɨ god piral sabe gōm gɨ naij yabɨ gɨpal gau, daun raul mɨgan anɨbu arōl rō lagnab. Nɨbi bɨ pōr pōr nōp kamɨŋ mɨdeinabōl kōp anɨbu yaŋ, Sipsip Pi hib kale kalɨ klɨɨ rɨknab gau nōp, daun raul mɨgan anɨbu arnabōl. *

22

Ñɨg Kamɨŋ Magō Ñeb u

¹ Ejol anɨbu, ñɨg kamɨŋ magō ñeb u yɨp yamō nɨŋnō. Ñɨg auajɨp anɨbu, glas mɨmailō gōp rō mɨmailō gɨ auajɨp. Ñɨg anɨbu, God aip, Sipsip Pi u aip, sea kɨŋ kale

* **21:12:** Esi 48:30-35 * **21:15:** Esi 40:3; Rep 11:1 * **21:16:** Grik manō hagōm 12,000 sɨdadia a ga u, 2,200 kilomida rō. † **21:17:** Grik manō hagōm kiubid unbō ñɨn juōl mudun jɨŋ ado gɨ da mɨhau mɨhau (144) a ga u, mida unbō ñɨn juōl mɨhau nɨgan ado gɨ da mamɨd u (65) rō. * **21:18:** Ais 54:11-12 * **21:23:** Ais 60:19-20; Rep 22:5 * **21:24:** Ais 60:3,5 * **21:25:** Ais 60:11 * **21:27:** Ais 52:1; Esi 44:9; 1Ko 6:9-10 * **22:1:** Esi 47:1

apil mihau asikpil au gilarj nibö ilam juöm,
*

2 daun kub lor anj au amöm ara. Nijg got böñ böñ mab ñinjom pör pör mideinabol mab u rana. Mab ur anibu, mi añi añi rakin ke ke migan lanj u nöp, pör nöp magö pilöp. Pen mab uñan anibu, nibi bi ram minöñ ke ke gau nibö kalip gö kamij linnm rö nöp midöp.*

3 Daun kub anibu, God nip asi masi göp nan u midagöp. God aip, Sipsip Pi u aip, sea kinj kale u daun kub anj au mideinab. God nibi bi nipe gau, nip wög gi ñöl gi mideinabol.

4 Daun kub anibu, God nibi bi nipe gau Sipsip Pi mulu adij nipe u ninjaböl. Sipsip Pi hib nipe u nable kale lanj kal klif rik lilö mideinab.*

5 Sibön auagnab. God Bi Kub u mailö kale u mideinab u me, hapö miltanj abe, sidö abe wög ap midageinab. Kale pör nöp pör nöp kinj rö mideinabol.*

Söl midöp Jisas aunab

6 Pen ejol anibu yip haga, "Manö hagabin anibi manö piral wasö; manö ninjö yabih. God Bi Kub, Ana nipe bi manö hagep nipe gau kalip gasi ñö manö nipe hagdald God anibu nöp, yip yuö apem, söl midöp ginab manö u hag ñabin," a ga.*

7 Jisas manö hagöm hagab, "Ninjim! Söl midöp ninnabin. Nan nñhön nñhön hainö ginig gab u, buk anibi midöp. Nibi bi an manö anibi ninj udöm, hagöp rö ginabol gau, aij gö ninjol gi mñ mñ ginabol," a göp.*

8 Yad Jon, ejol manö hagajip u abe, nan nñhön nñhön gajip u abe magöñhalö ninjö. Pen ejol manö hagajip u abe, nan nñhön nñhön gajip u abe magöñhalö ninj pñ gem, ap lug ejol anibu ma ih nipe au kugom yimem, nip sabe ginam, a ginö u pen.*

9 yip haga, "Wasö! Yip anig gagmön; God nip nöp sabe gimön. Ne God nip wög gi midpan u, namam God manö hagep bi gau abe, nibi bi manö midöp buk anj anibi hagöp rö gipal gau abe, kale God nip wög gipim rö, yad u rö nöp God nip wög gipin," a ga.

10 Pen ejol anibu yip haga, "Hainö ginab manö kal klif rikpan yagol u, ud mamoc gimön gau pi gi lagmön; söl midöp, manö kal klif rikpan rö magöñhalö ginab.

11 Anib u ninjom, nibi bi gi najj gipal gau, kale u rö nöp nagñ najj adö u nöp göl gi midaiöl; nibi si bi si gipal gau, kale adö

anibu nöp göl gi midaiöl; nibi bi gi aij gipal gau, kale adö aij anibu nöp göl gi midaiöl; nibi bi ut midpal gau, kale unbö rö nöp ut midaiöl," a ga.*

12 Jisas manö hagöm hagab, "Ninjim! Söl midöp ninnabin. Nñn anibu, kale nibi bi yad gau nñhön nñhön gipim u ninjem, pen u rö nöp nan aij ñinnabin.*

13 Yad hadame dagol gau midmidin, hainö pör nöp pör nöp mideinabin. Yad nöp ginö, nan gau magöñhalö il göm midöp. Yad nöp ginö, nan gau magöñhalö ur ginig ginab. Ih u yad nöp, pñ u yad nöp midpin.*

14 "Nibi bi waij kale ñig li aij ginabol gau, mñ mñ ginabol. Mab magö ñin pör pör mideinabol u ñinö, kale ñinjom am daun kub raul migan anibu arnabol.*

15 Pen kain hapeb gau, daun anibu aröl rö lagöp. Nibi bi kuj gipal gau, nibi si bi si gipal gau, wip albal gau, nan yiharinj gau god hon a göm sabe gipal gau, manö piral hgapal gau, kale höñ yanj nöp mideinabol.

16 "Yad Jisas, ejol yad u hag yunö, amöm kalöp nibi bi yad cöc ram minöñ ke ke gau midpim gau, kalöp manö yad anibi hag ñöb. Yad me, Depid rikö, riklö rik dam dapil gilö, Bi Kub mideinab a gila u nöp yad midpin. Yad me, gapñ pagñn kub ram runig gö ninjol gi, ap rannab, a gipal u nöp yad midpin," a ga.*

17 God Ana u abe, Bi nibi udnab nibi anibu abe, "Aue!" a gipil.

Nibi bi manö anibi i ninjeinabol gau u rö nöp, "Aue!" a göl.

Kale nibi bi ñig nan göp gau magöñhalö auim! Aumim, ñig kamij magö ñeb u yiharinj ud ñinjim.*

18 Nibi bi manö buk anibi midöp amgö li ninjom haglö, kale ninjim gau, nan nñhön nñhön hainö ginim manö u ninj aij gimim. Nibi bi rimnap manö anib i ninjom, manö rimnap halö ut mañ geinabol u, God kalip pen ilön ñöm gö, marö kub buk anibi hagöp rö halö udnabol.*

19 Pen nibi bi manö anib i, naböñ rimnap udagun a göm arö geinabol u, God kalip pen mab magö ñin pör pör mideinabol hagöp u wasö gö ñinagnabol; Daun Kub Ut am mideinabol hagöp u abe wasö gö aragnabol.

20 Bi manö kal klif rikpin anibi hagöp Bi u hagöm hagöp, "Yau! Söl midöp ninnabin," a göp.

Anib unbö rö aij! Bi Kub Jisas, ne aumön!

* 22:2: Jen 2:9; Esi 47:12; Joe 3:18; Sek 14:8 * 22:4: Mad 5:8; Rep 3:12 * 22:5: Dan 7:18,27; Rep 5:10; 20:6; 21:23,25
* 22:6: Rep 1:1 * 22:7: Rep 1:3 * 22:8: Rep 19:10 * 22:11: Dan 12:10 * 22:12: Ais 40:10; Jer 17:10; Rep 2:23
* 22:13: Ais 44:6; Rep 1:8,17; 21:6 * 22:14: Jen 2:9; 3:22 * 22:16: Nab 24:17; Ais 11:1,10; Ro 1:3; Rep 2:28; 5:5
* 22:17: Ais 55:1; Rep 21:6 * 22:18: Dud 4:2; 12:32 * 22:20: Rep 2:16

*

²¹ Bɪ Kub hon Jisas kalöp God nɪbi bɪ nɪpe
mög gö abad mɪd aij göl gɪ mɪdainɪm. Anɪb
unbō rō aij.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Madyu 1:1-2:12
2	Madyu 2:13-3:6
3	Madyu 3:7-4:11
4	Madyu 4:12-25
5	Madyu 5:1-26
6	Madyu 5:27-48
7	Madyu 6:1-24
8	Madyu 6:25-7:14
9	Madyu 7:15-29
10	Madyu 8:1-17
11	Madyu 8:18-34
12	Madyu 9:1-17
13	Madyu 9:18-38
14	Madyu 10:1-23
15	Madyu 10:24-11:6
16	Madyu 11:7-30
17	Madyu 12:1-21
18	Madyu 12:22-45
19	Madyu 12:46-13:23
20	Madyu 13:24-46
21	Madyu 13:47-14:12
22	Madyu 14:13-36
23	Madyu 15:1-28
24	Madyu 15:29-16:12
25	Madyu 16:13-17:9
26	Madyu 17:10-27
27	Madyu 18:1-22
28	Madyu 18:23-19:12
29	Madyu 19:13-30
30	Madyu 20:1-28
31	Madyu 20:29-21:22

date	Scripture
1	Madyu 21:23-46
2	Madyu 22:1-33
3	Madyu 22:34-23:12
4	Madyu 23:13-39
5	Madyu 24:1-28
6	Madyu 24:29-51
7	Madyu 25:1-30
8	Madyu 25:31-26:13
9	Madyu 26:14-46
10	Madyu 26:47-68
11	Madyu 26:69-27:14
12	Madyu 27:15-31
13	Madyu 27:32-66
14	Madyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposil 1:1-26
4	Aposil 2:1-47
5	Aposil 3:1-26
6	Aposil 4:1-37
7	Aposil 5:1-42
8	Aposil 6:1-15
9	Aposil 7:1-29
10	Aposil 7:30-50
11	Aposil 7:51-8:13
12	Aposil 8:14-40
13	Aposil 9:1-25
14	Aposil 9:26-43
15	Aposil 10:1-33
16	Aposil 10:34-48
17	Aposil 11:1-30
18	Aposil 12:1-23
19	Aposil 12:24-13:12
20	Aposil 13:13-41
21	Aposil 13:42-14:7
22	Aposil 14:8-28
23	Aposil 15:1-35
24	Aposil 15:36-16:15
25	Aposil 16:16-40
26	Aposil 17:1-34
27	Aposil 18:1-21
28	Aposil 18:22-19:12
29	Aposil 19:13-41
30	Aposil 20:1-38

date	Scripture
1	Aposihl 21:1-16
2	Aposihl 21:17-36
3	Aposihl 21:37-22:16
4	Aposihl 22:17-23:10
5	Aposihl 23:11-35
6	Aposihl 24:1-27
7	Aposihl 25:1-27
8	Aposihl 26:1-32
9	Aposihl 27:1-20
10	Aposihl 27:21-44
11	Aposihl 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korid 1:1-17
5	1 Korid 1:18-2:5
6	1 Korid 2:6-3:4
7	1 Korid 3:5-23
8	1 Korid 4:1-21
9	1 Korid 5:1-13
10	1 Korid 6:1-20
11	1 Korid 7:1-24
12	1 Korid 7:25-40
13	1 Korid 8:1-13
14	1 Korid 9:1-18
15	1 Korid 9:19-10:13
16	1 Korid 10:14-11:1
17	1 Korid 11:2-16
18	1 Korid 11:17-34
19	1 Korid 12:1-26
20	1 Korid 12:27-13:13
21	1 Korid 14:1-17
22	1 Korid 14:18-40
23	1 Korid 15:1-28
24	1 Korid 15:29-58
25	1 Korid 16:1-24
26	2 Korid 1:1-11
27	2 Korid 1:12-2:11
28	2 Korid 2:12-17
29	2 Korid 3:1-18
30	2 Korid 4:1-12
31	2 Korid 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korid 5:11-21
2	2 Korid 6:1-13
3	2 Korid 6:14-7:7
4	2 Korid 7:8-16
5	2 Korid 8:1-15
6	2 Korid 8:16-24
7	2 Korid 9:1-15
8	2 Korid 10:1-18
9	2 Korid 11:1-15
10	2 Korid 11:16-33
11	2 Korid 12:1-10
12	2 Korid 12:11-21
13	2 Korid 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17-3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23-4:20
19	Galesia 4:21-5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Desalonaika 1:1-2:9
10	1 Desalonaika 2:10-3:13
11	1 Desalonaika 4:1-5:3
12	1 Desalonaika 5:4-28
13	2 Desalonaika 1:1-12
14	2 Desalonaika 2:1-17
15	2 Desalonaika 3:1-18
16	1 Dimodi 1:1-20
17	1 Dimodi 2:1-15
18	1 Dimodi 3:1-16
19	1 Dimodi 4:1-16
20	1 Dimodi 5:1-25
21	1 Dimodi 6:1-21
22	2 Dimodi 1:1-18
23	2 Dimodi 2:1-21
24	2 Dimodi 2:22-3:17
25	2 Dimodi 4:1-22
26	Daidas 1:1-16
27	Daidas 2:1-14
28	Daidas 2:15-3:15
29	Pilimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pida 1:1-12
23	1 Pida 1:13-2:10
24	1 Pida 2:11-3:7
25	1 Pida 3:8-4:6
26	1 Pida 4:7-5:14
27	2 Pida 1:1-21
28	2 Pida 2:1-22
29	2 Pida 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

December

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jud 1:1-25
9	Repelesin 1:1-20
10	Repelesin 2:1-17
11	Repelesin 2:18-3:6
12	Repelesin 3:7-22
13	Repelesin 4:1-11
14	Repelesin 5:1-14
15	Repelesin 6:1-17
16	Repelesin 7:1-17
17	Repelesin 8:1-13
18	Repelesin 9:1-21
19	Repelesin 10:1-11
20	Repelesin 11:1-19
21	Repelesin 12:1-18
22	Repelesin 13:1-18
23	Repelesin 14:1-20
24	Repelesin 15:1-8
25	Repelesin 16:1-21
26	Repelesin 17:1-18
27	Repelesin 18:1-24
28	Repelesin 19:1-21
29	Repelesin 20:1-15
30	Repelesin 21:1-27
31	Repelesin 22:1-21